

i- vt. ka *hi-*.

i K U L P M Kõ S V Po Lu Li Ra J I Ku ii M Lu I
1. ja, ning, ega и, да; L *isuttii i tehtii tüötä* istuti ja tehti tööd; L *i tuli nõisi suur pilvi i jürü* ja tuli tõusis suur pilv ja pikne; J *mie teen tõizõõ muna tsirjavaa: sinisse ja rohoissõ, kõltaissõ i kaunissõ* ma teen teise muna kirju: sinist ja rohelist, kollast ning punast; I *kahõssaa enitšiä lehmiä süütimmäg i juutimmag i lühzimmäg* kaheksakesi (kaheksa hinge) sõõtsime ja jootsime ning lüpsime lehma; Po *pääss i jalkoissaa* peast (ja) jalgadeni (= pealaest jalatallani); M *da i annõttii stokana* no ja anti joogiklaas; Lu *et saa õlla laisk i võõno* sa ei tohi olla laisk ega aeglane; M *la ep täätäiz eb iiri i araga* kk. et ei teaks (ärgu teadku) hiir ega harakas; Po *kraaska päivüüssä eb viežü, i pesäz eb viežü* värv ei pleegi päikese käes ega pleegi pestes; 2. nii(hästi) ... kui (ka) и – и, как – так и; Lu *tämä teeb i pahhaa, teeb i üvvää* ta teeb nii halba kui ka head; M *i retelid i aarod, tšen kui kutsuv* nii redelid kui ka sarrad, kes kuidas kutsub; 3. ka, samuti, -gi, -ki и, также и; M *jumala võttõli, jumala i annav* kk. jumal võttis, jumal ka annab; P *mitä tšihutõttii uomniiz i süötii i õhtagonn* mida keedeti hommikul, (seda) sõõdi ka õhtul; K *pojo i meni* poiss läkski; Lu *bõõ i meelezä* pole meeleski; Lu *i võõraad naizõt* tultii *kattsõlaizil* ka võõrad naised tulid katsikule; Lu *heitütettü varõz i pehkoa peltšääv* vs. hirmutatud vares pelgab põõsastki; L *i kase kõikk i õli* ja kõik oligi nii; Po *millen emä, mokom i tütar* vs. missugune ema, selline tütargi; J *vejjää tšerikkoo omenaa, i veel i muutatši* (õnnistamiseks) viiakse kirikusse õnu ja veel

muudki; K *kui tulõb, i juttõõn* kui tuleb, (siis) ütlenki; Kõ *nüid i võttaas sielt vettä* nüüdki võetakse sealt vett.

ia vt. *jaa*.

idgut/taa K, pr. *-an* K, imperf. *-in* = *idgõttaa*; *jõka päivä ühee endžee idgutav* iga päev paneb ühe inimese nutma.

idguuääli: *idguääli* (J-Must.) = *itku-ääli*; .. kuulivat *idguäält(ä)*, *pal'lo* kaipaamissa ja *idgõmissa i ulvomissa* (Must. 152) .. (nad) kuulsid nutuhäält, palju kaeblemist ja nutmist ja ulgumist.

idgõttaa J (Kett. K-Al. Lu), pr. *-an ~ -õn* J, imperf. *-in* J nututada, nutma panna v. ajada до/водить, -вести до слез; J *idgõtõmmõ iha-laa tüütõõ, idgõtõmmõ ainagoo maamaa* rl. paneme nutma kauni tüdruku, ajame nutma ainsa ema; J *müü tulimma maata põlõttamaa, ilmaa idgõttamaa* rl. me tulime maad põletama, ilma nutma panema; J *idgõtin ihalat silmån, vetütin põzgõd verevåd* rl. panin nutma kaunid silmad, tegin märjaks põõsed punased; J *missi idgõttad lassa* miks sa nututad last?; Lu *tämä minuu idgõtti* ta ajas mu nutma (= solvas mind). – Vt. ka *idguttaa*.

idgõtlõlla (R-Reg.), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. ← *idgõttaa*; *tšen ivusissa idgettelepi* (Reg. 35) rl. kes juustest (rebides) paneb nutma.

igez vt. *igõza*.

igra Li, g. *-aa* Li mäng urpa; *tämä jääb igrassa poiz* tema jääb mängust välja.

igruška S Lu (M-Len.) *-k* J-Tsv. *iigruška* (M), g. *-kaa* Lu J *iigruškaa* M mänguasi, lelu игрушка; J *sillõ b mahz igruško*i õssa, *siä*

näd'd'ed järestä rikov sulle ei maksa mängu-
asju osta, sa lõhud need kohe ära; M *miä teen*
senee vešaa niku iigruškaa kk. ma teen selle
asja nagu mänguasja (= teen kiiresti, vaevata
valmis).

iguz vt. *ivuz*.

iguumeñña: -ñ J-Tsv., g. -ña: -ña J abtiss,
nunnakloostri ülem игуменья; *väliss iguu-*
meññoiss pajatõta hilkaad jutud vahel räägitak-
se abtissidest inetuid (ilgeid) jutte.

igõza I *igez* J *higõz* Lu adv. hiline, higin (ka
akende kohta) потный, вспотевший, в поту;
запотелый (об окнах); I i *tämä sihessaag*
muukkaav š tämä kõittsi igõza on ja ta (= ma-
jahaldjas) piinab (loomaa) seni, kuni (et) ta on
puha hiline; Lu *meez ize on higõz ja roojaz*
mees ise on hiline ja must; J *pää igez ja nenä*
rägäz pea hiline ja nina tatine; Lu *akkunad õl-*
tii higõz aknad olid higin(ed).

iha Kett. K R-Reg. L M Kõ Po Lu Ra J I Ku
(Ränk Li), g. *ihaa* Ra J *ihhaa* M *iha* J 1. varru-
kas, käis ryukav; Kõ *vai tšiuol vai pal'tol, kõikil*
ihad kas särgil või palitul, kõigil (on) varrukad;
J *õmpõõt ko ihoisõõ gruuzevõd* kas sa õmblad
varrukatesse pitsid?; L *ihad on ahtaad õmmõl-*
tu käised on õmmeldud kitsad; M *kañkaizõt*
tšiuotod õltii pittšiiikaa ihojeekaa linsed särgid
(naistel) olid pikkade varrukatega; M *ivanaa*
nain viinaa valõ ain õikõaa ihhaasõõ livani
naine valas üha viina paremasse varrukasse;
I *miä paa kamal'ikaa üllee i ihat tšäsijee* ma
panen jaki selga ja käed varrukatesse; Lu *iha*
suu varruka suu; kätis; 2. pl. Ränk lühike lina-
ne pluus; R-Reg. lühike särk короткая льняная
(верхняя) рубаша; ■ J *kuza siä nii rãpälessi*
marhoitit kaatsaa ihat põlviss kus sa (oma)
püksisääred põlvist nii narmendavaks kuluta-
sid? – Vt. ka *avo-*, *lako-*. – Vt. ka *ihana*².

ihaperäv Salm.₂ = *ihaperäv*.

ihalla J -õ Lu J, g. -aa J ilus, kaunis красивый,
пригожий, красный; Lu *se on ihalõ inemin*
see on ilus inimene; J *idgõtõmmõ ihalaa tüttöõ*
rl. paneme nutma kauni tüdrukku; J *pääsko-lin-*
tu, päivä-lintu, se ihalõ ilma-lintu rl. pääsulind,
päevalind, see ilus õhulind.

ihaliin Lu, g. -zõõ = *ihala*; *näd on ihalin pari*
näe, on ilus paar.

ihalna¹ Lu -n Lu Li 1. täiesti, päris, lausa совсем,
совершенно; Li *se on entine sõna, ihan, ihan*
entine sõna see on endisaegne sõna, täiesti,
täiesti endisaegne sõna; Lu *mättiip puxõõ ja*
meni ihan ladvaa ronib puu otsa ja läks päris
latva; Lu *ihan alassi niku maama sünnütti ihu-*
alasti, nagu ema sünnitas; 2. just именно, как
раз; Lu *mill on kotona ihana mokoma karop-*

ka mul on kodus just niisugune karp; Li *miä*
tahtozin ihan mokomaa platjaa ma tahtsin just
niisugust kleiti.

ihan/a² J, g. -aa varrukas, käis ryukav; *lad'd'a*
tšiuotto, sõrmii õtšiiissaa ihanaa (vanasti oli
naistel) lai särk, varrukad sõrmeotsteni. – Vt.
ka *iha*.

ihan-alassi Lu ihualasti нагишом.

ihaperäv (K-Ahl.) *ihaperät* R-Lön. (R-Reg.)
pl. (kaunistatud) õlalapid (vadja naise rahva-
rõiva särgil) украшенные наплечники (вод-
ской женской рубахи, деталь народной
одежды); K *üvä on õllu, üv on veelä, iloza*
ihaperizä, tšäsärätizä tšapeä (Ahl. 99) rl. hea
on olnud, hea on veel(gi), ilus õlalappidega
(särgis), kaunis vöörätiga.

ihassua K-Ahl. M Lu Ra J-Tsv., pr. -un Lu Ra
J, imperf. -suzin Lu J 1. armuda влюбиться;
Lu *näd ihassu, meijjee poigal näüttiis se tüttö*
näe, armus, meie pojale meeldis see tüdruk; Lu
tämä ihassu siñjee inemissee ta armus sellesse
inimesesse; M *võib ihassu hullussi pojo* poiss
võib hullusti armuda; 2. rõõmustada, rõõmus
olla радоваться, об-; K *ihasukka med'ee enne*
lõuhu med'ee lõekuttaja (Ahl. 99) rl. rõõmus-
ta (ometi), meie ema, heldi, meie kiigutaja; 3.
J-Tsv. ihaldada, soovida, tahta вожделеть, же-
лать.

ihassumi/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J *ihalemine*,
soov, tahtmine вожделение, желание; *ihassu-*
sumin muutup suvamizõssi ihalemine muutub
armastuseks.

ihassussa Lu (J-Tsv.), pr. -un J, imperf. -suzin
Lu J armuda влюбиться; J *poik ihassu noorõ*
tüttöõ poeg armus noorde tüdrukusse.

ihassuulta (K-Al. K-Salm.₁), pr. -n, imperf.
-zin rõõmustada, rõõmus olla радоваться, об-;
ihassuukkaa med'd'e enne, meeli med'd'e mee-
lüttäjä (Salm.₁ 772) rl. rõõmusta (ometi), meie
ema, meeldu, meie meelitaja.

ihasu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõ ~ -zõ J *ihaldus*,
himu; kirg вожделение; страсть; *aikõizõd iha-*
susõd maised himud; *tämä nai ilm ihassu* ta
nais ilma kireta.

ihassu M Ra J (R-Reg. R-Lön.) 1. (rõiva) var-
ruka-, käiseauk пройма; M *ihassuhõõsõõ iha*
õmmõllaz käiseauku õmmeldakse käis; M *eell*
on ihassu esitükil on käiseauk; M *ihassu on*
ühtelajin käiseauk on ühesugune (nii esi- kui
ka seljatükil); 2. käisesuu; kätis, mansett конец
рукава; манжета, обшлаг; Ra *ihassuiz on šla-*
gav käisesuudes on mansetid; M *ihassuut õli*
kumakal tehtü (Len. 264) kätised olid punase
puuvillriidega ääristatud (tehtud).

ihassõlla [?] (Kr), pr. -sõlõn: eehassalan Kr,

imperf. -*sölin* frekv. rõõmustada, rõõmus olla
радоваться.

ihhust vt. *ivuz*.

ihm/ata Kett. K M J -*at* Kõ-Len. -*õta* Lu, pr. -*aan* K M J, imperf. -*azin* M J -*õzin* Lu **1**. hõd-ruda, nühkida тереть, на-; M *uharta piäb üvvii ihmata ja pehmittää, siz lehmä lazzõp piimää* udarat peab hästi hõõruda saunas ja pehmitama, siis lehm annab piima kätte (laseb piima); M *rašpe-liikaa ihmattii ampaita opõzõlta* raspliga hõd-ruti hobusel hambaid; K *lahs ihmattii taitši-naakaa* laps hõõruti tainaga („harjaste” võtmisel); K *lahs ain ihmaz, tšihgutti* laps üha nühkis (ennast), sügas; **2**. küürida, pesta тереть, мыть; J *saunaz ihmataa seltšää* saunas küüritakse selga; Lu *piäv ihmõta maa* tuleb pesta põrand; K *peskaa pää päsgoltani, ihmataa imo ivuksad* (Sj. 674) rl. peske pea mu pääsukesel, peske armastatu juuksed.

ihme, ikme vt. *ime*¹.

ihme/ellin ~ **-llin** [< sm] Lu, g. -*ellizee* Lu imelik чудной, странный; *mikä kas on ihmeellin inemin* mis imelik inimene se on!; *ihmellin kauppa kase on* see on imelik asi.

ihmettä [< sm] Li: *ihmettä suuri tšivi* määratu suur kivi.

ihmine vt. *inehmiin*.

ihn/a Kett. R-Reg., g. -*aa* = *ihna-vöö*; R *isä mies isiõ poika izä poika ihna pagla* (Reg. 52) rl.

ihna-vöö K-Ahl. nahkvöö, -rihm ременный пояс, ремень; *izüt ihtši ihna-vöölä* (Ahl. 105) rl. isake lõi nahkrihmaga.

iho Kett. K-Ahl. L P M Kõ J-Tsv., g. *ihoo*: *ihho* M ihu, keha тело; M *elä mee päivüüsee pal'laa ihhookaa, sis kõvvii põlõtab nahkaa* ära mine palja ihuga päikese kätte, siis põletab kõvas-ti nahka; L *vaivattaab ihua* ihu valutab; Kõ *elo-iiri on ihoza* „eluhiir” (= närvitõmblus) on ihus; Kett. *iho meep tšipõisii* ihu läheb paiseid täis; ■ J *iho alassi* ihualasti. – Vt. ka *hibijo*.

ihoa Len. P (K) *ihua* Kett. P *ihho/a* M Kõ -*ag* I Ma *ihhoag* I, pr. *ihon* K P M -*o* I, imperf. *ihozin* P M *ihõn* M-Set. ihuda, teritada точить, на-, от-, востричь, на-; P *kuraz tülppä, piäb ihoa* nuga on nüri, tuleb ihuda; M *kurassa ihhoaz, a krandaššaa terässääz* nuga ihutakse, aga pliiat-sit teritatakse; M *huzgaakaa ihop kurassa* ihub luisuga nuga; I *napilkalla ihhoas sañhaa* viiliga teritatakse saagi; M *tülppä tširvez, piäb ihhoa tšäsipõörällä* nüri kirves, peab käial teritama; ■ M *aikaa jo õðhkaav, ammassa ihob minuu päälee* ammu juba kannab viha, ihub hammast minu peale. – Vt. ka *ihtoa*.

ihoskõ/lla: -*ll* J-Tsv., pr. -*lõn*: -*õn* J, imperf. -*lin* J frekv. ← *ihoa*; *nii kauga ihoskõli kurass, jot*

tämäss jäi va üks zvaññ nii kaua teritas nuga, et sellest jäi (järele) vaid üks (noa) nimi (= noa-konts).

iho-tšivi J-Tsv. käiakivi точильный камень.

ihre vt. *iiri*.

ihsa, ihse vt. *isä*.

ihse, ihze vt. *ize*.

ihvola J ~ **ihtoa** J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *ihto*- J-Must., pr. *ihon* J, imperf. -*zin* ~ *ihtozin* J = *ihoa*; *vass va ku ihtozij kurasõõ, de jo taaz on tülppenennü* alles nagu teritasin noa, kuid juba jälle on nüriks läinud; *ihottu kuraz lõikkap parõp nürittä* teritatud nuga lõikab nüri(tu)st paremini.

ihtoja: *ihtojõ* J-Tsv., g. *ihtojaa*: -*aa* teritaja точильщик; *veeka tülpet kurasõd ihtojalõ* viie-g nürid noad teritajale.

ihts/iä M Kõ (Kett. K-Ahl. K-Al. P), pr. *izzen* Kett. P M Kõ *izzen* Kõ *iz'd'en* Kett. M *izjen* Kett. -*en* K-Ahl., imperf. *izzin* M **1**. lüüa уда-рять, -ить; выбивать, -ть; K *izüt ihtši ihna-vöölä* (Ahl. 105) rl. isake lõi nahkrihma-ga; K *mokomat olliit kivet* [= *õlivat tšiven*], *iz-zettii tulta* (Al. 55) olid niisugused kivid, (nen-dega) löödi tuld; **2**. (lõnga) korrutada сучить (нитку); M *lõngat piäb ihtšiä, kaks ühtee. sitä kuttsuaz izzettü lõnka* lõngad tuleb korrutada, kaks kokku. Seda nimetatakse korrutatud lõn-gaks; M *sis kane lõngad izzemmä, kaks lõnkaa ühtee* siis need lõngad korrutame, kaks lõnga kokku; ■ P *jumala jüriseb da tulta izzep* (jumal) müristab ja lõõb välku; Kõ *jürü izzep tulta* ~ M *izzep tulta* lõõb välku; M *tämä on rikaz, tämä võip kõikk imod ihtšiä* ta on rikas, ta võib kõik (oma) himud rahuldada; M *la täm immoo izzep* las ta rahuldab (oma) himu. – Vt. ka *iskiä, izge-tä*.

ihua vt. *ihoa*.

ihwuscht vt. *ivuz*.

iü vt. *i*.

iigruska vt. *igruska*.

iilla Lu, g. -*aa* (jõe-, mereveest jääv) muda (нагонный) ил; *iila on jõki vesi ajo i* on jõeveest jääv muda; *iila on litši rantaa, se on matalikkoiz vaa* muda on ranna (kalda) ligidal, see on ainult madalikel; *iila on savõõ karvaa* muda on savikarva.

iil'apäivä M eliapäev Ильин день; *välipühä-päiväv on maarjapäivä, kupol'opäivä, pädrä-päivä, iil'apäivä, hlaaripäivä* argipäevadele langevad pühad on maarjapäev, jaanipäev, peetripäev, eliapäev, floorusepäev.

iilijä K L M -*ä* P M I -*ε* P *iil'iiä* K U L P M I -*ä* Kõ J *iilia* Kõ-Len. Lu-Must. -*a* (M), g. *iili-jää*: -*jeä* L -*ää* P *iil'ää* Kõ **1**. (prohvet) Elias

(пророк) Илия; Lu *iilia prorokka* (Must. 159) prohvet Elias; L *pummalaz iiliä risid* on Pummalas on (prohvet) Eliase ristid; I *vana vätsi juttöli, što iiliä jürrääs* vanarahvas ütles, et Elias müristab; M *iilijä ajas vanjkurill* Elias sõidab vankriga (= müristab); **2.** eliapäev, -päha Ильин день; P *iiliä tuli i viiliä tuli* eliapäev tuli ja vilu tuli; M *mettsä-marjad jõutuvad iil'iässi* metsamarjad valmivad eliapäevaks; L *iilijänn tüötä ep tehtü* eliapäeval tööd ei tehtud; M *eitsee tsäütii iil'aassaa* õitsil käidi eliapäevani; K *lähteese veetii iil'ä päätmitsann võraa* allikasse viidi eliareedel ohvrit; U *iil'ä praaznikka meill öli* meil oli eliapäev (eliapäha); P *iiliä päivässi tüütärikot kopittivad ühtie taluusyö kanaa munöi, võita, lihaa* eliapäevaks kogusid tüdrukud ühte talusse kanamune, võid, liha; L *iiliä päivällä tšihutötti ölutta* eliapäeval keedeti (= pruuliti) õlut; P *sis piettii iiliä päiväl piirua, saatötti suvöa* siis peeti eliapäeval pidu, saadeti suve (ära); Kõ *iil'ää päivä öli klattšina* eliapäeval oli ühine külapidu; P *ko iiliä päivä menev, tulöb viiliä* kui eliapäev läheb (mööda), (siis) tuleb vilu; P *iiliä piiru* eliapidu.

iilijä-päätmitsa K *iil'ä-päätmitsa* J eliareede (eliapäevaeelne reede) Ильинская пятница; K *iilijä-päätmitsa* i *iilijä* eliareede ja eliapäev.

iilipilvi Lu eliapäeva pilv ильинские тучи; *iilipilvi toob vihmaa vai jüriü* eliapäeva pilv toob vihma või äikese.

iiloz vt. *iloz*.

iimenik/ka (Lu J-Tsv.) -k J-Tsv. *iimnikka* (Ra J-Tsv.), hrl. pl. -ad Lu J *iimnikad* Ra J nimepäev именины; Lu *tänävä meil lahzöl öltii iimenikad* täna oli meil (= meie) lapsel nimepäev; J *iimnikkoissi keitetä makuzait rookiit* nimepäevaks keedetakse maitsvaid roogi; J *nöizött ko iimenikko(i)t pitämä* kas te hakkate nimepäeva pidama?

iimenik/ko Lu *iimnikko* Ra, g. -oo = *iimenikka*; Lu *iimenikko päivä* nimepäev.

iimnikkapäivä Ra = *iimenikka*.

iiree-erne Lu *iire-erne* Lu Ra **1.** Lu Ra hiirehernes (taim) мышинный горошек; **2.** hiireherne seeme семя мышинного горошка; Lu *iiree-nätüü seemened öllaa iiree-erneed* hiireherne(taime) seemned on hiirehersed. – Vt. ka *iirierne*.

iireenättü P M-Set. *iiree-nättü* Lu *iirenättü* Lu Li hiirehernes (taim) мышинный горошек; P *iireenätüll kazvavat palgod, palguo süämmez om musad ernied* hiirehernel kasvavad kaunad, kauna sees on mustad hersed; Lu *lehmät süüväd iiree-nättüä üväss* lehmad söövad hiirehernest hästi.

iiree-roho J-Tsv. karumustikas (ravimtaim) белладонна, красавка (orig.: чилибуха).

iiretsli I, g. -ii I herilane oca; *kahsi iiretsiä* kaks herilast.

iiretsiipesä I herilasepesa осиное гнездо.

iiri/i K L P M Kõ S Lu Li Ra J I vdjI *iir* M-Set. *hiiri* Kõ S Lu Ku (J) *Ipu* Tum. *Iüpu* K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Гыпу* Pal.₂ *iire* Kr, g. -ee K M Kõ Lu Ra J I -ie P **1.** hiir мышь; Lu *iiri ja krotta on harmaad, a maamügre on mussa* hiir ja rott on hallid, aga mutt on must; K *kui iiret tulövad, nältsä-voosi tulöb* kui hiired ilmuvad (tulevad), tuleb nälja-aasta; J *iiri on surma suurimoilöö* rl. hiir on surm tangudele; M *märtšä niku iiri märg* nagu kassipoeg (märg nagu hiir); M *vizgattii ahjoo päälee, juöltii: iiriile mätä ammaz, a millö üvä* visati (hammas) ahju peale, öeldi: hiirtele mäda hammas, aga mulle hea (hammas); J *tuli iiri pittsä-äntä* tuli hiir pikk-saba; Lu *ühs iiri, kahs äntää, tšempa tšerii tšennää arvöz* mõist. üks hiir, kaks saba, kes pastla (~ kerikinga) ära arvas?; M *iiri innöa, a sitta makköa* vs. hiir vastik, aga sitt magus; M *ep tšenniid ep täätännü, eb iiri eb araga* kk. keegi ei teadnud, ei hiir ega harakas; J *pöltö iiri on löikkonnu vihgoo pääv* põldhiir on vihu pead ära närinud; Kõ *ineehmin on nii köühä kui tšerikoo iiri* inimeone on nii vaene nagu kirikurott (kirikuhiir); J *iiree norad om põlloll* hiireaugud on põllul; Lu *iiree karvaa* ~ P *iirie karvaa* hiirekarva (hiirhall); J *iiree karvöin opöin* hiirekarva (hiirhall) hobune; **2.** M Kõ S rott крыса; ■ Li *suuri iiri* rott; M *lentävä iiri, öölapakko* nahkhiir; Lu *iiree nättü kazvov niit-tüil i vil'äz* hiirehernes kasvab heinamaadel ja viljas; Kõ *iiree erine* ~ I *iiree erine* ~ Lu *iiree herne* hiirehernes (taim); Ra *költšöd i sinized iiree ernee kukad* kollased ja sinised hiireherneõied; K J *iiree tee* (teatav põlle tikandkiri). – Vt. ka *elo-*, *lento-*, *nahka-*, *petoz-*, *suur-*.

iirierne M Lu I = *iiree-erne*.

iiri/n J-Tsv., g. -zee: *siz* J hiirhall, hiirekarva мышинного цвета; *nitte om muuttunnu iiriize* (~ *iiriise*) *karva* sits on muutunud hiirekarva halliks.

iirikko Lu Ra *hiirik/ko* Lu, g. *iirikoo* Lu Ra -oo Lu **1.** hiirhall, hiirekarva (hobuse kohta) мышастой масти, мышастый; Lu *hiirikko öpön on iiree karva* hiirhall hobune on hiirekarva; **2.** hallikaspunane бурый; Lu *hiirikko lehmä* hallikaspunane lehm.

iirik/kõ Ra, g. -öö Ra hiirhall, hiirekarva (hobuse kohta) мышастой масти, мышастый; *issuu öpözöllö iiriköllö* rl. istu hiirekarva hobusele. – Vt. ka *hiirekaz*.

iiriköin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J hiireke мышка; pikkarain iiriköin puuttu katilõ kápáliise väike hiireke sattus kassile käppade vahele.

iirõkikõ J-Must., g. -õõ hallisegune (hobuse kohta, kelle mustas põhivärvis leidub halle karvu) вороной с проседью, караковый (о масти лошадей).

iisentä vt. isäntä.

iiv/a Kett. Ränk K M Kõ Lu (U Li J I) -õ Lu J-Tsv. hiiv/a Lu Li J -õ Lu, hrl. pl. iivad M I 1. pärm дрожжи; M iivalla tehäs taitšinaa, iivaa pannas taitšinaa pärmiga tehakse tainast, pärm pannakse tainasse; M kehnod iivad, taitšina ep kohonnud halb pärm, tainas ei kerkinud; Lu piäb olut panna tsäümää, hiivaaka panna tsäümää õlu tuleb panna käima, pärmiga pannakse käima; K iiva assõõp põhjaa, jääp sirkõa õlud pärm sadestub põhja, jääb selge õlu; Lu hiivõ murõnõv heenossi pärm mureneb peeneks; M jäiväd ühed iivad (õlu lõppes, järele) jäi ainult pärm; M iivaa vaahto pärmivaht; 2. (leiva)juuretis zakvaska; J leip (taitšin) happõnõb iivõss leivatainas hapneb juuretisest.

iiv/akaz: -õkaz ~ hiivõkaz Lu, g. -akkaa pärmi sisaldav, pärmine насыщенный дрожжами, дрожжевой; ku iivõkass süün, rõihõtõlõtäv kui söön (midagi) pärmist, (siis) ajab rõhitsema; hiivõkaz õlud pärmine õlu.

iivakko Ränk M (Al.), g. -oo M pärmikakk, karask (peamiselt odrajahust) колобок из дрожжевого теста (главным образом из ячменной муки); M iivakod õlivat tehtü iivässä javossa pärmikadud olid tehtud heast jahust.

iivolg/a Lu, g. -aa peoleo иволга.

iivõin J-Tsv., g. -zõõ ~ -zõ J pärmine дрожжевой; olut putelid on jäätü iivõizõssi õllepuudelid on jäänud pärmiseks; iivõizõ astiaz olut tsiirep nõizõp tsäümää pärmises astjas hakkab õlu kiiremini käima.

iije M iõ J-Must., g. itee: itee M ittõõ J idu росток, зачаток. – Vt. ka ite, itu, itä, itü.

ijäitßen M-Set. = iäitßen; tämä tuli ijäitßen rikas (Set. 14) temast sai igipõline rikas; antõ näilee rahaa kui pal'lo, pani näväd ijäitsezessi rikkaassi (Set. 11) andis neile raha kui palju, tegi nad igipõliselt rikkaks.

ikalookka I = ikolookka; ikalookka vettä juuv vikerkaar joob (merest, järvest, jõest) vett.

ikihalukaz J suur igatseja, kurvastaja безутешный, печальник; la isun miä ikihalukaz rl. las istun ma, suur kurvastaja.

ikilookka ~ iki-lookka Lu = ikolookka; ku vihmaa saav i päivüv paisav vihmaa poolõõ, siis tuõv ikilookka kui vihma sajab ja päike pais-

tab läbi vihma (paistab vihma poole), siis tuleb (= tekib) vikerkaar; Lu ikilookka täap pittsii vihmoi vikerkaar ennustab pikki vihmü; Lu iki-lookka meressä vee juuv i lazõp takaz maal vikerkaar joob merest vett ja laseb (vihmana) tagasi maale.

ikin/ä L, g. -ää = itsine.

ikkun/a Ra (Ku), g. -aa aken окно; Ra kõik vätši kattsomaa, ikkunoiss i akkunoiss rl. kogu rahvas aknaist vaatama; Ku tuli repo ikkunaa, saop kukolla: kukko, tua ikkun na-lla, miä sill annan herneitä tuli rebane aknale, ütleb kukele: kukk, tule õuele, ma annan sulle herneid; Ku parep on hüvää t'sütõõ ikkun na-lla maata, ko pahaa t'sütõõ kainaloz vs. parem on hea tüdruku õuel magada kui halva tüdruku kaenlas. – Vt. ka akkuna.

ikkunna-lla ~ -A Ku õuele, õue; õuel, õues во двор; во дворе; a izvoššikka jätett'sii gost'sii-nitsaa ikkunna-lla oottelemmaa aga kutsar jäeti võõrastemaja õuele ootama; müü ühel pühhää isumma t'sitovaa ikkunna-lla me istu(si)me ühel pühapäeval Titovi õues. – Vt. ka akkunnalla, akkunna-llõ.

ikkuumpa Kr igauks каждый, любой.

iko S J: S J iko lookka ~ J iko lookk vikerkaar; J iko lookka on ohtagonna vassaa päivää vikerkaar on õhtul vastu päikest.

ikohtlaa Lu, pr. -aan, imperf. -iin = ikossaasasa.

ikolookka Kett. M Kõ S Lu iko-lookka K M Kõ S ikoluokka L iko-luokka P ikolookk Ra J iko-lookk J vikerkaar падура; J ko ohtogol on ikolookk, siis tõizõll päivää täab vihmaa kui õhtul on vikerkaar, siis (see) ennustab järgmisel (teisel) päeval vihma; P iko-luokka tõmpaab meress vai järvõss vettä pilviisie vikerkaar tõmbab merest või järvest vett pilvedesse; ■ L sis ku ümpär kuut on ikoluokka, se näütäp säisie siis, kui kuu ümber on ring, see ennustab tormet. – Vt. ka ikalookka, ikilookka, ikoo-lookka.

ikonkolka J pühase-, ikooninurk красный угол (божий, святой угол); suur võõraz ain pantii lavvaa õttsaa ikonkolkaa tähtis külaline pandi alati laua otsa pühasenurka (istuma).

ikoo-lookka K-Ahl. S = ikolookka; S ikoo-lookka vettä joob vikerkaar joob (merest, järvest, jõest) vett.

ikos/saa P Lu Li -sa Lu J-Tsv., pr. -an P Lu Li -õn Lu J, imperf. -in P J 1. luksuda икать, икнуть; P kui ikosan, sis tsellev minua maimib kui ma luksun, siis keegi räägib minust; Lu lahzõd ikossõvõd lapsed luksuvad; Li täll piäb ikossaa teda ajab luksuma; 2. impers. luksuma ajada икаться; Lu minnua ikosõv, ikossi mind

ajab luksuma, ajas luksuma; Lu *vass eglee ohtagossa mind'aa ikossi* alles eile õhtul ajas miniat luksuma. – Vt. ka *ikosuttaa, ikosõlla, ikottaa, ikotuttaa, ikuttaa*.

ikossalassa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J luksuda *икать, икнуть*; *tšen ikossaav, jutõlla: tšenle mainiv* kes luksud, (selle kohta) öeldakse: keegi räägib temast; *ikossaa veel üks kõrt, ku tahod ikossass* luksu veel üks kord, kui tahad luksuda.

ikosu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ ~ -zõõ J 1. luksumine *икота*; *ikosusõõ perält meill jutõlla: tšen-le mainiv* pärast luksumist öeldakse meil: keegi räägib (taga); 2. rõhutus *отрыжка*. – Vt. ka *ikotuz*.

ikosut/taa P (Ra), pr. -av P Ra, imperf. -ti Ra 1. impers. luksuma ajada *икаться*; Ra *taitaa tšen minnuu mainiv, i minnuu ikosutav* keegi vist räägib minust, ja mind ajab luksuma; 2. luksuda *икать, икнуть*; Ra *eglee lahs pal'lo ikosutti* eile laps luksus palju. – Vt. ka *ikossaa*.

ikosõlla (Lu) -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. 1. luksuda *икать*; J *elä mätä nii pal'lo süüvve, nõizõd ikossõõma* ära ahmi nii palju süüa, hakkad luksuma; Lu *peen lahs ikossõõv* väike laps luksud; 2. rõhitseda *отрыгиваться*; J *tšüläs perä süüimize piäb ikosõll, see annõp perennaizõlõ üvä meelt* külas olles peab pärast söömist rõhitsema, see teeb perenaisele head meelt. – Vt. ka *ikossaa*.

ikot/taa M (Kõ J-Must.), pr. -av M Kõ, imperf. -ti 1. impers. luksuma ajada *икаться*; M *ikotab lassa* last ajab luksuma; 2. luksuda *икать, икнуть*; Kõ *tõin kõõs söõv mitäid kuivaa, siz ikotav, a lahzõd ikottavad tšülmässä mõni*, kui söõb madagi kuivaa, siis luksud, aga lapsed luksuvad külmast; 3. J-Must. kogelda, kokutada *заикаться*. – Vt. ka *ikossaa*.

ikottamis/õõ: -see J-Must. kogeldes *заикаясь*; *ikottamissee pajatab* (Must. 169) räägib kogeldes.

ikotu/z J, g. -hsõõ: -sõõ ~ -zõõ J = *ikosuz*; *perält ikotuzõ jutõlla: tšenle mainiv* pärast luksumist öeldakse: keegi räägib (taga).

ikotut/taa M (K-Ahl.), pr. -av K M, imperf. -ti impers. luksuma ajada *икаться*; M *lassa ikotutav* last ajab luksuma; M *mikäleeb ikotutav, tai tšelleeb mainiv* millegipärast ajab luksuma, vist keegi räägib (taga). – Vt. ka *ikossaa, ikuttaa*.

ikzamenti vt. *ekzamenti*.

ikut/taa: -taag I, pr. -av I, imperf. -ti = *ikotutaa*; *algab minnuu ikuttaag* hakkab mind luksuda ajama.

ikõõ: *ikkõõ* M *hikkõõ* Lu adv. higiseks в пот (наречие в форме илл-а от *iš'i*); Lu *miä*

rutin tallata, menin hikkõõ ma kiirustasin käia, läksin higiseks; M *miä häärään, i pää märtsä, meen ikkõõ* ma askeldan (nii, et) peagi märg, lähen higiseks.

ikkõõsõõ: *ikkõõsõõ* Kõ = *ikõõ*; *siis se tšärppä tuõb lehmälee seltšää, nõõb lehmää muukkaamaa, štoby lehmä meñneiz ikkõõsõõ, i tšärppä siiz juop sitä ikkõa* siis see kärp tuleb lehmale selga, hakkab lehma piinama, et lehm läheks higiseks, ja siis kärp joob seda higi.

ikä J Ku *ik'ä* J pron. iga (puudulikult deklineseeriv) *каждый; всякий; любой* (с неполной парадигмой); J *ev vahi ik'ä varõssõõ* rl. ei vahi iga varest; J *vott õli ikä mehel tehtü õma autõ* vaat (munamängus) oli iga mehel teatud oma auk (muna jaoks); J *karjušši sai palkkaa ikä taloss* karjane sai palka igast talust; Ku *ikä paikkaz on hüvä, kuza meitä boo* vs. igas kohas on hea, kus meid pole; J *tütõd laulõtti, ikä oxtogonn tšäiväd laulõmaz* tüdrukud laulsid, iga õhtul käisid laulmas; J *igäll aika võitt tull kõhti meile* iga ajal võite otseteed meile tulla; J *jõka (igäll) tunnill* iga tund; J *ikä nätel'i tšäün tšülpemez* iga nädal käin vihtlemas (= käin saunas); J *ikä kõrt* iga kord; J *ikä üks inimin* iga inimene; J *ikä ühelle sõtamehelle õli püssü tšäez* iga sõduril oli püss käes; J *ikä üks* igaüks; iga; ■ J *igäs tahoz* iga juhul, kuidas tahes. – Vt. ka *jõka*.

ikä-ize Ra igaüks *каждый, любой*; *ikä-ize vei õmaa õpõzõõ tšerikoo tüvee* igaüks viis oma hobuse kiriku juurde. – Vt. ka *jõkain, jõkahiin*.

ilata Al. Kett. R U L P M Kõ Po Lu Li J (K-Ahl. Ja-Len. V Ra Ku) -t J-Tsv. -tag vdl I, pr. -an K *illaan M illaan* Po Lu -n J *illaa ~ illaa* I, imperf. -zin R M V Lu J -zii I (ära) koristada, (ära) panna; koristada, kramida, puhastada; korda seada, korrastada; talitada (loomi) убирать, убрать, при/бирать, -братъ; нала-/живать, -дить; обр/яжать, -дить (о скоте); J *rüttšeeet tarviz ilata vällää* rukis (rukkid) tuleb koristada; Lu *sütsüzül kapussaa ilataa* sügisel koristatakse kapsast; M *omenad ilatas talvõssi* kartulid koristatakse (ja pannakse) talveks (ära); Kõ *suvõll õlivat talgod leipää ilata* suvel olid viljakoristustalgud; M *nõistii linnaa illaamaa maalta vällää* hakati lina maast (= põllult) kitkuma; M *sütsüzõnnä piäb ilata tara* sügisel tuleb aed koristada; Lu *ku leeb üvä ilma, nõizõn illaamaa einiä* kui tuleb ilus ilm, hakkan heina koristama (= heinu kuhja või küüni panema); Lu *noorikka senee rahaa ilaz* (pulmakomme:) pruut koristas selle (põrandale visatud) raha ära; M *ku õunad võttaas puussa vällää, siz i pülvääd ilataz* kui õunad võetakse puust maha, siis koristatakse ka tugipuud ära; J

kuhõ siä ilazid minuu hatuu, miä n levve tsättee kuhu sa panid mu mütsi, ma ei leia kätte; M *košelka ilattii kormunaa* rahakott pandi taskusse; M *illaan piimää* (pärast lüpsmist) panen piima (pottidesse); I *konnatti illaag i assõõd illaag i lahsaa vaattaag i kõittsi* (küll) tuba koristada ja nõusid koristada ja laste järele vaadata ja puha; J *praaznikaa eell om pal'to ilamiss* enne pühi on palju koristamist; J *ilamõtt rihi haisua on täünõ* koristamata tuba on haisu täis; J *ila rikad maass* korista praht (prahid) põrandalt; Lu *sill on lauta illaamatta* sul on (söögi)-laud koristamata; M *ku ilatas põltoa, väittääs tsived ihte kokkoo* kui puhastatakse põldu (kiivdest), (siis) veetakse kivid ihte hunnikusse; Ra *hapopiimää ojjõttii kaugaa i ilattii hõmõ päältä vällä jõka näтели* hapendatud kohupiima säilitati (hoiti puunõus) kaua ja iga nädal korjati (puhastati) hallitus pealt ära; Lu *illaa kalad* puhasta (= roogi) kalad!; M *kui nõizit tilassa ülleez, pezit silmäd, nii järkeä piti ilata pää* kui tõusid asemelt üles, pesid silmad, siis tuli otsekohe pea (= juuksed) korda seada; M *nurmitõõd on ilattu* (sügisese) põllutõõd on korras; M *piäb nurmõa ilata väll'ää* põld tuleb korda teha (= künda); L *kui žiivatad ilattii, siz mentii laulamaa* kui loomad talitati (ära), siis mindi laulma; ■ Lu *ilataa seiliv* rehvitakse purjed; M *illaa opõzõss zbruiju (raņgõd, lookka, sed'jolkka, õhjad)* võta hobune rakkest lahti (rangid, look, sedelgas, ohjad); I *dava-i nüt tämmää illaamap poizõgõ* matame ta nüüd maha; Li *kõikkiita jumalaa maa illaav* vs. muld võtab kõik vastu (jumala maa koristab kõik ära).

ilau:ssa: *illaussag ~ illaussag* I, pr. -n, imperf. -zin = *ilauta*; *õhtago tüüv kõittsi tiiv i illaav i meet ta'rõõ* õhtused tööd teed kõik ära ja koristad ja (siis) lähed sauna.

ilau/ta (K-Al.) *illahuta* (Po), pr. -n: *illahun* Po, imperf. -zin korda teha, koristada *при/бирать, -братъ, убирать, убрать*; K *ku tuõb õhtago, ilautassa kõikkinaa* (Al. 24) kui tuleb õhtu, tehakse (kõik) täiesti korda (= tehakse õhtused talutõõd ära).

ilg/ata (Lu Li) -õitõ Lu, pr. *ilk'aan* Lu Li, imperf. -azin: -õzin Lu Li 1. julgeda, sõandada *осмели/ваться, -ться*; Lu *kui tälä ilkaav vanõpaa ent õpõttaa* kuidas ta julgeb endast vanemat õpetada!; Li *en ilkaa jutõlla* ma ei julge õelda; 2. häbistada, häbisse viia *позорить, о-*; Lu *ep piä entä ilgõtõ* ei ole tarvis end häbistada; Lu *se enee ilkaav iässä vargõssusõss, tätä siiz eb uzgota* see häbistab enese eluajaks vargusega, teda siis (enam) ei usuta. – Vt. ka *ilkõõssa*.

il'i K L P M Kõ Po Lu Li J I *ili* L I *eli* K-Al. M Lu *Элу* K-reg.₂ Li-reg.₁ *Элу* Pal.₂ 1. või; ehk или; L *pojo naizikuo võtab, ili tütärrikko meheli menev* poiss võtab naise või tüdruk läheb mehele; M *mie en tää, tuliko pesemizess eli võrass aḡpia* ma ei tea, kas tuli pesemisest või ohvrist abi; I *sis tämä tõi kaks ili kõlmõt putelia viinaa näilee* siis ta tõi neile kaks või kolm pudelit viina; Lu *dušnikka il'i üleezakkuna on saunal, enne õli savurihel toož* räppen ehk suitsuauk on saunal, vanasti oli ka suitsutarel; Po *saunaa makko il'i saunaa emä* saunahaldjas ehk saunama; 2. kas ... või ... или – или; L *tsako tulõp tsüleä, il'i vahinjo lieb, il'i peremmies kuolõv* (kui) kägu tuleb külla, (siis) kas tuleb õnnetus või sureb peremees; I *sinneg ili mennäg ili tänneg mennäg* kas minna sinna või jääda (minna) siia; Lu *saunaz õli dušnikka lagõz, savurihez õli il'i lagõz il'i ülleel seinaz* saunas oli räppen laes, suitsutares oli kas laes või üleval seinas. – Vt. ka ali.

iliiin ~ -n J-Tsv., g. -izee: -ize J kiilas- (jää kohta) голо- (гололевица и т. д.); *iliiss jäät müü ravvõttõmatt ovõiss ed lazzõ* kiilasjäale (kiilasjääd mõõda) rautamata hobust (sa) ei lase; *tee on ilin* jän tee on kiilasjäas.

ilikoittaa ~ ilkoittaa Lu tasakesi потихонь-ку.

iljaa vt. *il'laa*.

ilka, ilkaa vt. hilkiä.

ilkanäkõin, ilkiä-näkõine vt. hilkiä-näkõinõ.

ilkoittaa vt. ilkoittaa.

ilkõa vt. hilkiä.

ilkõ/za: -z Lu, g. -zaa inetu; ilge, vastik *безобразный, отвратительный; kõvassi ilkõz liitsa* väga inetu nägu. – Vt. ka *hilkiä*.

ilkõ/õssa Lu J (Li) -õssõ ~ -ssa Lu *hilkõssa* (J-Tsv.), pr. -õn Lu J, imperf. -õzin julgeda, sõandada *осмели/ваться, -ться*; Lu *izze on noori, a ilkõõb vanõpaa ent õpõttaa* ise on noor, aga julgeb endast vanemat õpetada; J *kase holostoi on nii häpemätõi ja lopizõja, jot tütõd evät hilkõ tätä kuunõll* see noormees on nii häbematu ja ropendaja, et tüdrukud ei sõanda teda kuulata; J *sukulaizõd nii on häppestü, jot mittäit eväd õõ hilkõstu süüvve* sugulased on nii häbelikud [?], et ei ole sõandanud midagi süüa; ■ J *eb õõ mitä ilkõõssa* ei ole, mille pärast häbeneda. – Vt. ka *ilgata*.

il'l'aa K P M Kõ Li J-Tsv. *il'aa* K-Ahl. vjJL *iljaa* R-Lön. -a M J-Tsv. -ää J-Tsv. -ä M Lu Li *il'l' J-Tsv. 1.* tasa, vaikselt, vagusi; (on) vaikne; aeglaselt тихо, спокойно; медленно; M *nii isub il'la, što i kõrvõd eväd liikahta* istub nii tasa, et kõrvadki ei liigu; Li *se inemin pajatav*

ill'ä see inimene räägib vaikselt; Li *sõis ill'aa* seisa vagusi!; M *kasen rihez on nii ill'aa, daže tsärpessä et kuulõ kui lentääv* siin toas on nii vaikne, isegi kärbest ei kuule, kui lendab; J *ku-jall on ill' väljas* on vaikne; M *vaikko on tõizõl mikä hätä, no tām ipo ill'aa pääzev läpi* kui ka (kuigi) teisel on mingi häda, (kuid) tema ei tee sellest väljagi (tema saab väga vaikselt läbi); Kõ *kui sie ill'aa tsäüü* kui tasa (= aeglaselt) sa käid!; J *trenji tait om väsinü, ku ni ill'aa tuõp põllolt kottoo* sulane on vist väsinud, et nii aeglaselt tuleb põllult koju; 2. vdJL K R-Lön. hilja поздно. – Vt. ka *ill'akkoizõõ, ill'akkoittaa, ill'akko, ill'akkoozii, ill'akkoottaa, ill'akkõizõõ, illekkootõõ, illikoo, illikoozii, illikkoottaa, ill'ukkoõzii, ill'õkkõizõõ*.

illahuta vt. *ilauta*.

ill'akkoizõõ M tasakesi, ettevaatlikult потихоньку, осторожно; *ill'akkoizõõ nõsad naõgaa i lazzõt taarii johõmaa* tasakesi tõstad naga ja lased kalja jooksmas. – Vt. ka *ill'akkõizõõ*.

ill'akkoittaa J -oittaa Li *ill'õkkoittaa* ~ -oittaa ~ -oitta J *ill'ekkoittaa* Li *illekoittaa* Lu *hil'akoittaa* J vaikselt, tasakesi, tasahiljukesi; aeglaselt, pikkamisi потихоньку, втихомолку; медленно; J *laskõõz ill'õkkoitta turvõss müü alaz* laskus tasakesi redelit mööda alla; J *ill'õkkoitta repäz ivussiiss* tasakesi sakutas juustest; Li *starikka tuõb ill'akoittaa teetä müütää* taat tuleb aeglaselt mööda teed. – Vt. ka *ill'akkoottaa, illekkootõõ, illikkoottaa*.

ill'ak/koo M Kõ -ko-o ~ -oo M vaikselt, tasakesi; vargsi, salaja; aeglaselt, pikkamisi потихоньку; втихомолку, тайком; медленно; M *tämä lutsi ill'akoo* ta luges tasakesi (nõiasõnu); M *miä muhisin nagraa, miä nagan ill'akko-o* ma muhelesin naerda, ma naeran tasakesi; M *vertä lazzõttii ill'akoo saunaza verd lasti* (= kuppu lasti, kuppe pandi) salaja saunas; Kõ *kui sie ill'akoo tsäüü* kui aeglaselt sa käid! – Vt. ka *illikoo*.

ill'akkoozii K -uozii K L P vaikselt, tasakesi; vargsi потихоньку; втихомолку; K *ill'akkoozii lutsi* tasakesi luges (nõiasõnu); P *ill'akkoozii nagraa* naerab tasakesi; K *a ize b makaa, ain vaatab ill'akkoozii silminää* aga ise ei maga, aina vaatab vargsi silmadega. – Vt. ka *illikoozii, ill'õkkõizõõ*.

ill'akkoottaa: -kuottaa L *ill'akkoot* K-Ahl. -oottaa J-Must. *hil'akkoottaa* Ku *Илакоть* K-reg₂ *Илакоть* ~ *Илекуть* Pal₂ *Илекуть* Ii-reg₁ = *ill'akkoittaa*; L *ize ill'akkuottaa salamii* vaattõ ise vaikselt salaja vaatas; Ku *siz noisi ettsimää salamittaa hil'akkoottaa* siis hakkas otsima salaja, tasahiljukesi.

ill'akkoizõõ ~ -akkõizõõ ~ -ekkoizõõ M tasakesi; ettevaatlikult; aeglaselt, pikkamisi потихоньку, втихомолку; осторожно; медленно; *mitäleeb lahz izze enelle idgõb ill'ekkoizõõ* laps millegipärast nutab tasakesi omaette; *piäb ill'akkoizõõ kuivata pehmiäkaa šizgaakaa* peab ettevaatlikult kuivatama pehme lapiga; *opõn meev ill'akkoizõõ jalka jalgolta* hobune käib aeglaselt sammu. – Vt. ka *ill'akkoizõõ, ill'õkkõizõõ*.

illek/kootõõ ~ -ootõõ I = *ill'akkoittaa*; *tämä vaattõ minu päälee, mõrähti i lähsi mettsää illekkootõõ* ta (= hunt) vaatas minu peale, urahatas ja läks aeglaselt metsa.

ill'ekkoizõõ vt. *ill'akkõizõõ*.

illeminne vt. *inehmiin*.

ill'epää Lu tasemini, vaiksemalt; aeglasemalt тише; медленнее; *johzõ ill'epää, muiõs tokud maal* jookse tasemini (aeglasemalt), muidu kukud maha. – Vt. ka *illõpassi, ill'õpi*.

illikoo M-Set. tasa(kesi), vaikselt тихо, потихоньку. – Vt. ka *ill'akoo*.

illikooz/ii: -i Pi = *ill'akkoozii*.

illikkoottaa: -a J tasakesi, tasahiljukesi потихоньку; *ja karjušš võtti illikkootta tšiin* ja karjus võttis (tüdrukuse) tasakesi kinni. – Vt. ka *ill'akkoottaa*.

illolainõ L, g. -zõõ undovalane, illolane (Undovast e. Illolt pärit olev inimene) житель деревни Ундово; *laulõ iira illolainõ* rl. laulis Iira, illolane.

ill'uk/ki M, g. -ii M subst., adj. vagur, vaikne, tasane; pikaldane тихоня; тихий; медлительный; *täm on mokom ill'ukki* ta on selline vagur; *ill'ukki inehmin* vaikne inimene. – Vt. ka *ill'õin*.

ill'ukkoõzii: -yõzii P aeglaselt, pikkamisi медленно; *tsäüü ill'ukkyõzii* käib aeglaselt. – Vt. ka *ill'aa, ill'akkoittaa, ill'akoo, ill'akkoizõõ*.

ill'õin J-Tsv., g. -zõõ J vaikne тихий; *ill'õin ilm* vaikne ilm. – Vt. ka *ill'ukki*.

ill'õkkoittaa, ill'õkko-itta, ill'õkkoitta vt. *ill'akkoittaa*.

ill'õkkõin J-Tsv., g. -zõõ ~ -zõ J tasane, vaikne; aeglane тихий; медлительный; *ill'õkkõin tütõkkõin* vaikne (tasane) tüdrukuke; *joos tšii-rep, elä õõ nii ill'õkkõin* jookse kiiremini, ära ole nii aeglane.

ill'õkkõizõõ Kõ = *ill'akkoozii*; *repo johsi ill'õkkõizii kanavaa rantaa möö* rebane jooksis vargsi (tasakesi) kraavi äärt mööda.

illõpassi: -õpõs Li -epais Kõ-Len. tasem(ini), vaiksemalt тише; Li *õlkaa illõpõs* olge tasem!; Kõ *õlka, kui vaa saap illepais* (Len. 212)

olge, kuidas ainult saab, vaikselt! – Vt. ka *il'lepää*.

il'õpi: -p J *hil'lepi* Ra tasemini, vaikselt; ettevaatlikumalt тише; осторожнее; Ra *mitä marnäd nii kõvassi, juttõ hil'lepi* mis sa karjud nii kõvasti, ütle tasemini!; J *il'õp, kovertõt tsäe* ettevaatlikumalt, väänad käe välja! – Vt. ka *il'lepää*.

il'ŷä vt. *il'ŷaa*.

il'ŷakkõizõõ vt. *il'ŷakkõizõõ*.

il'ŷää vt. *il'ŷaa*.

il'ŷää-tuli K-Ahl. fig. välk (eliatuli) молния, ильин огонь.

ilm/a K L P M Kõ Ja-Len. Lu Li Ra J I (R-Lön. R-Reg.) -õ J *ilm* Lu Li Ra J *Илма* Pal.₁, g. -aa P Lu J I. ilm погода; Kõ *millazõd ilmad ovad ümpär joulua i veerisseetä, mokomad ilmad ovad ümpär kupol'ua* missugused ilmad on jõulu ja kolmekuningapäeva paiku, niisugused ilmad on jaanipäeva paiku; J *ilm lähep sulalõõ* ilm läheb sulale; J *ilm lei vilussi* ilm löi viluks; J *ilm on pilvez* ilm on pilves; Kõ *ku päivä las-kõup tsirkkaassi, siz leeb üvä ilma* kui päike loojub selgelt, siis tuleb ilus ilm; Lu *tomakall ilmall laivoill on kehno meres seilata* uduse ilmaga on laevadel kehv merel purjetada; Lu *pädrää pühänä ja jaanin nallõ õllaa üväd päivüü ilmõd* peetripäeval ja enne jaanipäeva on ilusad päikesepaistelised ilmad; Lu *ain ku on vihma ilm, siz ain pokoinikkaa unõz näed* alati, kui on vihmane ilm, siis alati näed surnut unes; Lu *tänävä on utu ilma* täna on udune ilm; Lu *egle õli tormi ilma* eile oli tormine ilm; Lu *sää ilma oŷ ku tuulõv, tuiskaav* tuisne ilm on, kui puhub tuul, tuiskab; Li *siitiä ilm* selge ilm; Lu *tüüni ilma* vaikne ilm; Lu *sooja ilma* soe ilm; Lu *vari ilma* kuum ilm; J *val'ud ilmõd* jäised, lõikavkülmad ilmad; Lu *kehno ilma ~ paha ilma ~ Li kurja ilm ~ märännü ilm* halb ilm; Lu *ränttü ilma ~ rojukaz ilma* lõrtsine ilm; Ra *kohm ilm* kergelt pakasene ilm; 2 õhk воздух; Lu *ilma koojoo, kaukaal näüv* õhus peegeldub, kaugele on näha; J *isä ilmõz, poika purjõz. ahjo lämpii*v mõist. isa õhus, poeg purjes? – Ahi kõeb; Lu *rajkk ilma* raske õhk; 3. maailm, ilm мир, свет; K *itsä pittsä, ilma lad'ja* vs. (elu)iga pikk, maailm lai; J *mie õõn viištšümmet seitsee voott elänüd ilmalla* ma olen viiskümmend seitse aastat maailmas elanud; J *meni sõtamehessi, meni jumala ilma harkkima* läks sõjameheks, läks (mööda) jumala maailma astuma; K *siin ilmaz siin ilmas*; J *itsiis bõõ mittäit maa ilmõz* maailmas ei ole midagi igavest; J *ebõõ ilmalla izüttä* rl. pole maailmas (= elus) isakest; J *ilmõlõ sünnütemä* ilmale sünnitama; ■ Lu

kurissunõõd eväd õõ ilozaz ilmaz poonud pole taevas (ilusas maailmas); Lu *tämä ep tää ipo ilmaa* ta ei tea maad ega ilma; M *nii prokutoo, eb mälestä ipo ilmoja* (on) nii totter, ei mäleta ilmast ega maast; J *kannimokomõit brüllik-kait uulii ilmõz enõõ nähnü* niisuguseid pakse (pruntis) huuli pole ma ilmaki näinud; L *jumal üvä siunatkuo sinuu õnnõata kõikõss itšeässi* *ilmassi* hea jumal andku sulle õnne (õnnistagu sinu õnne) kogu eluajaks, igaveseks. – Vt. ka *maa-, mörü-, rajju-, sato-, tormi-, umpi-, utu-*.

ilmaa¹ Kett. K U L P M Kõ S Ja Lu J I -a Len. R-Reg. L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I -õ Po Lu J Ku -a Ku *ilm* L Lu Ra J Ku -an R-Eur. R-Reg. Kõ-Len. *Ильма* K-reg.₂ *Ильмань* li-reg.₁ *Ильма ~ Ильмань* Pal.₂ 1. prep. ilma без; M *noorill on itšävä ležiä ilmaa töötä* noortel on igav olla (lesida) ilma töötä; Po *nüorikkõ ilma povoinikkaa rižže ep tullu* noorik ei tulnud tuppa ilma tanuta; Lu *ilma jürrüä tulta lüüv* ilma müristamiseta löõb vältu; M *talko on ilma rahatta* talgud on ilma rahata (= on tasuta); J *ilm minu täätmett* ilma minu teadmata; 2. adv. ilma (быть) лишённым (чего-нибудь); Lu *a tõnikaz õli ilma* aga mõni oli ilma; J *kane piigõd ilmaa eväi tõi lass üüssi, kuniz eväd maini frovvõlõõ* need teenijatüdrukud ei tohi (kedagi) ilma prouale mainimata õõbima (õõseks) lasta; 3. ilma tasuta, muidu даром, бесплатно; P *ilmaa tšenniiv eb anna* ilma ei anna keegi; J *naa, miä annõn sillõõ ühe omena ilmaa, maistaa, omenõd makkaad* säh, ma annan sulle ühe õuna muidu, maitse, õunad on magusad; J *pool ilma* poolmuidu; 4. ilmaaegu, (ilma)asjata зря, напросно; K *ilmaa tätä kattilassi kutsuttii* ilmaaegu kutsuti teda (= meie küla) Kattilaks; I *leep sillõ itkõag, tšüüneliä ilma vällaag* rl. aitab sulle nutmisest, asjata pisarate valamisest; ■ J *ilm süine aigaveetto annõb vähä kazvoa* asjatu ajaviide annab vähe kasu; *ilm õtsõin* otsatu; Lu *miä tein senee ilm aikoa* ma tegin selle ilmaaegu; Lu *irisseev ilm aikaa* niisama (ilmaaegu) hirmutab. – Vt. ka *ilmaikona, ilmaa, ilmaa¹, ilm-süütä*.

ilmaa² vt. *maa-*.

ilmaa-poolõv J-Tsv. pl. ilmakaared страны света.

ilmaatooja (R-Lön. R-Reg.) *ilma-tooja* (K-AI.) ilmaletooja, sünnitaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница, родимая (ласковое обращение к матери в народных песнях); *iloza sormilline ilmatuojäni* (Reg. 19) rl. mu ilusasõrmeline ilmaletooja; *minu ilmatoojani* (Lön. 184) rl. mu sünnitaja.

ilmaatoojainõ (R-Lön.) dem. ilmaletooja(ke),

sünnitaja(ke) (ema hellitusnimi rahvalauludes) родимая, родительница (ласковое обращение к матери в народных песнях); *imet imes-teli ilmatoojaseni* (Lön. 184) rl. (mis) ime(s)i d imestas mu ilmaletooja(ke).

ilmaatootu (R-Lön.) ilmaletoodu, sünnitatu (lapse hellitusnimi rahvalauludes) родимень-кий, -ая (ласковое обращение к ребёнку в народных песнях); *enne ihastuu ilmatootuni, kui kasvap kannetukkaiseni* (Lön. 186) rl. ema rõõmustas mu laps, kuidas kasvab mu kantuke.

ilmaatoukkainõ (R-Lön.) dem. ilmaletoodu(ke), sünnitatu(ke) (lapse hellitusnimi rahvalauludes) родименький, -ая (ласковое обращение к ребёнку в народных песнях); *eneni ilmatuoukkainen* (Lön. 184) rl. mu ema ilmaletooduke; *mitäpä .. iloatta eneni ilmatoukkaiset* (Lön. 185) rl. mida te ometi .. rõõmustate, mu ema sünnitatud.

ilmahtua Lu *-χtua* (P), pr. *-htuun*: *-htun* Lu, imperf. *-htuuzin*: *-htuzin* Lu ilmuda являться, явиться, появляться, -иться; P *germant-saa sõta-aikan liiru, ilmaχtuu üfos manaχa jarvigoitsüleä* Esimese maailmasõja (Saksa sõja) ajal ilmus üks munk Jarvigoiskülasse; Lu *millõ õli viis-kuus vootta, ku karassi tsüllää tooti, tsüllää ilmahtu* (~ ilmahtuz) ma olin viie-kuueaastane, kui petrooleum külasse toodi, külasse ilmus.

ilmaikonaa Lu ilmaasjata зря, напрасно; *ilmaikonaa tüütä ep piä hulgätä* ilmaasjata ei tohi tööd pooleli jätta.

ilma-lintu J õhulind (pääsukest tähistav metafoor rahvalauludes) небесная птица (метафорическое обозначение ласточки в народных песнях); *pääsko-lintu, päivä-lintu, se ihälõ ilma-lintu* rl. pääsulind, päevalind, see ilus õhulind.

ilmassa Lu = *ilmassi*¹; *kase annõttii millõ ilmassa* see anti mulle muidu.

ilmas/si¹ Li *-s* Po ilma, tasuta, muidu даром, бесплатно; Po *kõikk ilmass tetsi* tegi kõik ilma; Li *ilmassi panna* *ampaad pensioneroilõõ* pensionäridele pannakse hambad (= hambaproteesid) tasuta.

ilmassi² vt. *maa*-.

ilma/atoi: *-õtoi* J-Tsv., g. *-atoi*: *-õtoi* J ilmatu (suur) огромный, громадный; *elä lõikka ilmõtoi suur* *pala* (*leipä*) ära lõika ilmatu suur pala (leiba).

ilmau/ssa (Lu), pr. *-n* Lu, imperf. *-zin* ilmuda появляться, -иться; *mikä uuz juttu ilmauv, niku eri-omain konsti, niku uuz meno* mingi uus jutt ilmub, nagu eriline lugu, nagu uus asi. – Vt. ka *ilmussa, ilmussua, ilmõssua*.

ilmii Lu *ilmii* J-Tsv. avalikult, varjamata; *ilmsiks, avalikuks* в открытую; (быть) обнаружено; J *elä süü ilmii üht leipä* ära söõ avalikult (teisega) üht leiba; Lu *tšen saav salamii, tšen ep saa, a vargõssuz nõizõn ilmii* kes saab salaja (võtta), kes ei saa, aga vargus tuleb (ikka) avalikuks.

ilminai/zõõ: *-se* J-Must. = *ilminää*; .. *sinu isä, tšen salamittaa näeb, mahsab sillõ ilminaise* (Must. 156) .. *sinu isa* (= jumal), kes salaja (tehtut) näeb, tasub sulle avalikult.

ilmin/ää Li *-ä* Lu J-Must. ilmsi; avalikult вьявь, наяву; в открытую; Lu *tänävä nüd näen sinnua ilminä, egle näin unõz nüüd täna* näen sind ilmsi, eile nägin unes; J .. *jott sinu taatto, tšen salamittaa näeb, ilminä mahsab sillõ* (Must. 155) .. (sest) et sinu isa (= jumal), kes salaja (tehtut) näeb, tasub sulle avalikult. – Vt. ka *ilmõõ*.

ilmil/zee Ku *-see* J-Must. = *ilmizii*.

ilmizii J-Tsv. avalikult в открытую; *ilmizii petteemä* avalikult valetama.

ilmkose J-Tsv. sellepärast siis, vaat mispärast то-то; поэтому-то; *terešk tahto paraiko upposs. – noo. ilmkose miä kuulin kal'tutti jõgõll* Tereška pidi praegu uppuma. – No! Sellepärast siis ma kuulsin, (et) jõel karjuti.

ilmot/taa Lu (K-Lön.), pr. *-an*, imperf. *-in* ilmutada, avalikuks teha разглашать, -сить; Lu *miä niku salami, a tämä minuu azzaa ilmoti ilmii* mina nagu salaja (rääkisin), aga tema ilmutas minu asja avalikuks. – Vt. ka *ilmuttaa*.

ilm-süütä: *-t* J-Tsv. ilmaeagu, asjata даром, напрасно, зря; *ilm-süüt palkka tšenni eb mahz* ilmaeagu ei maksa keegi palka. – Vt. ka *ilmaa*¹.

ilmtši J niigi и так, и без того; *ilmtši jo õõmm tätä avittõnnu, a kläntšitteev* niigi oleme teda juba aidanud, aga (aina) mangub; *hättõiss bõõ mitä hättöittä, tämä ilmtši ruta*в kärsitut pole vaja (tagant) kiirustada, ta ruttab niigi.

ilmun/õssa: *-õss* J-Tsv., pr. *-õb* J, imperf. *-i* J ilm-neda, ilmsiks tulla обнаруживаться, -ться.

ilmu/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-n* J, imperf. *-zin* J 1. ilmuda появляться, -иться; *vaña dääd on sõass ilmunnu kottoo* Vanja-onu on ilmunud sõjast koju; *kui tšezäll va vari päiv, ni ilmus-sa paarma*Д kui suvel (on) aga palav päev, nii ilmuvad parmud; *tšiire ilmus-sa lehod, puud jo om podžgõll* varsti ilmuvad lehed, puud on juba pungas; *tšülm om pannu uguritsad, daaže eväd i ilmustu* (nõistu) külm on kurgid ära võtnud, (nad) isegi ei tõusnud üles; 2. J-Tsv. ilmsiks tulla обявляться, -иться. – Vt. ka *ilmaussa, ilmunõssa, ilmussua, ilmõssua*.

ilmus/saa: *-sa* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J **1.** ilmutada proявлять, -ить; **2.** sünnitada родить; ■ *a johorkaa pe'ta leikii ilmusõv* aga Johorka Petja teeb tembu.

ilmus/sua J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-suzin* J **1.** ilmuda появляться, -иться; **2.** sünnida родиться. – Vt. ka *ilmaussa*.

ilmut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J teatada, teatavaks teha объявлять, -ить, оглашать, -сить; J *pappi ilmutti pulmiiss* papp tegi pulmad (= pulmaaja) teatavaks. – Vt. ka *ilmot/taa*.

ilmõin J-Tsv., g. *-zõõ:* *-zõ* J suur, lai, avar обширный, просторный. – Vt. ka *maa-*, *ülima-*.

ilmõs/sua Lu, pr. *-un* Lu, imperf. *-suzin* Lu = *ilmaussa*; *miä menin teetä müü i katson: metsässä ilmõssu(z) inemin* ma läksin teed mööda ja vaatan: metsast ilmus inimene.

ilmõõ M ilmsi наяву; *mie näen ilmõõ, etti tam millõõ avitav* ma näen ilmsi, et ta aitab mind. – Vt. ka *ilminää*.

ilo K-Ahl. R-Reg. L P M Lu Ra J-Tsv., g. *iloo* Lu Ra J *ilo* J **1.** rõõm, lõbu, ilu, ilutsemine; pidu, pidutsemine радость, веселье; празднование; Lu *ai ku on tänävä üvä süämel, on ilo* oi kui hea on täna südamel, on rõõm; M *mokoma õli ilo sis kupo'oo õöllä* niisugune lõbu oli siis jaaniõõl; J *pulmõs pietä iloa* pulmas lõbutsetakse; J *siäll iloa nähkä* seal lõbutsetakse; Ra *perrää iloo on itku* vs. pärast ilu on nutt (= pill tuleb pika ilu peale); Lu *minuu laulud jo on kõik laulõttu, minuu ilod on jo pietti* minu laulud on juba kõik lauldud, minu pidutsemised juba peetud; L *suurõll iloll tullass* tullakse suure pidutsemisega; M *ilnuukaa tultii kottoo* pidutsemisega (= laulu ja mänguga) tuldi koju; Lu *mennää gul'aittammaa ühtee paikkaa, se on ilo* (kui) minnakse pidutsema ühte kohta, (siis) see on i; Ra *katil on ilod, a iirel on surma* vs. kassil on pidu, aga hiirel on surm; M *siel piettii kupo'oo illoa kõrvõttulaa tsüläzä, kuza on kupo'oo lähe* seal peeti jaanipidu Kõrvõttula külas, kus on jaaniallikas; J *täll on tänävä iloo päiv, iimenikav* tal on täna rõõmupäev, nimepäev; Lu *nüd on ilo aika* nüüd on rõõmuage; **2.** adj. kõlav, rõõmus (hääle kohta) звонкий, радостный (о голосе, звуке); J *nii ilo ääni, niku angelill* nii kõlav (rõõmus) hääл nagu ingilil; ■ Lu *ku vaa vešola vettä, ilo vettä õllõiz* kui vaid oleks viina (lõbuvett, rõõmuvett)!

iloaika M *ilo-aika* J rõõmu-, iluaeg пора веселья; M *näil on paraz iloaika* neil (= noortel) on parim rõõmuage (iluaeg); J *ilo-aigallõ* rl. rõõmuajal (iluajal).

ilogoit/taa M, pr. *-an* M, imperf. *-in* rõõmustada радовать, по-; *üvä elo inehmissä ilogoitav, a kehno elo vaašsaa päiväz vanagoitav* vs. hea elu rõõmustab inimest, aga halb elu teeb päevas vaksa vanemaks; M *tanttsu tätä ilogoitav* tants teeb talle rõõmu. – Vt. ka *iloskoittaa*.

iloin Len. J-Tsv. *Илоинень* Pal.₂, g. *-zõõ* J **1.** rõõmus, lõbus радостный, весёлый; J *ku lahs on terve, ni tämä ain on iloin niku k'iuru* kui laps on terve, siis on ta alati rõõmus kui lõoke; **2.** ilus красивый; *kase virsi on iloin* (Len. 208) see laul on ilus.

iloit/a [?] L, pr. *-sõn* L, imperf. *-sin* lõbutseada, ilutseda веселиться, по-; *mennäss nuorikyõ taluo iloittsõmaa* minnakse maai-lmaza (kodu)tallu lõbutsema; *näteli kahs iloitsõttii* nädalat kaks lõbutseti. – Vt. ka *iloõlla*.

ilok/az L Lu (K P) *-õz* Lu, g. *-kaa* K L P = *ilozä*; **1.** K *ved' ilokkaapaa pietäriä bõllu kuzain* Peterburist ilusamat (linna) ei olnud ju kusa-gil; P *kumpa on näiss ilokkaap* kumb neist on ilusam?; L *ilokkaap kõikkõa maai-lmaza* kõige ilusam maailmas; **2.** Lu *tämä on ilokaz nain* ta on lõbus naine.

ilokkaapassi P adv. rõõmsamalt радостнее; *a inehmiizeekaa tsäpiäkaa itsää viettä ilokkaapassi* aga ilusa inimesega on rõõmsam elu(iga) veeta.

ilopäivä R-Lõn. rõõmupäev день веселья, радостный день.

iloskoit/taa (P), pr. *-an*, imperf. *-in* = *ilogoit/taa*; *iloskoittagu taivaa isä näitä sinne ilozaa ilmaa* rõõmustagu taevaisa neid seal taevas (ilusas ilmas).

ilos/saa: *-sa* Lu, pr. *-an:* *-õn* Lu, imperf. *-in* Lu **1.** rõõmutseada, rõõmustada радоваться, по-; *ku vaa vešola vettä, ilo vettä õllõiz, mikä paav ilossõmaa* kui vaid oleks viina (lõbuvett, rõõmuvett), mis paneb rõõmutsema; **2.** lõbutseada, lõbus olla веселиться, по-; *ilosõtaa, laulotaa* lõbutsetakse, lauldakse; *miä ilosõn, ku õõn umalõz* ma olen lõbus, kui olen purjus. – Vt. ka *ilottsaa*.

ilo/za Kett. K R-Reg. L P M Kõ S Po Lu J *-z* M Kõ *iiloz* M *Илоза* K-reg.₂ *Илоза* Pal.₂, g. *-zaa* L J **1.** ilus красивый; K *oi pietäri ilozä lidna õli* oi, Peterburi oli ilus linn!; K *kauniss i kukka-jeekaa tüttärikkua peettii ilozass* jumekat ning punapõselist tüdrukut peeti ilusaks; M *päältä on ilozä vaattaa, a alta õhsõnõmaa tsäänäv* vs. pealt on ilus vaadata, aga alt ajab oksendada; Kõ *niität partaa vällää, etti õlõizid ilozap* ajad habeme maha, et oleksid ilusam; S *ilozä paikka meill on* meil on ilus (maa)koht; Lu *kurissunõõd eväd õõ ilozaz ilmaz* poonud pole

taevas (ilusas ilmas); L *maailmaa iloza* ilmatu ilus; **2.** lõbus, rõõmus весёлый, радостный; Kõ *volod'a, kala iloza, kala iloza aukolain* (Len. 225) rl. Volodja, lõbus kala, lõbus kala havikene. – Vt. ka *ilokaz*.

ilozas/si Kett. L P M Kõ -s P Kõ ilusasti, kenasti, kaunilt красиво; L *pojod ilozassi laulavad* poisid laulavad ilusasti; M *vaata kui ilozassi räsäs tilkuv* vaata, kui kenasti räästas tilgub; M *tämä ep tunnõ ilozassi sõvõta* ta ei oska kaunilt riietuda.

ilozulz K P (Kett. L) -s K-Ahl. -uz M *ilosuz* J-Tsv., g. -u K L M *ilosuzõ* J **1.** ilu, kaunidus красага; M *ilozuutta kakulla et kasa* vs. ilu kakuga ei kasta (= ilu ei kõlba patta panna); K *vot tämä eli õma ilozuukaa i üvää meelee-kaa* vaat, tema elas oma iluga ja rõõmsa (hea) meelega; **2.** K-Ahl. ilustus, ehe украшение; **3.** J-Tsv. rõõm радость.

ilo/ta (R-Lön.), pr. -an, imperf. -zin rõõmutseada, rõõmuse olla радоваться, по-; *mitäpä .. iloatta enneni ilmatoukkaiset* (Lön. 185) rl. mida te ometi .. rõõmutsete, mu ema sünnitatud.

ilottsaa (K-Ahl. P) -tsaa ~ -otsaa (M-Set.), pr. -tsõn: -tsen K, imperf. -tsin **1.** rõõmutseada, rõõmustada радоваться, по-; P *ku tühjä mauttši jääb vattsasõõ, siiz nõõp kukkõ laulamaa vattsaza, .. ilottsõmaa* kui tühi soolikas jääb kõhtu, siis hakkab kukk kõhus laulma, .. rõõmutsema; **2.** lõbutseada, ilutseda веселиться, по-; M *meni metsävahti mettsää, kuulõb nurmõõ serväs ilootsaas* (Set. 13) läks metsavaht metsa, kuulleb: nurme serval lõbutsetakse. – Vt. ka *ilossaa*.

ilo-vesi P fig. viin (rõõmuvesi) водка.

ilo-virsi (K-Ahl.) rõõmulaul радостная песня; *meile laulut langkeevat, ilo-virret vizgotasse* (Ahl. 102) rl. meile laulud langevad, rõõmulaulud visatakse.

iloõ/lla Lu, pr. -lõn: -õn Lu, imperf. -lin Lu frekv. lõbutseada, ilutseda веселиться; *eb luvannud illoo laulajallõ, iloõlla eestäkää* rl. ei lubanud pidu (ilu) lauljale, lõbutseada ei sugugi. – Vt. ka *iloita*.

ilt/a [< sm, is] M Lu J Ku -a Ku, g. *illaa* õhtu вечер; Ku *tuli iltä külmä* tuli külm õhtu; Ku *sellä kertaa oli pimmiä iltä* sel korral oli pime õhtu; Ku *koko iltäa veittelin herroitä ilma rahhaa* kogu õhtu vedasin härrasid ilma rahata; Ku *müü menimmä kahee kessee metsoomängüllä, illalla* me läksime kahekesi metsisemängule, õhtul; J *üvää iltäa tere õhtust!*; ■ Lu *tšäüiti tütõd iltäa issumaa* tüdrukud käisid istjatel; M *iltäa issumäs tšäüzimmä* käisime istjatel.

iltäa-issumiin [< is] Lu istjad, istjatsed по-сиделки; *iltäa-issumiin loppu* siis ko lähetti

merell püütämää istjad lõppesid siis, kui mindi merele (kala) püüdma.

iltai/ne [< is] (Ku), g. -zee Ku õhtusööök ужин; *sis se iilää-dääd dabušnikka tuli süümää iltai-zella tšitovaa omiilla* siis see karjus Ilja-onu tuli õhtust sööma Titovi omade juurde; *hüppäs kezee süümättä iltäzee takanta poiz* hüppas söömist lõpetamata õhtusöögi (= söõgilaua) tagant minema.

iltamängkü [< is] (Ku) õhtune (metsise)mäng вечернее токование (глухарей); *miä amruziñ kahs metsoa iltamängüllä* ma lasksin (maha) kaks metsist õhtusel mängul.

iltat/õõ: -üõ [< is] K-AI. õhtune töö вечерняя работа; *iltatüõt tehhää* (AI. 24) tehakse õhtused tööd.

ilvessusi M Lu ilves рысь; Lu *ilvessusi on puuza, inemizee päälee üppääv* ilves on puu otsas, hüppab inimesele peale; M *on julkõa niku ilvessusi* on julge nagu ilves; Lu *kump on mokoma jurm inemin, siiz jutõllaa: onõ niku ilvessusi* kes on niisugune julge inimene, siis öeldakse: on nagu ilves.

ilvelz Lu J-Tsv. -s J-Must. *Ильвись* Tum., g. -hsee: -see Lu = *ilvessusi*; J *ilves susi krappup puhõõ* ilves ronib puu otsa.

ime¹ J-Tsv. (R-Lön.) *ihme* [< is] Lu (J-Tsv.) *ihme* [< is] (J-Tsv.), g. *imee* ime; imelik чудо, диво; чудной, странный; R *mit kummat kummatteli minu kuvajaiseni imet imesteli ilmatoojase-ni* (Lön. 184) rl. mis ime(s)id pani imeks mu sünnitajake, (mis) ime(s)id imestas mu ilmaletoojake; J *kase om vähäize ime, kuhõ võiz äviä nigl silmä nähoss* see on vähe imelik, kuhu võis kaduda nõel (lausa) silma alt; J *vähä ihmett: kui tämä pääsi suurõõ karjakaa üle pisut imelik: kuidas ta pääses suure karjaga üle*; Lu *ai ku on kumma (ihme) inemin* oi, küll on imelik inimene; J *imessi (ihmessi) panõma* imestama, imeks panema. – Vt. ka *imelikka, imelüz*.

ime² J-Tsv., g. *imee* rinnaga toitmine, imetamine кормление грудью.

ime-ašža ~ **ime-ašša** J imeasi, imetegu, ime чудо, диво; *siell on üõs ime-ašša* seal on üks imeasi.

imehtellä Lu (R-Lön.), pr. -len: -en Lu, imperf. -lin Lu frekv. imestada, imeks panna удивляться; R *mit imet imehtela [= imehteli] ilma toojani* (Lön. 184) rl. mis ime(s)id imestas minu ilmaletooja. – Vt. ka *imestellä, imetellä*.

imeklaz: -õz J-Tsv., g. -kaa J **1.** imal, lääge солоделый, приторный; *vähä tšühseennüd leip on imiä (imekõz)* vähekiipsenud leib on imal; **2.** vürtsine пряный. – Vt. ka *imelä, imiä¹*.

imel'ik/ka: -k [*< e?*] J-Tsv., g. -aa J imelik странный; *kase om vähäize imel'ikk d' eel: lahs ep kuuntõd issää(z)* see on vähe imelik asi: laps ei kuula (oma) isa.

imels/üü (Li), pr. -üv Li, imperf. -ü = imettüü.

imel/lä P-l J-Tsv., g. -lää = imiä¹.

imel/üz J-Tsv., g. -hsee: -se J = ime¹; *kase om vähäize imelüz: oottõmm, oottõmm võdrait, a nätmäd evät tuõ* see on vähe imelik: ootame, ootame võdraid, aga nemad ei tule.

imen/essä: -ess J-Tsv., pr. -en J, imperf. -in J ennast kinni v. külge imeda при/сасываться, -сосаться; *imenennü tšiin, niku opõizõ (raut) mato (on)* ennast külge imenud nagu kaan. – Vt. ka imiä².

imeñ/jä (Lu) -je Lu -ñõ ~ -ñ J-Tsv., g. -jää: -ña ~ -ña J 1. vara, varandus; kinnisvara имущество, добро; недвижимость; J *täll muut imeñña bõd ku paharaiskuin koto da tara* tal pole muud varandust kui vilets maja ja aed; J *perält izää surmaa mitä jäi imeñña, kõig jagõtti poolõssi* kõik pärast isa surma jäänud kinnisvara jagati pooleks; 2. mõis имение, поместье; Lu *duumõttii nämä menne tõisõd paikkaa elämää, kuza õli õsõttu tõin imeñje* nad mõtlesid minna teise kohta elama, kus oli ostetud teine mõis; Lu *nämä ku jovvuttii paikõll ommaa õsõttuu imeñjää, peremmees tetši päivää, kõns leeb suur gul'ahjõ* kui nad jõudsid kohale oma ostetud mõisasse, määras peremees päeva, millal tuleb suur pidu.

imes/süü Li Ra, pr. -üv, imperf. -sü Ra = imettüü; Ra *kui marigaaššaa tehtii, aattonn jo segattii rüüzjavoo soojaa vettee; siiz üütä seiso ahjõz, imessü* kui marjaputru tehti, (siis) juba eelmisel õhtul segati rukkijahu sooja vette; siis õõ otsa seisis ahjus, imaldus.

imessüü/ssä J, pr. -v J, imperf. -zi J = imettüü; *maltaat pantii ahjoosõd tšugunikaakaa imessüümää* linnased pandi malmipotiga ahju imalduma.

imestellä (R-Lön.), pr. -en, imperf. -in = imehtellä; *imet imesteli ilmatoojaseni* (Lön. 184) rl. (mis) ime(si)d imestas mu ilmaletooja.

imesüt/tää (J), pr. -än, imperf. -in = imettüü; *maltaad ahjoza õlivat kahs tunnia, imesütetii kahs tunnia* linnased olid ahjus kaks tundi, (neid) imaldati kaks tundi.

imet/ellä (K-Ahl.), pr. -telen K, imperf. -telin = imehtellä.

imeto/i Lu, g. -tomaä nimetu безымянный; *a sõrmõd on: kase on peukolo, se on täi tappõjõ, se on või lappõjõ, tšehssõrmi, imetoi matti, pisukkõnõ jaani* aga sõrmed on: see on põial, see on täitapja, see on võilappaja, kesk-

mine sõrm, nimetamats, väikeats. – Vt. ka *imetoi*.

imeto/oin: -öin Lu, g. -tomaä = imetoi; *imetöin matti* nimetamats (= neljas sõrm). – Vt. ka *imetoin*.

imet/tši Kett. M, g. -šii Kett. 1. M iminõges глухая крапива, белая яснотка; 2. Kett. (min-gi kevadeti jões kasvav varte ja õiteta imalmagus juur neкий растущий весной в реке приторно-сладкий корень, без стебля и цветков). – Vt. ka *imittši*.

imettä/jä M Lu (R-Eur.), g. -ää imetaja; amm кормилица; R *emakko imettäjani, vana naine vaaliani* (Eur. 34) rl. emake, mu imetaja, vana naine, mu sünnitaja; M *lahzõd imettäjä amm*.

imet/tää Kett. M Lu J (K-Ahl.) -teä P -tä J-Tsv., pr. -än K M Lu -en J, imperf. -in M Lu J, partits. *ümmettawa* Kr 1. imetada, rinnaga toita кормить грудью; M *emä imetäb lassa* ema imetab last; M *soõttäjää õma lahs õli kotonn, võdraita õltsai imetti* amme oma laps oli kodus, (amm) imetas võdraid lapsi; Lu *pojokkõizõlõ ain nännää imetettii* poisikesele anti üha rinda; J *emä imeteb rinnaka lass* ema imetab last rinnaga; J *emä imettejät nukku makkaamaa* ema uinus (last) imetades magama; 2. pleissida, jätkata (kõit) сплести/вать, -ть (канат); J *imet rihmaa õtsad ühtee* pleisi kõie otsad kokku. – Vt. ka *imittää*.

imet/tüü M Lu J-Tsv., pr. -üv Lu J, imperf. -tü Lu -tüz J imalduda, imalaks v. magusaks minna солодеть, становиться, стать приторным; M *linnahsõd imettüvät tunnia kahs* linnased imalduvad tundi kaks; M *leipälappia, señneekaa päältä rad'd'oaz linnahsia, etti parapõissi imettüisesiväd* leivalabidas, sellega pekstakse linnaseid pealt, et paremini imalduksid; Lu *leip on imettüinüv* leib on magusaks läinud; J *seemen imetüv* seeme muutub magusaks. – Vt. ka *imessüü, imessüüssä*.

imetüt/tää M, pr. -õn, imperf. in imaldada, lasta imalduda солодить; *tehtii mähtšä mokoma rüüzjavossa, i imetütettii ahjoza* tehti marjapuder, niisugune rukkijahust, ja lasti imalduda ahjus. – Vt. ka *imesüttää, imittää*.

imelä J-Tsv., pr. -n J, imperf. imin ~ -zin J imeda сосать; *emä anti lahzõlõ nännä imeä* ema andis lapsele rinda imeda; *lahs imeb nännää, väliss luttua* laps imeb rinda, vahel (ka) lutti. – Vt. ka *imiä²*.

imi Po Li I (Lu-Len.), g. imee Li nimi имя; I *kailla immiä eb õõg* sellel (sõrmel) ei ole nime; Lu .. *neet ussaat omaa emie imie evät täätännü* (Len. 277) .. need paljud (lapsed) ei teadnud

oma emade nimesid; Po *kõikkõa kuttuaz imel-tä lavvaa tívvee* kõiki kutsuti nimepidi laua juurde; I *naispoolõõ imed* naiste nimed. – Vt. ka *nimi*.

imittši K-Set., g. -*ši* (mingi kevadeti jões kasvav varte ja õiteta imalmagus juur некий растущий весной в реке приторно-сладкий корень, без стебля и цветков). – Vt. ka *imet-ši*.

imittä K L, pr. -*än*, imperf. -*in* 1. imetada, rinnaga toita кормить грудью; L *naizikot kummad imitettii* naised, kes imetasid; 2. imaldada, lasta imalduda солодить; K *panivad linnahsõd ahjoo i ühee päivää imittiväv* panid linnased ahju ja ühe päeva lasksid imalduda. – Vt. ka *imesüttää, inettää, imetüttää*.

imilä¹ J-Tsv., g. -*ä* imal, lääge; magusavõitu солодельный; сладковатый; *vähä tšihsennüd leip on imiä (imekõz)* vähekiüpsenud leib on imal. – Vt. ka *imekaz, imelä*.

imii² Kett. K P J *iimilä* M *immiä* Lu Li (Ku) -*äg* (vdj I) *iimmit* Kr, pr. *imen* K P M Lu Li J, imperf. *imin* K Lu Li J 1. imeda сосать; P *laxs imeb nänneä* laps imeb rinda; P *konna imeb lehmää nännäss piimää* konna imeb lehmanisast piima; M *täll on rinnaa imevä lahsi* tal on rinnalaps; Li *võdna imeb emmää* tall imeb ema(lammast); M *lahs suvvaab iimii sörmõda* laps armastab sõrme imeda; Lu *sääski imeb vertä* sääsk imeb verd; 2. ennast kinni v. külge imeda при/сасываться, -сосаться; P *puukkõ senee pääkaa imeb inehmizelle nahгаа süämtee* puuk imeb selle peaga (enese) inimesele naha sisse; 3. imbuda, immitseda всасываться, всосаться, прос/ачиваться, -очиться; Lu *vesi imeb laivaa* vesi immitseb laeva. – Vt. ka *ime-nessä, imeä*.

immin vt. *inehmiin*.

imo K P M Lu J-Tsv. I (R-Eur. R-Reg.), g. *imoo* ~ *imo* J *iimoo* M 1. himu, soov, tahtmine охота, желание; J *mill on imo kaatsoa, kui koirõt tanttsivõd* mul on himu vaadata, kuidas koerad tanttsivad; M *tämä on rikaz, tämä võip kõikk imod ihtšiä* ta on rikas, ta võib kõik (oma) soovida rahuldada; Lu *evät saa immoa riitõdmizõss* nad ei saa riidlemisest himu täis; J *saimm imossi lauloo* saime himu pärast (= himu täis) laulda; J *täätimizee imo* teadmishimu; 2. isu охота, аппетит; J *tšaajuka ajab imoa väl'lä* teega ajab isu ära; J *kast on imo* on isu selle (toidu) järele; I *imotab miinnua, imo süüäg i juuaG* mul on isu, isu süüa ja juua; J *minu imo on küllelin* mu isu on täis (= rahuldatud); J *jok said imo rehtel-kak-kuiis* kas said pannkookidest isu täis?; J *nii om vari päiv, jot janoss en saa imoa* on nii palav

päev, et (ma) ei saa janust lahti; J *lidnõs saab imossi süüvve siitnikka* linnas saab püülikeiba isu pärast (= isu täis) süüa; 3. armastatu (peigmehe hellitusnimi rahvalauludes) желанный (ласковое обращение-название жениха в народных песнях); R *tehkaa nüt sia silmälleni kuhe issueb imoni päälle pärnäise lavose* (Eur. 34) rl. tehke nüüd koht mu lemmikule (silmale), kuhu istub mu armastatu, pärnase pingi peale; R *pesгаа nüt päähüt pääsgoltani, ilatkaa imos igusset* (Eur. 33) rl. peske nüüd peake mu pääsukesel, tehke korda armastatu juuksed. – Vt. ka *imu, iso*².

imolta Kõ (K-Ahl. K-Salm.), pr. -*an* K-Ahl., imperf. -*zin* himustada, tahta, soovida желать, возжелеть; Kõ *imota on tahtoa; enäp pajataaz tahtoa, imota vähä kõõs kuulõd* himustada on (= tähendab) tahta; rohkem räägitakse tahta, himustada kuuled harva (vähe millal); K *neitsüeni, ainakoini, isäni imottu miniä, enne miniä esimeine* (Lön. 695) rl. mu mõrsja, mu ainuke, mu isa soovitud minia, ema esimene minia.

imot/ta P -*taag* I, pr. -*av* P I, imperf. -*ti* P I impers., hrl. trans. (söögi järele) himu, isu tekitada; himu, isu olla выз/ывать, -вать аппетит, охоту (есть); хотеться (есть); P *minua imotab lohkuu süümää* mul on tahtmine (mulle teeb himu) süüa (praetud) kartulilõike; I *miinnua algab imottaag* mul tuleb himu (süüa); I *imotab miinnua, imo süüäg i juuaG* mul on isu, isu süüa ja juua. – Vt. ka *isoossa, isossa*.

imottsaa M (Kett.) -*tsa* ~ *imoottsaa* M-Set. -*tsaag* (I), pr. -*san* ~ -*sõn* ~ *imootsan* M, imperf. -*sin* trans. (süüa) himustada, (söögi järele) himu, isu tunda; himu, isu olla иметь аппетит, охоту (есть); хотеться (есть); M *on paksu naizikko, kõikkõa imotsav; ep tää mitä süüvvä, siz juõllaz: siä niku paksu naizikko, kõikkõa imotsad* on rase naine, kõike himustab; (kes) ei tea, mida süüa, siis õeldakse (talle): sa (oled) nagu rase naine, kõike himustad; M *täll on raskas kannotuz, kõikkõa imotsõv* tal on raske rasedus, kõike tahab (süüa); I *tälle imottsi kõõs kapussaa appoa, kõõs õunaa* tal oli himu süüa kord (millal) hapukapsast, kord (millal) kartulit. – Vt. ka *isoossa, isossa*.

imu (K-Salm., R-Reg.), g. *imuu* armastatu (peigmehe hellitusnimi rahvalauludes) желанный (ласковое обращение-название жениха в народных песнях); K *nüüt sie issuzid imuni päälee pärnäzee lavazee* (Salm., 773) rl. nüüd sa istusid, mu armastatu, pärnase pingi peale. – Vt. ka *imo*.

inalra M Lu Li (Ra J) -*r* Lu, hrl. pl. -*rad* M Lu Li Ra -*rõd* Lu J-Tsv. (rasva)kõrne(d) шкварки;

M *ku razva sulattaaz, senessä jääväd inarad, razvainarad* kui rasv sulatatakse, (siis) sellest jäävad kõrned, rasvakõrned; Ra *razva sulav, a inarad jääväd, panna rooppaa* rasv sulab, aga kõrned jäävad, pannakse pudru sisse; Lu *maamunaa sekkaa pantii inaraa* kartulite sekka pandi rasvakõrned; Lu *inarõkaa maamuna-lohko* rasvakõrnetega kartuliroog (kartuliõigud); M *razvaa inarad* rasvakõrned. – Vt. ka *razva-*.

inara-maamuna Lu rasvakõrnetega kartulid картофель со шкварками; *inara-maamuna, maamunaa sekkaa pantii inaraa* rasvakõrnetega kartulid, kartulite sekka pandi rasvakõrned.

inar-rooppa Lu rasvakõrnetega puder каша со шкварками; *inar-rooppaa en tahtonud, miä ölin printsi, en tahtonut kõikkõa süüvvä* rasvakõrnetega putru (ma) ei tahtnud, ma olin „prints”, ei tahtnud kõike süüa.

indjuk/ka (M), g. *-aa* kalkun индюк; *kanad, soorsad, anõõd, indjukad* kanad, pardid, haned, kalkunid.

indjuška M Kõ, g. *-škaa ~ -žгаа = indjukka*; Kõ *indjuškad, vaissi kalkkunid i-d*, vadja keeles kalkunid.

inea vt. *inõa*.

inehmiin Kett. K P M Kõ S (L) *inehmiin* P M Po *-ine I -n* Kett. Len. L M I (K-Al. P Kõ) *inehmin* M *-nee* K-Ahl. *-ne I* *ineehmiin* Po *ineehmiin* K M *inehmiin* (L) *-n* M *inehmine* L *inem/in* M Lu Li Ra J *inem* Lu J *-ine* Lu J-Must. *-iin* Lu Li *-miin* M Kõ Ja *ineemmiin ~ ineemmin* M *-min* Lu Li J *inim/in* M Lu Li Ra J *inimin* J *-ine* Lu-Must. Ku *-iin* Lu *immin* Lu *ihmine* L Li *illeminne* Por. *Инеминъ* Tum. *Инеминъ* K-reg.₂ *Инеминъ* Pi-reg.₁ *Инеминъ ~ Ихминень* Pal.₁, g. *inehmi/izee* K *-izie* L *-ize* M-Set. *-zee* Kett. P *inehmi/izee* M *-ehmi/izee* K *inelmizee* Lu Li *inemizee* Li J *-mmiizee ~ emmiizee* M *inim/izee* Ra J *inimizee* J *-ize* J *immizee* Lu *inimene* человек; K *inehmiin meneb vanassi* inimene jääb (läheb) vanaks; Kõ *senellä inehmizellä on jänessee süä* sellel inimesel on jänese süda (= see inimene on arg); Lu *se inemin kõrta vuuvvõz entä suvvaav* kk. (egoisti kohta öeldakse:) see inimene armastab ennast kord aastas (= aasta läbi, alati); Lu *õpõn nelläl jalkaa kompasuv, a inemin jo sõnalta* vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt (= sõnaga); Lu *ühee inemizee piti vahtia pärettä i tulta, ain vajõlttaa* üks inimene pidi valvama peergu ja tuld, aina vahetama; K *inehmiizee itsä on tsirjova* vs. inimese elu on kirju; Li *õnmõllizõd inemizee liitssa ain on nagrull*

õnneliku inimese nägu on aina naerul; Lu *koira inemin tahop tõissa ain narria i pilkata* koer inimene tahab teist ikka narrida ja pilgata; K *paska inehmiin ~ Li kehno inemin ~ märännü inemin* halb inimene; Li *ühteläin inemin* üksik inimene. – Vt. ka *aika-*, *maa-*, *rissi-*, *täüz-*, *ääri-*. – Vt. ka *inimeine, inimen, inimäin*.

influent/si: *-ts* J-Tsv., g. *-sii* J gripp инфлюэнца.

inehmiin, inehmine vt. *inehmiin*.

inimeilne Ku, g. *-zee = inehmiin*.

inime/n (J-Must.) *-ne* Ku, g. *-zee = inehmiin*; J .. *läheb kõikkõa vanõpi, tšen on minu inimesii* .. (Must. 151) .. läheb kõige vanem minu inimestest (kes on minu inimesi).

inimiin, inimin, inimin, inimine vt. *inehmiin*.

inimäi/n Ku, g. *-zee* Ku = *inehmiin*; *miä pimmiällä duumazin, ojko inimäin vai nüt tuap karu* ma mõtlesin pimedas: kas on inime ne või tuleb nüüd karu; *žiivatta ko on kavvaa mettsäz, .. siz eb lazz enepää inimäissä liki* kui koduloom on kaua metsas, .. siis ei lase inimest enam ligi; *paha inimäin* halb inimene.

inisa: *-ss* J-Tv., pr. *-zen* J, imperf. *-zin* J *vinguda*, *kiunuda*, *viriseda* пицать, визжать; *lahs jo kussõssa inizep tsättisüz* laps viriseb kätkis juba tükk aega.

inni Kr vihane сердитый.

innot/taa P, pr. *-an*, imperf. *-in* hinnata оценивать, -тъ; *mänd'ittii munõi päälle i mänd'ittii deigo i päälle i innotõtti muna kahs vai kõm kopeikkaa* mängiti munade peale ja mängiti raha peale ning hinnati muna kaks või kolm kopikat (tükk). – Vt. ka *innõttaa*.

innõtt/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J = *innottaa*.

innäh Kr viha злость.

ino J-Tsv., g. *inoo*: *ino* J vastikus-, jälestustunne отвращение; *inooka lainõzim pala kurkkuu* vastikustundega neelasin pala alla (kurku). – Vt. ka *inottamin*.

inola J-Tsv., pr. *-n* J, imperf. *-zin* J vastikust tunda, jälestada питать отвращение, гнушаться; *miä inon tämä päälle katsoa* mul on vastik tema peale vaadata. – Vt. ka *inoossa, inossa, inota*.

inok/az (J-Tsv.), g. *-kaa* J = *inõa*; *täll on ni kärnekkaa, inokkaat tsäed* tal on nii kärnased, vastikud käed.

inoomin: *innoomin* Li vihkamine ненависть; *suvvaamizõssa innoomisõõssaa on ühs harkkamuz vaa* armastusest vihkamiseni on vaid üks samm.

inoossa: *inno/ossa* Li (Lu) -ssa Lu, pr. *inoon:* -on Lu Li -n Lu, imperf. *inoozin:* -ozin Lu Li -zin Lu **1.** vastikust tunda, jälestada питать отвращение, гнушаться; Li *miä sinnua innoon, en taho sinuu pääle kattsoa* sa oled mulle vastik, (ma) ei taha sinu peale vaadatagi; Li *miä algin innoossa* mul hakkas vastik; Lu *miä innoon sitä süükkää* ma tunnen vastikust selle söögi vastu; Lu *miä sinnua en inno, mie innon kitsii võita* ma ei jälesta sind, ma jälestan kitsevõid; Lu *kõikkõa innov, aina õhsõntaav* (raseda kohta:) kõigest läheb (tal) süda pahaks (kõik on talle vastik), aina oksendab; **2.** Li vihata ненавидеть. – Vt. ka *inoa*.

ino/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin = *inoa*; *nii inob õmaz naapurja, jot eb või tätä silmiiz nähä* nii jälestab oma naabrit, et ei või teda silmaotsaski näha.

inostrant/ta: -ts J-Tsv., g. -saa J välismaalane иностранец.

inot/ta Kõ Lu (Kett.) -tõ Lu, pr. -an: *innoan* Kõ, imperf. -zin Kõ **1.** vastikust tunda, jälestada питать отвращение, гнушаться; Kõ *jõka azzaa ep piä inota* iga asja ei ole vaja jälestada; **2.** vastikust, jälestust tekitada выз/ывать, -вать отвращение, омерзение; Kõ *pokkoinikka innoab näit* surnu tekitab neis vastikust. – Vt. ka *inoa*.

ino/taa P M Kõ Lu Li J (Kett. K-Ahl.) -ta J-Must. J-Tsv. -taag I, pr. -av Kett. K P M Kõ Lu Li I -õv Li J, 1. p. -an K-Ahl., imperf. -ti Lu Li J hrl. impers. **1.** vastik hakata v. olla, vastikust tekitada, iiveldama ajada выз/ывать, -вать отвращение, омерзение, тошноту, мутить; J *inotõp päält kattsoa, ku juumõri õhsõnõv* on vastik pealt vaadata, kui joodik oksendab; J *haisõva paikka inotõb menne* haisvasse kohta (= majja v. peresse) on vastik minna; J *määkõss siška inotõb võtta tšättee* mädast nartsu on vastik kätte võtta; J *alki inotta sita haizuss* sitahaisust hakkas vastik; M *mato minnuu nii inotav, etten või pääle vaattaa* madu on mulle nii vastik, et ma ei või peale vaadata; Kõ *pokkoinikka inotav* surnu tekitab vastikust; Lu *minnuu nii kõvassi inotti, miä õhsõntaazin* mind ajas nii väga iiveldama, ma oksendasin; P *minua inotap kas süõmiin* see toit ajab mind iiveldama; **2.** vastikuks teha, vastumeelseks muuta делать, с- противным, отвратительным; Lu *kapusaa matokkõizõt süüiti kapusad, varvad jäävån, ku inotap senee kapusaa* kapsaussid sõid kapsad ära, (paljad) rootsud jäävad (järele), küll teeb vastikuks selle kapsa; Li *kehno tapa inotõb i lustii tütõõ* halvad kombad muudavad ilusagi tüdruku vastumeelseks. – Vt. ka *inota, inotõlla*.

inotta/assa: -ssa (J-Tsv.), pr. -an: -n J, imperf. -azin: -zin J vastik olla, vastikust tekitada, iiveldama ajada выз/ывать, -вать отвращение, омерзение, тошноту, мутить.

inottaja J-Must., g. -aa variser, silmakirjatseja; pilkaja, teotaja ханжа; надругатель; ехидный человек (orig.: pilkkaaja, räivääjä); .. *kuu siä tšõühiile lahjõja annat, ep piä sinu ene eezä antaa trubittaa, niinkui inottajat tetševät* (Must. 155) .. kui sa vaestele ande annad, ei pea sa enese ees laskma pasunat puhuda, nii kui variserid seda teevad; .. *inottajat .. nämat suvataa jumalaa kotona kuja salvõmii tüvenä sõi-sutõllõza palvõa, jotta inemisõt piäb näšsemä* (Must. 155) .. variserid .. nemad armastavad jumalat paluda kodus tänava(l) majanurkade juures seistes, et inimesed peavad nägema.

inott/amin: -õmin J-Tsv., g. -amizõõ: -õmizõõ J vastikustunne, iiveldus отвращение, тошнота. – Vt. ka *ino*.

inott/tua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -tuzin J vastikuks, vastumeelseks muutuda становиться, стать противным, отвратительным; *ize enellee inottuzin* muutusin iseneesele vastikuks.

inott/tussa: -tuss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -tuzin J = *inotua*.

inotu/z Lu Li J-Tsv. I, g. -hsõõ: -sõõ Li J -sõ J jätkus, ilgus, vastikus; vastik, jälk inimene; jälk, ilge, vastik гадость, мерзость; гнусный человек; отвратительный, мерзкий; J *õhsõmuz on inotuz okse* on jätkus; Li *iiri on piimpaaz, viskaa se inotuz piimääkaa vällää* hiir on piimapotis; viska see jätkus koos piimaga välja; J *em või sinu inotusõõ pääle kattsoa* ma ei või sinu, vastiku inimese peale vaadata; J *mokom inotuz de mäittip suut anitõma* niisugune jälk inimene ja tüki (veel) suud andma; Li *i üvä inemin võip tulla inotusõssi* ka hea inimene võib muutuda vastikuks; Lu *inotuz inemin* ~ I *inotuz inehmine* vastik inimene.

inotõlla (J-Tsv.), impers. partits. -õltu J frekv. ← *inottaa*.

inspektori J-Tsv., g. -ii J inspektor инспектор.

instrument/ta Lu, g. -aa Lu tööriist, instrument инструмент.

inž/neri (J-Tsv.) -neeri J-Tsv., g. -nerii J insener инженер.

inta¹ K Lu J (Kett. P M-Len.) *int* J-Tsv. *hint* Lu, g. *inn/aa* Kett. P Lu J -a Lu J *hinnaa* Lu **1.** hind цена; Lu *mie võtan kõikk, antagaa seness innass* ma võtan kõik, andke selle hinnaga; J *innõd on kõvad* hinnad on kõvad; J *int lajkõz* hind langes; J *noh, miltäizee innaa paad opõizõlõõ pääle* noh, missuguse hinna

sa hobusele määrad?; Lu *pal'lo kazell on hin-taa* ~ J *migäss innöss tsäüb* (kui) palju see maksab?; J *leivele on inta lizättü* leivahinda on tõstetud (leivale on hinda lisatud); Lu *vad'd'aa tšeeeli on nüt suurōz innaz* vadja keel on nüüd kõrges (suures) hinnas; J *noorutta pitäis pit-tää innōz, noorutta pitäiz oitaa* noorust tuleks hinnata (pidada hinnas), noorust tuleks hoida; J *nooruu inta pitäiz oitaa* noorust tuleks hinnata (nooruse hinda tuleks hoida); **2.** (töö)tasu, palk оплата, заработок, жалованье; Lu *koñuš-nikalle mahzeta palkka rahalla, kuusi rubla õpōzessa, siitte tämä mahzap pastōrille, kui nävät sovita inna* [= *innaakaa*] (Len. 282) hobusekarjusele makstakse palk rahas, kuus rubla hobuse pealt, sellest ta maksab (ise) abikarjusele (nii palju), kuidas nad palga suhtes (palgaga) kokku lepidvad; P *senee peräss miä issuzin sinuukaa rinnaa, etti saim miä suurōō innaa* seepärast ma istusin sinuga kõrvuti, et ma sain (selle eest) suure tasu; K *ja siz emä tsäüip tiōleesee rahvaalōō, uotavaa intaa, seit-see kopeikkaa päivāz* ja siis käib ema inimeste juures tööl, viletsa palga (odava tasu) eest, seitse kopikat päevas.

inta² Kr riid, tüli ссора, раздор.

inval'iida: -D J-Tsv., g. -*daa*: -*da* J invaliid инвалид.

inōla Kett. M-Set. *inea* K-Ahl. *innōa* M vdjI, g. -*a* jälk, ilge, vastik, vastumeelne отвратительный, мерзкий, противный; M *nād iiri innōa*, *a sitta makkōa* vs. näe, hiir (on) vastik, aga sitt magus. – Vt. ka *inokaz*.

ipo M Lu: M *vaikko on tōizōl mikā hātā, no tām ipo ill'aa pääzev läpi* kui ka (kuigi) teisel on mingi häda, (kuid) tema ei tee sellest väljagi (tema saab väga vaikselt läbi); M *nii prokutoo, eb mälestä ipo ilmoja* (on) nii totter, ei mäleta ei ilmast ega maast; Lu *tämä ep tää ipo ilmaa* ta ei tea mitte midagi.

irgla Li, g. -*aa* harilik toompihlakas ирга (вид рябины).

ihla K-Ahl., g. -*aa* seemiseks pargitud talle-või kitsenahk; õhukesest nahast ääris; ääris, kant ирха; огорочка из ирхи; огорочка.

irisellä Lu Li (J) -*ell* J-Tsv., pr. -*selen*: -*seen* Lu Li J, imperf. -*selin* Lu Li J frekv. ← *irissää*; J *elä irisse lass, ved nōizōb itkōma* ära narri last, (ta) hakkab ju nutma; Lu *irisseeb ilm aikka* ilmaeegu hirmutab (= hirmutab narrimisi); Li *mitä siä irisseed, ain vaa irisseed, ep piä irisellä* mis sa hirmutad (teisi narrimisi), alati ainult hirmutad, ei tohi hirmutada.

iris/sää Li -*sä* Lu J-Tsv., pr. -*än*: -*en* Lu Li J, imperf. -*in* Lu Li J narrida, narritada, õrrita-

da; (narritades) hirmutada дразнить; при-пуг/ивать, -нуть (в шутку); J *iris koira, jot haukkuz* õrrita koera, et (ta) hauguks; Li *tämä minnuu irissi kurasōkaa: niku tahto lüüvvä, a eb lüünü* ta hirmutas mind (narritades) noaga: nagu tahtis lüüa, aga ei lõonud.

irilsä: -*ss* J-Tsv., pr. -*zen* J, imperf. -*zin* J piri-seda, viriseda пичать, хныкать; *lahs irizeb itka* laps viriseb nutta; *sinuu irizemin minnuu kōik tuskōnoitōv* sinu virisemine teeb mu lausa tusaseks.

irmu Kett. K P M, g. -*uu* hirm страх; K *tuli mehelee irmu suur* tuli mehele suur hirm (peale); P *sill on aivuo tarkka vätsi, irmu vōtab volii* sul on väga tark rahvas, hirm vōtab (minus) võimust; M *kuhō veid armud, sinne vee irmud* (matusekombestikku täites öeldakse:) kuhu viisid armud, sinna vii hirmud! – Vt. ka *irmusuz, irmu²*.

irmuk/laz P, g. -*kaa* P hirmus, kohutav страшный; *kunikaz vaattō: aivuo irmukkaat polkad* (muinasjutust:) kuningas vaatas: (tulevad) väga hirmsad (hiire- ja roti)karjad.

irmus/saa Lu, pr. -*av*: -*ōv* Lu, imperf. -*si* Lu impers. nägu krimpsumatama panna, värinaid peale ajada (судорожно) подёр/гиваться, -нуться; *miä juun viinaa, minnuu irmusōv* ma joon viina, mind paneb nägu krimpsumatama; *miä ku viinaa näen, minnuu algab irmussaa* kui ma viina näen, (nii) ajab mulle värinad peale.

irmussi J-Tsv. **1.** hirmsasti, kõvasti страшно, ужасно, (очень) сильно; *ruikoo pupuruškōd nii irmussi tsihkuvōv* rõnged sügelevad nii hirmsasti; *opōizōd nii irmussi joossa travalt* hobused jooksevad nii kõvasti traavi; **2.** hirmus, väga страшно, ужасно, очень; *irmussi kõvassi pajatōv* hirmus valjusti kõneleb. – Vt. ka *irmutoissi*.

irmusu/z J-Tsv., g. -*hsōō*: -*zō* J = *irmu*; *ōlin üüll kalmoill de tuli nii irmusuz* olin öösi surnuaial ja mul tuli nii hirm (peale).

irmuz¹ Lu Li J **1.** (on) hirmus страшно, ужасно; J *nii on umalōz, jot irmus pääle kattsōa* on nii purjus, et on hirmus peale vaadata; J *irmus kui tahon süüvve* hirmus, kuidas tahan süüa; **2.** hirmus, väga страшно, ужасно, очень; Lu *mill on irmus tsülmä* mul on hirmus külm; J *sōaz on irmus pal'lo tapōttu vättšiä* sõjas on tapetud hirmus palju inimesi; J *irmuz lusti tütto* väga ilus tüdruk.

irmuz² J indekl. [?] = *irmu*; *tuli mehelee suur irmuz* tuli mehele suur hirm (peale); J *tuliin irmuz* tuline hirm.

irmulta P (Kett. K-Ahl.), pr. -*an* Kett. K P, imperf. -*zin* karta бояться; P *tuiskua nūd jo*

kujal bõlõ, irmuta ep piä tuisku nüüd juba (enam) väljas ei ole, ei ole vaja karta; K *irmuta isää kotona, eitütä emoo tüvenä, sise neitsü peltsäisi, ijää kõikee irmuaisi* (Ahl. 98) rl. hirmuta isakodus, heiduta ema juures, (et) siis mõrsja pelgaks, kogu elu kardaks.

irmuto/i Li J-Tsv., g. -i J 1. adj. määratu, väga suur безмерный, огромный, громадный; J *soomõz on irmutoit kal'ozikod* Soomes on määratud kaljustikud; 2. adv. määratu(lt), hirmus, väga безмерно, ужасно, очень; J *määreretõi (irmutoi) suur* määratu (hirmus) suur; J *irmutoi pal'l'o* määratu (hirmus) palju.

irmutoissi J-Tsv. hirmsasti ужасно; *irmutoissi saab ragõit, suurt ja sora* hirmsasti sajab rahet, suurt ja jämedat. – Vt. ka *irmussi*.

irmut/oo Kett., g. -toma = *irmutoi*; *irmutoo suuri* väga (hirmus) suur.

irmut/taa L P J (K-Ahl. R-Eur.) -ta J-Tsv. -taag (I), pr. -an K L P -õn J, imperf. -in P 1. hirmutada пугать, ис-, наг/онять, -натъ страх; P *mitä siä lahsõi (~ lahsa) irmutat* mis sa lapsi hirmutat?; J *näit on irmutõttu* neid on hirmutatud; P *vad'd'alaižõd irmuttivad* erineit: *tšihutõttii ernie guuša, erniet kõvad, tuotii kaivoss tšülmää vettä i valõttii päalie* vadjalased „hirmutasid” herneid: keedeti hernesuppi, herved kõvad, toodi kaevust külma vett ja valati peale; 2. impers. hirmu tekitada v. sisendada страшить, нав/одить, -ести страх, (быть) страшно; J *minnuu irmutõv* mul on hirm; L *irmutap kuulata* on hirm kuulata; I *χolostõikaa issuzimmağ rihezä i niku irmutti* istusime noormehega toas ja hakkas nagu hirm; J *mõnikkaiasia inimissiit pimmiäz irmutõv* mõnedel inimestel on pimedas hirm.

irmutul/z M J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ M -zõ J hirmutis, peletis страшилище, пугало; J *suurõss oolõss jäi nii pahaizõssi niku irmutuz* suurest murest jäi nii kõhnaks nagu hirmutis; M *irmutuz, koko irmutuz, nii roojakaz õõv* peletis, päris peletis, nii räpane oled.

irmutõlz R, g. -hsõõ = *irmutuz*; *a tšed nätsiväv ain pajattivat što irmutõz on, lomaitap ku tulõv* aga kes nägid, (need) rääkisid ikka, et hirmutis on, murrab (maha), kui tuleb.

irmul/ussa: -ss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -uzin: -zin J karta, hirmul olla бояться, страшиться; *poikõin irmuub menne pimmiäse rihe(se)* poisike kardab minna pimedasse tuppa.

irn/aa M (Kett. K-Ahl. K-Al. Po) -aag I, pr. -av Kett. K M I, imperf. -õ M = *irnuu*; M *opõn irnav, tahop süüvvä* hobune hirnub, tahab süüa; M *naizõd irnõvad opõzõõ viittä* naised hirnusid hobuse viisi; Po *siz ain irnõttii, kõõz nõorikoo*

kurssia tehtii (pulmakomme:) siis aina hirnuti, kui pruudi pulmaleiba tehti.

irnaht/aa Li J, pr. -aab Li J, imperf. -ii Li J hirnutada заржать; J *opõn irnahtii kujalõ* rl. hobune hirnatas tänaval; J *õpõin näep peremmeess, nii irnahtaav, i nõizõb irnumaa* (kui) hobune näeb peremeest, nii (kohe) hirnatab, ja hakkab hirnuma. – Vt. ka *irnuhtaassa*.

irnahtaa/ssa Li, pr. -B Li, imperf. -zi Li = *irnahtaa*; *õpõzõd irnahtaassaa* hobused hirnatavad.

irnaht/aa M, pr. -aab: -av M, imperf. -ii: -i M = *irnahtaa*; M *opõn irnasti* hobune hirnatas.

irn/oa M, pr. -ov M, imperf. -õ = *irnussa*.

irnu/ua K L Kõ Li J (P) *hirnuu* Lu J Ku, pr. -uv P Kõ Li J *hirnuv* Lu J Ku, imperf. -u Kõ Li J *hirnu* Lu J hirnuda, fig. hirnuda, naerda ржать; гоготать; K *opõzõd irnuvad* hobused hirnuvad; Kõ *irnuv niku tamma jaatiza* hirnub nagu mära täku juures; K *kõikk irmuzivad niku opõzõd* kõik hirnusid nagu hobused; J *elä hirnu ampaat skaalilla* ära hirmu (naerda), hambah irevil; Ku *hään aina hirnub nagraa* ta aina hirnub naerda. – Vt. ka *irnaa, irnoa, irnussa*.

irnuhtal/assa: -ss J-Tsv., pr. -av ~ -B J, imperf. -azi: -az ~ -z J hirnutada, fig. naerma pahvatada заржать; зароготать; *opõin irnuhtaz* hobune hirnatas; *irnuhtasti nagrõma* pahvatati naerma. – Vt. ka *irnahtaa, irnahtaassa, irnastaa*.

irnuuskõlla Li -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Li J, imperf. -lin Li J frekv. 1. J hirnuda ржать; 2. hirnutada, hirmuma panna побуждать к ржанию; Li *mitä siä tätä, õvõss, irnuuskõõv* mis sa teda, hobust, hirmutat! – Vt. ka *irnutõlla*.

irnu/ussa (J-Tsv.), pr. -uv J, imperf. -u hirnuda ржать; *tamm irnuv koinuõnoiz* mära hirnub talis. – Vt. ka *irnaa, irnoa, irnuu*.

irnuus/õlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin frekv. irvitada, pilgata, (teise arvel) teravmeelitseda зубоскалить, острить; *irnuusõõb ümper tõiss, piäb lustia* irvitab teise üle (teravmeelitseb teise arvel), tunneb (sellest) lõbu.

irnutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin frekv. hirmutada, hirmuma panna побуждать к ржанию; *dabušnikk irnutõõb drubaka ovõiss* hobusekarjus hirnub pasunaga hobust. – Vt. ka *irnuuskõlla*.

irsi Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I (R) *hirsi* (M Li), g. *irr/ee* K M Kõ Lu Li J -ie L P 1. palk бревно; K *lõõkku õli suuriss irseiss* tehtü kiik oli suurtest palkidest tehtud; L *üli õjaa õli vizgattu suuri irsi* üle oja oli visatud suur palk; M *ku on fundamentti valmiz, pannaz hirren pääle* kui vundament on valmis, pannakse palgid peale; Lu *tõizõõ silmüz näev rikaa, a*

eneltä i irttä в *näe* vs. teise silmas näeb puru (= pindu), aga endal(t) ei näe palkigi; Lu *rihee irred* majapalgid; M *mizsee pääle pannaz latšipuud, neitā irsiā kuttsuas soondō irsi, soondō irred* mille peale pannakse laelauad, neid palke kutsutakse laetaladeks; J *kuurittsoi am-mōz irsi* seinä ülemine, sälkudega palk (mille külge kinnitatakse sarikad); M Lu *irsi mettsä* palgimets; **2.** aampalk, (lae)tala (потолочная) балка, матица; Kō *naizikot sōisovat tšehsrihez irree kōhall* naised seisavad keset tuba (lae)tala kohal (= all); **3.** võllas виселица; Kett. *ajō irtee(see)* ajas (teise) võllasse; J *elā aja minnuu irteese* ära aja mind võllasse (= ära nõua minult võimatut!) – Vt. ka *latši-, makauz-, multa-, polu-, slega-, sooni-, soondō-, taza-*.

irsimettsä M Lu Li palgimets строевой лес; Li *mettsä on alkomettsä i irsimettsä; kumpiss saat tehā irred, se on irsimettsä* mets on küttepuumets ja palgimets; millest saad teha palke, see on palgimets.

irtii J-Tsv. lahti, vabaks (наречие со значением избавления); J *lōrdōtmm tüü, pääzemm tämäss irtii* lõpetame töö, pääseme temast lahti; J *irtii saama* vabanema, lahti saama.

irti-ivulhsōd: -ssōd (K-AI.) pl. lahtised juuksed распушенные волосы; *kui dōn lahte lai-voilla, laukojoizeni, irti-ivussillani, [ilma-too-jani]* (AI. 44) rl. kuidas olen lahtiste juustega, mu pesijake, oma lahtiste juustega, mu ilmale-tooja.

irtitää (K-Ahl. K-AI. R-Reg.), pr. -än K-Ahl., imperf. -in **1.** ära võtta, eemaldada удалять, -ить; остри/гать, -чь; K *tulimma päättä vōt-tamaa, ivuhsutta irttämää, kassaa kaottamaa* (AI. 53) rl. tulime pead võtma, juukseid eemaldama, patsi kaotama; **2.** K-Ahl. orig.: hänga.

irtlōō: -ō L -e K-AI. lahtiselt, vallali (наречие со значением разъединения, рассредоточения); L *ivuhsōd dōlvad lazzōttu, irtō* juuksed olid (vallale) lastud, olid lahtiselt.

irtlää M -eä L -ä K-Ahl. -a R-Lön. lahti, valla(le); lahtiselt, vallali (наречие со значением разъединения, рассредоточения); M *lazin opōzōd irtlää* lasksin hobuse lahti; L *kassa on irteä* juuksepalnik on vallali.

irvee-einä J pajulill кипрей.

irvee-sarvi J-Tsv. põdrasaru олений рог.

irveetäi Li *hirvee-täi* Lu = *irvitäi*.

irvellää Lu = *irvillää; elā irvittee, ampaad dōlla ain irvellää* ära irvita, hambad on aina irevil.

irves/ellä Lu, pr. -selen: -seen Lu, imperf. -selin Lu frekv. hambaid irevile ajada скалить зубы, оскаливаться; *ep piä irvesellä ampaita* ei tohi hambaid irevile ajada.

irvli Lu Li Ra J I *hirvi* Kō S Lu J-Must. I Ku *hervi* [< is] J-Must., g. -ee Lu Li Ra J *hirvee* Lu Ku põder лось; Lu *kōikkiil onō sarvōd irvilōil, meezelokkail* kõikidel isastel põtradel on sarved; Ra *pal'lo on nütt irviit* nüüd on palju põtru; J *ku tuōb irvii johsu-aikō, siz on lihad lōppumattō* rl. kui tuleb põtrade jooksuaeg, siis on lihad lõppemata; Li *ärtšäin irvi* põdrapull; Lu *emä irvi onō muli, ilma sarvia* emarpõder on nudi, ilma sarvedeta; J *irvee sarvōd on aarikkad* põdra sarved on harulised; J *sai irvee lihaa maista* sai põdraliha maiststa; I *irvee täid, näitä pal'lo meillä, mōnikaz i mettsää eb meeg* põdrakärbsed, neid (on) meil palju, mõni ei lähe (nende pärast) metsagi; Li *ärtšäin irvi ~ Lu hirvee täi* põdrakärbes; J *irvee vazikka* põdravasikas; Ku *miä menin ihs kõrt hirvee ajjoo* ma läksin (üks)kord põdrajahile.

irviammaz ~ irvi-ammaz M irvhammas зубоскал; *irviammaz, täll on aina ampaad irvillää-ä* irvhammas, tal on aina hambad irevil (= ta aina naljatab).

irvieinä Lu põdrakaner иван-чай, копорский чай.

irvillää Kett. P M Lu Li J-Tsv. -lä-ä P M -leä L P -lä Lu -ää J *hirvillää* Ku irevil с оскалом (наречие); M *hailääv ain ampaad irvillää* käib alati, hambad irevil; M *tämä ampaad irvillää tapōttu* ta on tapetud, hambad irevil; Li *puikoo ku tōmpōzin poiz, sis sōrmōdō panin varrii vette i irvillää i väärillää, što vaivōttaav* kui tõmbasin pinnu välja, siis panin sõrme kuuma vette, ja (olin, hambad) irevil ja ise kõveras, (sest) et valutab. – Vt. ka *irvellää, irvüllää*.

irvis/ellä L P Li J -elle J-Tsv., pr. -selen P -seen Li J, imperf. -selin L P Li J frekv. **1.** hambaid irevile ajada скалить зубы, оскаливаться; J *koir irvisseeb ampait* koer ajab hambaid irevile; **2.** itsitada; irvitada, pilkamisi naerda зубоскалить; J *vesolōd inimized ain irvisellä nagra lōbusad* inimesed aina itsitavad naerda; P *mitä sie irvisseled* mis sa irvitad?; J *elkaa irvissele* äрге irvitagel; **3.** lõõpida насмешничать; P *tämääkaa irvisselein* lõõpisin temaga; **4.** tembutada дурачиться, озорничать; L *irvisseliväd vasuo uutta vuotta* tembutasid vastu uut aastat. – Vt. ka *irvitellä*.

irvis/sää L Li -sä J-Tsv., pr. -än Li -en J, imperf. -in Li J **1.** hambaid irevile, irvi ajada скалить зубы, оскаливаться, -ться; J *susi irvissi ampaad* hunt ajas hambad irevile; J *inimin nagrōjōs toož irviseb ampaad* inimene ajab naerdes ka hambad irvi; **2.** tembutada дурачиться, озорничать; L *nii irvisiväv* nõnda tembutasid. – Vt. ka *irvittää*.

irviško L Li, g. -ško ~ -žgo = *irviammaz*; L *irviško*, *irviško iivanannainõ* rl. irvhammas, irvhammas livani naine.

irvit/ellä M Lu, pr. -*telen*: -*teen* M Lu, imperf. -*telin* M Lu frekv. **1.** hambaid irevile ajada скалить зубы, оскаливаться; M *irvitteeb ampaita* ajab hambaid irevile; **2.** irvitada, pilkamisi naerda зубоскалить; Lu *elä irvittee ära* irvita! – Vt. ka *irvisellä*.

irvit/ää (P), pr. -*än*: -*en* P, imperf. -*in* hambaid irevile ajada скалить зубы, оскаливаться, -ться; *mitä siä irvited ampaikaa* mis sa ajad hambaid irevile? – Vt. ka *irvissää*.

irvitiä Lu J põdrakärbes (raudkärblaste sugukonda kuuluv lendav putukas) оленья кровососка. – Vt. ka *irveetäi*.

irvivazikka Li põdravasikas; hirvevasikas лосёнок; оленёнок.

irvüllää M = *irvillää*; *ampaad irvüllää* hambad irevil.

is Lu kött, käi minema (interj. koduloomade eemale peletamiseks) брысь (междометие для отпугивания домашних животных); *is briist kött!* (interj. kassi peletamiseks); *is yuko* (interj. lehma peletamiseks).

isa vt. *isä*.

isaht/aa P (Lu) *issahtaa* P (J-Tsv.), pr. -*aan* Lu, imperf. -*iin* ~ -*in* Lu (väheks ajaks) istet võtta, (veidikeseks) istuda присесть; Lu *miä isah-tin vähässi aigõssi* ma istusin väheks ajaks; J *issahti va ühessi minutissi* istus vaid üheks minutiks; P *piep siz issahtaa* siis peab (veidikeseks) istet võtma.

isahtaassa Lu Li *issahta/assa* J -*ss* J-Tsv., pr. *isahtaan* Lu Li -*an* J, imperf. *isahtaazin* Lu Li -*azin* ~ -*zin* J = *isahtaa*; Li *isahtaa vähänai-gõssi* istu väheks ajaks; Lu *annõ millõ järtšü, miä vähässi isahtaan* anna mulle järi, ma istun veidikeseks; J *miä väzüzin i issahtaazin vähäzee, hookazin vähäzee* ma väsisin ja istusin veidike(seks), puhkasin veidike.

isand vt. *isäntä*.

ise vt. *isä*.

isintimä vt. *izintimä*.

isküä Ku (Ra-Len. J), pr. *izg/en* ~ *izen* J *isen* Ku, imperf. -*in* J *isin* Ku lüua удар/ять, -ить; вби/вать, -ть; J *petossuzin de izgin tsirvell jal-kasõd vmesto alkoa* vääratasin ja lõin kirvega halu asemel jalga; J *iski kulakõll vass näkkoa* lõi rusikaga vastu nägu; J *iski kõrraa, süntü laita* rl. lõi korra, tekkis laid (= laeva küljelaud); Ra *katkõs lepäs* [= *lepäss*] *vadja* [= *vad'd'aa*] *ja iski mahasee* [= *mahaasõd*] (Len. 303) murdis lepast vaia ja lõi maasse; ■ J *tult iski de jürähtz nii kõvassi, jot opõizõt heittüsti* lõi

välku ja müristas nii kõvasti, et hobused heitusid; J *iski süüvve kaks tarelka rokka* vihtus süüa kaks taldriku(täi)t kapsasuppi. – Vt. ka *ihišiä, izgetä*.

iskr/a Lu, g. -*aa* säde искра; (elava ja püsimatu inimese kohta öeldakse:) *se on niku iskra, tulõkaz* see on nagu säde, tuline.

iso¹ (R-Eur.), g. *izoo* dem. isa(ke) отец; *kump on vakka rautakaasi se on isoni kirstu* (Eur. 40) rl. vakk, mis on raudkaanega, see on minu isa kirst. – Vt. ka *isä, izüd*.

iso² Lu Li J, g. *izoo* Lu J **1.** isu oхота, appetit; Li *tuli iso, tein leivää murroa* tuli isu, tegin leivapudi; Lu *issoa bõd pole isu*; Lu *mill on kõvassi iso ogurittsaa vai mitä* mul on väga isu kurgi või millegi (sellise) järele; Lu *miä izossa pal'lo sein* ma sõin isu pärast palju; J *iso jo meni müütä* isu läks juba üle; **2.** himu, soov, tahtmine oхота, желание; J *tuli iso põlõtta* tuli himu suitsetada; J *juumizõ iso* joomahimu. – Vt. ka *imo*.

iso³ [< sm] Lu, g. *izoo* suur большой.

isonik/ka: -*k* J-Tsv., g. -*aa*: -*a* J ahnitseja жадюга.

isoossa: *isso/ossa* Lu Li -*ssa* (Lu), pr. *isoon*: -*on* Lu Li , imperf. *isoozin*: -*ozin* Lu Li hrl. trans. isu tunda, (süüa) tahta; isu olla иметь appetit, oхоту (есть); хотеться (есть); Lu *miä issoon marjaa* mul on marjaisu; Lu *mitä siä issoon mille järele sul on isu?*; Lu *siä issoon niku saunanain* sul on isu nagu nurganaisel; Lu *naizõl issomiin meeb üli, siiz jo nõizõp prostopassi süümää* (rasedal) naisel läheb isunemine üle, siis juba hakkab lihtsamalt sööma; Li *kitsid isoossaa üvvää rohta* kitsed tahavad head rohutu süüa; Lu *a mill ko sitä isoov oi*, kuidas mul on selle järele isu! – Vt. ka *imottaa, imottsaa*.

iso/ssa ~ -**ss** J, pr. -*n* J, imperf. -*zin* J = *isoossa*; *miä ison toorõta i soolõssa kallaa* mul on isu toore soolakala järele; *miä ison kõvassi ugurittsaa* ma tahan väga kurki süüa.

ispa-nt/ta: -*ts* J-Tsv., g. -*saa*: -*sa* J hispaanlane испанец.

ispoved/a P J-Tsv., g. -*aa* P J, ad. *Исповьдала* Tum. pihtimus исповедь; P *suurõs pühäzä tsäütii jõka näteli tserikkoza, ispovedall* suure paastu ajal käidi iga nädal kirikus pihil; J *jok ispovedall tsäid* kas pihil käisid?

ispovedi ~ -**d'i** J-Tsv., g. -*dii* ~ -*d'ii* J = *ispoveda*; *ann antõssi, bratko, meen ispovedilõd* anna andeks, vennake, lähen pihile.

ispovedoit/taa P M, pr. -*an* P, imperf. -*in* P pihile võtta исповед/овать, -ать; P *rappi ispovedoitti* rapp võttis pihile; P *manaça ispovedoitti naizikkoi* munk võttis naised pihile;

M *pieb ispoveedoittaa, etti sünnid antaiss väl-lää* peab pihile võtma, et (ta) tunnistaks patud üles.

ispoveedõitaa: -ta J-Tsv., pr. -an, imperf. -in pihtida исповед/оваться, -аться; J *kõik hilka menne papilõd ispoveedõittama, nii om pall'o süntiit* lausa häbi minna papile pihtima, nii pal-ju on patte.

issahtaa vt. *isahtaa*.

issahtaassa, issahtass vt. *isahtaassa*.

issand vt. *isântä*.

issoota [ʔ] (Ke), imper. pl. 2. p. *issoogaa* Ke (maha) istuda, istet võtta садиться, сесть. – Vt. ka *issua, issuussa, isuta*.

issu/a Al. Kett. K L P M Kõ S Po Lu J Ku (Tre. Ja-Len. Li Ra Kr) -ag I (Ko Ma), pr. *isun* Kett. K L P M Kõ Ja Po Lu Ra J Ku *issuu* I Ko Ma *issuu* I-Set., 3. p. *ihsub* Kr, imperf. -zin Kett. K P M Po Lu J -zii I -zi [sic!] I-Set. 1. istuda сидеть; M *izze isud, a laa rahvas seisogaa* ise istud, aga (teised) inimesed las seisku (püsti); P *senie lavvaa takann isud, senie lauluu laula* vs. kelle (selle) laua taga istud, selle laulu laula; P *täll on nii tsiire, isub niku tulisii süsii pääl* kk. tal on nii kiire, istub nagu tuliste süte peal; Kõ *isu, elä mee, veed lahzõd unõd vällä* kk. istu, ära mine, viid lapse une ära; J *mikä nütt on issumin ku tarvis põlosõ jooss* mis istumist nüüd (enam) on, kui (on) tarvis tulekahjule joosta; J *ahjoo ja lagõd välile piäb jättä issumizõ vara* ahju ja lae vahele tuleb jätta istumise ruumi (varu); K *kassa lahgotõtti vetserina-ehtagonna* [= -õhtagonna] *ieza lavvaa issumissa* (Al. 30) (pruudi) pats harutati lahti lahkumisõhtul enne lauda istumist (= enne sõomist); S *talvõll tsäütii issumaz talvel käidi* (õhtuti) istumas (= käidi istjatel ühiselt töötamas ja aega veetmas); Lu *tsäütii tütõd iltaa issumaa* tüdrukud käisid istjatel; J *ohtõgoa issujõt tehliä tüüt* istjatsilised teevad tööd; Kõ *varõz issu munõjee pääll* vares istus munade peal (= vares haudus); J *miä ilmõ süüt isun* ma ilma süüta istun (vangis); Lu *aluz vähä isub* purjelaev istub vähe (vees) (= on väikese süvisega); Lu *aluz ahtõril isub* purjelaev istub ahtril; J *tämaz niku saatõna voimõd issuvõd* temas istuvad nagu saatana jõud; M *näitü tuõp koko polkka, issuvat silmäd i kõrvat kõik täünnä* neid (= kihulasi) tuleb terve parv, las-kuvad (peale), (siis on) silmad ja kõrvad puha täis; P *isub üvässi selläz niku valõttu* (riie) istub hästi seljas, nagu valatud; 2. (maha) istuda, istet võtta садиться, сесть; K *lavvaa tagussa, kuhõ issua saisiizimma* (Al. 29) (on vaja) lauatagust, kuhu saaksime istuda; Lu *isu siä ize koorma pääle* (Must. 158) istu sina ise koorma peale; K

a tsülmä tulõb da i isup tüttärikolõd päalie aga külm (pakane) tuleb ja istub tüdruku(le) peale. – Vt. ka *issoota, issuussa, isuta*.

issuja vt. *rinnaa* -.

issujapoika R-Eur.: *isämees issujapoika emä-naine naisotüttö* (Eur. 32) rl.

issulauta M Kõ *issulauta* (Li) istelaud, -pink (paadis, kangaspuudel jne.) сиденье, скамья, скамейка (в лодке, у ткацкого станка и т. д.); M *mižzee päällä isub, se on issulauta* mille peal (kuduja) istub, see on (kangaspuude) istelaud (pink). – Vt. ka *issuzlauta, issuva-lauta, isutalauta, isutuzlauta*.

issullaa Lu istukil, istudes сидя; *tämä on issulaa* ta on istukil; *issullaa tätä nukutav* istudes tuleb talle uni peale. – Vt. ka *issuzillaa, isutšilla*.

issumallõd M = *issullaa*; *i kooli, sihee issumallõd i kooli, lajkõz maha* ja suri, siia(samasse) istudes surigi, kukkus maha.

issumiin vt. *iltaa* -.

issumõ J (Lu), g. -õd iste сиденье; Lu *isä issub issumilla, poigat pöörivät pöörimillä, tüttäret tüvez i ladvaz. umala kerkiät* (Must. 160) mõist. isa istub istmeal, pojad pöörlevad pöörlemispaikadel, tütreid tüves ja ladvas? – Humala väädid [?].

issuzillaa J = *issullaa*; *issuzillaa ebõd lofko magat* istukil ei ole mugav magada; *kangõss kuota issuzillaa* kangast kootakse istudes; *elä süü söisõzillaa, issuzillaa tarvis süüvvä* ära söö seistes, istudes peab sööma.

issuzlauta Lu *isuzlauta* Li -d Ra = *issulauta*; Li *venneez õllaa kaks isuzlautaa* paadis on kaks istelauda; Ra *kuza isutaa i sövvõtaa, se on isuzlaurd* kus istutakse ja sõutakse, see on (paadi) istelaud.

issutalo K L P *issu-talo* P 1. külanoorte piduõhtu, kirmas, simman, subrik; istjad, istjatsed гулянка; супрядки, посиделки; P *mentii töisyõ tsüleäsie issu-taluosyõ* mindi teise külasse simmanile; K *õhtagonn tulivad issutaloosõd tsuudav* õhtul tulid subrikule mardisandid; K *issutalod, siel tantsittii i laulõttii, sukkaa tehtii puikkaakaa, tšedrättii vokiikaa* istjad, seal tantsiti ja lauldi, tehti sukka varrastega, kedrati vokiga; 2. istjatsimaja (maja, kus käidi koos tööd tegemas ja pidutemas дом, где устраивались посиделки, супрядки); L *issutalo õli joka tsüläzä* istjatsimaja oli igas külas; P *issutalo; tšen antõ õmaa rihie, siell tsäütii; talossa mahsõvad, kui pall'o peremmieš tsüsü, rubl'a vai kahsi koko talvõssa; tüttärikod ize pesivät sillav, pojot töivat puud* istjatsimaja; kes andis oma toa, seal käidi (koos); majast maksid, kui

palju peremees küsis, rubla või kaks kogu talve eest; tüdrukud pesid ise põrandad, poisid töid puud. – Vt. ka *isuta-talo*.

issu/ussa S Lu Ra J (Li) -ssa Lu Ra -ss Lu Ra J-Tsv., pr. -un S Lu J -n J, imperf. -uzin Lu Li J -zin Lu J **1.** (maha) istuda, istet võtta садиться, сесть; Lu *miä väsiin, tahon issussa* ma väsiin, tahan istuda; J *kõik issuussaa lautaa* kõik istuvad lauda; Lu *issuuska ~ issuskaa* istuge!; J *lemmuz issuup tälle õvvõd* kratt laskub (istub) talle (sise)õue; **2.** kokku minna, vanuda; koomale vajuda садиться, сесть (o ткани и т. п.); осе/дать, -сть (o постройке); J *villõin mat'eri kõvassi issuv* villane riie läheb (pesus) kõvasti kokku; Lu *kangaz issuuv* linane riie (kangas) läheb kokku; J *uuvvõd oonõd issussa* uued hooned vajuvad; J *koto issuz de akkuna piinõd menti kossa* maja vajus ja aknapiidad vajusid (läksid) viltu. – Vt. ka *issoota, issua, isuta*.

issuva-lauta M = *issulauta*; *katokalla on issuva-lauta* (põllu)rullil on istelaud.

istori M J-Tsv., g. -ii J ajalugu; tõsilugu история; быть; J *täät-ko viroo istorii päässi* kas (sa) tead Eesti ajalugu peast?; M *se bõlõ juttu, se on istori* see pole (muidu) jutt, see on tõsilugu.

isulaitsõd [sic!] M pl. (istutus)taimed пассада. – Vt. ka *isutuz*.

issulauta vt. *issulauta*.

isuskõlla (K-Ahl. M-AL.), pr. -õn, imperf. -in frekv. istuda посидеть, сидеть; M *eb õe sitä mätässä, kuza eb enne isuskõllu* (Al. 44) rl. ei ole seda mätast, kus ema ei (ole) istunud.

isuzlauo, isuzlauta vt. *issuzlauta*.

isut/a Al. M Po (Kett. K R-Eur. R-Reg. L P Kõ Ja-Len. Ku Kr) -ag I, pr. *issu/un* Al. Kett. L P M Kõ Po Ku -n K R-Eur. Ja, imperf. -zin K L P M -uzin K L M Kõ Po -jõõ ~ ji I, 3. p. -is [sic!] Kr -ie [sic!] ~ sii [sic!] K-Ahl. **1.** (maha) istuda, istet võtta садиться, сесть; P *ko inehmiin tulõb rihiesie dai b issuu, sõizob uhzyõ suuza vai uhzyõ iezä, siz juvllas: issuu, issuu, to vied meilt unyõ vällää, emmä nõiz üütä makaamaasyõ .. – nolaaz siz mie issuun* kui inimene tuleb tuppa ja ei istu, seisab ukse lävel või ukse ees, siis öeldakse: istu, istu (korraks maha), muidu viid meilt une ära, (me) ei jää õõsel magama .. – No (las) ma siis istun; K *pojo issusii maale* [= *issuzi maalõ*] (Ahl. 115) poiss istus maha; R *elä hooli velvüeni, et issun isuttamatta* (Eur. 35) ära muretse, mu vennake, et istun istuma panemata; M *saab isuta sinuukaa rinnaa* kas tohib sinu kõrvale istuda?; L *no issuumma nüd õhtagoizõlõ* noh, istume nüüd õhtust söõma; Po *isutkaa* istuge!; I *siälä on rautatee, siällä pal'lo vätsiä isutass maššinaa*

seal on raudtee, seal läheb (istub) palju rahvast rongile; M *välissä koorma issuuv nii süväle uhavaa, et saa kuiniiv vällää nõssaa* vahel vajub (istub) koorem nii sügavale (pori)auku, (sa) ei saa kuidagi välja tõsta; **2.** loojuda, laskuda, looja minna заходить, зайти, садиться, сесть (o солнце); I *kõõs päivüid issuuv, õhtogona las-kõub metsän alla, too üvä ilma i tuõv* kui päike loojub, laskub õhtul metsa taha, siis tulebki ilus (hea) ilm; M *päivä issuup sirkõassi, leeb üvä sää* päike loojub selgelt, tuleb ilus (hea) ilm; M *päivä issuub jumalallõd* päike loojub; **3.** kokku minna, vanuda садиться, сесть (o ткани и т. п.); M *perrää pešsua meni aivo kokkoo kofta, issuuz pãrast allaa, too üvä kampsun väga kokku*, vanus. – Vt. ka *issoota, issua, issuussa*.

isutai/nõ ~ -n Li, g. -zõõ ruut (kaheaastase köögivilja seemnete saamiseks kasvatatav teise aasta taim) растение-семенник; *kapusaa isutaižõd, ne on, nãt ku tahõd saavva kapusaa see-meniä, siis piãb jãttää kapusaa pää juurijekaa tõizõssi* soovõssi kapsaruudid, need on, vaat, kui tahad saada kapsaseemneid, siis tuleb jätta kapsape juurtega teiseks aastaks.

isutalauta Kõ = *issulauta*; *lõõkuu isutalavvad õlivat pihkuzõd* kiige istelaud olid männi-(puu)st.

isuta-talo Kõ külanoorde piduõhtu, kirmas, simman, subrik; istjad, istjatsed гулянка; супрядки, посиделки; *sütšüzüü ko riigad lõpõtattii tappaa, siz nõistii isäümää isutatalloo* sügisel, kui rehepeksud lõpetati, siis hakati istjatel käima. – Vt. ka *issutalo*.

isutšilla Ra istukil сидя; *isä õli isutšilla* isa oli istukil. – Vt. ka *issullaa, issumallõd, issuzillaa*.

isut/taa K L P M S Po Lu Li Ra J (R Kõ Ja V Ku) -ta J -taag I, pr. -an K M Lu J -õn Lu J *isutaa* I, imperf. -in M Lu J **1.** istuma panna; panna, asetada; vangi panna уса/живать, -дить, сажать, посадить; ставить, по-; помешать, поместить в тюрьму; S *lavvaa taggaa isuttaa ženixaa suku* laua taha pannakse peigmehe suguvõsa istuma; Po *rissint-sä isutab nũorikoo rinnaa ženixaakaa* ristiisa paneb pruudi peigmehega kõrvu istuma; Po *troittsann tuotii metsäs kazgõd, isutattii akkunalla nelipühi(k)s* toodi metsast kased, pandi õue (püsti); J *leip-lappiaka isutõta leipiit ahjoo* leivalabidaga pannakse leibu ahju; M *tširvee silmä, kuhhõd isuttaaz vartta* (see on) kirve silm, kuhu vars pannakse; M *aropuu on se, kuhõ isuttaaz piid, tšümme piitä* rehepea on see, kuhu pannakse pulgad, kümme pulka; M *aizaa õttsa on lõhgattu, sis se isuttaaz adraa*

rutškaasõõ aisa ots on lõhestatud, siis see panakse puuadra käepideme külge; I *veiväv näitä kattilalõõ*, *isuttivat t'jurmaa* viisid nad Kattilale, panid vangi; **2.** (maha) istutada, külvata, (maha) panna сажать, посадить; J *ep tuntõnnu õnnõa tšüssüü*, *tarkõnnu taimõa isuttaa*, *isutti kõvaasõõ maasõõ* rl. ei osanud (endale) õnne paluda, (ei) mõistnud taime istutada, istutas kõvasse maasse; M *kupol'oss ain isutattii kapusav* kapsad istutati alati jaanipäevaks; S *puu isutattii koo tağğaa* puu istutati maja taha; Lu *miä isutõn erneht* ma külvati hernest; Po *sõzar isutti omenav* õde pani kartulid maha; Lu *maamunnaa isutõtaa roškijõõkaa*, *siiz varz nõizõp tšiiree pääl maa kartuleid* pannakse maha idudega, siis tõuseb vars kiiresti maa peale; ■ J *konduktori isutti ühe sõittija maalõõ*, *täll ebõllu bilettiä* konduktor tõstis ühe sõitja maha, tal ei olnud piletit.

isutu/z: -s J-Tsv., hrl. pl. -*hsõõ*: -*zõõ* J (istutus)taim, -taimed рассада; *leep ko veel mitä isutussiiit tarasõ* kas tuleb veel (= kas istutame veel) mingisuguseid taimi aeda? – Vt. ka *isulaitsõõ*.

isutuzlauta Lu Li **1.** istelaud, -pink сиденье, скамья, скамейка; Lu *vätši tšäv issumaz*, *isutuzlavvad õllaa* rahvas käib (koos) istumas, on istepingid (pandud); Lu *kangaspuula on isutuzlauta kangaspuudel* on istelaud; **2.** pootsman-tool беседка, судовой подъёмник; Lu *isutuzlauta*, *seneekaa nõsõtaa maštii* pootsman-tool, sellega tõustakse (laeva) masti. – Vt. ka *issulauta*.

isutõõlla Po -õll J-Tsv., pr. -*tõlõn*: -*tõõn* J, imperf. -*tõõlin* J **1.** frekv. istuma panna усаживать; Po *nõirikõlõõ* i *ženixalõõ isutõõltii lahs parmailõõ kõm kõrtaa* pruudile ja peigmehele pandi kolm korda laps sülle istuma; **2.** (maha) istutada, külvata сажать, посадить; J *võtakk isutõõd ugruritsa seemenet kasse peentraa võta* külvata kurgiseemned sellele peenrale.

isutõõzlauta Li = *issulauta*.

isä K L P M Kõ S V Po Lu Li J I Kr (R Ma vdjl) *izä* K-Ahl. *isa* ~ *ihsa* ~ *ihse* ~ *ise* Kr *Исү* ~ *Исү* Pal., g. *izää* K P M S Lu J *izeä* L *izzää* M Kõ I Ma vdjl *izzää* M *izä* K-Salm., J *isa* отец; Po *med'd'ee izäd emät kõikk õltii vad'd'alaižõõ* meie isad-emad olid kõik vadjalased; M *issää veel kutsõttii t'at'a*, *a emä ain õli emä* isa kutsuti (ka) veel t', aga ema oli ikka e.; P *isää juoltii ädässi* isa kutsuti ä-ks; M *se on issää kõik lanjõõnnu* see on päris isasse läinud; M *aivoo üvä inehmin*, *üvää äzzää luissa lähni* on väga hea inimene, hea isa luudest tulnud; Lu *aa, täämä izää pädrää jää vei* (väljaspool abielu

sündinud lapse kohta öeldakse:) ahah, tema isa viis peetripäeva jää; Lu *isä õj koirill einää antamaz* (väljaspool abielu sündinud lapse kohta öeldakse:) isa on koertele heina andmas; I *izäd eväd mälehtännüüt*, *kõõz õli* vanarahvas (isad) ei mäletanud, millal (see) oli; P *iloskoittaguo taivaa isä näitä sinne ilozaa ilmaa* rõõmustagu taevaisa neid seal taevas (ilusas ilmas); Lu *izää nimi* isanimi; M *izää talo* isatalu; K *menep ku [= kuu] isä mehenä*, *menep päivä pämehenä [= pämehenä]* (Lön. 689) rl. läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena; J *isä kalal on totku* isakalal on niisk. – Vt. ka *jarvi-*, *maa-*, *riss-*. – Vt. ka *iso*¹, *izüõ*.

isä-emä M (J-Tsv.) *isa*-ema, vanemad отец и мать, родители; M *lahzõõ ain piäp kuulõta vanapaa sõnnaa*, *izzää-emmä sõnnaa* laps peab alati kuulama vanema (inimese) sõna, isa-ema (vanemate) sõna.

isäin Lu Li, g. -*zee* isane, isa- sameц; Lu *isäin tšimolain* isamesilane; Li *isäin sorsa* isapart. – Vt. ka *isäne*.

isäkala M Lu Li isakala, isakala рыба-самец; M *emä kalal on marja*, *isäkälal on mahso* emakalal on mari, isakalal on niisk; M *ko on isäkala*, *siz on süämmez mahso* kui on isakala, siis on sees niisk.

isäkatti I kõuts, isane касс кот.

isäkoira I isane коер кобель.

isämeez J (R-Eur. R-Lön.) *isä-mies* R-Reg. *izä-meez* (K-Ahl.) isamees сват; посаженный отец; J *isämeez*, *isüen poika* rl. isamees, mu isakese poeg; K *menep kuu izä-mehenä*, *menep päivä pää-mehenä* (Ahl. 93) rl. läheb kuu isamehena, läheb päike peamehena.

isäne P Lu, g. -*zee* = *isäin*; P *isäne katti* isane kass.

isän/tä R-Reg. Lu (K-Ahl.) -*t* J-Tsv. *izäntä* (Kõ-Len.) *isand* ~ *issand* ~ *iisentä* Kг, g. -*nää* isand, peremees, omanik хозяин, владелец; Lu *se on rikkaa taloo isäntä* see on rikka talu peremees; R *peremies pere isäntä* (Reg. 33) peremees, pereisand; Lu *alusõõ isäntä* laevavomanik; ■ Kõ *põlvii kummartattii i pajatattii: maa izäntät*, *maa emäntät*, *teile puhas võraa [= võra]* (Len. 216) kummardati põlvini ja öeldi: maaisandad, maemandad [= maahaldjad], teile puhas ohver. – Vt. ka *peree-*. – Vt. ka *izätä*.

isä-sika M kult хряк.

isüõ vt. *izüõ*.

istö K U Kõ konj. et что; U *siz nõizin juttõõmaaistö*, *mihs siä äessämää et tuõ* siis hakkasin ütlema, et miks sa äestama ei tule; K *a täämä tääsiistö* *se tütärikko isellääkaa johzõv*

(muinasjutust:) aga tema (= karu) teadis, et see tüdruk jookseb kellaga.

ize Kett. K U L P M Kõ V Po Lu J I (R Ja-Len. Ra) *izze* Kett. K M Kõ S Po Lu Li *izze* M Lu *izee* Lu *izzee* M *izzee* Lu Li *izeg* I *ihse* K-Ahl. *ihze* Lu-Must., g. *enee* K-Ahl. Lu *eñnee* M I *ene* J-Must. ise cam, -a, -o; Lu *tõizõl autaa kaivad*, a *izze autaa lajkõõb* vs. teisele auku kaevad, aga ise auku langed; Lu *izzee teeb*, a *tõizõõ pääle juttõõb* ise teeb, aga teise peale ajab; M *rikkauz izze talloosõõ ep tuõ, piäp tehä pal'lo töõtä* rikkus ise tallu ei tule, tuleb teha palju tööd; K *durakkoi ep tšüntää ep tšülvää*, *ize süntüväd* vs. lolle ei künata ega külvata, ise sünnivad; K *mõõ õsimma enelee musaa opõzõõ* meie ostsime endale musta hobuse; L *kõvii nõisi eneskaa pajattamaa* hakkas enesega (= omaette) kõvasti rääkima; M *täm juttõõp kõhalla-a silmiisee hod enelee kunikkaalõõ* tema ütleb otse näkku (silmiss) kas või kuningale endale; M *siä entää nii kehnossi piäd* sa pead end nii halvasti ülal; P *tõmpaa vähäize enellez, sis tulõb õikõõssi tõmba natuke enese poole*, siis läheb (tuleb) sirgeks; M *tämä ajattõõb enellez* ta mõtleb endamisi; Lu *hoolimaitoo inemin ep kuuntõõ tšettää, ain teeb enee mukkaa* kangekaelne inimene ei kuula kedagi, aina teeb oma tahtmise järgi; Lu *tämä sai entä müü tehä* ta sai oma tahtmise järgi teha; M *täm izz entäz eb uzgo* ta ei usu iseennast(ki); J *uhs ize enessä avauz uks avanes iseenesest*; J *se inemin on ain ize enellez, tšettä ep salli, ain ühsinää* see inimene on aina omaette, kedagi ei salli, aina üksinda; M *mitäleeb lahz izze enelle idgõb il'ekkõizõõ* laps millegipärast nutab tasakesi omaette; J *veel ko sillõõ kase on tšähzittü tehle, vai siä ize päittää* kas sind on kästüd seda teha või (teed) sa omapead? ■ (sporaadiliselt esineb obliikvakäänetes ka reduplikatiivsete liitsõnadena спорадически выступает в косвенных предложениях также в виде редуликативных сложений); M *täm tokoma ontši prokutoo, ep vaata izeennee takkaa* ta ongi niisugune korratu, ei vaata iseenese järele; P *i lein ize-entä tšättä müõ* ja lõin iseendale vastu kätt; I *tiiv izegentäz katissig, i znatšit meev lehmiä imemää* teeb (= muudab) enda kassiks ja, tähendab, läheb lehmi imema; Lu *mutamaa onõ izeenessä mussa, pehmiä, tämä murõnõb, niku liiva* mustmuld on iseenest must, pehme, see mureneb nagu liiv. – Vt. ka *ikä-*. – Vt. ka *ittse*.

izee-tapp/aja: -õjõ J-Tsv. enesetapja самоубийца.

izge/tä: -t J-Tsv., pr. *iske/en*, imperf. -zin J lüüa удар/ять, -ить; вби/вать, -ть; *pimmiäz iskezin*

lobakaa uhsee pimedas lõin lauba vastu ust. – Vt. ka *ihtsiä, iskiä*.

izintim/ü Kett. K-Ahl. P M Lu Li J *isintimä* K-Ahl. M, g. -ää Lu J -ä Lu võõrasisa отчим.

izmõru/b (J), g. -u hell, kallis родной, милый, добрый; *oi minuu izmõrud isäni* rl. oh mu hell isa.

izollta: -t J-Tsv. palju; liiga palju много; слишком (много); *egle sai izolt viinaa rüüpet eile sai (liiga) palju viina joodud* (juua).

izossi J-Tsv. = *izolta*; *õj ko teill tänävoonn leipä – slau boohu, on izolt (~ izossi)* kas teil on tänävu vilja (leiba)? – Tänu taevale, on palju.

izraillii: -i J-Must. adj., indekl. iisraeli израильский; *izraili rahvaa karjušši* (Must. 151) iisraeli rahva karjus.

izze, izze, izzee, izzee vt. *ize*.

izü/ma M Lu -m J-Tsv., g. -maa M J rosin(ad) изюм; J *lapšud izümaka ja suukkur-liivaka on õikõ makuzad* nuudlid rosinatega ja peensuhkruga on väga maitsvad; J *pa paashasõ koritsa da izuma* pane pashasse kaneeli ja rosinaid.

izvest/i Lu, g. -ii Lu = *izvoska*.

izvos/ka Li -kõ Lu -k ~ *izvosk* J *izveska* I, g. -kaa: *izvoskaa* J lubi извeсть; I *fundamenti tehäss tšivissä i izveskala* vundament tehakse kivist ja lubjaga; J *izvosk panna auta, valõta vett pääle*, siis *tämä põlõb* lubi pannakse auku, valatakse vett peale, siis ta põleb; Li *kana teeb nahkamunia, ku ep tappa izvoskaa* kana muneb (teeb) nahkmune, kui ei jätku lujja; J *põlõtõttu izvosk* kustutatud lubi.

izvoskõ/n J-Tsv., g. -zõõ J lubjane; lubja- известковый.

izvošikka M (Ja-Len.) -ikk J-Tsv. -šikka (P J) -šikka Ku, g. -ikaa J -šikka Ku voorimees извозчик; P *kui miä õppõzin izvošikassi* kuidas ma õppisin voorimeheks.

izvoz/a M Lu, g. -aa M Lu voor, hobusevedu извоз; M *tšäütii izvozaa petteriz* käidi Peterburis vooris; Lu *izvozaa ajõtii* käidi vooris; Lu *izvozaa ajajõõ* voorilised.

izvozameez Lu vooriline обозник.

izü vt. *isä*.

izü-meez vt. *isämeez*.

izäntä vt. *isäntä*.

izätõo-emätõo: *izätõ-emato* Len. isatu-ematu, vaene-, vaes- без отца-без матери, сирый.

izätü vt. *peree-*.

izüü (K-Ahl. K-Sj. R-Reg. P-Al. Kõ-Len. J) *isü/d* K-Gro. -t R-Eur., g. -ü: -e K-Sj. R-Eur. J -õ R-Reg. *issüe* (R-Eur. R-Reg.) *issüje* (R-Reg.) isake бaтjошкa, бaтjя; J *isämeez, isüen poika* rl. isamees, mu isakese poeg; J *bõlõ ilmal-la izüttä* rl. pole maailmas (= elus) isakest; R

isües sinuu isutti, emües sinnuu ehitti (Eur. 35) rl. su isake pani su istuma, su emake ehtis sind; R *tšäüsitko tšäüpäällä isüe* (Eur. 36) rl. kas (sa) käisid isakese kääpal? – Vt. ka *iso¹, isä*.

izor/a (M), g. -aa = *izorilainö*; *soikkolaizöd on puhtaad izorad* Soikkola poolsaare elanikud (= soikkolased) on puhtad isurid.

izor/i Lu (J-Tsv.), g. -ii Lu **1.** isuri keel ижорский язык; Lu *pajatab izoria* räägib isuri keelt; **2.** isur ижор/ец, -ка; J *väliss jutõlla izorijõ viittä* vahel öeldakse isurite moodi.

izorii Lu adj., indekl. isuri ижорский; *izorii tseeli* isuri keel.

izorilainö ~ -n Lu *izorlain* J-Tsv., g. -zõd Lu isur, isurlane ижор/ец, -ка; Lu *rüsümä-tšülä siel õlivad izorilaizõd* Rüsümäe küla, seal olid isurid; J *korõnto om võtõttu izorilaisiijõ tseeless sõna k.* on võetud isuri(te) keelest. – Vt. ka *izora, izori*.

izork/ka V, g. -aa isurlanna ижорка; *naizikko minuu õli izorkka sõmõrulta* minu naine oli isurlanna Sõmeru külast.

ite J-Tsv. (Lu Ra), g. *itt/ee*: -e J = *ije*.

itee: *itee* M adv. idanema (наречие в форме илл-а от *ije*); *seemened menevad itee* seemned lähevad idanema. – Vt. ka *ittee, itteese, itää, itüü*.

iten/essü: -ess J-Tsv., pr. -en J, imperf. -in = *iätä*; *vihma saab, seemened nõissa itenemä* vihma sajab, seemned hakkavad idanema.

itiissä: *itti/ssä* Lu, pr. *itii*: -v Lu, imperf. *itizi*: -z Lu = *iätä*; *jüvä ittiz* (vilja)tera läks idanema.

itik/ka Lu Li J -k J-Tsv., g. -aa Li J putukas; uss, röövik; тбук, vagel; koi насекомое; червь; личинка; моль; Li *tuli vari ilma, siz lähtevät köikõlõizõd itikat* õdduu tuli kuum ilm, siis lähevad igasugused putukad liikvele; J *itikõt sittsiüvät tsezäll* putukad siginevad suvel; J *laizgõll perennaizõll lühzikkoz itikõt sittsiüssä* laisal perenaisel siginevad lüpsikus(se) ussid; J *lihois taita õli vähä soola, ku itikõt sittsiüsti liha(de)s oli vist vähe soola, et siginesid ussid*; J *kapussõs sittsiüstii itikõd kapsas(se)* siginesid röövikud; J *kassen taloz lahzõt sittsiüssä niku itikõd* selles talus siginevad lapsed nagu vaglad; J *itikõd om pilattu lampaa nahgõd* koid on rikunud lambanahad; Lu *tikka itikka* toonesep (puukoi); J *puu itikk* mädamailane (puudes); J *jaanii itikka, jaanii iü itikka* jaaniuss. – Vt. ka *leppä-, tšülv-, vesti*.

itikko-i-pesä J-Tsv. röövikute pesa гнездо гусениц.

itil/sä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J vaevu liikuda еле двигаться.

itkaa, itkeä vt. *itkõa*.

itkiä vt. *itkõa*.

itku K-Ahl. R-Reg. L S Lu J-Tsv. (K-AI. P M), g. *idguu* K Lu J **1.** nutt плач; J *tämä on nii herkk: kui sõna juttõlib, nii itku platsill* ta on nii hell: kui sõna ütlesid, nii (on) nutt lahti (platsis); Lu *itku i nagru rinnaa* vs. nutt ja naer (on) kõrvuti (= nutt ja naer käivad käsikäes); Lu *tšen kõig nagrud nagrõv, se kõig idguv idgõv* vs. kes kõik naerud naerab, see kõik nutud nutab; Lu *ku mõlõpat silmät tšihkuvad, tääv itkuva* kui mõlemad silmad sügelevad, (see) ennustab nuttu; L *lõikattii ivuuhõd välleä i juoltii nuorikõllõ: ivuz maalyõ, itku maalyõ* lõigati juuksed ära (= lühikeseks) ja õeldi noorikule: juus maha, nutt maha; Lu *lahz on itku suil* laps nutab; **2.** itk причитание, плач; M *em miä mälestä itkuva miittä, idgõn niisa-moo* ma ei mäleta mingit itku, itken niisama; K *siz tüttärikko tulõb idgulla itõizõssa rihessä* (AI. 21) siis tuleb tütarlaps (= pruut) itkedes (itkuva) teisest toast; R *itku sanat* (Reg. 19) itkusõnad, itk. – Vt. ka *öö*.

itku/n M-Set., g. -zõd nutune плаксивый; *se lahs õli itkun* (Set. 10) see laps oli nutune.

itkuri K-Ahl. P M Lu J-Tsv., g. -ii J subst., adj. nutja, nuttur; viriseja, hädaldaja плакса, плаксивый; нытик; M *mõni on naizikko itkuri, a siz meez juttõdõv: idgõ, idgõ, nii vähäp kuzõd* mõni naine on nuttur, aga siis mees ütleb: nuta, nuta, siis vähem kused; M *ühtä voimaa ain idgõv, itkuri lahz* ühtesoodu aina nutab, nuttur laps; M *tšen on itkuri inehmin, siz juõllaz: täll on soo päällä silmäd* kes on nuttur inimene, siis öeldakse: tal on silmad soo peal; Lu *itkuri, tämä ain kaihov* viriseja, tema aina hädaldab (kaebab); Lu *itkuri inemin ain kaihoov, täll eb õõ miittä* viriseja inimene aina kurdab, (et) tal ei ole midagi.

itku-süntünnü M sünnipärane nutja, nuttur плакса от рождения; *tämä on itku-süntünnü, senepäräs on itkuri* ta on sünnipärane nutja, sellepärast on nuttur.

itkuvirsi (K-AI.) itkulaul, itk причитание, плач; *emä issub järjülee vassaa uhzõlõd, paab tšäe silmii etee, itkuvirrellä kutsub tüärtä* (AI. 21) ema istub järile ukse vastu, paneb käe silme ette, itkulauluga kutsub tüart; *siz meeb kujalõd, idgõb kujalla itkuvirree* (AI. 22) siis lähebe tänavale, itkeb tänaval itkulaulu.

itku-ääli L nutuhääl вопль, голошенье; *kuulõv itku-äältä* kuuleb nutuhäält. – Vt. ka *idguu-ääli*.

itk/õa Kett. K L P M Kõ S Po Lu J (AI. Set. R U Kr) -õag I (li vdjI) -eä (K R-Reg. M-Set. Kõ-Len. Ku) -iä Ku (Lu) -aa Lu Li J (Ra) -a J-Tsv., pr. *idgõn* Kett. K L P M Lu Li J -en

K-Ahl. Kõ-Len. *iten* Ku *itgan* Kr, 3. p. -ab Kr *Идгань* K-reg.₂ *Идгань* Pal.₁, imper. 1. p. *Идээ* Ii-reg.₁ *Идээ* ~ *Идекь* Pal.₁, imperf. *itšin* K P M S -in Lu Li J *itšin* Ku **1.** nutta плакать; I *mitä siä ainõ idgõb*, *leep sillõ itkõas*, *tšüüne-liä ilma vällaaq* mis sa aina nutad, aitab sulle nutmisest, asjata pisarate valamisest; *J jot itkõ-niss eb õllõiz* nutt jätta! (et nutmist ei oleks!); M *la idgõb*: *lihõn suu*, *nahkõn perze* kk. las nutab: lihast suu, nahast perse; Lu *ühs suu nagrõb*, *ühs suu idgõb* vs. (üks) suu naerab, (üks ja see)sama suu nutab; Kõ *nõizimma itkõmaa* *üviss meeliss* hakkasime heast meelest nutma; M *ratkõõb itkõa* ~ *J parzgbu itka* nutab kõvasti; Lu *aiiva reppään itkaa* aina nutan ja nutan (üha rebin nutta); J *virizeb itka* ~ *kiriseb itka* viriseb nutta; J *ulizõb itka* ulub nutta ~ *J ulvob itka* ulub nutta; M *paissu itkõmaa* ~ *J parahtaz itkõma* puhkes nutma; **2.** itkeda, itku (värsse) laulda причитать, голосить; K *tüttäred tulõvad takaa kuultaamaasõõ kui itkõassa*. *tüttärikkõ meeb esimeizessi izää tivre*, *siz idgõb izäll'ee* (Al. 21) tüdrukud tulevad tagant järele kuulama, kuidas itketakse. Tütarlaps (= pruut) läheb esiteks isa juurde, siis itkeb isale; M *mõnikkaad idgõttii vaissi ääleltää* mõned laulsid itkusid vadja keeli; Lu *tšen meeb mehele vai koolõb*, *siiz itkõvad ääntä* (kui) keegi läheb mehele või (keegi) sureb, siis itketakse; K *mõnikkaall pokoinikall mõnt entsiä idgõb ääleltä* mõnele surnule itkeb mitu inimest; I *noorikõõ piti tsäv-väs sukkua müü*, *itkõag äälellä*, *i kuttsuap pulmalõõ*, *veinäässig itši* pruut pidi käima mööda sugulasi, itkema ja kutsuma pulma, vene keeli itkes.

itkõlja ~ **-ijä** Lu, g. -õjaa itkeja, itkude laulja причитальница, вопленица; *tütõd õllaa tsülää kalmojõõ itkijäv* tüdrukud on küla kalmistu itkejad; *ääni itkõja* itkeja, itkude laulja; *paraikaa veel on näitä äänee itkõjita* praegu veel on neid itkude lauljaid.

ito L ja siiski, aga siiski tem ne mēne; *jānez on pieni*, *ito pikkaraizyõ ännä kannav* jānes on väike, aga siiski kannab väikest saba.

its vt. *ittse*.

itsittsellä: -ä Ku endamisi, omaette про себя; *duumaan itsittsellä*, *että ne*, *enne saott'sii*, *halt'siazed vizottas kiviitä* mõtlen endamisi, et need, (nagu) ennemalt öeldi, haldjad viskavad kive.

itše/e K-Ahl. (Kett. M) -n K-Ahl. (J-Must.) -me Lu Ra (Li) -m J-Tsv. *ikee* [?] (Ku), hrl. pl. -med Kett. M Lu Li Ra J-Tsv. -net J-Must. *ikemed* Ku **1.** ige, igemed десна, дёсны; J *ampaad on itšemiis tšiin* hambad on igemetes kinni;

Ra *tämä nagrab*, *itšemed nätsüväv* ta naerab, igemed paistavad; Lu *ülä itšeme i ala itšeme* ülemine ige ja alumine ige; Lu *pääli itšeme* ülemine (pealmine) ige; **2.** pl. lõpused жабры; Li *päässä ne itšemen kõig võtõtti pois što itšemiiz võip tšiiree i pillaussa ve'* kala peast võeti kõik need lõpused ära, sest et lõpustes(t) võib kala ju ruttu röökedagi.

itše/ne K-Ahl. -n (M-Set.), g. -zee põline; alaline исконный; всегдашний. – Vt. ka *ijä*–.

itšenäü vt. *itšänäü*.

itši Kett. M J-Must. I (Kõ) *iki* (J) *hiki* Lu Li Ra J *hiki* J-Tsv., g. *igõõ*: *hig/õõ* Lu Li Ra J -õ ~ *higõ* ~ -i J *idzii* Kett. **1.** higi pot; M *itši valub liit-saa möõ* higi voolab mööda nägu; Lu *hiki tulõb nahganalta hiki-aukkoissa* higi tuleb naha alt higiaukudest (= nahapooridest); J *varill päivä hiki voolab jooss* palava päevaga higi voolab joosta; Lu *higõss meni kõikk tšuuhto märjassi* higist läks kogu sark märjaks; Kõ *tšärppä nõõb lehmää muukkaamaa*, *štoyb lehmä meñneiz ikkõõsõõ*, *i tšärppä siiz juop sitä ikkõa* kärp hakkab lehma piinama, et lehm läheks higiseks (higisse), ja kärp siis joob seda higi; I *idžellä aizõt siä* sa häised higist; Li *lampaa hiki*, *lampaal on hiki niku inemizel on hiki*; *villõ haizõp sell lampaa higõllõ* lamba higi, lambal on higi nagu inimesel on higi; *vill haiseb sellest lamba higist*; *J ein aikõnn tüüt saap tehä hikkõs-saa* heinaajal saab tööd teha higi(stamise)ni; **2.** aknahigi пот на окнах; Lu *ain akkunaa higõl võijjõttii uulõšippaa* aknahigiga võiti aina huuleohatist; **3.** piibupigi трубочный вар; M *ku vaivattii ampaita*, *sis pantii piipuu ikkõa ampaalõõ* kui hambad valutasid, siis pandi piibupigi hambale; J *piipu higi maku on karka* piibupigi maitse on kibe.

itši- vt. ka *hiki*–.

itšii/n J-Tsv.: *ebõ vana*, *epko noori*, *tšehs itšiin* ei ole vana ega noor, (on) keskealine; *ühee itšiized* üheaalised; *pittš itšiin* ~ *vana itšiin* pikaaline, (väga) vana; *pool itšiin* keskealine. – Vt. ka *iällin*.

itšili/in ~ -n J-Tsv.: *taña om minuka ühs itšilin* Tanja on minuga ühealine. – Vt. ka *iällin*.

itši/ne P J (L) -ine Lu Li (J-Tsv.) -n Lu (J-Tsv.) -in J-Tsv. *iki/ne* L Lu -nä [sic!] L -n Ku, g. *itši/ze* Lu -ze ~ -ize J *ikizie* L **1.** igavene вечный; Lu *kase koto on itšiiine*, *üvässi on tehtü* see maja on igavene, hästi on tehtud; J *itšiiis bõõ mittäit maa ilmõz* maailmas ei ole midagi igavest; **2.** põline, iidne исконный, извечный; Lu *rantakunnaa tsüläv*, *need õltii itšizet kalastajav* rannaala külad, need olid põlised kalastajate külad; Lu *ikine merimeez*

põline meremees; Li *see õli taloo merkki, see õli itšiine* see oli talu märk, see oli põline (iidne); **3.** alaline, alatine всегдашний; L *tulit senie taluo itšizessi perennaizõssi* tulid selle talu alaliseks perenaiseks; J *kase talo millõ nii näuttiib, siäll on itšiin siivo ja puhisuz* see talu nii meeldib mulle, seal on alaline kord ja puhitus; **4.** väga vana, igivana древний, извечный, ветхий; Ku *ikin maja* väga vana maja; ■ Lu *se on itšiine vana* see on igavene (= väga) vana; J *siin taloz on itšized juumõrid* siin talus on igavesed (= suured) joodikud; J *ivana, itšine koirõ* rl. Ivan, igavene koer; P *se õli sõimaamiin: itšine santti* see oli sõim: igavene sant. – Vt. ka iä.

itši/zessi P Li -sessi J-Must. igavesti, igaveseks, alaliseks вовеки веков, на веки вечные, навсегда; J .. *siittä sinu tšээzä on riikki ja vätsi ja kunnia itšisessi* (Must. 156) .. sest sinu käes on riik ja vägi ja au igavesti; P .. *i griša pannass tūrmäsie iässä* (~ itšizessi) .. ja Griša pannakse eluajaks (igaveseks) vang; Li *vikoitti enele jalgaä i jäi itšizessi urodõssi* (ta) vigastas endal jala ja jäi igavesti vigaseks. – Vt. ka itšäässi.

itšiäl/me J-Must., g. -zee sookask пушистая бепёза.

itš/ä Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J I ikä Ku, g. iää M S Lu iä P M J I ijää K-Ahl. ijä J-Len. -ää (Kett. Kõ) -ää (L) **1.** (elu)iga, eluaeg, elu; inim-põlv век (продолжительность жизни человека); поколение; J *opõizõ itšä on lühep imimize itšä* hobuse eluiga on lühem inimese eluaeg; L *siunatkuo jumala ted d'e elämeä, pittšää itšää eleä* õnnistagu jumal teie elu, pikka iga elada; Lu *inemin omaa iää eläb i õppõõb, a ühssama durakkan koolõb* vs. inimene elab ja õpib (kogu) oma eluaja, aga ikkagi sureb lollina; Lu *iäd on täll aikka, tämä piäb ain läkinää* kk. (lobiseja kohta öeldakse:) tal on (terve) igavik aega, ta peab aina mokalaata; Lu *nenä õttsaa näev, a iää õttsaa ed näe* vs. ninaotsa näed, aga elu lõppu ei näe; Kõ *tämmää iässä tappaa* tema eluajaks piisab (sellest varandusest); J *kõüh õma itšä näeb goorä* vs. vaene näeb (kogu) oma elu(aja) viletsust; Ku *ikä el-lää boo nalja* vs. elu elada pole nali (= naljasi); K *inehmitzee itšä on tširjova* vs. inimese elu on kirju; M *täll ebõõ õllu õmaza iäzä mil-tissäid gooraa* tal ei ole olnud oma elu jook-sul mingisugust muret; L *koko itšээss lahkuan õmass periess* kogu eluks (= igaveseks) lahkun oma perest; J *jäi rammitšõmaa iässä jäi* (kogu) eluks lonkama; Lu *nüt senee tütõõ noor itšä meni* (kui tüdruk saab lapse, siis öeldakse:) nüüd selle tüdruku noor elu (= noorpõlv) on

länud; M *itšä on sata vootta, mõnnia itšiiä on mennü* (inim)iga on sada aastat; mitmeid inim-põlvi on (mööda) länud; **2.** vanus, iga возраст; Lu *mill õli kastõiššõmõd vootta itšää* ma olin kaheteistkümnendaastane; Li *pal'l'o teill on itšää* kui vana te olete?; Lu *tämä õli minuukaa üht itšää* ta oli minuga ühevanune; J *lahzõll jo on itšä* lapsel on juba vanust (= laps pole enam väike); Lu *miä nõizin karjušissi vanall itšää* ma hakkasin vanuigi (vanas eas) karjuseks; Lu *noorõl iäl noorusajal, noorpõlves*; ■ M *kase on ommaa iä rajatšiven* kk. see (asi) on (siin) eluaeg olnud (on oma ea olnud piirikiviks); M *sitā i para-ikoo kuttsuaz nastoo rootšito, õmmaa iä tuli se juttu, õmassi iässä tuli mälestüssõna* seda (kohta) kutsutakse praegugi Nasto alepõlluks, omal ajal tekkis see nimi (jutt), alaliseks jäi (see) nimi (tema mälestuseks); Lu *sis kus itšä saavva minu rumis* [= ruumis] tšättee (Len. 277) siis kusagil saadakse minu surnukeha kätte. – Vt. ka täüz.

itšälne (R-Eur.): *siit saat kullat kuu itšäset* (Eur. 40) rl. siit saad kullad kuu-ealised [?]. – Vt. ka ala-. – Vt. ka iällin.

itšänää Lu -änä Lu Li -enä Lu: Lu *mikä itšänää se õli* miski se (ikka) oli; Lu *mikä itšenää riissa on tootu kottoo, äärimeez ep tää, mikä se on, siis tšüzüb, mikä se morkuna sill on siin mingi* (sugune) riist on toodud koju, kõrvaline inimene ei tea, mis see on, siis küsib: mis vigur see sul siin on?

itšä/vä Kett. K L M Kõ Lu J I -ve Pi Ke J -v Lu J-Tsv., g. -ää: -ä J **1.** igav; nukker, kurb сучный; грустный, печальный; L *dava-i pime-pilkkuu mäntšimeä, eb lie sillõ siz itšävä* hakkame pimesikku mängima, sul ei hakka siis igav; M *noorill on itšävä leziä ilmaa töötä* noortel on igav olla (lesida) ilma töötä; Lu *milla on itšävä mul on igav*; Kõ *millõõ tuli itšävä mul hakkas igav*; Lu *etä tuskaa kottoa, ebõõ itšävä* kas te ei igatse koju (kodu järele), kas (teil) pole igav (= kas te ei nukrutse)?; Lu *tänäv on itšäv ilm, vihma ilm* täna on nukker ilm, vihma(ne) ilm; Lu *itšävä aika, jo sütsüzü tuõb* nukker aeg, juba tuleb sügis; Lu *vanaa inemizee elo on itšävä sütsüzü* vana inimese elu on kurb sügis; I *mihec siä õõd niin itšävä* miks sa nii kurb oled?; M *kase on mokoma roho, ku tulõb itšävä, sitä tolki nüuhaa, siz leed vesola* see on niisugune rohi, kui hakkab kurb, (siis) ainult nuusuta seda, siis muutud rõõmsaks (lõbusaks); J *tšülää leipää on itšäv süüvve* vs. võõrast leiba on kurb süüa; **2.** igatsus тоска; J *kotto on itšäv kodu järele on igatsus*; J *tšell on lidnaa itšäve, se tulko med d'ee tšülää* rl. kel on linnaigatsus, see tulgu

meie külla; Lu *mill on itsävä valkaata leipää vai saijjaa* mul on igatsus valge leiva või saia järele; Lu *mil leeb itsävä tätä, miä õdn õppõdnut tämääkaa* ma hakkas tema järele igatsust tundma, ma olen temaga harjunud; M *lezzellä õli itsävä meessä* lesk igatses (oma) mehe järele; Lu *itsävässä inemin vöip tuzgõtõ* igatsusest võib inimene kurvastada; ■ J *rookõss kala on itsäv süvve* luist kala on tüütu süüa.

itsävõitlää M Lu -tä J-Tsv. *itsäveittäg* I, pr. -än Lu -en J, imperf. -in Lu J 1. igavleđa, igavust tunda; igatseda; nukrutseđa *сучать; то-сковать; грустить*; M *tämmääkaa bõd aikaa itsävõittä* temaga pole aega igavust tunda; I *koira ulvob, peremeessä itsäveitäv* koer ulub, igatseb peremehe järele; Lu *miä õdn paha itsävõittämää* ma nukrutse alatas; J *võõras poolla jõka inimin itsävõitev* võõras kohas (= võõrsil) iga inimene nukrutseb; 2. kurbust tundma *panna, nukraks teha* (ka impers.) *нар/онять, -нать* тоску, скуку; J *elä õd nii tuskõin, itsävõited i minu* ära ole nii nukker, teed minugi nukraks; Lu *minnua algab itsävõittä* mind teeb nukraks.

itsävõitlä (L P), pr. -n L P, imperf. -zin igavleđa, igavust tunda *сучать*; L *ed nõizõ itsävõimeä* sa ei hakka igavust tundma; P *älä itsävõi, tüt-tärikko, õlõd nuori* rl. ära igavle, (sa) oled noor tütarlaps.

itsävü/z J, g. -ü [?]: -see J igatsus; nukrus, kurbus *тоска; печаль, грусть*; a *itsävü z om mokom, jott i jutõll em vöi* aga igatsus on niisugune, et ei suuda rääkidagi (ei leia sõnu); *kui kottoa kaugõpõl, nii itsävü z tuõb* kui (ollakse) kodust kaugel, siis tuleb kurbus (peale).

itsävüütä (Kett.), pr. -n Kett., imperf. -zin = *itsävõitä*.

itsläüssi Kett. Kõ -eässi L = *itsizessi*; Kõ *jään itsläüssi häilämää* jään igavesti hulkuma; L *kaottaassa minu itsläüssi* rl. (pulmaitkust:) kaotatakse (= unustatakse) mind igaveseks.

ittee Lu J adv. idanema (наречие в форме илл-а от *ite*); J *jüväd om pantu ittee* (itenemä) terad on pandud idanema; Lu *rüiz, vehnä, õzra men-naa ittee* rukis, nisu, oder lähevad idanema. – Vt. ka *itee*.

itteesee Ra J = *ittee*; Ra *seemee meeb itteesee* seeme läheb idanema; J *uguritsad nii märänes-si tänävoonna mennää hoduusõd; itteesee menti üvässi, a kasvova bõd* kurgid lähevad tänavu nii viletsasti kasvama; idanema läksid hästi, aga kasvu pole.

ittee/zä: -z J-Tsv. adv. idanemas, idanenud (наречие в форме ин-а от *ite*); *rüütset jo on itteez* rukkid juba idanevad.

ittissä vt. *itiissä*.

ittisle ~ **its** [< is, sm] Ku, g. -ee ~ -essee Ku = *ize*; *issuus hepoizell päällä ja lähsi ja itsee laulo* istus hobuse peale (= vankrile) ja asus teele (läks) ja ise laulab; *repo viskas tee päällä külellää, teki ittsee koolleessi* (muinasjutust:) rebane heitis teele küljeli, tegi enese surnuks (= teeskles surnut); *ittsiä hänt eb näü, kipunad vaa lennettäz* teda ennast (= kratti) ei ole näha, ainult sädemed lendavad; *lampaad mänt'sii kaik künnet'süü päällä d'i roojatt'sii ittsee seen* lambad läksid kõik kuntu (= kütud põllu) peale ja määrisid end ära.

ittsü Li: *tämä petteli mitä ittsiä* ta valetas mida tahes; *pajata mitä ittsiä* räági mida tahes.

ittsüä Li J -ä J-Tsv. ikka, aina, alati, igavesti *всегда, вечно*; J *tämä ittсüä mokoma viratoo* ta on ikka niisugune halb (olnud); J *ittсüä siä minnu tuskõnoitõd* sa alati pahandad mind; J *talopoigõll tsäed on ittсüä vil'iiz* talupojal on käed alati villis; J *eb ittсüä suur tuuli puhu, kõrt i tämä alõndv* vs. ega kõva (suur) tuul puhu igavesti, kord vaibub temagi. – Vt. ka *mikä-*.

itu K-Ahl., g. *iuu* [?] = *ije*.

itä¹ Lu Li J, g. *iää* Lu Li *iä* J ida, idakaar *восток*; Lu *esimezet tuulõd, itä, läns, pohja, lounad* põhiilmakaared (on) ida, lääs, põhi, lõuna; Lu *aluz meeb iäl* alus läheb itta; Lu *itä ku nõizõb itkõmaa, siz idgõp kõlmõt päivää, kõlmõt päivää tsüüneliä tappaav* kui ida hakkab nutma (= kui idast algab sadu), siis nutab (= sajab) kolm päeva, kolm(eks) päeva(ks) jätkub pisaraid; J *itä tuuli tuulõb iäss* idatuul puhub idast; Lu *itä veba* idatooder. – Vt. ka *lõunad-*.

itä² J-Tsv., g. *iää* = *ije*.

itämütloo: -õõ M, g. -*toma* idanematu, idanemisvõimetu *невсхожий, стерильный* (o semeni); *nee leeväd itämütõmäd seemened* need on idanemisvõimetud seemned. – Vt. ka *iätoo*.

itäpooli (J-Must.) *itä-pooli* Li = *itä¹*; J.. *tulivat itäpoolõssa viisaat ..* (Must. 151) .. tulid idakaarest (idast) targad ..

itäpõhja Lu Li *itä-põhja* Lu kirre severovostok; Lu *tuuli on itäpõhjalt* tuul on kirdest; Li *itäpõhja tuuli* kirdetuul.

itätuulli Lu J *itä-tuuli* Lu Li J-Tsv. -l J idatuul *восточный ветер*; J *itä-tuuli on lüünü kõig meree jää rakkoo* idatuul on lõõnud kõik merejää praguliseks.

itäveha ~ **itä-veha** Lu idatooder (madalikust) idapoolne meremärk *веха* (к востоку от мели); *itäveha onõ valkaa i mussa keppi, a hatu onõ mussa* idatooder on valge ja must (= valge- ja mustavöödiline) ritv, aga tipp (müts) on must; *itä-vehaa goolikka on mussa, šešta on mussa i*

valkaa idatoodri luud (luuataoline meremärk) on must, teivas on must ja valge (= musta- ja valgevöödiline).

itäv/ä Kõ, g. -ää (hästi) idanev, idanemisivõimeline *vsxõijõi*; *rüüz-iväv* võivad olla *itäväv* i mõnikkaad *eväv* taho *itää* rukkiterad võivad olla (hästi) idanevad ja mõned ei taha idaneda.

itää¹ Kett. *itää* Kõ *itää* (Lu), pr. *iäv* Lu, imperf. *iti* = *iätä*; Kõ *rüüz-iväv* võivad olla *itäväv* i mõnikkaad *eväv* taho *itää* rukkiterad võivad olla (hästi) idanevad ja mõned ei taha idaneda; Lu *jüvä iäv* tera idaneb (= on läinud idanema).

itää²: *itää* J-Tsv. adv. idanema (наречие в форме илл-а от *itä*); *seemened on pantu itää* seemned on pandud idanema; *veel-ko seemened mennä itää* kas seemned lähevad idanema? – Vt. ka *itee*.

itäässä: *itäässä* Lu Li, pr. *itääb*: -äv Lu Li, imperf. *itääzi*: -äzi Li -zi Lu = *iätä*; Lu *kase seemene itääb*, *saap tsülvää* see seeme idaneb, võib külvata; Li *rüütseed eväv itää* rukis (rukikid) ei idane; Lu *jüväv nõissaa itämää* (vilja)-terad hakkavad idanema.

itääüssä: *itääüss* J-Tsv., pr. *itääb*: -b J, imperf. *itääzi*: -z J = *iätä*; *veelko rüütsee seemened itääüssä* kas rukkiseemned idanevad?

itü Lu J, g. *iüü* J 1. Lu idu rostok, zachatok; 2. linnased солод; J *enne jürtsii naizõt pühänn tsäütii duumaamaz*, *kui pal'lo kopitamma ittüü* enne jüripäeva, paastuajal, käisid naised arutama, kui palju kogume linnaseid; J *ittüü kopitattii matti naizõssa* linnaseid koguti matt naise kohta. – Vt. ka *iie*.

itüü: *itüü* Lu adv. idanema (наречие в форме илл-а от *itü*); *kase seemene meni itüü* see seeme läks idanema. – Vt. ka *itee*.

itüü/ssä: *itüüssä* (Lu), pr. -b, imperf. -zi = *iätä*; *rüüz om pantu itüümää* rukis on pandud idanema.

iugata (K-Lön. R-Reg.), pr. *iuka/an* K, imperf. -zin = *iukaa*; K *itku iukaap süämen* (Lön. 693) rl. nutt piinab südame (ära).

ih/gata M, pr. -kaav M, imperf. -kazi impers. iiveldada, iiveldama ajada тошнить; *pieb vähäkkõizõdõ aukata leipää*, *mitä leeb iuhkaav* peab väheke leiba haukama, millegipärast ajab iiveldama.

ihh/ka K-Ahl., g. -gaa (põhja)sade, sete, pära osadok, отстой.

iukaa¹ (K-Ahl. Kõ), pr. *iug/an* K-Ahl. Kõ, imperf. -in piinata мучить; *itku iugab süämee*, *tsüünel silmät tsilvelõbi* (Ahl. 97) rl. nutt piinab südame (ära), pisar teeb silmad valusaks. – Vt. ka *iugata*.

iuset, iuz vt. *ivuz*.

ivan-da-marja ~ **ivan-da-maarja** M jaanilill, härghlein иван-да-марья.

ivasud vt. *ivuzud*.

iveele: *iveele* M adv. ← *ivi*; *rüis kasvap siz elkotsap siz menev* *iveele* rukis kasvab, siis õitseb (läheb õitsele), siis loob pea (tera).

ivi I (M) *iveh* I, g. *ivee*: *ivee* M I = *ivä*; I *täh-d'essä võtad* *ivee* viljapeast võtad tera; I *ivviä tsähtsiäg nõizõmmag* hakkame teri (viljapeadest välja) tallama; I *siz meev müllüü* *ivee* *kaa*, *javav javona* (*javossic*) siis läheb viljaga (teradega) veskile, jahvatab jahuks.

ivuhsud vt. *ivuzud*.

ivuhsoõloikkaaja: *ivusõleikkaaja* Lu õie-lõikaja (kahjurputukas) цветоед, почкоед; *ivusõleikkaaja on harmaata tsättä*, *harmaa karvaa* õielõikaja on halli värvi, halli karva.

ivuskarva M Lu *ivus-karva* (J-Tsv.) juuksekarv волос, волосок; J *ivus-karvõd nõissa püssüü* juuksekarvad tõusevad püsti.

ivuspää (K-AL.) subst. pikajuukseline (neiu hellitusnimi rahvalauludes) длинноволосая, неостриженная (ласкательное название девушки в народных песнях); *kunniz õõn ivuz-pään*, *ilma-toojani*, *kassa-pään*, *kantajõizõni* (Al. 44) rl. (pulmaitkust:) kuni olen pikajuukselisena (= neiuna, vallalisena), mu ilmaletooja, palmikpeana, mu sünnitajake (kandjake) (= kuni olen veel neiu, vallaline).

ivus/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J karvustada, juustest sakutada, tutistada трепать за волосы; *võta ivus*, *mitä nämä siäll mürretä* võta karvusta (neid), mis nad seal hullavad!

ivustolk/ka: -k Ra juuksesalk, -tukk прядь волос, вихор.

ivuz Al. K-Ahl. P M Lu Ra J-Tsv. (Kett. R L Kõ I Kr) -uz L (K P J I) *ivvuz* (Lu) *iuz* (Ke Po Lu J I Kr) *iguz* (R-Eur.) *juuz* [?] (I) *hivuz* Kõ *hiuz* Ku (K-Sj. J) *Иуца* Pal.₁ Ii-reg.₁ *Иуца* K-reg.₂ *ühuse* Kr, hrl. pl. -*hsõd* Kett. L P I (Kõ Ra J-Must.) -*hset* K-Ahl. -*uhsõd* K L I -*õsõd* ~ -*uõsõd* P -*ksed* (R-Reg.) -*ksad* K-Sj. -*ssõd* Al. Kett. P M -*sset* R-Lön. Lu-Len. -*sõd* Kett. M Lu Li Ra J -*set* R-Reg. -*sad* M Lu -*usõd* J *ivvusõd* Lu *iuhõd* Po I *iuhõd* J *iufõd* (Ke) *iussõd* Lu *igusset* R-Eur. *juuhsõd* (I) *hivussõd* (Kõ) *hiusõd* J -*et* K-Sj. *Ийуксетъ* Pal.₁ *iuset* ~ *ihwuschot* ~ *ihhust* Kr juuksekarv, karv; juus, juuksed волос; волось; Lu *tsülmässä se tuõb*, *ühtkaa ivussa eb õllu pääz*, *plešši meez* külmast see tuleb, ühtegi juuksekarva ei olnud peas, kiilaspäine mees; J *kuss hitolt om puutunnu* [= *puuttunnu*] *naisijõ ivuz* kust kuradilt on (süia) sattunud naiste juuksekarv?; J *parra ivuz*

meep šikkõra habemekarv läheb krussi; Lu *ühs ivusõõ karv ilma suudimatta eb lähe* vs. üks(ki) juuksekarv ei lange (peast) ilma ette määramata; P *mill elo õli niku ivuhsyõ karva* kk. mu elu oli nagu juuksekarv(a otsas); M *ivus pittsä, a meeli lühüd* ~ *ivus pittsä, a ladva lühüd* vs. juus pikk, aga aru lühike; P *vaatan kast kaunissa ivuss* vaatan neid punaseid juukseid; Lu *ivusõd õltii alla põlviee pitšän* juuksed olid pikad, allapoole põlvi; Lu *plešši inemin tšenell bõõ iussii* kiilaspea inimene (on), kellel pole juukseid; M *ivusõd õllaz valkõad, a äpiät ebõõ* juuksed on hallid (valged), aga südametunnistust (häbi) pole; M *tämä nii kõvassi heittü, ivusõd nõisti* vaatan neid kõvasti; M juuksed tõusid püsti; M *kazel inehmizel on enäp kasta võlkaa kui ivussia pääz* sel inimesel on rohkem (seda) võlga kui juukseid peas; M *hailäb ivusat hajjallaa* käib (ringi), juuksed laiali; M *ivusõd on laskõnu šaadrillaa* juuksed on vajunud sorakile; M *ku kaugaa et sugõ, siz on ivusõd vanunud* kui (sa) kaua ei kammi, siis on juuksed vanunud; Lu *minuu vunukal on ivusõt tšikkaraz* minu lapselapsel on juuksed lokkis; M *näd ivusat pissüü niku avupää* näe, juuksed püsti, nagu sasipea; Ra *kudrid ivusõd* ~ Lu *tšippur ivuz* ~ *tšikkar ivuz* lokkis juuksed, kähar juus; J *arvad ivusõd* hõredad (harvad) juuksed M *kõvvii guustat paksud ivusõd* väga tihedad, paksud juuksed; Lu *täll ain on sirkaad ivusõd* tal on alati siledad (= siledaks kammitud) juuksed; Lu *musad ivusad, murja süä, valkaad ivusad, val'jo süä* vs. mustad juuksed, pehme süda, valged juuksed, vali süda; J *liigõd ivusõd* ~ *võõrad ivusõd* valejuuksed; M *kunnõ irte ivuzila* .. (Al. 48) rl. kuni (olen) lahtiste juustega (= kuni olen veel neiu, vallaline) ..; Lu *miä menin ivusõd leikkaajal* ma läksin juukselõikaja juurde; J *ivusõd tolkka* ~ *ivuz butšk* juuksesalk; ■ Lu *ivusõd lõikkaaja* õielõikaja (taimekahjur); sajaljalgne. – Vt. ka *irti-*, *süntü-*, *tšikkar-*.

ivuzeinä P villpea (taim) пушица.

ivuzud (K-Ahl.) *-hsud* (K-AL.) *ivasud* [?] (R-Reg.) dem. juus, juuksed волос, волосы; K *tulimma päätä võttamaa, ivuhsutta irttämää* (Al. 53) rl. tulime pead võtma, juukseid eemaldama.

ivvuz vt. *ivuz*.

ivä K-Ahl. M I (Kõ), g. *ivää* M-Set. *ivvää* I (vilja)tera, iva зерно; M *seened on pantu*

napro-obu, jo iväd üvvii ittääväd seemned on pandud prooviks, terad idanevad juba hästi; I *inehmine viskazi ivijä: akana meeb ühtee poolõõ ja ivä tõisõõ poolõõ* inimene tuulas (viskas vilja)teri: agan läheb ühele poole ja tera teisele poole; Kõ *ivvää on vähä, tšell pool puutaa, tšell puud, señneeka et mee kaukaalõ müllüü vilja* (teri) on vähe, kellel pool puuda, kellel puud, sellega (sa) ei lähe kaugele veskile; I *rütšee ivä rukkitera; I õzraa ivä odraiva; ■ I mussa ivä tungaltera*. – Vt. ka *nisu-*, *rüüz-*. – Vt. ka *ivi, jüvä*.

iõ vt. *ije*.

iäitšün M *-ine* Lu igipõline; igi- извечный; M *täm on iäitšin rikaz, tälle veel takaäd'd'õiltä on jäännü rikkauz* tema on põline rikas, talle on veel vanavanaisadelt jäänud rikkus; Lu *se on itšiine vana, se on jo iäitšiine vana* see on igavene (= väga) vana, see on juba igivana.

iällin (M Lu) *-line* (M) *-in* J-Tsv. (Lu) *-ine* J-Tsv. *-liin* (Kõ Lu): J *tšehs iällin meez* keskeline mees; J *jo om poisii iällin* on juba noormeheas; Lu *ühee iällizep, ne õllaa üht ittšää, litši on sünnüttü ühecalised, need on ühevanused, (ajaliselt) ligistikku sündinud*. – Vt. ka *tšehsi-*, *täüz-*, *ühz-*. – Vt. ka *itšiin*, *itšiliin*, *itšäne*.

iällä K (ei) iialgi, (ei) ealeski никогда; *teil iällä eb lee aikaa* teil ei ole iialgi aega. – Vt. ka *iästši*.

iältläü ~ **-ä** M alati всегда; *riigaza on alaparõd i üleparrõd. se on iältä nii rehetoas* on alumised parred ja ülemised parred. See on alati nii (olnud); *iältää nii tehtii* alati tehti nii.

iästši J-Tsv. = *iällä*; *mokomõit muuttuvait aikoi veel iästši bõ õllu* niisuguseid muutlikke aegu pole veel ealeski olnud.

iält/oo: -öö (M), g. *-tomaä* = *itämätoo*; *taitaä õltii iättõmäd rüütšeed, etti jäi nurmi pal'laassi* vist olid idanemisvõimetud (= vanad) rukkid, et nurm jäi paljaks.

iätä Lu (Kett. K-Ahl. M), pr. *itä/äv* Kett. *itääv* M, imperf. *-zi* Lu idaneda прорастать, пускать ростки, всходить; M *iväd üvvii ittääväd, a tõizõd eväd lazzõ neñniä* (ühed) terad idanevad hästi, aga teised ei aja idusid (välja); K *evät itäaka ned rüütšeed* (Ahl. 5) need rukkid ei idanegi; Lu *jüvä algab iätä* tera hakkab idanema. – Vt. ka *itenessä, ittiissä, itää', itäässä, itäässä, itüüssä*.

J

ja K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku ja, ning и, да; Ra *tütõd ja poigat tantsittii* tüdrukud ja poisid tantsisid; P *saunall õli saunneüz ja sauna* saunal oli esik ja saun(aruum); J *tämä meeb ja idgõb* ta läheb ja nutab; Lu *vad'd'aa tseeli on ranikka ja muudra tseeli* vadja keel on raske ja keeruline keel; Lu *üõs on eez ja tõin takan* üks on ees ja teine taga; Po *kuus näтелиä ja sis kutsutti suku* kuus nädalat (möödus) ja siis kutsuti sugulased (kokku); Lu *ja tsülä nii tetši* ja küla tegi nii(viisi).

jaa K P M Li J ja M J ia Kr Я Pal.₂ K-reg.₂ jaa, jah да, действительно; M *jaa, se on tõtta* jaa, see on tõsi; M *teill on õhva müütävä sugussi*. – *on jaa, vasataz* teil on õhv suguloomaks müüa? – On jah, vastatakse. – Vt. ka *jah, joo*¹.

jaadu M Lu Ra J, g. *-uu* Lu J mürk яд; J *mao niglõz, de mao jaaduss kooli* madu nõelas, ja mao mürgist suri; J *tappõ enez jaaduukaa* tap- pis enese mürgiga.

jaaduk/laz M, g. *-kaa* mürgine ядовитый; *jaadukaz marja* mürgine mari.

jaadõri J-Tsv., g. *-ii* J suurtükikuul ядро (пушечное), снаряд; *jaadõri va vuhizõp, ku len-tääb* suurtükikuul ainult vuhiseb, kui lendab.

jaahsac vt. *jahsaa*.

jaailaa P adv. täkul, täku juures (paaritamisel) на случке; *tamma on jaailaa, jaati üppeäv* mära on täkk kargab. – Vt. ka *jaatiza*.

jaakkari (Ja-Len.) *-kari* M-Set. *-gari* K-Ahl., g. *-kkarii* ankur якорь; Ja *tõizõl päivää, tsüme-tunnia oomnikkoa nõisi suur tuuli i meitä vei jaakkari kaa skaaloi pääle* (Len. 238) teisel päeval kell 10 hommikul tõusis suur tuul ja viis meid (koos) ankruga kaljude peale.

jaak/kori ~ **-ori** (Ja-Len.), g. *-korii* = *jaakka-ri*; *mõõ tulimma lidnaa port-arttuur i nõizim-ma jaakkorille kaks tunnia õõtä* (Len. 239) me tulime Port Arturi linna ja jäime ankrusse kell kaks õösel; *kaks tunnia päivää nõizimma jaak-korissa i menimmä meree* (Len. 239) kell kaks päeval hiivasime ankrud ja läksime merele.

jaalla Lu, g. *-aa* Lu julla ял, ялик; *jaala õli peeni, õli ühs maštin* julla oli väike, oli ühe-mastiline.

jaalik/ka Li, g. *-aa* Li = *jaala*.

jaamaa J: *jaamaa tsirja* (teatav särgi õlalapi tikandkiri особый узор наплечной вышивки).

jaan/i Lu Ra J, g. *-ii* Ra J jaanipäev Иванов день, день Ивана-Купалы; Lu *pädrää pühänä ja jaanin nallõ õllaa üväd päivüü ilmõd* peetripäeval ja enne jaanipäeva on head päikese(paistelised) ilmad; J *jaaninn kõik kukat kopitattii, sis tehtii vihta* jaanipäeval korjati igasuguseid lilli, siis tehti (neist) viht; J *jaanii päivä* jaanipäev; Lu *jaani laukopäänä ku mentii saunaa, perrää pessiimizee mentii kujall, võtõttii vihta ladvas-sa tsiini, vizgattii üli pää katoll* jaanilaupäeval, kui mindi sauna, (siis) pärast pesemist mindi välja, võeti vihal ladvast kinni, visati üle pea katusele; Lu *jaani ohtogoss tsäütii kupel'ät põlõttamaz* jaaniõhtul käidi jaanituld põletama; J *jaanii üüll tsävvä kottšenaä põlõttõmaz* jaaniõöl käiakse k-t põletamas; Lu *jaani tulõd põlõvad* jaanituled põlevad; J *mentii tütõt poigad jaanii tulta pitämää* tüdrukud ja poisid läksid jaanituld tegema; Lu *jaani kukka* jaanilill; Lu *jaani matokkõizõl paissõvad silmäv niku tulõd* jaaniussil säravad silmad nagu tuled; J *jaanii itikka ~ jaanii üü itikka* jaaniuss.

jaanii-üü J-Tsv. = *jaaniiüü*; *jaanii-üü* itikk jaaniuss.

jaanikukka Lu jaanilill, härghein иван-дамарья; *kumpa vihta vizgattii üli pää, sihee vihtaa rantii koivu õhsa, jaanikukka i štanajalka* missugune viht visati (jaanilaupäeval) üle pea (sauna katusele), sellesse vihta pandi kaseoks, jaanilill ja sõnajalg.

jaani-kuu J-Tsv. jaanikuu, juuni(kuu) июнь.

jaaniohtogo (Ra) *jaani-ohotogo* Lu jaaniõhtu, jaanilaupäeva õhtu вечер накануне, Ивана-Купалы; Lu *jaani-ohotogonn meill sauna lämmitetti* jaaniõhtul köeti meil saun(a); Ra *sitü kutsuttii: jaaniohtogoo kotšnaa põlõttõmaz* selle kohta öeldi: jaaniõhtul (käidi) k-t põletamas.

jaani-päivä J = *jaani*.

jaani-tuli J jaanituli костёр в ночь на Ивана-Купалу.

jaaniiüü (Lu) *jaani-üü* J jaaniöö ночь накануне Ивана-Купалы; Lu *jaaniiüül mennää progonall, nõitussii teẏẏää* jaaniööl minnakse karjateele, tehakse nõiatempu.

jaar/o Lu, g. -oo nari narы.

jaarus/sa K-Ahl., g. -aa lauavirn штабель досок.

jaassaak vt. *jahsaa*.

jaasšikka vt. *jaššikka*.

jaaiti Ränk K P Ke M Kõ S Lu Li Ra J -di L M S Lu Ra -t'si Ku, g. -ii K Ke M J (P) -jii P Lu -dii P -tii Lu -õõ J täkk жеребец; L *kahstõ-ššõmõtt jaadia õli iezä i kuus takana* kaksteist täkku oli ees ja kuus taga; J *miä ajan jaaõõkaa, kõvassi johzõv* ma sõidan täkuga, kõvasti jookseb; M *piäb jaati naittaa* täkk tuleb ruunata; M *naitmatoo jaadi* ~ Li *ühsmunõin jaati* ühe mündiga täkk.

jaatisülko M-Set. täkkvarss жеребёнок-самец.

jaatiza Kõ = *jaailaa*; Kõ *irnuv niku tamma jaatiza* hirnuv nagu mära täku juures.

jaatiõpõn Lu täkk(hobune) жеребец.

jaatšk/a: -õ Lu, g. -aa ~ *jaadzгаа* salmilaulja (kirikus) дьячок; *kõikka vanõpi on rappi, siiz on d'jaakoni, siiz on jaatškõ kõige vanem* on preester, siis on diakon, siis on salmilaulja.

jaavolli L, g. -ii L saatan, kurat дьявол, чёрт; *nämä jaavolii nõmad ovað* nad on kuradi omad.

jadglata: -õ J-Tsv., pr. *jatk/aan* J, imperf. -azin: -õzin J = *jatkoa*; *kazelõ rihmõlõ miä jatkõzin õtsa* ma jätkasin sellele köiele otsa.

jadgot/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *jatkoa*; *jadgottõga riugulõ veel tõin õtsa* jätkake ridvale veel teine otsa; *jadgotõn einä ango vartt* jätkan (pikendan) heinahangu vartt.

jadgotõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *jadgottaa*.

jagoittaa J-Tsv. osade kaupa, jaokskaupa по частям; *jok toomuzid on jagõttu. – joo! – ann siiz jagoittaa räätõa müü* kas külakost on jagatud? – Jah! – Anna siis jaokskaupa järgemööda.

jagotul/z: -s J-Tsv., g. -hsõõ: -zõ J jagu, osa часть; *sugõ ivusõt kahtõ jagotussõ soe* (kammi) juuksed lahku (kahte jakku). – Vt. ka *jagõttuz*.

jagõskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. (välja, ära) jagada раздавать; *vähhi kõrrõz jagõskõõt kõig rahav* vähehaaval jagad kõik rahad (ära).

jagõtul/z: -s J-Tsv., g. -hsõõ: -zõ J = *jagotuz*.

jah M Lu J = *jaa*; M *i tuli jah* jah, tuligi; Lu *jah, se võib olla* jah, see võib olla.

jahiim/eez: -iez P = *jahtimeez, kurtši vaatab, etti jahimiez eb ampuiss* kurg vaatab, et jahimees ei tulistaks.

jahs/aa Al. Kett. P M Kõ (K-Ahl. R-Reg. J-Must.) -a J-Tsv. -aag (I) *jaxsala* Ke-Set. -ag (I) *jaa/hsag* I -ssaak vdjI-Set. *jaksa/ag* I -a (Ku), pr. *jahz/an* Kett. P M Kõ (sõnatüvi основа слова:) *jahza-* J-Must. *jaxzan* Ke -õn J *jahsan* Kett. K-Ahl. M-Set. J-Must. *jaahsaa* ~ *jaksaa* I, imperf. -õn P M -in J *jaahsii* ~ *jaksõõ* I 1, jalgu lahti võtta v. teha разу/вать(ся), -ть(ся); Kõ *ku vizgattii jalgass vällä mikä sill on jalgaz i siz ni juollaz: jahsaa jalgav* kui võeti (visati) jalast ära, mis sul jalas on, ja siis öeldakse nii: jalad lahti võtta; M *oota, maama sillõõ jahzav jalgav i eitõp sõvav* oota, ema võtab sul jalad lahti ja rõivad seljast; Kõ *ku suutuv, la tãm on suuttunnu, õmad jalgav jahzav* kui (keegi) vihastab, (siis öeldakse) las ta on vihane, (küll) võtab oma(d) jalad (ise) lahti; 2. jaksata, jõuda, suuta; võida, saada мочь, быть в состоянии, быть в силах; I *kõõz õllii noori, miä jaksõõ pall'o tüütä tehäg* kui (ma) olin noor, ma jaksasin palju tööd teha; P *miä en jahza jalkoi jahsaa* ma ei jaksa jalgu lahti võtta; I *mato ootti, eb jahsannug oottaag* madu ootas, ootas, ei jõudnud (ära) oodata; I *eb ühsiid dohtõri jaxsannug letsittäät tätä* ükski arst ei suutnud teda (terveks) ravida; I *miä en jaksag sillõõ avittaag* mina ei saa (suuda) sind aidata; I *näd'd'ee süümiss en jaksannus süüäg* nende sööki ma ei võinud (vastikusest) süüa; I *kõikkõlaizõd unõv näed unõza, siiz ed i jaksag magatag* igasuguseid unenägusid näed unes, siis sa ei saagi magada; I *tšihuv kiisseli, a müü jaksammag pajattaag* kissell keeb, aga meie võime (sel ajal) rääkida; I *põõrtiüv sihessaag rõhгаа, jaksad i koollag* oled niivõrd tugevasti

vingumürgituses, võid surragi; **3.** (eitava kõne olevikuvormides:) haige olla, põdeda (в отрицательных формах настоящего времени:) болеть, за-, занемочь; I *ai ku miä en jaksag* oi kui haige ma olen; I *eb jaksag, läsiiv* (ta) on haige; I *piäb mennäv vaattamaa kumpa rõhga* *eb jaksag* tuleb (seda) vaatama minna, kes on väga haige; I *siä ed jaksag, nõizõd läsimää* sa oled haige, jääd põdema; ■ Lu *kui jahzõd* kuidas elad? ~ kuidas käsi käib?

jahiti¹ Li J (R-Eur. R-Reg. P M-Set. Lu), g. -*ii* Li J -*i* J jaht, küttimine охота (на зверей); J *tševäell nõizõmm jahis tšäämä* kevadel hakka-me jahil käima; Li *talopoigad eivät tšäätti jahiti* talupojad ei käinud jahil; J *saab menn jahti, tedred jo mäntsüved* saab jahile minna, tedred juba mängivad; J *enne tšäätti lookk püssükaa sõaz ja jahill* vanasti käidi vibupüssidega sõjas ja jahil; Li *tšäätti irvee, karuu, revoo i jänese* *jahtii* käidi põdra-, karu-, rebase- ja jänesejahil; J *jahii meez* jahimees.

jahiti², g. -*ii* jaht, jahtlaev яхта. – Vt. ka *seili-*.

jahtikoira Li jahikoer охотничья собака; *herroloill õltii jahtikoirad* mõisnikel olid jahikoerad.

jahtilaiva Lu = *jahti²*.

jahtimeez Kõ Lu *jahti-meez* J-Tsv. jahimees, kütt охотник; Lu *jahtimeez tuli jahilta, tämä ampu viis tedriä* jahimees tuli jahilt, ta laskis viis tetre; J *kase on täüz jahti-mehee püssü* see on päris jahimehe püss. – Vt. ka *jahiimeez*.

jahtua P M Lu J (K-Ahl. Kõ) -*tuag* (I), pr. -*uv* K P M Lu J -*tuuv* M I, imperf. -*tu* P M Lu J -*tujõ* I **1.** jahtuda осты/вать, -ть, просты/вать, -ть; P *suppi jahtu, meni tšülmässi* supp jahtus, läks külmaks; Lu *tšaaju ku on kõvassi vari, piäb antaa jahtua* kui tee on väga kuum, tuleb lasta jahtuda; M *paŋkaa piimä jahtumaa tšülmää veitee* pange piim külma vette jahtuma; M *vee piäb jahtua vähäkkõin* vesi peab natuke jahtuma; **2.** fig. maha jahtuda, rahuneda охладе/вать, -ть, успок/аиваться, -ониться; M *annõttii väjele vähäkkõizõd jahtua* lasti rahval natuke rahuneda; **3.** fig. ennast jahutada v. värskendada, puhata прохладжаться, отд/ыхать, -охнуть; M *mee vähäkkõizõd jahu* mine puhka natuke! – Vt. ka *jäähtüä*.

jah/tussa: -*tuss* J-Tsv., pr. -*uv* J, imperf. -*tu* J jahtuda осты/вать, -ть, просты/вать, -ть; *issuska süümä, a too rokk jahuv* istuge sööma, muidu kapsasupp jahtub (ära).

jahut/taa Kett. K P M Kõ Lu -*ta* J-Tsv., pr. -*an* K M Lu -*õn* J, imperf. -*in* M Lu J jahutada осту/жать, -дить, охла/ждать, -дить; M *leiväd võttaaz ahjossa, jahuttaaz* leivad võetakse

ahjust, jahutatakse; M *piimä on jahutattu* piim on jahutatud (pärast lüpsi); J *eez ujumiss piäb ente jahutta* enne ujumist peab end jahutama; ■ P *piäp süätä jahuttaa* peab südant jahutama.

jahut/õlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn:* -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv., fig. ennast jahutada v. värskendada; puhata прохладжаться; отдыхать; *meemme kujalõ jahutõõma läheme* õuele end jahutama. – Vt. ka *jäähütellä*.

jakaa Kett. K L P M Lu Li Kl-Set. (U Kõ Po J) *jakka/a* (M) -*ag* Ma (I) *jakk/aa* Lu -*a* Lu J-Tsv., pr. *jag/an* Kett. K P M Lu Li J *jağga* vdjI Ma -*aa* Kl-Set., imperf. -*õn* Kett. K M Lu -*õin* J-Tsv. -*in* Lu Li -*yy* Kl-Set. *jakazin* P Lu Li (välja v. lahku) jagada; (kellelegi midagi) anda v. pakkuda v. ütelda делить, от-, раздел/ять, -ить, надел/ять, -ить, разда/вать, -ть; M *meil paraikaa on maa jakamin* meil on praegu maa jagamine; J *niittüä jakajõs hüipütetä arpa* heinamaa jagades heidetakse liisku; Lu *nurmi õli jagõttu sarkoissi, väliz õltii rajad* nurm oli jagatud sargadeks, piirid olid vahel; Po *jagattii küolluu dobra* jagati surnu vara; Lu *jaga kartad* jaga kaardid (välja)!; J *jagõttii minuu erii, eb annõttu millõd millize mittäit* minu osa (talust) eraldati (jagati nii, et) ei antud mulle mitte midagi; Lu *ku pulmad õltii, siz ain kolkiikaa jagõttii olutta* kui pulmad olid, siis jagati õlut alati kapaga; L *boranaa peäd i jalga jagõttii kereäjiilie* oina pea(d) ja jalad jagati kerjustele; L *jakavad viinaa i õlutta* jagavad (= pakuvad) viina ja õlut; P *miez jakõ passibo*i mees jagas tänusõnu.

jakanik/ka: -*k* J-Tsv., g. -*aa:* -*a* J jagaja, jaotaja производящий раздел, делёж.

jakau/z Lu, g. -*hsõd:* -*sõd* Lu (juukse)lahk пробор (в волосах); *ivusiz on jakauz* juustes on lahk.

jakau/ta Kett. *jakkautag* [?] (Ko-Kett.), pr. -*n*, imperf. -*zin* jaguneda, eralduda (näit. talust) отдел/аться, -иться; раздел/аться, -иться; Ko *jakkaannu* jagunenud.

jako¹ P M Lu Li J-Tsv., g. *jag/oo* J -*uo* P *jağgoo* M -*o* J **1.** osa, jagu часть, доля; надел, дялянка; J *jaga viitee jakkoo* jaga viide ossa; P *võtat pihuokaa sityõ jaguo pihuosyõ i panõd vihguo tšiin* võtad peoga sideme jao (viljakõrsi) pihku ja paned (= seod) vihu kinni; M *tšen esimein sai jağgoo, se jo pool jağgoo lei, ku tõizilõd jagõttii arpa* kes sai (heinamaa)jao esimesena (kätte), see niitis juba pool jagu maha, kui teistele heinamaosi (alles) jagati; J *kummõz jagos sinu õsa* on kummas jaos sinu osa on?; P *einämaa jagod* (liisuga saadud) heinamaajaod;

2. jagamine, jaotus раздел, делёж; Li *no enne sargõd jagõttii kõic. tsell kuhõ hüppis sarkõ. se õli jako arpoilla noh*, ennemalt jagati kõik põllutükid. Kellel kuhu juhtus (hüppas) põllutükk. See oli jagamine liisupulkadega. – Vt. ka *einä*–.

jako² (R-Reg.): *laz nüt jalka jako kulta kannus kuloose* (Reg. 57) rl. lase nüüd jalg *j*-sse, kuld-kannus kulusse.

jakoli/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J jaotatav делимый, раздельный; *kase pala eesti-it eb õllõiz jakolin* see tükk ei oleks üldse jaotatav.

jaksaa, jaksaa vt. *jahsaa*.

jalag/a P, g. -aa = *jalaja*.

jalaga-puu P = *jalaja*.

jalaj/a Set. P -õ J-Tsv., g. -aa J jalakas, jalaka-puu ильм, вяз; J *jalajõss tehä tsäpiüt* jalakast tehakse võrgukäbisid (võrgunõelu); P *jalaja puussa painaass luokkaa vai luokkõi* jalaka-puust painutatakse looka või looki.

jalajal/z Li, g. -a = *jalaja*.

jalajõin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J jalakane, jalaka-(puu)st ильмовый, вязовый; *ämmä avvõlõ om pantu jalajõin rissi vanaema hauale on pandud jalakane rist*.

jalak/ka P Ku, g. -aa = *jalaja*; P *jalakka kazvab mokoma sirkõa, ilma õhsõi, painõttii tuož luokka* jalakas kasvab niisugune sirge, ilma okste-ka, (sellest) painutati ka looka; P *jalakka puuss luokad* jalakapuust loogad.

jalakkapu P = *jalaja*.

jalal/nõ Ra, g. -zõõ = *jalaja*.

jalastõmõ (Ra) pl. jalused стремена; *jalgat pantii jalastõmisõõ jalad pandi jalustesse*. – Vt. ka *jalghasõmõ*.

jalatikko Ra J, g. -oo Ra J = *jalgikko*; Ra *jalatikko õli kõlmjalkain rukkamoinikanall solgiastja oli kolmejalgne, kätepesunõu all*.

jalгаа I = *jalkazii*; *mihes siä jalгаа meed* miks sa jalgsi lähed?

jalгаа-aluz: *jalga-alus* J-Must. = *jalgannaluz*. **jalgaxõmul/z** P, g. -hsõõ: -*χsyõ* P = *jalkatsen-tsä*.

jalghasõmõ P pl. 1. jalused стремена; *satu-laa jalghasõmõ* sadula jalused; 2. tallalaudade nõõrid v. seosed (kangaspuudel) тяги подножек (у ткацкого станка); *jalghasõmõ õlivad kangaspuil*; *kuottii kangass jalghasõmiikaa* tallalaudade nõõrid olid kangaspuudel, kooti kangast tallalaudade nõõridega; *suhsõõ jalghasõmõ* tallalaudade nõõrid. – Vt. ka *jalastõmõ*, *jalgoo*², *jalguu*, *jalkarauta*, *jalkomõ*.

jalgal/la: -I Lu adv. jalul на ногах; *läsivä onõ jo jalgal* haige on juba jalul.

jalgalta vt. *jalk*–.

jalgannaluz Lu Li jalatald подошва (ноги). – Vt. ka *jalгаа-aluz*.

jalg/assa¹ Lu J -ass L P -õssõ Li -õss Ra adv. jalast (наречие в форме эл-а от *jalka*); J *võtti jalgassa oporkaa* võttis kota jalast; Lu *miä viskaan saappugad jalgassa poiz* ma võtan (viskan) saapad jalast ära; P *viskas kaatsad jalgass välleä* võttis (viskas) püksid jalast ära; Lu *juuvat štanad jalgassa i kõik sõvat päält* joo-vad püksid jalast ja kõik rõivad seljast. – Vt. ka *jalkoissa*.

jalgassa² vt. *õõ*–.

jalg/az K P M Kõ Lu Li I (Kett. Ra J) -õz J *jalaz* (Ränk Lu-Len.), hrl. pl. -*ahsõ* P I (Kett. J-Must.) -*assõ* M Kõ -*assõõ* M -*asõ* Lu Li Ra -*õsõ* Lu Li J *jalksõ* Ra *jalakset* Ränk Lu-Len. 1. (ree, saani) jalas полоз; M *piäp painoa laid'oolõ jalgassõõ i saanikollõ jalgassõõ* tuleb painutada reele jalased ja saanile jalased; Lu *laid'd'ol on jalgasõõ, jalgassijõõ nall õllaa tormaad* reel on jalased, jalaste all on rauad; Lu *jalgassijõõ pääll on kotarav* jalaste peal on kodarad; J *lumi jalgahse alla krutisõb* (Must. 172) lumi krudiseb (ree)jalase all; P *jalaja puussa painaass lait'uo jalghasõõ vai saanikuo jalghasõõ* jalakapuust painutatakse ree või saani jalased; Lu *lait'oo jalgaz* reejalaz; M *lait'joo jalgassõõ* ree jalased; I *painattu jalgaz* painutatud jalaz; J *raut jalgõsõõ* raudjalased; Lu *jalgasõn liitõz* jalase pea esimene jätk; 2. linnaseidu, -jalg солодовой росток; M *linnahsõõ läpi tsässi õõrtaaz, etti lähteiss jalgassõõd välleä* linnaseid hõõrutakse käte vahel, et eod tuleksid ära; Li *linnasõõ jalgaz* linnaseidu, -jalg; M *linnasõõ jalgassõõ* linnase eod. – Vt. ka *adra*-, *puu*–. – Vt. ka *jalka*.

jalg/aza¹ K M I -az K P M Li J -õz Li J adv. jalas (наречие в форме ин-а от *jalka*); K *savizõt saappugad jalgaza* rl. savised (= savist) saapad jalas; M *tsäütii tsennäv jalgaz* käidi, pastlad jalas; J *viirukkoizõt kaatsõõd jalgõz* triibulised püksid jalas; M *jalgaza piettii rivat* (Len. 265) jalas kanti sääremähiseid.

jalgaza² vt. *õõ*–.

jalgat/oo M-Set., g. -*tomaa* jalutu безногий; *tsäsitõõ jalgatoõ jumalalõõ risseep*. Tsätsiit (Set. 16) mõist. kätetu-jalutu teeb jumalale ristimärke? – Kätki.

jalgattimõ/v: -t J-Must. pl. suusasidemed, -rihmad лыжные завязки; *jalgattimõt, suhsõõ jalgattimõt* (Must. 169) suusasidemed, -rihmad.

jalgik/ko Li J-Tsv., g. -oo Li (kolmejalgne) solgiastja (kätepesunõu all) лохань для слива грязной воды (под ручноймынником); Li *jalgikko õli kõlmjalkõin, a üllell õli*

rukamõinikk solgiastja oli kolmejalgne, aga üleval oli kätepesunõu; Li *tõmpõz jalgikoo* veekaa maalla tõmbas solgiastja (solgi)veega põrandale; J *kõlm(i) jalgikko* kolmejalgne solgiastja. – Vt. ka *jalatikko*, *jalkõzikko*.

jalgikko-vesi J-Tsv. solgivesi помои; *viskaa jalgikko-vesi õvvdõ* viska solgivesi õue.

jalgis/saa (J-Tsv.), pr. -an, imperf. -in (hobusega) aeglaselt sõita идти шагом (на лошади); *il'õkko-itta jalgissõma* tasakesi aeglaselt sõitma.

jalgod vt. kannuz-.

jalgoi vt. kuivii-.

jalgolla M = *jalkazii*; *jõgõza on matala põhja, pääzeb jalgolla üli jões* on madal põhi, pääseb jalgsi üle.

jalgoo¹ M Kõ: M *tämä röömikolla-a meni niku lahzõv nellätessie jalgoo i tsääzii* ta läks roomates, nagu lapsed (käivad), neljakäpukil (jalgadega ja kätega); Kõ *tämä tuli pal'ai jalgoo* ta tuli paljajalu.

jalgoo² Kett. -uo P, g. *jalkom/õõ* Kett. -yõ P jalus стремя. – Vt. ka *jalastõmõv*, *jalgahsõmõv*, *jalguu*, *jalkarauta*, *jalkomõ*.

jalgot/taa P Lu, pr. -an P, imperf. -in P kõnnitada, jalutada lasta прогуливать (кого-нибудь); Lu *piäb mennä jalgot/taa õvõssa* peab minema hobust kõnnitama; P *miä jalgotin ovõssa* ma kõnnitasin hobust. – Vt. ka *jalgotõlla*.

jalgotõlla M -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. **1.** jalutada гулять; J *meemm jalgotõõma* lähme jalutama; M *laskõaz lehmäv ad'd'aa süämmee jalgotõõma. sinne i talvõl laskõaz* lastakse lehmad tara sisse jalutama. Sinna lastakse (nad) ka talvel; **2.** kõnnitada, jalutada lasta прогуливать (кого-нибудь); M *piäb ovõssa jalgotõlla* peab hobust kõnnitama. – Vt. ka *jalgotõlla*.

jalguu K-Ahl. M-Set., hrl. pl. *jalkum/õv* M-Set. -ei K-Ahl. M-Set. jalus, jalused стремя; стремена; J *anna mille jalkumet* (Ahl. 108) anna mulle jalused. – Vt. ka *jalgahsõmõv*, *jalgoo*².

jalgotõlla Lu -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. kõnnitada, jalutada lasta прогуливать (кого-нибудь); J *jalgotõõ ovõiss* kõnnita hobust. – Vt. ka *jalgot/taa*, *jalgotõlla*.

jal/ka Kett. K L P Ke M Kõ Po Lu Li Ra J I Ku Kr (R vdJl) -k Ke J-Tsv. -ka Ku -ga Lu-Must. Ялка Pal.₁ Ялка K-reg.₂ Ярга Pal.₁ Ярга Ii-reg.₁ *gialka* ~ *dialka* Kr, g. -ga K P M Lu Li Ra J I **1.** jalg нога; Lu *ku õlõd vana, et kõhta häülüä, vanad jalgad eväd mee eteez* kui oled vana, ei suuda liikuda, vanad jalad ei lähe edasi; P *miä nõizõn jalkoi tsennittämää* ma hakkas jalgu kängitsema; P *inehmin on ilma jalkoi, mitä siä*

tämäss tahõv inimene on jalutu, mida sa temast tahad; Lu *õpõn nelläl jalkaa kompasub, a inemin jo sõnalta* vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt (= sõnaga); Lu *jalga kui platsab, nii suu matsab* (Must. 160) vs. kui jalg tatsub, siis suu matsub; P *tšell on jano, senel on jalgad* vs. kellel on jano, sellel on jalad; P *ühs jalka on maall, tõin jalka on avvaa serväl* kk. üks jalg on maa peal, teine jalg on haua serval; M *täll on pää kõlmõttomann jalkanna, ep tää, mitä teeb* kk. tal on pudrupea (tal on pea kolmandaks jalaks), ei tea, mida teeb; Lu *durakka pää jalgol oogat eb anna* vs. rumal pea jalgadele puhkust ei anna (= kui ei jaga pea, siis jagavad jalad); P *petõhsõl on lühüüd jalgad* vs. vael on lühikesed jalad; P *johzõb nii kõvasi, etti jalgad maalõõ evät tapaa* kk. jookseb nii kiiresti (kõvasti), et jalad maha ei puutu; L *pani tätä jalkonaa sõtkomaa savvõa* pani teda jalgadega savi sõtkuma; Lu *miä õõn väsinü, sto en kestii jalkoil* ma olen (nii) väsinud, et ei püsi (enam) jalul; J *lahs hüpib jalgalt jalgalõõ* laps hüpleb jalalt jalale; I *jalkojõõ päälä tsäüv* käid jalul (= käid voodist üleval); Po *pääss i jalkois-saa* peast jalgedeni (= pealaest jalatallani); M *elettii üvviipäi, a nüd nii kõvii sõitõltii, etti evät tsäü jalgala tõin tõizõlõ* elati hästi, aga nüüd riieldi nii kõvasti, et ei käi(da) jalaga(gi) teineteise pool; J *emmiä enepä ted'd'ee talosõõ jalka pisä* ei ma enam teie tallu jalga pista; Lu *tämä jalkoi veitteep peräz* ta veab jalgu järel; J *tõizõlõ jalka rissi panõma* teisele jalga ette panema; P *mie tällie tein jalgad allyõ* ma tegin talle jalad alla; Lu *nät sai jalgõd alla, nõis üvvi elämää* näe, sai jalad alla, hakkas hästi elama; M *jalgat seltsää i panin menemää* jalad selga ja panin minema; Li *jalka muurahtu* ~ *jalka suri* jalg suri (ära); J *võtti jalgõv* jalad väsisid (ära); Ra *kurki nokki jalgõv* kuresaapad on jalas (= jalasääred on tuulest lõhenenud); J *raska jalgaa pääll õlõma* raskejalgne (= rase) olema; M *tuli suurilla jalgoilla* tuli suurte sammudega; J *täll om puu jalk* tal on puujalg; Lu *vokii jalgõv* vokijalad; M *rumkaa jalka* viinapitsi jalg; J *tält jo eb ühs kõrtõ murrõltii taku jalgõv* sellel(t) juba enam kui (üks) kord murti tagajalad; J *lapp jalk* lestjalg; lampjalg; labajalg, jalalaba; P *jõka jalgaa assõmõlla panõõtlavassi* (itkust:) igal sammul (igal jalaastel) tagaräägitavaks; M *mentii ellässi jalgaa alussõõv* jalatallad jäid (läksid) hellaks; Ra *jalgaa kant* jala kand; J *jalgaa selts* jala selg; Lu *jalgaa jältsi* jalajalg; M *jalgaa tallaa jältsi* jalatalla jälg; Lu *jalka lapoil* mitattii kupain i saatii täätä, mikä on aika jalalabadega mõõdeti vari (= varju pikkus) ja

saadi teada, mis kell(aeeg) on; Lu *tämä on nii lizuna, jalka põhjat kaalib* tema on nii(sugune) tallalakkuja, (kas või) tallaalused lakub (üle); Lu *jalka terä* jalalaba varvastepoolne osa; Lu *jalka rätte* jalarätt; J *jalk inimin* jalakäija; J *jalk vätši* jalakäijad; **2.** linnasejalg, -idu солодовой росток; Lu *eestää ne jalgad võtötaa poiz, siiz javõtöaa* algul võetakse need linnasejalad ära, siis jahvatatakse; P *linnaçsyö jalgav* linnasejalad, -eod; **3.** harkadra haru e. sörg ножка у рассохи; Li *enne adrakaa tsünnettii. adr öli ... no kutsuttii jalgödö* enamalt künti puuadruga. Puuader oli ... noh, nimetati adraharudeks; **4.** jalg (mõõtühik) фут; Lu *jalka on mõõttu; seitsee jalkaa, se on süli* jalg on mõõt(ühik); seitse jalga, see on süld; Lu *merisüli öli kuus jalkaa, a maasüli öli seitsee jalkaa* meresüld oli kuus jalga, aga maasüld oli seitse jalga; ■ Kõ *jänesse jalka* kassikäpp (lill); Lu *varzaa jalk nenäz* nina on tatine; J *vazikaa jalk ripub nenäss* nina on tatine (tatt ripub ninast). – Vt. ka *adra-, esi-, järjüü-, karva-, klimppa-, kover-, linnaz-, muhku-, mätä-, pittši-, ramp-, ramppa-, sata-, sõna-, štana-, taka-, taku-, tšelli-, tšeri-, voki-, väärä-, ühs-*. – Vt. ka *jalgaz*.

jalkaa¹ K P M Po Lu Li J I adv. jalga (наречие в форме илл-а от *jalka*); K *štanad jalkaa, saarpugad russkyid jalkaa* püksid jalga, vene saapad jalga; J *valkaat sukat pantii jalkaa* valged sukad pandi jalga. – Vt. ka *jalkaasöd*¹.

jalkaa² M adv. jalule ná ноги; *inehmiin pääsi taaz jalkaa* inimene pääses taas jalule (= *paranes*).

jalkaa³ vt. öö-.

jalka-alu/z: -s M-Len. M-Ränk = *jalkalauta*; *vokise* (= *vokkiza*) on *vokiratas, voki-järtšü, voki-kaira, jalka-alus* .. (Len. 261) *vokil* on *vokiratas, vokipink, voki-keps, tallalaud* ..

jalkaasöd¹ K M Po J = *jalkaa*¹; M *tuli rissimä, sövötti tämä üvii söpöjöd i jalkaasöd antö üväd bašmakad* tuli ristiema, rõivastas ta headesse rõivastasse ja andis jalga head kingad; Po *jalkaasöd tehtii sukad i tšennäv* jalga tehti sukad ja pastlad; J *pani öikaa jalkaasöd sukaa* pani paremasse jalga suka.

jalkaasöd²: -ö M adv. maani (kummarduse kohta) в ноги (о поклоне); *piti kummartaa jalkaasöd* tuli maani kummardada. – Vt. ka *jal-kojöd*.

jalkaasöd³ M: *pojo pääsi jalkaasöd naizöd täñhee* poiss sai naise tõttu jalad alla (= sai elu korda, sai järje peale).

jalkain vt. *kõlm-*.

jalkaizii L = *jalkazii*; *tuli jalkaizii* tuli jalgsi.

jalkajla: -ö Lu, g. -aa jalakäija, jalamees; adj.

jala- пешеход; пеший; *miä ku tšäin jalkazöd, miä ödn jalkajö* kui ma käin jalgsi, (siis) ma olen jalakäija; *ku öpön tauködöz, siiz jutöltii: siä ööd nütte jalkajö meez* kui hobune lõppes, siis öeldi: sa oled nüüd jalamees. – Vt. ka *jalkameez*.

jalkajärtšü P *jalk-järtšü* J-Tsv. jalapink скамеечка (для ног); P *jalkajärtšü on pikkarain järtšü* jalapink on väike pink.

jalkalapa P M Lu I *jalklapa* (Lu) jalalaba, labajalg стопа, ступня; Lu *jalka lapoil mitattii kupain i saatii täätä, mikä on aika; mi vähepi jalklapoja kupaizöd, se jo öli litši poolt päivää* jalalabadega mõdeti vari (= varju pikkus) ja saadi teada, mis kell(aeeg) on; mida vähem jalalabasid (oli) varjus, see oli juba lõuna ligi. – Vt. ka *jalkterä*.

jalkalauta Li (voki) tallalaud подножка (у прялки); *viiru on pantu tšiin, aukko tehtü i nahgaakaa pantu tšiin; ühs öttsa on jalkalavvaz, a töin on veero tellezä* (voki) keps on pandud kinni, auk (on) tehtud ja nahaga (on) pandud kinni; üks ots on tallalaua küljes, aga teine on ratta telje küljes. – Vt. ka *jalka-aluz, jalk-puu*.

jalkalobatka M (jala)reis ляжка.

jalkaluu Lu *jalk-luu* J-Tsv. **1.** jala-, sääreluu берцовая кость; J *jalk-luu on rikottu räpälessi pul'aka* jalaluu on kuuliga tugevasti purustatud; **2.** Lu kederluu, pahkluu щиколотка.

jalkam/eez M -iez P *jalk-meez* J jalakäija, jalamees, hobuseta tööline пеший, безлошадный работник; P *täll öli opön, opön sai hukkaa, nüd jäi jalkamehessi* tal oli hobune, hobune sai hukka, nüüd jäi (ta) jalameheks; M *pantii opözöd rakköösdö, i jalkamehet kõik mentii teitä praavittamaa* pandi hobused rakkesse, ja jalamehed (= hobuseta mehed) läksid kõik teid parandama. – Vt. ka *jalkaja*.

jalkamerkki M jalajalg след, отпечаток ноги; *tšivez on niku jalkamerkki* kivi on nagu jalajalg.

jalkanna: -e M-Len. = *jalkazii*; *vätši tuli jalkanne, a taarosta tuli opözölla* (Len. 266) rahvas tuli jalgsi, aga külavanem tuli hobusega.

jalkanö vt. *kannuz-*.

jalkapäivä (Ja-Len.) jala(mehe)päev пеший (безлошадный рабочий) день; *töötä teimmä kõlmii päivi kahes entšes opözö päivii i kõm päivää jalkapäivää* (Len. 255) tööd tegime kahe hinge eest kolm päeva hobuse(mehe)-päevi ja kolm päeva jala(mehe)päevi.

jalkarauta M Lu **1.** hobuseraud подкова; M *opözöd jalkaravva* hobuseraud; **2.** Lu jalus стремя. – Vt. ka *jalgoo*².

jalkarätte L M Kõ Lu (I) *jalka-rätte* J (P M) *jalkõrätte* (J) *jalkrätte* Lu *jalk-rätte* J-Tsv. jalarätt, -narts *портянка, онуча*; J *noskad ja jalka-räted* sokid ja jalarätid; J *med'd'e poolla va karjušit häülütä jalk-rätteiz da pagl-tšentsiiz* meie pool käivad ainult karjused jalarantsudes ja pasteldes; M *pehmiä kangaz, niku jalkarätte-läissi mehilee* pehme lõuend, nagu meestele jalarättideks; Kõ *jalkaräted* tehtii *tšen kui piššad tahtõ, a ned õtsad ep pääränettü* [= *päärättii*], *a eitelii semperäss etti ev õõrtaiz jalkaa* jalarätid tehti, kes kui pikki tahtis, aga neid otsi ei palistatud, vaid õmmeldi üleääre(pistega), sellepärast et jalga ei hõõrus.

jalkarätti ~ **jalka-rätti** M = *jalkarätte*; *meħhiill õli jalkarätti tšäärättü ümperi jalga* meestel oli jalarätt ümber jala mässitud.

jalk/azii P Li *-asin* K-Ahl. *-azii* Ku jalgsi *пешком*; P *siällä bõlõ opõzõõ tie, siäll on jalkazii tšäütü* seal pole hobusetee(d), seal on jalgsi käidud; P *tulimma jalkazii tulime jalgsi*. – Vt. ka *jalga*, *jalgolla*, *jalkazii*, *jalkanna*, *jalkozii*, *jalkõzii*, *jalkõzõõ*.

jalka/zõõ Kõ Lu *-zyõ* L P = *jalkazii*; Lu *miä suvvaan tšävvä kaukaal tühhee jalkazõõ i tšäün võõrõzii jalkazõõ* ma armastan käia kaugel tööil jalgsi ja käin võõrusel jalgsi; Lu *ku eb õõ ter-vüttä, inemin jalkazõõ tšävvä ev või* kui ei ole tervist, inimene jalgsi käia ei või; Lu *mataliko kõhta, saab jalkazõõ mennä üli* madal koht (jões), saab jalgsi üle minna.

jalkatauti M (jalgade) reuma, jalahaigus *ревматизм ног*; *rematizm, jalkatauti*. *vaivattaab jalkoi i tšässiä* reuma, jalahaigus. Valutavad jalad ja käed.

jalkatee J-Must. *jalk-tee* J-Tsv. = *jalkatroppa*.

jalkatroppa M *jalk-tropp* J-Tsv. *jalgte*, -rada troppa, troppinka; M *jalkatroppa on see, kuza opõzil ep tšävvä* *jalgte* on see, kus hobusega ei käida (= ei sõideta); J *mettses puuttuzimm jalk-tropalõõ* metsas sattusime jalgrajale.

jalkatšentsä M jalats, jalanõdu *обувь*; *jalkatšennä* naisiil õltii *uupakad, a meħhiil õltii varzikod, varsitšennä* jalatsid naistel olid pastlataolised kingad, aga meestel olid säärikud, säärsaapad. – Vt. ka *jalgaḡsõmuz, jalkinõ*.

jalkatšätsüv Li *kätki*, *häll* *колыбель, люлька*; *peenepäd lahzõd õltii jalkatšätsüüzä, a suurõpad nõikkutšätsüüzä* väiksemad lapsed olid *kätkis*, aga suuremad vibuhällis.

jalkavar/si M -z Lu (jala)säär *берцо, голень*.

jalkavilla (M) *jalkõvilla* (Li) jalavill, jalgade vill (lammastel) *шерсть с ног (овцы)*; M *vat kane kehnoḡad villad, jalkavillad, siäl vatsaa alussõd lampailta* vaat, need viletsamad villad,

jalavillad (või) seal lammaste kõhualused (villad); Li *miä parõpõd villõd panin ühtee kottii, a ne vatsannaluzõd i jalkõvillõd nee panin tõisõõ kottii* paremad villad panin ma ühte kotti, aga need kõhualused (villad) ja jalavillad, need panin teise kotti.

jalkavitso Kett. = *jalkovitso*.

jalkavätsi P Lu *jalkvätši* (J-Tsv.) *jalk-vätši* J 1. jalavägi (sõjaväes) *пехота*; J *med'd'ee poik shuuzib jalkväez, pehottiiz* meie poeg teenib jalaväes; 2. jalakäijad, jalgsi käijad *пешеходы, пешне*; Lu *jalkavätši meev tšerikkoo* jalgsi käijad (= jalgsi tulnud kirikulised) lähevad kirikusse.

jalkinõ Li (Lu) *-n* Li, hrl. pl. *-zõõ* Li *-nõõ* [sic!] Lu Li = *jalkatšentsä*; Li *jalkinõd õllaa tšennä, paglatšennä, uulittimõd* jalanõud on (kodus valmistatud) saapad, pastlad, *u-d* (= endisaegsed naiste jalatsid); Li *rikkinenez* [sic!] *jalkizõõ* katkised jalatsid.

jalk-jalg/alta: *-õlt* J-Tsv. samm-sammult *шаг за шагом*.

jalk-nootta: *-t* J-Tsv. (kahe mehe poolt veetav) väheldane noot *бредень*.

jalkoin vt. *kõm*.

jalkois/sa: *-s* L adv. jalast (наречие в форме эл-а мн. ч. от *jalka*); *vizgattii jalkoiss uul'egad lumyõ* visati kotad jalast lumme. – Vt. ka *jal-gassa*¹.

jalkoisõõ Kõ adv. jalgu, (tüliks) ette (быть, стать) помехой (наречие в форме илл-а мн. ч. от *jalka*); *eb jää näd'd'ee jalkoisõõ ei jää neile (nende) jalgu*.

jalkojõõ: *-ee* I = *jalkaasõõ*²; *noorikkõ kummartõli jalkoje* pruut kummardas maani.

jalkomlõ [sic!] M-Set., g. *-õõ* = *jalgoõ*².

jalkozii M = *jalkazii*; *laiskuuz mennä jalkozii* (on) laiskus (= ei viitsi) jalgsi minna.

jalkovitssa (I) = *jalkovitso*; *päävitssaza õltšipoduškad, a alla tilav; sinneg i tänneg õlivad jalkovitsad* (aseme) pääitsis (olid) õlepadjad, aga all (olid) aluskotid; sinna- ja siia(poole) olid (otsapidi) kokkulükatud asemete) jalutsid.

jalkovitso P Lu (I) (voodi, aseme) jaluts *изножье (у кровати)*; Lu *koikalla on jalkovitso i päävitso* voodil on jaluts ja pääits; P *kahs tilaa vassatuga, pääd õlivad ühez, siz juoltii: se on jalkovitso i se on päävitso* kaks aset vastastikku, pead olid koos, siis õeldi: see on jaluts, see on pääits. – Vt. ka *jalkavitso, jalkõvitssa*.

jalk-puu J-Tsv. = *jalkalauta*.

jalk-rataz [< e?] J-Tsv. jalgratas велосипед.

jalkterä Ra = *jalkalapa*; *jalkteräz on varpaad, viiz varvass* jalalabas on varbad, viis varvast.

jalköin vt. *kover-, kõlmi-, rissi-*.

jalkõzõii M Li Ra J -i J = *jalkazii*; J *isä meni opõizõka*, a miä lähen *jalkõzi lidnaa* isa läks hobusega, aga mina lähen jalgsi linna; M *jalkõzii tuln tağgaaz* jalgsi tuln tagasi.

jalkõzik/ko J-Tsv., g. -oo J = *jalgikko*; *jalkõziko seizop rukamoiinikan nall solgiastja seisab kätepesunõu all.*

jalkõzõõ Lu = *jalkazii*; *jõki nüttä nii kõvassi maattu, pääzeb jalkõzõõ üli jõgi on nüüd nii kõvasti umbe kasvanud, (et) pääseb jalgsi üle.*

jalkõvittsa Ra = *jalkovittso*.

jam/aa: -a J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin J jamada, ühendada, (ühite v. kokku) siduda, sõlmida *соединять, -ить, связывать, -ать*; *jamaga rihma õtsad ühte* siduge kõieotsad ühte.

jamak/ka Lu Li Ku, g. -aa Lu 1. hapupiim простокваша; Lu *ku piimä jamoov, sis tuõb jamakka* kui piim hapneb, siis tuleb hapupiim; Lu *piimää sellä happanoitõtaa, tahotaa jamakkaa ja rahkaa* piima hapendatakse sellepärast, (et) tahetakse hapupiima ja kohupiima; 2. kohupiim *творог*; Lu *halli pää niku jamakka* hall pea nagu kohupiim.

jam/ata (J-Must.) -atõ Lu, pr. -aan J -maan Lu, imperf. -azin Lu võrku v. võrgulina jamada, ühendada, kokku õmmelda *связывать, -ать, соединять, -ить* сетевые полотнища; Lu *võrkkoo piäv jamatõ ühtee tšiini, siiz tuõv nootta vai rüsä* võrk tuleb jamada (kokku), siis tuleb (sellest) noot või rüsa; Lu *võrkkoo jamataa i kuotaa tsävüükaa* võrku jamatakse ja kootakse võrgukäbiga; J *jamaab võrgot* (Must. 169) jamab võrgud (kokku).

jamauz Lu -hus J-Must., g. -uhsõõ (võrgu) jama, õmblus-, ühenduskoht *сетевой шов*; Lu *võrkol ja nootal on jamauz; võrkkoo piäv jamatõ ühtee tšiini, sitä kõhtaa kutsutaa jamauz* võrgul ja noodal on jama; võrk tuleb jamada (kokku), seda kohta kutsutakse jama(ks). – Vt. ka *jamo, jamotuskõhta*.

jamk/ka (J), g. -aa auk, süvend, lohk *ямка*; *ja ikä meez õli õmaz avvõz, jamkkõz* ja iga mees oli oma augus, süvendis.

jam/o Lu J-Must., g. -oo = *jamauz*; Lu *kahz võrkkoo panna ühtee, tämä on jamo, jamotuskõht* kaks võrku pannakse kokku (= jamatakse), (siis) see (liitekoht) on jama.

jam/ta Lu, pr. -ov Lu, imperf. -zi Lu = *jamotua*; *piimä panna jamootaa* piim pannakse hapnema; *ku piimä jamoov, sis tuõb jamakka* kui piim läheb hapuks, siis tuleb hapupiim.

jamot/ta Lu, pr. -av Lu, imperf. -ti Lu pilvitada, pilve minna хмуриться (о небе); *taivaaz alkõvat tulla pilvev, siz jutõllaa: tänävä taivaz*

jamotav (kui) taevas(se) hakkavad tulema pilved, siis öeldakse: *täna* (taevas) pilvitab.

jamot/tua Lu J, pr. -uv Lu J, imperf. -tu Lu J hapuks minna, hapneda *киснуть, скисать*; Lu *slivka ku jamotuv, sis tuõp koorõ* kui rõõsk koor läheb hapuks, siis tuleb hapukoor. – Vt. ka *jamota*.

jamotuskõhta: -t Lu = *jamauz*.

jamššik/ka: -k J-Tsv., g. -aa: -a J postipoiss; kutsar, küüdimees *ямщик*; *jamššikk ajab ovõiss* postipoiss kihutab hobust.

jan/o Kett. K-Ahl. P M Lu J (vdJl vdJl), g. -oo Lu -o J-Tsv. *janu жажда*; J *varill aika on jano* kuuma ajaga on janu; *P sill ko õli jano, ize menõ jõid* kui sul oli janu, (siis) ise läksid, jõid; P *miä janoss jõin tervee kruuzgaa vettä* ma jõin janu pärast terve kruusi(täie) vett; M *lehmä on janoza, tahob juuvva* lehm on janus, tahab juua; J *nii om vari päiv, jot janoss en saa imoa* on nii palav päev, et (ma) ei saa janust lahti; Lu *tšell on jano, sell on jalgad* vs. kel on janu, sel on jalad. – Vt. ka *janotuz*.

janok/laz: -õz Lu J-Tsv., g. -kaa J *janune жаждающий*; J *varill päivä lehmed on janokkad* palava päevaga on lehmad janused.

janot/taa P M Lu (K) -ta J-Tsv., pr. -av K P M Lu -õv J, imperf. -ti Lu J impers. *janutada*, *januseks* teha *томить жаждой, вызывать, -вать жажду*; P *minua algab janottaa jo, sein uomniiz suolakass* mul hakkab juba janu, sõin hommikul soolast; M *lehmää taitaa janotav* lehmäl on vist janu.

janotu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -zõ J = *jano*; *janotuzõ peräss johsi lähele juuma* janu pärast jooksis allikalke jooma.

janotõlla J, pr. -tõlõv: -tõõv, imperf. -tõli J frekv. impers. ← *janottaa*.

jantar/i J-Tsv. *jenta-r ~ jinta-r* I, g. -ii J *merevaik янтарь*; I *puhaz mesi kui jenta-r* puhas mesi nagu merevaik; J *munšukk tehtü jantariss* (sigareti) pits on tehtud merevaigust.

jan/ta M -õtõ Lu, pr. -taan M Lu, imperf. -tazin: -tõzin Lu 1. mürada, hullata, vallatleda *шалить, озорничать*; M *mitä leep siäl janttaavad* (lapsed) millegipärast müravad seal; Lu *elkaa jantõtkaa ärge hullake!*; Lu *miä en nõiz janttaamaa* ma ei hakka hullama; 2. riielda, sõimelda *ругаться*; Lu *siin taloz ainõ jantõtaa, siin taloz ain on jantõttu* seal talus aina sõimeldakse, seal talus on aina sõimeldud; Lu *miä nõizõn janttaamaa naapurijõõkaa* ma hakkam naabritega sõimlema.

janvari/i M Ja-Len. Lu, g. -ii Lu *jaanuar январь*; M *uus voosi algub esimeizell päivää janvaria* uus aasta algab esimesel jaanuaril.

jarmankad Lu pl. = jarmarkka; oomõn leevõd jarmankad homme on laat.

jarmark/ka Lu, g. -aa laat ярмарка; miä meen jarmarkal ma lähen laadale.

jarovainõ vt. järäväine.

jarvi Kett. K L P M Kõ I jär/vi M S V Po Lu Li J I (K P Kõ Ku) -wi Kr Ярву Tum., g. jarv/õd K M Kõ -yõ L P järvee K M S V Lu Li J järv ozero; M pojot tulivad jarvõlta õntšimassa poisid tulid järvelt õngitsemast; J mees pani võrkod järvee mees laskis (pani) võrgud järve; M minu isa õli kalameez, tsäüsi ain jarvõd minu isa oli kalamees, käis aina järvel; Lu peipjä järvi ~ peipijä järvi ~ M peipijä järvi ~ sõmõru jarvi Somero järvi; V süvä järvi Süväjärvi; Lu mussajõki il'i kõhtsa jõki, se tuõp palokka i baabina järviss Mustjõgi ehk Koskise jõgi, see tuleb Polokka järvest ja Jarvikoisjärvest; J narov johzõb vopskova järvess Narva jõgi jookseb Pihkva [sic!] järvest; Lu viirtee järvi Verdija järvi; Lu paha järvi Kuradi järvi; Lu koppõni järvi Koppani järvi; M jarvõd rannad laukõõvad järve kaldal lagunevad (jääst); P säünüz ep suvaa jarvyõ vettä säinas ei armasta järvevett; J järvee kagl järve kael; Lu järvee partaal järve kaldal. – Vt. ka umpi-.

jarvi- vt. ka järvi-.

jarvi-emä M Kõ S järvi-emä Kõ S Po järvehaldjas, järveema русалка, матушка озера; Kõ savvokkola jarvõz õli naiz-eläjä jarvi-emä Savvokkala järves oli (haldjas) naisterahvas, järveema; M jarvi-emä upotti rahvassa järvehaldjas uputas inimesi.

jarvi-isä Kõ järvehaldjas, järveisa водяной, озёрный дух, батюшка озера; süväjarvõz õli meez-eläjä jarvi-isä Süväjärves oli (haldjas) mees, järveisa (~ järvevana). – Vt. ka jarvipappi.

jarvikkõin P M, g. -zõd järveke ozero; M kaarna majell on kõm jarvikkõiss Kaarnamäel on kolm järvekest; P siäl on pikkarain jarvikkõin seal on väike järveke. – Vt. ka jarvokkain, jarvukkõin.

jarvipappi Kõ = jarvi-isä; süväz jarvõza õli jarvipappi Süväjärves oli järvehaldjas.

jarvirooko Kõ kaisel, järvekõrkjas; pilliroog камыш; тростник; kattoo esimein räito on tehtü jarviroogossa (õlg)katuse esimene rida on tehtud pilliroost.

jarvivesi (P) järvivesi Li järveesi озёрная вода; P ako lainõis kalad kõrkõalõõ hüppiväv ja jarvivettä rüüppiväv rl. aga kui kalad lainetes kõrgele hüppavad ja järvevett rüüpvavad.

jarvokkai/n (Ja-Len.), g. -zõd = jarvikkõin;

kahs peent jarvokkaisse (Len. 250) kaks väikest järvekest.

jarvukkõin Kett., g. -zõd = jarvikkõin.

jasikka vt. jaššikka.

jasli Lu (K) jaš'li K, g. -ii K Lu sõim ясли, кормушка; K tätä pantii einoi päälee jaš'li ta pandi sõime heinte peale. – Vt. ka lehmää-.

jasnoi J-Tsv., g. -i J 1. selge, kirgas, pilvitu ясный, безоблачный; tänävä on nii jasnoi päive täna on nii selge (pilvitu) päev; jasnoit silmed niku taivõz selged silmad nagu taevas; 2. selge, arusaadav ясный, понятный; jasnoit pajattõmiss on üvä kuunõll selget juttu on hea kuulata.

jasnoissi J-Tsv. selgelt; siiralt, otsekoheselt ясно; искренне, прямо; jasnoissi vahip silmi(se) vaatab siiralt silmadesse.

jastrebi J, g. -ii J (kana)kull ястреб; eglee jastrebi vargassi puipuu eile varastas kull kana-roja; jastrebi suurii kanoi ep taitaa vargasa suuri kanu kull vist ei varasta.

jaššik/ka Ar. P M Lu I (J Ku) jaššikka L M -k J-Tsv. jaaššikka I jasikka K-Ahl. jäššikka (Kõ-Len.) jaššyikka M, g. -aa J I Ku jaššikka L 1. kast ящик; M panõ panidoraa taimõt kasvama suurõpaa jaššikkaasõõ pane tomatitaimed kasvama suuremasse kasti; I müllüzä on mokoma jaššikka, kuhõk pannaz rüüz veskis on niisugune kast, kuhu pannakse rukis; I raitaiza on pööräv, aizad, jaššikka päällä vankril on rattad, aisad, kast peal; J lautõin jaššikk laudkast; J tsirjoitõ lassaa postii jaššikkõisõõ kirjad lastakse postkastidesse; 2. (laua)sahtel ящик стола, выдвигной ящик; M lavvaa jaššikka lausahtel; 3. karp, toos korobka, korobocka; L võtti jaššikkaa spitškoii võttis karbi tikke; J pitšk jaššikõll on banderol' pääll tikutoosil on panderoll peal. – Vt. ka lauta-, pitšk-, puu-, raha-, sitt-.

jašš-jašš M interj. (häälights oina kutsumiseks) призывная кличка барана).

jatkaa P Lu J-Must. (Kett. Ku Kr), pr. jadge/an P jatan Ku, imperf. -õn P, imper. 2. p. diadka Kr = jatkoa; Lu piäb võrkkoa jatkaa kutomizeekaa tuleb võrku kudumisega jätkata; P J jadgeõttu rihma jätkatud nõõr; Kr jummal diadka [= jumal jadge?] tere, tere päevast (orig.: guten tag)!

jatko P Lu Li J -k J-Tsv., g. jadgeo Li J jätk, lisa добавка, прибавка, продолжение; Li vesi on piimää jatko vesi on piima jätk; J jatkoa panõma õttsa jätku otsa panema; J jatkoa saama lisa saama; J jutuu jatko jutu jätk; J leivää jatko leiva jätk v. lisa; J jatkoa antõma jätku soovima; Li jatko leipää jutõltii, ku tultii rihihee ja pere

sei jätku leiba õeldi, kui tuldi tuppa ja pere sõi; *J drastuite! leip jätk!* – *drastui, jatkoa tarviz tere, jätku leiba!* – Tere, jätku tarvis!; *J jumal jatkaa!* – *jatkoo tarviz jätku leiba!* – Jätku tarvis! – Vt. ka *leip*.

jatk/oa Lu J-Tsv. (Ku) *-ua* Lu *-oag* I, pr. *jadgo/n* Lu J *-o* I, imperf. *jatkozi/n* Lu J *-i* I jätkata, pikendada надстав/лять, -ить, удлин/ять, -ить; Lu *niittiä saav jatkoa, sõlmõta, a rihmaa jadgotaa pittsamizeekaa* niiti saab jätkata, sõlmida, aga köit jätkatakse pleissimisega; *J jadgon suka vartt* jätkan (= koon juurde) sukasäärt; Lu *saav jatkoa irsi, i ruuku saav jatkoa; ku sõpa lühüd, saab jatkoa* saab jätkata palki, ja latti saab jätkata; kui rõivas on lühike, saab pikemaks lasta; *J nõizõm maamunaka leipä jat-koma* hakkame kartuliga leiba jätkama (= sõtkume kartuli leivataina hulka); *J jadgo juttua* jätka juttul!; Lu *ohogoss jadgot päivää* õhtul pikendad päeva (= võtad õhtust päevale lisa). – Vt. ka *jadgata, jadgottaa, jatkaa*.

jatkoliin J-Tsv., g. *-izõõ*: *-zõ* J jätkuline, jätkatud надставной, с надставками; *elä han siä õõ tuhm: jatkolizõll niitill nõizõd õmpõma* ära sa ole ometi rumal: hakkad jätkatud niidiga õmblema!

jauhod, jauvo vt. *javo*.

jav/aa K P M Lu Li J (Al. Kett. R) *jav/aa* M Kõ *-ag* (vdjI I) *jav/vaa* Lu Li *-a* J-Tsv., pr. *-an* Kett. K P M Lu Li J *jav/vaa* vdjI, imperf. *-õn* R P M Kõ Lu *-in* Lu Li *-õin* J-Tsv. *-azin* P Lu J **1**. jahvatada *молоть, с-, раз/малывать, -молоть*; *P rütsied i kagrad javõttii müllüz* rukkid ja kaerad jahvatati veskis; *K java tälle õzrõi* jahvata talle otri; *M rüiz kuivõttii i javõttii tsäsitšive-läillä* rukis kuivatati ja jahvatati käsikividel; Lu *javõttii linnasõv* jahvatati linnased (ära); Lu *saviõjaa müllü, se õli vesimüllü, javi vee-kaa* Savioja veski, see oli vesiveski, jahvatas veega; Li *kanevo-seemenet pantii puu-nar-paa, leipä-lappia varrõdkaa javõttii heenossi* kanepiseemned pandi puunappa, leivalabida varrega hõõrutati (jahvatati) peeneks; Lu *kanal i kukol on tšivi, mikä javav kanal ja kukel on kivi* (= liivapugu), mis jahvatab (= peenendab toitu); **2**. fig. jahvatada, palju rääkida, lobiseda *молоть, говорить много, болтать*; *M tam mokoma on nii boltuška, ain javab mitä puutus* ta on nii(sugune) lobiseja, aina jahvatab, mis (ette) puutub; *J siä õõd niku javomüllü, ain javav* sa oled nagu tatraveski (jahuveski), aina lobised (jahvatab); *M tam javab niku tuulimüllü, õõttõmiä i päivättõmiä* ta lobiseb (jahvatab) nagu tatraveski (tuuleveski), õõd ja päevad kokku. – Vt. ka *javao, javottaa*.

jav/attaa K Lu Li J *-õtta* J-Tsv., pr. *-atan* K Lu *-atõn* Lu Li J, imperf. *-atin* K Lu Li J *-õtin* Lu **1**. jahvatada *молоть, с-, раз/малывать, -молоть*; *J kõhtšizõll õli müllü, sinne tsäütii javattamaa ain* Koskolovos oli veski, seal käidi aina jahvatamas; Lu *kase vil'jä on pantu javattamissa vartõ* see vili on pandud jahvatamise jaoks; **2**. hakkmasinast läbi lasta propus/kать, -тить сквозь мясорубку; *K obahkoi javatan* lasen seeni läbi hakkmasina; *K a nütt maamunõi javatad da brükvõi da borkkanoi* aga nüüd lased kartuleid läbi hakkmasina, ja kaalikaid ja porgandeid. – Vt. ka *javao, javottaa*.

javatõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. jahvatada *молоть, размалывать; mülleri javatõõv* mölder jahvatab.

jav/o K-Ahl. P M Lu Li Ra J I (Kõ) *jauvo* (Kõ-Len.), hrl. pl. *-od* Kett. K R L P M Kõ J-Tsv. *jauhod* Kr **1**. jahu *мука*; *J nii õli javao tsivellä, niku lunta aõgõzõ* rl. nii (palju) oli jahu (käsi-)kivil nagu lund hanges; Lu *miä kobrazin kah-maloo javvoa* ma haarasin kamalu(täie) jahu; *L kaks pihua javoi* kaks peotäit jahu; *M javvai bõllu, javod lõppuzivad* jahu polnud, jahu sai otsa; *K tehtii üviss javoiss taišinaa* tehti heast jahust tainas; *P javod on pehmiän, sorõan* jahu on pehme, (või) sõre; Lu *müllüs tehtii suurimoi ja heenoa javvoa* veskis tehti tangu ja peent jahu; Lu *valkaa javo on saijajavo* valge jahu on saiajahu; Lu *kagra javo siglotaa, jääväd lesemed* kaerajahu sõelutakse, jäävad keed; *I siiz võtad näitä vaalid nizzuu javoza* siis võtad, vaalid neid nisujahus; *J kalattsi javo* saiajahu; Lu *eb õõ kehnoa vellii mannõi javoss* ei ole vedelat (viletsat) kõrti manna(jahu)st; *J maamuna javoa pantii marjakiiseli* kartulijahu (= tärklist) pandi marjakisselli (sisse); *J javoo vellii* tehti tehti jahukõrti; Lu *müllüzä on pal'lo javo põllüä* veskis on palju jahutolmu; Lu *javo kottiz pietää javoa* jahukotis hoitakse jahu; *J mee vähäize pöörütte javo tsiviä* mine keeruta natuke käsikivi; **2**. pulber, puru, peenendatud aine порошок, пырьпка; Lu *suukkuri javo* peensuhkur; Lu *kraaska javo* värvimuld; Lu *koi javvoa pannaä, kuza oiijuuv lõnka sõpa* nافتالييني pannakse (sinna), kus hoitakse villaseid rõivaid; Lu *saha javo* saepuru; Lu *toukaa javo* koipuru. – Vt. ka *erne-, gartšitsa-, kagra-, kalattsi-, kulina-, kulitši-, kulitška-, leipo-, maamuna-, manna-, melto-, mõlt-, nisu-, omena-, pittsaz-, rüüz-, rütšee-, saaxxar-, saija-, sora-, suukkuri-, talkkuna-, toukka-, valkõa-, vanil'i-, õdri-, õzra-, õuna-*.

javao: *javvo/a* (M) *-ag* I, pr. *javo/n*, imperf. *-zin*: *-zii* I jahvatada *молоть, с-, раз/малывать,*

-молоть; I *miä õllii müllüzä*, javozii rüüssä ma olin veskis, jahvatasin rukist. – Vt. ka *javaa*, *javattaa*, *javottaa*.

javoastia ~ **-ja** Lu jahuastja мучная кадь.

javotška Lu jahutünn мучная кадь, бочка.

javo/n J-Tsv., g. -zõd: -zõ J jahune мучной.

javok/az I -õz Lu Li J-Tsv., g. -kaa J 1. jahune в муке, испачканный мукой; *kotid on javok-kaad*, võta näit raput kotid on jahused, võta raputa neid; 2. jahune, mure мучнистый; Li *taamuna on javokõz* kartul on mure; I *koiramarja*, *mokoma peeni marja*, *javokaz marja* praakspuumari, niisugune väike mari, jahune mari.

javo-kotti J-Tsv. jahukott мучной мешок; J *javo-kotti painõb viis puuda* jahukott kaalub viis puuda. – Vt. ka *javoo-kotti*, *javovärtsi*.

javomeno M jahutoit мучное блюдо.

javomüllü ~ **javo-müllü** J-Tsv. jahuveski; fig. lobiseja, tatraveski мукомольня; пустомеля; *siä õõd niku javomüllü*, *ain javad* sa oled nagu tatraveski (jahuveski), aina lobised (jahvatad).

javoo-kotti (Kõ) = *javo-kotti*; *rapsin javoo-kotid i tšühzetän kakkuu* raputan jahukotid (tühjaks) ja küpsetan pätsi.

javoo-tšivi: *javoo-tšivi* Kõ käsikivi ручной жёрнов (ручная мельница); *ühz javoo-tšivi on veel med'd'ee tšülüz üks käsikivi on veel meie külas*. – Vt. ka *javotšivi*.

javoo-vakka (Kõ) jahuvakk мучная кадь; *miä pühin kõik javoo-vakad* ma pühin kõik jahuvakad (= pühin puhtaks, et jahu saada).

javoparkki Lu parkjahu (parkimiseks tarvitata jahu) дубильная мука (мука для дубления кожи).

javo-pöllü J-Tsv. jahutolm мучная пыль.

javorooppa M Lu *javo-roopp* J-Tsv. jahupuder мучная каша. – Vt. ka *rüüz*.

javosigla L jahusõel (sõel jahu sõelumiseks) сито для (просеивания) муки.

javo-suu J-Tsv. fig. jahvard, lobiseja, lobamokk пустомеля; *näd on javo-suu*, *ain javap*, *kõnsait tši eb väzü* näe, on (alles) lobamokk, aina lobiseb (jahvatab), kunagi ei väsi.

javotšivi M Lu Li J *javo-tšivi* Lu J 1. käsikivi ручной жёрнов (ручная мельница); M *javotšivell javvaaz* käsikivil jahvatatakse; M *javotšivee keppi* käsikivi käepide (kepp); 2. veskikivi жёрнов; Lu *müllüzä õllaa javotšivee*, *javomizõd aikana onõ vil'jä kahõd tšivee väliz* veskis on veskikivid, jahvatamise ajal on vili kahe kivi vahel; 3. liivapugu, lihasmagu мускулистый желудок у птицы; Lu *kanal on kuvoz javo-tšivi*, *tšiveekaa javav* kanal on (pu-

gus) liivapugu, kivikestega jahvatab (= peenes- tab toitu); Lu J *kanaa javotšivi* kana liivapugu. – Vt. ka *javoo-tšivi*.

javotitaa: -taag I, pr. -an, imperf. -in = *javaa*; *ku vähä vettä*, *siiz ep saag javottaag* kui on vähe vett, siis ei saa (vesiveskis) jahvatada; *niin püöretät tämmää i nii javotad* nii ajad ringi sedak (käsikivi) ja nii jahvatad.

javotulz (J-Tsv.), g. -hsõd jahvatamine, jahvatus помол, обмол; *kane kahs kottia rüüss on jätettü javotuss vart* need kaks kotti rukist on jäetud jahvatuse jaoks.

javovelli Lu -l Ra jahukört мучная каша; Ra *javovell tehäää hod' miltsess javoss* jahukörti sedak üksikõik mod'less jahust.

javo-vesi J-Tsv. jahurokk, -sulr мучное поило, месиво.

javovärtsi Kõ = *javo-kotti*.

jav/õ P -e K-Ahl., g. -õd: -yõ P, pl. -õõt M-Set. jahvatis (jahvatatud v. jahvatata vili) помол (смолотое или предназначенное для размола зерно); M *milla õllaz müllüzä javõõt* (Set. 61) mul on veskis jahvatised.

jebi-jebi Lu (manamist v. kirumist tähistav deskriptiivne sõna дескриптивное слово, обозначающее порицание, осуждение); *mill õli dääännain mokoma, että silmii lipi-lipi, a tak-kaa-silmii jebi-jebi* mul oli onunaine niisugune, et silme ees lipitses, aga tagaselja manas.

jebur/i J-Tsv., g. -ii lihahimuline, tiiras (inimene) похотливый, любострастный (человек).

jedv/aa ~ **-a-a** ~ **-a** ~ **-a** J vaevu, hädavaevalt едва; *karjõ puuttu vajomikkoo*, *jedva ku pääsi väl'lä* kari sattus mülkase, vaevu pääses välja; *jedva va ehti hüpiüt rihees väl'lä*, *ku lak'i tokku süäme* vaevu vaid jõudis toast välja hüpata, kui lagi kukkus sisse; *selle tuli surm*, *jedvaa ku hooguv* sellele tuli surm, vaevu hingab; *vai siä õõd zdohloi*, *ku jedva- va liikuskõõd* kas sa oled nõder, et vaid vaevu liigutad (ennast)? – Vt. ka *jeel'e*, *jeel'e-jeel'e*.

jeeg/ari K *jegari* (L) -õri J -eri Lu Li *d'eegari* M-Set., g. -arii: -õrii J jahimees, kütt, jääger охотник, егерь; J *jeegõrid lähetti püssüika jahtii* jahimehed läksid püssidega jahile; J *karu puuttu jeegõrillõ vassa* karu sattus jahimehele vastu; J *see han se on jeegõri*, *kump tunnõb lintua lennoss ampua* see alles on kütt, kes oskab lindu lennult lasta; Lu *jeegeri vahiv* jahimees varitseb.

jeeki vt. *jõtsi*.

jeel'e J-Tsv. *jel'i* Li vaevu, hädavaevalt еле; Li *tšivi on ni ranikka*, *jott jel'i kannan* kivi on nii raske, et vaevu kannan (seda); J *hüülüb gor-*

*bõz, jeel'e kannõb vanoil luit käib küürus, vaevu kannab (oma) vanu luid; J lampi jeel'e va tsüüt-
täap põlõa lamp vaid vaevu hingitseb põleda.*
– Vt. ka *jedvaa*.

jeel'e-jeel'e J-Tsv. vaevu-vaevu, hädavaevalt
еле-еле; *algod jeel'e-jeel'e tsüütässä põlõa*
halud vaevu-vaevu vinduvad põleda. – Vt. ka
jedvaa.

jeevikas vt. *jõvikaz*.

jeevre vt. *jevre*.

jega Kr jõgi peka. – Vt. ka *jõtši*.

jegaa vt. *baba-*.

jegzamentti vt. *ekzamentti*.

jei K-Ahl.: *vannob . . : jei bohu, en võttannu* (Ahl.
109) *vannub . . : jumala eest, ma ei võtnud!*

jeka vt. *jõka*.

jeka- vt. ka *jõka-*.

jeka-päiviin J-Tsv. = *jõkapäiväne; jeka-päiviin*
leivaa pala igapäevane leivapala.

jekteñña: -õ J-Tsv., g. -aa J eestpalve екте-
нья; *pappi lugõp tserikkoz jekteñnaa* papp loeb
kirikus eestpalvet.

jel'i vt. *jeel'e*.

jemme vt. *jämiä*.

jennen vt. *jänez*.

jenta-ř vt. *jantari*.

jeppiiskolppa: -p J-Tsv., g. -paa J piiskop епи-
скоп.

jerañli M, g. -ii pelargoon герань.

jermolka: -k J-Tsv., g. -kaa J (juudi) pigimüts
ермолка; *et sis siä leütennü koko lidnõs parõ-
paa hattua, ku mokoma jermolkaa õsiv* kas sa
ei leidnud siis kogu linnast paremat mütsi, et
niisuguse pigimütsi otsid?

jesli K M J I *jesl'i* M *jesl'i* M Po *jesli* Lu kui
если; Po *jesl'i bõlõ kotonn niiorikkua, sis kutt-
suaz* kui pruuti pole kodus, siis kutsutakse; M
domovikko jesl'i on mussa, ep suñvaa valkõata
ziivattaa kui majahaldjas on must, (siis ta) ei
armasta valget kodulooma; M *jesl'i kui seeme-
nissi meeb vil'la, siz lämmitättii riigaa kerkiä-
pässsi* kui vili läheb seemneks, siis kõeti rehte
kergemalt.

jeslyby K kui если бы; *jeslyby tämä õlõiss*
silmiikkaa kui ta näeks (kui tal oleksid silmad).

jess/an ~ -en ~ jäsän Kr pr. 1. p. sg. (orig.: ich
fühle, ich verstehe).

jezuuitti J-Tsv., g. -ii: -i J jesuiit иезуит; *see on*
hiitroi niku jezuuitti see on kaval nagu jesuiit.

jetsi vt. *jõtši*.

jeulu vt. *jõulu*.

jeutua vt. *jõutua*.

jevangeli L P (K J-Tsv.) -el'i J-Tsv. -l'i Lu, g.
-elii L -el'ii J evangeelium; piibel евангелие;
biblia; P *on bibl'iz vai jevangeliz juoltu* on

piiblis või evangeeliumis öeldud; J *jumala*
sõna levvenne jevangel'iss jumalasõna leiame
evangeeliumist; Lu *koko üütä lugõttii jevangl'i*
tširjaa kogu õõ loeti evangeeliumi; L *pappi*
pani jevangeli karjuššilyõ peä peälie (jüri-
päevasest karjalaskmiskombestikust:) preester
pani piibli karjustele pea peale.

jevangeliia K, g. -a = *jevangeli*; K *jevangeliiaz*
ved' on piiblis ju on.

jevangeli-lauta M lugemispult (õigeusu kiri-
kus), аналогия аналой.

jevdokki M, g. -ii M eudokia-, oudakeipäev
(1. III) Евдокин день; *jevdokki ~ jevdokii*
*päivä õli esimeizel marttia. tšell õli süntü-päi-
vä, se viinaa jõi i antõ* eudokiapäev oli esimesel
märtsil. Kellel oli (siis) sünnipäev, see jõi viina
ja andis (teistele). – Vt. ka *evdakkeja, oodokei,*
oudekki.

jevi vt. *jõvi*.

jevi- vt. ka *jõvi-*.

jeviin J-Tsv. -n (J-Tsv.), g. -izee: -zee J jõh-
vist волосной, из конского волоса; *pere-
meta koka kantõmõd on jevized* põhjaõnge
konksu(de) pidemed on jõhvist.

jevikka/asõõ: -sõ J-Tsv. = *jevikko*; *naizõd*
menti jevikkasõ naised läksid jõhvikale.

jevikoo Lu adv. jõhvikale по клюкву, за клюк-
вой; *ühz naizikko õli mennüt soxõo jevikoo*
i sinne vajjoonu õli, mutazikkoo üks naine oli
läinud sohu jõhvikale ja oli sinna vajunud,
mülkasse.

jevikvesi M jõhvikamahl клюквенный сок.

jevimato Li kaan pivjaka; *jevimato, mussa mato*
mokomain, pruudaza kaan, niisugune must uss,
tiigis.

jevi-äntä M jõhvsaba волосной хвост, опух;
opõzõll on jevi-äntä hobusel on jõhvsaba.

jevrle J-Tsv. *jeevre* Lu, g. -ee ~ -e juut еврей; J
isä mõi jevrele kultõizõt tunnid isa müüs juudi-
le kuldkella; J *jevre tšüläz, tšem mañerkoi, tšem*
mitä saab õssa juut (= juudist plekksepp-kaup-
mees on) külas, kes mannerguid, kes mida võib
osta; Lu *niku jevre gorbänenä* (ta on) nagu
kongnina(line) juut.

jevree-usko J-Tsv. juudiusk еврейская рели-
гия.

jevrel'i L M, g. -i = *jevre*; L *jevleid nõistii*
peltšämeä tätä juudid hakkasid teda kartma; L
jevrei kunikaz juudaraha kuningas.

jevreinnaa M juuditar еврейка; *jevreinnaa*
kañhõõ lahzõõdkaa juuditar kahe lapsega.

jinta-ř vt. *jantari*.

jo Kett. K R U L P M Kõ S V Po Lu Li Ra J I
Ku Kr *joo* M Lu J *juo* K-Al. 1. juba уже; S *jo*
viis tunnia, on jo oomnikko kell on juba viis,

on juba hommik; M *tännän jo kahutab maata* täna juba kahutab (maad); Lu *õpõn nelläl jal-kaa kompasub, a inemin jo sõnalta* vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt (= sõnaga); Lu *kõik on kooltu jo* kõik on juba surnud; Po *täm on jo kahsa vuotta naiziz* ta on juba kaheksa aastat abielus; **2.** enam (ei) uže ne; M *täm jo bõõ eloz* ta pole enam elus; L *emeä neil jo bõllu* ema neil enam polnud; J *miä jo em või vet pajattaa* ma ei saa ju enam rääkida(gi); **3.** ju ведь; L *kazyõ jo mie näin ize* seda ma ju ise nägin; Li *batukkõ kazvob jo jõgõz* hundinui kasvab ju jões; M *se tšihlago jo nätilpäivää päivännä, suur tšihlago* see vastlapäev (on) ju pühapäeval, suur vastlapäev; **4.** Kr sest tak как, потому что. – Vt. ka *joh, johanse, johanto, jora*.

jobia P Lu Li, g. -aa Li viimane (mängus v. liisuheitmisel) последний (в игре или при жеребьевке); Li *eso õli esimein, joba õli viimein* e. oli esimene, j. oli viimane; Li *sinuu arpa hüppäsi essoo, a minuu jäi jobbaa* sinu liisk hüppas esimeseks, aga minu (oma) jäi viimaseks.

jobiu J-Tsv., g. -uu (rõve sõim гнусное ругательство, матерщина); *miä tälle pajatõn üvässi, a tämä millõ vassab jobull* ma räägin temaga ilusasti (hästi), aga tema vastab mulle rõveda sõimuga.

jochsa Kr, pr. 3. p. *jahasab* Kr joosta бежать.

jod vt. *jotti*.

jodlo (I), g. -oo jood иод; *võd'd'av jodolla* määrib joodiga.

joh M juba uže; *jäätüb äntä; ku jäättü joh, sis tõmpazi* (muinasjutust): saba külmub; kui juba külmus (kinni), siis (hunt) tõmbas. – Vt. ka *jo, johanse, johanto, jora*.

johan Lu J-Tsv. **1.** kas, kas tõesti разве, неужели; Lu *johan siä õõb mennü hullussi* kas sa oled (tõesti) hulluks läinud?; **2.** täiesti, päris(elt) совсем; J *johan tüü menitt hukkaa* te olete päris hukka läinud. – Vt. ka *jokhan*.

johanse J-Tsv. = *joh*; *johanse minu hullukkõim praaviub lähüss* mu lapsuke juba paraneb haigusest.

johanto Lu J-Tsv. = *joh*; Lu *johanto se juttu tšäi läpi pää* see jutt tüütas juba ära (käis juba peast läbi); J *johanto tšiuutto om mõnt kõrta ahasõltu, a siä veel ahasõd* särki on juba mitu korda kitsamaks tehtud, aga sina teed (ikka) veel kitsamaks.

john vt. *juvva*.

johs/a Kett. K L M Kõ S Po Lu Li J (P Ja-Len.) *joysa* P -ag (vdJ I) *joohs/a* M (Kett. Kõ-Len. Lu-Len. Lu-Must.) *juohsa* K-Al. (P) -ag (I)

joos/sa Lu (Ra J) *juossa* (P) -sõ Lu -s J-Tsv. -sa Ku -sag I *juossak* vdJl-Set. *jochsa* Kr, pr. *joh/zõn* Kett. K P M Kõ S Lu Li J -sen K-Ahl. J-Must. -zen ~ *joozen* Ku -sõõ vdJl *jooh/sõn* Kett. -sõõ I *juo/hzõn* K-Al. P -zõn P -sen K-Sj. -sõõ vdJl-Set. *joos/sõõ* ~ -sõõõ I, 3. p. *jahasab* Kr, imperf. *joh/zin* M Kõ Lu J -sii vdJl *jooh/zin* Lu-Len. *joozin* Ra Ku *juozin* P -sii ~ -ssii I **1.** joosta бежать; бегать; P *johzõb nii kõvassi, etti jalgad maalõõ evät tapaa* jookseb nii kõvasti, et jalad maha ei puutu; P *opõn tšäüsi tšävvel, eb johzud* hobune käis sammu, ei jooksnud; Lu *ku pagana ärtsä tuõp päälle, sis piäb joossa pakkoo* kui tige pull tuleb kallale (peale), siis tuleb joosta paku; L *lähs susi johsõmaa* hunt pani jooksu; J *dümizeb jooss* müdistab joosta; J *risikkoo jooss* joosta siira-viira; J *johzõb üht vauhtia* jookseb ühtsoodu; M *mitä hullu koirak tšüisaa joohsa* kk. milleks hullu koeraga (= vasikaga) võidu joosta; J *läpi stroja johsõma* läbi kadalipu jooksmas; J *tämä johsi mõizõss väl'l'ää* ta jooksis mõisast ära (= põgenes mõisast); **2.** joosta, liikuda, veereda, ujuda, voolata jne. двигаться, катиться, плыть, течь и т. д.; S *kuhõõ niitti johzõb, se on värtenä* kuhu niit jookseb, see on värten; J *taita tuõb lusti ilm, nii oñ kerkäd, johsõvõt pilved* vist tuleb ilus ilm, (taevas) on nii kerged, liukuvad pilved; M *ülleeltä allaaz lahtši rattaad johsõmaa, mentii rattaad kukõrpällua* laskis kaariku ülevalt alla veerema, kaarik läks uperkuuti; J *jää kil'ikõd joossa virta müü alaz* jäätügid ujuvad pärivoolu (mööda voolu) alla; M *õlud laskõaz johsõmaa* õlu lastakse jooksmas; J *vesi vulizõb jooss* vesi vuliseb joosta; J *taari valub jooss astiass* taar voolab (joosta) astjast; J *nõisi johsõma veri* veri hakkas jooksmas; M *silmiissä nii joostii tšüüneled, niku vanall suõlla* silmist nõnda veeresid pisarad, nagu vanal hundil; P *täll nõisivad joysõmaa kuuliizõd* tal algas kuupehastus (= menstruatsioon); Lu *johsõva snaasti on seilid, taalid, škotad* jookseb taglas on purjed, talid, soodid; M *jooznu õhva* paaritatud, tiine õhv; M *lammaz johzõb* lammast on jääral (= paaritumas).

johsiain/õ: -e J-Must. keelekandja, „külalud“ сплетни/к, -ца, «живая газета».

joh/su M Lu Li J-Tsv. Ku, g. -zuu M Li J jooksb бер; M *pojokkõin õmmaa joohsa joonittõõb* poisike jookseb oma jooksu; ■ Lu *lehmäl on jo johsu aikõ* lehmäl on juba innaaeg.

johsuaika M *johsu-aik/a* Lu -õ J jooksu-, innaaeg течка (у животных); M *johsuaika, ku lehmä tšüzüb ärtsää* innaaeg (on), kui lehm otsib (küsis) pulli; J *ku tuõb irvii johsu-aikõ, siz on*

lihad lõppumattõ rl. kui tuleb põtrade jooksu-aeg, siis on lihad lõppemata.

johsuu Lu Li J-Tsv. Ku adv. jooksu (наречие в форме илл-а от *johsu*); Li *repo lähsi johsui rebane pani* (läks) jooksu; Li *lampaat pantii johsui* lambad panid jooksu; J *ku nõissa tšii(n) võttõma, paŋka menemä johsui* kui hakatakse kinni võtma, siis pange minema, jooksu; J *johsui menemä* jooksu minema; J *johsui pissemä* jooksu pistma; J *johsui laskõma* (kedagi) jooksu laskma.

johsõvainõ J, g. -zõõ kiirevooluline быстротечный, стремительный; *meill on jõgõõd johsõvaizõõd* rl. meil on jõed kiirevoolulised.

johzikkõ P, g. -oo: -uo P jooksik, põgenik беглец. – Vt. ka *sõta*..

johzuk/az ~ -õz Lu, g. -kaa Lu adj. jooksjä, hea jooksupu прыткий на ногу; *üvä johzukaz õpõn* hea jooksjä hobune; *siin lidnõs õli kuuluvõ, jott on maai-lmaa selve johzukõz õpõn* siin linnas oli kuuludus, et on väga väle hea jooksupu hobune.

johzulla: -l J-Tsv. adv. jooksul, kestel в течение, в продолжение; *päivää pitkull* (= *johzull*) *võip kõik süntüü* päeva jooksul võib kõik(e) juhtuda.

johzula: -z J-Tsv. adv. jooksupu (наречие в форме ин-а от *johsu*); *johzud õlõma* jooksupu (= toimekalt liikvel) olema.

johzut/taa P (M), pr. -an P M, imperf. -in P 1. paaritada (täkule, pullile jne. viia) случать, водить на случку; M *johzutav tammaa* viib mära täkule; 2. innelda, innal olla быть в тече; P *mikä lehmä ebõ-lõ joxsud, siz johzutap kõikyõ suvyõ ärtšiiikaa* lehm, kes ei ole innelud (= tiineks jäänud), (siis) on kogu suve innal.

johzõt/taa (Lu) -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J 1. jooksupu, joosta lasta давать, дать побегать, водить пробегаться; J *johzõt ovõiss* jooksupu hobust; 2. paaritada (täkule, pullile jne. viia) случать, водить на случку; Lu *lehmä tahob johzõttõmissa* lehm tahob paaritamist.

johtava Li, g. -aa Li = *joutava*; *õõn johtava* olen jõude.

johtua M Lu Li Ra J (Kett. R-Lõn. P) *jouhtua* (Ku), pr. -uv M Lu J, imperf. -tu P M Lu Ra J *jouhtu* Ku meelde tulla вспоминать, -нить; M *eb johu meelee kase sõna* ei tule see sõna meelde; J *väliss johub meelee, kui noorõnnõ elimme vahel* tuleb meelde, kuidas (me) noorena elasime; M *kui hätä tulõb, siz jumala johub meelee* kui tuleb häda, siis tuleb jumal meelde.

johtuu/ssa Lu: *johtuub meelee* tuleb meelde.

johut/taa Lu -ta J-Tsv.: Lu *miä sill johutan*

meelee, jott siä ed unohtaisiiz ma tuletan sulle meelde, et sa ei unustaks.

joka vt. *jõka*.

jokhan J-Tsv. Ku kas, kas tõesti разве, неужели; J *jokhan nii kas nii?*; Ku *zemskaa saov: jokhan ain joonitellaz* Zemsko küsib (ütleb): kas tõesti aina jooksevad ringi? – Vt. ka *johan*.

joki vt. *jõksi*.

joko¹ L Kõ Lu Li *jok* Ra J-Tsv. Ku *jook* J kas разве, ли; Lu *joko pillit kõikk mõid* kas müüsid kõik savipillid ära?; J *jok leived om vaalittu* kas leivad on vaalitud?; Ku *jok annav* kas annad?; J *mees tšüüziv: jook se tšüiree lõpup põlto* mees küsib: kas see põld lõpeb varsti? – Vt. ka -ko.

joko² M Kõ Ku 1. temp. kui когда; M *joko koolõb, nii lentääv entšü vällää* kui (inimene) sureb, siis lendab hing välja; 2. kond. kui если; M *joko bõõ töötä, kaali koiraa äntää* kui pole tööd, (siis) laku koera saba; Kõ *joko siä issuud ühs kõrta, sis siä issuud aina* kui sa istud (= võtad istet) ühe korra, siis sa istud alati; 3. kuna так как; Ku *joko tunzid nii hüväsä tehä ... miä annan silla kai anteessä* kuna sa oskasid nii hästi teha ... ma annan sulle kõik andeks. – Vt. ka *ko*¹.

jokõmatta vt. *kokõmatta*.

jolla Lu, g. -aa jahe, vilu прохладный; *jola päivä, miä õlin ahjoo pääl* jahe päev, ma olin ahju peal (soojas); *nii jollaa ohtogoa ebõ-llud aikaa* nii jahedat õhtut pole ammu olnud; *a tševvää*l kui tuuli nõizõp *taaz on jola* aga kevaldel, kui tuul tõuseb, on jälle vilu; *jola tuuli* vilu tuul.

jolka K L P M Po, g. -gaa L nääri-, jõulukuusk; nääri-, jõulupu roждественская, новогодняя ёлка; J *menep pojokkõinõ mettisä jolkaa tuomaa* läheb poisike metsa jõulukuuske tooma; P *rästogassi tuotii jolka rihiesie* jõuluks toodi (jõulu)kuusk tuppa; Po *joulunn tuotii metsäss jolka; siz ripusattii gostintsad, sütetii tšüunte-liä*d jõulu(de) ajal toodi metsast (jõulu)kuusk; siis riputati maiustused (otsa), süüdati küünlad.

jolk/ka M Lu -kõ J, g. -aa = *jolka*; M *tehtii lah-silailõ jolka* ehiti (tehti) lastele jõulupu; M *piettii jolkkõita* piduseti jõulupu ümber.

jolt/ari P Lu Ra -õri J-Tsv. *jолтaрu* Tum., g. -arii P Lu Ra -õrii J altar altar; P *pappi meni jolttarii* preester läks altaris; Lu *poikalahzõõ pappi veeb jolttarii* poeglapse viib preester altaris; P *jolttarii värjäv* altari värvavad.

jon/nata: -nõ J-Tsv., pr. -ttaan J, imperf. -ttazin: -ttõzin J hulkuda, lonkida бродить, шляться; *kuza jontõzid nii kauga* kus (sa) hulkusid nii kaua?

jontta/asssa: -ass J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -aazin: -õzin J = jonnata.

joo¹ J-Tsv. = jaa; jok tüü tšaa¹ jua jõitt? – joo! kas te jõite teed? – Jah!

joo² vt. jo.

joo- vt. ka juu-.

jooa vt. juuva.

joohli (Ku), pl. -ed Ku = jõvi.

joohsa, joohsag vt. johsa.

joohsõv/a: juohsõva P, g. -aa jooksva, reuma ревматизм; juohsõva on tšäsiiz, jalkoiz, tšäüb jõka paikkaz jooksva on kätes, jalgades, käib igas kohas.

jook vt. joko¹.

joolla vt. jutõlla.

joom/a¹ K-Ahl. K-Al. juoma L, g. -aa jook; sulp напиток, питьё; пойло (для животных); L lavvalla õlivað mõnõllaizõt süömäd i juomad laual olid mitmesugused söögid ja joogid; K emmä tullu söömäs tähee, emmä johsnu joomas tähee .. (Al. 53) rl. me ei tulnud su söögi pärast, me ei jooksnud su joogi pärast; L lehmilie pannass joomaa lehmadele pannakse sulpi. – Vt. ka joominõ, juuttši.

joom/a² Ja Lu J-Must. -õ J-Tsv. joom Lu J-Tsv., g. -aa Lu -a J 1. joom, faarvaater, (süvendatud) laevatee фарватер; Lu kuza on matala ja laivõt tahotaa tšävvä, sinne on kaivottu jooma kus on madal(ik) ja laevad tahavad liikuda, sinna on kaevatud joom; Lu merimerkid ja jooma merkid õllaa joomal meremärgid ja laevateemärgid on joomel; Lu joomaa pääl peettää bujijõ jooma (= leetseljakute vahelise laevatee) peal peetakse poisid (= tähistatakse joomi poidega); Lu väli joomad joomed kehvlite e. leetseljakute vahel; Lu kuza laugaz lopuz, tuõb meri, se on laukaa joom, alusõt siäl laukaa joomõl ain seistii kus Lauga lõpeb, algab (tuleb) meri, see on Lauga joom, seal Lauga joomel laevad alati seisid; Lu iiveri jooma liveri joom; 2. Ja väin пролив; 3. meremadalik; leetseljak; kari мель; нано; риф; J alusõd evät pääz joomõss läpi purjelaevad ei pääse madalikust läbi; J skipperi täab meres kõig joomõd kipper teab meres kõiki karisid. – Vt. ka väli-. – Vt. ka joomi.

jooma-merkki Lu laevateemärk, joomemärk веха по фарватеру.

joomari K-Ahl. M juomari K-Al. P juum/ari Lu Ra J -õri J, g. joomari: -arii ~ õrii J subst., adj. joodik, joomar пьяница; Lu tšen õli juumari, sel veetii viinaa kalmoil ja valõttii päävittsoo kes oli joodik, sellele viidi viina kalmistule ja valati päitsisse; J siin taloz on itšized juumõriv siin talus on igavesed (= suured) joodikud; M

se ko on joomari meez, suvvaab viinaa juuvva see alles on joodik mees, armastab viina juua; Lu juumari inemin joodik inimene.

joomatratti M juumatratti J = juumarätte.

joomli Set. Lu Li, g. -ii Li joom, faarvaater, (süvendatud) laevatee фарватер; Li joomi on kahõõ kehvelii väliz joom on kahe leetseljaku vahel; Li laiva joomia müü meev laev läheb mõõda laevasõiduteed. – Vt. ka väli-. – Vt. ka jooma².

joomik/az 1, g. -kaa = joomukaz.

joomik/ka K, g. -aa = joomukaz.

joomin/õ (Kett.) -ee K-Ahl. juominõ (Ja-Len.) juumi/nõ Lu J I -n Ra J I (Ku), g. joomizõõ: -zõõ Ra J -zõ J 1. jook; sulp напиток, питьё; пойло (для животных); Ra süümized i juumizõd valmisattii jo eglee söögid ja joogid valmistati juba eile; J ette süü süümizii, ettäko juu juumizii rl. te ei söõ söõke ega joo jook; I akanat paammag kassae lohan¹kaa. viid lauttaa kepii-kaa, lehmilee juumissa aganad paneme sellesse toobrisse. Viid toobripuuga (kahe vahel kandes) lauta, lehmadele sulpi; 2. joomine, purjutamine пьянство; J suurõõ juumizõõ perält oj kõva pohmelo pärast suurt joomist on kõva pohmelus; J tulla praaznikõd, algub juumin tulevad pühad, algab joomine; J meni kõikkina hukkaa juumizõskaa läks oma joomisega päris hukka; J juumizõ iso joomahimu; J juumizõõ vallõz õlõma purjutama; 3. arstim, ravim лекарство; Lu juumizõd, kane õllaa dohtarii lekarstvad j-d, need on arstirohud; Lu mee tuu aptekissa juumia (~ juumizija) mine too apteegist ravimeid. – Vt. ka jooma¹, juumi, juuttši.

joomuk/az K M Kõ Lu Li J (Ja-Len.) -õz Lu J juumuk/az (P) -õz (J) juumukaz (Ku), g. joomukkaa M Lu -kaa P juumukkaa Ku sinikas, joovikas голубика; Lu joomukõz kazvov niku musikõz, sookantoiz sinikas kasvab nagu mustikas, sooservades; Lu musikaz on musõpi, a joomukaz on sinine mustikas on mustem, aga sinikas on sinine; Li mettsäz õli joomukassa pal'õ metsas oli palju sinikaid. – Vt. ka joomikaz, joomikka.

joomuk/ka K M Lu Li Ra J juumukka P, g. -aa M Li = joomukaz.

jooni Lu: piäb ettsiä maassa vesi jooni, sihee sis piäp kaivaa kaivo tuleb otsida maa seest veesoon, sinna tuleb siis kaevata kaev.

joonitõlla K M Lu (Kett. Li Ra J) juonitõlla (K L P) -õll Lu J-Tsv. -õllag I (Ma) -ella (Ja-Len. J-Tsv. Ku), pr. -tõlõn M Lu J-Must. -tõõn K M Lu Li J juonitõõn K -tõõ I Ma -teen J-Tsv., imperf. -tõlin Kett. K M Lu Li J juonitõlin P -ttõlii I -ttõlii Ma joosta бежать, бегать;

K jänez joonitõõp tsülää möö jänes jookseb mööda küla; M ai ku valab vihmaa, niku vartaassa, a näväd joonitõõvad vettä möö oi, kuidas valab vihma nagu oavarrest (vardast), aga nemad jooksevad mööda lompe (vett); M miä nii kõvvi joonitõõlin, etti enäp hehkiä en saa ma jooksin nii kõvasti, et hing on kinni; Lu ep piä joonitõõlla nii kaugaa ei tohi nii kaua (väljas) joosta; Lu kõik sammuttavat palloa i joonitõõvad kõik kustutavad tulekahju ja jooksevad (ringi); Li õpõzõt pantii kammittsaa, esijalgõt pantii, jot õpõn ei joonitõõlõiz hobused pandi kammitsasse, esijalad pandi, et hobune ei jookseks (ringi); J joonitõõ, kuniz õõt peen; kazvob, eb le-e aika joonitõõll jookse, kuni oled (veel) väike; kasvad (suureks), (siis) pole (enam) aega (ringi) joosta.

joonnu (Kett.) juunnu J-Tsv., g. -uu Kett. juunnu J = joopunnu.

joopula Kett. J-Tsv. -ag (vdjI), pr. -un: -n J -u vdjI, imperf. -zin J -jõõ vdjI purju jääda пьянеть, о-, хмельть, о-, за-.

joopun/nu (Kett.) -nug ~ -ug I juopunnug (Ko) иопунуть Tum., g. -nuu Kett. joobnud, purjus пьяный, выпивший, хмельной; I tšen nagrav tšen i joopunug i kanavaza rüppeev i kõittsi kes naerab, kes on joobnudki ja supleb kraavis (= kukub kraavi) ja puha; I i joopunuud i kõikõllaizõn õlivav ja joobnud ja igasugused olid. – Vt. ka joonnu.

jooss, joossa, joossa, joossag, joossõ vt. johsa.

joossõllala: -ag I adv. joostes бером.

joožikka vt. jožikka.

jootaa M Kõ S (K Ja-Len. J-Must.) juottaa L (K P V Li) jùottaa Po juutt/aa Lu Ra J Ku vdjI -a J-Tsv. -aag I, pr. jootan K M jùotan Po juutt/an Lu -õn Lu J, imperf. jootin M juotin V -in Lu J juuttii I I, joota, juua anda поить, на-; M menin lehmia jootamaa läksin lehmi jootma; Lu süütäd il'i juutad, susi ain mettsää katsob vs. sõõdad või joodad, hunt vaatab ikka metsa poole; Lu minnua maama piimällä juutti, välilä anti vettä rl. ema jootis mind piimaga, vahel andis vett; Kõ jootõttii viinaa i õlutta anti viina ja õlut juua; M jootõttii meez umalaa mees joodeti purju; I kõõz inehmine nõizõn läsimää siiz tätä kaile roholõ juuttaaz kui inimene jääb haigeks, siis antakse talle seda rohtu juua; 2. (külge, kinni, kokku) joota припаивать, -ять, спаивать, -ять; J juut kruuzgõlõ kõrv jooda kruusile kõrv (külge); J tšainikõllõ on juutõtu uus põhjõ teekannule on joodetud uus põhi; J jootab ühtee (Must. 186) joodab kokku; 3. pleissida, jätkata (kõit) плесни/вать, -ть

(канат); J juut rihmaa õtsad ühtee pleisi kõie otsad (kokku).

joottami/n M, g. -zõõ (loomade) joogikoht водопой; on mokoma apaja, kuza joottaass opõzia, i kuttuass opõzii joottamin on niisugune (umbekasvanud) oja, kus joodetakse hobuseid, ja (seda) kutsutakse hobuste joogikohaks.

jopa Lu juba уже, ещë; se õli jopa senee kaunii aikanna see oli juba sel nõukogude (punaste) ajal. – Vt. ka jo, joh.

jor/a J-Tsv., g. -aa lobiseja; kavalpea; adj. kaval болтун, -ья; хитрец; хитрый; aissia mikä on jora meez: petteev, i silmell ep plikka oi, missugune kaval mees: petab ja ei pilguta silma(gi).

jord/ani: -õni (J-Tsv.), g. -anii jordan (vee pühitsemine kirikus kolmekuningapäeval või nelipühil) иордань (освящение воды в крещение или в троицу); kresšehõõnn tšävvä jordõnill kolmekuningapäeval käiakse jordanil (= vett pühitsemas).

jordanii-vesi L jordani vesi (pühitsetud vesi) троицкая, крещенская, иорданская вода.

jor/o¹ P, g. -oo laulujogu нескладное монотонное пение.

jor/o² J, g. -oo 1. hajameelne, tuulepea, loru растяпа, разиня; 2. sasipea растрёпа, ерошка; 3. kaval хитрый.

jorš/si K P M Kõ S Lu Li Ra J Ku (Ja-Len. V I), g. -ii M Lu J, pl. iõpuumь Tum. kiisk, kiiskakala ёрш; J joršsi om makus kala, muut on kõvassi luukõz kiisk on maitsev kala, ainult (et) on väga luine; Ra meje jõgõz on joršsi, ahvõna, särtsä, autsi, latikka, säänez, vimpa .. meie jões on kiisk, ahven, särg, haug, latikas, säinas, vimb .; Ra sain viisteistkümmend joršsia sain viisteistkümmend kiiska.

jos K-Ahl. K-Al. M-Set. Lu-Must. J kui если; J luki mittä jos tääsi lukkaa luges midagi (= nõiasõnu), kui oskas (teadis) lugeda. – Vt. ka jotko.

josku J = jos.

još/si Kõ, g. -ii = jožikka.

jož/a J-Tsv., g. -aa J = jožikka; ivusõt püssüüz niku jožall juuksed püsti nagu siilil (okkad).

jožikka M joožik/ka Lu Li, g. jožikka: -aa Lu Li siilil ёж; Lu joožikal on niku niglav, et saa kerttää eestii siilil on (okkad) nagu nõelad, sa ei saa (teda) üldse puudutada; Lu joožikka taloz on ku kattii, puhasap talloa iirissä siil on talus nagu kass, puhastab talu hiirtest; ■ Li mõnikas tahop leikata ivusõd joožikõssi. tetši joožikka mõni (noormees) tahab lõigata juuksed siili(soengu)ks. Tegi siili(soengu).

jot, joti vt. jotti.

jotko J = jos; jotko meep tšeritsentš jalkaa, siz võtan kui viisk läheb jalga, siis võtan.

jott/a Lu-Len. -õ Lu-Len. J = jotti; Lu müü nõizimma peltšäämää, jotta lastikaz vene katkap faaglina (Len. 277) me hakkasime kartma, et suure koormaga paat rebib trossi katki; J nõsa nii jottõ õllõiz nõsõttu tõsta nii, et oleks tõstetud.

jotte/b Li -i Ra et ei чтобы не; Ra jottei tsülä pajatõltaiz rl. et küla taga ei räägiks; Li pani tõizõit sõvad, jottep tuntaiz pani teised rõivad (selga), et ei tuntaks (ära).

jotti ~ -t Lu Li J jött J -i Lu-Len. jot Lu Li J jod Lu J et что, чтобы; Lu suppi piäp süüv-vä poiz, jott ep pillausiiz supp tuleb ära süüa, et ei rikneks; Lu saunaa sillad on tehtü arvad, jod menneiz vesi läpi saunarõrandad on tehtud harvad(est laudadest), et vesi läheks läbi; Lu täll on mokom läsi, jott silmät plikkavav tal on niisugune haigus, et silmad pilguvad; J juttõ maamõlõ, jot miä en tuõ ohtõgoizõlõ ütle emale, et ma ei tule õhtusõõgile. – Vt. ka jotta.

jou- vt. ka jõu-.

jouhtua vt. johtua.

joulu-kuu J-Tsv. jõulukuu, detsember декабрь.

joulupäivä M = jõulu.

jout/ava ~ -õva ~ -õvõ Lu, g. -avaa jõude, tegevuseta праздный, незанятый; miä õõn joutõva, en tee tüütä ma olen jõude, ei tee tööd; Lu joutava inemin, tšen ep kehta tehä tüütä jõude inimene, kes ei viitsi tööd teha; Lu nät ku hulkuv joutõvõ näe, kuidas hulgub jõude. – Vt. ka johtava, joutuva, jõutulain, jõutõ, jõutõza.

joutoma/a [< sm?] (Ränk), pl. ad. -illa sööt par (земля под паром).

joutuja: -õ J-Tsv., g. -aa: -a J = joutulin.

joutuli/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J edukas; võimekas, andekas преуспевающий; способный, талантливый.

joutu/nõ (J-Tsv.), g. -zõõ J jõudus интенсивный; joutuzõõ kazvuoka jõudsa kasvuga.

joutuussag vt. jõutuussag.

joutuv/a Lu, g. -aa = joutava; eb õõ joutuvail mitä tehä jõude inimesel ei ole midagi teha.

jouva vt. juvva.

jovana/a I, g. -aa I jaanipäev Иванов день; jovanaa pietti jaanipäeva peeti; vašsoo jovanaa jaaniõhtul; tuli jovana õhtugo tuli jaaniõhtu; jovanaa mato. nävõd peerrää vihmaa paissavav niku tuli jaaniuss. Nemat hiilgavad pärast vihma nagu tuli.

jovana-l'elo I jaanilill, härghlein иван-дамарья. – Vt. ka jovanaroho.

jovanapäivä I = jovana; a jovanapäivää meillä vähä siin piittii aga jaanipäeva peeti meil siin

vähe; jovanapäivänn õhtogona jovanaa vassaa mennäz võttamaa lahsõd jaanilaupäeva õhtul lähevad lapsed jaanipäeva vastu võtma.

jovanaroho I = jovana-l'elo.

jovvutta vt. jõvvutta.

juella vt. jutõlla.

juhanusõõ-päivä: juhanusõõ-päivä M = juhanuz.

juhanuz [< sm] (M), g. -hsõõ: -sõõ M jaanipäev Иванов день, день Ивана-Купалы; ennee juhanusõõ päivää enne jaanipäeva; litšep juhanusõõ päivää jaanipäeva paiku (lähemal jaanipäevale).

juho Li, g. -oo Li vembumees, vigurivänt шутник, фокусник; mustalaizõd õlla juhod mustlased on vembumehed.

juhre vt. juuri.

juhti¹ P M J-Tsv. (Ja-Len. I), g. -ii M J juhhi M juhtnahk, murd. juht юфть; P paglatšennät tehtii juhissa pastlad tehti juhista; M varzikod õllaa juhissa säärsaapad on juhtnahast; J saarpõgõd on õmmõltu juhti nahgõss saapad on õmmeldud juhtnahast; I antõvad nävät poigaa señnee petterii, juhd zavodaa nad andsid selle poisile Peterburi, juhtnahatehasesse. – Vt. ka juhtinahka.

juhti² J-Tsv., g. -ii J tarn осока; tülpell vikahtõll juhtia on õikõ ranjkk lüüvve nuri vikatiga on tarina väga raske niita.

juhtie/nä: -n J-Tsv. = juhti².

juhtinahka P = juhti¹; paglatšennät tehtii juhissa, varzikod niisa-ma õlivad juhtinahgass tehtii pastlad tehti juhista, säärsaapad olid samuti juhtnahast tehtud.

juhti/nõ I (M), g. -zõõ juhista, juhtnahast, juhtnahkne юфтевий; I kase eb õõk kanjainõ aa juhtinõ see ei ole linasest riidest, vaid juhista; M varzikod õllaa juhtizõd säärsaapad on juhtnahast.

juhtõ Lu: juhtõ nahka juhtnahk.

julgõ M, g. -kõõ M кае бельмо; julgõ kazvap silmääse кае kasvab silma.

julgõta (K-AI), pr. julkõ/an, imperf. -zin julge-da осмели/вагься, -тсья; K emä da isä eväd julkõa tšähseä tehä makõata (AI. 36) (pulmakombest:) ema ja isa ei julge käskida „magusat teha” (= hüüda „kibe!”). – Vt. ka julkõõssa.

julila Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu = julita.

juliairo ~ **juli-airo** Lu päraaer кормовое вебло; juliairo, täämäkaa julitattii päraaer, sellega mõlati.

juli-päivä Kõ juulipäev, juulikuu päev июльский день; tänän tsümmenez juli-päivä on samsoñi-päivä täna, kümnendal juulikuu päeval on seitsmemagajapäev.

julita Lu (Li), pr. -n Lu, imperf. -zin Lu mõl-
da (ühe aeruga sõuda, tüürides sõuda) юлить
(грести одним веслом, править лодкой од-
ним веслом); Lu *inemin issuub vennee i on
ühs airo, siis tämä airookaa juliv* (kui) inimene
istub paati ja on üks aer, siis ta aeruga mõlab;
Lu *kahõl airoI sovvtataa, ühel airoI julitaa* kahe
aeruga sõutakse, ühe aeruga mõlatakse; Li *ühs
airo õli, ahtõris seneekaa julittii* üks aer oli,
sellega mõlati ahtris. – Vt. ka *julia*.

julit/taa Lu, pr. -an, imperf. -in = *julita*; *ühel
airoI ku venettä ajõtaa eteez, sitä jutõllaa: ju-
littaa* kui ühe aeruga aetakse paati edasi, (siis)
selle kohta öeldakse (seda öeldakse): mõlada;
julairo, tämäakaa julitattii päraaer, sellega
mõlati.

julkau/z: -s J-Tsv., g. -u: -sõ J julgus, otsustavus
смелость, решимость; J *ep tappa nii pal'lo
julkauss, jott menn kosima rikka talo tütõä* ei
jätku nii palju julgust, et minna kosima rikka
taluga (pere)tütart.

julkiu/z Lu, g. -u jultumus наглость, дер-
зость.

julk/ka K-Ahl., g. -aa luisk, kõvasi брусок,
оселок.

julkõa P M -ia Lu -a J-Tsv., g. -õa: -aa J
1. julge смелый; P *tämä on julkõa, tämä on
tsülmäverelliine* tema on julge, tema on külma-
vereline; M *on julkõa niku ilvessusi* on julge
nagu ilves; 2. jultunud наглый, дерзкий; Lu
julkia inemin, sellä eb õõ äppiätä jultunud ini-
mene, sellel ei ole südametunnistust; J *aissi-ä
mi julka meez, petteeb i silmell ep plikka oi*, kui
jultunud mees, petab ja ei pilguta silma(gi). –
Vt. ka *jurma*.

julkõõssa: -ss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -õzin:
-zin J = *jugõõta*; *sütüzüüll on nii uhamikko tee,
jot ed julkõ lidnasõ aja sügisel on nii auklik
tee, et (sa) ei julge linna sõita*.

jumala K R L P M Kõ S Po Lu J I (Kett. U
Ja-Len. Ra) -l Kett. K P Ke M Kõ S Lu Li J I
Ku Юмала Tum. Pal.₂ Ii-reg.₁ Юмала K-reg.₂
jummalaa ~ jummal ~ jumall Kr, g. -laa Kett.
K L P M Kõ Lu Ra J -la Lu J 1. jumal бор; K
meneb jumalallõ kummartamaa läheb jumalat
paluma; L *vanad rissiziväd jumalallõ* vanad
inimesed palusid (risti ette lüües) jumalat; Po
*ku bõlõ pal'lo süntijä, sis puutub entši jumala-
lõõ* kui pole palju patte, siis jõuab hing jumala
juurde; J *baabuškät pitiväd jumalaa* vanaeided
uskusid jumalat; I *siä jumalaa ed uzgog* sa ei
usu jumalat; J *jumala periskoo tämä ennee*
(surnust kõneldes või peiedel öeldakse:) jum-
al päriugu tema hing; M *niku jumalassa lootu*
nagu jumalast loodud; M *leeb jumalall päiviü*

on jumalal päevi; Lu *meil jutõltii, jot kapte-eni
on alussõz jumala* meil öeldi, et kapten on pur-
jelaevass jumal; Lu *eb õõ jumalaa kotonn, on
jätettü trengi, nüõ on pitsällized vihmad* ei ole
jumalat kodus, on jäetud sulased, (seepärast)
on nüüd pikaajalised vihmad; Lu *ku vihmaa
saab ja päivä paisab, siz jutõltii: jumal pahaa-
kaa tappõõb* kui vihma sajab ja päike paistab,
siis üteldi: jumal riidleb vanakurjaga; K *jumala
jüräv ~ P jumala jürizev ~ M jumala jürizev
~ J vana jumal jürizev ~ Lu kollaab jumala
müristab*; Lu *jumal jürizev i tulta lüüv* müris-
tab ja lööb välja; M *päivä meeb jumalallõõ ~
päivä laskõub jumalallõõ ~ päivä issuub ju-
malallõõ* päike läheb looja; M *perrää päivää
laskõumaa jumalallõõ* pärast päikese loojumist;
J *makkaa jumalaakaa siin* (muldasängitamisel
öeldakse:) maga siin jumala nimel; J *jumalaa
nimell* jumala nimel; J *jumalaa eess* jumala
eest!; J *jumalaa peräss* jumala pärast!; M *ju-
mala iivä isä* taevane jumal!; J *tuõ jumal appi
~ M lähe jumal äppi tule, jumal, appi!*; Lu Li
*jumal appii. – tarviz jumalaa jõudu! – Jõudu
tarvis!*; J *jumal jatkoõ. – jatkoõ tarviz* jätku
leiba! – Jätku tarviss; M *võta jumal äppi õnn
kaasa* (jumal kaasa)!; M *mee jumalaakaa ~ M J
jumalaakaa ~ Kett. jumalakaa* hüvasti, jumala-
gal!; Kr *jaga jummalaga* jääge jumalaga!; J *ju-
malaka jättema jumalaga jätma*; Tum. Юмала
õumazo jumal hoidkul; J *jumal on tämä väl'lä
perinnü ~ jumal kõrjõs tämä väl'lä ~ jumal võt-
ti ta suri ~ ta on surnud*; J *laa paisab jumalaa
päivä, laa kuumõtip kuu jumalaa* rl. las paistab
jumala päike, las kumab jumala kuu; L *rahvaz
nõistii nagramaa jumalaa sõnaa* rahvas hakkas
jumalasõna naerma; J *jumalaa surma koolõma*
loomulikku surma surema; J *jumala valkuz*
ilmavalgus; Kõ *jumalaa jürü* müristamine; J
tõizõt kaks jumalaa meess rl. teised kaks jum-
malameest (= vaimulikku); Tum. Юмала *paü*
paradiis; 2. Jeesus Kristus Иисус Христос; K
*ko süntü jumala, tätä pantii einoi päälee jas'l'ii,
kormuškaa* kui sündis Jeesus, pandi ta heinte
sõime; L *kõikk svätoid nähtii, kui jumala meni
taivaasyõ* kõik pühakud nägid, kui Kristus
läks taevasse; Tum. Юмала *эма* jumalaema
(= Neitsi Maarja); 3. pühane, ikoon икона;
L *naizeläjälie annõttii jumalaa emä, a miez-
eläjälie jumala* naisterahvale anti jumalaema
(ikoon), aga meesterahvale Kristus(e ikoon);
M *kõlmisõõ johzõd jumalaakaa ümpär põlloa*
jooksed ikooniga kolm korda ümber tule-
kahju; M *pantii tsüntiläd jumalaa nurkkaa*
pandi küünlad pühasenurka; J *jumalaa kolk-
ka* pühasenurk; M *jumala lautoo* pühaseriinul;

4. pühak святой; M *jürtsi jumala* püha Jüri; ■ P *jumalaa lehmä on mokomain pikkarain kauniz elokaz sametlest* (jumala lehm) on niisugune väike punane putukas; J *lazz jumalaa lehm lentämä* lase lepatriinu lendu; M *jumalaa lintu* lepatriinu. – Vt. ka *meri*.

jumalaa-vil'la: -l J-Tsv. jumalavili хлеб, дар божий.

jumalakolkka M J *jumalkolkka* Lu J I = *jumalnurkka*; Lu *jumalkolkkaz õllaa obrazad* pühasenurgas on pühased; I *kuza on obrazad, siällä jumalkolkka, siälä on mokoma lampatka tehtüg* kus on ikoonid, seal on ikooninurk, seal on niisugune ripplamp tehtud.

jumalalehmä M Lu Ra J-Must. 1. M sametlest (väike punane mullas elutsev ämblikuline) краснотелка; 2. Lu Ra lepatriinu божья коровка; 3. J-Must. (orig.: lenninkäinen).

jumalalintu Lu lepatriinu божья коровка.

jumalallii/nõ: -ne Lu-Must., g. -zõd = *jumalillin*.

jumal-appia J jõudu tööle бог в помощь; бог на помощь; *annõttii jumal-appia* sooviti (anti) jõudu tööle.

jumalik/az P Lu J, g. -kaa Lu 1. usklik, jumalakartlik набожный, богобоязненный; P *tämä on jumalikaz* ta on usklik; J *a se õli vähän jumalikaz* aga see oli pisut jumalakartlik; 2. Lu püha святой.

jumalikkõin J-Tsv., g. -zõd: -zõ J dem. jumal бог, боженька; J *tullõiz jumalikkõin appi* tuleks jumal appi!; J *armõz jumalikkõin, avit!* armas jumal, aita!

jumalilli/n Kett. L M -in M-Set. (Kett. P) -inee K-Ahl., g. -zee usklik, jumalakartlik набожный, богобоязненный; L *nämä õlivad jumalillizeD* nad olid usklikud; P *nämä inehmiized aivuo jumalillizeed õlivad* need inimesed olid väga jumalakartlikud. – Vt. ka *jumalalliinõ*.

jumal-kiitõz J-Tsv. jumal (olgu) tänatud, jumalale tänu слава бogy; *päiv-leivessi teenizid de jumal-kiitõz* igapäevase leiva teenisid ja – jumal tänatud.

jumalmoit'oo (P), pl. -tomad P ratune грешный.

jumalnurk/ka Kett. K L P M Po Lu Li *jumal-nurkka* (K-AI.) -kõ ~ -k Lu *jumalnurkka* M Kõ pühase-, ikooninurk красный угол (божий, святой угол); K *jumalnurkkaz õlivad obrazad* pühasenurgas olid pühased; M *jumalanurkka, kui tulõd uhzõssa riñhee, nii ain õli vassaa* pühasenurk, kui tuled uksest tuppa, siis alati (nii aina) oli (otse) vastas; M *ahjonurkka, avunurkka, jumalnurkka* (vadja toa nurgad on:) ahjunurk, ahjuluanurk, ikooni-

nurk; M *peremmeez issu jumalnurkkaz, lavvaa õttsaz* peremees istus ikooninurgas, laua otsas; K *pokoinikall õli pää jumalnurkaa poolõõ* surnul oli pea pühasenurga poole; Po *rahhaa pantii jumalnurkkaa, i nüt pannaz* raha pandi pühasenurka, nüüdki pannakse; Kõ *jumalnurkaa lavvad* pühasenurga riidid [?]. – Vt. ka *jumalakolkka*.

jumaloit'oo Kett. K-Ahl. (L), g. -tomaa, pl. Юмалъ ойтaмaтъ Tum. subst. uskmatu, jumalakartmatu, usuvastane неверующий, безбожник; Kett. *oh siä jumaloitoo* oh sa jumalakartmatu!; L *bezbožnikad, jumaloitomad rikkozivat tšasovnaa* usuvastased, uskmatud lõhkusid kabeli.

jumina-uhsi K-Ahl.: *uhsi on jumina-uhsi, piinat omat pihla-puiset* (Ahl. 97) rl. uks on j., piidad on pihlakased.

jummala, jummal, jumall vt. *jumala*.

jumprawiñ Kr neitsi девица, дева (orig.: Jungfrau).

jumlõ J-Tsv. (R-Eur.), g. -õd: -õ J nägu лицо; J *kats mi lustii jumõka tüttõ* vaata, kui ilusa näoga tüdruk; J *jõka lahs on izä-emää jumõa* iga laps on isa-ema nägu; J *vel'ää jumõka* venna nägu.

jungla Lu, g. -aa = *juñgi*.

juñgli J-Tsv., g. -ii J junga, laevapoiss юнга; *minu poik on juñginn alusõ pääll* minu roeg on jungaks purjelaeval.

junli Ja-Len., g. -ii juuni июнь; *juni kuu* juunikuu.

juo vt. *jo*.

juohsa vt. *johsa*.

juolla, juolt vt. *jutõlla*.

juossa ~ juossak vt. *johsa*.

jup/ka L P M Lu I (Kõ Li) -k J-Tsv., g. *jubg/aa* L P M J I -a J *jupkaa* Lu Li seelik юбка; J *jot õll paksuu perzeka, tsülä tüütõ panna kõlmõd-nell'e* *jupka pääle* et olla paksu tagumikuga, panevad külatüdrukud kolm-neli seelikut selga; J *paa šerst'anno jupk pääle, siiz leep soojõp* pane villane seelik selga, siis hakkab soojem. – Vt. ka *alu-, alus-, lõjka-*.

jur/a M, g. -aa kõva, sitke, vintske твёрдый, плотный; *vana kahtsi on jura kahtsi, ep saa tohta, koori on jura* vana kask on kõva kask, ei saa tohtu, koor on kõva; *kahtsipuu on jurapuu, tõiõõt puud eväd õõ jurad* kasepuu on sitke puu, teised puud ei ole (nii) sitked; *kurikka on tehtü kahtsizõssa jura puussa* kurikas on tehtud sitkest kasepuust; *nät ku on jura maarjakahtsi* vaat kui sitke on maarjakask.

jurakahtsi M sitke, vintske kask твёрдая, плотная берёза; *jurakahtsi, tätä et saa* kuinid lõh-

gõta sitke kask, seda (sa) ei saa kuidagi lõhkuda; *jurapuu*, *jurakahtsi* sitke puu, sitke kask.

jurapuu M sitke, vintske puu твёрдое, плотное дерево; *kahtsipuu on jurapuu, tõizõti puud eväd õõ jurad* kasepuu on sitke puu, teised puud ei ole (nii) sitked.

jur/ma M Lu Li Ra J -m Lu J-Tsv., g. -maa Lu Li J julge, vapper смелый, храбрый; J *ark heitiip tsiirepi ku jurm* arg heitub kiiremini kui julge; Ra *jurma meez, näep karua mettsäs i silmää ep plikut* julge mees, näeb metsas karu ja ei pilguta silma(gi); Li *siä mee eez, miä ees peltšään mennä, a siä õõd jurmõpi* sina mine ees, mina kardan ees minna, aga sina oled julgem; Lu *ain õlin maailmaa jurma tšüümää marjaz, ühsin-nää ain tšüün, en õhsünüd* aina olin ilmatu julge marjul käima, aina üksinda käin (= käisin), ei eksinud; Lu *mõnikaz on jurm, ep killi mõni on julge, ei karda kõdi; J jurm pajattõjõz* julge ütleemisega (terava keelega). – Vt. ka *julkõa*.

jur/assi: -õssi J-Tsv. julgesti, julgelt смело; *mejka jurmõssi üli jõgõõ, jää kannõtõv* minnge julgesti üle jõe, jää kannab; *süüka jurmõssi, elka ootõlka ettee panõmiss* sööge julgesti, ärge oodake pakkumist (ette panemist).

jurmulz J-Tsv., g. -u: -sõõ J julgus, vaprus смелость, храбрость.

jurmõplassi: -õssi J-Tsv. julgemalt, julgemini смелее; *tuõ jurmõpõssi lavvaa taga, elä õõ nii ark* tule julgemini laua taha, ära ole nii arg.

jur/ta M, g. -aa piklik kartulikuhi бурт картофеля, картофелехранилище в поле; *omenat pannaz jurttaasõõ* kartulid pannakse kuhja.

jur/si Ränk Li *jušši* M, g. -ii jusshein торчащий белоус; M *jušši kazvap kuival maall* jusshein kasvab kuival maal; Li *se roho on kõva niku rautavitssa kuival aikaa, kui on segaz jussia* see rohi on kuiva ajaga kõva nagu traat, kui on hulgas jussheina. – Vt. ka *jussiheinä, jussikko, jussiroho, juššoroho*.

jussiheinä J-Must. = *jussi*.

jussiklaz Li *jušikaz* Ra, g. -kaa jussheinane, jussheinarikas заросший, изобилующий белоусом; Li *jussikaz niittü, kõva roho* jussheinane niit, kõva rohi.

jussik/ko Lu, g. -oo = *jussi*.

jussiroho Lu Li *jušširoho* M I-Len. = *jussi*; Li *miä tõmpazin jussirohoo juuriikaa poiz maassa* ma tõmbasin jussheina juurtega maast üles.

jušikaz vt. *jussikaz*.

juš/ika M (Lu Li) -k J-Tsv., g. *južgaa* M J kriska (ahjuluuk); siiber вьюшка; J *reppää jušk drubass, savvua ajab rihee* tõmba kriska korstnast välja, suitsu ajab tupp; Li *južgav õltii kruglõiv; nüd on trubalappiav* kriskad olid ümmargused;

nüüd on siibrid; J *ava jušk avõ, a to tuõp savvu rihe* tee siiber lahti, muidu tuleb suits tupp; M *ahjoo južgav* ahju kriska(d); M *pliitaa juška* pliidi siiber.

jušši vt. *jussi*.

juššiniittü M jussheinane heinamaa луг, заросший белоусом.

jušširoho vt. *jussiroho*.

juššoroho M-Len. = *jussi*; *einämaat meil on kehnot, kazvap enäpält juššoroho* (Len. 256) heinamaad on meil viletsad, kasvab enamasti jusshein.

ju/tilsa (Ra), pr. -zõv Ra, imperf. -zi müdiseda гудеть (от топота); *lahzõd joonitõllaa, maa jutizõb vassaa* lapsed jooksevad, maa müdiseb (vastu). – Vt. ka *jütisä*.

ju/tu K L P M Lu Li Ra J I (R-Eur. Kõ Ku), g. -uu K L P M Kõ Lu J Ku *juittuu* M 1. jutt, kõnelus разговор, речь, беседа; J *pajat juttu väl'lä, ku om pajattõmiss* räägi (oma) jutt ära, kui on rääkimist; J *mihe siä õhzütteed inimiss õmiiz juttuiska* miks sa eksitad inimesi oma jututudega?; M *tällee tappaab juttua, jutulla bõõ õttsaa nii äärtä* tal jätkub juttu, jutul pole otsa ega äärt; J *kül sell inimizell juttu veerep suuss* küll sellel inimesel jutt jookseb (veereb suust); J *juttu jäi seisoma* jutt katkes (jäi seisma); Li *juttu maaz* jutt (on) läbi, jutul lõpp; Lu *tuli jutussi tuli* jutuks; Lu *juttu juttua levväv* vs. jutt leiab jutu (= jutust tärkab teine jutt); M *nät sõna toov juittuu* näe, sõnast saab jutt alguse (sõna toob jutu); M *elä tunkõõ räkänenä vanapid'd'e juttuusõõ, varraa vananõv* ära tüki, tattnina, vanemate (inimeste) jutu vahele: vara vananed; M *elä tunkõõ juttuu väl'lii* ära sega jutu vahele; Lu *õõ vaiiti, jo menid leppoijjaa õmaa juttuukaa* ole vait, juba läksid oma jutuga rappa (Leppoija); Ku *hän jäi juttuukaa umpee* ta läks (oma) jutuga ummikusse; J *nõisi juttua tšeeroo ajama* hakkas juttu sassi ajama; Lu *johanto se juttu tsäi läpi pää* see jutt tüütas juba ära (käis juba peast läbi); Lu *mitä juttua nävät pitäväd* mis juttu nad ajavad?; J *juttua ajama* rääkida; vestelda, juttu ajada; J *suimõll ajõta juttua* (külakonna)koosolekul räägitakse, aetakse juttu; J *juttua vessemä* (Tsv.) lobisema; kiiresti rääkima; P *pajatimma üvää juttua* ajasime head juttu; M *suivvaap pal'l'o pajattaa, da puustaa juttua* armastab palju rääkida, ja (veel) tühja juttu; M *milla tuli alu, etti tämä minu päälee turhaa juttua pajataav* ma solvasin, et ta räägib minu peale tühja juttu; Lu *tühjää juttuu nõssaja* tühja jutu tegija (tõstja); Li *petoz juttu vale* (jutt); Li *tolkutoi juttu mõttetu* jutt; J *tšeerolin juttu riugastega* jutt; Li *sala juttu* salajutt; J *nagru*

juttu (Tsv.) naljajutt; *J mälehtüsee juttu* mäles-
tuskõne; **2.** kuulujutt, kuuludus слух, молва; *Lu ku mikä juttu meev, kõig nõisõvad pajattamaa*
kui mingi kuulujutt käib ringi (läheb liikvele),
(siis) hakkavad kõik rääkima; *Li jutud õltii, sto*
tšuidittaastii mettsesz räägiti (olid kuulused),
et metsas kummitas (kummitati); **3.** jutt, lugu
рассказ, история; байка; *P mie sillyõ ühie*
pikkaraizyõ juttuu pajatan ma räägin sulle ühe
väikese loo; *M se bõlõ juttu, se on istori* see
pole (muidu) jutt, see on tõsilugu (ajalugu); *Li*
nee on kõig entizev jutud need on kõik endis-
aegsed lood; *I mitä näitä pajattaag, juttuloja.*
jo aikaa meni pal'lo, näitä piti unohtaag mille-
leks neid rääkida, (endisaegseid) jutte. Palju
aega on juba (mööda) läinud, need (= jutud)
tuli unustada; *J enn muinõin juttu* ennemuistne
jutt; **4.** jutlus проповедь; *Lu pappi luki tšerik-*
koz juttuu preester luges kirikus jutluse. – Vt. ka
peioz-, sala-, uutis-.

juttuin/n J-Tsv., g. -zõõ J = *jutukaz*; *taid tõiss*
mokoma juttuiss rahvõss maailmõz ebõõ, ku
vad'd'aa naiz-rahvõz vist teist nii jutukat ini-
mest maailmas ei ole kui vadja naine.

juttunnu vt. vähä-.

juttunõ vt. vähä-.

juttõõmi/n J-Tsv., g. -zõõ J **1.** rääkimine; jutt
говор; разговор; **2.** käsk наказ, слово, при-
казание.

jutuk/az J (Kõ-Len.) -õz J, g. -kaa J jutukas
словоохотливый, разговорчивый; *J ai mi ju-*
tukõz inimin, mõlläp pajatta väsimett oi mis
jutukas inimene, vatrab väsimata rääkida. – Vt.
ka *juttuin*.

jutust/aa Lu, pr. -aan, imperf. -iin jutustada
рассказывать, -ать.

jutõlla K Lu Li J (Kett. Len. Ra) -l Lu J-Tsv.
juõlla Al. Kett. K L P M Kõ S Po (Lu J) *juella*
K-Ahl. *juol/la* Kett. K L P Ke M (Kõ) -t [sic!]
Ke-Kett. *joolla* Kett. K J *juõllag ~ juullag* I,
pr. *juttõlõn* Kett. P Kõ Lu -õõn Kett. K U P
M Kõ Po Lu Li J -yõn L P -elen ~ -een K-Ahl.
-õn Lu-Len. J -õõ I, imperf. -õlin Kett. K P M
Kõ Po Lu Li Ra J -õl'in M-Set. -õlii ~ -õli I
1. öelda; rääkida сказать; говорить; *P tšüsüzin,*
tämä nõssi pihtoikkaa, mitäid eb juolluõ küsi-
sin, tema kehitas õlgu, midagi ei õelnud; *Lu*
mee juttõõ däädällee dorova mine ütles onule
tere; *J miä juttõn arvotusõ, a siä arva* ma ütlen
mõistatuse, aga sina arva ära; *M nii eittizän,*
ev võinnu kõik sõõnaa suussa juõlla nii ehmu-
sin, ei saanud sõna(gi) suust (ütelda); *M nii õli*
võitõttu juolla vana rahvaz nii oli vanarahval
kombeks öelda; *Lu juttõmizõõ jutõlla* jutu sees
v. jutu jätkuks öelda; *M tämä on kõhallin ineh-*

min, tämä juttõõp kõhallaa silmiisee hod enelee
kunikkaalõõ ta on otsekohene inimene, ta ütles
otse näkku (silmalesse) kas või kuningale en-
dale; *P juttõlin nagrussi, nal'lassi* ütlesin nae-
ruks, naljaks; *M juttõõv vassaa* vastab (ütles
vastu); *M tämä tunnõb juõlla sillõ kõik eeltä*
ta oskab sulle kõik ette öelda (= ennustada); *P*
mitä tõiõ siz azzaa tulitta, juolkaa siz vällää mis
asja pärast te siis tulite, õelge siis välja; *Li vot*
muut enepää miä siitt adrõssõ taitaa en tää i
jutõllatsi vaat, muud enam ma sellest puuadrast
vist ei oska rääkida; *L baba meilie juttõli, etti*
ühes taloza õli lemmüz vanaema rääkis meile,
et ühes talus oli kratt; *Lu jutõllaa, (sto sitä*
et saa praavittaa räägitakse, et seda (haigust) ei
saa ravida; *P juttõõn suurta kummaa* rl. räägin
(teile) suurt imet; *M miä juttõõn sillõõ üvää*
meeltä ma räägin sulle (midagi) rõõmustavat;
M tämä millõõ juttõli salamii ta rääkis (seda)
mulle salaja; *J mie en tää, kui jutõlla ühsinää*
ma ei tea, kuidas üksinda (= ilma kaasvestle-
jata) rääkida; *J proopoved'ia juttõõma* jutlust
pidama; **2.** öelda, kutsuda, nimetada назы-
вать, -вать, звать; *P vihkuri, juollass tuoš tuu-*
lispää vihur, öeldakse ka tuulispea; *P juttõlivat*
tätä onoss kutsusid teda onuks; *Lu hüüpiäss*
pelehüzess jutõllaa öökulli kutsutakse kum-
mituseks; *P juollaz puukõssi* (seda putukat)
nimetatakse puugiks; *Lu koira poikkaa jutõllaa*
penikko koera poega kutsutakse kutsikaks; **3.**
taga rääkida, laimata сплетничать, на-, наго-
в/аривать, -орить, клеветать, на-; *Lu minnu*
on kõikkii jutõltu, ühs ahjo vaa eb õõ jutõllu
mind on kõik taga rääkinud, ainult ahi ei ole
taga rääkinud; *J jutõltii med'd'ee tšülää, jutõl-*
tii, soimõttii räägiti taga meie küla, räägiti taga,
sõimati; ■ (asesõnaga liitunud в соединении с
местоимением:) *J mätõn [= miä juttõõn]* ma
ütlen.

juu- vt. ka *joo-*.

juua, juuag vt. *juvva*.

juulda: -D J-Tsv., g. -daa: -da J **1.** juudas, ära-
andja предатель, иуда; *aissiiä juud, et siä õõ*
parõp ah sa juudas, ei ole sa parem; **2.** kuri-
vaim, kurat чёрт.

juudalain P *juudõlain* J-Tsv. *juutalain*
(J-Must.), g. *juudalaizõõ:* -zõ J **1.** juut еврей;
J juudõlaizõõ om võitõttu kõik torgov'la õma
haltu juudid on võtnud kogu kaubanduse
oma valdusse; **2.** juudalane, Juudamaa ela-
nik иудей, -ка; *J kuza on süntünnü juutalaisii*
kunikas (Must. 151) kus on sündinud juudalaste
kuningas? – Vt. ka *juutti*.

juugla M-Set., g. -aa lõuna(kaar) юг.

juukkipäivä Lu joomapäev, purjutamise päev

пьянка, хмельной день; *oõtõn leev juukki-päivä* homme tuleb joomapäev.

juukki vt. juuttši.

juulikuu (M) juuli(kuu) июль; *miä süntüzin .. juulikuul üheltõššõtõl tšislõl* ma sündisin .. üheteistkümnendal juulil.

juullac vt. jutõlla.

juumakoira J = juumarätte.

juumakulli Lu = juumarätte.

juumari vt. joomari.

juumarätt/e Lu J -ä Lu juumrätt/e Lu J joodik, joomar, lakard, joomakalts пьяница, горький пьяница, пропойца; J *aissii juumarätte, eb mee päivä, jot edõllõiz umalõz* oh sa lakard, ei lähe päeva(gi), et sa ei oleks purjus!; Lu *siä õõõ juumarätte, sinnua saab viijä sigaaka karsinaa* sa oled joomakalts, sind võib viia seaga (ühte) sulgu. – Vt. ka *joomatratti, juumakoira, juumakulli, juumarättä, juumrätti.*

juumarättä Lu = juumarätte.

juum/i Lu, g. -ii ravim, arstim лекарство; *mee tuu aptekissa juumija* (~ juumizija) mine too apteegist ravimeid. – Vt. ka *joominõ.*

juumizülla: -l J-Tsv. adv. joomas, purjutamas на пьянствовании; *aiñ ko veel on juumizüil* kas ikka veel purjutab?

juumrätte vt. juumarätte.

juumrätti Ra = juumarätte; *juumrätti, ühtpäätä ain viinaa joov, ain umalas tuõp kottoo* joodik, ühtelugu aina joob viina, aina tuleb purjus(päi) koju.

juul/ri Kett. K L M Kõ Lu J I (P Li) -ri Kett. Юри Tum. Iуры ~ Югъры Pal.₂ Югъры K-reg.₂ Югъры Ii-reg.₁ juhre Kr, g. -rõõ M Kõ Lu J -ryõ L -rõ J 1. juur корень; M *pružinikka äez, seneekaa piäb äessää, se nõsap kõig juurõd üle, õrazrohoo juurõd* vedruäke, sellega peab äestama, see tõstab kõik juured üles, orasheina juured; M *galgani on mokoma lekarstva, mokomad juurõd* tedremaran on niisugune ravim, niisugused juured; Lu *tšülvõvokka õli tehtü juurissa i tohossa* külvivakk oli tehtud juurtest ja tohust; Lu *lina tšizgottii juurinaa* lina kisti juurtega (üles); M *tõkku ammaz vällää, a juuri jai* hammas tuli (kukkus) ära, aga juur jäi (sisse); I *suuri juuri* (puu) peajuur; M *puu juuri* puu juur; M *ampa juuri* hamba juur; Lu *juuri vakad* juurkorvid; 2. (leiva)juuretis закваска; *opara; Lu taitšinaa juurtõ jätin; parõp taitšinaa happõõb, ku juurtõ jätin* jätisin tainajuuretist; tainas hapneb paremini, kui jätan juuretist; Lu *vanat staruhõd jutõltii taitšinaa juuri, a nüv jutõllaa taitšinaa happauz* vanad eided ütlesid (leivajuurelise kohta) t. j., aga nüüd öeldakse t. h.; ■ Lu *kõrvaa juuri* kõrvaesine; L

sill on kunikaa juurõssa ampaat suuza sul on kuninglikust soost hambad suus; K *neitsüeni, noorikkoni, tuusit tulla, tunne õlla, taloo juurta tallaella* (Ahl. 99) rl. mu mõrsja, mu pruut, oskasid tulla, oska olla, (selle) talu tava(de) järgi käia (= elada). – Vt. ka *emä-, galgana-, kuusi-, süä-, tsikori-*.

juuri/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J juurekas [?] корнистый [?] (orig.: имеющий корни).

juurik/az M -õz J-Tsv., g. -kaa J 1. M J-Tsv. juurekas, rohkete v. suurte juurtega корнистый, корневищевый; 2. juuri täis, juurtega läbikasvanud проросший корнями; M *juurikaz maa* (orasheina) juurtega läbikasvanud maa. – Vt. ka *juurõkaz.*

juurik/kõ J-Must., g. -õõ juurikas корневище.

juurikkõ/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J juureke корешок.

juurizik/ko J-Tsv., g. -oo J juurikaline koht пересечённая корневищами земля; *lehm katkõz jalga juurizikkoz* lehm murdis juurikalises kohas jala.

juurit/tua M (K-Ahl.), pr. -ub K, imperf. -tu M juurduda, juuri ajada корениться, укорен/яться, -иться; *прижи/ваться, -ться*; M *kapusaa taitõõd .. alkaas juurittua* kapsataimed .. hakkavad juurduma; M *kukka üvviu juurittu* lill juurdus hästi.

juuritu/ssa: -ss J-Tsv., pr. -b J, imperf. -zi = juurittua; *liivikkos petäi üvässi juurituub* liivamaas juurdub mänd hästi.

juurtu/ussa: -ss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -uzin: -zin J harjuda привык/ать, -нуть; *juurtuz meile tšäümä* harjus meil käima.

juurõk/az P, g. -kaa P juuri täis, juurtega läbikasvanud проросший корнями; *suur põlto on juurõkaz, kazva pal'l'o õrazroht* suur põld on juuri täis, kasvab palju orasheina. – Vt. ka *juurikaz.*

juurõnalaa vt. alaa.

juurõssa: -õssõ J -essa Ku adv. juurest ot; Ku *a siz väliss'ä lähett'sii menemää poiz niku juuressa, hill'akkoottaa* aga siis vahel läksid (nad) tasakesi (nagu) juurest minema.

juurõza: -õzõ ~ -õz J -ez Ku postp. juures y, около, возле; J *makkaat tõrvaskannoo juurõz üütä* magad tõrvase kännu juures õõd; J *akku-na juurõz ripup hattu* akna juures ripub müts; J *mitro on trifonaa juurõz* Mitro on Trifona juures.

juurõõ J -ee Ku 1. adv. juurde к; J *tšet tultii juurõõ* kes tulid juurde? 2. postp. juurde к; J *pani õpõzõõ puhõõ tšiin, ize tuli tulõõ juurõõ* pani hobuse puu külge kinni, ise tuli tule juurde.

juusso P, g. -oo: -uo P 1. (ahjus paksuks) kuumutatud ternespiim топлёное молозиво; *lehmä ko tulõp piimääsie, ko kantaav, päälie kantamizyõ esimeiss kõrtaa lühsääss, sitä piimää valaass pataasyõ, pannass ahjuosyõ, tulõb juusso* kui lehm tuleb piima (= tuleb lüpsma), kui poegib, (ja kui) peale poegimist esimest korda lüpstakse, (siis) seda piima valatakse potti, pannakse ahju, (sellest) tuleb kuumutatud ternespiim; **2.** juust сыр; *vanall aika laavgaz müütii juussua, a kotonn, tsüläz ep täättüsi* vanasti (vanal ajal) müüdi poes juustu, aga kodus, külas ei teatudki.

juuz vt. ivuz.

juutši-lohajaika: -k (J-Tsv.) (loomade) joogiküna, -nõu поилка, лохань для пойла (orig.: поильное корыто); *veemme juutši-lohajaika lauttasõ* viime joogiküna lauta. – Vt. ka *juutši-lohajaika*.

juutši Lu, g. -ii Lu juut еврей; *juutii d'uužina* juudi tosin (= kolmteist, vanapagana tosin). – Vt. ka *juudalain*.

juutši J-Tsv. -kki Lu, g. -tsii J 1. jook; сulp питьё, напиток; поило (для животных); J *issuska, lahõõ, süütsid-juutšid lavvõll* istuge, langud, söögid-joogid (on) laual; Lu *juukio jäätti juumatta* joogid jäid joomata; J *kañ'ikk ebõ-õ taloipoigaa juutši* konjak ei ole talupoja jook; J *kase viin bõõ juutši* see viin pole (mingi) jook; Lu *lehmää juukki* lehma sulp; **2.** joomine, purjutamine, jooming пьянство; попойка, выпивка; Lu *ep se liika juukki üvvää tee* ega see liigne joomine head ei tee; J *perält suurõõ juutši suur i pohmelotši* pärast suurt joomist on suur ka pohmelus; J *tämä ümenikkoill õli üvä juutši* tema nimepäeval oli kõva (hea) jooming; Lu *tänävä õllaa kõig mehed juukki peliz* täna on kõik mehed jooma peal (purjutamas); Lu *juukki pelissä jo tultii poiz, juukki peli jo loppu* tuldi juba jooma pealt ära, jooming juba lõppes; **3.** alkohol, viin алкоголь, водка; J *juutši müümizee dikuz* alkoholi müügiluba; J *juutši mahsu* alkoholimaks; **4.** (loomade) joogikoht водопой; J *karjušši ajap karja juutšilõ* karjus ajab karja joogikohale; J *vee opõizõd juutšilõ* vii hobused joogikohta. – Vt. ka *jooma¹, joominõ*.

juutši-astia J-Tsv. joogiastja, -küna поилка, кадка для пойла (orig.: поильное корыто); *la lehmet tulla juutšiasialõ* las lehmad tulevad joogiastja juurde (jooma).

juutši-lohajaika: -k J-Tsv. = *juutši-lohajaika*.

juutši-raha J-Tsv. jooma-, viinaraha деньги на выпивку.

juuttua M, pr. -un M, imperf. -tuzin kinni v. umbe v. vait jääda застр/евать, -ять, заклин/ваться, -ться, зае/дать, -сть, замолк/ать, -нуть; *mikä juuttu, etti ep pajata*; *viimizella sõnalla juuttu* miski jäi (magnetofonis) kinni, et (enam) ei räägi; *viimase sõna ajal jäi kinni; elä söõ õunaa siä juuttu* (Set. 62) ära söõ õuna, sul jääb kurku kinni; M *tsäko enäv ep kuku, taitaa meni kurkkuu õzraa õgaz, sem peräss juuttu* kägu enam ei kuku, vist läks odraokas kurku, sellepärast jäi vait.

juutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. joota поить; *perennaizõd juutõlla* lehmii perenaised joodavad lehma.

juuva Kett. vdjL K L P M Kõ S Po J (R U Ja Ku) *juu/vva* P Ke M Lu Li J (Ra) -vvõ J -va Ra -a M-Set. -ag I *joo/ag* vdjI I Юва Tum. Юва Pal.₂ Юва K-reg.₂ *Joakъ* Pal.₂ *Joakъ* II-reg.₁, pr. -n K M S Lu J-Must. *juon* P Kõ *juon* Po *juun* Lu Li Ra J *juu* vdjI *john* Kr, imperf. *jõin* K U L P M Kõ Po Li J *jõi* I *jein* K U P M Ja Lu Li *join* K Lu Ra Ku I. juua пить, вы-; P *miä janoss jõin tervee kruuzgaa vettä* ma jõin janu pärast terve kruusi(täie) vett; P *elä sültšie iezaikaa kaivuosityõ, tulõb vettä juuvva* vs. ära sülga enneaegu kaevu, (sealt) tuleb (veel) vett juua; K *ai ko millõ juuva janotav* oi küll mul on janu!; I *viiv tälle süüäs sinneg da juuag* viib talle sinna stüia ja juua; P *ko liene vihaa viinaa juoja da b lie leivää tuoja* rl. (ema itkust tütre pulmapäeva hommikul:) kui temast saab viha viina juoja ja ei saa leiva toojat; K *punaa jootii blagoveštšenn* paastumaarjapäeval joodi puna (= punast veini); M *mõni suvvaab juuvva usua munnõd mõni* armastab juua tooreid mune; Lu *ärtsä müütii i tõinõ õsõttii, siz juutii liidgõd* härg müüdi ja teine osteti, siis joodi liigud; Lu *juutii tubakad* pühitseti kihlust, joodi kihlaviina; J *juup tervessi* joob terviseks; K *juokaa tervüüzessi* (Al. 30) jooge terviseks!; K *terve juuva, lahko i vävü* (Al. 13) (joo me teie) terviseks, lang ja väimees!; K *tere juuva teilee* (Al. 34) teie terviseks!; **2.** (viina) juua, purjutada выпивать, пьянствовать, напиваться; Li *kabakka, enne õli, siäl tsäütii juumaz* kõrts, ennemalt oli, seal käidi joomas; J *kui va saap polutška, nii algõb juuvvõ* kui vaid saab palga (kätte), nii hakkab jooma; J *kõig õllõiz üvä, ku va tämä ep jõisõiz nii kõvassi* kõik oleks hea, kui ta (= poeg) ainult ei jooks nii kõvasti; J *juuvvaa pikariittaa* joovad napsiklaaside kauppa; J *holostoi on juunnud ene umalaa* noormees on enese purju joonud; J *sõtamees jõi ene vešõlahsi* (Must. 147) soldat jõi enese lõbusaks; J *iimnikkoill on ene purussi juunnu* nimepäeval

on enese maani täis joonud; **3.** maha juua пропи/вать, -ть; Lu *meijjee tsüláz on pall'o juumarättejä, kummad juuvat kõig rahad, juuvat štanad jalgassa i kõik sõvat päält* meie külas on palju joomareid, kes jooavad maha kogu raha, jooavad püksid jalast ja kõik rõivad seljast; *J a rahad jo juutu aga raha(d on) juba maha joodud*; ■ M *iko-lookka joov vettä vikerkaar joob vett* (vikerkaar on taevas).

juv/ða: juv̄vða M, pr. -ðn M, imperf. -in imeda сосать; *karu talvõll juvõp kápälää, pieb juv̄vða kápälää* karu imeb talvel káppa, peab káppa imema.

juõlla, juõllac vt. *jutõlla*.

jõgikkõiln J-Tsv., g. -zõð: -zõ J = jõgõkkõinõ.

jõgõkkõilnõ: -ne K-Set., g. -zõð jõeke речка.

jõgõð-põhja: -ð J-Tsv. jõepõhi, -säng русло реки; *jõgõð-põhja süvetetä* jõesangi süvendatakse.

jõgõðranta Lu Li jõgõðranta J (Lu) jõekallas речной берег; Lu *jõgõðrannat kõik metsittüzi-väv* jõekaldal kasvavad kõik metsa täis; Lu *lahzõd mennää jõgõðranta kopittamma konnaa karppia* lapsed lähevad jõekaldale konnakarpe korjama; Li *jõgõðranta õli põlto liivõ-tšüláz* jõekallas oli Liivitsüläs põld.

jõgõðsuu Lu jõgõð-suu J-Tsv. jõgõðsuu Li jõgõð-suu (J-Tsv.) jõesuu(e) устье (реки); J *ilm loismõnnia laivõd jõgõð-suhõ evät pääz* ilma lootsita laevad jõesuudmesse (jõesuhu) ei pääse; Lu *meresuu või jõesuu on se, kuhõð jõki loruv, vai jõgõðsuu meresuu on see, kuhu jõgi lõpeb, või jõesuu*.

jõgõðääri: jõgõðääri Li = jõgõðranta.

jõka K R L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I *jeka* Kett. K U P M Ja Po Lu -ka Li I *jykka* I *joka* Lu pron. iga (puudulikult deklinceeruv) каждый; всякий; любой (с неполной парадигмой); K *jõka taloss annõttii karjušilõð leipä* igast talust anti karjusele leib; P *kanõ süõmizõd õlivad jõka päivä* need toidud olid iga päev; Lu *tämä on rikaz, täll on raçxaa jõkas paikkaa* ta on rikas, tal on raha igas paigas; Lu *jõka poolõð jovvub, a enel porjatkaa eb õð* igale poole jõuab, aga enesel (kodus) korda ei ole; Lu *jõka ühell õltii õmad võrkõd* igaihel olid omad võrgud; Lu *tännävä piäb mennä jõka ainogo inemin kokousõð* täna peab iga inimene koosolekule minema; Lu *jõka ainogo ~ Lu Li jõka ainogo* igauks; J *jõka päiviin* igapäevane. – Vt. ka *ikä*.

jõka- vt. ka *jeka-*.

jõka-ainogo Lu = jõka; *jõka-ainogol inemizel on oma tapa* igal inimesel on oma iseloom.

jõklahiin ~ -kahin Lu, g. -ahiizõð = jõkain; **1.** jõkkahin õmaa arpa lei igauks niitis oma

(liisuga saadud) heinamaaosas; *eb õð tšenni ühel taval, jõkahiin on omal taval* ei ole keegi (= kõik inimesed) ühesuguse iseloomuga, igauks on oma iseloomuga; **2.** jõkahiin inemin on eritapõnõ iga inimene on eri iseloomuga.

jõkain K P Kõ (M) *jõ-kai-in* L *jõkkain* M I *jõkain ~ jykkain* I -nõ K-Al. *jõkkainõ ~ jykkainõ ~ jykkainõ* I, g. -zõð **1.** igauks каждый; всякий; любой; K *meneväd vällää, jõkainõ õmaaz kotoo* (Al. 16) lähevad ära, igauks oma koju; M *jõkaizõl õli õma merkki arval, jõka talol* igaihel oli oma märk liisupulgal, igal talul; Kõ *jõkain õmmaaz õppõðv* igauks õpib oma (asja); **2.** iga каждый; всякий; любой; I *jykkaizõlla inehimizellä on varjo* igal inimesel on vari. – Vt. ka *ikä-ize, jõkauhs*.

jõkameez M igauks, igamees каждый, всякий (человек); *jõkameez eb lukõnnu* igauks ei osanud lugeda (nõiasõnu).

jõkapäivii P adv. iga päev ежедневно; *õlin tüözä jõkapäivii* olin töös iga päev.

jõkapäiväne Lu J-Must. *jekapäiväne* (P) igapäevane ежедневный, кажодневный; на-сущный; Lu *jõkapäiväne leipä* igapäevane leib; Lu *jõkapäiväne tüü* igapäevane töö. – Vt. ka *jeka-päiviin*.

jõkauhs ~ jõka-ühs P = jõkain; **1.** jõkauhs piti tšäez villad i lampaa pää da jalgav igaihel olid käes villad ja lamba pea ja jalad; **2.** *tämä antõ jõkauheli põlõnnuulyõ viištšümmet puuta* ta (= mõisnik) andis igale põlenule (= tulekahju ohvrile) viiskümmend puud (metsast).

jõkibrodnikka Lu (väike) jõenoote, -mutt бредень.

jõkilik/ko ~ -k J-Tsv., g. -oo jõgine, jõgederikas богатый реками.

jõkinootta Lu = jõkibrodnikka.

jõkivene ~ jõki-vene Lu jõepaat речная лодка; *merivenneed õltii suurõpad jõkivenneissä* mere(sõidu)paadid olid suuremad jõepaatidest; *jõki-venneil õltii peened seiliv, pikkaraizõð* jõepaatidel olid väikesed purjed, (hästi) väikesed.

jõkivesi vt. jõkivesi.

jykka vt. jõka.

jõkkahin vt. jõkahiin.

jõriisa: -ssa J, pr. -zõv, imperf. -zi täriseda та-рахтеть; *vanjkkurid jõriisaa* vankrid tärisevad.

jõtsi Set. K P M V J-Must. I (Kett. R Kõ Ja-Len. vdjI) *jetši* K U M Ja Po *jotši* [sic!] Ja-Len. *jõki* Set. S V Lu Li Ra J *joki* Ku (K-Sj.) *gäkki ~ jee-ki* Kr Бчу Tum. Pal.₁ Бчу K-reg.₂ *Ioци ~ Ioku* Pal.₁, g. *jõglõð* R P M Lu Li J I *jõggõð* Kett. M vdjI -õ Ja-Len. **1.** jõgi peka; Lu *õja virtaab jõkkõð* oja voolab jõkke; Lu *suur vesi jõkiloiz, jää meeb alaz* suurvesi (on) jõgedes, jää läheb

alla; Lu *jõgõs tsävvnää ujumas* jões käiakse ujumas; J *jõki teep põlvõõ jõgi* teeb kääru; Lu *jõkkaa müü menimme merreesee* jõgesid mööda läksime merele; Lu *perevoššikka veeb vättšia venneekaa üli jõgõõ* ülevedaja viib rahvast paadiga üle jõe; J *tšeerolin jõki* looklev jõgi; Li *vajova jõki*, siis panna *tõkkõõd* vajuv(a põhjaga) jõgi, siis pannakse purre; P *laukaa jõtsi* Lauga jõgi; Lu *tõrva jõki* Tõrvajõgi (Luu-ditsa külas); Lu *luutsaa jõki* Luuditsa jõgi; J *liivtsülää jõgõz on lintu fut'ku* Liivtsülä jões on lind vesivutt; Lu *mussajõki il'i kõhtsa jõki*, *se tuõp palokka i baabina järvis* Mustjõgi ehk Koskise jõgi, see tuleb Palokka järvest ja Jarvikoisjärvest; Lu *naroova jõki* Narva jõgi; K *mehed toovad meressä vettä, naized narvaasuu jõgõssa, tüttäret jugaa jõgõssa* (Salm. 773) rl. mehed toovad merest vett, naised Narva [?] jõest, tüttred Joa [?] jõest; Lu *jõggõõ rannaz isutaa* jõe kaldal istutakse; Lu *jõgõõ suuz püüvvetää suurt kallaa* jõe suudmes püütakse suuri kalu; J *tševäll jõgõõ viirt on suurõp ku tšezäll* kevadel on jõevool suurem kui suvel; I *eelmuinaa õli jõgõza jõgõõ emä* muiste oli jões jõehaldjas (jõeema); 2. K-Ahl. J-Tsv. oja ручей. – Vt. ka *jega*.

jõtsi-lookka I vikerkaar радуга; *jõtsi-lookka* on taivaaza vihman eellä vikerkaar on taevas enne vihma.

jõtsinal'la M (suurveest jääv) jõemuda нагонный ил (в реках); *vesi kõig meni välää i jätti õmmaa nal'laa kõig, jõtsinal'la* vesi alanes ja (jõgi) jättis oma muda kõik (maha), jõemuda.

jõtsivesi (K-AI.) *jõkivesi* Li J jõevesi речная вода; J *jõkivesi jõvussi* rl. jõevesi jõuks.

jõtt vt. *jotti*.

jõu- vt. ka *jou-*.

jõuk/ku (K-AI.) *jouk/ku* M (Lu Ra J-Tsv.), g. -uu 1. salk, hulk, rühm группа, компания, вагара; K *siz vieväd sinne jõukkuusõõ tüttäriilee õluu* (AI. 32) siis viivad sinna salka tüdrukutele õlut (õlle); J *dovarišš kuhõle äviz med'e joukuss* sõber kadus kuhugi meie hulgast; Ra *teijee joukkua ühs meez võtõv kartotškaa* üks mees teie hulgast teeb pildi (= pildistab); 2. suguvõsa, -selts род; родня; M *borana joukku* Boranovite suguvõsa.

jõulu Kett. K M S J *joulu* Kett. K M Kõ Ja-Len. Po Lu Li J-Tsv. *jeulu* Kett., g. -uu J *jouluu* M Lu J jõulud roždestvo; Lu *joulua pietti narvuzia nellä päivää* jõulusid peeti Narvuis neli päeva; J *jõulunn õlgõt tootii riheesee* jõulude ajal toodi õled tuppa; Po *joulunn tuotii metsäss jolka* jõulude ajal toodi metsast jõulukuusk; M *joulunn piti õlla pool kormua* jõulude ajal pidi

pool loomatoitu (alles) olema; S *peerrää jõulua tšäütii kametiõ* pärast jõulusid käisid jõulusandid; Lu *miikkula pühä alki sütsüzüssä pühäpanekissa, ja jouluussaa* nigulapaast algas sügisel paastu algusest ja (kestis) jõuludeni; J *juumõri i tšezäll piäb jouluu* joodik peab suvelgi jõulusid; Lu *jouluu päiviil vätsi ookak ja üvvää sei, üvvää ja makuzaa* jõulupäevadel rahvas puhkas ja sõi head (rooga), head ja maitsvat; Ja *tuli joulu pühä* (Len. 242) tuli jõulupüha; J *jouluu pühäd veetemm kotonn* jõulupühad veedame kodus; J *jouluu üülle tämä eb eittinnü makkaama* jõuluõõl ta ei heitnud magama; J *jouluu kuullõ süntü jumala poik* jõulukuul sündis Jumala poeg; ■ M *vana joulu jõulud*; M Po *uus joulu* ~ J *uus jõulu* uusaasta; M *kui on vañnaa ja uuvvõõ jouluu välillä puut härmääzä, siz leeb marjavoosi, i tamarjaa i mettsamarjaa kõikkõa leep pal'lo* kui jõulu ja uusaasta vahel on puud härmäs, siis tuleb marja-aasta, nii aiamarju kui metsamarju, kõike tuleb palju; M *uuvvõssa jouluu veeresseessaa noorizo ain tõlmättii* uusaastast kolmekuningapäevani noorsugu aina hullas; J *valõta ko teill uuvvõõ jouluu üüll vaha* kas teil valatakse uusaastaõõl vaha (= valatakse õnne)?; J *uuvvõõ jouluu ohtogonna* vana-aastaõõhtul. – Vt. ka *uuz-*, *vana-*.

jõulu-praaznikka ~ **joulupraaznikka** M jõulupühad, jõulud рождественский праздник, рождество; *kannii mentii joulupraaznikka* nõnda mõõdusid jõulupühad.

jõulupuu J jõulupuu, -kuusk рождественская ёлка.

jõulupühä M *joulu-pühä* Lu 1. jõluueelne paast, jõlupaast рождественский пост; M *jõulupühänn algõttii tšävvnä issumaa* iltaa jõulupaastu ajal hakati istjatel käima; 2. Lu jõulupühad, jõulud рождество.

jõutaa (Kõ), (sõnatüvi основа слова): *jõuta*-J-Must., pr. *jõvvan*, imperf. -in jõuda uspevat'ь, -ть, поспе/вать, -ть; Kõ *eväv jõvvnõ veel* (nad) ei jõua veel; J *en jõvva, on paljo töötä* (Must. 170) (ma) ei jõua, on palju tööd. – Vt. ka *jõutoa*, *jõutua*.

jõutava (K-AI.), transl. *jõutavassi* K-AI. tugev [?] сильный [?].

jõutola (Kõ), pr. *jõvvon*, imperf. -zin Kõ = *jõutaa*; Kõ *jõkaasõõ paikkaa jõutozin* igasse paika jõudsin.

jõutlu ~ **joutu** J-Tsv., g. *jõvuuu* ~ *jovuuu* J -uu [sic!] J-Tsv. jõud; edenemine, (edasi)minek сила; успех; J *jõkivesi jõvussi* rl. jõevesi jõuks; J *tere jõutua!* – *jõutua tarviz* (Tsv.) tere jõudu! – jõudu tarvis!; J *väsüzimm müü, štool'i, ku tüüll ebõõ joutua* kas me väsisime ära, et tõõ

ei edene (tööl ei ole minekut)?; ■ *J jõutua saama* (Tsv.) varandust koguma.

jõutu/a K-AI. P M Lu J (K-Ahl. Kõ-Len.) -ag I *jeutua* Kett. P (R-Eur. Kõ-Len.) *joutu/a* Lu Li Ra J Ku (R-Lön. M Ja-Len.) -ag I, pr. *jõvvu/n* P M Lu J *jevvun* Kett. *jovvun* Lu Li Ra J Ku *jouvun* Lu Ku -u I, imperf. *jõutu/zin* P Lu J *joutuzin* Lu Li J -jõõ ~ -jõ I 1. jõuda, (kohale) jõuda uspe/vať, -ť, podosppe/vať, -ť; P *menin müümää, en jõutunud näüütää, ühie kõrraaka kōikk vietii läksin müüma, ei jõudnud näidata(gi), ühe korraga viidi kõik (ära); M tām eb jõutõnu õmall aigallõ, tälle mikäit tuli mässärüz ta ei jõudnud õigel ajal, tal(le) tuli mingi takistus; Lu jõka poolõõ jovvuv, a enel porjatkaa eb õõ igale poole jõuab, aga endal (kodus) korda ei ole; Lu siä siso sitšäli, miä täti tätsäli, ühtee parvõõ jovvumma. pollee nauhad mõist. sina, õde, sealtkaudu, mina, tädi, siitkaudu, ühtekokku jõuame? – Põlle paelad; I miä jõutuõõ minutti minuttiõõ ma jõudsin minutipealt (kohale); J jovvu tsõirep appi tule (jõua) kiiremini appi!; J jõvvu rutto, kannapäält (Tsv.) tule (jõua) ruttu, kannapealt; 2. edeneda, edasi minna спориться, продвигаться, -нуться; Lu võõnoin inemin ain kopizõb vaa, tüü eb jovvuu aeglane inimene alati vaid kohmitseb, töö ei edene; J ep kuile õõ tüül jõutumiss millegipärest töö ei edene; J väsinüü inimin kui tsõire ni ruta, matk ain eb jovvu väsinud inimene, kuidas (kui kiiresti) ka ei rutta, tee(kond) ikka ei edene; Ra oroï joxsï, matka joutu rl. tākuke jooksis, tee edenes; 3. valmida, valmis saada pospe/vať, -ť, созpe/vať, -ť; M mettsä marjad jõutuvad iil'iaßsi metsamarjad valmivad eliapäevaks; M kõõz on tsülmä suvi, sis panidorad eväð jõvvu kui on külm suvi, siis tomatid ei valmi; M lāntü veel bõõ jõutunnu hapupiim pole veel päris haru; M leiväd jo ahjoza jõutuvad, tsühseväd leivad saavad ahjus juba valmis, küpsevad; M sauna jõutu jo valmiissi saun on juba valmis (= kõetud); 4. sattuda populať, -сть; Li kui nämäť sihee jovvuttii kuidas nemad sinna sattusid?; Lu üvvää ettsi, a pahõpaa joutu kk. otsis head, aga sattus halvemasse (= sattus vihma käest räästa alla); Lu suõssa peltšaz, a karullõ joutu kk. kartis hunti, aga sattus karule; L babuška pahaa jältsüill joutu eideke eksis ära (sattus vanakurja jälgedele); ■ J nok, kui siä eläd (jõvvu) noh, kuidas sa elad?; J näd jo vanassi jõutuzin näed, olen juba vanaks jäänud; Ku ei jovvu meelee ei tule meelde. – Vt. ka jõutaa, jõutoa.*

jõutulain M, g. -zõõ = joutava; tām on jõutulaim meez ta on jõude mees.

jõutu/ussa Ra (Kett.) -ss J-Tsv. -ussag vdjI *joutu/ss* J-Tsv. -ussag (I), pr. *jõutu/n*, imperf. -zin 1. Kett. J-Tsv. jõuda uspe/vať, -ť, pospe/vať, -ť; 2. kiirustada, rutata, tõtata pospeš/ať, -ить, спешить; vdjI *jõutuuskaa* rutake!; 3. valmida, küpseda pospe/vať, -ť, созpe/vať, -ť; I kõõs *jõutuuvad marjad* kui marjad valmivad; 4. (suureks) kasvada подp/ocтať, -асти, входит, войти в силу; Ra *lantud isutõttii, kõns taimõd jõutuustii* kaalikad istutati (maha), kui taimed kasvasid suureks; 5. sattuda populať, -сть; J *joutusti vasati-kko* satuti vastamisi; J *vassaa jõutuss* vastu sattuda.

jõut/õ M jõude; söõtis незанятый; под паром (о поле); *kase maa on jõutõ* see maa on söõtis. – Vt. ka joutava.

jõutõzla M, g. -aa = joutava; tām on ain jõutõza ta on aina jõude.

jõv/i Kett. K-Ahl. P Ke-Set. M Lu J (I) *jevi* Kett. K U M Ja Lu J-Tsv., g. -ii P J jõvvii vdjI *jev/ii* Kett. -i J jõhv конский волос; Lu õpõzõõ ännäð jõvïd hobusesaba jõhvïd; Lu häntä on jõvïssa, a muitõz on, selläz on õpõzõõ karva saba on (hobusel) jõhvïst, aga muidu on, seljas on hobuse(l) karv; M jõvïssa õli tehtütsi pikkarain määtla jõhvïst oli tehtudki väike pintsel; J roozгаа siim on siottu jeviiss piitsa keel on punatud jõhvïdest; ■ Lu *jevi mato* (vere)kaan. – Vt. ka joohi.

jõvi- vt. ka jevi-.

jõvik/az K P M Lu Li Ra J I (Ja-Len.) -õz (J) *jevik/az* Kett. K U M Kõ Ja Lu Li Ra J I -õz Lu J-Tsv. *jeevikas* I-Len., g. jõvikkaa K M J -kaa M Lu J, pl. Бwикадъ Tum. jõhvikas клюква; Lu *jevikõz kazvop soiz, jevikkaal on piťšäd varrõd ja hoikad, tāmä kazvov maata müü jõhvikas kasvab soodes, jõhvïkal on pikad ja peened varred, ta kasvab mõõda maad; J mari-kaašša tehtii ruis-javoss, pantii poolõssa vai jõvikassa marjapuder tehti rukkijahust, (sekka) pandi pohli või jõhvïkaid; Lu *nenä niku jõvikaz* nina (punane) nagu jõhvïkas; J *hapo niku jevikõz, dalisko vätšev taari* hapu nagu jõhvïkas või kange taar.*

jõvik/ka J (Li) -kõ J-Must. *jevikka* K Li, g. -aa = jõvikaz; Li *rüüzjavoss ja jõvikass* tehtii (marjaputru) tehti rukkijahust ja jõhvïkatest.

jõvikkaa/za: -z Ra *jevikkaaz* Lu adv. jõhvïkal за клюквой, по клюкву; Ra *õlin jõvikkaaz* olin jõhvïkal; Lu *sütsüüzüllä tsävääð jevikkaaz* sügisel käiakse jõhvïkal.

jõvikkanenä Lu punane nina; punase ninaga inimene, punanina красный нос; человек с красным носом.

jõvilauta Ränk M-Set. *jevilauta* M (hobuse-

sabajõhvidest tehtud) linnupüünis (laudalusel) silok (из конского волоса, с деревянным днищем); M *lahzõv lintuita püütääz, sitä kuttsuaz jevilauta. näitä kuileev tehtii opõzõõ ännässä, señnee perässä kutsuttii jevilauta* lapsed püüavad linde, seda (püünist) kutsutakse *j.* Neid tehti kuidagi hobusesaba(jõhvide)st, sellepärast kutsuti *j.*

jõvilintu Ra aedpõõsalind, jõhvilind садовая славка; *jõvilintu teep pezää õpõzõõ änteiss ja kõik. pikkarain lintu jõhvilind teeb pesa hobusesaba(jõhvi)dest ja muust. Väike lind.*

jõvi-pagla (J) jõhvnoõr (jõhvist õngenõõr) леса из конского волоса; *nii valmeinnaa jõvi-paglaikaa mivvää nii, valmina, (juba koos) jõhvnoõridega müüakse (õngi).*

jõvisigla M-Set. jõhvsõel сито из конского волоса.

jõvvutloi J-Tsv., g. *-toma* J 1. saamatu, mannetu беспомощный, неумелый; *ep sill tüü etene, siä õõd nii jõvvutoi sul tõõ ei edene, sa oled nii saamatu; 2.* jõuetu, nõrk бессильный, слабый.

jõvvuttaa K-Ahl. K-AI. (J-Must.) *-ta ~ jõvvutta* J-Tsv., pr. *-an ~ -õn ~ jõvvutõn* J, imperf. *-in ~ jõvvutin* J 1. (tagant) kiirustada; edendada, edasi viia, (edasi) aidata торопить, потор/апливать, -опить; под/гонять, -огнать; подсоблять, -ить; *J miä näen, tämä siäl laizguttõõb, meek tätä vähäize jõvvut ma näen, ta laiskleb seal, mine (õmeti) kiirusta teda natuke (tagant); J mee avit naapurilõ, jõvvut vähäize mine aita naabrit, aita natuke edasi; J pikkarain api jõvvutõp tüüt etez (ka) väike abi viib (aitab) tööd edasi; J vihm jõvvutõb rüütseit kasvotta vihm edendab rukki kasvu (vihm aitab rukist kasvada); 2.* valmistada, valmis teha готовить, под-, при-; *K ved illoll pitääs troitsaa pühapäivää, õlutta tšihuttaas, sillä miä tahon i jõvvuttaa pulmattsi troitsassi, ühed hukkausõd: pühapäivä i pulmad* (AI. 11) Illo (Undovas) peetakse ju suvistepüha, pruulitakse õlut, sellepärast ma tahan suvisteks ka pulmadega valmis jõuda, ühed kulud: püha ja pulmad; *K dai tšüntivät, tšülvivät nisuu, da niittivät da tappoivat, da lõunaahsi piiraga jõvvutettii* (Ahl. 116) (muinasjutust:) ja künsid, külvased nisu, ja lõikasad ja peksid, ja lõunaks tehti pirukas valmis.

jäh, jähj Kr jää лёд; *jäh kalla jäämägi.*

jäilne (M-Set.) *-n* J-Tsv., g. *-zee* M *-ze* J jäine, jääst; jäätunud, jääs ледяной; льдистый; *M sis tehtii kaks kotoa, suõlõõ juttõl: sillõõ teemmä järeze a millõõ puizõõ* (Set. 62) siis tehti kaks maja, hundile ütles: sulle teeme jääst ja mulle puust; *J tee on ilin jäin tee on kiilasjääs.*

jäizüi: *-i* J-Tsv. adv. möõda jääд по льду; *opõziika jo ajõtti jäizi* hobustega sõideti juba möõda jääд.

jäkärrik/ko P, g. *-oo* kõva, sitke, vintske твёрдый, плотный; *kahtsi puu on järärikko, tätä pitääs kõikkõa kõvõpassi puussi* kasepuu on vintske, seda peetakse kõige kõvemaks puuks.

jälelez ~ *-z* Ku 1. adv., järæl следом; *mutku hään järleez tema (oli) muudkui järæl; siz zemskoo miko mäni järæs kattsomaa, että mitä siin tuab valmeessi* siis läks Zemsko Miko (voorimehe) järæl vaatama, et mis seal juhtub; **2.** postp. järæl за, вслед за; *minuu järleez minu järæl. – Vt. ka järll'ezä.*

jällelizev Lu pl. t. päramised (poegimise järæl) послед; *perät ku ilaz, järlelizev* kui koristas päramised (ära), *j-d.* – Vt. ka järll'tsi.

jälllee Lu Ku *-e* Ra *-õ* [sic!] J-Tsv. jälle, taas опять; *J võib õll jot järllõ puutum m ühte võib olla, et järle satume kokku; Ku müü üli tunnii meemä järlee sinuukaa etez meie läheme üle tunni (aja) järle sinuga edasi; Ku meni kozzomaa järlee okkia läks taas Oket kosima.*

jäll'ezä J-Must. postp. järæl за, вслед за; *tämä järll'ezä tuttii pal'to rahvassa* (Must. 155) tema järæl tuli palju rahvast. – Vt. ka järleez.

jäll'tsi Kett. vdjL K L P M Kõ Lu J I Ko Kl (U Li Ra vdjI) järll'tsi Lu *-ki* (Ku), g. *-lee* M Lu J I *-lie* P *-le* J *-jee* (J-Must.) *-d'ii* (vdjI I Ko Kl) *-ee* (Ku) **1.** jälg след; *J kats, lumõõ pääll on sveezõd järnese järleev* vaata, lume peal on värsked järnesejäljed; *J mitä joonitteed minu järll'tsi(t) müü* mis sa jooksed minu jälgi möõda; *M katti ahjoo meeb, järll'tsää p tee, ahjos tuõb järll'et toob.* *Avu* (Set. 16) mõist. kass läheb ahju, jälge ei tee, ahjust tuleb, jäljed toob? – Ahjuluud; *M tupa täünnä tuttavä, ühtä õmaaaz et tunnõ. Jäll'tsi* (Set. 18) mõist. tuba tuttavaid täis, ühte(gi) oma (sa) ei tunne? – Jälgi; *M jalga* tallaa järll'tsi jalajälgi; *P vott rattaa järll'ttä müõ mene* vaat, (vankri)roobast (ratta jälge) möõda mine; *Lu laivaa järll'tsi, laivaa struja* laevate; *Lu liineikaa järll'tsi* joonlaua(ga tõmmatud) joon; *Lu minuu meez jäi pahoil järll'tsil* mu mees jäi purjutama (sattus vanakurja jälgedele); *Lu vääräll teell ~ paha järll'tsil* vääral teel ~ vanakurja jälgedel; *Lu babuška paha järll'tsiill joutu* eideke eksis ära (sattus vanakurja jälgedele); *I kehnoo järll'tsilõlee puuttujõõ* eksisin ära (sattusin vanakurja jälgedele); *J järll'ee siha* jälje koht; *J järll'tsiä laskõma* jälgi tegema (jätma); *J järll'tsiä ajama* jälgi ajama; *J järll'tsiile saama* jälile saama; *Ra sis ku lehmä libo lammaz õhzüüää mett-sää, siiz väänetää järll'ee.* siiz lehmää järll'tsiä väänetää *angokaa murnippäi väräjää, kotoo*

poolõõ i siiz lüüvää tširvez kõlmõttõmaa irt-tää i jätetää sinne, kunnis tuõp kottoo siis kui lehm või lammas eksib metsa, siis keeratakse jäljed (tagasi). Siis keeratakse lehma jäljed hanguga tagurpidi, värava, kodu poole, ja siis lüüakse kirves kolmandasse palki ja jäetakse sinna, kuni (lehm) tuleb koju; **2.** (koera-, sääse-)hammustus, sääsekupp (собачий) укус, (комариный) укус; Lu *koiraa jältši on kehno koerahammustus on halb*; J *sääsk ku süüv, siis see jältši kõvassi tšihgub* kui sääsk hammustab, siis see sääsekupp sügeleb väga; J *sääzgee jältšiä ep piä tšihguttaa* sääsekuppe ei tohi sügada; **3.** pl. (heina)riismed подгрёбье, подгрёбки; Lu *ku arrossaa einää, mikä jääv vähäzee takkaa, jutõllaa: jääväv jälleb, piäv uutõõ arrossa* kui riisutakse heina, mis jääb vähekese järele, öeldakse: jäävad riismed, peab uuesti riisuma; M *miä võtin pärähmää, a stä võta jälleb* mina võtsin (heina)sületäie, aga sina võta riismed; I *mitä siä jätid jälleb pehkojõõ tağgaa* miks sa jätsid (heina)riismed põõsaste taha?; I *einää jälleb* heinariismed; **4.** päramised (poegimise järele) послед; I *annav lehmäle juuak kaijee stop tämä pigõpaa puhassuisig, jältši puhassuisig lehmässä poizõgõ* annad selle (= esimese piima) lehmale juua, et ta puhastuks rutem, (et) päramised tuleksid (puhastuksid) lehmast välja; I *se jältši piäv ilatak poiz. senee jällee süüv, siz vähäpik piimää annav* need päramised peab koristama (lehma juurest) ära. (Kui lehm) sööb need päramised (ära), siis annab vähem piima. – Vt. ka *jällelized*.

jältšimaila: -l Lu adv. järelpulmas на хлебинах; *perrää pulmiõ õli, jutõltiü jältšimailil täsväv; näтели meni, siiz mentii äjää ämmää kaas noorikaa talloo, taaz õli pulmad* pärast pulmi oli, öeldi, järelpulmas käia; nädal läks (mööda), siis mindi äia ja ämmaga nooriku (pruudi) tallu, taas olid pulmad.

jältšimailõõ J adv. järelpulma на хлебины; *jältšimailõõ mentii noorõõ taataa taloosõõ pühänne peräss pulmi, tõin pühä tulivad isä da emä ženiḡaa taloosõõ jältšimailõõ* järelpulma läks noorpaar (pruudi) isa tallu püharäeval pärast pulmi, teisel püharäeval tulid (pruudi) isa ja ema peigmehe tallu järelpulma.

jältšiä J-Tsv., pr. *jäll'in* J, imperf. -zin J jälitada, jälgi ajada выслѣживать, выследить; *meemme karua jältšimä* lähme karu jälitama.

jäme vt. jämiä.

jämetülz J-Tsv., g. -hsee: -se J jäme(dam) koht, muhk утолщение; *kase irsi bõõ aivo üvä: paikottaa puuttuvõd jämetüsev* see palk pole päris hea: paiguti on jämeda(ma)id kohti.

jämi vt. jämiä.

jämis/süssä: -süss J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -sü J = jämissüä.

jämis/süä J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -sü J tiheneda, pakseneda сгущаться, -ститься.

jämis/üz J-Tsv., g. -hsee: -see J (orig.: сгущение; свёртывание).

jämliä Kett. P M-Set. J (K U Pi) *jämmiä* M Kõ I (vdjI) -miä M Kõ Po Lu Li Ra I -meä Lu (Ra) *jämmee* (Ko) -e J-Must. -i ~ jemme Kr, g. -iä J *jämmiä* M **1.** jäme толстый; J *tširvelee pantu jämiä varsi* kirvele (on) pandud jäme vars; J *kats migäd lustid jämiät puud* vaata mis(sugused) ilusad jämedad puud; J *jämiä vitts jäme vits*; **2.** paks, tihе густой; Lu *rooppa on jämmiä, a velli on vetelä puder* on paks, aga kõrt on vedel; J *nii on jämiä rokk, jot luzikaa varsi meni kattsi* on nii paks (hapu)kapsasupp, et lusika vars läks katki; I *tšihutav tšihutav kõõs tämä tuõv jämmiässig* keedad, keedad, kuni ta (= kiisel) läheb paksuks; J *jäme suppi* (Must. 169) paks supp; Ra *jämmiä rahka* paks kohupiim; M *banjka tõmpaz jämmiä veeree vällää* kupp tõmbas paksu vere välja; Kett. *jämiä savvu* paks suits; M *arvad ivussõd, a senel on jämmiäv ivussõd* hõredad juuksed, aga sellel on paksud (tihedad) juuksed.

jämiältää: *jämmiältääg* I paksuna, paksult (toitude kohta) в густом виде; *jämmiältäät tiid* (supi) teed paksu(na).

jänesseekapussa M *jäneskapussa* Ra *jänesee-kapuss* J-Tsv. *jänesekapsas заячья капуста, кислица.*

jänesee-ublikaz M *jänesee-ublikaz* Li -õz J-Tsv. *jänesekapsas кислица, заячья капуста.*

jänlez Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J I (R-Eur.) -iz [*< is*] J I-Len. Ku *Янесь* Tum. -nän ~ -n ~ jennen Kr, g. -ehsee K P -ehsie P -essee M Kõ -esee P Lu Li Ra J *jänes* заяц; Lu *jänes ku johzõb rissi teessä vai johzõb vassaa, jutõlti, õnnia eb leene* kui *jänes* jookseb risti üle tee või jookseb vastu, (siis) üteldi, (et see) õnne ei too; J *valkad jäneset tševäjel* mennä ruskassi valged *jänesed* lähevad kevadel hallikaspruuniks; Lu *kõrvõt pissüz niku jänesel* kõrvad püsti nagu *jänesel*; P *tämä on niku jänez, peltšääv* ta on (arg) nagu *jänes*, kardab; M *jänesee papalod* *jänes* pabulad; ■ Kõ *senell on jänesee nahgaakaa perze paikattu* kk. see on argpüks (sellel on *jänes* nahaga perse paigatud); J *kül sel(le) õlti jänes* tempud küll see oli arg (küll sellel olid *jänes* tembud); Kõ *senell inehmizell on jänesee süä* see inimene on arg (sel inimesel on *jänes* süda); Lu *jänesee kõrvad* ergud e. teravad kõrvad (*jänes* kõrvad); Ra *jänesee*

uulõd jänesemokk (= sünnipärane huulelõhe); *P enne vai ätä juttõlivan: ep saa süvvä jänehsee kapusoi, nõizõd nagramaa, meneb uuli lõhtsi* ema või isa ütlesid: ei tohi süüa jänesekapsaid, hakkad naerma, huul läheb lõhki; *M jänese ublikkaad* jänesekapsad; *Lu jänese roho* jänesekapsas; *Lu Ra jänese kakku* tael, kuiv puukäsn; *Kõ jänesee kãpälã ~ jänesee jalka* kassikäpp (taim). – Vt. ka *jãno*.

jãnezikko J-Tsv., g. -oo: -o J jänesemets (jänesterikas mets) лес, избоблюющий зайцами; *tahod menne jahilõ, ni eestã etsi jãnezikot tãttee* tahad jahile minna, siis otsi enne jänese metsad üles.

jãnn vt. *jãnez*.

jãnni Ku: *ko puit lohõd, ko viskaad nintaa ettã hãän on veel ühes kiini, siz lahzella jãnni kazvõp kiiree* kui puid lõhud, kui viskad nii, et ta (= halg) on veel ühes kinni (= on lõpuni lõhestamata), siis lapsel kasvab varsti j.

jãnnis/sãä Li, pr. -ãn Li, imperf. -in Li **1.** pingutada, pingule tõmmata натягивать, -нуть; *jãnnissi õhjad* tõmbas õhjad pingule; *se piãb jãnnissãä, tãmã on kõvassi slaaboi* seda tuleb pingutada, see on väga lõtv; **2.** kangestada, kangeks teha деревенеть, коснеть, костенеть; *kõikk jãnnissi kagla soonõt tšülmã* külm tegi kaelasooned puha kangeks; **3.** impers. pakitse-da, valutada ныть, болеть; *taita nõizõb ruuzu, ku jãnnisãb millõ jalkaa* vist tuleb roos, et mul jalg pakitseb.

jãnnitsee/õ M-Set. kurgunibu язычок.

jãnnã vt. *jãnez*.

jãn/õ J-Tsv., g. -oo: -o J jäneseke зайчик; *tuõ meile, meill õj kahs pikkõraiss jãnoa* tule meile, meil on kaks väikest jänesekest.

jãn/si J-Must., g. -nee (orig.: jãne).

jãnsitsee/õ J-Must. kange keelega inimene косноязычный человек.

jãnt/tã¹ Ra J-Must., g. -ãä (puu)mãhk оболонь.

jãnt/tã² Li, g. -ãä adj. pingul тыгой; *tšüinitã kõvõpassi, stø tullõis jãnttã* pinguta kõvemini, et oleks pingul.

jãrehtlãä L, pr. -ããv, imperf. -ii tãratada, kor-raks tãriseda ухнуть; *mettsãkõlkku ep kolõhta, i jarvyõ ranta eb jãrehtã* rl. metsakõlk ei kolata ja järverand ei tãrata.

jãrelt J-Tsv.: *noh, jok sõtamehet tulti tšüläse? – da vot jãrk jãrelt ootõõmm noh, kas sõdurid tulid külasse?* – Just praegu ootame.

jãrestlãä Lu Li Ra J -ãã Lu J-Tsv. *jãrjestãä* Lu Ra J **1.** kohe, (otse)kohe тотчас, сейчас, сразу; *Lu meillã jãrestãä risitãtti lahs, ku sün-tü* meil ristiti laps (otse)kohe, kui sündis; *Li too*

*jãrestãä, miã kaugaa ootõõmaa en nõiz too kohe, ma ei hakka kaua ootama; Lu kane on üvãd arvõtusõd, jãrestãä saat tolkuu need on head mõistatused, kohe saad aru (= arvad ära); **2.** kõigepealt, algul сперва, сначала, прежде всего; *Lu jãrestãä läheb aroo vars. aroo vartõõ panna aroo seltãä* kõigepealt on rehavarre. Rehavarre külge pannakse rehapea; *Ra skripkoi jãrjestãä ebõ-lluõ, a perrãä jo õli* viiuleid algul ei olnud, aga hiljem juba oli; **3.** äkki вдруг; *J vass õlin toor-terve, de jãrestãä tuli rappauz* alles olin täiesti terve, ja äkki tuli rabandus. – Vt. ka *jãrkeã, jãrkeãsee, jãrkeãssi, jãrkeãzã*.*

jãristãä (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *jãristã- J-Must. tãristada, kolistada* тарыхтеть, ухать (orig.: tãristã-).

jãri/sã M-Set. (Kett. K-Ahl. P) -ssã (Lu J) -ss J-Tsv., pr. -zeb P M J -seb K-Ahl., imperf. -zi Kett. J **1.** väriseda; varpuda; plagiseda (hammaste kohta) дрожать; трястись; стучать (o зубax); *Kett. idgõttii, tsto pää õtsaz jãrizi* itketi (= lauldi itkusid), (nii) et pea otsas värises; *K la tantsin, tare jãriseb* (Ahl. 104) rl. las tantsin (nii, et) tare väriseb; *J hampaat jãrisevãt tšülmãzã* (Must. 170) hambad plagisevad külmast (külmã käes); **2.** kumiseda (kõrvade kohta) гудеть (в ушax); *Lu kõrvãd jãrissãä* kõrvad kumisevad; **3.** kolistada, koputada греметь, стучать; *J lehmed jãrissã lauttõz* lehmãd kolistavad laudas; *J meek kattsãhta, tšen jãrizeb uhzõz* mine vaata, kes koputab uksele (kolistab ukse taga). – Vt. ka *jãrãtã, jãrisã*.

jãri/lã J-Tsv. (R-Eur.) *jãrjã* (R-Reg.), g. -ã = *jã-revã*; *J vasara varsi on tehtü õikõ jãriãss puuss* vasaravars on tehtud hästi sitkest puust; *R pantu ne jãrjüt jãriãt* (Eur. 43) rl. (on) pandud need pingid tugevad.

jãrjukkõiln J-Tsv., g. -zõõ J pingike, jãrike skameecka; *toukkaa millõõ jãrjukkõin jalkoin nalaa* tõuka mulle pingike jalgade alla. – Vt. ka *jãrtšü*.

jãrjüujalka: *jãrjüujalka* (R-Reg.) pingijalg nõjka skameйки; *pantu jãrjüüd jãrjãv, jãrãvãised jãrjüujalkad* (Reg. 59) rl. (on) pandud pingid tugevad, tugevad pingijalad.

jãrk J-Tsv.: *jãrk jãrelt* pisitasa, vähehaaval; *noh, jok sõtamehet tulti tšüläse? – da vot jãrk jãrelt ootõõmm noh, kas sõdurid tulid külasse?* – Just praegu ootame.

jãrk/lã Kett. K L M Kõ I -iã L M Po I -iẽ L *jãrkkiã* I -iãã K-Ahl. K-AI. -ãã K-AI. K-Set. **1.** kohe, otsekohe, sedamaid тотчас, сейчас; *K ku mentii eittsee, sis tehtü jãrkeã tuli* kui mindi õitsile, siis tehti kohe tuli (= lõke); *L tulõ jãrkie tagaas kotuo* tule otsekohe koju tagasi; *M nõd*

jo ääli kärrääb, järkiä kuulub, etti on vana ääli näe, juba hääl käriseb, kohe on kuulda, et vana hääl; **2.** K-Set. praegu сейчас, теперь; **3.** aina, üha, järjest всё, всё только; то и дело; M *täm järkiä meep talloi möö* ta käib aina (järjest) talust tallu (talusid mööda). – Vt. ka *järestää, järkeäzä*.

järkeäsee Kõ = järkeässi.

järkleässi ~ **-iäss** M kohe, otsekohe тотчас, сейчас; *en võinnu juolla järkiäss* ma ei võinud kohe öelda; *sie järkeässi tahot saata rahhaa* sa tahad kohe raha saada. – Vt. ka *järestää*.

järkleäzä: -eäz ~ -iäz P -ääz K-Set. järtsääs K-Set. **1.** kohe, (otse)kohe тотчас, сейчас; P *miä järkiäz en täätännü juolla* ma ei osanud (teadnud) kohe ütelda (= vastata); **2.** K-Set. praegu, parajasti сейчас, теперь; **3.** ikka, üha, järjest всё, всё только; то и дело; P *suurõt kalmuod švietaa kalmuod on i järkeäz avvatass siällä* (on) suur kalmistu, rootslaste (rootsi) kalmistu, ja ikka (veel) maetakse seal. – Vt. ka *järestää, järkeä*.

järtsiä (J), pr. *järdžin*, imperf. -zin taguda, raiuda ударять, -ить, колотить; *järtsi ömii jalkoi* tagus oma jalgu (kivide vastu). – Vt. ka *särtsiä*.

järtsü Kett. Ränk Set. K L P M Kõ S Ja-Len. Lu Li J I (R Ra) -tš Ke -kü Ku *Ерчу* Tum. *gerke* Kr, g. -jüü L P M Lu Li J -džüü P Lu -d'üü (I) järriü (Ra) -üü (Ku) **1.** pink; järi скамейка; скамеечка; L *isä emä issuuvad järjülee lavvaa tivvie isa* (ja) ema istuvad pingile laua juurde; M *a perennaa issu ain järjüü ösalla, öllöiz va pere söönnü* aga perenaine istus alati pingiotsal, oleks vaid pere söönud; Lu *vana ämmä ko kooli, pestii, pantii järtsüjee pääle* kui vanamemm suri, pesti, pandi pinkide peale; Lu *riüis, ku oij kuiva, ku tahotaa terveht ölkia, siz rütseitä ep tapõtu primuzlaakaa, a särjettii järdzül* kui rukis on kuiv, kui tahetakse tervet õlge, siis rukist ei pektud koodiga, vaid rabati pingil; R *järtsüü lüömmä siiz lahgotamma maalõö* (viljavihud) rabame vastu (viljapeksu)pink, siis laotame maha; J *issuu sännüü järjülee, saa soojaa istu* (ahju)pingile, soojenda end (saa sooja); Lu *saunaz öli tehtü pittsä kaukolo, vätsi issus peenil järtsüül ümpäri kaukoloa* sauna(s) oli tehtud pikk küna, rahvas istus väikestel pinkidel (järidel) ümber küna; Lu *anna millõ järtsü, miä välhessi aigõssi isahtaan* anna mulle järi, ma istun väheks ajaks; M *peeni järtsü jalapink, järi*; **2.** Set. Kr tool ступ. – Vt. ka *jalka-, livuz-, vokki-*. – Vt. ka *järjikköin*.

järvi vt. *jarvi*.

järvi- vt. ka *jarvi-*.

järvikalanikka M järvekalur рыба, промышленяющий только на озере; *isä öli kalanikka, tämä öli järvikalanikka, eb öllu merikalanikka* isa oli kalur, ta oli järvekalur, ei olnud merekalur.

järästää (M Kõ-Len.), pr. -ääb, imperf. -ii: -i M Kõ **1.** prantsatada, mürtsatada грохнуть(ся), тряхнуть(ся); M *vaat kui järästi maalõö, muuta ku elizemin kuulub* vaat, kuidas prantsatas maha, muudkui kolin kuuldub; **2.** müdiseda, tümiseda гудеть (от топота, грохота); Kõ *maa järästi* maa müdises.

järätä M (J-Must.), pr. -äv: järääb M, imperf. -zi: -z M (sõnatüvi основа слова:) järjä-J-Must., **1.** väriseda, rappeda дрожать, тряситься; M *kõikk süämmüsed järäävöv* kogu sisemus väriseb; M *šokad vai järäävöv* põsed vaid värisevad; **2.** vuriseda (voki kohta) жужжать (о прялке); J *vokki järjä-* (Must. 170). – Vt. ka *järisä*.

järäväilne ~ **jarovainõ** (R-Reg.), g. -zee = järävä; *pantu järjüd järäv, järäväiset järjüjalkat* (Reg. 59) rl. (on) pandud pingid, tugevad pingijalad.

järäütellä: -elle J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -elin J frekv. koputada стучать; *mee ava uhs, tšenle järäütteev* mine ava uks, keegi koputab.

järäülttä: -üttä J-Tsv. -hüttää Lu, pr. -ütän J -hütän Lu, imperf. -ütin J -hütin Lu raugutada (ust), põrutada (rusikaga) хлоп/ать, -нуть; Lu *elä järähütä ussa ära rauguta ust!*; J *joosti rihess de järäütetti uhs tšiin* joosti toast (välja) ja virutati üks paukudes kinni; J *järäütti kula-kõl lauta* põrutas rusikaga (vastu) lauda.

jäsan vt. *jessan*.

jäse/n J (Lu Ra), g. -nee ~ -nä J liiges сустав, сочленение; J *tšülmetti jalgõd de nütt jäseñit vaivõttaav* jalad said külma ja nüüd liigesed valutavad; J *millõ jäsenet krutiissaa* mul liigesed naksuvad.

jäšikka vt. *jašikka*.

jätäzi L P *etaži* J, g. *jätäzi*: -ii J (maja)korrus этаж; J *eletä tõizõz etažiz* elatakse teisel korrusel.

jätin J-Tsv., g. -nää: -nä J kära; askeldamine шум; *kuuntõkk mikä pulm-taloz on jätin* kuula, missugune kära on pulmamajas.

jätisä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J kära teha шуметь.

jätšerik/laz P, g. -kaa krobeline, krobeline koorega шершавый, с шершавой корой; *jätšerikas kahtsi* krobeline koorega kask.

jättää M Kõ Lu J (K R U Li Ku Kr) -teä L P -tä J -tääg I, pr. -än R U L P M Kõ Lu J, pl.

1. p. *jattim* Kr, imperf. -in R U L P Lu J 1. jätta ostav/лять, -ить; J *peri väl'lä ömaz riiss, ehan nii saa jättä* nõua oma asi kätte, ega (ju) nii saa jätta; Lu *eb õõ jumalaa kotonn, on jätet-tü trengid, nüv on pit'sällized vihmas* jumalat ei ole kodus, on jäetud (ainult) sulased, (sellepärast) on nüüd pikaajalised vihmad; Li *tserkka on kalojee segaz, süüv ailija, muuta eb jätä ku pää ja roo* merikilp on kalade seas, sööb räimi, muud ei jätä (järele) kui pea ja luu; Lu *lähtemä jätetää suguss* õhv jäetakse tõuloomaks; M *sõtamehed mentii niku lumi sulii, noorikõd jätettii itkõmaa* sõjamehed läksid nagu lumi sulas, jätsid pruudid nutma; M *ühessi vuuvvõssi jättääs tsüntämättä, se on ahopõlto, ahonurmi* üheks aastaks jäetakse kündmata, see on sööt; J *jätä. kehtaat siä tāmākaa tsizgaskõll jätä* (järele)! Viitsid sa temaga jännata!; Li *jätti tüü minuu kaglaa* jättis töö minu kaela; J *väliä jättemä vahet jätma*; J *vetel kraask valup seinä müü alaz de jätäb viirud* vedel värv valub seinä mööda alla ja jätab viirud; Kõ *miä sinuu jätän* ma jätan su taha (= jõuan sinust ette); Lu *minnu jätettii üüssi* mind jäeti õöseks (= jäeti õöbima); Lu *jätetää perrää urokkaa* jäetakse peale tunde; Lu *miä jätin tüü tšezzee* ma jätsin töö pooleli; J *jättega tüü maalõ jätke* töö(tamine) järele!; J *jätti pal'l'o dobraa perälee* jättis palju varandust järele; M *jätät siä minnu rauhuusõõ vai ev kas sa jätad mu rahule või ei*; J *jättemä sel'l'ää taga* selja taha jätma; 2. maha jätta, hüljata ostav/лять, -ить, поки/дать, -нуть, брос/ать, -ить; L *kuoli enne, jätti minuu r1. suri* ema, jättis mu maha; Lu *meez jätti naizõõ, meni naizõssa erii* mees jättis naise maha, läks naisest lahku; I *χolostõi tõizõõ võtti, a tāmää jätti* poiss võttis teise (tüdruku), aga tema jättis maha; Kr *tagga jättend* maha jätnud.

jätüs-suku M ülejäanud sugulased остальная родня; need saatõttii tserikkoo noorõõ, mentii podruškaD, šaferiD, a jätüs-suku jättii kõik sihe illoa pitämää noorpaar (noored), need saadeti kirikusse, läksid (ka) pruutneitsid, peipoisid, aga ülejäanud sugulased jäid kõik siia pidutsema.

jätü/z K P M Lu Li J-Tsv. (Ja-Len.) jättüiz Lu (I), g. -hsee: -see M Li -se J ülejäanu, jääk, põhi; jäänus; adj. ülejäanud остаток, остатки; ostальной; M *suku sööp piiragaa, jätüz anttaaz* [sic!] ääri-väjelee sugulased sõõvad piruka, ülejäanu antakse lapuliste; Lu *jät-tüssil kanfettia õsa* ülejäanu (= ülejäanud raha) eest osta kompvekke; P *kõm päivää piti tehä mõizaasyõ, a jätühset sis koton* kolm päeva (nädalas) tuli teha mõisa(le) tööd, aga ülejäa-

nud siis kodus; I *avitag millõõ jättühsüä, sõsaria i vel'd'ia süüttäg, pikkaraisia* aita mul ülejäanud, õdesid ja vendi, pisikesi, toita; Lu *jätüz on taari, jääp taariss* (õlle) põhi on taar, jääb taariks; Li *supii jätüsee üli servää rüüp-pään* supi jäägi rüüpan üle (taldriku)serva; Lu *em miä võõrassa jätüüssä taho* ei ma võõrast jäänust (= teiste jäetut) taha; K *a jätühset kulakkaa pantii, jätühset sõrmõõ* aga ülejäanud sõrmed suruti rusikasse; J *jätüsed omenõt saap jo halvõpõssi müüvve* ülejäanud õunu saab juba odavamalt müüa. – Vt. ka jäämä, jäänüz.

jätüzvesi M ülejäanud vesi остатки воды; *joota opõn pangõssa, a jätüzvesi viskaa maalõõ* jooda hobune pangest, aga ülejäanud vesi viska maha; *a mitä õli vaattajia minuu siäl-lä, ne võtõttii kõik kasõttii, a millõõ sis pantii jätüzvesi pihalõõ kõrõtalõõ* aga kõiki minu (pealt)vaatajaid seal, need kõik kasteti märjaks, aga mulle pandi siis ülejäanud vesi õlale kaelkookudele.

jätüzvätsi L ülejäanud inimesed (peres) остальные люди (в семье); *a jätüzvätsi, kummõd veel i škouluš tsäütti, neitätsi panti võrkko*i kutomaa aga ülejäanud inimesed (peres), (ja need), kes veel kooliski käisid, neidki pandi võrke kudu-ma.

jävvä (Kr) jääda оставаться; *jaga jummalaga jääge* jumalaga!

jää K M Kõ Ja Lu Li Ra J I jeä L jäh ~ jähj Kr, g. jää Lu Li J I jää лёд; Lu *tševvässä jää algap sullaa rantoissa* kevadel hakkab jää randadest sulama; Li *müõ õlimmõ viijjet suutkõd merelle jää päälle* me olime viis õöpäeva merel jää peal; M *tiper taper teetä möõ, jänēs johzõb jät-tä möõ. Tuisku* (Set. 17) mõist. t. t. teed mööda, jänēs jookseb jääd mööda? – Tuisk; Lu *jätä löikõtaa sakuriikaa* jääd raiutakse tuuraga; Lu *meri on puhaz jäissä* meri on jääst puhas; Lu *suur vesi jökiloiz, jää meeb alaz* suurvesi (on) jõgedes, jää läheb alla (= on jääminek); M *ku on lakõa jää, siz on üvä liukua* kui on sile jää, siis on hea liugu lasta; M *hoikka jätü on uhavõd'd'e päällä* õhuke jää on lompide peal; Lu *äätikki jää, ep kannä nõrk jää, ei kannä*; M *kõnkellikko jää* ~ Lu *krompõlikko jää* ~ *krompikko jää* konnarlik jää; Lu *šõhma jää* jääsupp; Lu *kulkõva jää* ajujää; J *itä-tuuli on lüünü kõig meree jää rakkoo* idatuul on lõõnud kõik merejää praguliseks; Lu *aa, tāmää izää pädrää jää vei* (väljaspool abielu sündinud lapse kohta öeldakse:) ahah, tema isa viis peetripäeva jää; Lu *jää rün-nid* jäärüsid, -kuhjatised; Lu *jää koma* jääpank, -tükk; M *rässää tilkkõõssa tuõvad jää kilikan* räästa tilkest tulevad (= tekivad) jääpurikad; J

jää kil'ikõd joossa virta müü alaz jäätükid ujuvad mööda voolu alla; Ra tuuli vei jää rikonus-sa kaukaalõ tuul viis murdunud jäätükke kaugele; J jää menettsi jääminek. – Vt. ka hülkee-, luu-, meree-, suro-, äätikki-.

jääaukko Lu jääauk пропуть; *mainõ on suur jääaukko vai jääavanto, kuz noottaa lassaa ja võtõtaa ülez jääavandus on suur jääauk, kus(t) lastakse noota (vette) ja võetakse üles.*

jääavanto Lu = jääaukko.

jääht/üü: -üüσ I, pr. -üüв I, imperf. -üi: -üje I jahutada осты/вать, -ть, просты/вать, -ть; *varoga jäähtüüv, sis paat siglaa päälee kohupiim jahutub, siis paned sõela peale; ootakaa, laa jäähtüüv oodake, las jahutub. – Vt. ka jahtua.*

jäähüt/ellä (J-Must.), pr. -telen, imperf. -telin frekv. jahutada охлаждать; *hüüllä hüühütteli, jäällä jäähütteli rl. lumelobjakaga [?] külmen-das, jääga jahutas. – Vt. ka jahutõlla.*

jääjäg vt. jäävvä.

jääk/az ~ -õz Lu, g. -kaa Lu jäätunud, külmunud; jääne, külm ледяной, мёрзлый; холодный; *jääkõz aili kaugaa kestäv sveežana külmunud räim säilib kaua värskena; meijee katti jääkaz niku mie meie kass on külm nagu mina (isegi) (= kasski ei suuda vnainimest soojendada).*

jää-kettu Lu jääkirme, -koorig ледок, тонкий слой льда; *jää-kettu tuli pääle. jää-kettu võib upottaa. tämä nii kõvassi perrää kopitav ümperi alussa jäätä, võib mennä põhjaa jääkirme tuli peale. Jääkirme võib uputada. See kuhjab pärast nii kõvasti purjelaeva ümber jääd, (et laev) võib põhja minna.*

jääkilikka M Lu Li -õ J-Must. jää-kilik/ka ~ -k Lu 1. jääpurikas (ледяная) сосулька; M *peñrää päivüttä ku tuõp tsülmä, siz jäätüüz jääkilikav kui pärast päikes(epaiste)t tuleb külm, siis jäätuvad (= tekivad räästasse) jääpurikad; Lu siä õõt tsülmä niku jääkilikka sa oled külm nagu jääpurikas; Lu jalgad niku jääkilikav jalad nagu jääpurikad; 2. jäätükk льдинка; Lu jää-kilikka on tükkü jäätä j-k. on tükk jääd – Vt. ka jää-pala, jääpurikka, jäätilkõ, jäätükkü.*

jääkromppi M jääkonar мерзлая, льдистая неровность.

jää-lagõtikko J-Tsv. jäälagendik, -väli ледяная равнина.

jäälontti Li J-Must. jääpank, -kamakas льдина, глыба льда.

jäälõhka/aja: -ja Lu jäälõhkuja ледокол.

jäämenemin ~ jää-menemin Lu jääminek ледоход; *jää-menemin algav alku mai-kuuta jääminek algab maikuu algul.*

jäälmä: -m J-Tsv., g. -mä J jääk, ülejäk оста-

ток; *oo! viina tappab jäämässaa ohooh, viina jääb üleegi! – Vt. ka jäänüz, jätüz.*

jäänallaa vt. alaa.

jää-nalta vt. nalta.

jäännalla vt. nalla.

jäännallõ, jäännallõ vt. nallõ.

jäännalt vt. nalta.

jäänoota (J) jäänoot, noot talviseks kalapüügiks невод для подледного лова; *jäänootall tehtii suur avanto jäänoodale tehti suur jääavandus (= jääauk).*

jäänos-savvu Lu ving угар, чад; *akkuna võtõttii avõõ, jäänos-savvu meni poiz räppen tehti (võeti) lahti, ving läks välja.*

jäänülz J-Tsv. (Lu J-Must.), g. -hsee: -see Lu J = jätüz; J süüd mitä süüd, jäänüz jätä lavvõlõ sööd, mis sööd, ülejäanu jäta lauale; J võta tsümme pähtsenä enelleez, jäänüsed jaga poolõssi võta kümme pähkliit endale, ülejäanud jaga pooleks; J tsen sinuu jäänüss nõizõb lak-kima kes sinu pära (= viinapõhja) hakkab lak-kuma?; J võta paa leip de jäänüz rokk kaappii võta pane leib ja ülejäanud (hapu)kapsasupp kappi.

jääpala M jäätükk льдинка; *lumi on komka, a jää on pala, jääpala lumi on (lume)kamakas, aga jää on tükk, jäätükk. – Vt. ka jääkilikka, jäätükkü.*

jääpurik/ka [< e?] (Lu), pl. -ad = jäätilkõ.

jäärevlä Lu, g. -ää sitke, vintske, kõva, tugev твёрдый, плотный; *maarjakoivu on blägikko süämez, tätä kuikaa lõhtsi et saa; kõvassi kõva, jäärevä koivu maarjakask on seest kõva, teda (sa) ei saa kuidagi lõhki; väga kõva, sitke kask. – Vt. ka järiä, järäväine.*

jäärävilne (R-Eur.), g. -zee = jäärevä; *pantu ne järjüt järiät jääräviset järjü jalgat* (Eur. 43) rl. (on) pandud need pingid tugevad, tugevad pingijalad.

jää-rünni Lu jää-runni (J-Tsv.) 1. jäärüsi, -kuhjatis нагромождение льда, гряда льдин; Lu *matalikkojee pääl õllaa jää-rünniõ madalikkude peal on jääkuhjatised; Lu jää-rünniõ suurõd õltii, suurõd rünniõ niku mäed* jäärüsiõd olid suured, suured kuhjatised nagu mäed; 2. J-Tsv. jääpank, -kamakas льдина, глыба льда.

jääz/i M, g. -ii saarepuu ясьен.

jää/zä M Li I -z Lu adv. jääs, jäätunud (olekus), külmunud покрыто льдом, в мёрзлом виде (наречие в форме ин-а от jää); Lu *meri on jääz meri on jääs; Lu maa on jääs kõikk maa on puha jääs (külmunud); Li puu on talvõlla jääzä, miä sulatõn i annõn kitsille puu on talvel jääs, ma sulatan (oksi) ja annan kitselle.*

jäätikko Lu, g. -oo Lu 1. jäädik, peeneteraline rahe мелкий град; Lu *jäätikkoa saab, jutõllaa ku saab heenoa ragõtta* jäädikut sajab, öeldakse, kui sajab peent rahet; Lu *jäätikko, ku tševvääil, sütsüzüüllä saab* jäädik (on), kui kevadel, sügisel sajab (peent rahet); 2. Lu kiilasjääd гололедица.

jäätik/kõ J-Must., g. -õõ jäädik, peeneteraline rahe мелкий град.

jäätik/õ (Lu), pl. -kõõõ Lu jääpurikka (ледяная) сосулька. – Vt. ka *jääkilikka, jääpurikka*.

jäätüü M Kõ Lu J (Kett. P Ja-Len. Li Ra) *jeätüü* (L) -tüüõ I *jäätü'süü* Ku, pr. -üv M Lu J -tüüv Kett., imperf. -tü M Ra J 1. jäätuda, jääse minna, jääga kattuda, (ära, kinni) külmuda леденеть, за-, покры/ваться, -ться льдом; замерзать, замёрзнуть, примерзать, примерзнуть; Lu *laukaa jögõz on lekama, kõnsa eb jäätü* Lauga jões on lahvandus, kunagi ei jäätü; Ra *kahul maa jäätü* kahune maa jäätus (külmus); J *meil vihgõss panna kõrvaa jäätüinüüt poolõkõss* vingu(mürgistuse) puhul pannakse meil kõrva külmunud pohlamarju; J *inemin levvetü tee äärez jäätüinüid lumõz* inimene leiti külmunult tee ääres(t) lumes(t); Lu *jäätüzi-väd mõlõpat šokav* külm võttis mõlemad põsed ära; Kõ *jäätü, jäätü, suõ äntä. vot äntä i jäätü jähheese tšiin* (muinasjutust:) külmu, külmu (kinni), hundi händ! Vaat, händ külmuski jääse kinni; 2. külmetada; külma saada, ennast ära külmetada просты/вать, -ть, мёрзнуть, просту/жаться, -диться; L *kuoli enne, jätti minuu tšilmä kuaa peälie jeätümeä* rl. (itkust:) suri ema, jättis mu külmale tänavale külmetama; M *elä mee alassi kujalõõ, võid jäätüü* ära mine alasti välja, võid enese ära külmetada; M *inehmiin tšõhip kõõz jäätüv* inimene köhib, kui saab külma; M *sie õlõt kõvvii jäätünnü* sa oled enese kõvasti ära külmetanud.

jäätüüssä: -ssä (Lu Ra) -ss J-Tsv. -üssäg I (vdjI-Set.), pr. -üv I -B Ra, imperf. -üzi: -jee I -jee vdjI-Set. = *jäätüü*; 1. I *saanikkoill mertü müü mennäss, kõõz jäätüüb meri* kelkudega minnakse merd mööda, kui meri jäätub; J *ailid on jäätüstü kil'ikõssi* räimed on külmunud jääpurikateks; 2. I *eläj jäätüüss siinä* ära külmeta siin (väljas)!; Lu *ku tšäed jäätüstii, siis pihtaa leimmä, sis tultii tšäet soojassi* kui käed külmetasid, siis lõime (neid vastu) pihta, siis läksid käed soojaks; I *milla jalga jäätüjeevad* mul said jalad külma (mul külmetasid jalad).

jeäta, jäätä vt. jäävvä.

jäätükku ~ **jää-tükku** Lu Li = jääpala; Li *jää-tükku. jää lei tükkuissi, peeniiss tükkuissi* jää-tük. Lõi jää tükkideks, väikesteks tükkideks.

jäätüz vt. jätüz.

jäätüt/tää M Lu Li (P Ja-Len.) *jeätütteä* L -tä J-Tsv. -tääg I, pr. -än Lu -en J, imperf. -in Lu J (ära, kinni) jäätada, külmutada; (ära) jäätuda v. külmuda lasta; (midagi ära) külmetada; külmaks teha замор/аживать, -озить, отмор/аживать, -озить, засту/живать, -дить, давать, дать покрыться льдом, давать, дать замёрзнуть, примёрзнуть; Lu *tänävä õli kahu, jäätütüti uguritsav* täna oli kahu, võttis (= jäätas) kurgid ära; J *tšülm jäätütüti jalgõv* külm võttis (külmetas) jalad (ära); Ja *akkuna-klazit jäätütüti tšülmä* (Len. 242) külm jäätas aknaklaasid; J *jäätütettü liha ep pilau* külmutatud liha ei rikkene; L *susi jeätütüti ännä* hunt laskis saba (kinni) külmuda; I *jäätütäd i õunav, tšäzzii välizä* lased kartulidki (ära) külmuda, (lausa) käte vahel; M *õli jäätütännü nõlõpat tšäev, nüid vaa jäätii kane nüzväv, tšäsintüzväv* (joobnu) oli külmetanud mõlemad käed (ära), nüüd jäid vaid need kõndid, käekõndid; P *ku jäätütät tšäev vai jalgav, sis seneekaa võitaz* kui külmetad käed või jalad (ära), siis sellega määratakse; M *elä klujki nii ahnaassi, võid jäätütüü kurkuu* ära kullista nii ahnelt, võid kurgu ära külmetada; L *tütärikuo elämä jeätütättä* rl. (itkust:) tüdruk elu teete külmaks.

jäävvä M Kõ Lu Li J (Ja-Len. V Po Ra) -vve M -vve Lu J-Tsv. -vä Kõ J-Must. *jäävvä* M-Set. Kõ -tä Al. (Kett. K R U L P Ku Kr) *jeätä* P (L) -äg ~ -jäg I, pr. -n Kett. K P M Kõ Po Lu Li J Ku *jeän* L, imperf. *jäin* Kett. K R U L P M Kõ V Lu Li Ra J Ku *jäi* I 1. jääda; järele jääda, alles jääda оста/ваться, -ться; J *jäävä on varaje a neljätšümmeet virssaa on tõisõõ tšüllä, lähteä on mõõhä* (Must. 144) jääda on vara, aga nelikümmend versta on teise külla, (ära) minna on hilja; I *d'engod jäiväd noorikallõõ raha(d) jäi(d) pruudile; J vellõõõ kottoo jäävvä* rl. vend peab koju jääma; Lu *helisijä, sitä erottaa et saa, se jääv* robirohi, seda (seemneviljast) eraldada ei saa, see jääb; I *no vot, nii i jäi no vaast, nii jäigi; Lu ku razvaa sulatav, nii jääväd inarav* kui rasva sulatad, siis jäävad kõrned; Li *ruiz niitettii, vihgod veitetüi poiz i jäi sänki* rukis lõigati, vihud veeti ära ja jäi (järele) kõrrepõld; Lu *laivaraakki on, mikä on jäänü laivassa laevav-rakk on* (see), mis on jäänud (hukkunud) laevast (järele); Lu *emä kooli, a tüttõ jäi* ema suri, aga tütar jäi (alles); Lu *maat puuv jäävvä, a meid eb lee* vs. maad-puud jäävad (alles), aga meid ei jää; P *sinuu piäv jeätä üösiessi* sa pead ööseks jääma; Po *muu vätsi jääb gul'attamaa* muu rahvas jääb pidutsema; J *ühs siä vaa i jäid minu harjojõssi* sina üksi vaid jäidki minu

hoidjaks; Kõ hullu sie õõd, nii hullu jääd hull sa oled ja hulluks jääd; P siä jääd vanass tüttärikossi sa jääd vanatüdrukukuks; Po jään vääräss jään süüdi (süüdlaseks); Ku jäät'siü elloo jäädi ellu; Lu *sapožnikka jäi elämää* kingsepp jäi ellu (jäi elama); K *jäin süömättä* jäin söömata; Lu *tüü jäi lõpõttõmatta* töö jäi lõpetamata; Lu *tüü jäi tšezze* töö jäi pooleli; J *pitšäle jäämä* pikale (= venima) jääma; Kõ *leipää jääb liikaa* leiba jääb üle; J *viimizessi jäämä* viimaseks jääma; P *jäin müöhässi* jäin hiljaks; J *ize jäi ilmõ kopeekkaa* ise jäi ilma kopikata; M *miä tälle jäin võlkaa* ma jäin talle võlgu; Ku *hän jäi jutuucaa umpee* ta jäi (oma) jutuga ummikusse; J *vaid jäämä* vaat jääma; M *jää rauhuulõ jää rahule!* (= rahustu!); I *mee pigõpaa, siä jäät takkaa* mine kiiremini, sa jääd maha (taha)!; J *elka ruttõga nii tšüire, müü jäämme teiss kõikina* taga ärge minge (rutake) nii kiiresti, meie jääme teist hoopis maha (taha); I *mee pigõpaa, a too jäät perää kõittä* mine kiiremini, muidu jääd kõigest maha; J *jäi tõisiss perälee* jäi teistest maha; J *jäi va ühs piho suurima perälee* jäi ainult üks pihutäis kroupe järele; Lu *jääka üvässi* head aega! Jääge hüvasti!; J *jääkaa sis terveessi* jääge siis terveks!; J *jääka jumalaka* ~ Kr *jaga jummalaga* jääge jumalaga!; 2. saada, muutuda, minna, jääda становиться, стать (кем, каким); Lu *kui kunikas kooli, poika jäi kunikaassi* kui kuningas suri, (siis) sai poeg kuningaks; Lu *nüt siä jäit tšümmenee vootta noorõpassi, ku tšäit saunaz* nüüd sa said kümme aastat nooremaks, kui käisid saunas; Lu *perrää lähüü inemin jääp kuivõzõssi* pärast haigust jääb inimene kõhnaks; J *võdõrossi jäämä* võdraks jääma; J *vanassi jäämä* vanaks jääma; Ra *miä kazel talvia jäin gluhoissi* ma jäin sel talvel kurdiks; Lu *taari jääb lahassi* kali jääb lahjaks; P *sie jääd lezzessi* sa jääd leseks; P *täll õli õpõn, õpõn sai hukkaa, nüd jäi jalkamehessi* tal oli hobune, hobune lõppes, nüüd jäi jalameheks; J *jääb vaivaizõssi* jääb haigeiks; P *tämä jäi lähimeä* ta jäi haigeiks.

jümi/nä: -n J-Tsv., g. -nää: -na = jürinä; *vurinaka ja jüminaka toukõtti rihess väl'lä* mürina ja kolinaga tõugati toast välja.

jürli J-Tsv., g. -ii: -i J malakas, kaigas; nui дубина; *kase jüri on niku jüri* see Jüri on nagu nui.

jürim/n (J-Tsv.), g. -zee müristamine, äikese-mürin, гром, гроза; *jürimizell to sakkassi, to arvõstaa lüüp tult* müristamise ajal kord sage-dasti, kord harva lööb välku.

jürimizi J-Tsv. kolinal, kolinaga, mürinal, mürinaga с шумом, с грохотом; *jürimizi joosti rihenneess kujalõd* mürinal joosti esikust välja.

jürinä K-Ahl. -n J-Tsv., g. -nää: -ne J kolin, mürin шум, грохот, грохотание; J *tšen siällä kujall ajab nii suurõ jürineka?* kes seal väljas sõidab nii suure kolinaga? – Vt. ka *jüminä*.

jürilsä K L P M Lu J (Kett. Len. Ku) -ssä Lu Li Ra J -ss J -ssäg I, pr. -zen K L P M Lu Li Ra J -sen K-Ahl. Юриуень Tum., imperf. -zin P M Lu Li J 1. müristada (äikese kohta) греть (о грое); Lu *tulta lüüb jürizev* lööb välku ja müristab; Lu *ku enne jürtsiä jürizev, on tšülmä tšesä* kui enne jüripäeva müristab, tuleb (on) külm suvi; Ku *nois kovvii jürizemmää i vihmaa satamaa* hakkas kõvasti müristama ja vihma sadama; J *enn jutõltii, što iil'ä ajop tšiviteet müü õpõzõõkaa, vod i jürizev* vanasti üteldi, et Elias sõidab kiviteed mööda hobusega, vaat müristabki; L *nüd ved' jumala jürizev, i borana värizev* rl. nüüd ju jumal müristab ja oinas väriseb; M Lu *jürü jürizev* (pikne) müristab; M *iiliä jürizev* (Elias) müristab; M *jumala jürizev* ~ Lu J *jumal jürizev* (jumal) müristab; J *vana jumal jürisev* (vanajumal) müristab; 2. kolistada стучать, греть; J *jürizep patoika kuhniz* kolistab kõõgis pottidega; J *üüll tšenle on jüriz-nü uhzõz* öösel on keegi ukse taga kolistanud; I *mitä siä siällä jürizen* mis sa seal kolistad?; 3. müriseda, koliseda; koriseda (kõhu kohta); kumiseda (kõrvade kohta) греть, грохотать, шуметь; урчать; гудеть (в ушах); M *jürizi tulla maalõd, milta päätä ep kadgannu* kukkus mürinal maha (mürises maha tulla), minul(t) kaela (pead) ei mürnud; I *jürizevät pöörät tšivijee müü* rattad kolisevad mööda kive; J *vattsa jürizev* kõht koriseb; Lu *kõrvad jürissää* kõrvad kumisevad. – Vt. ka *järisä, jürähtäässä, jürätä, jürää, jürüsä*.

jürizemil/n J-Tsv., g. -zee müristamine, äikese-mürin, kõuekõmin гром, гроза; *jürizemin kargutti lahzõ ülez (makkamõss)* müristamine ehmatas lapse (magamast) üles.

jürk/kü Lu, g. -üü Lu 1. järsk, terav крутой, отвесный; *jürkkü ranta* järsk kallas; *jürkkü peykere* järsk penger, (ranna)astang (meres); *jürküd vai ätšid lainõd õllaa tuimaz* veez järsud või teravad lained on magedas vees; *jürkkü tuuli* piidevint, tihttuul; 2. äkiline, äge(daloomuline) вспльчивый, резкий; *jürkkü inemin* äkiline inimene.

jürkkü-tuuli Lu piidevint, kõnek. tihttuul (poolpõiki vastu puhuv tuul) бейдевинд; *jürkkü-tuuli on õikaa i kura* piidevint on parem- ja vasak(poolne).

jürtsi Kett. K L P M Kõ S Ja Lu Li Ra J I, g. -jii K Kõ I -ji J -gii M -d'ii S Ja I -jee Lu 1. jüripäev Юрьев день; Lu *jürtši õli lehmijee praaznikka*

jürpäev oli lehmade püha; P *a niikaa, urpavitt-soikaa jürtšin uomnitiž ajaass lehmiij karjaa* aga nendega, urvavitstega aetakse jürpäeva hommikul lemi karja; Kõ *tševvääł tšülvääž kagraa, meil tšülvääž peerrää jürtšiä* kevadel külvatatakse kaera, meil külvatatakse pärast jürpäeva; Lu *ku enne jürtšiä jürizeb, on tšülmä tšesä* kui enne jürpäeva müristab, (siis) tuleb külm suvi; K *laulõttii jürtšinä kui kõltaa mentii* lauldi jürpäeval, kui mindi kolda (= kollaseks värviks taimi korjama); Lu *jürtšinä tšävää jürgiz, jurtšää pitämäz* jürpäeval käiakse jürpäeva pidamas; Lu *ühed naizõt pitäväv jürtšiä, mehije eb õd ainult naised peavad jürpäeva, mehi ei ole*; L *tševäd jürtši i sütšüzüü jürtši* kevadine jürpäev (23. IV) ja sügisene jürpäev (25. XI); L *tševäd jürtšinn karja ja tabuni lazzõttii metseä* kevadisel jürpäeval lasti kari ja hobusekari metsa (= välja); M *med'd'ee jürtši praaznikka presto-l'nyi praaznikka* meie jürpäev on kirikupüha; 2. püha Jüri святой Георгий; I *paimõd meeb ümpäri karjaa jürjii obraazaakaa* karjus käib ümber karja püha Jüri ikooniga; M *sinne mentii kummartamaa ja tšüzüüti seneltä jürgii obraazalta antõdssi* sinna mindi kummardama ja paluti sellelt püha Jüri ikoonilt andeks; M *jürtši jumala ~ K Kõ jürjii obraaza ~ Lu jürjee obraza ~ I jürd'ii obraaza* püha Jüri ikoon. – Vt. ka sütšüzüü-, talvi-, tševäd-

jürtši-oomnikko J jürpäeva hommik утро Юрьева дня; *siiz jo tuli jürtši-oomnikko* siis juba tuli jürpäeva hommik.

jürtšipäivä M Lu *jürtši-päivä* (P) jürpäev Юрьев день; M *tšireess leeb meilä jürtšipäivä, med'd'ee praaznikko* varsti tuleb meil jürpäev, meie (küla) püha; Lu *jürtšipäivänn naizõd gul'atõttii* jürpäeval naised pidutsesid; P *jürtši-päivän lammaskarjušši antõ tšetvertnoissi viinassi naisiilyõ* jürpäeval andis lambakarjus naistele (raha) veerandi pange viina jaoks.

jürtšü-obraaza (P) püha Jüri ikoon образ святого Георгия; *sis peremiez võtab jürtšü-obraaza tsätie i valab naappaasyõ svätoit vettä i meneb õvvyõsyõ* siis peremees võtab püha Jüri ikooni kätte ja valab kaussi püha vett ja läheb (kinnisesse sise)õue.

jürähtlää (Ku), pr. -ääb, imperf. -ii: *jürähtl'š* Ku = *jürähtäässä; d'i sell aikaa kolmais kivi praizaah'tš* ko *jürähtl'š* ja sel ajal kolmas kivi raksatas (kukkuda nii), et mürises.

jürähtälässä (Lu Li) -ss J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *jürähtä-* J-Must., pr. -äv Lu Li J, imperf. -äzi: -z J mom. müristada (äikese kohta) громыхнуть (о громе); *J eestä tult lüüv, siiz vass jürähtääv* algul lööb välku, siis alles

müristab; J *tult iski de jürähtäz nii kõvassi, jot opõizõt heittüsti* löi välku ja müristas nii kõvas-ti, et hobused ehmusid; ■ J *jürähtä- lentämä* (Must. 170). – Vt. ka *jürisä*.

jürätä M Kõ (K J) -täg I, pr. -äv K M-Set. *jürääb* M Kõ I, imperf. -zi ~ -z M müristada (äikese kohta) греметь (о громе); M *jürü jüräv* (pikne) müristas; I *groomu jürääb* (pikne) müristab; I *vana vätsi juttõli, što iiliä jürääb* vanarahvas rääkis, et Elias müristab; Kõ *iilijä proro-k avitti jürätä jumalalõd* prohvet Elias aitas jumalal müristada. – Vt. ka *jürisä*.

jüräü K, pr. -b K, imperf. -zi = *jürätä*; *jumal jüräv* (jumal) müristab; *illä jüräv* (Ahl. 125) (Elias) müristab.

jüräütellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *jüräütää*; *elka jüräütelka uss ärge koputage uksele* (ärge kolistage ukse taga)!

jüräütllää: -tä J-Tsv., pr. -än J, imperf. -in J koputada; kolistada, müristada стучать; греметь; *jüräüt uss* (uhsõd), *tšireep avata* koputa uksele, (siis) avatakse kiiremini.

jürü Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J Ku Юрю Pal., g. -üü P Lu J *jürüü* M -ü Lu J 1. äike, pikne; välk; müristamine, piksemürin, kõu гроза; молния; гром; K *nõd jo ülies, tulõb jürü, jüräv* tõuse juba üles, tuleb äike, müristab; Lu *ai ku päivä räkiteb, taitaa leeb jürüü* oi, kuidas päike kõrvetab, vist tuleb äikest; Lu *päivä räkiteb jürüü eez* päike kõrvetab äikese eel; Lu *jürü aikana püüvät kallaa, kala nukub* (kui) äikese ajal püüad kala, (siis) kala magab; M *jürü vahip sitä koitua, kuza katatat sõppõi* pikne valvab seda maha, kuz rullid pesu; Lu *jürü tämä ampu surmaassaa* välk löi ta surnuks; Lu *jögõperä põli jürüssä* Jögõperä (küla) läks välgust põlema (põles välgust maha); Lu *tuli niku seltääss taivassa jürü* tuli nagu välk selgest taevast; Lu *ilma jürüü tulta lüüv, siz jutõltii: kase vil'laa teräsütäv* (kui) ilma müristamiseta lööb välku, siis õeldi: see paneb vilja valmima; P *inehmii on suuttunuv, menep sitä äzzaat praavittamaa, ize on äizää, sitä juoltii: tuli niku jürüükaa* inimene on vihastanud, läheb seda asja parandama, ise on ärritatud, (siis) selle kohta õeldi: tuli nagu piksemürinaga; M *jürü jüräv* ~ M Lu *jürü jürizeb* (pikne) müristab; M *jürü ammuv* ~ Kõ *jürü izzep tulta* ~ J *jürü lüüp tulta lööb välku*; P *i vaatap: puu on ukuo jürüõkaa lüõnnü* ja vaatap: puu on välgust maha löödud (välguga maha löönud); K *ukoo jürü* ~ P *ukuo jürü* ~ M *hukoo jürü* ~ Kõ *jumalaa jürü* piksemürin; Lu *tšerä jürü*

keravälk; J *jürü pilvi nõizõb* äikesepilv tõuseb; Lu *jürü tuuttša tuõp savvunaa* äikesepilv tuleb suitsuna; 2. mürin, kolin; lärm грохот, шум; гам; P *tämä tuli mokomaizyõ jürüükaa* ta tuli niisuguse mürinaga; J *pulmiiz mokom jürü, jot kõrvõd lumppausti* pulmas on niisugune lärm, et kõrvad läksid lukku. – Vt. ka *ukko*.

jürük/az: -õz J-Tsv., g. -kaa äikeseline, äikeserikas грозовое; *tänävoonn jürükõs tšesä* tänavu on äikeseline suvi.

jürüpilvi J-Must. *jürü-pilvi* P äikese-, piksepilv грозовая туча; P *nõizõb jürü-pilvi* tõuseb äikesepilv.

jürü/sä P, pr. -zen P, imperf. -zin = *jürätä*; *jumala jürüzev* (jumal) müristab. – Vt. ka *jürisä*.

jürütuuttša Lu = *jürüpilvi*; *jürütuuttšaa nõsav, mettsä taaz vuhisõb* äikesepilv tõuseb (äikesepilve tõstab), mets mühiseb jälle.

jürüü-ammuttu: *jürü-ammuttu* J-Tsv. välgust tabatud поражённый молнией.

jürüü-vih/ma: -m J-Tsv. äikesevihm грозовой дождь.

jütisä (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *jütise*- J-Must. müdiseda гудеть (от топота). – Vt. ka *jutisa*.

jüvet/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J idandada прора/щивать, -стить (semena); *proovva jüvettä seemeniit, pal'o-ko näiss nõizõb* proovi idandada seemneid, (et) kui palju neist idaneb (tõuseb).

jüvit/tsüä J-Tsv., pr. -süb J, imperf. -tsüzi J idaneda пус/кать, -тить ростки, прораств/ать, -и.

jüv/ä Lu Li J, g. -ää Lu -ä J (vilja)tera, -iva зерно; Lu *jüvä iäv, meev ittee* (vilja)tera idaneb, läheb idanema; J *jüvä on heeno* (vilja)tera on (põuaga) peenike; J *jüvät pöhtüvät* (Must. 180) terad lähevad kopitama; Lu *kagra jüvä* kaeratera; Li *rüttšee jüvä* rukkitera. – Vt. ka *erne-, fasol'i-, nisu-, rüiz-, upa-, õzra-*. – Vt. ka *ivi, ivä*.

K

k- vt. ka g-.

k¹ vt. ko¹.

k² vt. ku.

-k¹ K-Al. J-Tsv. -kk J-Tsv. (emfatiseeriv liidepartikkel) -ка (эмфатическая частица); K *no ka lajko, vassõn lajko, tulõk võttamaa stokana viinaa* (Al. 30) noh, lang, vastne lang, tule ometi klaasi viina võtma; J *võtak tšiin võta ometi kinni*; J *tuõkk tänne tule ometi siia*; J *kallakk millõ ühs pikari viina* kalla mulle ometi üks pits viina; J *võtakk klina järjüü jalgõd, muitõz nämät häülüved* võta ometi, kiilu pingi jalad kinni, muidu nad lõnguvad.

-k² K-Al. = -ko; *la ka vaatan langoo rihtä, ebk õõ sigaa tõngõlmoita, ebk õõ kanaa kaivelmoita* (Al. 53) rl. las (ma) õige vaatan langu tuba, kas pole (seal) sea songermaid, kas pole kana sibliitud kohti.

ka K L (emfatiseeriv partikkel) -ка (эмфатическая частица); L *õmpõõp tämä kaugaa, siz ajattyõv: la ka lähen miä õnnõda õttsimaa* (= rätsep) õmbleb kaua, siis mõtleb: las ma õige lähen õnne otsima; K *ajattõõv: kui kaugaa miä nõõn ühsinää elämää, la ka miä naisiun mõtleb: kui kaua ma (ikka) üksinda elan, las ma õige võtan naise*; K *la ka vaatan langoo rihtä* (Al. 53) las (ma) õige vaatan langu tuba; L *no ka vaatamma, tšell jutyõv on enäp voimaa* no vaatame õige, kellel, ütleb, on rohkem jõudu.

-ka K-Ahl. -gi, -ki (eitavates lausetes) и не; *evät itääka ned rütšiit* (Ahl. 5) ei idanegi need rukkid.

kaa¹ ~ **ka** J = *kats*; *kaa mi lusti ilm* vaat kui ilus ilm.

kaa² Lu Li J ka, samuti тоже; Lu *lõhtši sõna meil kõlpaav kaa, ku jutõllaa: jää meneb lõhtši sõna 'lõhki' kõlbab meil ka, kui õeldakse: jää lõheneb (= praguneb)*; Li *alõzõl on strotška, sõrmikkaal on, i sukal on kaa strotška* labakindal on pära, sõrmikul on, ja sukal on ka pära; J *karjušš ja pappi kaa mentii ümpär karjaa* (karjalasketavadest jüripäeval.) ka karjus ja preester käisid ümber karja. – Vt. ka *kaaz*.

-kaa³ Lu Li (eitav partikkel отрицательная частица); Li *tšen millezesskaa tüüssä ep tšeeltii i tšiiree teev, se on ahkõra inemin* kes ei keeldu mitte mingisugusest tööst ja teeb (selle) kiiresti (ära), see on usin inimene; Lu *tüü kuhõõkaa ette jovvu, sää tuõp pääl* te ei jõua kuhugi, torm tuleb peale; Lu *ellää piäv, päiviissä et pakkõõ kuhhõitkaa* elada tuleb, (oma elu)päevade eest ei põgene (sa) kuhugi.

kaabel'i Lu Li, g. -ii Lu kaabel кабель; Lu *rossi on kump on punottu päivää mukkaa, a kaabel'i on vassaa päivää punottu; kaabel'i vee alõtsii panna; rauta ja siykkii rosiõd, kutsutaa kaabel'i* tross on see, mis on punutud päripäeva, aga kaabel on vastupäeva punutud; kaabel pannakse vee alt (läbi); raud- ja tsinktrossid, (neid) kutsutakse kaabliks.

kaabja vt. *kabja*.

kaabõl'ka: -k J-Tsv., g. -kaa: -ka J (nööri) keere прядь верёвки; *võta erit kazett paglõss ühs kaabõlk väl'lä* võta eralda sellest nõõrist üks keere välja.

kaadittaa vt. *kadittaa*.

kaadõr/a Li, g. -aa (mingi veelind некая водяная птица); *kaadõra on sorsa, vesilintu k.* on part(lane), veelind.

kaafedra: -r J-Tsv., g. -raa: -ra J kantsel, kateeder кафедра; *isakaa soborõz oj kaafedr* lisaku peakirikus on kantsel; *utšitel'a alki kaafedrõlt pajatta* õpetaja hakkas kateedrist kõnelema.

kaaitõlla: -õllag (Ma), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin: -tõllii Ma frekv. kahetseda; kahetsedes pahan-dada сожалесть; ооодатовать.

kaa-kaa L interj. oot-oot (междометие со значением угрозы).

kaak/attaa Lu Ra -õttaa Li (J) -õtta J-Tsv. *kaagatta/a* P Lu -ag I *gaag/attaa* Li -õtta J-Tsv., pr. *kaak/ataв* Lu Ra -atõв Ra -õтав Li -õтõв J *kaagat/ав* Lu I -õв Lu *gaag/атав* Li -õтõв J, imperf. *kaa/katti:* -kõtti Li kaagutada; kaagutada (hane kohta); прääksuda кудахтать; гоготать (o гусе); крякать; Lu *kana ku munip, pezäss hüppääp pois, sis kaagatõв* kui kana muneb, hüppab pesast välja, siis kaagutab; J *em või kuunõll kanojõ kaakõttõmiss* ma ei või kuulata kanade kaagutamist; Ra *kana kaakatõp tühjää* kana kaagutab ilma põhjuseta (kaagutab tühja); J *sorsõd i anõd gaagõtõta bruudõz* pardid ja haned (prääksuvad ja) kaagutavad tiigis. – Vt. ka *kaakottaa, kaakuttaa, kaakutõlla*.

kaak/atõlla: -õtõll ~ *gaagõtõll* J-Tsv., pr. -at-tõlõв: -õttõõв ~ *gaagõttõõв* J, imperf. -attõli: -õttõli ~ *gaagõttõli* J frekv. kaagutada; kaagata-da (hane kohta) кудахтать; гоготать (o гусе); *kaakõtõlla-ko kanad* kas kanad kaagutavad?

kaak/ka¹ Li -k J-Tsv., g. -aa Li mulla-, savikamakas ком земли, глины; J *savi maa oj kui-vannu, semperäss han se ontši põlloll nii pal'l'o kaakkaa* savimaa on kuivanud, sellepärast ju ongi põllul nii palju savikamakaid; Li *kaakkaa piäb räimä, räimittii kurikaakaa* savikamakaid peab taguma, taoti nuiaga. – Vt. ka *kaakku*¹.

kaakka² vt. *kakka*.

kaak/ko J-Must., g. -oo õökull, kakk сова. – Vt. ka *mal'l'a-, mal'l'o-*.

kaak/ku¹ J-Must., g. -uu = *kaakka*¹; *lõõb kaak-kui põllola* (Must. 175) taob põllul savikamakaid. – Vt. ka *savi-*.

kaakku² Lu: *ku leekkuzimma, siz juttõlimma:* *kiikku kaakku, maalõd elä lajkõõ* kui kiikusime, siis ütlesime: *k. k., maha ära kuku*.

kaakkõ vt. *kakka*.

kaakot/taa (Ku), pr. -av, imperf. -ti = *kaakuttaa*; *ukko, akka itkemä, kirjov kana kaakottammaa* taat (ja) eit nutma, kirju kana kaagutama.

kaak/ait -ta J-Tsv. *kaaguttaa* (J-Must.), pr. -av: -õв J, imperf. -ti kaagutada; kõketada (kuke kohta) кудахтать; кокотать (o петухе); J *kuikko kaakutõp kanoi süütmä* kukk kõketab (= kutsub kõketades) kanu sööma. – Vt. ka *kaakattaa*.

kaakutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõв: -tõõв J,

imperf. -tõli J frekv. kaagutada кудахтать; *kanat kaakutõlla õrrõll* kanad kaagutavad õrrel.

kaala vt. *kala*.

kaali [*< sm*] K, g. -ii kapsas капуста.

kaalia P M Lu Li Ra J-Tsv. (K-Ahl.) -ag I, pr. -n K P M Lu Li Ra J, imperf. -zin P Lu J lakkuda, poolida, limpsida лизать, облизывать, -ать, зализывать, -ать; P *süöd i sõrmõt kaaliid* sõõd ja lakud sõrmed(ki üle); Lu *katti kaalip poikaa* kass lakub poega; Lu *koira kaalip tšippaita* koer lakub haavu; Lu *tämä alki tšeeleekaa uu-lia kaalia* ta hakkas keelega huuli limpsima; Lu *tämä on nii lizuna, jalka põhjat kaaliв* ta on nii(sugune) tallalakkuja, tallaalused(ki) lakub (üle); J *kõig rägäd minu piäp kaalia* kk. ma pean kõik tatid (ära) lakkuma (= pean kõike taluma); M *joko bõõ töötä, kaali koiraa äntää* kui pole tööd, laku koera saba.

kaaliain Li, g. -zõõ Li = *kaalikka*; *jäi vähäk-kõizõõ taitšinaa, tein pikkaraizõõ kaaliiazõõ* jäi natuke tainast (järele), tegin väikese pätsikese; *kaaliain on suurõpi, a kaku on veel peenepi* pätsike on suurem, aga kakk on veel väiksem.

kaalik/ka Lu -k J-Tsv., g. -aa Lu J (leiva)pätsike, -kakuke хлебец; Lu *ku tehtii pikkarain leipä, siz jutõltii kaalikka* kui tehti väike leib, siis õeldi (selle kohta) pätsike; J *too kammõ-riss kannikk (~ algõttu leip) dalisko kaalikk* too sahvrist (leiva)kannikas (~ alustatud leib) või pätsike. – Vt. ka *kaaliain, kaalikkõin*.

kaalikkõin Lu, g. -zõõ Lu = *kaalikka*; *tämä meil tetši kaalikkõizõõ* ta tegi meile (leiva)kukese.

kaali-maali Lu (mingi pärmijook вид дрожжевого напитка); *kaali-maalia juuvvaa: kilo suu-kuri-liivaa ja kõlmõd litraa pannaa tšihuvaa vettä ja sata grammaa hiivaa; tšihuva vesi piëb jahuttaa, siis pannaa hiivaa sekkaa, siis pan-naa tšäümää k-m.* juuakse: kilo peensusukrut ja kolm liitrit keeva vett pannakse ning sada grammi pärimi; keev vesi tuleb jahutada, siis pannakse pärimi sekka, siis pannakse käima.

kaaliskakku M fig. kaapekakk, pesamuna (noorim laps perekonnas) последний, последний ребёнок в семье; *viimin lahs, noorõp kõikkõa, se on samõi penikko, i veel juõllas: se on mamma kaaliskakku* viimane laps, kõige noorem, see on pesamuna (on kõige väiksem), ja veel õeldakse: see on ema kaapekakk.

kaaliskõilla Lu -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Lu J, imperf. -lin Lu J frekv. lakkuda, limpsida лизать, облизывать; облизываться; J *koir kaaliskõõp tšeeit* koer limpsib keelt.

kaamenšikka Lu -ikk ~ -šikk J-Tsv., g. -ikaa Lu J müürsepp каменщик; J *kaamenšikat tehä*

tšivilautta müürsepad teevad kivist lauta; Lu *se on kaamenšikaa tüü, te'ččää tšivi kotoja i fundamenttia* see on müürsepatöö, teevad kivi-maju ja vundamenti.

kaamenššikaa-tüü J-Tsv. müürsepatöö, müüri-ladumine работа каменщика, каменная кладка.

kaamfjörkka ~ **-erka** Lu, g. *-örkaa* Lu pliidi-rõngas konforika, конфорочный кружок; *pliitil õllaa kaamfjörkad* pliidiil on pliidirõngad; *pliitaa kaamferka* pliidirõngas.

kaan, kaani vt. *kaasi*.

kaan/i Ra J, g. *-ii* Ra verekaan pivjaka.

kaaniin J-Tsv., g. *-zõd*: *-zõ* J adj. kaanega с крышкой; *uus kirstu on kaaniin* uus kirst on kaanega.

kaanõv Lu pl. t. kae (silmahaigus) бельмо; *kaanõt kasvavad silmälle* kae kasvab silmale.

kaapiinurkka M (vadja toa) kapinurk (ahjusuu vastas olev toanurk, kus olid keedu- ja toidu-põud) кутной угол (напротив печи в избе); *jumalnurkka, makkaaznurkka, kaapiinurkka, ahjoonurkka* (vadja toa nurgad on:) ikooninurk, magamisnurk, kapinurk, ahjunurk. – Vt. ka *kaappi-nurkka*.

kaapikkõin J-Tsv., g. *-zõd*: *-zõ* J kapike шкафик.

kaapli vt. *kapli*.

kaapli K M Kõ Lu Li J *škaapli* K-Ahl. P I (Ku), g. *-ii* Lu Li J *škaapii* P I. kapp шкаф; Lu *kassin kirstuz on kõig rautameno, a siin on kaappis kõik süükkimeno* siin kirstus on kõik raudesemed, aga siin kapis on kõik toiduaained; I *leipää pannag škaappiloissõdõg* leib(a) pannakse kappidesse; M *kaappiz ovat lautood* kapis on riulid; Lu *bufetii kaappi* puhvetikapp; Lu *glazi kaappi* klaasustega kapp; Lu *piimä kaappi* piimakapp; J *rook kaappi* toidukapp; Lu *sõpa kaappi* riidekapp; Lu *ala kaappi* alumine kapp; 2. sahtel, laegas ящик (стола); Lu *lavval oñ kaappi* laual on sahtel; M Lu *lavvaa kaappi* lauasahtel; Lu *aarikoo kaapis peettii tšäpüjää i kaluvija* võrguhargi (alus es olevas) sahtlis hoiti võrgukäbisid ja kalaseid. – Vt. ka *alu-, asu-, azõ-, glazi-, kuuni-, laut-, piimä-, sõpa-, ülä-*.

kaappilautoo M Li riul полка; M *kaappilautoo*; *mõnikkaal on uhsi, eitee tehtii, a mõnikkail eb õdõ riul*; mõnel on uks, tehti ette, aga mõne(de)l ei ole.

kaappi-nurkka Ränk = *kaapiinurkka*.

kaappitunnid Li kappkell напольные часы; *kaappitunnid. meil õli tehtü mokoma kaappi, seinätunnid õli sinne pantu* kappkell. Meil oli tehtud niisugune kapp, seinakell oli sinna (sisse) pandud.

kaap/põna (J) *-õn* Ränk, g. *-põnaa* (vilja)kuhilas копна (снопов); J *eestää veitetii viçgot katon ala, pantii kaappõnaa. no siis pantii riigaa kaappõnõssõ parsilõdõ* kõigepealt veeti vihud katuse alla, pandi kuhilasse. Aga siis pandi kuhilast rehetuppa parsile.

kaar/ata M (K-Ahl. R-Lõn.), pr. *-taan* M *-tan* K, imperf. *-tazin* M 1. (kedagi) vältida, (kellestki) kõrvale hoiduda, kõrvale pöörduda из-бег/ать, -нуть, сторониться, по-; остере/гаться, -чься; M *siit inehmissä piäp kaarata* seda inimest tuleb vältida (selle inimese eest tuleb kõrvale hoiduda); M *tämä miinnua kaartaav* ta hoidub minust kõrvale; M *piäp kaarata, etti tam ep tullõiz vassaa* tuleb kõrvale pöörduda, et ta ei tuleks vastu; 2. tiirelda, tiirutada кри-жить; M *sakkali kaartaab eez vihmaa* kanakull tiirleb enne vihma; M *vat ku kaartaap sakkali, mitäleeb vahiv* vaat, kuidas kanakull tiirutab, luurab midagi; 3. K-Ahl. karta бояться. – Vt. ka *kaartaa, kaartiissa, kalttiissa*.

kaar/i Li J-Tsv. (J-Must.), g. *-õd*: *-õ* J-Tsv. 1. (laeva, paadi) kaar ребро (судового остова); J *alusõ gilise tšiinisetä kaarõv* purjelaeva kiilu külge kinnitatakse kaared; Li *kaarõv panna puupulkaakaa tšiin gil'izee. nel'tõisšõmõd kaarta venneel onõ* kaared kinnitatakse puupulgaga kiilu külge. Paadil on neliteist kaart; Li *alusõdõ kaarõv* purjelaeva kaared; 2. (ree, saani) kaar грядка (дровней, саней); J *lavvaa kaari om pal'lo suurõp kuu lait'oo kaari* laeva kaar on palju suurem kui ree kaar; ■ Li *vess kaar(i) tuuli* vesikaare tuul. – Vt. ka *vale-, venee-, ves-, vihma-, vihmo-*. – Vt. ka *kaarto, kaarõ*.

kaarit/taa Lu, pr. *-an*, imperf. *-in* = *kaarõttaa*; *lavv on kaaritõttu* laev on kaaretatud.

kaarman/a L, g. *-aa* = *kormuna*; *d'engad on mill kaarmanaza* raha on mul taskus.

kaarn/a Li, g. *-aa* ruust ujuk noodal деревянный поплавок невода.

kaarnkala Li merivarblane пинагор, морской воробей.

kaar/taa M Li (Kett. K-Sj.), pr. *-an* Kett. M *-õn* Li, imperf. *-õn* M 1. (kedagi) vältida, (kellestki) kõrvale v. eemale hoiduda, (kellestki, millestki) kaugelt, kaarega mööda minna; (kedagi mil-lestki) ilma jätta из-бег/ать, -нуть, сторониться, по-, обходить, обойти стороной; лиш/ать, -ить; M *tätä piäp kaartaa, tam on kehno ineh-min* teda tuleb vältida, ta on halb inimene; Kett. *pahaa inehmiss kaaran* halvast inimesest lähen kaugelt mööda; K *et kaara leipä kannikalda* (Sj. 674) rl. (sa) ei lähe leivakannikast kaarega mööda; Li *tõisiil annõv, a millõd eb annõ, min-*

nuu kaarõv teistele annab, aga mulle ei anna, mind jätab ilma; **2.** tiirelda, tiirutada кружить; M *sakkali alkõ kaartaa* kanakull hakkas tiirlema; **3.** M-Set. takistada препятствовать, вос-
– Vt. ka *kaarata, kaartiissa, kalttiissa*.

kaartamla Kett., g. -*aa* (saani) päits [?] головки полозьев (у саней) [?] (orig.: vieru); *saanii kaartamaza* saani päitsis [?].

kaartii/ssa Li, pr. -*B* Li, imperf. -*zi* ~ -*z* Li (kedagi) vältida, (kellestki) kõrvale hoiduda, kõrvale pöörduda избег/ать, -нуть, сторониться, по-; *tämä minussa kaartiis, teeb minussa poiz, kõrjuuv* ta hoidub minust kõrvale, läheb minu eest ära, peidab end; *täm kaartiizi vai väantiiz minussa poiz. en tää, migää perässä alki kaartiissa* ta pöördus minust kõrvale. (Ma) ei tea, mispärast ta hakkas (minust) kõrvale hoiduma.
– Vt. ka *kaarata, kaartaa, kalttiissa*.

kaarito Kett. M Lu Li (U J), g. -*oo* Kett. Lu Li **1.** (vihi)pasmas пасмо; M *vehsi on tšümme kaartoa, jōka kaarooz on kuuštšümmeettä niittiä* (lõnga)viht on kümme pasmast, igas pasmas on kuuskümmend niiti; Lu *mõnt kaartoa on pantu tortill* mitu pasmast on pandud (kanga)kehale? J *sillõ annõ vehsi tšättee, ni siä kõik kaarot puutossõõv* sulle anna (lõnga)viht kätte, siis sa ajad kõik pasmad sassi; **2.** (laeva) kaar ребро (судового остова); Lu *alus saatii kaartoosõõ purjelaev kaaretati*. – Vt. ka *lõnka-*. – Vt. ka *kaari, kaartu, kaarõ*.

kaartoniitti M Li pasmalõng (lõngavihti põimitud, pasmaid üksteisest eraldav ja ühtlasi siduv lõng) пасменный (толстая нитка, отделяющая и связывающая пасмы); Li *kaartoniitti on se, migäkaa siotaa kaartoi tšiin* pasmalõng on see, millega seotakse pasmaid kinni; M *kaartoniitti; kuuštšümmeettä niittiä on ühezä kaarooza pasmalõng* (seob pasmaid); kuuskümmend lõnga on ühes pasmas.

kaaritu J-Must., g. -*uu* (vihi)pasmas пасмо; *vehsi on kahehsa kaartua* (Must. 187) (lõnga)viht on kaheksa pasmast. – Vt. ka *kaarto*.

kaarõ P Lu J, g. -*õõ* P Lu -*õõ* P **1.** (laeva, paadi) kaar ребро (судового остова); Lu *laivaz on süämezä kaarõv* laeval on sees kaared; Lu *alusõõ kaarõv* purjelaeva kaared; **2.** heinakeeritis, -kaaretis, saadkeeritis (kokkuriisutud ja uuesti kuivama laotatud poolkuiva või kuiva heina hunnik, hrl. sao jagu) несложенная или разворощенная копка; P *a ko on perekosa lad'd'alõ lagotõttu, päivä kuivatav, siz arookaa ajaass kaarõõlõõ* aga kui heinakaar(ed) on laiali laotatud, päike kuivatab (heina), siis riisutakse (aetakse hein) rehaga keeritiseks; P *einä kaarõ, einä kaarõõõv* [sic!] heinakeeritis,

heinakeeritised; ■ J *vihmaa kaarõ* ~ Lu *vihma kaarõ* vikerkaar; Lu *vess kaarõl, vess kaarõlt* vesikaarel, vesikaarelt. – Vt. ka *einä-, ves-, vihma-*. – Vt. ka *kaari, kaarto*.

kaarõl/taa Lu -*ta* J-Tsv., pr. -*an* Lu -*õn* J, imperf. -*in* Lu J (laeva) kaaretada, kaari (kohale) rapna prikrep/lyat', -ить (к килу) рёбра (судового остова); Lu *kaarõlõttu aluz, on kaarõtpantu* kaaretatud purjelaev, kaared on (kohale) pandud; J *vevve tšüüb aluss kaarõttõmaz* vend käib purjelaeva kaaretamas. – Vt. ka *kaarittaa*.

kaas/a¹ Kett. K L P M Kõ S Lu Ra I (R-Reg.) -*sõ* K-Al. Lu -*z* M Lu Li Ra J -*s* Li J -*saa* P Lu -*za* K-Al. Lu-Must. *kas* Kr kaasa; kaasas; ühes с собой; вместе с; M *pantii kaasa leipää, piimää, võita* pandi kaasa leiba, piima, võid; Lu *miä tuõn sinuukaa kaasa* ma tulen sinuga kaasa; Li *võta evässä kaaz* võta teemoona kaasa; Lu *mill on aika võtõttu kaasa* mul on aega küll (mul on aega kaasa võetud); K *sõõtti, tšell mitä õli kaasa* sõõdi, mida kellelgi kaasas oli; L *mitä vart trubaa kannat kaasa* mille jaoks sa pasunat kaasas kannad?; K *annab niglad, niitid, a napreskad piäb õlla õmad kaasa* (Al. 17) (perenaine) annab nõelad, niidid, aga sõrmkübarad peavad omad kaasas olema; Lu *tämä õli minuukaa kaasa* ta oli minuga kaasas; ■ K *juttõõ millõõtsi, mikä teil mokoma äzza on dädäs kaasõ* (Al. 10) ütle mullegi, mis asi teil niisugune on oma onuga; Lu *i se vana naizikkõ .. nevvo(i), kui õlla tämä vell'e kaaza* .. (Must. 158) ja see vana naisterahvas .. andis nõu, kuidas olla (= käituda) tema vennaga ..

kaasa² vt. *kaaz*.

kaasa³ vt. *kahõsaa*.

kaasat vt. *kaatsav*.

kaas/i Kett. K P Pi Ke M J vdjl -*z* J -*ni* Ra J -*n* Ra *kansi* Lu Li J Ku, g. -*nõõ* Kett. K M *kan-nõõ* (P Lu Li J) *kaaõõ* vdjl **1.** kaas крышка; J *kaani on kirstull, astiall, tšainikõll* kaas on kirstul, astjal, teekannul; K *suur püttü kaanõõ kaa* (Al. 22) suur kaanega pütt; Ra *paa kaan pääle* pane kaas peale; M *kaivoov kaasi* kaevu kaas; M *botškaa lavvaa, varo, põhja, kaasi* tünni lauad, vits(ad), põhi, kaas; P *grobaa kaasi* puusärgi kaas; J *kloppa kirstuu kaani tšiin* lõõ kirstu kaas kinni; J *lännikoo kaani* länniku kaas; J *paa kaani* (savi)poti kaas; J *papiiriin tširjaa kaani* paberist raamatukaas; J *kaanõss kaanõssaa tširjaa lukõma* lugema raamatut kaanest kaaneni; ■ M *silmää kaasi, silmää kaanõv, kahs kaatta* silmalaug, silmalaud, kaks laugu; M *lavvaa kaasi* lauaplaat; **2.** K-Al. laud стол. – Vt. ka *karta-, liha-, piirga-, rauta-, silmä-, vahtsi-*.

kaasikka vt. *kaazikka*.

kaasi/ssa: -ss J-Tsv., pr. *kaazin* J, imperf. -zin J end ehtida, kaunilt v. pidulikult rõivastuda *наря/жаться*, -диться; *kaasiga tšiirep sõvat pääle de meemme* pange kiiremini (peo)rõivad selga ja lähme.

kaasiu/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = *kaasissa*; *tämä kaasiup tšerikkoo, a miä pulmaa* tema ehib end kirikusse, aga mina pulma.

kaasjat vt. *kaatsad*.

kaaska Kett. K L P M Lu J Ku -sk Lu J Ku *skaaska* M I (K), g. -zga L M Lu J -zga J -skaa M Lu muinasjutt *сказка*; L *vot miä algan kaazgaa, a siä kuultaad* vaat, mina alustan muinasjut(tu), aga sina kuulad; P *dabušnikka pajatti meilie kaaskoi, etti müömmä nukkuiss makaamaa* hobusekarjus jutustas (õitsil) meile muinasjutte, et me ei jääks magama; J *laadib õmass eloss, niku kaaska pajatõv* pajatab oma elust, nagu muinasjuttu jutustab; I *kase skaaska lõppujõ* see muinasjutt lõppes; Lu *i lippu loppu kaaska* (muinasjutu traditsioonilise lõpulause-na:) ja muinasjutt lõppeski; J *rahva kaaskoiz kukko ain laulob enne aika* rahva muinasjutudes laulab kukk ikka enneaegu; L *kaaska kunikaa tittäress* muinasjutt kuningatütrest; J *nagris kaask naeri-muinasjutt* (= muinasjutt naerist); L *õmpõlia kaaska rätsepa-muinasjutt* (= muinasjutt rätsepast); Ku *lahsii kaaska* laste muinasjutt. – Vt. ka *lina-*, *nagris-*.

kaaskõ Li (Lu), g. -zgõõ Lu = *kaaska*; Li *vod i valmis, kaaskõ valmis* vaat ongi lõppenud (valmis), muinasjutt lõppenud; Lu *kaask on kõic, kaazgõl ol lõppu* (see) on kogu muinasjutt, muinasjutul on lõpp.

kaasna vt. *kaazna*.

kaasnikka vt. *gašnikka*.

kaas-vara [*< e?*] J-Tsv. kaasavara приданое.

kaasõ [?]: *kaase* K-Ahl. pruutneitsi подружка nevesty (orig.: brudfräma).

kaasit/sa R-Ränk M -tsa M, g. -saa vedel puder, kõrt kašica; похлёбка (мучная или крупяная); M *tšihuttivad nävät kaasitsaa* nad keetsid vedelat putru; M *sis tehäs kalattsijavossa kaasitsaa mokomaa, eb jämmiäd a vetelikkõissa, etti leivääkaa saap süüvvä* siis tehakse püülijahust niisugust kõrti, mitte paksu, vaid vedelavõitu, et leivaga saab süüa.

kaasšša K-Ahl. (Li J) *gaasšša* (Ra) *gaasša* Li, g. -aa puder каша. – Vt. ka *mari-*, *marja-*.

kaal/z Lu Ra J -sa J-Must. *kas* Kr = *kaa²*; J *silmed vanad de nätšemin kaas kehno* silmad (on) vanad ja nägemine ka vilets; J *rihee maa. väliss jutõlla kaas põrõnto* toa põrand. Vahel öeldakse ka *p.*; J .. *siis annab kaasa tedje taivaa* siis

teile antõõssi (Must. 156) .. siis annab ka teie taevaisa teile andeks.

kaazav (R-Reg.) = *kaazov*.

kaazik/ka K L Lu J (R-Reg. Ra) *kaasik-ka* K-Ahl. (R-Reg.) -k J-Tsv., g. -aa Lu -a J **1.** saajanaine, kaasik, kaasitaja (peiupoolseid pulmalisi, kes tulevad pruuti kodust võtma) посаженная мать, поезжанка (участница свадебного поезда); K *kaazikat kala sõsared, üvä vel'lee veerakkõized, ühsi üvä õlgõttaja, mahzap kahzi kaazikkaa* (Salm.₁ 773) rl. kaasikud, peiu õed, hea venna kaaslased, üks hea õletaja (= pruudipoolse pulmaline) on väärt kaks kaasitajat; L *kaazikad laulavad* kaasitajad laulavad; J *terve, kahsi kaazikkaa* rl. tere, kaks kaasitajat; Ra *niku pulmaa kaazikav* nagu pulma(s) kaasitajad; **2.** K-Ahl. pruutneitsi подружка невесты; **3.** peiu [?]; kaunitar девушка [?]; красавица; J *de ku saap kaazikk kaŋkaa valmeessi, tsäärib* ja kui saab neiu [?] kanga valmis, käärrib (rulli); J *mokom lusti ja varm nain niku kaazikk* niisugune ilus ja priske naine, nagu kaunitar.

kaazikkai/nõ (K), g. -zõõ kaasikuke, kaasitajake поезжаночка; *kaazikkaized, maazikkaized, kaazikat kala sõsared* (Salm.₁ 773) rl. kaasikukesed, maasikakesed, kaasikud, peiu õed.

kaazik/ko¹ L, g. -oo = *kaazikkõ*; *kaazikod* niittiväl *nuorikyõ ivuuhšõv* kaasikud lõikasid nooriku juuksed (maha); *kaazikod laulavad* kaasitajad laulavad.

kaazikko² vt. *kazikko*.

kaazik/kõ Kett. K M-Set. Ra J, g. -õõ K Ra saajanaine, kaasik, kaasitaja (peiupoolseid pulmalisi, kes tulevad pruuti isakodust võtma) поезжанка (участница свадебного поезда), посаженная мать; Ra *kaazikõd õltii, kummat tultii võttamaa noorikkaa* kaasikud olid (need), kes tulid pruuti (isakodust) võtma; K *ed mee ühsi, velvüeni, et kahõõ, üvä kalani, sõsõ meeb kaasa kaazikõssi, vellelleeni veerakossi* (Al. 49) rl. (sa) ei lähe üksi, mu vennake, ei (lähe) kahekesi, mu hea kala, õde läheb kaasa kaasikuks, mu vennale kaaslaseks; J *müü tulimma ainolõõ appii, kalalõõ kaazikõssi* rl. meie tulime ainsale appi, kalale kaasitajaks; K *kaazikõd issuzivat kahõõ poolõõ* kaasikud istusid kahele poole.

kaal/zna M Lu Li J (K) -znõ ~ -zn J -sna J-Must., g. -znaa K M Lu Li J **1.** (peidetud) varandus, aare, raha клад, сокровище, добро; M *ko näed õöllä tuli põlõp kuza, siel butto on kaazna pantu* kui näed, (et) õösi põleb kuskil tuli, sinna on nagu aare peidetud (pandud); Lu *miä menin tsüntämää tarraa i leüzin kaaznaa* ma läksin aeda kündma ja leidsin (peidetud) varanduse; J

med'd'ee põltoilt om mõnt kõrta levvetu kaazn (rootsii rahad) meie põldudelt on mitu korda leitud aare (rootsi rahad); J od'd'õb õmas kaaznaa kattilõz maannall hoiab oma raha katlas pöranda all; Li rahaa kaazna peidetud raha; 2. (riigi)kassa, -raha (государственная) казна; J riikii kaaznõz om pal'lo kultaa riigikassas on palju kulda; Lu riikii kaazna riigikassa, -raha.
kaazni/a J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J hukata, surmanuhtlusega karistada казнить; *kaazni-mizõõ kõht* hukkamiskoht.

kaazov (K -Ahl. R-Reg.) (abi)kaasake супружка, жёнушка, мужёк; K *nainee kaunis kaasoeni* (Ahl. 94) rl. naine, mu kaunis kaasake; R *oipa elli eläjäni, oipa kallis kaasojeni* (Reg. 26) rl. oi, mu armas inimene, oi, mu kallias kaasakene. – Vt. ka *kaazav*.

kaatar/i: -r J-Must., g. -rii (orig.: kaakkuri).

kaat'eri Lu Li, g. -ii kutter, mootoriga purjepaat катер; Lu *neil õltii parahodad ja kaat'erid* neil olid aurikud ja kutrid. – Vt. ka *kuuteri*.

kaatoržnik/ka M Lu, g. -aa = kaatoržnoi.

kaatoržnoi J-Tsv., g. -i J sunnitöoline каторжанин; *talo-poik teep tüüt, niku kaatoržnoi* talupoeg teeb tööd nagu sunnitöoline.

kaatsad K L P M Kõ Po Lu Li J I -tsõd Lu Ra J-Tsv. -t'siav Ku -sat ~ -sjat R-Reg. *Кацать* Tum. pl. t. 1. (meeste)püksid (peamiselt kodukootud linasest riidest), murd. kaltsad штаны (чаще всего холщевые); L *kahõssõmaa rai-kaakaa kaatsad jalgaza* kaheksa paigaga püksid jalas; P *viskas kaatsad jalgass väälleä* viskas püksid jalast (ära); J *kaatsõd menti pakaroi päält lõhtsi* püksid läksid tuharate pealt lõhki; M *kaatsoll on kahs red'arissä* pükstel on kaks säärt; J *ved edõõ pikkarain, jot kaatsõitt häülüü* sa ei ole ometi (enam) väike, et püksata käid; J *meez nurkkõs kaatsõt kaglõs. se on obrõzõ ja varnikk päälle* mõist. mees nurgas, püksid kaelas? – See on ikoon ja käterätt peal; M *kondrat kõlkkas kaatsat kaglas. Avu* (Set. 18) mõist. Kondrat nurgas, püksid kaelas? – Ahju-luud; Lu *kaatsõn juõdlii, ku õli tehtü koton ja kotokanjaassa* (pükste kohta) õeldi k-d (siis), kui (need) oli(d) tehtud kodus ja kodukootud linasest riidest; Kõ *valgazimma kankaa, õmpõlimma tsiuttai i kaatsolai* pleegitasime linase kanga, õmblesime (sellest) särke ja pükse; Lu *kanjaizõd kaatsav õltii* olid linased püksid; J *viirukkoizõt kaatsõd jalgõz* triibulised püksid jalas; I *hoikat kaatsav õhukesed* püksid; R *emüd seizob uhzualla, tširja tšiatikko tšäezä, kala kaasat kainalosa* (Reg. 23) rl. emake seisab künnisel (ukse all), tikitud särk käes, peiupüksid kaenlas; Lu *merimehiil õltii õljü*

kaatsav meremeestel olid õliriidest püksid; Lu *kaatsõjõõ persüsed rippuvad* püksitagumik ripub; J *kaatsõjõõ kormun* püksitasku; Lu *kaatsõjõõ kagluz ~ M kaatsõjõõ gašnikka* püksivärvel; M *kaatsõjõõ reisi, kaatsõjõõ red'd'ev* püksisäär, püksisääred; 2. aluspüksid подштанники; I *štanav ovad päällimeized, a kaatsav ovad alumõizõd štanav* püksid on pealmised, aga aluspüksid on alumised püksid; Lu *enne õli alukaatsad i päällikaatsad, nüd on kaatsad ja štanav* enamalt olid alumised püksid ja pealmised püksid, nüüd on aluspüksid ja püksid; Li *kaatsav i tšuuhto, se on alusõpa* aluspüksid ja särk, see on aluspesu; J *kaatsõit(i) pietä jalgõz va mehed* aluspükse kannavad (peavad jalas) ainult mehed; ■ J *kaatsõd värissä* püksid sõeluvad püüli. – Vt. ka *alu-, alus-, kala-, koto-, päälli-*.

kaattara M (J): M *kaŗruu kaattara* sõnajalg. – Vt. ka *karu-*.

kaattar/i Kõ Ra (P Ku-Len.), g. -ii (vadja naise rahvarõivaste juurde kuuluv) puusa-, istmiku-põll набедренник (деталь водской женской одежды); Ku *persii päällä pietii kaattarit* (Len. 295) istmiku peal kanti (peeti) istmiku-põllesid; ■ Kõ Ra *karuu kaattari* sõnajalg. – Vt. ka *karu-*. – Vt. ka *koittama, koittana*.

kaatteripäü [?] (Salm.₂), pl. -äd (Salm.₂) konnakarp ракушка, раковина.

kaats-v/õõ: -üü J-Tsv. aluspüksivärvel поя подштанников.

kaattõ/ra (M) -r M: *kaŗruu kaattõr* sõnajalg; *kaŗruu kaattõrav* sõnajalad.

kaattõri Ränk Salm.₂ J (P) -tõr M (P) -teri K-Ahl. K-Set. M-Set. J-Must. (R-Lõn.) -eri R-Reg. *kattõr* Ra, g. -tõrii J 1. (vadja naise rahvarõivaste juurde kuuluv) puusa-, istmiku-põll набедренник (деталь водской женской одежды); J *kaattõri on õmmõltu kanjass, pilutõttu; mõnikkaill on õmmõltu helmaa pikkõraizõt tšellov, dalisko bubentšikav* puusapõll on õmmeldud linasest riidest, tikitud; mõnel on õmmeldud lõhma väikesed kellad või kuljused; P *vaitõs kahõõ kaattõraiza, kõlmõõ kõrvarõnkaiza* rl. vaid kahekesi puusapõlledes, kolmekesi kõrvarõngastes; J *kaattõrid õlivat tšelloikka takanaa* kellukestega istmikupõlled olid (selja) taga; 2. M-Set. puusa-, istmiku-helmed [?] набедренные бусы [?] (orig.: helmiripustimet); ■ K M *karuu kaatteri* (Set. 62) ~ Ra *karuu kattõr* sõnajalg. – Vt. ka *karu-*. – Vt. ka *koittama, koittana*.

kaattõrõ [?] (M): *kaŗruu kaattõrõd* sõnajalad.

kaavi vt. *kavi*.

kaaõ vt. *kaõ*.

kabak/ka K L M Lu Li J I (P) -k J-Tsv. *kapakka* Ra J, g. -aa P Lu J *kapakaa* Ra J kõrts кабак; Lu *kabakad õltii, miä iivässä mälehtän* kõrtsid olid, ma mäletan hästi; K *tšerikoss tulõb, i menep kabakkaa* kirikust tuleb ja läheb kõrtsi; J *elä han jõka kabakaa eell piättee (tšiin)* ära ometi iga kõrtsi ees peatu!; I *mie vii denjat kabakkaa* ma viin (kogu) raha kõrtsi; Ra *kavvasuzit kapakaa teele* rl. hilinesid kõrtsiteele; J *kazele mehele kabakaa tšünnüsed on tuttõvõd* sellele mehele on kõrtsi künnised tuttavad.

kabana ~ -n M, g. -naa M metssiga кабан.

kaban/i Lu, g. -ii Lu = kabana.

kabatsük/ka M Lu Li -k J-Tsv., g. -aa kõrtsmik кабатчик; Lu *kabatsikka õli izzee peremeez i torguitti* kõrtsmik oli ise peremees ja kauples.

kabja Kett. L P M Kõ Lu J-Must. J-Tsv. I Ku *kaabja* I -jõ Li J-Tsv. -ia M-Set. -iõ Ku *kapia* K-Ahl., g. -jaa P M Lu J kabi; sõrg копыто; Lu *lehmäl on sorkõd, õpõzõl on kabjõd* lehmäl on sõrad, hobusel on kabjad; P *grebat kazvavat kabjaa pääle vai obahka kazvav* pãkad kasvavad (hobusel) kabja peale või pahk kasvab; I *kabjojõd lüüäss potkovaD* kapjadesse lüüakse rauad; J *lüü ravvõt parõpõssi kabjasõ tšiin* lõõ rauad paremini kapja kinni; M *opõzõll on kabja i lehmäll on kabja* hobusel on kabi ja lehmäl on sõrg; Lu *õpõzõll, lehmäll, vazikall, sigall on kabjad* hobusel on kabjad, lehmäl, vasikal, seal on sõrad; M *opõzõll on ümmärkõizõt kabjad, lehmäll on kabjad lõhtsi* hobusel on ümmargused kabjad, lehmäl on sõrad lõhega; M *meill ärtšä õli lõhgõnnu kabjaa väliz* meil oli härjal sõravahe katki; I *lampailõd jalkoo vaivattaav, autuuvaD kabjoje välizä* lambail valutavad jalad, hauduvad sõrgade vahel. – Vt. ka *lehmä-, rauta-*.

kabjakkõin: -õkkõin J-Tsv., g. -akkõizõd: -õkkõizõd J kabjake; sõrake копытце.

kabjõin J-Tsv., g. -zõd J kabjaline; sõraline копытный, копытчатый.

kablaz (Lu-Len. Ra), hrl. pl. -ad ~ -d Ra -t Lu-Len. reekodar копыл дровней; Lu *laitios on: jalakset, tormat, kablaz, kaustat, sepii vit-sat, laitio päite* (Len. 283) reel (rees) on: jalased, jalaseraud, kodarad, kaustad, seabavitsad, reepera; Ra *lait'oo kablaz* ree kodarad. – Vt. ka *kõblaz*.

kabluk/ka K-Ahl. M Lu Li (J-Must.) -k J-Tsv. *koblukka* Lu Li, g. -aa Lu Li J -a J *koblukaa* Lu Li (saapa)konts каблук; Lu *tšentsiä peettää ilma koblukkojee i koblukkojeekea peettää* (kodus valmistatud) säärsaapaid kantakse (peetakse) ilma kontsadeta ja kontsadega kantakse; J *enne kablukkois pietti õppõizõd ravvõd* enne

kanti kontsades hõbedasi raudu; J *kablukõd on väärissünneed* kontsad on viltu kantud (viltu läinud); Li *saappagaa koblukka* saapa konts; Li *tšennää kablukka* (kodus valmistatud) säärsaapa konts; J .. *see on väitseväp minnuu, tšene tšennä kabluka* vääriline en õõ (Must. 153) .. see on minust vägevam, kelle saapa kontsa vääriline ma ei ole; Lu *kõrkaa kablukka ~ pitsä kablukka* kõrge konts; Lu *matala kablukka* madal konts; ■ Li *kablukkaa vizgata* tantsida, tantsu lüüa.

kabron/i Lu, g. -ii Lu kapron капрон.

kachs, kachsche vt. *kahsi*.

kachskümmen, kachskümmend, kachskümmet vt. *kahtsümmettä*.

kachsteischkümm, kachsteiskümm, kachsteiskümme, kachsteistum vt. *kahstõ-ššõmõtta*.

kadelnit/ta I, g. -saa = kadila.

kadett/ta Lu *kad'etta* (J-Tsv.), g. -aa Lu kadett кадет; J *kad'ettoje korpusi* kadettide korpus.

kadgat/la M Lu (P Po Ra J-Tsv. Ku) -ag I *kadgõl/ta* ~ -tõ Lu Li -t J-Tsv., pr. *katk/aan* L M Lu Li Ra J, imperf. -azin P M Lu Ku -õzin Lu Li J I. katki teha v. murda v. kiskuda v. rebida ломать, с-, раз-, раз/рывать, -орвать; Lu *miä katkõzin lüttee* ma tegin lõõ katki; P *katkazivad dyvšlaa, miä tulõn kotuosyõ* (hobused) tegid (adra) tiisli katki, ma tulen koju; Ku *vajot'sin nii kovassa, kai ett ittsetäkki hampaa katkazin* vajutasin nii kõvasti, et endalgi murdsin hamba (katki); Lu *täm katkaz jalga* ta murdis jala; M *jürizi tulla maalõd, milta pääit ep kadgannu* kukkus müriinal maha (mürises maha tulla), minul(t) kaela (pead) ei murdnud; Lu *opõn nii võimakaz on, etti rihmat katkaab* hobune on nii tugev, et kisub kõied katki; M *tämä on ennee kadgannu* ta on enese (ära) katkestanud; 2. (ära) murda, katkuda; ära tõmmata отламывать, отломать; срывать, сорвать; отрывать, оторвать; M *katkaa millõd üks kukka* murra mulle üks lill; Lu *miä pehgoss katkaan vitsaa, siz jääp tünje* ma murrin põõsast vitsa, siis jääb tüügas (järele); Lu *miä leivässä katkõzin suurõd palaa* ma murdsin leiva küljest suure tüki (~ pala); L *eb mitäid ep kadgattu maassa, ebi mitäit pantu maha* (taevaminemispõhal) ei katkutud midagi maast, ei pandud midagi maha; Lu *katkaa puu lehtoi* katku puulehti; M *susi kaipaab: minult äntä kadgattii* hunt kaebab: mul tõmmati saba ära. – Vt. ka *kadgõtta*.

kadgõll/la: -l J-Tsv., pr. *katkõl/õn*, imperf. -in frekv. katki teha ломать, разламывать.

kadgõlm/a Lu Li J, g. -aa (põlve-, küünra)-õnnal подколенок (подколенная ямка, под-

коленная впадина); локтевая ямка; J *nejjoll on maa rivassa, kahõõ poolii kadvõlmissa* rl. neiu on maa sääremähistest, kahele poole (põlve)õnnaldest; Lu *põlvõõ kadvõlma* ~ Li *jalga kadvõlma* põlveõnnal; Li *tšäe kadvõlma* küünraõndlad. – Vt. ka *põlvõõ-, tšäsi-*. – Vt. ka *katkõmuz*.

kadvõlmoosõõ Kett. risti, põigiti поперёк; *niittäässä kadvõlmoosõõ* (vilja) lõigatakse risti (kõrt).

kadvõlta L Li (Kett. UPM J-Tsv.) -*eta* (K-Ahl.), pr. *katkõlv* P M, imperf. -*zi* U L -*z* M katkeda, katki minna, murduda ломаться, с-; обрывать, оборваться; над/ламываться, -ломиться; M *katkõz ühsi jalgaz, piäp panna vassõn* üks jalas murdus, tuleb panna uus; L *šnurka katkõzi kukšinassa* nõõr katkes kanu küljest; P *katkõõb varo pangõlta* rl. pange vits läheb katki; K *rootsii roomat kadgetkoose* (Ahl. 102) rl. rootsi roomad katkegu; P *kahtsi on abras katkõõmaa* rl. kask on habras murduma; J *kadvõnnu (murtaunnu) luu* murdunud luu. – Vt. ka *katkaussa, katkiissa, katkõa, katkõnõssa, katkõuta, katkõõssa*.

kadvõltaa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an:* -*õn* J, imperf. -*in* J katki teha, murda ломать, с-, раз-; разрывать, -орвать; J *suurõ tüüka on kadvõlõõnnu õmad voimõõd* suure tööga on enese ära katkestanud (oma jõu murdnud). – Vt. ka *kadvõgata*.

kadvõlta Lu *katikõz* Li, g. -*kaa* Lu *katikkaa* Li kaigas, murdunud oks отломанный или отломившийся сук; Lu *nii on heeno alko niku kadikaz* on nii peenike halg nagu kaigas; Lu *mettsäz õllaa mokomat kadikkaad, heenokkõizõõd* metsas on niisugused kaikad, peenikesed; Li *katikkaad, heenot kuivõõd õhõõd, mett-säzä perrää kaze leikotõõi* peened kuivad oksad, (need on) metsas pärast (seda metsa)-raiet.

kadvõlka Lu J-Must., g. -*aa* = *kadikaz*; Lu *murtaunnu puu tükkü on kadikka* murdunud puuoks (puutükk) on k.

kadvõlla P Lu *kadvõlla* M Lu (J-Tsv.), g. -*aa* Lu *kadvõlla* M -*a* J viirikupann кадило, кадильница; Lu *kadvõlla pantii laadana, tehtii savvua* viirikupanni pandi viirik, tehti suitsu; M *kadvõlla tšäez on mokom näen, siäl on tšihvat süed i pիրruu paska (laadana)* viirikupann on käes, näe, niisugune, seal (sees) on kuumad sõed ja viirik. – Vt. ka *kadvõlõnõssa*.

kadvõlõnõssa J, pr. -*an* J, imperf. -*in* = *kadvõlõnõssa*; *pappi kadvõlõnõssa ümpär laadana savvuukaa* preester suitsutab ümberringi viirikusuitsuga.

kadvõlõnõssa Lu Li *kadvõlõnõssa* M Lu -*ta* J-Tsv. *kaadvõlõnõssa* Po, pr. *kadvõlõnõssa* Lu Li -*an* M Lu -*õn* J,

imperf. *kadvõlõnõssa* Lu Li -*in* M Lu J viirikut suitsutada кадить; J *pappi kadvõlõnõssa kadvõlõnõssa* preester suitsutab viirikupanniga; Po *auta kaadvõlõnõssa* haud suitsutati viirikuga.

kadvõlõnõssa: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn*, imperf. -*tõlin* frekv. ← *kadvõlõnõssa*.

kadvõlõnõssa vt. *katka*.

kadvõlõnõssa vt. *katka*.

kadvõlõnõssa M (J), g. -*aa* *kadrill* кадрили; J *tüü vahõõllõ õpõtti tätä lukõmaa, .. i daazõ kadvõlõnõssa tanttsimaa* töö vahe(pea)l õpetas (vana)isa teda lugema, .. ja isegi kadrilli tanttsima; M *meilä kadvõlõnõssa tanttsiaz i para-iko, lantua tanttsiaz i kadvõlõnõssa tanttsiaz* meil tantsitakse kadrilli praegugi, lantsjeed tantsitakse ja kadrilli tantsitakse.

kadvõlõnõssa Li J-Tsv., g. -*ii* J = *kadvõlõnõssa*; J *kats ku kase tüttõ lustissi tantsip kadvõlõnõssa* vaata, kui hästi (ilusti) see tüdruk tantsitab kadrilli.

kadvõlõnõssa M, g. -*ii* = *kadrina*; *tõin kõrta on tšülmäd, a kui tuõp kadri, siz abeza-at'el'no tuõp sooja* teinekord on külmad (ilmad), aga kui tuleb kadvõlõnõssa, siis läheb tingimata soojaks (tuleb tingimata soe); *kusuri kadri tetši kõik pehmeässi* kadvõlõnõssa (kusur-Kadri) tegi kõik pehmeks.

kadvõlõnõssa M I, g. -*aa* M I kadvõlõnõssa (25. XI) Катеринин день; M *eestee õli soomõõ, siz veinnää kadrina. ain juõllaas: soomõõ kadrina ko p kuznu, siz veinnää kuzõõ* enne oli soome (= luteri usu), siis vene (= apostliku õigeusu) kadvõlõnõssa. (Kadvõlõnõssa kohta) õeldakse ikka: kui soome Kadri ei kusnud, siis vene (oma) kuseb; M *kõõz on kadrinalla süntipäivä kahtsümmett vijjettomall nojabrää, siz nõssaas kõrviss tšiin, tšen on kadrina, etti parapõssi kazvaiz* kui on kadvõlõnõssa sünnipäev, kahekümne viiendal novembril, siis sikutatakse kõrvadest ülespoole (tõstetatakse kõrvadest üles seda), kes on (= kelle nimi on) Kadri, et paremini kasvaks; M *kõõs kadrinaa päivä on sooja, siz iiväd leivät kazvovad* kui kadvõlõnõssa on soe, siis kasvavad head viljad; I *kadrinaa päivä i klimanttia õli praaznikka* kadvõlõnõssa ja leemetipäev oli(d) püha(d). – Vt. ka *kat'aa, kat'erina*.

kadvõlõnõssa = *kadrina*; *kadvõlõnõssa on mokoma pühä sütsüzüllä* kadvõlõnõssa on niisugune püha sügisel.

kadvõlõnõssa M = *kadrina*.

kadvõlõnõssa Ra *kaenla* alt; *käe alt под мышку; под руку; poika tüttõä võtap kaenlalt tšiin* poiss võtab tüdrukul käe alt kinni.

kadvõlõnõssa Ra = *kainalo-aluz*.

kadvõlõnõssa vt. *kakat*.

kadvõlõnõssa vt. *kagra*.

kagla Kett. K L P M Po Lu Li Ra J I Kr (R-Eur. Kõ) -l Ra J-Tsv. -le Kr *Кагла* Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Кагла* Pal.₁, g. -*laa* Kett. K L P M Lu Li Ra J I -*la* Ra J kael шея; M *kase pojokkõin ep peznü kaglaa kaugaa, roojakaz niku saappõgõ varsi* see poisike ei ole kaua kaela pesnud, must nagu saapasäär; Li *venutti kaglaa, että parõp nãttõüssi* sirutas kaela, et paistaks paremini; Lu *elä tee nii rajkkaa tüütä, väänäd enelt kaglaa* ära tee nii rasket tööd, väänad endal(t) kaela; Lu *kurki on pitsää kaglaakaa* kurg on pika kaelaga; Ra *lihanõ tõeeli luizõõ kaglaa lõikkaav* vs. lihast (lihane) keel lõikab luust (luuse) kaela (= kuri keel võib inimese tappa); J *kanjka kagl* kenus, rõngas kael (hobusel); M *opõzõll on kaglaa pääl arja* hobusel on kaelal lakk; Lu *marjas ku tsäimmä, sis tarttu puukki kaglaa* kui käisime marjul, siis hakkas puuk (= imes puuk end) kaela külge kinni; Lu *miä suvvaan tätä, võtan kaglassa tsiiini* ma armastan teda, võtan kaelast kinni; Li *siiz õltii elmed ümper kaglaa* siis olid (veel) helmed kaela ümber; M *lãmka õli üli kaglaa* (põlle) kaelusepael oli kaela tagant läbi; L *lomitat kaglaa suoniit* kaelasooned valutavad kõvasti; Lu *kagla rätte* kaelarätt; J *kagl tunni tsepõtškõv* kaelakella kett; Lu *koiraa kagla remeni* koera kaelarihm; ■ Li *miä sill väänän kaglaa* ma käänan sul kaela (kahekorra); Ra *nää miltized võõraat tultii, issustii kaglaa pääle* näe, missugused võõrad tulid, istusid kaela peale; L *putelii kagla* pudelikael; J *järvee kagl järvekael, -sopp*; P Lu *koiraa kagla* koerakaelanurk (hoonel). – Vt. ka *kau-nis-, kranttsi-, merkki-, putelii-, vahtsi-*.

kagla K L P M Po Li J I adv. kaela (narechie в форме илл-а от *kagla*); Po *elmet pantii kaglaa* helmed pandi kaela; M *paa lehmä tsüttsee, paa tsütse kaglaa* pane lehm küttesse, pane (talle) kütke kaela; J *tsülvõ vakka pantii remeniikaa kaglaa i siis tsülvettii* külमित pandi rihmaga kaela ja siis külvati; ■ Li *jäi minuu kaglaa murhessi* (ta) jäi minu kaela mureks; J *jäit tüü minuu kaglaa* (sa) jätsid töö minu kaela.

kaglaasõõ K-AI. Po adv. = *kaglaa*; Po *pannas tälle kaglaasõõ risiv* talle pannakse ristid kaela.

kaglakõõin: -õkkõin J-Tsv., g. -*akkõizõõ*: -õkkõizõõ kaelake шейка; *täll on nii hoikk kaglõkkõin* tal on nii peen kaelake.

kaglalta J adv. kaelalt, kaela ümbert (narechie в форме абл-а от *kagla*); *terve, lintti kaglalta* rl. terve, pael kaela ümbert.

kaglatuuu Lu pl. rangluu ключица.

kaglalõõ M -õllõ Li adv. kaela (narechie в

форме алл-а от *kagla*); M *paa kaglarätte kaglalõõ* pane kaelarätt kaela.

kaglanaluz Lu kaela-, lõuaalune подбородок.

kaglanaluz-remeni Lu lõuaaluserihm (süüid-vestril жне.) подбородный ремешок (зюйд-вестки и т. д.); *kaglanaluz-remeni pantii tsiiini, jot tuuli ev veiseiss päässä hattua* lõuaaluserihm pandi kinni, et tuul ei viiks mütsi peast (ära).

kaglarätte M Li *kagl-rätte* J-Tsv. kaelarätt шейный платок; M *paa kaglarätte kaglalõõ* pane kaelarätt kaela; J *sio kagl-rätte üvässi kaglaa* seo kaelarätt hästi kaela; J *kõrt lähët tserikkoo ni paa ham puhas kagl-rätte kaglaa* (kui) kord lähed kirikusse, siis pane ometi puhas kaelarätt kaela.

kaglarätti M-Set. = *kaglarätte*.

kaglasooni M *kagl-sooni* (J-Tsv.) kaelasoon шейная жила.

kaglasoonõõravu M kaelanäägre шейная железа.

kagl/assa J -õssõ Li adv. kaelast (narechie в форме эл-а от *kagla*); J *võtin risii kaglassa* võtsin risti kaelast.

kagl/assaa: -õssa J-Tsv., pr. -*asan*: -õsõn J, imperf. -*asin*: -õsin J kaelustada обн/имать, -ять (за шею).

kagl/astikkoo: -õstikkoo J-Tsv. = *kaglasutõõ*; *taita suvata tõin tõiss ku ühtperä isuta kagl/õstikkoo* vist armastavad teineteist, kui (= et) ühtelugu istuvad kaelastikku.

kaglasut/õõ: -yõ P kaelakuti, kaelastikku в обнимку; *menivät kaglasutyõ* läksid kaelakuti.

kaglasuttaa Lu J = *kaglasutõõ*.

kagla-šarffi Lu kaelalall шарф.

kagl/aza K M I -*az* M Kõ Lu Li J -õz Li J adv. kaelas (narechie в форме ин-а от *kagla*); I *buzad õlivat kaglaza* helmed olid kaelas; Kõ *lehmäl kaglaz on tsellä vai pälppä* lehmäl on kell või krapp kaelas; J *meez nurkkõs kaatsõt kaglõs. se on obrõzõ ja varnikk päälle* mõist. mees nurgas, püksid kaelas? – See on ikoon ja käterätt peal; ■ Li *tämä on millõ risi kaglaz* ta on mulle rist(iks) kaelas; Lu *tämä milla ripup kaglaz* ta ripub mul kaelas (= on minu toita ja hooldada).

kaglatseepa M kaelakett шейная цепочка.

kaglatunniv M Li *kagl-tunniv* J-Tsv. (naiste) kaelakell, kaelas kantav kell (женские) часы на шейной цепочке; M *naisii tunniv õltii kaglatseepaa päällä, kane õlivat kaglatunniv* nais-te kellad olid kaelaketi otsas, need olid kaelakellad.

kagle vt. *kagla*.

kagl-nah/ka: -k J-Tsv. (nahast) kaelarihm ошейник (кожаный); *lehmelt äviz dolo kagl-nahgaka* lehmäl kadus krapp (koos) kaelarihmaga.

kagluiz K-Ahl. L P M Kõ Po Lu Li Ra J (R-Reg.), g. -*hsõdõ* Po -*ssõdõ* M Kõ -*sõdõ* M Lu J 1. kaelus ворот (у одежды); J *tšiu toll om peen kagluiz* särgil on (liiga) väike kaelus; M *lad'd'a kagluiz* avar (lai) kaelus; Po *mõndõllaisjeekaa niittijeekaa õmmõltii kagluhsõdõ* kaelused tiki-ti mitmesuguste niitidega; J *kahõt pilut kaglussõs* rl. kahed tikandid kaelusest; J *kaglus šnüürettü* kaelus (on) kroogitud; Lu *alu tšiu toll on kaglusõdõkaa, ilma vorotnikkaa* alussärk on kaelusega, ilma kraeta; Lu *vorotnikka õmmõllaa kaglusõdõ tšiiini* krae õmmeldakse kaeluse külge kinni; J *napus millõ tšiu toll kagluiz* nõõbi mu(l) särgikaelus kinni; Kõ *tšiu toll kaglussõdõ õmmõltii se linti-ploika* särgi kaelusesse õmmeldi see pael-gofreering; M *kamalkaa kagluiz* ~ Li *kamalikka kagluiz* jaki kaelus; 2. krae, kaelus воротник; M *kaglus õli rüidillä ümpärikoim* [= *rüidillä ümmärkõin*] (Len. 264) krae oli rüül (= vanaaegsel linasel ülekuuel) ümmargune; Kõ *võtti viskaz revvoo koormaasõdõ: leeb naizõlõdõ üvä kaglus pal'tolõdõ* võttis viskas rebase koormasse: saab naisele hea krae palitule; M *miä tõin sillõdõ šuubalõdõ kaglussõdõ* ma tõin sulle kasukale krae; K *sõsõ vieb sõnad sõrmik-kaaza, virred viitaa kagluhsõza* (Al. 51) rl. õde viib sõnad sõrmikus, värsid kuue kaeluses; 3. püksivärvel пояс штанов; Lu *stanoil on tooš kagluiz* pükstel on samuti värvel; P *stanoi kagluiz* ~ Lu *štanoi kagluiz* ~ Li *štanõjõdõ kagluiz* püksivärvel; Lu *kaattojõdõ kagluiz* (linaste) pükste värvel; 4. (põlle) kaelusepael, kaelatagune pael воротниковая тесёмка у фартука; Lu *perednikaa vai pollee kagluiz* igapäevase või piduliku põlle kaelusepael; 5. kaelarihm ошейник; J *koira kagluiz* koera kaelarihm.

kaglõin vt. *kajkaa*-.

kag/ra Kett. Set. K R-Reg. U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (Pi Ke Ja-Len. Kr) -*rõ* Li -*r* Lu Li Ra J *Kaepa* Tum. *Kaepa* Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -*raa* K L P M Lu Ra J I -*ra* Lu J, pl. -*rad* ~ -*grat* Kr kaer овёс; K *õzralõdõsõdõ i kagralõdõ piäb valmissaa sütšünä maa* odrale ja kaerale tuleb maa sügisel ette valmistada; Li *kagrall õli õma aikõ i õzrõllõ i vehnäll niüll õli õma aika tšülvää* kaeral oli oma aeg ja odral ja nisul, neil oli oma külviaeg (aeg külvata); M *vanall aikaa algõttii tšülvää kagraa ain tševädmiiikulassa* vanasti (vanal ajal) hakati kaera külvama ikka kevadisest nigulapäevast (peale); J *karut tšäivät kagraza* karud käisid kaeras; Lu *suurõd rip-*

sid õllaa kagrõll kaeral on suured pöörised; Kõ *žlaarinn pantii kagrad jumalnurkkaa* floorusepäeval pandi kaerad (= kaeravihk) pühasenurka; Kõ *opõzõlõ niitetii vihko kagro*i hobusele lõigati vihk kaeru (floorusepäeval); J *ku üüllä tulta lüüüb, siz jutõllaa: kagra valmissuub* kui õõsel lööb välku, siis öeldakse: kaer valmib; J *kagrõd om veel vihered, niittä ep saa* kaerad on veel haljad, ei saa lõigata; J *kagra pantii skir-daa* kaer pandi hakki; Lu *kagria, õzria i nisuja pantii roukkuu* kaera, otra ja nisu pandi (rehe juurde) auna (rõuku); J *riig on ahõttu kagra*ka rehi on ahetud kaeraga; Lu *riiganikad mentii kagro*i *tappamaa* rehelist läksid kaeru peksma; J *siin kagrat kaupotaa, rüitšeed lunasõtaa* rl. siin kaerad kaubeldakse, rukkid lunastatakse; J *kagrakaa saat tšiiirep ovõiss etes ku dubi-nakaa* kaeraga saad hobust kiiremini edasi kui malakaga; J *joonitteeb vallalin, niku kagrõll sүүütettii opõin* jookseb vabana (= jõude) ringi nagu kaeraga söõdetud hobune; Lu *kagrassa težžää javoa, i suurimoi težžää* kaerast tehakse jahu, ja tangu(sid) tehakse kaerast; Lu *enne vet' tehtii kagrass kakkuja* ennemalt ju tehti kaera(jahu)st kooke; K *vai eb lie vajaga minua ruttõ ruttšee niittämizele, kallii kagraa aigalõ* .. (Al. 48) või ei ole mind vaja kiirel rukkilõikusel, kallil kaera(lõikuse) ajal .. ; M *kagraa vihko* kaeravihk; Ra *kagraa salvo* kaerasalv; M J I *kagraa ripsi* ~ Lu *kagra ripsi* ~ J *kagra rippsi* kaerapööris; Lu *kagraa kiiseli* ~ *kagra kiiseli* ~ *kagra kiisseli* ~ Ra *kagr kiissel'jä* kaerakiisel e. -kile; J *kagr vihgod pannaa skirttasõdõ* kaeravihud pannakse hakki; J *põlloll seissa kaks kagr škirtta* põllul seisab kaks kaerahakki; Lu *kagra kuilas tehtii: kaks vihkoa vastikkoo, ühs pantii päässi, poolittaa, i nii tehtii nissua* kaerahakk tehti (nii): kaks vihku (pandi) vastastikku, üks pandi peaks, (lahutati) pooleks, ja nii tehti (ka) nisu(hakke); Lu *kagra koorõd pääl on liblõ* kaera(tera) koore peal on lible; Lu *kagra javo siglota*a, *jääväd lesemed* (kui) kaerajahu sõelutakse, (siis) jäävad kliid e. keed; Lu *kagra lese-mee vannia tehää jalkoilõdõ* kaerakliide vannitahakse jalgadele; Lu *kagra terä* ~ *kagra jüvä* kaeratera; ■ K *enne on ellä eittümää, kagra liblo kaihtumaa* (Al. 46) rl. emal on hell heituma, kaeralible kokkuma.

kagra-akan/ka M *kagrõakanõ* Li *kagr-akan* (J-Tsv.), hrl. pl. -*av* M *kagr-akanõdõ* J kaeragan, -aganad овсяная мякина; M *jõka vil'al on õma akana: rüizakana, kagraakana i õzraakana* igal viljal on oma(d) agan(ad): rukkiaagan(ad), kaeraagan(ad) ja odraagan(ad); J *rüiz- ja kagr-akanõd om pantu ühte akanik-*

koo rukkii- ja kaeraaganad on pandud ühte aganikku.

kagrajavo M L *kagrõjavo* Li kaerajahu овсяная мука; M *kagrajavossa tehtii kiisseliä, kagrakiisseliä* kaerajahust tehti kiisliit, kaerakiisliit; I *kagrajavõva vähä tehtii* kaerajahu tehti (meil) vähe; Li *kagrõjavo, rüüsjavo, nisujavo, õzrõjavo* kaerajahu, rukkijahu, nisujahu, odrajahu.

kagra-kappa K-Ahl. kaerakapp ковш с овсом; *einä-müttiü on elteepi, kagra-kappa on kall'iipi, minä ozmut ootavapi* (Ahl. 102) rl. heinatuust on armsam, kaerakapp on kallim, mina, kullake (= mõrsja), odavam.

kagraklaz M, g. -kaa M = *kagrõin*; ■ *kagrakkaad opõzõd* kaeraga söõdetud hobused.

kagrakiis/seli M Li Ra I (Kõ-Len.) -eli Lu -el Ränk *kagrõkiisseli* Li *kagr-kiisseli* J-Tsv. kaerakiisel, -kile овсяный кисель; M *kagrajavossa tehtii kiisseliä, kagrakiisseliä* kaerajahust tehti kiisliit, kaerakiisliit; Kõ *vassoo veerissee tsihutatti kagrakiisseliä* (Len. 217) kolmekuningapäeva eel (vastu kolmekuningapäeva) keedeti kaerakiisliit; J *pomim päivell keitetä kagrakiisseliä de piimäka süüvvä* surnute mälestuspäeval keedetakse kaerakiisliit ja süüakse piimaga.

kagrakotti M torp (kaerakott hobusele pähe panemiseks) торба; *rooska on opõzõd kagrakotti piits* on hobuse torp.

kagrakuhila M kaerahakk скирда овса, овёс в скирде; *kagrakuhilallõ pantii tsümnenii vihga* kaerahakki pandi kümme vihk (kümme vihu kaupa). – Vt. ka *kagraškirda*.

kagrakuhilaz ~ kagrõkuhilaz Li -ilaz Lu = *kagrakuhila*.

kagrakõrsi M kaerakõrs, -kõrrepõld овсянице. – Vt. ka *kagrasänki*.

kagralaivo M (Kõ), hrl. pl. -od Kõ kaeraoras(ed) всходы овса; Kõ *a tševvääll i nizud i kagralaivod, nisulaivod* aga kevadel (on) nisu(d) ja kaeraoras(ed), nisuoras(ed). – Vt. ka *kagraõraz*.

kagra-nurmi I kaerapõld овсяное поле; *rüüz-nurmi, õuna-nurmi, kagra-nurmi, õzra-nurmi* rukkipeõld, kartulipeõld, kaerapeõld, odrapeõld. – Vt. ka *kagrapõlto*.

kagrapiimä M Li kaerajahuleotis, -piim (joogiks; kiisli keetmiseks) овсяный настой, овсяное молоко (для питья; для приготовления киселя); Li *kagrapiimässä tehtii kiisseliä* kaerajahuleotisest tehti kiisliit.

kagrapõlto M = *kagra-nurmi*.

kagra-pää Lu kaerapea овсяной колос.

kagrariiga M *kagrõriiga* Lu Li kaerahe (rehe-

täis parsil kuivatavat kaera) реи овса (количество овса, которое в овине сушится зараз); M *meil õli ahtõõza tänänä kõm kagrariigaa, i kõik tapõmma* meil oli täna ahitud kolm kaeraahet, ja kõik peksime ära.

kagrariipsi ~ kagrõriipsi Li kaerapõõris ость овса.

kagrasõukku: *kagraroukku* Lu kaeragõuk, -aun копна овса, овёс в копне.

kagrasalvo M Li I *kagrõsalvo* Li kaerasalv zakrom для овса; Li *kahs salvoa õli koko rattii: ühs õli kagrõsalvo, tõisõd pantii rüüz kaks salve oli(gi) terves aidas*: üks oli kaerasalv, teise pandi rukis.

kagrasarka M Li *kagrõsarka/a ~ -õ* Li (ühele perele kuuluv) kaerapõlluriba участок овсяного поля (приходившийся на долю одной семьи).

kagrasuurima M kaeratang(ud) овсяная крупа.

kagrasänki Lu Ra = *kagrakõrsi*.

kagrasüüjlä: -e J fig. kaerasõõja (hobust tähistav metafoor rahvalauludes) пожиратель овса (метафорическое обозначение лошади в народных песнях); *karsinalta kagrasüüje* rl. latrist kaerasõõja.

kagraškirda J = *kagrahila*.

kagrat vt. *kagra*.

kagra-talkkuna Lu kaerakama овсяное толокно.

kagra-vakk/a: -õ ~ *kagrõvakkõ* J kaeravakk пуря овса (мера веса); *kagra-vakkõ kahs rubl'ää* rl. kaeravakk (maksab) kaks rubla; *tšüüüd einää opõzõllõd, kagrõvakkõ kannõtaa* rl. küsid heina hobusele, kaeravakk kantakse.

kagravihko M *kagrõviško* J kaeravihk овсяной сноп; M *i opõzõllõd veel niittäas hlaaripäivällä kagravihkoa* ja hobusele veel lõigatakse floorusepäeval kaeravihk; J *kagrõviško toovvaa laukpääne kolonurkkaa, no size xlaarii ootõnikollõ annõtaa opõzõllõd* kaeravihk tuuakse laupäeval pühasenurka, no siis floorusepäeva hommikul antakse hobusele.

kagraõltši M (I) kaeraõled, -põhk овсяная солома; I *tol'ko kagraõlgõlla mättääg, se on pehmiäpiig* (padi tuleb) ainult kaeraõlgi täis toppida, (siis) see on pehmem.

kagraõraz ~ kagrõõraz Li = *kagralaivo*.

kagrõin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J adj. kaerast, kaera- овсяный, из овса; *kagrõin kisseli piimäka om makuz* kaerakile piimaga on maitsev. – Vt. ka *kagrakaz*.

kahassa vt. *kahõsaa*.

kahassakümmet vt. *kahõsaatšümmettä*.

kahassateishkümm vt. *kahõsaatõ-ššõmõtta*.

kahe- vt. *kahõ-*.

kahhaxa vt. *kahõsaa*.

kahhsi vt. *kahsi*.

kahiina: -n J-Tsv., g. -naa: -na J 1. kahin; kohin шелест, шорох; шум; 2. kära, müra шум, грохот; kuza vätsi, siäll kahin kus on rahvas(t), seal on kära.

kahisa: -ss J-Tsv., pr. -zõv J, imperf. -zi J kahiseda, sahiseda; kohiseda шелестеть; шуметь; pehgot kahissa põõsad kahisevad; aavaa lehot kahissaa haava lehed sahisevad; metts kahizõv mets kohiseb.

kahisaa M = *kahisõõ*; *kahisaa vizgottii vil'laa* kaks korda tuulati vilja.

kahiisõõ Kett. K-AI. M Li -*iisõõ* M -*isyõ* P kaks korda, kahel korral дважды; K ženiḡa ajõlõb vähän aikka, kõrtaa kahisõõ läpi tsülää (AI. 28) peigmees sõidab natuke aega, kaks korda läbi küla; M *kaanno sõõtetiti kahisõõ päivaz* kanu sõõdeti kaks korda päevas; M *miä tältä tsüsüzin kahisõõ rahhaa võlgassi i täll ain eb õõ* ma küsisin temalt kahel korral raha laenuks, aga tal ikka ei ole. – Vt. ka *kahisaa*, *kahõõsõõ*.

kahja vt. *taitšin-*.

kahjo [*< e?*] Lu, g. -oo kahju, kahi убыток, ущерб; *millõ tuli suur kaiho* (~ *kahjo*) ma sain suure kahju.

kahlõ [*< is*] Lu, hrl. pl. -õõ Lu fig. ahel, ahelad цепь, цепи; *millõ tootii koira kahlõõssi kaglaa* mulle toodi koer ahelaks kaela; *täll onõ kahlõõti kaglaz* tal on ahelad kaelas (= tal on palju lapsi).

kahmallo Lu (Ra) *kamahlo* Kett. K-Set. *kamallo* Kõ Ja *kalahmo* M, g. -oo Lu kamal, kamalutäis пригоршня; Lu *miä kobrazin kahmaloo javvoa* ma kahmasin kamalutäie jahu; Ra *kana munip kahmaloss a lehmä lühzäp pärähmess* vs. kana muneb kamalutäiest, aga lehm lüpsab sületäiest (= kana muneb nokast, lehm lüpsab suust). – Vt. ka *kahmolo*, *kahmõlo*.

kahmaloi/nõ J, g. -zõõ dem. kamaluke пригоршня; *süütin einät helmassõ, kagrat kahmalozissõ* rl. sõõtsin heinad hõlmast, kaerad kamalukestest.

kahmalta Li, pr. -av ~ -v Li, imperf. -zi trans. (ka impers.) kahutada прихват/ывать, -ить морозом, подмор/аживать, -озить; *oudokkin lassaa kuuma tsivi merree, siz enäpi alta eb jätüü, päältä kahma*, a alt eb jätüü eudokiapäeval lastakse kuum kivi merre, siis (meri) enam alt ei jätüü, pealt kahutab, aga alt ei jätüü; *tsülmä kahmaab maata, siz nii tsüiree alt eb jätüü* külmi kahutab maad, siis (maa) nii kiiresti alt ei külmu (jätüü). – Vt. ka *kahnugoittaa*, *kahuttua*.

kahmau/ssa Li, pr. -v, imperf. -zi refl. kahutada,

kergelt külmuda под/мерзать, -мерзнуть, подмор/аживаться, -озиться; *tsülmällä maa kahmauv* külmaga maa kahutab; *leipä kahnõtuv, a maa kahmauv pakkaizõlla* leib läheb kõvaks, aga maa kahutab kerge (õõ)külmaga. – Vt. ka *kahnõttua*, *kahuttua*.

kahmollo Li, g. -oo = *kahmalo*; *anna millõõ ühs kahmolo ernettä* anna mulle üks kamalutäis herneid (hernest).

kahmõ Li, g. -õõ kahutis, kahutanud pinnasekiht слегка подмерзлая поверхность почвы; *päällä on kahmõ, a kahmõn nallõ eb nii tsüiree jätüü*; *se on multa päältä vähäizee jääzä* peal on kahutis, aga kahutise all (maa) nii kiiresti ei külmu (jätüü); see muld on pealt natuke jääs. – Vt. ka *kahu*.

kahmõllo J-Tsv., g. -oo J = *kahmalo*; *võtamm määressi kahmõloo de nõizõmm mittama, mõnt kahmõloa javoa peldikkoz on võtame mõõduks* kamalu ja hakkame mõõtmä, mitu kamalutäit jahu kehikus on.

kahmõ/za: -z Li adv. kahutanud, kahukil в слегка подмерзлом состоянии (о почве); наречие в форме ин-а от *kahmõ*; *maa on kahmõz* maa on kahutanud. – Vt. ka *kahnõza*, *kahunnu*, *kahuza*, *kohmaza*.

kahmõõ Li adv. kahukile в слегка подмерзлом состоянии (о почве); наречие в форме илл-а от *kahmõ*; *maa meni kahmõõ* maa kahutas (läks kahukile). – Vt. ka *kahnõõ*.

kahn/o Kett. K-Ahl., g. -oo kahu, kerge külmi; Ahl. külmi лёгкий морозец; холод. – Vt. ka *kahmõ*, *kahu*, *kohma*².

kahnugoittaa (M), pr. -av, imperf. -ti impers. = *kahmata*; *on kahnugoittanu* on kahutanud (maa kõvaks).

kahnõ/za: -z Lu adv. kahutanud, kahukil в слегка подмерзлом состоянии (о почве); *maa on kahnõz* maa on kahutanud. – Vt. ka *kahnõza*, *kahunnu*, *kahuza*, *kohmaza*.

kahnõttua P M Lu Li (Kett. J-Must. J-Tsv.), pr. -uv P M Lu Li, imperf. -tu M Lu Li -*tuz* M refl. 1. (kuivusest) kõvaks minna, kõvaks kuivada, tahkuda черстветь, за-; M *leipä algap kahnõttua* leib hakkab kõvaks minema; Lu *nii on kahnõttunu leipä, en või haukata* leib on nii kõvaks kuivanud, (ma) ei saa hammustada; Li *leipä kahnõtup ku vanassi meev* leib tahkub, kui läheb vanaks; 2. kahutada, kergelt külmuda под/мерзать, -мерзнуть, подмор/аживаться, -озиться; P *maa kahnõtuv* maa kahutab; M *rõuta on kahnõttunnu maa* kelts, (see) on kahutanud maa; M *halla on maaza, siz roho kõik kahnõtuv* (kui) hall on maas, siis rohi kõik kahutab. – Vt. ka *kahmaussa*, *kahuttua*.

kahnõttu/ussa: -ussag (I Ma), pr. -ув, imperf. -uzi: -jõõ I -jõõd Ma (kuivusest) kõvaks minna, kõvaks kuivada черстветь, за-; kahnõttujõõ leipä, rõhga kōva, ammaz eb võtac leib kuivas kõvaks, (on) väga kõva, hammas ei võta.

kahnõõ Lu adv. kahukile в слегка подмерзлое состояние (о почве); halla on maaz, maateer kahnõõ hall on maas, maa kahutab (lähel kahukile). – Vt. ka kahnõõ.

kahot/taa (R-Reg.), pr. -an, imperf. -in purustada, hävitada разор/ять, -ить, рушить; tulin peitä võttamaze, lidna hävittämäzi, kasterea kahottamazi (Reg. 39) rl. tulin pead võtma, linna hävitama, kindlust purustama.

kahs- vt. ka kahs-, kahz-

kahsa, kahsaa vt. kahõsaa.

kahsaatšümmettä vt. kahõsaatšümmettä.

kahsaarain M Lu J kahs-aarain M Lu kaheharuline раздвоенный, с двойным рассучьем; двурогий; M eellä õltii pikkarazõd kahsaarazõd anõod, valloa vartõõ, enäpältä lahõõd neillä lagotattii valloa ennemalt olid väikesed kaheharulised hangud, sõnniku jaoks, enamasti lahutasid lapsed nendega sõnnikut; M anko on kahsaarain, kõmaarain i nelläkäkaa aaraakaa, nelläaarain anko hang on kaheharuline, kolmeharuline ja nelja haruga, neljajaruline hang; M pääzgoõ äntä on kahs-aarain pääsuke saba on kaheharuline.

kahsaarõin Lu -nõ Ra = kahsaarain; Lu rautõin kahsaarõin, kahõõ aaraa välü pisetii päre rauast hark, kahe haru vahele pisteti pird.

kahsduimõin J-Tsv. kahetolline двухдюймовый.

kahsi Kett. Set. K L P M Kõ S Po Lu Li J I (R-Eur. R-Reg. Ra vdJl) -s Len. K L P Pi-Len. Ke M Lu Li Ra J I Ku kaçs K R V -hsi J-Must. -zi K-Salm.₁ Lu-Must. J-Must. kachs ~ kachsche ~ kaxe Kr Kaçcu Tum. Káxcu K-reg.₂ Kaçcъ Ii-reg.₁, g. -õõ Kett. K M-Set. Lu Li Ra J -ee K-Ahl. Ku -yõ P kahhõõ M Kõ I -õ J kaks dva; J nääd õllaa ku kahs tilkkaa vettä kk. nad on (sarnased) nagu kaks tilka vett; M kahta surmaa eb õõ, a ühtä ed vältä kaht surma ei ole, aga üht (sa) ei väldi; J ühess ärjess kaht nahka t tsizgo vs. ühelt härjalt kaht nahka (sa) ei võta (kisu); J kahõss tšeiss (säikeess) hanse paglaa punota, kahõss inimizess pereä sünnütetä vs. kahest keermest (säigemst) ju nõõri punutakse, kahest inimesest pere(t) luuakse (sünnitatakse); P kahs velliä kahõs puolõ tietä i tõin tõiss eväd näe. se on silmäv mõist. kaks venda kahel pool teed ja teineteist (nad) ei näe? – Need (see) on silmad; P lasut kahyõ puolyõ

lentäväv vs. laastud lendavad kahele poole; M üõs tee, a kahs azzaa kk. üks tee, (aga) kaks asja; M ühs iiri, kahs äntää. – Tšentšä i tšennää paglat (Set. 18) mõist. üks hiir, kaks saba? – Pastel ja pastlapaelad; M kahõl emäl viizii poigõõ. – Tšäet (Set. 18) mõist. kahel emal (kummalgi) viis poega? – Käed; Lu teill on kõikil nenä kahõõ silmää väliz kk. teil kõigil on nina kahe silma vahel; M mill on lehmä mussaa i valkõat, kahta karvaa mul on lehm musta ja valget (värv), kahte karva; J jo on kahsi maata tapõttu juba on kaks (rehe)põrandatäit (vilja) pekstud; P lämmittääss kahs lämmikkua kõetake kaks küttekorda; I vakkaa kahs kõlmõd vakka kaks-kolm; Ku hüüõ ol'tšii päivää kahee kolmee vanad nad olid kaks-kolm päeva vanad; J kahõt sukad jalgõz, tšülm ebõõ kahed sukad jalas, külm ei ole; S siäl tooš kahõt suudgav õlimma seal olime samuti kaks õõpäeva; M sis sõõttääz üli kahhõõ tunnii siis sõõdetakse (last) kahe tunni tagant; Lu kahõõ välillä tootii ušatiikaa vettä kahe vahel toodi toobriga vett; Po eb vaattannu kaççõi puolõõ ei vaadanud kõrvale (kahele poole); Lu jalka õli kahõs paikka kattsii jalg oli kahest kohast katki; Lu .. siis tallab kahõl jalka(a) .. (Must. 159) .. siis käib kahel jalal .. ; M kahõl viisiä saab jutõlla kahte viisi saab õelda; J sõsaruzõd ühess peress, muut mõlõpat kaht laajaa õeksed on ühest perest, aga mõlemad on erisugused; Li ku tšülvetti siz võtõtti taas päält äesettii kahõlt kõrtaa kui külvati, siis uuesti äestati pealt kaks korda; Ra a pääle äesetää kahõlt piilo aga pärast äestatakse kaks korda (üle); Li kahõõ vellezee errostii kaks venda läksid lahku; Lu kahõõ taloo tapõttii riigaa kaks talu peksid rehte (koos); Lu miä annin lahzil kahzii omenoo ma andsin lastele (igauhele) kaks õuna; M paa niitti kahzii kõrroo i tee sõlmu õtsaa pane niit kahekorra ja tee sõlm otsa; K kahsi sataa (Ahl. 42) kakssada; Lu perää peremes mahsi millõ kahs sattaa rublaa (Len. 278) pärast maksis peremes mulle kakssada rubla; K kahsi tuhatta (Ahl. 42) kaks tuhat; M tuli kahõõ tuhattõmõõ virstaa päässä kotoo tuli kahe tuhande versta tagant koju; K kahs tšümmeetä (Ahl. 41) kakskümmend; K kahs tšümmeetä ühehsää kakskümmend üheksa; J näteliz lüüv vijjed vitsav, a kuus kahõt tšümmened rl. nädalas lõõb viied vitsad, aga kuus kahedkümmend; K kahsi toššamatta tšümmeetä (Ahl. 42) kaksteist; M kahs tõššmõtta tunnii õõtä siiz nõisi laulamaa: xristo-ss vaskre-ss kell kaksteist õõsel, siis hakkas (preester) laulma: Kristus on üles tõusnud!; J talvi saappõga päälüz õmmõlla kahs kõrtõin talvesaapa peal-

ne õmmeldakse kahekordne; Lu *kahs škiivanõ blokki* kahe rihmarattaga plokk; J *kahs rutš-kõin struga* kahemehehõövel e. härghõövel; K *kahs aarain* ~ J *kahs aarõin* kaheharuline; ■ P *naizikko ep saa kahõss* naine ei sünnita veel; J *kahõ arvokaa inimizeka kuitši et saa kokkoo* otsustusvõimetu (kahe aruga) inimesega ei saa (sa) kuidagi kokkuleppele.

kahsi-saaz: -s K-Ahl. kahesajas двухсотый.

kahsisat/aa M-Set. -taa Li *kahssa/taa* P -*ĩtaa* M -*ttaa* Li *kahsataa* K-Set. M-Set. I-Set. kakssada dvesti; P *valua väitimmä puudaa viisii, jõka lehmäss i opõzõss kahssataa puudaa* sõnnikut vedasime puuda(de) viisi, iga lehma ja hobuse kohta kakssada puuda.

kahskanjkoin Li *kahs-kanjkoin* M kahest kangalaiusest (kokku) õmmeldud в два полотнища; M *kahs-kanjkoin d'eruga* kahest kangalaiusest (kokku) õmmeldud kaltsuvaip; Li *kase on näd niku toop kahskanjkoin milla see* (seelik), vaat, saab (tuleb) mul nagu kahest kangalaiusest (õmmeldud).

kahskanjkõin (Li) = *kahskanjkoin*; *d'erugõd õltii kahskanjkõizõd i kõlmikanjkõizõd* kaltsuvaibad olid kahest või kolmest kangalaiusest (kokku õmmeldud).

kahskannikko Li kahetahuline двугранный.

kahskarvanõ Lu kahevärviline, kaht karva двухцветный; *kattii poika, ko onõ kahskarvanõ, se onõ kulli* kui kassipoeg on kahevärviline, (siis) see on isane.

kahskarvõin M Li = *kahskarvanõ*; Li *kahskarvõin kattii* kahevärviline kass.

kahskõrtõin M Li Ra J *kahs-kõrtõin* J-Tsv. 1. kahekordne двойной; M *ku kahs niitiä ühtee paad, siz on kahskõrtõin* kui paned (~ korrutad) kaks niiti kokku, siis on kahekordne; J *saap-põgõlõ om pantu kahs-kõrtõin põhjõ* saapale on pandud kahekordne põhi; J *kahs-kõrtõinj kurkunnaluz, zoba* kahekordne lõug, lottlõug; 2. kahekorruseline двухэтажный; Li *kahskõrtõin koto, siz on üläkõrt i alukõrta* kahekorruseline maja, siis on ülemine korrus ja alumine korrus.

kahskõrtõin (Li) -nõ Lu kahekordne двойной; Li *d'erugaa lõimõd piti õlla iiväv, välissä daaže kahskõrtõizõd tehtii, što õllõiz vahva* kaltsuvaiba lõimed pidid olema head, mõnikord tehti isegi kahekordsed, et oleks tugev; Lu *miä tein tsiriväd alõtsõd, on soojad, niku kahskõrtsõd* [sic!] *alõtsõd* ma tegin kirjud labakindad, on soojad, nagu kahekordsed labakindad.

kahs-maštīn ~ -nõ Lu *kahsmaštīn* J-Tsv. kahemastiline двухмачтовый; Lu *õli ühs-maštīn i õli kahs-maštīzia* oli ühemastiline (paat) ja oli

kahemastilisi; J *kahsmaštīim vene* kahemastiline paat.

kahsniisin Li = *kahzvaltõin*; *kahsniisin kanjõz* kahe niiega kootud kangas (= labane kangas).

kahspooliin M J-Tsv. *kahs-pooliin* J-Tsv. *kahspoolin* Li 1. kahe poolega двустворчатый; Li *akkun on kahspoolin, avvaub avõõ kahtõõ poolõõ* aken on kahe poolega, avaneb kahele poolele; M *kaapilla on kahspooliin uhz* kapil on kahe poolega uks; 2. mõlemapoolse mustriga (riide kohta) двусторонний (о материале); Li *kahspoolin mat'eri* mõlemapoolse mustriga riie.

kahsrautõin Li J-Tsv. 1. kahe rauaga с двумя резцами; J *kahsrautõin struga* kahe rauaga hõövel; Li *kahsrautõin šņkofka* kahe rauaga kapsariiv; 2. kaheraudne двуствольный; Li *püssü võib õlla kahsrautõin* püss võib olla kaheraudne; Li *kahsrautõin püssü* kaheraudne püss.

kahs-rautõn J-Tsv. kaheraudne двуствольный; *kahs-rautõm püssü* kaheraudne püss.

kahs-škiivanõ Lu kahe kettaga двухшкивный; *blokki onõ ühs-škiivanõ, kahs-škiivanõ i kõlmi-škiivanõ* plokk on ühe kettaga, kahe kettaga ja kolme kettaga; *kahs-škiivanõ blokki* kahe kettaga plokk.

kahstapõnõ Lu Li kaksipidine, kahese e. heitliku (ise)loomuga, tujukas с непостоянным характером, капризный; Lu *siä õõd kahstapõnõ* sa oled heitliku (ise)loomuga (= oled kord hea, kord halb).

kahstšäsimüz J kahe käega külvatud külviriba участок, засеянный в две горсти.

kahstuhatta K-Set. kaks tuhat две тысячи.

kahstuhattõmaiz: *kahs-tuhattõmas* K-Ahl. kahetuhandes двухтысячный.

kahstõiššõmõnõz Li = *kahstõ-ššõmõiz*; *nüd jo on kahstõiššõmõnõs tunni. a ku on jo täünä, siiz on kahstõiššõmõd tunnia* nüüd on kell juba kaheteistkümnepal. Aga kui (tund) on juba täis, siis on kell kaksteist.

kahstõ-ššõmõiz ~ -*tõššõmõiz* M -*tõššõmõiz* ~ -*tõššõmõizõ* [sic!] K-Set. -*tõššõmõz* P -*tõššõmõz* K-Ahl., g. -*tõššõmõttõmaa* kaheteistkümpnes двенадцатый; P *üöl kahstõ-ššõmõs tunni sis pappi lutši siäl õmaa mol'enjāa* öösel kell kaksteist, siis luges preester seal oma palvust.

kahstõ-ššõmõtta K M *kaštõ-ššõmõtta* M -*tõššõmõtta* K M I -*itõššõmõtta* ~ -*tõ-ššõmõtta* M -*tõššõmõtta* K-Al. -*tõššõmõtta* K-Ahl. -*tõ-šmõtta* (Po) -*tõ-ššõmõtt* P M -*tõššõmõtt* M -*tõ-iššõmõtt* ~ -*tõiššõmõd* Li -*tõ-ššõmõd* P I *kaštõ-ššõmõd* K -*tõššõmõd* (P) *kas/tõššõmõtta* M -*tõ-šmõtta* I -*tõ-ššõmõtt* S -*tõiššõmõd* Lu *kahs/tõ-išt'šümmed* J -*tõ-iššümmed*

Lu J -tõ-iššümmett ~ -tõ-iššümõd ~ -tõ-ššümed ~ -tõššümõd Lu -tõiss V -tõ-št Po -to-issa ~ kassto-issa Ku kachs/teiskümme ~ -teiskümm ~ -teischkümme ~ -teistum Kr, g. kahõõtõššõmõd ~ kahstõ-ššõmõd kaksteist двенадцать; M par-rõd, näit on kahstõ-ššõmõtta parred, neid on kaksteistkümme; M minnuu tullii võttamaa kahõllatõššõmõlla opõzõlla mind tuldi võtma (= mulle tuldi peigmehe poolt järele) kaheteistkümme hobusega; I itsäpäivässä mennäk kattilaa kahstõ-ššõmõd verstaa Itsäpäiväst Kattilale minna on kaksteist versta; I i sis kastõ-šmõtta tunnia kase murtšina tuli ja siis kell kaksteist tuli lõuna(sõök). M kahstõ-ššõmõtt vootta tsäütii eittseese kaheteistkümneaastaselt käidi (juba) õitsil; P pummalaa tsülä põli tuhad ühesää sataa ühessemel vuotta kahõltõ-ššõmõl maita Pummala küla põles tuhande üheksasaja üheksandal aastal kaheteistkümnenal mail; Li isuttii kahtõõtõiššõmõnnõd [sic!] tunniissaa istuti kella kaheteistkümneni.

kahštšeelikko M Li kahekeelne inimene дву-личный человек; M kahštšeelikko: sinnuukaa pajatab nii, a tõižõza paikkaa meep tõižõlõdõ pajatap sinussa kahekeelne inimene: sinuga räägib nii, aga teises kohas läheb räägib teisele sinust (teisiti).

kahštšeelin Li -ne Lu kachs-tšeelin J-Tsv. fig. kahekeelne двуличный, дведоушный; Lu lip-piä inemin on kahštšeeline lipitseja inimene on kahekeelne; Li kahštšeelin inemin kahekeelne inimene.

kahštšäzikkostruga ~ kahštšäzikkostruga ~ kachs-tšäzikko-struga Li härg-, pikkhõövel, kahemehehõövel двуручный струг; kachs-tšäzikkostrugal on kahi rutskaa i kahõõtšezee saap strugata härghõövlil on kaks käepidet ja kahekesi saab hõöveldada; kahštšäzikkostruga, i ühštšäzikkostruga on (on) kahekäehõövel (= kahemehe-, härghõövel), ja on ühekäehõövel.

kahštšümmeinäizesimein: kachs-tšümmees-esimeene K-Ahl. kahekümne esimene двадцать первый.

kahštšümmeinäizühessämäiz: kachs-tšümmees-ühehsämäs K-Ahl. kahekümne üheksas двадцать девятый.

kahzi vt. kahsi.

kahzii¹ M Lu Li -i J-Tsv. 1. kahekesi вдвоём; M kahzii mennäs (Set. 63) kahekesi minnakse; 2. kahekaupa попарно, по два; Lu kahzii, kõlmii talossa tsävää kahekaupa, kolmekaupaa käivad talust (kinos); M a repo takaa kaloo vizgob maalõd ühzi kahzii (Set. 63) kuid rebane viskab taga(nt) kalu maha, ühekaupa, kahekaupa;

J eestä lugõ nuumõrid ühzi, siis kahzi, kõlmi algul loe numbrid ühekaupa, siis kahekaupa, kolmekaupaa. – Vt. ka ühzi-. – Vt. ka kahõdõ.

kahzii² M Lu -i J: M näd isup kahzii reisii selläz näe, istub kaksiratsa (hobuse) seljas; Lu issuus kahzii aaroo seltšää i lähs kottoo istus kaksiratsa selga ja läks koju; J kahzi aaroo ajama kaksiratsa sõitma; J kahzi rattasai kaksiratsa.

kahzik/ko Lu Li J-Tsv., g. -oo Lu kaks (kaardimängus) двойка (в карточной игре); J karti mäntšümizez jutõlla: ühzikko, kahzikko .. kuuzikko, tsümnenikko kaardimängus öeldakse: üks, kaks .. kuus, kümme.

kahzipäi P Li 1. kahtepidi, mõlemas suunas в обе стороны, в двух направлениях; P sis ku rullatassa, da ku taas kahzipäi kaŋkaat tol'ko siis kui rullitakse, ja kui taas (korra), kahtepidi (rullitakse) ainult (linaseid) kangaid; 2. kahtemoodi, -viisi двоюко; Li tämä pajatap kahzipäi, kahzipäi pajatti senee jutuu ta räägib kahtemoodi, kahtemoodi rääkis seda juttu.

kahzgantiliin P kahetahuline двугранный; õzraa õli kachs sorttii, ühõ õli kahzgantiliin, tõi õli nell'ägantiliin otra oli kahte sorti, üks oli kahetahuline, teine oli neljatahuline. – Vt. ka nell'ägantiliin.

kahzvaltõin Ra, g. -zõd kahe niiega kootud, labane (kanga kohta) холщовый (о ткани простого плетения); ku toimikkoin, siz on nellä suksia, a ku prostoi kaŋgõz, siz on kahzvaltõin i kachs suksia kui (on) toimne (kangas), siis on neli tallalauda, aga kui (on) labane kangas, siis on kahe niiega kootud ja (on) kaks tallalauda. – Vt. ka kahsniisin.

kaht/alain M-Set. -lain J-Tsv., g. -alazõdõ: -lazõ J 1. kahesugune двоюкий; M ühes tinnerris kahtalain õlut. – Muna (Set. 16) mõist. ühes tündris kahesugune õlu? – Muna; 2. kaksipidine, kahepalgeline; kahekeelne, silmakirjalik двойственный, двуликий; двуличный; J mikäle kahtlain inimin, kuini tämess et saa arvoa mingi (= selline) kahepalgeline inimene, temast ei saa (sa) kuidagi aru.

kaht/oa Lu Li -ua P M: Lu müü menemme kahõdõ kahtõa, jot tšenni ep täätäiz me läheme (ainult) kahekesi, et keegi ei teaks; P menemmä kahyõ kahtua pajattamaa läheme nelja silma all (kahekesi omavahel) rääkima; Li kahõdõ kahtõa ~ M kahhõdõ kahtua (ainult) kahekesi, kahekesi omavahel. – Vt. ka kahõdõ-.

kahtši Kett. Set. K L P M Kõ S Ja-Len. J-Must. I (Pi Po) kahtši P kaschke Kr Kaхчу Tum., g. kazg/õdõ K P M -yõ L P -e J-Must. kask, kasepuu берёза; Po troittsann tuotii metsäss kazgõdõ nelipühade ajal toodi metsast kased (tuppa);

M *kazgõssa toož tehti puissia ankoita* kasest tehti samuti puuhangusid; L *karjušši viskazi ruozga* *kaskyõ* karjane viskas piitsa kase otsa; P *varõz on kazgõza vares* on kase otsas; M *täm on mokom nõdrukkõin niku noor kahtši* ta on niisugune nõtker nagu noor kask; P *jätšerikas kahtši* krobeline koorega kask; P *käre kahtši on hoikka il'i lühid* vaevakask on peenike või lühike; P *maarja kazgõll on niku kukat puuza, rizunjad* maarjakasel on nagu õied puu(süü)s, mustrid; P *tehäss vihat kupol'o-kukkõissa, karu-kaattarõissa, kazgõõ õhsõissa* tehakse vihad jaanililledest, sõnajalgadest, kaseokstest; P *kahtši puu on järarikko, tätä pitääs kõikkõa kõvõpassi puussi* kasepuu on vintske, teda peetakse kõige kõvemaks puuks; Kõ *kahtši lehod* kaselehed; Kõ *kahtši vittsa* kasevits; Kõ *kahtši õhsa* kaseoks; P *läämmä läämmä naizõd i tüttäreid metsää kahtši mahlaa juomaa i kahtši koltšit kotuo tuomaa* lähme, lähme, naised ja tüdrukud, metsa kasemahla jooma ja kase(mahla)-kappasid koju tooma. – Vt. ka *emä-, jura-, käre-, maarja-, soo-, taika-*. – Vt. ka *kahtšipuu, koivu, koivupu*.

kahtšiango ~ **kahtši-ango** M kasepuust hang берёзовые вилы.

kahtšikiko¹ M, g. -oo = kahtšizikko.

kahtšikiko² vt. *kakšikko*.

kahtšimetsä I *kahtši-metsä* M = kahtšizikko; M *kazzikko, se on kahtšimetsä* kaasik, see on kasemets.

kahtšin Kett. M I -nõ P vdjI (Kõ), g. -zõõ kase(puu)st, kase- берёзовый; P *ätsie raami õli kahtšinõ* äkke raam oli kase(puu)st; M *kahtšin puu* kasepuu; Kõ *metsäss tood kahtšizõd õhzad i seod vihad* metsast tood kaseoksad ja seod vihad; M *kahtšin toho* kasetoht; M *kahtšizõd vihad* kasevihad.

kahtšiobahka K M *kahtši-obakka* ~ *kahtš-obahka* M kasepuravik берёзовик, подборёзовик, черныш; *kahtšizikkoz i kazvavat kahtšiobahkad. päältä niku seõrõid, on i mussapääd kahtšiobahkad i on kõikkinaa valkõõpää kahtšiobahka. kahtšiobahka, se on vetelä, pehmiä aivoo, pehmiä ku tšihutad* kaasikus kasvavad kasepuravikud. Pealt nagu hallid, (aga) on ka musta kübaraga (peaga) kasepuravikud ja on täiesti valge kübaraga (peaga) kasepuravik. Kasepuravik, see on vedel, väga pehme, pehme, kui keedad.

kahtšipuu P M I = *kahtši*; M *kahtšipuu on jura-puu, tõizõt puud eväd õõ jurad* kasepuu on sitke puu, teised puud ei ole (nii) sitked; P *kahtšipuull kazvap tuož täznä* kasel kasvab ka käsn.

kahtšisiini K kaseriisikas волнушка.

kahtšizikiko Kett. K P M, g. -oo kaasik, kase-mets березняк, берёзовый лес; M *karvasiined, neet kazvaas kahtšizikkoz* kollariisikad, need kasvavad kaasikus. – Vt. ka *käre-*. – Vt. ka *kahtšikiko*¹, *kahtšimetsä*, *kassesikko*, *kazikiko*.

kahtšitšäznä M kasekäsn берёзовый труповик; *kahtšitšäznä letšitüb rakatautia* kasekäsn raviv vähahaigust.

kahtšuurpa M kasepung берёзовая почка; *kahtšuurpa, näitä tožo lekarstivoissi korjataz. nävät tšut' pirastavat puussa, i nävad ovad mokomad niku tõrvõzõd, nii kleijaavad* kasepung, neid ka korjatakse ravim(e)iks. Nad vaevalt puhkevad puus(t), ja nad on niisugused nagu vaigused, nii kleebivad.

kahtšivihta M (L) kaseviht берёзовый веник; M *kahtšivihad rautalehossa* kasevihad karedalehelise kase (= arukase) okstest.

kahtšivõso M kasevõsu берёзовый побег; *pajuvõzõd i kahtšivõzõd* pajuvõsud ja kasevõsud.

kahtšäsin Lu kahemehe-, kahekäe-, kahemehe. härghõövel двуручный; *kahtšäsin struga* kahemehehõövel e. härghõövel.

kahtšümmedviisi (K-AI.) kakskümmend viis двадцать пять; *siz kõm arššinaa linttiä, kahziitšümmeeniivizii kopeikoo arššina* (AI. 17) siis (veel) kolm aršsinat paela, kakskümmend viis kopikat aršsin.

kahtšüm/enäiz Ar. K -eneiz Ar. K-Set. -enäiz Li -enes M-Set. I-Set. *kahtšümmenes* Ke-Set. -enees M-Set. -äiz Ar. *kahtšümmees* K-Ahl. kahekümnes двадцатый.

kahtšümmedkõlmõd J kakskümmend kolm двадцать три; *sis tämä võtti tõi näilee kahtšümmedkõlmõd putelia viinaa* siis tema võttis (kätte ja) tõi neile kakskümmend kolm pudelit viina.

kahtšüm/mettä K U M J I -mett L P M Kõ -Len. S V J I -met P -men M Lu Li (K-AI. L) *kahtšümmed* R -et Lu-Len. -ent [sic!] I *kahtšümme/ttä* K M -tt P M J -d V J *kahtšümme/t* Kõ-Len. Lu-Len. -d P M *kahtšümmeet* J-Must. *kahskümnee* Ku *kachskümme/nt* ~ -nd ~ -n Kr *Каччюм/мендь* ~ -ендь Tum., g. *kahõõtsümmeenee* K M *kahtšümmeenee* (M) kakskümmend двадцать; I *nii pal'lo mañtua õli, tükki kahtšümmettä* nii palju usse oli, tükki kakskümmend; Lu *sitäviiisii pantii tšümmee ja kahtšümmed võrkkõa perätikko* niiviisi pandi kümme ja kakskümmend võrku järjestikku; M *päälee kahõõtsümmeenee vuuvvõõd päälee mokomaa raskassa tautia eläv* üle kahekümne aasta elab pärast niisugust rasket haigust; I *kahtšümmettä ühsi* kakskümmend üks; M *kahtšümmed esimein* kahekümne

esimene; S *tšen paav kahtsümmett viis, tšen paav kõmtsümmettä vihkuu kes paneb kaks-kümmend viis, kes paneb kolmkümmend vihku (hakki)*; L *vuotta kahtyötšümme[nie] [sic!] tagaaz aastat kaks-kümmend tagasi*; M *se õli kahõltšümmell [sic!] vootta see oli kahekümmendal aastal*; M *tütär on süntünnü kahtsümmenell viijjellä vuuvvõlla tütär on sündinud kahekümne viiendal aastal*; P *kahõltšümme[nel] kõlmannõl aprelia kahekümne kolmandal aprillil*.

kahtsümmettäkahi K-Set. kaks-kümmend kaks двадцать два.

kahtsümmettühi K-Set. M-Set., g. *kahõ-tšümmeneeühee* K-Set. kaks-kümmend üks двадцать один.

kahtõlaajõ/n M, g. *-zõõ = kahõllainõ; ühezü botškaza kahtõlaajõn õlud. muna mõist. ühes vaadis kahesugune õlu?* – Muna.

kahtõõ M I 1. kaheks, pooleks вдвое, надвое, пополам; I *sis paa kajee rihmaa kahtõõ i sõl-maa, siz algaa õmmõllag* siis panen selle niidi kahekordsena nõela taha (panen selle niidi pooleks) ja teen sõlme (otsa), siis hakkab õmb-lemä; 2. lahku, teine teisele poole отдельно, в разные стороны; M *näväd mentii kahtõõ nad läksid lahku*. – Vt. ka *kahõõ*.

kahtõõppoolõõ: kahtyõppuolõ L mõlemale poole в обе стороны; *kahtyõppuolõ tahto üvännä õlla* mõlemale poole tahtis hea olla. – Vt. ka *kahõppuolõõ*.

kah/u Kett. M Lu Li Ra J (K P), g. *-uu Lu -u J* 1. kahu, kerge külm; adj. kahune, kahu- лёркий морозец; слегка мёрзлый; K *anõd mennäz, kahud lieneväv, luikod mennäz, lumi tulõv* haned lähevad, kahud tulevad, luiged lähevad, lumi tuleb; M *näd jo tullas pikkaraizõt kahud näe, juba tulevad väikesed kahud*; M *kahu tuõp siiz, kõõz algab tšülmätä* kahu tuleb siis, kui hakkab külmetama; Lu *kahu, tševvääv kõvass peen pakkain, jäätüütäv vettä* kahu (on) kevadel väga väike külm, külmetab vett (lompides); Lu *tänävä õli kahu, jäätüütü uguritsad* täna oli kahu, võttis (jäätas) kurgid ära; Li *a kahu on ain noo viis kuuz graadussia* aga kahu(ga) on ikka, noh, viis-kuus kraadi (külmä); Ra *tšülm oomnikko, kahu oomnikko, sis kõik kukad võtav* külm hommik, kahune hommik, siis võtab kõik õied ära; 2. kahutis, kahutanud pinnasekiht слегка подмёрзлая поверхность почвы; J *pikkaraizõt sloja on jäättünüv, sitä jutõllaa kahu* (kui) õhuke (väike) kiht (maast) on jäätunud, selle kohta öeldakse kahutis; 3. J-Must. härmatis; hall иней; изморозь. – Vt. ka *kahmõ, kahno, kohma*².

kahulla: -I J adv. kahuga, külmaga (наречие в форме ад-а от *kahu*); *mokomõll kahull lähisi alassi kujalõ* niisuguse kahuga läks alasti välja.

kahullõõ: -õ J adv. kahule, külmale (наречие в форме алл-а от *kahu*); *ilm lähep kahulõ ilm lähep külmale*.

kahunnu J 1. kahutanud подмёрзлый, подмёрзший; *märtšä sõpa on kahunnu märg rõivas* on kahutanud; *maa on kahunnu, ku on pikkaraizõt tšülmä* maa on kahutanud, kui on väike külm; 2. külmunud замёрзший; *tee äärez lumõss levvetti kahunnu inimin tee ääres(t) lumest leiti külmunud inimene*.

kahuza M adv. kahukil, kahutanud в слегка подмёрзлое состояние (о почве; наречие в форме ин-а от *kahu*); *ai ku maa õj kahuza õi*, kuidas maa on kahutanud. – Vt. ka *kahmõza, kahmõza, kohmaza*.

kahut/taa P M Li (K) -ta J-Tsv., pr. *-av* P M Li *-õv* J, imperf. *-ti* K Li J 1. trans. (hrl. impers.) kahutada прихват/ывать, -ить морозом, подмор/аживать, -озить; M *kahutab maata, on kõva maa* kahutab maad, maa on kõva; M *alki kahuttaa maata, taitaa tuõp tšüress talvi* hakkas maad kahutama, vist tuleb varsti (ruttu) talv; M *rõuta on kahuttannu maa, ed mee rat-tailla, ed mee laid'd'õlla, ed mee mizellä kelts*, (see) on kahutanud maa, (sa) ei lähe vankriga, ei lähe reega, ei lähe millegagi; 2. refl. kahutada, kergelt külmuda под/мерзать, -мёрзнуть, подмор/аживаться, -озиться; M *maa jo algap kahuttaa* maa hakkab juba kahutama; M *maa kahutti kõvvi* maa kahutas tugevasti; 3. külmutada замор/аживать, -озить; J *kahutõn kala* külmutan kala. – Vt. ka *kahmata, kahmaussa, kahmugoittaa, kahmõttua, kahutõlla*.

kahuttua (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *kahuttu-* J-Must. (orig.: härmetty-, kuuroitu-).

kahutõlla: -õll J-Tsv., pr. *-tõlõn: -tõõn* J, imperf. *-tõll* J frekv. külmutada замораживать; *raassõlit kahutõlla ailia* kalade ülesostjad külmutavad räimi. – Vt. ka *kahuttaa*.

kahõhsaa-tšümmeez: *kahehsaa-tšümmees* K-Ahl. kaheksakümnes восьмидесятый.

kahõhsaatõššõmaz: *kahehsaatoššamas* K-Ahl. kaheksateistkümnes восемнадцатый.

kahõlikoo Lu = *kahõõ*; *säntšü õli laija, kahõlikoo saatii magata* säng oli lai, saadi kahekesi magada.

kahõllainõ L (K P J-Tsv. Ku-Len.) -n Li *kahõõlain* M, g. *kahõõllaizõõ*: *-zõõ* M kahesugune двойкий, двух видов; K *siäll on kahõllaist tabakkaa(ta) tuotu: nõuhattavaa i põlõtõ-*

tavaa (Al. 18) seal on kahesugust tubakat toodud: nuusutatavat ja suitsetatavat; P *meillä on kurgõt tuhгаа karvaa, bõlõ kahõllaisii* meil on kured (ainult) tuhakarva, pole kahesuguseid; P *ühez astiaza onj kahõllaiiss õlutta* mõist. ühes astjas on kahesugust õlut? – [Muna]. – Vt. ka *kahtalain, kahtõlaajõn*.

kahõlvüittä J-Tsv. kahesuguselt дво́яко.

kahõpp/oolõõ: -uolõõ K-Al. = *kahtõppoolõõ*; *kaazikõd kahõppuolõõ tantsizivad i laulõvad* .. (Al. 51) kaasikud mõlemale poole (= mõlemale suguvõsale) tantsisid ja laulsid ..

kahõs/aa Kett. Set. K U L P M S Lu Li J I (R-Eur. Kõ-Len.) *kahõssaa* I -a Ke Lu J-Tsv. *kahs/aa* ~ -a Po *kahehs/aa* K-Ahl. -a J-Must. *kah/assa* ~ -haxa ~ *kaasa* Kr *Казац/ца* ~ -a Tum. *Казыца* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *kahõss/amaa* M -*amõõ* Kett. -*amyõ* P -*õmaa* L -*õmõõ* M-Set. J -*õmmõõ* M *kaheßsõmõõ* K-Set. kaheksa восемь; S *lehmä on kahõsaa kõrtaa kannu* lehm on kaheksa korda poeginud; K *astia kahõsaa eli ühesää varoa ümpär* astja, kaheksa või üheksa vitsta ümber; J *vehsi on kahehsa kaartua* (Must. 187) (lõnga)-viht on kaheksa pasmast; Po *täm on jo kahsa vuotta naiziz* ta on juba kaheksa aastat abielus; M *täm on kahõssõmmõõ lahzõõ emä* ta on kaheksa lapse ema; L *kahõssõmaa paikaakaa kaatsad jalgaza* kaheksa paigaga püksid jalas; K *kahõssamal rubl'al on õsettu* (Al. 17) kaheksa rubla eest on ostetud; K *tõulpee veellä tõüm-menellä, kasiu kahõssamalla* (Al. 45) rl. vihtle (ennast) kümne veega, kasi kaheksaga; Lu *millõ õli kahõsa vuotta ku miä nõizin tõümää škou-luu* ma olin kaheksa-aastane, kui ma hakkasin koolis käima; I *tunnia kahõsaa mentii eittsee* kell kaheksa mindi õitsile; P *seitsee tuhattaa kalaa i kahõsaa tuhattaa krapua* seitse tuhat kala ja kaheksa tuhat vähki; Lu Li *kahõsaa sat-taa* ~ Tum. *Кагаса сата* kaheksasada; Tum. *Югаса чюммендъ кагасса* üheksakümmend kaheksa; Tum. *Кагаса чюммендъ* ~ *Кагасса чюммендъ* ~ K *kahehsaa tõümmeetä* (Ahl. 42) ~ M *kahõssa tõümmettä* kaheksakümmend; Tum. *Кагасса чюммендъ сейци* kaheksakümmend seitse; K *kahehsaa tõümmeet nell'äzä* (Ahl. 42) kaheksakümmes neljas (in.).

kahõsaasataa: *kahõsasal/taa* P -*itaa* M kaheksasada восемьсот.

kahõsaatõümme/ttä K M -D P Lu Li *kahõ-satõümme/ttä* Kõ -D P Lu Li *kahsatõümme-ttä* K *kaheßsakümmen* Kr kaheksakümmend восемьдесят; Kõ *sukkaa teen, suurõlõõ piäp tehä kahõsatõümme/ttä* silmää sukka teen, täiskasvanule (suurele) tuleb teha kaheksakümmend silma; P *tällie õli kahõsaatõümme/ttä* seit-

se vuotta, ko tämä kuolii ta oli kaheksakümne seitsme aastane, kui ta suri; M *oga baaba on kahõsaatõümme/ttä nell'ä vuotta vana* Oga-tädi on kaheksakümmend neli aastat vana; P *kahõ-satõümme/ttä* viiz kaheksakümmend viis.

kahõsaa/tõ-õõmõtta K M *kaheßsaatoõõ-sa-matta* K-Ahl. *kahõsatõ-õõmõtta* M *kahõsa-tõ-iõõmõtt* Lu -*tõ-iõõmõtt* Li -*tõõõümme/ttä* ~ -*tõ-iõõmõtt* Lu *kahõsatõ-iõõmõtt* ~ *kahõ-satõ-iõõmõtt* J *kaheßsateischküm* Kr, g. -*tõ-õõmõtt* M kaheksateist восемнадцать; M *saimma ellää ühesää iõõääkaa kahõsatõ-õõmõtta* vuotta saime isaga kaheksateist aastat ühes elada; Lu *matoja õli kahõsatõ-iõõmõtt* tük-kää madusid oli kaheksateist tükki; M *õli kahõsaatõ-õõmõtt* vuvvõõ tuli *koõtoo* kaheksateistkümmend aasta järel tuli koju.

kahõsmik/ko Lu, g. -*oo* kaheksa (kaardimängus) восьмёрка (в карточной игре).

kahõssamaistõ-iõõmõnõz: *kahõssõmastõ-iõõmõnõz* Li kaheksateistkümmes восемнадцатый.

kahõssamaistõümme/ntä: *kaheßsõmeistõüm-meneiz* K-Set. *kahõssõmastõümme/ntä* Li kaheksakümmes восьмидесятый.

kahõssam/aiz K L J -õiz M Kõ -*aa*z ~ -*az* Lu Li *kahehsama*s K-Ahl. *kahõssõm/az* Li J -õiz ~ -õõz M -õz Set. Ke M I *kah/õssmõs* Ke-Set. -*essõmõiz* K-Set., g. *kahõs/samattomaa:* -*mõ-tõmaa* Lu -*õttomaa* M -*sõma* J-Tsv. *kaheßõtto-maa* K-Set. kaheksas восьмой; J *kahõssõmas talo õtsalt* kaheksas talu (küla) otsast (luges); J *minnuu süüetti emäkaa perenne seitse voott, kahs kuut kahõssõmat voottõ* mind söõdeti emaga peres (perena) seitse aastat, kaks kuud kaheksanda(s) aasta(s); M *milla on sün-tümäpäivä kahõßõttomalla apreliä* minul on sünnipäev kaheksandal aprillil; Kõ *leeb mira kahtõümme/ttä kahõssamõiz august* tuleb rahu kahekümne kaheksandal augustil; J *kahõssa-mais tõümme/ntä* kaheksakümmes; J *kahõssõ-maz õsa sargõõs om med'd'e* kaheksandik põlust on meie (oma).

kahõssamõõ Li kaheksakesi ввосьмером; *kahõssamõõ mentii* mindi kaheksakesi.

kah/õõ K L P M Lu Li Ra J I -*yõ* P *kahhõõ* M I Ma -õ K-Set. Lu Li J -*ee* K-Ahl. Ku -*e* K-Salm.₁ Ja-Len. kahekesi вдвоём; K *ühsi meni velvüee-ni, kahe tuõp üvä kalani* (Salm.₁ 772) rl. ükski läks mu vennake (= peiuke), kahekesi tuleb mu hea kala (= peig); L *meit õli kahõõ* me olime kahekesi; M *kahhõõ mentii* kahekesi läksid (mindi); P *kahyõko tiiõ ruopaa seitä* kas kahekesi sõite pudru ära?; Lu *butkaz õltii talvõll, sinne tehtii maarõv, kahõõ õltii ala-maarõll,*

kahõõ vai kõlmõõ üli-maaroll kalastusonnin oldi talvel, sinna tehti narid, kahekesi oldi alumisel naril, kahekesi või kolmekesi ülemisel naril; P vieretettii kanaa munõi. *kahõõ, kõlmõõ tšezzie, nell'ää tšezzie* veeretati kanamune, kahekesi, kolmekesi, neljakesi; Ku *ku kahõõ tšezzee risittäväd võõraa lahzõõ, tožo kutsutaa tõin tõissa kumõõd* kui kahekesi ristivad võõra lapse, (siis) samuti kutsuvad teineteist vaderiks; K Lu Li Ra J I *kahõõ tšezzee ~ P kahõõ tšezzie ~ K kahõ tšezzee* (Set. 63) ~ Ku *kahee kessee kahekesi*; J *kahõ päättää duumõtti, de lähetti siberii elämä* kahekesi mõtlesid ja läksid Sibirisse elama; Lu Li *kahõõ kahtoa ~ M kahõõõ kahtua* (ainult) kahekesi, (kahekesi) omavahel; P *menemmä kahyõ kahtua pajattamaa* läheme nelja silma all (kahekesi omavahel) rääkima. – Vt. ka *kahzii¹, kahõlikoo, kahõõitšezzee, kaksin*.

kahõõ-kahtõõ: *kahõ-kahtõõ* J-Tsv. (ainult) kahekesi, kahekesi omavahel; nelja silma all; (только) вдвоём; с глазу на глаз. – Vt. ka *kahtoa, kahõõ-välillä*.

kahõõlainõ M, g. -zõõ kahesugune двойкий; *sõnajalgad on kahõõlaizõõd, on kõrkõõd, põõsaa mootaa, a tõizõõd on matalapad, kahtõõ poolõõ meeväd aarad* sõnajalad on kahesugused, on kõrged, põõsa moodi, aga teised on madalamad, kahele poole lähevad harud. – Vt. ka *sõnajalka*.

kahõõpäälliin: *kahõpäälliin* J-Tsv. kaheldav, ebakindel сомнительный; *tšüsumüz on kahõpäälliin: tuõb vai ep tuõ* küsimus on kaheldav: (kas ta) tuleb või ei tule.

kahõõtšezzee M-Set. Lu Li J *kahõõ-tšezzee* Lu *kahyõtšezzie* P *kahõõõtšezzee* Kõ I *kahõõ-tšezzee* M *kahõõtšezzee* Ra J I -e Ra *kahõ-tšezzee/ee ~ -e* J = *kahõõ*; P *eliväd miez da naizikko kahyõtšezzie* elasis mees ja naine kahekesi; J *kahõ-tšezzee salamittaa jutõltii* kahekesi (omavahel) salaja rääkisid; M *pantii jänez da katti kahõõtšezzee koto* (Set. 15) ehitasid jänes ja kass kahekesi maja; Li *kahstšäzikkostrugal on kahsi ruhtškaa i kahõõtšezzee saap strugata* härghõõvilil on kaks käepidid ja kahekesi saab hõõveldada.

kahõõ-välillä: *kahõ-välill* J-Tsv. = *kahõõ-kah-tõõ*.

kai, kaig vt. *kõikki*.

kaiho Lu Li J, g. -oo Lu Li J 1. kahju, kahj; kahjustus убыток, урон; разор; Lu *ku raha vargasõttii, se on kaiho* kui raha varastati, see on kahju; Lu *lehmä meni hukkaa, se on kaiho* lehm sai hukka, see on kahju; Li *raasseli mahsi rahad eetoo; kui tuli vähä kallaa, siis tämä kaiho* kalade ülesostja maksis rahad ette; kui tuli

vähe kala, siis (oli) tema kahju; Lu *se annap suurõõ kaiho taloo* see toob suure kahju tallu; J *kaiho võib õll mõõõllain ja tull jõka poolta: tulõss, tuulõss, veess, surmõss* kahju võib olla mitmesugune ja tulla igalt poolt: tulest, tuulest, veest, surmast; J *suurt kaihoa sünnitemä* suurt kahju tekitama; J *oottõõõõ opõizõõ müümin tuli kaihossi* ootamatu hobusemüümine tuli kahjuks; J *kaihoa võttõõõ ~ kaihosõõ jäämä* kahju saama; J *ragõõ kaiho* rahekahjustus; J *põloõ kaiho* tulekahjustus; 2. kadu, häving гибель; J *nütt tuõp surma suurimoõõõ, nütt tuõp kaiho kannikkoõõõ* rl. nüüd tuleb surm tangudele, nüüd tuleb kadu kannikaile.

kaiho/a Li J-Tsv. (Lu), pr. -n Lu Li J, imperf. -zin Li J = *kaivata*; 1. Li *tüttõõ meni emälee kaihomaa* tütar läks emale kaebama; Lu *poika johs kottõõ ja maamal kaihov: minnuu taaz lüütii* poiss jooksis koju ja kaebab emale: mind peksiti (lõõdi) jälle; 2. J *tämä kõvassi kaihoz õmass eloss* ta kurtis (kaebas) väga oma elu üle.

kaiholiin J-Tsv., g. -zõõ: -zõõ J kahjulik, kahju-toov убыточный; *kase on kaiholin tüü, tämmäs et saa mittä polzia* see on kahjulik töö, sellest ei saa (sa) mingit kasu.

kaiho/ossa Lu Li -ossõ Lu -ss J-Tsv., pr. -on Lu Li -n J, imperf. -ozin Lu Li -zin Lu J 1. kaevata, kurta; haliseda, hädaldada жаловаться, по-, сетовать, по-, плакаться; Lu *millõ tehtii mokomad leikiv, ep saa tšellä i kaihoossõ* mulle tehti niisuguseid sulitempe, ei saa kellelegi kaevatagi; J *kaihop, päät vaivõttaav* kaebab, (et) pea valutab; Lu *itkuri inemin ain kaihoov: täll eb õõ mittä* viriseja inimene aina kurdab, (et) tal ei ole midagi; Lu *ep piä kaihoossa* ei tohi haliseda; 2. kahetseda жалеть, по-, Li *miä kaihoon, što sitä viittä millõ tuli tehtüss* ma kahetsen, et ma tegin sedaviisi. – Vt. ka *kaivalla, kaivata*.

kaiho/ta Lu J, pr. -on: -n Lu, imperf. -zin Lu kaevata, kurta; haliseda, hädaldada жаловаться, по-, сетовать, по-, плакаться; Lu *kaihov: mill vaivattaap päätä* kaebab: mul valutab pea; Lu *eglee tämä kaihoz naapurill* eile ta kurtis naabrile (oma häda); Lu *tämä tahop kaihotõõ ommaa õnnõõtussa* ta tahab kurta oma õnnetuse üle; Lu *itkuri, tämä ain kaihov* viriseja, tema aina hädaldab. – Vt. ka *kaivalla, kaivata*.

kaihottaa: -ta J-Tsv., pr. -an, imperf. -in = *kaihot*.

kaihotõõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõõõõ: -tõõõõ ~ -tõõõõ J, imperf. -tõõõõ J frekv. 1. kaevata, kurta жаловаться, сетовать; *ämme kaihotõõõ minna pääle* ämm kaebab minia peale; *kaihotõõõ õma eloa* kurdab oma elu üle; 2. kahetseda

жалеть; *kaihottõdõb jot ookassi möi* kahetseb, et müüs odavalt.

kaihtua (K-Ahl. K-Al. K-Lön.), pr. -un K-Ahl., imperf. -*tuzin* kohkuda, ehmuda пугаться, ис-; *enne on ellä eittümää, kagra liblo kaihtumaa* (Al. 46) rl. ema on hell heituma, kaeralible kohkuma.

kaijahaassa vt. *kajahtaassa*.

kaiik vt. *kõikki*.

kaiik- vt. *kõik-*.

kaiiku J, g. -*guu* J kaeve, kaebus жалоба; *ep kaikua tsüilää naisiilõd* rl. (itkust:) ei kaevet küla naistele.

kaila (Lu Li) -*I* J-Tsv., g. -*laa*: -*la* J = *kainalo*.

kailaa Li = *kainaloo*; *too minukaa makkamaa, miä võtan sinnua kailaa* (~ *kainaloo*) (lapselle öeldakse:) tule minuga magama, ma võtan su kaenlasse (= kaissu).

kailanalaa J = *kainanallõ*; *miä panin kailanalaa tširjaa* ma panin raamatu kaenla alla.

kailanalla I = *kainnalla*; *siä eläk kudutag minnu kailanalla, miä peltšää sa ära kõdistä mind kaenla alt* (all), ma kardan (kõdi).

kailanalõ: -*I* Lu = *kainanallõ*.

kailanaluz I = *kainalo-aluz*.

kailannalla: -*I* Lu *kailõnnalla* Li = *kainnalla*; Lu *rauhed on kailannall rahud* on kaenla all.

kailannallõ: -*õnnallõ* Li = *kainanallõ*.

kailannalta: -*õnnalta* ~ -*õnnalt* Li kaenla alt из под мышшки.

kailannaluz ~ -*õnnaluz* Li = *kainalo-aluz*.

kailassa Li = *kainalossa*; *mee poiz kailassa mine* (mu) kaenlast ära.

kailaza: -*az* Lu Li -*õz* J-Tsv. = *kainaloza*; Lu *leip on kailaz leib* on kaenlas; J *mitäle veep salamitta kailõz viib* salaja midagi kaenlas.

kailus/saa: -*sa* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J kaelustada, kallistada обн/имать, -ячь (за шею); *suvat ko minnu. siis kailus kas* (sa) armastad mind? Siis kallista!

kai/ma K-Ahl. M Lu Li (R-Reg.) -*mõ* Li J-Tsv. -*m* J-Tsv., g. -*maa* Lu J nimekaim tēzka; Li *kaimõd õllaa need inemized, tšell õllaa ühel-laizõd nimeD* nimekaimud on need inimesed, kellel on ühesugused nimed; M *tämä on minu kaima, mõd õdõmma täimääkaa kaimaD* tema on minu nimekaim, meie oleme temaga nimekaimud; ■ R *sõbra emäni lahzet, kaimani koto kanazet* (Reg. 17) rl. sõbratarid, mu ema lapsed, mu kaimud, kodukanakesed. – Vt. ka *kaimuz, kaimõz*.

kaimuš/ka M, g. -*aa* = *kaima*; *mõd kahs kaimuškaa, siä marja i miä marja, kahs kaimaa* meie (oleme) kaks (nime)kaimu, sina (oled) Marja ja mina (olen) Marja, kaks kaimu.

kaimu/z (M), hrl. pl., g. -*hsõd*: -*ssõd* M = *kaima*; *mõd kahhõd kaimussõd* meie kahekesi (oleme) nimekaimud.

kaimõ/z (Li J-Tsv.), hrl. pl. -*sõd* Li J-Tsv. = *kaima*; J *näd nee oj kaimõsõd, veeka ed erot* vaat, need on nimekaimud, veega(gi) ei lahuta (sa neid).

kain/a [?] (Lu), g. -*aa* = *kainalo*; *elä kert kainan alussa, miä kõvassi killiin ära puuduta kaenlaalust, ma kardan väga kõdi*.

kainalo L P M Kõ Lu J (K R-Eur. R-Reg. Li Ku) *kain-alo* [sic!] K-Ahl., g. -*oo* M Kõ Lu J -*uo* L kaenal, kaenlaalune подмышка; L *brüngäll pien poduška õli kainaluo alla* pruutneitsil oli väike padi kaenla all; M *kurõaz bokkas, kainaloo alla* vasakus küljes, kaenla all; Kõ *kainaloo alt tšihguB* kaenla alt sügeleb; M *kainaloo aluz* kaenlaalune; riituseseme kaenlaalune osa. – Vt. ka *kaila, kaina, kainolo, kainõ, kainõla, kainõlo*.

kainalo-aluz Kõ kaenlaalune подмышка. – Vt. ka *kaennaluz, kailanaluz, kailannaluz, kainaloo-aluz, kainaluz, kainanaluz, kainannaluz, kainoloaluz, kainonaluz, kainõnnaluz*.

kainalo-aukko M kaenlaauk подмышка.

kainaloo K Li kaenlasse под мышку; K *suu alaa suõd poigad, karupoigat kainaloo, revoo poigad reisii välii* rl. suu alla hundipojad, karupojad kaenlasse, rebasepojad reite vahele. – Vt. ka *kailaa, kainõlaa, kainõloo*.

kainaloo-aluz: -*s* M-Set. = *kainalo-aluz*.

kainalossa Li kaenlast из под мышшки; *mee poiz kainalossa* (~ *kailassa*) mine (mu) kaenlast ära. – Vt. ka *kailassa*.

kainaloza L *kainalosa* R-Reg. -*z* Li Ku kaenlas под мышкой; L *täll õli kuontalaakaa tšedräpuu kainaloza* tal oli koonlaga kedervars kaenlas; Ku *parep on hüvää t'sütõd ikkun na-lla maata, ko pahaa t'sütõd kainaloz* parem on hea tüdruku õuel magada kui halva tüdruku kaenlas. – Vt. ka *kailaza, kainoloza*.

kainaluhsii P adv. kae alt kinni (hoides) под руку (идти); *menivät kainaluhsii* läksid kae alt kinni (hoides).

kainaluz Lu *kain-aluz* K-Ahl. = *kainalo-aluz*.

kainanallõ: -*I* Lu kaenla alla под мышку; *pokkoinikall pantii kanamuna kainanall* (~ *kailanall*), *štoby tämä eb võttais kottoa mittää õssaa* surnule pandi kanamuna kaenla alla, et ta ei võtaks kodunt midagi (mingit osa) (kaasa). – Vt. ka *kailanalaa, kailanallõ, kailannallõ, kainonallõ*.

kainanaluz Lu = *kainalo-aluz*.

kainannaluz Lu = *kainalo-aluz*.

kain/nalla Ra I -nall Li kaenla all под мышкой; Li *õltii kõltõizõd laastofkõt kassin, kainnall, mokom nellänurkikod, i õltii kauniid laastofkõd mõnikkailla* olid kollased kaenlakiilud siin, kaenla all, niisugused neljanurgelised, ja mõnel olid punased kaenlakiilud; I *ühš tšivi õli ühhee kainnalla i tõinõ tõizõõ kainnalla* üks kivi oli ühe kaenla all ja teine teise kaenla all. – Vt. ka *kailanalla, kailannalla, kainonalla*.

kainollo M, g. -oo M = kainalo; *kainoloo allaa ajab ravuõd kaenla alla ajab rahud (üles); kainoloo alla vaivattaõs kaenla alt (all) valutab; kainoloo aluz kaenlaalune; riituseseme kaenlaalune osa.*

kainoloaluz ~ **kainolo-aluz** M = kainalo-aluz.

kainolo/za: -z M = kainaloza; *täm meni leipä kainoloz ta läks, leib kaenlas.*

kainonalla Lu = kainnalla; *kainonalla tšiihgus kaenla alt (all) sügeleb.*

kainonallõ Lu = kainanallõ; *miä paan evvää kainonallõ ma panen toidumoonna(koti) kaenla alla.*

kainonaluz Lu -s J-Must. = kainalo-aluz.

kainõ [ʔ] (Lu), g. -õõ = kainalo; *rauhed on kurkun alla i kainõn nalla rahud on kaelal (kurgu all) ja kaenla all.*

kainõlla: -l J-Tsv., g. -aa: -a J = kainalo.

kainõllaa: -a J-Tsv. = kainaloo; *võta lahs kainõla võta laps kaenlasse.*

kainõllo J-Tsv., g. -oo J = kainalo.

kainõlloo J-Tsv. -o J = kainaloo; *J tuõt ko minu kainõlloo makkama kas tuled minu kaissu (kaenlasse) magama?; J puu alaa suõ poigõõd, karu poigõt kainõlo rl. puu alla hundipojad, karupojad kaenlasse.*

kainõnnaluz J-Tsv. = kainalo-aluz; *nii om vari, jot kainõnnalusõd virtavõõd on nii palav, et kaenlaalused leemendavad (voolavad higist).*

kaipa/amin Li -min J-Tsv., g. -amizõõ: -mizõ J 1. kaebus жалоба; J *noh, võtti ko sud'dõ kaipa-mizõ vassaa noh, kas kohtunik võttis kaebuse vastu?; 2. kaeve жалоба; Li *tämää suussa miä en õõ kuullu ühtää kaipaamissa tema suust ei ole ma ühtegi kaevet kuulnud; J ohto. enepä em või kuunõll ted'de kaipaamisiit küllalt, enam ei või (ma) teie kaebeid kuulata!**

kaipa/amizi: -mizi J-Tsv. kaebamisi, kaeveldes жалобно, жалостно; *kaipamizi kõig väl'lä i pajatti kaebamisi rääkiski kõik välja.*

kaisi/a [< is] Lu Li, g. -a adv. kõhe, kole страшно, жутко; Lu *kaisia, se on ku inemin peltšääv: ai voi ku õli kaisia õlla kõhe, see on (siis), kui inimene kardab: oi, küll oli kõhe olla!; Li pim-*

miäll on kaisia pimedas (pimedaga) on kole (olla).

kaiskar/a M Li -õ Lu, g. -aa kidur хилый, чahlый; Li *sooz kazvav kaiskara mettsä soos kasvab kidur mets; Lu kaiskarõ lahs kidur laps; Li kaiskara inimin kidur inimene; M *täm on aivoo kaiskara, paharuiškuin mokom inehmin ta on väga kõhn, niisugune vilets(a väljanägemisega) inimene.**

kaiskaramettsä: *kaiskarõmettsä* Lu kidur mets согра (хилый лес).

kaita [< smʔ] M-Set., pl. *kad'd'at* M-Set. kitsas узкий.

kaittsaa P M (Kett. Ja) -saa M -saa G I, pr. -san Kett. P M, imperf. -õn karja hoida, karjatada пасти; M *miä kaitsan karjaa ma hoian karja; M tšen tunnõv kaitsaa suurta karjaa, se võtab kahssaitaa palkkaa kuuza kes oskab karjatada suurt karja, see võtab kakssada (rubla) palka kuus; M *meil sikkoo ep kaitsõttu, jõka peremeez piti kotonn meil sigu ei karjatatud, iga peremees pidas kodus; I piäp kaitsaag opõzia a sis piäb aijaak koitoo (õitsil) tuleb karjatada hobuseid, aga siis tuleb ajada (nad) koju.**

kaittsõa M (K-Ahl.), pr. -sõn M -sen K-Ahl., imperf. -sin M = kaitsaa; M *ain tšäütii eittsee opõzia kaitsõmaa aina käidi õitsil hobuseid karjatamas.*

kaiva vt. kaivo.

kaiv/aa Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J (R Ja Li) -aa G I, pr. -an K P M Kõ Lu J -õn Lu Li -aa I, imperf. -õn K R M -in Lu Li -õõ I 1. kaevata копать, вы-, рыть, вы-; Lu *tõizõl autaa kaivad, a izze autaa laykõõõd vs. teisele auku kaevad, aga ise auku langed; Lu kanava on kaivõttu, õja johzõb ize kraav on kaevatud, oja jookseb ise; Lu kanašnikka kaivap kaivoja kaevumeister kaevab kaeve; P põlloo pääl tšünnäõ vai kaivap lapiikaa põllul künnad või kaevad labidaga; I tšiusazivat kaivaag (nad) proovisid kaevata; L õli kaivõttu vällää švetska orud'ijav oli(d) välja kaevatud rootsi relvad; 2. uuristada долбить, вы-, выдалбивать; Lu *dolotaakaa kaivõtaa aukkoja peitliga uuristatakse auke; M õlut-kavi õli aavassa kaivõttu õllekapp oli haava(puu)st õõnestatud; Lu truba kaivataa koivupuussõ pasun õõnestatakse kasepuust; M ku hoyka b õllu mätäsüä, sis senessä kaivõttii koria kui vana mänd ei olnud seest mäda, siis sellest õõnestati ruhi; M kotonn kaivõttu puin naappa kodus õõnestatud puust kauss; 3. kaevata, pusata, puskida; müksida (peaga) бод/ать, -нуть; тыкать, ткнуть (мордой); I *süämikko lehmä nõisi kaivamaa naizikkoõa tige lehm hakas naist puskima; I pukki tahov minnua kai-***

vaag sokk tahab mind pusata; M *ärtsä kaivab, jooskaa pakkoo* pull kaevab, jookske pakku; M *katti eb mee jalkoiss vällä, ain kaivab jalkoiza, kaivap pääkaa ain* kass ei lähe jalust ära, aina hõõrub jalgu (jalus), aina hõõrub peaga; 4. (kartuleid) võtta, noppida *копать, вы-* (картофель); M *sütsüzünn nısisas kaivamaa omenoit* sügisel hakatakse kartuleid võtma; S *omenat kaivõttii i pantii kooppaa* kartulid võeti üles ja pandi koopasse; Lu *menimmä maamunnaa kaivamaa* läksime kartuleid võtma; I *naizõt kaivõvad ünaa* naised võtsid kartuleid; 5. (välja) tuua v. võtta v. koukida v. kiskuda, (ära) võtta v. rebida *выта/скивать, -щить, вык/апывать, -опать; срывать, сорвать; соск/аблывать, -облывать*; Ja *vassa vaatti algõttii, katušissa kaivõttii* rl. alles vaati alustati, küünist (välja) toodi; M *kussa kažzee sõnnaa taka-taarissa kaivanu, kase on mokoma sutõtšnyi sõna* (ei tea) kust t-t-st (= vanadelt inimestelt) on selle sõna (välja) koukinud, see on niisugune naljaka sõna; I *kasta tillaa viil en kaivannuc, en kerttännüg* neid päramisi ma veel ei võtnud välja, ei puutunud; I *mokoma niku uhvotta, kajella kaivõ lehmältä vazikkaa* niisugune nagu potihark, sellega kiskus (koukis) lehmalt vasika välja; I *meni äd'jä sütsüzellä nagrissa kaivamaa* läks taat sügisel naeris välja kiskuma; Lu *lempelit on kehno kaivaa* paelusse on raske välja saada; M *sis panna miä lumõd alaa maalõd, kaivaas milta kõikki henki vällää* (Set. 22) siis pannakse mind lume alla maa(pinna)le, võetakse mult hing lausa välja; M *miä ruvõd kaivõn vällää* ma kiskusin kooriku (haavalt) ära; M *soomusõd kaivaaz vällä, kõik kraappiaz* soomused kistakse (kaladel) ära, kõik kraabitakse; ■ Lu *õhsõnus kaivab* ajab oksele; Lu *sitä ku süüti, siiz õhsõnuss ep kaivõ* kui seda söödi, siis ei aja(nud) oksele; Lu *kaivi õhsõnusõd inemizelt* ajas inimese oksele; M *saıtoa kaivan, tuõv säättä* kisub sajule (sadu), tuleb halb ilm; Lu *poro sõvaa kaivi, i maa kaivi kõltõzõss* leelis pleegitab pesu ja põranda tegi kollaseks.

kaivaja vt. *avvaa-, mäe-*.

kaivalla (L), pr. *-palõn*, imperf. *-palin* frekv. kaevelda, kurta, haliseda *жаловаться, сетовать, хныкать; kalliilõ kazvattõlijilõ kaipalõmaa* rl. (itkust:) kalleile kasvatajaile kaeblema.

kaivata Kett. R-Eur. L P M Kõ Lu (K-Ahl. Ku) *-vatõ* J *-võtõ* Lu Li *-võt* Ra J-Tsv. *-vatac* I, pr. *-paan* K R P M Kõ Lu Li Ra J *-paa* I, imperf. *-pazin* P Lu J *-põzin* Li Ra J I. kaevata (kellegi peale), kaebust tõsta *жаловаться, по-, подавать, -ть жалобу*; Lu *vanameez lähs papil kaipaamaa, jott mie mutitan vättšii* vanamees läks

preestrile kaebama, et mina ässitan rahvast; P *pojokkõin fäägus: miä ennele kaipaana* poisike karjub: ma kaeban emale!; Ra *ep piä kaivõt tõizõd päälee* ei tohi teise peale kaevata; J *kui va voolostii suuoss mittäit ep tuõ valmessi, siis kaipaana uje-znoi suutoo* kui aga vallakohus ei aita, siis kaeban maakonnakohtusse; 2. kaevata, kurta *жаловаться, по-, сетовать, по-, хныкать*; P *nüt tulin kaipaamaa, kalliini kazvattõlijõinõ* rl. (itkust:) nüüd tulin kaebama (kurtma), mu kallis kasvatajak; L *ku nyõn tulõmaa kaipaamaa, uskogaa minua õnnõtuota* rl. (itkust:) kui tulen kaebama, (siis) uskuge mind, õnnetut; M *elä kaipaa tsüllää nazilõd: tsülä veep tsüüneliise, a valta vettä valkamaa* ära kaevab külanaistele: küla viib pisaraisse, aga vald vett valama (= nutma); I *mitä siä ainõ kaipaav, mitä sillõ on vajjaa* mis sa alati kurdad, mis sul vaja on?; J *med'd'ee kaipamiss eb võtõttu i suulõd* meie kurtmist ei võetud kuuldagi; Kõ *millõ ep saanu kaivata: isä nagrõ, a emä sõittõli* ma ei saanud (kellelegi) kaevata (oma muret): isa naeris, aga ema sõitles. – Vt. ka *kaihoa, kaihoossa, kaihotta, kaihotõlla*.

kaivo Kett. K R-Reg. L P Ke M Kõ S Po Lu Li J I Kl (vdjl Ko Ku) *-wa* Kr, g. *-oo* K M S Lu J I Ko *-uo* P *-uu* Kl kaev колодец; Lu *piäb ettsiä maassa vesi jooni, sihee sis piäp kaivaa kaivo* tuleb otsida maa seest veesoon, sinna tuleb siis kaev kaevata; Lu *kanašnikka kaivap kaivoja* kaevumeister kaevab kaeve; J *uutõd kaivoo pantii pihookaa soolaa* uude kaevu pandi pihuga soola; S *mennäs kaivolõdõsõd i tšerpataz vettä* minnakse kaevule ja võetakse (ammutatke) vett; I *sis meevüd vezilee, kaivolõd vettä võttamaa* (pulumakomme): siis lähevad veele, kaevule vett võtma; M *tultii koıtoo kaivolta* tuldi kaevult koju; Lu *elä sülli sihee kaivoo, kussa vettä juud* vs. ära sülitas sellesse kaevu, kust (sa) vett jood!; Lu *sel on silmäd vettä täünn niku kaivod* sel on silmad vett täis nagu kaevud; K *elä vaata vetee varjoa, vesi veep sinu veree, kaivo kulutap kõikõd kauniu* rl. ära vaata vette (oma) peegelpilti, vesi viib sinu vere, kaev kulutab kogu ilu (palgepuna); Ku *sükävässä kaivossa vesi eb lopu* vs. sügavast kaevust vesi ei lõpe; M *tsüllää kaivo* küla (ühis)kaev; J *veetii kangas kaivoo teilee* rl. viidi kangas kaevuteile; P *kaivoz on kaivuo pappi* kaevus on kaevuhaldjas; M *kaivoo makko* kaevuhaldjas; K M *kaivoo salvo* ~ J *kaivoo salvod* ~ M J *kaivoo salvomõd* ~ M *kaivoo salvõmõd* ~ *kaivoo rakkõdõd* ~ I *kaivoo rakõh* kaevurake, pl. -rakked; J *kaivoo kokka* kaevukook; J *kaivoo vipu kritizev* kaevuvinn kääksub; M *kaivoo volli* kaevu võll; M

paa kaivoo kaasi tšiin pane kaevukaas kinni; *K enne kantoi kaivo vettä* (Sj. 674) rl. ema kandis kaevuvett; *Lu kaivo kokka on pitšää varrõdkaa, õtsasz on kokka* kaevukook on pika varrega, otsas on konks; *Lu kaivo sammaz* kaevupost; *Lu kaivo katto on kaivoo pääl* kaevukaas on kaevu peal; *Lu kaivo uhsi* kaevuluuk; *Lu J kaivo salvo ~ J kaivo rakkõõd* kaevurake, -rakked; *Lu kaivo paŋki* kaevupang. – Vt. ka *kupol'o-*.

kaiv/oa Li Ra J (R-Len. Lu) -oag (I) -ua Li -uag I, pr. -on Li J, imperf. -õn: -ozin Li J **1.** kaevata копать, вы-, рыть, вы-; Li *miä kaivon üperi puuta* ma kaevan puu ümber (maad); Li *miä tahon alkaa tänävä peentäreitü kaivua* ma tahan hakata täna peenraid kaevama; *J narovaa kaivota bagr-mašinakaa süvepessi* Narva jõge kaevatakse bageriga sügavamaks; *I sooza on vajomikko paikka, siältä kaivommas mussaa multa* soos on tüma koht, sealt kaevame musta mulda; *J aut on kaivottu, saab avvõt* haud on kaevatud, võib matta; *J avvaa kaivojõ hauakae-vaja*; *Lu mää kaivoja* mullatõõline (maakae-vaja); **2.** uuristada, õõnestada долбить, вы-, выдалбивать; *J isä dolbip kaukoloa kaivoa* isa õõnestab küna; *J liha kaukoloa kui dolbita, nii i kaivota* (nii), kuidas lihaküna uuristatakse, nii ka õõnestatakse; **3.** (kartuleid) võtta, kookida копать, вы- (картофель); *Li naizõt tsäütii munnaa kaivomõz* naised käisid kartuleid võtmas; *J aika nõiss maamuna kaivoma* on aeg hakata kartuleid võtma; **4.** (välja) kiskuda, (ära) rebida вырывать, -вать, выта/скивать, -щить; *R karu kannoo kaivo* (Len. 273) karu kiskus kännu (maast välja); *J kut hooli, ni miä silt silm-munat kaivom pääss väl'lä* kui sa ei kuula, siis ma rebin sul silma(muna)d peast välja; *J nahгаа kaivojõ nahanülgija*; ■ *J kaivo ku kaivo tõizõõ tilalt väl'lä, mokom tämä hitto sõi kuni sõigi teise (ameti)kohalt välja*, niisugune kurat (on) ta.

kaivokatto J-Must. kaevukaas колодезная крышка.

kaivokokk/a ~ -õ Li *kaivo-kok/ka* I -k J-Tsv. kaevukook колодезный журавль; *Li kaivoll on kaivokokkõ* kaevul on kaevukook; *J kaivo-kokall nõsõta vett kaivoss* kaevukooguga võetakse (tõstetakse) vett kaevust; *J vivui õitsõz ripup kaivo-kokk* vinna otsas ripub kaevukook.

kaivootee K-Al. kaevutee тропинка к колодецу; *elä jätä paŋkõja kujalõõ, kõrõtaata kaivooteelee* (Al. 56) rl. ära jäta pangesid tänavale, kaelkookusid kaevuteele.

kaivo-puu J-Tsv. kaevuvinna колодезный журавль.

kaivosalvo J-Must. = *kaivoz*.

kaivolz Kõ, g. -hsõõ (kaevu)rakked колодезный сруб; *siell on lähe i kaivoz on tehtü* seal on allikas ja rakked on tehtud (ümber).

kaivotee P = *kaivootee*; *lipõata lidnateetä, karõata kaivoteetä* rl. (mööda) libedat linna-teed, konarlikku kaevuteed.

kaivovesi M Li (K-Al. R-Eur.) kaevuvesi колодезная вода; *R rissintsä rissittäjäni, rissiveessa võttajani, kaivoveessa kanttajani* (Eur. 38) rl. ristiisa, mu ristija, minu risti(mis)veest võtja, minu kaevuveest kandja; *K kaivoveellä kauniissi* (Al. 45) rl. kaevuveega kaunik; *M mõnta sorttua on vettä: kaivovesi, lähevesi, jarvivesi, jõšivesi, merivesi, vihmavesi, lumivesi vett on mitut liiki* (sorti): kaevuvesi, allikavesi, järvevesi, jõvevesi, merevesi, vihmavesi, lumevesi.

kaivõlla M -llag I, pr. -lõb M I -õb M, imperf. -li M frekv. kaevata, puskida, puselda бодать; *I a kotto taas vassaa piti võttaag, a too tämä kaivõlõmmaa nõisi* aga koju(ajamisel) tuli (pulli) taas vastu võtta, muidu ta hakkas puskilema; *I lehmä tuõb lavvaakaa, kaivõlõb* lehm tuleb, laud sarvis, (muidu) kaevab; *M boranat kaivõlõvad* oinad pusklevad.

kaivõlmo (M) -elmo (K-Al.), g. -oo läbikaevatud, -siblitud maa разрытое место; *la ka vaatan langoo rihtä, ebk õõ sigaa tõngõlmoita, ebk õõ kanaa kaivelmoita* (Al. 53) rl. las (ma) õige vaatan langu tuba, kas pole (seal) sea songermaid, kas pole kana siblitud kohti.

kajaga Kett. K-Ahl. P M-Set. Lu Li J *gaja/ga* Lu -gõ ~ -c J-Tsv., g. *kajagaa* P Lu Li J -gaa Li J -ga J kajakas чайка; *J kajaga on valkaa lintu, meri lintu* kajakas on valge lind, merelind; *Lu ku gajagõt tullaa maal, siz oottõ kehnoa ilmaa* kui kajakad tulevad maale, siis oota halba ilma; *J kajaga süüp kalaa* kajakas sööb kala; *J kajagaa lihaa evät süü inemized, kalaa maku tämäz on kajaka liha* inimesed ei söö, sellel on kala maitse; *Li kopitimmõ gajagaa munõja* korjamine kajakamune. – Vt. ka *kajakaz, kajakka, kajava*.

kajaht/aassa Li (J) -ass J-Tsv. *kaiijahtaassa* (J), pr. -aav Li J -av ~ *kaiijahtav* J, imperf. -aazi Li -az ~ -i mom. **J 1.** (vastu) kajada, kaikuda эхом отклик/аться, -нуться, эхом отда/ваться, -ться; *J üvä ilma, ku kajahtaab üvässi* (on) ilus ilm, kui kajab hästi; *J mettses kui kall'ahtaad, nii kajahtaab vassa* kui metsas hüüatad, siis kajab vastu; **2.** vastu hüüatada воскликнуть; откликнуться; *J kall'ahtaa, moozet tämä kajahtab vassa* hüüata, võib-olla ta hüüab vastu. – Vt. ka *kajassa, kajata*.

kajahtami/n J-Tsv., g. -zõõ *kaja* эхо, отзвук.

kajahtut/taa (K-Ahl.), pr. *-an* K, imperf. *-in* hüüda [?], huigata [?]; kajama v. kõlama panna [?] восклицать, -нуть [?], аук/ать, -нуть [?]; выз/ывать, -вать отзвук [?]; *laka kukun kuu valula, laka vilisän vilula, kajahtutan kasseela* (Ahl. 103) rl. las ma kukun kuuvalgel, las ma vilistan viluga, hüüan kastega.

kajak/laz Li *-ös* J-Must., g. *-kaa* = *kajaga*.

kajak/ka Ra, g. *-aa* = *kajaga*.

kajalssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi:* z J = *kajata*.

kajalta (K-Ahl. R-Eur.), pr. *-av*, imperf. *-zi:* *-si* K kajada, kõlada звучать, эхом отда/ваться, -ться; *K aina tšellaza kajasi* (Ahl. 101) rl. aina ta kell kajas.

kajav/a [*<* is, sm] P, g. *-aa* = *kajaga*.

kajom/ka: *-k* J-Tsv., g. *-kaa* J (kaunistatud) ääris, palistus каёмка, кайма.

kajutti Lu J-Tsv., g. *-ii* Lu J kajut каюта; Lu *vätsi kuza eläv, se on kajutti* kus inimesed elavad (laevas), see on kajut; Lu *alusöz öli üüps kajutti, siel öltii peremehed i trengiv* purjelaevas oli (ainult) üks kajut, seal olid (laeva)omanikud (peremehed) ja meeskond (sulased); Lu *vööri kajutti* võõrikajut; Lu *ahteri kajutti* ahtrikajut. – Vt. ka *ahteri-*, *ru/a-*, *vööri-*.

kajõ/ta M, pr. *-nõv* M, imperf. *-ni* M koita, valgeneda светать, рассветить; *päivä jo kajõnõv, nõiskaa, nõiskaa ülleev* päev juba koidab, tõuske, tõuske üles!; *päivä veel ep kajõnnu* päev veel ei koitnud.

kak¹ vt. *kojo-*.

kak² M interj. kok (kana v. kuke kutsuv häälitus подражание звука, издаваемого курицей или петухом); *kukkõ kokotti:* *kak, kak, kak* kukk kõketas: kok, kok, kok.

kaka J-Tsv., g. *kag/aa:* *-a* J lastek. päh, kaka, (paha) бяка; *jot lahs mitä nibuit ep kerttäiz, jutõlla: elä kert, kaka* et laps midagi ei puutuks, öeldakse: ära puutu, (see on) päh.

kaka/ta: *-t* J-Tsv., pr. *-an:* *-n* J, imperf. *-zin* J lastek. kadada какать; *jok kakaziv* kas (juba) kakasid?

kak/ka P Ra *kaak/ka* Lu Li *-kõ* J-Tsv., g. *kakaa* Ra *-aa* Lu J lastek. kaka (väljaheide); julg; hobusesõnnik, -pabulad кашка; конский помёт; P *elä mene kakkaasyõ* ära astu (mine) kakasse; Lu *näd on laznu kaakaa* näe, on lasknud julga; Lu *ku õpõn situb, siz jutõltii kaakka* kui hobune situb, siis öeldi (pabulate kohta) k.; J *kaakõll süütetä sikkoi* hobusepabulatega söödetakse sigu; Lu *õpõzõõ kaakka* hobusepabulad.

kakkar/a¹ [*<* is] P M Kõ, g. *-aa* 1. korp, kohupiimasaï ватрушка; P *hakka kakkaroi* valai

(Len. 272) eit vaalis korpe; 2. M Kõ kakk, pätsike колобок, лепёшка, диал. какора.

kakkar/a² J-Must., g. *-aa* päevalill подсолнечник. – Vt. ka *päivä-*.

kak'ke vt. *katte*.

kak/ko¹ J (Ränk P Li), g. *-oo* = *kakku¹*; *kanamuna kakko tejžää piimääkaa, ahjoo panna* munaroog tehakse piimaga, pannakse ahju. – Vt. ka *leipä-*, *muna-*, *risti-*, *seemen-*, *tšämäl-*.

kak/ko² Lu Li J, g. *-oo* Lu Li J kagu юго-восток; J *tuuli puhup kakoss* tuul puhub kagust; Lu Li *kakko tuuli* kagutuul; kagu.

kakko-pooli Li = *kakko²*.

kakkotuuli Lu J *kakko-tuuli* Lu Li kagutuul юго-восточный ветер; Lu *kakkotuuli veep kalaa kattilassa poiz* kk. kagutuul viib kala katlast ära.

kak/ku¹ K L P M Kõ Po Lu Ra J I (Kett.) *-k* J, g. *-uu* K P M Po Lu J (pann)kook; kakk, pätsike, karask, käck; оладья; колобок, лепёшка; диал. кокорка; K *tšääpälee muna panõb i kakkua* kääpale paneb muna ja kooki; L *tüttärikko sekas kakkui* tüdruk segas koogitainast (kooke); M *emintimä nõis kakkua tetsemää, rehtelkakkui* võõrasema hakkas kooki tegema, pannkooke; Lu *enne tehtii kakkuja, riis taitšin* tehtii ennemal tehti kakke, rukkijahust tainas tehti; Li *kaaliain on suurõpi, a kakku on veel peenepi* pätsike on suurem, aga kakk on veel väiksem; J *nah, paa vari kakuu süäme võit de lõhkõ süüvve* noh, pane kuuma kaku sisse võid ja vitsuta (lõhu) süüa; J *kakk annõtaa opõzõlõõ, a muna annõtaa eitšinikalõõ* (leiva)pätsike antakse hobusele, aga muna (pätsikese pealt) antakse õitsilisele; P *tehtii semmoizõt kakuv. kutsuttii kalkkunoiss* tehti niisugused kãkid, kutsuti kanepiseemnekãkkideks; J *võtõtaa sigass veri, tehää kakku mokoma vereekaa, panna ahjoo* võetakse (tapetud) sealt veri, tehakse kãkk, niisuguse verega, pannakse ahju; Kõ *õzraa-javossa tšühzetin kakkuloi, lepoškad* odrajahust küpsetasin kakke, karask(e)id; J *vari õzrõij kakku om makuz* kuum odrakarask on maitsev; J *vãrski nisu kakku sveežaa võika om makuz* värskes nisukakk värskes võiga on maitsev; J *siis tejžää taitšin kakku, kanamuna panna päälee* siis (= floorusepäeval) tehakse (leiva)tainapätsike, kanamuna pannakse peale; J *maamunass tehtii muna kakkua* kartulist tehti kartulirooga (= ahjuroog pudruks tambitud kartulitest); J *siãkse õõd lipannu süüvve kõig maamuy kakuu* kas sina oled kogu kartuliroa kinni pistnud?; M *kui linnaa võita* tehtii, *kummad jäiväv, need õltii linnaa kakud il'i žmõhad*

kui tehti linaseemneõli, mis jäid järele, need olid linakoogid ehk õlikoogid; I *linnaa seemenee kakku* õlikoogid (linaseemnekoogid); ■ Lu Ra *jänesee kakku* tael, kuiv puukäsn. – Vt. ka *gretsinäkalmo-*, *hlaari-*, *kaalis-*, *kagra-*, *kalmo-*, *kanamuna-*, *muna-*, *munarehtel-*, *napa-*, *nisu-*, *pomin-*, *rehtel-*, *rehtelämuna-*, *rüis-*, *taitšin-*, *takere-*, *tšerätšämmäl-*, *tšämmäl-*, *törva-*, *veri-*, *voroga-*, *õzr-*. – Vt. ka *kakko*¹.

kakku² vt. *plätä-*, *öö-*.

kakuvakka M Lu kakukorv (korv, milles hoitakse kakkusid) корзинка для хранения колбков; Lu *rüiskakkuja pantii vakkaa*, *se õli kakuvakka* rukkijahukakke pandi korvi, see oli kakukorv; M *kakuvakka kainaloza* rl. kakukorv kaenlas.

kakoi vt. *kojo-*.

kakra-z K Lu just как раз; K *täll õli kakra-š tširvez* tal oli just kirves (kaasas); Lu *i kakra-s tämä näeb*, *siäl on siottu lehme puxõõ tšiin* ja ta just näeb, (et) seal on seotud lehm puu külge kinni.

kaksin [*< is*] Ku-Len. = *kahõõ*; *üksin mänit*, *kaksin tulit* (Len. 294) üksi läksid, kahekesi tulid.

kakšikko: *-tšikko* J-Tsv., hrl. pl. *-šikod* Kett. M Lu J *-sikod* Lu J *-tšikod* M J *kahtšikod* Lu *kaksik*, *kaksikud* двойняшка, двойня, близнецы; J *siitä han nämä õlla-tši* [sic!] *üht näkkoa*, *ku nämä on kakšikod* sellepärast nad ju ongi üht nägu, et nad on kaksikud; Lu *täl jo kaksikod* tal (on) juba kaksikud; J *kaktšikod on nii ühel-laizõn*, *jot rajkk on tunta* kaksikud on nii ühesugused, et raske on (ära) tunda; J *näd millõ nainj ku tetši podarka ni tetši*: *sünnütti kaktšikoo* vaat, kus naine tegi mulle alles kingi: sünnitas kaksiku(d).

kakš'o K-Ahl., hrl. pl. *-od* Kett. M-Set. = *kakšikko*.

kaktulz M, g. *-hsõõ*: *-sõõ* M *kaktus* кактус.

kalla Kett. K R-Eur. R-Reg. L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku Kr (V vdjl Ko) *Kala* Tum. *Kála* Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁ *kalla* ~ *kaala* Kr, g. *-aa* Kett. K P Lu Li Ra J *kallaa* M Kõ vdjl I *-a* J **1**. *kala* рыба; S *kallaa söötii suurõs pühäz* kala söödi suure paastu ajal; M *kase on kori*, *kazella kalamehet püüvettii kallaa* see on ruhi, sellega püüdsid kalamehed kala; M *üvä püütü kallaa õli tänännä* täna oli hea kalasaak (kalapüük); M *tuli kalanikka tšüllää*, *meemmä õssamaa kalloita* kalakaupmees tuli külasse, läh(e)me kalu ostma; Ra *kala on rookõz*, *a liha on luukõz* kala on luine, aga liha on kondine; Lu *kakkotuuli veep kalaa kattilassa poiz* kk. kagutuul viib kala katlast ära; Lu *kala al-*

gap pillausssa päässä vs. *kala hakkab rikhema* peast; R *eb lepu* [= *lõpu*] *meri kaloss süvä* *auta ahvakkais* [= *ahvakoiss*] (Reg. 40) rl. ei lõpe merest kalad, sügavast hua(koha)st ahvenad; M *jõka kalall on oma tujkoaika* igal kala(liigi)l on oma kudemisaeg; J *tuõp kalaa kuto-aikõ*, *siz on kalat kõikõllaizõd* rl. (kui) tuleb kala(de) kudemisaeg, siis on kalu kõikõsuguseid; Li *kala pellaav* kala mängib; M *kala kuttõõb* ~ Lu *kala kuttiiB* ~ J *kala kutõõb* (Must. 172) kala koeb; Lu *omaz rannas püüvettii suurta kallaa* oma(s) rannas püüti suuri kalu; M *kutuhaili on laiha kala* kudemisaegne räim on lahja kala; M *sütsüzül ovad razvakkat kalad* sügisel on ram-musad (rasvased) kalad; J *miä ison toorõtta i soolõssa kallaa* mul on isu toore ja soolase (= soolatud) kala järele; Lu *elävä kala* elus-kala; M *kaptšo-nnyi kala* suitsukala; J *soolõttu kala* soolatud kala; Li *maukuukaa kala* isakala, niisakala; Li *marjaakaa kala* emakala, mar-jakala; J *isä kalal on totku* isakalal on niisk; P *meri kala* merekala; J *marjõ kala* emakala, marjaga kala; J *soomus kala* soomustega kala; J *muta kala* mudakala; J *kalaa rakko* ~ M *kallaa rakko* kala ujupõis; K *kalaa marja* ~ M *kallaa marja* kala mari; M *kallaa mahso* kala niisk; Lu *kalaa zaabrad* kala lõpused; Lu *kalaa siivõd* ~ M *kallaa siiveD* kala uimed; Ra J *kalaa roo* ~ M *kallaa roo* ~ J *kalaa rooto* kala luu; kala rood; M *kallaa seltšäroo* kala seljaluu e. rood; M *kallaa õimõd*, *näitõ on pal'lo*, *hoikukkõizõd niku niitõd* kala luud, neid on palju, peenike-sed nagu niidid; Lu *rauta korissa ajõtaa kalaa razvaa* raudkiisast aetakse kalarasva; Lu *kalaa kutu* kalakudu; Lu *kalaa mutukõz* ~ *peen kalaa poika* kalamaim; Lu *kalaa raassõli* kalade ülesostja; J *kala pullu* ~ Lu J *kala rakko* kala põis, (kala) ujupõis; Lu *kala äntä* ~ J *kala änt* kala saba; J *kala soomuss kurasõõkaa* revitää *i torkaakaa* kala soomuseid (-soomust) kraa-bitakse (rebitakse) noaga ja riiviga; Lu *kala siiveD* kala uimed; J *kala rooto* kala luu; Lu *kala mukkura* ~ *kala marja* ~ J *kala marjõ* kala mari; J *siä õõd vohm*, *niku kala pää* sa oled loll, nagu kala pea (on sul otsas); Lu *kala razva* ~ J *kala razvõ* kalamaksaõli; Lu *kala poigad* kalapojad, -maimud; M *meil eb õõ kala meñnu* *meil* (sisemaal) ei tegelda kalapüügiga; M *kala kutõõb*, *sis tam tuõB suurõõkaa artteliikaa*; *siitä aikaa kutsuas kala tujku* (kui) kala koeb, siis ta tuleb suures parves; seda aega kutsutakse kala(de) kudemisaeg; J *kala püüõs tšävve* kalapüügil käia; J *med'd'e poolõ* *rahvõz on kala püütõill* meie kandi rahvas on kalapüügil; P *on kala võrkod ripusõttu kalanikkoil* *kuivamaa*

kalavõrgud on kalureil kuivama riputatud; Lu *kala püütjä* kalapüüdja, kalastaja, kalur; Kõ *bõ kala voos* (Len. 214) ei ole kala-aasta; J *tehtii kala piirgaa* tehti kalapirukat; J *keitettii kala suppia* keedeti kalasuppi; **2.** fig. kala (peigmehe v. venna hellitusnimi rahvalauludes) рыба (ласкательное название жениха или брата в народных песнях); K *tšülve, tšülve, velvüeni, kasivu, üvä kalani* (Al. 45) rl. vihtle, vihtle, mu vennake, pese ennast, mu hea kala; K *ühsi meni velvüeeni, kahe tuõp üvä kalani* (Salm., 772) rl. üksi läks mu vennake, kahekesi tuleb mu hea kala (= vend); J *kavassu kala üväni* rl. jäi kauaks mu hea kala (= peig); R *kauka on tullut kalani* (Reg. 15) rl. kaugele on tulnud mu kala (= peig); R *püüti veljeltä isäni, kasvattajaa kalaltani, jätti peenenä peräle* (Eur. 36) rl. võttis (püüdis) vennalt (mu) isa, kasvataja mu kalalt, jättis (ta) väikesena järele; R *emüd seizob uhzualla, tširja tšiatikko tšäezä, kala kaasat kainalosa* (Reg. 23) rl. emake seisab künnisel (ukse all), tikitud särk käes, peiupüksid kaenlas; ■ Li *hoono kala, i vee päällä lentääv kiil, ka vee kohal (peal) lendab.* – Vt. ka *bokšu-, emä-, haili-, isä-, kaarn-, karassi-, kuha-, kulta-, kurvi-, kutu-, lahna-, lijka-, löhi-, maõ-, meri-, minoga-, mukkura-, niiska-, nootta-, opo-, pokša-, pühä-, raapuška-, razva-, raut-, silmu-, särtsi-, treska-, tujku-, valas-, võrko-.* – Vt. ka *kalo, kalu.*

kalaa: *kallaa* M adv. kalale (наречие в форме илл-а от *kala*); *menet kallaa* lähed kalale. – Vt. ka *kalalõd.*

kalaa-luu J-Tsv. kalaluu рыба кость.

kalapüütö (Li) *kalaa-püütö* J-Tsv. kalapüük ловля рыбы, рыболовство; Li *miõ õlimmõ kalapüüvvõz võrkoikkaa, meite siiz näed jää vei* me olime kalapüügil võrkudega, meid siis, näed, jää viis. – Vt. ka *kalapüütö, kalapüütü.*

kala-flootta Lu kalalaevastik рыбопромысловый флот.

kalahmo vt. *kahmalo.*

kalain Ränk *kallain* ~ -nõ M, g. *kalaizõd* = *kaluvi*; M *kallain, koira, tšäpü, kõig azud, mizzeekaa kuitoaz võrkoika* kalasi, (võrgu)koer, (võrgu)käbi, (need on) kõik riistad, millega kootakse võrku.

kalakaatsad K-Al. peiupüksid (pulmas) жениховы брюки (деталь свадебного наряда); *emüt seizob uhzõd alla, kalakaatsad kainalosa, tširja-tšiuutikko tšäezä* (Al. 46) rl. emake seisab künnisel (ukse all), peiupüksid kaenlas, tikitud särk käes.

kalakaššeli M *kala-kaššeli* Ra kalakess, -märss кошель для рыбы; M *kalakaššeli õli pärreessä*

tehtü kalakess oli peergudest tehtud; Ra *võta kala-kaššeli selläss* võta kalakess seljast.

kalak/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J kalarikas рыбный, богатый рыбой; *täüs kalamees täap kõik kalakkat paikõd* tõeline kalamees teab kõiki kalarikkaid paiku.

kalakat'etta M = *kalakatletti.*

kalakatletti M Lu kalakotlet рыбная котлета.

kalakauhtana R-Eur. peigmehe kaftan, peiukaftan (pulmas) женихов кафтан (деталь свадебного наряда); *isüt seisõb uhse alla, saare saappagat tšäesä, kalakauhtana kainalossa* (Eur. 33) rl. isake seisab ukse all, Kroonlinna(st) toodud saapad käes, peiukaftan kaenlas.

kalakoorma (M-Set.) kalakoorem воз рыбы; *mees tuõb kalakoormaa kaa* (Set. 4) mees tuleb kalakoormaga.

kalaleemi M Lu **1.** kalaleem рыбный отвар; Lu *kalaleemi. kallaa on keitetü vai lihhaa keitetü, se on supileemi kalaleem.* (Kui) kala on keedetud või liha (on) keedetud, see on (supi)leem; **2.** M kalasupp, uhhaa уха. – Vt. ka *kala-suppi.*

kalalõd M adv. kalale (наречие в форме алл-а от *kala*); *mehet tultii kalalõd* mehed tulid kalale. – Vt. ka *kalaa.*

kalamarja M Lu Li Ra J I kalamari икра; Lu *mukkuraa jutõllaa toozo kalamarja m-t* nime-tatakse ka kalamarja(ks). – Vt. ka *kalamukkura.*

kalamaukku Li *kala-mauku* J **1.** niisk мо-локи; Li *kalamaukku, valkaa. kalamaukkuu ku keitetü, siis tätä i süütü* niisk, valge. Kui niiska keedeti, siis teda ka söõdi; **2.** Li J kalamari икра. – Vt. ka *kalamarja, kalamukkura, kalaniiska.*

kalameez M Lu (K J) -iez P *kala-meez* J-Tsv. kalamees, kalastaja, kalur рыболов, рыбац; M *minuu isä õlitši kalameez, tšäüsi aina korilla jarvõd* minu isa oligi kalamees, käis aina kü-naga (~ ruhega) järvel; Lu *kalamehet tšäüvãd kallaa püütãmãz kalurid käivãd kala püüdmas.* – Vt. ka *kalanikka, kalapüütäjã, kalastaja.*

kalamehi-vene J kalastus-, kaluripaart рыбацкая лодка, рыбацкая.

kala-meri J kalameri море, где водится рыба; *kavassu kala-merelee* rl. jäi kauaks kalamerele.

kalamukkura Lu Li = *kalamarja*; Li *antaa millõ vähäzee kalamukkuraa* andke mulle natuke kalamarja.

kalaniiska Ra kalaniisk мо-локи. – Vt. ka *kalamaukku.*

kalanik/ka K-Ahl. L M Lu (P), g. -aa M Lu **1.** kalamees, kalastaja, kalur рыболов, рыбац; M *üvä kalanikka tääv, kuza on üvãt paikãd* hea

kalamees teab, kus on head (püügi)kohad; M *se tõgõ on semperäss, etti kalanikav püütääs siel kalloi* see tõke on sellepärast, et kalamehed püüavad seal kalu; P *on kala võrkod ripusõttu kalanikkoil kuivamaa* (Mäg. 89) kalavõrgud on kalureil kuivama riputatud; M *soikkolaz-ranta kõik piettiin miikkulapraaznikkaa, se õli kalanikkojõd praaznikka* kogu Soikkola rand pidas nigulapäeva, see oli kalurite püha; M *miä õlõn kalanikaa tütär* ma olen kalamehe tütar; **2.** kalakaupmees *рыботорговец, рыбник*; M *tuli kalanikka tsüüllää, meemmä õssamaa kalloita* kalakaupmees tuli külasse, läh(e)me kalu ostma. – Vt. ka *järvi-, meri-*. – Vt. ka *kalameez, kalapüütjä, kalastaja*.

kalanis/ta: -t J-Tsv., g. -taa J asunik, kolonist kolonist; *jaamõn nall kalanistõd rikkassi eletti* Jamburgi lähedal elasid asunikud rikkalt; *kalanistõt tuntõvõt haria õmii(t) põltoi(t)* asunikud oskavad oma põlde harida.

kalapullo Li = *kalarakko*; *kalapullo on kalalla vattsaz* ujurõis on kalal kõhus.

kalapullu Li *kala-pullu* J = *kalarakko*.

kalapüütjä Lu (J-Must.) *kala-püüt/äjä* Lu -e^jõ J-Tsv. = *kalameez*; Lu *kalapüütjä püüv-väb merez, jõgõz, järves kõikõlaajassa kallaa* kalamees püüab merel, jõel, järvel kõiksugust kala; Lu *raassõlid õsõttii kalapüütjäält kalad* ülesostjad otsid kalurilt kalad (ära); Lu *tšev-vid-miikkula, kalapüütjii praaznikka* kevadine nigulapäev, kalurite püha.

kalapüütõ Li **1.** kalapüük *ловля рыбы, рыболовство*; **2.** kalasaak *улов рыбы, добыча рыбы*. – Vt. ka *kalaapüütõ, kalasaattši*.

kalapüütü M = *kalaapüütõ*.

kala-raasseli Li kalade ülesostja *скупщик рыбы*; *kala-raasselit tšüütii kallaa õssamõzõ* kalade ülesostjad käisid kala ostmas.

kalarakko Lu kala põis, (kala) ujurõis *плавательный пузырь (у рыбы)*; *kalal on rakko, kalarakko* kalal on põis, ujurõis. – Vt. ka *kalapullo, kalapullu*.

kalarooo Li J-Must. kala rood *позвоночник*.

kalarosola M kalasoolvesi *рыбный рассол*; *liharosola, kalarosola, kapussarosola, i ogurritsolaila on rosola* lihasoolvesi, kalasoolvesi, (haru)kapsasoolvesi, ja kurkidel on soolvesi.

kala-saattši Li J-Tsv. kalasaak *улов рыбы, добыча рыбы*. – Vt. ka *kalapüütõ*.

kal'aska L M Lu -k J-Tsv., g. -kaa: -ka J **1.** kalless *коляска*; M *rattaat, kummad õltii päältä tšiin, näit kutsuttii kal'aska* vankrid, mis olid pealt kinni, neid kutsuti kallessiks; Lu *kunikaz ajap kal'askoil kuningas sõidab kallessidega*;

2. lapsevanker (*детская*) *коляска*; Lu *kal'aska õsõtaa lahsiil* lapsevanker ostetakse lastele.

kalasoomuz Li *kala-soomuz* Lu kala soomus *рыбыя чешуя*.

kalast/aa Lu J, pr. -an Lu, imperf. -in Lu kalastada, kalu püüda *ловить рыбу, рыбачить*; J *miä ku varai algin kalastaa, seltä taitaa kal-laa nii suvaan* et ma hakkasin varakult kalastama, seepärast vist armastan nii (väga) kala; Lu *mie õõn ain kalastannu* ma olen alati kalastanud.

kalastaja Lu Li, g. -aa Lu = *kalameez*; Lu *nori-la, se onõ kalastajaa riissa* (nooda-, võrgu)ritv, see on kaluri tööriist.

kalastajaa-sõlmi Lu kalamehesõlm *узел рыбацкий штык*. – Vt. ka *kalasõlmi*.

kalastüüdeni J kalasütl *рыбный студень*.

kala-suppi Lu kalasupp, uhhaa *уха*. – Vt. ka *kalaleemi*.

kalasõlmi Lu = *kalastajaa-sõlmi*.

kalatagra Lu kalatükk *кусок рыбы*; *ilma leipää miä sein kalatagraa* ma sõin kalatüki (ära) ilma leivata.

kala-tšülä Li kaluriküla *рыбачья деревня*; *liivtsülä õli kala-tšülä* Liivtsülä oli kaluriküla.

kalatssi Lu J (K) -si K-Ahl. -tši Li, g. -sii Lu Li sai *булка, белый хлеб, калач*; Lu *miä teen kalatssia, sekkaan jämmii taitšinaa* ma teen saia, segan paksu taina; K *a kalatssiilla kasvaitta rl.* (itkust:) aga saiadega kasvasite (mind); J *kalatssi javoss tehtii valkaad leipää* saiajahust tehti saia.

kalatssijavo M Lu Li *kalatssi-javo* M Li püüli-, saiajahu *ситная мука*; M *kalatssi-javoss õli tehtü piiraga* püülijahust oli tehtud pirukas; Lu *nisujavossa te^jõjää nisukakua i nisuleipää, a kalatssijavossa te^jõjää kalatssia, kalatssisaijaa* nisujahust tehakse nisukakku ja sepikut, aga püülijahust tehakse saia.

kalatssisaija Lu = *kalatssi*.

kalatunjo M kala(de) kudemisaeg *нерест* (как период); *kõõs kala kuittõõv, siz on kalatunjo, sis tãm partitta-a tuõõv* kui kalad koevad, siis on kalade kudemisaeg, siis nad tulevad parvedena.

kalatuška vt. *kolotuška*.

kalavan/a Lu, g. -aa *tekilast* палубный груз.

kalavesi J kalavesi, kalastusvesi *воды*, где водится рыба; *meillä bõõ pesuvesiä, epko kalavesiä rl.* meil pole pesuvesi ega kalavesi.

kalavorotk vt. *kolovorotka*.

kalavõrkko M *kala-võrkko* J-Tsv. kalavõrk *рыболовная сеть*; J *sakka kala-võrkko tihe* kalavõrk.

kalbas/sa Ränk P *galbassa* P -sõ Ränk, g. -aa P = *kalbassi*.

kalblassi P M I -*õssi* Lu Li J-Tsv. *galbõssi* J-Tsv., g. -*asii* P -*õsii* Lu Li J *galbõsii* J vorst колбаса; M *i kalbassia sein gartsitsaakaa* ka vorsti sõin (ma) sinepiga; M *võtõttii vertä, sennessä siis tehtii kalbassia, veri kalbassia* võeti verd, sellest siis tehti vorsti, verivorsti; P *kalbasii kuori* vorstinahk. – Vt. ka *mahsa*-, *veri*-.

kalbašnik/ka Lu, g. -*aa* Lu vorstimeister колбасник.

kalduna vt. *kolduna*.

kale vt. *kalõ*.

kalenderi ~ -*õri* J-Tsv., g. -*erii* ~ -*õrii* J kalender календарь; *katso kalendõrisõ, mikä päiv tänävä on* vaata kalendrisse, mis päev täna on.

kalejkoor, kalejkorä, kal'ejkorä vt. *kaliñkora*.

kalejkori vt. *kaliñgori*.

kalevirukka R-Eur.: *kump on vakka vahtsi-kaasi, se on emäni vakka, siit saat kalevirukaa* (Eur. 40) rl. kumb on vaskkaanega vakk, see on mu ema vakk, siit saad kalevist seeliku.

kalganakuk/ika Lu -*k* Ra tedremanan лесная лапчатка.

kalganaroho I = *kalganakukka*.

kalhila Li, g. -*a* kare жёсткий; *meijee lampaal on kalhia villa* meie lambal on kare vill; *lõjkatšuuuto võib õlla kalhia* (villane) kampsun võib olla kare; *kalhia roho* kare rohi. – Vt. ka *kalkõa*, *kalpõa*, *kalõ*, *karmõa*, *karskõa*, *karõa*.

kalçoza vt. *kolçoza*.

kalhozi, kalçozi vt. *kolçozi*.

kalli K-Ahl. K-Lõn., g. -*ii* kaigas, kepp (kurnimängus) палка; бита (в игре в рюхи); K *milä nõisemm mäntsämääse, kulilako vai kalila. kuli kukkii taivaase, kali veeri kalmo-teele* (Ahl. 106) rl. millega hakkame mängima, kas kurnipulkadega (kurnipulgaga) või keppidega (kaikaga)? Kurnipulk kukkus taevasse, kaigas veeres kalmuteele. – Vt. ka *k'ena-k'eppi*.

kali'dora M Lu I *kal'idora* (Kõ) -*ndora* J *kal'indor/a* J-Tsv., g. *kalidoraa*: -*aa* J koridor, esik коридор; M *kalidorad, ned vass nüt tultii, vassõsiza kotolaiza* koridorid, need tulid alles nüüd, uutes majades; J *vee järtsü kal'indorasõ vii pink* esikusse.

kalin/a P M Lu J, g. -*aa* P 1. lodjaruu калина; J *ais siä kalina ais siä malina, ais siä udala minuu pää* (muinasjutust:) oi sina, lodjaruu, oi sina, vaarikas, oi sina, minu osav pea; P *rütsie javoissa tehtii mämmiä, pantii kalinaa marjoi süämmie* rukkijahust tehti (imaldatud) rukkijahuputru, pandi lodjaruumarju sisse; M *kalina puu* lodjaruu; 2. lodjaruumari ягода калина; M *kalinan, kauniid marjan; kalinat kazvaas kalinapuuza; viha marja, a ku tšülmä tätä paav,*

sis tämä tuõb makuza marja lodjaruumarjad, punased marjad; lodjaruumarjad kasvavad lodjaruu; kibe mari, aga kui külm teda näpistab (võtub), siis muutub ta maitsvaks marjaks.

kalinamarja Lu Li J-Must. I *kalimmarja* Lu -*õ* J-Tsv. 1. lodjaruumari ягода калина; Lu *kalimmarjass teñxää lahsiillõ lekarstvaa* lodjaruumarjadest tehakse lastele ravimit; I *kalinamarja kazvab mettsäzä i tõzõla akkunalla kazvab. tätä ep süüvväg, puuza kazvab. kenad marjad, soñrõad, kauniid* lodjaruumarjad kasvavad metsas ja mõnel kasvavad õues(ki). Neid ei sööda, puus kasvavad. Plused marjad, jämedad, punased; 2. J-Tsv. kibuvitsamari плод шиповника.

kalinamarjapuu M *kalinmarjapuu* Ra *kalimmarjõ-puu* J-Tsv. = *kalinapuu*.

kalinapuu K M S *kalinpuu* ~ *kalimpuu* M lodjaruu калина; M *meil siin kaiwoo tüvennä kazvap kalinapuu. kalinat kazvaas kalinapuuza* meil siin kaevu juures kasvab lodjaruu. Lodjaruumarjad kasvavad lodjaruu.

kaliñgor/i ~ **kalejkori** M, g. -*ii* = *kaliñkora*; *valkõass kaliñgoriss* valgest kalingurist.

kaliñkora M -*gora* Lu *kal'ingora* Ra *kalejkorä* ~ -*or* J-Tsv. *kal'ejkora* (J-Tsv.), g. *kaliñkora*: -*goraa* Lu *kal'ingoraa* Ra *kalejko/ra* ~ -*ora* J kalingur коленкор; J *kazett [= kazess] kalejkorass õmpõ millõ tšiuuto de kaatsõv* sellest kalingurist õmble mulle särk ja püksid; J *mittaa tšetvert arššina kal'ejkoraa* mõõda veerand arssinat kalinguri; Lu *pokkoinikka katõttii kaliñgorall* surnu kaeti kalinguriga; M *valkõa kaliñkora* valge kalingur.

kaliñkorõin Ra -*orõin* Li kalingurist коленкорový; Li *i õli valkaa tšuuuto, kaliñkoorõin* ja oli valge särk, kalingurist.

kaliñkolrovõi M -*orovõi* Li = *kaliñkorõin*; Li *i lõñkõjupkõ õli, i valkaa jupkõ, kaliñkoorovõi, toož nelläkankoin* ja villane seelik oli, ja valge seelik, kalingurist, samuti neljast kangalaiusest; M *kaliñkorovõi tšiuuto* kalingurist särk.

kalit/ka M Lu -*kõ* ~ -*k* J-Tsv., g. -*kaa* J jalgvärv калитка; Lu *kalitka on suurõõ värjää rinnal* jalgvärv on suure värava kõrval.

kalit/taa Li -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* Li J, imperf. -*in* Li J 1. kuumutada, hõõgutada калить, на-, pac-; J *kane kirpitsõd oñ kalitõttu õikõ kauniz-musassi* need telliskivid on kuumutatud õige punamustaks; J *kalit raut kuumõssi aja* (hõõguta) raud kuumaks; 2. karastada (rauda) калить, за-; Li *rautaa saap kuumõttaa; seppä kuumõtõb i siiz lazzõb vettee, kalitõv* rauda saab kuumutada; sepp kuumutab ja siis laseb vette, karastab.

kaljua vt. *kal'tua*.

kalkka/la¹ K-Set. M Kõ Lu (Ra) -l Lu, g. -*laa* Lu (lina)kupar (семенная) головка льна, льноголовка; M *linnaa pääd on kalkkalav* linapead on kuprad; Lu *linaa kalkkala, se kuivõdõtti, tapõdõtti* linakupar, see kuivatati, kupardati. – Vt. ka *lina-*.

kalkkala² Kõ, g. -*aa* harilik kellukas раскидистый колокольчик.

kalkk/alõ L M J-Must. -õlõ (J), g. -*alõõ* = *kalkkala*¹; L *kalkkalõd jäävät tulavuoityõ siemenessi* kuprad jäävad tulevaks aastaks seemneks. – Vt. ka *lina-*.

kalkki K P Lu (Kett.) *Kalku* Tum., g. -*ii* K P lubi известь; P *põlõttaass kalkkia põletatakse lupja*; P *tehtii iestää fundamentti paasi-tšivessa, kalkiss vai savvyõkaa* tehti kõigepealt vundament paekivist, lubja(st) või saviga; Lu *kerstovaa stantsas kalkkia kaivõtaa* Kerstova jaamas (= jaama lähedal) kaevatakse lupja.

kalkkun/a¹ (P), g. -*aa* kanepiseemnekäkk колобок из конопляных семян; *kaivõvaa siemeniiss survõdõtti* [= *survõdõtti*], *tehtii kalkkunoi. tehtii semmoizõt kakud. kutsuttii kalkkunoiss* kanepiseemneid tambiti (suruti), tehti kanepiseemnekäkke. Tehti niisugused käkid. Kutsuti kanepiseemnekäkkideks. – Vt. ka *talkkuna*.

kalkkun/a²: -n J-Tsv., g. -*naa* ~ -*na* J kalkun индюк; J *kalkkunõll räkä johzõb nenäss* (rahvapärane ütlemine kalkuni nokaloti kohta.); kalkunil jookseb tatt ninast; J *kalkkun kujukko* isakalkun; J *kalkkun kana* emakalkun.

kalkku/ni K Kõ -n J, g. -*nii* K J = *kalkkuna*²; Kõ *ind'juškav, vaissi kalkkunid* i-d, vadja keeles kalkunid.

kalkõla M-Set., g. -*a* = *kalhia*.

kalla¹ vt. *kala*.

kalla² vt. *kallaz*.

kallaa Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*õn* haalata (laeva köitpidi randa vedada) подтягивать, -нуть (судно к пристани при помощи каната); *alus panna ühel tšüllel, vahval poolõl panna paino, siz alus kallataa rantaa* purjelaev pannakse ühele küljele, tugevale poolele pannakse raskus, siis alus haalatakse randa.

kal'tahtalassa: -ss J-Tsv., pr. -*an* J, imperf. -*azin*: -*zin* J hüüatada, (korra)ks hüüda кликнуть, вос-, о-; *metstes kui kal'tahtaad, nii kajahtaab vassa* kui metsas hüüatad, siis kajab vastu; *õllõizit han kal'tahtannu patrulii appii* oleksid ometi hüüdnud patrulli appi; *tämä kal'tahtaz tõiss suurõ ääneka* ta hüüdis teist valju häälega. – Vt. ka *kal'tuhtaassa*.

kallaz P Ke-Set. Lu Ra J (K-Lõn. R-Lõn. R-Reg.) -*lõz* J-Tsv. -*las* ~ -*les* ~ -*la* Kr, g. -*laa*

K Ke Lu Ra -*la* J 1. *kallas*, rand бепер; J *lain viskõs tämä kallalõõ* laine viskas ta kaldale; J *miä menin marja muilõõ mailõõ, lintu muilõõ liivikkoilõõ, kana muilõõ kallailõõ, toomi tõi-siilõõ vesille* rl. läksin ma, mari, muile maile, lind, muile liivikuile, kana, muile kallastele, toomingas, teistele vetele; P *läämmä uomniiz varaai kallaz vettä kantama* rl. lähme hommi-kul vara kaldavett kandma; 2. *mägi*; mäeveerg гора; склон горы; Lu *kallaz on mätsi k.* on mägi; Lu *kallaz on mäee veero k.* on mäe-veerg; Kr *kalla orku* mäejalam.

kallata¹ (K-Ahl.), pr. -*taan* [?], imperf. -*tazin* [?] (teed andes) kõrvale tõmbuda v. astuda уклоняться, -иться в сторону, расступиться в стороны, посторониться; K *tšülää rahvas, risti-rahvas, nõiskaa iessä ellältäni, kahee poolee kalltaakaaka* [sic!], *antakaa teetä ted-rileni, maata maasikkaiseleni* (Ahl. 92) rl. kü-larahvas, ristirahvas, minge eest mu armsal(t), astuge kõrvale kahele poolele, andke teed mu tedrele, maad mu maasikakesele. – Vt. ka *kall-lõta, kalltiissa*.

kallata²: -lõt [*e*] J-Tsv., pr. -*laan* J, imperf. -*lazin*: -*lõzin* J kallata, valada лить, наливать, -ть; *kallak millõ ühs pikari viina* kalla ometi mulle üks pits(itäis) viina.

kallaa vt. *kallõhuz*.

kalles¹ vt. *kallaz*.

kalles² vt. *kalliz*.

kalli/ssa Lu, pr. -*B* Lu, imperf. -*zi* = *kallissua*¹; *alus kalliib tuulõõkaa* purjelaev kaldub tuulega (küljele).

kalli/issi P M Lu Li -*ssi* Lu-Len. -*iss* P -*issig* I *kal'liissig* vdjI kallilt dorogo; Lu *maklõkka meez on se inemin, tšen ookaassi õsab i kalliisi müüb* spekulant on see inimene, kes odavalt ostab ja kallilt müüb; I *miä õssii koo i mahsõõ kalliiissig* ma ostsin maja ja maksin kallilt; M *se millõõ tuli* (~ *nõis*) *koppeekkaasõõ, vähäkkõizõ kalliiissi annõn* see läks mul(le) kulukaks, andsin natuke palju (kallilt).

kalli/n Kr kungas бугор, холм; *peen kalli/n* väike kungas.

kalli/n (P), g. -*zõõ* [?] kallike дорогуша; *sõzar kallis kallizeni* rl. õde kallis, mu kallike.

kal'tio Lu: *tšivi kal'tio õli metsää süämes, siäl pool raut-teed* kivistik (= kivirohke paik) oli metsa sees, sealpool raudteed.

kallis-päivä: -v J-Tsv. püha праздник; *oomõnj kallis-päiv, tüüt evät tee* homme (on) püha, tööd ei tehta.

kallis/saa Li, pr. -*an* Li, imperf. -*in* Li hoone-tele uusi aluspalke panna подв/одить, -ести брѣвна под здание, подв/одить, -ести здание;

tämä kallissi oonõd. enne kood vet' salvottii maa päälee, eb õllu alla fundamenttia, i oonõõt tšiiiree märkänestii, i koto laskõdz. a siis kallissõttii oonõõd, pantii uuvvõd irred allõ, kallissõttii tema pani hoonetele uued aluspalgid. Ennemalt ju raiuti majad üles (= ehitati) maa peale, vundamenti ei olnud all, ja hooned pehkisid kiiresti ära, ja maja vajus. Aga siis pandi hoonetele uued (alus)palgid alla; *ratis saap kallissaa, i sauna, saraja. kõig mitä on salvottu, se kõik saap kallissaa* aidale saab uusi aluspalke panna, ja saunale, kuurile. Kõigele, mis on üles raiatud (= ehitatud), kõigele sellele saab uusi aluspalke panna.

kallissua¹ Lu, pr. -ub Lu, imperf. -su Lu (küljele) kalduda крениться, на-, клониться, на- (на бок); *alus kallisuus tuulõdkaa* purjelaev kaldub tuulega (küljele); *ku tuõp suur sää, siz laiva kallisuus* kui tuleb suur torm, siis laev kaldub (küljele); *koorma kõikkinaa kallissu ühtee tsülitsee* koorem kaldus täiesti ühele küljele. – Vt. ka *kalliissa, kallistaassa, kallistua, kallõta*.

kallissua² J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -su J kallineda, kallimaks minna дорожать, вз-; *kõik tavar kallisuus* kogu kaup kallineb.

kallissussa: -suss J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -suzi J = *kallissua*².

kallistala J, pr. -n, imperf. -zin J refl. (end) kallutada наклоняться, -иться; *kallistazin katt-somaa* rl. kallutasin (end) vaatama.

kallistaalssa Lu, pr. -b Lu, imperf. -zi = *kallissua*¹; *näd jo kallistaav, nõizõb lahkõdõmaa* vaat, juba kaldub, hakkab (küljeli) langema.

kallistu (Lu), pr. -tub, imperf. -tu Lu = *kallissua*¹; *jo kallistu* juba kaldus (küljele).

kalliz Set. K-AI. R U L P M Lu Li J I (Kõ-Len.) *kall'is* K-Ahl. *kal'iz* Kett. J-Must. J-Tsv. *kal'iz* M (R P Ke) -es Kr, g. -ii K L P M Lu J *kal'lii* Kett. *kal'lii* P -ee Lu J *kal'lee* Ke -õõ Lu **1**. *kallis*, armas; subst. *kallim* дорогой, милый сердцу; возлюбленный/ый, -ая; L *minu kalliiit kasvattõlijav* rl. (itkust:) minu kallid vanemad (kasvatajad); L *anna antyõss armaz maa i kalliz õja* (ohvripalvest:) anna andeks, armas maa ja *kallis oja*; Lu *noorõp poika õli täll kõikkaa kalliiip* noorem poeg oli tal(le) kõige kallim; J *kõlmõz on kallis kagra tsülvü* rl. kolmas on *kallis kaerakülv*(iaeg); M *blaagoviõssa on kallis praaznikka* paastumaarjapäev on *kallis püha*; M *minuu kalliz isub rihenneez* minu kallim istub esikus; **2**. (hinnalt, maksumuselt, väärtuselt) *kallis* дорогой, дорогостоящий; M *krintsolaila seizop tämmää staruhha, piholla kalliz nahkõn dušegreika, kalliid elmeet kag-laza* verandal seisab tema eit, õlul *kallis nahk-*

vest, kallid *helmed* kaelas; Lu *sepää tüü on kalliz* sepatõõ on *kallis*; Lu *kurvi õli kalleep kala kui aili* norss oli *kallim* kala kui räim; L *kui kallis sõizov* kui palju (see) maksab (kui *kallis* see on)?; J *leip lõppu, de aik tuli kallessi* leib sai otsa (lõppes) ja aeg (= elu) muutus *kalliks*; J *kõig on kallessi mennü* kõik on *kalliks* läinud; M *kalliissi kane kapusat tultii* need kapsad läksid (meil) *kalliks* (maksma); M *üvä nainõ kalliiip ku iivä lukko kooza* hea naine on *kallim* kui hea lukk majas; Lu *oma nahka on kalliz* oma nahk on *kallis*; Kr *kalles šchkihwi* *kalliskivi*; ■ J *kalliz ohtogo* püha õhtu; L *kalliz vijjespäivä* suur reede; Lu *maaentsäüs-päivä on kalliz päiv* taevaminemispüha on püha(ne päev); Lu *terp-pigaa kalleel päiväl, elkaa riijelka* kannatage pühasel päeval, ärge riielge; J *hülgetka tšedret, tänävä kal'iz ohtõgo* jätke ketramine, täna on püha(de)laupäev (pühade eelõhtu).

kal'lo Lu Ra J, g. -oo ~ -o J kalju скала, утёс; J *rant kal'loisõ on rikkaunna aluz* rannakaljude vastu on purunenud purjelaev. – Vt. ka *tšivi-*.

kal'loi/n J-Tsv., g. -zõõ J kaljune скалистый.

kal'lozik/ko Lu J-Tsv., g. -oo Lu J kaljustik, kaljune v. kivine koht скалистая, каменная местность; J *soomõz on irmutoit kal'lozikon* Soomes on määratud kaljustikud; J *kal'lozikkos kasvop katag da petäi* kaljusel kohal kasvab kadakas ja mänd; Lu *tšivikko vai kal'lozikko* kivistik (= kivirohke paik) või kaljustik.

kallot/taa (K-Ahl.), pr. -an K, imperf. -in kallutada, kummutada опроки/дывать, -нуть; *sis miä piän pittsät piirut, sis joomma jõka õluet, piämmä jõka pikarit, jõka kannut kallotamma* (Ahl. 103) rl. siis ma pean pikad peod, siis joomme (ära) kõik õlled, peame (käes) kõik peekrid, kõik kannud kallutame (tühjaks).

kal'lu J-Tsv., g. -uu J kisa, karjumine крик; *katt-sahtaa, mikä se kal'lu kujall on* vaata korraaks, mis kisa see väljas on. – Vt. ka *kal'lu*min.

kal'lua Lu Li Ra J *kaljua* (J-Must.), pr. -n Lu Li Ra J, imperf. -zin Lu Ra J **1**. *karjuda*, kisa; da; huigata, häälitse da (lindude kohta) кричать, вопить; кликать, издавать звуки (о птицах); J *issuzin maalõõ itkõmaa, tšivee päälee kal'lumaa* rl. istusin maha nutma, kivi peale kisa; Ra *tabušnikat kal'tuttii i tehtii tuli, jott ep tulliiis susi tabunaa* hobusekarjused kisasid ja tegid tule, et hunt ei tuleks hobusekarja; Ra *se ku kal'tub, kõhalt kurkkua* küll see karjub, täiest kõrist; Ra *miä kazell talvia jäin gluhois-si, piäp kal'lua, siis kuulõn* ma jäin sel talvel kurdiks, peab karjuma, siis kuulen; Ra *hara-kaa poigat kal'tutaa vaa süüvvä* harakapojad karjuvad (= nõuavad karjudes) ainult süüa;

J *gajagõd* nii *tuzgõssi kall'uta* kajakad kisaavad nii kurvalt; J *hüüpiäs kall'ub* üüllä öökull huikab öösel; J *kuulõt, ku kurgõd kall'uta* kuulled, kui kured kruuksuvad; **2.** hüüda, hõikuda клик/ать, -нуть, оклик/ать, -нуть, кри/чать, -кнуть; J *kall'up tüttöi meresse* rl. hüüab tütreid merest; Li *siz minnuu kall'ub, miä menin miütä* siis hüüab mind, ma läksin (just) mööda; J *miä ku kall'un, siält kajijahtab vassa* kui ma hüüan, sealt kajab vastu; J *kall'utti urra-a meilee* hüüti meile hurraa; J *kall'uja ääli on kõrveza* kk. hüüdjä hääl on kõrbes.

kall'uhthaassa: -ss J-Tsv., pr. -an, imperf. -azin = kall'ahtaassa.

kall'umiln J-Tsv., g. -zõõ: -zõ = kall'u; ohto, em või kannõta sinu kall'umisiit küllalt, ma ei või kannatada sinu kisa.

kall'umizi J-Tsv. adv. karjudes, hüüdes с криком.

kall'utõlla (K-Ahl. R-Reg.), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. karjuda кричать; K *kui annat tsuutoo tsill'utellen, annat kaatsat kall'utellen, sis siä piät pittsät virsut, paglat õhjahsee pahsutta* (Ahl. 100) rl. kui annad (mehele) särgi kiljudes, annad püksid karjudes, siis pead sa (jalas) pikki pastlaid, paelad ohja(haru) jämedused; R *idgeb tüümi tüttõriikko, kalluttelob* [= kall'uttõlõb] *pišakassa* (Reg. 44) rl. nutab tasane tüdruk, karjub pikapatsilene.

kallõhu/z (J-Must.) *kallaus* Kr, g. -u **1.** rikkus богатство; J *ja näütti tälle kõikki maailma riikit ja ned'je kallõhuset* (Must. 154) ja näitas talle kõiki maailma riike ja nende rikkusi; **2.** Kr (orig.: teuerung).

kallõzik/ko (J-Tsv.), g. -oo: -o J küngastik, küngasmaa холмистая местность; *kõhtsizõ takann on hustit kallõzikov* Koskise taga on ilus(ad) küngasmaa(d). – Vt. ka *kaltõzikko*.

kallõta M (Kett. R-Reg. L P) -lõtag (I), pr. -tõõn [?]: -ttõõn M -ttyõn (L) -tõõ (I), imperf. -tõõzin [?]: -ttõõzin L -ttõõziin P -tõõzi (I) **1.** (teed andes) kõrvale tõmbuda v. astuda ukлон/ячься, -иться в сторону, расступиться в стороны, посторониться; M *pappi kad'itap kad'ilakaa, vätši ain kaltõõv, annap tälle teetä. piäp kallõta, antaa papilõõ teetä* preester suitsutab viirikupanniga, rahvas aina tõmbub kõrvale, annab talle teed. Tuleb kõrvale astuda, anda preestrile teed; L *lahzõt kaltõõzivat plotnopassi issumaa* lapsed tõmbusid kõrvale tihedamini istuma; **2.** kalduda клониться, наклон/ячься, -иться, отклон/ячься, -иться (назад); I *isud jär'd'üllä, kaltõõt tageppaaz* istud pingil, kaldud taharoolle; ■ P *kuhõõ siä maamani armaani kaugas kaltõõziid* rl. kuhu sa, meie armas ema, kaugele

läksid? – Vt. ka *kallata*¹, *kalliissa*, *kallissua*¹, *kallistaassa*, *kallistua*, *kalttiissa*.

kallõt/taa P M, pr. -an M, imperf. -in M **1.** nihutada, tõmmata, lükata, (kohalt) liigutada подвигать, -нуть, сдвигать, -нуть; M *turvas kallõttaaz ettee, etti ühstiid vihko ep tõkkuis siältä* redel nihutatakse ette, et ükski vihk ei kukuks sealt (= partelt alla); M *lauta piäp kallõttaa tšehzrih'hee* laud tuleb nihutada keset tuba; M *kallõta jartsü litšepälle, too nõõd valamaa mõõtää* tõmba pink lähemale, muidu valad mööda; **2.** vedada, viia; saata возить, везти; отпраивлять, -ить; P *linapäätä liugutaaza, kassapäitä kallõttaaza, rootsii roomad radgõtkoo* rl. linapead (= neidu) sõidutades, palmikpäid (= neide) vedades rebenegu rootsi roomad; P *sinua kallõttaass nüt kaugaz* rl. sind viiakse nüüd kaugale.

kalm/a K Lu I, g. -aa, pl. -ad M-Set. Pi Lu (Kett. K U I) = *kalmo*; **1.** K *issuass kalmalla, kalmaa päälēe* istutakse kalmul(e), kääpa peale; Kett. *kalm aukkoosõõ* hauda; **2.** hrl. pl.; K *sis pantii grobaasõõ, vietii kalmilõõ nu i pantii maha* siis pandi puusärki, viidi kalmistule ja, noh, maeti maha; I *tšäüiti kalmalõõ* käidi kalmistul; I *kalmal tsenniid eb itkõnnuc* kalmistul keegi ei itkenud; I *roitõltii šveedaa kalmaissa i levvettii mõnta azzaa* kaevati rootsi(aegsel) kalmistul ja leiti mitu asja; Lu *rootsii kalmaa* rootsi(aegne) kalmistu.

kalmanurmi (I) kalmistulähedane põld поле вблизи кладбища; *kalmanurmõlla on liivamaa* kalmistulähedasel põllul on liivamaa.

kalma-ujka (Kett.), kom. *kalma-ujgaakaa* Kett. = *kalmoujka*.

kalmio L M S Lu J-Tsv. (K V I), g. -oo M J -uo L -o J, pl. -od K P M S Lu Ra J I (L) **1.** kalm, hauaküngas, kääbas могила, могильный холм; J *näd nii lugõttõõp mehe(s) kalmoll, jot kõik tsüüneled revip silmiiss näe, nii itkeb oma mehe kalmul, et lausa pisarad tulevad silma (pisarad kisub silmist); M teill on vizgattu kalmoo liivaa, salami on vizgattu teil(e)* on visatud (nõidumiseks) kalmuliiva, salaja on visatud; L *võtõttii kalmuo ujka i vietii kalmoilõ* võeti mälestustoiduanum ja viidi kalmistule; J *viimin koto inimizell on kalmoo aut* viimane kodu inimesel on haud; J *eli, eli, de viimetitši veeti kalmoo bugrolõõ* elas, elas, ja lõpuks viidi kalmukünkale (= sängitati hauda); J *ohto jo on rüüpettü goo'ra, ja nii tait kalmoo multassaa* palju on juba muret rüübatud, ja nii vist hauani (kalmumullani); **2.** hrl. pl. kalmistu, surnuaed кладбище; K *kalmoilõõ tsäüiti troitsa-laukopaän* surnuaial käidi (mälestamas) nelipühade

laupäeval; I *meemmäk kalmolõ pominoittamaa* läheme kalmistule surnuid mälestama; S *kõõs kalmoll pokoinikkaa nõõd autaa laskõmaa, itkõaz äälelt* kui kalmistul hakatakse (hakkad) surnut hauda laskma, siis itketakse; Lu *ku viinaa kuuli, siz ep pantu kalmojõõ, a pantii kuhõõleep kaukõõsõõ mettsää* kui (keegi) suri viina kätte, siis ei maetud kalmistule, vaid maeti kuhugi kaugele metsa; V *suurõt puud on vanas kalmoz* suured puud on vanal kalmistul; K *vanail kattilaa kalmoill õli tšerikko* Kattila vanal kalmistul oli kirik; J *kooli minu kallis pojukkõin, autõzimm tšerikoo kalmoõ* suri minu kallis pojak, matsime (ta) kiriku surnuaiale; M *karja makaš šveeda kalmol kari mäletses* (magas) rootsi(aegsel) kalmistul; L *šviedaa kalmuõõ* rootsi(aegne) kalmistu; J *med'd'e ittšä tappab va kalmo aitassaa* meie elu jätkub vaid hauani (kalmistuaiani, surnuaiani); ■ M *tämä on sõkkõa, eb näe mitšäid, pulmad vai kalmot tullaz* ta on pime, ei näe midagi, kas tulevad pulmad või matused (= pulmalised või matuselised). – Vt. ka *eri-*, *sõti-*.

kalmoai/ta M -t J-Tsv. 1. kalmistuaed, -tara кладбищенская ограда; M *kalmoaita rikkauz, meni maalõõ* kalmistuaed lagunes, langes maha; 2. J-Tsv. kalmistu, surnuaed кладбище.

kalmo-auta (J-Tsv.) (kalmistu)haud могила; *kalmo-autassaa ootõõt helpotuss* hauani (= surmani) ootad kergendust.

kalmokakku M Lu kalmukakk (surnute mälestamispäeval kalmistule viidav kook v. kakk) поминальная лепёшка; Lu *kalmokakkujõ veetii kalmoilõõ* kalmukakke viidi kalmistule; M *kalmokaku tehtii senessä samassa taitšinassa, mizessä tehtii leipää. rehelkakut teimä valkõassa javossa. tšell miltin õli taitšina, senessä i tehtii kalmokaku, señneekaa i mentii pominoittamaa* kalmukakk tehti sellest samast tainast, millest tehti leiba. Pannkoogid tegime valgest jahust. Kellel milline tainas oli, sellest tehtigi kalmukakk, sellega mindigi mälestama. – Vt. ka *gretsinä-*.

kalmolain K J, g. -zõõ 1. kalmu-, kalmistuhaldjas кладбищенский дух; J *kalmolain õli i naizelokaz i meezelokaz* kalmistuhaldjas oli (= võis olla) niihästi naisterahvas kui ka meesterahvas; J *siäll võtap kalmolain tšiin* seal võtab kalmuhaldjas kinni; 2. kalmuline, surnu покойник; J *kõik kalmolaizõd makazivat, kõik rauhaza* kõik kalmulised magasid, kõik rahus. – Vt. ka *kalmonikka, kalmoõ-haltialain*.

kalmolliin Kõ -lin Lu -in J-Tsv., g. -liizõõ: -lizõõ Lu -izõ J 1. kalmu-, kalmistuhaldjas кладбищенский дух; Kõ *kalmolliin on kal-*

moiz õma peremeez, bõlõ koollu, se eläp, taitaa pahhaa teev kalmistuhaldjas on kalmistul oma peremees, pole surnu, see elab, vist teeb paha; Lu *se tuõp kalmollin, pelehteev tuleb* (see) kalmistuhaldjas, kummitab; 2. J-Tsv. kalmu-, kalmistu- кладбищенский. – Vt. ka *kalmolain, kalmonikka, kalmoõ-haltialain*.

kalmometsä M kalmistumets (mets, kus on kalmistu) кладбищенский лес; *minnuu koo takan on puhas tammizikko, siäl on aimat tammõõ, a kalmometsäz on kõikõllaajuzia* puita minu maja taga on selge tammik, seal on pelgalt (pelgad) tammed, aga kalmistumetsas on igasuguseid puud.

kalmonetka Li, g. -aa Li = *kalmoõ-haltialain*; *kalmonikka tšäi ain kalmoll* kalmuhaldjas käis aina kalmul.

kalmoõ-haltialain J kalmu-, kalmistuhaldjas кладбищенский дух; *kalmoõ-haltialain kattilaz õli, pummolitsaa ja raanulaa, kahõõ tšülää välill* kalmistuhaldjas oli Kattilal, Pummala ja Raanula, kahe küla vahel. – Vt. ka *kalmolain, kalmolliin, kalmonikka*.

kalmoõ-ujka J = *kalmoujka*; *pappi tetši õmass poolõss peenee liukpäivää laukopännä suurõõ kalmoõ-ujgaa* preester tegi omalt poolt väikese vastlapäeva laupäeval suure mälestustoiduanuma.

kalmopihku M Kõ kalmumänd (Mati ja Kõrvõttula vahel oleval kalmistul) кладбищенская сосна (на кладбище между деревьями Маттия и Корвитино); Kõ *mene kalmopihgulõõ, kummartaa i õmalõõ izälee kooluulõõ* mine kalmumänni juurde, tee kummardus ka oma isale kadunule; M *kalmopihkuu toože kuttsuas hojka* kalmumändi kutsutakse ka hongaks.

kalmotee K-Lõn. *kalmo-tee* K-Ahl. kalmistutee дорога на кладбище; *kuli kukkui taivaase, kali veeri kalmo-teele* (Ahl. 106) rl. kurnipulk kukkus taevasse, kaigas veeres kalmistuteele.

kalmoujka M *kalmo-ujka* P Kõ S mälestustoiduanum (anum, millega surnute mälestamispäeval viidi hauale toitu); surnute mälestamispäeval kalmule viidav toit сосуд для поминальной еды на кладбище; поминальная еда, приносимая на кладбище; Kõ *kalmo-ujka on tarelka, sinne on pantu muñnaa, üõs i kahs, erneit tšihutattu, pikkaraizõt piiragat tehtii, kallaa i lihhaa pannaz, sukulaissi tšäapälee* vijnäz mälestustoiduanum on taldrik, sinna on pandud muna, üks või (ja) kaks, herneid (on) keedetud, väikesed pirukad (on) tehtud, kala ja liha pannakse; viiakse sugulaste kääpa(i)le; S *kalmo-ujkaa õli pantu erneev, vadruškaa, lihhaa, kalav, muna. kalmo-ujka veetii*

kalmoilõd mälestustoiduanumasse oli pandud herneid, kohupiimakorpe, liha, kala, muna. Mälestustoiduanum viidi kalmistule; M *kalmouçka vai pominuçka* (mälestustoiduanumat nimetatakse) *k.* või *p.* – Vt. ka *kalmoo-uçka*.

kalmilõ J, g. -õd, pl. -õd U (Po) = *kalmo*; **1.** J *tuõp surma suutimõttõ*, *kalmõ avvaa kaivõmõdta* rl. tuleb surm kohut mõistmata, kalm hauda kaevamata; **2.** hrl. pl. Po *pokoinikka vietii kalmoilõd* surnu viidi kalmistule; U *näet kalmõd on, ain siçee avvõtõss* näe, kalmistu on, sinna ikka (veel) maetakse.

kalmõkika: J-Tsv., g. -aa J kalmõkk калмык.

kallo (K R-Reg. P-Al.), g. -oo dem. fig. kalake (peiu v. peiust venna hellitusnimi pulmalauludes) рыбка (ласкательное название жениха или брата-жениха в свадебных песнях); K *tšülvõ tšülvõ velvüeni, kasiu kaloni* rl. vihtle, vihtle, mu vennake (~ peiuke), pese end, mu kalake. – Vt. ka *kala, kalud*.

kalpakka vt. *kolpakka*.

kalplõa M -ia Lu kõva; kare твёрдый, жёсткий; M *ku on kalpõa maa, sis piäv äessää kõlmõlta piiltä, ajõlõd, ajõlõd kõig rissii rassii* kui on kõva maa, siis tuleb äestada kolm korda: ajad, ajad (= äestad) kõik risti-rästi (üle); M *ku vaalid, näillä leipoilla tuõv kalpõav koori* kui vaalid, (siis) neil leibadel tuleb kõvem koorik; M *kalpõa magata* (on) kõva magada (= küljalune on liiga kõva); M *kazgõlla õllas kalpõad lehod* kasel on karedad lehed; Lu *sill on kalpia parta* sul on kare habe; Lu *kalpiav ivusõd* karedad juuksed; M *kalpõa sõpa, kalpõa tšiuuto* kare rõivas, kare särk; *kalpõa vesi* kare vesi. – Vt. ka *kalhia, kalkõa, kalõ, karmõa, karskõa, karõa*.

kalttailnõ M (K-Al. Li J-Must.), g. -zõd sarnane, taoline подобный, похожий; K *kõrraa piäv tulla rahvaa kalttaisõssi* (Al. 10) kord tuleb saada rahva (= teiste inimeste) sarnaseks. – Vt. ka *kalttõin*.

kalttanõ (J-Must.), g. -zõd = *kalttainõ*; *elkaa saakaa ned'je kalttashi* (Must. 156) ärge saage nende sarnaseks; *jeesus .. praavihutti kõikõ kalttaset tavvit ja tšippeät* (Must. 155) Jeesus .. parandas kõiksugused tõved ja haigused. – Vt. ka *kõikõd-*.

kalttiissa (Lu) -iissa (Lu J), pr. -tiin: -iin Lu, imperf. -tiizin ~ -tizin Lu **1.** (kõrvale) pöörduda сворачивать, свернуть в сторону; Lu *tämä kalttiz vähizee teessä ääree* ta pöördus natuke teelt kõrvale; Lu *elä mene sellele inemizele vassaa, a kalttii ääree* ära mine sellele inemisele vastu, vaid pöördu kõrvale; **2.** (teed andes) kõrvale tõmbuda v. astuda уклон/яться, -иться

в сторону, расступиться в стороны, сторониться, по-; J *kaltiiskaa kahtõd poolõd* rl. astuge kõrvale kahele poole. – Vt. ka *kaarata, kaartaa, kaartiissa, kallata¹, kallõta, kavottaa*.

kaltto M-Set., g. -oo kaldus, laugjas отлогий, пологий.

kalttoz/a K-Ahl. M-Set., g. -aa **1.** M-Set. kaldus, laugjas отлогий, пологий; **2.** madal niskий, невысокий; K *eb õe lidnotta alepi, kastaria kalttozapi* (Ahl. 105) rl. (meie küla) ei ole linnakesest madalam (alem), kantsist madalam.

kalttõin J-Tsv., g. -zõd J = *kalttainõ*; *ann va lahzõlõd volia ni kazvop sinu kalttõin rozboinikk* anna aga lapsele voli, siis kasvab sinusarnane rõovel; *elä va kuuntõd sõna ni kazvod izäs kalttõim pilluri* kui sa ei kuula sõna (ära vaid kuula sõna), siis kasvavad oma isa taoliseks sänikaelaks; *kitaitõd da koreitsed, kõig on ühe kalttõizõd* hiinlased ja korealased, kõik on ühesugused (sarnased).

kaltõzikko J-Tsv., g. -oo = *kallõzikko*.

kalu K-Ahl., g. -uu **1.** tööriist орудие труда; **2.** fig. pidulik rõivastus [?]; ehe [?] наряд [?]; украшение [?]; K *kõikki on saajat saappagoiza, veejät verha-vaatteiza, nooret kalliiza kaluza* (Ahl. 96) rl. kõik saajad (= kogu pulmarahvas) on saabastes, viijad kalevist rõivastes, noorpaar kallites ehets [?].

kalud (R-Eur. R-Lõn. R-Reg.), g. -u dem. fig. kalake (peiu v. peiust venna hellitusnimi pulmalauludes) рыбка (ласкательное название жениха или брата-жениха в свадебных песнях); *viljo veljeni enneni vieretetti, kaluoni enneni kaunotukkainen* (Lõn. 184) rl. mu viljake, mu vend, mu ema sünnitatu (veeretatu), mu kalake, mu ema kaunijuukseline. – Vt. ka *kala, kalo*.

kalun/a L M I (Lu J-Tsv.) *koluna* Li, g. -aa M -a J puulõhkumiskirves колун; I *kalunalla suurija alkoja lõhkoass* puulõhkumiskirvega lõhutakse suuri halge (= suuri puupakke halgudeks); J *ku et saa kalunakaa lõhsti, ni ann kurikõll päälee* kui (sa) ei saa puulõhkumiskirvega lõhki, siis lõõ (anna) nuiaga peale; M *kalunaa varsi* puulõhkumiskirve vars.

kaluni Ränk M Lu, g. -ii M Lu = *kaluna*; M *kaluni on raskas tširves k.* on raske kirves; M *kaluni on lõhkoa alkua, tämmääkaa vessää ep saa, tam on paksu, tämmääg tolki lõhkoaz* puulõhkumiskirves on puude lõhkumiseks, sellega vesta ei saa, ta on paks, sellega ainult lõhutakse; M *ku lõhgõtas alkoa, sis kurikal la antaas kalunii pääle* kui lõhutakse halge (= puid halgudeks), siis lüüakse nuiaga puulõhkumiskirve peale.

kaluta P, pr. -an, imperf. -zin närida, järada
грызть, глотать; *ja metsä otuhsöllõd kaluta õmaz luud nuorõd nõdrukkõizõd* ja metsloomale (viid) närida oma noored painduvad luud.

kaluvi Lu Li J-Must. J-Tsv., g. -ii Lu Li J kalasi, kaladi (puu- või ka luupulk, mille peal kootakse võrku) сетевязальная планка; Lu *tšäviüikka kootaa võrkkoo kaluvii pääl* võrgukäbiga kootakse võrku kalasi peal; Li *sis ku rääto meeb õttsaa, on õttsaassaa kuotto kaluvii pääl, se on lauka. lazõ lauka kaluvii päältä poiz i alga kuttoa uutta laukaa* siis kui rida jõuab lõpuni, on lõpuni kootud kalasi peal, see on võrgusilmade rida. Lase võrgusilmade rida kalasi pealt ära ja hakka kuduma uut rida; Lu *aarikoo kaappis peettii tšäpüjää i kaluvija võrguhargi* (alus olevas) sahtlis hoiti võrgukäbisid ja kalaseid. – Vt. ka *kalain*.

kalvo J-Must., g. -oo kile плёнка.

kalõ J-Tsv. -e Ra, g. -õd: -õ J 1. räme, kare (hääle kohta) грубый, резкий (о голосе); J *kuuntõõ han, kui kalõ ääneka pajatõv* kuula ometi, kui rämeda häälega kõneleb; J *kalõll äänell idgõv* nutab rämeda häälega; 2. kare жёсткий; Ra *kale roho* kare rohi. – Vt. ka *kalhia, kalkõa, kalpõa, karmõa, karskõa, karõa*.

kam vt. *kõlmõd*.

kamaho vt. *kahmalo*.

kamal' I pluu, jakk кофта. – Vt. ka *kamalikka*.

kamala Li J -al J-Tsv. -õla Lu, g. -alaa J -õlaa Lu 1. inetu, kole; hirmus, õudne некрасивый, безобразный; жуткий, страшный; Li *kamala inemin ~ Lu kamõla inemin* inetu inimene; Li *kamala koira* hirmus koer; Li *oi ku õli kamala oi*, kui hirmus oli!; Li *täll ku õli kamala juttu, strašnoi juttu, märännü juttu* küll tal oli inetu jutt, hirmus jutt, ilge jutt (= rääkis inetult, rääkis inetusi); J *rikas on ku rumala ja tõrvaskant on kamala* (laulust:) küll rikas on toores ja tõrvane känd on hirmus; 2. räme, kare (hääle kohta) грубый (о голосе); J *laulop kamalaa äänekaa* laulab rämeda häälega. – Vt. ka *kamalikko, kammia*.

kamalikka Lu Li Ra J (K-Al.) -likkõ Li -l'ikka Ra I -l'ikk J -l'ikka Kõ I -l'kkõ Lu -l'ka Al. M Kõ I -l'eka Lu -lka M, g. -likaa Lu Li J -l'kaa M I -lkaa M 1. (lühike seeliku v. sarafani peal kantav) jakk, pluuс кофта; Lu *kamal'eka on naisijõõ sõpa, a bl'uska on mehijee sõpa* jakk on naiste rõivas, aga pluuс on meeste rõivas; M *kuttsuas kofta i kuttsuas kamal'ka* (naiste jakki v. pluusi) kutsutakse *k.* ja kutsutakse *k.*; Li *vari ilm õli, kanjkain tšuuotto õli pittisi ihojekaa päällä i kamalikka veel õli pittisi ihojeka pääl*

(endisest heinaajarõivastusest:) palav ilm oli, (aga) pikkade varrukatega linane särk oli seljas ja veel pikkade varrukatega jakk oli peal; Ra *õsin materiaa kamal'ukassi* ostsin jaki jaoks riiet; J *õsa mokom kamal'ikk, jot karva müü kõlpais saraffõnaka pittä* osta niisugune jakk, et värvi (karva) poolest kõlbaks sarafaniga kanda; J *miä paikkaan kamalikkaa* ma paikan jakki; Kõ *ilma ihhoi kamal'kad* käisteta jakid; Lu *kanjkaizõt kamal'kad* linased jakid; J *roozovoiss karva kamal'ikka* roosat värvi pluuс; Li *kamalikkaa kagluz* jaki kaelus; J *kamalikkaa pääräme* jaki palistus; Lu *kamalikkaa vasuõd* jaki nõõpaugud; 2. M kleit платье. – Vt. ka *lõjka-, mees-, nais-, villa-*. – Vt. ka *kamal'*.

kamalik/ko Lu, g. -oo Lu inetu некрасивый; *kamalikko inemin, ku inemin ebõ-õ naasti* (siis on) inetu inimene, kui inimene pole ilus. – Vt. ka *kamala, kammia*.

kamallo vt. *kahmalo*.

kam/anda V Lu (Ja-Len.) -and J-Tsv. -enda Lu, g. -andaa Lu J -endaa Lu 1. meeskond, komando команда; Lu *bootsmani näütäp kamandall, mitä piäp tehä laivaz* pootsman näitab meeskonnale, mida tuleb laevas teha; Lu *palkataa kamenda* palgatakse (laeva) meeskond; Lu *alusõõ kamanda* (purje)laeva meeskond; 2. fig. kamp, trobikond вагара; J *kats mi kamand poiikiit kujall* vaata, missugune kamp poisse (on) õues. – Vt. ka *kampaña*.

kamand'uri: -r J-Tsv., g. -rii: -ri J komandör, üleml командир, начальник; J *sõaz aim piäb õll kamand'ir ees, sõtamehet peräz* sõjas peab ikka olema komandör ees, sõdurid järel. – Vt. ka *komandira*.

kamandoit'aa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kamandada, käskida, käsutada приказывать, -ать, распоряжаться, -диться, командовать; *kamandoit jot tootais kahs d'uuzina olutt* käsi, et toodaks kaks tosinat (kruusi v. pudelit) õlut.

kamaš'i P Lu Li J, g. -ii P Lu 1. kamass (jalapõu) гамаш, ботинок; Li *ärtšipään õlti tšennäv, a pühapään õlti kamašiv* argipäeval olid (kodus valmistatud pehmed) saapad (jalas), aga pühapäeval olid kamassid; 2. P J king башмак. – Vt. ka *rantt-*.

kam/bala K M Lu Li I -bal Ra -bõl J-Tsv. -pala M Lu Li -palõ Lu -põla J-Must., g. -balaa Lu -bõla J -pala M Lu Li lest(akala), kammeljас камбала; Lu *kampala, vattsaa on valkaa, lad'd'a ja lühüv* lest, kõht on valge, (ise on) lai ja lühike; Lu *kampalaa püüvvetää rüsieekaa* lesta püütakse rüsadega; M *kampala kala* lesta-kala.

kamed'i M -ōdi Kō, g. -ed'i jõulusant колядовщик; M *kamed'it tsäüsväd uvvõss joulussa veerisseessaa* jõulusandid käisid uusaastast kolmekuningapäevani; Kō *lahzõt tsäütii kamōdii, pantii sõvat pahnuppäi* lapsed käisid jõulusandiks, panid rõivad pahupidi (selga). – Vt. ka *kametti*.

kamendant/iti J-Tsv., g. -ii J komandant командант; *saa kamendantilt lupa püssüü kanta* hangi komandandilt luba püssi kanda.

kametti S Lu J-Tsv., g. -ii S Lu J 1. komet, jant, janditamine потеха, комедия; J *riijõlla ja tapõlla, pietä kamettia tsülää nagrussi* riieldakse ja tapeldakse, tehakse kometit küla naeruks; J *nüüt oj kametid: en saa õmass lahzõss volia* nüüd on (alles) jant (jandid): (ma) ei saa oma(st) lapsest jagu; Lu *näd on kametti* vaat, on (alles) komet; Lu *näd on kametti miiz* vaat, on (alles) kometimees; 2. jõulusant колядовщик; S *peërää jõulua tsäütii kametid, mitä kehnoпад õlit sõvat pantii päälee* pärast jõulu käisid jõulusandid, mis olid viletsamad riided, (need) pandi selga. – Vt. ka *kamed'i*.

kamfatti, kamfetti vt. *kanfetti*.

kamfō/ra: -r J-Tsv., g. -raa: -ra J kamper камфара; *võd'd'õ kamfōrõll, võib õll paizõtuz alõnõv* määri kampriga, võib-olla paistetus alaneb. – Vt. ka *kanfasa*.

kamfōrkk vt. *kanfōrkk*.

kamfōrnoli J-Tsv., g. -i kampri- камфарный; *kamfōrnoi pirttu* kampripiiritus.

kamilaxfkla R, g. -aa preestrimüts камилавка.

kamīna: -n J-Tsv., g. -naa: -na J kamin камин.

kamīssa: -issõ Lu -i-isa (Lu), g. -isaa komisjon комиссия; *kamīssõ laski kuuvvõssi kuussi kotoo ookaamaa* komisjon laskis (mind) kuueks kuuks koju puhkama.

kammīa Pi-Set., g. -aa = *kammuga*.

kammlaga ~ -õga I, g. -aga = *kammuga*; *vot ku nüü ahjud, kammõga ahjo õli meillä* vaat, nagu nüüd on ahjud, niisugune ahi oli meil(gi).

kammlari M Lu J (K R-Reg. Kō Ja-Len.) -õri M Lu Li J, g. -arii Lu J -õrii M Lu J 1. kamber, tuba; *vadja maja teises otsas olev küttekoldeta tuba* komnata, горница; *неотопляемая задняя комната в водском доме*; Kō *koñuxa meni õmmaas kammarii, eittii makkaamaa* tallimees läks oma kambriisse, heitis magama; Ja *kammariis on valkõa i sooja* (Len. 242) kambris on valge ja soe; J *kammõri, tõin rihhi, on ühs ja see sama* kamber (või) teine tuba, (see) on üks ja seesama; 2. sahver; kamorka, panipaik чулан; каморка; Lu *kammariis peettää süükkitaravaa*

sahvris hoitakse sõõgikraami; J *la leived õlla rihez, kammõris hõmõssussa* las leivad olla toas, sahvris lähevad hallitama; J *kumpa riissa bõ tarviz, vee kammõrii* missugust (töö)riista pole vaja, vii kamorkasse; ■ Lu *kõig on üvä, a mõnikas kammari on tühja, on niku hõblä, ep tappaa* kõik on hea, aga mõni kamber on (tal peas) tühi, (ta) on nagu loll, ei ole täit aru (ei jätku mõistust). – Vt. ka *kelmisso, kladovo*.

kammīa Li, g. -a inetu, kole; hirmus, õudne некрасивый, безобразный; жуткий, страшный; *nii kammial äälel mäni see nii koleda häälega* karjus see (= õökull). – Vt. ka *kamala, kamalikko*.

kammīkõ J-Must., g. -õõ [?] (orig. tõlketa без перевода).

kammissar/a (Kō-Len.), g. -aa komissar комиссар; *korjausivat kõik kammissarat ühte* (Len. 213) kõik komissarid kogunesid kokku.

kammittsa Kett. K P M Lu J I (Li Ra) -sa M-Set. -ts Li J-Tsv., g. -saa P Lu J -sa J kammittsa пути (для лошади); Lu *õpõzõl on kammittsad* hobusel on kammittsad; Lu *kammittsa punottii nootta võrkoss, vanassa võrkossa, se on niku pehmeäpi, rihmassa se ved' on kõva* kammitts punuti noodavõrgust, vanast võrgust, see on nagu pehmem, kõiest on see ju kõva; M *linolaiss kehnoپیssa punottii kammittsad* kammittsad punuti viletsamatest linadest; J *enne tehtii kammittsad noorassa* enne tehti kammittsad kõiest; J *päivät pääsin kammittsoi* rl. päevad otsa päästsin kammittsaid lahti; P *opõzõt piettii kammittsaz* hobuse(i)d peeti kammittsas; I *opõzõõ miä pännii kammittsaa i lazzii rohtoa süümää* ma panin hobuse kammittsasse ja lasksin rohtu sõõma.

kammittsaa: -tsa J-Tsv., pr. -san: -sõn J, imperf. -sin J kammittseda, kammittsasse panna связ/ывать, -ать путами, стреножи/вать, -ть (лошадь); *kammitts opõin* pane hobune kammittsasse.

kammuga K L P Po Lu (I), g. -aa Lu niisugune, selline такой; L *taivas kummittyõb üöl, kammuga niku sammaz, tulizõt sampaad* meneväd *mõnyõ puolyõ* taevas on õösel virmalised, niisugune nagu sammaz, tulised sambad lähevad mitmele poole; L *mie jumalalt tsüsüzin aikaa kammugaa vävüä* ma palusin jumalalt just sellist väimeest; I *mustalainõ meep takkaa da nagrab: millõõ kammugia durakkoi i piäv* mustlane läheb tagant järele ja naerab: mul(le) selliseid lolle ongi vaja; Lu *tõi lauta hurstii kammugaa* tõi sellise lauldina; Po *kammuga sõna* niisugune sõna. – Vt. ka *kamma, kammaga*.

kammuga-sama P niisamasugune такой же.

kammõga vt. *kammaga*.

kammõri vt. *kammari*.

kammõs/sua (Li), pr. *-un*, imperf. *-suzin* Li ehmuda, kokkuda, heituda пугаться, ис-; *niku miä vähäzee kammõssuzin, tõin kõrt tokkuvõd vihgod maalla* ma nagu ehmusin natuke, (et juba) teist korda kukuvad vihud (parsilt) põrandale; *tšellee õli veenniid rahad, miä kõik kammõssuzin keegi oli varastanud (viinud) rahad, ma kokkusin kõvasti*.

kamoli Lu, g. *-ii* subst. habemetu mees (mees, kellel ei kasva habe) безбородый мужчина (мужчина, у которого не растёт борода).

kampala vt. *kambala*.

kampallõ Lu, g. *-õõ* [?] = *kambala*.

kamplaña Lu J *-õññ* J-Tsv., g. *-añaa* Lu J *-õñña* J камп компания, ватага; *J a sis kui enipäivä tuli, sis tultii lahzõd suurõd kamplañaaka kõrjaama* aga siis, kui lihavõtted tulid, siis tulid lapsed suure kambaga (mune ja muid annetusi) korjama; *Lu eb õõ üvä posatskojee kamplaña* ei ole hea (niisugune) pasatskite kamp; *Lu nävät tšävvä äin kamplañaz* nad käivad ikka kambas; *J veel peen: ep kõlpa med'd'e kampõñña* (on) veel väike: ei kõlba meie kampa. – Vt. ka *kamanda*.

kampres/si Li, g. *-ii* kompress komпрес; *sis täll tehtii pälee kampressi i perrää senee paizõt-tuumin laskõõz* siis tehti talle (peale) kompressi ja pärast seda paistetust alanes.

kampõla vt. *kambala*.

kamunist/a M *kommunist* M Lu, g. *-aa* kommunist коммунист; M *kamunistad millõõ avit-taaz* kommunistid aitavad mind.

kamuni-st/i I, g. *-ii* = *kamunista*.

kamvertti vt. *kanvertti*.

kamõdi vt. *kamedi*.

kamõla vt. *kamala*.

kan/a K L P M Kõ S V Po Lu Li Ra J vdjl I Ku Kr (Kett. Ma) *Kana* Pal.₂ Tum. *Kána* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. *-aa* Kett. L P S Lu Li Ra J *kañnaa* M vdjl I *-a* J 1. kana курица; *Lu täll on suur partii kanoi* on suur kari kanu; *Lu kana savitsõv* kana siblib; *Lu kana ku munip ... , sis kaagatõv* kui kana muneb ... , siis kaagutab; M *kana raikatab* kana kaagutab; M *kana kraakatab* kana kõõrutab; M *kana kudrutab, kutsup põippõita* kana kõketab, kutsub poegi; *Lu ku kana munnaa süüv, sis piäb nokkaa põlõttaa* kui kana sõõb mune, siis peab nokka põletama; *J ku kana heitüv, sis teeb nahka muna* kui kana kokkub, siis muneb (teeb) nahkmuna (= ilma kooreta muna); *Lu kana jo sarjad lõpõtti, sulkiiv* kana lõpetas juba munemisperioodi, sulib; *Lu üväl kanal on pittsää sarja, a märännül ka-*

nal on lühüt sarja heal kanal on pikk munemis-periood (sari), aga halval kanal on lühike munemisperiood; *Lu tämä on muniva kana, üväää sukkua* see on muneja kana, head tõugu (sugu); M *klokkava kana* loksuv (= hauduja) kana; *Lu tämä on niku klukkõva kana* kk. ta on nagu loksuv kana (= ta on alati tusane); *Kõ märjäss kanass sõittõlid* sõimased märjaks kanaks; K *kana laulab, põlua leeb* (kui) kana laulab, tuleb tulekahju; *Lu elä tee sitä, nõissaa i kanad nagramaa* ära seda tee, kanadki hakkavad naerma; *Lu kana nokassa munib, lehmä suussa lühzäv* vs. kana muneb nokast, lehm lüpsab suust; M *kana munõb nokassa, a lehmä lühzäv tšeeles-sä* vs. kana muneb nokast, aga lehm lüpsab keelest (= suust); *Kõ mussa kana issup kaurie munie päälä* (Len. 228) mõist. must kana istub punaste munade peal? – [Pada süte peal]; *J urpoo-varpoo, toorõt-terved, sillõ kana, millõ muna* (lihavõtteaegsest urvitamislaulust:) urbi-varbu, värsked-terved, sulle kana, mulle muna; *M paamma tämmää kanojõv eitüüssessi peentärää päalee* paneme ta kanade hirmutamiseks peenra peale; *J meill on karja kanojõ, tõin on kana poikijõ* rl. meil on kari kanu, teine (kari) on kanapoegi; *P enipään mäntsiäss mehed da pojot kanaa munõikaa munamäñkua* lihavõtte-pühadel mängivad mehed ja poisid kanamunadega munamängu; *I leütiväv vumukat keñnaa pezää* lapselapsed leidsid kanapesa; *Lu kanaa kupo ~ kana kupo* kana pugu; *J kana jalk* kana jalg; *Lu tuõb on rihi klasissa, .. kana varpaa päälä pööräb* (Must. 158) tuleb, on (teel) klaasist maja, .. kanavarbal (= kanajalal) pöörleb; *J kana šakkõli on hiisnoi lintu* kanakull on röövlind; **2.** emalind птица-самка; *Lu sorsa kukko i sorsa kanad* isapart ja emapardid; *J kalkkuuj kana* emakalkun; *Lu mettso õli kukko, a kana on mettsä kana* metsis oli isalind, aga emalind on emametsis; *Lu mettsä kana* emateder; **3.** fig. kana (mõrsja v. nooriku hellitusnimi rahvalauludes) курочка (ласкательное название невесты или новобрачной в народных песнях); *K mil kazvii kana kotona, elkko enneni tüvenä* (Al. 52) rl. mul kasvas kana (= mõrsja) kodus, õis mu ema juures; *P lätsi kaivolõõ kanani, vesiteelee veerakkoni* rl. läki kaevule, mu kana (= noorik), vett tooma (veeteele), mu kaasa; ■ *Lu menee kanaa harkkamuzõll* mine lühikeste sammudega (kanasammuga); *Lu kana silmä päivällä, a tulõõ aikana kehnossi näev* kanapime näeb päeval (hästi), aga tulega (näeb) halvasti; *J vai täll on kanaa silmet, ku nii kõvassi šuuritõv* kas ta on lühinägelik, et nii kõvasti kissitab (silmi); *J kana silmed* kana-

pimedus; lühinägelikkus; I *kanaa silmä*d vasklitrid (rahvarõivastel); S *täl niku kanaa nahka* tal on nagu kananahk (ihul); Lu *tšäsi meep tšülmäss suurimõl, siz jutõltii, što tšäsi on kanaa lihal* (kui) käsi läheb külmast krobelseks (tangu), siis öeldi, et käsi on kananahal; Ra *siel on kanaa koolõmaa täünä* seal on (jõesäng) varsakarju täis; Kõ *kana koolitsa kibetulikas*. – Vt. ka *anõ-*, *mettsä-*, *pelto-*, *põippõ-*, *tedre-*, *tedri-*.

kanaalõikka/aja: -ja P = *kanasakkali*.

kana-anõ Li emahani гусыня.

kanaa-poika: -k J kanarоег цыплёнок. – Vt. ka *kanarõippõ*.

kanaa-silmä: -m J-Tsv., hrl. pl. -mäd: -med J-Tsv. *kanansilmät* Ku-Salm. 2. 1. kanarimedus куриная слепота; J *kanaa-silmiikaa* kanarime; 2. kudrus, (väike) klaaspärl; litter бисер; бусин(ка); J *enne naizõt pilutõtti sapanoi ja usnikkoi kanaasilmiika* ennemalt tikkisid naised *s*-id (= linikutaolisi peakatteid) ja (nende) oimupaelu (väikeste) klaaspärlitega. – Vt. ka *kanasilmä*, *kanatauti*.

kanaa-šakkõli J-Tsv. = *kanasakkali*.

kanabrik/ko Kõ, g. -oo kanarбикунõmm верещатник; Kõ *kanabro on ühz, a kõõs pal'lo, nii on kanabrikko* kanarбик on üks (taim v. puhmas), aga kui (on) palju, siis on kanarбикунõmm.

kan/abro M Kõ -ebro K-Ahl. M-Set., g. -abroo kanarбик вереск; Kõ *kuival maal, liiv-maal tām kazvab, kanabro kuival maal, liivamaal ta kasvab, kanarбик*. – Vt. ka *kanõrvikko*, *kanõrvo*.

kanafk/a (Lu), g. -aa täke, süvend канавка; *tehtii pikkaraizõt kanafkad. sihee pantii õtsaa arvaa võrkoо klijkku* (ritva) tehti väikesed täkked. Sinna pandi otsa harva võrgu aas.

kanahaukka Kõ Li *kana-haukk* J-Tsv. = *kanasakkali*; J *kana-haukk vei puipuu* kanakull viisi tibu (ära).

kanainõ Ra J, g. -zõõ Ra fig. = *kananõ*¹; Ra *kui miä kazvõlin kanainõ* rl. kui ma kasvasin, kanake; J *ai, siä tüttö pikkarainõ, matalainõ marjukkainõ, tšezzekazvoinõ kanainõ* rl. oi sa, tüdruk väikseke, madaluke marjuke, alaealine kanake.

kanakoolõma Ra = *kanasilmäkukka*.

kanakoto M kanakuut, kanala курятник.

kanala: -l J-Tsv., g. -laa: -la J kanal.

kanaliha Lu fig. kananahk гусиная кожа; *tšä-sivarrõd mennäa suurimõll, tämä kutsutaa kanaliha* käsivarred lähevad (külmast) hatuliseks (tangu), seda kutsutakse kananahk. – Vt. ka *kana-nahka*.

kanal'ja: -õ J-Tsv., g. -aa J petis, kelm каналья, мошенник; *näd'd'e kanal'joikaa kse saad aikoо saad* (sa) nende petistega hakkama?

kanaalõikka/aja: -ja P = *kanasakkali*; *kanaalõikkaja ko saatii tšiin, siz lüõtti nagloikaa värjääsie tšiin* kui kanakull saadi kätte, siis löõdi naelteta värava külge kinni.

kana-met'tso: -so K-Ahl. ематетсис глухарка.

kanamuna M Lu Li (P) *kana-muna* Lu Li J kanamuna куриное яйцо; Lu *harõkka süüp kanaja ja kanamunia* tuhkur sõõb kanu ja kanamune; J *eni päännä kana-munaakaa tõiss kokittii* lihavõtteajal koksiti kanamunaga teist (muna); Lu *uuzi koto, eb ussa eb akkuna?* – *Kanamuna* (Must. 160) mõist. uus maja, ei ust ega akent? – *Kanamuna*.

kanamuna-kakku Li J munarоог яичница; J *kanamuna-kakku težžää piimääkaa, ahjoo pannaа* munarоог tehakse piimaga, pannakse ahju.

kananahgalliin M fig. kananahaline, kananahas покрытый гусиной кожей; *tām nii strašnoissi pajatti, etti t'eela tuli kananahgalliin ta kõneles nii hirmsaid asju, et ihu läks kananahale*.

kana-nahka Lu fig. = *kanaliha*.

kananõ¹ J (K-Ahl. R-Reg. Kõ-Len.), g. -zõõ J fig. kanake (neiut v. mõrsjat tähistav metafoor rahvalauludes) курочка (метафорическое обозначение девушки или невесты в народных песнях); K *läpi linnaа linnukkaiset, läpi kastarii kanaset* (Ahl. 102) rl. läbi linna, linnukesed, läbi kantsi, kanakesed (= neukesed); J *sinuu kanazõõ kaupat kaupittu* rl. sinu, kanakese, kaubad (on) tehtud (kaubeldud); R *sõbra emäni lahzet, kaimani koto kanazet* (Reg. 17) rl. sõbratarid, mu ema lapsed, mu kaimud, kodukanakesed. – Vt. ka *koti-*. – Vt. ka *kanainõ*.

kananõ² P, g. -zõõ adj. emane, ema- (emalinnu kohta прилагательное со значением птица-самка); *kananõ tedre i tedrekukkõ* tedrekana (emateder) ja tedrekukk.

kana-pesä (J-Tsv.) kanapesa куриное гнездо; *saitko akanikoss kana-pezää tšättee* kas said aganikust kanapesa kätte?

kanarõippõ M (kana)tibu цыплёнок. – Vt. ka *kanaa-poika*.

kanareika: -k J-Tsv. *kinareikka* M, g. -kaa: -ka J kanaarilind канарейка; ■ J *tütõd, lauloga kanareika* tüdrukud, laulge k.

kanasakk/ali Lu Ra *kana-sakkali* Lu -õli Lu Li -eli Li *kanašakkõli* Ra J *kana-šakkõli* J-Tsv. kanakull ястреб; J *suur kanašakkõli võitti kanaa tšiin* suur kanakull võttis kana kinni. –

Vt. ka kanaalõikkaaja, kanaa-šakkõli, kana-haukka, kanalõikkaaja.

kanasilm/ü Ja-Len. Lu Li (Ra), hrl. pl. -äd Lu Li kanarimedus куриная слепота; Ja mille tuli kanasilmä, en näe mitää (Len. 236) jäin kanarimedaks (mulle tuli kanarimedus), (ma) ei näe midagi; **2.** lühinägelikkus близорукость; Li *täll jutõllaa on kanasilmäd, ku tämä näeb vaa litšel tal, öeldakse, on lühinägelikkus, kui ta näeb vaid ligidale*; **3.** Lu lühinägelik inime-ne близорукий человек. – Vt. ka kanaa-silmä, kanatauti.

kanasilmäkukka Lu varsakabi калужница, валах. – Vt. ka kanakoolõma.

kanasorsa Li emapart утка.

kanasõkka-kukka J tulikas лютик.

kanašnik/ka Lu, g. -aa Lu kaevumeister колодезник; *kanašnikka kaivap kaivoja* kaevumeister kaevab kaevusid.

kanazavoda Kõ kanala, linnufarm птицеферма; *kuus vootta õlin kanazavodaz* kuus aastat olin linnufarmis (tõdõl).

kanatauti M kanarimedus [?] куриная слепота [?]. – Vt. ka kanaa-silmä, kanasilmä.

kanatedre Kõ = kana-tedri.

kana-tedri K-Ahl. tedrekana, emateder тетерка.

kanatiti Lu J-Tsv. *konatti* M, g. -ii Lu J -i J tross; kõis канат; J *kanati õts siotti tõisõ kanatti tsiin* trossi ots seoti teise trossi külge kinni; J *lautti tsäüb üli laukaa kanattia müü* parv käib (= liigub) üle Lauga trossi mõõda; M *konatti rihma* kõis, tross.

kanava/ya K P M S Lu Li I Ku (U Ja-Len. Ra) -võ ~ -v Lu J-Tsv., g. -vaa P M Lu Li Ra J I Ku -va J kraav канав; Lu *kanava on kaivõttu, õja johzõb ize* kraav on kaevatud, oja jookseb ise; J *harkkamusõd lad'd'ukõij kanavõ* sammulaiune kraav; P *menen kanavaa rantaa müö* lähen kraavikallast mõõda; Lu *võsa kazvap kanavaa partail* võsa kasvab kraavikallastel; Lu *tšev-väässä kazvop prõkkõ, kanavaa ääriz rohkaap kazvov* kevadel kasvab osi, enamasti kasvab kraaviäärstel. – Vt. ka nurmi-, tšivi-.

kanavavesi Li kraavivesi канавная вода.

kanavikkõin M, g. -zõõ M kraavike, vesivagu канавка, канавочка; *kuza maa õli toorõ, siell siz adraakaa lastii kanavikkõizõd, stoby sinne tõmpaiz* vee kus maa oli märg, seal siis aeti adraga vesivaod, et tõmbaks vee sinna.

kandal/av: -õD J-Tsv. pl. t. jalarauad; ahelad кандалы; *panti kandaloisõd, veeti siberii* pandi jalaraudadesse, viidi Siberisse.

kandaška M Po, g. -aa kratt, pisuhänd (дух-обогатитель); Po *nõd'd'all õli kandaška* nõial

oli kratt; M *kandaška lenti tullõõkaa* kratt lendas tule(joa)ga.

kandidaat/ta: -t J-Tsv., g. -aa: -a J kandidaat кандидат; *kahs kand'idaatta päästi sovetta* kaks kandidaati pääsesid nõukogusse.

kandrabantti vt. *kondrabantti*.

kane, kaned, kanee vt. *kase*¹.

kanebro vt. *kanabro*.

kanleppi K J -õppi J, g. -epii ~ -õpii J = *kañiva*; ■ J *kanepii vahtija* hernehirmutis.

kanervo vt. *kanõrvo*.

kañešno K M *kanešno* Lu I -a ~ *kanešno* Lu *koñešno* J-Tsv. muidugi конечно; K *podruškad laulõvat kañešno, a pojot pillittiväv* pruutneitsid muidugi laulsid, aga poisid mängisid pilli; Lu *kanešno miä menin* muidugi ma läksin.

kanevo, kañevo vt. *kañivo*.

kanevo- vt. ka *kañivo-*.

kanevoiln J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J kanepine, kanepist пеньковый, конопляный; *kanevoizõt kaatsõd jalgaz* kanepist püksid jalas; *alusõ vantõd on siykküizõd, dalisko kanevoizõd* purjelaeva vandid on tsingist või kanepist.

kanevolintu: *Каневелинду* Tum. kanepilind [?] коноплянка [?] (orig.: щеглёнок).

kanevovahti Li hernehirmutis пугало; *tarraa piäp tehä hõütütüz. se on kanevovahti* aeda tuleb teha hirmutis. See on hernehirmutis.

kanfus/a M, g. -aa M = *kamfõra*; *ku kõrvaa vaivatti, pantii kanfasaa kõrvaasõd* kui kõrv valutas, (siis) pandi kamprit (= tilgutati kamprõli) kõrva.

kanfetti P Lu Li *kamfetti* Lu (Li) *kamfatti* Lu *komfetti* J-Tsv., g. -ii P Lu Li *kamfettii* Lu *komfettii* J komprek конфета; Lu *miä annõn lahsil kanfettia, laa jakavõd izzee* ma annan lastele kompvekke, las jagavad ise.

kanfork/ka M *kamfõrkka* (Li), g. -aa (pliidi)rõngas конфорка; M *pliital ovat kanforkad* pliidil on rõngad; Li *pliitaa kamfõrkav* pliidirõngad.

kanga vt. *kangaz*.

kangarittaa (K-AI), pr. -aan, imperf. -iin kihutada, мчаться; *ajõlõkka, ainagoni, kangarittaa, üvä kalani* (AI. 51) rl. sõida ometi, mu ainus, kihuta, mu hea kala (= peig).

kangas vt. *kangaz*.

kangaspuu/d P M S V Lu Li -t J-Must. *kangas-puud* J *kangõspuud* Ra J-Tsv. pl. t. kangaspuud, teljed ткацкий станок; S *siz õltii kangaspuud, kummal kuottii* siis olid kangaspuud, millel kooti; Lu *kangaz laadittii kangaspuul* kangas loodi kangaspuudele (üles); Lu *kõikkõa tunnõttii tehä kangaspuijeekaa* kangaspuudel osati kõike teha.

kangastöö ~ **kangas-töö** M kangakudumine
тканье; *nii algov kangas-töö* nii algab kanga-
kudumine.

kangastükkü Lu tükk linast riidet кусок по-
лотна; *sihee kahõõ aaraasõõ õli pantu toho. a*
ku böllu tohta, siis pantii plotno kangastükkü
sinna (tuulamislevhiku) kahe haru vahele oli
pandud toht. Aga kui polnud tohtu, siis pandi
tihedalt tükk linast riidet.

kang/az¹ Kett. K U L P M Kõ S Lu Li Ra J I
(Al.) -õz Lu Li Ra J kang/gas K-Ahl. -as ~ -es
~ -a Kг Кангасъ Tum., g. каңкаа Al. Kett. K L
P M Kõ S Lu Li Ra J I I. linane kangas, linane
riie, lõuend льняная ткань, полотно; S *liinoo*
tšedrätti, kuottii kangassa kedrati linu, kooti
kangast; Ra *miä paraika* loon kangõss ma loon
parajasti kangast; Ra *miä panin kañkaa* üle
ma panin kanga üles; J *pantii kangas kañkailõõ, li-*
nanõ litši lak'kia rl. pandi kangas üles (pandi
kangas kangaile), linane ligi lage; J *tšäed on*
kañkaa kutojad rl. käed on kanga kudujad; Kõ
valgazimaa *kañkaa, õmpõlimma tšiuutai* pleeg-
gitasime linase kanga, õmblesime särke; Li
painõttii kañkaita, rihmoja värviti (linaseid)
kangaid, niite; M *tšiuutod õltii kañkaassa* sär-
gid olid linasest riidest; Lu *ku inemin koolõv, sis*
silmijee päälle panna valkaa kangaz, *se on*
silmäkangaz kui inimele sureb, siis pannakse
silmade peale valge linane riie, see on (surnu)
näolina; M *kahõõll niijell kuõttii, se õli prosta*
kangaz (kui) kahe niiega kooti, (siis) see oli
lihtne lõuend; Lu *kotokuottu kangõz* kodukoo-
tud linane riie; Lu *se on kañkain sõpa, kump*
on õmmõltu koto kañkaassa see on linane pesu
(need on linased rõivad), mis on õmmeldud
kodukootud linasest riidest; M *koko kangaz,*
sis pantii kahzii niitti pii välü piirtaasõõ täis-
lõuend, siis pandi kaks niiti pii vahele soa sisse;
Li *kahsniisin kangõz* kahe niiega kootud kan-
gas; J *kañkaa rull ~ rull kangõss* (linase) kan-
ga rull, rull (linast) kangast; M *sitã ain juoltii*
kangastõõzã, kañkaa meñnoiza seda õeldi aina
kangakudumise juures; J *kangõs puud* kangas-
puud; 2. riie, riidematerjal ткань, материал; L
kumakaa kangass bölö punast puuvillriiet pole;
J *purjõ kangõz* purjeriie; ■ Ra *maa kangaz ~*
J maa kangõz (kaltsudest) põrandariie. – Vt.
ka *koontala-, koto-, kuma-, kõlsta-, maa-,*
palat'entsa-, riiza-, rüüti-, seili-, silmä-.

kang/az² Lu J (Li), g. -kaa Lu Li J nõmm; palu
верещатник; кондовый сосняк; J *kangaz* –
pikkarain petäzikko nõmm (on) väike männik;
J *naruzii kañkaall kazvor pal'õ kanervoa* Nar-
vusi nõmmel kasvab palju mailasi [?]; Lu *kõh-*
tšee kangaz Koskolovo nõmm.

kangaz³ vt. tšivi-.

kanges, kangas vt. kangaz¹.

kangõs/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf.
-in J (jäsemelihaseid) pingutada, (jäsemeid)
kangeks teha напргать, -чь конечностные
(мышцы); *kangõs tšätt, a miä proovvaam pai-*
na tee käsi kangeks, aga mina proovin painu-
tada.

kangõta (M), pr. *kañkõn/õn* M, imperf. -in
M kangestuda, kangeks jääda (külmast jne.)
коченеть, о-, деревенеть, о-; *tükkünää miä*
kañkõnõn, laskõgaa tšüirev koitoo ma kangestun
ülени (külmast), laske (mind) kiiremini koju. –
Vt. ka *kangõttua, kañkissua, kañkõnõssa*.

kangõltua: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in
J kangutada, tõsta kängiga поднимать, -ять
при помощи рычага.

kangõltua Lu, pr. -un Lu, imperf. -tuzin Lu
= *kangõta*; *jalgõt kangõttuvad* jalad jäävad
kangeks.

kañifool'i: -l' J-Tsv., g. -l'ii: -l'i J kampil
канифоль; *kañifool'ika vöd'd'õta smõtska* kam-
poliga hõõrutakse viulipoonat.

kanirvo vt. kanõrvo.

kaniva/a K M Lu (P) *kaniva* Ränk K-Ahl. M
(Ja-Len. Lu I) *koneva* J-Must. *Каневья* Tum.,
g. -aa K P M kanep конопля; M *eellä nãt tšüil-*
vettii kañivaa ennemalt, vaat, külvati kanepit;
K *piti kammittsoi punua kañivõiss* tuli kanepist
kammitasid punuda; Lu *ämmã nõisi kanivoi*
koirimaa ämm hakkas kanepit (kanepid) koe-
rastama; Lu *kañivall on päissär, i linal päissär*
kanepil on luu ja linal (on) luu; K *kañivaa see-*
mened kanepiseemned; P *i kañivaa siemenii*
kuoriiss tehtii talkkunoi ka kanepiseemnekes-
tadest tehti kama; M *kañivaa sookku* kanepi-
temp; ■ M *kañivaa vahti* hernehirmutis. – Vt.
ka *kaneppi, kañivo*.

kaniva- vt. ka *kanevo-*.

kanivamoo Set. kanepimaa, -põld конопля-
ник.

kanivapiimã Ränk = *kanivavõi*.

kanivasookku M kanepitemp (toit puruks-
tambitud kanepiseemneist пища из толчёной
конопли).

kanivavõi Ränk kanepiõli конопляное масло.
– Vt. ka *kanivapiimã*.

kañivo ~ kanivo Lu -evo J *kanevo* Lu Ra
J-Tsv. (Li), g. -ivoo ~ *kanivoo* Lu -evo J *ka-*
nevo Lu Ra J = *kañiva*; Lu *kañivoss* tehtii
tšeertäissä, mineekaa paikattii tšentšüã kane-
pist tehti (= punuti) nõõri, millega paigati jalat-
seid; Lu *kañivos kazvi koirain, koirain revittii*
kañivossa poiz kanepis kasvas koeras, koeras
kitkuti kanepist välja; Lu *lina-niitti tšüireepãã*

mätänep ku kanivo linane niit mädaneb kiiremini kui kanep(ine); Lu *kanivo ku survotaa, sis senessä tuõp soukku, survõttu kanivo on soukku* kui kanep (= kanepiseemned) katki tambitakse, siis sellest tuleb kanepitemp, tambitud kanep(iseemned) on kanepitemp; Lu *kanivoll õllaa seemened* kanepil on seemned; J *seemvõitõ* tehtii *kañevo* seemenesse taimeõli tehti kanepiseemneist.

kanivo- vt. ka *kanevo-*.

kanivo-rihma Lu kanepikõis пеньковый канат.

kanivo-seemee M Lu *kanevo-seemee* (Li) kanepiseeme конопляное семя; M *kanivo-seemeniä survottii, tehtii sookku* kanepiseemneid tambiti, tehti tempi; Li *kanevo-seemenet pantii puu-naappa, leipä-lappia varrõõkaa javõttii heenossi* kanepiseemned pandi puukaussi, leivalabida varrega tambiti puruks (jahvatati peeneks).

kanjaa-kaglõin: *kanja-kaglõin* J-Tsv. 1. visa упрямый, упорный; 2. uhke гордый.

kanjaa-kutoja: *kangkaa-kutoja* K-Ahl. kangakuduja ткач(иха); *kangkaa kutoja tüttärikko* (Ahl. 105) kangakuduja tütarlaps.

kanjalassi: *-ssi* J-Tsv. 1. kangelt, painumatult, vaevaliselt с трудом; *kanjassi lukõma* vaevaliselt lugema; 2. kõvasti, ohtralt крепко, много; *kanjassi juuma* kõvasti jooma; ■ *vad'd'õlaizõt kanjassi pajatõta* vadjalased räägivad k. (= vadja keel on tugeva, pingsa hääldusega).

kanjaa-tuuli: *kanja-tuuli* J-Tsv. tugev külm tuul резкий ветер.

kanjainõ K L M Lu I -n M Po Lu Ra J Ku, g. -zõõ Lu linane, linasest riidest, lõuendist полотняный, льняной; K *sõvad õltii kõikõõlaizõd, kõikk õli kanjkaizõd* (endisaegsed) rõivad olid mitmesugused, (aga) kõik olid linased; Lu *tsuutto õli, a kanjainõ õli peräz, meehusta sitä kutsuttii* (naiste)särk oli, aga linane (osa) oli allotsas, seda kutsuti m.; M *õltii kanjkaizõt tsuutto* olid linased särgid; M *kanjkaizia sõrõpõta vartõ õli paalikka* linaste rõivaste jaoks (= linase pesu pesemiseks) oli (pesu)kurikas; Po *kanjkaizõt kaatsav* linased püksid; Lu *kanjain pollõ* linane põll; M *kanjain aluz* linane vooder; Lu *kanjain tükkü panna* ümpäri, *ko soolataa lõhta* lõuenditükk pannakse ümber, kui soolatakse lõhet. – Vt. ka *nell'ä-*. – Vt. ka *kanjõin*.

kanj/anõ: *-õnõ* Lu, g. -azõõ = *kanjainõ*; *lippu õli ennee: pantii pittsä riuku, riuguu õttsaz õli flaakku, sitsõnõ vai kanjõnõ* ennemalt oli tuulelipp: (maasse) lõõdi (pandi) pikk ritv, ridva otsas oli lipp, sitsist või linasest (riidest).

kanjki L M Lu J-Tsv. (P Kõ) -gi P M, g. -gõõ M Lu J -gii P M 1. kaigas, malk, vemmал дубина, палка, кол; Lu *kanjki on puussa; ku lüüvvää keppi mahhaa, se on vad'd'a, a ku se vad'd'a ležib maaz, siz jutõllaa: se õj kanjki* kaigas on puust; kui lüüakse kepp maasse, see on vai, aga kui see vai lamab maas, siis õeldakse: see on kaigas; Kõ *siis siin annõttii tsem mizel sai, kanjgil, tsem antõ tšivel* siis siin andsid, kes millega sai, (kes lõi) kaikaga, kes andis (= viskas) kiviga; L *enne tapõltii kanjkiõõkaa* ennemalt tapeldi kaigastega; 2. kang рычаг; Lu *tšivi pieb nõssaa kanjgiikaa* kivi peab tõstma kangiga.

kanjia vt. *kanjõa*.

kanjksua M, pr. -un M, imperf. -suzin M = *kanjõta*; *inehmin kanjksuu tšülmässä* inime kangestus külmast.

kanjõin vt. *kahs-*.

kanjõinõ vt. *kõm-*.

kanjkuri M, g. -ii kangakuduja, kangur ткач(иха); *kanjkuri isup pelsemii takann* kangakuduja istub telgede taga; *kanjkuri, kumpa koop kangassa* kangur (on see), kes koob kangast.

kanjõõa M -ia Lu -aa Ra -a J-Tsv., g. -õa: -aa J 1. kange, kangestunud окостенелый, оконеченный; M *tämä eb või painuttaa, täl on kanjõõa seltsä* ta ei saa (ei või) kummardada, tal on selg kange; M *tõõ teep tšäet kanjõõassi* töö võtab (teeb) käed kangeks; J *nii on tšülm, jot sõrmõd menti kanjkaassi* on nii külm, et sõrmed jäid kangeks; Lu *nii õj kõvassi umalaz, ep saa pajattaa, tšeeeli on kanjia* on nii kõvas-ti purjus, (et) ei saa kõnelda, keel on kange; J *pokkoiñikk jo om mennü kanjassi* surnu on juba kangestunud; 2. M tihe, paks (toidu kohta) густой (о пище); ■ J *vad'd'aa tšeeelt kutsuta kanjassi tšeelessi* vadja keelt peetakse kangeks (= tugeva, pingsa hääldusega) keeleks; J *kanjka (kõva) pääka opõin* kange (kõva) peaga (= tugeva kaelaga) hobune; J *kanjka kagl* kenus kael (hobusel).

kanjõin Lu Ra, g. -zõõ Lu = *kanjainõ*; Ra *kahõõ sõrmõõd lad'd'ukkoõinõ niimokom kanjõin tükkü* kahe sõrme laiune niisugune linase riide (linane) tükk; Lu *kanjõin kiza* linane kott. – Vt. ka *kahs-*, *kõlmi-*.

kanjõn'õssa: *-õss* J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J = *kanjõta*; *koollud järestä-ä kanjõnõõv* surnu kangestub kohe.

kannannaluz Li kannaalune пятка снизу.

kan/nata (P), pr. -taav P, imperf. -tazi = *kanõnta*; *lehmä tulõp piimääsie, ko kantaav* lehm tuleb piima, kui poegib.

kann/attaa Lu (K-Ahl.) -õtta Lu Li -õtta J-Tsv., pr. -atan Lu -õtan Lu J -õtõn Lu Li J,

imperf. -*atin* Lu -*ōtin* Lu J **1.** kannatada, vaevelda; (välja) kannatada, taluda страдать; пере/носить, -нести, вы/носить, -нести; Lu *tämä kannatti suuri vaivoja* ta kannatas suuri vaevusi; J *vähäko tämä kannotti goor'a* kas ta vähe viletsust kannatas; Lu *kannat karkaad, näed i makkiaid* vs. kannata kibedat, (siis) näed (= saad tunda) ka magusat; J *slaaboi inimin hiukamiss ep kannöt, järjestä õhsõnõv* nõrk inimene ei kannata iiveldamist, kohe oksendab; Lu *mezelokõs kannõtõv rohkaapi tüütä tehä ku naizelokõz* meesterahvas jaksab (kannatab) rohkem tööd teha kui naisterahvas; Lu *inemin võip pal'l'o kannattaa* inimene võib palju taluda; **2.** kannatada, kannatlik olla, oodata терпеть, по-, быть терпеливым; J *kannöt vähänaika, saat süüvve* kannata vähe aega, (varsti) saad süüa; Lu *možed' byt' leep kõznibut' parõpi, piäp kannattaa* võib-olla läheb (elu) kunagi paremaks, peab kannatama; J *siä õõd nii pehmiä, kannõttõja süäka* sa oled nii pehme, kannatliku südamega; **3.** (peal) kanda выдерживать, -ать; J *mejkä jurmõssi üli jõgõõ, jää kannõtõv* minige julgelt üle jõe, jää kannab; Li *lumi kannõtõv, kõva lumi* lumi kannab, kõva lumi; J *mõnt koor(õ)ma kase lautti kannõtõv* mitu koormat see parv kannab?; Lu *vene rohkaapi kaht entšiä ep kannattanud* paat üle kahe inimese ei kandnud; **4.** kanda носить, нести; таскать, тащить; K *ühezä vee veämmä, ühee kaivoo kannatama* (Ahl. 103) rl. ühes(koos) vee veame, ühe kaevu kanname (tühjaks). – Vt. ka *kannatõlla, kannuttaa, kanta*.

kann/atuz Lu -*õtuz* P J -Tsv., g. -*atuhsõõ*: -*atusõõ* Lu -*õtuhsyõ* P -*õtusõõ* J kannatlik meel, kannatus терпение, терпеливость; J *näed goor'a, piä kannõtuss* näed viletsust, ole kannatlik; P *mie lõpõtin kannõtuhsyõ* mul lõppes kannatus.

kann/atõlla J -*õtõll* J -Tsv., pr. -*attõlõn*: -*attõõn* ~ -*õtõõn*, imperf. -*attõlin*: -*õtõlin* J frekv. **1.** kannatada, vaevelda; (välja) kannatada страдать; переносить, выносить; **2.** kannatada, kannatlik olla, oodata терпеть, быть терпеливым; *la miä tsüzün kannatõõn* rl. las ma küsin, kannatan (= küsin kannatlikult, olen kannatlik). – Vt. ka *kannattaa, kannuttaa, kanta*.

kanned, kannee, kanned vt. *kase*¹.

kannee vt. *kannõõ*.

kann/nii K L P M Po Lu Li Ra J -*ni* K P M Lu J -Tsv. -*ii* K -Al. M Lu -*i* P -*niõ* I **1.** niiviisi, nii, nõnda так, таким образом; M *kannii entin vätsi pietii pühhää* niiviisi pidas endine rahvas paastu; M *miä õmassa meelessä niku ajattõlin, etti kanni tullõisi parap tehä* ma oma aruga nagu mõtlesin, et nii oleks (tuleks) parem

teha; M *täll põõrtü pää kannii seisua* tal hakkas nii seistes pea ringi käima; **2.** nii; niisugune так; такой; M *mehhii sibletid, kannii lühhüüd* meeste poolsaapad, nii lühikesed; M *kõvvi, kanni kõvvi ihmataz* kõvasti, nii kõvasti hõõrutakse; Li *kannii üvä* nii hea; L *kuhyõ sie mennee kannii tsülmällä* kuhu sa lähed nii(suguse) külmaga?; Lu *mihee kannii peenee tütõkkõizõõ lazõd metsää hulkkumaa ühsnää* miks sa lased nii(suguse) väikese tüdrukukese üksinda metsa hulkuma?; J *õlit kanni mokom* (sa) olid niisugune.

kanniimokoma: *kannimokoma* Lu (J) *kanni-mokoma* Lu niisugune такой; Lu *õsa milõ kanni-mokoma* *kuraz* osta mulle niisugune nuga; J *kannimokomõit brüllikkait uulii ilmõz enõõ nähnü* niisuguseid pakse (pruntis) huuli pole ma ilmiski näinud; J *mustõlain meep takann de nagrõb*: *millõõ kannimokomii durakõit i piäv* mustlane käib taga ja naerab: niisuguseid lolle ongi mul vaja.

kanniippäi: *kannippäi* Lu niipidi в этом направлении; *kraapip* *kanniippäi kõlmõõt kõrtaa* kraabib niipidi kolm korda.

kanniiviisi: *kanniiviisi* Lu niiviisi таким образом; *miä õppõõzin kanniviisi* ma (juba) harjusin niiviisi.

kannik/ka¹ K M S Lu J (R-Lõn.) *kannikka* K -Ahl. -*k* J -Tsv., g. -*aa* M Lu J (leiva-, saia-) *kannikas* горбушка, краюшка, краюха (хлеба или булки); M *kannikka on esimein pala leivässä, i viimein pala taas kannikka jääv* *kannikas* on esimene tükk leivast, ja viimane tükk on (jääb) taas *kannikas*; K *koko leiväss algõttii kannikka* tervest leivast lõigati (alustati) *kannikas*; M *algattõmalta leivältä kannikka* alustamata leivalt *kannikas*; J *nütt tuõp surma suurimoilõõ, nüt tuõp kaiho kannikkoilõõ* rl. nüüd tuleb surm tangudele, nüüd tuleb kadu *kannikaile*; J *mitta pundõrill, mõnt nagla kassej kannikkõz on* mõõda pääsmriga, mitu naela selles *kannikas* on; Lu *viimine kannikka, ku leipää ennää taloz eb õõ* viimane *kannikas* (on siis), kui majas enam leiba ei ole; M S *kannikka leipää* *kannikas* leiba; M Lu *leivää kannikka* leivakannikas; M *bulkaa kannikka* saiakannikas; K *et kaara leipä kannikalda* (Sj. 674) rl. (sa) ei lähe leivakannikast kaarega mõõda. – Vt. ka *alku-, leipä-, leivää-, lõppu-, saija-*. – Vt. ka *kannikkõ*¹, *karbuška*.

kannik/ka² (Ra), g. -*aa* *nurkmuster* (mitmenurgeline mustrimotiiv) узор угольником; Ra *õravaa sapa, tehää i risikko, i sis kõlmikantõzii pietää, kannikkoi mokomid* (naiste peakattel on) oravasaba(muster), tehakse ka ristimuster,

ja siis kolmenurgelisi (mustreid) tehakse, niisuguseid nurkmustreid.

kannikko vt. *kahs-, kõlmi-, nel'ä-, mõni-*.

kannik/kõ¹ Kett. M Lu J-Must. *kannikkõ* Kett., g. -õõ = *kannikka*¹; Lu *leivää loppu ja alku on kannikkõ* leiva lõpp ja algus on kannikas; M *kursi peirää pulmaa söötii, saamõi esimein kannikkõ lõikattii noorikõllõõ* pulmaleib sõõdi pärast pulmi, kõige esimene kannikas lõigati noorikule; M *miä suvvaan leivää koorta i kannikkõita* ma armastan leiva koorikut ja kannikaid; M *leivää kannikkõ* leivakannikas. – Vt. ka *alu-, kazvo-, loppu-, päälis-*.

kannikkõ² vt. *kõlmi-, viis-*.

kannol/z J (M-Set.), g. -hsõõ: -ssõõ J **1.** kannus шпора; J *tšüllet katko kannossiil* rl. küljed katkus (= kiskus katki) kannustega; **2.** M-Set. ree- v. saanikannas запятки (саней, дровней). – Vt. ka *kannuz*.

kannotuz, g. -hsõõ: -ssõõ M rasedus беремен-ность; *naizõll õli raskas kannotuz* naisel oli raske rasedus. – Vt. ka *kannõtsi*.

kann/u J-Must. (K-Ahl.), g. -uu **1.** kann кувшин, кружка; K *sis joomma jõka õluet, piätmä jõka pikarit, jõka kannut kallotamma* (Ahl. 103) rl. siis joomme (ära) kõik õlled, peame (käes) kõik peekrid, kõik kannud kallutame (tühjaks); **2.** J-Must. kärjekann ячейка (в согах).

kannul/z P Kõ Lu (Kett.) -s K-Ahl. R-Reg. J-Must., g. -hsõõ (Kett.) -ssõõ Kõ Lu (M-Set.) -sõõ Lu **1.** kannus шпора; R *kulta kannus kuloose* (Reg. 57) rl. kuld kannus kulusse; **2.** kuke kannus бодец; Kett. *kukõõ kannuhsõõ* kuke kannused; **3.** ree- v. saanikannas запятки (саней, дровней); J *lad'jo kannus* (Must. 170) reekannas. – Vt. ka *kannoz*.

kannuzjalgod (K-Ahl.) dem., fig. kannusjalake (peigmehe hellitusnimi rahvalauludes) шпороносец (ласкательное название жениха в народных песнях); *elä ooli velvüeni, karta kannus-jalgoeni* (Ahl. 95) rl. ära muretse, mu vennake (= peiuke), (ära) karda, mu kannusjalake.

kannuzjalkanõ [?] (R-Lõn.) dem., fig. = *kannuzjalgod*; *ele hooli velvüeni, karta kannus-jalkaseni* (Lõn. 703) rl. ära hooli, mu vennake (= peiuke), (ära) karda, mu kannusjalake.

kannut/taa M, pr. -an M, imperf. -in **1.** (välja) kannatada, taluda вы/носить, -нести; *veel kannutan vähän aikaa* kannatan (seda) veel vähe aega; **2.** (peal) kanda выдерживать, -ать; *nät ku tševväälä kannutab lumi, sitä kuttsuaz antsi* vaat, kui kevadel lumi kannab, (siis) seda (= lume pealmist kihti) kutsutakse lumekooriguks. – Vt. ka *kannattaa, kannatõlla, kantaat*.

kan/nõl Lu Li Ra -nel K-Ahl. -nõlõ Lu, g. -nõlõõ Lu Ra -tõlõõ Lu Li kannel гусли; Lu *se õli kannõl, se õli jumalaa pilli, naastid äänev* see oli kannel, see oli jumala pill, ilusad hääled; Lu *kantõlõll õli seitsee strunnaa* kandlel oli seitse keelt; Lu *tämä kannõlõõkaa pillitti* ta mängis kannelt; Lu *velli tumsi pillittää kannõlta* vend oskas kannelt mängida; Lu *minuu velli õli kannõlõõ pillittäjä* minu vend oli kandlemängija. – Vt. ka *kantõlõ*.

kannõlla Lu -l J-Tsv., g. -laa J = *kannõl*; Lu *kannõla õli puussa tehti* kannel oli puust tehtud; J *nät sell mehell kannõlaa tšeelet pillittevad niku pajattõvad* vaat, sel mehel kandlekeeled mängivad nagu kõneleksid (kõnelevad); J *mõnikõs kannõlaa struna õj katkõnnu* mõni kandlekeel on katkenud.

kannõlla Kõ, pr. *kantõ/lõn*: -õn Kõ, imperf. -lin frekv. kanda носить; Kõ *kuulin tooõõ, što lemmühset kantõõvad niku mitä sinne talloosõõ* kuulsin ka, et nagu kratid kannavad midagi sinna tallu.

kannõskõ/lla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. = *kannõlla*; *elka häülüga, kannõskõõtt va rooja rihese ärge käige* (edasi-tagasi), kannate vaid pori tupp.

kannõt- vt. ka *kannat-*.

kan/nõta Kõ (M) -nõtag I, pr. -tõõv Kõ I, imperf. -tõzi: -tõz ~ -tõõz M -tõjõõ ~ -tõjõ I poegida рожать, родить детёныша (телиться; ягниться; жеребиться и т. д.); Kõ *lehmä ku esimäin kõrt piäv kannõta, eezä bõllu veel kannõnnu, tätä kuttsuaz eeskanto; ku kantõõv, sis jo tämä on lehmä* kui lehm esimest korda peab poegima, enne veel polnud poeginud, (siis) teda kutsutakse e.; kui poegib, siis on ta juba lehm; M *lehmä on tuntumizõlla, etti tšüireess tuõp kantõõmaa* lehmast on tunda, et (ta) hakkab varsti poegima; I *ooitaa lehmää kantõõmaa* ootan lehma poegima; I *muukkaav lehmä, ep saa kannõtag* lehm piinleb, ei saa poegida; I *ühesää kuuta kantõ lehmä vazikkaa, siis tämä kantõjõõ* üheksa kuud kandis lehm vasikat, siis ta poegis (tõi vasika); I *kantõjõõ opõnõ* hobune tõi varsa. – Vt. ka *kannata, kantaat*.

kannõttši M, g. -šii M = *kannotuz*; *ku on kannõttši, siz nain kõikkõa imotsõõv* kui on rasedus, siis on naisel kõige järele isu.

kannõttu (R), g. -uu fig. kantu, sünnitatu (lapse hellitusnimi rahvalauludes) родимый, -ая (ласкательное название ребёнка в народных песнях); *lõõkuttõlõb lõõkuttaja, kall'issa kazvatap kannõttua* rl. kiigutab kiigutaja, kasvatab (oma) kallist kantut (= last); *kui mie kasvattelin katonnu kannettuni* (Eur. 45)

rott on teine (loom), see viib kartuleidki (ära); J *kanti lahzöd laukaasõdõ* rl. viis (kandis) lapsed Lauga jõkke; Lu *koira haukkuuv, a tuuli kannav* vs. (kuulujuttude levimise kohta öeldakse:) koer haugub, aga tuul kannab; **2.** (välja) kannatada выносить, -нести; J *kui tämä vöip kanta mokoma ranikka eloa* kuidas ta võib niisugust rasket elu (välja) kannatada!; **3.** kanda (rõivaid, jalatseid, relvi) носить (одежду, обувь, оружие); K *sis kannad kõrkääd kaputad* (Sj. 674) rl. siis kannad pika säärega (kõrgeid) sokke; K *niit kannõtti siz pulmõilt pulmõilõ* (Al. 62) neid (= saaraid) kanti siis pulmadest pulmadeni; J *saa kamendantilt lupa püssüü kanta* hangi komandantilt luba püssi kanda; **4.** kanda, olla rase v. tiine носить ребёнка, детёньша; J *ofonõn naij kannõv* (om vatsaka) Ofoņa naine on rase; Lu *nain kannab lasa* naine kannab last (= on rase); I *eb õllug aikassaak kannõttug, seitsee kuuta tämä süntüje* ei olnud (õige) ajani kantud, seitse kuud (oli, kui) ta sündis; Lu *lehmä kannõv, tiini lehmä* lehm kannab, tiine lehm; I *ühesää kuuta kantõ lehmä vazikkaa* üheksa kuud kandis lehm vasikat; **5.** poegida рожать, родить детёньша (телиться, ягниться и т. д.); Lu *lehmä kantõ vazikkaa* lehm tõi vasika; I *eb jaksak kantaag* (lehm) ei saa (ei suuda) poegida; S *lehmä on kahõsaa kõrtaa kannu* lehm on kaheksa korda poeginud; Lu *kõns sill tulõv lehmä kantõmaa* millal sul lehm poegib?; ■ *Kõ entine vätši kantõ võõraa* endine rahvas käis ohverdamas; Ra *karikkaa kanta* pulmaõlut juua (pulmaõlut jõid abielupaarid, kes panid õlle eest taldrikule raha); Lu *tämä kannap konttia sinne tänne* ta levitab kõikjale (sinna-tänna) tühja juttu; J .. *kantakaa sene kalttaissa vil'laa, mikä meele parõttamisehsi on iivä* (Must. 153) .. kandke seesugust vilja, mis meele parandamiseks on hea; J *vil'la kanta* (Tsv.) vilja kanda; J *õpõn iivää karvaa ep kantannu* hobune oli viletsa väljanägemisega; Lu *pääd ep kanna* (laps) ei kann pead; J .. *küll oominõ päivä ene eessä oolta kannab* (Must. 157) .. küll homme päev enese eest hoolt kannab; J *ja mitä oolta kannatta töõ oma sõppai perässä* (Must. 157) ja mis hoolt kannate te oma rõivaste eest?; P *suurta uolta kantavä* d i *raskass tüütä tetševä* d (nad) kannavad suurt hoolt ja teevad rasket tööd; J *tämä kannap süüt* ta on süüdlane (kannab süüd); J *itsää nõizõn sinu päälee viha kantõma* (Tsv.) terve elu hakkab sinu peale viha kandma. – Vt. ka *kannata, kannattaa, kannatõlla, kannuttaa, kannõlla, kannõskõlla, kannõta, kantoa*.

kantaja (R-Eur. R-Lõn. J) -õjõ J, g. -ajaa **1.** kandja носи/тель, -тельница; R *rissintsä rissittäjäni, rissiveessa võttajani, kaivoveessa kanttajani* (Eur. 38) rl. ristiisa, minu ristija, minu ristimisveest võtja, minu kaevuveest kandja; J *emä on taloz oolõ ja murhõ kantõjõ* ema on majas hoole ja mure kandja; J *meez on mõõkaa kantajann* rl. mees on mõõgakandja(ks); J *vääntüü tšehs vättšee, litši lipuu kantajijje, lipuu kantajad on kavalav* rl. (ema õpetab sõduriks värvatud poega:) käändu kesk väge (= hoidu teiste keskele), lipukandjate ligidal(e), lipukandjad on kavalad; **2.** fig. sünnitaja, kandja (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница (ласкательное название матери в народных песнях); R *kui kasvatti kantajani* (Lõn. 185) rl. kuidas kasvatas (mind) mu sünnitaja. – Vt. ka *prosveroi-, süü-*.

kantajõilnõ (K-Al.), g. -zõd dem., fig. sünnitajake, kandjake (ema hellitusnimi rahvalauludes) родительница (ласкательное название матери в народных песнях); *kunniz õõn ivuz-pään, ilma-toojani, kassa-pään, kantajõizõni* (Al. 44) rl. (pulmaitkust:) kuni olen pikajuukselisena (= neiuna, vallalisena), mu ilmaletooja, palmikpeana, mu sünnitajake (kandjake).

kantama Lu -õm J-Tsv., g. -amaa: -õma J; **1.** (kande)kett v. -pael (kaelas kantaval ristil, helmestel) цепочка (креста), шнур (бус); J *elmiit lütsitã kantõmõsõdõ* helmeid lükitakse (kande)paelale; J *risi kantõmõd on õppõizõd i kultõizõd* ristiketid on hõbedased ja kuldsed; J *elmee kantõm* helmeпаel; **2.** pide, kanne; sang связь, приузд, привязь; лямка, ручка; Lu *añgõrjaa nahka pantii primuzlaa kantamõssi* angerjanahk pandi koodi pideme(rihma)ks; Lu *vakall õllaa kantamõd* korvi(de)l on sangad; J *kiza kantõm* koti sang; **3.** alumine selis, võrgu-, noodanõõr нижняя верёвка у сети или у невода; Lu *tšivesee kantamõd* alumised selised. – Vt. ka *tšives-*. – Vt. ka *kannõd, kantomõ*.

kantamuz Lu -õmuz J-Tsv., g. -amuhsõd: -amusõd Lu -õmusõd ~ -õmuzõ J kandam, seljatäis ноша; вьюк; Lu *se on kantamuz, mitä miä võin pihal vai sell'áz veejjä* see on kandam, mida ma võin turjal või seljas viia; J *vana inimin, a enellez mokom rask kantõmus sell'ez* vana inimene, aga endal niisugune raske kandam seljas; Lu *se on ranikka kantamuz* see on raske kandam; Lu *miä veen pois kõikk ühee kantamusõdõkaa* ma viin kõik ühe seljatäiega ära.

kantanahgav Lu pl. saara-, kingakapp задник (обуви).

kanta-nurkka Lu (kahvelpurje) halsinurk галсовый угол (паруса).

kantanõ vt. *ees-*.

kantasooni Ra kannasoon, -kõõlus жила, сужилие пятки; *nõssi sõaa sõrmassa, kansaa kantasoonissa* rl. tõstis sõja sõrmedest, rahva kannakõõlustest.

kanta-taali Lu tagumine tali (purjelaeval) задние тали (на паруснике); *ku seilia ülleel nõsõtaa, se jutõllaa siis kanta-taali* kui purje tõstetakse üles, seda nimetatakse siis tagumiseks taliks.

kantatäkki ~ kanttäkki Lu laevateki äärmine laud привальный брус; *kanttäkki, ühs lauta vaa alusõõ borttaz, äärimein lauta, tääms algõtaa panna täkkiä; kanttäkissä õlti aukod läpi, spikativ* k. on vaid üks laud purjelaeva pardas, äärmine laud, sellest (alates) hakatakse panema tekki; äärmisest lauast olid augud (läbi), piigatid.

kant'ik/ka: -k ~ kant'ikk J-Tsv., g. -aa J konjak коньяк; *kant'ikk ebõ-õ talopoigaa juuttsi* konjak ei ole talupoja jook; *vala ühs kaplikkõin kant'ikkaa millõõ stokanaa* vala üks tilgake konjakit mulle klaasi.

kanto Kett. K L P M Kõ-Len. Lu Li Ra J I Kl (Ja-Len. Ku) *Kándo* Pal.₂ K-reg.₂ *Kánto* ~ *Kяndo* Pal.₂ *Кандо* li-reg.₁, g. -*noo* K M Kõ Lu Li Ra J I Ku -*nuo* K P -*no* J -*nuu* Kl I. känd пень; Li *leikõttsi on, ku on leikõttu metsä poiz, on jäätü vaa kannod* raiesmik on (see), kui mets on maha raiutud, on jäänud vaid kännud; J *ähkää tsirves kantoo* lõõ kirves kändu; P *nie on vanat kannod i nie pimies paissavaad* need on vanad kännud ja need hiivgavad pimedas; K *petäykkos, katazikkos, kuivaa kannoo päällä* männikus, kadastikus, kuivanud kännu peal; P *millin kanto, mokomain võsatsi* vs. missugune känd, niisugune võsugi (= käbi ei kuku kännust kaugele); Lu *kannoo mukkaa i võsa kasvav* vs. kännu järgi kasvab võsugi; J *ebõ kantoa, epko võssa* kk. pole kändu ega võsu (= ihuüks, omasteta); Lu *tõrva kantoissa ajõtaa tõrva*a tõrvaskändudest aetakse tõrva; J *mettsäz on puu kanto* metsas on puukänd; Li *petäjää kannossa tehähä tõrva*a pedajakännust aetakse tõrva; Ra *kanto obakk* kännuseen; J *kannoo tüjk* kännutüugas; **2.** jalg, vars (seenel), juurikas (kapsal) ножка (гриба), кочерыжка (капусты); J *lõikas pää naizõlta niku kannolta kapusaa* rl. lõikas naiselt pea nagu juurikalt kapsa; **3.** konts, päraots черенок, цветоножка; задняя часть; M *muragaa kanto* muraka(marja) konts; Lu *tšävüü kanto* võrgukäbi pära(ots); ■ L *vai lieb õntõva kazyõ taluo kanto* kas on õnnelik (saab

õnnelikuks) selle talu k. (= põlisperere)? – Vt. ka *ees-*, *esi-*, *mesi-*, *tammi-*, *tammis-*, *tšeri-*, *tõrvas-*.

kant/toa (K M), pr. -*non* M, imperf. -*nõn* kanda, tassida; (laiali, edasi) kanda носить, нести, таскать, тащить; раз/носить, -нести; K *enne kanto*i [= *kantõ*] *kaivo vettä* (Sj. 674) rl. ema kandis kaevuvetti; M *koira aukuv, tuuli kannov* vs. (kuulujuttude levimise kohta öeldakse:) koer haugub, tuul kannab. – Vt. ka *kantaa*.

kantogriba Lu = *kantosii*n.

kantoin vt. *ees-*.

kantoluu Ra kannaluu пяточная кость.

kantomõ M, g. -*õõ* (kande)kett (kaelas kantalav ristil) цепочка (креста); *risii kantomõ* ristikett. – Vt. ka *kannõõ*, *kantama*.

kantonõ vt. *kõlmi-*.

kantoo vt. *umpi-*.

kanto-obahka M = *kantosii*n.

kantosiin M Lu kännuseen опёнок. – Vt. ka *kantogriba*, *kanto-obahka*.

kantozik/ko M Lu Li, g. -*oo* Lu kännustik, raiesmik вырубка, мурд. пень; Lu *kuza on leikattu puuv, jääp kantozikko* kus on puud (maha) raiutud, jääb kännustik; Lu *siäl on leikattu pal'lo metsää, on suurõt kantozikod* seal on raiutud palju metsa, on suured raiesmikud (kännustikud); Lu *kantozikko mettsä* tugevasti harvendatud mets. – Vt. ka *kantõzikko*².

kant/sata M, pr. -*tsaan* M, imperf. -*tsazin* (valjult) noomida, tõelda проб/ирать, -рать, отчит/ывать, -ать; *plemanikkaa ain kanttsaav* aina noomib (valjult) берёга.

kanttsel'ar/i J-Tsv., g. -*ii* J kantselei канцелярия; *vee kane tsirjõd de tsõtõt kanttsel'arisõ* vii need kirjad ja arved kantseleisse.

kant/tsi Lu, g. -*sii* Lu kants (purjekal) кладовая (на паруснике); *liioja seilia pietää kanttsiz* tagavarapurjesid hoitakse kantsis; *võõrii kanttsi i ahterii kanttsi, võõrii kanttsis pietti snaastia, ahterii kanttsis pietti rookaa* võõrikants ja ahtrikants, võõrikantsis hoiti taglast, ahtrikantsis hoiti toitu. – Vt. ka *ahter-*, *võõri-*.

kanttsi [?] (R-Eur.): *tšäüsi kanttsisa kalani* (Eur. 41) rl. käis k-s mu kala (= peig).

kanttäkki vt. *kantatäkki*.

kantõ vt. *kanta*.

kantõ- vt. ka *kanta-*.

kantõinõ vt. *ees-*.

kantõ/likko ~ -l'ikko J-Tsv., g. -*likoo* ~ -*l'ikoo* J kandiline, nurgeline; -nurkne угловатый; угольный; *vesä kurasõõ pää ümmerkõizõssi, elä jätä kantõl'ikossi* vesta noapea ümmarguseks, ära jäta kandiliseks; *viis kantõlikko* viisnurkne. – Vt. ka *kantõzikko*¹.

kantõlõ Lu Ra, g. -õõ Lu Ra = *kannõl*; Ra *vellot kantõlit kantõlõnnõ* rl. vennad kandsid (mind) kandlena (= hoidsid õrnalt, hellalt).

kantõm, kantõmõ vt. *kannõõ*.

kantõzik/ko¹ J-Tsv., g. -oo nurgeline; nurkne угловатый; угольный; *mõni nurkikko, mõni (pal'lo) kantõzikko* hulknurkne. – Vt. ka *kantõlikko*.

kantõzik/ko² J-Tsv., g. -oo J = *kantozikko*; *tõrvõz-nõmmõ lõikõtsill mokom kantõzikko ja raakõzikko, jot et pääz läpi* Tõrvasnõmme raiesmikul on niisugune kannustik ja rägastik, et (sa) ei pääse läbi; *kantõzikka om pask tsüntä* raiesmikku on halb künda.

kantõõmizõllaa: -*mizõlla* M: *lehmä on kantõmizõlla päivä päivältä* lehm on neil päevil (~ iga päev) lüpsma tulemas; *lehmä on kantõmizõlla, piäb ootõlla* lehm on lüpsma tulemas, peab ootama.

kanuri¹ J-Must., g. -ii kanakull ястреб.

kanuri² Lu, g. -ii kanatalitaja птички/к, -ца; *kanuri on tšen süütäp kanoja* kanatalitaja on (see), kes söötab kanu.

kanurk/a Lu Li, g. -aa kanakuut, kanade nurk laudas курятник; *kanurka õli lautaa nurkka, siäl on tehtü lakkapu* kanakuut oli lauda nurgas, sinna oli tehtud õrs; *kanurkaz õllaa kanad* kanakuudis on kanad.

kanverti Lu J *kanverti* J-Tsv., g. -ii Lu *kanvertii* J kirjaümbrik конверт; J *vaikkõ murti tsirjutõtuu leho* nel'lee õssaa i pani *kanvertii süätee* Vanka murdis kirjutatud lehe neljaks kokku (nelja ossa) ja pani ümbrikusse.

kanõ, kanõp vt. *kase*¹.

kanõppi vt. *kaneppi*.

kanõppi-põlto J kaneripõld конопляник; *suur kanõppi-põlto on ümpärill* suur kaneripõld on ümber(ringi).

kanõrva vt. *sika, soo*-.

kanõrvik/ko Lu, g. -oo Lu = *kanabro*.

kanõrvo Lu Li J -*ervo* Ra J-Tsv. -*irvo* M, g. -*õrvo* Lu Li J -*ervoo* J **1**. kanarbik вереск; Lu *kuivas paikka* on *kanõrvo* kuivas kohas on (= kasvab) kanarbik; J *kanõrvookaa kraazgattii suukkonoi musassi* kanarbikuga värviti kalevist kangaid mustaks; **2**. J-Tsv. mailane [?] вероника [?]; J *naruzii kanjkaall kazvor pal'lo kanervo* Narvusi nõmmel kasvab palju mailasi [?]. – Vt. ka *kanabro, kanõrvikko*.

kaotitaa R-Lõn. L Lu Ra (K-Al.), pr. -an Lu Ra, imperf. -in Lu; **1**. kaotada терять, по-; L *i kõikkõass itseäss minua kaotatta* rl. (itkust:) ja kogu eluks (= igaveseks) kaotate minu; K *tulimma päätä võtamaa, ivuhsutta irttämää, kassaa kaottamaa* (Al. 53) rl. tulime pead võt-

ma, juukseid eemaldama, palmikut kaotama; **2**. kahandada (silmi kudumisel) убав/лять, -ить (петли при вязании); Ra *miä kaotan jo silmiid* ma kahandan juba (suka)silmi; Lu *kaotan sukaa* kahandan suka.

kaotitua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -*tuzin* J = *kaotitussa*.

kaotitussa (J-Tsv.), pr. -un J, imperf. -*tuzin* J kaduda исчез/ать, -нуть, пропа/дать, -сть, теряться, по-; *eestä õlimm kõiki ühez, siiz nämä kuhõlõ meiss kaotusti* enne olime kõik ühes(koos), (aga) siis kadusid nad kuhugi meie juurest.

kaotuz J-Tsv., g. -*hsõõ* hävimine, häving, kadu гибель.

kapakka vt. *kabakka*.

kapakka-tee J kõrtsitee дорога в кабак; *vai siä viivüd viinaa-teelee, kavasuut kapakka-teelee* rl. kas sa viibid (= jääd) viinateele, jäid kauaks kõrtsiteele?

kapalla Lu J, hrl. pl. -*ad* Lu = *kapalo*; J *lahsi panna kapalaa* laps mähitakse mähkmevõõga; Lu *lahsi parõpii makkaap kapaloiz* mähkmevõõga mähitult magab laps paremini; Lu *lahs pantii kapaloisõõ* laps pandi mähkmeisse. – Vt. ka *kapalo*.

kapalavüü Lu = *kapalovõõ*.

kapallo J-Tsv. I (R-Lõn. Li Ra), hrl. pl. -*od* Li Ra I mähkmevõõ; mähe свивальник; пелёнка; J *paa lahs kapaloo* mähi laps mähkmevõõga; I *lahsi õli kapaloisõõ tsäärüttüg* laps oli mähkmevõõga mähitud; Ra *lahs õli kapaloiz litši voosi* laps oli mähkmeis ligi aasta(seks saamiseni).

kapalohuntu J-Must. mähe, mähkmelapp пелёнка.

kapaloittaa L K M Lu Li Ra -*tta* J-Tsv. -*ttaag* I, pr. -*tan* Lu Li Ra -*tõn* J, imperf. -*tin* Lu Li Ra J -*itii* I (last) mähkmevõõga mähkida; mähkmeisse mähkida обвн/вать, -ть свивальником; пеленать, с-; Lu *lassa piäp kapaloittaa, siis parõpi makkaav* last peab mähkima mähkmevõõga, siis magab paremini; I *rüvetimmäg, sis puhtaad bel'õnkat panimmaag, sis kapaloitimmaag* vannitasime (lapse), siis panime puhtad mähkmed, siis mähkisime mähkmevõõga; M *etä kapaloitab lassa, tahov etti lahzõl õltais õikõav jalgav* ema mähib last mähkmevõõga, tahab, et lapsel oleksid sirded jalad; M *sis kapaloittaaas kapalavõõd'eekaa* siis mähitakse (lapsi) mähkmevõõdega; J *hänk on tsiiintiässi kapaloittõnnu lahzõõ* lapsehoidja on lapse kõvasti (kinni) mähkinud; Lu *lahs kapaloitõtaa, panna makkamaa* laps mähitakse, pannakse magama; I *bel'õnkoisi kapaloitii i od'ijallaa*

pañni mähkisin (lapse) mähkmeisse ja panin teki sisse.

kapalov/öö M -üü Li *kapalvüü* Ra mähkmevöö свивальник; M *sis kapalottaas kapalovö'd d'eekaa* siis mähitakse (imiku)id) mähkmevöödega; Ra *kapalvüü öli pittsä aršinaa kõl-mõd* mähkmevöö oli arssinat kolm pikk. – Vt. ka *kapalavüü*, *kapaluzvüü*.

kapaluzvüü Lu = *kapalovöö*.

kapassua (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *kapassu-* J-Must. (maha) langeda, ümber kukkuda упасть, опрокидываться, -нуться.

kapia vt. *kabja*.

kapin/a J (Lu-Len.), g. -aa J 1. asi, ese вещь; J *tämä võti pillid i õmat kapinat tšätte* ta võttis pillid ja oma asjad kätte; 2. abinõu, vahend средство; Lu *eb ku tšen teissä võta kräzgate* [= *kraazgate*] *omie kapineije kaa škoulu ahjo* (Len. 278) kas keegi teist ei võta(ks) oma vahenditega värvida kooli ahju?

kapital/a J-Tsv., g. -aa ~ -a J kapital капитал; *öli kapitalaa kaks d'eeñeskaa de neetsi ävitin* oli kapitali kaks poolekopikalist, kuid kaotasin needki ära; *näd d'e kapitaloi tšenni ebõd lukõnu* nende kapitale pole keegi lugenud; *raajusõd i kapitaloikaatsi et pääz paradiisi* (sa) ei pääse isegi kapitaliga.

kapit/ana J-Tsv. -tana Ja-Len., g. -anaa: -ana J = *kapteni*; J *ivo sai parahodas kapitana tila* Ivo sai aurikul kapteni koha.

kapkan/a Lu (S), g. -aa Lu püünisraud; püünis, lõks капкан; ловушка.

kapli Lu J (K M) *kaapli* Lu, g. -ii K 1. tilk, piisk капля; K *ühee aavaa lehoõ võtin da kaplii vet-tä* võtsin ühe haavalehe ja tilga vett; Lu *sel eb õd verta nii kaplia* sel ei ole verd mitte tilkagi; J *dohtõri tšähsi jõka süümizee päälee juvõ viis kaplia oopiuma* arst käskis iga söömise järel juua viis tilka oopiumi; 2. hrl. pl. tilgad (tilkadena doseeritav ravim) капли; Lu *piäp tilkuttaa silmää kaplia* peab tilku silma tilgutama; M *millõ kane kaplit tehtii pall'o appia* mul oli neist tilkadeist palju abi.

kaplikkõin Lu J-Tsv., g. -zõd J tilgake капелька; Lu *anna millõ kaplikkõin juuvva taaria* anna mulle tilgake taari juua; J *vala ühs kaplikkõin kant'ikkaa millõd stokanaa* vala üks tilgake konjakit mulle klaasi.

kaplittaa Lu tilkhaaval, tilkadena по капле, каплями; *kaplittaa tilkus* tilgub tilkhaaval.

kap/o R-Reg. (K-Ahl.) -po Kõ-Set.: *pasibo tähä taloose. täzä täüsi annettie, tšipoi kapoi kannettie* (Ahl. 104) rl. tänu sellele talule! Siin anti täisi (= täiskanne õlut), kruusidega-kappadega kanti (ette).

kapofo-maarja M rukki- e. tulimaarjapäev (15. VIII) уснение, день усенья.

kap/pa P Lu Li J, g. -aa Lu Li J 1. kapp, kibu шайка (банная); J *enne õltii kapad moko-ma* ennemalt olid niisugused kapad; P *lazzõ vesi kappasõ* lase vesi kapp; J *kappa õli ümmärköin, puussa tehtii, siäl peettii kagraa, javoa* kapp oli ümmargune, puust tehtud, seal hoiti kaeru, jahu; 2. kapp (endisaegne viljamtõdт мера объёма сыпучих тел); Li *kapakaa mitattii* kapaga mõõdeti; Li *kappa, se õli pool nel'dikkaa* kapp, see oli pool setverikku; Li *nel'dikkoz õli kaks kappaa* setverikus oli kaks kapp; Li *ku naizõt tšihutattii ühteizolutta jür-tšin, sind aind kõpitattii kappena end'essä linnassa* kui naised pruulisid jüripäeval ühisõlut, siis koguti ikka kapp linnaseid inimese (hinge) kohta; Li *kappa omenaa* kapp õunu; Li *kappa javvoo* kapp jahu. – Vt. ka *kagra-*, *pool-*.

kappalla Lu, g. -aa (tubli) tükk, (asine) ese (стоящая) штука, (стоящая) штукovina; *mened õsad üvõ riisaa vai õpõzõd vai minee, siz jutõllaa: se on täüs kappala vai üvõ kappala* lähed ostad hea tööriista või hobuse või millegi (midagi muud), siis öeldakse: see on täis värk (tükk) või hea tükk.

kappalusch Kr (meeste) kuub пиджак.

kappalüsch Kr kübar шляпа.

kappo vt. *kapo*.

kapralla: -l J-Tsv., g. -laa: -la J kapral капрал; *siä õdõd laih sõtameez, sinuss kapralla ep tuõ* sina oled kõhn sõdur, sinust kapralit ei tule.

kaprali Lu, g. -ii Lu = *kapralla*.

kapri-znoi J-Tsv., g. -i kiusakas, jonnakas капризный; *mokom kapri-znoi lahs, ku algõp tšiuizõt, siis tšiusab õttassaa* niisugune kiusakas laps, kui hakkab kiusama, siis kiusab lõpmatuseni.

kapron/i Li, g. -ii kapron; kapronkõis, -nõõr капрон; капроновый канат, капроновая верёвка; *kapronilla on taitaa sata tšeiit ühezä* kapronkõiel on vist sada keeret koos.

kapsutõlla Lu J, pr. -tõlõn: -tõõn Lu, imperf. -tõlin Lu frekv. kõpsutada ходить со стуком, стучать ногами, тукать; Lu *ku tallaap kõvas-si, jutõllaa: kapsutõõb jalkojeekaa* kui astub kõvasti (= kuuldavalt), öeldakse: kõpsutab jal-gadega; J *õli mitä õpõzõll tuuvvõ, lina-arjal-lõ liikutõllõ, rauta-kabjallõ kapsutõlla* rl. oli, mida hobusega tuua, linalakaga liigutada, raud-kabjaga kõpsutada. – Vt. ka *kopata*¹, *kopsuttaa*, *kopsutõlla*.

kapt/eni Lu J-Tsv. -e-eni ~ -õni Lu, g. -enii Lu kapten капитан; Lu *meil jutõltii, jot kapte-eni*

on alussõz jumala meil õeldi, et kapten on laevas jumal; Lu *ku miä ölin kaptenin, mill öli matrossi, tämä öli süümäri, sei kahõd mehee vassaa* kui ma olin kapteniks, oli mul madrus, ta oli söömar, sõi kahe mehe eest; Lu *se piti ölla kaukaa meree kapteni, sai ölla portuu kaptenin* see pidi olema kaugesõidukapten, (kes) sai olla sadamakapten; Lu *kaptenii pomošnikad öltii šturmanid* kapteni abid olid tüürimehed. – Vt. ka *kapitana*.

kapittaa vt. *koptittaa*.

kapts'onõi Lu -o-nyvi M suitsutatud, suitsukопчѣный; Lu *kapts'onõi pekki* suitsupekk; M *kapts'o-nyvit hailid* suitsuräimed.

kaptsuk/ka Al. L P M Lu Li J-Must. I, g. -aa M Lu tubakakott кичер; Lu *kaptsukkas peettii tupakkaa* tubakakotis hoiti tubakat; L *öli ömmöltu tüttäriil kaptsukka pittšii linttiikaa ja baht'ikkoikaa mõnöllaisiikaa* tüdrukutel oli ömmeldud tubakakott pikkade lintide ja mitmesuguste paeltega. – Vt. ka *tubakka*.

kaptsut/ta: J-Tsv., pr. -an, imperf. -in = *koptittaa*; *miltäin silmu sillõ parõp näüttiiv, žaaritõttu vai kaptsütõttu* missugune silm(ukala) sulle rohkem meeldib, praetud või suitsutatud?; *kaptsütõttu kilkki haizõp savvulõd* suitsutatud kilu lõhnab suitsu järele.

kapusinikka K-Set. Kõ -*tnikka* (Kõ-Len.), g. -nikaa kapsapirukas пирог с капустой; Kõ *sis too seitsee nagrispiiragaa, kahõsaa kapusnikkaa* (Set. 748) rl. siis too seitse naeripirukat, kaheksa kapsapirukat.

kapuspeentra Ra kapsareenag капустаная грядка.

kapus/a K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (R) -sõ Lu Ra -s M S J -ta K-Ahl., g. -aa K L P M Lu Ra J -a J *kapuśsaa* I, pl. *Капусты* Tum. kapsas, kapsad капуста; L *pantii kasvamaa kapussaa i fjoklaa* pandi kasvama kapsast ja peeti; Kõ *kapussaa isutimma* istutasime kapsast; Lu *kapussaa happanoitõtaa* kapsast hapendatakse; I *kapussaa appõnõb astiaza* kapsas hapneb astjas; M *kõõs soolatas kapussaa, vot sis mokom on suur petšel, siis señneekaa azõgoittaas kapussaa* kui kapsaid soolatakse, vaat siis on niisugune suur nui, siis sellega tambitakse (vajutatakse kokku) kapsaid; J *jok teill tehä kapussa* kas teil tehakse kapsast (sisse)?; Li *kõig oovoššit saap panna isutaizõssi: i borkkõnõ i kapussa, lanttu, föklä, sikori* kõiki kõõgivilju saab panna ruudiks: nii porgand kui ka kapsas, kaalikas, peet, sigur; J *lõikkas pää naizõlta niku kannolta kapusaa* rl. lõikas naiselt pea nagu juurikalt kapsa; Po *antagaa meilee svižžaa kapussaa* andke meile värsket kapsast; Lu *värski kapussa* värsked

kapsas; L *võta apoit kapussoi* võta hapukapsaid; J *avvottu kapuss* hautatud kapsas; J *pää kapuss* peakapsas; Lu *kapusaa aika on veel eez* kapsaaeg on veel ees; Lu *meen kapusaa maal* lähen kapsamaale; Lu *kapussaa krošitaa kapusaa ravval* kapsast peenestatakse kapsarauaga; Lu *kapusaa madokkõizõt süüiti kapusad* kapsaussid sõid kapsad (ära); M *mizessä tsäänüb, kasvav kapusaa pää, se on kapusaa süä, pääsurja* millest keerdub, kasvab kapsapea, see on kapsa süda, südamik; M *kapusaa kottšina ~ kapusaa kottšõna* kapsa juurikas; J *oomnikko-tsülme on hallõttõnnu kapusa taimõd* öökülm on halla(tise)ga katnud kapsataimed; M *kapusaa seemened* kapsa seemned; L *kapusaa isutaizõd* kapsaruudid; M *kapussa lehod* kapsa lehed; Lu *kapussa piirga* kapsapirukas; J *kapuss peentõrõd jo on tsidgottu* kapsapeenrad on juba kitkutud; J *avvop kapuss astiat* hautab kapsaastjat; ■ P *jänehesee kapussa ~ M jänessesee kapussa* jänese kapsas; P *enne vai ätä juttõliva:* *ep saa süvvä jänehesee kapussoi, nõizõd nagramaa, meneb uuli lõhtši* ema või isa ütlesid: ei tohi süüa jänese kapsaid, hakkad naerma, huul läheb lõhki; J *jänesee kapuss* põldkukehari. – Vt. ka *apo-, jänessesee-, kukka-*.

kapussa-astia M Li *kapussast/ia* M -ja ~ *kapussastja* Lu kapsaastja, -tünn капустаная кадка; Lu *kapussastja, se öli astja, kuza piettii kapussaa* kapsaastja, see oli astja, kus hoiti kapsast; Li *kapussa-astia piäp siivõdõ* kapsaastja tuleb (pealt) puhastada. – Vt. ka *kapusslännikko*.

kapussalehto Lu kapsaleht капуста, капустный лист.

kapussamaa M *kapussmaa* (J) kapsamaa капустник (участок, засаженный капустой); M *piäb mennä tsüttämää kapussamaata* tuleb minna kapsamaale kütist tegema; J *kapussmaatõ põlõdõttii, tsüetettii* (Mäg. 164) kapsamaal tehti kütist. – Vt. ka *kapussmoo*.

kapussapää Lu Li *kapusspää* M kapsapea кочан.

kapussarauta M Kõ I *kapussrauta* M *kapuss-raulta* ~ -t J *kapusrauta* M Lu *kapuśrauta* (Ränk) kapsaraud сечка, тяпка; M *tarkop kapussoi kapussaravvaakaa* raiub kapsaid kapsarauaga; J *mee tsüü naapuriss kapussraut* mine küsi naabritelt kapsaraud(a).

kapussarosola M (hapu)kapsasoolvesi капустный рассол; *liharosola, kalarosola, kapussarosola, i ogurittsolaila on rosola* lihasoolvesi, kalasoolvesi, (hapu)kapsasoolvesi, ja kurkidel on soolvesi.

kapussatara M *kapustara* I kapsaaed капустник (огород, засаженный капустой); M

meillä raakakupojōkaa tsütettii kapussataŗroo meil tehti kapsaadedades haokubudega kütist.

kapusslännikko M *kapusslännikko* Li = *kapussa-astia*; M kui on kapusslännikko kuivōdōnnu, sis tām piāp panna turpoomaa kui kapsaastja on kuivanud, siis tuleb ta turduma panna.

kapuss-mato J-Tsv. kapsauss капустный червь, капустник.

kapussmoo ~ **kapusmoo** M = *kapussamaa*; *kapussmoo, omentara, jōka maal on ōma pōlto* kapsamaa, kartulipōld – igal maa(tūki)l on oma pōld; *kapusmoo tehtii liisī vettä, kuza ōli litšeb vōttaa vettä* kapsamaa tehti vee lähedale, kus oli lähem vett vōtta.

kapussrokka Li kapsasupp щи; *maamunijō paisōdtii ja rokkaa süüiti maamunaakaa, kapussrokkaa* kartuleid küpsetati ja kapsasuppi söōdi kartulitega, kapsasuppi.

kapussuppi Ränk = *kapussrokka*.

kaput/ta K M-Set. J-Must. I (R-Lōn.), g. *-taa*: *-ītaa* I sokk; sukk носок; чулок; I *miä siōō enelee kaputat üvāv* ma kodusin endale head sukad; I *kaputat tiid lõhkazōd* kood (teed) vil-lased sokid; I *kaputat piāp štopata* sokid tuleb nõeluda; I *naisii kaputta ōli piitsā, mehhiil lühhiit kaputa* naistesukk oli pikk, meestel (olid) lühikesed sokid; K *sis kannad kõrkāād kaputa* (Sj. 674) rl. siis kannad pika säärega sokke. – Vt. ka *kaputti*.

kaputtaniigla I sukavarras вязальная спица; *kaputtaa tehtii kaputtaniigloilla* sukka tehti sukavarrastega.

kaput/iti M, g. *-ii* M I. süss тапочка; *kaputit tehtii kōkkaakaa paglassa il'i niitissā* süssid tehti heegelnōelaga nõōrist või lõngast; 2. kapukas (pikk sokk) длинный носок; *niitissā tehtii kaputi* lõngast tehtud kapukad. – Vt. ka *kaputta*.

karaht/aa (Kō-Set.), pr. *-aan*: *-an* Kō, imperf. *-iin* jooksu pista, karata мчаться, нестись, бежать; *karahtaizid kammariisōd, rapsahtaizid rattiiisōd* (Set. 748) rl. kargaksid sahvrise, lipsaksid aita.

karahteri J-Tsv., g. *-ii* J karakter, iseloom характер; *tāmā karahterika vōib elā* tema iseloomuga vōib elada; *ātsi karahteri ākiline iseloom*.

karalin/a M, g. *-aa* kuninganna королева.

karapuuz J-Tsv., g. *-zaa* J jōmpsikas, poisiklutt, -pōnn карапуз; *nāā mi mill karapuus kazvōv nāe, missugune jōmpsikas mul kasvab*.

karapuuz/ik/ka Lu, g. *-aa* = *karapuuz*; *meijee tsülāz on pal'lo karapuuzikkoja ja pellaavad* meie külas on palju jōmpsikaid ja (nad) hullavad.

karas/saa¹: *-sa* J-Tsv., pr. *-an*: *-ōn* J, imperf.

-in J karistada наказ/ывать, -ать, карать, по-; *karas vähāize lass, tāmā on mennū kõikkina ülpiāssi* karista natuke last, ta on läinud lausa ülekatē (sōnakuulmatuks); *kōrt karasin, siit-tessaa hülkez meilee tsāümess* kord karistasin, septsaadik lakkas meil käimast. – Vt. ka *karis-saa*¹, *karmissaa*².

karas/saa² Lu *-sa* J-Tsv., pr. *-an* Lu *-ōn* J, imperf. *-in* Lu J karastada (rauda) закал/ивать, -ять, -ить; Lu *ku raud on kõvassi pehmiā, tahot saavva kõvōpassi, piāp karassaa* kui raud on väga pehme, tahad saada kõvemaks, (siis) peab karastama; Lu *rautaa karasōtaa* rauda karastatakse; J *tsirvez on pehmiā, piāb vähāize karassa* kirves on pehme, tuleb natuke karastada.

karas/si¹ Lu Li J-Tsv. I, g. *-ii* Lu = *karassina*; Lu *millō ōli viis-kuus vootta, ku karassi tsüüllā tootii* ma olin viis-kuus aastat vana, kui petrooleum külasse toodi; J *kase karassi botšk on ōsōttu narvōz* see petrooleumivaat on ostedud Narvast; I *piāp pōlōmaa pannag karassi lamp-pa* petrooleumilamp tuleb põlema panna.

karas/si² S Lu Li *-s* Ra *Kapaccu* Tum., g. *-ii* Lu koger карась; Lu *karassi kala* kogrekala, koger.

karassikala Lu *karassi-kala* Ku = *karassi*²; Ku *karassi-kala on veel* on veel kogrekala.

karas/sina M J-Tsv. *-sin* J-Tsv. *-ina* M, g. *-sinaa*: *-inaa* M *-sina* J petrooleum керосин; J *karassim pōlōb lamp-piz* petrooleum põleb lambis; J *puu vōi haisu om parōp karassina haisua* puuõli lõhn on parem petrooleumi lõhnast; J *karassina bodžgōd jo tooti lidnōss* petrooleumivaadid toodi juba linnast. – Vt. ka *karassi*¹.

karassinabotška M petrooleumivaat керосиновая бочка.

karas/sua (Lu), pr. *-uv* Lu, imperf. *-su* karastada (raua kohta) закал/яться, -иться; *rautaa pietāā tulōz, kunniz meep kauneessi, sis kasōtaa vettee, sis karasuz kõvassi* rauda hoitakse tules, kuni läheb punaseks, siis kastetakse vette, siis karastub kõvaks.

karasu/z J-Tsv., g. *-hsōd*: *-zō* J karastus (raua kohta) закал, закалка; *saksit piāb anta karassusō, liika om pehmiā* käärid peab andma karastusse, on liiga pehmed.

karau/la: *-l* J-Tsv., g. *-laa*: *-la* J valve, vahtkond, vahipost, karauul караул; *läpi ep pääz, karaul seizov vassōz* ei pääse läbi, valve seisab ees (vastas). – Vt. ka *karauuli*.

karau/sik/ka: *-k* J-Tsv., g. *-aa* J vaht, valvur караульщик.

karau/taa L, pr. *-an*, imperf. *-in* āra ajada, minema peletada про/гонять, -гнать; *jōka lin-*

muu liikuttavad, jōka kassyō karauttavad rl. (itkust.): iga linnu liigutavad (= ajavad lendu), iga kaste (rohult) peletavad (= lähevad varavalges tööle).

karauulli (J-Tsv.), g. -ii = *karaula*; *karauulis seisoma* vahipostil seisma.

karauul'itaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -ōn J, imperf. -in J valvata, vahti pidada караулить.

karav/ana¹ Lu J-Tsv. -ōna J-Tsv., g. -ana Lu -ana ~ -ōna J I. killavoor, fig. karavan караван; J *soikkulaisiit terve karavana ajō narva* terve killavoor soikkolasi (= Soikkola elanikke) sõitis Narva; 2. (kõrge) last (purjelaeva tekil) (высокий) груз на палубе парусного судна; Lu *lastatii baalba kõrkaassi, kutsuttii karavana* (purjelaeva) tekk lastiti kõrgelt (täis), (seda) kutsuti k.; J *aluz on lastis karavōnaka* purjelaeval on (kõrge) last tekil.

karavana² vt. *karavana*.

karavodi K -odi Lu g. -dii K -odii Li ringmäng хоровод; Lu *tütōd õllaa karavoodiz, laulōvōd* tüdrukud on ringmängus, laulavad; K *karavodii tehtii* mängiti (tehti) ringmängu.

karav/ona J -ana Lu, g. -ona: -ana Lu ringmäng, -tants; ringmängulaul хоровод; хороводная песня; J *menimm karavonaz ümpärikkoa* käisime ringmängu ümberringi; Lu *pulmaa karavana pulmaringtants*; Lu *maassi en täā karavanoit, vennäāssi täān* vadja keeli ma ei oska ringmängulaule, vene keeli oskan.

karbuška K I, g. -aa K I (leiva)kannikas, -konts горбушка, краюшка (leiba); K *lōikkaab leivää karbuškaa* lõikab leivakannika; I *vōtað karbuškaa sell'ää tağgaa siod* võtad seod leivakontsu (rätikuga) selja taha. – Vt. ka *kannikka¹, kannikkō¹*.

karetti M Lu J-Must. J-Tsv. I (K-Ahl. Ja-Len.), g. -ii M Lu J I tõld kapera; Lu *karetti on umpinainō, inemin isup karettiz, ep kasu tõld* on kinnine, inimene istub tõllas, ei saa märjaks; Lu *karettis herrad l'uukuttii ja tsäütii kaukaal matkoiz, kõns eb õllu rauta teitā* herrad tegid tõllas lõbusõite ja kaugeid reise (käisid kaugel sõitudes), kui ei olnud (veel) raudteid; M *avazi karetti* tegi tõlla (ukse) lahti; I *juoltii, što šveeda kultōnō kareti on mahhaa tukattug* õeldi, et rootsi kuldne tõld on (Tõllasohu) maha maetud; J *karetti sarajō* tõllakuur. – Vt. ka *kulta-*.

kar/galla [?] (Kr), pr. -kalan Kr frekv. tantsida, karelda плясать, попрыгивать.

kar/gata P Lu Li -gōt J-Tsv. -ata [?] (R-Reg.), pr. -kaan Lu Li J, imperf. -kazin P Li -kōzin Lu J põgeneda, pageda бежать, y-, c-; Lu *miā karkōzin, minnuā ajōttii takkaa i saatii tšiin* ma põgenesin, mind aeti taga ja saadi kätte (kinni);

J *karkajō dalisko pakōnōja on ühellain* põgeneja või pageja on (täenduselt) ühesugused; R *anna tupa tullassen, rihi suoja ollassen, kammarit karataksen* (Reg. 33) rl. *anna tuba tulla* (= kuhu tulla), *soe tare olla* (= kus olla), *kamber pageda* (= kuhu pageda); J *jānes karkaab jooss pakkoō jānes jookseb* (põgeneb joosta) pakku. – Vt. ka *karkōnōssa*.

kargat/taa K -taag I, pr. -av I, imperf. -ti K I. kädistada (haraka kohta) стрекотать (о сорочке); K *aragat kargattivad* harakad kädistasid; 2. kaagutada кудахтать; I *kana muni i alkō kargattaag* kana munes ja hakkas kaagutama.

kargussa Li adv. paost, redust (наречие в форме эл-а от *karku*); *tämä tuli pois kargussa* ta tuli paost ära.

kargulza: -z Li adv. paos, redus (наречие в форме ин-а от *karku*); *tämä senee aigaa õli kõik karguz* ta oli kogu selle aja paos.

kargutta vt. *karkuttaa*.

kargutõll vt. *karkutõlla*.

karhia vt. *karōa*.

karhotella vt. *karotõlla*.

karhōa vt. *karōa*.

karhōit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -ōn J, imperf. -in J sassi ajada, sasida ерошить, взъ-, лохматить, вз-; *karhōiti ivusōd* ajas juuksed sassi.

karik/ka Lu (Ra) -k J-Tsv., g. -aa Lu J pulmaõlu v. -viin; selle joomisega kaasnev pulmakompe obryadovoe svadebnoe pivno ili vodka; svadebnyj obryad v svyazi s etim; J *karikk on lahjaa jakamin pulmōz, lahjaa jakamizōll juuvva karikka k.* on kingituste jagamine pulmas, kingituste jagamisel juuakse pulmaõlut v. -viini; Lu *karikka ku juutii, sis pantii rahhaa stokanaa* kui joodi pulmaõlut v. -viina, (klaasist paarikaupa), siis pandi (pärast) raha klaasi; Ra *siiz issussaa karikkaa kantōmaa* siis istutakse (ringi) pulmaõlut v. -viina jooma; J *suku daritōb noorikkaa, ku isuta karikkōz, se ontši darittōmin, dalisko lahjamin* suguvõsa jagab pruudile pulmakinke, kui istutakse (ringis) pulmaõlut v. -viina joomas, see ongi (pruudile) andide jagamine ehk kinkimine; Lu *tōin pari issuus taas karikkasōd* teine paar istus jälle (ringi) pulmaõlut v. -viina jooma.

kar/isa P J -ssa Lu (Ra), pr. -zōb P Lu J, imperf. -zi P J langeda, (maha) variseda, pudeneda опа/дать, -сть, осыпаться, осыпаться; Lu *lehto karizōp puussa* leht langeb puult; Lu *omena karizōp puussa* õun variseb puult (maha); Lu *vil'lad nurmōll karizōvad* viljad nurmel varisevad; P *vaata, tulizōt sätiet karizōvad maalyō* vaata, tulesädemed langevad maha; P *sielt karizivad vahtšizōd dengad* sealt

pudenesid (maha) vaskrahad. – Vt. ka *karissua*, *karissussa*.

karis/saa¹ Kett. (J-Tsv.), pr. *-an*, imperf. *-in* = *karassaa*¹; J *karis lass* karista last.

karis/saa² (P), pr. *-an*, imperf. *-in* (maha) raputada, varistada стряхивать, осыпать; *a siä nõizõt kasõtta karissamaa* rl. (pulmaitkust:) aga sina hakkad (rohult) kastet varistama (= hakkad varavalges tõusma).

karis/sua Lu J-Tsv. (P), pr. *-ub* Lu J, imperf. *-su* Lu = *karisa*; Lu *vill'a karisub* vili variseb; P *karissuud rütsiev nõsa gruõxattii* (maha)varisenud rukkid tõsta sarja; Lu *tšäessä karissu* pudenes käest (maha); Lu *kormunassa karisub* pudeneb taskust.

karis/sussa (Lu) *-suss* J-Tsv., pr. *-ub* J, imperf. *-suzi*; *-suz* J = *karisa*; Lu *tšülvõ vakka õli painõttu ku siglad, etti ep karisu* [= *karissuizi*] *mitäid läpi* külimit oli pununud justkui sõel(ad), et midagi ei pudeneks läbi.

karis/õlla (Ra) *-õll* J-Tsv. *-ella* (Ku), pr. *-sõlõn*, imperf. *-sõlin* frekv. (maha) poetada, puistata рассыпáть, рассыпать, разбр/асывать, -осить; J *elä karissõd leivää murui maalõd ära* poeta leivaraasukesi põrandale; Ku *siz joonitelti kevvättää kuhjalavoit müütällä pärevaakaaka korjaamas heiniit ken oli karisellud* siis kevaditi jooksis peergorviga mööda kuhjalavasid ja korjas heinu (selle järelt), kes oli maha puistanud.

kari-tšnevõi Li pruun коричневый.

karit/itsa Lu *-sa* J-Must., g. *-saa* Lu noor, poegimata lammast ярка; Lu *lammast kump ebõdõ poikiinnu, sitä kutsutaa karitssa* lammast, kes pole poeginud, seda kutsutakse k.

karja Kett. K L P M Kõ S V Lu L J I (Ku vdjl) *-õ* J-Tsv., g. *-aa* Kett. K Kõ Lu J I kari стадо; L *karja lehmii kari* lehm; Kõ *tuli karja ärtšii* tuli kari härgi; J *karjõ on suuriõ sikojõ* rl. on kari suuri sigu; K *ühs lehmä sitakaz, kõikõd karjaa situb* vs. üks sitane lehm situb kogu karja (täis); Ku *hän oli vassumain lehmä karjaz* kk. tema oli uus lehm karjas; S *karja õli jo mennü väällä* kari oli juba välja läinud; K *karjat tulivat kotoo perää päivää laskua* karjad tulid koju peale päikeseloojangut; L *tševäd jürtsinn karja ja tabuni lazzõttii metseä* kevadisel jüripäeval lasti (lehma)kari ja hobusekari metsa (= metsakarjamaale); J *piik meni karja ajama* teenijatüduruk läks karja (välja) ajama; vdjl *piäb vasatak karjalõd* tuleb karjale vastu minna; J *karjušši ja paastõri od'dõta karjaa* karjus ja abikarjus hoiavad karja; J *kattsozin velloo karjoi* rl. hoidsin (valvasin) venna karju; Lu *karjušši vahip karjaa* karjus valvab karja; I *suuri karja meev*

mettsää, lehmäv meeväv suurõza karjaza suur kari läheb metsa (= metsakarjamaale), lehmäd lähevad suures karjas; J *ärtš karja* härjakari; P *lammast karja* ~ J *lammõs karjõ* lambakari; Kõ *palkatkaa minua karjuššii, tšüülää karja vaattajassi* (Len. 217) (karjaselaulust:) palgake mind karjuseks, küla karja valvajaks; Kõ *kahs talvõa õlin karjaa piikann* kaks talve olin karjatüduruks; J *karjaa ajamizõd päiv* (kevadine) karjalaskepäev; Kõ *jürtsin õli karjaa alkaminõ* jüripäeval oli karja(skäimise) algus; Lu *karja progona* karjatee; Lu *karja maa* karjamaa. – Vt. ka *lammast-, lehmä-*.

karjaa K L P M Lu J I adv. karja (наречие в форме илл-а от *karja*); M *oomniiz varaa läpi tšüülää trubitti, sis kõik nõisivav üleez ajamaa lehmii karjaa* hommikul vara puhus (karjane) küla vahel pasunat, siis tõusid kõik üles lehmi karja ajama; P *ajõ vohot karjaa* ajas kitsed karja; I *paimõd meep karjaa* karjane läheb karja; J *lehmet karjaa, lahzõd marjaa* rl. lehmäd karja, lapsed marjule; L *үкүк үкүк карjaa, үли мерие марjaa* rl. (last hüpitades öeldi:) ү. ү. karja, üle mere marjule; L *kripu, krapu, menen marjaa, suuryõ lehmeä karjaa* rl. k., k., lähen marjule, suurde lehmakarja (= suurt lehmakarja karjatama [?]).

karjaas/õd P M Kõ *-yõ* P *-e* K-Ahl. adv. = *karjaa*; Kõ *lehmiä ajjaas karjaasõd* lehmi aetakse karja; P *taaz minu piäb mennä karjaasyõ* mul tuleb taas karja minna; P *pani minua lammast karjaasõd popasterissi* pani mu lambakarja, karjase abiliseks.

karjak/ko¹ Lu, g. *-oo* Lu karjatalitaja скотник/ца; *karjakkõ süütäb i lühzäb lehmii* karjatalitaja sõõdab ja lüpsab lehmi; *karjakkoja on naisia ja mehiä* karjatalitajaid on naisi ja mehi.

karjak/ko² M, g. *-oo* M 1. isur ижор/ец, -ка; *mind'a õli karjakkõ, soikkolassa tootii* minia oli isur, Soikkolast toodi; *soikkolaz on karjakod, kuttuas karjalaisii tšeele* Soikkolas on isurid, (nende keelt) kutsutakse isuri(te) keeleks; *laukaalla õlivad i karjakod i vad'd'akov* Lauga jõe ümbruses olid (= elased) nii isurid kui ka vadjalased; 2. isuri keel ижорский язык; *emä pajatti karjakkõ* ema rääkis isuri keelt. – Vt. ka *karjala, karjalainõ*.

karjakkõin: *-õkkõin* J-Tsv., g. *-akkõizõd*: *-õkkõizõd* J karjake стадушко.

karjakoira Lu karjakoer пастушья собака.

karjala M Kõ *-õ* Kõ, g. *-aa* 1. (Soikkola) isurite asumisala край, заселённый (сойкинской) ижорой; M *kõhtsizõd tšüülässä algub karjala* Koskolovo külast algab (Soikkola) isurite asumisala; 2. isuri keel ижорский язык; Kõ *kar-*

jalaa tsirjutatta panete kirja isuri keelt. – Vt. ka *karjakko*².

karjalainõ Kõ I -n M Kõ Lu (V) *karjõlainõ* (I), g. -zõd Kõ Lu 1. isur ижор/ец, -ка; Kõ *soikkolaza siäll on kõik karjalaizõd* Soikkolas, seal on kõik isurid; M *mind'a meill on karjalain* minia on meil isur; Kõ *karjalaisii tseelt pajataw* räägib isuri(te) keelt; Kõ *võin karjalaizõd tseelt pajattaa* võin isuri keelt kõnelda; 2. Lu Li *karjalane* карел. – Vt. ka *karjakko*², *karjala*.

karjalaizõssi M = *karjalassi*; *emä pajatti karjalaizõssi* ema rääkis isuri keeles.

karjalassi M isuri keeles на ижорском языке; *karjalassi on makko riigaa pappi* isuri keeles on rehaldjäs m.

karjamaa M Lu Li J *karjõmaa* ~ *karjõ-maa* J-Tsv. *karjamaa* пастбище, выгон; J *kehno on neis tsüliiz elä, kuza om peenet karjõ-maav* halb on neis külades elada, kus on väikesed karjamaad; J *enne talopoik piti karjõmaat pomešikalt* enne sai talupoeg karjamaad mõisnikult.

karjamakautši M *karjõ-makautši* J-Tsv. *karja* magamiskoht стойбище (стада); J *karjõ-makautši om pitsäll süürjüll* *karja* magamiskoht on pikal soosaarel.

karjanikka Ra, g. -aa = *karjušši*.

karjaprogona M *karjatee*, -tanum прогон.

karjassa I -õss J-Tsv. adv. *karjast* (наречие в форме эл-а от *karja*); I *lehmä tuup karjassa, rääguv* lehm tuleb *karjast*, ammub; J *lehed i lampaad ühtaika tulti karjõss kotto* lehmad ja lambad tulid ühel ajal *karjast* koju.

karjazaz P I -az M Lu Li J Ku -õz J-Tsv. adv. *karjas* (наречие в форме ин-а от *karja*); Lu *lehmät tsävrvää karjaz* lehmad käivad *karjas*; Lu *õpõn on dabunaz, a lehm on karjaz* hobune on *hobusekarjas*, aga lehm on (lehma)*karjas*; Lu *karjušši õli karjaz tervee päivvää* *karjane* oli *karjas* terve päeva; Lu *minuu voooro karjaz õlla* minu kord (on) *karjas* olla; P *tsäüzim miä karjaza* ma käisin *karjas*; J *pojukkõin jo on ni suur, jot karjõz jo saab aiko* poisike on juba nii suur, et tuleb *karjas* juba toime; Lu *nii lammas karjaz, nii lehmä karjaz, aina voooro õli* nii *lambakarjas* kui ka *lehmakarjas*, aina oli (karja)*kord*.

karjušši K L P Ke-Set. M Kõ S Po Lu Li J -šš J, g. -šii P M S Lu Li J -ššii M *karjane*, *karjus* пастух; Lu *karjušši vahip karjaa* *karjane* valvab *karja*; Lu *vätsi jo koppihup kokkoo karjuššia palkkaamaa* rahvas koguneb juba kokku *karjust* palkama; M *meil õltii kõikk palkallizõt karjušid, palkaa eessä tehtii töötä* meil olid kõik *palgalised* *karjused*, *palga eest* tegid tööd; Lu *karjušši õli karjaz tervee päivvää, süüvvä võtti kaasa* *karjane* oli *karjas* terve päeva, süüa

võttis kaasa; Lu *ku on suur karja, karjušil on paastõri* kui on suur *kari*, (siis) on *karjusel* *abiline* (abikarjane); Lu *paglatšennääkaa karjušši koko tšezää veetti* *karjane* käis (veetis) kogu suve *pasteldes*; J *karjušši lazzõb luttua* *karjus* puhub *sarve*; J *teill kse oŋ karjušši vooroll* kas teil on *karjane* (söögi)korrall?; Li *karjušillõ anõntii napakakku, loppu se tüü* *karjasele* anti *tööpalk* *kätte*, see *töö* (= *karjaskäimine*) lõppes; M *menin karjuššii* läksin *karjaseks*; J *õma itšä tšäütii karjuššinna* (kogu) oma elu *käidi* *karjaseks* (*karjasena*); J *lehm karjušši tuli voorolõ* *lehmakarjus* tuli (söögi)korralle; Lu *sinuu taatta õli sikojõd karjuššin* minu isa oli *seakarjuseks*; J *karjuššii druba* ~ M *karjuššii truba* *karjasepasun*; J *karjušii suma* *karjasekott*; ■ J .. *tšen on minu inimesii, izraili rahvaa karjušši* (Must. 151) .. kes on minu inimesi, *iisraeli* *rahva* *karjane*. – Vt. ka *lammas-*, *lampuri-*, *lehmä-*, *sika-*. – Vt. ka *karjanikka*.

karjušši-poika: -k J-Tsv. *karjapoiss* пастушок.

karjuššitruba Lu *karjasepasun* пастушья труба.

karjõ vt. *karja*.

karjõ- vt. *karja-*.

karka, karkaa vt. *karkõa*.

karkaht/aa (Lu), pr. -aan, imperf. -iin *järsku* ärgata, unest üles ehmuda *проснуться* внезапно; *karkahti enn aikka ülez* ärkas (*järsku*) enne aega üles. – Vt. ka *karkõnõssa*.

karkaht/assa: -ss J-Tsv., pr. -an: -n J, imperf. -azin: -zin J = *karkahtaa*.

karkalan vt. *kargõlla*.

karkau/ssa: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J *kibedaks* v. mõraks minna *прогорк/ать*, -нуть; *või oŋ karkaunnu* *või* on *läinud* *kibedaks*.

karkau/z: -s J-Tsv., g. -u: -sõd J *kibedus*, mõrudus *горечь*.

karkia vt. *karkõa*.

kar/ko M, g. -goo = *karku*.

kar koosõd M adv. *karaku*, *kargu*, *rettu* (наречие в форме илл-а от *kar/ko*); *tämmää piti mennä karkoosõd* tal tuli *pakku* minna. – Vt. ka *kar/kuu*.

karkot/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõdõn J, imperf. -tõlin J *frekv.* = *karkutõlla*; *mee karkottõ värpõi(t) pihl puuss* mine peleta *varblasi* *pihlapuust*.

kar/ku Li J-Tsv., g. -guu J *pagu*; *pakkumine*, *põgenemine*; *pelgupaik* бегство; *убежище*; Li *karku, pako, tämä on melke-ttä ühtä* (kas) *k.* (või) *p.*, see on (= *tähendab*) *peaaegu* sama. – Vt. ka *karko*.

karkulainõ Lu, g. -zõd Lu *põgenik* беглец.

karkuttaa Lu *kargutta* J-Tsv., pr. -an Lu *kargutõn* J, imperf. -in Lu *kargutin* J **1**. ehmatada, hirmutada пугать, ис-; Lu *võtõtti karkutatti, sis tuõb lanjkõva tauti* (kui) ehmatati, siis tuleb langetõbi; J *jürizemin kargutti lahzõ üle*z müris-tamine ehmatas lapse üles; **2**. äratada будить, paz-; Lu *lahs karkutõttii enn aikka üle*ez, *kõns täll õltii rodimitsav* laps äratati enneaeagu üles, kui tal olid krambid; J *tunnia kuus karkot min-nua üle*z kell kuus ärata mind üles. – Vt. ka *karkotõlla, karkutõlla, karkõttaa, karmia², karmissaa²*.

karkutõlla Li *kargutõll* J-Tsv., pr. -tõlõn: *karguttõõn* J, imperf. -tõlin: *karguttõlin* J frekv. hirmutada; peletada пугать; отпугивать, спугивать; Li *lahsia ep piä karkutõlla* lapsi ei tohi hirmutada; J *koirõt kargutõlla lampait* koerad hirmutavad lambaid. – Vt. ka *karkotõlla*.

karkuu Li J-Tsv. adv. pakku, kargu, rettu (на-речие в форме илл-а от *karku*); Li *tämä meni karkuu, pakõni poiz* ta läks pakku, põgenes ära; J *katti pani menemä koirõss karkuu* kass pani minema koera eest pakku; Li *lei enee karkuu, salamittaa karkazi, pakõni; õpõn võib, inemiin toozõ võib lüvvä karkuu* läks kargu, salamisi pages, põgenes; hobune võib, inimene võib samuti kargu minna. – Vt. ka *karkoosõõ*.

karkõa Lu J I -ia Lu -aa Lu Ra J -a J-Tsv., g. -õa: -aa Lu J kibe, mõru горький; Lu *leppäsii-ni on kõvassi karkia, ku eb õõ valmiz* lepaseen on väga kibe, kui ei ole valmis (= ei ole leotatud v. kupatatud); Lu *rikkaa leip on karkia* vs. *rikka leib on mõru*; Ra *kanaa koolõm, se on karkaa kukka* tulikas, see on kibe lill; J *vaikoll õñ karka maku* vaigul on kibe maitse; J *tehka viij karkapõssi, tšiirep saavva võõraad umalaa* tehke viin kangemaks (kibedamaks, siis) jäävad võõrad kiiremini purju; Lu *karkõa paar*u kibe (= vingune) leil; Lu *tänävä õli karkõa sauna, kõiki püürtüzimmä* täna oli kibe (= vingune) saun, saime kõik peapõirituse; Lu *karkia meeli ~ J karka meeli* mõru meel; J *karka tšüünele-ka* kibeda(te) pisara(te)ga; Lu *kannat karkaav, näed i makkiav* vs. kannata kibedat, (siis) näed (= saad tunda) ka magusat; ■ Lu *karkia viina ~ J karkaa viina* valge viin; Lu *perttsuviina on ookapi karkaata viinaa* pipraviin on valgest viinast odavam. – Vt. ka *karmõa*.

karkõnõssa Lu -õss J-Tsv., pr. -õn Lu J, imperf. -in Lu **1**. järsku ärgata, unest üles eh muda проснуться внезапно; J *tšenle kokuti akkuna de miä karkõnin üle*z keegi koputas aknale ja ma ehmusin unest üles; **2**. Lu põge-neda бежать, у-. – Vt. ka *kargata, karkahtaa, karkahtaassa*.

karkõttaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = karkuttaa.

karlantina Lu *skarla/tiin ~ -t'iin* J-Tsv., g. *kar-lantinaa: -tiinaa ~ -t'iinaa* J sarlakid skarlanti-na; J *med'd'ee lahs ležip skarlatiinõz* meie laps põeb sarlakeid.

karlikka P Lu (K J) -likk ~ -l'ikk J-Tsv., g. -likaa ~ -l'ika J **1**. kääbus; põialpoiss карлик; мальчик с пальчик; Lu *oi ko on peen, niku karlikka* oi, küll on väike, nagu kääbus!; J *elä va süü rokkaa, ni jäät karlikõssi* kui (sa) ei sõõ (ära vaid sõõ) kapsasuppi, siis jääd kääbuseks; K *no karlikad antõvat tälle grobaa* (muinas-jutust:) noh, põialpoisid andsid talle kirs-tu; **2**. adj. kängunud, kääbus- карликовый; J *karlikkaiss puiss kottoa et salvo* kängunud puudest (sa) maja ei ehita.

karma vt. *karmõa*.

karmakaz I -õkaz Lu, g. -akkaa kibekas, mõrk-jas горьковатый, прогорклый; I *puuõuna eb õõg iivä, karmakaz on tämä õun* ei ole hea, ta on kibekas.

karmakka ~ -õkkõ Lu, g. -akaa = *karmakaz*; *a kostraa ku poiz et saannu, siiz leipä tuli kõvassi mussa i karmakka* aga kui (sa) lustet (viljast) välja ei saanud, siis tuli leib väga must ja kibekas.

karmia¹ vt. *karmõa*.

karmia² (Li), pr. -n, imperf. -zin hirmutada пугать, по-; *karmi vähäin* hirmuta natuke. – Vt. ka *karkottaa, karkotõlla, karkuttaa, karkutõlla, karkõttaa, karmissaa²*.

karmis/saa¹ (K J), pr. -an, imperf. -in kibedaks teha прида/вать, -ть горечь; J *katagõll karmi-sõttii, karuu pudgõll süütettii* rl. kadakaga tehti kibedaks, karuputkega sõõdeti.

karmis/saa² M Li, pr. -an M -õn Li, imperf. -in Li **1**. ka impers. hirmutada, kohutada пугать, страшить; M *lassa ep piä karmissaa* last ei tohi hirmutada; Li *tämä tšettäid ep kõnsaiv karmis-sõnnu* tema ei hirmutanud kunagi kedagi; M *minnua kõik karmisav, miä en tõhi sinne mennä* mind lausa kohutab, ma ei julge sinna minna; **2**. karmilt vaos hoida строжить, держать строго; Li *lassa piäp karmissaa, ep piä antaa nii pal'l'o vollia* last tuleb karmilt vaos hoida, ei tohi nii palju voli anda; **3**. karistada наказ/ывать, -ать; Li *tämä jo kõvassi meni koirassi, tätä vähäizee piäp karmissaa* ta on juba väga koeraks läinud, teda tuleb natuke karistada. – Vt. ka *karassaa¹, karissaa¹, karkottaa, karkotõlla, karkuttaa, karkutõlla, karkõttaa, karmia²*.

karmonito (Ku), g. -noo = *kormuna*; *viinapute-li oli karmonnoz* viinapudel oli taskus.

karmõa K P M-Set. Lu -ia Li Ra -a J, g. -õa:

-aa J **1.** kare, jäme(dakoeline); konarlik жёсткий, грубый; неровный; J *tüüss tsäet tulla karmassi* tööst lähevad käed karedaks; J *talopoigõll on karmat tsäet, karmat sõvad* talupoegadel on karedad käed, karedad (jämedakoelised) riided; Li *karmia koori kare* (puu)koor; Lu *karmõa sarka, maa on jäänü sorraassi* konarlik põld, maa on jäänud pankliukuks; **2.** vali, karm строгий, суровый; Li *tämä on karmia lahsijõ päällä* ta on karm (oma) laste vastu; J *karmaa izää tüvännä* rl. karmi isa juures; **3.** kibe горький; K *karmõat lihaa lainazin* rl. kibedat liha neelasin. – Vt. ka *kalhia, kal-kõa, kalpõa, kalõ, karkõa, karskõa, karõa*.

karnaps Lu-Must. J-Must. interj. karnaps, klõps щёлк; Lu *põõriv, põõriv nava pääl, pääseb süämee, teeb karnaps?* – *Võtti* (Must. 159) mõist. pöörleb, pöörleb naba peal, pääseb sisse, teeb karnaps? – *Võti*.

karna-u Li interj. kurnäu, näu мяу; *katti teep karna-u* kass teeb kurnäu.

karnissa vt. *garniza*.

karol'i ~ *-l'* M, g. *-l'ii* kuningas (kaardimängus) король (игральная карта). – Vt. ka *bubi-, ris-si-, tšervi-, viini-*.

karopk, karopka vt. *koropka*.

karot'taa P Lu *-ta* J-Tsv., pr. *-an* Lu *-õn* J, imperf. *-in* Lu J kaarutada (heina) ворошить (сено); P *einäd evät kuiva ilma karottamiss* heinad ei kuiva ilma kaarutamiseta; J *mikä nütt on einä karottõmin, ku vihm tuõp pääle* mis heina kaarutamine (see) nüüd on, kui vihm tuleb peale; J *miä tsäin einä lagottõmaz, a siä mee karottõma* mina käisin heina laotamas, aga sina mine kaarutama.

karotõlla Kett. P Lu Ra J *karhotella* Ku, pr. *-tõlõn: -tõõn* Ra *-tyõn* P, imperf. *-tõlin* P Ra frekv. ← *karottaa*; Lu *kõnz einä kuivab maaz, piäp karotõlla, parõp kuivab* kui hein kuivab maas, peab kaarutama, (siis) kuivab paremini; Ra *miä karottõõn einii, ohtogon paan kokkoo* ma kaarutan heina (heinu), õhtul panen kokku. – Vt. ka *karõtõlla*.

karp'alo Ku *-olo* Ku (Lu), g. *-aloo* Ku jõhvikas клюква.

karp'pa¹ M J, g. *-aa* M J karpkala карп; J *meill karp'poi kasvatoõta* meil kasvatatakse karpkalu.

karp'pa² M, g. *-aa* M = *karpõz*; *tšivijee* pääll *kazvap karp'pa* kivide peal kasvab samblik.

karp'pi K M Lu Li J Ku (P Ra), g. *-ii* P M Lu Ra J Ku karp, toos коробка; J *pikkõrainj karp'pi bulafkoi mahzõb va tsümme kopekka* väike karp nõõpnõelu maksab vaid kümme kopikat; M *tootii suurõt karpit tsäitä* toodi suured tee-

karbid; Lu *karp'pi on kartan karp* on plekist; P *vesimummukaz on jõgõõ põhjaza niku konnaa karp'pii süämmez* puruvanake on jõe põhjas nagu konnakarbi sees; M *tubakaa karp'pi* tubakakarp; Lu *pitška karp'pi* tikutoos; J *ann pitšk karp'iss ühs pitšk* anna tikutoosist üks tikk. – Vt. ka *konna-, konnaa-, konnoo-, nigl-, pitška-, tsäaju-*.

karp'õz M, g. *-põõ* M samblik, karbe лишайник; *a kummat kazvovad nõmmõlla, neitä kuttsuas karp'põõd. ku meev, nämäd jalga alla kropizõvad niku pehmiä poduška* aga mis kasvavad nõmmel, neid kutsutakse samblikeks. Kui lähed, (siis) need krabisevad jalge (jala) all nagu pehme padi; *miõ sitä karpõssa ain väitimme sikolailõ allaa* meie vedasime seda samblikku alati sigadele alla; *tšivi karp'põõd, karp'põjekaa krasitattii sõppõi* kivisamblikud, samblikega värviti riideid. – Vt. ka *karp'pa*².

karru, karrus vt. *karu*.

karrõt'taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J plekiga üle lüüa, murd. karrata обивать, -ть жостью; *vene piäp karrõt'taa de võita, siiz eb nõiz vooma [= vootamaa]* paat tuleb plekiga üle lüüa ja immutada (võida), siis ei hakka lekki-ma.

kar'lsa Li, g. *-zaa* sügelised чесотка; *võlka se on niku karsa tsüüle z võlg, see on nagu sügelis* (küljes). – Vt. ka *karssa, karsta, karstatauti*.

kar'sia Kett. M Lu J (Kõ-Len. Li), pr. *-zin* Kett. M Lu Li J, imperf. *-sizin* Lu J **1.** kraatsida; kraapida царапать; скрести; J *karsi päitä i nõisi üle z kraatsis* pead ja tõusis üles; Lu *izze ent karziv* ise kraatsib ennast; Lu *miä ku nõizin pesemää, sis karsizin šotkal seinäd i lagõõd* kui ma hakkasin pesema, siis kraapisin harjaga seinad ja laed (puhtaks); Lu *miä karsizin roossõõ poiz* ma kraapisin rooste ära; **2.** laasida обрубать, -ить ветви (с бревна); Lu *miä menen mettsää, avitan karsia* ma lähen metsa, aitan (puid) laasida; Lu *karsitud õhzat piäp kokkoo panna i põlõttaa* laasitud oksad tuleb hunnikusse panna ja põletada; Lu *takkaa sahataa, eez mees karziv* takka saetakse, ees mees laasib; **3.** (villa) kraasida чесать, рас- (шерсть); J *villõõ jo on karzittu* villad on juba kraasitud; **4.** (lina) sugeda расчёсывать, -чесать (лён); J *lina kraappima ~ lina karsima* lina sugema; ■ J *mitä väärüitt teit, ku vitsaka pers karzitti* mis kurja sa tegid, et tagumik vitsaga tuliseks tehti? – Vt. ka *kraapata, kraappia*.

kars'ina Ränk M Ja-Len. Lu Li J (I) *-inõ* Lu J-Must. *-in* J-Tsv. *-sina* I, g. *-inaa* Li J **1.** aedik, (sea)sulg; kanakuut; latter загон, (сви-

ной) станок; курятник; стойло; M *võdnad i vazikad õltii karsinaz talled ja vasikad olid aedikus*; M *sigall on karsina, lampaita piittääs karsinaz seal on sulg, lambaid hoitakse (peetakse) aedikus*; Lu *siä õõv juumarätte, sinnua saab viijjä sigaakaa karsinaa sa oled joomakalts, sind võib seaga (ühte) sulgu viia*; J *rihi puhaz niku sigina karsin tuba* (2). sõim nagu seasulg (= segi nagu seapesa); I *kanad tožõ karsinaa paamma; karssina on tehtüg keppilõissä kanad paneme samuti (kana)kuuti; kuut on tehtud keppidest*; J *karsinalta kagrasüüje* rl. latrist kaerasõõja (= hobune); Lu *sigaa karsinõ seasulg*; Lu *lampaa karsinõ lambaeadik*; M *vazikaa karsina vasikaeadik*; (2). sõim ясли; Lu *lehmäl tehää karsina, kuhõõ einää panna, to tämä kõvassi travib einää lehmale tehakse sõim, kuhu heina panna, muidu tallab ta väga heina*; Lu *karsinõ kussa lehmä süüv* (see on) sõim, kust lehm sööb; Lu *lehmää karsinõ on kormuška, kuss lehmä süüb einää; meil on nurkkaa lüütü lavvõd, ja se karsinõ on kõlminurkkinõ lemmasõim on k.*, kust lehm sööb heina; meil on nurka lõõdud lauad, ja see sõim on kolmenurgeline; J *kattsahata, õj ko opõizõõ karsinõz einä vaata, kas hobuse sõimes on heina*. – Vt. ka *lammas-*, *sigaa-*, *sika-*. – Vt. ka *kastra*, *kormuška*.

karskõa P -a J-Tsv., g. -õa: -aa J kare, krobeline жёсткий, грубый; P *karskõav tsäjed* karedad käed; P *näko tuož on karskõa nägu* (= näonahk) on ka kare; J *karska ein* kare hein; J *tsivi-sein on õikõ karska* kivisein on õige krobeline; ■ P *nahka meni karskõassi* kananahk tuli ihule. – Vt. ka *kalhia*, *kalkõa*, *kalpõa*, *kalõ*, *karmõa*, *karõa*.

kars/sa Kett. K P M Kõ J I, g. -aa Kett. P J I. kärn, kärntõbi короста; J *kui on karssa, mee metsää* kui on kärn, mine metsa; P *karssaa iezepii praavitõitii* kärntõbe raviti varemalt (maarõhtudega); P *karssa tsäjed* kärnas käed; 2. sügelised чesотка; M *karssa tsihgav* sügelised sügelevad; K *karssaa ajaass, pantaass kuparossa, võita* sügelisi ravitakse (aetakse ära), pannakse (peale) vitrioli, võid; M *karsalõõ lugõitii* sügelistele loeti nõiasõnu; I *siä õõt karssaza, miä sinnua peltsää* sa oled sügelistes, ma kardan sind. – Vt. ka *karsa*, *karsta*, *karstatauti*.

karssakonna M Kõ S Lu I kärnkonn жаба; Kõ *karssakonnaa älkaa kerttägaa pal'l'aill jalkoill, karssakonna kuzõb jalga pääle, jalka nõizõb vaivattamaa, karssa tuõn* kärnkonna ärge puudutage paljaste jalgadega, kärnkonn kuseb jala peale, jalg hakkab valutama, tuleb kärn;

M *karssakonna sei sippelikkait* kärnkonn sõi sipelgaid. – Vt. ka *karstakonna*.

karst/a Lu J, g. -aa = *karsa*; J *opõzõl on karsta* hobusel on sügelised; Lu *tsihgub, tsäsi on karstaz* sügeleb, käsi on sügelistes.

karstak/laz Lu, g. -kaa kärnane, kärnas покрытый коростами; *karstakonna on krõmelikko, on niku karstakaz* kärnkonn on krobeline, on nagu kärnas. – Vt. ka *karzakaz*.

karstakonna M Kõ S Lu = *karssakonna*; Lu *mee, õõd niku karstakonna* mine (ära), oled (kärnas) nagu kärnkonn.

karstatauti Lu sügelised чesотка; *nõizõp tsiihkumaa, tuõp karstatauti* hakkab sügelema, tulevad sügelised. – Vt. ka *karssa*.

karzak/laz Li, g. -kaa = *karstakaz*; *karzakaz lahsi* kärnane laps.

karzit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an, imperf. -in sügada, kratsida чesать, царапать.

karzit/õlla (J-Tsv.), pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *karzittaa*; *elä karzittõõ pääät, ajad verele* ära kratsi pead, kraabid (ajad) verele.

kar/ta P M Lu Li Ra J I (R-Reg.) -t J-Tsv., g. -raa P M Lu Li Ra J -ra J plekk, kard жесьть; P *batlaška õli karrass tehtü* plasku oli plekist tehtud; M *kartaa lõikataz i rautavittsaa kartasaksijeekaa* plekki ja traati lõigatakse plekikääridega; J *karrõss katod eväd õõ niitii vahvõd* plekist katused ei ole niigi vastupidavad; J *karra juuttõmin* pleki jootmine (tinutamine); Lu *karta katto* plekk-katus; Li *karta truba* plekk-toru; plekk-korsten.

kartabaykka M plekkpurk, -karp (konserviga) жестяная банка, жестянка.

kartainõ I, g. -zõõ = *kartõn*; *kartainõ koropka* plekk-karp.

kartakaasi R-Eur. plekk-kaas жестяная крышка; *siell on vakka kartakaasi, tõin on vakka rautakaasi* (Eur. 40) rl. seal on vakk plekk-kaanega, teine on vakk raudkaanega.

kartakatto Lu I plekk-katus жестяная крыша.

kartalaatka (I) plekk-kauss жестяная посуда; *kartalaadgav i savilaaadgav; puulaatkaa, sitä ep kõlvannug pannag* plekk-kausid ja savikausid; puukaussi, seda ei kõlvanud (ahju) panna.

kartain P Lu -nõ I, g. -zõõ = *kartõn*; P *kar-tazõiz baykkoiz* (konservid on) plekkpurkides ~ plekk-karpides.

kartano J-Must. (Ja-Al.) *Картано* Pal., g. -oo talu крестьянский двор, хутор; Ja *emm õõ koollutta kotoa, katonutta kartanoa* (Al. 49) rl. me ei ole surnu(d) majast, kadunu(d) talust. – Vt. ka *kartino*.

karta-pajki Li plekkprang, -ämber жестяное

ведро; *nüüt on karta-pangid* nüüd (sel ajal) on plekkämbrid.

karta-remeñi Lu plekkvits, plekiriba (näit. vikati kinnitamiseks löe otsa) жестяной обод, жестяная полоска.

kartasaksiv M Li plekikäärid ножницы для жести; M *kartaa lõikataz i rautavittsaa kartasaksijeekaa* plekki ja traati lõigatakse plekikääridega.

kartavaro I plekkvõru, -vits жестяной обод, обруч; *varod, puizõd varod, a nüüt kartavarod* (varem olid tünni)vitsad, puust (tünni)vitsad, aga nüüd (on) plekkvitsad.

kart'ettši ~ **-tš** J-Tsv., g. *-šii* J kartetš картечь; *kart'ettš lusti aukoo pää luhõ* kartetš tegi augu pealuisse.

kartiimänjko M = *karttimänjko*.

kart'ina: -n J-Tsv., g. *-naa* J (seina)pilt картина; *kart'inõd rippussa* (~ *rippuvõt*) seiniill pildid ripuvad seintel; *kart'inõlõ gl'antts on tõmmõttu pääle* pildile on läige peale tõmmatud; *helvetii lusti tüitõ – niku kart'in* pagana ilus tüdruk – nagu pilt.

kartiņka M Lu *-t'ijka* J-Tsv. *-tinka* (M) *-tiinka* P, g. *-tiņkaa* M Lu *-t'ijkaa* J (seina-, raamatu- jne.) pilt картина, картинка; J *teill on lusti rihi, kõik kart'ijkõt seinell* teil on ilus tuba, puha pildid seinäl; P *kartiinkaz õlõn nähnü, etti on tontill sarvõt pääzä* pildil olen näinud, et kuradil on sarved peas; J *kase tširjõ oņ kart'ijkoikaa* see raamat on piltidega; Lu *kartiņka kartta* pildiga mängukaart.

kartinio J-Must., g. *-oo* = *kartano*.

kart-lehto J-Tsv. plekitahvel лист жести.

kart/otška M Lu Ra *-atška* P, g. *-otška* Lu foto, päevapilt фотокарточка; J *enne õli patretti, nüid on kartotška* enne oli (= õeldi) p., nüüd on (= õeldakse) k.; Ra *võtõttii kartotškaa* pildistati.

kartšovka Ränk kütisemaa выжига.

kart'tšia [?] Ränk, pr. *-šin*, imperf. *-tšizin* alet põletada, küstist teha палить подсеку, готовить выжигу.

kart/ta K Lu Li *-t* Lu J-Tsv., g. *-aa* Lu Li J **1.** mängukaart карта (игральная); Li *sakkaan kartav* segan kaardid; Li *mänd'ettii karttaa* mängiti kaarte; Lu *kartaa pelattii rahaa pääle* kaarte mängiti raha peale; K *arponikka vaattaab arvolla karttoikaa, mitä leev* ennustaja ennustab kaartidega, mis tuleb; Lu *mustalaizõt karttoill vizgattii* mustlased panid kaarte; Lu *mustalaizõd nämä karttoill katsottii* mustlased, nemad panid kaarte; Lu *mill on üks lehto karttaa, enepii ebõ-õ* mul on üks mängukaart (kaardileht), rohkem ei ole; Lu *prostoi kartta*

pildita mängukaart; Lu *kartiņka kartta* pildiga mängukaart; Lu *kartaa lehto* (üks) mängukaart (kaardileht); Lu *rüsümäel, jutõltii, õli kartaa baaba* Rüsümäel, õeldi, elas (oli) kaardimoor; Lu *kartta koloda* kaardipakk; **2.** *maakaart* карта (географическая); J *kaze kartaa pääll oņ kõig näütettii: lidnõd, mered, jõgõd* selle kaardi peal on kõik näidatud: linnad, mered, jõed. – Vt. ka *maa-*, *maa-meree-*, *meri-*. – Vt. ka *kartti*.

kart/taa L M (K-Ahl. J-Must.) *-ta* J-Tsv., pr. *-an* M *-õn* J, imperf. *-õn:* *-in* J **1.** hoiduda, vältida избег/ать, -нуть; L *rohuo peälie kartõttii tallata, etteb roho painuiss* rohu peale hoiduti astumast, et rohi ei lamanduks; **2.** *karta* бояться; M *kartab minua* kardab mind; J *kartõm menne kujalõ mokomõll tšilmell* kardan välja minna sellise külмага; J *noor opõin kartõb menne lautilõ* noor hobune kardab parvele minna; ■ Li *kartap kõvassi* segab väga.

kartta-koloda Li kaardipakk, -komplekt колода карт.

kartt/amin: *-õmin* J-Tsv., g. *-amizõd* kartus, hirm боязнь, страх; *sill ebõõ ühtäit karttõmiss: ni jurmõssi meed üli jõgõ hoikka jäät müü* sul ei ole mingit hirmu: lähed nii julgesti õhukest jääd mõõda üle jõe. – Vt. ka *kartuz*.

kart/ti L P M Kõ J-Tsv. I, g. *-ii* L P M J = *kartta*;

1. M *kumpa karttija mäntši, kumpa гармония pilliitti* kes mängis kaarte, kes mängis lõõtspilli; J *noh, on lähettii kluubaa karttia pelama* noh, on mindud klubisse kaarte mängima; J *võtakk sakka kartid, nõizõm mäntšümä* võta sega kaardid, hakkame mängima; J *karttiit segottõma* kaarte segama; J *karttiit jakama* kaarte jagama; J *karti mäntšümizez jutikla: ühzikko, kahzikko ... kuuzikko, tšümnenikko* kaardimängus õeldakse: üks, kaks ... kuus, kümme; L *arpoja on tšen karttiill vaatab, i vetie vaattaass* ennustaja on (see), kes paneb kaarte (ennustab kaarte vaadates), ja vette vaadatakse (= vette vaadates ennustatakse); L *karttiil viskaav* paneb kaarte; Kõ *karttaill arvottii* kaartidega ennustati; **2.** P. – Vt. ka *pää-*, *rivisti-*.

karttimänjko M kaardimäng игра в карты. – Vt. ka *kartiimänjko*.

kartuška Lu, g. *-aa* kompassi roos картушка; *kumpasõz on kartuška* kompassis on roos.

kart/uz [*< e?*] J-Tsv., g. *-uhsõd:* *-tusõd* J kartus боязнь; *ep sell õõ jumala pelkoa ep ko kartuss* ei sel ole jumalapelgust ega -kartust. – Vt. ka *karttamin*.

kartutõlla (K-Ahl.): *entinee ajutoo nainee tšennät tšõutti, ne kavotti, rätet uhtoi, ne upot-i, .. kahet kaatsat kartutteli* (Ahl. 106) rl.

endine ajutu naine köitis pastlad (kokku), need kaotas (ära), uhtus (jala)rätid, need uputas, .. kahed püksid *k*.

kartõin J-Tsv., g. -zõõ J = *kartõn*; *kružgõlõ i tsainikõllõ panti uuvvõt kartõizõt põhjõv* kruusile ja teekannule pandi uued plekist põhjad; *kartõizõlt mañerkõlt lähsi põhjõ väl'lä* plekk-mannergult tuli põhi alt ära.

kartõn M (K-Al.) -õnõ ~ -tõnõ I, g. -õzõõ M plekist, plekk- жестяной; K *vahinikka võtab paņgõv* (puizõv, a ku bõõ puisia, siz võtab kartõzõd) (Al. 40) (pulmakomme:) isamees võtab panged (puust, aga kui pole puust, siis võtab plekist); M *kartõn azõ piäb vällaa tiñnaakaa* plekknõu tuleb tinutada (valada tinaga); M *kartõn plämppä* plekist (lehma)krapp; I *kartõõs katõv* plekk-katused. – Vt. ka *kartainõ*, *kartõin*.

karu Kett. K L P M Kõ S Ja-Len. Lu Li Ra J I Ku (vdjI) -ru ~ -rus Kr *Капо* Tum., g. -uu K P M Kõ Lu Li Ra J Ku *karuu* M vdjI -u J I. karu медведь; P *karu sei meilt vohõv* karu sõi meil(t) kitsed (ära); Ja *karut tsäivät kagraza* karud käisid kaeras; M *karu märizev ~ määrrääv* karu mõirgab; Lu *karu sütsüzüssä teep pezää, veseristaa üül väntüüp tõizõll tsüllell i juttõõv*: *puul üütä on magattu, oh-oh* karu teeb sügisel pesa, kolmekuningapäeva õõl keerab teisele küljele ja ütleb: pool õõd on magatud, oh-oh!; Lu *karu luud luši* karu luges luud (= murdis maha); Ku *suell on ühessemää meehee muisso, a karull on ühessemää meehee voima* vs. hundil on üheksa mehe mõistus, aga karul on üheksa mehe jõud; Lu *ei õõ metts ilm karrua* vs. ei ole mets ilma karuta; Lu *suõssa pakõni, a karruu puuttu* vs. hundi eest pages, aga karule sattus; Lu *suõssa peltšaz, a karullõ joutu* vs. hunti kartis, aga karule sattus; J *karu, kaņr-perz* karu, kaeraperse; Kõ *varma niku karu* tugev nagu karu; Lu *terve niku karu* terve nagu karu; Ra *paks ku karu* paks kui karu; J *jalgõd rissiz niku karull* jalad risti(s) nagu karul; L *mettsä karu* metskaru; J *valkat karud eleit tsülmä põhjõ-meree jäiz* jääkarud elavad külma põhjamere (= Põhja-Jäämere) jääl (jäädes); I *valkõa karu* jääkaru; M *märizi karuu viisiä* mõirgas karu kombel; M *leipä õli mussa niku karuu sitta* leib oli must nagu karusitt; Lu *sell on jalgad niku karu kápälä, varmad i lad'd'ad* sellel on jalad nagu karu kápad, paksud ja laiad; Lu *i ku karuu poik karvanõ* ja karvane nagu karupoeg; J *puu alaa suõ poigõv, karu poigõt kainõlo* rl. puu alla hundipojad, karupojad kaenlasse; L J *karuu pesä* karu pesa; J *karuu jällel* karu jäljed; 2. M-Ränk rabamispink (viljapeksul)

медведь (молотильный каток); ■ J *karu marjõ põld-* e. karumurakas, karuvabarn; J *karuu pudgõll süütettii* karuputkega söödeti; K M *karuu putkõ* karuputk; Ra *karuu kattõr kukitsõp kazell üütä* sõnajalg õitseb sel õõl (= jaaniõõl); M *karuu kaattara ~ karuu kaattõr ~ K M karuu kaatter* ~ Kõ Ra *karuu kaattari* sõnajalg; J *karuu perz õlgkatuse* ungas (karuperse); Lu *pärekatõv teļjää* karuu perseekaa pilpakatused tehakse unkaga. – Vt. ka *meri-, mettsä-, sippl'ikas-, valkaa-*. – Vt. ka *kora*⁵.

karu/n J-Tsv., g. -zõõ karutaoline медведеобразный.

karukaattara M J sõnajalg папоротник; J *karukaattarii on kahõlaisii: ühz on kõlmõõ aaraakaa, a tõin on kõhallin* sõnajalgu on kahesuguseid: üks on kolme haruga, aga teine on sirge.

karukaattari (P) = *karukaattara*; *tehäss vihat kupõ'o-kukkõissa, karu-kaattarõissa, kazgõõ õhsõissa* tehakse (jaani)vihad jaanililledest, sõnajalgadest, kaseokstest.

karukaattõri P *karu-kaattõri* P M -õr P -eri J-Must. = *karukaattara*; P *kupõ'uo vihat tehtii kazgyõ õhsõiss, karu-kaattõrõiss* jaanivihad tehti kaseokstest, sõnajalgadest.

karukápälä J = *karukaattara*.

karuperskatõ Li unkaga õlgkatus, ungaskatus (karupersekatõ) четырёхскатная соломенная крыша с отверстиями (дымоволоками) в обоих щипцах; *katto on tehtü karuperseekaa, karuperskatõ* (õlg)katus on tehtud unkaga, ungaskatus.

karuperze Ränk M Kõ Ra (Ku) -z Li = *karuuperze*; Ra *enne õli karuperze, se õli ümmärkõin, õiki entine* varemalt oli (õlgkatusel) ungas, see oli ümmargune, õige endisaegne.

karupesä Ränk = *karuuperze*.

karupoika (K) karupoeg медвежонок; *suu alaa suõõ poigan, karupoigat kainaloo, revoo poigad reisii välüi* rl. suu alla hundipojad, karupojad kaenlasse, rebasepojad reite vahele.

karuputkõ (K) karuputk борщевик. – Vt. ka *karuu-putkõ*.

karu-samm/al: -õl J-Tsv. karusammal, käolina кукушкин лён.

karuzik/ko (M), g. -oo karulaas, tihe põlismets пуца; *siäl on suurõd metsäd, mennäz mee tää kuhõ karuzikkolaisõõ, karud võivad süüvvä* seal on suured metsad, lähevad (minnakse) mine tea kuhu karulaantesse, karud võivad (neid ära) süüa.

karutähti Lu Suur v. Väike Vanker (tähtkuju) Большая или Малая Медведица (созвездие); *on suur karutähti ja peen karutähti, karutähhee*

mukaa leövetä pohjatähti on Suur Vanker ja Väike Vanker, Vankri järgi leitakse Põhjanaan.

karuu-marja: -õ J-Tsv. põld- e. karumurakas, karuvabarn сизая ежевика, куманика.

karuuperze (Ku) *karuu-perze* M ungas, unkaauk, olv, olviauk, suitsuauk (karuperse) дымоволок («медвежий зад»); M *kaŋtoo õttsa bõõ katõttu lautojeekaa, a on õlgõõkaa kõikk ümperikkoa, kuttsuas karuu-perze* katuse ots ei ole kaetud laudadega, vaid on ümberringi kõik õlgedega, (seda) kutsutakse karuperseks (unkaks); Ku *siz enepää eb mennüid uhzess, a siz meni karuuperssiiss* siis (suits) enam ei läinud uksest, vaid siis läks unkaaugust (unkaaukudest). – Vt. ka *karuperze*.

karuu-putkõ (J-Tsv.), pl. *karuu-pudgõõ* J-Tsv. = *karuputkõ*.

kar/va K L P M Kõ S Lu Li J I Ku (Ra) -võ Lu J -v Lu J-Tsv. *Карва* Tum., g. -vaa P M Lu J Ku -va J I. karv, harjas волос(ок), шерстинка, щетинка; Kõ *inehmizell on kainaloza karvad* inimesel on kaenla all karvad; Kõ *domovikka on mokom niku inehmiin, a karvojeekaa* majahaldjas on nagu inimene, aga karvane (karvadega); K *pantii šuuba tõziippäi pahuppäi karvat päällä* kasukas pandi teistpidi (selga), pahupidi, karvad väljaspool; Lu *katil on karvat siirillää* kassil on karvad turris; Lu *tševväässä lehmältä ajap karvaa* kevadel ajab lehm (lehmalt) karva; J *koir ajap karvaa* koer ajab karva; J *opõin heitep karvaa* hobune ajab (heidab) karva; Lu *ku sika on tapõttu, siis karvaa ajõtaa pois tulõõkaa* kui siga on tapetud, siis karva (harjaseid) aetakse (ära) tulega; Kõ *koirall on piitšä karva* koeral on pikk karv; Lu *ku vana takku tokup poiz, niitt on lehmä uuvvõl karvõl* kui vana takk (= takune karv) langeb ära, siis (nüüd) on lehmalt uus karv; J *õpõn üvää karvaa ep kantannud* hobune head karva ei kandnud (= oli viletsa väljanägemisega); Lu *ühs ivusõõ karv ilma suudimatta eb lähe* vs. üks(ki) juuksekarv ei lange ilma ette määramata (peast); P *mill elo õli niku ivuhysõ karva* kk. mu elu oli nagu juuksekarv(a otsas); Lu *mulkuu karvad* (mehe) kubemekarvad; J *ruumõs karva ihukarv*; Lu *kulma karvad* kulmukarvad; Lu *ripsi karvad* ripsmekarvad; Ra *silme karvõõ* ripsmed; 2. karv, värvus, värv масть, окраска, цвет; L *mõnõllaizõll karvall on matoi* madusid on mitmesugust karva; K *mõnikaz domovikka suvaav mussaa karvaa lehmää* mõni majahaldjas armastab musta karva lehma; M *kraaskazin i tuli mokom iloza karva* värvisin ja tuli niisugune ilus värv; Kõ *kaŋgaz õli niku kahta karvaa, kõltõzõlla i rohhoozõlla* lõuend oli nagu

kaht värv, kollakas ja rohekas; Ku *ukolookall on seittsemää karvaa* vikerkaarel on seitse värv; J *õsa mokom kamal'ikk, jot karva müü* (karvõlt, karva poolta) kõlpaiss saraffõnaka pit-tä osta niisugune pluus, et värv pooltest kõlbaks sarafaniga kanda; J *karvõlt väl'lä menemä* värv kaotama, pleekima (värvist välja minema); Lu *õpõn on iiree karvaa* hobune on hiirekarva (= hiirhall ~ hiirukas); J *kase sitts on taivaa karva* see sits on taevakarva; P *meillä on kurgõt tuhga karvaa* meil on kured tuhakarva; Lu *iila on savõõ karvaa* (mere)muda on savikarva; M *kohvii karvaa* kohvipruun (kohvikarva). – Vt. ka *ivus-, kulma-, kulta-, parta-, silm-, vesi-*.

karwa vt. *kõrva*.

karvahattu M karvamüts меховая шапка.

karva/inõ Kõ (M) -dnee K-Ahl. -ine Lu-Must. J-Must. Ku-Len. -in Li Ra, g. -izõõ Ra 1. karvane волосатый, шерстистый; Kõ *pahapool õli karvainõ* vanakurat oli karvane; Lu *karvaine hõühõitää, kuhõ pal'l'as pissettää?* – Alõnõ (Must. 159) mõist. karvane (tuleb) ammuli ajada, kuhu paljas pistetakse? – Labakinnas; 2. -karva, -karvaline, -värviline какого-либо цвета, какой-либо масти; Li *kullaa karvain* kullakarvaline; 3. -sugune, -sarnane, -taoline похожий на кого-то, чьей-либо масти; Ra *minuu karvain se meni tšuidittamaa, tšen õli uhkaa, eb mennü* minusugune, see läks jõulusandiks, kes oli uhke, ei läinud. – Vt. ka *liiva-, roho-, rohoo-, savuu-*. – Vt. ka *karvakaz, karvalliin, karvanõ, karvõin, karvõnõ*.

karvajalka L karvajalg, -käpp мохнатая нога, мохнатая лапа; (laulust:) *ato tulõp susi suuryõ suukaa, a karu karvajalgaakaa* muidu tuleb hunt suure suuga, aga karu karvajalaga.

karv/akaz Lu I -õkaz Ra -õkõz J, g. -akkaa Lu -õkkaa J = *karvõnõ*; J *ku tšäed õlla karvõkkaad, jutõlla: se on rikaz inimn* kui käed on karvased, (siis) öeldakse: see on rikas inimene; I *karvakaš tšäsi* karvane käsi.

karvalliin M-Set. J, g. -zõõ -karva, -karvaline, -värviline какого-либо цвета, какой-либо масти; M *süämmessä siirulliin, viirulliin, päältä kullaa karvalliin*. Luukka (Set. 18) mõist. seest siiruline, viiruline, pealt kullakarvaline? – Sibul; J *taivaz on talmaa karvalliin* rl. taevas on udukarva (= sompus). – Vt. ka *karvainõ, karvanõ, karvõin*.

karvamato Lu päevakoer (rõõvik) мохнатая гусеница.

karva/nõ ~ -n Lu -ne R-Lõn., g. -zõõ Lu 1. karvane волосатый, шерстистый; Lu *karva-siini on päält kauniz, alapooli on niku karvanõ*

kaseriisikas: on pealt punane (= roosa), alapool on nagu karvane; Lu *mõnikas pani karvassõ põvvõõ, ko võõrõtti lassa nännässe, štoby lah-si peltšäis mõni pani* (midagi) karvast põue, kui võõrutas last rinnast, et laps pelgaks; Lu *mill kazvõvad kehnoo elookaa karvazõt täiõ kk. mulle kasvavad viletsa eluga karvased täid* (selga); **2.** -karva, karvaline, -värviline какого-либо цвета, какой-либо масти; R *savu karvane kanani* (Lön. 695) rl. mu suitsukarva kana. – Vt. ka *kahs-, kõlmi-*. – Vt. ka *karvainõ, karvakaz, karvalliin, karvõin, karvõnõ*.

karvasiini M Lu J I-Len. *karva-siini* Lu -siini J -seeni Lu karvase servaga riisikas (kaseriisikas, kollariisikas, valge riisikas jne.) розовая волнушка, жёлтый груздь, белянка и др.; M *karvasiined, neet kazvaas kahtšizikkoz* kaseriisikad, need kasvavad kaasikus; Lu *karvasiini on päält kauniz, alapooli on niku karvanõ, servät painuvad ala poolõ* kaseriisikas on pealt punane (= roosa), alapool on nagu karvane, servad painuvad allapoole.

karvašaapka Lu karvamüts меховая шапка; *elä mee kepkaaka, paa karvašaapka* ära mine sonimütsiga, pane karvamüts (pähe).

karvatšentsšä Lu *karva-tšentsšä* (K-Ahl.) karvapastel (karvasest nahast pastel) меховой поршень; Lu *karvatšentsšä on tehtü vanass šuuba nahgass* karvapastel on tehtud vanast kasukanahast; Lu *ühtä koosia ku paglatšentsšä i karvatšentsšä* ühtemoodi (on) nii pastel kui ka karvapastel; Lu *karvatšennäikkaa ed mennüüd märtšää* karvapastlaga (sa) ei läinud märja sisse (= märga kohta).

karvli Lu, g. -ii Lu saamas (vahe paadi või (purje)laeva küljelaudade otste vahel) стык (досок лодки); *karvi onõ kahõõ lavvaa õtsaa väli, karvissa voovav, piep konopoittaa* saamas on kahe lauaoatsa vahe (paadis), saamast lekib, tuleb tihtida.

karvõin Lu Li Ra J-Tsv. (M), g. -zõõ Lu Ra -zõõ J = *karvainõ*; **1.** Lu *tšen on karvõin, on õnnõlikaz kes on karvane* (= karvase ihuga), on õnnelik; J *vevvell onj karvõizõd jalgõõd vennal* on karvased jalad; J *karvõim pooli* karvane pool (riidel); **2.** J *iiree karvõin opõin* hiirekarva (= hiirhall ~ hiirukas) hobune; Li *mõnõõ karvõin* mitmevärviline, mitut karva; **3.** J *sinu karvõin* sinuataoline. – Vt. ka *kahs-, kõlmi-, nell'ä, ravvaa-, taivaa-*.

karvõinõ ~ -n M, g. -zõõ M karvane волосатый, шерстистый; *pal'las karvõzõõ meep. Tšäsi i alõtsõ* (Set. 18) mõist. paljas läheb karvasesse? – Käsi ja labakinnas; *sill on karvõzõt tšäed* sul on karvased käed. – Vt. ka *mõnõõ-, roho-*. – Vt. ka *karvainõ, karvakaz, karvanõ*.

karvõnõssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J karvaseks muutuda, karvadega kattuda обр-рстать щетиной, косматеть; *voosika šokad alkõvõt karvõnõss* aastatega hakkavad palged karvaseks muutuma.

karvõs/sua J-Tsv., pr. -un, imperf. -suzin = *karvõnõssa*.

karvõs/sussa: -suss J-Tsv., pr. -un, imperf. -suzin = *karvõnõssa*.

karlõa (P) *karrõa* M -hõa ~ -hia Lu **1.** kare, krobeline, ebatasane, konarlik неровный, шершавый, ухабистый; Lu *lauta ebõõ üvässi strugattu, on jätettü karhiassi* laud ei ole hästi hõõveldatud, on jäetud karedaks; M *puull on karrõa koori* puul on krobeline koor; M *karrõa karta, eb õõ lakkõa* ebatasane plekk, ei ole sile; P *lipõata lidnateetä, karõata* kaivoteetä rl. (mööda) libedat linnateed, konarlikku kae-vuteed; Lu *karhõa jää* konarlik jää; **2.** kare, kõva жёсткий; M *karrõad lehov* (kasel on) karedad lehed. – Vt. ka *kalhia, kalkõa, kalpõa, kalõ, karmõa, karskõa*.

karõtõlla (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *karõtõlõ-* J-Must. = *karõtõlla*.

kas¹ vt. *kaasa*.

kas² vt. *kaaz*.

kas³ vt. *kase¹*.

kasa¹ Lu Li (Ra), g. *kazaa* Li (kirve)kand, -silm; -laba обух; лопасть (топора); Lu *tširveell on kasa i hamar* kirvel on kand ja silm; Li *tširvee kasa* kirve kand; Ra *mikä tširvee kasaz*. – *lassu tširvee kasaz* rl. mis (on) kirve kannal? – Laast (on) kirve kannal.

kasa² Kr = *koza*.

kasa-poiko Kr kitsetall козлёнок. – Vt. ka *kitt-sivoona*.

kaschka Kr (orig.: keski). – Vt. ka *tšehsi*.

kaschke vt. *kahtši*.

kasle¹ Kett. K U L M Kõ S Po Lu Li Ra J I -se K-Ahl. M Lu J I -õ K R L P V I (K M Kõ J) *kaz* K P Lu *kas* K Lu -s L P *Káce* Pal.₂ Ii-reg.₁ *Kácä* Ii-reg.₁, g. *kazee* M Lu Li J *kazee* M *kazzee* M I -õõ K -yõ P *kajee ~ kajjee ~ kai/ee ~ -jee ~ -jje* I, pl. *kan/e* L M Kõ Lu J I -ee M-Set. *kannee* I -ed S Lu I -ned S -need Lu -õ K-Al. R L P Li I -õõ Al. K-Set. M see этот, эта, это; L *kase bõlõ üvä iniehmiin, kass on paha voima* see pole hea inimene, see see on kiruvaim; M *vot mõnikkaad eb uzgottu kasta vaat, mõned ei uskunud seda*; Po *antaas pikari viinaa, juvõs kase vällää* antakse peeker viina, juuakse see ära; M *kazell siz i lõ-pub* sellega siis lõpebki; M *kase õltii mokomad rahvaad, etti täättii tehä pal'lo pahhaa* need (see) olid niisugused inimesed, et oskasid teha palju paha; L *starikka juttõli: võta, kane sinuu*

taat ütles: võta, need on sinu (omad); S *kummad on tultu kosimaa, kannelee annab rätid* kes on tulnud kosima, neile annab rätid; P *kaz azza eb önnissunud, meni üli tsäjee* see asi ei õnnestunud, läks viltu (üle käe); M *viina vei viipurii kazzee mehhee* kk. (joodiku kohta öeldakse:) viin viis selle mehe Viiburisse; P *kanoi sōnoi laulōittii ain* neid värse lauldi alati; S *meez jāi kašsōō sōitta* mees jäi sellesse sõtta (= langes selles sõjas); Lu *vohma on kazell maalla pilgattava* loll on selles maailmas pilgata; I *meez ōli kaissa talossa* mees oli sellest talust; I *ka-jeza jōgōza matala valsi* selles jões (on) madal vesi; Ra *miä kazel talvia jāin gluhoissi* ma jäin sel talvel kurdiks; K *kasenna talvenna evät javot mahsa linnas kui kōlmii, nell'ii rubl'ii* (Ahl. 43) sel talvel ei maksa jahu linnas rohkem kui kolm-neli rubla; P *kazōll aikaa tollal* (sel ajal); Lu *kaniil päiviil* neil päevil. – Vt. ka *nät*.

kase² vt. *kasō¹*.

kasesama (M) *kas-sama* P seesama этот самый, тот самый; M *si lähzin mehele kašseesammaa tsūllää* siis läksin mehele sellesesamasse kül-
la.

kasetta vt. *kazetta*.

kasi [*< e?*] J-Tsv. imper. *kasi* прочь, убирайся; *kasi menemä* *kasi* minema!

kasila (K-Al.), pr. *kazin*, imperf. *-zin* *kasida* ухаживать, приводить в порядок; *evād ūlene ōmad tsäev, kasizivad sōbrav* (Al. 48) rl. ei tõuse omad käed, kasisid sōbra(tari)d.

kasik/az¹ Lu J *-ōz* J (Lu), g. *-kaa* Lu J *kastehein* полевица; Lu *kasikkaa paat kuvol, siod niku rüüzōlkkia* *kasteheina* paned kubusse, seod nagu rukkiōlgi; Lu *kasikaz einä* *kastehein*. – Vt. ka *kasikazeinä, kasikka, kasikkain, kassōōroho, kasō-einä, kasōroho*.

kasik/az²: *-ōs* J-Must., g. *-kaa* *kaigas, teivas, malakas* палка; *piäb etsiä .. piitšä kasikōs* (Must. 149) *tuleb otsida .. pikk kaigas; ūhzi vel'lä meni kattia toomaa, tōinō kukkōa i minjä kasikōssa toomaa* (Must. 149) üks vend läks kassi tooma, teine kukke, ja minia (läks) *kai-gast tooma*.

kasikazeinä: *kasikōzeinä* Lu = *kasikaz¹*.

kasik/ka Lu, g. *-aa* Lu = *kasikaz¹*.

kasikkain ~ kazikkain J, g. *kasikkaizōō*: *-zōō* J = *kasikaz¹*; *vōtin ūhee ohtajazōō, katkōzin kazikkaizōō* rl. võtsin ühe ohaka, katkusin *kasteheina*.

kasin vt. *kassina*.

kasi/uta P (Kett. K R-Eur. R-Reg. Kō-Len.) *-vuta* (K-Ahl. K-Al.), pr. *-un*: *-vun* K-Ahl., imperf. *-uzin* (ennast) *pesta, (ennast) kasida* обихаживаться; K *tsūlpee veellä tsūmmenel-*

lä, kasiu kahōssamalla (Al. 45) rl. vihtle ennast kümne veega, *kasi* ennast kaheksaga; R *terve nuori tsūlpeüttä [= tsūlpeünüttä], kalani kasionutta* (Reg. 23) rl. tere, (mu) vihelnud peig, (tere), mu pesnud kala (= peig).

kasjan/a L, g. *-aa* = *kasjana-päivä; kōrkōa vuosi on kasjana, kasjanalyō shuuzittii* liigaastal on *kasjanipäev, kasjanipäeval* peeti jumalateenistust.

kasjana-päivä *kasjanipäev* (29. II) Касьянов день; *kahtsūmmett ūhessämäll tsislall fevralia ōli kasjana-päivä* kahekümneme üheksandal veebruaril oli *kasjanipäev*.

kass vt. *kase¹*.

kasisa¹ Kett. Salm., K L P M Kō S Po Lu Ra J I (R-Reg. vdjI) *-sō* Lu Ra *-s* J-Tsv., g. *-aa* S Lu J *kašsaa* M I *kassaa* vdjI *pats, (juukse) palmik; palmik, pōimik* коса (у девушки); сплетённые в косу волосы, грива и т. д.; J *kazvo millō kassa piitšä, kassa piitšä, tukkō tui-mō* rl. *kasvas mulle pikk pats, pikk pats, tugev tuhk; Lu tūttō isub rihez, kassa on kujal. ahjo i truba* mõist. *tüdruk istub toas, pats on õues?* – Ahi ja korsten; L *kassaz ōli piitšä lintti* (juukse)palmikus oli pikk pael; P *kassa on pletittämizess purkaunnu* *pats* on põimest lahti hargnenud; K *kassa lahgotōtti vetšerina-ehtagonna [= -ōhtagonna]* *iezä lavvaa issumissa* (Al. 30) (pruudi) *pats* harutati lahti lahkumisōhtul enne lauda istumist; M *rivvaa nauhav ōltii pletitettii kōlmōlla tsēillä nii kašsaa moodaa* sääremähise paelad olid punutud kolme keermega, nii *patsi* moodi; S *tüttäret tsäütii, rütšeesee kasat pletitettii kupol'onn* *tüdrukud* käisid, punusid *jaanipäeval* rukkisse *palmikud*; M *kōōz arō-nōv kassa, siiz meev mehele senel voota, a ku eb arōnō, siiz isub tütterikkon* kui (rukki)palmik hargneb lahti, siis lähed sel aastal mehele, aga kui ei hargne, siis istud (vana)tüdrukuna; J *pletid ivusōt kassaa* punud juuksed *patsi*; P *kassa on kassaza* *pats* on põimes; J *piitšäd ivusōt tehtii kasalōō* *pikad* juuksed *pōimiti* (tehti) *patsiks*; I *kōikōō arjaa opōzōllō kasolla pletti* kogu laka *pōimis* hobusel *palmikutesse*; Po *ehittäz opōzōt kassaloissa* *hobused* ehitakse (laka)palmikutega; Lu *kassa lintti ~ J kass l'intti* *patsipael*. – Vt. ka *piitšä*.

kass/a²: *-ō* J-Tsv., g. *-aa* J *kassa* *kacca; kassōss vōtin sata rubl'a, jäänüsed jätin kassaa* võtsin *kassast* sada rubla, *ülejäänu(d)* jätisin *kassasse*.

kas/saa Kett. K P M Kō Lu Ra J (Pi Ke Li) *-sa* J-Tsv. *-saag* I (vdjI), pr. *-an* Kett. K P M Kō Pi Ke Lu Ra J *kašsaa* vdjI, imperf. *-ōn* P *-in* Lu Ra *-ōin* J-Tsv. *kasta, märjaks* teha, niisutada; *likku panna* мочить, смачивать, промочить,

намачивать, спрыскивать, оплёскивать водой; M *tšäsi kasõttii mõilaa veetee* käsi kasteti seebivette; J *kassõga saija paatõgaa* kasteke saia siirupisse; Lu *vihta kasõttii tšülmäz veez i pantii varijee tšivijee pääl* viht kasteti külma vette (külmas vees) ja pandi tuliste (kerise)-kivide peale; P *vihmakullii piikav, ep saa leho päält nokka kassaa* vihmakass vinguib, ei saa lehe pealt nokka kasta; P *piäp suuta kassaa, piäp süätä jahuttaa* rl. peab suud kastma, peab südant jahutama; P *vihma vähäizyõ kassõ maata* vihm kastis natuke maad; M *leivät kassaa*z *veeka* leivad kastetakse veega märjaks (pärast ahjust võtmist); P *tüttärikod joxsivad vassaa karjusilõ* i *kassõvat karjusii* tüdrukud jooksid karjusele vastu ja kastsid karjuse märjaks (karjalaskepäeval); J *häälüzin märänneis saappõgoiz de kasõin jalgõv* käisin katkistes saabastes ja tegin jalad märjaks; Lu *tšen kasav, se i kuivõtav* kk. (kui vihm teeb loo märjaks, siis öeldakse:) kes kastab, see ka kuivatab; Kõ *kanğass kasõttii jõka õhtago* lõuendit niisutati igal õhtul; J *linnõsõd oñ kasõttu, nõissa olut keitemä* linnased on niisutatud, hakatakse õlut pruulima; Lu *miä kasin seemened likkoomaa* ma panin seemned ligunema; Ra *peremmain kassii sõvat pesulohanğaa* perenaine pani pesu(d) pesuvanni likku. – Vt. ka *kasuttaa*.

kas-sama vt. *kasesama*.

kassanauha (K-AI.) patsipael ленточка в кося; *õmassaz kassassaz võtab kassanauhaa, lintii* (AI. 28) võtab oma patsist patsipaela, lindi.

kassap/ää Lu (K R-Eur. P Kõ-Len.) -eä L *kassõpää* J fig. palmikpea, neiu (tütarlapse hellitusnimi rahvalauludes) девушка (bukv.: голова с косою; ласкательное название девушки в народных песнях); L *viimeinõ õhtago kassapeänä õlla* viimane õhtu palmikpeana (= neiuna) olla; P *linapäätä liuguttaaza, kassapäitä kallõttaaza* rl. linapead (= neidu) sõidutades, palmikpäid (= neide) vedades; R *la tuob tuho tüttarile [= tüttärille], kato muile kassapäile* (Eur. 42) rl. las tuleb häving tütreile, kadu muile palmikpäile; J *kanazill kassõpäil* rl. kanakestel palmikpeadel; Lu *kassapää tüttö* palmikpea-tüdruk.

kasse vt. *kase*¹.

kass/ee M Lu Li -yõ P -e M siia sioda; Lu *miä tahon jäävvä kassée elämää* ma tahan jääda siia elama; Li *kui siä õõd aikaunnu kassée* kuidas sina oled siia sattunud?; P *tulõ tänne, tulõ kassyõ on sama azza* tule t. v. tule k. on sama asi (= tähendavad ühte ja sama asja); M *rissint-sä tõi kirstuu noorikõõ talossa kassée ženiğaa*

talloo ristiisa tõi kirstu pruudi talust siia peigmehe tallu. – Vt. ka *kasseppaikkaa*.

kasse/essaa Li -ssaa J-Tsv. -essaag I 1. siisaadik, siamaale до сюда, до сих пор; I *kasseessaag märtsä õõv i lumõza* siisaadik oled märg ja lumine; 2. siiani, seniajani до сих пор, до настоящего времени; J *kassessaa veel eb mahõnnu võlkaa* vihmakass seniajani ei ole veel võlga ära maksnud; J *oho*; *kassessaa tüü ain õlitt tšüläz* oho, seniajani olite te üha külas! – Vt. ka *kazettassaa*.

kass/ena K-Ahl. -enna Ar. K-Ahl. M-Set. -ennõ Li -enn Kõ Li J -en Lu Li J-Must. J-Tsv. I -õna K-AI. M -õnna AI. -õn P M Li *kasõn* Kõ Lu siin здесь, тут; K *õle siä kassenna uhsee takana* (Ahl. 111) ole sa siin ukse taga; P *kassõn bõlõ kyõzniiit talvõa* siin pole kunagi talve; Kõ *kassenn süvajarvõz õli jarvi-isä* siin Süvajarves oli järvehaldjas; I *meill on kassen õjaz lähe* meil on siin ojas allikas; J *lauutti oñ kassem poollaa jõkkia* [sic!] parv on siinpool jõge. – Vt. ka *kassimpaikkaa, kassina*.

kass/enta: -õnt P = *kazetta*; *tämä kassõnt kõhal-laa meni* ta läks siit otse.

kasseppaikkaa I siia, siia kohta, siia paika sioda, в это место. – Vt. ka *kassee*.

kassesik/ko K-Ahl., g. -oo = *kahtsizikko*.

kassii/tä: -t J-Must. = *kazetta*; *kassiiit poolõss jordana jõkkõa* (Must. 155) siitpoolt Jordani jõge.

kassik/ko K-Ahl., g. -oo = *kahtsizikko*.

kassimpaikkaa Lu siin, siin paigas, siin kohas здесь, в этом месте; *kassimpaikkaa püüzim-mä kallaa* siin paigas püüdsime kala. – Vt. ka *kassena*.

kassilna ~ -nõ Lu -n Lu Li -nn Lu Ra *kasin* Lu = *kassena*; Lu *enne vähä kassin koiria peettii* varemalt peeti siin vähe koeri; Li *kassin tšettää eb õõ* siin ei ole kedagi.

kassilintä: -nd Li = *kazetta*; *meni kassinõ müütää* läks siit mööda.

kassir/a Lu, g. -aa *kassiiir*, *kassapidaja* кассир.

kassto-issA vt. *kahtõ-ššõmõtta*.

kassu/a P M Kõ Lu J-Tsv. (Ra), pr. *kasun* M Lu J, imperf. -zin M Lu J -in [sic!] Kõ märjaks saada промок/ать, -нуть; Lu *miä kassuzin vihmõz, sõvat kassuzivõv* ma sain vihma käes (vihmas) märjaks, rõivad said märjaks; Ra *uhz eb mee paikõlõ, taitaa on kassunnu* uks ei lähe kinni (paigale), vist on märjaks saanud (= niiskusest paisunud); J *lõñk tšiuutto kassu de kõikkina ahasu* (villane) kampsun sai märjaks ja läks päris kokku; M *nii õli suur vihma, miä kassuzin läpizee läpi* oli nii suur vihm, (et) ma sain läbi-

märjaks; J *kassuzimm räpälessi* saime armetult märjaks. – Vt. ka *kassussa, kassuussa*.

kassunn/lu J-Tsv., g. -*uu* J märg, vettinud мокрый, вымокший, намокший.

kassuri vt. *kasuri*.

kassulssa Lu -*ss* J-Tsv., pr. *kasun* Lu J, imperf. -*zin* Lu J = *kassua*; J *emm ehtinnü pääss varjoo de kassuzimm vihmõss* me ei jõudnud varjule minna ja saime vihma käes (vihmast) märjaks; Lu *jalk ep kasu* jalg ei saa (saapas) märjaks.

kassulussa: -*ussag* I, pr. -*un*: -*u*, imperf. -*uzin*: -*jõõ* **1.** märjaks saada промок/ать, -нуть; *vihma tuli, miä kassujõõ* vihma tuli, ma sain märjaks; *miä en tahoc kassuussag* ma ei taha märjaks saada; **2.** liguneda намок/ать, -нуть; *sõvav pañnii kassuumaa* panin pesu ligunema. – Vt. ka *kassua, kassussa*.

kassõ¹ vt. *kassa*.

kassõ² vt. *kasõ*.

kassõ- vt. ka *kasse-*.

kassõmizi J-Tsv. leotades, leotamisi размачивая.

kassõpää vt. *kassapää*.

kassõroho vt. *kasõroho*.

kassõõroho S = *kasikaz¹*.

kastarli K-Ahl. R-Lõn., g. -*ii* K-Ahl. -*i* R-Lõn. kindlus, kants крепость, град (Ahl. orig.: fäste); K *läpi linna linnukaiset, läpi kastarii kanaset* (Ahl. 102) rl. läbi linna, linnukesed, läbi kantsi, kanakesed (= neukesed); K *eb õe lidnotta alepi, kastaria kalttozapi* (Ahl. 105) rl. (meie küla) ei ole linnakesest madalam, kantsist madalam.

kasterle (R-Reg.), g. -*ee* = *kastari*; *tulin peätü võttamaze, lidna hävittämäzi, kasterea kahotamazi* (Reg. 39) rl. tulin pead võtma, linna hävitama, kantsi purustama.

kastõiššõmõv, kastõ-šmõtta, kastõ-ššõmõtt, kastõššõmõtta vt. *kahstõ-ššõmõtta*.

kastjum/a Po, g. -*aa* ülikond костюм.

kastr/a M Li, g. -*aa* M (lamba-, lehma-, hobuse)soim ясли; M *lampaila on kastra. mokoma on tehtü nell'änurkkõin, süämee paad einäv, a lampaad ümperikkoa võivad jõka poolõlta süüvvää lammastel on sõim. On tehtud niisugune neljanurgeline, paned heinad sisse, aga lambad võivad ümberringi igast küljest (igalt poolt) süüa; Li *kastra on tehtü pulikkaissa, lampaat säält pulikkõjõõ välissä süütii, lehmät süüvvää päältä* sõim on tehtud pulkadest, lambad sõid sealt pulkade vahelt, lehmad söövad pealt; Li *panit siä lehmälee kastraa einää* kas sa panid lehmale heinu sõime?; Li *lehmää kastrara* lehmasoim; Li *õpõzõõ kastra* hobusesõim;*

M *kastraa sampaad* sõime (nurga)postid. – Vt. ka *karsina, kormuška*.

kastru/li Lu Li -*li* J-Tsv., g. -*lii*: -*lii* J kastrul kastrуля; Lu *valan vettä tšugunikkaa, kastru-lii valan vett malmppotti, kastrulisse*; J *nõsa kastrul'i pliitõlt maha* tõsta kastrul pliidilt maha.

kastrul'kla M, g. -*aa* = *kastruli*.

kasula (Lu-Must. J-Must.), pr. *kazun* J-Must. -*n* Lu-Must., imperf. -*zin* kasvada расти; *hos niitü tšümmene kõrtaa päiväv, a vill ain kasub. rihemaa* (Must. 159) mõist. niida kas või kümme korda päevas, aga vili aina kasvab? – Rehe põrand.

kasluri Ränk K-Ahl. M Kõ Lu -*suri* Lu I, g. -*urii*: -*surii* Lu kiin, raske raienuga косарь (нож); M *kasuri õli tšämmelee lad'd'uutta* kiin oli kämblalaiune; Lu *kassurikaalõikõtaa kapussaa* kiiniga raiutakse kapsaid (peeneks).

kasut'aa (U J) -*ta* J-Tsv., pr. -*an* U -*õn* J, imperf. -*in* J niisutada, märjaks teha пром/ачивать, -очить, нам/ачивать, -очить, зам/ачивать, -очить; M *sis kasutan linnahsõv* siis niisutan linnased; J *vihm kasutõv* vihm teeb märjaks. – Vt. ka *kassaa, kasõlla*.

kasv- vt. *kazv-*.

kasvo: Кяво [< sm] Pal.₁ nägu лицо.

kasõ¹ vdJ L P M Lu J-Tsv. -*e* K-Ahl. (Ku) -*sõ* Lu Li Ra J -*õg* Set. vdJ I -*õh* vdJ I, g. -*sõõ* M Lu J I -*syõ* L -*sõ* J **1.** kaste (looduses) poca; P *maaz õli kasõ* kaste oli maas; Lu *päivä ku nõisi, kasõ kuivi* kui päike tõusis, kaste kuivas; M *laa kasõ lõõp kane kossiad, sis tuõp pehmiäp einä* las kaste niisutab neid heinakaari, siis tuleb pehmem hein; J *oomnikko kassõt tšiiire* kuivassa hommikukasted kuivavad kiiresti; M *tällee hot sülli silmiisee, ain leeb jumalaa kasõ* temale kas või süлга näkku (silmisses), ikka on (nagu) jumala kaste (= ikka ei mõju); **2.** kaste, soust; munaroog подливка, соус; яичница; M *sis tehtii mokoma kasõ, sinne pantii smetanaa, võita, rikottii muna* siis tehti niisugune kaste, sinna pandi hapukoort, võid, lõõdi muna (peale) katki; M *kassõõ sis kasõttii l'epõskod'd'eekaa* kastmesse siis kasteti karaskeid; J *süüka kasõtt, jõka päiv tätä lavvõlõ evät paa* söõge muna-rooga, iga päev seda lauale ei panda. – Vt. ka *või-*.

kasõ² vt. *kase¹*.

kasõ-einä M Kõ S = *kasikaz¹*.

kasõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*sõlin*: -*sõõn* J, imperf. -*sõlin* J frekv. kasta, niisutada поливать, мочить; *maa on niitši kasõlta, a tiüü veel kasõõtt* maa on niigi kastetud, aga te veel kastate. – Vt. ka *kassaa, kasut'aa*.

kasõn vt. *kassena*.

kasõmalja: *kasemalja* Ku kastmekauss, -pott miska, горшок для соуса; *se trengi mäni sinne riiehe lakkaa, di sittu kasemaljaa* (muinasjutust:) see sulane läks sinna rehe lakka ja sittus kastmekaussi.

kasõpiimä M kohupiimakaste (kohupiim, millesse on segatud hapukoort) творог со сметаной; *kasõpiimä on voroga smetanaakaa* kohupiimakaste on kohupiim hapukoorega.

kasõroho M *kassõroho* S = *kasikaz*¹.

kašami-irovõli I, g. -i = *kašamiravõin*; *kašami-irovõli sarafana* kašmiirist sarafan.

kašamiravõil/n (K-Al.), g. -zõð kašmiir-, kašmiirist кашемировый; .. *kõlmõssi kašamiravõizõssi povoinikassi* .. (Al. 17) (riiet) kolme kašmiirist tanu jaoks.

kaššali K-Ahl. K-Al. P Lu -õli ~ -eli Lu Li J-Tsv. *koššeli* J-Must., g. -alii Lu -õlii J märss, kasetohust paun; peergudest märsskorv; кошель из бересты; корзина из лучины; P *kaššali tehtii kazgõð tohossa* märss tehti kasetohust; K *siz võttavad kaššalissa viinaa i piiragaa* (Al. 30) siis võtavad märssist viina ja pirukat; P *menen võõraazii, panõn kaššaliesyõ kaasa kõik sakuskad* lähen võõrusele, panen märssi kaasa kõik suupisted; Lu *kaššali on päress tehtü, seneekaa tsäütii marjaz i seenez* märsskorv on peergudest tehtud, sellega käidi marjul ja seenel; Lu *kaššali õli niku vakka, õli suurõpi i niku katto õli pääl, niku suu õli kuhõð valõttii* märsskorv oli nagu korv, oli suurem ja nagu kaas oli peal, nagu suu oli, kuhu valati; J *kaššelit sell'ez lähetti gruzasõ* märsskorvid seljas, mindi kaseriisikale; Lu *tsäimmä õmaa mehekaa gruzaz, siäl talitus tsäimme, suurõt kaššõlit tõimma* käisime (käisin oma) mehega kaseriisikaid korjamas, seal Talitus käisime, suure märsskorvi(täie)d tõime. – Vt. ka *kala-*, *toho-*. – Vt. ka *koššo*.

kaššalplää: -eä L kolumats (lastehirmutus) кошей; *tulõp suuri kaššalpeä* tuleb suur kolumats.

kaššo vt. *koššo*.

kaz vt. *kase*¹.

kazakika L Lu (U) -k J-Tsv., g. -aa Lu J kasakas казак; J *helvetti, ku lofkossi isub opõizõ sell'ez, niku kazakk pagan, kui kindlalt (osavalt) istub* hobuse seljas, nagu kasakas; U *õnko õmas puola ali kazakkod'd'õð puola* kas (ta) on omade poolel või kasakate poolel?; ■ J *vol'noi kazakk* vaba inimene.

kazar/ma (M Kõ-Len. Ja-Len. V) -m J-Tsv., g. -maa: -ma J kasarm казарма; J *sõtamehed eletä kazarmoiz sõdurid* elavad kasarmutes; V *a soldatid vietii kazarmaa* aga sõdurid viidi kasarmusse.

kazatš/ka: -k J-Tsv., g. -kaa: -ka J kasatšokk казачок; *teep kazatška niku viihkuri ja kal'tuv: uh-naa* vihub kasatšokki (tantsida) nagu tuulis-pask ja karjub: uhnaa!

kazd'ikko vt. *kazikko*.

kazet/ta Li Ra *kasetta* J-Must. -t J-Tsv. siit отсюда; Li *mee kazetta poiz* mine siit ära!; Ra *virstaa kõlmõt kazetta versta kolm siit; J veelko sinnua saab kasetta riihessä väl'lää* (Must. 149) kas sind saab siit majast (toast) välja?; J *teemme kazett irress kahs bruussa teeme siit* (= sellest) palgist kaks prussi; J *kazett (siitte) poolta siit poolt*. – Vt. ka *kassenta, kassiitä, kassiintä, kazetta*.

kazett/assaa: -õssaa J-Tsv. siitsaadik, siiani, siimaale до сюда, до сих пор; *lõikkaa rihm kazettõssaa kattši lõika* niit siitsaadik katki. – Vt. ka *kasseessaa*.

kazikkain vt. *kasikkain*.

kazikko M *kaazikko* Kõ -zikko M Kõ -d'ikko I, g. -ikoo = *kahtšizikko*; M *kazikko, se on kah-tšimettsä* kaasik, see on kasemets.

kazitt/a Lu -õ Li = *kazetta*; Lu *petterii väitimmä kazitta alkoi* Peterburi vedasime siit (kütte)-puid; Li *sis kazittõ kõik panimmõ bulafkõikaa tsüini, što ep tuulõjaiseiz* siis panime siit kõik vedrunõeltega kinni, et (tuul) ei puhuks (läbi).

kazõnk/a P Lu (J-Tsv.), g. -aa Lu (kroonu) viinapood казёнка (винная лавка); Lu *kazõnkaz müütii viinaa viinapoes müüdi viina; J kõrt tä-nävä on šabaššu-päiv, siiz lähemme kazõnkasõð* (kui) täna on kord (juba) töö lõpetamise päev, siis lähme viinapoodi.

kazõnnyilnõ (P), g. -zõð kroonu-, казённый; *mehell õlivat kazõnnyizõt sõvad* melholid kroonurõivad (seljas).

kazõnšikka Lu -nšikka P, g. -nšikka Lu viinakaupmees (kroonu viinapoes) откупщик в казёнке.

kazovk/a Ränk, g. -aa saag pila.

kazikko vt. *kazikko*.

kazv/aa K L P M Po Lu (Kõ Li J) *kasvaa* (K-Ahl. R-Eur. R-Lõn. J-Must.) -aag I, pr. -an K P M Kõ Po Lu Li Ra -õn Lu J, imperf. -õn: -in K L M Kõ Lu J -iin K M -azin Lu 1. kasvada расти, вырастать, вырасти; Lu *se lahs kazvav silmää nähéz* see laps kasvab silmanähtavalt; M *lahzõt peened i oolta vähä, lahzõt kazvavad i oolta enäpi* lapsed väikesed ja muret (hoolt) vähe, lapsed kasvavad ja muret rohkem; M *anna miä vaatastaan, kui siä kazvid* las ma vaatan (korraks), kuidas sa oled kasvanud (kasvasid); P *siz juollaz etti üvässi kazvat kui vihmaa sataab da päivää paisav* siis öeldakse, et kasvad hästi, kui vihma sajab ja päike(st) paistab; M

täm on armatoo lahz, kazvab ilma emmää ta on vaeslaps, kasvab ilma emata; K müö kōö-hänn kazvimma me kasvasime vaes(t)ena; I siä viil pikkōnō, pal'lo piäb kazvaag sillōō sa (oled) veel väikene, sul tuleb palju kasvada; M peen sika, kumpa ep kazva, siitä meil ain kutsuttii sōlmusika väike siga, kes ei kasva, seda kutsuti meil ikka s. (= kängus siga, murd. kagarik); Lu tüü nüid jo kazvitta suurōssi te olete nüüd juba suureks kasvanud; L tämä kazvi ai-vuo iloza ta kasvas väga ilus(aks); Lu kannoo mukkaa i võsa kazvav vs. kännu järgi kasvab võsugi; I kuza rüüzroho kazvab, sinnek kaivak kaivo kus luste kasvab, sinna kaeva kaev; L pantii kazvamaa kōikkōa: kapussaa, fjoklaa, i kōikkōa pandi kōike kasvama: kapsast, peeti ja kōike; P vil'lat kazvavad üväd viljad kasvavad head; M noor kazvava puu noor kasvav puu; Lu luukka on kazvōnnu putkii sibul on kasvanud putke; Po paju kazvap pōōsaa paju kasvab pōōsana; 2. kasvada, sugeneda, tekkida vyrastat', заводиться, появляться; Lu kuza on üvä maa, rüütšees kazvap kahs päätä kus on hea maa, (seal) kasvab rukkil(e) kaks pead; M lahs pajatap suurijō juttujō välili, siz juōllaz: elä tujkōō, varaa vananōv, kazvap pittsä parta (kui) laps räägib suurte (inimeste) juttude vahela, siis öeldakse: ära tüki (vahela), vananed vare, (sulle) kasvab pikk habe; Lu parta kazvi, a meeltä ebōō kk. habe kasvas, aga mõistust ei ole; Lu mill kazvōvad kehnoo elookaa karvazōt täid kk. mulle kasvavad viletsa eluga karvased täid (selga); Lu kaō kazvab silmää, silmijee kae kasvab silma, silmadesse; Lu välissä kazvab mitälee tsättee, tsippaa on vahel tekib midagi kätte, on valus; P villet kazvatav tsätiesie (vesi)-villid tulevad (tekivad) kätte. – Vt. ka kazvoa, kazvolla, kazvossa, kazvōlla.

kazvannu M: tämä öli jo kazvannu tütrikko jo ta oli juba vanatüdruk; kazvannu poika vana-poiss.

kazvatikko Kett. K-Ahl. M Lu Li -ōitikko Lu, g. -atikoo M Lu Li kasvandik, kasulaps воспитани/к, -ца; Lu tšel böllu vanōpia, se on kazvatikko kel polnud vanemaid, see on kasvandik; M pojo on täddii kazvatikko poiss on tädi kasulaps; ■ Lu koto kazvōitikko õpōn kodukasvatatud hobune. – Vt. ka koto-. – Vt. ka kazvatti, kazvotikko.

kazvat/taa K L M Lu J (R P Kō) kasvattaa (R-Reg. J-Must.) kazvōttaa Lu -taag I, pr. -an R Lu J, imperf. -in K L Kō Lu J -ii I I. kasvatada; idandada растить, выра/щивать, -стить; воспит/ывать, -ать; прора/щивать, -стить; Kō ni miä kazvatin vell'ia nii kaugaa ku jo

kazvivad siis ma kasvatasin vendasid nii kaua, kui juba kasvasid (suureks); P õlimma müö ühie ennie i ädää kazvatōttu rl. me olime ühe ema ja isa kasvatatud; Lu miä kazvatin lahzōd ilma meessä, kōlmōt tükküü ma kasvatasin lapsed (üles) ilma meheta, kolm tükki; Lu se on sukkurill süüüett, se on alvōss kazvōtt see on suhkruga söödettud, see on halvasti kasvatatud; I siz meilä öli õma koto kazvatattug õpōnōd siis meil oli oma kodukasvatatud hobune; J jōka puu, mikä ü(v)vää vil'laa eb kasvata lõikataa maalō (Must. 153) iga puu, mis head vilja ei kasvata, raiutakse maha; Lu kōik päivüt kazvataa päike kasvatab kōike; L leipeä kazvattaassa kasvataatakse vilja; M kazvatamma pomidorōita kasvatame tomateid; Lu õzrass kazvatōttii linnasōv odrast idandati linnaseid; 2. J-Must. (silmskudumisel) silmi juurde luua, (silmskoe-ese) kasvatada нара/щивать, -стить (петли при вязании); ■ Lu tammia kazvatav kasvatab tiritamme; Lu tsäüv niku tammia kazvatav käib (kätel), (nagu) kasvatab tiritamia. – Vt. ka kazvatōlla, kazvottaa, kazvotōlla.

kazvattaja: kasvattaja (R-Eur. R-Lön.), g. -aa: kasvattajaa R-Eur., pl. -ad L kasvataja; pl. vanemad воспитатель, -ница, родитель, -ница; родители; R püüti veljeltä isäni, kasvattajaa kalaltani, jätti peenenä peräle (Eur. 36) rl. võttis (püüdis) vennalt (mu) isa, kasvataja mu kalalt, jättis (ta) väikesena järele; L kalliit kasvattajad kallid vanemad. – Vt. kazvattōlija.

kazvattajain (R-Reg.) kasvattajain (R-Lön.), g. -zōō dem. kasvataja родитель, -ница. – Vt. ka kazvattōlijōinō.

kazvat/iti K-Ahl., g. -ii = kazvatikko.

kazvattua P M Kō Ra (Ja-Len. Li) -ōttua Lu, pr. -atub M Li, imperf. -attu M Kō külge v. sisse kasvada; kinni v. täis kasvada врост/ать, -и, зарост/ать, -и, срост/ать, -и, прираст/ать, -и; Lu õpōzōl kazvōttuvad lumi komkōd jalkojōn allō, tsirvee hamaral lüvvää poiz hobusel tekivad (kasvavad) lumekamb jalgade alla, kirvesilmaga lüüakse ära; Kōb rooska kazvattu sihhee kaskōō piits kasvas sinna kase külge (kinni); P nüid ontši siel kazgōs se ruoska kazvattunnu puu süämmiesie nüüd ongi seal kases see piits kasvanud puu sisse; Ja nüt rissi jo on kazvattunnu maahas (Len. 250) nüüd on rist juba vajunud (kasvanud) maa sisse; M silmäd, nüid näväd niku kazvattuass päältä rohhookaa mülkad, nüüd nad nagu kasvavad pealt rohu-ga kinni; M nii kazvatub, jaa, nii kazvatup puu, seness ep kuivōō puu nii kasvab (haav puul) kinni, jah, nii kasvab puu kinni, sellest puu ei kuiva; ■ Ra rinnad õltii kazvattunnōōd suurōss

tüüss ahistas rindu (rinnad olid kinni) suurest tööst. – Vt. ka *kazvottua*.

kazvattõlija L, hrl. pl. -ad L = *kazvattaja*; *minnu kallit kazvattõlijad* rl. minu kallid vanemad.

kazvattõlijõinõ P, g. -zõõ P dem. kasvataja; pl. vanemad воспитатель, -ница, родитель, -ница; родители; *ätäni kallis kazvattõlijõinõ* rl. mu isa, (mu) kallis kasvataja; *ku minnu kall'it kazvattõlijõizõt katozivad* rl. kui mu kallid vanemad surid (kadusid). – Vt. ka *kazvattajain*.

kazvatõlla: *kasvatella* (R-Eur. R-Lön.), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. kasvatada воспитывать; *kui mie kasvattelin katonnu kannettuni* (Eur. 45) rl. kuidas ma kasvatasin oma kadunud kantut (= last). – Vt. ka *kazvotõlla*.

kazvo Kett. K L M Kõ J (Lu) *kasvo* K-Sj. R-Eur. *Казво* Pal.₁ K-reg.₂ li-reg.₁, g. -oo ~ -o J 1. (keha)kasv рост; M *kõrkõa pojo, kõrkõata kazvoa* pikk noormees, pikka kasvu; Lu *peen inemin, peentõ kazvoa* väike inimene, lühikest (väikest) kasvu; J *näd'd'e peres kõiki õlla matala kazvoka* nende peres on kõik väikese kasvuga; J *kazvoa müü talle jo võib anta kuustõis-sümmed voott kasvu järgi võib talle anda juba kuusteist aastat*; J *ühee suuruzõõ* (*kazvo poollõss*) ühesuurused (kasvu poolest); 2. kasv, kasvamine, kasvuvõime рост, вырастание; R *üvä kasvo kalaleni* (Eur. 38) rl. hea kasv mu kalal (= peiul); J *uguritsad itteese mentii üvässi, a kazvoa bõõ kurgid läksid (tänavu) hästi idanema, aga ei kasva (kasvu ei ole)*; J *rüttstiil tänävoonn leep peej kazvo, liika kuivõd on tševäi ilmõd* rukkeil tuleb tänavu vilets kasv, kevadeilמד on liiga kuivad; J *tänävoonn rüttšell on suur kazvo tänavu on rukkil hea kasv*; K *ühsi vihta õnni vihta, tõine vihta kazvo vihta* (Salm.₁ 773) rl. üks viht (on) õnneviht, teine viht (on) kasvuviht; 3. J-Tsv. kasum рост, прибыль; 4. Kett. kasu польза; ■ J *poik jo tuli tšehs kazvosõ roeg kasvas juba noorukiks*. – Vt. ka *kazvotuz*.

kazvoa M Lu Li J (K-Al. P Ra Ku) *kasvoa* (Kr) -ua J, pr. -on P M Lu Li J Ku, pl. 3. p. *kaswowod* Kr, imperf. -ozin K Li J -oin M -in Li = *kazvaa*; 1. K *kui kazvoizõ, kalani, ülenid üvä-tapanõ* (Al. 46) rl. kuidas kasvasid, mu kala (= peiust vend), sirgusid, (mu) hea; J *izääkaa tšen kazvo, see õli kõikkinaa umnoip ku miä kes kasvas (üles) isaga, see oli kõigiti targem kui mina*; J *sie kazvot suurõss sa kasvad suureks*; J *elä va kuuntõõ sõna ni kazvod izäs kalttõim pilluri* kui sa ei kuula sõna (ära vaid kuula sõna), siis kasvad oma isa taoliseks sänikaelaks; J *kui elävõ* – *passibo, il'õkkõitta kazvon* kuidas elad? – Tänan, pisitasa elan (kasvan); P

siä vihta kuiva, a miä kazvon (jaaniõhtuse tava kohaselt vihta saunakatusel visates õeldi:) sina, viht, (oled) kuiv(anud), aga mina kasvan; Ra *mettsüz kazvotaa kõikõllaizõt puud* metsas kasvavad igasugused puud; M *õzra kazvo üvvii* oder kasvas hästi; J *sakkassi kazvoma* tihedalt (~ tihedaks) kasvama; J *õras kazvop pläkkiinnaa* oras kasvab laikudena; M *seemened lätii kazvomaa* seemned läksid kasvama (= idanema); 2. J *kazvo millõ kassa pittsä* rl. kasvas mulle pikk pats; J *nütt on nõissu noori mettsä, kazvonnu kommiat koivud* rl. nüüd on tõusnud noor mets, kasvanud toredad kased; Li *uusikad jäiväd leikkõmõttõ, kazvivad uuvvõt taimõd* (maasika)väädid jäid lõikamata, kasvased uued taimed; Lu *tšippiä pääl kazvob rupi* haava peale kasvab koorik; Li *mõnikkaal kazvob gorba* mõnel(e) kasvab küür (selga).

kazvoin vt. *tšezzee-*.

kazvoja: -õ J-Tsv., g. -aa kasvav подрастающий. – Vt. ka *tšezze-*. – Vt. ka *kazvolain*.

kazvokannikkõ Li J-Must. kasukannikas, esimene kannikas (leival) первая горбушка (хлеба); Li *esimeizessi lõikattii leivälte kazvokannikkõ poiz* kõigepealt lõigati leivalt kasukannikas ära.

kazvolain J-Tsv., g. -zõõ: -zõ = *kazvoja*.

kazvolin J-Tsv.: *tšehs kazvolin* alaealine, kasvualealine.

kazvolla J, pr. -õn, imperf. -in J = *kazvossa*; *kui miä kazvolin kanainõ* rl. kui ma kasvasin, kanake (= neiuke). – Vt. ka *kazvõlla*.

kazvöllin vt. *tšess-*.

kazvöllinõ vt. *tšezzee-*.

kazvomettsä Li *kazvo-mettse* J-Tsv. 1. kasumets, noor mets подрос, молодняк (о лесе); J *kazvo-mettsäs on tšeelettii daazõ vits lõikõ* kasumetsast on keelatud isegi vitsa lõigata; 2. Li puukool питомник.

kazvo-opõin J-Tsv. sälg, kasuhobune, noor hobune молодая лошадь.

kazvo-paik/ka: -k J-Tsv. sünni-, kodupaik родной край.

kazvoparvi Lu Li *kazvo-parvi* J-Tsv. 1. kasvu-, eakaaslane, kaasaegne сверстник, -ца, ровесник, -ца; 1. Li *tämõ on minuu kazvoparvi, niku ühtä vootta on sünnüttü, ühezä kazvottu* tema on minu kasvukaaslane, nagu ühel aastal on sünnitud, koos (on) kasvatud; Lu *minuu kazvoparvõd jo on kooltu aikaa* minu eakaaslane on juba ammu surnud; Li *saunnaiss ain mentii kattsomaa kazvoparvõd i sukulaizõõ* nurganaist läksid vaatama ikka eakaaslased ja sugulased; 2. J-Tsv. sõbranna, sõbratar подруга.

kazvo/ssa (J-Tsv.), pr. -n, imperf. -zin kasvada

расти, вырастать; *sõsar ja vell' kazvosti ühee taza õde ja vend kasvasid võrdselt; arbutit kazvovõd (kazvossa) lõunas poolõll* arbuusid kasvavad lõuna pool. – Vt. ka *kazvaa, kazvoa, kazvolla, kazvõlla*.

kazvotik/ko J-Tsv., g. -oo = *kazvatikko*; *näüll va onj kazvotikko, õmii(t) lahsi ebõ-õ* neil on vaid kasulaps, omi lapsi seie.

kazvot/taa Lu Li J Ku -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kasvatada, kasvada lasta растить, выра/щивать, -стить, отра/щивать, -стить; J *kõrt lahzõ sünnitiit, siiz i kazvot* (kui) kord lapse sünnitasid, siis ka kasvata; J *ann va lahzõlõõ voli, ni kazvotõd kräntsiü* anna vaid lapsele voli, siis kasvatad (tües) krantsi; J *ahtas põlloz üvã rüüis et kazvot* vs. kitsal põllul (sa) head rukist ei kasvata; J *kazvotta võib lahsiit, vattsa, parta, omem puit* kasvatada võib lapsi, kõhtu, habet, õunapuid; J *miã kazvotin kassojõ* rl. ma kasvatasin patse; Ku *duumazimma kazvottaa suuresi* mõtlesime (metskitse) suureks kasvatada; J *viha kazvotõma* viha koguma (kasvatama). – Vt. ka *kazvattaa, kazvatõlla, kazvotõlla*.

kazvot/tua (M), pr. -uv, imperf. -tu M täis v. kinni v. umbe kasvada, võssa kasvada зараст/ать, -и; *niitü kõik kazvottu* heinamaa on kõik võssa kasvanud. – Vt. ka *kazvattua*.

kazvot/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ ~ -zõ J 1. (keha)-kasv рост; *suurõõ (pitsäü) kazvotusõka* inimini suure (pika) kasvuga inimene; 2. kasv, kasvamine, kasvuvõime рост, вырастание; *kõvassi kuiv tševãd, roholl ebõõ mittiit kazvotuss* väga kuiv kevad, rohul ei ole mingit kasvu. – Vt. ka *kazvo*.

kazvot/õlla J, pr. -tõlõn, imperf. -tõlin J = *kazvatõlla*; *emüd minnuu kazvotõli* rl. emake mind kasvatas.

kazvo-tüttõ J-Tsv. kasutütar приёмная дочь.

kazvovesi: *kasvovesi* (R-Lõn.) kasvuvesi (kasvamist soodustav vesi) живительная вода (вода, содействующая росту); *ristiveessä vot-taja, .. kasvoveessä kantaja* (Lõn. 184) rl. ristimisveest võtja, .. kasvuveest kanaja.

kazvovihta R-Reg. *kazvo-vihta* K-Ahl. kasvoviht венник, содействующий росту; K *kõlmas vihta kazvo-vihta* (Ahl. 91) rl. kolmas viht (on) kasvuvihht.

kazvõ- vt. ka *kazva-*.

kazvõllla Ra, pr. -õn, imperf. -in Ra = *kazvossa*; *kui mie kazvõlin kanainõ* rl. kui ma kasvasin, kanake.

kata [?] *Kama* Pal. 2 äke борона.

kat/la Lu, g. -aa = *kadrina*.

katalga Kett. K P M Kõ Lu Li I (U) -gõ ~ -g J, g. -gaa K P Kõ Lu Li J kadakas можжевельник;

K *vot siäll on mokomas paikkaa kataga, ladvaakaa mahaa kahs aarain pantu* vaat seal on niisuguses kohas kadakas, kaheharuline, ladvaga (allapoole) maha pandud; Lu *pannaa astjaa linnasõd, siz allõ i välili panna katagoi* pannakse astjasse linnased, siis alla ja vahele pannakse kadakaid; K *ku lahsi rääku, katagaakaa suitsutattii* kui laps karjus, suitsutati (teda) kadakaga; P *õli painõttu katagass varo* oli painutatud kadakast võru; J *süüntü de alki präkiss niku katag* vihastas ja hakkas pragisema (= riidlema, sõimama) nagu kadakas (põledes); J *nõmmõõ katag om pitts, tämäss rohkup tehhä kalmolõ rissiit* nõmmekadakas on kõrge (pikk), sellest tehakse enamasti hauale riste; K *katagaa marjoiss õlutta tšihutõttii* kadakamarjadest pruuliti õlut; Ra *puu eb õõ, katagaa pehko* ei ole puu, (on) kadakapõõsas; Lu *kataga pehko* kadakapõõsas; I *aitaa tetsi, .. pantii kataga keppilõillä tšiin* (äi) tegi aeda, .. (see) pandi kadakakeppidega kinni; Li *kataga puu* kadakapuu (= -puit). – Vt. ka *kataja*.

katagamarja Li I *katag-marja* (J-Tsv.) kadakamarjи можжевелина, можжевёловая ягода; J *etsi katak-pehko, kummõz om pal'l'o katag-marja* otsi kadakapõõsas, millel on palju kadakamarju.

katagapehko Lu I *kataga-pehko* Lu *katak-pehko* J-Tsv. = *katagapõõzaz*.

katagapuu M kadakas, kadakapuu можжевельник; *katagapuu, senessä tehãz rissijã, vot sitã kuttsuaz rissipuu* kadakas, sellest tehakse riste, vaat seda kutsutakse ristipuuks.

katagapõõzaz M kadakapõõsas можжевёловый куст; *katagapõõzaz, tämã kõvassi pisseev* kadakapõõsas, see torgib kõvasti. – Vt. ka *katagapehko, katajapehko*.

katagasiini M tõmmuriisikas чёрный груздь, чернушка; *katagasiined, neet suvvaavat kazvaa katagapõõsajõ välizã; nävãd on päältã musãd* tõmmuriisikad, need armastavad kasvada kadakapõõsaste vahel; nad on pealt mustad.

katagavesi M kadakavesi (kadakatega keedetud vesi) можжевёловый отвар; *tšihutattii katagavettã õlutta vartõõ* keedeti kadakavett õlle jaoks.

katagõin J I (Kett. K), g. -zõõ K J -zõ J kadakane, kadaka- можжевёловый; K *meni mies sennee katagõizõõ kepii tõi* läks mees, tõi selle kadakase kepi; J *võta katagõizõõll vitsall vähãize tšikut takapoolt müü võta* löõ kadakaoksaga (kadakase vitsaga) pisut mõõda tagumikku.

kataja Lu J Ku -õ Lu, g. -aa Lu J = *kataga*; J *kataja on pisselikko* kadakas on torkiv; Lu *siã präkized niku kataja, ku põlõv sina* pragised

(= tõreled, pragad) nagu kadakas, kui (see) põleb; Lu *astjad piäb avvottaa katajõdõkaa: katajõ panna astjaasõõ ja tšihuvõ vesi panna pääl astjad tuleb hautada kadakatega: kadakas pannakse astjasse ja keev vesi valatakse (pannakse) peale; Lu *meil enne kataja marjoiss tehtii taaria* meil tehti enimalt kadakamarjadest taari; Lu *meill õli ühs starikka, tšülpees koivu i kataja vihaakaa* meil oli üks vanamees, vihtles kase- ja kadakavihaga.*

katajapehko ~ kataja-pehko (Ku) *kataipõhko* (J) = *katagapõõzaz*; J *isä kaivo .. suurõõ avvaa, kahõõ kataipõhgoõ välisee isa kaevas .. suure augu, kahe kadakarõõsa vahele*; Ku *läpi kataja-pehoo ampuzin tulistasin läbi kadakarõõsa.*

katala K-Ahl. K-Lön., g. -aa vilets, armetu убогий, жалкий; *vai on kauhtanas katala* (Lön. 689) rl. või on su kuub vilets.

katalka I pl. vaalipuud (vaalikaigas ja vaalikirikas) каталки (скалка и валёк); *mokomad katalkaõ õlivad i neillä kattaitaõ* niisugused vaalipuud olid ja nendega vaalid; *katalkaõ, vaalikkõ i katala-puu* vaalipuud (on) vaalikirikas ja vaalikaigas. – Vt. ka *kattaijapuud*.

katalka-pulu I, pl. -ud I 1. vaalikaigas, -puu скалка; *katalkaõ, vaalikkõ i katala-puu* vaalipuud (on) vaalikirikas ja vaalikaigas; 2. pl. vaalipuud каталки (скалка и валёк); *katala-puud, sõppõõ kattaitaag* vaalipuud (on selleks, et) pesu vaalida. – Vt. ka *kattaijapuud*.

katazik/ko P M-Set. Lu Li Ra (K J Ku), g. -oo Lu kadastik можжевёловые заросли; K *tiirul liirul linnukõinõ, kuza sinuu pezükkõinõ. petäzikkos katazikkos, kuivaa kannoo päällä* rl. liiri, lõõri, linnuke, kus (on) sinu pesake? – Pedastikus, kadastikus, kuiva kännu peal.

katat/taa M, pr. -an M, imperf. -in = *kattaittaa*; *katatat sõppõi* vaalid pesu.

kate vt. *katõ*.

kat'erinia P M Li Ra, g. -aa = *kadrina*; M *vad'd'alaisiill on kat'erina kahtsümmett nellätomall nojabria* vadjalastel on kadripäev 24. novembril; Ra *kat'erina on sütsüzünn* kadripäev on sügisel; Li *kat'erina kusiripa kutsuttii* (kadripäeva) kutsuti: kusur Kadri; P *kat'erinaa päivä* kadripäev.

kat'ihüizilz -s J-Tsv., g. -saa: -sa J katekismuse катехизис.

katiikäpääl P M Li *katii-käpääl* P *katii-käpääl* J-Tsv. 1. M Li kassikäpp (lill) кошачья лапка; сушеница; 2. karukold плаун; P *talvõss tuvass kahyõ raamii väliisie puollaa varsii i katiikäpälii* talveks tuakse kahe (akna)raami vahele pohlavarsi ja karukoldi; 3. (aaloe või mingi kaktus алоэ или некий кактус); P

katii-käpääl on paksud lehed, kasvab rihez akkunaa pääl, kukkaa eb õlõ k-l on paksud lehed, kasvab toas akna peal, õit ei ole.

katiipiuruška Lu Li *katii-piuruška* Lu iiris, võhumõõk; võhumõõga kupar; võhumõõga seeme ирис; коробочка ириса; семя ириса; Lu *tõrvjõgõz i kazvovõt katiipiuružgav* Tõrvajões kasvavadki võhumõõgad; Lu *vohomõõk-kas* kasvop *katii-piuruška* võhumõõgas (= võhumõõga õies) kasvab (võhumõõga) kupar.

katiipoika K = *kattipoika*.

katiitapanõ: *katiitapanõ* J-Must. kassitaoline котоподобный.

katiiantä: *katiiantä* Lu-Must. kassi saba кошачий хвост.

katikaz vt. *kadikaz*.

kat/ka: *kadka* Ränk, g. -kaa ~ *kadga* põllurull каток (полевой).

katka/a M (J-Tsv.) -ag (I), pr. *kadg/an*, imperf. -õn: -õõ I 1. katki teha, murda разл/амывать, -омать; J *päre prakizep katkajõss* peerg prageise murdmisel; 2. katkuda, (ära) rebida; noppida (lilli) отрывать, оторвать; рвать, на- (цветов); M *pilas kõic: lehov katkõ taimõõ-lailta* rikkus kõik: katkus lehed taimedel(t); I *miä kadgõõ sillõõ porotšelliä* ma noppisin sulle kullerkuppe; 3. maha raiuda, langetada рубить, с-; M *puut kadgõttii* puud raiuti maha. – Vt. ka *katkoa*.

katkau/ssa: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J = *kadgõta*; *strunat skripkõll katkaustii* viiulil katkesid keeled.

katki vt. *kattsi*.

katki/issa (Ku), pr. -ib, imperf. -izi: -z Ku = *kadgõta*; *takann katkis puu* taga murdis puu.

katko J-Tsv., g. *kadgõ* J murdumine; murdmine разлом; ломание.

katk/oa U M Lu J (Kõ Ku) -ua J -oag I, pr. *kadgo/n* M Lu J -o I, imperf. *katkozin* M Kõ J 1. (ära, maha) murda; noppida, (ära) korjata (lilli, marju jne.); katkuda, (ära) rebida; kitkuda (lina) отрывать, оторвать; срывать; сорвать, выр/ывать, -вать; теребить (лён); рвать, на- (цветы); соб/ирать, -рать (ягоды); J *suur tormi katko puu aarõõ* suur torm murdis puu harud; Lu *maamuna on roškal, roškat piäp katkoa poiz* kartul(id) on läinud idanema, eod tuleb ära murda; Ku *karu noisj puuta katkoma* karu hakkas puid (maha) murdma; J *ep piä lehmiit lass tarasõ, nämä kadgota kõik taimõõ de pehgõd* ei tohi lehmi aeda lasta, nad katkuvad (= tallavad) kõik taimed ja põõsad (ära); J *tšüllet katko kannossiil* rl. küljed katkus (= kiskus katki) kannustega; M *liinnaa kadgõttii kahõõll tšättä* lina kitkuti kahe käega; I *põltoila mo-*

komat pupuškät kazvavad, neitä kadgommas i sigalõd toommas põldudel kasvavad niisugused põldosjad, neid kitkume ja toome seale; I lähetaõ lahsaa, la katkovad l'el'oja saada lapsed (niidule), las korjavad lilli; Lu miä marjad õhsijõõkaa kadgon ma korjan marjad koos okstega; M piät katkoa õunav vällää (sa) pead õunad (puudelt) ära korjama; I meni ühshi naizikko mettsää, pähtšinää, pähtšinää katkoma läks üks naine metsa, pähkleile, pähkleid korjama; 2. katki teha, murda; (venitamisi) katkestada раз/амывать, -омать, раз/рывать, -орвать; M miñhee obahkaa katkozit palotaa miks sa seene tükikideks murdsid?; M ai ku kõvvi sirkotutas, kadgon kõik tsäed oi kui kõvasti ajab ringutama, lausa katkestan käed; ■ J kadgob soonia (Must. 171) liikmed (sooned) naksuvad. – Vt. ka katkaa, katkua.

katkoo/ssa (Li): katkoob õmije konstijekaa teeb oma tempe.

katkula P, pr. kadgun, imperf. -zin (lina) kitkuda теребить (лён); fetu meni katkumaa linaa Fetu läks lina kitkuma. – Vt. ka katkoa.

katkõa Li (Lu) -õag I, pr. kadgõv I, imperf. -õzi: -õz ~ -õ Lu -õjõ I = kadgõta; Li nii õli tiukka, jot tahtozi katkõa oli nii pingul, et tahtis katkeda; I õltsi piõgaa kadgõv õled murduvad (õlg murdub) kergesti; Lu välissä nät ku katkõ vi-kahõ kannõssaa vahel, vaat, läks vikat kannani katki; I mikälleeg milla katkõjõ süappaikkaza miski katkes mul südames; Lu karu hüppes, i änte katkõz avantoo karu hüppas, ja (kinnikülmunud) saba katkes (= jäi) allikasse.

katkõmu/z Lu, g. -hsõõ = kadgõlma; põlvõõ katkõmuz põlveõnnal; tsünnärpää katkõmuz küünarpea õnnal.

katkõnõssa (J-Tsv.), pr. -õv J, imperf. -i J = kadgõta; katkõnõsko selt tsäsi, tsen om vargõssõnnu kas murdus käsi sellel, kes oli (on) varastanud?

katkõ-roho vt. liha-.

katkõtuuli Lu viltune pärituul бакштаг.

katkõumizõllaa M: on tsü' jo hejkiis katkõumizõllaa on vaevu hinges [?].

katkõulta (M Kõ-Len.), pr. -v, imperf. -zi = kadgõta; M lahsi ep pajattannu i nõiz pajattamaa, tséelee soonõt katkõuzivad laps ei rääkinud ja (korraga) hakkas rääkima, keelepaelad läksid lahti (keelesooned läksid katki).

katkõlva: -v J-Tsv., g. -vaa J habras, (kergesti) katkev v. murduv непрочный, обрывающийся.

katkõõma vt. põlvõõ-.

katkõõssa Lu Li -ss J-Tsv., pr. -õv Lu Li J, imperf. -õzi Lu Li -õz Lu -z Lu J = kadgõta; Lu

puukki se on niku kloppi, tämä imev, nii võtab tsüin, ku tõmpaad, pää katkõõv, pää ain eläp siäl puuk, see on nagu lutikas, ta imeb (verd), nii võtab (= imeb end naha külge) kinni, (et) kui tõmbad, pea katkeb, pea aina elab seal (edasi); Li ai, nii õli tiukka, jot tahtozi katkõõssa oi, oli nii pingul, et tahtis katkeda; Lu õpõzõ lõõka katkõõz hobuse (kõietus)kõis katkes; J merell õli nii suur sää, jot tseva rõjkaat katkõsti merel oli nii suur torm, et (ankru)keti rõngad läksid katki; Lu ammas katkõz, tünje jäi hammas murdus, tüügas jäi (järele); J adraa sarvõt katkõstii adrakured murdusid.

kat'et/ta M, g. -aa M = katletti. – Vt. ka kala-.

katlet'ti M Lu I kotletti Lu, g. -ii kotlet котлетга; Lu kotlettia teõjää lihassa, kalassa, maamunassa kotletti tehakse lihast, kalast, kartulist; I katletit žaaritimmas rehtelällä kotlette praadisime pannil. – Vt. ka kala-.

kato R-Eur., g. kaoo kadu, häving гибель, па-губа; la tuob tuho tüttarile [= tüttarille], kato muile kassapäile (Eur. 42) rl. las tuleb häving tütreile, kadu muile palmikpäile.

katola (K Al. R-Eur. R-Lön. P J), pr. kaon, imperf. -zin kaduda; fig. kaduda, surra исче-зать, -нуть, утра/чиваться, -титься; умереть, скончаться; J jo nee on koollõõv kuusi vootta, kaonnõõt kahõsaa vootta rl. juba on need surnud kuus aastat, kadunud kaheksa aastat; K emm õõ koollutta kotoa, katonnutta kartanoa (Al. 49) rl. ei (me) ole (pärit) surnud majast, kadunud talust; P ku minuu kal'liit kazvattõli-jõizõt katozivad kui minu kallid vanemad surid; R kui mie kasvattelin katonnu kannettuni (Eur. 45) rl. kuidas ma kasvatasin oma kadunud kanut (= last).

katok/ka M kadokka Ränk M, g. -aa M 1. (põllu)rull каток (полевой); M pieb mennä lagassammaa nurmõa katokalla tuleb minna rulliga põldu rullima; 2. ahjurull (rull pottide väljatõmbamise ahjust) каток (печной); M miä tõmpazin tsugunaa katokaa päälle ma tõmbasin poti ahjuruuli peale; 3. (niidi)rull катушка (ниток); M katokka õli valkõa niitti (niidi)rullil oli valge niit. – Vt. ka katuška.

katokkaniitti M katokka-niitti Kõ rulli-, pooliiniit катушечная нитка; M katokkaniitti tožo võiv arõta, ku elä [sic!] paa õttsaa tsüin rulliniit võib samuti lahti hargneda, kui (sa) ei pane otsa kinni; Kõ on mokom kokka i sis tehäz katokka-niitissä kruuževod on niisugune heegelnõel ja siis tehakse rulliniidist pitse. – Vt. ka katuška-niitti.

katof'ikka: -k J-Tsv., g. -aa J katoliiklane католик; pol'akõd on rohkap katol'ikkojõ

uskoa poolakad on enamasti (rohkem) katoliku usku.

katonnalaa J-Tsv. katusealusesse в поднавесье, под навес (наречие в форме илл-а от *katonnaluz*); *jooska vih mõss katonnalaa* jooksk-ke vihma eest katusealusesse; *paa pluug ja äes katonnalaa* pane (raud)ader ja äke katusealusesse.

katonnallõ: -õ Set. = *katonnalaa*.

katonnalu/z Lu J-Tsv. -s Set. katusealune (maja seinä äärde ehitatud lahtine, kaldkatusega kuur) поднавесье.

katopäivä (R-Lön.) kao-, hävingupäev день пагыбы; *mile* [= *millõ*] *tulevat katopäivät* (Lön. 185) rl. mulle tulevad kaopäevad.

kato/z Kõ J (R-Eur. R-Reg. Ra) -s K-Ahl., g. -*hsõõ*: -*hse* R-Eur. -*sõõ* (J) -*ssõõ* Kõ **1.** katus kрьша, кров; R *viisas vartab* [= *vaatab*] *viilu alta*, *kavala kato hse alta* (Eur. 42) rl. tark vaatab viilu alt, kaval katuse alt; **2.** kate покрьшка; Kõ *koormale päälee pantii katoz* koormale pandi kate peale; **3.** K-Ahl. küün sarai; ■ (postpositsiooniga liitunult в составе композиты:) J *viiaz vahti viioonalta*, *kavala katoõnalta* rl. tark vahtis viilu alt, kaval katuse alt. – Vt. ka *katuõsi*, *kelmessi*.

kats Li J vaat, näe, näed вишь, вот; Li *kats mitä siä teid ampaita pal'lo tsirvee* vaat kui palju täkkeid sa kirvesse tegid; J *kats ku izgen dubinõll seltšää ni ähgähtää* vaat kui äigan malakaga selga, siis aietad; J *kats mi arvõ mat'eri*, *a ize nii kalliz* näe, missugune hõre riie, aga ise nii kallis; J *kats siä, veli kult* näed sa, kulla vend. – Vt. ka *kaa*¹.

katsaht/aa Lu Ku, pr. -*aan*, imperf. -*iin* Ku (kor-raks) vaadata, pilku heita, vilksata взглянуть; Ku *miä katsahtiin takkaa* ma vaatasin (kor-raks) taha. – Vt. ka *kattsahaassa*.

katsota M-Set., pr. -*tsoon* M, imperf. -*tsozin* M kobada, (käega) katsuda шупать.

katsõlla (J-Must.) -*sõll* J-Tsv., pr. -*tsõlõn*: -*tsõõn* J, imperf. -*tsõlin* J frekv. vaadata, vah-tida смотреть, глзеть; *katsõõp ku tüütõd ujussa* vaatab (pealt), kuidas tüdrukud ujuvad; *mitä se vätsi kattsõõp kujall* mida see rahvas vahib väljas?

katsait/taa P Lu, pr. -*an*, imperf. -*in* **1.** kiigutada, kõigutada, õõtsutada раскач/ивать, -ать; Lu *tämä .. alki puutõ katsaittaa* ta .. hakkas puud kõigutama; **2.** pumbata качач/ивать, -ать; P *alkõvat katsaittaa vettä* hakkasid vett pumpama.

katsat/taa Lu, pr. -*an*, imperf. -*in* pumbata качач/ивать, -ать; Lu *rulla meni üli mehessä, sis ku rullassa üppáz* ماشینista, võtti senee

nasozaa i katšatti vozduxaa i meez nõiz üleez (tsirkuseetendusest:) (tee)rull läks mehest üle; siis hüppas (tee)rullilt juht (masinist), võttis selle pumba ja pumpas (mehele) õhku (sisse) ning mees tõusis üles.

katšega/ra ~ -*ara* Lu, g. -*raa* Lu kütja кочегар; *laivaz on paarukattila, sitä lämmitävät katšegaarad* laevas on aurukatel, seda kütavad kütjad.

katšegark/ka Lu, g. -*aa* kütte-, katlaruum кочегарка; *katšegarkkaz on kattila* (laeva) kütteruumis on katel.

katšk/a (Ra), g. -*aa* ~ *kadžgaa* kurn, kurnimäng; kurnipulk рюхи, игра в рюхи (в городки); рюха в этой игре; *pulik, a migäkaa lüütii sitä katškaa, se õli keppi, katškaa lüütii kepikaa* kurnipulk, aga millega löödi seda kurnipulka, see oli kepp, kurnipulka löödi kepiga. – Vt. ka *kena*², *kiila*, *kuli*, *kulikiila*, *kulli*¹.

katšk/i (Ra J-Tsv.), g. -*ii* ~ *kadžgii* = *katška*; J *tee murosõõ kruga, nõizõmm katškia pelama* tee murusse sõõr, hakkame kurni mängima.

katt vt. *katti*.

katte ~ **katt** ~ **kak'ke** Kг kass кот, кошка. – Vt. ka *katti*.

katt/taa Kett. K L P M S Po Lu Li Ra J (R-Reg. Kõ-Len. Kr) -*ta* J-Tsv. -*taag* I *Kammá* Pal.², pr. -*an* Kett. K P M S Lu Li Ra J Kr *kaittaa* I, imperf. -*õn* P M Kõ Po Li Ra -*in* Lu J -*õin* J-Tsv. -*tazin* P *kaittõõ* I katta покрь/вать, -ть; накрь/вать, -ть; Lu *koikil panna tilad i katõ-taa odjelaakaa* voodid tehakse üles ja kaetakse tekiga; Ra *jalgat katõn kañkahalla* rl. jalad katusin lõuendiga; S *kata tšiin obraza, štoby jumala ev nätsreiz* kata pühane (~ pühapilt) kinni, et jumal ei näeks (halba tegu); J *tšivekaa katõttu uulitts* kivi(sillutise)ga kaetud tänav; K *ženixaa sugulõõ on lauta katõttu* peigmehe sugulastele on laud kaetud; P *katamma rihtä* teeme majale katust (katame maja); P *räsäs tulõp katõtussi* katus saab valmis; J *katoo kattõjõd rohkap õlla soikkulaizõd* katusepannajat on enamasti Soikkola mehed; I *katto kattaaz õlgõlla* katus tehakse õlgedest (kaetakse õlgedega).

kattaijapuud I pl. = *katalkad*.

kattai/ttaa: -*ttaag* I, pr. -*tan* : -*ítaa* I, imperf. -*tin*: -*ítii* I vaalida (pesu) катать (бельё); I *mokomad katalkad õlivad i neillä kattaitad* niisugused vaalipuud olid ja nendega vaalid; *miä nüt kattaittii sõvad* ma vaalisin nüüd pesu (siledaks); *vot sis kuivattaaz dei kattaaittaaz, i päälee pannaz* vaat siis (pesu) kuivatatakse ja vaalitakse ja pannakse selga. – Vt. ka *katat-taa*.

katta/la: -*l* Ku, g. -*laa* = *kattila*; *kattal pattaa*

soimaab, a küled om musad molepiilla vs. katel sõimab (ahju)potti, aga küljed on mustad mõlemal (= pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad).

kattii Kett. K L P Ke M Kõ S Lu Li Ra J I *katte* ~ *katt* Kr *Kammu* Tum. *Каммы* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -ii K L P M Lu Ra J I *kattii* M Kõ I -i Lu-Must. **1.** kass kot, кошка; Lu *katilta* Lu *leikkaad uusõt poiz, tämä ennää iirtä tšiini ep saa* kui lõikad kassil vurrud ära, (siis) ta enam hiirt kätte ei saa; K *miez meeb riheppäale pittsä riuku peräzä. mi se on. kattii* mõist. mees läheb lakka, pikk ritv taga. Mis see on? – Kass; Li *taitaa kattii tsäi, ahjoo kusi, ku ahjo kussu* kk. vist kass käis, kusi ahju, et ahi kustus; J *kattii ku eb õõ kotonn, siz iired õllaa volilla* vs. kui kassi ei ole kodus, siis hiirtel on pidu (voli); Lu *musse kattii ku meeb rissi teessä, siiz üvvää elä oottõõ* kui must kass läheb risti üle tee, siis head ära oota; Lu *ku kattii vaal'aittõõb maaz i grizib rohta, siis soovib tormia* kui kass püherdab maas ja närib rohtu, siis ennustab tormi; J *katid ajõlla karva (tapõlla)* kassid kisklevad; K *kattii pezep silmiitää* kass peseb silmi; M Kõ *kattii mäugab* ~ M Lu *kattii mäukab* ~ Lu *kattii hñukab* kass näub; J *kattii urizõb* ~ Lu *kattii laulab* kass lõõb nurru; Lu *nät siä teid, katid i koirad nagrõvad* kk. näe, (mis) sa tegid, kassid ja koerad(ki) naeravad; Lu *nii eletää niku katiikaa koira* kk. elavad nii, nagu kass ja koer (nagu koer kassiga); M *naizikot kui katid, ellääs sitkõakaa süämeekaa* kk. naised (on) kui kassid, (elavad) visa hinge-ga (südamega); M *märtsä niku kattii* kk. märg nagu kass; P *dvorovikka näüttüüb niku kattii* majahaldjas ilmub kassi kujul (nagu kass); L *nõita tulõp konnana, il'i kattinna il'i jänessen-nä nõid ilmub (tuleb) konnana või kassina või jänese-na; Li kahskarvõin kattii* kahevärviline kass; Lu *kullii kattii* ~ *kattii kullii* ~ Kõ *meespool kattii* isakass, kõuts; Lu J *emikko kattii* ~ Lu *kattii emikko* ~ M *naispool kattii* emakass; Lu *kattii kãpãlä* kassi kãpp; J *kattii uzad* kassi vurrud; Lu *kattii poika* ~ M *kattii poika* kassipoeg; **2.** tagumine paar (lastemãng); kass (püüdja tagumise paari mãngus) горелки; кот (ловящий при игре в горелки); M *kattia mãnd'immã mãngime* tagumist paari; M *paarittaa seizomma, a kattii õli eez* seisame paarikaupa, aga kass (= püüdja) oli (= seisis) ees; M *mõõ johzimme, kattii meitã ajõ takaa* meie jooksime (ees), kass ajas meid taga; ■ J *kattii kãpãlet kazvossa kui-võs paikka* kassikãpad kasvavad kuivas kohas; Li Ra J *kattii kãpãlä* ~ I *kattii kãpãlä* kassikãpp (lill); J *kattii piuruška on kõrkõa, kõltain kukka õttas; se kazvap sooz* võhumõõk on kõrge

(taim), kollane õis otsas; see kasvab soos; M *kattii lidna. miä meen kattii lidnaasõõ* ahju-pealne. Ma lähen ahju peale (ahjupealsele); S Lu *mettsã kattii ilves; J lahzõ näko om paadz-gõttu niku mara katill* lapse nõgu on määrdu-nud (määritud) nagu määrkassil (pãrdikul). – Vt. ka *emikko-, emã-, isã-, koppa-, kulli-, mara-, met-tsã-, nuur-, pillomus-, sukka-*. – Vt. ka *kissa*.

kattilla K P M Po Lu J (U L Ja-Len. Li-Len.) -l Lu Ra J, g. -laa U Lu J -la J pada, katel котёл; U *panõn eestää kattilaa rãpãttãmãã tulõlõõ* panen kõigepealt paja tule kohale (tulele) rip-puma; J *no, esimeizee kattilaa tšihutõn* noh, keedan esimese paja(tãie); J *kattii jo tšihub* katel juba keeb; Lu *vesi kattilaz horizõb* ~ J *vesi kattilaza vuhisõb* (Must. 188) vesi muli-seb katlas; Lu *kakkotuuli veep kalaa kattilassa poiz* kagutuul viib kala katlast ära; M *musse kana kauniijõõ munõjõõ pãäll(ã) isub. kattila* (Set. 17) mõist. must kana istub punaste mu-nade peal? – Katel; Lu *pata kattilaa soimaab a mõlõpad om musad* vs. (ahju)pott sõimab ka-telt, aga mõlemad on mustad (= pada sõimab katelt, ühed mustad mõlemad); Lu *paad i kattii-lad* (ahju)potid ja katlad; Lu *kattilas tšihutõttii tõrvaa võrkkoja vart, se õli tõrva kattila* katlas keedeti tõrva võrkude jaoks, see oli tõrvakatel; Lu *paaru kattilad õllaa parahodaz* aurukat-lad on aurikul; Lu *saunaa kattila* saunakatel; Lu *aaduu kattii* põrgukatel; Lu *kattilaa sanja õli pantu tšiini kattilaa kõrvijõõ* katla sang oli pandud kinni katla kõrvadesse; Lu *kattilaa kat-to* katla kaas. – Vt. ka *paaru-, tõrva-*. – Vt. ka *kattala, kattilo*.

kattilasanka Lu-Must. Li katla sang дуж-ка котла; Lu *õli mere katiãntã. kattilasanka* (Must. 160) mõist. üle mere kassi saba? – Katla sang.

kattillo M-Set., g. -oo = *kattila*.

kattiloiz-maarja M ussimaarjapäev (8. IX) рождество богородицы.

kattipoika M kassipoeg котёнок. – Vt. ka *katiipoika*.

katto Rãnk K-Ahl. M Kõ S-Len. V Lu Li Ra J I Ku (K-Al. Ja-Len.), g. -oo K Lu Li Ra J *kãtõo* M Kõ I -o J **1.** katus kрьша; J *kattoi tehã õlgõss, karrõss, lavvõss, pãress, tšerepit-sass* katuseid tehakse õlgedest, plekist, lauda-dest, pilbastest, katusekividest (õlest, plekist, lauast, pilpast, katusekivist); Lu *roogoss õli katto* katus oli (pilli)roost; Lu *jaani-ohtogonn vihta vizgattii katoll* jaaniõhtul visati viht ka-tusele; M *viixteri meneb, katod veev* tuulispask läheb, viib katused (ãra); J *põlo ku on, sis tuli meep katolta katolõ* kui on tulekahju, siis

läheb tuli katuselt katusele; Lu *vaapsalaizõd pesä ripub kattoz ehtsi seinäz* herilasesepa ripub katuse või seina küljes; Lu *katto šarizõp ku saav* katus krabiseb, kui sajab; Li *katto alki vootaa* katus hakkas vett läbi laskma; M *enäpältä õltii tšiinõvõd, kaõto alla* (ennemalt) olid enamasti kinnised siseõued, katuse all; M *ühhee kaõto alla* ühe katuse all; Lu *oommõn millõ toob apinikka kattoa panõmaa* homme tuleb mulle abiline katust panema (tegema); J *viiloikaa kattoo* viilkatus; I *kartõnõ katto, kartõõs katoõ* plekk-katus, plekk-katused; Lu *karta katto* plekk-katus; Lu *õlki katoll õltii kozloõ* õlgkatusel olid malgad; J *malkõt panna katoõ arjõlõ* malgad pannakse katuseharjale; J *meni praznikaa eell druba puhassõma, de kui tätä hitto repi toovvõ katoõ kukkulõlt maha* läks püha(de) eel korstnat puhastama, ja (ei tea), kuidas kurat rebis (tuua) ta katuseharjalt maha; M *kaõtoõ arja ~ J katoõ arjõ ~ kato arjõ ~ Lu katoõ kukkula ~ J katoõ kukkul* katusehari; J *vesi tilkup kato rääissass suurõ bad'dasõ* vesi tilgub katuseräästast suurde puupange; Lu *katoõ räästaz* katuseräästas; Lu *katoõ õtsad õllaa viilõd, näväd õllaa lavvala lüütü* katuse otsad on viilud, need on lauaga (üle) lõõdud; Ra *katoõ viilo* katuseviil; M *kaõtoõ alussõd mokomad* niisugused katusealused; J *katonn aluz* katusealune; **2.** kaas kрьшка; Lu *lännikko on kõrvijeekaa, katto on pääl* lännik on kõrvadega, kaas on peal; Lu *manjerka on, kummal on katto i põhja ühellaized* mannerg on (see), millel on kaas ja põhi ühesugused (= ühesuurused); Li *jõka astiall õma katto* vs. igal astjal (on) oma kaas; Lu *kaivo katto on kaivoo pääl* kaevu kaas on kaevu peal; Lu *taitš-kahjaa katto* leivaastja kaas; Lu *assiaa kattoo* astja kaas; Lu *kattilaa katto* katla kaas; Lu *karpü katto* karbi kaas; Li *grobaa katto* kirstu e. puusärgi kaas; **3.** (lambi)vari колпак (светильника); Lu *lampü katto õli niku zontikka, õli karrõssa tehtü i lud'itõttu valkaassi* lambivari oli nagu vih-mavari, oli plekist tehtud ja valgeks tinatatud (~ tinakihiga kaetud); **4.** vajutuslaud дощечка для придавления засолки, гнетень; Li *katto panna kapusaa pääl* ee i tšivet katoõ pääl ee vajutuslaud pannakse kapsaste peale ja kivid vajutuslaua peale. – Vt. ka *kaivo-*, *karta-*, *karupers-*, *kuusi-*, *lampii-*, *lauta-*, *lavvaa-*, *päre-*, *rooko-*, *saup-*, *servä-*, *silmä-*, *tiili-*, *tooli-*, *valo-*, *viilo-*, *õltši-*.

katto-aluz M Kõ = *katonnaluz*.

kattokokka M (Ränk) sarikas стропило.

kattolapja Ränk *katto-lapja* M katuselasan (деревянная лопатка для уплотнения соло-

мы при наведении крыши); M *katto-lapjaa-kaa latsuttaaz õlkai* katuselasanaga lüüakse õlgi tasaseks.

kattolauta M katuselaud кровельная доска.

katto-paperi J-Tsv. katuse-, tõrvapapp кровельный толь.

katto-päre J-Tsv. (käitsi tehtud) katusepilbas кровельная дранка, щепка (выработана вручную); *katto-päre lõhkomõ võtap pal'lo aikaa* pilpa kiskumine võtab palju aega.

kattoriuku ~ kattoõruuku Lu katusemalk кровельный гнёт (на соломенной крыше).

katto-vittsa (J-Tsv.) katusevits, -vää (malkade kinnitamiseks) кровельная лозина (для скрепления); *mitä izaz da vevve tehhiä. – tšeereskõlla katto-vittsoi(t)* mida su isa ja vend teevad? – Väänavad katusevitsu.

kattsahat/assa (J) -ss J-Tsv., pr. -an, imperf. -azin: -zin J = *katsahtaa; kattsahtaa, mikä siäll rihennes plaizgahtaa mahaa* vaata, mis seal esikus maha plartsatas; *tämä eestä mõnt kõrtaa pelgollaa kattsahataz uhzõõ i akkunoje poolõõ* ta vilksas esiti mitu korda hirmuga ukse ja akende poole.

kattisoo Lu Li J Ku (Ränk Kõ-Len. Ra) -*tsua* Lu J Ku, pr. -*son* Lu Ra J Ku, imperf. -*tsozin* Lu J **1.** vaadata глядеть, по-, смотреть, по-; Lu *däää kuttsu meitü kattsomaa suurt kallaa* onu kutsus meid suurt kala vaatama; J *mitä nii väärü katsõd minu pääle, vai õõt säämiz* miks sa minu peale nii viltu vaatad, kas oled vihane?; Lu *mees meeb metsää, a vatsa katsõb kottoõ. säärimarja* (Must. 159) mõist. mees läheb metsa, aga kõht vaatab kodu poole? – Säärevari; Lu *süütäd il'i juutad, susi ain mettšää katsõb* vs. sõõdad või joodad, hunt vaatab ikka metsa poole (metsa); Lu *päält kattisoo on naasti, a ev mahzõ mittää* vs. pealt vaadata on ilus, aga ei maksa midagi (= ei ole midagi väärt); Lu *katso silmill, elä kõrvill* vs. vaata silmadega, ära (vaata) kõrvadega; J *kuu katsõp taivass* kuu vaatab taevast; J *tot vööross ep puuttua, katso mill* (et) vöörast (vara) ei puutuks, vaata (sa) mul!; Li *katso ol'a, elä toku emmää* vaata (ette), Olja, ära kuku jääauku!; Lu J *katso ettee ~ J katso etteez* vaata ette (= ole ettevaatlik!); Lu *päivä katsõp takkaa, täap kehnoa ilma* päike vaatab tagasi, ennustab halba ilma; Lu *siä ku meet kuhõõ, katso peräll* kui sa kuhugi lähed, vaata järele (= pane tähele); Lu *tšümme-nikka näütüp tüütü i katsõp päältä* kümnik näitab tööd (kätte) ja vaatab üle; J *kattsoma tšeerolla* altkulmu vaatama, põrnitsema; Ku *miä saop tahtozin kattisoo, kui smeela siä ood* mina, ütleb, tahtsin vaadata (= teada saada), kui julge

sa oled; Lu *müü õlimma suimal i kattsozimma, kui parõpii tehä tsülää azzõjõ* me olime koosolekul ja arutasime (vaatasime), kuidas paremini korraldada küla asju; J *mentii võrkkoi katt-somaa* mindi võrke vaatama (= kontrollima); Ränk *katsop rahnoa* vaatab mesipuud (= võtab mett); Lu *mustalaizõd nämä kartoill katsottii* mustflased, nemad panid kaarte (vaatasid kaartide pealt); J *tšäe kattsojõ* hiromant (käevaataja); **2.** vaatamas käia, külastada посе/щать, -тить, наве/щать, -стить; Li *saunnaiss ku mentii katt-somaa, siiz jutõltii, etti mentii katt-sõlaisiill. ain mentii katt-somaa kazvoparvõd i sukulaizõd* kui mindi nurganaist vaatama, siis õeldi, et mindi katsikule. Vaatama läksid ikka eakaaslased ja sugulased; Lu *tuli katt-somaa kottoo* tuli koju käima (vaatama); **3.** järele vaadata, valvata, hoida присматривать, смотреть (за кем-чем); J *pani peenenn piikuõdsõd, lah-sõnn lassa katt-somaa* rl. (ema) pani (mu) väikesena teenijatüdruks, lapsena last hoidma; J *kattsozin velloo karjoi* rl. hoidsin venna karju; Lu *botsmani, tämä katsov koko parahoda meno* pootsman, tema vaatab aurikul kõige järele; J *papill on paha piika, ep katso lehmi perilee* preestril on halb teenijatüdruk, ei vaata lehmade järele; Lu *lahzõd kattsoja ~ J lahzõ kattsojõ* lapsehoidja; **4.** hankida, muretseda доста/вать, -ть; J *nüt tarz [= tarviz] õpõn katt-sua* nüüd on tarvis hobune hankida; **5.** katsuda, püüda (midagi teha) стараться (сделать что-либо); Lu *meed lidnaa, ni katso õssaa ookarõssi, sõppaa vai tšentšämüssä* (kuu) lähed linna, siis katsu osta odavamini, rõivast veti jalatseid; Lu *tämä kõikõllõ viittää katso petelle* ta püüdis (tüdrukut) igati (igal viisil) petta.

kattsoja Lu -õ J-Tsv., g. -aa J **1.** (lapse)hoidja нянька; Lu *lahzõd kattsoja ~ J lahzõ kattsojõ* lapsehoidja; **2.** J-Tsv. järele-, ülevaataja над-смотрщик; **3.** J-Tsv. katsikuline посетительница роженицы; участница родин. – Vt. ka *koõ-, päält-*. – Vt. ka *kattsõlain*.

kattsõlain J-Tsv. (Lu) = *kattsõlain*; Lu *tšüüt-tii, jott tšäüvät kattsolaiizõd* küsiti, kas katsikulised käivad.

kattsõlaisiillõõ: -õ J -l Lu adv. katsikule на родины, на нáведы; Lu *saunnaizõll tõizõd naizõt tultii kattsolaisiill* nurganaisele tulid teised naised katsikule; J *maat paraiko lähsi kattsolaisiilõ* ema läks just (praegu) katsikule. – Vt. ka *kattsõlaisii, kattõlaisiilõd, kattõlaizilõd*.

kattsõlaiizõd Lu J-Tsv. pl. t. katsikud, katsikulkäimine родины, нáведы. – Vt. ka *kattsõlaiizõd*.

kattsõm/i/n Lu, g. -zõd (silma)vaade взгляд; *vihain katt-somin* vihane (silma)vaade.

kattsõjaizõd Ra pl. t. katsikukost, -toidud, -road угощение, приносимое с собой посетительницами роженицы, участницами родин; *tšen tuli katt-somaa saunnaiss, tõi kattõsõjaiisii* kes tuli sünnitanut (nurganaist) vaatama, tõi katsikukosti. – Vt. ka *kattsõlaiizõd*.

kattsõlai/n Li katsikuline посетительница роженицы, участница родин; *tänävä mill õltii kattõlaiizõd* täna olid mul katsikulised (katsikul). – Vt. ka *kattsoja, kattõlain*.

kattsõlaisii Ra adv. = *kattsõlaisiilõd*; *tšülä naizõt tšäütti kattõlaisii* küla naised käisid katsikul.

kattsõlaisiilõõ: -l Li adv. = *kattsõlaisiilõd*; *saunnaiss ku mentii katt-somaa, siiz jutõltii, etti mentii kattõlaisiill* kui mindi nurganaist vaatama, siis õeldi, et mindi katsikule.

kattsõlaizilõd Ra -l Lu adv. = *kattsõlaisiilõd*; Ra *lahs süntüi, siis naapurinaizõd mentii kattõlaizilõd* (kui) laps sündis, siis naabrinaised läksid katsikule; Lu *võõraad naizõt tultii kattõlaizil. kummal böllu lassa, ep tullu kattõlaizil* võõrad naised tulid katsikule. Kel polnud last, (see) ei tulnud katsikule.

kattsõlaiizõd Lu Li Ra pl. t. **1.** katsikud, katsikulkäimine родины, нáведы; Li *tšüläzä eb õd noorta kansaa, ep hooli pulmi pittää, nii rissäsiit nii pulmiijõ, siiz eb õd i kattõlaisiit tarviz* maal (külas) ei ole noori inimesi (noort rahvast), (sellepärast) ei ole tarvis pulmi pida-da, ei ristseid ega pulmi, (ja) siis ei ole ka katsikulkäimisi tarvis; **2.** katsikukost, -toidud, -road угощение, приносимое с собой посетительницами роженицы, участницами родин; Li *meni katt-somaa saunnaissa, vei kattõlaisii* läks nurganaist vaatama, viis katsikukosti; Lu *perrää rissäzii toovvaa kattõlaiizõd, tootii lixxaa, piirgav* pärast ristseid [sic!] tuuakse katsikuroogi, toodi liha, pirukaid; Ra *a saunnain valõ pikari viinaa, titii varpaid, tšen vei kattõlaisiivõ* aga nurganaie valas pitsi viina, titevarbaid (sellele), kes tõi (viis) katsikuroogasid. – Vt. ka *kattsõlaiizõd, kattõjaizõd*.

kattši Kett. K P M Lu Li J -ki Ku katki; pooleks; pooleli (наречие со значением поврежденности, неисправности); P *sis kurahsyõkaa lõikatass sityõt kattši* siis noaga lõigatakse (viljavihkude) sidemed katki; Lu *niitti meep kattši* niit läheb katki; Lu *retši on kattši* regi on katki; Lu *ühz õhja on kattši* üks ohjajaru on katki; J *lõikkaz elo-soonõd kattši, tuli pal'lo vertä* lõikas tuiksoone läbi (katki), tuli palju verd; Ku *siz o'šin puukookaa leikkaziņ kurkuu katki, d'i*

tulij kottoo siis võtsin (ja) lõikasin (karul) pus-siga kõri läbi (katki) ja tulin koju; J *kattši tetšema* katki tegema; P *tämä jäi kl'apsaakaa sinne tšiin i nari eneltäs kattši ännää* ta (= kass) jäi (sabasse pandud) näpitsaga sinna kinni ja näris endal saba pooleks; Li *veto-paalikka meni kattši* vägikaigas läks katki; Lu *jalka õli kahõs paikkaa kattši* jalg oli kahest kohast murdunud; J *proovva va menne võõrasõ taraa, järestä leep tšäsi dalisko jalk kattši* proovi vaid minna võõr-
 rasse aeda (vargile), kohe murdub käsi või jalg; J *elka hüppiga kõrkalt, saatt jalga dalisko tšäe kattši* ärge hüpake kõrgelt, murrate käe või jala; Lu *mill meni tšäsiluu kattši* mul murdus käe-
 luu; Li *tuulõkaa meni puu kattši* tuulega murdus puu; J *aita on rikki, riugud menti kattši* aed on katki, latid murdusid; J *tiüt kattši (poolõlõ) jättämä* tööd pooleli (katki) jätma; ■ M *näüp päältä, etti jo ize on kattši umalaz, a ain õtsib rahhaa võlgassi* pealt on näha, et ise on juba maani purjus, aga aina otsib raha võlgu (võt-
 miseks).

kattšinain (Li), g. -zõd katkine поврежденный, сломанный; *kattšinaizõd, tõrüd antaaz elämille* katkised (porgandid), praak(porgan-
 did) antakse loomadele.

kattõita (M), pr. -n, imperf. -zin M ennast katta накры/ваться, -ться; a *eestee kañneid ep täätü miitäid kuutoa, lõhkõzia ad'jelloo, ain d'erugad õltii makkaassila; nii õli mooda kõi-
 killa i nii kattõizivad* aga enamalt ei osatud neid üldse kududa, villaseid tekke, ikka kaltsutekid olid asemel; nii oli kõigil mood ja nii katsid end (kõik). – Vt. ka *kattõussa, kattõuta, kattõõssa*.

kattõr vt. *kaattõri*.

kattõu/ssa (Li) -ssaḡ I, pr. -n, imperf. -zin Li -jõ I = *kattõita*; Li *need õltii jõka päivii d'erugad i vot kanneikaa i kattõuzivad* need olid igapäevased kaltsutekid ja vaat nendega (nad) katsid-
 ki end; I *iuhšõd pitsäv, iuhšilla kattõup kõittši juuksel* (on) pikad, juustega kõik katab enese.

kattõuluta (Kett.), pr. -n, imperf. -zin = *kattõita*.

kattõõssa Li -ssa Lu -õssaḡ (I), pr. -õn Lu, imperf. -õzin = *kattõita*; Lu *mill piäp kattõssa katõšõvaakaa* mul tuleb end tekiga katta; Li *katõ võib õlla pal'to vai hod' mikä, migääkaa saap kattõõssa* kate võib olla palitu või ükskõik mis, millega saab end katta; Li *seneka sis kattõõsti* sellega siis kaeti end.

katu/a (L), pr. *kadun*, imperf. -zin kahetseda жалеть; *en nõizõ katumaa* ma ei hakka kahet-
 sema.

katuski Ra: *katuski niitti* rulli-, pooliniit.

katuska Al. Lu J I -k J-Tsv., g. -kaa Lu J I (nii-

di)rull; (kanga)pool карушка; J *õsa kahs katuska niittiä* osta kaks rulli niiti; I *niglaa võitaa tšättee, katuskaa võitaa rihhojõõkaa, siiz lüt-
 tšää niglaa* nõela võtan kätte, võtan rulli niidiga (niitidega), siis panen (niidi) nõela taha; J *annan sillõd ühee katuskaa niitiikaa* annan sul-
 le ühe pooli niidiga; J *niitti laukõõp katuskõlt* niit hargneb poolilt; Lu *katuskaa niitti* rulliniit.
 – Vt. ka *niitti-*. – Vt. ka *katokka*.

katuska-niitti Lu J *katuskaniitti* I *katusniitti* M = *katokkaniitti*.

katusši Ränk K P M-Set. (R Ja-Len.), g. -ii K P I. küün сараи; R *kõikk tšülä põl'i: koominad, saunad, katusid* kogu küla põles (maha): rehed, saunad, küünid; P *tien saaton, a sis paamma einää katusšii* teen saod, aga siis paneme heina küüni; P *tüttärikko tšäüp katusšiiis pojoi-
 kaa makaamaz* tüdruk käib küünides poistega magamas; K *vassa vaatii algõmma, katusšissa kannõmma* rl. vast alustasime (= avasime) vaa-
 did, kandsime (need) küünist (tuppa); 2. katusealune поднабесье; Ja *katusši einoja varte* (Len. 249) katusealune heinte jaoks; 3. katus крыша; K *viisaz vaatab viiloo alta, kavala katusii alta* (Al. 52) rl. tark vaatab viilu alt, kaval katuse alt. – Vt. ka *katoz, kelmessi*.

katõ Kett. P M-Set. Lu Li Ra J (Kõ-Len.) -e K-Ahl. J-Must. -õh I, g. -tõd M Lu Li Ra J -tyõ P I. kate покров, покрывало; Lu *matut pan-
 naa nootaa päälle kattõõssi* matid pannakse nooda peale katteks; Ra *võta šuuba kattõõssi* võta kasukas katteks; J *ku vähä katõtt, ni võta d'erug lizässi* kui (on) vähe katet, siis võta kaltsuvaip lisaks; J *üfõs tõmpas kattõd päält vällä* üks tõmbas kate pealt ära; 2. tekk, kattevaip одеяло, покрывало; K *tämä makasi katteeza* (Ahl. 117) ta magas teki all (tekis); Li *õpõzõll panti kattõõt, ku menti merel. õli siäl tšülmä, siz vizgõtti õpõzõl se katõ seltšä* hobus(t)ele pandi tekid (selja katteks), kui mindi merele. Oli seal külm, siis visati hobusele see tekk (selja) peale; Lu *õpõzõd katõ ~ J õpõzõd katõ ~ I õpõzõd katõh* hobusetekk; ■ M *silmää katõ* silmalaug. – Vt. ka *õpõzõd-*. – Vt. ka *katõšõpa*.

katõlla: -õllag (I), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. katta накрывать; a *sis kane polovi-
 kav õmpõlivad, kõlmõv nellä tükkiä ii kase d'erugalla kattõõlivad* aga siis õmblesid (nad) need põrandariided (küljeti kokku), kolm-neli tükki, ja selle kaltsuvaibaga katsid (end, lapsi jne. magades).

katõrg/a Lu, g. -aa Lu sunnitõõ каторга; *herra lähs veemää talopoikaa katõrgaa* mõisnik läks talupoega sunnitõõle viima.

katõriuku P korralatt (õlgkatusel) кровельный

гнёт (на соломенной крыше); *katõriugud vessääss, pannass jõka rääü päälie vittsoikaa tšii* korralatid laasitakse, pannakse iga (õle)-rea peale vitstega kinni.

katõsõpa Kõ Lu tekk, kattevaip одеяло, покрывало; Lu *mill piäp kattõssa katõsõvaakaa* ma pean end katma tekiga; Lu *õltii lõhkõzõt katõsõvad* olid villased tekid; Lu *puuvillan katõsõpa* puuvillane tekk. – Vt. ka *katõ*.

kau J auh гав; *koira haukub: kiu, kau* koer hau-gub: iuh! auh!

kau/gaa Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I -ga Lu Ra J-Tsv. -kaa M Kõ Lu J-Must. -ka Kõ-Len. -gah Kr 1. kaua долго; Lu *kui kat-sot kaugaa päivüü pääl, siis häikääp silmä, kaugaa mittää ed näe* kui vaatad kaua päike-se peale, siis pimestab silmad, kaua ei näe (sa) midagi; P *pojo uomniz makaap kaugaa* poiss magab hommikul kaua; Kõ *pappia kutsõttii siis kõõs kaugaa vihmaa böllu* preester kutsuti siis, kui kaua polnud vihma; P *ruokoräsäs kaugaa kestäv* rookatus peab kaua vastu; J *kauga ko teit veel ootõll* kas teid tuleb veel kaua oodata?; P *kui kaugaa paglaa elä puno, a ühskõrt pag-la menep kattši* vs. kui kaua (sa) nõõri (ka) ei punu, (aga) ükskord läheb nõõr (ikkagi) katki; M *nii kaugaa ajõltii opõzii, ku jo põlgõtus tuli valmiissi* nii kaua aeti hobuseid (ringi), kuni pahmas sai juba valmis; K *kasta ootin kaugaa aigaa* rl. seda ootasid kaua aega; 2. ammu давно; J *nütte jo siä kauga ed õllu meille* nüüd ei ole sa juba ammu meil olnud; P *kaugaa en õlõ kuullu, a viel mälehtän* ammu ei ole kuulnud, aga mäletan veel; 3. kaugele далеко; J *meni tämä metsää müü kaugaa* ta läks metsa mööda kaugele; Lu *ennemuina karjat tšäi-tii talituu metsäs, maailmaa kaugaa* ennemalt käisid karjad Talitu metsas, maailma(tu) kaugele(e); Lu *vod miä ku mätsikkaa lein, mätsikk ku lenti kaukaa* vaat, kui mina lõin palli, (küll) pall lendas kaugele. – Vt. ka *nii-*. – Vt. ka *kaugaassi, kaugannaikaa, kaugaz, kaugõssi, kaugõz, kaukaalõõ, kauvaa*.

kauga/paa M -p Li = *kaugõpi*; M *tämä pani korraa suhhõõ i piti tätä, etti kaugaapaa tappais suuza* (une peletamisest voki taga istudes:) ta pani (kuiva) leivakoorukese suhu ja hoidis seda, et kauem seisaks (jätkuks) suus; Li *maakankaad, vähäize paksupõv kuttõõt tehtii, sto kaugaap kestäisi* põrandariided, (neil) tehti natuke paksemad koed, et kestaksid kauem.

kauga/assi Kett. -ssi U M -ss K L M I -ši Kr 1. kauaks надолго; K *minuu jätti kaugass tän-ne maailmaa* rl. (itkust:) jättis mind kauaks siia maailma; L *ku kaugass mened lidnaa* kui

kauaks (sa) lähed linna?; 2. kaugele далеко; U *menid nii kaugassi, eb näü jältsiätä* läksid nii kaugele, (et) ei ole näha jälgi(gi); M *jo jürü lõ-pub, meni jo kaugassi* äike juba lõpeb, läks juba kaugele; M *õuna õunappuussa kaugass ep tõku* vs. õun õunapuust kaugele ei kuku (= käbi kännust kaugele ei kuku). – Vt. ka *kaugaa, kaugaz, kaugõssi, kaugõz, kaukaalõõ*.

kaugah vt. *kaugaa*.

kaugan vt. *kaukana*.

kaugannaikaa Lu kaua, kaua aega долго, долгое время; *maõ-kala eläp kaugannaikaa* luts elab kaua. – Vt. ka *kaugaa, kauvaa*.

kaugaši vt. *kaugaassi*.

kaugaa/sua Kõ (Kett. K R-Eur. R-Reg. P) *kaukassua* (R), pr. -um Kett. K Kõ, imperf. -suzin (kusagile) kauaks jääda, viibida задер-живаться, -аться; P *ku nõõv viipümää viina-tiel'ie, kaugassuuma kattilaa kabakaa tivenä* rl. kui (mees) hakkab viibima (= jääma) viina-teele, kauaks jääma Kattila kõrtsi juurde. – Vt. ka *kavassua*.

kauga/z Kett. K L P M Po Lu I = *kaukaalõõ*; P *ku sõta meilt jo kaugaz meni* kui sõda läks meilt juba kaugele; P M *kui kaugaz mened* kui kaugele (sa) lähed?; I *einää lüümää piti tšävvä kaugas* heina niitmas tuli käia kaugele(e).

kauguz [< e?] J-Tsv. = *kaukõuz*, em miä sinne *julkõ menne, mokom kauguz* ei ma sinna julge minna, niisugune kaugus.

kaugõpaa Kett. K L Lu 1. kauem больше; Lu *pisä hänt avantoo i pie kaugõpaa, sis tuõp pal'lo kallaa* (muinasjutust:) pista saba jää-auku ja hoia kauem, siis tuleb (= saad) palju kala; 2. kaugeemale дальше; K *mene vaan kaugõpaa siittä paikkaa vällää, että sinua eb levvettäissi* mine ainult kaugeemale siit paigast ära, et sind ei leitaks. – Vt. ka *kaugaapaa, kaugõpi, kaugõpassi, kaukaapõllõ, kaugõpa-lõõ, kaugõpalõõsõõ*.

kaugõpalyõ vt. *kaukõpalõõ*.

kaugõplassi (P) -ass P Lu -õssi ~ -õss Lu *kaugõpahi* J-Must. *kaukõplass ~ -õss ~ -az* Lu 1. kaugeemale дальше; P *mene kaugõpass* mine kaugeemale; Lu *mene kaugõpaz, elä patška min-nua rägääkaa* mine kaugeemale, ära määri mind tatiga; Lu *mee omijõõ juttujõõkaa kaugõpaz* mine metsa oma jutuga (mine oma juttudega kaugeemale); Lu *paa takkaa, kaugõpass* pane taha(poole), kaugeemale; 2. kauemaks, kauemi-ni больше, на большее время; Lu *kuiv inemin tävvütäv, jott tapajaiz kaugõpõssi* kitsi inime-ne hoiab kokku, et jätkuks kauemaks. – Vt. ka *kaugõpaa, kaukaapõllõ, kaugõpalõõ, kaugõpa-lõõsõõ*.

kaugõ/pi Li *-pii* Ra *-p* J-Tsv. kauem *дольше*; Li *piep sillõd kaugõpi pessiiss* sa pead ennast kauem pesema; J *la meep kaugõp aikka, tuõb nãlts, siiz issumm süüimã* las läheb kauem aega, (kui) tuleb nãlg, siis istume söõma; Ra *kuusi-pãre kestãp kaugõpii* kuusepilbas peab (katusel) kauem vastu; Ra *saatii tõrvakkaisii veeroi, nee kaugõpii põlõssaa* hangiti (saadi) tõrvaseid rattaid, need põlevad kauem. – Vt. ka *kaugaa-paa, kaugõpaa*.

kaugõ/si M Lu J-Tsv. *-s* Lu I = *kaugaassi*; 1. Lu *ku kaugõssi kast elloa mill tappaab* kui kauaks seda elu mul jätkub?; Lu *meil mentii einã maalõ, jääti kaugõssi, taitaa on pal'lo tüütã* meil mindi heinamaale, jäädi kauaks, vist on palju tööd; J *kuhõ on nii kaugõssi viipiünü kuhu (ta) on nii kauaks jäänud (viibinud)?*; 2. Lu *miã menin kaugõss laakoa rantaa* ma läksin kaugele (mööda) madalat randa; M *ku sãlko meeb emãssã kaugõssi, siiz emã kõvviu irnov* kui varss läheb emast kaugele, siis ema hirhub kõvasti.

kaugõ/z M Lu Li J *-s* M = *kaukaalõdõ*; Lu *sirkaal ilmõl näüv kaugõz (kaukaal)* selge ilmaga näeb kaugele; M *õuna õunappuussa kaugõs eb lajkõdõ* vs. õun õunapuust kaugele ei kuku (= käbi kannust kaugele ei kuku); Li *mee kaugõz* mine eemale (kaugele).

kauhaa L koledasti ужасно; *puu on kauhaa kõvii raskaass vettünü* puu on koledasti väga raskeks vettinud.

kauhtla M, g. *-aa* = *kofta*.

kauhtana Kett. K-Ahl. R-Reg. L M Kõ Lu Li J *-xtana* J *-htan* Li Ra *-htõna ~ -htõn* J-Tsv., g. *-htanaa* Lu Li Ra J *-xtanaa ~ -htõnaa ~ -htõna* J kaftan (endisaegne ülerõivas) кафтан; Lu *kauhtana ja rüüdi õltii naisijõ ja mehije päälisõvad* kaftan ja rüüd olid meeste ja naiste pealisorivad; M *õmpõlijad õmmõltii štanaad i kauhtanaad* rätsepad õmblesid püksid ja kaftanid; Lu *kauhtana õmmõltii ain koto suukkunassa* kaftan (= endisaegne ülerõivas) õmmeldi alati kodukootud kalevist; Lu *kauhtanaad õltii musad ja harmaad* kaftanid olid mustad ja hallid; Lu *eestãã kauhtana õli harmaa, perrãã nõistii kraaskaamaa, .. sinizess i musassi kraazgattii* enne oli kaftan hall, pärast hakati värvima, .. siniseks ja mustaks värviti; Lu *koto tehtü kauhtana päällä tsãüiti metsãz i merel* kodutehtud kaftan seljas, käidi metsas ja merel; J *tshell õli šuuba pääll, tshell kauhtana* kellel oli kasukas seljas, kellel kaftan; L *nuorikõlyõ annõttii ummikkõ niku kauhtana* pruudile anti (pikk) pealissärk nagu kaftan; J *kauhtõn dalisko armõkk on ühs sama* kaftan või pikk-kuub on üks ja

sama; J *mokomõll tsülmell kehnokkõij kauhtõm pääl* niisuguse külmaga vilets kaftan seljas; R *velvüd seizob uhzualla .. kala kauhtana tsãessã* (Reg. 23) rl. vennake seisab lävel .. peiukaftan käes. – Vt. ka *harma-, kala-*. – Vt. ka *kaftano, kaustana*.

kauka¹ [?] (K-Ahl.): *mit ned on kaugat kahee poolee. mõisa, mõisa meeli tarkka. miã mõisan, mihs en mõisa. aisat kaugat kahee poolee* (Ahl. 107) rl. mis on need k-d kahel(e) pool(e)? Mõista, mõista, tark meel. Ma mõistan, miks ei mõista: aisad k-d kahel(e) pool(e).

kauka² vt. *kaugaa*.

kaukaa¹ Lu (J) *-õdõ* (Lu) *-a* P J-Tsv., g. *-aa* Lu kaugе дальний, дальний; Lu *ühed õltii kaukaa meree laivad, tõizõd õltii litši meree laivad* ühed olid kaugesõidulaevad, teised olid lähisõidulaevad; J *taaz meep sinne, kaukaa matkaa, tsirjõi perãã* taas läheb sinna, kaugele teekonnale, kirjade järele; P *škouluusõ õli kauka tsãvvv kooli(s) oli* kaugе käia. – Vt. ka *kaukõin, kaukõmõin, kaukõdõ*.

kaukaa² R-Eur. R-Reg. L P *-a* R-Reg. = *kaukaalta*; L *kaukaa tultii, peãlie puolyõ saa virstaa* tuldi kaugele, üle poolesaja versta; L *kaukaa õlõmma tulluud* oleme kaugele tulnud; P *kaukaa lidnassa* kaugele linnast.

kaukaa³ vt. *kaugaa*.

kaukahtõõssaa J = *kaukaalta*; näin *kaukahtõõssaa, tsen õli en tuntõnnu* nägin kaugele, (aga) kes oli, ei tundnud.

kauka/alla P Lu Li *-allõ* Lu *-all* P Lu J *-al* P Lu J-Must. *-ll* J kaugel далеко; Lu *kassin meri ebõ-õ kaukaalla* siit (siin) pole meri kaugele; Lu *mennãã, tsülõ on kaukaallõ* lähevad, küla on kaugele; P *elãn kaukaall elan* kaugele; Lu *miã suvvaan tsãvvvã kaukaal tüxyee jalkazõdõ* ma armastan käia jalgsi kaugele tööle; Lu *noorõnn tsãin kaukaall mereell* noorena käisin kaugele merel (kala püüdmas). – Vt. ka *kaukana, kaukõna*.

kauka/alta P M Lu Li *-alt* Kõ *-lt* J-Tsv. kaugel издалека, издали; M *mie kaukaalta tãtã* näin ma nägin teda kaugele; M *tserikko kaukaalta näüv* kirik paistab kaugele; Kõ *mõnikkaad piti kaukaalt tulla mõned* pidid kaugele tulema; J *kaukalt alki pajatta* (juba) kaugele hakkas rääkima. – Vt. ka *kaukaa*², *kaukahtõõssaa*.

kauka/alõdõ K M Ra *-alyõ* P *-alõ* Kõ *-all ~ -al* Lu *-lõdõ* Kõ *-lõ ~ -l* J kaugele далеко; K *viskaap k'epii kaukaalõdõ* viskab kepi kaugele; J *tšellojõ elizemin kuulup kaukalõ* kellade helin kuulduv kaugele; P *on tãmã kaukaalyõ avvattu* on ta kaugele maetud?; P *tãll on silmã pittsã, nãep kaukaalyõ* tal on terav silm, näeb kaugele;

Kõ õuna õunapuuss kaukalõõ ep tõku vs. õun õunapuust kaugele ei kuku (= käbi kännust kaugele ei kuku); P rih on jo salvõttu nii kaukaalyõ, etti piäp panna maatiisad maja on juba nii kaugele üles raiatud (= ehitatud), et peab panema talad. – Vt. ka *kaugaa*, *kaugaassi*, *kaugaz*, *kaugõssi*, *kaugõz*.

kaukaa-meri-aluz (Lu) kaugesõidu purjelaev парусник дальнего плавания; *kumpassiõ oj kuivia i pirttu omia, seili-alussiz on ühsi, kaukaa-meri-alussiz õli kahs* kompassse on kuivi ja piirituse omi, purjelaevades on üks, kaugesõidu purjelaevades oli kaks.

kauka/apõlla J -apõllõ Li kaugemal дальше, подальше; Li *tämä eläp litšepellä, a tõin eläp kaukaapõllõ* tema elab lähemal, aga teine elab kaugemal. – Vt. ka *kaukõpalla*, *kaukõpana*.

kauka/apõllõ Li J -põllõ J-Tsv. kaugemale дальше, подальше; J *jooska minuss kaukapõllõ, nõizõn tappõõma* jookske minust kaugemale, hakkak kaklema; J *sauna tehtii ain kaukaapõllõ* saun ehitati (tehti) alati (elumajast) kaugemale. – Vt. ka *kaugõpaa*, *kaugõpassi*, *kaukõpalõõ*, *kaukõpalõõsõõ*.

kaukaa-äd'd'ä J kaugemal elav vanaisa või äi далеко живущие дед, свёкор или тесть.

kaukaa-ämmä J kaugemal elav vanaema või ämm далеко живущие бабушка, свекровь или тёща.

kaukain Ra, g. -zõõ Ra kauge (sugulusastmelt) дальний (по родству); *kaukain sukulain* kauge sugulane. – Vt. ka *kaukumõin*.

kaukallo Kett. K L M Ja-Len. Lu I (R-Reg.), g. -oo L Lu = *kaukolo*; Lu *sigal on süümissä vart kaukalo* seal on sõõgi jaoks küna; M *miä kaivan kaukalua veziükaa* ma õõnestan küna künakirvega; M *meez meep teetä möõ, ilmaa tsirveetä i veziütä tetši kahs kaukaloa. pähtsänä* mõist. mees läheb möõda teed, ilma kirve ja künakirveta tegi kaks küna? – Pähkel; Lu *sika kaukalo* seaküna. – Vt. ka *poho-*.

kaukamatka (P) kauge teekond дальний путь; *älä tuskaa tuppau kaukamatkoissa ja tuntõmoittomissa* rl. ära muretse (ära lämbu muresse) kauge teekondade ja tundmatute (asjade) pärast.

kauka/na K-Ahl. L Lu I -nna K-Al. P M -anna M -nn K Lu -n L *kaugan* R-Lön. = *kaukaalla*; I *kaukana näiv tuli* kaugel paistab tuli; K *tšerikko on kaukann kirik on kaugel*; M *mie kaukaanna õlin, en pääznü koitoo* ma olin kaugel, ei pääsenud koju; L *kaukam maalla* kaugel maal.

kaukassua vt. *kaugassua*.

kaukolainõ I, g. -zõõ kauge, kaugelt tulnud, kaugelt pärit дальний, прибывший издалека, родом издалека.

kaukollo M Lu Li J (Kõ), g. -oo M J küna корыто; M *kaukolo on kaivõttu puussa* küna on õõnestatud puust; Lu *saunaz õli tehtü pitšä kaukolo, vätši issus peenil järtsüül ümpäri kaukoloa* saunas oli tehtud pikk küna, rahvas istus väikestel pinkidel ümber küna; Lu *kaukolos pestii lassa* künas pesti last; Lu *virre kaukolo tuõv* (õlle)virre tuleb künasse; Lu *siiz nõizõb virtaamaa mahla, kaukolo vai paŋki on pantu allõ* siis hakkab (kasest) mahl jookksma, küna või pang on pandud alla; J *kaukolos pessä sõpoi(t)* künas pestakse pesu (rõivaid); M *puin kaukolo meni lõhtsi* puust küna läks lõhki; J *rokk laatko niku sigaa kaukolo* kapsasupikauss (on räpane) nagu seaküna; J *lihaa kaukolo ~ liha kaukolo* lihaküna (puust õõnestatud kauss liha hoidmiseks); J *pesu kaukolo* pesuküna; Lu *sauna kaukolo* saunaküna. – Vt. ka *liha-*, *pesu-*, *poho-*, *poohi-*, *sigaa-*. – Vt. ka *kaukalo*.

kaukol-õja I pesuoja (oja, kuhu on pesupeseamiseks tehtud puust purre või küna ручей, где для стирки установлены мостки или корыто); *kõitši naizõõ õlivat puhassamaza kaukol-õjjaa* kõik naised olid pesuoja puhastamas.

kaukumõin M, g. -zõõ = *kaukain*; *kaukumõin sukulain on taka taaria* kk. kauge sugulane on (sama, mis) õllepära.

kaukõin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J = *kaukaa*¹.

kaukõmõin Lu, g. -zõõ Lu = *kaukaa*¹; *sirkaall ilmõll kaukõmõizõõd maad alkaavat kojjoossa* kirka ilmaga hakkavad kauged maad kangastuma.

kaukõn/a Lu -na M = *kaukaalla*; *kaivõ [= kai-vo] ebõõ kaukõnna* kaev pole kaugel.

kaukõpalla: -l Lu = *kaukaapõlla*.

kaukõpalõõ: -palyõ ~ *kaugõpalyõ* P -paal ~ -põll ~ -põl Lu = *kaukaapõllõ*; Lu *tšen viskaap kaukõpõl* kes viskab kaugemale?; Lu *kaukõpaal paad, litšepält võtad* kk. kaugemale paned, lähemalt võtad (= peidad asja varga eest, siis jääb asi alles); Lu *kaukõpaal paad, vargõssa sünnii ed veitä* kk. paned (asja) kaugemale, varast patu sisse ei vea; Lu *piäb mõrnä kõvõpassi, kaukõpõll kuuluub* tuleb hüüda kõvemini, kaugemale kuuldub.

kaukõpallõõsõõ: -yõsyõ P = *kaukaapõllõ*; *mene sie kaukõpalyõsyõ* mine sina kaugemale.

kaukõpa/na: -n P = *kaukaapõlla*; *ja siz võtõt-tii keppi tsätiesie i nõistii mittaamaa, kumpa muna õli kaukõpan, kumpa õli litšepäl, kumpa õli tšehsimein* ja siis võeti kepp kätte ja hakati

mõõtma, milline muna oli kaugemal, milline oli lähemal, milline oli keskmine.

kaukõpass, kaukõpaz, kaukõpõss vt. *kau-gõpassi*.

kaukõulz J-Tsv., g. -u [?]: -sõd J kaugus даль, отдаление. – Vt. ka *kauguz*.

kauk/õd (Lu), g. -õd = *kaukaa*¹; Lu *ku viinaa kuulu, siz ep pantu kalmojõd, a pantii kuhõd-leep kaukõdsõd mettsää* kui (keegi) viina (= ülearguse viinajoomise pärast) suri, siis (teda) ei maetud kalmistule, vaid maeti kuhugi kaug- le (kaugesse) metsa.

kaulad Kr päike солнце.

kaunikkainõ J, g. -zõd dem. kaunike; punane красивенький; красенький; *paä pääle puhassa, kaglalõd kaunikkais* rl. pane selga pu- hast, kaela(le) kaunistest.

kauniskagla Kõ-Set. *kaunizkagla* K-Al. fig. kaunistkael; punakael красношейка; K *kana laulõ kaunizkagla, kukkõ laulõ kulta-arja* (Al. 53) rl. laulis kana, punakael, laulis kukk, kuld- hari.

kaunis-koori: *kauniz-koori* K-Al. kaunistkoorik прекрасная корочка; *tõühze kursi kauniz-koori* (Al. 44) rl. küpse, pulmaleib, kaunistkoorik.

kaunis-puu J-Tsv. punapuu, mahagonipuu [?] красное дерево.

kaunis-pää-griba Lu = *kaunizgriba*.

kaunis/saa P (Kett.), pr. -an, imperf. -in Kett. punaseks värvida красить, вы- в красный цвет, красной краской; P *troitsass munõi kõl- lissaa, karjušsailõd kaunissaa* rl. lihavõtteks mune kollaseks värvida, karjustele punaseks värvida.

kauniz Kett. K L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I (Salm., R Ke Ko) -is K-Ahl. R-Eur. R-Reg. *Káунисъ* K-reg.₂ li-reg.₁ *Káунисъ* Pal.₂ *Кавнисъ* Tum., g. -ii Kett. K M Kõ S Po Lu Li Ra J I -ee Ke Lu J Ko -e J I, punane красный; J *kuko arjõ oñ kauniz niku veri* kuke hari on punane nagu veri; Lu *se on kauniz niku borkkan* see on (näost) punane nagu porgand; Lu *tulõkõs süsi, veel on kauniz tuline süsi, veel on punane*; Lu *oomnikoss päivä ku on kauniz, tääp tuulta; ohtõgoss laskõõp päivä kauniiss, se tääb üvvää ilmaa* kui hommikul on (tõu- sev) päike punane, (see) ennustab tuult; (kui) õhtul loojub päike punasena, see ennustab head ilma; M *ülleeltä, ülelehto on rohhoinõ, a alta on kauniilõd* pealt, lehe pealmine pool on roheline, aga alt on punane; M *tõiutoo pihad õltii pilutõttu kauniilla, i sinisiillä i rohoišsiilla* särgi õlarealsed olid välja õmmeldud punas- (tega) ja sinis(t)ega ja rohelis(t)ega (= punas- te, siniste ja roheliste niitidega); P *enipään*

kraazgattii kanaa munat kauniissi lihavõtete ajal värviti kanamunad punaseks; Lu *rautaa pietää tulõz, kunniz meep kauneessi* rauda hoi- takse (peetakse) tules, kuni läheb punaseks; Lu *silla on äppiä, menit kauniissi* sul on häbi, læk- sid (näost) punaseks; K *tuli kukkõ da räägahtii lävellä: miä tulõn kauniit saappugad jalgas, kauniš sl'ääppi* tuli kukk ja hüüatas lävel: mina tulen, punased saapad jalas, punane kübar (peas); M *meez meep teetä möö kauniz naappa pää päällä. Kukkõ* (Set. 16) mõist. mees läheb mõõda teed, punane kauss pea peal? – Kuk; K *kauniss kiisseliä tšihutõttii* keedeti punast kis- selli; M *on naasti niku kauniz omena* on ilus nagu punane õun; Lu *sel inemizel õllaa kauneet šokad* sel inimesel on punased põsed; J *kauniz vaski* punane vask; Lu *kaunis savi* punane savi; M *kaunis smaroda* ~ Lu *kaunis smoroda* ~ J *kaunis sõssõr* ~ *kauniz marjõ* punane sõstar; Kõ *kaunis kleeveri* ~ Lu *kauniz ärüid* ~ J *kauniz ärükukka* punane ristikhein, punane härjapea; J *kaunis sipp(e)likaz* punane sipelgas; J *kauniz viina* punane vein; M *pekki i kauniz liha* pekk ja tailiha; I *kaunis griba* (Len. 286) punapuravik, haavapuravik; Lu *kimmii kauniz ere-, krell-* punane; 2. subst., hrl. pl. punased, kommunistid красные, коммунисты; Kõ *kase õli kaunie ja valkõe sõta aika* (Len. 212) see oli punaste ja valgete sõja aeg; K *se õli siis ku kauniid da valkõat tappõlivad* see oli siis, kui punased ja valged sõdisid; M *kaunii aikannaa* ~ Po *kaun- nii aikann* punaste (= nõukogude) ajal; 3. kaun- nis, ilus красивый; K *kauniz on kala jõgõza, med'd'ee vell'e veel kauniipi* (Al. 45) rl. kaunis on kala jões, meie vend (= peiu) veel kaunim; L *kauniiss kazvatid* rl. kauniks kasvatasid; L *vai sinua vart eb õlõ päiveä kaunissa* kas (või siis) sinu jaoks pole kaunist päikest?; P *kõvass kaun- niiz väga ilus, imeilus*; ■ L *lehmäd on kauniilla* lehmad on punataudis; I *läpi tšüllää meeb, kau- nis sarafana, tätä niin i narrittii kutsuttii* läheb läbi küla, punane sarafan (= külalood, klatsi- moor, keelekandja), teda nii narritigi, kutsuti; M *kazvaass kauniit pääv* kasvavad punapura- vikud. – Vt. ka *mussa-, tumm-, vaalia-*.

kaunizgriba Lu *kauniz-griba* Li punapuravik, haavapuravik подосиновик. – Vt. ka *kaunis- pää-griba*.

kaunizmarja K punane sõstar красная сморо- дина.

kaunizveriin Lu subst., adj. valgetverd inimene белокурый; *rissiveriizõl võivad õlla valkaad ivusõd, i kaunizveriizõl võivad õlla, a mussave- riizõl valkaad ivussitje ed näe* ristiverd inimesel võivad olla valged (= heledad) juuksed ja val-

getverd inimesel võivad olla, aga mustaverelisel (sa) valgeid (= heledaid) juukseid ei näe.

kaunit/taa: *-taag* (I), pr. *-av* I, imperf. *-ti* I punetada краснеть; *ainõ menib, tol'ko sääred kaunittivad* aina läksid, ainult sääred punetasid (külmast); *tšäsi nii kaunitav* käsi nii punetab.

kauni/uz R-Eur. R-Reg. Kõ (K P), g. *-uu:* *-u* K P kaunidus, ilu; (palge)puna красота, красота; *P vesi veep sinu veree, kaivo kulutap kõikõõ kauniu* rl. vesi viib sinu vere, kaev kulutab kogu kauniduse (palgeruna); Kõ *võta nüd mehissä meeli pähää, üvä raivo rahvaassa, tüünüüs tüttärissä, kaunius kassapäissä* (Set. 750) rl. võta nüüd meeste järgi aru pähe, tubli (hea) mõistus rahva järgi, rahulikkus tüdrukute järgi, kaunidus palmikpeade (= neidude) järgi.

kaunotukkainõ: (R-Lön.) *viljo veljeni enneni vieretettü, kaluoni enneni kaunotukkaineni* (Lön. 184) rl. (mu) viljake, mu vend, mu ema sünnitatu (veeretatu), mu kalake, mu ema kaunijuukseline.

kaunu/d (R-Reg.), g. *-u* dem. kaunikene [?] красивенький [?]; *laugaz vielle lazgavassi, kaivo vielle kaunuessi* (Reg. 22) rl. Lauga veega lahkeks, kaevuveega kaunikeseks; *õnnivihall õnnavassi, kazvovihall kaunuessi* (Reg. 10) rl. õnnevihaga õnnelikuks, kasvuvihaga kaunikeseks. – Vt. ka *kaunotukkainõ*.

kaupalli/nõ (R-Eur.): *tšäüsi kanttšisa kalani, ohto nuita kaupalliisia* (Eur. 41) rl. käis kantsis mu kala, (oli) palju neid kaubalisi [?].

kaupimeez (J) = *kaupameez*, *tuli kaks kaupimeess* rl. tuli kaks kaupmeest.

kaupittav/a K-Al., g. *-aa* fig. kositav, (naiseks) kaubeldav (rahvalauludes) невеста, наречённая (в народных песнях); *jos lieb tuotavas parapi, kaupittava kalliipi* (Al. 55) rl. kui su toodav (= mõrjsja) on parem, kositav (kaubeldav) kallim.

kaupit/tu (Kõ-Set.), g. *-uu* fig. kositu, (naiseks) kaubeldu (rahvalauludes) невеста, помолвленная (в народных песнях); *too tootavas parapaa, kaupitus kalliipaa. elä eitä emüttäni* (Set. 750) rl. too oma toodav (= mõrjsja) parem (emast), oma kositu (kaubeldu) kallim. (Aga) ära jäta meie emakest maha!

kaupot/tu (Kõ-Len.), g. *-uu* = *kaupittu*; *toot siäs enelles parapa, kaupotus leep kalleep* (Len. 225) rl. tood sa endale (naiseks) parema (emast), su kositu (kaubeldu) saab (sulle) kallim(aks).

kaup/pa P M-Set. Lu (R-Eur.) *-p* Lu J-Tsv., g. *-aa* M Lu J I. kaup, kaubatehing сделка,

сговор; J *ep kuile opõziijõ vajõltõmizõss mit-tä kauppa tuõ* hobuste vahetamisest ei tule vist mingit kaupa; P *piäp tehä tšüirepii kauppa kokuosõ* tuleb kiiremini kaup ära teha; J *kaupp on kogoõ kaup on koos*; J *sinuu kanazõõ kaupat kaupittu* rl. sinu, kanakese, kaubad (on) tehtud (kaubeldud); J *nõizõmm kauppa tetšemä* hakka-me kaupa tegema; J *kauppa pitämä* kauplema, kaubitsema; J *kaupaa tetšejõ ~ kaupaa ajajõ* kaubategija, kaubitseja; J *sala kaup on tšeelet-tü* salakaup on keelatud; 2. asi, lugu дело; Lu *ihmellin kauppa kase on see on imelik asi*; Lu *ampajeekaa on kehno kaup, alumazõd evät kestä* hammastega on kehv lugu, alumised ei pea vastu; J *siin on tuhattojõd rubl'ojõ kauppa* siin on asi tuhandetes rublades; Lu *se on nagrõ kauppa* see on naeruasi. – Vt. ka *sala*.

kaupameez (Ja-Len.) *kaupp-meez* J-Tsv. kaupmees купец, торговец; Ja *liidnas eläap pallo vätsiä* [= *eläp pal'lo vätsiä*], *tõõmehiä, kaupamehiä* (Len. 240) linnas elab palju rahvast, töölisi, kaupmehi. – Vt. ka *kaupimeez*.

kaup/pia J (K-Al. Kõ-Set.), pr. *-in*, imperf. *-pizin* kaubelda, kaupa teha торговать, сговариваться; J *sinuu kanazõõ kaupat kaupittu* rl. sinu, kanakese, kaubad (on) tehtud (kaubeldud).

kaup/poa (J), pr. *-on*, imperf. *-pozin* = *kauppia*; *siin odrad õsõta, siin kagrat kaupotaa* rl. siin odrad ostetakse, siin kaerad kaubeldakse.

kaup/õlla (P) *-õll* J-Tsv., pr. *-põlõn* P J, imperf. *-põlin* J frekv. (välja) kaubelda выторго/вывать, -вать; P *no mitä siä pal'lo sis kauppõlõd* no mida sa siis (nii) palju kaupled?; J *meilt on kaupõltu tänävä ovõiss* meilt on täna hobust kaubeldud.

kauspüu Li = *kaussa*.

kaus/sa M Lu J-Must. (Li Ra) *-sõ* Lu, g. *-aa* M Lu (ree) kaust (ree pealmine puu, paralleelne jalasega) верхняя продольная деталь дровней, саней; Lu *lait'jool õllaa kaussa* reel on kaust; Lu *kotaraa ühz õttsa on jalgasõz, a tõin on kaussõz* kodara üks ots on jalases, aga teine on kaustas; Li *siis ku pajut pannaat tšiin, siiz vass pannaatši nee kausõd päällä* siis kui painardid pannakse kinni, siis alles pannaksegi (reele) need kaustad peale; Ra *lait'oo kausad* ree kaustad.

kausta/z: *-t* (Ränk Lu-Len.) pl. (ree) kaustad продольные детали дровней, саней; Lu *laitiõs on: jalakset, tormat, kablat, kaustat, sepii vitsat, laitio päite* (Len. 283) reel (rees) on: jalased, jalaseruad, kodarad, kaustad, seba-vitsad, ree pea.

kaustan/a Kett. M Kõ S Ja, g. *-aa* = *kauhtana*; M *miä villat kaustanassi* (Set. 748) rl. mina

(teen) villad kaftaniks; M *päällä piettiin ladja-seltä kaustana* (Len. 265) peal kanti laiaseljalist kaftanit; M *talvön piettiin* [= *piettiin*] *kaustanaa* (Len. 264) talvel kanti kaftanit.

kautta K-Ahl. P Lu Li -t M J-Tsv. -a Kr 1. kaudu, mööda, -pidi; *через, по*; Lu *a sis soome kautta minua saatettiin kottoo* (Len. 277) aga siis saadeti mind Soome kaudu koju; P *narvaa kautta* Narva kaudu; J *meree kautt merd mööda*, *meritsi*; J *maa kautt* maad mööda, *maitsi*; J *med'd'e kautt* meie kaudu; P *mies kutsub minua nimie kautta* mees kutsub mind nimepidi; M *i ne kaqs sõzart tulivat pulmõjõõ, kummad eväd õõ rodnyid sõsarõõ, emä kautt eväd õõ* ja need kaks õde tulid pulma, kes pole lihased õed, ema kaudu ei ole; Kr *waßsa kauta* vastu; 2. pärast, tõttu из-за; Lu *miä senee tein nag-roo kautta* (~ *perässä*) ma tegin seda naljapärast (naeru pärast); Li *veelko p tavannu vai lustii kautta panti, sitä miä en tää* kas enam ei jätkunud (riiet) või pandi ilu pärast (kaenla-siilud särkidele), seda mina ei tea; 3. (millegi) poolest по части, в отношении (чего-либо); Lu *jõgõperäll on kehno vee kautta* Jõgõperäl on vee poolest vilets (olukord); Li *lustiu kautta tämä on esimein tüttõ tsülälz* ilu poolest on ta esimene tüdruk külas. -Vt. ka *ümpär-*.

kauttaa vt. *perus-*.

kautõõ (L): *tširie kautyõ pulmad mändžittii* kiire korras tehti pulmad.

kau/vaa M -vva Ja-Len. *kavvaa* Ku *kavva* Lu Ra kaua долго; Ja *oomis möö makazimma kavvva* (Len. 236) hommikul magasime me kaua; Ku *kavvaa tuli ootella* kaua tuli oodata; M *laulamma nii kavvaa, ku noorizo eväd mee välää* laulame niikaua, kuni noored (noorsugu) ei lähe ära. -Vt. ka *nii-*. -Vt. ka *kaugaa, kaugannaika*.

kauõpaksi vt. *kaugõpassi*.

kav/a Lu, g. -aa Lu kahv сачок; *kavad nõõttii veess üles* kahvad tõsteti veest välja (üles).

kavala K-Ahl. K-AI. R-Eur. R-Reg. L Lu J -l J-Tsv. Ku, g. -laa Lu J kaval хитрый; J *hitoo kaval, niku repo* pagana kaval nagu rebane; K *viisaz vaatab viiloo alta, kavala katušii alta* (AI. 52) rl. tark vaatab viilu alt, kaval katuse alt; Ku *a repo, kaval meez, teki koormaa aukoo* (muinasjutust:) aga rebane, kaval mees, tegi koormasse augu; J *kül sill on kavalõd jutud* küll sul on kavalad jutud; J *kaval nõvvo* kaval nõu. -Vt. ka *kavalo*.

kaval/assi: -õssi Lu kavalasti, kavalalt хитро; *tämä liikaa kavalõssi pajatab* ta räägib väga kavalasti.

kaval'ee/ra: -r J-Tsv., g. -raa: -ra J kavaler

кавалер; *ize noorikkõin, a jo on hančkinnu kaval'eera* ise nooruke, aga juba on hankinud kavaleri.

kaval'eerri' M, g. -rii = *kaval'eera*.

kaval'eerri' J-Tsv., g. -ii J ratsavägi кавалерия; *kaval'eeriz on rask sluužia* ratsaväes on raske teenida.

kavallo K, g. -oo dem. [?] kaval хитрый; *viiaz vaatab viiloo alta, kavalo katoksen alta* (AI. 52) rl. tark vaatab viilu alt, kaval katuse alt. -Vt. ka *kavala*.

kavalulz Lu J (K-Ahl.), g. -u: -sõõ Lu J kavalus; salakavalus хитрость; коварство; J *sell mehell tappaap kavaluss vargõssa nii, jot tšenni ep saa täät* sel mehel jätkub kavalust varastada nii, et keegi ei saa teada; J *kavaluss pitämä* kavaldama; J *kavalusõka* kavalusega, kavaldades; J *ilm kavaluss* ilma kavaluseta, kavaldamata.

kavalõtt [sic!] J-Tsv. kavaluseta, kavaldamata, otsekohealt бесхитростно, просто.

kawant Kr kadunud потерян.

kavassua J -vassua Ra, pr. -asun, imperf. -assuzin: -vassuzin Ra = *kaugassua*; J *kavassu kala-merelee* rl. jäi kauaks kalamerele; Ra *kavassuzit kapakaa teelee* rl. (sa) jäid kauaks kõrtsiteele.

kavi Kett. Ränk P M-Len. M-Set. Lu Li Ra J (vdjI) *kaavi* J, g. -ii Lu J *kaivii* vdjI kopp ковш; Lu *kavi, tämä on niku koušši* kopp, see on nagu kopsik; Lu *enne õltii puizõt kavio* ennemalt olid puust kopad; J *kaavi õli ühess puuss tehtü* kopp oli (koos varrega) ühest puust tehtud; Lu *kavi õli puussa kaivõttu, rohkaapii õli tehtü leppä puussa* kopp oli puust õõnestatud, enamasti oli tehtud lepuuust; M *vettä võttaas kavila, se on tšihvaa vettä* (Len. 266) vett võetakse kopaga, see on kuuma vett; Lu *lõülüü viskazimma kaviikaa* leili viskasime kopaga; Lu *olutta mätet-tii kaviikaa* õlut ammutati kopaga; Lu *olut kavi õli puussa kaivattu* õllekopp oli puust õõnestatud; Li *puu kavi on varrõõkaa* puukopp (puust kopp) on varrega. -Vt. ka *puu-, õlut-*.

kavik/ka (R-Lõn.), g. -aa korake ковшик; *kavikalla kattilaa* (Lõn. 698) rl. kopakesega katlasse.

kavot/taa Lu Li J (K-Ahl.), (sõnatüvi основа слова:) *kavo-* J-Must., pr. -an Lu -õn Li, imperf. -in Lu 1. kaotada терять, по-; K *tšennät tšõütti, ne kavotti, rätet uhtõi, ne upotti* (Ahl. 106) rl. pastlad kõitis (kokku), need kaotas, uhtus rätid, need uputas; 2. (eemale v. kõrvale) hoiduda, (kedagi v. midagi) vältida избе-г/ать, -нуть, остере/гаться, -чься; Lu *miä kavotan sitä inemissä* ma väldin seda inimest; Lu *miä kavotan neijee inemiziekaa mennä*

ühtee ma hoidun nende inimestega kokku saamast; Lu *miä kavotan sitä tehä* ma hoidun seda tegemast. – Vt. ka *kaarata*, *kaartaa*, *kaartiissa*, *kaltiissa*.

kavotulz Lu, g. *-hsõõ*: *-sõõ* Lu ettevaatus осторожность; *miä hülkäzin kõik kavotusõd i menin* ma hülgasin kogu ettevaatuse ja läksin.

kavva, **kavvaa** vt. *kauvaa*.

kavvassua vt. *kavassua*.

kaõ¹ Lu Li Ra J-Must. J-Tsv. *kaaõ* Lu, g. *kaõõ* Lu J *kaõ* J *kattõõ* J-Must. kae бельмо; Lu *ku silmä pillaub*, *silmää kasvov kaõ* kui silm saab vigastada, (siis) kasvab silma(le) kae; Lu *kaaõ kazvi*, *silmijee kasvivad kaaõd*, *vanalt on kehno praaviitaa kaaõtta* kae kasvab, silmadele (silmalesse) kasvabid kaed, vanalt on halb kaed ravida; J *tämä on kõikkina slepoi*, *kaõd mõlõpiis silmiiz* ta on täiesti pime, kae on mõlemas silmas.

kaõ² J-Tsv., g. *kaõõ* (odra)okas ость (ячменя); *tsagolõõ meni kaõ kurkkuu* (ku *tsako hülkääb laulomõss*) kõale läks odraokas kurku (kui kõgu lakkab kukkumast).

kaxe vt. *kahsi*.

ke- vt. ka *tše-*.

kehje Kr kerge лёгкий.

kedr/a M -õ Lu J-Tsv., g. *-aa* J = *kedr-puu*; Lu *kedrõ puu* seedripuu.

kedr-puu (J-Tsv.) seedripuu, seeder кедровое дерево, кедр; *rissi tehtü kedr-puuss rist* (on) tehtud seedripuust.

kee¹ vt. *tšen*.

kee² J (kiigelaulu refräänielement элемент рефрена в качельной песне); *lee*, *lee*, *leekku*, *kee*, *kee*, *keekku*.

keekkar/a Li, g. *-aa* 1. (värtna) ketas прясло (веретена); *värttännä keekkara*, *keekkara piäv värttännä tsiin vintaakaa* värtna ketas, ketas hoiab (peab) värtnat vindiga kinni; 2. puuketas деревянный диск.

keekku J: *lee*, *lee*, *leekku*, *kee*, *kee*, *keekku* (kiigelaulu algusvärsid).

keerikku vt. *kerriku*.

keevelli J-Tsv., g. *-ii* sulgi; kavalpea пройдоха; хитрец.

keh/ata M Lu Li (K-Al. P Ra J-Tsv. Ku) *kõhata* (Lu Ra), pr. *-taan* K M Lu Li J, imperf. *-tazin* M Lu 1. viitsida желать, хотеть, не лениться (обычно в отрицательной форме); Lu *tämä õli nii laiska*, *tsärpäsiije eneltä ajjaa ep kehannu* ta oli nii laisk, (et) kärbseid(ki) ei viitsinud eneselt ära ajada; P *lurjuz ep kehtaa tehä mitäiv*, *vaatab üli aizaa niku pero opõnõ* laiskvorst ei viitsi midagi teha, vaatab üle aisa nagu peru hobune; Ra *laiskõ inimin*, *täm vaa*

laizguttõõv, *ep kehtaa tehä tüütä* laisk inime-ne, ta ainult laiskleb, ei viitsi tööd teha; Lu *em mie kehtaa sinuukaa nõissa võittõõmaa* ei ma viitsi sinuga jõudu katsuma hakata; Lu *ku kehtaa*, *nii mene* kui viitsid, siis mine; J *tšen sitä boltuška kehtaa kuunõll* kes seda lobasuud viitsib kuulata; 2. tavatseda, suvatseda иметь обыкновение, соизвол/ять, -ить; Lu *mõnikõz noori on uhkaa*, *kehtaa vanõraa ent õpõttaa* mõni noor on uhke, tavatseb endast vanemat õpetada; J *koirusõõ peräss ep kehta menne*, *kuhõ lähetetä* laiskuse pärast ei viitsi minna, kuhu saadetakse; 3. saada, suuta, jaksata мочь, с-; быть в силах, быть в состоянии (обычно в отрицательной форме); Lu *täll on nii karkia kagla*, *ep kehtaa päätä vääntää* tal on kael nii kange (tal on nii kange kael), ei saa pead pöörata; Lu *ku õlõd vana*, *et kõhtaa häällää*, *vanad jalgad eväd mee eteez* kui oled vana, (siis sa) ei suuda käia, vanad jalad ei lähe edasi; J *vai siä t kehta tallõt*, *ku jõka minutti kompõssõõd* kas sa ei jaksa kõndida, et iga minut komistad?; 4. kesta, vastu pidada продержаться; M *lavvaakatto ep kehtaa ni kaukaa* laudkatus ei pea nii kaua vastu.

kehno Kett. K P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (U L) *-n* K *kehno* J Ku *kõhno*, g. *-noo* K Lu J I 1. halb, paha; vilets, kehv плохой, дурной, скверный, скудный, худой, слабый; Lu *inemizel on kahs tappa*: *üvä i kehno* inimesel on kaks loomust: hea ja halb; M *üväd on koolluud*, *jäännüüd* [sic!] *on kehno*д kk. head on surnud, jäänud on (ainult) halvad; M *vanapalõõ poi-galõõ antõ üvää opõzõõ*, *tõizõlõõ vähä kehno-paa*, *kõlmattomalõõ kõikkinaa kehnoo* (Set. 1) vanimale pojale andis hea hobuse, teisele veidi halvema, kolmandale sootuks halva; Li *kehno tapa inotõb i lustii tütõõ* halvad kombed teevad ilusagi tüdruku vastumeelseks; M *elä äntšää kehnoa inehmiissä* ära puutu halba inimest; M I *kehno inehmine* ~ Kõ *kehno inehmiin* ~ Lu Li *kehno inemin* ~ Ra *kehno inimin* halb inimene; M *üvä elo inehmiissä ilogoitav*, *a kehno elo päiväzä vaašsaa vanagoitav* vs. hea elu rõõmustab inimest, aga halb elu teeb päevas vaksa vanemaks; M *meñä voon õli kehno voosi* möõdunud aasta(l) oli halb aasta; Lu *ku päivä laskõõb i punõtiv*, *se täap kehnoa ilmaa* kui päike loojub ja punetab, see ennustab halba ilma; Lu *ko rihez õj kehno luhti*, *siz miä avaan uhzõõ vai akkunaa* kui toas on halb õhk, siis ma avan ukse või akna; Lu *nain on kehnoo tervüükaa* naine on kehva tervisega; Lu *mill on kehno mälehtüz* mul on kehv mälu; Lu *ampa-jeekaa on kehno kaupp*, *alumaizõd evät kestä*

hammastega on kehv lugu, alumised ei pea vastu; Lu *ammaz vizgattii üli pää ahjoo pääl i jutõltii: kehnot poiz, rautazõt sihhaa* hammas visati üle pea ahjule ja öeldi: viletsad ära, raudsed asemele; S *kehnotat sõvat pantii päälee* viletsamad rõivad pandi selga; Li *tänävootta õli kehno ailipüüttö* tänavu oli kehv räimepüük; M *unõkkaa pääkaa on kehno tehä tüütä* unise peaga on halb tööd teha; M *vai sillõ on koton kehno* kas sul on kodus halb?; Lu *kehno on tervüü perässä* tervise poolest on (asi) halb; I *kehno li sillõ, liittsa algab valkõhtussag* kas sul on halb (olla), (et) nagu hakkab valgeks minema?; I *meñnii mettsää, i millõõ tuli jo kehno* läksin metsa, ja mul hakkas juba halb (= algasid valud); 2. subst. halb, paha зло, худо; M *täm pajatti, što tehtii pal'lo kehnuu* ta rääkis, et (posimisega) tehti palju halba; Lu *kõikkõa võib ühes perreez õlla, üvvää i kehnoa* kõike võib ühes peres olla, head ja halba; 3. kõhn, lahja тощий, худой; M *jumala tsüzüp surmalta: missi siä nii kehno õõt jumal küsib surmalt: miks sa nii kõhn oled?; M ai ku on kehno: luu ja nahka* oi, küll on kõhn: (nagu) luu ja nahk; M *kase nii on kehno niku surmaa kutsõri* kk. see on nii kõhn nagu surmakutsar; 4. lahja, vesine водянистый, жидкий, слабый; M *õlut tuli kehnoosi õlu lahtus* (õlu muutus lahjaks); 5. vanapagan, vanakuri нечистый, чёрт; I *kehnoo jältsilõilee puuttujee* sattusin vanakurja jälgedele; ■ Lu *ku kehnoo silmäkkaa* inemin tuõb vassaa, sis kazel on kehno vasuz, ep saa mennä tiyõjõe, a ku meed, tuõv õnnõtuz kui paha silmaga inimene tuleb vastu, siis on see halb enne, ei tohi tööle minna, aga kui lähed, tuleb õnnetus; M *nät ku tuli kehno tunni, etti piti nikastuttaa tsäsi, nüid en saa miitait tehä* näe, kuidas tuli õnnetu juhuse, et pidi(n) nikastama käe, nüüd ei saa (ma) midagi teha; Lu *tämä õli kuzõss kehno* tal oli põiepõletik; Li *teeb kehnoa* ajab iiveldama.

kehnokkõin K L M J-Tsv., g. -zõõ J dem.

1. kehv(ake), vilets(ake), armetu плохонький, жалкий, никудышный; L *ep se minu miez õlõ tšenniit ko kehnokkõin portnoi* ei see minu mees ole keegi (muu) kui kehv(ake) rätsep; M *paõhain, kehnokkõin koto* armetu, vilets maja; J *mokomõll tsülmell kehnokkõin kauhtõm pääll* niisuguse külmaga vilets kaftan seljas; 2. kõhn(uke), kõhetu(ke) худой, худенький; M *kehnokkõin lahs* kõhnuke laps; M *kehnokkõin tütterikko* kõhetu tüdruk.

kehnoossi K P M Kõ Lu Li J I *k'ehnoosi* J-Tsv. -s M Kõ Lu *kõhnoossi* M -sig I halvasti; viletsalt плохо; худо, скверно; Lu *ai ko miä tein*

kehnoossi oi kui halvasti ma tegin!; Kõ *tšenniit kehnooss* minuss *pajatti* keegi rääkis minust halvasti; M *siä entä nii kehnoossi piäd* sa käitud nii halvasti; Lu *haiso kehnoossi* haises halvasti; P *täll azzad* menevät *kehnoossi, liukuvad allõ-mäjee* tal lähevad asjad halvasti, libisevad allamäge; Lu *nii kõvass kehnooss laulob, što nõisi kõrvie vaivattamaa* laulab nii (väga) halvasti, et kõrvad hakkasid valutama; Lu *tämä kehnoossi näeb* ta näeb halvasti; M *mie mälestän kõhnoossi* ma mäletan halvasti; Kõ *no siäll taas sõõtettii kehnooss* no seal jälle söõdeti halvasti; K *elän kehnoossi saunas* *kojomilttizez* elan viletsalt mingisuguses saunas; Lu *kui võid. – ai ku kehnoossi* kuidas (su) tervis on? – Oi kui vilets!

kehnotapõn Lu = *kehnotavallin*; *kehnotapõn inemin* halva iseloomuga inimene.

kehnotavallin Po Lu -in Po halva iseloomuga с дурным характером, недоброжелательный; Lu *kehnotavallin, pagan inemin, se reistaav, ku meeb umalaa* halva iseloomuga, tige inimene, see määratseb, kui jääb purju.

kehwe vt. *tševäd*.

kehveli Lu J, g. -ii Lu J kehvel, leetseljak, meremadalik мель, прибрежное мелководье; Lu *meres süämez on matala, kutsutaa kehveli* meres on madalik, kutsutakse kehviks; Lu *kuza eb õõ tsivviä, a ol liivaa, se on kehveli* (meremadalik,) kus ei ole kive, aga on liiv, see on kehvel; Lu *on liiva kehveliv* on liivaleetseljakud; Lu *veen alan kehveli* veealune kehvel; Lu *kehveli arja* kehveli hari. – Vt. ka *väli-*.

keikahta/assa: -ss J-Tsv., pr. -an: -n J, imperf. -azin: -zin J mom. (üles) hüpata вскочить; *heit-tü de keikahtas sännüüt ülez* kokhus ja hüppas sängist üles.

keik/kaa (M-Set.), pr. -an M, imperf. -kazin hüpelda, kekselda подпрыгивать, скакать; *talvõlla hakonna halizõb, tševäällä jänessennä keikab. Kori* (Set. 18) mõist. talvel magab (mahalangenud) puutüvena, kevadel hüpleb jänesena? – Paat. – Vt. ka *keitsata*.

keik/kuu J-Tsv., pr. -un J, imperf. -kuzin J = *keikkaa*; *õõ rauhõz, elä k'eiku* ole rahulikult (= püsi paigal), ära hüple.

keikkumizi J-Tsv. hüpeldes, kekseldes вприпрыжку; *peened lahzõd rohkap joossa keikkumizi* väikesed lapsed jooksevad rohkem kekseldes.

keitsata Lu Li -sõt J-Tsv., pr. -tsaan Lu Li J, imperf. -tsazin Lu Li -tsõzin J 1. keksida, kekselda, hüpelda скакать, подпрыгивать; Lu *nii keittsazin, što väsüzin* keksisin nii, et väsisin; J *tervenäize päivää keitsaap kujall, ebõõ aika tull i süümä* terve päeva keksleb õues, ei ole

aega söömagi tulla; **2.** vallatleda, vallatust teha шалить; Li *lahzõt keitsataa* lapsed vallatlevad; Li *ep piä keitsata* ei tohi vallatust teha; Lu *siä õdt keitsaaja* sina oled vallatleja. – Vt. ka *keikkaa, keikkua*.

keitto Lu J-Tsv., g. -oo J keetmine, keet; keedus варка; варево; Lu *jagõtaa keitto kalojõ jagatakse* keeduks kalu; J *lehmiijõ keitto jo on valmiz* lehmade keedus on juba valmis.

keittäjä Ja-Len., g. -ää kokk повар.

keittää K V Lu Li Ra J (Kõ-Len.) -tä ~ tšeit-tää J *Keütmyä* Pal., pr. -än Li J -en ~ tšeitän J, imperf. -in J **1.** keeta варить; V *suppii piti keittää* suppi pidi keetma; Ra *kiisselvesi pantii tšihumaa i nii kavva keittäii, kui meni jämmi-ässä* kiislivesi pandi keema ja keedeti nii kaua, kuni läks paksuks (= kees kiisliks); J *maam jo keitep suuruss* ema keedab juba hommikusööki; J *petteläka survota keitettüit maamunii(t)* nuiaga tambitakse keedetud kartuleid; Li *mikä on keittämättä, se on toorõ mis on keetmata*, see on toores; **2.** (õlut) pruulida варить пиво; K *keitettii õlutta õzrõissa* pruuliti õlut otradest; Li *ku isä keitti olutta, siz nagassa alki nirissä* kui isa pruulis õlut, siis hakkas nagast nirisema; J *ilm umalaa olutt evät keit ilma humalata õlut* ei pruuli(ta); J *olutt õli ikä taloş tšeitettü õlut* oli igas talus pruulitud; J *olu keittejõ õllepruulija*; **3.** keevitada сваривать, -ть (o metallile); J *sepp keitti kahs rauta ühtee* sepp keevitas kaks rauda kokku (ühete).

keittäü/ssä Li, pr. -v, imperf. -zi (pehmeks v. valmis) keeda вариться, с-; *tämä tšiiree keittäüv* see (= kabatsokk) keeb ruttu (pehmeks).

keivi vt. tšivi.

keikoittaa [< sm]: *keikkoittaa* Ma hunnikutena, hunnikute kaupa kучами. – Vt. ka *kogoittaa*.

keksut/taa: J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J tippida, sibada, käia lühikeste sammudega сёмнить.

keksut/õlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *keksutaa; kats, vana inimän, a vet ku keksutõõp tallõt* vaata, vana inimene, aga küll alles sibab käia.

kella Lu, g. -aa võrgukupp поплавок (сети).

kelkka M Lu Li J -kõ Lu -k ~ k'elkk J-Tsv. *tšelkka* (Lu), g. -aa M Lu Li J k'elkaa J kelk; palgikelk салазки, санки; дровни; Lu *lahzõd l'uukuvad kelkaakaa* lapsed sõidavad kelguga; J *issu k'elkõlõ, miä liugutõn istu kelgule*, ma sõidutan; J *iiri raukka meeb mettsää, peen kelkka peräz* (muinasjutust:) hiir vaeseke läheb metsa, väike kelk järele; M *lait'joo takann on kelkka* ree taga on palgikelk; Lu *taka kelkka panna* *lait'joosõd rihmaakaa tšiiini, risikko* palgikelk

pannakse ree külge kõiega kinni, ristamisi; Lu *tämä tõi potku kelkaakaa minnua läpi tšülää* ta tõi tõukekelguga mind läbi küla; ■ Lu *mokom inemin, kumpa tahop kõikiil õlla üvã, i kõikkii panõtõlla, .. sitã juõtõllaa lepo kelkkõ* niisugune inimene, kes tahab kõigiga (kõigile) olla hea ja kõiki taga rääkida, .. selle kohta öeldakse l. k. (= libekeel). – Vt. ka *meri-, potku-, taka-, vesi-*.

kelk/ko M, g. -oo kelk салазки, санки. – Vt. ka *tšivi-*.

kelli J (Lu), hrl. pl. -id Lu J munand, munandid vulg. muna, munad яйца мошонка (половой орган); Lu *meez eläjäl õltii kellid* meesterahval on (olud) munandid; Lu *õpõzõl toož õltii kellid* (täkk)hobusel on (olud) ka munandid; J *sitã bõõ kuultu, jot tšülã ärtš õllõiz ühe kellika* seda ei ole kuulnud, et küla härg oleks ühe munaga; J *ku bõõ mitã tehlie, ni kaali kelliiit* kk. kui pole midagi teha, siis laku mune; J *tühjã tetsemã dalisko kellii kaalima, see on ühssama* kk. tühja (tööd) tegema või mune lakkuma, see on üks ja sama; Lu *boranaa kellid* jäära munandid. – Vt. ka *kellä, kotikko*.

kello-buju Lu kellopoi буй-колокол; *kello-buju, ku tomakk onõ, sis tämä tääv* kellopoi, kui on udu, siis see annab märku.

kellõri J, g. -ii J **1.** kelder погреб; **2.** panipaik кладовая; *tšell ebõõ kellõria, neet pietã riissoit kammõriz* kel pole panipaika, need hoiavad (töö)riistu (maja teises otsas olevas küttekolde-ta) toas.

kellä M-Set., g. -ää (orig.: miehen kalu). – Vt. ka *kelli*.

kelmessi ~ -šši I, g. -sii küün сарай для сена, сеник. – Vt. ka *katoz, katušši*.

kelmis/so Pi M-Set. *kel'misso* (P) *kõlmisso* K-Ahl. (Al.), g. -oo M = *kladovo*; P *a perem-miez meni takaa i ajattõli etti tšenielep koira meni kel'missuo* aga peremees läks järele ja mõtles, et kellegi koer läks sahvrisse.

keltakukka vt. *kõltakukka*.

kelvata vt. *kõlvata*.

ken vt. *tšen*.

ken/a¹ Lu J I, g. -aa Lu J -a J **1.** kena, ilus милонидный, хорошенький, пригожий; I *a naiziko, tämä vaattõ i juttõõv: mikä kena lahsi on silla* aga naine, tema vaatas ja ütleb: kui (mis) kena laps sul on; Lu *kena inemin* kena inime-ne; I *kena paikka* kena paik; Lu *kena poika* ilus pois; Lu *kena tüttö* ilus tüdruk; Lu *kena õpõin* ilus hobune; I *kenad l'el'õd* ilusad lilled; **2.** J-Tsv. sale, sihvakas стройный; J *med'de tüttö kenap ted'de tüttöä* meie tüdruk on teie tüdrukust sihvakam; **3.** J-Tsv. edev, keigarlik

франтовской, шеголеватый; J *kats mit kenad ja uhkat poigõd* vaat, kui (mis) edevad ja uhked poisid. – Vt. ka *kenukkõinõ*.

ken/a² P *k'ena* K, g. -*aa* 1. (talvine) puupallimäng; (puupallimängus kasutatav) puupall (зимняя) игра в шары; деревянный шар (в этой игре); P *kenaa mänd'ittii talvõll; õli mokoma puinõ muna; ku algõttii mäntsiä, siz iestää vizgattii keppi; tšen kõikkõa litšepäle jäi, se jäi sis kenaa ajamaa* puupallimängu mängiti talvel; oli niisugune puust muna; kui hakati mängima, siis esmalt visati kepp(i); kes kõige ligemale jäi, see jäi siis puupalli ajama; 2. kurn, kurnimäng; viiest pulgast laotud kurnipesa, -linn рюхи, игра в рюхи (в городки); фигура из сложенных рюх, чурок в этой игре; K *pojod i vanad mäntšizivät k'ena* poisid ja vana(mehe)d mängisid kurni; K *üfš lühüd bipka pantii alaa, i kahš bokkõmii päälee, i üfš õli tagaa, i vijjes pantii päälee; nii tehtii k'ena* üks lühike kurnipulk pandi alla ja kaks külitli peale, ja üks oli taga, ja viies pandi peale; nii tehti kurnipesa. – Vt. ka *katska, kiila, kuli, kulikiila, kulli*¹.

K'ena-Keppi K kurnikepp, -kaigas палка, бита при игре в рюхи; *jõka inehmizell on kahš k'ena-k'eppii* igal inimesel on (kurnimängus) kaks kurnikeppi. – Vt. ka *kali*.

kenass/i: -*ig* I kenasti, ilusasti хорошо, красиво; *põli tämä kenassig* see põles kenasti; *on mokoma inehmin, tämä suvvaav kenassig pajattaag siinuu eezä, a meep tõisõd paikkaa, tõizõl viisit pajata* on niisugune inimene, ta armastab sinu (silme) ees ilusasti rääkida, aga läheb teise paika, (seal) räägib teistviisi.

kenass/ua J-Tsv., pr. -*un* J, imperf. -*suzin* J kenaks muutuda, kaunineda хорошо, по-; *õli laihukkõin, a nüt nüt ku kenassu* oli kõhnuke, aga nüüd, näe, kui kenaks on muutunud.

kenatuz [*< e?*] J-Tsv., g. -*hsõd* [?:] -*zõ* J kenadus миловидность.

kengettää Ku, pr. -*än*, imperf. -*in* kängitseda оуб/вать; -*ть*; *oikia jalka tarviz enstää kengettää, too eväd mee assiad laatuu* parem jalg on tarvis enne kängitseda, muidu ei lähe asjad hästi.

kenгурi J-Tsv., g. -*ii* J känguru кенгуру; *tämä pal'tooll on kenгурii nahgõss vorotnikk* tema paltil on kängurunahast krae.

keñki Ku (ei)keegi никто; *varis ko b vaakuiz, keñki pessää ep t'siitäiz* vs. kui vares ei vaaguks, ei teaks keegi pesa.

keñkä vt. *tšentšä*.

kenn, k'enn vt. *tšen*.

kenzelipuu Lu laeva марауу, kiil киль.

kenukkõinõ I, g. -*zõd* kenake, ilusake хороший. – Vt. ka *kena*¹.

kepertee/ssä: -*ss* J-Tsv., pr. -*n*, imperf. -*zin* = *kepertellä*.

kepertellä: -*ll* J-Tsv., pr. -*len*: -*en* J, imperf. -*lin* J püherdada валяться, барахтаться; *ujujõd alassi kepertellä liivõz* ujujad püherdavad alasti liivas.

kepii-pää J-Tsv. kepinupp набалдашник.

kepi/ko Kõ, g. -*oo* = *kepikkõin*; *piäv tõmmata maassa pikkarain kepiikko* tuleb võtta (tõmmata) maast väike kepike.

kepikkõin (P Li) *k'epikkõin* J-Tsv., g. -*zõd* Li *k'epikkõizõ* J kerike жёрдочка, палочка, колышек; *J hoz miltäin ni buit k'epikkõin õllõis tšäez, a to et pääš koiriiss lahti* oleks kas või mingisugune kepike(gi) käes, (aga) muidu (sa) ei pääse koerte käest (ei pääse koertest lahti). – Vt. ka *kepikkõin*.

kepk/a Lu (I), g. -*aa* Lu *kebgaa* I sonimüts кепка; Lu *elä mee kepkaka*, *pa* *karvašaa* *ära* mine sonimütsiga, pane karvamüts (pähe); I *päässä võtti kebgaa poiz* võttis sonimütsi peast (ära). – Vt. ka *kipka*.

keppi Kett. K L P M Kõ Po Lu Li Ra J I Ku *k'eppi* K J-Tsv. *tšeppi* Set. *Kennu* Tum., g. -*ii* K L P M Kõ Lu Li J *keppi* M Kõ I *k'epii* J *tšepii* Set. kepp; varb палка; жердь; *J sai vanassi, ilm k'eppiä jo bi häülü jäi* (sai) vanaks, ilma kepita juba (enam) ei käi; K *kellä mitäkki, a kerrääläizel keppiä* vs. kellel mis (midagi), aga kerjusel (on) kepp; Lu *suvvaat siä minnuu niku koira keppiä* kk. sa armastad mind nagu koer keppi; Lu *herra alki starikkaa kepilää seltšää müü lüüvvä* mõisahärra hakkas taati kepiга mõõda selga peksma; *M meitü lüvväs keppilõillä* meid pektakse keppidega; Li *siiz antõ dubinaa, keppiä gorbaasõd, seltšää* siis andis (kubjas) malakaga, kepiга vastu küüru, selga; M *niitii õtsat siot keppiisee, kui algat kuitoa* (lõime)niidi otsad seod kepi külge, kui hakkad (kangast) kuduma; *I kahš tšivviä õli, i keppi tšehsi-paikkaza, kaisa kepiissä piät tšiin i javotad javoja* kaks kivi oli (käsikivil), ja kepp keskpaigas, sellest kepiist hoiad kinni ja jahvatad jahu; Li *elä tee nii lühhiitä keppiä* *erneilee* ära tee hernestele nii lühikesi keppe; M *jõka poolõz kõlmii palikoo, kõlmii keppi* (sõimel on) igas küljes kolm pulka, kolm varba; Lu *pisozaitõ on tehtü keppiissä, õtsad on teräväd, pisäv* pistandaed on tehtud varbadest, otsad on teravad, torgib; Lu *suksii kepid i remeniid* suusakepid ja -rihmad; M *javotšivee keppi* käsikivi kepp; Li *turpa kepid, keppi kepiissaa* *on turpa väli* redelipulgad, pulgast pulgani

on redeli(pulga)vahe; J *roottsi keppi* aiateivas; hernekepp; J *peentõr kepid* hernekepid; Lu *kepii rutška* kepi käepide. – Vt. ka *alku-*, *ammas-*, *barabana-*, *birkka-*, *dubina-*, *flaagaa-*, *k'ena-*, *leppä-*, *mao-*, *naaperti-*, *napa-*, *niisi-*, *nõito-*, *nältsä-*, *puu-*, *rauta-*, *rulla-*, *süli-*, *tee-*, *tšiini-*, *tüüs-*, *turvas-*, *umala-*, *varjo-*, *õtsa-*.

keppi-ailta: -t J-Tsv. varbaed, -tara, pistandaed изгородь из жердей, колышков.

keppi/ne (M), g. -zee kepest, keppidest, kepp- из палок, из кольев, палочный; *panidorat kazvaaz jo suurõpassi, siz neilee paamma keppizet külväd* (kui) tomatid kasvavad juba suuremaks, siis paneme neile kepptoed.

Kepps J-Tsv. hopp, hopsti прыг.

keppikkõin M, g. -zõõ = *keppikkõin*; *anna millõ pikkarain keppikkõin* anna mulle väike kepike.

kerä Ku ka, samuti тоже; *a kissa kuuli i meni kera mettsää* aga kass kuulis ja läks ka metsa; *siz vunukk ot'si kera baabuškaa külkiissä kiini* siis lapselaps võttis ka vanaemal ümbert (külgedest) kinni; *silmurüzät kera on* ka silmurüsad on (olemas).

keralla: -A Ku = *kerä*; *miä likemmäs karrua keralla mätt'siin, siz ampuzij kolmanee kerraa* mina tungi(si)n ka karule lähemale, siis tulistasin kolmandat korda (kolmanda korra); *peremmeez noisi keralla rahoita küüimää nuumerissa i süümiziissä i juumiziissa* peremees hakkas ka raha küsima numbritoa ja söökide ning jookide eest.

kerallõ Ku kaasa с собой; *süümized oli otettu kerallõ* söögid olid kaasa võetud.

kerenskoli M: *vot kerenskoi rahad õltii* vaat, olid kerenski rahad.

ker'gitä (P Kõ), pr. -kiän P, imperf. -kizin = *kerkiissä*; P *kerkiäp gruoxata* jõuab (sarjaga) tuulata.

kerit'sellä: -sell J-Tsv., pr. -tselen: -tseen J, imperf. -tselin frekv. pügada, niita (lambaid) стричь (овец); *naapuris kerit'sellä lampai(t)* naabri juures pügatakse lambaid.

kerit'tsää Ra Ku -tsä J-Tsv., pr. -sen J, imperf. -sin J pügada стричь, подстригать; сбри/вать, -ть; Ra *alkukuut tavotõttii lampait kerit'tsää* oli tavaks noores kuus lambaid pügada; Ku *kahs kertaa kezäz ain kerit'sätt'sii lampaita* ikka kaks korda suve jooksul (suves) pügati lambaid; J *tämä makaz ja mees kerit'si ivuusõv* ta (= naine) magas ja mees pügas (tal) juuksed (maha); J *tšell om pää kerit'settü, kutsuta muli-päässi* kellel on pea (kiilaks) pügatud, (seda) kutsutakse nudipeaks; J *nütt om mood, jot uzat kerit'setä väl'lä* nüüd on mood, et vuntsid püga-

takse ära; J *heenot kuuzõd ad'd'õz on lofkossi kerit'settü* väikesed kuused aias on korralikult (oskuslikult) pügatud.

kerit'lä J, pr. -sen J, imperf. -sin J = *kerit'sää*; J *täll tarvis karvat kerit'ä väl'lää* tal on tarvis karvad ära pügada; ■ J *kerit'tü perze* (sõimusõna:) põetud perse; *a kerit'tü perze se on põlloo sänki* aga põetud perse, see on kõrrepõld.

kerka vt. *kõrkõa*.

kerket'ellä ~ ker'ketellä J, pr. -telen: -teen J, imperf. -telin frekv. ← *kerkettää*.

kerket'tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in = *kerkittää*; *opõin eb või tõmmõt koorõma, kerket vähäize* hobune ei suuda koormat tõmmata, kergenda veidi.

kerkeäliha Lu kops(ud) лёгкое, лёгкие. – Vt. ka *kerkiäin*, *kerküz*.

kerkeämeelin Lu kerge aruga, poole aruga полумумный, глупый; *kerkeämeelin inemin vai poolmeelin* kerge aruga inimene või poole aruga. – Vt. ka *kerkiä-meelin*.

kerkeüz: -s J-Tsv., g. -ü [?]: -see J kergus; kergendus лёгкость; облегчение; *õli läsiv, nütt jo tuli ker'keüis* oli haige, nüüd tuli juba kergendus. – Vt. ka *ker'kitüz*, *kerküz*.

kerki'issä Lu Li (Ra), pr. -in Li Ra -n Lu Li, imperf. -izin: -zin Lu Ra jõuda (ajaliselt) успевать, -ть; Lu *millä piäp tänä poolõssi päivässi kerkiissä tiix'xee* mul tuleb täna lõunaks (keskpäevaks) tööle jõuda; Lu *mill on paha meeli, što en kerkinüid ommaa aikaa mennä, müühäs-süzin* mul on paha meel, et (ma) ei jõudnud õigel ajal minna, hilinesin; Li *tänävä miä en kerkiinnü sitä tehä* täna ma ei jõudnud seda teha; Lu *kerkis tämä tull vaa näjjee tüvvee, tuli maai-lmaa suur sää* vaevalt (aga) jõudis ta tul-la nende juurde, (kui) puhkes (tuli) ilmatu suur torm; Li *rüiskõvvaizõs kala kerki* tsühseessä, *a vot saijjõkõvvaizõs, sis toorõ kala ep kerki tsühseessä* rukkileivatainast koorikus (= piruskas) jõuab kala küpseda, aga vaat saiatainast koorikus, siis toores kala ei jõua küpseda. – Vt. ka *kergitä*.

kerkikkõin J-Tsv., g. -zõõ ~ -zõ J dem. kerge(ke) лёгкий, лёгонький; *isä, tee millõ kerkikkõin tsirvez* isa, tee mulle kerge(ke) kirves.

kerkis/sää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J = *kerkittää*; *tšäid entes pehkoi takann ker'kissemäz* (kas) käisid end põõsaste taga kergendamas?

kerkis/süä J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J end kergendada облегч/аться, -иться.

kerkiste Kt pastor пастор.

kerkit'tää Lu *kerkittä* J-Tsv., pr. -än Lu *kerkitin* J kergendada

облегч/ать, -ить; Lu *miä võtin enelee rankaa pusii seltšää, piäp kerkittää* ma võtsin endale raske koti selga, peab kergendama; J *k'erkit koorõta, siiz opõin tõmpap tämä ülez mäittää* kergenda koormat, siis tõmbab hobune selle mäest üles; J *jumalikkõin, k'erkit hot siä minu raskat eloa jumal(ake)*, kergenda vähemalt sina(gi) minu rasket elu. – Vt. ka *kerkettää, k'erkissää*.

Kerkitüz J-Tsv., g. *-hsee*: *-ze* J kergendus облегчение. – Vt. ka *k'erk'eüz*.

kerkiä¹ P M Kõ Lu Ra J (Li) *k'erk'ia* M J *-ia* J-Must. *-eä* M Kõ Lu J (L) *-ää* Lu J *-ä* ~ *k'erkä* ~ *k'erk'ä* J-Tsv., g. *-iä*: *-ää* ~ *-ä* J kerge лёгкий; Lu *se on kerkeä kantamuz* see on kerge kandam; Lu *tuim vesi on kerkeäpi ku soolanõ mage vesi* on kergem kui soolane; Lu *tšezäl tsäüb inemin kerkiäs sövaz* suvel käib inimene kerges riides; M *tšentšä õli kerkiä tšentšimüz* pastel oli kerge jalanõu; Ra *pokkoinikal lugõtõllaa: makkaa maata kerkiät* surnule itketkates: maga kerges mullas; J *jõka inimin etsib enelles k'erkät eloa* iga inimele otsib enesele kergel elu; Lu *kerkiä tüü, kerkiä ammatti* kerge töö, kerge amet; Kõ *juõlla on kerkiäp kui tehä* õelda on kergem kui teha; P *gruoyata on kerkiä* tuulata on kerge; ■ Lu *noorikko on kerkiä laajaa* pruut on kergemeelne (kerget laadi); J *k'erkä meelega kergemeelne*; kerge aruga, poole aruga; J *kummaa tšeeli on k'erk'äipi* rl. kumma keel on kergem (= kärmem); J *nii onj kerkiä jalgaka inimin* on nii kerge jalaga (= kärmene) inimene; J *kerkiä jalgõlõ* kärmene, kergejalgne; J *k'erkä tsäeka* osav(a käega), lahtiste v. kuldsete kätega; J *alki kerkiäs tsäess torguitta: pääsi rikkassi* tal oli kauplemata hakkamisel õnnelik käsi: sai rikkaks; M *kerkiä tsäsi helde(käeline)*; J *kerkiä pääka* (= *üvä pääka*) lahtise peaga (= hea peaga); J *kerkiä int* soodus hind; M *nüid on kerkiä aisu* nüüd on (toas) värske (kerge) õhk; Lu *kerkeä tubakka* poetubakas; Lu *kerkeä liha* kops.

kerkilä² (Lu-Must.), g. *-ä* (humala) vääät [?] стебель [?] (хмелья); *isä issuz issumilla, poigat pöörivat pöörimillä, tüttäret tüvez i ladvas. umala kerkiät* (Must. 160) mõist. isa istub istmeil, pojad pöörlevad pöörlemispaikadel, tüttred tüves ja ladvas? – Humala väädid [?].

kerkiäin Lu *-äin* (Lu), hrl. pl. *-iäized* ~ *-äized* Lu kops, pl. kopsud лёгкое, лёгкие; *onõ lei-päliha, se on kõva, a mikä on pehmiä, se on kerkiäin* on maks, see on kõva, aga mis on pehme, see on kops; *mahsapiirgaa panna mahsa, panna kerkiäized, panna süämuna, siz las-saa kõik läpi lihamašinaa* maksapirukasse pannakse maks, pannakse kops(ud), pannakse

süda, siis lastakse kõik läbi lihamašina (hakkamasina). – Vt. ka *kerkeäliha, kerkiä*.

kerkiä-meelin Lu *kerkiä-meeliin* ~ *kerkiä-meeliin* ~ *k'erkä-meeliine* ~ *k'erkä-meeliin* J **1.** kergemeelne лёгкомысленный; J *aissä tüttö-park, õõd nii kerkiämeeliin niku* tuulikko oh sina, tüdruk vaeseke, oled nii kergemeelne nagu tuulepea; **2.** kerge aruga, poole aruga полумный, глупый; Lu *tšen pajatab mitä puutuv, sitä jutõllaa: kerkiä-meelin kes räägib, mis* (aga keelele) juhtub, selle kohta öeldakse: kerge aruga. – Vt. ka *kerkeämeelin*.

kerkiässi ~ **kerkiässi** M *-eässi* Li J *-ässi* ~ *k'erk'ässi* J-Tsv. kergesti, kergelt легко, без труда, с лёгкостью; J *k'erk'ässi tantsib, pajatõv, tallav* kergelt tantsib, kõneleb, kõnnib; M *nii kerkiässi meev, niku lentäiz* nii kergelt kõnnib, nagu lendaks; M *liika k'erk'ässi alkõ laulaa* hakkas väga kergesti laulma (= oli laulu-lembene); J *tämä läsi ruikkaa kerkeässi* ta põdes rõugeid kergelt; J *väliss aik lähep k'erk'ässi* (müütää) vahel möödub (lähed) aeg kiiresti (kergesti) mööda.

Kerku vt. *kerriku*.

kerkiüz Lu, hrl. pl. *-hsee*: *-sed* Lu = *kerkiäin*.

Kerküz J-Tsv., g. *k'erküü*: *-üsee* J kergus лёгкость; *kuniz noor, sinis k'erküz kuni* (oled) noor, seni (on) kergus (kehas). – Vt. ka *k'erk'eüz*.

kerpin vt. *tšärpäine*.

kerriku ~ **kerku** ~ **keerikku** Kt kirik церковь. – Vt. ka *kirkko, tšerikko*.

kerrõlla [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *kertõd-* J-Must. frekv. (orig.: *hivele-, hipo-*).

kerräi vt. *kerääjä*.

kerräläin (Ku) *-läin* Ku, g. *-äläizee* = *kerääjä*; *kellä mitäkki, a kerräläizel keppiä* vs. kellel mis (midagi), aga kerjusel (on) kepp; *t'urmassa i bolnitsassa i surmassa i kerräläizessä elä keelt'sii* vanglast ja haiglast ja surmast ja kerjuseks sattumast ära keeldu (= keegi ei saa kindlalt väita, et ta ei satu vanglasse või haiglasse, et ta ei sure või et ta ei muutu kerjuseks).

kert, kerta, kerta vt. *kõrta*.

kert/ellä (M-Set. J-Tsv.), pr. *-telen*: *-teen* M J, imperf. *-telin* frekv. ← *kerttää*; J *elä kerttee tšippaat, vihõtõv* ära puutu haava, ajad vihale.

kert'tää L P M Kõ Po Lu Li J (Kett. K Ja-Len. Ku) *-teä* L P *-tä* J-Tsv. *-tää* I, pr. *-än* Kett. K M Kõ Lu Li *-en* J, imperf. *-in* M Lu J *kert'sin* Ku puutuda, puudutada тро/гать, -нуть, касаться, коснуться, прикасаться, прикоснуться; L *varairpõd pellättii neitä rissiit kerttää, etti alpaav* varem kardeti neid riste puutuda, et halvab (ära); P *elä kertä pliitaa ussa, uxs tiep poppa*

(last hoiatatakse:) ära puutu pliidi ust, uks teeb paa (= teeb valu); J *kast pirttu putelia veel ebõõ kertettü: surguttši on pääl* seda piiritusepudelit pole veel puutunud: lakk on peal; Po *uomnikoz nõizõ ülleez, elä uottõõ, kõõz ämmä nõsõtab, ku uffõtkoika nõiõp kertämää* hommikul tõuse üles, ära oota, millal ämm äratav, kui hakkab potihargiga (potiharkidega) torkima (puutama); J *ai kui on helle, nii ett vaan eb anna kerttää* oi kui hell on, nii et ei lase isegi puutada; Lu *siä õõd nii herkka, sinnua ep saa kerttää ni sõnal ni muull* sa oled nii hell, sind ei saa puutada ei sõnaga ega muuga; Kõ *miñnua saunaa pappi ep kertä* mind saunahaldjas ei puutu; I *minuu aazzoita eläk kert minu asju ära puutu!*; L *etti kereäjeä silmä ep kerttäissi* rl. (loitsust:) et kerjaja silm ei puudutaks (= ei näeks).

kerttää/üssä Lu (Li), pr. -n Lu, imperf. -zin Lu aru kaotada, peast segaseks minna помешаться; Lu *tämä on päässä vähäizee kerttäänüü, poolmeeline* ta on peast väheke põrunud (segaseks läinud), poole aruga; Li *tämä on vähäize kerttäänüü* ta on natuke napakas.

kerttännü Lu: *siä on kerttännü süda on nõrk* (= väsinud, haige).

kerurgvi M, g. -ii kirikulipp хоругвь; *kerurgvid on tšeriko risid, kantaaz ümperi tšerikkoa* k-d on kirikulipud (kirikuristid), kantakse ümber kiriku.

Kerämizi J-Tsv. kerjates, santides нищенствуя, подаяниями (жить); *rañkk oñ kattsoa inimize pääle, kump süütiip k'erämizi* raske on vaadata inimese peale, kes toidab end kerjates.

kerlätü L Kõ Lu (K-Ahl. M-Set. Li Ra) -äte J -ät ~ k'erät J-Tsv., pr. -ään K M Lu -eän L -rään Lu Li -än Ra J k'erän J, imperf. -äzin Kõ Lu J k'eräzin J kerjata просить милостыню, нищенствовать; Lu *kerääjä kerrääv* kerjus kerjab; J *keräb leipä jumala nimell* kerjab leiba jumala nimel; J *räboi vašk tsäüip kerämez rõugearmiline* Vaska käib kerjamas; J *k'erättüü pala on rañkk suhõ pissä* kerjatud pala on raske suhu pista; L *kerättü leipä* kerjatud leib.

kerläjä Kett. K L P M Kõ Lu J I -eäjä L P *kerääjä* M -ääje J -äjä M Lu Li J I (Ra) -äi Li Ra J-Tsv. *keräi* (I) *k'eräi* J-Tsv., g. -ääjä Lu J -eäjeä L P -äjä Lu J *k'eräjä* J kerjus, kerjaja нищ/ий, -ая; K *no tuli kerääjä üöseess tsüsü* no tuli kerjus, palus oõmaja (küsis õõseks); J *kerääjät tsäüiti talossa talloosõõ* kerjused käisid talust tallu; L *boronaa peäd i jalgav jagõttii kereäjiilie* oina pea ja jalad jagati kerjustele; P *kerääjäll on kisa, kopitab leipää* kerjusel on kott, korjab (= kerjab) leiba; I *eellä ved' õli pal'lo keräitä* ennemalt oli ju palju kerjuseid;

P *pillittäjä kerääjä* kerjav pillimees (pilli mängiv kerjus); J *kerääjät kañkaa kutovav* rl. kerjajad koovad kanga (valmis); L *etti kereäjeä silmä ep kerttäissi* rl. (loitsust:) et kerjaja silm ei puudutaks (= ei näeks); J *elä ann, jumal, mokoma aika, jot tuõp pann kerääjä kotti pihalõ* ära anna, jumal, niisugust aega, et tuleb panna kerjusekott õlale; Lu *ku tuõp sorraa märtšä lumi, siiz jutõllaa: saap ku kerääjäa paloõõ* kui tuleb laia märga lund, siis õeldakse: sajab nagu kerjuse (leiva)palu; ■ Li *kerääjäa keppe* (mingi tähtkuju). – Vt. ka *kerräälään*.

kerääjäi/n (P), g. -zee = kerääjä; *jagõttii kõik kereäjäisiile* jagati kõik kerjustele.

kese vt. *tšezze*.

kesenn Lu [*< is?*] pooleli незаконченным, наполовину (остав/лять, -ить); *tüü jätti kesenn* jättis töö pooleli.

keskiloba (Ku) lauba keskkocht середина лба; *siz üheeto-iskümmenennee kerraa ampuziñ keskilobaa* siis üheteistkümnenda(l) korra(l) tulistasin kesk laupa (lauba keskkochta).

keskimäin vt. *tšehsimein*.

keskipäivä vt. *tšehsipäivä*.

kesko J-Tsv. indekl. mõõdukas, keskmine, keskmise tugevusega умеренный, средний; *kesko tuuli* mõõdukas tuul.

keskoiin Lu, g. -zõõ Lu keskmine, keskmise suurusega средний, средней величины, среднего размера; *keskoizõt kalav* keskmise suurusega kalad.

keskolin Lu J-Tsv. -iin J-Tsv. -lin Li -liin J-Tsv., g. -izee Lu -izõ J keskmine; keskmise suuruse või raskusega; keskmist kasvu средний; средней величины или среднего роста; J *kase tsirvez ebõ rañkk epko k'eräk, õikõ keskolin* see kirves ei ole raske ega kerge, õige keskmine; Lu *on teill keskoliiss niglaa* on teil keskmise suurusega nõela?; Lu *se poika on keskolin inemin* see poiss on keskmist kasvu inimene; Li *keskollin inemin, eb õõ pagana epku üvä* keskmine inimene, ei ole halb (kuri) ega hea; J *keskoliñ kikki-nenä väliss on õikõ lusti* keskmine püstnina (= nõbinina) on vahel päris kena.

kesküü vt. *tšehs-õõ*.

kessi vt. *tsäsi*.

kessie vt. *tšezze*¹.

kessää vt. *kestää*.

kestellessä: [?] -ssä (J-Tsv.), pr. -ev, imperf. -ezi vastu pidada носиться (об обуви, одежде); *vahvat saappõgõt kauga kestessä* tugevad saapad peavad kaua vastu. – Vt. ka *kestää*.

kestilissä¹ Lu, pr. -in Lu, imperf. -izin püsida держаться; *miä õõn väsinü, što en kestii*

jalkoil ma olen (nii) väsinud, et ei püsi jalul. – Vt. ka *kestää*.

kestiissä²: -ss J-Tsv., pr. -in J, imperf. -izin: -zin J hullata; rabelda, tõugelda шалить, возиться, ёрзать; толкаться; *tütõt ko nee kestissä kujall* kas need tüdrukud hullavad väljas?; *õõ rauhõl, elä kestiti* ole rahul(ik), ära rabele!

kestiää Kett. P M Lu (Ra J) -*ä* P -*ä* J-Tsv. -*äg* I *kessää* (Ku), pr. -*än* P M Lu Ra -*en* J, imperf. -*in* P Lu J **1**. (paigal v. mingis asendis v. alles) püsida; (tervena) püsida, vastu pida- da держаться, про-, у-; P *bluudgassi juõltii i lehmeä, kui ep kestännü karjaza* hulkujaks nimetati ka lehma, kui (ta) ei püsinud karjas; M *täm ep kestä ühellä tilalla, täm suvvaav ain vajõltõlla töitä* ta ei püsi ühel töökohal, ta armastab aina vahetada töid (= töökohti); Lu *tämä duumaav kestää ühez paikkaa kaugaa* ta mõtleb püsida (= elada) ühes kohas kaua; P *viskoizlapja serväd õlivad vähezie kõrkõapav, etti vill'a kestäis süämmez* tuulamislabida servad olid natuke kõrgemad, et vili püsiks sees; Lu *aluz ep kestä õikaal kursil* purjelaev ei püsi õigel kursil; Ku *miä jalkoill en kessev* ma ei püsinud jalul; J *võd'd' ivusõt pomadikaa, siis kestevet pissiüz võia juukse(i)d pumatiga*, siis seisavad (püsivad) püsti; J *tuuli avaab uhzõd avõõ, ep kestä uhš tšiin* tuul lööb (avab) ukse lahti, üks ei seis (püsi) kinni; Lu *pantu meel ep kestä* vs. (pähe) pandud mõistus ei püsi; M *tämmää tsäezä rahad evät kestä, täm suvvaav hukata pall'o rahhaa* tema käes raha(d) ei püsi, ta armastab raisata palju raha; I *kunniz lõõkku kestäv, aina lõõkuttii* kuni kiik püsib (= peab vastu, ei purune), aina kiiguti; Lu *ampajeekaa on kehno kaup, alumaižõd evät kestä* hammastega on kehv lugu, alumised ei pea vastu; J *õlkizõt katot kauga kesteved* õlgkatused peavad kaua vastu; Ra *kuusikatto, kuusipäre kestäp* *kaukõpii* kuuselaastudest katus, kuuselaast peab kauem vastu; **2**. säilida сохран/яться; -иться; Lu *kuivõltaa kestäv iivõ kaugaa* kuivalt (= kuivatatult) säilib pärm kaua; Lu *musikkaa varenja kestäp tervee vuuvvõd* mustikakeedis säilib terve aasta; Lu *jääkõz aili kaugaa kestäv sveežana* külmunud räim säilib kaua värskena. – Vt. ka *kesteessä, kestiissä*.

keti Lu Li J -i [sic!] Lu, g. -ii Lu J kett цепь, цепочка; Li *pagana koirõ on kettis tšiini, i vene pietää tooš kettiz, tšiin* tige koer on ketis kinni, ja paati hoitakse samuti ketis, kinni; J *koira keti* koerakett. – Vt. ka *ru'l'a-, sturvali-*.

ketti-koi/ra: -r J-Tsv. ketikoer цепная собака; *ketti-koirõd on paganõv* ketikoerad on tige- dad.

ketto Kett. Len. K-Set. P M, g. -oo: -uo P *kei'too* M kile, kirme; (piima)nahk; koorik плёнка; пенка; налёт; P *viell on õhukkõin ketto* vee peal (veel) on õhuke kirme; M *ketto on piimällä* nahk on (ahjus hautatud) piimal; M *sis tuõp ketto, ketto tuõp kauniissi, siz on drotšona valmiz* siis tuleb koorik (peale), koorik muutub ilusaks, siis on (ahjus valmistatud) munarooq valmis.

kettu Lu J I, g. -uu Lu = *ketto*; Lu *piimäl on kettu, roopal on kettu* (ahjus hautatud) piimal on nahk, pudrul on koorik; Lu *kehno! maal perrää vihmaa tuõp kõva kettu pääl, sitä piäp siiz äes-sää* viletsa(le) maa(le) tuleb pärast vihma kõva koorik peale, seda tuleb siis äestada; Lu *jõki vesi ajo, kase jääv niku kettu maa pääle perrää suurõõ jõki vee jõemuda, see jääb nagu koorik maa peale pärast (jõe) suurvett; Lu jää kettu tuli pääle alusõl, tämä võib upottaa alussa jää-* koorik tuli purjelaevale peale, see võib laeva uputada; J *marras kettu marrasnahk*. – Vt. ka *jää-, marras-, piimä-*.

keula Lu, g. -aa Lu kail, (laeva v. paadi) nina нос (судна или лодки); *paatii keula, paatii nenä* paadi kail, paadi nina.

kevväällä Ku kevadel весной; *kevväällä mah-la joozep koivupuussa* kevadel jookseb kasest mahl(a).

keviittää: -vittää Ku kevaditi весной, вёснами; *siz joonitteli kevväättä kuhjaalavoit müütällä pärevakaakaa korjaamas heiniit* siis jooksis kevaditi peergkorviga mööda kuhjalavasid ja korjas heinu.

keühä, Keühä, Keüyä vt. *köühä*.

keühäss, keühässi vt. *köühässi*.

keühüz, keühüüz vt. *köühüüz*.

ki- vt. ka *tši-*.

kiakki vt. *kõikki*.

kibitka P, g. -aa kibitka кибитка; *nõizõd issu-maa kibitkaz niku mustalaizyõ lahzõd issuvav* hakkad kibitkas istuma, nagu mustlas(t)e lapsed istuvad.

kibri Lu (Kõ), g. -ii närvitõmblus lihastes [?] нервный тик мышц [?]; Lu *kibri veitti varvass, se on sooni* varvas tõmbus krampi (närvitõmb- lus vedas varvast), see on soon (= soonekramp, murd. soonvedu); ■ Kõ (*kuivat*) *kibriiv* (mingi nahahaigus lehmal).

kibrinenä Kett. J-Must. **1**. J-Must. kipras nina, krimpsnina сморщенный нос; **2**. Kett. nina- kirtsutaja, pirtsutaja капризник.

kiel vt. *tšeeli*.

kieltan vt. *kõltanõ*.

kiesse vt. *tšäsi*.

kihertä/ssä: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J

1. tuhnila; siblida рыться; 2. endalt midagi maha raputada отрях/иваться, -нуться.

kihertää Li (Lu), pr. -ään: -än Li, imperf. -iin: -in Lu 1. nihelda ёрзать; Lu *mitä tiiü siäl kihertitte*, ep saa rauhaa mis te seal nihelesite, ei saa rahu; 2. kihistada хихикать. – Vt. ka *kihittää*¹.

kihin-kohin J-Tsv. signin-sagin, kihin-kahin суматоха; *kujall mokom kihin-kohin väljas* (on) niisugune signin-sagin.

kihitää Lu, pr. -än Lu, imperf. -in kihistada хихикать; *ohoh ku kihitab nagraa ohoh*, kuidas kihistab naerda! – Vt. ka *kihertää*.

kihitää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J minema kihutada, ära ajada прог/онять, -нать; *kihiti kanat peentõroilt väl'lä aja kanad peenardelt ära*.

kihlis vt. kiili.

kihloliin vt. tšihloliin.

kihpüäh vt. tšipöa.

kihu J, g. -uu 1. sagin, möll суматоха, сумятица, переполох; *põloz mokom kihu, mitä aika ebõõ õllu tulekahjul* (oli) niisugune möll, mida ammu pole olnud; 2. häda беда; *egle tetsi mokomaa kihuu: ävis pod'jokka* eile juhtus niisugune häda: poisike kadus ära; *kihu on niku hätä k.* on (= tähendab) nagu häda.

kihu:ssa: -ss J-Tsv., pr. -v, imperf. -zi: -z kobrutada, pulbitseda, vahutada бурлить, пениться; *laukaaz nii suur virt, jot kõik kihuv* Laugas on nii tugev (suur) vool, et (vesi) kõik kobrutab.

kihut/taa Li -ta J-Tsv., pr. -an Li -õn J, imperf. -in J 1. (üles) tõsta, hiivata; kohalt liigutada, nihutada подн/имать, -яты; сдвигать, -нуть; J *vintsika võip kõik kihutta ülez vintsiga võib* kõik üles tõsta; J *kast ankkuria* *va špilikaa võid üles kihutta* seda ankrut saad ainult peliga üles hiivata; J *kihut malkõt katolõõ* tõsta malgad katusele; 2. paisata, virutada швыр/ять, -нуть; J *süäntü de kihutti nurkka kõig, mitä õli lavvõll* vihastas ja virutas nurka kõik, mis oli laual; 3. (üles) ajada, kihutada; (tagant) kihutada, sundida, ärgitada сгонять, согнать (с постели); вынуждать, -дить, подбивать (кого-что на); J *kihutti makkamõss ülez* kihutas magamast üles; Li *tee izze mitä tahod, a elä kihuta tõsiije* tee ise, mida tahad, aga ära sunni teisi (tagant).

kiihel vt. tšeeeli.

kiikaakaa Lu Li kuhjaga, liiaga с надбавкой, с гаком; Lu *pani jo kiikaakaa pani juba kuhjaga*; Li *tämä mahsi millõ kiikaakaa* ta maksis mulle kuhjaga.

kiikeri J, g. -ii J kiiker подзорная труба; бинокль; *kapteni katsop kiikerika merese* karten vaatab kiikriga merele; *kattsoa kiikeriss, nii*

jõka riiss on nii litsikkõin, jot venut tsäsi de saat kerttä (kui) vaadata kiikrist, siis on iga asi nii lähedane (= tundub nii lähedal olevat), et siruta käsi ja saad puudutada.

kiik/ka¹ Li (Lu), g. -aa Lu Li kuhi, mõõdulisa надбавка, лишек; Li *kiikka õli päällä* (marjaliitril) oli kuhi peal; Li *mahsakaa iivassi palkkaa, pañkaa kiikka päälle* (naturaalpalga kohta:) tasuge hästi (makske hästi palka), pange kuhi peale.

kiik/ka² Por. Ränk, g. -aa (rätti meenutav naiste peakate, mille üks ots mähiiti ümber pea, teine rippus vabalt seljal) кика (род повойника).

kiikku Lu: *ku leekkuzimma, siz juttõlimma: kiikku kaakku, maalõ elä lanjkõõ* kui kiikusime, siis ütlesime: k., k., maha ära kuku.

kiik/kua Lu Li J-Tsv., pr. -un Lu J, imperf. -kuzin Lu J 1. kiikuda качаться; J *lähemme laut lõõkulõ kiikkuma* läheme laudkiigele kiikumata; Lu *liigub ja kiigub ja maalõ ei lanjkõõ konsikka?* – *Savvu* (Must. 160) mõist. liigub ja kiigub ja maha ei lange kunagi? – Suits; 2. J-Tsv. hüparta [?], hüperda [?] прыгать [?], подпрыгивать [?]; J *nee tait siäll lahõt kiikuta pelajõz* need seal vist lapsed hüpevad [?] mängides. – Vt. ka *kiitsata*.

kiikkulja: -jõ ~ -i J-Tsv., g. -jaa kargaja (teat. usulahu liige) прыгун (член религиозной секты); *kase pere terveltä om mennü kiikkuijõ uskoo* see pere on tervenisti läinud kargajate usku.

kiikut/taa Lu Li -ta J-Tsv., pr. -an Lu Li -õn J, imperf. -in Lu Li J 1. kiigutada, õõtsutada качать; Lu *anna, miä kiikutan sinnua* lase, ma kiigutan sind; J *isä kiikutõ lass galjaa pääl* isa kiigutab last jala peal; 2. hüpitada; veeretada подкидывать (на руках ребёнка); катать (яйца и т. д.); Li *kiikutab lassa tsäsiije pääl, viskaab üleez* hüpitab last käte peal, viskab üles; J *kiikut mätsikk, miä laptaka lüün* veereta palli, ma lõõn (palli)кепига (= laptukepiga); J *dava-ite nõissa kana muniit kiikutõma* hakakem kanamune veeretama (= munamängu mängima).

kiikutõlla Lu -õll J, pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõlin Lu J frekv. ← *kiikuttaa*; 1. Lu; 2. J *škol'nikõt kiikutõlla mätsikka* koolilapsed veeretavad palli.

kiila P M, g. -aa 1. (talvine) puupallimäng (зимняя) игра в шары (в килки); P *rojokkõizõd mäntsivät talvõll kiilaa* poisikesed mängivad talvel puupalli; 2. kurn, kurnimäng рюхи, игра в рюхи (в городки); M *kiilaa mäntsääz palkapuul* kurni mängitakse keppidega; M *meemmä kuli kiilaa mäntsämää. se on mehhi mäñko,*

pojod mäntsääs kuli kiilaa lähme kurni män-gima. See on meeste mäng, (ka) poisid mängi-vad kurni. – Vt. ka kuli-. – Vt. ka katška, kena², kuli, kulli¹.

kiilat: *kiilat* K-Ahl. M-Set. *tšiilat* M-Set. pl. t. song грыжа.

kiili Lu Li J *kihlis* Kr, g. -ii Lu Li J kiil (töö-vahend) клин; Lu *siltaa tiukataa kiilijekaa, teŋŋää plotmossi* põrandat tihendatakse kiiludega, tehakse tihedaks; Lu *kiilill on pal'lo voimaa, seneekaa nõsõtaa kotoja i kattoja* kiilul on palju jõudu, sellega tõstetakse maju ja katuseid; Li *puussa tehtii kiili, lõhgattii alkoja* puust tehti kiil, (sellega) lõhuti halge. – Vt. ka *puu-, rauta-*.

kiiloz: -õs J-Tsv., g. -osaa ~ -õsa J (vilja)hakk скирда, копна; *rüüz vihgod om pantu kiilõssa* rukkivihud on pandud hakki.

kiimata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J (orig. tõlketa без перевода).

kiim/attaa: -õtta J-Tsv., pr. -atan: -õtõn J, imperf. -atin: -õtõn J punuda [?] плести [?], сплестать [?], сплести [?]; *kiimõt kõlmõt pagla ühtee* punu [?] kolm nõõri ühte.

kiip/pa Lu, g. -aa Lu (purje)pakk, (heina)ball jne. свёрток, тюк; *seili kiippa, seili ku on pantu ühtee tšiini* (see on) purjepakk, kui puri on pandud kokku, kinni; *ku einä on presattu, on einä kiippa* kui hein on pressitud, (siis see) on heinapall. – Vt. ka *seili-*.

kiirik/ki Kõ, g. -ii Kõ (mingi püha какой-то паздник); *suvõll õli veel mõnikkaas paikkaa kiirikki, kiirikki praaznikka* suvel oli (= peeti) veel mõnes kohas k., k. püha.

kiiro vt. õttsa-.

kiirutalassa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J end peita, end varjata прятаться, c-, хорониться, c-; *kiiruttaa tšiirep jod eväd leitäis tšättee* peida end kiiremini, et (nad) ei leiaks kätte.

kiis Lu J *kiis* Ku -śś ~ kss Lu kiiss (meelitus-sõna kassi kutsumiseks) кис (ласкательная кличка, которым подзывают кошек).

kiisa vt. kisa.

kiiska L P M Lu Li, g. -zga M -skaa P Lu 1. tutt, tups кисточка; M *eellä peettii mehet tšiu-too päällä vöötä, õtsaz õltii ilozan kiizgao* ennemalt kandsid mehed särgi peal vööd, otsas olid ilusad tudid; L *nuorikka õssi naolyõ kauni viõ kiiskoikaa* pruut ostis naole punase tupsudega vöö; Lu *rohkapassi peettii kauniita kiiskoja* enamasti kanti (peeti) punaseid tutte; Lu *kiiskad õltii ümmärkõizõv* tudid olid ümmargused; P *š'lejat kiiskoikaa* tuttidega leid; 2. (marja)kobar гроздь, кисть; M *ai ku soõrõat*

kiizgao on kauniilla smarodalla oi kui suured kobarad on punasel sõstral; M *taramarjad ovad kõig kiiskojoõkaa, kiiskojoõ päällä, semperässä näitä piäv akkõa kiizgaakaa, piäv katkoa kiiskojoõkaa* aiamarjad on kõik kobaratega, kobarate peal (= kobaratena), sellepärast peab neid kobaraga noppima, peab murdma kobaratega; M *pihlagal on kiiska, a pähtšänäl on truuppa* pihlakal on kobar, aga pähklil on lüdi; M *smarodaa kiizgao* sõstrakobarad; 3. M munasari яичник.

kiis/seli Ränk K M Lu Li Ra J I -sel'i M -sel Ränk Lu -eli Lu -el Ränk *tšiiseli* Lu *kisseli* J-Tsv., g. -seli Lu J -elii Lu 1. kiisel, (kaera-, herne)kile (овсяный, гороховый) кисель; Lu *ku teet kiiseliä, sis kagrass jäävad lesemed* kui teed kilet, siis kaerast jäävad keed; I *ernejavossa tehtii kiisseliä* hernejahust tehti kiislit; I *kiisseliä tšihutad, i röpõtäp kiisseli; sis tämä leeb valmis, kõõz röpõtäv* keedad kiislit, ja kiisel podiseb; siis ta saab valmis, kui podiseb; Lu *tšiiseliä võip süüvä variltaa lehmävõikaa i seemenee-võikaa* kiislit võib süüa kuumalt nii või kui ka taimeõliga; J *kagrõin kisseli piimäka om makuz* kaerakiisel piimaga on maitsev; Lu *kagra kiisseli kohhoop ku panna happanõmaa* kaerakile kerkitab, kui pannakse hapnema; Ra *männäl hämmenettii kagr kiisseliä* männaga segati kaerakilet; Lu *kagraa kiiseli* kaerakile; 2. kissell (ягодный) кисель; K *kauniss kiisseliä tšihutõttii* keedeti punast kisselli; M *jevikkaissa tšihutamma kiisseliä* jõhvikaist keedame kisselli; J *musikass keitetü kiisseli paatškap suu* mustikatest keedetud kissell määrab suu (ära); 3. konnakudu лягушечья икра; Lu *konnaa kuttoo kutsutaa kiisseli* konnakudu nimetatakse k-ks; Lu *konnaa kiisseli on limakaz* konnakudu on limane. – Vt. ka *kagra-, konna-, mari-, marja-*. – Vt. ka *kissel'a*.

kiisselvesi Lu Li Ra kiisli-, kilevesi (kaeraja-huleotis, millest keedetakse kiislit кисельный раствор, с овсяной мукой); Ra *kiisselvesi pantii tšihumaa i nii kavva keiitetii, kui meni jämmiässi* kilevesi pandi keema ja keedeti nii kaua, kuni läks paksuks (= kees kiisliks); Lu *kiisselvesi, tämä õli mokoma hapoo i valkaa* kilevesi, see oli niisugune hapu ja valge; Ra *kiisselvetä juutii* kilevett joodi; Li *siitä nii jutõllatši: kagraa kiisselvesi* seda nii nimetataksegi (õeldaksegi): kaerakilevesi.

kiista vt. tšäsi-.

kiiza vt. kisa.

kiizgata: -zgõt J-Tsv., pr. -skaan: -skan J, imperf. -skazin: -skõzin J (orig. tõlketa без перевода).

kiitos/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J tänada благодарить, по-.

kiit/sata Lu -sõt J-Tsv., pr. -tsaan Lu J, imperf. -tsazin Lu -tsõzin J I, vallatust teha, hullata шалить, озорничать; Lu *õõ siä rauhaz, elä kiitssaa nii kõvassi* sa ole tasem, ära hulla nii kõvasti; **2.** kiikuda качаться; J *noku müü kiitssõzimm lõõkull nii ah-hah* no kui meie kiikusime kiigel, siis – ahhaa! (= siis alles oli kiigutud). – Vt. ka *kiikkua*.

kiitšk/a Lu, g. -aa paar (purjelaeval) кичка (на судне); *kiitškad, ne panna rosii õtsat tšiiini; puuss i ravvassa* naabad, nendega pannakse trossi(de) otsad kinni; (on) puust ja rauast.

kiivelli P, g. -ii kiivitaja чибис; *i se õli lintu kiiveli* ja see lind oli kiivitaja; *kiiveli lintu kiivitaja*. – Vt. ka *kiivelilintu*, *kiiveri*, *kiivlikaz*, *kiivlikka*, *kiivrikaz*, *kiivrikka*.

kiivelilintu Lu = *kiiveli*.

kiivelikaz vt. *kiivlikaz*.

kiiveri J-Must., g. -ii = *kiiveli*.

kiivlikaz Lu Ra J -elikaz Li, g. -likkaa Lu = *kiiveli*; Ra *kiivlikaz, ain tšivee pääl isub i laulav* kiivitaja, istub aina kivi peal ja laulab; Lu *lahzõlõ jutõllaa, što õõd niku kiivlikaz, viñkaa ääneekaa* lapsele õeldakse, et oled nagu kiivitaja, vinguva häälega.

kiivlik/ka Lu Li, g. -aa Li = *kiiveli*; Lu *laulab viñkaassi niku kiivlikka* laulab vinguvalt nagu kiivitaja; Li *siäl sängee pääl õli kiivlikaa pesä* seal kõrrepõllul oli kiivitaja pesa.

kiivrik/az Lu, g. -kaa = *kiiveli*.

kiivrik/ka Ra, g. -aa = *kiiveli*.

kikertälässä: -ss J-Tsv., pr. -än, imperf. -äzin J lõõritada [?] чирикать [?] (orig. tõlketa без перевода).

kikit/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *kikittää*.

kikittää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J kikkis v. õieli v. püsti hoida держать что-либо кверху, поднять кверху; кичиться; *kats ku uhkassi kikiteb nenä* vaata, kui uhkelt hoiab nina püsti.

kikk'e vt. *kõikki*.

kikkii J-Tsv. kikki, püsti кверху (поднять, вздёрнуть); *juttõlim va šuutka, a tämä jo nenä ajõ kikkii* tegin (rääkisin) vaid nalja, aga tema ajas juba nina püsti.

kikkili-makkili M segamini, läbisegei вперевалку, вперемешку; *siit ep saa tolkkua mit-täid, kõik on kikkili-makkili* siit ei saa midagi aru, kõik on segamini.

kikkillää Lu -ää J kikkis, püsti торчком, торчмя; Lu *kõrvat kikkillää* kõrvad kikkis; J *part kikkilää* habe püsti (kikkis).

kikkinenü Lu *kikki-nenü* J-Tsv. **1.** püstinina, nõbinina курносый нос; J *keskoliij kikki-nenü väliss on õikõ lusti* keskmine püstinina (= nõbinina) on vahel õige kena; **2.** Lu püst-, nõbininiline inimene курносый человек.

kikkiparta Lu kikkhabe борода клином, завостренная борода; *kikkiparta niku kitsii parta* kikkhabe, nagu kitse habe. – Vt. ka *kokk-parta*.

kik/kiä P J -kie P, pr. -in J, imperf. -kizin suguühtes olla, vulg. karata, koinida совокуп/ляться, -иться. – Vt. ka *koinata*, *koinatõlla*, *koinia*.

kildumiñ Kr kisa, kiljumine крик, вскрик. – Vt. ka *ki'l'ua*.

kilettää vt. *kilittää*.

kili ~ **kili** I, g. -ii kits; metskits коза; козуля; *milla eb õõ lehmää, a on k'ilid, kahsi k'illiä* mul ei ole lehma, aga on kitsed, kaks kitse; *kili bågätäv* kits mõkitab; *pa'llo kililõjä mettsäzä on* metsas on palju (mets)kitsi; *mettsä kili ~ mettsä k'ili* metskits. – Vt. ka *mettsä-*.

kiliboran Ra = *kili-pukki*.

kili-kili Lu interj. (meelitusõ na kitse kutsumiseks ласкательная кличка, которой подзывают коз).

kilik/ka Kett. M Lu -kõ J-Must. -k ~ *ki'ikk* ~ *gil'ikk* J-Tsv., g. -aa Lu *ki'ikaa* J jääpurikas; jäätükk сосулька; льдинка; J *aillid on jäättüstü ki'ikõssi* räimed on külmunud jääpurika(i)ks; M *rässää tilkkõõssa tuõvad jää kilikad* räästa tilkest tekivad (tulevad) jääpurikad; J *jää ki'ikõd joossa virta müü alaz* jäätükid ujuvad mööda voolu alla. – Vt. ka *jää-*, *rääüssää-*.

kiliy-kolin J-Tsv. kilksumine-kolksumine стук, хлип, хлоп; *ku riiga tapõta, siiz on primuzloiss kiliy-kolin* kui reht pektakse, siis on kootide kilksumine-kolksumine (kilksumine-kolksumine) kootidest.

kili-pukki I sokk козёл; *kili-pukilla ovat suurõt sarvõd* sokul on suured sarved.

kilisä: -ss J-Tsv., pr. -zeb, imperf. -zi J kihelda, sügelda зудеть, свербеть. – Vt. ka *kiliä*.

kilit/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *kilittää*; *lass on nii kiliteltü, jot nõisi läsimä* last on nii kõditatud, et jäi haigeks.

kilittää Lu J (Kett. K) -ettää M -ittä J-Tsv. -ittää G I, pr. -itän Kett. K Lu J -etän M -iten J -iitää I, imperf. -itin Lu J -etin M kõditada щекотать; Lu *jalgan alt kilitetää* talla (jala) alt kõditatakse; Lu *elä kilitä minnua kaglassa* ära kõdita mind kaelast; K *ni tämä ku opõzõd pääl'ie menep sel'tsä* siis tätä ovõssa kilitäb ain *jõka* üõ nii kui ta (= majahaldjas) läheb

hobuse(le) peale, selga, siis teda, hobust, kõditab aina iga öö; Lu *saap kilittä inemizee surmaassaa* inimese võib surnuks kõditada; J *mōnikōz eestit ep peltšä kilittemiss* mõni ei karda sugugi kõditamist.

kiliä (J-Tsv.), pr. -в J, imperf. -zi = kilisä.

kilk/ki M Kō Lu Li Ra J *kil'kki* Lu (Ra), g. -ii Lu J *kil'kii* Lu **1.** kilu килька; Lu *kilkki on peeni, a sorraa aili* kilu on väike, aga suur (on) räim; J *raut-korkušši om pikkarainj kala, peenep kilkia, de pisselikot sel'ez* ogalik on väike kala, kilust väiksem, ja okkad seljas; J *reeveli kilkiit müüvvä karpoikoz* tallinna kilusid müüakse karpides; **2.** väike räim мелкая салака; Li *a siz on peeni pikkarain mokomain aili, siä kutsuttii kilkki* aga siis on väike, niisugune pisike räim, seda kutsuti *k.* – Vt. ka *aili*.

kilkkiin J-Tsv., g. -zee J adj. kilu-, kilu(de)st килечный, из кильки.

kil'ah/taa (Ku), pr. -aan, imperf. -iin hüüatada, kätarada вскрикнуть; прикрикнуть; *mees kil'ah'tsi kovass hepoizee päällä, no hepoin ep kuullud* mees kätaras hobuse peale, kuid hobune ei kuulnud.

killi'issä Lu Li, pr. -in Lu Li -n Lu, imperf. -izin Lu refl. kõdi karta бояться щекотки; Lu *elä kert kainan alussa, miä kõvassi killiin ära puuduta kaenlaalust, ma kardan väga kõdi*; Lu *mōnikaz on jurm, ep killi mõni on julge (= tuim), ei karda kõdi*; Lu *laaska tsäüv lehmää kilittämäz, lehmä nii kõvassi killiiv ja tappaav, meeb märjässä, hikkõõ* (rahvauskumus:) nirk käib lehma kõditamas, lehm kardab nii väga kõdi ja trambib, läheb märjaks, higiseks (higisse).

kil'lu/a J Ku, pr. -n J Ku, imperf. -zin J hüüda, karjuda, kiljuda клик/ать, -нуть, кричать, -кнуть, вскрик/ивать, -нуть; J *itse kil'luv: balala, balala ise* karjub: *b., b.!*; Ku *siz baabuška kil'lu vunukkaa appii* (naerimuinastust:) siis hüüdis eit lapselast appi; Ku *hän kil'lu tervee tunnii, hänell on ääni suuri* ta karjus terve tunni, tal on tugev hääl. – Vt. ka *k'ildumin*.

kilo¹ Lu: *kitts kilo karjaa* (lastelaulust:) kits kile karja.

kilo² M Kō Lu, g. -oo Lu kilo, kilogramm килограмм; Lu *mie soolazin lõhta, sis piäp panna kilolõ soolal sata grammaa suukkuri javua* ma soolasin lõhet, siis peab panema kilole soolale sada grammi peensuhkrut juurde; Kō *villoi kraappia kaks killoa* kaks kilo villu kraasida; Lu *säkkii mahup sata killoa* kotti mahub sada kilo (vilja); M *viishtümmett kaks killoa* viiskümmend kaks kilo.

kilogramma I = kilo²; *milla eb õõg sata ki-*

logrammaa [sic!] vil'daa mul ei ole sada(t) kilo(grammi) vilja.

kilometra Lu Li = kilometri; Lu *kõlmõttümmet kilometraa* kolmkümmend kilomeetrit.

kilometri P M Lu kilomeeter километр; Lu *jürisoo õli takkaa rütšümälö, taitaa viis kilometria rütšümälö* Jürisoo oli Rüsümäe taga, umbes viis kilomeetrit Rüsümäelt.

kilpittsa vt. kirpittsa.

kilu ~ **kil'u** (J), g. -uu kurnipulk пюха; *sav-vakaa lüüvvä (tagota) kilui lidnõss väl'lää* (kurni)kaikaga lüüakse kurnipulki kurnilinnast välja. – Vt. ka *kuli*.

kil'vaatter/i Lu, g. -ii kiiluvesi кильватер; *kil'vaatteriz mennä, meneb ühs eez ja tõin takan* kiiluvees minna: üks läheb ees ja teine taga.

kimal/hutaa Lu -uttaa (Ra) -utta J-Tsv., pr. -hutan Lu -utan J, imperf. -hutin Lu -utin J **1.** kriisata верещать, визжать; Lu *tämä kimahutab laulaa* ta kriiskab laulda; Lu *se ku kimahutab omaa ääneekaa* küll see kriiskab oma häälega; **2.** virutada, lüüa ударить; Ra *kimautõttii kõrvõllõni* mulle virutati vastu kõrvu.

kimautõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. kriisata верещать, визжать; *kuuntõõ han siä, kui umalikkaad naizõt kimautõlla lauloo* kuula ometi, kuidas purjus naised kriiskavad laulda.

kimliä: -miä Lu Li Ra ere, erk, kiiskav, krell (värvi kohta) яркий, крикливый, броский (o цвете); Lu *kimmiä kauniz* erepunane; Lu *kimmiä kõltõin* erekollane.

kimiiä-kõltõin J-Tsv. ere-, erkkollane, kiiskavkollane ярко-жёлтый; ■ *võtakk siis kiurut õmas kimiiä-kõltõizõll äänell võta* siis ometi (kätte ja) lõõrita oma kimedaa häälega.

kimpildiks Lu limpadi-lompadi (lonkamist väljendav adv. наречие, выражающее ритм хромой поступи); *rampa meep kimpildiks* lonkur läheb limpadi-lompadi.

kimp/pu Lu J-Tsv., g. -uu Lu J kimbatus, täbar lugu, täbar olukord затруднительное положение; Lu *ai ku oim kimppu oi, küll on kimbatus!*; J *nät siis ku meill õli kimppu ni õli* vaat siis, kuidas meil oli täbar lugu, nii (et kohe) oli.

kimpuklaz: -õz J-Tsv., g. -kaa J täbar [?], kimbakas [?] затруднительный [?] (orig. tõlketä bez перевода).

kinaral/d: -t J-Must. = *kinarid*.

kinareikka vt. kanareika.

kinario Kett., pl. rasvakõrned шкварки.

kin/o M Lu, g. -oo Lu *kinnoo* M kino кино; M *noorilla on õma jumala, on kino* noortel on oma jumal, on kino; Lu *miä kinoz näin, ku rullaakaa rullas šosseinõi teetä, samoõo-dnõi*

rulla ma nägin kinos, kuidas (tee)rulliga rulliti (rullis) maanteed, iseliikuv rull (oli); Lu *vätsi tsäüvät kinnoo* rahvas käib kinos; M *tütteril eb öllu aikka süüvvä ili kinolaiza häälää* tütarlastel ei olnud (ennemalt) aega (maiaustusi) süüa ega kino(de)s käia.

kin/žali: -žöli J-Tsv. -džal J, g. -žalii: -žölii J jahinuga, puss охотничий нож, финский нож; J *torkkõs karulõd kinžölii makkoo* torkas karule pussi kõhtu (makku); *laski kinžölikaa karult soolõd maha* laskis pussiga karul sooled välja (maha).

kin/tu Li J-Must., g. -uu kints ляжка.

kiosk/a (I), g. -aa putka, majake будка, домик; *sis meillä kioskala põlõmaa nõisi tuli siis läks meil* (elektrialajaama)putkas tuli lahti.

kiot/ta M, g. -aa (klaasuksega ikoonikapp) киот; *maiza õli kiotta, sinne veetii toožd võõraa* Matis oli ikoonikapp, sinna viidi ka ohvrit.

kiparis/si J-Tsv., g. -ii J küpress кипарис.

kipas/si K, g. -ii ekipaaž, tõld экипаж.

kipertellä Lu, pr. -len: -en Lu, imperf. -lin Lu tilberdada; sibada трусить, сигать; семенить; *jänez johsi jäätä müütä, kiperteli teetä müütä* rl. jänes jooksis jääd mööda, tilberdas teed mööda; *nät ku kiperteeb mennä (se oj ku sakaassi tallaav)* näe, kuidas sibab minna (see on nii, kui astub tihedasti). – Vt. ka *klippsii*.

kipertülz: -s J-Tsv. (orig.: свернуться калачиком).

kipetk/a (Ra J-Tsv.) *k'ipetka* (J-Tsv.), g. -aa keev vesi кипяток; J *sikka kärtütetä tulõz, dalisko k'ipetkõz* siga kõrvetatakse (= tapetud seal kõrvetatakse harjaseid) tules (= leegiga) või keeva veega (keevas vees).

kipitku M I, g. -uu = *kipetka*; I *tšihup kipitku ahjoza vai pliitalla, siz rüüz-jävvoa kipitkuza hämmeltäaz, se leev hutu* (kui) vesi keeb ahjus või pliidil, siis segatakse keevasse vette rukki-jahu, sellest saab rukkijahupuder.

kipk/a ~ -õ Lu, g. -aa ~ *kibgaa* Lu = *kepka*; *üfos meez meni petterii õssõmae poigõlõ kipkaa* üks mees läks Peterburi pojale sonimütsi ostma.

kip-kop J-Tsv. interj. hopp-hopp гоп-гоп; *kip-kop kolkkaa* hopp-hopp nurka!

kippit Kr pang, ämber ведро.

kippiä vt. *tšipõa*.

kip/psu Lu -su Li, g. -suu käre, krõbe (külma, pakase kohta) трескучий (о морозе); Lu *kippsu pakkain* käre pakane; Lu *kippsu tsülmä* krõbe külm.

kip/pu J-Tsv., g. -uu 1. kiire, rutt, kippumine спешка, торопъ; нетерпѣж; *oottõd, ann aika, kuhõ sill on nii kippu* oota, anna aega, kuhu sul nii kiire on (kuhu sa kipud); 2. adj. kärsitu, kan-

natamatu, kipukas поспешливый, торопливый, нетерпеливый. – Vt. ka *kippuin*.

kip/pua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -puzin J kippuda, (kannatamatult) kiirustada, rutata (нетерпеливо) торопиться, спешить; *kuhõ tüü nii kipput* kuhu te nii kipute?

kippuin J-Tsv., g. -zõd: -zõ J kärsitu, kannatamatu, kipukas поспешливый, торопливый, нетерпеливый. – Vt. ka *kippu*.

kippur/a (Lu), g. -aa kõver, keerdus кривой; *lehmäll õllaa kippurat sarvõd* lehmäl on kõverad sarved.

kippur/za: -z M Lu adj., adv. kõver; krussis кривой; завитой, вьющийся; M *ku kuull on kippuras sarvõd, leep tsülmä kuu* kui kuul on kõverad sarved, tuleb külm kuu; L *ivusad õllaa kippuraz* juuksed on krussis. – Vt. ka *tšippuraza*.

kipu/na Lu J-Must. Ku -n J-Tsv., g. -naa Lu J säde искра; Lu *kuusi ja aapa alko, ku põlõvad, siz antõvat pal'õ kipunaa* kuuse- ja haavahalg, kui (need) põlevad, siis annavad palju sädemeid; Lu *nii kõvassi sattu, jot tulõd i kipunat tultii silmissä* nii kõvasti sattus (pihta), et tuled ja sädemed lõid (tulid) silmist; Lu *ku lakotañ kattia pimmiäz, kattis nõissaa tulõmaa kipunad* kui silitan kassi pimedas, siis hakkavad kassi karvadest (kassist) tulema sädemed; Lu *lüütii tulta, taglõ võtti kipunaa* lõõdi tuld, tael võttis sädet (= sädemest tuld); J *kipunõss koko tsüälä põli* sädemest põles kogu küla (maha); Ku *ittsiä hänt eb näü, kipunad vaa lennettäz* teda ennast (= kratti) ei ole näha, vaid sädemed lendavad; J *kuza tuli, siäll kipunõd* vs. kus tuli, seal sädemed (= kus suitsu, seal tuld); Lu *se om pagan niku kipuna* see on tige nagu (tule)säde; J *tulõ kipunõd* tulesädemed; J *ravva kipunõd* rauasädemed.

kipunoissa: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J sädemeid pilduda метая искры (orig.: искриться).

kipunoit/taa: -tä J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J panna sädemeid lõõma заставить искриться; ■ *miä tšüire kipunoitõn kõrvõlõ* ma annan kohe vastu kõrvu; *kipunoitti menemä* tormas [?] minema.

kirahtaa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *kirahta-* J-Must. mom. kiratada (korraaks teravalt häälitseda) скрипнуть; *ääni välissi kirahtab* (Must. 171) hääl vahel kirata(b).

kiras/si J-Tsv., g. -ii J kürass, (metallist) turvis (rindkere kaitseks) кираса.

kirast/aa (M-Set.), pr. -aan ~ -an M, imperf. -iin M mom. (korraaks) kireda кукарекнуть; *kukkõ kirastii* (Set. 2) kukk kires (korraaks).

kiralta M-Set., pr. -an M, imperf. -zin kireda кукарек/ать, -нуть.

kirin J-Tsv. kilin [?], kolin [?] брэнчание [?], грохот [?] (orig.: беспрерывный шум и грохот); *ühs kirin ja kärin* (aina) üks kolin [?] ja mürin.

kirjau Kr kirju пёстрый.

kirka/ka': -k J-Tsv., g. -aa J kirka кирка; *petšnikk* *kirköll tagop kirpitta* pottsepp taob kirkaga telliskivi.

kirka/ka' M, g. -aa = *kirikko*; *soomõõ kirikka* soome (= luteri usu) kirik.

kirka/ko [*<* is, sm] Kett. P M-Set. (Kõ-Len.) *k'irrko* K, g. -oo (luteri usu) kirik кирка, (лютеранская) церковь; *K venäi tšerikko i soomõõ k'irrko* vene (= õigeusu) kirik ja soome (= luteri usu) kirik; *M soomalaisii kirrko õli veertevell soomlaste kirik oli Veerteväl* (sm Viertövä); *M soomõõ kirrko soome* (= luteri usu) kirik. – Vt. ka *kerriku*, *tšerikko*.

kirnu Li Ra *tširnu* Ränk, g. -uu Ra kirn маслобойка; *Ra enne õli kirnu*, *kirnuz tehtii võit* enimalt oli kirn, kirnus tehti võid. – Vt. ka *või-*.

kirnupiiimä P *või-*, *petipiim* пахта.

kirpišnoi J, g. -i savikoda гончарня (помещение для гончарного дела); *siäll õli kirpišnoi* seal oli savikoda.

kirpitsõin M, g. -zõõ telliskivist, tellisest, telliskivi- кирпичный; *kirpitsõin tšerikko* telliskivist kirik.

kirpitsa M V Lu I (K Li Ra J) -sa K-Ahl. -tsõ J -ts J-Tsv. -tša I (Li J) -ša J *kilpitsa* Lu *Кирпичъ* Tum., g. -saa M Lu J I -saa J I *kilpitsaa* Lu telliskivi, tellis кирпич; Lu *sinizessä ja harmaassa savõssa tehxää kirpitsaa* sinisest ja hallist savist tehakse telliskive (tellig); *K nosilkkooikaa meill vai kantaass valua ili kirpitsoi i mitä xo'* kanderamiga kantakse meil vaid sõnnikut või telliskive ja ükskõik mida; *J fundamenttii panna paasia, kirpitsa ja tšiviä vundamenti pannakse paasi, telliseid* (tellig) ja kive; *Lu lednikka on tehtü tšivessä ja kirpitsassa* (jää)kelder on tehtud kivi(de)st ja tellis(t)est; *Li algõtaa lattoa kirpitsassa ahjoa* hakatakse tellis(t)est ahju laduma; *I kirpitsaa ahjo õli* telliskiviahi oli; *J meni kirpitsõ zavodaasõõ* läks tellisetehasesse; *J kirpits zavod* tellisetehas; *J kirpits savi* tellisesavi (= savi telliste tegemiseks). – Vt. ka *kulta-*, *savvi-*, *sirttsa-*.

kirpitsa-seinä Li telliskivisein; telliskivimüür кирпичная стена; кирпичная ограда.

kirpitsa-zavoda I telliskivi-, tellisetehas кирпичный завод; *I gorna on, kuza kirpitsa tehäs, kirpitsa-zavoda* tellisepõletusahi on (seal), kus tehakse telliseid, tellisetehas(es).

kirrwis vt. *kirwis*.

kirsaka Kr sisalik ящерица.

kirsatte Kr = *kirsaka*.

kirsi Lu: *karhõa jää on kirsi jää, veel eb õõ ehtinü maa sullaa* konarlik jää on k. jää, maa ei ole jõudnud veel sulada.

kirssu J-Must. (K-AI.), g. -uu K-AI. = *kirstu*.

kirsto I, g. -oo = *kirstu*.

kirstu Kett. K R-Eur. L P M Kõ Lu Ra J I (Ja-Len.) *k'irstu* (J-Tsv.), g. -uu K L M Lu Ra J I kirst (eeskätt riiete hoidmiseks) сундук, ларь; *Ra tüttö ku meni mehelee, kirstuu vei kaas, sõppaa õli täünn* kui tüdruk läks mehele, viis kirstu kaasa, rõivaid oli täis; *P täll on kirstu suur, pridanaa on pal'lo* tal on suur kirst, kaasavara on palju; *I puizõõ kirstud, nellänurkkaizõõ, pääle katto õli tehtü; kauniilla kraazgalla kraasitattug, kaftoo pääle musalla kraazgalla polosan* tehtii puust kirstud, neljanurgelised, peale oli tehtud kaas; punase värviga (olid) värvitud, kaane peale tehti musta värviga võõdid; *J kirstull on proboi eez* kirstul on obadus (= metallist aas) ees; *J kirstu õli avollaa* kirst oli lahti; *K nuorikkõ meni, võtti kirstussa rätee* pruut läks, võttis kirstust räti; *J ila sõvat kirstuu pane* (korista) riided kirstu; *Kõ nüt kirstulois sõppõi ep piätä* nüüd kirstudes rõivaid (enam) ei hoita; *K tämä tõi kirstuu suurõõ sõpõita* ta tõi suure kirstu(täie) rõivaid; *Lu pikkaraain kirstu kulta väike kirst(utäis) kulda; I kolokkaza lövvettii kirstu, kartõõ kirstu* Golovkinos leiti kirst, plekk-kirst (vanade metallrahadega); *J salaa k'irstule väliss tehllää liik põhja* salakirstule tehakse mõnikord lisapõhi (= kahekordne põhi); *J hloppa kirstuu kaani tšiin* lõõ kirstu kaas kinni. – Vt. ka *puu-*, *raha-*, *sõpa-*, *vittsa-*.

kirtaat Kr pastor пастор.

kirvi Kr = *kirwis*.

kirwis ~ **kirrwis** Kr kirves топор. – Vt. ka *tširvez*.

kis/a P M Lu Li Ra J -sa M *kiis/a* (L) -za K L *kiza* Lu, g. -aa: *kišsaa* M *kiizaa* L *kizaa* Lu J kott; kaelkott; veersekk (üle õla kantav kahe poolega kott) кисá (особый мешок); *Lu mõnikas pani kizakaa tuhkaa, siz poro ep sommõltunu mõni pani kotiga* (= koti sees) tuhka, siis leelisvesi ei läinud sogaseks; *J paa seltsää kisa* pane kott selga; *Lu kanõõin kiza* linane kott; *K kiizat kaglaza, a kiizas puteli piimää, pala leipää* kaelkotid kaelas, aga kotis pudel piima, pala leiba; *Ra keräjill õli kisa tšül'ez* kerjustel oli kaelkott küljel; *L kiiza õli üli pihaa pantu* veersekk oli üle õla pandud. – Vt. ka *kissai*.

kiś/a Lu, g. -aa kiisu (kassi hellitusnimi) кiса, кошечка. – Vt. ka *kissa*¹.

kise/inoi J-Tsv. -l'noi Li J-Tsv. -l'nōi Li -nnōi Kõ, g. -inoi J musliinist, musliin- кисейный; J *tšezäll tütöt tšävvä kisel'nois tšiuuttoiz* suvel käivad tüdrukud musliinist särkides; Li *siz ðli kisel'nōi tšuuuto, lühhhüü ihojeka, kõik põšno kassin* siis oli musliinsärk, lühikeste käistega, kõik puhvis siin.

kiseja/ -ð J-Tsv., g. -aa J musliin кисея; *noorikk on nii lustissi ehitettü kisejakaa* pruut on musliiniga nii ilusaks ehitud. – Vt. ka *kišetka*.

kiseti Li J-Tsv., g. -ii J tubakakott кiset; J *võtakk minu kisetiss tubakka* võta ometi minu tubakakotist tubakat.

kiss/a/ -a ~ *kissõ* Ku *Kucca* Pal.², g. -aa Ku kass кот, кошка; Ku *oma kiitoz on kissaa sitt* vs. *oma kiitus on kassi sitt* (= oma kiitus haiseb); Ku *kissa ko boo kotonna, hiired ollas kai volillaa* vs. *kui kass(i) pole kodus, on hiirtel puha voli*. – Vt. ka *katti, kiśa*.

kissa² vt. *kisa*.

kissali M, g. -i dem. kott, kotike кисá (особый мешочек); *mill eb ðð peentä kissaita* mul ei ole väikest kotikest. – Vt. ka *kisa*.

kissalapað Kõ pl. kold булавовидный плаун.

kissapoika J-Must. kassipoeg котёнок.

kissel/a Ra, g. -aa Ra kiisel, (kaera-, herne)kile (овсяный, гороховый) кисель. – Vt. ka *kiiseli*.

kisseli vt. *kiisseli*.

kisti J-Tsv., g. -ii J tups, tutt кисточка; *kistid rippuvõd vüü ðtsõz* tupsud ripuvad vöö otsas.

kiseta/ka J-Must., g. -aa **1.** kukkur, rahakott; tubakakott [?]; кишень, кишенья; кiset [?]; **2.** musliin [?] кисея [?] (orig.: *kartuuni*). – Vt. ka *kiseja*.

kiśka P, g. -aa voolik кишка (пожарная и т. п.); *kiśka ðli viezä, se ep põðõnnu voolik* oli vees, see ei põlenud.

kiza vt. *kisa*.

kizil/ka Lu Ra -k Lu Ra J-Tsv., g. -kaa J püsimate, kärsitu, rahutu вертлявый, суетливый, беспокойный; Lu *meil on naapuri tütõkkõin, nii kõvassi pellaav, eb ðð paikõll, tämä on kizilk* meil on naabri tüdrukuke, nii väga hullab, ei püsi (ole) paigal, ta on püsimate; Ra *se ku on kizilka nii; ku lahzõd ep kest kuza, hüpiv paikass paikkaa, se on kizilk küll* see on kärsitu; kui laps(ed) ei püsi kusagil, kui hüppab paigast paika, see on kärsitu; J *naapuri maõ* on nii kizilk tütõkkõin naabri Marjo on nii kärsitu tüdrukuke.

kizgit/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf.

-in J **1.** puudutada; liigutada, segada (süsi ahjus) трогать; мешать (угли), шуровать; *kizgit ripilakaa iiliit* sega roobiga süsi; **2.** ehmatada, peletada, hirmutada пугать, ис-, за-, отпугивать, -ать; *võta mikä-ni-buit tšättee de kizgit kanat tarass* võta midagi kätte ja peleta kanad aiast (välja).

kita¹: *kit* Lu J-Tsv. *Kumõ* II-reg.₁ = *kit-ryyba*; Lu *kitoja püüvvetää garpunilla* vaalasad püütakse harpuuniga.

kita² J-Must. neel; kurk глотка; горло.

kitaik/ka M-Len., g. -aa (teatav sile puuvill-riie) китаика (гладкая бумажная ткань).

kitait/ta (Lu J-Tsv.), g. -saa Lu hiinlane китаец; J *kitaitõd suvata kõlthõiss karva* hiinlased armastavad kollast värvi; Lu *koton saab ajjaa pois seemeneekaa, kitaittsaa seemeneekaa* kodus saab (sooleusse) välja ajada seemnetega, hiina seemnetega.

kiti/sä J -ssä (Lu) -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J **1.** vigiseda, viriseda пицать; J *lahs kitizep tšättšüz* laps vigiseb kätkis; J *katso, lahs kitizep, može tahov juuvva* vaata, laps vigiseb, ehk tahab juua; Lu *hülkää kitizemissä, elä kitize* lakka virisemast, ära virise!; Lu *elkaa kitiskaa* ärge virisege!; **2.** viirelda скрипеть (о больном или бедняке); J *läsije veel kitizep elä* haige viireleb veel elada; **3.** kihiseda кишеть; J *mutukõd kitissä maaz* putukad kihisevad mullas (maas).

kit-rõõba vt. *kittrõõba*.

kit/saz M [<e, is] -sas K-Ahl., g. -tsaa M kitsas узкий.

kit Lu Li Ra = *kittrõõba*.

kitkala M = *kittrõõba*.

kittrõõba M *kit-rõõba* L *kit-ryyba* Ar. valaskala, vaal кит; L *meress nõizõp kit-ryyba meilie vassaa* merest tõuseb valaskala meile vastu. – Vt. ka *kita*¹.

kit/tsi Lu Li Ra J Ku, g. -sii Lu Li J Ku **1.** kits коза; Lu *susi leikkas kitsii* hunt murdis kitse; Lu *lehmäl ja kitsil on sorkõð* lehmäl ja kitsel on sõrad; Li *vananaikannõ böllu kittsiä* vanasti polnud kitsi; J *kittsi määkiv* ~ Lu *kittsi mäkätäv* kits mökitab; Li *puskõlikko kittsi* puskleja kits; Lu *kikkiparta niku kitsii parta* kikkhabe nagu kitse habe; Lu *tahto, että õllõis kazvanu parta, a ep kazvanu, siz jutõltii: kitsii parta* (kui) tah-tis, et oleks kasvanud habe, aga ei kasvanud, siis õeldi: kitsehabe; Lu *mia innoon kitsii võita* ma jälestan kitse(piima)võid; Lu *kittsi boran* sokk; **2.** J kitseke, kitsetall козлик, козлёнок. – Vt. ka *mettsä-*. – Vt. ka *kasa*², *koza*.

kittsiborana ~ -n Lu Li sokk козёл; Li *kittsi ja kittsiborana* kits ja sokk.

kittsivoona Li kitsetall козлик, козлёнок; kittsivoona, kitsii poika kitsetall. – Vt. ka kasa-poiko.

kiu J iuh (väikese koera klähv) тьяв; *pikkarain koira kujall haukuv kiu kau* väike koer klähvib õuel iuh! auh!

kiugez vt. *tšiu*kaz.

kiukkaa [*< is*] Ku kolle очар.

kiuru Kett. K P M Kõ S Lu Ra J I *k'iu*ru J-Tsv. *tšiu*ru K-Ahl. Li (M) К'йро Tum., g. -*uu* P Lu J *k'iu*ruu J I. lõoke жаворонок; Lu *kiuru meev ülleel, lennäv ülleel ja siällä laulov* lõoke lendab (läheb) üles, lendab üleval ja laulab seal; I *kiuru kikeritäv pöllola* lõoke lõõritab pöllul (= põllu kohal); J *k'iu*ruu *tšikõrtõmiss om vešol kuunõll* lõokese lõõritamist on lõbus kuulata; J *ku lahs on terve, ni tämä ain on iloin niku k'iu*ru kui laps on terve, siis on ta aina rõõmus nagu lõoke; M *tšiu*ruussa *kuu on tšessää* lõokese(laulu)st on kuu (aega) suveni; 2. häbe женский половой орган.

kiurukõin J-Tsv., g. -*zõõ* J dem. lõoke жаворонок, -чек.

kiurulintu M = *kiuru*.

kiurut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J lõõritada чиркать; *võtakk siis kiurut õmas kimitä-kõltõizõll äänell* võta siis ometi (kätte ja) lõõrita oma kimedä häälega.

kiurutõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn*: -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. ← *kiuruttaa*.

kiut vt. *tšiu*ttu.

kiuting Kr särk = *tšiu*ttu.

kivaut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*, imperf. -*in* = *ki*vutaa¹.

kiveraa-koveraa J-Tsv. kiira-käära; ääri-veeri, ümbernurga петлями (о дороге); вокруг да около (о разговоре); *siä kiveraa-koveraa elä aja, a pajat juttu kõhtii väl'lä* sa ära keeruta (ära räägi ümbernurga, ära aja kõverat juttu), vaid räägi jutt otse(koheselt) välja.

kiverikko-koverikko Lu kiverik-kõverik петляющийся; *ümperi tee, koverikko tee, kiverikko-koverikko ringi* (minev) tee, kõver tee, kiverik-kõverik.

kiverikkoo-koverikkoo J-Tsv. kiveriti-kõveriti петлями; J *otem puu kazvov kiverikkoo-koverikkoo* õunapuu kasvab kiveriti-kõveriti.

kivissää: -*sä* [*< is*] (Lu) *k'ivissää* Ku, pr. -*äv*: *k'ivissäv* Ku, imperf. -*si* Lu impers. valutada болеть; Lu *nii kõvassi kivissi* nii kõvasti valutab; Ku *päät k'ivissäv* pea valutab.

kivut/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an* J, imperf. -*in* J noogutada (pead) кив/ать, -нуть; *mitäle kivutõp pääkaa, tait kutsup sinne* millegipärast

noogutab pead (peaga), vist kutsub sinna. – Vt. ka *kivauttaa*.

kivut/taa² Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*in* Lu segada, häirida, tülitada мешать, по-, беспокоить; *siä elä izzee enele i tee mitä tahov, elä kivuta tõisijõ* sa ela iseendale ja tee, mida tahad, ära häiri teisi!

kiwwe, kiwvi vt. *tšivi*.

kiwvi vt. *tšivi*.

kiüle vt. *tšee*li.

kiäwe vt. *tševäd*.

-kk vt. -*k'*.

-kk vt. -*tš'i*.

klaap/ana: -*õn* J-Tsv., g. -*anaa*: -*õnaa* J ventiil клапан.

klaas/sa Lu -*s* J-Tsv., g. -*aa* J (kooli)klass (школьный) класс; Lu *õppõõb viijettõmas klaassaz* õpib viiendas klassis; J *pet'a jo nütt pääsi kõlmõttõmasõ klaassaa* Petja pääses nüüd juba kolmandasse klassi; Lu *škoulu klaassa* kooliklass.

kl'aat/ta Lu -*s* J-Tsv. *kl'ä*t/ta ~ -*ttä* Li -*äts* Lu -*ätsa* ~ -*ätsa* Li *kl'ä*t/ta L -*ttä* P, g. *kl'ä*t/ta J -*tsaa* P subst., adj. kronu; (inimese)roju (sõimusõnana) кляча (о лошади, о человеке); J *onissima isup kl'ä*t/ta *sel'tez* Onissim istub kronu seljas; Lu *kl'ä*t/ta *õpõn, ku on vana ja pahain* kronu hobune (on siis), kui on vana ja kõhn; Lu *näd meep klomsuu niku kl'ä*t/ta *õpõnõ* näe, läheb jalgu taga vedades nagu kronu hobune; L *sie vana kl'ä*t/ta sa vana roju!

kladov/o M, g. -*oo* M sahver кладов/ая, -ка, чулан; *kutsutii kladovov, siell piimää piittii* kutsuti sahvriteks, seal hoiti piima. – Vt. ka *kammari, kelmisso*.

klagüsa (M), pr. -*zõv* M, imperf. -*zi* plagiseda (hammaste kohta) стучать (о зубах); *nii tšülmä, što ampaat klagizõvad* (on) nii külm, et hambad plagisevad.

klaizar/õ: -*r* P, g. -*rõõ*: -*ryõ* P kõrkjas камыш; *inehmiin, ko peltševäv, juollas: värizeb niku klaizar viez* kui inimele kardab, (siis) õeldakse: väriseb nagu kõrkjas vees.

klap/paa Lu, pr. -*av* Lu, imperf. -*põ*: -*pi* Lu plagiseda плескаться; *seilit klappavad* purjed plagisevad.

kl'aps/a Kett. K-Ahl. P *kl'ä*psa M, g. -*aa* = *kl'apsu*; M *kl'ä*psõjee *süämmee pantii päre, rautazõt kl'ä*psad õltii näpitsate vahele pandi peerg, rauast näpitsad olid.

klapsa/ta Lu (Li), pr. -*av* Lu, imperf. -*zi* tatsuda топать, топаться; Lu *jalka klapsaab i suu tapsaab* vs. *jalg tatsub ja suu matsub*.

kl'aps/u ~ *kl'ä*ps/u Kõ, g. -*uu* Kõ näpits зажим, кляпец; *kl'ä*psuukaa *tõi mao, võtti tšiin*

kl'apsuukaa i tõi tsüüllääsee näpitsaga tõi ussi, võttis näpitsaga kinni ja tõi külasse; *kl'apsuloil võib võttaa mitää tšiin* näpitsaga võib võtta (ükskõik) mida kinni. – Vt. ka *kl'apsa*.

klasi vt. *klazi*.

klasi- vt. ka *klazi-*.

klasistokana Lu teeklaas чайный стакан; *elä vala klasistokanaa varria tšaaajua, stokana meeb lõhtši* ära vala teeklaasi kuuma teed, klaas läheb katki.

klazi Kett. K L P M Kõ Lu Li *-si* Kett. K-Ahl. P M Lu-Must. I *-zi* Len. Lu *glazi* M Lu Li Ra J-Tsv. *Глазу* Tum., g. *klazii* K P M Lu Li J *-zzii* M *-sii* K-Ahl. *-zii* Lu *glaz/ii* Lu Li J **1.** klaas; akna-, lambiklaas стекло; оконное стекло; ламповое стекло; Lu *se nii sirka niku glazi see* on nii selge (= läbipaistev) nagu klaas; Lu *glazi on herkka rikkaumaa* klaas puruneb kergesti (on õrn katki minema); I *pišsii jalga, klasi meni sinne vai pulikka* torkasin jala katki, klaas (= klaasikild) läks sinna või pind; P *lentäab lintu akkunaasyö, klaziisyö* lind lendab aknasse, vastu klaasi; Lu *ülläl öli akkuna ilma klaziä* üleval oli aken (= räppen), ilma klaasita; J *peze akkunaä glazit puhtassi* pese aknaklaasid puhtaks; J *puhas lampii glazi* puhasta lambiklaas; Li *klazii bruijuz, ku klazi meeb rikkii* klaasikillud (on siis), kui klaas läheb katki; J *lõikköz enellez jalgaä glazii ruokaa* lõikas endal jala klaasitükiga (katki); Lu *glazii lõikkaaja* klaasilõikaja, klaasija; K *klazii zavoda* klaasivabrik; K *klasii raami* (Ahl. 147) aknaraam; **2.** lutipudel бутылочка с соской; Lu *klazid öltii peenill lahsiill* väikestel lastel olid lutipudelid. – Vt. ka *akkuna-, lampii-, silmä-*.

klazi-bajka (K) klaaskupp, kupuklaas банка (лечебная); *klazi-bajkad ölivad, klazizõd* olid kupuklaasid, klaasist.

klazibajkka M **1.** klaaspurk стеклянная банка; *konservnõi bajkka on tooz klazinõ, klazi-bajkka* konservipurk on ka klaasist, klaaspurk; **2.** klaaskupp, kupuklaas банка (лечебная); *pantii klazibajkad, seltšä täünnä, vähäkkõizõd tuli kerkiäv* pandi kupuklaasid, selg täis, vähekese läks kergemaks.

klazibruuju Lu *glazibruju* (Ra) *klasiprüuju* J-Must., klaasikild осколок (стекла), стекляшка; Ra *glazi on rikottu maalõ, jutõllaa: heenod glazibrujud* (kui) klaas on katki tehtud (= maha kukkudes purunenud), öeldakse: peened klaasikillud; Ra *elkaa mejka sinne, glazibrujussa lõikkaatta jalgad* ärge minge sinna, lõikate klaasikildudega jalad (katki). – Vt. ka *klazipala*.

klazi-buteli Li klaaspudel стеклянная бутылка.

klazi-krint'tsa (Li), hrl. pl. *-säv* Li *glazi-krint-säv* Lu pl. (klaas)akendega tuulekoda застеклённое крыльцо; Li *klazi-krintsoit tehtii, pantii klazit kõikk* (klaas)akendega tuulekoda-sid tehti, pandi puha klaasid.

klazikrint'tso (Li), hrl. pl. *-sõd: -tsõd* Li = *klazi-krintsäv; klazikrint'sõd, enne ved' eb õllu neit. kassen öltii enne krint'sõd, ilma akkunõid* (klaas)akendega tuulekoda, enamalt neid ju ei olnud. Siin (= meil, meie majal) oli enne tuulekoda, ilma akendeta.

klazilõikkaaja Li *glazi-lõikkaaja* Lu klaasilõikaja, klaasija стекольщик; Li *ennee klazilõikkaaja tšäi tsüüllä müütää* enamalt käis klaasilõikaja mööda küla (= majast majja).

klazinik/ka P *glazinikka* Lu, g. *-aa* = *klazilõikkaaja*.

klazinõ M Li *-zin* K M *-sinõ* I *glazi/nõ* Lu (J) *-in* J-Tsv., g. *klazizõd* M *glazizõd* ~ *-izõd* J klaasist, klaas- стеклянный; M *baŋkka öli klazinõ kupp* (kupuklaas) oli klaasist; Lu *on rappia, niku glazinõ* on rabe, nagu klaasist; I *klasinõ asõh, kukšina vai stokana* klaasnõu, kruus või teeklaas; M *kaappi, a ku on klazin õsa päällä, siz jo on bufetti* kapp, aga kui on klaasist osa peal, siis on juba puhvet; J *rikas talo, daaže glaziizõd uhzõd* rikas talu, isegi klaasused (on majas); I *klässiis krõl'tsäd* klaasakendega tuulekojad.

klazipala Li = *klazibruuju*.

klazipaperi Lu liivaraber стеклянная бумага, шкурка.

klazi-ruuso P = *klaziruuto*.

klaziruuto ~ **klasiruuto** M *glaziruuto* Lu aknaruut, -klaas оконное звено, оконное стекло; M *miä rikõn klaziruuvoo, millõ nüd puutub emältä* ma tegin aknaruudu katki, nüüd ma ema käest saan.

klazi-zvena P = *klaziruuto*.

klazi vt. *klazi*.

klattšina/a K M Kõ Lu, g. *-aa* Lu **1.** naistepidu складчина (женский праздник); K *naisiill öli klattšina: viina õsõttii, munõi veetii, munavõita tehtii, leipää öli, sõõttii ja jootii; kahs kõrtaa vovvõz öli klattšina, jürtsin i kupol'onn* naistel oli (naiste)pidu: viina osteti, mune viidi, munavõid tehti, leiba oli, sõõdi ja joodi; kaks korda aastas oli naistepidu, jüripäeval ja jaanipäeval; M *õlivat klattšinad, ühed naizõd õlivat klattšinaza* olid naistepeod, ainult naised olid (naiste) peol; **2.** külapidu, kogu küla ühispidu складчина (пиршество всей деревни); Kõ *iil'ää päivä öli klattšina* eliapäeval oli külapidu; Lu *vätši koppiub ühtee parvõd i jutõllaa: davai, teemme klattšinaa* (küla)rahvas koguneb ühtekokku ja

õeldakse: teeme ühispeo; M *klattšina õli, kõõs tahottii rahad ühtee panna i juuvva ühispidu oli (siis), kui taheti rahad kokku panna ja juua.*

kleedga vt. *kletka*.

kleelonka, kleejonka vt. *klejonka*.

kleejonka-fartukki I vahariidest põll клеёнчатый фартук; *lahsi on pikkõnõ i tällä on kleejonka-fartukki laps on väike ja tal on vahariidest (pudi)põll (ees).*

kleever, kleeveri vt. *kleiveri*.

kleeveripõlto I ristikupõld клеверище; *põltoila mokomat puruškaz kazvavad, kleeveripõltoila i rüüspõllola põldudel kasvavad niisugused osjad, ristikupõllul ja rukkupõllul.*

kleijalta Lu, pr. -an: -n Lu, imperf. -zin hoobelda xvastаться.

klei/ma Lu -m J-Tsv., g. -maa Lu J tempel; (kauba)märk клеймо; Lu *miä leikkazin irred, mett-sävahti tuli, pani kleimad õtsaa ma lõikasin palgid, tuli metsavaht, pani (= lõi) templid otsa (= palgiotstele); Lu tavaral õllaa kleimat pääl kaubal on märgid peal.*

kleim/ata Lu -õt J-Tsv., pr. -aan Lu J, imperf. -azin Lu -õzin J tembeldada; märgistada клеймить, за-, nal/agatъ, -ожить клеймо; Lu *irred on kleimattu palgid on tembeldatud; ■ J kleimõs kõrvõlõõ andis kõrvakiilu.*

kleimilä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J häbistada опозорить, заклеимить; *kleimi tõiss kui va võisi, kõikkiill märänniil sõnoill häbistas teist, kuidas aga oskas, kõikide inetute sõnadega.*

kleisteri¹ Lu J-Tsv., g. -ii Lu J kliister клейстер; Lu *kleisteriikaa klejataa paperia* kliistriga kleebitakse paberit; J *špaleri jääb seiness väl'lä, paa kleisterill tšiin tapeet jääb seinast lahti, pane kliistriga kinni.*

kleisteri² Lu, g. -ii Lu klistiir кlistир; *kleisteri vesi lastii vattsaa kliizmaakaa klistiirivesi lasti kõhtu klistiiripritsiiga. – Vt. ka kliizma, klist'irka.*

kleititi J, g. -ii J (lapse) kleit (детское) платье; *paa lahžõlõ uus kleitti pääle pane lapsele uus kleit selga.*

kleit/tää Lu, pr. -än Lu, imperf. -in Lu kleepida, liimida клеить, приклеи/вать, -ть; *miä kleitin kleisteriikaa špaleria* ma kleepisin kliistriga tapeeti. – Vt. ka *klejata*.

kleiveri K-Ahl. M S (P) -r M kleeveri M Kõ I -r ~ kreeveri M kleverii P, g. *kleiverii*: -ii P ristikhein клевер; P *senie iess piti tällie tehä tüötä: väittää valua, tšüntää, kleiverii väittää selle eest tuli talle (= mõisnikule) tööd teha: sõnnikut vedada, künda, ristikheina vedada; M retelid õltii enäp kleiveriä vartõ (rõugu)redelid olid rohkem ristikheina jaoks; I leiväd võõttii*

[= võtõttii] *nurmõlta, kleeverid võõttii viljad võeti põllult, (ka) ristikhein võeti; Kõ valkõa kleeveri i kaunis kleeveri valge ristikhein ja punane ristikhein. – Vt. ka maa-*

k'leivernaja L, g. -aa L = kleiveri; *k'leivernajaa kukkaad* ristikheina õied.

kleja K-Ahl. Lu *k'leja* J-Tsv., g. *klejaa*: -a J liim клей; J *võta paa k'lejaka špalerit tšiin võta pane (= kleebi) liimiga tapeetid kinni; Lu kase inemin on niku kleja, tartup tšiiini, lippii see inimene on nagu liim, kleebib end külge, (on) libe. – Vt. ka puu-, rezijka-*

klejalta M Lu Li (K) -t J-Tsv. -tag (I), pr. -an Lu -n J, imperf. -zin K Lu J liimida, kleepida; tapeetida клеить, приклеи/вать, -ть; вклеивать, -ть; оклеивать, -ть (обоями); J *paperi on klejattu tširjaa kaanõsõ tšiin* paber on kleebitud raamatu kaane külge kinni; I *ramkoloizõ* [= *ramkoloisõõ*] *vooskua klejattii štop tšimon nõissõisivað elämää* (kärje)raamidesse kleebiti vaha, et mesilased hakkaksid (tarus) elama; M *klejatut kološiv* liimitud (= parandatud) kalossid; K *õli meill tuhattõmia da seinõi klejazimma* oli meil tuhandeid (rublasid) ja tapeetisime (nendega) seinu; I *klejattug eb õllug* (tuba) ei olnud tapeeditud. – Vt. ka *kleittää*.

klejonjka Lu -k J-Tsv. *klejo/ŋka* I -nka M, g. *klejonkaa* Lu J vahariie клеёнка; Lu *klejonka panna* lavval vahariie pannakse lauale; M *eel veelä kleejonkoi böllu* ennemalt veel vahariiet polnud.

klejksu (Kõ): *siz lettizimma, teimme klejksud* siis palmisime, tegime k-d.

klep/ata¹ Lu, pr. -paan Lu, imperf. -pazin Lu = klepittää; *rauta lehot piäp klepata, k'opkijeekaa panna* ühtee raudplaadid tuleb (kokku) neetida, neetidega pannakse kinni (= kokku).

klep/ata² Lu Li -at J-Tsv., pr. -paan Lu Li J, imperf. -pazin Lu Li -põzin J riielda, tõrelda; sõimata бранить; ругать; Lu *siä muitõõ et hooli, ku sinnua et kleppaa* sa muidu ei hooli (= ei võta kuulda), kui sinuga ei tõrele; J *süäntii de kleppõz õikõ kõvall sõnall* vihastas ja sõimas õige kõva sõnaga. – Vt. ka *kleppiä², klešata, kleššii*.

klepitt/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (kokku, kinni, külge) neetida клепать, с/клёпывать, за-, при-, склепать, за-, при-; *klepit sahalõõ rutškõõ* needi saele käepidemed (külge); *klepitteti nagl* (kinni)needitud nael. – Vt. ka *klepata¹, kleppiä¹*.

klep/piä¹ J-Tsv., pr. -in J, imperf. -pizin J = klepittää.

klep/piä² Lu, pr. -in Lu, imperf. -pizin Lu = kle-

*pata*²; *miä nii kõvassi süüntüzin ja väsumääs-saa kleppizin* ma vihastasin nii kõvasti ja söimasin väsimiseni.

kleš/ata: -at J-Tsv., pr. -šaan J, imperf. -šazin: -šözin J söimata пугать; *kleššös pahall sönall söimas halbade sönadega.* – Vt. ka *klepata*², *kleppiä*², *kleššiä*.

kleššenikka (Lu): *arvall võrkoll on kl'eššenikad* harval võrgul on k-d.

kleš/šüä J-Tsv., pr. -in J, imperf. -šizin J **1.** laita порицать; *mitä siä klešit töiss ilm süüt mis sa laidad teist ilma põhjusteta*; **2.** laimata клеветать, поносить; *ohto. sinu kleššimin oñ kõik süüt küllalt!* Sinu laim(amine) on kõik põhjusteta; **3.** söimata; needa, vanduda ругать; прок-кл/инать, -ясть. – Vt. ka *klepata*², *kleppiä*², *klešata*.

kleitka Lu J-Must. (Kõ) *kl'etkõ ~ -tk* J-Tsv. *kleedga* I, g. -dga J -tkaa (Lu) **1.** linnupuur клетка; J *värpo puuttu kl'etkaa* varblane sattus puuri; J *lazz lintu kl'edgöss väl'lä* lase lind puurist välja; **2.** ruut (riidel) клетка (на материи); M *sis koottii vot naisii sarafañnoi, kletkojekaä; mehii tšiuutolailla tehti heenod kledgad* vaat, siis kooti naistesarafane, ruutudega; meeste särkidele tehti peened ruudud; I *i tämä lähev mokoma niku kledga* ja sellest tuleb niisugune nagu ruut.

kleiveri vt. *kliiveri*.

kliim/atta: -õtt J-Tsv., g. -ataa: -õtaa ~ -õta J kliima климат.

kliina Lu Li -na J-Tsv., g. -inaa Lu -na J kiil (töövahend) клин; J *tago kase klina tšurgaa õttsaa* tao see kiil puunoti otsa; J *sihee riččee on ajõttu nii pal'lo vättšiiä niku kliinaakaa* siia tuppa on aetud nii palju rahvast nagu kiiluga (= nagu kokku kiilutud). – Vt. ka *kliini*.

kliinalta Lu *klinat* J-Tsv., pr. -an Lu *klinan* J, imperf. -zin Lu *klinazin* J (kinni) kiiluda заклинивать, -ить; *võtak klina järjüü jalgõd, muitõz nämät häülived* võta ometi kiilu pingi jalad kinni, muidu nad lõnguvad; *se on kliinat-tu, tiukattu* see on (kinni) kiilutud, tihendatud. – Vt. ka *kliiniä*.

kliini Lu, g. -ii = *kliina*; *kliiniä, näväd õllaa puussa* kiilud, need on puust; *vantad ku pannaä maštii tšiiini, panna kliiniä* kui vandid pannakse masti külge kinni, (siis) pannakse (vandi)kiilud (vahele).

kliiniä J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = *kliinata*; *lauta sahažõs kliiniä irree õttsiit lauda* saagides kiilutakse palgi otsad (kinni).

kliipper ~ **-pperi** Lu, g. -ipperii ~ -pperii Lu klipper клипер; *enne õltii seili alusõd, kutsutii kliipperid* ennemalt olid purjelaevad, kutsuti

klipperid; *kliipperi, täll õltii seili i paaru klip-per, sel olid puri ja aur.*

kliirossi Lu (J) *kl'iiossi* J-Tsv., g. *kliiossi*: -ii J altariesine клирос (в церкви); Lu *kliirossi on tšerikkoz, eri kommi, kuza pappi piäp sluužbaa* altariesine on kirikus, eraldi koht (= platvorm), kus preester peab jumalateenistust; J *kl'iiossis seissa laulojõd* altariesisel seisavad lauljad.

kliizm/a Lu, g. -aa klistiir; klistiirikann, -prits клистир; клизма; *ku lehmäl vai inemizel kõvõni vattsaa, sis pantii kliizma* kui lehmäl või inimesel jäi kõht kinni, siis tehti klistiiri; *kleisteri vesi lastii vattsaa kliizmaakaa* klistiirivesi lasti kõhtu klistiiripritsiiga. – Vt. ka *kleisteri*², *klist'irka*.

kliiverboomištaakki Lu kliivriparduun бом-кливерштаг; *kliiverboomissa tullaa borttiõd* *kliiverboomištaakid* kliiverpoomist tulevad parraste külge kliivriparduunid.

kliiveri Lu Li J-Tsv. *kl'iiveri* (J-Tsv.), g. -ii Li J kliiver, kliiverpuri кливер; Li *eez on kliiveri, kliiveri on nurkikko, a takan on seiliv* ees on kliiver, kliiver on nurgeline, aga taga on purjed; Lu *alussõll õli kõlmõd kliiveriä: esimein kliiveri, tõin kliiveri, kõlmas kliiveri* purjelaeval oli kolm kliivrit: esimene kliiver, teine kliiver, kolmas kliiver; Lu *boomikliiveri, esimein kliiveri* poomikliiver (on) esimene kliiver; Li *ühs kliiveri õli venneel* paadil oli (vaid) üks kliiver; J *purjõd i kliiverid jo on ülell* purjed ja kliivrid on juba üleval; J *kl'iiverit tšäärüttü busperisõd tšiiin* kliivrid on mähitud pukspriidi külge kinni; Li *seilikañkaassa teččää* *kliiveri* kliiverpuri tehakse purjeriidest; Lu *kliiverii škotta, škotta on kliiverii ülänurkkaž* *kliivri* soot, soot on kliivri ülänurgas [sic!]. – Vt. ka *boomi-*, *esi-*, *väli-*. – Vt. ka *kliiveriseili*.

kliiveriboomi Li *kliiverboomi* Lu kliiverpoom утлегарь; Li *kliiveriboomi on ühell suurõll* *kliiverill* *vaa* kliiverpoom on ainult ühel suurel kliivril; Lu *busparii pääl on kliiverboomi* pukspriidi peal on kliiverpoom.

kliiveri-faala Lu kliivrivall (kõis või tross kliivri ülestõmbamiseks) кливер-фал; *nõsõtaa ülez kliiveria* *kliiveri-faalaakaa* *kliivrit* tõstetakse üles kliivrivalliga. – Vt. ka *kliiveri-valli*.

kliiveriseili Lu = *kliiveri*; *kliiveriseili, näid võib õlla kõlmõd: esimäin, tõin i kõlmaz* *kliiverpuri*, neid võib olla kolm: esimene, teine ja kolmas.

kliiveri-škotta Lu kliivrisoot (kõis või tross purje seadmiseks tuule järgi) кливер-шкот.

kliiveri-štaakki Lu kliivritaak (kliiverpoomi ja masti ühendav vaier) кливер-штаг; *kase on kliiveri-štaakkis tšiiini, ku nõsõtaa üles* *kliiveria*

kliiveri-faalaakaa see (= kliivri alumine teravnurk) on kliivritaagi küljes kinni, kui kliivrit tõstetakse kliivrivalliga üles.

kliiveri-valli Lu = *kliiveri-faala*; *nõsõta kliiveria kliiveri-valliika* kliivrit tõstetakse kliivrivalliga.

klik/kaa M, pr. *-an* M, imperf. *-in* kilgata кликать; *tšen klikav* kes kilkab?

klima, kl'ima vt. *lima*.

klimakõz, kl'imakõz vt. *limakaz*.

klimantti/a I, g. *-a* klementsüseräev Климентьев день.

klimauss vt. *limaussa*.

klimp/ata Lu Li *-õt* J-Tsv., pr. *-paan* Lu Li J *-pan* J, imperf. *-pazin* Lu Li *-põzin* J limbata, longata, luugata хромать, прихрамывать; Lu *jalga* õõrtozin i nõizin *klimppaataa* hõõgusin jala ära ja hakkasin limpama; Lu *tšen vähä rammitsav, siz jutõlla: klimppaab ühessä jalgassa* kes veidi lonkab, siis öeldakse: limpab üht jalga; J *vai sill om vikain jalk, ku siä nii klimppan* kas sul on vigane jalg, et sa nii lonkad?; J *klimppaab jalgaka* luukab (üht) jalga. – Vt. ka *klimppiä*.

klimpitellä (J-Tsv.), pr. *-telen: -teen* J, imperf. *-telin* frekv. limbata, longata, luugata прихрамывать; *ramp klimpitteep tallõt* lonkur luukab astuda.

klimppajalka Lu limpjalg, lonkur хромо́й.

klimppi [*e?*] J-Tsv., g. *-ii* J klimp [*?*] клецка [*?*] (orig.: пельмени); *klimppi suppi* klimbisupp. – Vt. ka *kl'otski*.

klimppi? ~ **-p** J-Tsv., g. *-ii* kõver; limbakas кривой; *klimppi jalk* kõver jalg; *klimpp jalk* limpjalg, lonkur.

klimppimissä Lu = *klimppimizi*; *tämä tallaap klimppimissä* ta käib longates.

klimppimizi J limbates, longates, luugates хромая, прихрамывая; *klimppimizi tallav* käib longates.

klimppiä Lu J-Tsv., pr. *-in* Lu J, imperf. *-pizin* Lu J = *klimpata*; *elä klimpi jalkoika* ära limpa jalgadega; J *sõaz õli jalk raanittu, nütt klimpiv sõjas* sai jalg haavata (oli jalg haavatud), nüüd lonkab.

klina vt. *kliina*.

klinat vt. *kliinata*.

klijkillä: *-l* J adv. pööras, pööraga suletud (наречие в форме ад-а от *klijkki*); *uhs on klijkill uks* on pööras. – Vt. ka *klijkkizä*.

klijkiltä J adv. pöörast (наречие в форме абл-а от *klijkki*); *miä avaan uhzõõ klijkiltä* ma avan ukse pöörast.

klijkis/sää: *-sä* J-Tsv., pr. *-än*, imperf. *-in* J = *klijkittää*; *klijkisin uhzõõ* panin ukse riivi.

klijkit/tä: *-tä* J-Tsv., pr. *-än: -en* J, imperf. *-in* J riivistada, riivi panna зап/ирать, -ереть на засов, на задвижку (клинок); *klijkit üüssi uhs* pane uks õöseks riivi.

klijkittä/ässä: *-ss* J-Tsv., pr. *-än* J, imperf. *-äzin ~ -zin* J end riivi taha panna, end riivitada зап/ираться, -ереться на засов, на задвижку (клинок); *klijkittää de eb ava uss* pani enese riivi taha ja ei ava ust.

klijkki M Kõ Lu Li J *-nkki* J-Must., g. *-nkii* Kõ Lu J (ukse)rõõr (дверная) завёртка (клинок); Lu *õvvhzõl on klijkki* välisuksel on pöör; Lu *klijkki on puussa, kokka on ravvassa* pöör on puust, haak on rauast; Lu *uhzõõ klijkki, on i väräjäl klijkki* uksepöör, (ja) ka väraval on pöör; Lu *puu klijkki* puupöör. – Vt. ka *uhzõõ-*. – Vt. ka *klijkkü?*

klijkkii J adv. pööra (наречие в форме илл-а от *klijkki*); J *miä paan uhzõõ klijkkii* ma panen ukse pööra (= sulen ukse pööraga).

klijkkizä: *-z* Lu adv. pööras, pööraga suletud (наречие в форме ин-а от *klijkki*); *ain on uhs klijkkiz, eb jätä ussa avõõ* alati on uks pööras (= pööraga suletud), ei jäta ust lahti. – Vt. ka *klijkillä*.

klijkku¹ Lu Li, g. *-uu* Lu Li silmus, aas (ka rõivastel) петля (и в одежде); Li *miä tein klijkku* ma tegin silmuse; Lu *klijkku, nappu ku tehtii puussa* (enemalt oli) aas, kui nõõbid (nõõp) tehti puust; Lu *tehtii pikkaraizõt kanafkav, sihee pantii õttsaa arvaa võrkoo klijkku* (võrguritva) tehti väikesed täkked, sinna pandi otsa harva võrgu aas.

klijkku² Lu J, g. *-uu* Lu = *klijkki*; Lu *klijkku puussa, kokka on ravvassa* pöör (on) puust, haak on rauast.

klints Kr kalju скала, утёс.

klipperi vt. *kliipperi*.

klippiä Ra (Li), pr. *-in* Li Ra, imperf. *-pizin* limpsida; näkkida, näkitseda лиз/ать, -нуть; обкус/ывать, -ать, обкус/ывать, -ить; Li *siä klipid niku katti vähii tseeleekaa* sa limpsid nagu kasv vähehaaval keelega; Ra *miä klipin süüvvä* ma näkin süüa.

klippsiä Lu, pr. *-sin* Lu, imperf. *-psizin* tippida (tippivate sammudega kõndida) семенить; *nät klipsib mennä, sakkaassi tallaav* näe, tipib minna, tihedasti (= tihedate sammudega) astub. – Vt. ka *kupertellä*.

klips L kips, kõps цок; *klips klips tulivad illakkuozii soldatio kips! kõps! tulid tasakesi sõdurid*.

klist'ir/ka: J-Tsv., g. *-kaa* J = *kliizma*; *tšiinitti nii vatsaa, jot piti pann klist'irk* kõht jäi nii kinni, et tuli teha klistiiri.

klo/gzata J-Tsv., pr. *-ksaan* J, imperf. *-ksazin*: *-ksözin* J = kolahuttaa; *kloksaa uhsõdõ* koputa uksele.

klok/kaa M (K-Ahl. Kõ), pr. *-av* M Kõ, imperf. *-ki* M = *klukka*; Kõ *kana klokav, niku on läisivä* kana loksub, on nagu haige; M *klokkava kana* loksuv (= hauduja) kana; M *klokkaja kana* loksuja (= poegadega) kana; ■ M *mie klokan vähänaikaa i taaz õlõn terve* ma loksun (= põen) veidi aega ja olen taas terve.

kloks/aa Lu, pr. *-av* Lu, imperf. *-i* [?]: *-azi* Lu = *klojksaa*; *uhzõt kloksavad* ukсед kolksuvad.

kloksaht/laassa Lu, pr. *-aav* Lu, imperf. *-aazi*: *-i* Lu kolksatada, kõlksatada; klõksatada, klõpsatada хлопнуться; шёлкнуться; *lukko kloksahti avõdõ* lukk klõpsatas lahti. – Vt. ka *klopsahtaassa, kraksahtaa*.

kloks/ua J-Tsv., pr. *-uv* J, imperf. *-u*: *-uz* J kõlksuda, plõksuda, naksuda шёлк/ать, -нуться.

kloksut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J trans. klõpsata, klõksata шёлк/ать, -нуть; *kloksut lukku tšiin* klõpsa lukk kinni.

kloksut/õlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. lõgistada; plõksutada, nipsutada шёлкать, пощёлкивать; *elka kloksutõlka uhzõdõ rutškaka* ärge lõgistage ukse käepidemega; *elä kloksutõdõ sõrmiikaa* ära nipsuta sõrmedega.

kloksut/iz: *-s* J-Tsv., g. *-hsõdõ*: *-sõ* J kõlksatus; koputus шёлк; стук.

klomp/pi J, g. *-ii* J kolks; koputus шёлк, хлоп; стук; *ühs klomppi jo tsäi uhsõdõ, oottõdõ tõiss* üks kolks juba käis vastu ust, oota teist; *etko kuulõ klomppia. tšenlep tuli* kas sa ei kuule koputust? Keegi tuli.

klomsu Li, g. *-uu* Li subst., adj. mürakas, kobakas громадина, машина; большой и неуклюжий; *slona niku klomsu* elevant (on) nagu mürakas; Li *õssi mokomaa klomsuu õpõzõdõ* ostis niisuguse kobaka hobuse.

klomsuu Lu adv. jalgu taga vedades волоча ноги; *näd meep klomsuu niku klääts õpõnõ* näe, läheb jalgu taga vedades nagu kronu hobune.

klon/a J-Tsv., g. *-aa* lauge, kallak отлогий, наклонный.

klonaht/aa (Li), pr. *-aan*, imperf. *-iin*: *-in* Li kalduda клониться; *klonahti sellällää* kaldus (= langes) selili.

klonahtalassa Lu *-ss* J-Tsv., pr. *-an* Lu J, imperf. *-azin* Lu *-zin* J 1. nõjatuda, toetuda прислон/аться, -иться; Lu *miä klonahtaazin puu nõjal* (~ *seinää nõjal*) ma nõjatusin puu najale (~ *seina najale*); 2. J kummarduda наклон/аться, -иться.

klona/llaa Lu J-Tsv. *-l* Lu kaldu; kummargil наклонно; склонившись, приклонившись (наречие в форме ад-а от *klona*); Lu *telefonasampaat seisovat klonallaa* telefonipostid seisavad kaldu; Lu *puu on klonal tee poolõdõ* puu on kaldu tee poole; J *ufatk seizob nurkkõs klonallaa* potihark seisab nurgas kaldu; J *mitä etsid maass, ku seisot klonallaa* mida otsid maast, et seisad kummargil?

klonallõ Lu kaldu, viltu (наречие в форме алл-а от *klona*); *kõvassi ku tuulõdõ, mettsäz mõnikkaat puut painuvat klonallõ* kui on kõva tuul, (siis) vajuvad (painuvad) mõned puud metsas kaldu.

klona/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi*: *-z* J kalduda клониться, склоняться.

klonkahtaa/ssa (J-Tsv.), pr. *-n*, imperf. *-zin* neelatada, lonksatada глотнуть, про-; *jõi ühee lainamuzõkaa, va klonkahtaa* jõi ühe sõõmuga, vaid neelatas.

klonkit/õlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. neelata глотать.

klonj/kia J-Tsv., pr. *-in* J, imperf. *-kizin* J = *klonjkkia*; *elä klonji juuvv nii pal'õo tsülmää vett* ära kulista nii palju külma vett juua.

klonjks Lu J-Tsv. = *klonjks*; Lu *ku juuvvaa viina, kurku teep klonjks ja klonjks* kui juuakse viina, (siis) kurk teeb klõnks ja klõnks.

klonjks/aa Lu, pr. *-av*, imperf. *-i* kolksuda хлябать, хлопать; *meep saapugad jalgaz klonjksavad* läheb, saapad kolksuvad jalas. – Vt. ka *kloksaa*.

klonjksaht/assa: *-ss* J-Tsv., pr. *-av* J, imperf. *-azi*: *-az* J klõnksatada, vulksatada булькнуть; *kui lainaan, nii i klonjksahtaa* kui neelan, siis (kurk) klõnksatabki.

klonjks/su: *-s* J-Tsv., g. *-suu* J = *klonjkkia*; *annõk, miä veel teen ühe klonjksuu puteliss* anna ometi, ma võtan (teen) veel ühe lonksu pudelist.

klonjksut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*, imperf. *-in* = *klonjksutaa*.

klonjksut/õlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-sõlõn*: *-sõõn* J, imperf. *-sõlin* J frekv. ← *klonjksussa*.

klonjksus/saa: *-sa* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J kulinal neelata глотать (вслух); *eestä võta suu täinä vett, siis klonjksus alaz* enne võta suu vett täis, siis neela kulinal alla.

klonjksut/taa Lu, pr. *-an* Lu, imperf. *-in* Lu lonkshaaval juua пить небольшими глотками; *klonjksutab juuvva joob lonkshaaval*. – Vt. ka *klonjksutaa*.

klop/ata Lu (J), pr. *-paan* Lu, imperf. *-pazin* Lu 1. taguda, prõmmida сильно стучать; *uhz õli tšiin, tuli ja kulakal kloppõz* uks oli kinni, tuli ja prõmmis rusikaga; 2. (kinni) lüüa,

virutada хлоп/ать, -нуть; *kloppaa uhs tšiini* viruta üks kinni!; **3.** kahmata, (umbropsu) haarata нахлобуч/ивать, -ить; *J kloppõs hatuu pähhää i ilmõ šuubaa, ühelle tšiuutoa johsi kujalõõ* kahmas mütsi pähe ja, ilma kasukata, särgiväel, jooksis tänavale.

klopiimoro Ra *klopii-moro* Lu sookail болотный багульник, клоповник; Ra *klopiimoro soos kazvav* sookail kasvab soos. – Vt. ka *kloppimoro, kloppi-roho*.

klopii-moru Lu = *klopiimoro*.

klopiiroho P *klopii-roho* M = *klopiimoro*; P *klopiiroho suos kazvov* sookail kasvab soos; P *klopiiroho (vai sikakanõrva), tämä haizõv kõvassi* sookail (ehk seakanarbik), see lõhnab tugevasti.

klopiisa M (J) -ss J-Tsv., pr. -zõn M J, imperf. -zin J **1.** lõgiseda щёлкать(ся); M *uhs klopižõv* üks lõgiseb; **2.** korpida, kopsida потюкивать, постукивать; J *tšen siäll klopižõp vasaraka kes seal kopib vasaraga?*

klopiisaa: -sa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in Lu korpida, kopsida потюкивать, постукивать.

klopišõlla: -õll J-Tsv., pr. -šõlõn: -šõõn J, imperf. -šõlin J frekv. ← *klopiisaa*.

klopikla Lu, g. -aa neet zaklõpka, klõpka; *rauta lehot piäp klepata, klõpkiieekaa panna ühtee tšiin raudplaadid tuleb (kokku) neetida, neetidega pannakse kinni (= kokku).*

kloppi Kett. K-Ahl. P M Kõ S Lu Ra J I, g. -pii Lu Ra J -ppii M lutikas клоп; Kõ *vanall kuul kloppai põlõtõitii, etti siz lõppuvad niku kuu lõpuv* vanas kuus põletati lutikaid, et siis hävivad (saavad otsa), nagu kuu kahaneb (saab otsa); Lu *kloppi eläp seinäz lutikas elab seinas (= seina pragudes); J nii on sittšiuännü pall'o kloppiit, jot kuzaitšii et saa rauhaa* nii palju on sigenenud lutikaid, et kusagil ei saa (sa) rahu; Lu *mettsä kloppi metslutikas*; ■ M *kuza need on kloppi rohõd, aivo kõvvi paap päätä vaivattamaa i siä nänessä pööriid* kus on need sookailud, (seal) paneb pea väga kõvasti valutama ja sa saad neist peapõõrituse. – Vt. ka *mettsä*–.

kloppia Li J-Tsv., pr. -in J, imperf. -pizin J müüri laduda класть, делать кладку; J *üvä petšnik teep tšiiire tüüt, vaa klopiiv* hea pottsepp teeb kiiresti tööd, vaid laob (ahju)müüri; ■ J *alki kloppia tõizõlõ kõrvõlõ* hakkas jagama teisele kõrvakiile.

kloppimoro J = *klopiimoro*.

kloppi-roho M = *klopiimoro*.

klopsaht/aa Ra Lu, pr. -aan, imperf. -iin: -in Lu Ra kolksatada, klopsatada хлопнуть(ся),

щёлкать(ся); Lu *uhsi klopsahti* üks kolksatas; Ra *mikäle klopsahti* miski kolksatas. – Vt. ka *kloksahtaassa*.

klopsaht/assa (Lu J) -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J kolksatada; prantsatada хлопнуться, грохнуться, трахнуть(ся); J *uhs klopsahtas tšiin* üks kolksatas kinni; J *kompõsuz de klopsahtaz maha* komistas ja prantsatas maha. – Vt. ka *kloksahtaassa*.

klõtskli M, g. -ii M klimp klõtska; *meil tehäs piimäsuppi i lihasuppi klõtskiiieekaa* meil tehasse piimasupp(i) ja lihasupp(i) klimpidega. – Vt. ka *klimppi*¹.

klõtski-suppi M klimbisupp суп с клõtsками.

klubnikka M Lu -kõ Li, g. -aa aedmaasikas клубника. – Vt. ka *golubniikka*.

klubnikkamarja M = *klubnikka*.

klukk Lu klukk (kana loksumishäälitsus) клох (клохтание курицы); *kana ku tahob automaa, siz ain klukav, ain klukk klukk* kui kana tahab (minna) hauduma, siis aina loksub, aina klukk! klukk!

klukk/kaa M Lu J (Li), pr. -av M Lu J, imperf. -ki Lu loksuda, kloksuda (kana kohta) клохтать, квохтать; Lu *kana ku tahob automaa, siz ain klukav* kui kana tahab (minna) hauduma, siis aina loksub; Lu *kana klukav, tahop puippui lassõ* kana loksub, tahab tibusid (välja) haududa; Lu *kana alki sulkiissa i klukav* kana hakkas sulgima ja loksub; Li J *klukkava kana* loksuv (= hauduja) kana; Lu *meeb niku klukkava kana* läheb nagu loksuja (= poegadega) kana; Lu *tämä on niku klukkõva kana* ta on nagu loksuja kana (= aina norutab, on haiglane). – Vt. ka *klokkaa, kluuikkaa*.

klujk/ata M Kõ (Lu), pr. -kaan M Kõ Lu, imperf. -kazin M Kõ (alla) neelata, klõnksata проглот/ать, -ить; M *autši se klujkkaav peenee aud'ii pulikaa* haug, see neelab (isegi) väikese havinolgi (alla); Lu *kurkku klujkkaav* kurk klõnksab.

klujk/ka M, g. -aa lonks глоток; *antakaa mil-lõõ ühs klujkka vettä* andke mulle üks lonks vett. – Vt. ka *klõjksu*.

klujk/kia M, pr. -in M, imperf. -kizin M kulistada, kulinal juua глотать (вслух); *elä klujki nii ahnaassi, võid jäätüttää kurkuu ära* kulista nii ahnelt, võid kurgu ära külmetada. – Vt. ka *klõjkkia*.

klujks Lu klõnks, lonksti, lõnksi глот, глот; *mõnikaz vettä juuv klujks klujks* mõni joob vett lonksti! lonksti! – Vt. ka *klõjks*.

klustõri vt. *lustõri*.

kluu/ba Li -B Ra J-Tsv., g. -baa Li J klubi клуб; J *nõh, on lähettü klubaa karttia pelama* nõh,

on mindud klubisse kaarte mängima!; Li *kluubaa takana on tämää koto, kluubaa linneel òikõal tsäelle* tema maja on klubi(hoone) taga, klubi(ga ühes) reas, paremat kätt.

kluuubi (Lu), g. -ii = *kluuba*; *entizaikaa tsülüz ved' eb õllu kluubija* varem külas ju ei olnud klubisid.

kluuk/kaa Lu, pr. -av Lu, imperf. -ki = *kluk-kaa*.

klõk/ki (Li), pl. -iv Li kihv клык.

kläkisä: -ssä Lu -sse ~ -ss J-Tsv., pr. -zen Lu J, imperf. -zin Lu J lobiseda, vadrata, ladrata болтать, тараторить, трещать; J *hülkä, elä kläkiz jäta järele, ära vatra!*; Lu *inemin ku pal'lo pajatap tühjää, kläkizev* kui inimene räägib palju tühja (loba), (siis) latrab; J *kläkizep pajatta* latrab rääkida. – Vt. ka *kläkittää*.

kläkittelä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. lokku lüüa клепать в клепало; колотить в колотушку; *tsülä vahti jo kläkiteev* külavaht lööb juba lokku.

kläkittää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J 1. lokku lüüa клепать в клепало; колотить в колотушку; *üü vahti kläkitep kläkkiä* öövaht lööb lokku; 2. lobiseda, vadrata, ladrata болтать, тараторить, трещать; *kläkitep pajatta niku kläkki* vatrab rääkida nagu lokulaud; *teh-kaa tüüt ettee, elkaa kläkiteega* tehke tööd edasi, ärge lobisege. – Vt. ka *kläkisä*.

kläk/ki J, g. -ii J öövahi lokulaud клепало, било, колотушка; *kläkki on siottu vühee tsüini* lokulaud on seotud vöö külge kinni; *üü vahti kläkitep kläkkiä* öövaht lööb lokku.

kläntsittelä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J nuruda, manguda клянчить, цыганить; *kläntsitteep podarka niku mustõlain* nurub kinki nagu mustlane; *ilmtsi jo õõmm tätä avittõnnu, a kläntsitteev* niigi oleme teda juba aidanud, aga (aina) mangub (lisa).

klänt/tšiä J-Tsv., pr. -šin J, imperf. -tšizin J = *kläntsittelä*; *en ann, elä parõp i kläntsi* (ma) ei anna, ära parem nurugi.

kläpsa vt. *kl'apsa*.

kläpsu vt. *kl'apsu*.

klätkä Li, g. -dgaä nooda-, rüsapuu (nooda v. rüsa vedamiseks) кляч, клячка; *tehää klädgäp* tehakse rüsapuud (= rüsale tehakse vedamispuud).

klättsa, klättsä, klättsa, klättsä, klättsa, klättsä vt. *kl'aattsa*.

knak/ki [?]: *Кнаки* Tum. hakk галка.

kneht/a Lu, g. -aa pollar (sadamasillal), paal, paalpost (meres) кнехт; *alus pannaa tsüini tumbiõ vaikka knehtojõõ* purjelaev pannakse kinni pollarite või paal(post)ide külge.

knüig/a Po, g. -aa raamat книга; *piep tsirjottaa knüigaa* tuleb kirjutada (võla?)raamatusse.

knüška I, g. -žgaa I raamat книга, книжка; *bukvat knüžgaza ovad* tähed on raamatus; *ovad meeleväd rahvaad, tsirjuttivad pal'lo knüskoo* (nad) on targad inimesed, on kirjutatud (kirjutasi) palju raamatuid; *miä jo õlin kaijje knüžgaa lugõnnug* ma olin selle raamatu juba (läbi) lugenud.

knügi/na: -n J-Tsv., g. -naa = *knüääzän-nain*.

knü/ža: -ž Po Ku -š ~ -äz ~ -äzõ J-Tsv. -äzä (Al.) g. -zaa 1. Al. J Ku vürst князь; 2. fig. peig, vürst (pulma ajal) жених, князь (на свадьбе); Po *laa näütäb med'd'ee knüž õmat tsäjed meilee* las näitab meie vürst (= peig) meile oma käsi.

knüääzän-nain (Al.), part. *knüääzän-naissa* Al. vürstinna княгиня.

ko¹ K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J Ku kõ K-Must. Lu k Lu J 1. temp. kui когда; Po *ko jo läshivä nõis küölõmaa, sis sütettii tsünteliäv* kui haige juba hakkas surema, siis süüdati küünlad; L *sis ko tultii tšerikossa, sis süütii* siis kui tuldi kirikust, siis söödi; Ku *kissa ko boo kotonna, hiired ollas volillaa* vs. kui kass(i) pole kodus, on hiirtel puha voli; 2. kond. kui если; Lu *koi-raa katsottii suu lagõssa: ko onõ mussa suu laki, siiz leep pagana koira* koera vaadati suulaest: kui on must suulagi, siis tuleb kuri koer; P *mene lunasa välä, ko panttiziv* mine lunasta välja, kui pantsid; K *miä sillei juttõlõizin, kõ õleizin pappi* (Must. 161) ma ütlesin sulle, kui oleksin preester; K *aragat kop* [= *ko ep*] *tsakattaissi, pesää eb levvettäissi* vs. kui harakad ei kädistaks, (siis) pesa ei leitaks; J *ahjo k on rikki, sis perenain on süütälän* kui ahi on katki, siis perenaine on süüdlane; 3. komp. kui чем, как; K *ai siä minuu hukko, en miä süön-nü, en miä juonnu ko ühee aavaa lehoo võtin da kaplii vettä* (muinasjutust:) oi sina, minu taat, ei ma söönud, ei ma joonud (rohkem) kui ühe haavalehe võtsin ja tilga vett; L *ep se minu miez õlõ tsenniit ko kehnokkõin portnoi* ei see minu mees ole keegi (muu) kui kehv(ake) rätsep; 4. kui, kuivõrd; küll как, какой; Lu *ai ko miä tein kehnossi* oi kui halvasti ma tegin; M *nät ko rahvaz õltii meelevä* vaat, kui(võrd) tark oli rahvas; Lu *mil ko sinnua on žaali küll mul on sinust kahju*; L *ai ko on ruosõttõnnu vesi* oi küll on roostene vesi; M *kalmoit ko pellättii küll surnuaeda kardeti*; Lu *rehtelää pääl, sis ko kohhoov üvässi* panni peal, küll siis kerkib hästi; 5. kuna; et так как; что; Lu *se ko or rikaz, nii pajattaa p taho* kuna ta on rikas, siis ei taha (ta) rääkida; K *pasibo, ko tulitta, että unohtannud*

minu kutsumissa aitäh, et tulite, ei unustanud minu kutset (kutsumist); **6.** kuidas kak; P *mie duuman*, *ko se õli* ma mõtlen, kuidas see oli; **7.** vaid, ainult только; L *täm kuhõid ep tsäün-nü*, *ko tüötä tetsi* ta ei käinud kuskil, ainult tegi tööd; ■ (sporaadiliselt liitunud eelneva eitusverbi pr. 3. p. vormiga sporadicheski присоединившись к предыдущей форме отрицательного глагола:) I *epko õis sõkkia* kui ta poleks pime! – Vt. ka *joko*², *ku*, *kui*, *kõõ*, *kõõz*.

ko² J-Tsv.: *ep ko taatõ ep ko maamõ sitä täätennü*(D) ei isa ega ema teadnud seda. – Vt. ka *enjo*.

-ko K L P M Li J Ku *ko* [sic!] Kõ-Len. J-Tsv. *-kõ* K-Salm.₁ *-k* K-Al. kas (küsi-partikkel) ли (вопросительная частица); K *õdtko siä voho süõnnü* (muinasjutust:) kas sa, kits, oled söönud (= süüa saanud)?; M *miä vaatõn*, *no en tuntõnnu*, *õliko karu vai susi* ma vaatasin, aga ei tundnud (ära), kas oli karu või hunt; L *onjo sill üvã elã vassõzõz uonyõz* kas sul on uues majas hea elada?; J *jäiko teile veel pal'l'o kai-vomiss* kas teil(e) jäi veel palju kaevamist?; J *tuli-ko tämä* kas ta tuli?; Kõ *saap ko tõmmata jo* (Len. 219) kas võib juba tõmmata?; J *suvat ko minnu* kas (sa) armastad mind?; J *seizop ko nüt riuku kõhtii* kas ritv seisab nüüd otse?; K *võinkõ vesõna õlla*, *saanko tsakona tsäivvã* (Salm.₁ 773) fl. kas (ma) võin v. olla, kas (ma) tohin käona käia?; J *kaugõssi-ko* kas kauaks? – Vt. ka *mõnt-*, *veel-*. – Vt. ka *joko*¹, *enjo*, *-k*², *-ku*.

kobeli J-Must. *kopeli* Lu, g. *-ii* **1.** J-Must. isane koer kobel; **2.** pej. liiderdaja, jäär старый хрен, кобель; Lu *griša*, *see vana kobeli aina reistaav*, *umalaz* Griša, see vana jäär, aina mürgeldab, purjus(päi). – Vt. ka *koira-*. – Vt. ka *koirakobeli*, *koppa*, *koppakoira*, *kulli*³, *kullikoira*.

koblata Lu Li J *-õtõ* Lu, pr. *-aan* Lu Li J, imperf. *-azin* Lu J **1.** katsuda, kompida, kombata, kobada шупать, по-, ошупывать, -ать; шарить, по-; Lu *laa miä koblaan*, *ku pehmiä alõn* las ma katsun, kui pehme kinnas; Lu *koblaa nis-kaa*: *ku on vari*, *siis petteev* katsu (ta) kukalt: kui on kuum, siis (ta) valetab; Lu *perennain koblaav*, *onjo kana munaz vai eb õõ* perenaine kombib, kas kana on munas (= muneja) või ei ole; J *meez meni dõ koblaav*: *rattii võttimõt siin ontši* mees läks ja kobab: aida võtmed ongi siin; **2.** (kahvaga) kahmata, ammutada схватывать, -ить (сачком), черпать; Lu *haamiikaa koblataa*, *siz mätetäã koparaa*, *elãvãt kõik kalad*, *maamehet tultii õssamaa* kahvaga kah-

matakse, siis tõstetakse (lumme või jäässe tehtud) auku, puha elavad kalad, maamehed tulid (siis) ostma.

koblila Kett. M Lu Li J-Tsv. (K-Ahl.), pr. *-n* Kett. K M Li J, imperf. *-zin* M Lu Li J katsuda, kompida, kombata, kobada; käperdada, kabistada шупать, по-, ошупывать, -ать, шарить, по-; простор. лапать; Lu *miä koblizin tsäzzii meelii* ma kobasin käsikaudu; Lu *õpõn nõisi koblimaa tseeleekaa ülleelt süüvvã* (pime) hobune hakkas keeleaga ülevalt süüa kobama; Li *mitã tüü kobliita meijee varsaa*, *ved' en miä teille müü mis te käperdate meie varssa*, ma ju ei müü teile; J *poigõt kobliita tüttöi(t)* poisid kabistavad tüdrukuid. – Vt. ka *kõpisõlla*, *krapissaa*.

koblukka vt. *kablukka*.

kob/ra Kett. Lu *-r* J-Tsv., g. *-raa* Kett. Lu J **1.** pihk горсть; Kett. *kobraakaa* peoga; **2.** peotäis; kamalutäis горсть; пригоршня; Lu *võtin ühee kobraa marjaa* võtsin ühe peotäie marju; J *nõsa kasse kottii veel kobra kahs rüiss* tõsta sellesse kotti veel kaks kamalutäit rukist; **3.** J-Tsv. kühvel совок.

kobr/ata Lu *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* Lu J, imperf. *-azin* Lu *-õzin* J (kätte v. kaasa) kahmata хватать, схватывать, -ить, хап/ать, -нуть, загре/бать, -сти; Lu *miä kobrazin kahmaloo javvoo* ma kahmasin kamalutäie jahu; J *kobrõs kõig rahad võõrutškõs de pani menemã plehkuu* kahmas kõik rahad laekast ja pani (minema) plehku; Lu *se ku ahnaz ja võttaja*, *kõikk kob-raab enelle* küll see on ahne ja võtja, kõik kahmab endale. – Vt. ka *kohmata*, *kropsata*.

kobri Ränk P M Kõ Lu Li J, g. *-ii* P M Lu Li **1.** (puust) viljalabidas, -kühvel (большой деревянный) совок для сгребания зерна; P *siz õli suur lapja*, *kutsuttii kobriissi* siis oli suur viljalabidas, (seda) kutsuti k-ks; J *kobri on toožo puussõ tehtü*, *pitšää varrõõkaa se on* viljalabidas on samuti puust tehtud, see on pika varrega; M *võtõttii tsäitee kobri*, *ajõttii kase kõik kokkoo vill'aa* võeti kätte viljalabidas, aeti see vili kõik kokku; M *ajjaaz vil'aa kokkoo kobriikaa*, *a viskoaz lipitsaakaa* vilja aetakse kokku viljalabidaga, aga tuulatakse tuulamiskühvliga; **2.** tuulamislabidas, -kühvel веяло (деревянный совок для веяния зерна); Lu *kobriikaa viskazimma vil'oi* tuulamislabidaga tuulasime vilja; Lu *mineekaa viskõzimmõ vil'laa*, *servã õltii*, *varsii*, *siitã tooõ kutsuttii kobri* millega tuulasime vilja, servad olid (sel labidal), vars, seda kutsuti samuti k-ks; Lu *pahmassa võtõttii kobriikaa vähikõrrõz i vizgottii vassaa tulla* pekstud vilja võeti vähehaaval tuulamislabidaga ja visati vastutuult; **3.** õllehang (hang kivi-

de tõstmiseks, eeskätt õllepruulimisel) ухват, порач; Lu *kobri*, *tšivviä lastamiss vartõ*; *tämä õli niku kõik aarod*, *rautõnõ k.* kivide tõstmise (lastimise) jaoks; see oli nagu kõik hangud, (oli) rauast. – Vt. ka *kobrilappia*.

kobri/la Lu, pr. *-n* Lu, imperf. *-zin* Lu (maad) kookida, kobestada разрыхлять, -ить (о земле).

kobrilappia (Lu) tuulamislabiladas, -kühvel вяло (деревянный совок для веяния зерна); *õli tehtü mokomad lappiad*, *kobrilappiad* olid tehtud niisugused labidad, tuulamislabiladad; *kobrilappia*, *rohkaapassi tehtii aavassa*, *aapuussa* tuulamislabiladas, enamasti tehti (see) haavast, haavapuust. – Vt. ka *kobri*.

kobu/la P (J) *-l* J-Tsv., g. *-laa* J saapaliist колodka, кобылка (для сапог); J *kobul tehhiä jalgaä mukka* liist tehakse jala järgi; J *a toono peremmes kobulõllõ pääte müü lohmõz nii kõvassi* aga äsja äigas peremmes (= kingseppmeister) (poisile) saapaliistuga nii kõvasti vastu pead.

kodo vt. *koto*.

koer, koera, koera vt. *koira*.

koerissaag vt. *koirissaa*².

koeruz vt. *koiruuz*.

kofji K M (Kõ-Len. Ja-Len.) *koofi* (M) *-fi* Lu Ra J-Tsv. *kohvi* M Lu, g. *-ii* M Lu J *koffii* M *kohvii* M Lu kohv кофе; M *jootii i kofia* joodi ka kohvi; Lu *koffiisõõ pannaä dorõja* kohvisse (= kohvijahu hulka) pannakse tõrusid; Lu *leppäsiini eb õõ suur, onõ taas kohvii karvaa* lepasteen ei ole suur, on ka (taas) kohvikarva; J *kofii uvad* kohvioad; J *tsikorid on javõttu kofii müllüll* sigurid on jahvatatud kohviveskiga.

kofšikka M Lu *-išikka* P *kovšikka* M *kohvsikka* ~ *kovsikka* (P), g. *-šikka* M Lu *-išikka* P *kopsik* ковшик; Lu *kofšikaakaa mätetää vettä, tšülmää i varria* kopsikuga tõstetakse vett, külma ja kuuma; M *vallaas kofšikka kahs vettä* valatakse kopsiku(täi)t kaks vett. – Vt. ka *õlut-*. – Vt. ka *koltška, koušikka, koušikko, koušši*¹.

kofta M Kõ Lu *-t* J-Tsv., g. *-taa* M Lu J (naiste) jakk, pluus; kampsun кофта; M *emäle õsõttii sarafana koftaakaa* emale osteti sarafan (koos) jakiga; M *kuttsuas kofta i kuttsuas kamal'ka* (naistejakki) kutsutakse *k.* ja kutsutakse *k.*; Kõ *sääl om plat'jad, koftad, ühezä kõik on ehteed* seal on kleidid, jakid, kõik üheskoos on peorõivad; J *õmpõõ koftõlõ kruuzõvõd ala* õmble pluusile pitsid alla; M *peñrää pešsua meni aivo kōkkoo kofta* pesus (pärest pesu) läks kampsun päris kokku. – Vt. ka *kauhta*.

kogoit/aa Lu *-a* J-Tsv. hunnikute kaup, hun-

nikute viisi, hunnikutena кучами; Lu *tämä on rikaz, täll on raxxaa jōkas paikkaa kogoittaa* ta on rikas, tal on raha igas kohas, hunnikute kaup; J *valoa purgõta põllolõ kogoitta* sõnnikut tõmmatakse (koormast maha) põllule hunnikutena. – Vt. ka *kekoittaa*.

kogokkõin K M Lu J-Tsv., g. *-zõõ* K M Lu J *-zõ* J hunnikuke кучка; K *mie toon kogokkõizõõ alkoi* ma toon hunnikukese puid (halge); J *jäi perälee pikkõraiñ kogokkõim valoa* jäi järele väike hunnikuke sõnnikut; M *linass laadiaz mokomat kogokkõizõv* linast (= linapeodest) tehakse niisugused hunnikukesed. – Vt. ka *liiv-*.

kogolsaa: *-sa* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J = *kogottaa*.

kogolza Kett. K U M Li I (R-Eur. R-Reg.) *-z* P J-Tsv. *kooza* Set. *kuoza* L P koos вместе; P *taas suku on kõikk kogoz jälle* on kogu suguselts koos; I *artteliza sõisõvad kogoza, pajatavav* seisavad rühmas koos, räägivad; K *kooza kõikk pannass sõõmäd lavvalõõ* kõik toidud pannakse korraga (koos) lauale; L *nuorikkõ ain eläp kuoza nänniekaa, ženixaa izeä i emäkaa* noorik elab üha nendega koos, (peig)mehe isa ja emaga; Li *pata lõhkõõzi, tuli rako, no eb rikkaunnu, tämä on veel kogoza* (savi)pott pragunes, tuli pragu, kuid ei läinud (päris) katki, see on (= püsib) veel koos; M *kõikk tõõd on kogoza* kõik tööd on valmis (koos); K *mõ õhtagona leemmä kõikki ühezä kogoza* (Ahl. 116) õhtul oleme me kõik (ühes)koos; ■ J *kogoz õlõmin* (Tsv.) koosolek.

kogot/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J (üles) kuhjata; hunnikusse laduda окучивать, -ть; класть, положить в кучу. – Vt. ka *kogossaa*.

kogutu/z: *-s* J-Tsv., g. *-hsõõ:* *-sõ* J (inim-, rahva)summ, (rahva) kogunemine сборище; *mikä siäl mokom inimissiijõ kogutus* mis inimsumm seal niisugune on?

kohahtannu J-Must.: *kohahtannu leipä* lahtise koorikuga leib. – Vt. ka *kohohtannu*.

kohalla: *-A* Ku postp. kohale над; *hirvi keersi pää vakura-t lopatkaa kohalla, siltää hänellä oikiaas küll'ee puuttu* põder põõras pea just labaluu kohale, sellepärast sattus (kuul) talle paremasse külge.

kohallee Ku otse прямо; *d'i johsikkõ kohallee sinnē lomazikoo päällä, ko karu puitta katko* ja jooksiski ragina peale otse sinna, kui (kus) karu puid murdis. – Vt. ka *kõhallaa*¹.

kohalt vt. *kõhalla*.

kohan K-Al. kui ometi, et ometi что наконец; K *slau bohu, kohan saimma nuorikkõõ, nüd müõ*

meemmä üvällä mielellä vällää (Al. 14) tänu jumalale, et ometi saime nooriku, nüüd me läheme rõõmsa (hea) meelega ära.

kohattaa (Lu): *länsituuli, se kohatab ilma* läänetuul, see k-b ilma.

kohilna Lu -n J-Tsv., g. -naa J kohin шум; Lu *meree kohina kuulup kaukaall* mere kohin kuuldub kaugele; J *kuulub va metsää kohin* kuuldub vaid metsa kohin(at). – Vt. ka *kihin*–.

kohilsa J -ssa Lu (Ra) -ss J-Tsv., pr. -zõb Lu Ra J, imperf. -zi Lu J kohiseda шуметь; Lu *tänävä meree ranta kohizõb* täna mererand kohiseb (= meri kohiseb rannas); Ra *ku täab meree säättä, siz meri kohizõb* kui merel on torm tulemas (kui ennustab mere tormi), siis meri kohiseb; J *metts kohizõb* mets kohiseb.

kohllo M, g. -oo sülg, ila слюна; *kohllo valub suussa* ila valgub suust.

koh/ma¹: -m J-Tsv., g. -maa J 1. hoop удар; *sai kohmaa seltšää* sai hoobi selga; 2. muhk шишка; 3. kamaakas ломоть, обломок; *suur kohm leipä* suur kamaakas leiba.

koh/ma²: -õ J-Tsv. -m Ra J-Tsv., g. -maa J 1. Ra kerge külm; kahu лёгкий морозец; 2. J-Tsv. külmavärin, -judin озноб; 3. kergelt pakasene слегка морозная (o погоне); Ra *kohm ilma* kergelt pakasene ilm; 4. fig. tuim, puine, jäik чёрствый (o человеке); J *mikä siä õõt kohm meez* kui tuim mees sa oled. – Vt. ka *kahno, kahu*.

koh/maa J-Tsv. adv. kohma, kangeks (külmast) в зяблое, в оконеченное состояние (наречие в форме илл-а от *kohma²*); *tšäed menti tšülmess kohmaa* käed läksid külmast kohma. – Vt. ka *kohmõõ*.

koh/maakaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J kohmakas, pikaldane, puine неповоротливый; *ai mikä on laisk ja kohmõkõz inimin* oi milline laisk ja kohmakas inimene!

koh/maza: -az Lu J -õz Li Ra J kohmas, kohmetanud, kangestunud (külmast); kahutanud, kahukil, (kergelt) külmunud в озябшем, в оконеченном состоянии; в слегка подмёрзлом состоянии (o почве) (наречие в форме ин-а от *kohma²*); Lu *en saa mittää tehä, tšäed õllaa kohmaz* ma ei saa midagi teha, käed on kohmas; Li *kõik kahu on, maa on kohmõz* kahu on (maas), maa on kahutanud. – Vt. ka *kahmõza, kahmõza, kahuzä, kohmiza, kohmõõza*.

koh/mata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J 1. (kaasa) kahmata схват/ывать, -ить, хап/ать, -нуть; J *kohmõz võõrutška päält viis kopekka* kahmas laeka pealt viis kopikat; 2. (korra)ks lüüa, äitata, lahmata жажнуть, вздуть; *kohmõtkä migäll ni buit koiraa, mitä tämä siäll*

haukub äiake millegagi koera(le), mis ta seal haugub; *ku et hülkä pelamõss, ni miä kohmaan metla varrõll seltšä* kui sa ei jäta hullamist, siis ma lahman (sulle) luuavarrega selga. – Vt. ka *kobrata, kropsata*.

kohmila Lu, pr. -n, imperf. -zin lahmida, võm-mida колошматить; Lu *elä kohmi minnua, sinnua entä kohmitaa* ära lahmi mind, sind ennast lahmitakse; *tõin tõissa kohmivad* lahmivad teineteist.

kohmiza J-Must. = *kohmõõza*.

kohm/ü Ra, g. -uu kohmerdis, kohmitseja ко-пуша; *se ku on kohmu nii, mittä ep saa tehä, mokom kopelo* küll see on kohmerdis, midagi ei saa tehtud, selline käpard. – Vt. ka *kopelo*.

kohmõiln J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J = *kohmõn*; *lahs oñ kõikkina kohmõin* laps on (külmast) lausa kange.

kohmõ/n J, g. -zõõ J adj. kohmetanud, kohmas, (külmast) kange озябший, оконеченный; *tšäed õllaa kohmõzõd* käed on kohmetanud; *kohmõn tšäsi* kohmetanud käsi.

kohmõt/tussa (Ra) -tuss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -tuzin J kohmetada, kangestuda (külmast) зябнуть, о-, коченеть, о-; J *talvõll kui soojõssi ni sõppõõ, tšäed aij kohmõttussa* kui soojalt talvel ka ei rõivastu(ks), käed kohmetavad ikka; Ra *tšülmäss tšäet kohmõttussaa* külmast kohmetavad käed.

kohmõõ Lu = *kohmaa*.

kohmõõ/za Kett. -z Lu kohmas, kohmetanud, kangestunud (külmast) в озябшем, в оконеченном состоянии; Lu *tšäed õllaa kohmõõz* käed on kohmetanud. – Vt. ka *kohmaza, kohmiza*.

koh/o Ra, g. -oo = *kohu*; Ra *lehmäl on mokom tauti, kuiva koho* lehmäl on niisugune haigus, kuiv k.

kohohtannu Ra: *kohokooring leib, kohohtanu leib* lahtise koorikuga leib, (pealt lahti) kerkinud koorikuga leib. – Vt. ka *kohahtannu*.

kohokooring Lu Ra J *koho-kooring* J-Tsv., g. -zõõ lahtise koorikuga (leiva kohta) с отставшей корочкой (o хлебе); Lu *ku leipä eb õõ üvässi nõiznu, sis tuõp kohokooring* kui leib pole hästi kerkinud, siis tuleb lahtise koorikuga; Lu *märänne leivät tetši, kohokooringõd* tegi halvad leivad, lahtise koorikuga.

kohokooring/ta M, g. -saa lahtise koorikuga leib хлеб с отставшей корочкой; *leipä eb appiinu, tuli kohokooringta* leib ei õnnestunud, tuli lahtise koorikuga; *kui va taitšina eb appõnõ, siz leipä leev kohokooringta* kui aga tainas ei hapne (hästi), siis tuleb leib lahtise koorikuga.

kohon/õssa J -õss Ra J-Tsv., pr. -õn Ra J, imperf. -in J 1. kerkida, tõusta; tãrgata, (üles)

tõusta (taime kohta) вздыматься, подниматься, -яться; всходить, взойти; Ra *taitšín alki kohonõssa* tainas hakkas kerkima; J *taitšij kohonõv* tainas kerkib; J *pilvet kohonõssa* pilved kerkivad; J *päiv kohonõv ülez* päike tõuseb; 2. (magamast või lamamast üles) tõusta вста/вать, -ть; подниматься, -яться; J *jo kohonõp tilalt ülez* juba tõuseb asemelt üles; J *kohonõska ülez* tõuske üles!

kohoossa: *kohoo/ssa* Lu (Li), pr. *kohoov:* -v Lu Li, imperf. *kohoozi:* -zi Lu kerkida, tõusta вздыматься, подниматься, -яться, воздвигаться; Lu *algab jo kohhoossa taitšina* tainas hakkab juba kerkima; Lu *kagra kiisseli kohhoop ku panna happanõmaa* kaerakile kerkib, kui pannakse hapnema; Lu *jõgõz on jää i vesi nõizõv, jää kohhoov üleez* jões on jää ja vesi tõuseb, jää kerkib üles; Lu *pilvet kohhoovad* pilved kerkivad; Lu *se talo kohhoob niku saija-taitšina* see maja kerkib nagu saiatainas.

kohota¹ M, pr. -*nõn* M, imperf. -*nin* M 1. kerkida, tõusta; tõrgata, (üles) tõusta (taime kohta); tekkida вздыматься, подниматься, -яться, прибывать (о воде); всходить, взойти; воздвигаться, возникнуть, вздуться, -ться; *miä panin taitšina kohonõmma* ma panin taina kerkima; *kehnod iivad, taitšina ep kohonnuv* halb pärm, tainas ei kerkinud; *vesi kohoni üleez* vesi tõusis (= tekkis suurvesi); *tuuli kohonõv* tuul tõuseb; *päivä kohonõv* päike tõuseb; *laivod iivvii kohonõvad* oras tärkab hästi; *ku markofkat kohonõvad, tsidgomma* kui porgandid tõusevad üles, (siis) harvendame (kitkume); *villi kohonõv* (kätte) tekib vill; 2. üles tõusta вста/вать, -ть, подниматься, -яться; *oomniiz vaarraa jo kohotaz üleez* juba hommikul vara tõustakse üles; *lahzõd jo kohonõvad, alkavat kohota* lapsed tõusevad juba üles, hakkavad tõusma.

kohota² Set. -*otõ* Lu, pr. -*oov:* -*hoov* Lu -*hoop* Set., imperf. -*ozi:* -*hooz* Lu kerkida, tõusta (taime kohta) подниматься, -яться (о тесте); Lu *põühkiä leipä, ku võtat ahjoss poiz, tämä on iivassi kohonnuv* kohev leib, kui võtad ahjust välja, (siis) see on hästi kerkinud; Lu *rehtelää pääl, siis ko kohhoov iivassi* panni peal, küll siis kerkib hästi.

kohottaa M Lu Li Ra J -*ta* J-Tsv., pr. -*an* M Lu Li J -*õn* J, imperf. -*in* Lu J 1. (üles) tõsta, kergitada, (üles) paisutada; impers. tõsta (tuult), tekitada, üles ajada (villi) jne. поднимать, -ять, взд/увать, -уть, -ымать; M *linat kohottaa*z vällää linad tõstetakse (maast) üles; J *nõizõmm riht kohottõma vähäize ülepez* hakkame (palk)maja natuke ülespoole tõstma; Lu *miä ühee irree õtsaa kohotan i siä paa puu allõ* ma kergi-

tan ühe palgiotsa üles ja sina pane puu alla; M *sveežad iivad iivvii kohottavad taitšinaa* värsked pärm kergitab hästi tainast; M *kohotav koorõõ, viskaav koorõõ* kergitab kooriku (üles), löõb (viskab) kooriku lahti (leival); Lu *länsituuli kohotab meree, nõsab vee* läänetuul paisutab mere(vee) üles, tõstab vee; M *kohotti tuulõõ* tõusis tuul (tõstis tuule); M *kohotti villii* ajas villi üles; M *kohotti rintojõ alussõv, pañhaa teev süämmele* ajas rindealuse üles, südamel on paha (teeb südamele paha); 2. (kuhugi) tõsta приподнимать, -ять; J *kohottõga õlki-kuvod latilõ* tõstke õlekood laudile; J *kohotõmm kaze tsive lai'olõ* tõstame selle kivi reele; 3. kohendada (tuld) шуровать, ворошить (огонь); J *tookaa ripilä, miä kohotan* tooge roop, ma kohendan (tuld); 4. (magamast v. lamamast) üles ajada поднимать, -ять (с постели); M *kohota poigat söömää* aja poisid üles sööma.

kohotu/z J-Tsv., g. -*hsõõ:* -*zõ* tõste, tõstmine поднытие (как один прием); *veel kahs kohotuss, de siis kõig eined leevvä sarajõz* veel kaks korda tõsta ja siis on kõik heinad küünis.

kohotõlla P Lu -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn* P -*tõõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. 1. tõsta, kergitada; üles ajada поднимать, приподнимать; разворотить; Lu *onõ leikattu metsä i on maata vassa, sis piäp kohotõlla ülepel maassa i panna puud allõ* (kuu) mets (= palgid) on lõigatud ja on (= lamavad) vastu maad, siis tuleb kergitada maast kõrgemale ja panna puud alla; J *maa-mügreg on kõig maa kohotõltu* mutid on kõik maa (üles) ajanud; 2. (heinu) kaarutada ворошить; P *kohottõlõn einoi* kaarutan heinu; 3. (ümber) tõsta перестав/лять, -ить; J *kohotõõ riis kohotõisõ nurkka* tõsta rukkikotid teise nurka; Lu *paikassa paikka kohotõllaa* tõstetakse paigast paika.

kohriin Kr dem. (puu)koor(e)k(e) кора.

kohta vt. *kõhta*¹.

kohtaa J-Must. postp. juurde, lähedale к, вблиз; *tarkkahusin ted'je kohtaa* (Must. 184) sattusin teiega kokku (teie kohta).

kohu Lu: *lehmäl on kuiva kohu: nahka eb erru selläss poiz, luu päällä tšiiini tartuv; prakizep kõik kui se luu saap poiz* lehmäl on kuiv k. (mingi nahahaigus): nahk ei tule selja küljest lahti, jääb (hakkab) luu külge kinni; pragiseb puha, kui selle saab luu küljest lahti; *vazikal õli kuiva kohu, nahkaa revitti sivujõõ päälv* vasikal oli kuiv k., nahk oli krimpsus (nahka rebis) külgede pealt. – Vt. ka *koho*.

kohvi vt. *kofi*.

kohvii/a (Kett. K-Ahl.), pr. -*n* Kett. K, imperf. -*zin* kohmitseda, viivitada копать, мешкать.

kohvimüllü Lu kohviveski кофейная мельница; *mõnikkaas taloz õli kohvimüllü, vähä õli mõnes talus oli kohviveski, vähe oli (neid).*

kohvsikka vt. *kofšikka*.

koi Kett. K-Ahl. M Ja Lu Ra J, g. *koi* M J koi моль; Lu *koi süüb va lõhkõssa, tõissa sõppaa ep süü* koi sööb vaid villast, teist riiet (rõivast ta) ei söö; Lu *koi lõikob lõjkasõppaa* koi rikub (lõikab puruks) villast riiet; Kett. *kod'jee söötü* koidest söödud; Lu *puu koi* puukoi; Lu *koi jav-voa panna, kuza oijjuub lõjka sõpa* naftaliini pannakse (sinna), kus hoitakse villast riiet. – Vt. ka *puu-*. – Vt. ka *koitta*.

koikka Ränk K Lu J -ka Lu Ra (Ku), g. -*kaa* Lu J 1. koiku, magamisase; voodi койка; кровать; K *õlivad mokomad järjüt tehtü. üptie õttsaa pantii järtsü i tõisõõ õttsaa järtsü, i lavvat pääl'ie, makauz lavvad. koikka õlitši mokoma. siiz õli makauz lautoikaa, a nüd on krovatti olid niisugused pingid tehtud. Ühte otsa pandi pink ja teise otsa pink, ja laud peale, asemelauad. Koiku oligi niisugune. Siis (= tollal) oli asemelaudadega, aga nüüd on voodi; Lu *miä panin koikaa omalõ paikald, kuza tälle piäb õlla* ma panin voodi oma kohale, kus ta peab olema; Lu *koika seizob nurkkaz voodi seisab (toa)nurgas; Lu koikalla on jalkovitso i päävitso* voodil on jaluts ja päits; Lu *rauta koika ehtši puu koika raudvoodi või puuvoodi; Lu lahsijõ koikil mak-kavaD lahzõD* laste voodites magavad lapsed; Lu *koikaa õtsav* voodi otsad; 2. pl. (vankri v. kaariku veo)kast, kere кузов (повозки); Lu *rattail õltii koikad ili parjõn, lavvassa tehtü* kaarikul oli kast ehk kere, laudadest tehtud; Lu *vanjkkurii koikad* vankri kere; Lu *rattajõõ koikad ~ rattaa koikad* kaarikul kast; 3. pl. kaarik одноколка; Kõ *koikkõil tulõv, kahz ratassa* kaarikuga tuleb, kaks ratast (on all).*

koinalta P Lu Ra, pr. -*an* P Lu, imperf. -*zin* Lu 1. P suguühthes olla, vulg. karata, koinida совокуп/ляться, -иться; 2. ropult vanduda v. sõimata, ropendada сквернословить, материться, похабничать; P *mie koinaan* ma ropendan; ■ P *emeäss koinattu* (rõve sõim); P *veriss emeä koinattua* (rõve sõim). – Vt. ka *kikkiä, koinatõlla, koinia, koinitõlla*.

koinattõ/lõja: -*õja* P, g. -*aa* riikas; sõimleja вздорный, драчливый; сквернослов, похабник; *en õlõ koinattõja ineehmiin* ma pole riikas inimene.

koin/atõlla L P Lu (Kett.) -*õtõlla* L (P), pr. -*atõtõlõn* L P -*attõõn* Kett. P Lu -*attyõn* ~ -*õtõtõlõn* ~ -*õtõtõõn* P, imperf. -*attõlin* Lu -*õtõtõlin* L 1. suguühthes olla, vulg. karata, koinida; kabistada (kuke kohta) совокуп/ляться, -иться; топтать,

по- (о пуге); P *peltsää kukkõa, se koinõtõtõlv* (hoiatusena tütarlastele:) karda kukke, see kabistab; 2. ropult vanduda v. sõimata, ropendada сквернословить, материться, похабничать; P *tama kuuli, ett tämä koinattuõv i võtti antõ tälle üvää parkaa* ema kuulis, et ta ropendab ja võttis ning andis talle hea nahataie; L *tämä reägäb i koinattõlv* ta karjub ja vannub ropult. – Vt. ka *kikkiä, koinata, koinia, koinitõlla*.

koinila P Lu J-Tsv., pr. -*n* J, imperf. -*zin* P J suguühthes olla, vulg. karata, koinida; paarituda совокуп/ляться, -иться; случ/аться, -иться; P *meill leevät koirall taas poigad, on jo koinittu* meil tulevad koeral jälle pojad, on juba paaritunud; ■ J *aissä koinittu, et siä õõ parõp ah, sina k.*, ei ole sa parem!; J *koini tättiäz* (rõve sõim); J *urvii koinittu* (rõve sõim). – Vt. ka *kikkiä, koinata, koinatõlla*.

koinitu/z J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõ* J suguühe совокупление.

koinitõlla L, pr. -*tõlõn* L, imperf. -*tõlin* frekv. ropult vanduda v. sõimata, ropendada сквернословить, материться, похабничать; *kumpa koinittõlv, sõittõlv, sis sitä ep pritšastita pappi* kes ropendab, sõimab, siis seda preester ei võta armulauale. – Vt. ka *koinatõlla*.

koipa (Lu) -*p* J-Tsv., g. -*vaa* koib, jalg нога, ножка, лапка; Lu *miä koipii lõikkaan poiz* ma lõikan (loomanahalt) koibi ära; J *harottõõ nütt koipiit* aja nüüd koibi harali (= katsu sa nüüd veel hüpata)!

koipila Lu, g. -*a* linakiud; puhastamata linakiud волокно льна; волокно грубой вычески; Lu *hoikka niku koipia* peenike (= sale) nagu linakiud; Lu *tämä õj kazvõnnu pitšassi niku koipia* ta on kasvanud pikaks nagu linakiud; Lu *lina ku on tapõttu, kummass eb õõ päisäri puhtaassi lähtänü poiz, sitä kutsutaa koipia* kui lina on kolgitud, (siis) millisest (linavarrest) ei ole linaluu täiesti (puhvalt) välja läinud, seda nime-tatakse *k-ks*. – Vt. ka *lina-*.

koipisääri Lu J saleda-, peenesääreline inimene, fig. peensäär тонконогий человек; Lu *kummõll inemizell on hoikat sääred i eb õõ säärimarjõj, siz jutõllaa: se on koipisääri* mõnel inimesel on peened sääred ja pole sääremarju, siis öeldakse: see on *k*; J *eb antannu minjalõõ magata, ripasäärelee riingotõlla, koipisäärelee kožzotõlla* rl. ei lasknud minial magada, mahisäärel ringutada, peensäärel (end) sirutada.

koira Kett. Ränk K L P Ke M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I Kr (Pi vdJ) -*rõ* Lu J -*re* Kr -*r* Lu Li Ra J *kõira* K-Ahl. *koelra* P Ku -*ra* ~ -*r* Ku *Koupa* Pal.₂ *Kõpa* K-reg.₂ li-reg.₁ *Kõpa* Tum., g. *koir/aa* P M Lu Li I -*a* J 1. koer собака; M

koira annab äältä koer haugub; Lu *enne vih-maa koira pekerteeb* enne vihma koer püherdab (maas); Lu *ku koira süüb rohtua, sis täap keh-noa ilmaa, täab vihmaa* kui koer sööb rohtu, siis (see) ennustab halba ilma, ennustab vih-ma; Lu *siä õõd niku koira, ain nällizä* sa oled nagu koer, aina näljas; M *ahnas söömää niku koira* ahne sööma nagu koer; Lu *õõn väsiinnü niku koira* kk. olen väsinud nagu koer; Lu *nii eletää niku katiikaa koira* kk. elavad nii, nagu kass ja koer; Kõ *koira koiraa tääv* kk. koer koera tunneb; Lu *koir koiraa i suvvaav* vs. koer koera armastabki; Lu *suvvaat siä minnuu niku koira keppiä* kk. sa armastad mind nagu koer keppi; Lu *nät siä teid, katid i koirad nagrõvav* kk. näe, (mis) sa tegid, (isege) kassid ja koerad naeravad; Lu *kumpa koira haukub, se nii tšiiree ep purõ* vs. koer, kes haugub, see nii ruttu ei hammusta; Lu *koira haukkuub, a tuuli kannav* vs. koer haugub, aga tuul kannab; M *sie aukud niku mõizaa koira* kk. sa haugud nagu mõisa koer; J *haukub niku viho-viimiij koir* haugub nagu vihuvii mane (kõige hullem) koer; Ku *sill on elo niku papii koeralla* kk. sul on elu nagu preestri koeral; J *niku koira elo: jõgass leivä palass verrõta* nagu koera elu: iga leivapala pärast näägutatakse; Lu *silla tseeli tsäüb niku koiraa äntä* kk. sul käib keel nagu koera saba; Ra *koiraa pulmad ovad, siiz joonitõllaa mõnt koiraa ühes paikkaa, kuza on emikko* (kui) koera pulmad on, siis jooksevad mitu koera ühes kohas, kus on emane (koer); P *ärnäkäb koira* ~ Lu Ra *pagana koira* tige koer; Lu *hullu koira* hull (= marutõbine) koer; Lu *talo koira õuekoer*, (maja) valvekoer; Lu *lintu koira* linnukoer; Lu *tsepa koira* ketikoer; Lu *ohotnikaa koira jahi*(mehe)koer; Lu *emikko koira* ~ *koira emikko* emane koer; Lu *kulli koira* ~ *koira kulli* isane koer; M *koiraa poika* ~ Lu *koira poika* ~ I *koira penikka* kutsikas; **2.** subst., adj. koer, üleannetu, ulakas, häbematu бесстыдник, наглец, собака; наглый, бесстыжий; Lu *ep tun-nõ lassa õpõrtaa ülvii, lahõd õpõrav koirassi* ei oska last hästi õpetada, õpetab lapsed koeraks (= häbematuks); Lu *nütt on vätsi mennüt koirassi* nüüd on rahvas läinud ülekaite; J *elä õõ koirõnn* ära ole häbematu; Lu *siä õõi tsülä üvä, koto koira* kk. sa oled küla(s) hea, kodu(s) koer (= võdastele hea, koduste vastu häbematu); Li *see õlitši mokoma koira poika* see oligi niisugune koer (= üleannetu) poiss; Lu *koira inemin tahop tõissa ain narria i pilkõta* koer (= häbematu) inimene tahab teist aina narrida ja pilgata; **3.** voki keps, murd. karguti шатун (самопрялки); M *se, mikä vokkia veeretäv, on koira*

see, mis vokki ringi ajab, on keps; M *vokkii koira veeretäv ratassa* vokieps ajab ratast ringi; **4.** Ränk võrgukoer, -kutsikas (väike puust v. luust ese, mis võrgu kudumisel kinnitatakse võrgu serva, et ta oma raskusega võrgu silmad lahti hoiaks) собачка (в сетевязании); ■ Lu *inemin ku hulkub ilm azzaa, siis tälle jutõllaa: siä tsäüt koiriil einää süüttemäz* kui inimene hulgub ilmaasjata (ringi), siis öeldakse talle: sa käid koertele heinu söötmas; Lu *isä onj koiriil einää antamaz* (vallaslapse kohta öeldakse:) isa on koertele heinu andmas; Lu *siä teet koiraa nõjall tüütä* sa töötad vastumeelselt; K *koiraa ublikaz* ~ J *koiraa õhsõnõmuz* koerapöörirohi, maruhein; M *koiraa näärä* ~ Po *koiraa näärä* ~ P M Lu *koiraa nännä* ~ Lu *koira nänne* odraiva; P Lu *koiraa kagla* koerakaelanurk (hoonel); Lu *koiraa väärä* kiviluts e. emakala; Lu *koir paalikka* noodakoer (noota avali hoidev puu); Lu Ra *laiska koira* laiskvorst, vedelvorst, venivillem. – Vt. ka *emikko-*, *emä-*, *isä-*, *jahti-*, *karja-*, *ketti-*, *koppa-*, *koto-*, *kulli-*, *laiska-*, *lintu-*, *nältš-*, *peni-*, *pää-*, *sukka-*, *tsepa-*, *tsülää-*, *vokii-*. – Vt. ka *koirain*.

koiraabuutka M koerakuut собачья конура; *täl on koto niku koiraabuutka* tal on maja nagu koerakuut.

koira-ahila (M), hrl. pl. -ad koerakett собачья цепь; *nii juõllas: koira-ahilav. kui miltizee teed pitsää. no ev aivoi pitsää, no joonitõõp koira, ni kuhõ tälle nii pittsä, ümper koitoa* nii öeldakse: koerakett. Millise, kui pika teed? No mitte väga pika, noh, koer jookseb, siis milleks talle nii pikk, (et) ümber maja (joosta).

koiraanäärä Kett. J-Must. odraiva (silmas) ячмень (на глазу); Kett. *silmää nõõp koiraanäärä* silma tuleb odraiva. – Vt. ka *koiranännä*.

koiraa-poika Kõ *koirampoika* M kutsikas, koerapõeg щенок; M *paskapool tõi lahõõ sihhaasõõ koirampoigaa* vanakurat tõi lapse asemele koerapõja. – Vt. ka *koirapoika*, *kuitsikko*.

koiraa-tüü J-Tsv. sülitemper, koeratemп мошенничество.

koirain Lu, g. -zõõ Lu **1.** koeras, isakanep посконь; Lu *kaivos kazvi koirain* kanepis kasvas koeras; Lu *ku koirain revittii kaivosssa poiz, sis kuivõtõttii, tootii riixee, pantii seinää nõjall seisomaa; kuza õltii klopid, sis klopid ävviiziväv* kui koeras kitkuti kanepist välja, siis kuivatati, toodi tuppa, pandi seinä najale seisma; kus olid lutikad, siis lutikad hävisid; **2.** võrgukoer, -kutsikas (väike puust v. luust ese, mis võrgu kudumisel kinnitatakse võrgu serva, et ta oma raskusega võrgu silmad lahti

hoiaks) собачка (в сетевязянии); Lu *koirain se on, ku võrkkoo kuottii, pantii alla rippumaa* see on võrgukoer, kui võrku kooti, pandi alla (= serva) rippuma; Lu *koirain sai tehä luuss vai pärress* võrgukoera võis teha luust või peerust. – Vt. ka *koira, koiraz*.

koirak/az Ke-Set., g. *-kaa* Ke koera-; koeralik собачий.

koirakobeli = *koppakoira*.

koiramarja P I (Lu) *koira-marja* J 1. paakspuumari ягода крушины; P *koiramarjad on sinized* paakspuumarjad on sinised; P *koiramarjoi ep süötü* paakspuumarju ei söödud; P *koiramarja puud kasvavat kuza pähtsinäpuud, tammipuud i tuomipuud* paakspuud kasvavad (seal), kus (on) pähklipuud, tammed ja toomingad; 2. leesikas, seapohl толокнянка; I *koiramarja, mokoma peeni marja, javokaz marja; tožo ep süüvväg: võtad suhhõd, tämä on ku javo; tožo kauniz, siä duumaat, što tämä on poolõz, a tämä eb õd poolõz* leesikas, niisugune väike mari, jahune mari; samuti ei sööda: võtad suhu, see on kui jahu; samuti punane, sa mõtled, et see on pohl, aga see ei ole pohl; ■ Lu *koiramarjaa pää* hobuoblikas.

koiramarjapuu J *koira-marja-puu* Li J paakspuud крушина; Li *koira-marja-puus kasvovad musad marjat, kummat kuhõdkaa evät kõlpaa* paakspuud kasvavad mustad marjad, mis kuhugi ei kõlba.

koiramarjapä Lu hobuoblikas конский щавель.

koiranännä Lu Ra = *koiraanäärä*; Lu *tehtii pikkarain kaku, pantii koiranännää päalee i annõttii koirall süüvvä, siz jutõltii, što koiranännä praavius* tehti väike kakk, pandi odraiva peale ja anti (pärest) koerale süüa, siis õeldi, et odraiva paraneb; Lu *lutisõlla piti koiranännää* odraiva tuli pigistada.

koirapoika J-Must. = *koiraa-poika*.

koiraputkõ J-Must. koerputk собачья петрушка.

koirasitta M koera väljaheide, kõnek. koerasitt собачий кал; *koirasitta koko* koerasitahunnik.

koiras/saa (Ra), pr. *-an*, imperf. *-in* = *koirata*; *kõrkapad revitää vällä, se on koirassaminõ kõrgemad* (= koerased) kistakse välja, see on (kanepi) koerastamine.

koir/az: *-as* J-Must. hrl. pl. *-ahsõd*: *-ahzõt* Ränk *-õsõd* Lu koeras, isakaner посконь. – Vt. ka *koirain*.

koira/ta Lu *-tag* vdJl, pr. *-an* Lu, imperf. *-zin* Lu koerastada, koeraseid välja kitkuda (kanepist, linast) выб/ирать, -рать посконь (из конопли,

льна); Lu *kanivo koirattii* kanep(it) koerastati; K *piäp koiratal linnaa* linast tuleb koerased välja kitkuda. – Vt. ka *koirassaa, koiria, koirissaa*¹.

koiratauti Ra (teat. väikelaste haigus: laps ei kasva ja on krimpsus nahaga известная детская болезнь: ребенок не растёт, кожа сморщена).

koiraväärä Lu Li kiviluts e. emakala бельдюга; Lu *koiraväärä on mokoma kala, koiraväärä on niku pikkarain maõ, tämä on lippii kala, tätä ep süüvvää* kiviluts on niisugune kala, kiviluts on nagu väike luts, ta on libe kala, teda ei sööda.

koire vt. *koira*.

koirila Lu Li J, pr. *-n* Li J, imperf. *-zin* Li J 1. koerastada, koeraseid välja kitkuda (kanepist, linast) выб/ирать, -рать посконь (из конопли, льна); Lu *ämmä nõisi kanivoi koirimaa ämm hakkas kanepit koerastama; 2. narrida, välja naerda; nalja teha, naljatada* дразнить, зубоскалить; шутить; Li *enne koirittii: tšentšii tšiiirepää, tšerikkos tšelloo lüüvvää* enne narriti (vadjalasi nende keele pärast): kängitse kiiremini, kirikus lüüakse (juba) kella. – Vt. ka *koirassaa, koirata, koiriskõlla, koirissaa*¹.

koiriskõlla Lu *-ll* J-Tsv., pr. *-lõn*: *-õn* Lu J, imperf. *-lin* Lu J frekv. 1. J narrida, välja naerda дразнить, зубоскалить; 2. Lu koerust teha проказ/ить, -ничать, озорничать. – Vt. ka *koiria, koirissaa*².

koiris/saa¹ (Ra), pr. *-an*, imperf. *-in* = *koirata*; *kanevo koirisõta* kanep koerastatakse.

koiriss/aa²: *-aag* I *koerissaag* (I), pr. *-aan*, imperf. *-iin* vigurdada; koerust teha, toorutseda проказ/ить, -ничать, озорничать; хулиганствовать, грубить; *mitä siä siäll koerissaat tullõdkaa* mis sa seal mängid (vigurdad) tulega; *pojukkõizõd koirissaavad kujalla* poisikesed teevad väljas ulakust; *siä terpig, a tämä isub lavõzõlla da vaataв kui nämäv koirissaavad sina kannata, aga tema istub pingil ja vaatab (pealt), kuidas nad toorutsevad. – Vt. ka koirussaa.*

koiris/sua M Lu (J), pr. *-un* Lu, imperf. *-suzin* M Lu ülekatte minna, hukka minna; alla käia распус/каться, -титься; беспутничать; M *vätši on koirissunnu, naizõt põlõttavaд* rahvas on hukka läinud, naised suitsetavad; Lu *se inemin ain vaa viinaa juuv, ep kehtaa tüütä tehä, tämä kõvassi koirissu* see inimene joob aina vaid viina, ei viitsi tööd teha, ta on kõvasti alla käinud (käis kõvasti alla). – Vt. ka *koirus-sua*.

koirisut/taa Kõ Lu (M), pr. *-an* M Lu, imperf.

-in Lu lasta ülekäte minna распус/каты, -тить; Kõ emä pilaz õmaz lahžõd, koirisuttii ema rikkus oma lapsed ära, laskis ülekäte minna.

koiroho Ra J-Must. koirohi горькая полынь.

koirus/saa J, pr. -an: -õn J, imperf. -in koerust, ulakust teha проказ/ить, -ничать, озорничать; *tämä alki koirussaa* ta hakkas koerust tegema. – Vt. ka *koirissaa*?

koirus/sua (J-Tsv.), pr. -un, imperf. -suzin ülekäte minna распус/каться, -титься; *võta stramit õmaz lass, tämä õj kõikkina koirussunnu* võta noomi oma last, ta on päris ülekäte läinud. – Vt. ka *koirissua*.

koirus/õlla Kett. -õllag vdjl (Ma), pr. -sõlõn: -sõõn Kett., imperf. -sõlin: -sõllii vdjl Ma frekv. ← *koirussaa*.

koiruu J adv. (ülekäte, hukka (наречие в форме илл-а от *koiruuz*); *miä meniñ koiruu* ma läksin ülekäte. – Vt. ka *koiruullõ*.

koiruulla Lu adv. ülekäte, hukas (наречие в форме ад-а от *koiruuz*); *lahsi on koiruulla* laps on ülekäte läinud.

koiruullõ Li adv. ülekäte, hukka (наречие в форме алл-а от *koiruuz*); *siä kõikki lazid õmad lahžõt koiruullõ* sa lasksid oma lapsed puha ülekäte (minna). – Vt. ka *koiruu*.

koirus-tõõ M koerus, koerustükk, ulakus проказа, озорство.

koir/luuz Kett. M Li J -uz M Lu Ra J koeruz (J Ku), g. -uu Kett. M Lu Li J -u J -usõõ Lu J 1. koerus, ulakus; pahategu проказа, озорство; злодеяние, бесчинство; Lu *elä tee koirussa* ära tee koerust; Li *see õlitši mokoma koiru poika, nii piti koiruutta pittää* see oligi niisugune koer (= üleannetu) poiss, nii (et ta) pidi(gi) koerust tegema; M *piäp tämä äävüütää kazes-sa, etti tämä ep tetšeiss koiruutta* teda peab sellest ära harjutama, et ta ei teeks koerust; M *tetši pillaa, no vargassi miitääv ili mi [sic!] tetši koiruutta* tegi pahandust, noh, varastas midagi või tegi mingi pahateo; J *koiru tüiss lass piäp häpettä* ulakuste eest tuleb last häbistada; 2. laiskus лень, леность; J *koirusõõ peräss ep kehta menne, kuhõ lähetetä* laiskuse pärast ei viitsi minna, kuhu saadetakse; Lu *ku eb uzgota, što läziv, sis jutõllaa: sell inemizel on koiruz, ep kehta tehä tüütä* kui ei usuta, et on haige, siis öeldakse: sel inimesel on laiskus (naha vahel), ei viitsi tööd teha; ■ Lu *se teep tüüt koiruu nõjäl* see teeb tööd laisalt (laiskuse varal); Lu *koiruu viisii teep tüütä* töötab laisalt.

koirõ vt. *koira*.

koissa Ku = *kotona*; *hään on koissa* ta on kodus.

koissu/a (Kr), imperf. -zin: -sin Kr terveks

saada, paraneda поправ/ляться, -иться, вы-здор/авливать, -оветь.

koizut/taa Lu (sõnatüvi основа слова:) *koisut-ta*- J-Must., pr. -av Lu, imperf. -ti 1. impers. ringutama ajada чувствовать потяготу; Lu *inemin ku tahob makkaamaa, sis tätä koizutav* kui inimene tahab magada, siis ajab teda ringutama; Lu *rappama tuõp kui koizutav* rabandus tuleb, kui ajab ringutama; 2. J-Must. ringutada [?] потя/гиваться [?], -нуться [?] (orig.: venyt-tä-). – Vt. ka *kozzõtõlla*.

koizutal/assa Li (Lu), pr. -an Lu Li, imperf. -azin: -zin Lu Li ringutada потя/гиваться, -нуться; Lu *nät ku koizutavaav* näe, kuidas ringutab. – Vt. ka *kozzõtõlla*.

koizut/õlla Lu, pr. -tõlõv: -tõõv Lu, imperf. -tõli Lu impers., frekv. ringutama ajada чувствовать потяготу; *inemin ku tahob magata, tätä nukutõv, sis tätä i koizuttõõv* kui inimene tahab magada, (kui) talle tuleb uni peale, siis ajab teda ka ringutama.

koit/ta: -t J-Tsv., g. -aa J = *koi*; *koitt on süünü pal'tto mõnõss paikka* koi on palitu mitmest kohast (katki) sõõnud.

koit/taa Lu Li Ra (J), pr. -an Lu Li, imperf. -in Lu 1. püüda, katsuda, proovida, üritada стараться, по-, пытаться, по-; Lu *mie koitan tätä vasata* ma püüan talle vastu minna; Lu *tämä koitti nõiss üle*z ta katsus üles tõusta; Li *miä koitan tehhiä vakaa* ma proovin teha korvi; 2. proovida, katsuda, maitsta пробовать, по- (пищу, напиток); Li *piäp koittaa olutta* tuleb õlut proovida; ■ Ra *meez meeb mettsää i silmät koittavat kottoo. meez meeb mettsää i tsirves persee pääll* mõist. mees läheb metsa ja silmad vaatavad koju (= kodu poole)? – Mees läheb metsa ja kirves (on) puusal (perse peal). – Vt. ka *koitõlla*.

koittam/a (J), hrl. pl. -ad J (vadja naise rahvarõivaste juurde kuuluv) puusarõll набедренник (деталь водской женской одежды); *koittamad pantii tsüllsee* puusarõlled pandi külje peale. – Vt. ka *kaattari, kaattõri*.

koittan/a Por. Ränk, pl. -ad: -at Salm., = *koit-tama*.

koit/õlla Li, pr. -tõlõn: -tõõn Li, imperf. -tõlin Li frekv. püüda, katsuda, proovida пытаться, пробовать; *ühell vootta koittõlin pittää anõi* ühel aastal proovisin hanesid pidada. – Vt. ka *koittaa*.

koitähhti Ra J-Must. koidutäht зарница, утрен-няя звезда.

koivik/ko [< is, sm] Lu, g. -oo = *koivuzikko*.

koivist/o [< is, sm] J-Tsv., g. -oo J = *koivuzikko*.

koivizik/ko Lu, g. -oo = *koivuzikko*.

koivortõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. laisalt joosta, sõrkida трусить, плестись.

koivu Lu Li Ra J Ku, g. -uu Lu J kask, kasepuu берёза; J *nütt on nõissu noori mettsä, kazvonnu kommiat koivud* rl. nüüd on tõusnud noor mets, kasvanud toredad kased; Lu *meill jutõltii, što mahlaa on süinti juuvva, koivu kuivab* meil õeldi, et (kase)mahla on patt juua, kask kuivab (ära); J *koivu jo on lehoz, lähemme vihtaa* kask on juba lehes, läheme vihtu tegema; Lu *angod enne õltii koivuss tehtii* hangud olid enamalt kase(puu)st tehtud; Ra *rautain koivu, neiss tehää vihtoi, migäkaa tsülpeessää saunaz* raudkask, sellest (neist) tehakse vihtu, millega saunas viheldakse; J *maaria koivuss tehä kurasõõ päit* maarjakasest tehakse noapäid; Lu *koivuu õhzad* kase oksad; J *nii on seellä kõrvaa maaza niku koivuu lehtüüzi* rl. nii on seal kõrvu maas, nagu kaselehekesi; Lu *koivuu pupusk* kase pung; J *koivuu toho* kasetoht; Ra *koivuu algod* kasehalud; J *koivuu võsa ~ Ra koivu võsa* kase võsu; Lu *siäl on koivu mettsä* seal on kasemets; Lu *kumpa vihta vizgattii üli pää, sihee vihtaa pantii koivu õhsa, jaanikukka i štanajalka* missugune viht visati (jaanilaupäeval) üle pea (sauna katusele), sellesse vihta pandi kaseoks, jaanilill ja sõnajalg; Lu *starikka tsülpees koivu i kataga vihaakaa* vanamees vihitles kase- ja kadakavihaga; Lu *veero värttenät tejjää tammi puussa i koivu puussa* rattakodarad tehakse tammepuust ja kasepuust; J *kuivõt koivu algot kõikkas parõpõssi põlvõd ahjoz* kuivad kasehalud põlevad ahjus kõige paremini; Lu *koivu pahkõ* kasekäs, -pahk, -torik. – Vt. ka *leinä-, maarja-, soo-*. – Vt. ka *kahtsi, kahtšipuu, koivupu*.

koivu-alko Lu kasehalg берёзовое полено; *koivu-alko ep praksa, kuusi-alko praksav* kasehalg ei praksu (tules), kuusehalg praksub.

koivuaqko J kasepuust hang (kasehang) берёзовые (деревянные) вилы.

koivugriba Lu kaseruavik подберёзовик; *koivugriba, mokoma peeni, pittsä varsi, valkaa, kazvõb märtšis paikkoiz* kasepuravik, niisugune väike (seen), pikk vars, valge, kasvab märgades kohtades.

koivui/n Li J, g. -zõõ ~ -zõ J kaskne, kase-, kase(puu)st берёзовый; J *koivuin laut om vahvõp ku kuusiin* kaselaud on tugevam kui kuuselaud; J *tsirvee varsi on koivuin* kirvevars on kase(puu)st.

koivukkõin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J kaseke берёзка; *akkunnall kazvossa pikkõraizõt koivukõizõd* õues kasvavad väikesed kased.

koivukoori Li kasetoht берёста; *koivukoorõssa pullo* tehää kasetohust tehakse võrgupullud. – Vt. ka *koivutoho*.

koivumahla Li Ra kasemahl берёзовый сок.

koivupahka Ra kasepahk, -käs, -torik болона на берёзе.

koivupu Lu J (Ku) = *koivu*; J *nõikku tehtii koivupuussa, se õli nõdra koivupu* kätktivu tehti kase(puu)st, see oli nõtke kasepuu; Lu *koivupuussa tehää vihtaa i lootaa* kase(puu)st tehakse vihta ja luuda; Ku *keväällä mahla joozep koivupuussa* kevadel jookseb kaset mahl(a).

koivu-rošša: -š J-Tsv. kasesalu, kaasik берёзовая роща, березняк.

koivu-suppi (J-Tsv.) fig. urvaplaaster (kasevits-tega antav nahatäis) берёзовая каша (розги); *koivu-suppia antõma* urvaplaastrit andma.

koivuzik/ko Lu Li Ra J, g. -oo J kaasik березняк; J *etsi koivuzikoss kover puu raqkiit vart* otsi kaasikust kõver puu rangide jaoks. – Vt. ka *koivikko, koivisto, koivizikko*.

koivutoho Lu (Li) = *koivukoori*; Li *tõkõtti ajõtti koivupuussõ, koivutohossõ* tõkatit aeti kasepuust, kasetohust.

koivu-vittsa Li kasevits берёзовый прут; *seipäät pantii koivu-vitsaakaa tšiin* teibad pandi kasevitsaga kinni.

koivõrt/aa: -a J-Tsv., pr. -aan: -an J, imperf. -iin: -in J lööma ударять, -ить, бить; *koivõrti kepill seltsää* löi kepigä selgä.

koivõrtõlla Lu (J) -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn Lu J, imperf. -lin Lu J frekv. 1. väänelda, vingerdada корчиться, с-, ворочаться; J *taita vattsaa vaivõttaap, ku nii koivõrtõdv* (tal) valutab vist kõht, et nii väänleb; Lu *ku inemin läziv kõvassi ja tämä eb õõ tilal paikall, ain kõikõlla viisii väänteeb entä, siz jutõllaa: tämä koivõrtõõp tilal* kui inimene on väga haige ja ta ei ole (= püsi) voodis paigal, aina pöörab end igapidi, siis öeldakse: ta väänleb voodis; 2. vigurdada (kõnnakuga), (kõndides) väänelda кривляться (походкой); J *mitä nii koivõrtõõd* mis sa nii vigurdad (väänled)?

kojjoossa vt. *kojoossa*.

kojo K M Li I: M *rahad mentii kojo kuhõõ* rahad kadusid (läksid) kuhugi; M *miä kojo mitä pajatin* midagi ma jutustasin; Li *taatto püüzi* [= püüsi] rüsiloi *kojo mittäit* (Len. 298) isa püüdis rüsadega midagi; I *kojo kui* kuidagiviisi.

kojo-kak J-Tsv. = *kojokui*.

kojo-kakoi Lu = *kojomiltin*.

kojo-kuhõõ M kuhugi, kusagile кое-куда.

kojokui M I *kojo-kui* J-Tsv. kuidagiviisi, kui-

dagi кое-как; J *tehkaa* *kojo-kui*, *saiz* va *tšiirep* *tüü lõpõttõ* tehke kuidagiviisi, saaks vaid töö kiiremini lõpetada. – Vt. ka *kojo-kak*.

kojo-kuza J-Tsv. kusagil, kuskil; mõnel pool кое-где; *kojo-kuza rahvõz jo on kuullu barometriss* mõnel pool on rahvas juba kuulnud baromeetrist.

kojo-millin (Kõ-Len.) mingi, mõni кое-какой, некоторый; *jäivät vaa kojo-millizet sargaetsat [= sargaa-õtsad]* (Len. 213) jäid vaid mõned põlluotsad.

kojomilttin (K) mingi(sugune) кое-какой; *elän kehnossi saunas kojomilttizez elan viletsasti mingisuguses saunas.* – Vt. ka *kojo-kakoi*.

kojo-mitü M Ra: Ra *kojo-mitü näppii tööd* üht-teist (midagi) näputööd.

kojoossa: *-joossa* Lu, pr. *-oov:* *-joov* Lu, imperf. *-oozi:* *-jooz ~ -jozi* Lu kangastuda, terendada, õhus peegelduda *встагать* (о море-ве), маячить; *ku üväl ilmal meres kõik nõis-saa ülez, kaukaal näüv, jutõllaa: kojjoov, tääv üvvää ilmaa* kui ilusa (hea) ilmaga meres kõik (silmapiiril) tõuseb (tõusevad) üles, paistab kaugele, (siis) öeldakse: kangastub, ennustab head ilma; *sirkaall ilmõll kaukõmõizõd maad alkaavat kojjoossa* selge ilmaga hakkavad kauged maad terendama. – Vt. ka *kojottaa*, *kojot-taassa*, *kojuussa*.

kojottlaa J (Ra), pr. *-aav* J, imperf. *-ii:* *-i* J = *kojoossa*; J *kojottaab jõka paikka, kõik saarõd* kangastub iga koht, kõik saared; J *merel enne tsäimmä, sis soomõd maat kojottii* (kui) ennemalt merel käisime, siis terendasid Soome rannad (maad).

kojottaa/ssa (J), pr. *-v*, imperf. *-zi* = *kojoossa*; *kojottastii kõik, niku litši õltii* (silmapiiril) kõik kangastus, nagu ligidal oli.

kojuussa: *-juussa* (Lu), pr. *-uuv:* *-juuv* Lu, imperf. *-uuzi* = *kojoossa*; *sirkaal ilmõlla maat kojjuuvad* selge ilmaga maad kangastuvad.

kokav J Ku pl. (pühaseräti kirja nimetus) крюки (как название узора на ручнике, которым обрамляли киот).

kokal/õõ: *-õ* J-Tsv. adv. haaki на крючок (наре-чие в форме алл-а от *kokka*); *paä uhs kokalõ pane uks haaki*.

kok/ata Lu Ra Ku (K J), pr. *-kaan* K Lu Ra Ku, imperf. *-kazin* Lu Ra koksata; (kokku) lüüa кок/ать, -нуть; чок/ать, -нуть; Lu *elä kokkaa nii kõvassi glazissa assua, meeb rikkii ära* koksas nii kõvasti klaasnõu, läheb katki; Ku *miä en lüü, a kokkaan* ma ei löõ, vaid koksas; J *kokkaa kolotužgõll pääle* koksas vastu lokulauda; R *kokattii stokanoi ühtee i kal'tuttii uraa* löödi klaase kokku ja karjuti hurraa. – Vt. ka *kokkia*.

kokis/saa: *-sa* Ra, *-an:* *-õn* Ra, imperf. *-in* koputada кок/ать, -нуть, тюк/ать, -нуть.

kokitt/aa J *-a* Lu adv. otsekohelelt, selgelt, tagamõtteta прямо, откровенно, без обиняков; J *tämä pajataw kokittaa* ta räägib otsekohelelt.

kok/ka Kett. K-Ahl. P M Kõ Ja-Len. Lu Li J I (Al. R Ra Ku) *-kõ* Li J *-k* Lu J-Tsv., g. *-aa* Kett. R Lu Li J *kokkaa* M Kõ **1.** konks; kartuli-, õngekonks; (kaevu)kook крюк, крючок; мотыга; рыболовный крючок; (колодезный) журавль; M *pärreessä tehtii kokka i señneekaa niitti tõmmattii läpi, piirtaa* peerust tehti konks ja sellega tõmmati lõng läbi, (kanga)soasse; Ra *siäl kattil rippu kokkaz vettä täünn* seal rippus katel konksu otsas, vett täis; J *ripus hatu kokka* riputa müts konksu otsa; M *kokav aisolaail on, rautõzõd kokav* konksud on aistel, raudkonksud; M *maata kokkaak kootsittii* maad koogiti konksuga; J *kokaakaa vakkoo* kõplaga muldad (kartuleid); M *omenoo kaivaa kokka* kartuli(võtu)konks (konks kartuleid võtta); M *püütääs kallaa võrkkojekaa, kokkõjekaa* kala püütakse võrkudega, õngekonksudega; J *a üh daaže om mokom kokkõ jott võip puudaa lõhia tšiim pittää* aga üks on isegi niisugune (õnge)konks, et võib puuda lõhesid kinni pidada; I *ku matala kaivo, nii kokalla võtammak kaivossa vee kui* (on) madal kaev, siis võtame kooguga kaevust vett; Lu *kaivo kokka on pitšää varrõd-kaa, õttsaz on kokka* kaevukook on pika varrega, otsas on konks; J *raut kokad menti kattši* raudkonksud läksid katki; Lu *valo kokka ~ valo kokk* sõnnikukonks; J *munaa kokka ~ maamuj kokk ~ Lu maamuna kokka* kartulikonks; I *aizaa kokav* aisakonksud; Lu *laitjoo kokav* reekonksud (aisade kinnitamiseks); Lu *kopulaa kokka* konks saapaliistu väljatõmbamiseks; Lu *bezmenii kokka* margapuu konks; Li J *kaivoo kokka* kaevukook; M *ikolookaa kokav* vikerkaare otsad; **2.** haak; kramp крючок; (дверная) скоба; Li *akkunal on kokav, uhzõl on kokka* aknal on haagid, ukseel on kramp; Lu *klinjki on puussa, kokka on ravvassa pöör on puust, haak on rauast; J uhzõd kokka* ukse haak, kramp; J *akkunaa kokka* aknahaak; Lu *tsuutoll toož on kokka* särgil on ka haak; Lu *štanõjõd kokka i vasuz* pükste haak ja (haagi)vastus (= aas); **3.** heegelnõel вязальный крючок; Kõ *teen pittsii kokal* teen pitsi heegelnõelaga; Ra *prošmaa tehliää kokakaa* pitsi tehakse heegelnõelaga; Li *prožma kokka* heegelnõel; **4.** sarikas стропило; M *kokad on pantu vasatikkoo* sarikad on pandud vastamisi; **5.** võllas виселица; J *need võtõttii tšiin ja pantii kokkaa rippumaa* need (= kurjategijad) võeti kinni ja pandi võllasse

rippuma; 6. voki post, koonlapuu копыл (в прялке); M *vočkii kokka, kokkaasõõ pannaz lapa* voki post, posti külge pannakse koonlalaud; Li *kokkaz on labia, puussa tehtü, kuhõ panna koontõlõt tšini* koonlapuu küljes on koonlalaud, puust tehtud, kuhu pannakse koonlad kinni; 7. laamitsa (ree raami) ristpuu санный отвод; Lu *kreslal õllaa kokad i kresla puud, kresla kokkia on kõlmõd* laamitsal on ristpuud ja äärepuud, laamitsa ristpuid on kolm; ■ M *jänes teep kokkõi eitees tağgaaz, nii üpiv jänes teeb haake edasi-tagasi, nii hüppab*; Li *vizgop kokkijõõ pillub teravusi*. – Vt. ka *aapa-, aisa-, kairo-, katto-, maamuna-, omen-, prožman-, puu-, rauta-, tuli-, valo-, võrkoo-, õntši-*. – Vt. ka *kookka, kruukka*.

kokkala Kõ Lu Li I adv. konksu, kõverasse в согнутое, скрюченное положение (наречие в форме илл-а от *kokka*); I *senel väitti nõlõpal tšäsiillä sõrmõt kokkaa* sellel (inimesel) vedas mõlemal käel sõrmed konksu.

kokkaasõõ M adv. küüru в сгорбленное положение (наречие в форме илл-а от *kokka*); *nät ku katti riņgottaav, tõmpaz eñnee kokkaasõõ näe*, kuidas kass ringutab, tõmbas enese küüru.

kokkanenä M kongnina, kullinina крючкова-тый нос.

kokkapaarmaz Lu J kiin овод; Lu *lehmä johzõp pakkoo kokkapaarmaassa* lehm jookseb pakku kiini(de) eest. – Vt. ka *kokkaperze, kokkatšärpäne*.

kokkaparta Lu = kikkiparta.

kokkaper/ze Set. Li -z Lu = *kokkapaarmaz*; Li *kokkaperze; paarmaz on tõin* kiin; parm on teine (putukas).

kokkas-koveraza: *kokkõs-koverõz* J-Tsv. коokus-kõveras согнувшись, сгорбившись, в три погибели; *seizop kokkõs-koverõs* seisab коokus-kõveras.

kokkasõna M (K-A1.) naljasõna шутка, шутовское слово; K *tämä vassaab maksimallõõ kokkasõnõilla* (A1. 11) ta vastab Maksimale naljasõnadega.

kokka/za I -z M Lu Li adv. konksus, kõveras, коokus; küürus в согнутом, скрюченном положении; согнувшись, сгорбившись (наречие в форме ин-а от *kokka*); I *mie starikaa näi, kummalla sõrmõt kokkaza õliva* ma nägin taati, kellel olid sõrmed konksus; Lu *kahõõ-tšezee võtõtaa tõin-tõizõlt sõrmõd, kokkaz, nõissaa tõmpaamaa: kump kumpaa tõmpaav* kahekesi võetakse teineteisel sõrmedest kinni, (sõrmed) konksus, (ja) hakatakse tõmbama: kes keda tõmbab (lahti); M *perze kokkaz* (kui vanainimene on ristluudest kange, siis öeldakse)

tagumik коokus; Li *koveraz i kokkaz kõveras* ja küürus.

kokkatšärpäne Lu = *kokkapaarmaz*.

kokki¹ Lu J, g. -ii Lu J kokk; laevakokk повар; kok; Lu *kui pulma lõpuv, siis tšitietää kokkia* kui pulm lõpeb, siis kiidetakse kokka; J *kokkinn piäp süntüü* kk. kokaks tuleb sündida; Lu *laivoiz õllaa kokit, kummat tšihuttavad rookaa* laevadel on (laeva)kokad, kes keedavad toitu; Lu *alusõõ pääl noorõpi treņgi, sitä kutsuttii kokki* noorem madrus purjelaeval, teda kutsuti (laeva)kokaks.

kokki² Ränk, g. -ii (pika varrega) põllunui (mullakamakate purustamiseks) токмарь. – Vt. ka *põltokurika*.

kokkia Kõ Ra J (R), pr. -in R Kõ Ra J, imperf. -kizin J koksida, toksida; lüüa, taguda кокать, тюкать; вы/секать, -сечь (огонь); J *tikk kokip puut* rähn toksib puud; J *eni-päännä kanamunaakaa tõiss kokittii* lihavõtete ajal koksiti kanamunaga teist (muna); Kõ *kokit tulta tšivelli* lõõd tulekiviga tuld. – Vt. ka *kokata*.

kokko¹ J, g. -oo J hunnik куча; *kaçs kokkua kagraa* kaks hunnikut kaera; *kummass kokoss kummas* hunnikust?; *kokkonaa* hunnikuna. – Vt. ka *koko*.

kokko² vt. *muna-*.

koko¹ Ränk K L P M Lu Li Ra J I (vdjI), g. *kogoo* K Lu Li Ra J *kõğoo* vdjL vdjI Ma; 1. hunnik, virn куча, гряда, ворох; M *kokonain koko ranjoita* terve hunnik rahne; M *hukko pani rahat kõlmõõ kokkoosõõ* taat pani raha(d) kolme hunnikusse; J *einä seizop kokoilla* hein seisab hunnikutes; Ra *eb iiri kokkoo koolõ* vs. ei hiir sure (vilja)hunnikusse; J *kaivotud maamunad om põlloll kokoinnaa* ülesvõetud kartulid on põllul hunnikutes (hunnikutena); Lu *irred on kogoz* palgid on virnas; Lu *monv valo kokkoa on sargõll* mitu sõnnikuhunnikut on põllul?; Ra *maamügrää koko muti*(mulla)hunnik; J *tšivi, lumi, liiv, sitt koko* kivi-, lume-, liiva-, sita-hunnik; M *koirasitta koko* koerasitahunnik; 2. rühm, salk, kobar стая, вагара, гурьба; J *lammõs karjõ seizop kogonn* [= *kokonn*] (Tsv.) lambakari seisab kobaras; P *ühes kogoz* (ühes) rühmas; ■ Lu *greeza koko* jonnipunn. – Vt. ka *einä-, kult-, liiva-, mato-, päre-, ranjo-, sitta-, tšivi-, uni-, valo-*. – Vt. ka *kokko¹*.

koko² K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku indekl. 1. kogu, terve целый, весь; Lu *koko pere sei* kogu pere sõi; Lu *paglatšennäkaa karjušši koko tšezää* veetti pasteldega käis (veetis) karjus kogu suve; M *lahs toožo piti pühhää koko seitsee* näteliä laps paastus samuti kõik (kogu) seitse nädalat; P *mokomaa linaa bõlõ*

koko tsülzä niisugust lina pole kogu külas; M *eittsez nävät koko ööse ain laulöttii* öitsil nad ikka laulsid kogu öö; L *enipeän koko üütä öltii tšerikkoza* lihavõttepühäl oldi kogu öö kirikus; M *tämä võip hot koko päivän lamoa tilaza* tema võib kas või terved päevad asemel lamada; I *koko päivässig* kogu päevaks; I *koko d'juuzina* terve tosin; 2. terve, alustamata (leiva kohta) целый, непочатый (о хлебе); K *koko leiväss algöttii kannikka* tervest leivast lõigati (alustati) kannikas; 3. adv. väga; üsna; päris, lausa очень, довольно; совсем; J *koko laiha* väga lahja; M *koko hullu* päris hull; L *koko tsuuda* lausa ime; ■ M *lahs radgõp koko kirkussa* laps karjub täiest kõrist; J *koko suull hailahtõma* täie suuga naerma; J *tämä nõisi itkõmaa koko äanelte* ta hakkas täie häälega nutma; J *teep tüütä koko tsäelle* teeb tööd kõigest jõust; I a *lehmä räaku koko õtsaa* aga lehm ammus täiest kõrist; Lu *aluz on koko seiliz* laev on täispurjes; Lu *tulla koko tuulta* tulla täistuules. – Vt. ka *kokonain*.

kokohuz vt. *kokouz*.

kokoin vt. *einä*–.

kokon/aa K-Ahl. M J -a J-Tsv. -aag I 1. tervenisti, täielikult; tervelt целиком; J *mõi koko taloo kokonaa* müüs kogu talu tervenisti; M *heenopad lantut pantii kokonaa ahjoo* väiksemad kaalikad pandi tervena ahju; 2. täiesti, päris; päriselt, hoopis совершенно, совсем; I *miä kokonaa ühsinnääg kotona* ma olen päris üksinda kodus; J *kokonaa meni sinne* päriselt läks sinna; J *kokonaa tõisõd poolõd* hoopis teisele poole.

kokonai/n K M (L J I) -nõ Li, g. -zõd K M J I -zyõ L kogu, terve целый, весь; K *tämä võtti kokonaiõd leivää* ta võttis kogu leiva; M *kokonain koko rajkoita, suur rajkokoko* terve hunnik rahne, suur rahnuhunnik. – Vt. ka *koko*².

kokonlõssa: -õss J-Tsv., pr. -õn, imperf. -in frekv. koguneda, kuhjuda собираться, накапливаться; *kokonõssa pilved* pilved kogunevad. – Vt. ka *kokoussa, kopissua*², *kopittua, kopituussa, koppiussa, koppiuta*.

kokonõö M kogu öö, öö läbi всю ночь; ночь напролёт; *tämä nii kõvasti ittši kokonõö* ta nuttis nii kõvasti kogu öö.

kok/oo M-Set. -uo R L P *kokkoo* M Kõ I -koo Po Lu Li Ra J -ko J-Tsv. kokku вместе, воедино (при собирании, сосредоточении, сложении и т. п.); M *miä taraz õlin, õnapruui õhsõi korjazin kokkoo* ma olin aias, korjasin õnapruu oksid kokku; Lu *einä on kuiva, piäp panna kokkoo* hein on kuiv, tuleb kokku panna; J *millä ajan mere kokkoo* rl. millega ajan mere kokku?; J *mato tõmpõz enes kokkoo* madu tõmbas enese

kokku (= tõmbus rõngasse); P *üöl tsäüzimmä ümpär dabunia tšetsälät tsäeza opõzii kokuo ajamaza* öösel käisime ümber hobusekarja, tuletukid käes, hobuseid kokku ajamas; M *kane kopnat ku vaittääz ühtee kokkoo, siis tehäs suur kuhja* kui need saod veetakse (ühte)kokku, siis tehakse suur kuhi; ■ Lu *kangaz meni kokkoo* kangas läks kokku; J *saimm õssõjajkaa kokkoo* leppisime ostjatega kokku (saime kokkuleppele); J *kokkoo joutuma* sõbraks saama; ühinema; J *ku leeb api-meez, siiz miä tait saan tüükaa kokkoo* kui tuleb abiline, siis ma vist tulen (saan) tööga toime; J *kahõ arvokaa inimizekaa kuitsi et saa kokkoo* otsustusvõimetu (kahe aruga) inimesega ei saa (J) kuidagi kokkuleppele. – Vt. ka *ühtee*–. – Vt. ka *kokoosõd*.

kokoopäi: *kokkoopäi* M *kokkooppäi* Lu kokku(по)ole, коомале теснее, плотнее (при собирании, сосредоточении и т. п.); M *tätä ain vähhiizii tõmpaad i tõmpaat kokkoopäi, sööpäütütäv, etti tullõis terävä pää* seda (= viljakuhilat või heinakuhja) vähehaaval aina tõmbad ja tõmbad kokku, kahandad, et tuleks terav pea; Lu *liü kokkooppäi löö* (= lükka heinad) коомале.

kokoossa: *kokkoo/ssa* Lu, pr. *kokoön*: -n Lu, imperf. *kokoozin*: -zin Lu kokku vedada, kokku koguda свозить, свезти; собирать, собрать; *võta õpõin i mee alkoi kokkoosaa* võta hobune ja mine küttepuid kokku vedama; *piäb irret kokkoossa* palgid tuleb kokku vedada.

koklõosõd: -oose K-Ahl. -uosyõ ~ -uosõ P -koosõd Po = *kokoo*; P *panõmma rinnat kokkuosyõ, nõizõmma ramua pruovamaa* paneme rinnad kokku, hakkame rammu katsuma; P *vanad iniehiizet kõik koppiuzivat kokkuosyõ* vanad inimesed kogunesid kõik kokku; P *kunni pari saap kokkuosyõ, sinni tontti tsümmee paria tšentsii kulutab* vs. kuni paar saab kokku, seni kulutab vanakurat kümme paari kingi; ■ P *valav piimää pataasyõ, panõb ahjuosyõ, siäl tämä tšihub, menev kokkuosyõ* valab piima potti, paneb ahju, seal see keeb, läheb kokku; P *piäp tehä tšiiirepii kauppa kokuosõ* peab kiiremini kauba(d) kokku tegema.

kokošnik/ka (M), g. -aa kokošnik (vene naiste rahvapärane peakate) кокошник; *epo-entized akat piettii kokošnikkoi pääz* endisaegsed eided kandsid kokošnikuid peas.

kokot/taa M (Ra), pr. -an M Ra, imperf. -in = *kokuttaa*; 1. Ra *tšellee kokotab* keegi koputab; 2. M *kana kokotab, kutsup põippaa* kana kõketab, kutsub tibusid.

kokous/sa: -s J-Tsv. *kokkou/ssa* (Lu) -ss J-Tsv., pr. *kokouB*: -B Lu, imperf. *kokouzi*: -z Lu

koguneda собираться, -раться, столпиться; Lu *väitsi kokouz ühtee paikkaa* rahvas kogunes ühtee kohta. – Vt. ka *kokonõssa, kopissua², kopittua, kopittuussa, koppiussa, koppiuta*.

kokoluz (Lu) -huz Ku, g. -uhsõd koosolek собрание; Lu *tänävä piäb mennä jōka ainogo inemin kokoussõd* täna peab iga inimene koosolekule minema; Ku *sis tuli poiz, ko kokohuz loppu* siis tuli ära, kui koosolek lõppes.

kokut/taa L M Lu (P) -ta J-Tsv., pr. -an P M Lu -õn Lu J, imperf. -in Lu J 1. koputada стучать(ся), по-, стукать; Lu *tšen tuõb rižžee, uhsõdsõd kokutav* kes tuleb tuppa, (see) koputatakse; P *mened uominiiz varai i kokutat akkunaasõd* lähed hommikul vara ja koputatakse aknale; Lu *lintu tuli akkuna, kokutti, kokutti* lind tuli aknale, koputas, koputas (nokaga); 2. kõketada (kana v. kuke kohta) хлопотать, кудахтать (о курице, петухе); M *kukkõ kokutav* kukk kõketab (kanu kutsudes); ■ M *tšen bõ alguu aluttaisõis, tšen bõ lõppuu lõputtaisõis, ni hullu tšehsipaikaa kokuttaisõis* (kangakudumise kohta õeldi:) kes alguse alustaks, kes lõpu lõpetaks, (küll) siis rumal koputaks keskpaiga (= teeks keskpaiga kuidagi valmis). – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolata, kolisa, kolissaa, kolkuttaa, kolottaa, kopisa, kruukuttaa, kudruttaa, kukottaa, kukuttaa*.

kokutõlla Lu -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõlin J frekv. koputada; kopsida стучать, стукать; постукивать; Lu *jalgaakaa kokutõõv* kopsib jalaga. – Vt. ka *kolahuttaa*.

kokõmata [< e?] P *kokõmata* [sic!] Lu kogemata, juhuslikult нечаянно, случайно; Lu *kokõmata näin näitä* kogemata nägin neid.

kol'adav K pl. jõululaulude laulmine; jõululaul(ud) колядование; коляда; *rästagoo oomniiz varai tšäütii kol'adai lukõmaz* jõuluhommikul vara käidi jõululaulu laulmas (lugemas).

kolahut/aassa Lu -ass J-Tsv., pr. -aav Lu J, imperf. -aazi: -aaz J -az Lu -i Lu kolksuda, kolksatada стукаться, -нуться; Lu *primuzlaakaa kolkutõltii, ain kolahtaav* pindaga kolksutati, aina kolksub; Lu *ku mikä-leep tokub maallõ, siz jutõllaa: kolahti* kui miski kukub maha, siis öeldakse: kolksatas.

kolahut/taa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in Lu koputada стучать(ся), по-, стукать; *tšen kolahutab uhsõd* kes koputab uksele?; *miä kuulõn, kolahutõtaa* ma kuulen, koputatakse. – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kolkuttaa, kokutõlla, kolassa, kolata, kolisa, kolissaa, kolkuttaa, kolottaa, kopisa*.

kola:ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J = kolahuttaa.

kolast/aa M, pr. -aav, imperf. -ii: -i M paukuda хлоп/ать, -нуть; *tahtõ kõik kõrvad lõhgata, nii kõvvi kolasti* tahtis lausa kõrvad lõhki ajada, nii kõvasti paukus.

kollata M (Ja-Len. Lu), pr. -aan Ja *kõllaan* M -laan Lu, imperf. -azin M 1. koputada; toksida стучать(ся), по-, стукать; M *uhsõdsõd kollataz* koputatakse uksele; M *kõllaagaa seinääsee* koputage seinale; M *tikka kollaab neinnääkaa* rähn toksib nokaga; 2. kolistada стучать, гремять; M *öällä välis kuulõd, etti kollaab, a sie lähed vaattamaa i tšeitäid bõõ* õösi vahel kuuled, et (keegi) kolistab, aga sa lähed vaatama ja kedagi pole; 3. koliseda; plagiseda (hammaste kohta) грохотать; стучать (о колёсах и т. д.; о зубах); M *rattaat kõllaavad* kaarik koliseb; M *suur kolamin on kujalla* suur kolin on väljas; M *ampaat kõllaavat suuza* hambad plagisevad suus; 4. müristada (äikese kohta) гремять (о гробе); Lu *jo kollaab jumala* juba jumal müristab; 5. paukuda (pakase kohta) трещать (о морозе); Ja *tšülmä kolaap* (Len. 242) pakane paugub. – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kolkuttaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolastaa, kolisa, kolissaa, kolisõlla, kolkuttaa, kolottaa, komisa, kopisa, korisa*.

kolbaskia (I), hrl. pl. -ad I (väike) õlekubu (õlgkatuse esimese rea jaoks) колбаска (небольшой пук кровельной соломы); *eellä pannaz kolbaskad. viitsolla sitovad kolbaskoja. sis jo nõissõ õlkõa pannag kolbaskõje päälee* enne (= esimeseks reaks) pannakse (väikesed) õlekoode. Vitstega seotakse (seovad õle)kubusid. Siis juba hakatakse õlgi panema (nende) kubude peale.

kolb vt. *kõlmõd*.

kolduitt/aa: -taag I, pr. -an, imperf. -in nõiduda колдовать, за-, *nävät tääsivät kolduittaag* nad oskasid nõiduda.

koldu/na L I -n J-Tsv. *kalduna* (J), g. -naa nõid колду/н, -нья; I *koldunat tetsiväid nõitaa* nõiad tegid nõidust; I *meil kahsi koldunaa õli* meil oli kaks nõida.

kolduna-naizikko I nõiamoog колдунья.

kolkuttaa vt. *kolkuttaa*.

kol'hoza K L M -hoza Lu -hoz J *kalhoza* M I, g. *kol'hozaa* M -hozaa Lu *kalhozaa* I kolhoos колхоз; Lu *kolhozaz on pretsedatel esi-eläjä, kolhozaa vanõpikko* kolhoosis on esimees juhtija, kolhoosi ülemus (vanem); Lu *piäp ruttiiss kolhozaa tõžžõd* tuleb kiirustada kolhoositõõle; Lu *nüd on kõik kolhozaa meno* nüüd on kõik kolhoosi värk; Lu *ku lõpõdõtaa tüü, siiz*

juuvvaa viinaa, kolhozaa loppijäized kui lõpetatakse töö, siis juuakse viina, (see on) kolhoosi töölõpupidu. – Vt. ka *meri*.

kolljozi M -hozi M I kalhozi I, g. -*hozii* ~ -*hozii* M = *koljoza*; M *miä sitä ammattia tooz tapazin, miä õlin kolhozii taarostanna* ma juhtusin ka seda ametit pidama, ma olin kolhoosi esimees; I *kalhozi õli. kalhoziza piti tüütä tehäm mehhiikaa rinnaa* oli kolhoos. Kolhoosis tuli (naistel) meestega kõrvuti (= võrdselt) tööd teha.

kolhoznik/ka Lu, g. -*aa* kolhoosnik колхозник; *kolhoznikad valloa veitetää* kolhoosnikud veavad sõnnikut.

koli Lu, hrl. pl. -*id* Lu vitsside (väänatud vits), -sidemed вяз/ок, -ки; *võtõtaa vittsa, koivu vai pajuvittsa, väänetää, neissä tehhiää koliv* võetakse vits, kase- või pajuviits, väänatakse, nendest tehakse vitssidemed; *plotad vahvisõittii ruukojõkkaa i kolijekkaa tsiini* palgiparved kinnitati (tehti tugevaks) ritvade ja vitssidemetega; *ku tehhiää aitaa ruuguissa, lüüvvää kahs vad'd'aa mahhaa, siis panna koliv, neijee kolijee pääl panna ruugud* kui tehakse lattidest aeda, lüüakse kaks vaia maasse, siis pannakse vitssidemed, nende vitssidemete peale pannakse latid.

koli/na: -*n* J-Tsv., g. -*naa* J kolin стук, стукотня, шум; *elka pellaga, pitäga kolinaa* ärge hullake, ärge kolistage (ärge tehke kolinat). – Vt. ka *kiliŋ*-. – Vt. ka *kolizõmin, kol'u, komisuz*.

koli-ripa (K-Ahl.) fig. tütarlaps, neiu (rahvalauludes) девушка, девица (в народных песнях); *eb õe sitä ielä kuuluu, ielä kuuluu, ielä nättii: kol'ula koli-ripaa, satulala saatto-päättä* (Ahl. 107) rl. ei ole seda enne kuulnud, enne kuulnud, enne nähtud: sadulakoljul tütarlaps, sadulal neiu.

koli/ssa K L P M Po -*ssa* Lu Li Ra (J) -*ss* Li J-Tsv., pr. -*zõn* L P M Lu Li J, imperf. -*zin* K P Lu J I. koputada стучать(ся), по-; M *uhsõõsõõ kolizõb* koputab uksele; J *kattsahkaa, tšed ne kolissa uhzõz* vaata, kes (need) koputavad uksele; 2. kolistada стучать, греметь; Po *ämmä nõizõp paŋkõjeekaa kolizõmaa* ämm hakkab pangedega kolistama; K *domovikka kolizi* majahaldjas kolistas; J *elka koliska, antõga magat* ärge kolistage, laske magada; 3. koliseda грохотать, стучать; Li *vanhkuri kolizõb* vanker koliseb; P *ripilad nurkkaz riitõlivad, tšivet kolkkas kolizivad* rl. ahjuroobid nurgas riidlesid, kivid nurgas kolisesid; J *algot kolissa riitõss maalõõ* halud langevad kolinal (kolisevad) riidast maha; 4. impers. müristada (äikese

kohta) греметь (о громе); Lu *jo algõp kolissa* juba hakkab müristama. – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kokuttaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolata, kolissaa, kolisõlla, kolkuttaa, kolotaa, komisa, kopisa*.

kolis/saa Po -*sa* Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*in* 1. Lu koputada стучать(ся), по-; 2. Po kolistada стучать, греметь. – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kokuttaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolata, kolisa, kolisõlla, kolkuttaa, kolottaa, komisa, kopisa*.

kolisõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*sõlõn:* -*sõõn* J, imperf. -*sõlin* J frekv. kolistada, kolksutada стучать, стукать; *kuuntõõ, ku riigõll kolisõlla primuzloika* kuula, kuidas rehe(peksu)l kolksutatatakse kootidega. – Vt. ka *kolata, kolisa, kolissaa, kokutõlla, komisa*.

kolizõmi/n M, g. -*zõõ* koputus, kopsimine; kolin стук, стукотня. – Vt. ka *kolina, kol'u, komisuz*.

kolk/ka K M-Set. Lu Ra J I (R-Reg.) *kõlkka* (M-Set.) -*k* J-Tsv., g. -*aa* Lu Ra J nurk угол; J *meŋka joonittõma koominaõ kolkõss kolkkaa* minge rehealusesse nurgast nurka jooksuma; J *ripil, ufatk ja säbl seissa kolkkõz* roop, potihark ja pannikonks seisavad nurgas; J *anti nurkaa nurmi-maata, tõizõõ kolkkaa koomi-maata* rl. andis nurga nurmemaad, teise nurga rehealuse põrandat; Ra *elä nurkkaza nupizõ, eläko kolkkaza kopizõ* rl. ära nurgas nohise ega nurgas kobise; M *kondrat kõlkkas kaatsat kaglas. Avu* (Set. 18) mõist. Kondrat nurgas, püksid kaelas? – Ahjuluud; Lu *rihee kolkka* toa nurk; I *koloizõõ kolkka* ~ J *jumalaa kolkka* ikooninurk (vadja tares); Lu *mettsä kolkka* metsanurk, -kolgas. – Vt. ka *ahjo-*, *ikon-*, *jumala-*, *lautõi-*, *mettsä-*, *säntšü-*.

kolkki vt. *kolttši*.

kolk/kia J (Ra), pr. -*in* J, imperf. -*kizin* J kolki-da, lõugutada (linu) мять (лён); Ra *pellavass ku kolkita, jäävät päissäred* kui linu kolgitakse, (siis) jäävad linaluud; Ra *sis kolkkipuull kolkitaa päissäred* välä siis lõugutaga lõugutatakse linaluud välja; J *sis kolkitaa tapõpud'dõõkaa* siis lõugutatakse lõugutiga.

kolkkipuu ~ **kolkki-puu** J = *kolkkipuu*.

kolkkipuu Ra, hrl. pl. -*ud* Ra linalõuguti льномялка; *kolkkipuu, linaa kolkitaa* linalõuguti, (sellega) lõugutatakse linu; *sis kolkkipuull kolkitaa päissäred* välä siis lõugutiga lõugutatakse linaluud välja.

kolk/ku P, g. -*uu* (metsa)nurk, kolk, kolgas захо-лустье; *jo järvie ranta järizev i mettsä kolkku kolizõb* rl. juba järverand täriseb ja metsakolk koliseb. – Vt. ka *mettsä-*.

kolkkõin J-Tsv., g. -zõd: -zõ J nurga-, nurkmine угловой; *kolkkõim maa tükkü* nurkmine maa-tükk.

kolkušši¹ vt. *korkušši*.

kolkušši² I, g. -ii = *kolkuššiõltši*; *rohhookaa kase tämä kolkušši*, *kase lehmiä vartõd* see põhk on rohuga (segamini), see on lehmade jaoks.

kolkuššiõltši I põhk (lühikesed õled) короткая солома; *pittšä õltši i kolkuššiõltši. tožo kuvod, a pikkaraizõd kuvod, lehmiä vartõd* pikad õled ja põhk (lühikesed õled). Samuti (olid) kood, kuid väikesed, lehmade jaoks.

kolkuttaa: -kutta J-Tsv. -guttaa Lu, pr. -kutan: -kutõn J -gutun Lu, imperf. -kutin J -gutin Lu korutada; lüüa, taguda стучать(ся), по-, стучать, колотить; Lu *tšen kolgutab uhsõd* kes korutab uksele?; J *tšen le kolkutti kepika seinää* keegi korutas kepiiga vastu seinä; J *tšen siäll kolkutõp kläkkiä* kes seal lööb lokku? – Vt. ka *klgzata, kokottaa, kokuttaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolata, kolisa, kolissaa, kolottaa, kopisa*.

kolkutõlla Lu -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõlin Lu J frekv. kolksutada постучивать, поколачивать; Lu *primuzlaakaa kolkutõltii, ain kolahtaav* pindaga kolksutati, aina kolksub. – Vt. ka *kolisõlla*.

kol'lo M-Set. J-Tsv. *kol'lo* K-Ahl., g. -oo J sadula hari e. kolju лука седла; J *piä kol'loss tšiin, siiz ed lanjõ opõizõd sell'ess maalõd* hoia sadula harjast kinni, siis (sa) ei kuku hobuse seljast maha.

koll'lu K-Ahl., g. -uu = *kol'lo*; *eb õe sitä ielä kuultu, ielä kuultu, ielä nättii*: *kol'ula koliripaa, satulala saatto-päättä* (Ahl. 107) rl. ei ole seda enne kuuldud, enne kuuldud, enne nähtud: sadulakoljul tütarlaps, sadulal neiu.

kolmaiz vt. *kõlmaiz*.

kolmikannikkõ vt. *kõlmi*.

kolmkümmend vt. *kõmtšümmettä*.

kollo Ränk Kõ Lu Li Ra J (Set.), g. -oo Lu Li Ra I ikoonikarp киот; J *kolos peettii obrazoiv* ikoonikapis hoiti ikoone; J *pannaa tšüünteliäs põlõmaa koloosõd* ikoonikappi pannakse küünal põlema; J *tee koloo lampilõd puu-villõss viteli* tee ikoonilambile puuvillast taht; Lu *kolo nurkka* ikooninurk (vadja tares). – Vt. ka *ob-raas-, tšimo*-. – Vt. ka *koloinõ*.

koloda M Lu I *goloda* P Lu Li -D J-Tsv., g. *kolodaa* M Lu -daa Li -da J 1. lõimepakk, -poom (kangaspuudel) навой (ткацкий); M *letiltä nõisaz laatimaa kolodallõd* lõime(palmikust) hakatakse (lõime) pakule panema; M *kummil kangaspuilla eb õd takaa kolodaa, siz neil on*

ammaspuu kolodaa sihalla (kui) kangaspuudel ei ole taga lõimepaku, siis neil on sälkpuu lõimepaku asemel; 2. kaardipakk колода карт; I *mehed mäntševät karttii ja paavat kartit kolodaa* mehed mängivad kaarte ja panevad kaardid pakki; J *äss on kõikkas suurõp koozõri golodõz* äss on kõige suurem trump kaardipakis; Lu *karttojõd goloda ~ kartaa goloda ~ kartta koloda* kaardipakk; 3. jootmisküna водопойная колода; M *domovikka tõukkaab opõzõd kolodaa allaa* majahaldjas tõukab hobuse jootmisküna alla. – Vt. ka *ala*-, *kartta*-, *taka*-, *õttisa*-, *üle*-.

koloinõ (I), g. -zõd I = *kolo*; *koloizõd kolkka* ikooninurk (vadja tares).

kololampatka Lu lampaad лампада.

kolonurkika (J) *kolo-nurkka* Ra -k J ikooninurk (vadja tares) красный угол (божий, святой угол в водской избе); *kagrõvižko toovvaa laukpääanne kolonurkkaa, no size žlaarii oomõnikollõ annõtaa opõzõllõd* kaeravihk tuuakse laupäeval ikooninurka, noh siis floorusepäeva hommikul antakse hobusele.

koloo-varnik/ka: -k J = *kolovarnikka*.

kološša ~ gološša M, g. -aa ~ *gološaa* M = *kološši*; *saappagad õltii gološšad'd'eekaa jalgaza* saapad olid jalas kalossidega.

kološši Lu J (M) *gološši* Li, g. -ii Lu J kaloss галоша; J *kološid on rezijõizõd* kalossid on kummist; M *klejatut kološiv* liimitud (= parandatud) kalossid.

kolotika Lu (J) -k J-Tsv., g. -kaa Lu J 1. saapaliist (обувная) колодка; J *pisä kolot saappõgaa süäme* pista liist saapa sisse; J *lautoot saappõgaa kolotoikoika* riulid saapaliistudega; 2. Lu rõukpakk, rõuguline (vankri telgede peal olev puu) колодка (деталь телеги); ■ J *siä õõt kõig mennü izäs kolotkaa: mokom juumõri niku tämätsi* sa oled täiesti oma isasse (oma isa liistu järgi) läinud: niisugune joomar nagu temagi. – Vt. ka *kopula*.

kolott/aa M, pr. -aan, imperf. -iin M = *kolahuttaa*; *kolottii lavvalõd* koputas vastu lauda (lauale).

kolotulška P M Lu (J) -šk Lu J *kalatuška* K J, g. -škaa ~ -žgaa J (õövahi) lokulaud кологушка; Lu *üüllä meilä tšäüp tšülävahti läpi tšülää kolotuška tšäez, kolotuška lüüv* õösel käib meil külavaht läbi küla, lokulaud käes, lööb lokku (taob lokulauda); K *vahill õli kalatuška tšäezä, ain lei sitä kalatuškaa* (õö)vahil oli lokulaud käes, aina lõi lokku (tagus seda lokulauda); J *kalatuška õli puuss tehtii* lokulaud oli puust tehtud; J *kokkaa kolotuzgõll pääle* koksa vastu lokulauda.

kolovarnik/ka: -k J ikoonirätt ручник на кюоте. – Vt. ka *koloo-varnikka*.

koloviška vt. *galaveška*.

kolovorot/ka: -k ~ *kalavorotk* J-Tsv., g. -kaa: -ka ~ *kalavorotka* J vinnal колворот; *saap hañ kolovorotkaka* aukko lass kuhõõ tahod vindlaga saab ju lasta (= puurida) auku, kuhu tahad.

kolp/akka K M Lu (P) -õkk J-Tsv. -okka (M) -okkõ Li -ukka Lu Li -pukka M-Set. *kalpakka* I, g. -akaa P -õkaa J -okaa M Li -ukaa Lu **1.** sirmita (lapse)müts; õõmüts колпак (детский головной убор); ночной колпак; Lu *ennemäz lahzell õli kolpukka* varemalt oli lastel sirmita müts; K *naiskuumall pieb õmmõlla kolpakka* naisvader peab (lapsele) sirmita mütsi õmblema; J *isut durakõllõõ kolpõkk pähäa* pane lol-lile õõmüts pähe; **2.** ahju-, pliidikumm, suitsukumm колпак (навес над очагом); M *kolpakka on tooz tehtü kirpitsassa. kolpakka on niku katto arinaa päällä* ahjukumm on samuti tehtud tellis(t)est. Ahjukumm on nagu katus ahjuesise kohal (peal); Li *savvu meeb ahjoss kolpokkaa* suits läheb ahjust ahjukummi; Li *kolpoka* kõrvaza, *ahjoo kõrvaza pietää pitskad* ahjukummi kõrval, ahju kõrval hoitakse tikke; M *ahjoo kolpakka* ahjukumm; **3.** lambikuppel, -vari колпак (лампы), абажур; J *pühi põllü lampii kolpõkaa päält* pühi tolm lambikuplilt; Lu *lampii kolpukka* lambivari; **4.** (korstna) vari e. kate колпак (трубы); I *trubaa pääle pannass kalpakka, tehtü karrassa* korstna peale pannakse vari, plekist tehtud; **5.** M ukseleangi ülarpuu [?] притолока [?]. – Vt. ka *ahjo-*.

kolpotška Lu -atska M, g. -otška Lu -atskaa M (endisaegne vadja naise) tanu колпачок (старинный женский головной убор); Lu *naizõt peettii kolpotškaa pääzä* naised kandsid tanu peas; Lu *kolpotška õli õmmõltu, šolkkanõ il'i lõjkanõ, takann õli muna, ivusõd õltii* tehtü ku muna tanu oli õmmeldud siidist või kalevist, taga oli juuksekrunn (muna), juuksed olid keerratud krunniks. – Vt. ka *kolpuška*.

kolpotšik/lo M, g. -oo = *kolpotška*; *noorikkõilõõ pantii kolpotško pähhee* nooriku(te)le pandi tanu pähe.

kolppukka, kolpukka vt. *kolpakka*.

kolpušk/a Lu, g. -aa: -a Lu = *kolpotška*.

kolpõkk vt. *kolpakka*.

koltsk/a P, g. -aa P kopsik ковшик; *lõülü vizgat-tii koltškaakaa* leili visati kopsikuga. – Vt. ka *košikka*.

koltoiss vt. *kõlmitõ-ššõmõtta*.

kolt/šši Kett. Ränk K P M Kõ Li J (Al.) *kottši* [sic!] K-Ahl. *kõltši* Len. *kolkki* Lu, g. -šši P M

Li (puust) kapp, kibu; õllekapp, -kapp черпак, шайка; пивной жбан, пивная кружка; M *võta koltšiiakaa vettä* võta karaga vett; Ra *kolkki õli puuss, ümmerkõin, rutškaakaa* kapp oli puust, ümmargune, käepidemega; Lu *saunas pietti kolkkiije, enn saunõs pietti kõik kolkiõ* saunas kasutati kappasid, enne olid saunas puha kapad; Lu *ku pulmad õltii, siz ain kolkiikaa jagõttii olutta* kui pulmad olid, siis aina karaga jagati õlut; M *õlut koltši õli pitsääkkaa rutškaakaa* õllekapp oli pika varrega; J *olut koltši* ~ Lu *olud kolkki* õllekapp, -kann. – Vt. ka *puu-, õlut-*. – Vt. ka *koušš*¹.

kol/lu (J-Tsv.), g. -uu = *kolina*; *lahzõd, il'la, ep kol'lua* lapsed, tasa, ei (mingit) kolinat!

koluna vt. *kaluna*.

kol'utš/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J okas колючка; *raut korkuši kol'utškõt pisseved* ogaliku okkad torkavad.

kolõht/aa L, pr. -aab, imperf. -ii kolatada стукнуть; *mettsäkolkku ep kolõhta, i jarvyõ ranta eb järehtä* rl. metsakolk ei kolata ja järverand ei tärata.

kolõn/a (M), g. -aa käänak, kurv колено, изгиб, поворот; *a siiz on veel väärizikko tee, siäl on mee tää mõnõt kolõnad* aga siis on veel käänu-line tee, seal on mine tea mitmed käänakud.

kom/a¹ L Lu, g. -aa tükk, klomp; tomp, pundar ком, комок; пучок; L *villad vanozivat komõilõ* villad vanusid tompu; L *maot komann viereväd* (muinasjutust:) maod veerevad puntrana; Lu *leivää koma* jahuklomp leivas. – Vt. ka *komak-ka, komka, komma, komu, kromka*.

koma² vt. *komõa*².

kom/akaz: -õkõz Lu, g. -akkaa tüklik, tükkis, klompis комковатый; *liiva on komõkõz liiv* on tüklik. – Vt. ka *komkikaz, komkikko, komkõin*.

kom/akka Lu -okk J-Tsv., g. -akaa: -okaa J = *komka*; ■ J *vass õsõttu ma'eri, a kats han siä* kui õñ *komokkaa mennü* vast osetud riie, aga vaata sa ometi, kuidas on kokku läinud!

komandir/la Ja-Len., g. -aa = *kamand'iri*.

komassi J-Tsv. **1.** valjusti, kõvasti громко; *tšen siäll nii komassi kall'uv* kes seal nii kõvasti karjub?; **2.** ramedalt грубым голосом.

kome/etti Lu -tt J-Tsv., g. -etii Lu -tii J = *komeettitähhti*.

komeettitähhti ~ *komeetti-tähhti* Lu sabatähht, komeet комета; *ku taivazõ näüttis komeetti-tähhti, jutõltii, see tääp sõttaa* kui taevas paistis sabatähht, õeldi, (et) see ennustab sõda.

komfetti vt. *kanfetti*.

kom/ila (Lu), pr. -n Lu, imperf. -zin klohmida, lahmida, (korduvalt) lüüa дубасить; *tõin tõissa komivad* klohmivad teineteist.

komina: -n J-Tsv., g. -naa J kobin глухой стук, шорох; *kuuntõõn üüll, om mikäle komin rihee pääll* kuulan öösel: on mingi kobin (toa)lakas (toa peal).

komisa: -ssa Lu -ss J, pr. -zõn Lu J, imperf. -zin Lu J **1.** kohiseda, mühiseda; mühada; kõmiseda, mūdiseda шуметь; греметь, гудеть от топота; Lu *tuuli vuxxaab i komizõv* tuul kohiseb ja mūhiseb; Lu *meri komizõv* meri mūhab; Lu *se ku tallaav, maa kõikk komizõv* kui see astub, (siis) maa lausa mūdiseb; **2.** kobistada, kolistada шушать, шуметь; J *nee tait katit komissa latill* (need) vist kassid kolistavad laudil; **3.** impers. mūrirstada греметь (o гроне); Lu *ku nõisi jürizemää, siz juõltii: näd jo algap komissa* kui hakkas mūrirstama, siis öeldi: näe, juba hakkab mūrirstama. – Vt. ka *kolata, kolisa, kolissaa, kolisõlla, komisõlla, kopisa*.

komisi J-Tsv., g. -ii komisjon комиссия; *komissi laski kõikkinaa sõtamehee sluzbõss väl'lä* komisjon laskis sõduri väeteenistusest päris(elt) lahti.

komisu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J kohin, mūhin; kõmin; kolin шелест, шум, грохот. – Vt. ka *kolina, kolizõmin, kol'u*.

komisõlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. kõmiseda, mūriseda греметь. – Vt. ka *komisa*.

komif'eltti: -t J-Tsv., g. -tii: -ti J komitee комитет; *selv mees pääsi komif'elttii* arukas mees pääses komiteesse.

komika M Li (Lu) -kka Lu J-Must. -kõ ~ -k J-Tsv., g. -kaa M J -ka J tükk, klomp, kamp, kamakas кусок, ком, комок; J *komk jäi kurkkuu tšiin* tükk jäi kurku kinni; J *suur komk leipä tšiez* suur tükk leiba käes; Li *veri palõhtus, komkat tulla* veri hüübib, tekivad (tulevad) klombid; M *lumi on komka, a jää on pala, jääpala* lumi on (= lume kohta öeldakse) kamp, aga jää on (= jää kohta öeldakse) tükk, jäätükk; M *meil komkõita bõlõ, meil on kerkiäd maad. a kuza on savimaad, siäl on komkad* meil (mulla)kamakaid pole, meil on kerged maad. Aga kus on savimaad, seal on (savi)kamakad; Lu *õpõzõl kasvõttuvad lumi komkõd jalkojõn allõ, tširvee kamaral liivvää poiz* hobusel tekivad (kasvavad) lumekambad jalgade alla, kirvesilmaga lüüakse ära. – Vt. ka *leivää-, liiva-, lumi-, maa-, razva-, rooja-, savi-*. – Vt. ka *koma¹, komakka, komma, komu, kromka, käjkkü, käjkkü, kânttsü, kääkkerä, kääkkä, kääkkü*.

komkik/az Lu Ra -õz Lu, g. -kaa = komkikko; **1.** Lu *komkikaz leipä* (jahu)klompe sisaldav leib; Lu *javovelli võib õlla komkikaz* jahukõrt võib olla klimpis (klompis); **2.** Lu *sarka on*

komkikas, piäb uutõõ äessää põllusilil on pankas, peab uuesti äestama; **3.** Lu.

komkik/ko Lu J-Tsv., g. -oo **1.** tüklik, tükkis, klompis комковатый, неровный; Lu *komkiko saab õlla, mikä on heeno, mikä õllaa heenot palad* tükkis saab olla (see aine), mis on peen(eteraline), mis on väikeste tükkidena (= millest on tekkinud väikesed tükid); **2.** pankas, panklik комковатый; Lu *liiva on komõkõz, a lumi on komuz, komkikko* liiv on tüklik, aga lumi on pankas, panklik; **3.** mätaline, mätilik, ebatasane кочковатый; Lu *eb õõ tasainõ maa, komkikko on, kehno liivvää einää* ei ole tasane maa, on mätilik, halb heina niita; Lu *komkikko niittü* mätilik niit. – Vt. ka *komakaz, komkikaz, komkõin, kompakaz*.

komkka, komkõ vt. *komka*.

komkõin J-Tsv., g. -zõõ = komakaz.

kom/ma: -m J-Tsv., g. -maa klomp, kamakas; (lume)ball; ком, комок; снежок; *lahzõt pelata lumi kommiill* lapsed mängivad lumepallidega (= loobivad üksteist lumepallidega). – Vt. ka *koma¹, komakka, komka, komu, kromka*.

kommata [?] (K-Ahl.): *õpo kommab koominaza* (Ahl. 107) rl. hobune tallab pahmast rehelaluses.

kommi Lu, g. -ii Lu tuba, kamber; kajut; pani-paik; koht, ruum komnata; каюта; складочное помещение; место, помещение; *rihez on kommi, müü õõmma kommiz* majas on tuba, me oleme toas; *kliirossi on tšerikkoz, eri kommi, kuza pappi piäp sluužbaa* altariesine on kirikus, eraldi koht (= platvorm), kus preester peab jumalateenistust; Lu *õlimma kõik ühes kommiz* olime kõik ühes kajutis; *esi kommi* eeskamber; *taka kommi* tagakamber. – Vt. ka *esi-, taka-*.

kommunista vt. *kamunista*.

komn/atka: -õtk J-Tsv., g. -atkaa: -õtkaa J toake, väike tuba комнатка.

komnat/ta (Ja-Len. I), g. -aa = komnatti.

komn/atti L P M Lu J I (K R) -õtti J (Lu), g. -atii P Lu -õtii J tuba komnata; Lu *vyõrait õli komnatti täüenä* külalisi oli tuba täis; Lu *kahs komnattia on rihez* majas on kaks tuba; ■ I *miä meñni tällee komnattii* ma asusin (läksin) tema juurde korterisse.

komokk vt. *komakka*.

komp/akaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J künklik, kühmlük, ebatasane бугристый, холмистый, неровный; *kaa mi kompõkõs tropp* näe, milline kühmlük rada. – Vt. ka *krompikko, kromppilikko, krompõlikko*.

kompassi (Li) -õssi J-Tsv. *kump/assi* ~ -asi Lu -õssi (J-Tsv.), g. *komp/assii: -õsii J kump/assii* Lu -õsii J kompass компас; Lu *kumpassia* õj

kuivia i pirtuu omia kompassse on kuivi ja piiritusega (piirituse omi); Lu *kumpasii tuulõd* kompassi rumbid (ilmakaarte tähistajad). – Vt. ka *kumpaz*.

kompassua Lu Li (J-Must.) -õssua J, pr. -*asun* Lu Li -*õsun* J, imperf. -*assuzin* Lu -*õssuzin* J komistada спотыкаться, -кнуться; Lu *ai ku miä kompassuzin, tšul' ko päätä en lõhkõnnu* oi kuidas ma komistasin, peaaegu oleksin pea lõhki lõõnud; J *harkkaa üli tšünnüse – elä kompõsu astu üle künnise – ära komista!*; J *kui nämäd, need' jeegõrin, tamppu näit tääs, kui nämä õltii kompõssunnu tšiviisee* kuidas nad, need kütid, pagan neid teab, kuidas nad olid kivide otsa komistanud; Lu *õpõn nelläl jalkaa kompasub, a inemin jo sõnalta* vs. hobune komistab neljal jalal, aga inimene juba sõnalt (= sõnaga). – Vt. ka *kompasõlla, kompissua, kopissua*¹.

kompassuz: -*õsuz* J-Tsv., g. -*asuhsõd*: -*õsusõ* J komistus спотыкание; *kaa mi kompõkõs tropp: mi harkkamuz, see kompõsuz näe, milline kühmlik rada:* nagu samm, nii komistus (= igal sammul komistus).

kompassõlla: -*õsõll* J-Tsv., pr. -*assõlõn*: -*õsõdõn* J, imperf. -*assõlin*: -*õssõlin* J frekv. komistada спотыкаться; *vai siä t kehta tallõt, ku jõka minutti kompõssõdõd* kas sa ei jaksa käia, et iga minut komistad? – Vt. ka *kompassua, kompissua, kopissua*¹.

kompis/sua Lu, pr. -*un* Lu, imperf. -*suzin* Lu = *kompassua*.

komppa vt. *rojo*-.

komppia J, pr. -*in*, imperf. -*pizin* kõmpida, sammuda шаг/ать, -нуть, ступ/ать, -ить; *vello kompi kožzoo teellee* rl. vend kõmpis kosjateele.

kompõ- vt. *kompa*-.

komzõli J-Tsv., g. -*ii* fig. imelik, kummaline rõivas камзол (у воды: одежда, вызывающая удивление); *komzõlissi vad'dõlaizõd kutsuta sõppa, kump om migässnibuit poolta muuder k-ks* nimetavad vadjalased rõivast, mis om millepipolest imelik.

kom/lu Lu, g. -*uu* Lu tükk, klomp, kamakas, pank; (lume)pall кусок, ком, комок; снежок; *mill õli tšäes suur komu leipää* mul oli käes suur tükk leiba; *liiva komu* liivaklomp; *maa komu* mullakamak; *suukkuri komu* suhkrukamak (suurem tükk suhkrupeast); *jää komu* jääpank; *lahzõd annõtaa lumi kommuja tõinõ tõizõl* lapsed pilluvad üksteisele (= üksteise pihta) lumepalle. – Vt. ka *lumi*-. – Vt. ka *koma*¹, *komakka*, *komka*, *komma*, *kromka*, *käykki*, *käykki*, *käntt-sü*, *kääkkerä*, *kääkkä*, *kääkkü*.

komulza: -z Lu adv. pankas, kankus в комках,

комками; *savi on komuz, i maa on komuz savi* on pankas, ja muld on pankas; *liiva on komõkõz, a lumi on komuz* liiv on tüklik, aga lumi on pankas.

kom/õa: -*mia* J, g. -*õa* tore прекрасный; *nütt on nõissu noori mettsä, kazvonnu kommiat koi-vut* rl. nüüd on tõusnud noor mets, kasvanud toredad kased.

kom/õa: -*mõa* J-Must. -*mia* Lu -*a* Lu J-Tsv., g. -*õa* **1.** vali, kõva, kõmisev громкий, гремучий; J *tšen nii komall äänell idgõv* kes nii valju häälega nutab?; Lu *kommi ääni* kõmisev hää; **2.** J-Must. kare, rāme; jāme (hääle kohta) грубый; низкий (о голосе).

konla J-Tsv., g. -*aa* (orig.: кон).

konatti vt. *kanatti*.

konattirihma M jāme kõis, tross канат.

kondrabantti Lu J-Tsv. *kandrabantti* Lu *kont-robantti* Kõ-Len., g. -*ii* J *kandrabantii* Lu salakaup; salakaubavedu контрабанда; J *meile pal'lo kondrabanttia tooti talvõl soomõss* meile toodi talvel Soomest palju salakaupa; Kõ *tšäizimmä viipuris, sooloi väitimmä, kont-robantti* käisime Viiburis, vedasime soola, (see oli) salakaup; Lu *kandrabantii vetäjäv* salakaubavedajad; Lu *kandrabantii aikana* salakaubaveo ajal.

konduktorla M , g. -*aa* konduktor кондуктор; *täm aftobusis teep konduktora* ta on autobussis konduktor(iks).

konduktori ~ -htõri J-Tsv. -*htori* Lu, g. -*ktorii* J = *konduktora*; J *konduktori isutti ühe sõitija maalõd:* *täll ebõllu bileettiä* konduktor tõstis ühe sõitja maha: tal polnud piletit.

konelik/ko M, g. -*oo* vaimukas, teravmeelne; kõneosav остроумный; красноречивый; *aivo konelikko inehmin, ümpär tätä ep tahota nag-raa: kõik vatsaa katkaad* väga teravmeelne inimene, tema lähedal (tema ümber) ei taheta naerda: naerad puha kõhu lõhki.

koñešno vt. *kañe-šno*.

koneva vt. *kañiva*.

kongot/taa Lu Li (Ra J), pr. -*an* Lu Li Ra J, imperf. -*in* pahandada, tõrelda; kiruda; toriseda бранить; ругать; брюзжать; Lu *nii on vira-too: aina vaa izze enell ain kongotav* (ta) on nii pahir (inimene): aina vaid kirub omaette; Li *mitä siä siäl ain kongotad* mis sa seal aina torised?

konjak/ka (Lu) *koñjõkk* J-Tsv., g. -*aa:* *koñjõkaa* J konjak коньяк; Lu *miä õsin puteli konjakkaa* ma ostsin pudeli konjakit.

konjak/ki Lu, g. -*ii* = *konjakka*.

konjuriuku Ränk (katuse) harjaruu, -latt конь, верхний брус на кровле.

konka: -k J-Tsv., g. -kaa J hoburaudtee конка; *petteris sai liukua konkõll* Peterburis sai sõita hoburaudteel.

kojku J-Tsv., g. -uu J metallvarras металл-чeskяя спица; *veti tõiss kojku seltšää löi teisele* (teist) metallvardaga selga.

kojkurs/si J-Tsv., g. -ii J konkurss konkurc.

konna Kett. K L P M Kõ S Lu Li Ra J I Kr (Ku) *kõnna* M-Set., g. -aa Kett. K P M Lu Li Ra J I konn лягушка; Lu *tševvääs ku näet konnaa veez, siz elo meeb üvassi* kui kevadel näed konna vees, siis läheb elu hästi; Lu *konnad vees krookõvad* konnad krooksuvad vees; P *konnad laulavad* konnad krooksuvad; Lu *nõd'd'at tulõvat sitä viittä suurõnn konna-na nõiad* tulevad sedaviisi suure konna; L *roholiin konna* roheline konn; I *rääboi konna kärnkonn*; Lu *kärnä konna on mussa mokoma kärnkonn* on niisugune must; Lu *konna* (~ *konnaa*) *kutu aika* konna(de) kudemisaeg; Lu Ra *konnaa kutu* ~ Lu Li *konnaa kuru* ~ K *konnaa kultsu* ~ M *konnaa kultšu* ~ P *konnaa kultsu* ~ P M *konnaa kul'ttsu* ~ Lu *konnaa kiiseli* ~ I *konnaa võrkkõ* konnakudu; Lu *konnaa mutukõz* (konna) kules; M Li *konnaa poika* konnapoeg, kules; ■ M *konnaa obahka* konnatatikas [?]; Lu *se on konna suuri* see on tohutu suur. – Vt. ka *karssa-*, *karsta*, *kärnä-*. – Vt. ka *kunno*.

konnaagriba Lu = *konnagriba*.

konnaa-gulttsu Kõ = *konnakultšu*.

konnaa-karppi K-Ahl. = *konnakarppi*.

konnagriba Lu (mingi mürgine seen вид ядовитых грибов); *konnagribad, neitä ep saa süüvvä* k-d, neid ei tohi süüa. – Vt. ka *konnaagriba*.

konnakarppi P konnakarp, jõe-, merikarp раковина, лягушина. – Vt. ka *konnaa-karppi*, *konnikkõin*, *kunnoo-karppi*.

konnakiiseli Lu = *konnakultšu*.

konnakultšu Kõ konna kudu лягушечья икра, клёк. – Vt. ka *konnaa-gulttsu*, *konnakutu*, *konnavõrkkõ*.

konnakuru Lu = *konnakultšu*.

konnakutu Lu Ra = *konnakultšu*.

konnalehto M pehme leht (kasel) мягкий (берёзовый) лист; *kazgõlla õllaz lippõat konna-lehov* (mõnel) kasel on libedad pehmed lehed (= selle kase oksad ei kõlba saunavihaks).

konnaopika Lu konnapoeg, kules головастик, лягушонок.

konnavõrkkõ I = *konnakultšu*.

konnikkõin M Lu, g. -zõõ Lu 1. fig. konnake, konnapoeg (lapse hellitusnimi) головастик, лягушонок (ласкательное название ребёнка); Lu *lahzõd õllaa niku konnikkõizõd*,

pellaavad ain lapsed on nagu konnakesed, aina hullavad; Lu Li *ah siä konnikkõin* ah sa, konnapoeg!; 2. M konnakarp, jõe-, merikarp ракушка, раковина. – Vt. ka *konnakarppi*.

kunno J -n J-Tsv., g. -noo J = *konna*; *tševvälle konno elonõv* kevadel konn elustub; J *klimakõz niku konno* limane nagu konn; J *kurikkpää-ma'ulaisiiss viimite tulla suurõt konnoD* kullestest tulevad viimaks suured konnad; *kunnoo kutu* konna kudu; *kunnoo karppi* konnakarp. – Vt. ka *kärn-*.

kunnoo-karppi J = *konnakarppi*.

koñlo Lu J-Tsv., g. -oo tolván, puupea, tainapea; hädavares; adj. loll, totter болван, балда; горемыка; глупый, душой; J *miltäntsi tüü eb laadiu mukkaa, niku koñoll* mingi töö ei laabu (ei lähe korda), nagu tainapeal; J *kanni mokoma koñoa maailmõz veel eb õllu* niisugust tolvánit ei ole maailmas veel olnud; Lu *õõd vohma niku koño* oled loll nagu tolván; Lu *ah siä koño* ah sina, hädavares!; J *koño pojo* totter poiss.

koñokka: -okk J-Tsv. -ukka Lu, hrl. pl. -okad: -okõõ J uisk, uisud конёк, коньки; Lu *koñukkojõõkaa tšävvää l'uukumaz* uiskudega käiakse uisutamas; J *poikõizõd liuguta koñokkoill* poisikesed uisutavad (lasevad uiskudel liugu).

konopaittaa (Lu) -oittaa Lu -oitta J-Tsv., pr. -aitan Lu -oitõn J, imperf. -aitin: -oitin J tihtida, (kinni) toppida конопатить, за-; Lu *puu alusõt piep konopoitaa* (puust) purjelaevad tuleb tihtida; J *konopoit takukaa vene tih* paat takuga; J *akunõt piäp talvõssi konopoitaa* akna(vahe)D tuleb talveks (kinni) toppida.

konopaitka: -tk J-Tsv., g. -tkaa ~ -dga J tõrva-, tihtimistakud конопатка.

konopatšikka Lu -tšikk J-Tsv., g. -šikka: -tšikka J tihtija конопатчик; Lu *konopatšikka konopaitab alusii* tihtija tihib purjelaevu.

konosament/ti Lu, g. -ii Lu konosement, lastikiri коносамент; *konosamenttiš tširjotõtaa, milläin onõ lasti, kui pal'õ onõ lastia, kuss on laitattu lasti, kuhõd meeb lasti* lastikirjas kirjutatakse, milline on last, kui palju on lasti, kust on saadetud last, kuhu läheb last.

konovalla K-Ahl. Lu Ra J-Tsv., g. -aa Lu -a J kohitseja коновал; Lu *kullia naitõttii paikalazõd inemized, paikalaizõd konovalad* kultu kohitsesid kohalikud inimesed, kohalikud kohitsejad; Lu *konovalad õltii, kutsuttii veel sigaa naittajad* olid kohitsejad, (neid) kutsuti veel seakohitsejad.

kons vt. *kõõz*.

konsaa vt. *kõnsaa*.

konsaakk/i: -i Ku (ei) kunagi, iialgi никогда;

para .. pani rihee palamaa, d'i enepää ep konsaakki tullub kratt .. pani rehe põlema ega tulnud enam kunagi.

konsikka Lu-Must. J-Must. = *konsaakki*; Lu *liigub ja kiigub ja maalõ ei lajkõa konsikka?* – *Savvu* (Must. 160) mõist. liigub ja kiigub ja maha ei lange kunagi? – Suits.

konsti M Lu Li, g. -ii M 1. temp, vigur; mustkunst; nõidus шутка; фокус; колдовство; Lu *tämä ain ommaa konstia piäv* tema teeb aina oma tempe; Li *katkoob õmije konstijekaa* teeb oma tempe; Lu *näd õli konsti* näe, oli (selline) mustkunst; M *mill enell õli mokoma konsti siggaakaa* mul endal oli niisugune nõidus seaga; 2. asi, lugu дело, история; M *se õli koko konsti* see oli kogu lugu; Lu *mikä uuz juttu ilmaub, niku eri-omain konsti, niku uuz meno* mingi uus jutt ilmub, nagu eriline lugu, nagu uus asi.

konstitutsi J-Tsv., g. -sii J konstitutsioon конституция.

konsula: -l J-Tsv., g. -laa J konsul консул.

kontrahti ~ -kt J-Tsv., g. -htii ~ -ktii J leping контракт; *podrätšikk tetši kontraktii kõlmõ tsüiläka* podrätšik (= tööettevõtja) tegi lepingu kolme külaga.

kontrobantti vt. *kondrabantti*.

kontrolli: -l J-Tsv., g. -l'ii J kontroll контроль.

kontroolri: -r J-Tsv., g. -rii J kontrolör контролёр.

kontti Lu, hrl. pl. -id Lu tühi jutt, keelepeks, вздор, пустые толки, сплетня; *tämä kannap konttia sinne tänne* ta levitab kõikjal (sinna-tänna) tühja juttu; *kontit toovvaa, kehnot kontid* pektakse keelt; *enne ku poika kosi tüttö, siis tootii kehnojõ sõnijõ, jutõltii, što tüttö vai poika, kantõgaa konttijõ* (kosimisega seotud rahvakombestikust:) varemalt, kui poiss kosis tüdrukku, siis pekti keelt, öeldi, et tüdruk või poiss, levitage tühja juttu!

kontti/ssa Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu hulkuda, lonkida бродить, разгуливать, шататься без дела; *tämä piäv ain kontti/ssa* ta peab aina hulkuma; *konttiip siäl etees-takaaz* longib seal edasi-tagasi.

konttori Lu -uri Lu J Ku -õri M, g. -orii Lu -urii Lu J -õrii M kontor контора; Lu *kontturiz õllaa azza tsäüütjäd* kontoris on asjaajajad; Lu *laiva mahsi lootsi mahzud lootsi konttorii* laev maksis lootsimaksud lootsikontoris; Lu *volostii kontturi* ~ M *valasnoi konttõri* vallamaja; Lu *kontturii golova* kontoriülem. – Vt. ka *lootsi-*, *pošti-*.

koñu/ħa K Kõ -ha I *koñuha* (J), g. -ħaa Kõ 1. tallimees конюх; I *meni koñuñõisõd, siäll*

kahs koñuhaa läks talli, seal (oli) kaks tallimeest; K *õlin kolħozaa koñuħann* olin kolhoo-si tallimeheks; 2. hobusekarjus табунщик; I *koñuha kaitsab opõzia* hobusekarjus karjatab (õitsil) hobuseid. – Vt. ka *koñuñikka*.

koñukka vt. *koñokka*.

koñuñ/la M, g. -aa = *koñuñyi*.

koñuñ/ni P-Len., g. -ii = *koñuñyi*.

koñuñnik/ka Lu Li Ra -kõ Lu, g. -aa 1. hobusekarjus табунщик; Lu *koñuñikka tsäüüb dabunaz* hobusekarjus käib hobusekarjas; Li *ku meil koñuñikka palkõttii i paastõri toos palkõttii, siz maarjaassaa tsäüüti koñuñikka i paastõri üüttää i päivittää* kui meil hobusekarjus palgati ja abikarjus ka palgati, siis maarjapäevani käisid hobusekarjus ja abikarjus õõsiti ja päeviti (hobusekarjas); 2. tallimees конюх; Lu *i vod näjjeekaa õli joutunnu õpõzõd harijõ, niku koñuñnikkõ* ja näe, nendega oli (kokku) sattunud hobusepuhastaja, nagu tallimees. – Vt. ka *koñuħa*.

koñuñnoi Lu (V J I), g. -i = *koñuñyi*; V *opozõt pantii koñuñnoisõd* hobused pandi talli; J *tamm irnup koñuñnoiz* mära hirnub tallis.

koñuñ/ni (Kõ) -õi I, g. -yi Kõ (hobuse)tall конюшня; I *meev veetak [= võtak] koñuñõissa saamõi süssammikko ori* mine võta tallist kõige kurjem täkk; I *tüütä tetši üü päiväkaa koñuñõizaa* dõd ja päevad tõõtas (hobuse)tallis. – Vt. ka *koñuñna*, *koñuñni*, *koñuñnoi*.

koaluz M majapidamine хозяйство; *kase on kõik tämmää koaluz* see on kõik tema majapidamine.

koofi vt. *kofi*.

kooh/tua Li, pr. -ub Li, imperf. -tu = *koohua*; *meri jo alki koohtua* meri hakkas juba vahutama.

kooh/u Lu, g. -uu merevaht, vahuline морская пена, пенистая волна, барашки; *meri tsäüüp koohunaa* meri on vahu(laine)s; *koohu lainõ* vahuline.

koohu/a Lu, pr. -v Lu, imperf. -zi Lu kobrutada, vahutada пениться; *meri koohuv* meri vahutab; *ranta koohup ku lainõd lüüväd rantaa* rand vahutab, kui lained lõõvad randa. – Vt. ka *koohtua*, *koohussa*.

koohu-lainõ Lu vahuline пенистая волна; *kõrkaad lainõd, koohu-lainõd* kõrged lained, vahulained.

koohul/ssa Lu, pr. -v Lu, imperf. -zi Lu = *koohua*.

koo-kattsoja: -õ J-Tsv. koduhoidja домовница.

kook/ka Ränk Lu Li J-Must. I Kl-Set., g. -aa Li konks, kartulikonks мотыга; I *kookalla särgii*

kañneita glõðzoo konksuga purustan neid mul-lakamakaaid; Li *munnaa kaivõtaa kookaakaa* kartuleid võetakse (kartuli)konksuga; Li *muna kookka* kartulikonks. – Vt. ka *muna-*. – Vt. ka *kokka*.

kookkavõõraz: -s J-Must. kutsumata külaline, kontvõõras незванный гость.

kookõrli J-Tsv., g. -ii (laeva) painati e. roie kokora, книс.

kooleyk/i Ra, g. -ii (samast riidest pööratud) palistus рубец (шов с загибом); *jupkal on kooleyki, siit samass on väänetti kooleyki* see-likul on palistus, siitsamast on pööratud palistus.

koolija M Li -ja M, g. -ijaa M Li -jaa M = *koollu*; Li *ku koira ulvov, nenä maaz, se tääp koolijaa* kui koer ulub, nina maas, (siis) see ennustab surma (surnut).

koolijasõvad: *koolja-sõvad* ~ *kooljassõvad* M surirõivad погребальная одежда.

koolijud: *kuolijud* (L) dem. surnu, kadunu(ke) покойни(че)к, усопший; *kuolijuoni, vaalijuoni, lazzõttako urvottamaa* (urvitamislaulust:) mu kadunu(ke), mu sünnitaja(ke), kas lasete urvitama? – Vt. ka *koollu*.

koolla Kett. K P M Kõ S Lu Li J (L Ra Ku) *kuolla* K Po (Al. L P V Kr) *kùolla* Po -l J-Tsv. -lag I, pr. -õn Kett. K M Kõ S Lu Li Ra J *kuolõn* K L P *kùolõn* Po -õõn M -en K-Ahl. Ku *kuolen* Kr, imperf. -in K M Kõ Lu Li J -iin K Kõ *kuoli/n* K V -in K P *kùolin* Po *kuulin* Lu surra умирать, умереть; S *kui koolõb, sis pannaz ðlkõijee päälee* kui (inimene) sureb, siis pannakse (ta) õlgede peale; Lu *mõnikkaat kool-laa varraa mõned surevad vara* (= noorelt); Lu *üväd inemized on koollu, a kehnd on jäätü* kk. head inimesed on surnud, aga halvad on jäänud; I *tämä tsu'ep koollug* ta oleks peaaegu surnud; I *põõrtüüd sihessaag rõhga, jaksad i koollag* oled niivõrd tugevasti vingumürgistuses, võid surragi; I *siä õõd elokaz il'i koollug* oled sa elus või surnud?; I *viisi lassa on eloz, a viisi koolluud* viis last on elus, aga viis on surnud; J *emä kooli kooluissi* rl. ema suri ära; J *rañkõssi koolõma* rasket surma (raskelt) surema.

koollu Len. K M Li J (Kett. R-Lõn. Kõ-Len. Ja-Al. vdj I I Ku) *kuollu* L P *kùollu* Po -u Set. Ra (Lu J) -luD Lu J-Tsv. I *kuollud* P, g. -luu K M Lu vdjI *kuolluu* L *kùolluu* Po -lõD Lu J -lõ ~ -õD Lu Ra -lee Ku surnu покойник, мертвец; Lu *kool-lut panna rohi-puõõd* surnu pannakse kirstu; P *kuollutta idgõttii vad'd'assi i venäissi* surnut itketi vadja keeli ja vene keeli; L *raadunittsann pominoitõttii koolluita* surnutepühal mälestati

(kalmude juures) surnuid; M *päivüt paisab, a vihmaa saitaav: tsülpeevät koolluud* kk. päike paistab, aga vihma sajab: surnud vihtlevad; K *emm õõ koollutta kotoa, katonutta kartanoa* (Al. 49) rl. ei (me) ole (pärit) surnud majast, kadunud talust; J *emä kooli kooluissi* rl. ema suri ära; Ra *kui pominoitõttii, mainittii koolõõ nimie* kui mälestati, (siis) mainiti surnu nime; Ra *koollõ avvõll on rissi* surnu haul on rist; J *koollõõ luud* surnu luud; J *koollõõ hursti* surilina; J *koollõõ sõvad* surirüüded; Lu *nenää õtts ku tsihgub, siiz tääb koolluu viistiä* kui ninaots sügeleb, siis (see) ennustab surmasõnumit. – Vt. ka *koolija, koolijud*.

koollu-aõkkuri ~ koolu-aõkkuri Lu surnud ankur (eriline vindiga ankur) мёртвый якорь; *koolu-aõkkuri, tämä tuõb vrod'e vinttovo-i, se merree jääb* surnud ankur, see on nagu vint, see jääb merre.

koolot'aa Li, pr. -an, imperf. -in = *koolõttaa*;

miä koolotin õmaa taataa ma suretasin oma isa.

kooltaav Lu: *merz mikälee kooltaav* mereveel on just nagu rasvakiht peal.

kooluviisti (Lu) surmasõnum *vest* о смерти; *nenää õttsa ku tsihgub, siiz tääp kooluviistiä* kui ninaots sügeleb, siis (see) ennustab surmasõnumit.

koolõma Lu Li Ra J *kuolõma* P -m Ra *Күо́лема* Pal., g. -maa Lu surm смерть; Lu *koolõmaa ep tää, se eb õõ omaa voli* surma (ette) ei tea, see ei ole oma teha (oma voli); Li *enne koolõ-maa jo näütäb unõz* enne surma juba ennustab (näitab) unes; Lu *koolõma päivässaa piäp siitä viisii ellää* surmapäevani tuleb sedaviisi elada; Lu *nagri koolõmaassaa* naeris enese lõhki (surnuks); ■ *Ra siäl on kanaa koolõmaa täänä* seal on (jõesäng) varsakapju täis; J *kanaa koolõmõD* varsakabjad.

koolõmiin: *kuolõmiin* P -n Lu, g. -izõõ = *koolõ-maa*; Lu *ättšinän koolõmin tuli* tuli äkksurm (äkiline surm); Lu *enne koolõmiss* enne surma.

koolõmiizõllaa K adv. suremas *prü* смерти (быть); K *staruõa on koolõmiizõllaa* vanaeit on suremas.

koolõmiziilla: -l J = *koolõmiizõllaa*; *jo oñ koolõmiziill, slaaboissi pajataav* (ta) on juba suremas, räägib nõrgalt.

koolõpäivä Ra surmapäev *день* смерти.

koolõskõlla: -llag (I), pr. -lõn, imperf. -lin frekv. surra, olla surmavaevas *лежать* *prü* смерти; a *tõizõD naizikõD vaattõvad akkunaa. vaattõvad akkunaa, kui tämä koolõskõõb* aga teised naised vaatasid aknast. Vaatasid aknast, kuidas tema on surmavaevas.

koolõl/taa: -ta Ra J-Tsv. *kuolõltaa* (Po), pr. -an: -õn J, imperf. -in Ra J suretada, surija eest hoolitseda ухаживать за умирающим; J *kazell tšessä koolõtin izää ja emää* sel suvel suretasin (oma) isa ja ema. – Vt. ka *koolotta*.

koolõttši Ra: *seredann õli ämmää koolõttši päivi* kolmapäeval oli vanaema surmapäev.

koolõv/a Lu, g. -aa surija умирающий; *niko koolõva, a izz ep koolõ* nagu surija, aga ise (ometi) ei sure.

koomi/na Kett. Ränk K M S Lu Li J I (R) *kuomina* (K L P) *kuomena* (L) -n J-Tsv., g. -naa M Lu J I *kuominaa* P rehealune, rehala гумно; Li *riiga on, kuhõõ ahõtaa vihgod, a koominas tapõtaa primuzlõjeekaa vihkoja rehi* (rehetuba) on, kuhu ahetakse vihud, aga rehealuses peksitakse kootidega (vilja)vihke; M *koominaza õli savvinõ silta i riigaa süämmezä mokom sama* rehealuses oli savist põrand ja rehetoas oli samasugune; K *vanad mehet koominoit ize paniva* endisaegsed mehed ehitasid ise rehealuseid; J *koominõz linoi raputõlla* rehealuses ropsitakse linu; M *õzravihgot pantii riigaa koominaasõõ mahhaa* odravihud pandi rehealusesse maha; I *lina koominaa seinää vassoo pannassõ kuivamaa* lina pannakse rehealuse seinä vastu kuivama; J *koomina* (~ *koomin* ~ *koomim*) *maa* rehealuse põrand; M *koominaa maa* rehealune; M *linad väittääs koominaa mahhaa* linad veetakse rehealusesse (maha).

koominamaa M Lu (I-Ränk) *koominmaa* ~ *koomimmaa* M *koomimaa* ~ *koomi-maa* J 1. rehealune, rehala гумно; J *koomimaa, kuza kõikõllaissa xlaamua* rehealune (on), kus on igasugust kolu; J *anti nurkaa nurmi-maata, tõizõõ kolkaa koomi-maata* rl. andis nurga nurmemaad, teise nurga rehealuse põrandat; 2. rehealuse põrand ток на гумне; M *koominaza on koominmaa* ~ *koomimmaa* rehealuses on rehealuse põrand; M *koomimmaa i riigamaa, savvima* õli rehealuse põrand ja rehe(toa)põrand, savipõrand oli; 3. I-Ränk rehealuse põrandatais pekstavat vilja (ühnes korras pekstav vili rehealuse põrandal) снопы, обмолачиваемые в один расстил.

koominaa-maa Li rehealuse põrand ток на гумне; *meemä tänävä räimimää riigaa-maata il'i koominaa-maata; tehñhää paalikad i paalikkojeekaa räimitää* läheme täna rehe(toa) põrandat või rehealuse põrandat (siledaks) tampima: tehakse nuiad ja nuiadega tambitakse.

koonalla vt. *alla*².

koon/o K-Ahl. M J-Tsv., g. -oo J 1. koon, lõuad; suu морда; pot; M *koiraa koono, i lehmäll on*

*koono i opõzõll on toozõ koono, a iñehmizell on näkö koera koon, ja lehmal on koon ja hobusel on ka koon, aga inimesel on nägu (= lõug); M oottõõ, ku annan sillõõ koonoa mõõ oota, kui annan sulle vastu lõugu!; M mitä siä piän koonoa avõõ mis sa hoiad suud lahti; J piä koonoas tšiin ole vait! (pea oma suu kinni!); 2. ila, lima слюна, слизь; J *koono venup suuss* (lehmell) ila venib suust (lehmäl); J *elä valuttõõ koonoaz ära lase oma ilal tilkuda*. – Vt. ka *avõ-*. – Vt. ka *koonu, kulttsu*.*

koont/ala Kett. K-Ahl. K-AI. M Lu J I (U Kõ) *kuontala* L (K) -õla Lu Li -õlõ Lu J (Li) -õl J-Tsv., g. -alaa Lu -õlaa Lu J 1. koonal кудель; I *linat koontalalõõ tšääriv* linad keerad koonlaks; J *riput koontõl vokii lappaa* riputa koonal voki koonlalaua külge; L *täll õli kuontalaakaa tšedräpuu kainaloza* tal oli koonlaga kedervars kaenlas; M *villa on üvvii kraapittu, sirkõa koontala* vill on hästi kraasitud, lahe koonal; J *lina koontõlõss tšedretä niittii* linakoonlast kedratakse niiti; J *koontalaa põhjõ* koonla põhi e. lõpp; J *koontõl laut* koonlalaud (vokil); 2. takk пакля, вычески; Lu *linaa ku häglätää, häglämizessä jääp koontõlõ, koontõlõssa tšed-rätää sorraata niittii* kui lina soetakse, jääb sugemisest takk, takust kedratakse jämedat lõnga; M *esimeizess tšedrätäs süämmez, sis koontalad kõigepealt kedratakse kõige paremad linad, siis takud; Kõ koontaloissa teen kehnojaa kangassa, a süämmeizsä kuon üvvää kangassa* takkudest teen viletsamat kangast, aga kõige parematest linadest koon head kangast; ■ K *eelmuinaa tšäüsi nuorikkõ näteliss kahõss dali kõlmõssi, lazzõttii kotoo kuontaloilõõ, a nüü eik õlõ siä müodaa enäpi* (Al. 43) ennevanasti läks (käis) noorik kaheks või kolmeks nädalaks (vanematekoju), lasti koju ketrama, aga (ega) nüüd ei ole enam seda kommet. – Vt. ka *päälis-*, *süämes-*, *tappur-*. – Vt. ka *koontalo*.

koontala-kangaz M takune lõuend пакляный холст; *postofa se õli koontala-kangassa* (sär-gi) jätk, see oli takusest lõuendist.

koontallo V Lu Li *kuontalo* (L), g. -oo Lu = *koontala*; Li *ku lina tapõtaa ja viotaa, päis-säreD viotaa pois, sis tehñhää koontalo* kui lina kolgitakse ja ropsitakse, linaluud ropsitakse ära, siis tehakse koonal; 2. Lu *koontaloissa tehñhää jalkrätēD* takkudest tehakse (= kootakse) jalarätid. – Vt. ka *lina-*, *tappura-*.

koontõl, koontõla, koontõlõ vt. *koontala*.

koon/u K Lu, g. -uu ila, lima слюна, слизь, сопли; Lu *lehmää koonu, mikä nenäss vai suuss valub* lehma ila, mis ninast või suust tilgub. – Vt. ka *koono, kulttsu*.

koonuha vt. *ко́нуха*.

koop/ata: -õta (J) -õt J-Tsv., pr. -paan J, imperf. -pazin: -põzin J **1.** maasse kaevata, (ilma kirikliku matusetä, väljapoole kalmistut) matta за-капывать, закопать; хоронить, по- (без церкви, вне кладбища); *tammizikko õli, mokomain maakõht õli* no siis sinne avvõttii, tšen pani enelee paglaa kaglaa. siis sinne tammizikkoo koopõttii. vettee upponõd pantii sinne tammik oli, niisugune maakoht oli. No siis sinna maeti (neid), kes pani(d) endale kõie kaela (= maeti poonuid). Siis sinna tammikusse maeti. Vette uppunud pandi (= maeti ka) sinna; **2.** (kartuleid) auku v. koopasse panna укладывать, уложить (картофель) в яму; *koopõõzimm taamunat koopraa* panime kartulid koopasse.

koop-poika: -k J-Tsv. = *kotopoika*.

koop/ra Ränk M Kõ S Lu Li Ra J -põ Lu -p J-Tsv. *Kyonna* Pal.₁, g. -aa M S Lu J **1.** (kartuli)koobas; kelder (картофельная) яма; погреб; S *omenat kaivõttii i pantii koopraa* kartulid võeti üles ja pandi koopasse; M *koopraa on kujall, koopraa suu kattaaz õlkõjõõdkaa* (kartuli)koobas on õues, koopa suu kaetakse õlgedega; Kõ *omõnad kooppara, omõna od'duv tševväässi kooppara* kartulid (on) koopas, kartul säilib koopas kevadeni; Lu *miä tein enelee rihee sillan allõ koopraa* ma tegin endale toa põranda alla keldri; M *omenoo koopra* kartulikelder; **2.** haud могила; J *koorijaizõd koopra pääl*ee rl. emakese haua peale. – Vt. ka *maamun-, omena-*.

koori Kett. K P M S Lu Li Ra J (Kõ-Len. I) *kuori* P Po Ko *Kyori* Pal.₂ *Kyori* K-reg.₂ *Kyry* Pal.₂ Ii-reg.₁, g. -õd M Lu Li J **1.** koor (puul, kartulil, pähkliil, munal jne.) кора, кожица, кожура, скорлупа; M *pähtsänäl on koori, a süämmez on tuumi* pähkliil on koor, aga sees on tuum; M *tšihutamma omenat kooriinaa* keedame kartulid (koos) koorega (= koorega kartuleid); M *võttaas kagzõssa koori, toho, i tehäs tuutikko* võetakse kapest koor, toht, ja tehakse nuustik; K *luukaa koorõdkaa kraazgattii munõi* sibulakoortega värviti mune; P *niinitšennät tehtii niini puu kuorõssa* niinviisud (= niinest viisud) tehti niinepuukoorest; Li J *haukkaam miä aavaa koortõ, pehmiätä petäjee koortõ* rl. hammustan ma haavakoort, pehmet pedajakoort; Lu *pajupilli õli tehtii paju koorõss* pajupill oli tehtud pajukoorest; Lu *puu koori* puukoort; Ko *pillii kuori* (paju)pilli koor; M *omenaa koorõd* kartulikoored; **2.** kest, kihn; lest (oal, hernel) кожица, шелуха; створки стручка, чешуйка; Lu *kagra koorõd pääl on liblõ* kaera kesta peal on lible; Lu *kagraa koori*

on leseme kaera kest on klii; P *i kanivaa siemenii kuoriss tehtii talkkunoii* ja kanepiseemne(te) kestadest tehti kanepi(kama)käkke; S *upa koorõd* oakauna lestad (= tühi oakaun); **3.** kile, nahk (seenel, vorstil) кожица, плёнка; Lu *pääl on lippeä koori, tuõp poiz* peal on (puravikul) libe kile, (see) tuleb ära; P *kalbasii kuori* vorsti nahk; **4.** koorik корочка; M *miä suvvaan leivää koorta i kannikkõita* ma armastan leiva koorikut ja kannikaid (süüa); M *piirga on suurõp, koori on päällä, a vatruska on ilma päälümeissä koorta* piрукas on suurem, koorik on peal, aga kohupiimakook on ilma pealmise koorikuta; **5.** korp, kärm (haaval) струп, короста; M *kõva koori* kõrv korp (haaval); M *tšippõa koorta ep piä revätä vällää* paise kärna ei tohi ära rebida. – Vt. ka *aavaa-, ala-, alu-, bragattsi-, ernee-, kaunis-, koivu-, kõva-, leppä-, pähtsennä-, päälliis-, raita-*.

koori Lu Li (J), g. -õd Lu Li hapukoort сме-тана; Lu *enne õli üle, nüd on koori* enne oli (= nimetati hapukoort) ü., nüüd on k.; Lu *maamulohko* [sic!] *težžää, leikotaa maamunad, panna koort vällii* tehakse kartulivormi, lõigutakse kartulid katki, pannakse hapukoort vahele; Li *miä võtin länniilt koko koorõd poiz* ma võtsin hapupiimalt kogu (hapu)koore (pealt) ära. – Vt. ka *koorõ*.

koori/a M Lu Li J-Tsv. (K-Ahl.) *kuoria* P -ag I, pr. -n K M Lu Li J *kuorin* P, imperf. -zin M Lu Li J *kuorizin* P **1.** koorida (puud, kartulit jne.) снимать, снять (кору, шелуху), очищать, -стить, счи/щать, -стить; M *leppää puulta koorittii kooria* lerapuult kooriti koort (koori); M *piäp kooria omenoo* peab kartuleid koorima; P *võta kuori luukka* võta koori sibul ära; I *i vot koorid neitä vittsoo* ja vaat koorid neid vitsu; M J *kooritud irred* kooritud palgid; **2.** koorida (piima) снимать, снять сливки; Lu *miä koorin piimää* ma koorin piima; Li *miä länniü koorizin* ma koorisin hapupiima (ära); J *koorittu piim* kooritud piim; ■ J *tšäsi varsiit üles koori-*ma varrukaid üles käärima.

koori/n J-Tsv. *kuorin* (P), g. -zõd J koorega, tohtjas користый; покрытый корою; *puhas irsi parõpõssi, veel õj kõvassi kooriin* koori palk paremini (ära), (sel) on veel kõvasti koort peal. – Vt. ka *koho-, kõva-*. – Vt. ka *koorikaz*.

koorijainõ J, g. -zõd J fig. emake матушка; *koorijaizõd koopraa pääl*ee rl. emakese haua peale.

koorik/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J = *kooriin*.

koorik/kõ J-Must., g. -õd puruvana (ehmes- tiivalise vastne) личинка ручейника.

kooris/sua J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -su

= *kooriuta*; *laho puu ize koorisuv* pehkinud puu ajab ise koore maha (koordub ise).

kooritsa vt. *eri-, koho-*.

kooriu/ta (Kett.), pr. -*B* Kett., imperf. -*zi* refl. koorduda, koorest vabaneda облупливаться, -иться, шелушиться; очи/щаться, -ститься (от коры); *nii kooriuv vittsa* nii tuleb vitsalt koor maha. – Vt. ka *koorissua, kooriussa*.

kooriu/ssa: -*ss* J-Tsv., pr. -*B* J, imperf. -*zi*: -*z* J = *kooriuta*; *tšühzetettü maamuna üvässi kooriuv* küpsetatud kartulilt tuleb koor hästi maha.

koorma K M Kõ S Lu Li Ra J I (R-Eur. Ku) *kuorma* L (R P) *kuormõ ~ kuurma ~ -uma ~ -um* Lu -*õm* J-Tsv. *Корма* K-reg.₂ *Корма ~ Курма ~ Курма* Pal.₂ *Курма* li-reg.₁, g. -*maa* K M Kõ Lu Ra J I Ku *kuormaa* L P -*umaa* Lu -*õmaa ~ -õma* J koorem воз; груз; L *starikka õssi kuormaa kaloi* taat ostis koorma kalu; S *õlgõt pantii koormasõõ i veetii koitoo* õled pandi koormasse ja viidi koju; Kõ *ajõ opõzõõ õvõõõ koormaakaa* ajas hobuse koormaga (sise)õue; Lu *koorma kõikkinaa kallissu ühtee tšültšee* koorem kaldus täiesti ühele küljele; Lu *välissä tootii kallaa kõlmii koormii* vahel toodi (korraga) kolm koormat kala; Lu *koorum on tühjä* koorem on tühi (= koormat ei ole); J *ein koorõmõss sain kahstšümmed rubl'a* heina-koorma eest sain kakskümmend rubla; J *kor(õ)-maa põhjõ* koorma põhi; J *koorõma parsi* koormapuu (heina-, põhuveol). – Vt. ka *einä-, haili-, kala-, saani-, vihko-*.

koorm/akkõin: -*õkkõin* J-Tsv., g. -*akkõizõõ*: -*õkkõizõõ* J koormake возик.

koorm/ata: -*õt* J-Tsv., pr. -*aan* J, imperf. -*azin*: -*õzin* J koormat peale rapna naargujat, грузить, на-; накладывать, наложить (воз); *noh, jok oñ koormõttu noh, kas koorem on juba peal?*

koormõttaa Kett. koormate kaupa возами.

koor-rahika: -*k* J-Tsv. kohupiim (hapu)koorega tvorog со сметаной.

koorre, koorrõ vt. *koorõ*.

koorizata M-Set. (K-Ahl.), pr. -*saan* K M, imperf. -*sazin* M norsata храпеть.

koorum, koorma vt. *koorma*.

koorūš/ka I -*k* J-Tsv., g. -*kaa* (meri)tint, norss korjuška; J *koorūška da raapušk kõikkaz makuzõpat kalad* tint ja rääbis on kõige maitsvamad kalad.

koorõ M Lu Ra (Li J) -*rõ* J-Tsv. -*re* Ku, g. -*õõ* Lu -*rõõ* J -*tõõ* M Lu -*tee* Ku koor; hapukoor; сливки; сметана; Lu *meil õli pal'õ lehmije, koorõtta õli pal'õ* meil oli palju lehma, koort oli (= sai) palju; Ra *sellel lehmäl on laiha piim, vähä nõizõp päüle koorõtta sellel lehmäl on*

lahja piim, vähe koort tõuseb peale; Lu *mees pani koortõõ suurõõ putelii* mees pani koore suurde pudelisse; Lu *slifka ku jamotub, sis tuõp koorõ* kui koor läheb hapuks, siis tuleb hapukoor; J *paa luzikaa nenäll rokkasõõ koorõtt* pane lusikaotsaga kapsasupi sisse hapukoor; J *ja siz võta happaa koorõtta* ja siis võta hapukoor. – Vt. ka *koori?*.

koorõm vt. *koorma*.

koorõpata: *koorrepata* Ku koorepott горшок со сметаной.

koor/si Lu Li J, g. -*zii* J viis, komme, harjumus, käitumine привычка, нравы, манера; J *jõkall inimizell õma koosi* igal inimesel omad kombed (oma komme); Lu *täll om mokoma koosi: ku pajatab, ain nõssõõp pihtoja* tal on niisugune harjumus: kui räägib, (siis) kehitab aina õlgu; J *mokomõd barišnikaa kooziõ* niisugused parisniku kombed; J *migä märänne koozii saanu* mis-suguse halva kombe (külge) saanud!; J *duratskoi koozii saanu: kui umalaa, ni tširoškõõma* (on) rumala kombe saanud: kui (jääb) purju, nii (hakkab) vanduma; J *paha inimim, paha koosi* halb inimene, halvad kombed (halb käitumine); Lu *ku ep tee üvässi tõizõõll, siiz jutõllaa: täll on kehno koosi* kui ei käitu teise suhtes hästi, siis öeldakse: halb käitumine; J *pärittü koosi* päritud komme; ■ Li *tänävä on niku pühää meno* (~ *pühää koosi*): *emme tee tüütä täna* on nagu püha moodi: (me) ei tee tööd; Lu *müü emmä õõ ühtä koosia* me ei ole ühtemoodi; Lu *õli baaba, kurpukaz õli, niku paganaa koosia* oli vanaeit, oli rõugearmiline, nagu õela loomuga; Li *om märtšää koosia* on märjavõitu.

koosii J (millegi, kellegi) moodi, sarnaselt, sarnane как, сходно с, похоже на; *sapanaa koosii* s. (= endisaegse vadjä naise linikutao-lise peakatte) moodi, s. sarnane; *näväd õllaa üht näkkõõ, ühtä koosii* nad on ühte nägu, sarnased.

kooz vt. *kõõz*.

koosa vt. *kogoza*.

koozõri M Lu J-Tsv. -*õr* Ku -*ari* Lu, g. -*õrii* J trump козырь; J *äss on kõikkas suurõp koozõri golodõz* äss on kõige suurem trump kaardi-pakis; Lu *mikä koozari* mis (on) trump?; Lu *oma koozõri* omatrump (teat. kaardimäng); ■ M *meemmä mäntšämää rišii koozõria* lähme tagumist paari mängima. – Vt. ka *risii-, risi-*.

koozõroit/taa: -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -*õn* J, imperf. -*in* J trumpi välja käia козырять.

koolltšia U M -*kkia* J (Lu Li), (sõnatüvi основа слова): *kuokki-* J-Must. -*tšia*g (I Kl-Set.), pr. -*tšin*: -*kin* J, imperf. -*ttšizin*: -*kkizin* J

1. kookida, koukida взрыхлять, -ить; вск/апывать, -опать; M *maata kokkaak kootšittii* maad koogiti konksuga; M *kootšittii mäittäitä rautakokkaakaa* kougiti mäittäid raudkonksuga; J *mee kooki põllo õtsat, kumpii(t) miä en saanu adrõll tsüüntä* mine koogi (üles) põllu otsad, mida ma ei saanud adraga kunda; J *kõvaa põlloo kookkijassi* r.l. kõva põllu kookkijaks; 2. kartuleid võtta копать картошку; I *mee nurmõlõ kootšimaa* mine põllule kartuleid võtma; J *menti maamuna kookkima* mindi kartuleid võtma; Lu *too tuli kookkimizõõ aika, piti kookka kaasa* siis tuli kartulivõtmise aeg, tuli (kartuli)konks kaasa (võtta).

kop vt. kip-.

kop/ra Lu Li J -r Lu, g. -raa Lu Li J 1. hunnik куча, vorox; Lu *tšenee maamunaa kopara kassinn onõ* kelle kartulihunnik siin on?; 2. kalahunnik jääл (merejääл lumeõnaruses olevad kalad) куча пойманной рыбы на льду (в углублении из снега); J *kõlmõt koparaa, mokomad unnikõõ* kolm kalahunnikut, niisugused hunnikud; Lu *välisi saat kaks kõlmõt koparaa ühez päiväz* vahel saad kaks-kolm kalahunnikut (ühes) päevas; 3. kalaaук (merejäässe lume sisse tehtud õnarus kalade jaoks) углубление (во льду или в снегу для пойманной рыбы); Lu *miüü tsüümmä nootal, sis tehti kopara, lumõss tehti kopara jää pääl avantoo ääree, kalat pantii süämmee* me käime noodal, siis tehti õnarus, lumest tehti õnarus jää peale jääaugu äärde, kalad pandi sisse; Li *kopara on jäälle tehtü auta, siis sinne panna ailia; koparassa kõhallaa müüvvää* kalaaук on jääle (lumest) tehtud õnarus (auk), sinna pannakse räimed; kalaaugust otse müüakse; Lu *kalad vizgõtaa koparaa haamiikaa; vizgõtaa koparõssõ saaniisõõ* kalad visatakse kalaauku kahvaga; kalaaugust visatakse rekke.

kop/ata¹ Lu (J) -at J-Tsv., pr. -paan Lu J, imperf. -pazin Lu -põzin J 1. kõpsutada притопывать; Lu *miä koppaan jalgaakaa* ma kõpsutan jalaga; 2. kopsata кокнуть; J *tämä võtti suurõõ tsivee ja ku koppaap tõizõõ lobasõõ* ta võttis suure kivi ja kui kopsab teisele otsaette; ■ J *tütõõ, kopatka tantisia* tüdrukud, vihtuge (kõpsutage) tantsida! – Vt. ka *kapsutõlla, kopsuttaa, kopsutõlla, kopõtõlla*.

kop/ata²: -atag I, pr. *koppa/an* [?]: *koõpaa* I, imperf. -zii kallistada, sülelda, emmata обнимать, -ячь; *miä tahhoo siinnua kopatag* ma tahan sind kallistada.

kop/eikka K R L P Po I (Kett. M Kõ) *koõppeikka* I -peikka I (Po) -õikka (P) -eekka K Li (J) *koõpeekka* M -ekka S Li J (Kõ Ja) -ekk J-Tsv.,

g. -eikaa R P M *koõpeikka* I -peikka Po -ekaa Li J kopikas копейка; K *pokoinkalõõ pantii kopeikka grobaa maata õssaa* surnule pandi kopikas kirstu (kaasa), (et) maad osta; Po *ženiça panõv koõpeikkaa naappaasõõ* peigmees paneb kopika kaussi; M *tämmää tsäessä turhaa koõpeekka ep üppää* tema käest ei hüppa (= pudene ükski) kopikas asjata; Li *müllärillee piäb mahsaa viiššümmet kopeekkaa rahhaa mõldrile* peab maksma viiskümmend kopikat raha; I *kõõz laafkaza müütii, koppeikallõõ anttii kõlmõõ* Iid'enttsaa kui poes müüdi, (siis) anti kolm siirupikompekki kopika eest; J *rais-kõz rahat kopekkassaa* raiskas rahad (viimse) kopikani; M *viizii koõpeekoo* viie kopika kaup; viie kopika eest; ■ M *se millõ tuli* (~ nõis) *koõpeekkaasõõ, vähäkkõizõ kalliissi annõn* see käis mulle kukru pihta, natuke palju andsin (natuke kalliks läks).

kopekkoil J-Tsv., g. -zõõ kopikane [?] (orig.: копечный).

kopeli vt. kobeli.

kopello Ra, g. -oo koperdis, kohmerdis, kãpard копуша, копу/н, -нья; *se ku on kohmu, ni mittä ep saa tehä, mokom kopelo* küll see on koperdis, midagi ei saa tehtud (teha), selline kãpard. – Vt. ka *kohmu, kopo*.

kopeloissa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J kohmitseda, kohmerdada, koperdada копать, копошиться, мешкать; *jo on aik menne vagzõlaa, a nämä veel kopeloissa* juba on aeg jaama minna, aga nemad veel kohmitsevad; *kopeloip tallõt* koperdab käia. – Vt. ka *kopeloittaa, kopsis, kãpälõissä*.

kopeloittaa Lu, pr. -an Lu, imperf. -in = *kopeloissa*; *ai ko saatatoo, ep saa aikoo, ain kopeloitav* oi kui saamatu, ei tule toime, aina koperdab.

kopelu/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõ J kohmitsemine, viivitamine копотня, мешкотность; *em või sinu kopelusõ pääle kattsoa* ma ei või sinu kohmitsemist (pealt) vaadata.

kopet/taa (Ra), pr. -an Ra, imperf. -in (kuidagi-viisi) kokku klopsida скол/ачивать, -отить (на скорую руку); *tšen alguu algõtav, tšen lõpuu lõpõtav, a tšehsipaiikaa i kopo kopetav* kes alguse alustab, kes lõpu lõpetab, aga keskraiga klopsib kokku kãpardki.

kopi/na: -n J-Tsv., g. -naa J kobin, klobin стук. **kop/isa** M J (Ku) -ssa (Lu Li J) -ss J-Tsv., pr. -zõn M Lu J, imperf. -zin M J 1. kohmitseda, kohmerdada, koperdada копать, копошиться, мешкать; Lu *ain kopizõv, ei jõuva sinne epku tänne* aina kohmitseb, ei jõua sinna ega tänna; 2. kobistada постукивать (производить ма-

льш шум при движении); J *lahs kopizõp tal-lõt* laps kobistab käia; **3.** koputada стучать(ся), по-; J *on tsäünü meill de kopiznu uhzõd* on käinud meil ja koputanud uksele; **4.** refl. kõpsuda, klõbiseda стучать, топтать; J *näku uuvvõt saappõgõt kopissa* näe, kuidas uued saapad kõpsuvad (jalas). – Vt. ka *klogzata, kokottaa, kokuttaa, kokutõlla, kolahuttaa, kolassa, kolata, kolisa, kolissaa, kolkuttaa, kolottaa, komisa, kopeloissa, kopeloittaa, kopissaa, kopisõlla, kãpãlõissã.*

kopis/saa (J), pr. -an: -õn J, imperf. -in kobistada постукивать (производить малый шум при движении); *kopisõp tulla naizikko saunaa* naisterahvas kobistab sauna tulla. – Vt. ka *kopisa, kopisõlla.*

kopis/sua¹ (K), pr. -un, imperf. -suzin komistada спотыкаться, -кнуться; *kui lievãd ne jiegarið, tamppu näit täp kui nämã lievãt kopissunnu tsiviese* kuidas need jahimehed, pagan neid teab, kuidas nad on kivi otsa komistanud. – Vt. ka *kompassua, kompassõlla, kompissua.*

kopis/sua² Lu, pr. -uv Lu, imperf. -su Lu korjuda, koguneda накоп/ляться, -иться; *selle kõnsaa rahhaa kormunaa ep kopisu* sellele ei kogune kunagi raha taskusse. – Vt. ka *kokonõssa, kokoussa, kopittua, kopittuussa, koppiussa, koppiusa, korjaussa, korjauta, kõrjauta*².

kopisõlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. **1.** kobistada постукивать (производить малый шум при движении); **2.** käperdada, kabistada (грубо) обнимать, лапата; *meemme sarajaa tütõit kopisõdõta* läheme küüni tüdrukuid kabistama. – Vt. ka *koblia, kopisa, kopissaa, krapissaa.*

kopitaa Set. K L P M Kõ S Lu Li Ra J -ta J-Tsv. -taag I, pr. -an Set. K P M Lu Li Ra J -õn J, imperf. -in Set. P M Lu Li J korjata, (kokku) koguda (ka impers.) соб/ирать, -рать, копить, на-; Lu *koivuu pupuskaa kopitõttii, pantii viinaa sekkaa* kasepungi korjati, pandi viina sisse (sekka); Lu *menimã gribbaa kopittamaa* läksime seeni korjama; Li *mee kopita katikõssõ, teemmã tulõd* mine korja kuivi oksid, teeme tule (üles); Lu *tsimolaizõd elãvãd mesisampaaz, kopittavãd mettã* mesilased elavad mesipuu, koguvad mett; L *esimeizell enipãiveã tullass munõi kopittamaa* esimesel lihavõttepõhal tullakse mune korjama; Kõ *rahhaa kopitattii i õsõttii linnahsia* koguti raha ja osteti linna-seid; I *kaijee või kopitav lãnnikkoo* selle või kogud lãnnikusse; Lu *kuhõd kopitav lumõd, sitã jutõllaa hanõi* kuhu koguneb lumi (kogub lume), selle kohta õeldakse hang; M *tãllee piãp kopittaa ramõoa, etti kazvaizivad luud i lihãv*

ta peab koguma rammu, et kasvaksid luud ja liha(d); P *kopita õmad azzãv* korja oma asjad kokku; Lu *kopitõttii suku kõik* koguti terve suguselts kokku; L *leivãã murut kopitõttii dai sũõttii* leivaraasud koguti kokku ja sõõdi ära; ■ Lu *kahtõdõtsũmmettã vootõdõssaa elittã, meelt ep kopittanuv* kahekümneaastaseks (kaheküm-nenda aastani) elasite, mõistust ei kogunud (pãhe); M *kopita meeltã* ole mõistlik! – Vt. ka *korjata, kovittaa, kõrjata*².

kopit/tua Ra J (Lu), pr. -uv Ra, imperf. -tu = *koppiuta*; Ra *suuva kopitup sũltõsi* suhu (suus) koguneb sũlg(e); J *kopittu pal'õ baabuõkoi ãmpãrilee* kogunes palju eideksi ümberringi; Ra *nooristo kopittutii kokkoo* noored tulid (kogunesid) kokku; ■ Lu *hallissaa elid, a meelt ep kopittunuv* elasid vanaks (halliks), aga mõistust ei tulnud (ei kogunenud pãhe).

kopit/tuussa: -tuss J-Tsv., pr. -uv, imperf. -tu = *koppiuta*; *sõtamehet kopittusti kokkoo* sõõdurid kogunesid kokku; *kopittuska tsũirep* kogune-ne kiiremini!

kopna M I, g. -aa (heina)saad, -hãmm копна (сена); M *kane kopnat ku vãittããz ãhtee kokkoo, siis tehãs suur kuhja* kui need saod veetakse (ũhte)kokku, siis tehakse suur kuhi; I *peenet kopnad einãã* väikesed heinahãmmud; I *einã pantii kopnaa, einã sõõzõp kopnãza* hein pandi saadu, hein seisab saos. – Vt. ka *einã-*.

kopo Ra, g. *koboo* kãpard растяпа, копуша; *tsen alguu algõtav, tsen lõpuu lõpõtav, a tsẽhs-paikka i kopo kopetav* kes alguse alustab, kes lõpu lõpetab, aga keskpaiga klopsib kokku kãpardki. – Vt. ka *kopelo*.

koppa Rãnk M, g. -aa **1.** isasloom; adj. isane samec, мужская особõ животного; M *koppa koira* isane koer; **2.** M isane koer kobель; **3.** Rãnk isane kass, isakass, kõuts кот. – Vt. ka *kobeli, koirakobeli, koppakatti, koppakoira, kullip, kullikatti, kullikoira*.

koppaa M: *nãv ku jalgað koppaa paavað* näe, kuidas jalad lõõvad tantsu; *nimi-lte ku koppaa paamma rahhoo* kergesti (mitte millegi eest) saame raha.

koppakatti M isakass, kõuts кот. – Vt. ka *koppa, kullip, kullikatti*.

koppakoira Rãnk M isane koer kobель. – Vt. ka *kobeli, koirakobeli, koppa, kullip, kullikoira*.

kopplani Lu Li -an Lu -õni Lu J, g. -anii Li -õnii J koppel зарõh; Li *mõnikkaad õltii tehtii õpõzilõd koppanið* mõned olid teinud hobustele koplid; Lu *lehmãd i õpõzõd õltii kopponiz* lehmãd ja hobused olid koplis; J *dabun on ajõttu ãũssii kopponii* hobusekari on aetud õõseks koplisse; Lu *koppãniz õli marjaa* koplis oli marju.

kõrpeekka, kõrpeikka, koppeikka vt. *ko-peikka*.

koppiussa Lu Li (M) *-uss* Lu J-Tsv. *-hussa* Lu, pr. *-ub* Lu Li J *-hub* Lu, imperf. *-uzi*: *-uz* Lu Li *-huz* Lu = *koppiuta*; Li *naizõd* *koppiustii*, *tšäütii munnaa kaivomõz* naised tulid kokku, käisid kartuleid võtmas; Lu *vätši õli koppiumut parvõd*, *taitaa siäl lieväd pulmõd* vai *koollõd autaajõd* rahvas oli kokku kogunenud, vist tulevad seal pulmad või matused; Lu *vätši jo koppihup kokkoo karjuššia palkaamaa* rahvas koguneb juba kokku karjust palkama.

koppiulta Al. K L P (Po) *-tag* I *kõrpiutaG* (Ma) pr. *-в* K L P, imperf. *-zi* Po koguneda, kokku tulla собираться, -раться, скапливаться, скопляться; L *nõmmõd pääl on .. mussa tšivi*, *sinne vot koppiuuttii nuor vätši kõik*, *tüttäred i pojõd* nõmme peal on .. must kivi, sinna, vaat, kogunes kogu noorsugu, tüdrukud ja poisid; K *valvalaizõd koppiumut pokoinikaa tüvee* valvjad kogunevad surnu juurde; P *koppiugaakka vad'd'alaižõd*, *kujaa lad'd'aa pääl*ie rl. kogunenge, vadjalased, laiale (küla)tänavale; P *vanad iniehmizet kõik koppiuuzivat kokuosyõ* vanad inimesed kogunesid kõik kokku. – Vt. ka *kokonõssa*, *kokoussa*, *kopissua*², *kopittua*, *kopittuussa*, *koppiussa*, *korjaussa*, *korjauta*, *kõrjauta*².

kops J-Tsv. hopsti, hopp гоп, скок, прыг; *katti vahii*, *vahii minu pääle de siis kops minu tšäe varrõlõ* *issuma* kass vaatas, vaatas minu peale ja (hüppas) siis hopsti minu käsivarrele istuma; *noh*, *hüppä nüit üli kanava*, *kops noh*, *hüppa nüüd üle kraavi*, *hopp!*

kopsalta Lu, pr. *-an* Lu, imperf. *-zin* kopsida, kopsata постукивать; *starikka kopsaap puujalgaakaa i tuõv* vanamees kopsib puujalaga ja tuleb.

kopsu M, g. *-uu* jalg (lambal, seal) голяшка (баранья, свиная); *niilä letsittäaz lamraa kopsuita*, *ku lamraad xrammaittavaad* nendega ravitakse lamba jalgu, kui lambad lonkavad; *siğgaa kopsud i lamraa kopsud*, *jalka põlvõõs-saa on kopsu*; *nastassiann veetii kopsut pihlaalaa tšasovnaa*, *annõttii keŗrääillee* sejalad ja lambajalad, jalg põlveni on *k.*; *anastasiaräeval yiidi* (lamba)jalad Pihlaala kabelisse, anti kerjajail; *õsin siğgaa kopsuita stüüdenissi* ostsin seajalgu süldiks.

kopsud [*< e*] J-Tsv. pl. kopsud лёгкие. – Vt. ka *kopsõd*.

kopsut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J kõrsutada притопывать, постукивать; *nää*, *ku vana-mees kopsutõp tanttsia* näe, kui(das) vanamees kõrsutab tanttsida. – Vt. ka *kapsutõla*, *kopata*¹.

kopsutõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. *← kopsuttaa*; *kopsuttõõp tallõd uusiis tšentiiz* kõrsutab käia uutes kindades.

kopsõd [*< e*] J-Tsv. pl. = *kopsud*.

koptit/taa Li *kaptittaa* (Lu), pr. *-an* Li, imperf. *-in* Li suitsutada коптить, с-; Li *saunas kaptitõtaa sika lihhaa* saunas suitsutatakse sealiha; Li *ailia toož koptitõtaa* ka räimi suitsutatakse. – Vt. ka *kaptšuttaa*, *koptšittaa*.

koptšaut/taa (J), pr. *-an*, imperf. *-in* = *koptittaa*; *saunaa ahjoo päälle toožo koptšautõttii lihhaa* ka saunaahtju peal suitsutati liha.

koptšüü/taa (J), pr. *-an*, imperf. *-in* = *koptittaa*; *rešõkkaa pääl koptšitõttii ahjoo* (kala) suitsutati ahjus resti peal; *koptšitõttu raapuškõd* suitsurääbised (suitsutatud rääbised).

koptšüškõ J: *koptšüškõ liha* suitsuliha, suitsutatud liha.

kopul/a K-Ahl. Lu Li I, g. *-aa* Lu Li J saapaliist копыл, колодка; I *sapožnikka õmpõlõp saap-pugo kopulaa päällä* kingsepp õmbleb saaraid liistu peal; Lu *kopula õli puuss tehtü*, *nenäpooli õli kopulall lad'd'õpi vähäzee*, *takapooli ah-taapi* liist oli puust tehtud, ninapool oli liistul vähe laiem, tagapool kitsam. – Vt. ka *päälis-*. – Vt. ka *kolotka*.

kopulo Kõ *k-kepp*; *k-kujund* (põhikomponent kurnimängutaolises *k-mängus*) копыл (дубинка, палочка, употребляемая в народной детской игре); *siz võttaaz lühükkõin kepikko i veeretääz se kopulo kepüi pääl*, *veeretäv i juttõõv*: *kips-kops kopulollõ*; *vai juttõõv*: *kips-kops viizikollõ*, *vai kõlmikollõ* siis võetakse lühike kepike ja veeretatakse see *k-kepi* peale, veeretab ja ütleb: *kips-kops k-kepi* peale; või ütleb: *kips-kops viisikule*; või: (*kips-kops*) *kolmikule*; *siz on tehtü kõm-nurkkain kopulo* siis on tehtud kolmmurkne *k-kujund*.

kopulo-mängko Kõ *k-mäng* (kurnimängutaoline lastemäng народная детская игра с палочками).

kopõikka vt. *kopeikka*.

kopõlla I, g. *-aa* tee kodar копыл (брусок, вставленный в полозья саней, дровней, служащий опорой для кузова); *kopõloi pääl*ee *pantii nagleskad* tee kodarate peale pandi kaustad. – Vt. ka *kõtara*.

kopõtõlla (J), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* J frekv. kerselda попрыгивать, посакивать, скакать; (lastelaulust:) *kopõtõlli bukki* sokk kepsles.

kor/a¹ M, g. *-aa*: *koŗraa* M kooruke корочка; *kora leipää* kooruke leiba. – Vt. ka *korppu*.

kor/a² (Li): *koro* (~ *tikka*) lüüp korraa, *korizev* rähn täristab.

kora³ Lu Ra, g. -aa rähn дятел; Ra *kora kui korizõp pitsältä, siis täap pittsää tševättä, a kui lühelt, siis tuõp tšiiree tšesä* kui rähn täristab pikalt, siis ennustab pikka kevadet, aga kui lühidalt, siis tuleb varsti suvi. – Vt. ka *kori*³, *koro*.

kora⁴ J-Tsv., g. -aa: -a J 1. arglik, häbelik застенчивый, робкий; *süika, elka õlka nii korad võõrap söõge, ärge olge nii häbelikud külalised*; 2. toretsev, edev щеголеватый, кокетливый; *rissivello on õikõ kora poik, tämä nii uhkassi ain eltiiv* ristiema poeg on õige toretsev poiss, ta rõivastub alati nii uhkesti.

kora⁵ Kr karu медведь. – Vt. ka *karu*.

korahta/assa (Ra) -ss Lu, pr. -an Lu Ra, imperf. -azin 1. Lu korahtada храпнуть (o последнем вздохе); 2. krooksatada квакнуть (o лягушке); Ra *konna korahtaav* konn krooksatab.

korall/la: -l J-Tsv., g. -laa J korall коралл; *elmed on tehtü heenokkõisiiss koralloiss* helmed on tehtud pisikestest korallidest.

koraita M, pr. -av: *kořraav* M, imperf. -zi koriseda (kurgu kohta) хрипеть (o горле); *kurkku algap korata, viinaa tahov* kurk hakkab korisema, tahab viina. – Vt. ka *korisa*, *kõrisa*.

koreittsa (J-Tsv.), g. -saa korealane кореец; *kitaitsõd da koreitsev* [= *koreitsõd*], *kõig on ihe kalttõizõd* hiinlased ja korealased, kõik on ühesugused.

korenita Lu I *kõrõnta* ~ *kõrõntõ* I, g. -naa Lu I -taa ~ *kõrõntaa* I = *kõrõta*; I *korennalla kantaaz vettä i sõppõd kantaaz uhtomaa jõgõlõ* kaelkookudega kantakse vett ja pesu kantakse jõeale uhtmiseks; I *korennalla pannass kahsi panjõda, ihteet õttsaa i tõisõd õttsaa* kaelkookudele pannakse kaks ämbrit, (üks) ihte otsa ja (teine) teise otsa; I *palatentsat pannass korentaa päälee* (~ *õttsaa*) i *noorikkõ meeb veelee* (pulmakomme:) käterätid pannakse kaelkookude peale ja mõrsja läheb vett tooma (läheb veele); ■ Lu *hoono korenta* tondihobu (kiililiik).

korento vt. *korõnto*.

kori¹ Ränk M S Li (vdjI), g. -ii M Li *kořrii* M vdjI 1. ruhi (puutüveta õõnestatud künakuju-line ühetüvepaat) однодерёвка, долблёнka (выдолбленная из ствола дерева); M *kori on kotonn kaivõtu ühessä puussa, pittsää niku leh-mää zoloba*; *kori meeb ilozassi alazõd tuulta* ruhi on kodus õõnestatud ühest puust, pikk nagu lehmaküna; ruhi läheb kenasti allatuult; M *ku hojka böllu mätäsüä, sis senessä kaivõttii koria* kui jäme määnd polnud seest mäda, siis õõnestati sellest ruhi; M *mokomal koril i minu isä püüti kalloo* niisuguse ruhega püüdis ka minu isa kalu; M *talvõlla hakonna halizõb, tševäällä*

jänessennä keikab. Kori (Set. 18) mõist. talvel magab (mahalangenu) puutüvena, kevadel hüpleb jänesena. – Ruhi; 2. (ree) kori, kresla кресло (съёмный борт у дровней); Li *lail'joo päälee tehtii kori, lavvat pantii päälee, servät tehtii* reele tehti kori, laud pandi peale, tehti servad.

kori² Lu: *rauta koril õllaa kurkun nallõ niku niglõb, tätä pal'l'aal tšäel et saa võttaa* ogalikul on kurgu all nagu nõelad, palja käega ei saa (sa) teda püüda (võtta); *rauta korissa ajõtaa kalaa razvaa* ogalikust aetakse kalarasva. – Vt. ka *rauta*.-

kori³ M, g. -ii = *kora*³; *kori nokip puuta* rähn toksib puud.

kori⁴ vt. *kõri*.

kori/na: -n J-Tsv., g. -naa J norin, norskamine храп; *kõiki magata, va korin kuuluv* kõik magavad, ainult norin on kuulda.

kori/sa M Kõ (Lu Li Ra J-Must.) -ssa M, pr. -zõv M Kõ Lu Li Ra, imperf. -zi 1. koriseda (kõhu v. kurgu kohta) бурчать, урчать (o животе), хрипеть (o горле); M *vattisa korizõv kõht koriseb*; M *kurkku korizõv, viinaa tahov* kurk koriseb, tahab viina; 2. Lu (rinnus) koriseda клокотать (в груди); 3. käriseda, kähiseda хрипеть (o голосе), сипеть; Li *ääni korizõv* hääл käriseb; 4. krooksuada квакать; M *konna korizõv* konn krooksub; 5. toksida, täristada (rähni kohta) стучать, постукивать; Ra *kora kui korizõp pitsältä, siis täap pittsää tševättä, a kui lühelt, siis tuõp tšiiree tšesä* kui rähn täristab pikalt, siis ennustab pikka kevadet, aga kui lühidalt, siis tuleb varsti suvi; Li *koro* (~ *tikka*) *lüüp korraa, korizõv* rähn täristab. – Vt. ka *kolata*, *korata*, *kõrisa*.

korisu/z: -s J-Tsv., g. -hsõd: -zõ J edvistamine, eputamine кокетство, щеголянье; *korisuss ja uhkauss vana rahvõz ep suva* edvistamist ja uhkust vanad inimesed ei armasta.

korisõlla Lu (K-Al.) -õll J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *korisõ*-J-Must., pr. -sõlõn Lu J, imperf. -sõlin Lu J edvistada, eputada кокетничать, щеголять; K *a kumpa tüttärikkõ juob viinaata, se eb pal'l'o korissõld, se võtab i juob* (Al. 14) aga tüdruk, kes juob viina, see palju ei edvista, see võtab ja juob; J *oude korissõõb uusiiis sõpoiz* Oude eputab uute riietega.

koritšnevõli Lu I *kori-tšnevoi* J-Tsv., g. -i pruuu, tumepruun коричневый; J *noh, luust han se oñ kori-tšnevoi tšiuutto* noh, ilus see pruun särk ju on.

korit/tsa: -ts J-Tsv., g. -saa J kaneel корица; *paa paashaasõ korittsa da izuma* pane pashasse kaneeli ja rosinaid.

korjaa vt. korõa.

korjassi vt. korõassi.

korjalta M Kõ S Ja-Len. Po J Ku (K-Ahl.) -tag I, pr. -an K M Kõ S Po J -a I, imperf. -zin M Kõ J 1. korjata, koguda соб/ирать, -рать; Po nuorikko pühib maata i ain korjaab rahhoi (pulmakomme:) noorik pühib põrandat ja aina korjab raha(sid); Ku *repo hüppäs päältä vällää*, korjaz ne kai hailid (muinasjutust:) rebane hüppas (ree) pealt maha, korjas kõik need räimed (kokku); M *korjaamma maazikkaita* korjame maasikaid; J *mitä tuii minuu marizikoss tulitta korjaamaa* miks te minu marjamaalt korjama tulite?; M *papillõõ korjattii võita da muinõ* preestriile koguti võid ja mune; 2. (üles, kokku) osta скуп/ать, -ить; M *varogaa korjattii, torgoftsat korjazivad* kohupiima osteti (üles), kaupmehed ostsid; 3. (toitu) lauale panna, lauda katta накры/вать, -ть, соб/ирать, -рать на стол; M *mie korjaan süüvvä* ma panen toidu lauale; M *korjattii zakuskaa* pandi supistatud lauale; I *sis piti lauta korjata* siis tuli laud katta. – Vt. ka *kopittaa, kovittaa, kõrjata*².

korjau/ssa: -ssag I, pr. -b I, imperf. -zi: -jõ I = korjauta; *üpskõrt õli korjaunnup pal'lo vättsiä* ükskord oli kogunenud palju rahvast; *kõõs suku korjaujõ*, noorikkõ *issuuv lavvaa taggaa* kui sugulased kogunesid (pulmamajja), (siis) istub pruut laua taha; *korjaumma* i *issuumma* i *süümmäg* i *juumma* i *nagramma* koguneme (kokku) ja istume (maha) ja sööme ja joome ja naerame; *kane marjad korjauvad* neid marju korjub (= koguneb korvi kiiresti).

korjau/ta M Po (Kõ-Len.), pr. -b Kõ Po, imperf. -zi: -z M koguneda соб/ираться, -раться; Po *ženixalõõ korjaur suku õhtagonn õhtul* koguneb suguvõsa peigmehe koju; M *bešeda on, kuza korjauvad nuoriso, sitä kuttsuas bešeda* istjad on, kuhu kogunevad noored, seda kutsutakse istjateks. – Vt. ka *kokonõssa, kokoussa, kopissua*², *kopittua*, *kopittuussa*, *koppiussa*, *koppiuta*, *kõrjauta*².

korjuh/a K-Ahl. *korjuha* Ku *goo/ruhha* I -ruha Ku, g. -aa meritint, norss корюшка; Ku *haili jokkee ei tul'e, korjuha tulloo* räim jõkke ei tule, meritint tuleb; I *žaaritimma* i *seimmäg* *goo/ruhhaa* praadisime ja sõime meritinti.

korkia vt. kõrkõa.

korkuši Li J-Tsv. *korkuši* Lu, g. -ii Li ogalik колюшка; Lu *korkuši on pisselikko, niku niglad õllaa kahõs poolla* ogalik on torkiv, nagu nõelad on kahel pool; J *raut korkuši kol'utškõt pisseved* ogaliku okkad torgivad. – Vt. ka *rauta*.

kor/ma M -m J-Tsv., g. -maa J = kormu; J *tap-*

paap-ko talvõssi žiivõtõllõõ kormaa kas jätkub talveks loomadele sööta?; J *kuhõ rutad iirik-kõin*. – *rutan rattisõ korma etsimä* kuhu rattad, hiireke? – Ruttan aita toitu otsima.

kormana vt. kormuna.

korman/o (Lu J-Must.), g. -oo = kormuna; J .. *panõb kormanoo* (Must. 146) .. paneb taskusse.

kormanotunnid Lu = kormunatunnid; *õppaizõt tunnid õltii kormanotunnid* taskukell oli hõbekell.

kormona vt. kormuna.

korm/lu K M (I), g. -uu M loomasööt, loomatoit корм; K *õma nältšä eb õõ nältšä, a ku kormua ep tapaa se on pahapi* oma nälg ei ole nälg, aga kui loomasööta ei jätku, see on halvem; M *joulunna piti õlla pool kormua* jõulu ajal pidi pool loomatoitu (alles) olema; M *tšäütii izvozaa, õma kormu veetii kaasa* käidi vooris, oma loomatoit (hobuste jaoks) viidi kaasa. – Vt. ka *korma*.

korm/luna L M S Po Lu Li J I (Al. P) -un J-Tsv. -ona P -ana K-Ahl. (P) -õna (Lu-Must.), g. -unaa Lu J tasku карман; L *nuorikõll on muna kormunaz* mõrsjal on muna taskus; J *peenet panit kormunaasõõ, a suurõpõt suhõõ pisselid* rl. väikesed panid tasku, aga suuremad pistsid suhu; Lu *talupoika vizgab maalõ, a herra paab kormõnaa?* – *Räkä* (Must. 160) mõist. talupoeg viskab maha, aga härra paneb tasku? – Tatt; Lu *selle kõnsaa rahhaa kormunaa ep kopisu* sellele ei kogune kunagi raha taskusse; Lu *mitä tõi*. – *tuli põllüä kormunat täünn* mida (ta) tõi? – Tuli, taskud tolmü täis; Lu *nii piäp toittiissa ku kormuna annõv* tuleb nii süüa, kuidas tasku kannab (annab); Lu *štana kormunad* püksitaskud; Lu *sala kormuna* põuetasku; J *kormun tunnid* (Tsv.) taskukell; J *kormunaa pühtšijõ* taskuvaras; petis, kelm. – Vt. ka *kaarmana, karmonto, kormano*.

kormunatunnid M kormuntunnid Li taskukell карманные часы; M *a mehhiil õlivad rintatunnid, toož tseepaa päällä, kormunaza mokomad, kormunatunnid* aga meestel olid taskukellad (rinnakellad), samuti keti otsas, taskus niisugused, taskukellad. – Vt. ka *kormanotunnid*.

kormunavoima Li fig. raha (taskujõud, -võim) деньги.

kormušk/a K M Lu, g. -aa Lu (hobuse-, lehma-) sõim ясли, кормушка; M *lehmälee pantii einoi kormuškaa* lehmale pandi heinu sõime. – Vt. ka *karsina, kastra*.

kormõna vt. kormuna.

kor/o Li, g. -oo 1. ronk [?] ворон [?]; *koro korotav* ronk [?] kronksub; 2. rähn дятел; *koro*

(~ *tikka*) lüüp korraa, *korizõv* rähn täristab. – Vt. ka *kora*³, *kori*³.

korona: -n J-Tsv., g. -naa J (keisri- või kuninga) kroon korona; *kunigõz on koronaka* kuningas on krooniga.

koronoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kroonida *koronovat*; *venäi kunigait koronoitõtti moskovõz* Vene keisreid krooniti Moskvast.

koropka L P Lu I *karopka* M Lu *karopk* J-Tsv., g. -aa ~ *karobga* Lu karp, toos; коробка; J *õsa kahs karopkaa paperoskiit* osta kaks karpri paberosse; L *viis vai kuus koropkaa spitskõi* viis või kuus toosi tikke; J *paperiin karopk kartulivagusid*; I *kartainõ koropka plekk-karp*; P *spitskõaa koropka tikutoos*.

korot/taa¹ Li, pr. -an, imperf. -in tõsta *подн/имать*, -ять; *siz on adralla lappia, mikä kahtõõ poolõõ toukkõzi maatõ, jot laskõa munavagov, korottaa kõrkõapõll* siis on (puu)adrall lusikas, mis lükkas maad kahele poole, et ajada (lasta) kartulivagusid, tõsta (mulda) kõrgemale.

korot/taa² Li, pr. -an Li, imperf. -in kraaksuda, kronksuda каркать; *koro korotav* ronk kronksub.

korovota K, g. -aa ringmäng хоровод; кругопляс; *korovota tehtii* mängiti ringmängu.

korppu Lu J, g. -uu Lu J 1. kuivik сухарь; J *lähed matkaa, võta korppua kaas* (kui) lähed tee(konna)le, (siis) võta kuivikuid (kuivikut) kaasa; Lu *korppua piäb ligottaa tsaajuz* kuivikut peab leotama tees; Lu *kõva niku korppu* kõva nagu kuivik; J *leivää korput pehmiüssä kipetkõz* leivakuivikud lähevad keevas vees pehmeks; 2. koorik (leival) корка, корочка (хлеба); J *korppua närittii, tehtii pehmeässi, annõttii lahsiilõ* koorikut näriti, näriti (tehti) pehmeks, anti lastele. – Vt. ka *leip-*. – Vt. ka *kora*¹.

korppua Lu (J-Tsv.), pr. -uv, imperf. -puzi: -puz Lu kõvaks kuivada, koorikut peale võtta *зачерстветь, затвердеть, затянуться* корочкой; J *leivää koorõõ on korppunnud* leivakoorikud on kõvaks kuivanud; J *tõen tahop korppunnuit leivää koorii(t)* kes tahab kuivanud leivakoorikuid; Lu *ai vaa korppus kõikk rooppa ahjõz, unohin kattoo panna pääl oi, puder võttis ahjus üleni kooriku peale, unustasin kaane peale panna*.

korppuleipä Lu leivakuivik(ud) хлебные сухари; *vaõ sei ain korppuleipää* Vasja sõi alati leivakuivikuid.

korpus/si Lu J-Tsv., g. -ii J 1. (laeva jms.) корпус, kere корпус (судна и пр.); J *alusõõ korpussi* laevakere; 2. корпус (väekoondis)

корпус (военный); J *kad'ettojõ korpussi* kade-tikorpus.

korrea vt. *korõa*.

korreassi vt. *korõassi*.

kor/ski Lu *kõrski* M-Set., g. -zgõõ: *kõrgzõõ* M kõhr, krõmpsluu хрящ; Lu *korskia võip süüivvä ja täma on makua krõmpsluud* võib süüa ja see on maitsev.

kor/sku Lu J, g. -zguu J = *korski*; J *miä võtan kaze* *korzguu* ma võtan selle krõmpsluu; Lu J *korsku luu* krõmpsluu.

kor/zata (Kõ-Len.), pr. -saan, imperf. -sazin norsata храпеть; *mõnikkat mehet parrat püssüü korsazivat nurkkõi mõõ mõned mehed, habemed püsti, norskasid nurki mõõda*.

korton/i Lu, g. -ii kordon кордон.

korttõ/ri ~ **-li** J, g. -rii ~ -lii J korter квартира; *tõen ni tulko tšüläsee, aim meilee toukõtaa kortterii* kes ka ei tuleks küllasse, aina meile saadetakse (lükatakse) korterisse; *kahs võdrõss eletä meill korttõliz* kaks võdrast on (elab) meil korteris.

korõuxa vt. *korjuha*.

koruška vt. *leipä-*.

korva vt. *kõrva*.

kor/õa K-Al. P *koõrõa* M -rõa Li -rea ~ -ria ~ -jaa Lu, g. -õa: -rõa Li 1. uhke, suureline гордый, надменный; K *tämä on korõa, esto ženixamies* on ta on uhke, et on peigmees; M *nii on koõrõa, neñnä nõsab ülepäss entäz* on nii suureline, ajab nina püsti (tõstab nina enesest kõrgemale); M *koõrõa inehmiin* uhke inimene; 2. tore, ilus прекрасный, красивый; Li *menimmä korroõt tüttõit kossii* läksime toredatele tüdrukutele kosja (toremaid tüdrukuid kosima).

kor/õassi: *koõrõassi* M -reassi ~ -jassi Lu uhkelt, uhkesti гордо; Lu *nät ku se meep korreassi, pää pissüz* näe, kuidas see läheb uhkelt, pea püsti.

kor/õnto ~ **kõrõnto** J-Tsv. -ento Ra (Lu), g. -õntoo J = *kõrõta*; J *korõnto om võtõttu izorlaisijõ tšeeless* (sõna) k. on võetud isurite keelest. – Vt. ka *hoono-*.

korõta vt. *kõrõta*.

košak/ka: -k J-Tsv., g. -aa J (ukse)piit (дверной) косяк; *uhs lajkõõs košakkoilt maalõõ* uks langes piitadelt maha; *lei loba uhzõõ košakkaa* löi otsmiku vastu uksepiita.

kosia L M Kõ S Po Lu *košsia* M -sia Lu J -iag ~ -siag I, pr. *kozin* L Lu J, imperf. -izin Lu J kosi-da сватать(ся), по-; Lu *müü meemmä kosimaa poigal tüttõä naizõssi* me läheme poisile tüdrukut naiseks kosima; Lu *ku kozittii, siis kahsi kõlmõ nätelii tüttõ õli kihlollizõna* kui kosjas

käidi, siis kaks-kolm nädalat (pärast seda) oli tüdruk kihlatu; L *kozittii välleä nuorikkõata* kositi pruuti; Lu *poika õli kosimõz* poiss oli kosjas (kosimas); Lu *tultii kosimõssa* tuldi kosjast; I *siällä kak ras issuas, kossiaz* seal just istutakse, ollakse kosjas (kositakse); M *elä issuu lähvee päälee, sis kosimaa ep tulla* kk. ära istu läve peale, siis ei tulda kosima. – Vt. ka *kožzoa*.

kosii M *-sii* S-Len. Lu Li J adv. kosja на сватовство (отправиться); M *mõõ tulimma siinua kosii* me tulime sulle kosja; Lu *kožolaizõd mentii tüttöä kossii* kosilased läksid tüdrukule kosja.

kosiiõõ M = *kosii*; *võipko tulla kosiiõõ* kas võib kosja tulla?

kosija M *-õ* J-Tsv., g. *-aa* M J kosjasobitaja, kosjamoor; isamees, kosija; kosilane сваха, сват; будущий жених; J *kosijõllõ võib ni uskoa niku mustõlaizõlõ* kosjasobitajat võib nii uskuda nagu mustlast; M *kosija issuz lavvaa õttsaa* isamees istus laua otsa; M *vot mentii teerissiläilee, siis kuultaavav, kummassa poola nõõp koirra aukkumaa, siis siältä poola leevät kosijad* vaat, mindi teeristile, siis (seal) kuulavad, kummal(t) pool(t) hakkab koer haukuma, siis seal poolt tulevad kosilased. – Vt. ka *kožolain*.

kosilain S *kozilain* (Lu Li), g. *-zõõ* S kosilane; kosija, isamees сват; будущий жених; S *siz mennäs kosilaizõt kottoo* siis lähevad kosilased koju. – Vt. ka *kožolain*.

kosilk/a Lu, g. *-aa* Lu niidumasin косилка; *einää lüüvvää kosilkaaka* kolhosaza kolhoosis niidetakse heina niidumasinaga.

kosimiln J-Tsv. (M), g. *-zõõ*: *-zõ* J kosjad, kosimine сватанье, сватовство; M *siiz vot peřrää kosimissa tubakat pittääz* vaat, siis kosjade järel peetakse tubakaõhtut (= tähistatakse kihlust); J *kosimisiit eb võitõttu vassaa* kosjasid ei võetud vastu. – Vt. ka *kožzo*, *kožzomin*.

kosku vt. *kõsku*.

kožolain vt. *kožolain*.

kosomittaa Li Ra põigiti; viltu наискось; вкось; Li *enne pantii peenellä venneellä sis siäl seilil veel birkkeli, mokomain keppi kosomittaa ühess nurkass tõisõõ nurkkaa* ennemalt pandi väikesel (purje)paadil siis seal purjele veel tugiritv (pirkel), niisugune kepp põigiti ühest nurgast teise nurka; Ra *kosomittaa mitattii* põigiti mõõdeti; Li *a letika, siz väliz meni ühš tšäsi ettee, tõin niku jäi kuile takka, se kangõs tuli kannii niku kosomittaa* aga letiga (kududes), siis vahel läks üks käsi ette, teine jäi nagu kuidagi taha, see kangas tuli niiviisi nagu viltu.

kososilmä = *kosasilmä*; ■ *se kososilmä lensi üli tee* see kõõrdsilm (= jänes) jooksis (lendas) üle tee.

kososüüli K-Ahl. raudsüld (Ahl. 12 jalga) косая сажень. – Vt. ka *kossoi-süli*.

koss/aa Lu J *-a* J-Tsv. viltu, kiiva; kõõrdi (vaatamise kohta) косо, криво; үскоса; J *akkunaa piin seizob vähäize kossaa* akna leng seisab vähe(ke) viltu; J *saha veitep kossaa* saag veab viltu; Lu *tämä ku vaatap kossaa, eb õõ üvvää täl meeleez* kui ta vaatab kõõrdi, (siis) ei ole head tal mõttes (meeles). – Vt. ka *kossoo*.

kossallaa Lu kiivas, viltu косо, криво; *eb õõ lofkoi plotnik, uhz on kossallaa, eb mee tšiin* ei ole osav puusepp, uks on kiivas, ei lähe kinni.

kossasilmä I kõõrdsilm (kõõrdsilmne inimene) косоглазый (человек); *siis piäp silmät pesäg lahzõlta i tee pääle vesi vallaag, siis tälle silmäd leeväd õikõad, ep lee kossasilmä* siis tuleb lapsel silmad pesta ja vesi tee peale valada, siis tulevad tal(le) õiged silmad, (temast) ei tule kõõrdsilm(a). – Vt. ka *kososilmä*.

kossila ~ *-ja* M, g. *-a* M heinakaar прокос; *ku lööd einää, siz on kossijad* kui niidad heina, siis on kaared; *miä võtan vikastõõkaa suurõõ kossia* ma võtan vikatiga laia (suure) kaare; *mõnikkaad jätävät kossiallõ, a mõnikkaad lahgottaas kossiad* mõned jätavad (heina) kaarele, aga mõned lahutavad heinakaared (laiali); *laa kasõ lööp kane kossiad, sis tuõp pehmiäp einä* las kaste niisutab neid heinakaari, siis tuleb pehmem hein. – Vt. ka *einä*.

kossiu/ssa (Li), pr. *-b* Li, imperf. *-zi* viltu minna, kiiva tõmbuda скашиваться, скоситься; *menka älkaa pilatka loottšipuit, što kossiuvad ne loottšipuu* (ema tõres lastega:) minge (eemale), ärge rikkuge käärpuid, (et) käärpuud tõmbuvad kiiva.

kossoi Lu J, g. *-i* J kõver, viltune, kiivas; kõõrd-silmne косой, кривой; косоглазый; J *kossoi puu* kõver puu; J *kossoi tšerikoo tori* viltune kirikutorn; J *kazell inimizel oñ kossoit silmed* sellel inimesel on kõõrdsilmad; J *piä tšiin, as siä kossoi tontti* pea kinni, ah sa kõõrdsilmne kurivaim!; J *kossoi, niku jänez* kõõrdsilmne nagu jänes; J *kossoinn õlõma* kiivas v. kõver(as) olema; ■ Lu *kossoit seilid* põikpurjed; J *kossoi nurkk* terav, viltune nurk; J *noorõll mehelle pihad on kossoit sült lad'dõõ* noorel mehel on õlad süllalaiused.

kossoillaa J-Tsv. kõõrdi (kõõrdsilmsuse kohta) косо (о глазах); *kazell on silmet kõikkina kossoillaa* sellel on silmad päris kõõrdi.

kossoi-süli J-Tsv. raudsüld (Tsv. seitse jalga) косая сажень. – Vt. ka *kososüüli*.

kossoo J-Tsv. kõõrdi и́скоса; *kossoo kattsuma* kõõrdi vaatama, kõõrditama. – Vt. ka *kossaa*.

kos/sua (K-AI. R-Eur.), pr. *-un* K, imperf. *-suzin* niisutada [?], märjaks teha [?] смачивать [?], смочить [?]; K *tõinõ sõzar sugab pää i kosub* (AI. 48) (pulmaeelisel lahkumisõhtul saunas:) teine öde kammib (mõrsja) pea ära ja teeb märjaks [?]; R *sulkani suku isutti, sulkani sukui kosutti* (Eur. 34) rl. minu sule (= mõrsja) sugulased võtsid istet, minu sule sugulased kastsid (niisutasid) keelt [?].

kosteli vt. *kostõl'i*.

kost'jaa Kõ: *kost'jaa pään tsülvääz liinnaa* konstantinipäeval külvatakse lina.

kost'ra¹ M Lu *-r* J-Tsv., g. *-raa* Lu J **1**. luste костеръ; M *kostra teeb leivää musassi* luste teeb leiva mustaks; Lu *kostraa saab müllüis puhassaa poiz* lustet saab veskis välja puhastada; **2**. J-Tsv. linaluud kostra, kostrika.

kostr/a² M, g. *-aa* lõke, lõkketuli костр̄; *tuli on maaza, kostra tuli on maas, lõke*.

kost'õli J-Tsv. *-eli* Kett. J-Must., g. *-õl'i* J kark костыль; J *kostõl'i nōjall tsäümä* kargu najal käima.

koša-aita J-Must. püstaed частокөл.

košelka M I, g. *-aa* M I rahakott кошелёк; M *naizill on košelkat pikkaraizõd* naistel on väikesed rahakotid; I *miä unohtii košelkaa, piäv mennäg koitoo* ma unustasin rahakoti, tuleb minna koju (tagasi). – Vt. ka *raha-*, *tsäsi-*.

koška-ajkkuri Lu tragi (riist merepõhjas olevate esemete otsimiseks ja ülestõstmiseks) кошка (якорь); *koška-ajkkuriika* etsitää tragiga otsitakse.

koškia (J-Tsv.), II inf. *koškima* J-Tsv. tulusel olla, tulega kala püüda ловить рыбу при огне.

koššeli vt. *kaššali*.

koššo K P M Lu Li J-Must. J-Tsv. *kaššo* J, g. *-oo* M Lu J *-uo* P tohtkarp, kasetohust karp кошель (из берёсты); Lu *enne tehtii tohoss koššo, tämä on nell'änurkkõlin, daaže vettä piti* ennemal tehti tohust karp, see on neljanurgeline, isegi vett pidas; J *kaššõõ miä vettä juutin* rl. tohtkاربist jootsin ma vett; Li *koššoo paad marjaa või gribbaa* tohtkarpi paned marju või seeni; Lu *se on toho koššo, seneekaa sai i vettä juuvva, said i marjaa panna* see on tohtkarp, sellega sai ka vett juua, (sellesse) said ka marju panna; P *luizga* *koššo* tohust luisutupp. – Vt. ka *kaššali*.

košt'i J-Tsv., g. *-ii* J kost кошт; *tämä om med'd'e koštill* ta on meie kostil; *koštilõ võttõma* kostile võtma.

koz vt. *nät-*.

koz/a P Lu, g. *-aa* P Lu kits коза; Lu *hävis koza* kits kadus ära; P *tämä on tunnõttu niku siitarii koza* kk. ta on tuntud nagu Siidari kits. – Vt. ka *kasa*², *kittsi*.

kozana vt. *kožana*.

kozerk vt. *kožõrka*.

kozerka-lainõ Lu murdlaine накатная волна; *kõnz on kõva tormi, sis tullaa kozerka-lainõõd* kui on kõva torm, siis tulevad murdlained; *lainõõ-arjassa tuõptši kozerka-lainõ* laineharjast tulebki murdlaine.

kozilain vt. *kosilain*.

kozil'za: *-z* Lu kosjas на сватовстве (бывать); *õltii koziz* oldi kosjas; *nüüd ep tsäväävää koziz* nüüd (enam) ei käida kosjas.

koz/la M Lu Li (Ränk P J-Tsv.) *-õla* (Ränk), hrl. pl. *-lad*: *-lõd* J *-lat* ~ *-õlat* Ränk **1**. (kuhjavarda) tugid козлы (опора для копны); M *kõm tükküü on kozloit* kolm tükki on (kuhjavarda) tugesid; **2**. Ränk viljaredel, rõuguredel козлы (прясло, сушило); **3**. pukk, pukkjalg, saepukk козлы (подставка для пилки); Li *lautoi alla õlivat kozlad* laudade all olid pukid; J *irtt sahata lavvõssi kozlõjõ pääll* palki saetakse lauaks saepuki peal; **4**. kutsari pukk козлы (сиденье для кучера); P *isutti minua kozlõilyõ* pani mind (kutsari) pukki istuma; **5**. Lu (teatav kaardimäng) козёл (игра в карты).

kožlo (Lu), hrl. pl. *-õd* Lu katuse harimalk козёл (два перевязанных накрест кола́, придерживающие солому на крыше); *õlki katoll õltii kozlod* õlgkatusel olid harimalgad.

kožolain Lu *kožžolain* Lu J-Tsv. *košolain* J, g. *kožolaizõd*: *-zõd* Lu *-zõ* J *košolaizõd* J kosilaine; *kosija*, *isamees*; *kosjasobitaja*, *kosjamoor* будущий жених; *svat*, *сваха*; J *vot hullu, ize vana räpäl, a veel kožžolaisiit oottõõv* vaat (kus) hull: ise vana räbal, aga ootab veel kosilasi; Lu *kožžolaizõt* *tultii*, *viiz entšeä* kosilased tulid, viis hinge; Lu *kožolaizõd mentii tüttõä kossii* kosilased läksid tüdrukule kosja; Lu *kožolaizõd õllaa i mehed i naizõd* kosjasobitajad on nii mehed kui (ka) naised. – Vt. ka *kosija*, *kosilain*.

kožž/o J, g. *-oo* J = *kosimin*; *vello komppi kožžoo teellee* rl. vend kõmpis kosjateele; *tuli kožžossa kottoo* tuli kosjast koju; *poigaa isä tuõp kožžoil* *kottoo* poisi isa tuleb kosjast koju.

kožž/oa J (Ku) *-ua* J, pr. *-on*, imperf. *-ozin* = *kosia*; J *meen naissa kožžomaa* lähen naist kosima; Ku *ivo oli kožžomaz omas küläz* Ivo oli (= käis) kosjas (kosimas) oma(s) külas; J *tulla kožžomõss pääd maaz* tulevad kosjast (kosimast), pead norus (maas).

kožžolain vt. *kožolain*.

kožzomin J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J = *kosimin*.

kožzot/õlla J, pr. -*tõlõn*, imperf. -*tõlin* frekv. ringutada, (end) sirutada *потягиваться*; *eb antannu minjalõõ magata, ripasäärelee ringotõlla, koipisäärelee kožzotõlla* rl. ei lasknud minial magata, mähissäärel ringutada, peensäärel (end) sirutada. – Vt. ka *koizuttaa, koizuttaassa*.

kožõla, kožõlat vt. *kozla*.

kožõrka: -*õrk* ~ -*erk* J-Tsv., g. -*õrkaa* ~ -*erkaa* J mütsinokk *козырёк*; *hattua nõsõta kožõrkõss* mütsi tõstetakse nokast; *kepkaa kozerk om murtunnu* soni nokk on murdunud; *kozerkaka furašk* nokkmüts.

kožan/a Li *kozana* (J-Tsv.), g. -*aa* vihmakuub, vihmakindl ülerie *кожан*; Li *kožana težõää seilikarjakaassa, õljüllä võijõtaa* vihmakuub tehakse purjeriidest, immutatakse õliga; J *elä lähe ilm kozanaa, kujall mokom sato* ära mine ilma vihmakuueta, väljas (on) niisugune sadu.

kota vt. *kõta*.

kotar, kotara vt. *kõtara*.

koti [< sm] K-Ahl. (Ke Po Lu Ku), g. *koi* **1.** kodu родной дом; Ku *opeta omassa koissa, nellinurkaizes tuvas* (Len. 292) õpeta omas kodus, nelinurkses tares; **2.** K-Ahl. maja; majapidamine дом; хозийство. – Vt. ka *koto, kõta*.

kotii: *koitii* Ke -*tii* Po Lu = *kotoosõõ*; Po *ženixa i nõorikko mentii tšerikoss kõhallaa kotii* peigmees ja mõrsja läksid kirikust otse(kohe) koju; Lu *elä ruttii kotii* ära rutta koju.

koti-kananõ (Kõ-Len.) fig. kodukanake (neiu hellitusnimi rahvalauludes) *жёнущка* (bукв. домашняя курочка; ласкательное название девушки в народных песнях); *kassapäät, koti-kanaset* [= *koti-kananõv*], *kuhõ miili mehele mennä* (Len. 224) rl. palmikpead, kodukanakesed, kuhu (on) meel (= soov) mehele minna?

kotikkoo Kett. L M Li J *ko'šikko* Ku, g. -*ko* Li J -*kko* M **1.** kotike, kott мешочек; мешок; J *javot paa kottii, a suurimõt kotikkoo* jahu pane kotti, aga tangud kotikesse; M *too javvoa, võta kotikko kaasa* too jahu, võta kott kaasa; J *kül haṅ kasseṅ kotikkoz om puudaa painu* küllap selles kotis on puuda jagu; Ku *tätä ko'šikkaa on raṅka kantaa* seda kotti on raske kanda; M *tubakaa kotikko* tubakakott; **2.** munandikott мошонка; M *boranall on suuri kotikko* oinal on suur munandikott. – Vt. ka *süntümä-*. – Vt. ka *kelli, kellä, kotikkõ, kotikkõin, kotti*.

kotikkoi/n¹ J-Tsv., g. -zõõ J = *kotikkõin*.

kotikkoi/n² J-Tsv., g. -zõõ J kotjas, kotitaoline мешковатый, мешковидный.

kotik/kõ J-Must., g. -õõ kott мешок. – Vt. ka *kotikko, kotti*.

kotikkõin J-Tsv., g. -zõõ J kotike мешочек; *jäi va pikkõrain kotikkõin leipää* jäi vaid väike kotike vilja. – Vt. ka *kotikko, kotti*.

kotivävü (K M) *koti-vävü* M = *kotovävü*; M *esimein kooli, nüt tõizõõ mehee võtti kotivävüssi* esimene (mees) suri, nüüd võttis teise mehe koduväiks.

kotko K S Lu Li J (L), g. *kodg/oo* Lu Li J -*o* J kotkas орёл; Lu *kotko on lintujõõ kunikaz, on kõikkõa voimakkaapi* kotkas on lindude kuningas, on kõige tugevam; J *kodgot pezitä pesiit suurijõ mättšiije päälle* kotkad teevad pesi suurtele mägedele. – Vt. ka *meri-*.

kotkolintu Lu Li = *kotko*.

kotletti vt. *katletti*.

koto Kett. K R-Eur. R-Reg. L P Ke M Kõ S Ve Po Lu Li Ra J I (U Ja-Al. Ja-Len.) *kodo* ~ *kotto* Kr *Komo* Pal.₂ Tum. *Kómo* Ii-reg.₁, g. *koo* K M Kõ S Lu Li J I *kuo* K L *kuoo* K-Ahl. **1.** (elu-)maja дом; Lu *koto on naastill kraazgall kraazgattu* maja on ilusa värviga värvitud; Lu *enne tehtii savõssa kotoja* enne tehti savist maju; Kõ *miä saan pal'lo rahhaa i paan enelleen suurõõ koo* ma saan palju raha ja ehitan endale suure maja; K *kõmtsümmettä kubametria annõttii mettsää kuossi* kolmkümmend tihumeetrit metsa anti maja(ehituse)ks; Lu *ku nõistii tetsemää uutta kottoa, nurkan allõ pantii õppain* raha kui hakati ehitama (tegema) uut maja, (siis) pandi nurga alla hõberaha; Lu *uuzi koto, eb ussa eb akkuna?* – *Kanamuna* (Must. 160) mõist. uus maja, ei (ole) ust ega akent (ees)? – *Kanamuna*; Li *paharuiskuun koto* väga vilets maja; M *viisseinäkkoo koto* viiesinaline maja; M Lu *tšivi koto* kivimaja; K *tämä õli koo peremeez* ta oli maja peremees; L *kuo altiaad daavissav* majahaldjad painavad (loomi, inimesi); J *koo oitõjõ* majahoidja; kojamees; M *koonalla on koo tšärppä* maja all on majakärp; I *koto peremmes tõinõ raz näüttäüv* majahaldjas teinekord näitab ennast; Lu *ep se suvva tšüläs tšävvä, se on niku koto lukko* ei see armasta külas käia, see on nagu majalukk; Lu *hüppijäisijee koto* kargajate (= teat. lahusuliste) maja; **2.** kodu родной дом; Lu *ehit kottoo, koto ebõõ jänez, što pakõnõv* (küll sa) jõuad koju, kodu ei ole jänes, et pageb (ceest); M *las siä minua kotoa vaattamaa, miä viieätšümmenezä vuvvõza en õõ õllu kotona* lase mind kodu vaatama, ma ei ole viiekümnel aastal kodus käinud (olnud); K *jõkaiss urvotõttii õman koton* igauht urvitati (lihavõtte ajal) oma(s) kodus; Lu *miä ommaa kottoo süntüzin* ma sündisin oma(s) kodus; J *koto poolõ* (Must. 170) kodu poole; Lu *siä õõt tšülä üvä, koto koira* kk. sa oled küla(s) hea,

kodu(s) koer (= võõrastele hea, koduste vastu häbematu); Lu *koto olud on üvä* koduõlu on hea; Lu *miä suvvaan koto leipää* ma armastan koduleiba; Lu *koto kangaz* kodukootud linane riie, kodulõuend; Lu *koto suukkuna* kodukootud villane riie, kodukalev; Lu *võtöttii koto vävüssi* võeti koduväiks; R *koto kanazet* (Reg. 17) rli. fig. kodukanakesed (= neukesed); Lu *koto sorsa* kodupart; Lu *koto anõd* koduhaned; Lu *koto tehtü kauhtana* kodutehtud kaftan; M *fartukad koto kuotuud* põlled (olid) kodukootud; 3. talumaja koos kõrvalhoonetega; majapidamine (крестьянский) двор; хозяйство; J *ep saa kuinit päi kottoa pittää* (ta) ei tule kuidagi viisi majapidamisega toime; J *koo pitämin tarvitõp kõvaa tšätt* majapidamine vajab kõva kätt; ■ Lu *hullujõõ koto* hullumaja; M *lahsijee koto* lastekodu; Lu *vanojõõ koto* vanadekodu. – Vt. ka *kana-*, *lintu-*, *perus-*, *savi-*, *sünnüs-*, *tšivi-*. – Vt. ka *koti*, *kotokkõin*, *kõta*.

kot'o Li, g. -oo 1. lastek. põssa, notsu поросянок (в детской речи); 2. põssa, notsu (meelitussõna põrsaste kutsumiseks) коть (призывная кличка, которым подзывают поросят).

kotoia K-Ahl. K-Al. *koitoa* M I -toa Lu Li J I -ua K L *koitua* M kodunt, kodust из дому; L *isä ajõ poigaa kotua välleä* isa ajas poja kodunt välja; Lu *jäi kannoo pääl issumaa ootamaa kõns tullaa kottoa tätä võttamaa* (tüdrukuke) jäi kännule istuma (ja) ootama, millal kodunt tullakse talle järele (tullakse teda võtma); I *sis kottoa ajammaa oomiis karjaa, mettsää* siis kodunt ajame (lehmad) hommikul karja, metsa; Li *saunnaizõlõ veetii tsem mitä; enn eb mentü õssamaa laafkassa, a enne tehtii kotona i veetii kottoa herkkua nurganaisele viidi, kes mida (viisi); ennemalt ei mindud poest ostma, vaid ennemalt tehti kodus ja viidi kodunt maiusrooga; Lu *anna siä millõ kottoas vaitas se, mitä siä ize et tää* (Must. 158) (muinasjutust:) sa anna mulle (tasuks) oma kodust ainult see, mida (= mille olemasolust) sa ise ei tea. – Vt. ka *kotoanta*, *kotonta*.*

kotoahjo M (elu)maja ahi печь (в жилом доме); *kotoahjolaiza on ahjoo põrmõta, siäl vet' tšühzettääz leipää i piirgoo* (elu)maja ahjudes on ahju(l) põrand, seal ju küpsetatakse leiba ja pirukaid.

koto-altiaz L *koto-haltiaz* J-Tsv. = *kotoperem-meez*; L *koto-altiaa näin nägin* majahaldjat.

kot'oanta: -toand Li J = *kotoa*; Li *tämä meni kottoand välleä* ta läks kodunt ära.

koto-anõ Lu koduhani домашний гусь; *on koto-anõd ja metts-anõd* on koduhaned ja metshaned.

kotodobra M Lu 1. kodutooted (munad, või jne.) домашние продукты и изделия; Lu *miä menin lidnaa müümää kõikõllaaajõssa kotodobraa* ma läksin linna müüma igasuguseid kodutooteid; 2. M majatarbed, kodune vara домашнее имущество. – Vt. ka *kotoüvüüz*.

kotogoluba Li kodutuvi домашний голубь.

kotokaats/ad M -õd Lu pl. t. kodukootud lõuendist (meeste)püksid штаны из дотомканого холста.

kotokang/az K M (I) -õz Lu *koto-kang/az* (M) -õz J-Tsv. kodukootud linane riie, kodulõuend дотомканое полотно; Lu *kotokangõz, se on kõik kangain* kodulõuend, see on kõik linane; K *kotokangkaiss tšiuuto* kodukootud linane (linasest riidest) särk.

kotokazvatikko M Lu 1. adj. kodukasvatatud доморощенный; Lu *se on kotokazvatikko lähtemä* see on kodukasvatatud mullikas; 2. M kodukasvatatud noorhobune v. sälg доморосток, стригун (о лошади).

kotokkõin J-Tsv., g. -zõõ J majake домик. – Vt. ka *koto*.

kotokoira Ra õue-, majakoer дворовая собака.

kotokraapiv (Kõ) pl. käsikraasid (ручная) че-салка; *villav kui lampaassa niitav, sis kraapimma kotokraappilaila* kui niidad lambalt villa, siis kraasime käsikraasidega.

kotoku/ottu Lu (M) -õttu ~ *koto-kuottu* M kodukootud дотомканый; M *eellä ad'ijelloo böllu, a kuottii kotokuotud d'erugav* vanasti (poe)tekke polnud, (olid) vaid kodukootud kaltsutekid; M *vot prostõna, kotokuotussa kanjaassa* vaat lina, kodukootud lõuendist; M *koto-kuotud lautarätev* kodukootud lauulinad.

kotoleipä M Lu koduleib, koduküpsetatud leib хлеб домашней выпечки; Lu *a kotoleipä ku on minnuu müü ni, kotoleipää miä suvvaan* aga küll koduleib on minu meele järele, koduleiba ma armastan; M *kotoleipä makuzav* koduküpsetatud leib (on) maitavam (poeleivast).

kotolintu M *koto-lintu* J kodulind домашняя птица.

kotolukko Lu fig. maja-, kodulukk (inimene, kes on kogu aeg kodus) домосед; *miä õõn kotolukko* mina olen majalukk.

kotolõyka M kodulõng, kodus kedratud villane lõng шерсть домашнего прядения, домашняя шерстяная пряжа.

kotomail/la: -l J-Tsv. *koto-maill* J kodumail, kodukohas на родине, в родных краях; *kau-gaa en õlõ õllu koto-maill* ma pole kaua olnud kodumail.

kotomailõ J-Tsv. kodumaile, kodukohta na родину, в родные края; *pitšää aigaa perält joutuzij kotomailõ* pärast pikka aega jõudsin kodumaile.

kotomai/nõ (M) -n J-Tsv., g. -zõõ M -zõ J 1. kodutehtud, kodu- домашнего изготовления, домодельный; M *fartukav koto kuotuuw, kõik kotomaižõt sõvad õltii põlled* (olid) kodukoitud, kõik olid kodutehtud rõivad; 2. J-Tsv. kodune [?], kodu- [?] (orig.: домашний). – Vt. ka *kotomõin, kotonõ*.

kotomai/n J-Tsv., g. -zõõ: -zõ J kaasmaalane земляк.

kotomansik/laz: -õz Lu aedmaasikas клубника. **koto-meez** J-Tsv. kodune mees домосед; *et siä mennü i sluužima, jäit koto-mehessi* sa ei läinud teenimagi, jäid koduseks meheks.

kotomlõila M -õil Kõ -uila ~ -uil Lu koduseep мыло домашней выделки; Lu *õli õssu muila i kotomuila* oli poeseep (ostuseep) ja koduseep.

kotomõiln M (Kett.), g. -zõõ M kodune, kodu- домашний; M *kotomõin pinžakka* kodune pintsak; Kett. *kotomõizõssa tarassa* koduaias. – Vt. ka *kotomainõ, kotonõ*.

kotomüllü M = *kototšivi*; *kotomüllüll javottii* käsikiviga jahvatati.

koto/na Kett. K R-Eur. R-Reg. U L M Kõ Lu Li J I -n K R P M Kõ V Lu Ra J-Must. I -nna K-Al. L M Kõ J -nn P M S Po Lu J I Ku -nna Ku kodus дома; M *õlutta tšihutattii kotonna jõka taloz õlut* pruuliti kodus igas talus; K *ženixall on vetšerina kotonnaz* peigmehel on ärasatmisõhtu omas kodus; I *kajjee pühhää issuas kotona* see paast(uaeg) istutakse kodus; Lu *karjušit piettii varsišentsää, koton õmmõltu* karjased kandsid (pehmeid) säärsaapaid, kodus õmmeldu(i)d; Lu *eb õõ jumalaa kotonn, on jä-tettü trengid, nüd on pitsällized vihma* ei ole jumalat kodus, on jäetud (vaid) sulased, nüüd on pikaajalised vihmad; P *ku miez bõlõ kotonn, siz naizikoll on markkina* kk. kui mees(t) pole kodus, siis on naisel laot; Ku *kissA ko boo kotonna, hiired ollas kai volillaa* vs. kui kassi pole kodus, (siis) on hiired võimul (= on hiirtel pidu) ■ Lu *täll ebõ-õ kõik koton* ta pole täie aruga. – Vt. ka *koissa, kotoo*.

kotoniittü M Lu *koto-niitti* Kõ Lu kodus kedratud linane lõng v. niit пряжа домашней выделки; Kõ *teen piittii kokal i koto-niitissä i pooti-niitissä* teen pitsi heegelnõelaga nii kodusest niidist kui ka poeniidist. – Vt. ka *kotorihma*.

koton/ta: -tõ J -t P Kõ Ra J Ku = *kotoa*; J *lähzin kotontõ kulkõmaa, veräjiltä veeremää* rl. läh-

sin kodunt kulgema, väravailt veerema; P *mie tulin kotont vällää* ma tulin kodunt ära; Kõ *võta kotont opõzõõ rooska* võta kodunt hobusepiits (kaasa).

kotonuumõri M majanumber номер дома.

koto/nõ Lu (R-Lön.) -nee K-Ahl., g. -zõõ = *kotomõin*; Lu *meez on niku šaapka kotonõ* mees on kodune nagu müts (= istub kodus nagu müts peas); K *suku suuri linnueni, õimo kõrkõa kotonee* (Ahl. 93) rl. mu linnukese suur suguvõsa, kõrge (~ suursugune) koduhõim.

kot/oo K R U P M-Set. Ja-Len. Lu -uo K U L P V Po *koitoo* M Kõ S V I *koituo* M-Kett. -too vdjL Kõ-Len. S Po Lu Li Ra J I Ku -to J I koju; kodus домой; дёма; P *tulin vuvvyõ takant kotuo* tulin aasta pärast koju; M *kotid veetii koitoo, rattiišõõ pantii* kotid viidi koju, pandi aita; I *koiraa kutsummak koitoo* kutsume koera koju; Lu *linnalaizõt tultii kottoo tsäü-mää* linlased tulid koju käima; K *lähs kotoo tulõmaa* asus koduteele; U *nõizimma tulõmaa kotoo* hakkasime koju tulema; U *siiz moissioosa tuõmmak koitoo suurta teetä müü, laulaass i tanttsiass koitoo*ssaa siis tuleme mõisast koju mõõda suurt teed, laulame ja tantsime (lauldakse ja tantsitakse) koduni (välja); Lu *mees meeb metsää, a vatsa katsob kottoo?* – Säärimarja (Must. 159) mõist. mees läheb metsa, aga kõht vaatab kodu poole (koju)? – Sääremari; Lu *jutõltii, što pokkoinikaa haamu tsäi kottoo* räägiti, et surnu vaim käis (õõsiti) kodus (koju); Lu *ne evät kottoo koolt* nad ei surnud kodus; L *kotuo nõisass sõittyõmaa* kodus hakatakse (minuga) riidlema; Lu *eb õllu ainovaa inemissä kotoo* ainustki inimest ei olnud kodus; I *sis meilä õli õma kotoo kazvatattug opõnõ* siis oli meil oma kodukasvatatud hobune. – Vt. ka *koissa, kotii, kotona, kotoossaa, kotoosõõ, kottuši, kuog*.

koto-olud Li koduõlu домашнее пиво.

koto/oossaa K -uossaa L *koitoo*ssaa M = *kotoosõõ*; M *tuõmma koitoo*ssaa tuleme koju; L *menemmä kotoossaa* läheme koju.

kotoo/sõõ K M-Set. -se K-Ahl. -zõ K-Al. *kotuo/sõõ* K U P -syõ P *koitoo*sõõ Kõ S I *kottoo/sõõ* Po -see Ku koju домой; K *baabušk õli jäännü kotuosõõ* vanaema oli koju jäänud; P *kuollu nõizõp kotuosyõ tsäü-mää* surnu hakkab koju käima; Po *niku kandaška ain kannap kottoosõõ* nagu kratt kannab aina (varandust) koju. – Vt. ka *kotii, kottuši, kuog*.

kotoperemmeer K I *kotopperemmeer* I kodu-, majahaldjas домово́й, домовик, дворовик; K *kotoperemmeer õli õnvõz, domovikka* majahaldjas oli (sise)õues, majahaldjas; I *koto-*

peremmeer ainõ kooza majahaldjas on alati majas. – Vt. ka *koto-altiaz*.

kotoperttsu (M) каунпирар стручковый перец; *kauniit kotopertsuð* punased piprakaunad.

kotopoika M perepoeg (talus) хозийский сын; *talloo peremehhee poika on kotopoika* talu-peremehe poeg on perepoeg. – Vt. ka *koo-poi-ka*.

kotopoolõõ J-Must. kodu poole, kodukanti на родину, в родные края; *no siis taas sõtamees lähzi menemää kotopoolõõ* (Must. 147) noh, siis hakkas sõjamees jälle kodu poole minema.

kotopulu ~ **koto-puu** (J-Tsv.), hrl. pl. -*uð* (J-Tsv.) kütterpuu(d) дрова; *saap han tsastõzi-koss kotopuit* tihnikust saab ju küttepuid; *veiteb ranhoa koto-puussi* veab jämedaid oksa kütterpuu(de)ks.

koto-pääsko J-Tsv. suitsupääsuke деревенская ласточка, касатка.

koto-rahv/az: -õz J-Tsv. = *kotovätši*.

koto-rihma J = *kotoniitti*.

koto-sor/isa J -s J-Tsv. kodupart домашняя утка.

kotosuukkuna M *koto-suukkun* J-Tsv. kodukootud villane riie, kodukalev домотканое сукно; J *koto-suukkun on rumap õsõttua* kodukootud villane riie on ostetust jämeda(koelise)m; M *kotosuukkuna, se õli villassa kuottu* kodukalev, see oli villast (= villasest lõngast) kootud.

kotosuurima M, pl. *koto-suurimad* M kodus (käsikivil) jahvatatud tangud крупа домашнего помола.

kotoživatta M *koto-živõtt* J-Tsv. koduloomad домашние животные.

koto-tehtii J-Tsv. kodutehtud, kodus valmistatud самодельный, домашнего производства, кустарный; *tšeerotull dalisko kahs-kõrtõizõll niitil kuota rüsiit, nootta, õmmõlla koto-tehtii sõpoi(t)* korrrutatud ehk kahekordsest niidist (kahekordse niidiga) kootakse rüsaid, noota, (sellega) õmmeldakse kodus tehtavaid rõivaid.

kotõšivi M *koto-tšivi* J käsikivi ручная мельница, ручной, домашний жёрнов; J *koto-tšivell javõttii* käsikiviga jahvatati; M *kotõšivell tehtii suurimad* tangud jahvatati (tehti) käsikiviga. – Vt. ka *kotomüllii*.

koto-tähti K-Ahl. ehatäht вечерняя звезда.

koto-tüü J-Tsv. kodune töö домашняя работа.

kotovahiti M Lu koduhoidja домовник, -ца (человек, оставленный дома за хозяина).

kotoveräjü Ra koduvärv ворота родного дома.

koto-või Lu koduvõi (kodus valmistatud või) домашнее масло (масло домашнего изготовления); *koto-või on soolan, õssu-või on*

tuima koduvõi on soolane, poevõi (ostuvõi) on mage.

kotovätši ~ **koto-vätši** P kodurahvas, kodused домашние члены семьи; *koto-vätši nõisi jo sümää* kodurahvas hakkas juba sööma. – Vt. ka *koto-rahvaz*.

kotovävü Lu J I (Ra) *koto-vävü* J koduväi при-мак (зять, принятый в семью жены); I *koto-vävüssig meni* läks koduväiks; Lu *kotovävün piäb õlla kõvassi nõürä* koduväina peab olema väga alandlik. – Vt. ka *kotivävü*.

kotoivüüüz Lu kodutooted (munad, või jne.) домашние продукты и изделия; Lu *miä menin lidnaa müümää kõikõllaajõssa kotoivüüüttä* ma läksin linna igasuguseid kodutooteid müüma. – Vt. ka *kotodobra*.

košikko vt. *koikko*.

kotševnik/ka Lu, g. -*aa* rändleja, nomaad ко-чевник; *hulkutaa ku kotševnikad* rännatakse ringi nagu rändrahvas.

kotšina, kotšna vt. *kotšina*.

kotta P (M-Set.), g. -*aa* P kott (jalats) коты (обувь); M *pagla kotat* (Set. 66) paeltega kotad (endisaegsed jalatsid).

kotiti K U P M Lu Li J (Kett.) -*tš* Ku, g. -*ii* Lu J *koitii* M kott (ka mõõtühikuna) мешок (и как обиходная мера); M *õzra pantii kottiisõõ, kotit siottii tšiin* oder pandi kotti, kotid seoti kinni; Lu *esikommis seizop kotti maamunnaa* esikus seisab kott kartuleid; Li *nellä nel'dikkaa pantii kottii* neli setverikku pandi kotti; M *kotti sel-läzä* kott seljas; Ku *ep tšühje kott'si seisomaa noize* vs. tühi kott ei seisa püsti; J *sio kazell paglõkkõizõll kotii suu tšiin* seo selle nõõri-kesega kotisuu kinni; Lu *javo kottiz pietää javoa* jahukotisu hoitakse jahu; M *elä aja ovõssa keppiikaa, a aja ovõssa kagra koitiikaa* vs. ära aja hobust kepiga, vaid aja (hobust) kaerakotiga; J *elä ann jumal mokoma aika, jot tuõp pann keräjää kotti pihalõ* ära anna, jumal, niisugust aega, et tuleb kerja(ja)kott õlale panna!; ■ Lu *tätä on tühjäl kotil päyää räimittü* kk. ~ M *kase on puustalla kotilla rad'dottu* kk. talle on tühja kotiga (vastu pead) lõõdud (= ta on peast põrunud). – Vt. ka *akan-, javo-, javoo-, kagra-, muna-, umpi-, uni-*. – Vt. ka *koikko, kotikkoim¹, kotikkõ, kotikkõin*.

kotto vt. *koto*.

kotšši vt. *kotšši*.

kotššina M -*inõ* Li -*õna* M J -*õn* J-Tsv. -*ena* (J) *košš/ina* ~ *gotšina* Lu -*na* Ra, g. *košš/inaa*: -*õna* J *koššinaa* Lu 1. kapsajuurikas кочерыжка; J *kotšõnõd lõikõta kapusa pääss väl'lä* juurikad lõigatakse kapsapeast välja; J *parvõd on pantu kotšõnassa* rl. (pulmalaulust:) põrandad

on tehtud kapsajuurikast; J *jäättü kottšenõs-si* ta külmus (jäätus) kapsajuurikaks (= tal oli väga külm); Li *nii õlit ku kottšinõ sinine* (sa) olid (külmast) sinine nagu kapsajuurikas; M *kapusaa kottšina ~ kapusaa kottšõna* kapsajuurikas; 2. kapsarepa *кочан*; Ra *kapusaa kotšnad jo kasvataa* kapsarepad juba kasvavad; ■ J *jaanii iüüll tsävvä kottšena põlõttõmaz jaaniõöl käiakse k-t põletamas*; Ra *põlõttaa kotšnaa: võtõttii kotont koivuu algot tsättee, siis tulõs põlõttõttii ja tootii kottoo i pisettii kapusaa peentraa, siis parõp kapusaa kotšnat kasvataa k-t põletada: võeti kodunt kasehalud kätte (= kaasa), siis (jaani) tules põletati ja toodi koju ja pisteti kapsapenrasse, siis kasvavad kapsad (kapsarepad) paremini.*

koitua vt. *kotoa*.

kottuši Kr = *kotii*.

kotua vt. *kotoa*.

kouk/ku Kõ J (Ku), g. *-uu* J (puust) ahjuroop (деревянная) кочерга; J *šigri koukull süssiit* sega ahjuroobiga süsi; J *ripil on rautõin, kouku puin r: on rauast (ahjuroop), k. – puust (ahjuroop)*; Ku *naized joost'sii, ken koukuukaa, ken uffetkaakaa, ken toovaripuukaa* naised jooksid, kes ahjuroobiga, kes potihargiga, kes toobripuuga.

kourišk/a J, g. *-aa* präänik *коврижка*.

koušikka: *-k* J-Tsv., g. *-aa ~ -a* J = *kofšikka*; *koušikk on peenep kouššia* kopsik on kapast väiksem.

koušikko ~ -ko (Li), g. *-ikoo ~ -koo* Li = *kofšikka*; *siiz virruuv, üli pää valab taazikaa vai koušikokaa võtav taazissa* siis loputab (enese puhtaks), valab (pesu)kausiga üle pea või võtab kopsikuga kausist (veet).

koušši Lu J-Tsv., g. *-ii* J kapp; kopsik *ковши*; *ковшик*; J *took koušši taaria too kapaatäis (kapp) kalja*; J *koušikk om peenep kouššia* kopsik on kapast väiksem; J *koušši piäb anta jevrelee praavitta* kopsik tuleb anda juudile parandada. – Vt. ka *koltsši*.

kouššip Lu, g. *-ii* Lu kouss (metallrõngas avause säilitamiseks purje nurkades v. aasa moodustamiseks purjekõie otsas) *коуш* (стальная обойма в петле троса или в углу паруса); *koušid õllaa seilii nurkkiiz kousid on purje nurkades; tarlepit panna kouššijee tšiin, kõlmõd nell'ä kõrtaa võtõtaa läpi kouššiiissa* talrepid pannakse koussidesse kinni, kolm-neli korda pannakse (võetakse) koussidest läbi.

kowa vt. *kõva*.

kovassa: *-sa ~ -s* Ku = *kõvassi*; *kõvasti*, tugevasti; väga *крепко, сильно*; *громко*; *очень, весьма*; *lei nii kovass pää, tahto männä dura-*

kõssi löi nii kõvasti pea ära, (et) pidi hulluks minema; *silla hepoized joonitellaz nii kovassa* sul hobused jooksevad nii kõvasti; *ja its ain mõrnäp kovassa karu* ja karu ise aina mõirgab kõvasti; *sis põlässüziņ kovassa* siis ehmusin väga.

kovassi vt. *kõvassi*.

kovera M-Set. Lu Li J *-er* Li Ra J-Tsv. *-õra* J *-õrõ* Lu, g. *-eraa* Lu J kõver; kaarjas *кривой*; *дугобразный*; J *etsi koivuzikoss kover puu ranžiit vart* otsi kaasikust kõver puu rangide jaoks; J *jalgõt koverõd niku ranži puuv* jalad kõverad nagu rangipuud; J *kover piiri* kõver joon; J *kover jalk kõverjalg, kõverjalgne* inimene; J *mid lusti kulmõd: paksud, musad, koverõd niku lookõd* mis(sugused) ilusad kulmud: paksud, mustad, kaarjad nagu loogad. – Vt. ka *moni*-.

kover/aa Lu Ra J-Tsv. *-a* J-Tsv. kõverasse, kõveraks; kõveralt, kõveriti *криво, косо; вкривь, вкось*; Ra *uulõd jo mennää koveraa, uulii laadiv, nõizõb itkõmaa* huuled tõmbuvad (lähivad) juba kõverasse, seab (= kõverdab) huuli, hakkab nutma; J *pišäss iäss painus koveraa* vanadusest (pikast east) vajus kõverasse; Lu *kase on painõttu koveraa* see on painutatud kõveraks; J *kovera kasvoma* kõveraks kasvama; Lu *tee meep koveraa* tee läheb kõveriti; J *nii-tüll piäp kattsoa tarkõssi, jot eb veejje jältšiiä koveraa* niidul tuleb hoolega vaadata, et mitte kõveriti minna. – Vt. ka *kiveraa*-.

kover/aza ~ -az Li *-õz ~ kovõraz* J-Tsv. kõveras согнувшись, сторбнвшись, скривившись; Li *koveraz i kokkaz* kõveras ja küürus; J *kül taita om vana, ku hääülüb nii koverõz küllap vist on vana, et käib nii kõveras; J pikkaraainõ koira kovõraz leživ* väike koer lamab kõveras. – Vt. ka *kokkas*-.

koverik/ko Lu J-Tsv., g. *-oo* J kõver, kõverik извилистый, кривой, окольный; Lu *koveriko tee, ümperi tee* kõver tee, ringi (minev) tee; J *jot õllõiz litšep, elä talla koverikkoa teet* et oleks ligem, ära käi kõverat teed pidi. – Vt. ka *kiverikko*-.

koverikk/oo J *-o* Lu kõveriti, loogeldi *криво, извилисто*; Lu *matoõja virtaav nii koverikko ku mato* Madoja voolab nii loogeldi nagu madu (vingerdab). – Vt. ka *kiverikkoo*-.

kover-jalka: *-k* J-Tsv. kõverjalg, kõverjalgne *инимене кривоно/жка, -гий*.

koverjalkõin J-Tsv., g. *-zõõ* kõverjalgne *кривоногий*.

kover-kuraz J-Tsv. kõmmeldi, lusikanuga, kõvera teraga *пуга ложкарный нож, нож с кривым лезвием*.

kovert/laa Ra -a J-Tsv., pr. -aan: -an Ra -õn J, imperf. -iin: -in J I. kõverdada, kõveraks painutada гнуть, со-, сгибать; J *võit-ko koverta ripila tsässiika* kas (sa) suudad ahjuroobi kätega kõveraks painutada?; **2.** välja väänata (kätt, jalga jne.) вывихнуть; J *il'lep, kovertõt tsäe* tasem (= ettevaatlikumalt), (muidu) väänad käe välja!; **3.** nagu kõverdada, grimasse teha кривить, с-; Ra *mitä kovertat, ku nõizõd itkõmaa* mis sa kõverdada nagu, kui hakkad nutma?

kovert/assa (J-Tsv.), pr. -an, imperf. -azin kõveraks v. kõverasse tõmbuda, kõverdu da сгибаться, согнуться, корчиться, с-; *sai mokoma loizguu kanõõll tsüitsee, jot kõik kovertaa* sai niisuguse hoobi kaikaga (vastu) külge, et tõmbus lausa kõverasse. – Vt. ka *kovertuussa*.

kovertula J-Tsv., pr. -un J, imperf. -zin = *kovertuussa*.

kovert/ussa: -ss J-Tsv., pr. -un J, imperf. -uzin = *kovertuussa*.

kovertu/z J-Tsv., g. -hsõõ kõverus, vildakus кривизна; ■ *aissii kovertuz, et siä õõ parõp ah sa kãpard, ei ole sa parem!* – Vt. ka *koveruz*.

kovertõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin frekv. **1.** väänelda, vingerdada извиваться, -ться, корчиться, с-; *inimizet kovertõlla vaivõss* inimesed väänlevad valust; *vana mees kovertõõp tanttsia* vana mees väänleb tanttsida; *mato kovertõõp madu* vingerdab; **2.** keelt väänata, häälikuid ja sõnu moonutades rääkida коверкать (sõna, язык).

koverulz J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ ~ -sõ J -ssõõ (J) **1.** kõverus, kõver koht кривизна; *etsikk mokom koveruz jot saiz ranõkipuut tehä* otsi ometi niisugune kõverus (puul), et saaks rangipuud teha; **2.** käänak, käär, looge изгиб, извилина; поворот; *ku sõvõtt jõgõõ koverussõssaa, siis piättega vene tsiin* kui sõuate jõekäänuni, siis peatage paat. – Vt. ka *kovertuz*.

kovit/taa Lu, pr. -an, imperf. -in (kokku) koguda собирать, -рать; *kovitattii rüüssä i keitettii parvõz õlutta* koguti rukist ja keedet (pruuliti) koos õlut. – Vt. ka *kopittaa, korjata, kõrjata*².

kovria: -õ J-Tsv., g. -aa vaip ковер.

kovrik/ka Kõ, g. -aa Kõ vaibake коврик.

kovsikka, kovõikka vt. *kofõikka*.

kovvii vt. *kõvii*.

kovõr- vt. *kover-*.

kovõttaa vt. *goveittaa*.

kraakat/taa M, pr. -av M, imperf. -ti kaagutada, kõõrutada; kraaksuda кудахтать, гоготать; каркать; *kana kraakataa, a kukkõ laulaa* kana kaagutab, aga kukk laulab; *varõs kraakataa*

vares kraaksub. – Vt. ka *kraakkia, kraikõttaa, krookata, krookkaa, krookkia*.

kraak/kaa M, pr. -av M, imperf. -kõ kraaksuda каркать; *varõs kraakav* vares kraaksub. – Vt. ka *krookata, krookkaa, krookkia*.

kraak/kia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -kizin J = *kraakkaa*; *mitä tüü kraakitt varõssiiõ viittä* mis te kraaksute vareste kombel.

kraal'la: -l' ~ -l J-Tsv., g. -l'aa J kaunitar кра-савица, краля; *ehtinnü niku kraal'* pidulikult rõivastunud nagu kaunitar.

kraalma: -m J-Tsv., g. -maa J arm шрам.

kralami Lu Li J -mi (Lu-Len.), g. -amii J **1.** kraam, kaup вещи, (розничный) товар; Lu *kraami õli ooka* kaup oli odav; **2.** majakraam, vara утварь, имущество; J *mitä õli talos kraamia, eri menness kõik panti poolõssi* vara, mis talus oli, (see) kõik tehti lahku minnes pooleks; **3.** toiduained, toidukraam провизия, продовольствие; J *zapasoiitti kraamia tervesi vooõssi* varus toiduained terveks aastaks; Li *süüimee kraami sõõgikraam, toidukraam*; **4.** (töö)vahendid рабочие принадлежности, средства; Lu *miä võtan tehä õmie kramie ka kuuvvessa rublassa* (Len. 278) ma võtan (töö) kuue rubla eest oma vahenditega (ära) teha. – Vt. ka *süüm-, süütti-*.

kraamila J, pr. -n J, imperf. -zin J kraamida, koristada прибирать, -рать; *kraamin riht* kraamin tuba.

kraan/la¹ Lu, g. -aa Lu kraana подъёмный кран; *kraanaakaa nõõõtaa ranõkkojõ riissojõ* kraanaga tõstetakse raskeid esemeid.

kraana² vt. *krana*.

kraap/ata P Lu (Li Ra) -õt J-Tsv. J, pr. -paan Lu J -pan J, imperf. -pazin Lu Li Ra -põzin Lu J **1.** kraapida выпцерб/лять, -ить, скоблить, вы-; Lu *akkuna poduskaa päälle tehtii merkii, kupaizõõ mukkaa tuli poolipäivä merkki, õli kraapõttu kurasõõõkaa* aknalauale tehti märgid, varju järgi tuli keskpäeva märk (teha), oli kraabitud noaga; **2.** kriimustada; küünistada царапать, о-; царапнуть, о-; Lu *ku kraappaan, ep tuõ veri* kui kriimustad, (siis) ei tule verd; J *katti kraappõs tsäe* kass küünistas käe (ära); **3.** tikust tuld tõmmata чирк/ать, -нуть (спичкой); Lu *kui kraappazit pitskaa, sis tuli nennää kehno haiso* kui tõmbasid tikku, siis tuli ninna halba haisu (= väävlihaisu). – Vt. ka *karsia, kraappia*.

kraapis/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kahmata, haarata хватать, схватить; *kraapis tüttõ kainõõlo* kahma tüdruk kaenlasse.

kraap/pi K-Ahl. M Li J (P), hrl. pl. -iv P M Lu Li J **1.** (käsi)kraas, -kraasid (ручная) чесалка;

Lu villaa kraapitaa kraappijõdõkaa villa kraasitakse kraasidega; P kraapin kraappiikaa villoi kraasin kraasidega villu; Li kraapiv, ühs kraappi. nämä õllaa pariz kraasid, üks kraas. Need on paaris; J tsüzü naapuriss lampaa kraapiv, nõizõmm villa kraappima küsi naabriperest lambakraasid (= villakraasid), hakkame villa kraasima; Lu kraapii piib kraasi piid; 2. sg. (hobuse)suga, -hari скребница; J kuhõ opõizõdõ kraappi on saanu kuhu hobusesuga on saanud? – Vt. ka koto-, nahka-, tsäsi-.

kraappia K L P M Kõ Lu Li J (Ku), (sõnatüvi основа слова:) kraappi- J-Must. -piag (I), pr. -in K L P M Kõ Lu J, imperf. -pizin P Lu J 1. kraapida, kaapida, kaabitseda скрести, на-, скоблить, на-, вы-, со-; M elä tevräakaa kraapi, kraapi kurassõdõ selläakaa ära (noa) teraga kraabi, kraabi noa seljaga; Kõ koira kraappi seinää möö koer kraapis seinä (mööda); J katti ku kraapiv, siis tuultõ tääv kui kass kraabib (maad), siis (seem) ennustab tuult; Li soomus kraapitaa poizsoomus kraabitakse (kalal) maha; J kraapi lavva päält razv kaabi laua pealt rasv (ära); K kraapid õpõata võrassi kaabid hõbedat ohvriks; I vattsamakonahka kase pesääss i puhassaass, kraappiass kurahsõlla maonahk, see pestakse ja puhastatakse, kaabitsetakse noaga; 2. kratsida, kriimustada, küünistada царапать, о-, по-, царапнуть, о-; Lu inemina on pagana, jot kraapiv tõizõlt silmäv inimene on (nii) tige, et kratsib teisel(t) silmad (peast); P tsiihkavad jalgad, tsäed, kraapi vaikka verelie jalad, käed sügelevad, kratsi kas või verele; Lu katti kraappi tsäed kass küünistas käed (ära); 3. tikust tuld tõmmata чирк/ать, -нуть (спичкой); P da kõm sataa tihää spitiškoii kraappiivad (muinasjutust:) ja kolmsada sääske tõmbasid tikust tuld; 4. (villa) kraasida чесать, рас- (шерсть); M villat kraapittii faabrikkaz villad kraasiti vabrikus; M kotonn kraapimma kodus kraasime (villu); P kraapin kraappiikaa villoi kraasin kraasidega villu; Lu ku kraapitaa, sis tuõb leve koi (villa) kraasitakse, siis tuleb heie; 5. (lina) sugeda рас/чёсывать, -чесать (лён); L linaa kraappiassa haakkõilla lina soetakse linaharjadega. – Vt. ka karsia, kraapata.

kraaslata K, pr. -saan, imperf. -sazin = kraazgattaa.

kraasit/taa K M Po Li (P) -ta J-Tsv. -taag (I) krasittaa M S krazittaa M, pr. -an M Li, imperf. -in M 1. värvida красить, по-, о-; S troitsaa laukopään krasitattii munnia kauniissi nelipühade laupäeval värviti mune punaseks; M krasitõussa lõngassa tehtii tsirjavia sukkaa i alõttisia värvitud lõngast kooti (tehti) kirjusid

sukki ja kindaid; Po kraasitattii sõppaa värviti riidet; M perednikkoi krazitattii põllesid värviti; M pevrää krasittamissa annõttii jahtua, a siz üvvii virutatattii mõnõza veezä pärast värvimist lasti (riietel) jahtuda, aga siis loputati hästi mitmes vees; M mal'ari krasitav maaler värvib; 2. jumestada, värvida красить, румянить; J põskii kraasitta põski värvida; 3. ilustada, kaunistada; (mustriga) kirjata укра/шать, -сить; наводить, набивать узоры; M leipä krazittaass rumkaakaa leivale tehakse viinaklaasiga kirjad (peale). – Vt. ka kraaska, kraazgata, kraazgattaa, krannittaa.

kraalska K P M S Po Lu J I (Ra) -skõ ~ -sk J, g. -zga M S Lu J I värvn краска; K eel kraaskoi böllu vanasti polnud (poe)värve; Lu koto on naastill kraazgall kraazgattu maja on ilusa värviga värvitud; S mussaa kraaskaasõdõ kraazgattii värviti mustaks (musta värv); J vetel kraask vedel värv; Lu tummõkas kraaska tume ~ tuhm värv; J kaunis kraask punane värv; I valkõa kraaska valge värv.

kraalskaa: -skaag I, pr. -zgan, imperf. -zgon = kraazgattaa; nõisi kraaskamaa hakkas värvima.

kraaskalaja Lu -jõ J, g. -ajaa: -jaa J 1. Lu maaler маляр; 2. J värvija, värval красильщик.

kraaska/nõ (Ra), g. -zõd Ra värvitud, värviline крашенный; цветной; tullaa kõrvatakuzõd, siis piäp kraaskazõd võikaa võitaa ja piäb üvassi remenikaa õdrtoa (kui sigadel) tuleb parotiit, siis tuleb värvitud võiga määrada ja rihmaga hästi hõõruda.

kraazgata K L P M S Lu Li Ra J (Kõ) -zgõta Lu Ra -zgõtõ Li -zgõt J krazgata (Lu-Len.), pr. -skaan L M S Lu Ra J -skan J, imperf. -skazin Lu J -skõzin Ra J 1. värvida красить, по-, о-; P enipeän kraazgattii kanaa munat kauniissi lihavõtte ajal värviti kanamunad punaseks; Li näil on koto kõltõzõll kraazgattu neil on maja kollaseks värvitud; J kanõrvookaa kraazgattii suukkonoii musassi kanarbikuga värviti kalevist kangaid mustaks; Li maa on kraazgattu põrand on värvitud; M puinõ luzikka, veel kraazgattu (sõõmiseks oli) puust lusikas, veel värvitud; Li platjaa painõttii, a oonõt kraazgõtaa (kahe eri verbi seletuseks:) kleiti värviti (riidevärviga), aga majad värvitakse (maalrivärviga); 2. kaunistada укра/шать, -сить; M eb nimi inehmissä kraaska, a inehmin niimtee kraaskaab vs. (mitte) nimi ei kaunistab inimest, vaid inime ne kaunistab nime. – Vt. ka kraasata, kraasittaa, kraaska.

kraazgat/taa P, pr. -an, imperf. -in värvida красить, по-, о-; enipeän tsihuttaass kanaa

munad, kraazgattaass lihavõtte ajal keedetakse kanamune, (ja) värvitakse. – Vt. ka *kraasata, kraasittaa, kraaska, kraazgata*.

krahm/ala Lu -õl J-Tsv., g. -alaa: -õla J = *krah-mali*.

krahmali (Lu I), g. -ii tärkliis крахмал; Lu *krahmalissa on tikka, et saa õssa* kartulijahust on puudus, (sa) ei saa õssa.

krahmaloit/taa: *krahmõloitta* J-Tsv., pr. -an, imperf. -in tärgeldada крахмалить.

krahmal-tšiuuto: *krahmõl-tšiuuto* J-Tsv. tärgeldatud (päeva)särk накрахмаленная рубашка; *krahmõl-tšiuuto pääll* tärgeldatud särk seljas.

kraikõitaa Ku, pr. -an, imperf. -in kaagutada кудятать; *kana noisi kraikõttõmmaa* kana hakkas kaagutama. – Vt. ka *kraakattaa*.

kraksah/taa (P), pr. -aab, imperf. -ii: -i P plõksatada щёлкнуть; *ühs kõrt miä kuulin, etti uhs kraksahiti* ükskord ma kuulsin, et uks plõksatas. – Vt. ka *kloksahtaassa*.

krambalk/ka Lu, g. -aa Lu taavet крамбал; *krambalkal nõõtaa venettä täkill* taavetiga tõstetakse paati tekile.

krami vt. *kraami*.

kramp/ata (J-Tsv.), pr. -paan, imperf. -pazin (millestki v. kellestki kinni) haarata v. krahmata ухват/ываться, -иться, схват/ываться, -иться; *elä krappa nii kõvassi kaglõss tšiin, tukõhoitõõ ära* krahma nii kõvasti kaelast kinni, lämmatad (ära). – Vt. ka *krapata, krapata, kropata*.

krampiirihma: *krampiirihma* J-Must. (ukse)-krambi nõõg верёвка, поднимающая дверной затвор.

krampilõõ J-Tsv. *krampi*, haaki на крючок (narechie в форме алл-а от *kramppi*); *raa uhs krampilõõ* pane uks haaki. – Vt. ka *kramppii*.

kramp/pi¹ Kett. K P M Lu J, g. -ii P M Lu J -i Lu J (ukse) kramp; link, käepide; haak (дверная) скоба, ручка; (дверной) затвор; (дверной) крючок; J *tõmpa uhs krampiss tšiin* tõmba uks krahmist kinni; Lu *uhzõõ kramppi on sisipoolõz i erätee poolõz, mõõpas poolõz õlla* *kramp* ukse käepide on seespool ja väljaspool, mõlemal pool on käepidemed; J *uhzõ kramppiit tehä ravvõss ja vazgõss* ukse käepidemeid tehakse rauast ja vasesst; Lu *ärtsä viiää lauttaa, äntä jätetää uhze väl'l'i?* – *Krampi rihma* (Must. 160) mõist. härg viiakse lauta, saba jäetakse ukse vahele? – (Ukse)krambi nõõb.

kramp/pi² J, g. -ii kramp, spasm судорога.

kramp/ii: -i J-Tsv. adv. *krampi*, haaki на крючок (narechie в форме илл-а от *kramppi*); *raa uhs kramppi* pane uks haaki. – Vt. ka *krampilõõ*.

kralna Lu I -ana P *gran/a* Li J, g. *kranaa:* -aa ~ -a J kraan кран (водопроводный); Lu *olud valõtaa kranass kruuškaa* õlu lastakse kraanist kruusi; J *lazz botškaa granass karassina* lase vaadi kraanist petrooleumi; P *samovaraa kraana* samovari kraan.

krandašši P M Lu *grand/ašši* Lu I -õšši Li J, g. *kranda/šii* M Lu -ššii M *grand/ašii* Lu -õšši Li J pliiats карандаш; M *krandašši kulub, piäp terässää* pliiats kulub, peab teritama; Lu *krandašši võip katkõõssa* pliiats võib murduda; Lu *miä totšitin grandašii* ma teritasin pliiatsi.

krannli J (Ku), g. -ii J nägus, kena милостивый; J *helvetii kranni tüütõ* pagana kena tüdruk.

krannit/taa (M) *grannittaa* M, pr. -an: *grannitan* M, imperf. -in: *grannitin* M (mustriga) kaunistada, kirjata укра/шать, -сить узорами; *siis kõik krannitõttii se kursi, pikarilla krannitõttii* siis puha kirjati see pulmaleib, viinapitsiga kirjati; *kumpa tuusi kurassa tšээzä piitää, siz grannitti ilozija keppijä* kes oskas nuga käes hoida, siis (see) kirjatas ilusaid keppe. – Vt. ka *kraasittaa*.

krant/ta (Lu), hrl. pl. -sad Lu pardavits, -vitsad (paadil) бортовая насадка, бортовой набой.

krantsikagla: *krantsikagla* J-Must. (orig.: sepeli).

kraplata Ra -at J-Tsv., pr. -paan Ra J, imperf. -pazin Ra -põzin J (millestki v. kellestki kinni) haarata v. krahmata v. krapzata; (kinni) krabada v. nabida ухват/ываться, -иться, схват/ываться(ся), -ить(ся); хватать, схватить; Ra *krappazin puuta tšiin* haarasin puust kinni; J *krappaa kaimaas kaglõss tšiin* krapza oma kaimul kaelast kinni!; J *pani plehkuu, muut krappatti tšiin* pani plehku, kuid nabiti kinni. – Vt. ka *krampata, krapzata, kropata, kropsata*.

krapikkoi/ssa: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J hiilida подкра/дывать(ся), -стяться; *katti salamitta krapikkoib iiree* pessa, kass hiilib salakesi hiire pessa; *krapikkoi il'lõkkoitta takka de heitüt* hiili hiljakesi tagant (juurde) ja ehmata (teda).

krapi/na K-Ahl. -n J-Tsv., g. -naa J krabin, krobini шорох; J *sillõn nall kuulup iiriije krapin* põranda alt (all) on kuulda hiirte krabinat. – Vt. ka *kripin-*. – Vt. ka *krapisuz, kropina*.

krapi/isa Ar. K-Ahl. -ssa Lu -ss J -ssag vdjI, pr. -zõb Lu J, imperf. -zi **1.** krabiseda шуршать; J *nii on kuiv ein, kõik krapizõb* on nii kuiv hein, lausa krabiseb; **2.** krudiseda хрустеть; J *lumi krapizõb* lumi krudiseb; **3.** krabistada шуршать,

viimitee itkõma kuidas ka pidas vastu, aga lõpuks puhkes nutma.

krepititüü: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (kohale, külge) kinnitada крепить, прикреп- лять, -ить; *krepit üvässi tšini* kinnita hästi; *kuuritsõd oŋ krepitettü raut skopkiikaa tšiin sarikad* on kinnitatud raudkobadega.

kreposnoli K, g. -i pärisorjuslik, pärisorjuse крепостной; *kreposnoi aikann kõm päivää mõizaza teid, i kõm päivää kotonna pärisorju- se ajal tegid kolm päeva mõisas (tööd) ja kolm päeva kodus.*

kreslla Lu, hrl. pl. -ad Ränk K M Lu Ra I -õd J-Tsv. 1. laamits, (laiendus)raam (reel, vankril) кресло (дровней, телеги); Lu *kreslat težžää semperässä, siis saab veittää einää i alkoa, sis kuurma saap tehä lad'd'assi* laamits tehakse sellepärast, (et) siis saab vedada heinu ja puid, (et) siis saab teha koorma laiaiks; K *rattaad õli- vad rakkõiza i kreslat päällä* vankrile oli hobu- ne ette rakendatud ja raam oli peal; Lu *kreslal õllaa kokad i kresla puud, kresla kokkia on kõlmõd* laamitsal on ristpuud ja äärepuud, laa- mitsa ristpuud on kolm; Lu *kresla puu ~ kresla lauta* laamitsa äärepuu e. äärelaud; I *lait'joo kreslad* ree (laiendus)raam; 2. kelk санки; J *talvõll on üvä kresloika liukua* talvel on hea kelguga sõita.

kreslapuu (Ränk), pl. *kreslapuut* Ränk laamitsa äärepuu e. äärelaud слера кресел.

kreslaretsi J-Must. koriga e. kreslaga regi, kres- laregi розвальни с креслом.

kresnikka vt. *kreesnikka*.

kresnitsa vt. *kreesnitsa*.

kresnõi K L J-Tsv. I -tnõi Lu, g. -nõi risti- kretnый; L *karjalõ tuotii kresnõi çot i svätit- tetti karjaa* karja jaoks tehti ristikäik ja õnnis- tati karja; K I *kresnõi çot ~ J kresnõi hod ~ Lu krestnõi hod* ristikäik.

kresti-damka M ristiemand (kaardimängus) крестовая дама (в карточной игре).

krešnikka vt. *kreesnikka*.

kreššeniä: -ñ J-Tsv., g. -ña J kolmekuninga- garäev крещение (праздник); *kreššeniõnn tsävvä jordõnill* kolmekuningapäeval käiakse jordanil (= käiakse vett pühitemas).

krezbinao I pl. varrud, ristsed крестины; *risit- tiväd lahzõd, tultii kottoo, siz õlivat krezbinao* ristsid lapse, tulid (tuldi) koju, siis olid var- rud.

kretina vt. *greetsina*.

kretšina-pää Lu tatrapõoris метёлка гречихи.

krien/i J-Must., g. -ii mäda-, mäerõigas [?] хрен [?] (orig.: joku rikkaruohon laji).

kriiklata J, pr. -kaav J, imperf. -kazi kriiksuda,

kääksuda скрипеть; *uhs kriikkaav* uks kriik- sub. – Vt. ka *krikisä, krikkoa, kripata, kripisä, kritisä, kräpisä*.

kriik/kaa (M Lu), pr. -av M -õv Lu, imperf. -kõ 1. kriiksuda, kriuksuda скрипеть; Lu *puu kriikõv* puu kriiksub (tuule käes); 2. vinguda, kiunuda (peoleo kohta) стонать (об иволге); M *vihmalintu eez vihmaa räägav; vana rah- vaz juoltii ain nii: näd jo taas kriikab vihmaa* peoleo vingub enne vihma; vanad inimesed ütlesid ikka nii: näe, juba jälle vingub vihma.

kriim/o P, g. -oo kriimik lehm корова-пегашка.

kriiplata M, pr. -paan M, imperf. -pazin M = *krõõpata*; *kriippaab ammassa* kiristab ham- baid.

kriisa vt. *krõõsa*.

kriisimarja M J-Must. *grüisimarja ~ grüizimar- ja* M *grüizimarja* Lu *krõõžmarja* I 1. M Lu ku- kemari вороника (чёрная ягода); 2. näsiniine mari волчья ягода; I *krõõžmarja, tožo niku kaunissig [= kauniz], mettsäzä, kõrkaat pehgod* näsiniinemari, samuti nagu punane, (kasvab) metsas, kõrged põõsad.

kriivisellä: -ell J-Tsv., pr. -selen: -seen J, imperf. -selin J frekv. ← *kriivissää; jo krei- visseeb uulii, para-iko laukõõb itkõma* juba kõverdad huuli, kohe puhkeb nutma.

kriivisää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J kõverdada кривить, с-; *oi kui märännessi kriivissi uulõd, niku vazikaa perz* oi kui inetult kõverdas huuli, nagu vasika perse.

kriivisüü J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J kõverduda, kõveraks tõmbuda кривиться, с-; *nõsa hoikk riuku pissüü, tämä kriivisüv* tõsta peenike latt püsti, see tõmbub kõveraks.

krikilsä M, pr. -zen M, imperf. -zin M krigiseda скрипеть; *tämä ain krikizeb niku krikkoja puu* tema aina krigiseb nagu kriiksuv puu. – Vt. ka *kriikata*.

krik/koa M, pr. -ov, imperf. -kõ kriiksuda скри- петь; *krikkoja puu* kriiksuv puu. – Vt. ka *krii- kata*.

kriitts vt. *krinttsa*.

kriitso vt. *krinttso*.

kriingeli P M J -/i L M, g. -lii M J rõngik, rõn- gaskuivik, kringel баранка, бублик, крендель; P *tulõt kotuosyõ, värtsikko täünää kriingeli i munõi* tuled koju, kott täis rõngikuid ja mune; J *õsa pool nagla kriingeliit* osta pool naela rõngikuid; M *nõõmma kriingelid'd'ekaa tsäi- tä joomaa* hakkame rõngikutega teed jooma; M *kriingel'id opõzõõ suuruutta* kringlid (on) hobuse suurused; J *tšen oŋ kovertõnnu minu raut-kepii kriingelissi* kes on painutanud minu raudkepi kringli(kujulise)ks?

krinttsa M *-ts* J-Tsv. *krilts* J-Tsv. *krõl'tsa* I, hrl. pl. *-sad* P M Lu Li *-sõd* J *kriltsõd* J *krõl'tsad* I (trepiga) tuulekoda; välistrepp крыльцо; I *eellä krõl'ttsaa meillä böllugõ, a nüü krõl'tsaa teimmeg* varem meil (trepiga) tuulekoda polnud, aga nüüd tegime tuulekoja; P *ühs kõrt isumma krinttsoil tüttäriikaa* istume ükskord (tuulekoja) trepil tüdrukutega (isekeskis); Lu *troittsan pietti krinttsoi ääres koivud* nelipühade ajal peeti tuulekoja ääres kaski; I *klassiis krõl'tsad* (klaas)akendega tuulekoda; M *tšerikoo krintsad* kiriku välistrepp. – Vt. ka *klazi*.

krinttsõd (M), hrl. pl. *-sõd* M Ra *-tsõd* Li *kril'tsõd* Li *kreñtsõd* M = *krinttsa*; Li *klazi krinttsõd, enne ved' eb õllu neit. kassen õltii enne krinttsõd, ilma akkunõid* (klaas)akendega tuulekoda, ennemalt neid ju ei olnud. Siin (= meil, meie majal) oli enne tuulekoda, ilma akendeta; Li *kane ovat prosto stupeñkad, kril'tsoi meil eb õõ* see on lihtsalt (väike) trepp, tuulekoda meil (= meie majal) ei ole; M *krintsoo trapud* tuulekoja trepp; M *krinttsojee viilo* tuulekoja (katuse)viil; M *tšerikoo krintsõd* kiriku välistrepp. – Vt. ka *klazi*.

kripata M, pr. *-paav* M, imperf. *-pazi* krudiseda; kriuksuda хрустеть (о снеге); скрипеть; *lumi krippaav* lumi krudiseb. – Vt. ka *krapisa, kriikata, kriikkaa, krikisä, krikkoa, kripata, kripisä, kritisä, krutisa, kräpisa*.

kripina K-Ahl. *-n* J-Tsv., g. *-naa* J kribin скрип.

kripina-krapina: *kripin-krapin* Lu J-Tsv. **1.** kribin-kribin, rigin-ragin скрип, треск; J *või va kuunõll, kripina-krapina tappaav* kuula vaid, riginat-raginat jätkub!; **2.** kribinal-kribinal раз-раз; Lu *tämä kripin-krapin poiz, pani menemää* tema kribinal-kribinal ära, pani minema.

kripisä M (K-Ahl.) *-ssä* Lu *-ss* J-Tsv. *-ssa* M (Ra), pr. *-zen* J *-sen* K-Ahl. *-zõn* M Ra, imperf. *-zin* J **1.** kriuksuda, kriuksuda, krägiseda; krudiseda скрипеть; хрустеть (о снеге); J *uhzõõ sakarõt piäb võita, siiz evät kripiz uksehinge* (si)d tuleb määrada, siis nad ei kriiksu; Lu *rat-taata kripissää* kaarik kriuksub; M *ai ku kripizõvan stuulid* oi kuidas toolid krägisevad!; M *lumi kripizev* lumi krudiseb; **2.** kriikutada, krägistada скрипеть; J *elka kripiska uhzõka* ärge kriikutage ust (uksega!); J *elä kripis stoolika* ära krägista tooliga! – Vt. ka *krapisa, kriikata, kriikkaa, krikisä, krikkoa, kripata, kritisä, krutisa, krõpisa, kräkisä, kräpisa*.

krippurnenä M nõsunina, nõsuninaline inime-ne курносый (человек).

kripsilä J-Tsv., pr. *-n* J, imperf. *-zin* J kriipsutada чёркать. – Vt. ka *kripsuttaa*.

krips-krap J-Tsv. krips-krapс цап-царап.

kripslu J-Tsv., g. *-uu* J **1.** joon, kriips черта, чёрточка; *lugõ sõna, kummõll õj kahs kripsua all* loe sõna, millel on kaks joont all; *kaze kripsuu veitid vähäize kossa* selle joone tõmbasid (sa) natuke viltu; **2.** plekk (määratumisjälg) пятно; *vass panid uuvvõ tšiuo pääle, de jo kõig õj kripsuiz* alles panid uue särgi selga ja juba on kõik plekke täis.

kripsukkõin J-Tsv., g. *-zõd* J kriipsuke чёрточка.

kripsut/taa J, pr. *-an* J, imperf. *-in* kriipsutada; läbi kriipsutada чёркать; перечёркивать. – Vt. ka *kripsilä*.

kripsut/õlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. plekitada, määrada пачкать, за-, пятнать, за-; *pañka kraask šutid väl'lä, a to kripsuttõtt enelles sõvad* pange värvipintslid (käest) ära, muidu plekitate oma riided.

kripu L: *kripu krapu menen marjaa* rl. kr., kr., lähen marjule.

kristot/taa (M), pr. *-an*, imperf. *-in* **1.** (lihavõttekombestiku kohaselt õelda üksteisele: „Kristus on üles tõusnud!” ja seejärel suudelda) христоваться, по-; *oomniiz vañraa jo tullas kolatas taaz uhsõõsõõ kolataz, kane tullas kristottajad* (lihavõtte)hommikul vara juba tulevad koputavad, taas uksele koputavad, tulevad k-jad; **2.** (õigeusu kiriku lihavõtterituaali täita Kristuse ülestõusmist kuulutades) провозглашать, -сить (в церкви) воскресение Христа; *siis pappi nõis kristottañmaa* siis preester hakkas k-ma.

kristuit/taa Kett., pr. *-an*, imperf. *-in* = *kristot-taa*.

križovnik/ka (M Kõ) *-k* J-Tsv. *grišovnikka* K-Ahl. *grīžovnik/kõ* J *-k* J-Tsv. *krõzovnikka* ~ *kryzovnikka* K *grõžovnikka* P M Lu *kružovnikka* P J I Ku *-šovnikka* (Ma) *gružovnikka* P I, g. *križovnikaa* M J *grīžovnikka* J *grõžovnikaa* Lu *krušovnikkaa* Ma *gružovnikkaa* I karusmari; karusmarjarõdsas крыжовина; крыжовник; J *grīžovnikad veel on rohoizõd* karusmarjad on veel rohelistes; Lu *grõžovnikaa õhzad õllaa pisslikõd* [sic!] karusmarjarõdsõks oksad on okkalised; I *gružovnikkaa niiglad* karusmarjarõdsõks okkad; M *pisseeväd niku križovnikaa põdsaa* torgivad nagu karusmarjarõdsõks; P *gružovnikkaa pyõzaz* karusmarjarõdsõks.

križuta (P), pr. *-šuan* P, imperf. *-šuzin* järe-da, närida грызть, из-; *õrava isup puu laadvaz da krišua* da närip kuuzõd kärkkiä orav istub

puu ladvas ja järab ning närib kuuse käbi- (sid).

kritau/z J-Tsv., g. *-hsõõ*: *-sõõ* J krigin, krigis- tamine скрежет; *em või sinu ampajõ kritauss kuunõll* ma ei või sinu hammaste krigistamist kuulata.

krita/uttaa Lu *-utta* J-Tsv. *-huttaa* Ra (Lu J), pr. *-utan* Lu J *-utõn* Lu *-hutan* Ra, imperf. *-utin* Lu J *-hutin* Ra **1.** kriiksutada скрипеть; J *siäkse kritautilt paraiko uss* kas sina kriiksutasid praegu ust?; **2.** krigistada (hambaid) скрежетать (зубами); Lu *mõnikkaal umalikkaal on moko- ma plaani, što kritautiltõb ampaita* mõnel joodi- kul on selline komme, et krigistab hambaid; Lu *ampajõkaa kritautilt krigistas hambaid.* – Vt. ka kriipata, kripisä, kritaussa, kritisä, krõõpata.

kritautiltõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. ← *kritautiltõlla*; **1.** *elä kritautiltõõ uss* ära kriiksuta ust!; **2.** *taita on siä- mis, ku nii kritautiltõõb ampait* on vist vihane, et nii krigistab hambaid.

kritisä: *-ssä* Lu Li J (Ra) *-ss* J-Tsv., pr. *-zev* Lu Li J, imperf. *-zi* Li J **1.** kriiksuda, kääksuda, kriuksuda; krigiseda; krudiseda скрипеть; хрустеть (о снеге); Lu *maa kritizev* põrand kriiksub; Li *uhsi algap kritissä* uks hakkab kriiksuma; J *veräi kritizev, sakarõd on roossõz* värav kriiksub, sagarad on roostes; J *kaivoo vipu kritizev* kaevuvinni kääksub; J *saarpugat kritissä* saapad kriuksuvad; J *taita om pakkõij ku lait oot kritissä* on vist pakane, et reed (= ree jalased) kriuksuvad (teel); Lu *ampaad lotizõ- vad ja kritizevõd* hambad plagisevad ja krigi- sevad; J *liiva kritizev jalkoin allõ* liiv krigiseb jalge all; Lu *lumi kritizev lumi krudiseb*; **2.** nagiseda, naksuda; rudiseda скрипеть (о дере- ве); хрустеть (в суставах); Lu *puu kritizev* puu nagiseb; Lu *luud alkõvat kritissä* luud (= liige- sed) hakkavad rudisema; **3.** vigiseda, kägiseda пищать; J *lahs kritizep tsäittsüz* laps vigiseb kätkis; **4.** krigistada (hambaid) скрежетать (зубами); Ra *elä kritizev ampaita* ära krigista hambaid; ■ J *ain siä veel kritized elä* sa ikka hingitsed veel elada? – Vt. ka *krapisa, kriikata, kriikkaa, krikisä, krikkoa, kripata, kripisä, kri- taussa, kritautiltõlla, kritautiltõlla, krutisa, krõpisa, krõõpata, kräkisä.*

kriwe Kr venelane русский.

krivo/i I, g. *-i* kõver кривой; *kase on krivoi, vana, kuhõm meilee mokoma* see (pruut) on kõver, vana, milleks meile niisugust.

krok/ata M, pr. *-kaan*, imperf. *-kazin* = *kroksa- ta*; *lahsalailõd krokattii muru saaxcharia* lastele naksati tükk suhkrut.

krokod'i/ila: *-l* J-Tsv., g. *-laa*: *-la* J krokodill

крокодил; *ampaad suurõd niku krokod'ilall* hambad suured nagu krokodillil.

kroks/ata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J hammustada, naksata прокусить, над-; *sill om vahvõd ampaad, kroksaa millõ pähtsem poolõssi* sul on tugevad hambad, naksata mulle päkel pooleks. – Vt. ka *krokata.*

kromelik/ko Lu, g. *-oo* Lu = *krõmelikko*; *kurpu- kaz inemin* on *kromelikko* rõugearmiline inime- ne on kärniline (= kärnilise nahaga).

kromelissi Lu krobeliselt, karvaselt неровно, шершаво; *nät ku kromelissi on tehtü se lauta näe, kui karvaselt see laud on tehtud* (= hõõ- veldatud).

kromkia (Ra J), g. *-aa* = *komka*; J *tassaa vä- häize kurasõll kast kromkaa* silu veidi noaga seda kamakat; Ra *liivaa kromkad on tee pääl* liivakamakad on tee peal.

krompik/ko Lu J, g. *-oo* konarlik неровный, бугристый; Lu *krompikko jää* konarlik jää. – Vt. ka *kompakaz, kromppilikko, krompõlikko.*

krompiipi Lu, g. *-ii* konar, kõhm неровность, бугорок; *merell on jää krompõlikko, suurõt krompid õllaa* merel on jää konarlik, suured konarad on. – Vt. ka *jää-*.

kromppilik/ko J-Tsv., g. *-oo* = *krompikko.*

krompõlikko Lu *-likko* Ra, g. *-õlikoo* **1.** konar- lik неровный, бугристый; Lu *oi ku krompõlik- ko jää, ep saa tsirahuttaa* oi kui konarlik jää, ei saa liugu lasta; Lu *tee on krompõlikko* tee on konarlik; **2.** krobeline шершавый, шерохо- ватый; Lu *kanaa nahka on krompõlikko* kana nahk on krobeline. – Vt. ka *kompakaz, krome- likko, krompikko, kromppilikko, krõmelikko, kärnäkaz, kõnjkelikko.*

kroms/saa J, pr. *-an* J, imperf. *-in* = *kroputtaa*; *õpõin süüb einää ja kromsav* hobune sööb hei- nu ja krõmpsutab.

kroni vt. *kronni.*

krojkutõlla J, pr. *-tõlõn*: *-tõõn*, imperf. *-tõlin* frekv. kraaksuma v. kronksuma panna, kraaksu- tada, kronksutada побуждать (ворон) каркать; *ev vahi ik'ä varõssõ, epko kronnijõ krojkuutõõ* rl. ei vahi iga varest ega kronksuta ronki.

kron/ni K M Kõ S Lu Li Ra J I Ku *-i* (J) *Кронни* Tum., g. *-nii* Lu J Ku ronk ворон; I *kõõs kronni lentelep, siis pokkoinikka leev* kui ronk lendab, siis keegi sureb; M *kronni krookav* ~ Lu *kronni krookiv* ronk kronksub; J *varõsõlõ vaikõad, a kronilõ kõvat tsippõad* (õeldakse lapsele valu vaigistamiseks:) varesele rasked, aga rongale kõvad valud.

krookahtaa Lu, pr. *-aab* Lu, imperf. *-ii* krook- satada квакнуть; *konnaa pääl tallaad i setsi krookahtaa* vs. (kui) konna peale astud, (siis)

seegi krooksatab. – Vt. ka *krookkaa*, *krookkia*, *krookkuu*.

krooklata Li, pr. *-kaav* Li, imperf. *-kazi* Li kraaksuda, kronksuda каркать; *kronni krookkaav* ronk kronksub. – Vt. ka *kraakkaa*.

krookkaa M Lu J, pr. *-av* M Lu *-õv* Lu, imperf. *-ki* **1**. krooksuda квакать; Lu *konnad vees krookkõvad* konnad krooksuivad vees; **2**. kraaksuda, kronksuda каркать; M Lu *kronni krookav* ronk kronksub. – Vt. ka *kraakkaa*, *krookata*, *krookkuu*.

krookkia Lu Li *-kiaG* (I), pr. *-iv* Lu Li, imperf. *-ki* = *krookkaa*; Lu *tševvässä konnat krookkiavad* kevadel konnad krooksuivad; Lu *kronni issuuz mastii ja nõisi krookkimaa* ronk laskus (istus) masti otsa ja hakkas kronksuma; I *kronni krookiv*, *kõõz pokkoinikkaa leev* ronk kronksub, kui keegi sureb.

krookkuu: *kruokkuu* L, pr. *-uv*, imperf. *-ku* krooksuda квакать; *suoza konnat kruokkuzivad* soos krooksusid konnad. – Vt. ka *krookahtaa*, *krookkaa*.

krool'a P Lu *kruol'a* P, g. *-aa* rangipadi e. -pale (nahkkattega polster rangide sisepool) хомутина; P *rajkõi peäll on kruol'a nahgass* rangidel on (sisepool) nahast rangipadi e. -pale; Lu *süämezä on pehmeä voilokka, pääl nahka, se on kruol'a* (rangide) sees (= siseküljel) on pehme vilt, peal on nahk, see on rangipadi e. -pale.

kroolikka (J-Tsv.) *-l'ikk* J-Tsv., g. *-likaa*: *-l'ika* J küülik кролик; *lautiõz on elokkaad: võdnõd, vazikõd, kroolikõd* laudas on loomad: talled, vasikad, küülikud; *krool'ika liha on makuz* küülikuliha on maitsev.

kroolikko Li, g. *-oo* = *kroolikka*; *emikko kroolikko* emane küülik; *kulli kroolikko* isane küülik.

kroonulaiva Lu sõjalaev военный корабль.

kroolznata M (Ar. Kett.) *kruoznata* P (K) *-snata* Ar. *-znataG* (I) *kruoznataG* I *grooznata* Lu Li (M J), pr. *-snaan* Ar. Kett. *kruosnaan* K P *-znaan* M *-znaa* ~ *kruuznaa* I *grooznaan* M Lu Li J, imperf. *-snazin*: *kruosnazin* P *grooznazin* Lu **1**. norsata храпеть; P *elä kruosnaa nii kõvassi* ära norska nii kõvasti; Lu *tämä ku makkaap siz grooznaav* kui ta magab, siis norskab; **2**. nurru lüüa мурлыкать; Lu *katti grooznaav* kass lõõb nurru. – Vt. ka *kõrisa*.

kroovat vt. *krovatti*.

kroowe Kr kõrts корчма.

kroplata (J), pr. *-paan* J, imperf. *-pazin* = *kram-pata*; *karu urnav ja tšäpäliikaa ain tõmpaar, kroppaab maass tšiin* karu mõriseb ja aina tõmbab käppadega, krabab maast kinni.

kropila M (J-Tsv.), g. *-aa*: *-a* J piserdi, piserdamispintsel кропило; M *papill õli svätõi vesi ja kropila* preestril oli pühitsetud vesi ja piserdi; J *pappi kropitõp kropilaka* preester piserdab piserdiga.

kropil'na: *-n* J-Tsv., g. *-naa* J = *krarina*; *rihepääll kuulup kropin, niku tšenle häällüb* põõnigult kostab krabin, nagu keegi käib.

kropil'sa: *-ssa* M *-ss* J-Tsv., pr. *-zõn* M J, imperf. *-zin* J **1**. krabistada, sabistada, sahistada шуршать; J *tšenle kropizõp tull lunt müü* keegi krabistab tulla lund mõõda; **2**. krabiseda, krobiseda шуршать; M *ku meed, nämäd jalgaa alla kropizõvad niku pehmiä poduška* kui lähed, (siis) nad (= varisenud lehed) krabisevad jala all nagu pehme padi; M *mikä lee kropizõv* miski krabiseb. – Vt. ka *krapisa*.

kropit'taa: *-ta* J-Tsv. *krapittaa* K, pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J (pühitsetud veega) piserdada кропить, окроплять, -ить (освящённой водой); K *pappi svätõi veekaa krappiti opõzõd* preester piserdas hobuseid pühitsetud veega; J *pappi kropitõp kropilaka, a kotonnõ kropitõta vitsaka* preester piserdab (pühitsetud vett) piserdiga, aga kodus piserdatakse vitsaga.

krops'ata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* ~ *-an* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J haarata, kahmata, krapsata; (kinni) krabada v. nabida хватать, цапать, с-; схватить; *kropsõz bärämää* kahmas sülle; *kropsõs tõizõlt toomuzit tšäess* haaras teiselt külakosti käest; *minnuu kropsõtti tšiin* mind krabati kinni. – Vt. ka *krapata*.

kroput'taa M, pr. *-an* M, imperf. *-in* krõmpsutada хрупать (о лошади); *opõn kroputab einää* hobune krõmpsutab heina (süüa). – Vt. ka *kromssaa*.

kroš'ittaa Kett. Lu *-šittaaG* (I), pr. *-itan* Lu, imperf. *-itin* tükeldada, peenestada, hakkida крошить; Lu *krošita maamunat kurasõll* tükelda kartulid noaga; I *grõbad krošitad* hakid puravikud (peeneks).

kroš'šia M Kõ J (Lu) *-šiaG* I *groššia* P Lu (J-Must.), pr. *-in* M J *grošin* P, imperf. *-šizin* M J *groššizin* P **1**. tükeldada, peenestada, hakkida крошить; J *kroši vähäize maamuna suppii* tükelda natuke kartuleid supi sisse; M *markofkad lõikkazimma, kroššizimma heenossi* lõikusime porgandid, hakkisime peeneks; Lu *kapussaa krošitaa kapussaa ravval* kapsast peenestatakse kapsarauaga; **2**. murendada, pudistada размельчать, крошить, рассыпать; J *kroši leipää piim-murusõ* murenda leiba piimapudisse; J *elä kroši leipä* ära pudista leiba!; **3**. (puid) lõhkuda колоть (дрова); J *grošši puuta* lõhkus puid.

kroššiu/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi*: *-z* J

pudeneda, mureneda рассыпаться, крошиться; *leip kroššiuu* leib pudeneb; *kats ku vana tšivi on kroššiuunu paloissi* vaata, kuidas vana kivi on murenenud tükkideks.

kroššivad M pl. raiekapsas, -kapsad (hapendamiseks) крошеница (рубленая капуста для квашения); *meillä kapusat tarkottii kroššivoiksi* meil raiuti kapsad raiekapsaks.

krot/ta Kett. P Lu Ra J-Must. I -t J-Tsv. *Кротма ~ Кротъ* Tum., g. -aa P Lu 1. mutt krot; P *krotta johsi maa alõtsyõ* mutt jooksis maa alt (läbi); 2. rott крыса; Lu *iiri ja krotta on harmaad*, a *maamügre on mussa* hiir ja rott on hallid, aga mutt on must. – Vt. ka *krõõsa*.

krott M I, g. -tii: -ítii M mutt krot; I *krotti rooitav maata* mutt kaevab maad; M *nii on kõvii kõühä niku krotti maaz* ta on nii (väga) vaene nagu mutt mullas; M *kroittii nõsõttu maa* ~ M *kroittii pesä* mutimullahunnik.

krovat/ti K P M S Li J *kröovat'* Ke, g. -ii M Li J voodi кровать; P *vanall aikka eb õllu krovattii* vanal ajal ei olnud voodeid; Li *niitt on krovatti*, a *ennee õli säntšü nüüd* on voodi, aga varemalt oli lavats.

kruga vt. *kruuuga*.

krugalta: -t J-Tsv., pr. -an: -n J, imperf. -zin J ringiga ümbritseda [?] (orig.: делать круг; окруж/ать, -ить).

krugl'itaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J ümmarguseks teha, ümardada округл/ять, -ить.

krug/oi Lu -õi Li, g. -oi Lu ümmargune krugl'ii; Lu *krugloi petšk õli butkaz* kalastusonnis oli ümmargune (raud)ahi.

krugovoli Ku, g. -i ringmäng кругопляс, хоровод; *krugovoiz lauloti'si* ringmängus lauldi.

krups, krupsa vt. *ruptsa*.

krups/a Lu, g. -aa = *krupsu*.

krups/aa (Lu), pr. -av Lu, imperf. -i krõmpsuda хрустеть (под зубами); *krupsa on neitä luita vassaa*, *tämä ain krupsap ku süüv* krõmpsluu on nende luude vahel (vastas), ta aina krõmpsub, kui sööd.

krupsapuu: *krupsõpuu* Li (kangaspuude) sälkpuu зубчатый валик (ткацкого станка); a *se on krupsõpuu*, *niitit tulla siält läpi* aga see on sälkpuu, (lõime)niidid tulevad sealt (sälkudest) läbi.

krups/ata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J = *krupsia*; *krupsaa puhõõ merkki* tee puule märk.

krups/a J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J säлке teha, sälkida, täkkida делать зарубки, насекачь; *kummõt puut piäb maha lass*, *nee on krupsittu*

puud, mis tuleb langetada, neile on sälk (märkiks) tehtud; *laut on kõik kurasõkaa krupsittu* laud on puha noaga täkitud.

krupsit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *krupsia*.

krupsit/õlla: -õll J, pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *krupsittaa*; *elka krupsitõlka ilm süüt uhzõõ piinoi* ärge täkkige ilmaasjata uksepiitu; *siä kse krupsitõlid lavvaa servää* kas sina täkkisid laua serva (ära)?

krups/u Lu, g. -uu krõmpsluu хрящ; *luijee väliz on krupsu*, *tämä on pal'l'o pehmeäpi ku luu* luude vahel on krõmpsluu, ta on palju pehmem kui luu. – Vt. ka *krupsa*.

krupsõin J-Tsv., g. -zõõ J täkkeline, sälguline, hambuline зазубренный.

krups/i Lu, g. -ii sälk, hammas зарубка, зазубрина, насечка; *rullapaalikka on krupsijeekaa* vaalikurikas on sälkudega.

kruš, kruška vt. *kruuska*.

krušovnikka, kružovnikka vt. *krizovnikka*.

krušõva ~ **kruuž/yya** M -eva (Kõ J) -ava Lu -õvõ J *gruuž/evõ* Lu J -õvõ J -iva (I), g. *krušõvaa* M *kruužõvaa* ~ -evaa J pits кружево; M *kokkaakaa tehäss kruužyvaa* heegelnõelaga tehakse pitsi; Lu *pollõl õltii alla kruužavav* põlled olid pitsid all; Lu *gruuževõ panna silmärätteill*, *prostinoill* pits pannakse (= õmmeldakse) käterättidele, linadele; J *lad'd'õd gruužõvõd õmmõltu tšiuutoo ihoisõõ* laiad pitsid (on) õmmeldud särge varrukaile. – Vt. ka *kruuževo*.

krut/isa: -ssa Li J (Lu) -ss J, pr. -zõv Lu Li J -sõb J-Must., imperf. -zi Li J krudiseda, rudiseda хрустеть; Li *pakkaizõlla lumi krutizõv* pakasega lumi krudiseb; J *millõ jäsenet krutissaa* mul liigesed rudisevad; Lu *jäsenet krutizõvav* liigesed rudisevad. – Vt. ka *krapisa, kripata, kripisä, kritisä*.

krul/toi Lu -utoi J-Tsv., g. -toi: -utoi J 1. J järsk крутой; 2. kõva (kõvaks keedetud muna kohta) крутой (o яйце); Lu *piäb õikõ krul/toi kanamuna tšihutaa* peab õige kõva (kana)muna keetma.

krul/uga L P (Ra) -ga M J (Lu-Len.), g. -ugaa L P -ga Lu J ring круг; L *tüttärikot tetsivät kruugaa* tüdrukud tegid ringi (ringmänguks). – Vt. ka *müllü-, raja-*.

kruuk/ka (J-Tsv.), g. -aa haak крючок; *õsij k'ruukõd uusijõ saappõgojõ vart* õstsin haagid uute saabaste jaoks. – Vt. ka *kokka*.

kruukut/taa Ku, pr. -av, imperf. -ti = *kukottaa*; *kukko noisi kruukuttõmmaa* kukk hakkas kõkeutama.

kru/uška M Po Lu I (U P) -ška P Lu (Ränk K-Al. J) -šk J-Tsv., g. -užgaa P Po I -žgaa P J

1. kruus кружка (сосуд); I *õlut kruuskajeekaa õli pantul lavõzõllõdõ õlu oli kruusidega pandud seinapingile*; P *miä janoss jõin tervee kruuzõгаа vettä* ma jõin janu pärast terve kruusi(täie) vett; 2. toop (mõõduna) кружка (мера жидкостей); P *kõikõd pienepe paḡkõ on ühesää kruškaa* kõige väiksem ämber on üheksa toopi; 3. (kiriku) korjanduskarp кружка для сбора (церковных пожертвований); J *lazz kopekk tšerikoo kruškaa* lase kopikas (kiriku) korjanduskarpi; 4. postkast почтовый ящик; M *tširjad miä lazzin jo kruškaa* ma lasksin kirjad juba postkasti. – Vt. ka *õlut-*. – Vt. ka *kukši, kukšina*.

kruuznatac vt. krooznata.

kruuzõava, kruuzõva vt. kružõva.

kruuzõv/o Kõ, g. -oo = kružõva; *sis tehäz katokkaniitissä kruuzõvõd* siis tehakse rulliniidist pitsid.

kruuzõvoli J-Tsv., g. -i pitsiline, pitsidega, pits- кружевной; *hääülip kruuzõvois tšiuutoz käib* (ringi) pitsidega särgis.

kruuzõva, kruuzõvõ vt. kružõva.

kruuti K-Ahl. *gruuti* J -di J-Tsv., g. *kruutii*: -dii J püssirohi popox; J *gruuti panna püssüü i droba, piža panna pälee* püssirohi pannakse püssi, ja haavel, tropp pannakse peale.

kruuti- vt. ka *gruudi-*.

kruutoi vt. krutoi.

kruuvi J, g. -ii J kruvi шуруп; *proovva, veelko se kõlpaap kase kruuvi selle vintõlõ katsu* (proovi), kas see kruvi kõlbab veel sellele vindile; *kruuvii võti* kruvikeeraja.

kruuvi/a J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J kruvida завин/чивать, -тить.

kruuvi-pihed J-Tsv. kruustangid тискí (с винтом).

krõlõtsa vt. krinttsa.

krõpisa (Kett. L), pr. -zõb Kett., imperf. -zi L krõbiseda, krõgiseda; nagiseda, ragiseda хрустеть; скрипеть; Kett. *krõpizõb ampaiza* krõgiseb hamba all; L *prakizivad, krõpizivat kõik siltapuud* ragisesid, nagisesid kõik põrandalauad. – Vt. ka *kripisä, kritisä, kräkisä, kräpisä*.

krõput/taa M, pr. -an M, imperf. -in krõpsutada, krõbistada хрупать, с-; *iiri krõputap saaxcharia* hiir krõbistab suhkrut (süüa).

krõšk vt. krõõška.

krõzovnikka, krõzovnikka vt. križovnikka.

kryylos/a P (M), hrl. pl. -ad M = kliirossi; M *kryylosav, kuza laulaaz* altariesine (on kirikus koht), kus lauldakse.

krõõplata M, pr. -paan M, imperf. -pazin M krigistada (hambaid) скрежегать (зубами); *krõõppaab ammassa* krigistab hambaid. – Vt.

ka *kriipata, kritaussa, kritauttaa, kritautilõlla, kritisä*.

krõõlsa ~ -ssa ~ kriisa Lu, g. -zaa: *kriizaa* Lu rott крыса; *hiiri on peeni, a krõõsa on suuri* hiir on väike, aga rott on suur; *ep piä jutõlla kriisaa, siis sika võtab i süüb omad lahzõv* ei tohi rott (nimepidi) nimetada, siis siga võtab ja sõõb oma põrsad (lapsed) ära. – Vt. ka *krotta*.

krõlõška Kõ -šk J-Tsv. *kryyška* M, g. -õžгаа: -žгаа J *kryyžгаа* M kaas крышка; M *astiall on õma kryyška* astjal on oma kaas; M *tohossa tehtii naappoi; põhja õli puin i puinõ kryyška õli päällä* tohust tehti nappu; põhi oli puust ja puust kaas oli peal; J *pa mañerka krõšk tšiin pane mannergu*(le) kaas peale. – Vt. ka *kaasi*.

krõõžmarja vt. kriisimarja.

krähzinatt vt. greetsina.

kräkisä: -ss J-Tsv., pr. -zeb J, imperf. -zi krägiseda, ragiseda, raksuda трещать, трескаться; *jo mikäle kräkizev* juba miski ragiseb. – Vt. ka *kripisä, kritisä, krõpisa, kräpisä*.

kräksähtälässä: -ss J-Tsv., pr. -äv J, imperf. -äzi: -äz J praksatada треснуться, по-, хрупнуть; *va vähäize painin glazia, a tämä kräksähtääs kahtõd palaa* vaid väheke(se) muljusin klaasi, aga see praksatas kaheks tükiks.

kräms Kr tulekivi кремьн.

kränttsi J-Tsv., g. -sii J 1. koer, krants собака, пёс; *kränttsi üht perä haukub* krants haugub ühtesoodu; 2. fig. krants, jultunud inimene (ka sõimusõnana) бесстыдник, пёс (ругательное слово); *ann va lahzõlõdõ voli, ni kazvotõt kräntsi* ann ainult lapsele voli, siis kasvatad (üles) krantsi; *tämä, põrku, tõhib minnuu kuttsua kräntsissi* tema, põrguline, julgeb mind krantsiks nimetada!

kränttsü J-Tsv., g. -süü J = kränttsi; *siä niku peen kränttsü: tšen ni müütä, aij haukub* sa oled nagu väike krants: kes vaid (läheb) mõõda, (sa) aina haugud.

kräpisa M, pr. -zeb M, imperf. -zi kriiksuda, krägiseda поскрипывать; *silta kräpizev* põrand kriiksub. – Vt. ka *kriikata, kriikkaa, kriikisä, kriikoa, kripisä, kritisä, krõpisa, kräkisä*.

kräügat/taa M, pr. -av, imperf. -ti = krääkkiä; *sorzad kräügattavad* pardid prääksuvad.

krääk/kaa ~ krääkkaa M, pr. -av ~ krääkav M, imperf. -ki = krääkiä; *sorsa krääkav* part prääksub.

krääkki vt. rüis-.

krääk/kiä Lu Li J-Tsv., pr. -ib Lu Li J, imperf. -ki Li J prääksuda крякать (об утках); Lu Li *sorsa krääkib* part prääksub; J *sorzõt kuzale pehkojõ takann ujuta, krääkkimin litšikkõizõll kuulub* pardid ujuvad kusagil põõsaste taga,

prääksumine kuulub lähedal(t). – Vt. ka *krää-gattaa, krääkkaa*.

krääkkä vt. rüis-.

krääkva, g. -aa metspart, sinikaelpart *кряква*.

krömelikko Lu, g. -oo krobeline, kärniline *ше-роховатый, корявый; karstakonna on kröme-likko, on niku karstakaz* kärnkonn on kärniline, on nagu kärnas. – Vt. ka *kromelikko, krompö-likko, kärnäkaz*.

kse ~ **-kse** J-Tsv. kas? (küsiiv partikkel) разве, ли (вопросительная частица); *kane kse vass tulti* kas need alles tulid?; *sinu-kse poik on kas* (see) on sinu poeg?; *grozimiss kse tämä hoolib või* (kas) tema hoolib ähvardamisest!

kss vt. kiis.

ku K L P M Kõ Po Lu Li Ra J I Ku *kuu* J-Must.

I k Lu J 1. temp. kui когда; Lu *veri kakkuja teĵjää ku sika tapõtaa* verikäkke tehakse, kui siga tapetakse; P *ku miez bõlõ kotonn, siz naizikoll on markkinad* kk. kui mees(t) pole kodus, siis on naise laut; M *piäp tsäävettää, ku emä kuov* peab poolima, kui ema koob (kangast); J *ku kana laulab, se ep tää üvää* kui kana laulab, see ei tähenda head; 2. kond. kui если; Lu *sutta ku peltääät siz mettsää elä mee* vs. kui hunti kardad, siis metsa ära mine; L *ku bõlõ leivälie rissie tehtü, lemmüz võtab* kui leivale pole risti tehtud (= ahju panemise eel ristimärki peale vajutatud), (siis) kratt võtab (ära); M *ku eb oomõn, nii oomõtpeirää* kui mitte homme, siis ülehomm; I *ku matala kaivo, nii kokalla võtammek kaivossa vee* kui on madal kaev, siis võtame konksuga kaevust vett (vee); Lu *em miä väzü, ku va sie* ei mina väsi, kui vaid sina (ei väsi); J *kut [= ku et] hooli, ni miä silst silm-munat kai-vom pääss väl'lä* kui sa ei kulta (sõna), siis ma kisun sul silma(muna)d peast (väl'ja); 3. komp. kui, nagu; (just)nagu чем, как; как будто; Lu *tsülmä vesi on ranĵapi ku sooja* külm vesi on raskem kui soe; Lu *tuli tuõb ennemäs ku jürü välk tuleb* ennem kui müristamine; M *muud ep tee ku ain piippu ampaiz* muud ei tee, kui aina piip hambus; J *muut miä üvää en saanu mittää, ku ühtee gooraa va näin* muud head ei saanud ma (elus) midagi, kui nägin vaid üha muret; Lu *miä õõn väsinü ku vana õpõn* ma olen väsinud nagu vana hobune; J *nämäd õllaa ku kaks tilk-kaa vettä* kk. nad on nagu kaks tilka vett; Lu *joozikka taloz on ku katti, puhasap talloa iiris-sä* siil on talus nagu kass, puhastab talu hiirtest; Ra *en ku õõ nähñü mittää* ma ei ole (just)nagu midagi näinud; 4. kui, kuidas; kui/võrd, küll как; насколько; Lu *ai ku vähä oh* kui vähe!; M *ah ku ilozassi nõizõn noor pihuzikko ah*, kui ilusasti kasvab noor männik; Lu *ai ku päivä räkiteb*,

taitaa leeb jürüüä oi kui(das) päike kõrvetab, vist tuleb äikest; Lu *aivoi, ku paisõttu mill tsäsi oi-oi*, kuidas mul käsi üles paistetas; Li *sinne kõikii ku joostii suipää* kuidas kõik jooksid üle-peakaela sinna; Lu *inemin ku on umalikaz, näv, maaz vaal'aittõõv* kui(võrd) purjus on inimene, näe, püherdab maas; Lu *mill ku on üvä kana, ep piä väl'lää küll mul on hea kana*, ei pea (mune-mises) vahet; Ra *se ku kall'ub, kõhalt kurkkua küll see karjub*, täiest kõrist; M *ku on laihukkõin küll on lahjuke*; 5. et, kuna что, так как; Lu *kui mill on üvä meeli, ku mill õllaa üväd lahzõv i üvä meez* (kuidas) küll mul on hea meel, et mul on head lapsed ja hea mees; Lu *mitä sill on, ku siä õõd ni valkaa* mis sul on, et sa oled (näost) nii valge?; Li *taitaa katti tsäi, ahjoo kusi, ku ahjo kussu* kk. võib-olla kass käis, kusi ahju, et ahi kustus; J *miä ku varai algin kalastaa, seltä taitaa kallaa nii suvaan* et ma hakkasin varakult kalastama, seepärast vist armastan(gi) nii (väga) kala; 6. kuni до тех пор, пока; M *laulamma nii kauvaa ku noorizo eväd mee väl-lää* laulame nii kaua, kuni noored ei lähe ära; ■ J *ais siä hullu ku hullu, ved om voho, ebõõ pappi oi sina püstihull* (hull mis hull), (see) on ju kits, mitte preester!; J *selle tuli surm, jedvaa ku hoogub* sellele tuli surm, vaevalt hingab; M *ahatap kurkku sellällää, muuta ku tämmä ääli kuulub* karjub täiest kõrist, muudkui tema hääl kuulub. – Vt. ka *ko¹, kui, kuileeb, kõõ, kõõz*.

-ku Lu ku [sic!] Lu-Len. = -ko; *õnku tämä sinuu paperi* kas see on sinu paber?; *ootõn eb ku veel alus etsi minua* (Len. 277) ootan, kas purjelaev ei otsi veel mind.

kualla: -l Li kus? где?; *a nasto kuall* aga kus Nasto on? – Vt. ka *kussa², kuza*.

kuallta: -tõ ~ -t Li kust? откуда?; *kualltõ siä tuli* kust sa tulid? – Vt. ka *kussa¹*.

kualltassaa: -õssaa Li kust alates?, kust peale с каких пор?

kubalikko vt. *kupalikko*.

kubametri (K), g. -ii tihumeeter, ruumimeeter кубометр; *kõmtsümmettä kubametria annõtti mettsää kuossi* kolmkümmend tihumeetrit met-sa anti maja ehitamiseks.

kubik/ka M (Lu-Len.), g. -aa 1. tihumeeter, ruumimeeter кубометр; Lu *pooltõissa kubikka talolõ* (Len. 282) poolteist ruumimeetrit (küttepuid) talu peale; 2. kuubike, mänguklots, -kivi кубик (игрушка); M *dominoo kubikka* doominokivi.

kublee M -l'ee K M -lie L vist, nähtavasti; võib-olla кажется; может быть; L *siä kublie mitäid ed avita millõ* sa vist ei aita mind sugugi; M *siä kublee läziv* sa oled vist haige;

M *lampaat kub'ee tullas kotoo* lambad vist tulevad koju.

kubrik/ka Lu, g. -aa Lu ruhv (purjelaeva mees-konnaruum alumisel tekil) кубрик.

kud'ju J-Must., g. -uu = *kuito*.

kud'jukikõ J-Must., g. -õõ = *kuito*.

kudra vt. *kuudra*.

kudri vt. *kuudri*.

kudru/ua (S), pr. -ub S, imperf. -u = *ku'kuttaa*; *tedret kudruvad* tedred kudrutavad.

kudrut/taa M (Kett. K-Ahl.), pr. -ab M, imperf. -ti **1.** kudrutada (tetrede kohta) токовать (о тетеревах); M *näe, jo tedret kudrutavad* näe, juba tedred kudrutavad; **2.** kõketada (kana v. kuke kohta) хлоптать, кудахтать (о курице, петухе); M *kana kudrutav, kutsup põipõdita* kana kõketab, kutsup tibusid; M *kukkõ kudrutav, kutsup kañnoo* kukk kõketab, kutsup kanu. – Vt. ka *kokottaa, kokuttaa, kruukuttaa, kukuttaa, kul'kuttaa*.

kudut/taa: -taag I, pr. -an, imperf. -in kõditada шекотать; *siä eläk kudutag minnuu kaılanalla, miä peltšää* sa ära kõdita mind kaenla alt, ma kardan (kõdi).

kuē vt. *kuõ¹*.

kuh/a Lu Li, g. -aa **1.** Li koha, kohakala, murd. sudak судак; **2.** Lu linask льня; *kahs kuhhaa* kaks linaskit.

kuhakala Lu = *kuha*.

kuhan K-AI. Lu Li kui, kui juba; kui vähemalt; если, коль скоро, блáго; Lu *kuhan on huvattu, niku tootu* kui (juba) on lubatud, (siis on) nagu toodud; K *slau bohu, kuhan saimma, mitä piti, müö emmä muuta i tahotši* (AI. 15) tänu jumalale, kui juba saime, mida oli vaja, meie muud ei tahagi; Ra *rappaan tšäekaa, kuhan vävü on üvä löön* (tütre pahandamistele) käega, kui vähemalt väimees on hea.

kuharkka Kõ -a Li (J) -õ J-Tsv., g. -aa Li J kõõgitüdruk кухарка; J *näpisseep to goorniškoitõ to kuharkaa* näpistab kord toatüdruid, kord kõõgitüdruid; Kõ *kuharkkan õlin* olin kõõgitüdruid.

kuhe vt. *kuhõõ*.

kuhi vt. *ru'l'a-*.

kuhilla Kett. K M S I (Pi Ke J) *kužila* (R), g. -aa S = *kuhilaz*; S *sion vihgon, i kuhilaa sis paan* seon vihud, ja siis panen hakki; R *kužilaa pantii kažšümmed viiz vižkoa* hakki pandi kakskümmend viis vihku; S *kuhilat kuivõas põlloll kahs kõm nätelia* hakid kuivavad põllul kaks-kolm nädalat; M *mäelt mäkättjä. Kuhila* (Set. 17) mõist. mäelt määgija? – (Vilja)hakk. – Vt. ka *kagra-, lina-, nisu-, riis-, tõuko, õzra-*.

kuhila/alla: -lla Li adv. hakis (наречие в

форме ад-а от *kuhilaz*); *riis seizop kuhilalla* rukis seisab hakis.

kuhila/allõ: -llõ Li *kuilall* Lu adv. hakki (наречие в форме алл-а от *kuhilaz*); Li *riiiz on pantu kuhilallõ* rukis on pandud hakki; Lu *lina revitää, siotaa roivail, sis panna* *kuilall kuivamaa* lina kitkutakse, seotakse kubudesse, siis pannakse hakki kuivama.

kuhillaalta: -altõ Li adv. hakist (наречие в форме абл-а от *kuhilaz*); *kuhilaltõ saab võtta poiz õpõzõllõ i toovva kottoo* hakist saab (viljavihud) tõsta (võtta) vankrile (hobusele) ja tuua koju.

kuhila/z K P M Kõ Li Ra -s Ränk *kuil/az* Lu J I -õz Lu, g. *kuhila* K M Li Ra -aa Lu J I (vilja-, lina-)hakk скирда, копна (зерновых, льна); K *pannaas kuhilaad nurmõsõõ* tehakse hakid põllule; Lu *kõlmõtsümmed kõlmõd vihkoa pantii kuilaa, kõlmõtsümmed pantii allõ i kõlmõssa tehtii pää* kolmkümmend kolm vihku pandi hakki, kolmkümmend pandi alla ja kolmest tehti pea; P *nüt kuhilaas pitääss kahtsümmed viiz vihku* nüüd pannakse hakki (peetakse hakis) kakskümmend viis vihku; M *kuhilaat tehäz viisitšümmeii vihga* hakid tehakse viiekümne vihu kaup; J *tuõb viižkura, viskaap kõik kuilaa* *maaha* tuleb tuulispea, ajab (viskab) kõik hakid ümber (maha); Lu *õzra kuilaz odrahakk*; Lu *riis kuilaz rukkiahakk*; Lu *eestä panna lina roivaal, siis panna kuilaaõõ* algul seotakse (pannakse) lina kubusse, siis pannakse hakki. – Vt. ka *kagra-, lina-, riis-, õzra-*. – Vt. ka *kuhila, kuhjala, kuhjalaz*.

kuhja Kett. Ränk K-Ahl. L P M Kõ Lu Li Ra J I (Ja-Len.) -õ Lu J *Кузья* Tum., g. -aa Kett. L M Lu J I I. (heina)kuhi crot; M *piäb nõisa kuhjaa tetšemää, einäd on valmiid, muuta ku saap panna kuhjaa* peab hakkama kuhja tege-ma, hein(ad) on valmis, muudkui võib panna kuhja; Lu *nõizõmma kuhjaa loomaa: naizelokad mennää kuhjaa pääl, mezelokad annõtaa angolla* hakkame kuhja looma: naised lähevad kuhja otsa, mehed annavad hanguga (üles); L *kuhjaa peälie tehtii risiv, etti nõd'd'at, parad eväd võttaiss* (valmis) kuhjale tehti ristid (peale), et nõiad, kratid ei võtaks; M *kuhjaa põhja tehäz raakolaissa ~ J kuhjaa lava tehä raa-gõss* kuhja lava (põhi) tehakse okstest; J *kuhjaa pesä* kuhja põhi (pesa); Kett. M *kuhjaa varraz* kuhja varras; J *kuhjaa tukk* kuhja tipp (kuhja varda otsa seotud heinatuust); J *kuhjaa põhja* (äraveetud) kuhja ase (= heinajäänused kuhja laval); **2.** Kett. viljahakk копна зерновых; **3.** kuhi (liiaga täitmisel) куча, лишек, надбавка; Lu *asu on täünä, elä vala kuhjaa* anum on täis,

ära vala kuhja (peale); M *nüd mätti kuhjaakaa* nüüd toppis kuhjaga (täis); M *nüd jo pani kuhjaakaa* nüüd pani juba kuhjaga; J *kuhjaa pää-kaa* kuhjaga, hunnikus. – Vt. ka *einä-*, *kulo-*, *õlki-*.

kuhjaalava (Ku) kuhja lava (heinakuuhja põhi) стоговище, подстожье; *siz joonitteli kevväit-tää kuhjaalavoiti müütällä pärevakaakaa korjaamas heiniiti* siis jooksis kevaditi peergkorviga mööda kuhjalavasid ja korjas heinu. – Vt. ka *kuhjalava*.

kuhjaa-varr/az: -õz J-Tsv. = *kuhjariuku*.

kuhjalakkõin: -õkkõin J-Tsv., g. -akkõizõõ: -õkkõizõõ J (heina)kuhjake стожок; *slau boohu, tänävä sai loovv kaus kuhjõkkõiss* tänu jumalale, täna sai luua kaks kuhjakest.

kuhjalla Po (J), g. -aa Po = *kuhilaz*; J *pannaa kõlmõtsümmed viḡkoa kuhjalaa, i neltsümmev* pannakse kolmkümmend vihku hakkki, ja nelikümmend(ki).

kuhjalaz: -alas Ränk -õlõz J-Tsv., g. -jalaa: -jõlaa ~ -jõla J = *kuhilaz*; J *jõka kuhjõlõz on kuuštšümmev, kahõstõtšümmev vihkoa* iga hakk on kuuskümmend (kuni) kaheksakümmend vihku; J *põllolõ veel jäi kaus kuhjõlõss* põllule jäi veel kaks hakkki.

kuhjalava Lu = *kuhjaalava*.

kuhjarpääkaa: *kuhjarpä-kaa* J-Must. kuhjaga с надбавкой, с лишвой.

kuhjariuku I kuhja varras стожар; *tšehspaik-kaza õli kuhjariuku* keskpraigas oli kuhja varras. – Vt. ka *kuhjaa-varraz*.

kuhjjata: -õt J-Tsv., pr. -aan J, imperf. -azin: -õzin J kokku kuhjata соб/ирать, -рать, валить, с- в кучу; *kuhjõtka kõik kokko mitä kuss levvet* kuhjake kõik kokku, mida kus(kil)t leiate.

kuhn/i L M J (Kõ) *kuuhni* Lu, g. -ii J kõök; laevakõök, kambüüs кухня; камбуз; M *azõ-kaappi seizov kuhni*z nõudekapp seisab kõõgis; Lu *laivaz on kuuhni* laevas on kambüüs. – Vt. ka *kõõkki*.

kuhnikuraz Lu kõõginuga кухонный нож.

kuhoo vt. *kuhõõ*.

kuhs vt. *kuusi*¹.

kuhskümmet vt. *kuuštšümmettä*.

kuhõõid K L P Kõ-Len. J *kuhõõid* M Kõ I -hõid Li I **1.** kuhugi, kusagile куда-нибудь, куда-то; Kõ *meen kuhõõid* lähen kuhugi; I *tätä viittii kuhõõid kaugaz* ta viidi kuhugi kaugele; **2.** (ei) kuhugi, (ei) kusagile никуда; J *tämä on nii koirissunud, kuhõid ep kõlpa* ta on nii hukka läinud, kuhugi ei kõlba; P *tämä on minuu tšäsiiz, ep kuhõid mene* ta on mul käes (minu käes), kuhugi ei lähe (ära); I *emä ep tšäinnük kuhõõid* ema ei käinud kusagil. – Vt. ka *kuhõõ*, *kunnõ*².

kuhõitkaa: -hõitkaa Lu = *kuhõõkaa*; *ellää piäv, päiviissä et pakkõõ kuhõitkaa* elada tuleb, (oma elu)päevade eest ei põgene (sa) kuhugi.

kuhõõl Lu: *kuhõõlt poolõ õli tuuli, sinne poolõõ pantii varjo* kustpoolõ oli tuul, sinnapoole pandi vari (ette).

kuhõõni Ra = *kuhõõ-leev*; *pääsko kannab nokaa-kaa maat kuhõõni üles kattoo viiloo, seinää päälee* pääsuke kannab nokaga mulda (= muda, savi) kuhugi üles katuseviilu (alla), seinä peale.

kuhõõ-nibud' Li = *kuhõõ-leev*; *akanikko sara-jaa kuhõõ-nibud' dali õvvõõ tehtii* aganik tehti kuhugi küüni või (sise)õue.

kuhõõz K kuhu siis? куда же?; *kuhõõs siä meev* kuhu siis sina lähed?

kuhõõ Kett. K U P M Kõ S Lu Li Ra J -yõ L *kuhõõ* M -hõõ Po Lu *kuḡḡõõ* Lu -õ K M Kõ Po Lu Ra J I -e R-Eur. R-Lõn. *kuõ* M J -õõg I -õg I (vdjI) -õgõ I -oo Ku **1.** kuhugi куда?; L *lintu, lintu, kuhyõ lenteäv* rl. lind, lind, kuhu lendad?; Lu *kuhõõ kõrjazit tširvee* kuhu (sa) kirve peitsid? M *kuhõõ hartšuusõõ on vajaa sfjoklaa* kuhu toitu (= millise toidu sisse) on peeti vaja?; Lu *kuhõõ poolõ lähen nüte* (Must. 158) kuhupoole nüüd lähen?; **2.** adv. kuhu куда; S *kuhõõ niitti johzõv, se on varttenä* kuhu niit jookseb, see on värten; Li *sõpa-astiad õlivad ümmärkõizõv, kuhõõ pantii sõvad* rõivatünnid, kuhu pandi rõivad, olid ümmargused; M *menin sinne, kuhõõ troppa vei* läksin sinna, kuhu rada viis; Lu *tšeele veep kuhõõ tahov* vs. keel viib, kuhu tahad; I *eläm mättäük kuhõõ ep piäge* ära roni (sinna), kuhu pole tarvis; M *näd nii õli äppiä, etti en täätännü, kuhõõõ silmät panna* näe, nii oli häbi, et (ma) ei teadnud, kuhu silmi peita (panna); I *tšem mettsää meev, tšen kuhõõõ meev* kes läheb metsa, kes kuhu läheb; J *kuhõõ õnni laḡkõõv* kuhu liisk langeb (kuidas õnne on); I *tämä viiv meet tääk kuhõõõ* ta viib mine tea kuhu; J *miä meen hot' kuhõõ, miä em peltsää mittäv* ma lähen kuhu tahes, ma ei karda midagi; Lu *tämä kuhõõ ni menev, täll ain on õnni* kuhu iganes ta läheb, tal on ikka õnne; vdjI *en tääk kuhõõs saag* ma ei tea, kustsaadik; **3.** kuhugi, kusagile куда-нибудь, куда-то; Lu *siä ku meet kuhõõ, katso peräl* kui sa lähed kuhugi, pane tähele (vaata järele); I *kuhõõ lee staruh kazell aika* meni rihenn ettee vanaeit läks sel ajal kusagile esikusse; J *paḡko miä tširja lavvõlõõ vai kaappi*. – *ühs kõik, kuhõõ ni paa* kas ma panen raamatu lauale või kappi? – Üks-kõik, pane kuhugi; J *kuhõõ ni buit on kõrjutõnnu* kusagile on peitnud; **4.** (ei) kuhugi, (ei)

kusagile нукуда; Lu *mikü kuhhõõ ep kõlpa, se on xlaamu* mis kuhugi ei kõlba, see on rämps; Lu *em mee kuhhõõ* ma ei lähe kuhugi; **5.** milleks к чему? зачем?; M *no joonittõõp koir, ni kuhõ tälle nii pittsä, ümper koitoa* noh, koer jookseb, siis milleks talle nii pikk (kett), (et) ümber maja (joosta); J *kuhõõ maata kukkaizõl-lõõ rl.* milleks maad lillekesele?; I *kase on kri-voi vana, kuhõõm meilee mokoma* see (pruut) on kõver, vana, milleks meile niisugust. – Vt. ka *kojo-*. – Vt. ka *kuhõiv, kuhõitkaa, kuhõni, kuhõ-nibud', kuhõõ-leev, kuhõõtsi, kunnõ*.

kuhõõõkaa Lu Li *-kaa* Lu (ei) kuhugi, (ei) kusagile нукуда; Lu *tüü kuhõõõkaa ette jovvu, sää tuõp pääl* te ei jõua kuhugi, torm tuleb peale; Lu *inemini omassa tavassa es mee kuhõõ-kaa* inimene ei pääse iseenese eest (oma iseloomust) kuhugi; Li *koira-marja-puus kasvovad musad marjat, kummat kuhõõõkaa evät kõl-paa* praakspuul kasvavad mustad marjad, mis kuhugi ei kõlba. – Vt. ka *kuhõiv, kuhõitkaa, kunnõ*.

kuhõõ-leev Lu *kuhõõõlee* M *kuhõõlõv* P *-lee ~ -le* J *-leeg ~ -lleeg ~ -ll'eeg* I kuhugi, kusagile куда-нибудь, куда-то; Lu *ku viinaa kuuli, siz ep ranu kalmõõõ, a pantii kuhõõ-leep kaukõõõõõ mettsää* kui (keegi) suri viina kätte, siis ei maetud (teda) kalmistule, vaid maeti kuhugi kaugele metsa; I *kuhõõlleeg mennüüv tüttäre, ep kuulug näitä* tüttred on kusagile läinud, neid ei ole kuulda. – Vt. ka *kuhõiv, kuhõni, kuhõ-nibud', kuhõõ, kuhõõtsi*.

kuhõõpoolõõ Li J *kuhõõpuulõõ* L kuhupoole? куда? в какую сторону?; J *kuhõõpoolõõ siä meev* kuhupoole sa lähed?; L *kuhõõpuulõõ vei kuhupoole* (ta) viisi? – Vt. ka *kuippäi, kunnõ-poolõõ*.

kuhõõõssaa Li *-ssaa* J-Tsv. *kuhõõõssaakk* I kustsaadik? kuhumaani? kui kaua? до куда? до каких пор?; I *kuhõõõssaakk lüütii neemiä* kustsaadik niideti lühtadel?; J *kuhõõssaa siä tahod minnua saatta* kui kaugele (kuhumaani) sa tahad mind saata?; J *kuhõõõssaa piäp sinnua ootõll* kui kaua peab sind ootama?

kuhõõõtsi Li = *kuhõõ-leev*; *tõulä põlõtõõttii i kõig eläjev mentii tšen kuhõõõtsi* küla põletati (maha) ja kõik elanikud läksid (laiali), kes kuhu(gi).

kui K R U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku Kr Kyü Pal₂ K-reg₂ **1.** temp. kui когда; M *kui porotõõllä algab elkõõssaa, siz lehmällä on samõi paras piimäaika* kui kullerkupp hakkab õitsema, siis on lehmäl kõige parem piimaaeg; K *õuppulehtua paat pähää, kui päätä vaivataav* kobrulehti paned pähe, kui pea valutab; L *leivää murut kui lavvalyõ jäiväv, kopitõõttii dai*

süõttii kui leivaraasud jäid lauale, (siis) korjati (kokku) ja söödi (ära); **2.** kond. kui если; Lu *kui emä on pagan, nii tütar onõ pagan* kui ema on räpane, siis on (ka) tütar räpane; Lu *jalka kui platsab nii suu matsab* vs. kui jalg tatsub, siis suu matsub; **3.** komp. kui, nagu чем, как; K *miä õlõn noorõpi kui med'd'ee mind'a* ma olen noorem kui meie m. (= vennanaine v. mehe vennanaine); Kõ *juõlla on kerkiäp kui tehä* õelda on kergem kui teha; K *senell väliä nuorikkõ viiäs taaz lavvaa tagaa senell samall muodalla* kui õhtagonatsi selle vahepeal viiakse mõrjsja taas laua taha samaviisi kui õhtulgi; Lu *õli kui tarviz inemini, a nüüt ep tappa* oli inimene, nagu vaja, aga nüüd on puudulik; M *tein kui tãm tõõhõsi* tegin, nagu ta käskis; **4.** kui? как?; Lu *kui pal'lo lastia onõ laivaza* kui palju lasti on laevas?; Li *kui vana sie õõõ* kui vana sa oled?; J *kui kaugaa siä siäll kãpãlõiv* kui kaua sa seal koperdad?; **5.** adv. kui, kui(võrd), kui (tahes) как, сколько, насколько; Lu *mittää, kui pittsä se rihma onõ mõõda*, kui pikk see kõis on; Lu *kui pittsä nii lad'd'a* kk. kui pikk, nii lai (= üht asja võib teha nii või naa); Lu *J oi kui kaukaa makazin* oi kui kaua (ma) magasin; J *pajatab neilee, kui tõvii laulõtaa õkõuluza* räägib neile, kui hästi lauldakse koolis; J *kui tarkk tãmä ni õlko ...* kui tark ta ka poleks ...; M *õlkoo vaikka kui ahaz ellää, ain piäv sõppia* olgu või kui (tahes) kitsas elada, ikkagi tuleb (omavahel) sobida; **6.** kuidas? как?; K *kui millõ mennä kattilallõ* kuidas ma saan Kattilale?; J *kui sinnua kutsutaa* kuidas su nimi on (kuidas sind kutsutakse)?; Li *kui sillõ azzad* kuidas sul läheb (kuidas sul asjad on)?; Lu *kui elãõ ~ kui võiv* kuidas (sa) elad?; Lu *kui on terviz ~ kui õõt terve* kuidas (su) tervis on?; L *kui nii* kuidas nii(viisi)?; J *kui viisii* kuidas(viisi)?; **7.** adv. kuidas как; J *kui tõõlvõv, nii lõikkaav* vs. kuidas külvad, nõnda lõikad; L *mie jutyõn, kui millõ altiaz näütii* ma räägin, kuidas mulle haldjas end ilmutas; Kõ *kui sill bõõ äppiä, sie õlõd elãhtãnnü ineehmiin* kuidas sul pole häbi, sa oled (ju) elatanud inimene; Po *müõ emmä tää, kui nõorõt tahtovãv* meie ei tea, kuidas noored tahavad; J *kui puutus* kuidas juhtub; K *tšen kui antõ* kes kuidas (= kui palju) andis; Lu *õlin, kui siiz* olin (muidugi), kuidas siis (teisiti); P *kui mie n idgõ* kuidas ma ei peaks nutma (ei nuta); **8.** kuidas ka kui как, хоть как; M *kui ep tahtonnu mennä, aintaki pantii* kuidas (ta) ka ei tahtnud minna, ikkagi pandi (lapsehoidjaks); M *miä tätä* kui tõõsüzin kultazilla sõnõlailla, ep tãm tahtonnu kuulõta kuidas ma teda ka ei palunud (kuldsete) sõnadega, ei tema tahtnud

kuulata; J *jo kui viittä tsūsūzin, jot eb jōisōiz viina, vai siis tämä hoolib* kuidas (kuidaviisi) ka olen juba palunud (palusin), et ta ei jooks viina, (aga) või siis tema hoolib; Lu *tätä kui ni praavitöttii, tämä aintaki kooli* kuidas teda ka ei ravitud, ta suri ikkagi; **9.** (kuidas, kuivõrd) küll *как, насколко*; Lu *kui mill on üvä meeli, ku mill öllaa üväd lahzõd i üvä meez* küll mul on hea meel, et mul on head lapsed ja hea mees; ■ J *sõtameez juttõõv: elä tuskaa, kui praavitan* sõdur ütleb: ära kurvasta, küll (ma) parandan ära; P *tšülzä õli kõlmõss tsüm-meness kui nell'ä tsümmissaa taloi* külas oli kolmkümmend kuni nelikümmend talu (kolmekümnest kuni neljakümneni talusid); J *elka pel'etka mittäit, avo-s kui ni buit saamm läpi* ärge kartke midagi, ehk saame kuidagi läbi; M *sis muuta kui tšedrääd* siis muudkuu ketrad; L *kui mõnõlt virstalt tulõv* õige mitme versta tagant tuleb; J *süntükoo sinuu tahtos nii tai-vaaza kui maa päälä* (Must. 156) sündigu sinu tahtmine nii taevas kui (ka) maa peal. – Vt. ka *kojo-*, *niin-*. – Vt. ka *ko¹*, *ku*, *kuinii*, *kuippäi*, *kuissaav*, *kuiz*, *kuitsi*, *kõõ*, *kõõz*.

kuibõ K L kuidas vaid, kui vaid *как бы*; K *tüttä-red nii vahtivad kuibõ saisõissi tältä vargassaa se luzikka* (Al. 20) tüdrukud nii valvavad, kuidas vaid saaksid temalt varastada selle lusika; ■ L *kuibõ, kuibõ, mie en õlõ kuiva puu k., k., mina ei ole kuiv puu*.

kuikkaa Lu Li *-ka* Lu *-kkaa* Li (ei) kuidagi *никак*; Lu *nämä häilüzivep i kuikkaa poiz evät pääze* nad ekslesid ringi ega pääse(nud) kuidagi (metsast) välja; Lu *nõkipääd öllaa tšesänizuz, sitä kuikkaa vällää et saa nõgipead* on suvini-sus, seda ei saa (sa) kuidagi välja; Lu *maarja-koivu on blägikko süämez, tätä kuikkaa lõhtsi et saa* maarjakask on seest kõva, seda ei saa (sa) kuidagi lõhki; Li *ühs tüttö jäi niku läsvässi, ep kuikkaa praaviunnu üks tüdruk jäi nagu haigeks, kuidagi ei paranenu*; Lu *nii kallis kuikkaa eb vöi ölla nii kallis ei vöi kuidagi olla*; ■ Lu *senekkaa et saa, kuikkaa päi t saa aikoo, kumb on pagan* sellega (sa) ei saa, kuidagiviisi (sa) ei saa (= ei tule sellega) toime, kes on tige; Lu *kuikkaa viisi* (ei) kuidagiviisi. – Vt. ka *kuinii*, *kuiniid*, *kuitsi*.

kuilas/saa: *-saag* I, pr. *-an*, imperf. *-in* (vilja-vihke) hakkidesse *panna* ставить *снопы* в *скирды* или в *копны*; *tšümme vihkoo paam-mac, kuilaat tiimmäg, kuilasammaç* kümme vihku paneme (kokku), teeme hakid, paneme (vihud) hakkidesse.

kuilaz vt. *kuhilaz*.

kuileev M *-ee* Li *-ie* J *-e* Li J I I **1.** kuidagi

как-то; I *kuile niin pannas sõrmõd vot päivüü-seeg i vaatab ii vod tääv pal'lo on aika* kuidagi nii pannakse sõrmed, vaat, päikese(paiste)sse, ja (siis) vaatab ja, vaat, teab, palju kell on; **2.** (just) nagu *как будто*; J *vihottumin jo kuile alki alõnõss* põletik hakkas juba nagu alanema; J *akanõiss leipä kuile ep tahtau süüvve* aganalei-ba pole (just) nagu tahtmist süüa; **3.** millegi-pärest *почему-то*; J *jo mõnt kõrta ahassõlin, de ain kuile ebõõ mukka* juba mitu korda olen teinud kitsamaks, aga ikkagi millegipärest ei sobi; Li *tšen ajõttii pois tüüssä, siiz nagrõttii: sillõ kuilee annõttii jo napakakku siältä* kes aeti töölt ära, siis (seda) naerdi: sulle anti sealt millegipärest juba lõpuarve; **4.** vist *наверно*; Li *takaväljää tsülää kõhall siin püüvvettii, kuile kahõõ nootaakaa siin püüvvettii* Tagavälja küla kohal (Lauga jõel), seal püüti (nootadega), vist kahe noodaga püüti seal; J *kane oonõõd oõ kuile vähäize kõrkusõttu* neid hooneid on vist väheke tõstetud. – Vt. ka *ku*, *kuinibuit*, *kuinii*, *kuiniid*, *kuiblee*.

kuilõz vt. *kuhilaz*.

kuimõnla: *-D* M *kui-mõnd* Lu (õige) mitu *сколько, несколько, (как) много*; M *õli pal'lo kallaa, kuimõnt kõrtaa piti tulla korriikaa ran-taa* oli palju kala, mitu korda pidi ruhega randa tulema; Lu *siäll gruntill on kui-mõnt talloa* seal g-1 (= külast eemal asuval maa-alal) on (õige) mitu talu.

kuin J-Tsv., g. *-zõõ* J *kuine*, *kuu-* *месячный*; *kuin palkk om peen* kuupalk on väike.

kuinibuit J-Tsv. kuidagi *как-нибудь*; *veel kuinibuit mahut kase riiss kottii* mahuta veel kuidagi see asi kotti. – Vt. ka *kuileev*, *kuiniid*.

kuinii: *-i* Lu Li J **1.** kuidas ka *как ни, хоть как*; J *ampaad mitäle nõisti murtuma, kuini harin hambad hakkasid millegipärest murduma, kuidas ka (neid) harjan (harin)*; **2.** (ei) kuidagi *никак*; Li *kui sinnua kutsutaa. – ep kuini* kuidas sind kutsutakse? – Ei kuidagi; **3.** kuidagi, kuidagiviisi *как-нибудь*; Li *ho' tätä i bõlõ, no miä kuinii saavuõn sillõ* kuigi seda (asja) ei olegi (= polegi saadaval), aga ma hangin sulle kuidagiviisi. – Vt. ka *kui*.

kuiniid U M Lu I *-niid* I *-niid* M J **1.** (ei) kuidagi *никак*; Lu *em pääze kuiniid menemää* (ma) ei pääse kuidagi minema; M *eglee tämä õttsi minussa õhsõi, kuinid ep saanu, mizessä tart-tua* kk. eile noris ta minuga tüli (otsis minult oksa), kuidagi ei leidnud (saanud), millest kinni hakata; J *ep saa kuinit päi kottoa pittää* (ta) ei tule kuidagi majapidamisega toime; **2.** kuidagi, kuidagiviisi *как-нибудь*; I *piäv mennäg kuiniid kotto* tuleb kuidagi koju minna; I *kuiniid tii i*

lähhee poiz kuidagiviisi teen (töö lõpuni) ja (siis) lähen ära. – Vt. ka *kuikaa, kuileev, kuinibuit, kuinii, kuitši*.

kuippäi Li J I 1. kuidas? kuidaviisi? как? каким образом?; Li *kuippäi siä joutuzit tänne* kuidas sa siia sattusid?; I *kuippäi siä veid* kuidaviisi sa viisid (härja minema)?; 2. adv. kuidas, kuidaviisi как, каким образом; Li *sis kusspoolta algõttii tõmmõtõ, lopult vai algult, kuippäi õli lofkopi tõmmõtõ* siis kustpoolt hakati (võrke välja) tõmbama, lõpust või algusest, kuidas oli mugavam tõmmata; 3. kuhupoole куда, в какую сторону; J *kuippäi tsähzit pöörähtäss* kuhupoole käsid pöörata? – Vt. ka *kuhõõpoolõõ, kui, kunnõpoolõõ*.

kuissaav Lu kuidas как; *kuissaav jutõlla* kuidas öelda. – Vt. ka *kui*.

kuiz K (kuidas) küll как, насколько; *kuis se õli üvä* küll see oli hea. – Vt. ka *kui*.

kuito Li (Ra), g. *kujjoo* [?] (lina)kiud волокно; Ra *sis kui on valmiz erotap kuitoa, sis võtõtaa maasa vällä* siis kui (lina) on valmis, eraldab kiudu, siis võetakse maast üles; Li *lina kuito* linakiud. – Vt. ka *kud'ju, kud'jukkõ*.

kuitsik/ko K-Ahl., g. -oo kutsikas шенок. – Vt. ka *koiraa-poika, koirapoika*.

kuitši Lu J I. (ei) kuidagi никак; J *kahõ arvokaa inimizekaa kuitši et saa kokkoo* otsustusvõimetu (kahe aruga) inimesega ei saa (sa) kuidagi kokkuleppele; 2. kuidas как; Lu *kõns kuitši* kuidas kunagi. – Vt. ka *kui, kuikaa, kuinii, kuiniid*.

kuitt'aa Ja-Len. -a Lu-Len. kuuviisi, kuukaupa, kuuti помесечно; Lu *palkka onõ kuitta* (Len. 282) palk on kuuviisi; Ja *siis tämä minnuu võtti kuittaa, palkkaa mille viis rubl'aa kuulla* (Len. 235) siis võttis ta mind (tööle) kuuviisi. Palka (maksis) mulle viis rubla kuus.

kuilva Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I Ku (R-Eur.) -v S Lu J, g. -vaa K L M Kõ Lu J Ku 1. kuiv сухой; Kõ *võtti kuivassa vihassa lehtoi* võttis kuivast vihast lehti; Lu *kuiva leipä suu reviv* vs. kuiv leib rebib suu (katki); Lu *kuiva bugra sooza on soosaari* kuiv kõngas soos on soosaar; Lu *kajaga tuõb rantaa, kuival maall, se tääp tormia* (kui) kajakas tuleb randa, kuivale maale, see ennustab tormi; Kõ *kõõs söõb mititaid kuivaa, siz ikotav* kui söõb midagi kuiva, siis luksib; Ra *tõin lanttu on kuiva, a tõin on vesikaz üks* (teine) kaalikas on kuiv, aga teine on mahlane; S *meñña voonn böllu vihmaa, kuiv õli* möödunud aastal polnud vihma, oli kuiv; J *viska bruuss lävennala, kuivõp rihee tull* viska plank läve ette, (on) kuivem tuppa tulla; Lu *võdra eläv veez i mettsaz, kuival i veez*

saarmas elab vees ja metsas, kuival ja vees; Lu *soo siäl, soo tääl, kuzaa böõ kuivaa* kk. (vaese inimese elu kohta öeldakse:) soo seal, soo siin, kuskil pole kuiva; J *uupõkkaat peettii tsezällä, kuivall aikaa u-id* (= pastlataolisi naistejaltseid) kanti suvel, kuival ajal; Lu *meilä on kuiva pakkain, siiz on sirka ilma* meil on kuiv pakane, siis on selge ilm; Kõ *kuiva suvi* kuiv põuane suvi; Lu *on kuiva süüglä i märtšä süüglä* on kuiv konnasilm ja märg rakk; Lu *kuivad villiid* konnasilmad; Lu *kumpassia on kuivia i pirtuu omia* kompassid on kuivi ja piiritusega; Lu *kuiva porttu, kuza vesi nõisu i lasku* kuiv sadam (on see), kus (on) veetõus ja mõõn; Lu *on kuiva dookki i vesidookki* on kuivdokk ja ujvdokk; 2. kitsi, ihne; kokkuhoidlik, säästlik скупой, скарденный; бережливый; J *kuivad õltii, eväd õltu hettaav* (nad) olid kitsid, ei olnud helled; Lu *izze on kuiva, ni tšellä mittä eb anna* ise on ihne, kellelegi midagi ei anna; Lu *kuiv inemin, tämä tävvütäv, jott tapajaiz eteez* säästlik inimene, tema hoiab kokku, et jätkuks edaspidiseks; 3. kõhn, kuivetu сухощавый, сухопарый; Lu *kuiva inemin* kõhn inimene; J *kuivaa ruumõka* kuivetu kehaga; ■ Kõ *kuivat kibriv* ~ Lu *kuiva kohu* ~ Ra *kuiva koho* (mingi lehmade nahahaigus). – Vt. ka *kuipo-*. – Vt. ka *kuivakaz, kuivanõ, kuivõin*.

kuiv'aa P M Kõ Lu Li (Kett. K R Ra J Ku) -aag I, pr. -av P Kõ Lu Li Ra J I -õb M Lu Li -aav Li -õõb M Kõ, imperf. -i P M Kõ Lu Li J I -ii K R M Kõ 1. kuivada сохнуть, вы-; Lu *kalat pannaahjoo kuivamaa* kalad pannakse ahju kuivama; Lu *kõnz einä kuivab maaz, piäp karotõlla, parõp kuivab* kui hein kuivab maas, peab kaarutama, (siis) kuivab paremini; R *kuivilat kuiviivad* hakid kuivasid (põllul); P *siz ahos kuivab* siis ahe kuivab; M *anna tälle kuivaa päivüüzä, päivüüzä täm iivvi kuivõõb* lase tal (= pesul) päikese käes kuivada, päikese käes kuivab ta hästi; I *jõtsi niku kuivab, paav jõggõõ tšiin* jõgi nagu kuivab, vool jääb kinni (paneub jõe kinni); 2. kõhnuda, kuivetuda; kurtuda, kiduda худеть, по-, чахнуть, ис-, высыхать, высохнуть; I *kuivad, üheb luud jääväd tol'ko* kõhnud, jäävad ainult luud; Li *nii kõvassi läzip, što tämä jo kõikkinäa kuivi* nii kõvasti põeb, et (ta) on juba täiesti kuivetonud; P *mie kuivin da räihtüzin* rl. (itkust:) ma kuivetusin ja närbusin; Ku *käkõ ku petäv, siz noizet kuivamaa sel-lä vootta* kui kägu petab, siis hakkad sel aastal kiduma; M *lampaall on petõnkas klopid, kuivõõb, võip taugõta* lambal on maksas lutikad, kidub, võib lõppeda; ■ Kõ *emäpiimä böllu kuivannu uulijõ päält, a täm õpõtav vanapia* ema-

piim polnud (veel) kuivanud huulte pealt, aga tema õpetab (juba) vanemaid; M *näd nooruk-kõinõ üppi mehelee, veel enmää piimä uulilt ep kuivannu* näe, nooruke(sena) läks (hüppas) mehele, emapiim pole veel huultelt kuivanud; M *ajut kuivõvad* on rumal (ajud kuivavad).

kuivaassa (J) -ass J-Tsv. -õssõ~-õss Li, pr. -aav ~ -av J, imperf. -aazi: -aaz kuivada сохнуть, вы-; J *jo viimised märjet kõhad niittüill oŋ kuivastu* juba on viimased märjad kohad niitudel kuivanud; J *pesu kuivaap päivää paissõöll pesu* kuivab päikesepaistel; Li *toorõhtõ mär-tšää vihkoa et saa panna sinne kuivõma; tämä siäl hauutuuv, ep saa ühtä kuivõssõ niisket, märke vahu* ei saa panna sinna (= rehetuppa) kuivama; see haudub seal, ei saa sugugi kuivada. – Vt. ka *kuivaa, kuivastaa, kuivaassa, kuivoo, kuivua, kuivõa, kuivõttua*.

kuivahtalassa: -ss J-Tsv., pr. -av J, imperf. -azi: -az J = *kuivaassa*.

kuivain vt. *pool*.

kuivakaz: -õkõz Li, g. -akkaa kuiv, põuane сухой, засушливый; *leepko tšesä kuivõkõz vai vihmõkõz* kas suvi tuleb kuiv või vihmane? – Vt. ka *kuiva*.

kuiva-looto Lu kuiv kari (veest väljaulatuv kari) надводный риф; *kuiva-looto jutõllaa ku tšiveD nätsüväd* kuiv kari (õeldakse (siis), kui kivid paistavad (veest välja).

kuiv/altaa: -õltaa Lu kuivalt в сухом виде; *kuivõltaa kestäv iivõ kaugaa* kuivalt säilib pärm kaua.

kuivanõ ~ -õnõ Lu, g. -azõõ ~ -õzõõ kõhn, kuivetu, kõhetu худой, сухощавый, сухопарый; *Lu sei kahõõ mehee vassaa, a ize eb õllu varma, ize õli kuivanõ sõi* kahe mehe eest, aga ise ei olnud tüse, ise oli kõhn; *Lu perrää läzüü inemin jääp kuivõzõssi* pärast haigust jääb inime-ne kõhetuks. – Vt. ka *kuiva, kuivõin*.

kuivast/laa M, pr. -aav ~ -av M, imperf. -ii: -i M 1. (ära) kuivada сохнуть, вы-; *maa kuivastaa* maa kuivab (ära); M *mõila nüt kuivasti* seep on nüüd kuivanud; 2. veidi kuivada, taheneda подсушиться, подсохнуть; *vihgot kuivastavad nurmõlla* vihud kuivavad veidi põllul; *paa ähüpäälee kotti, laa kuivastaa* pane kott ahju peale, las tahened. – Vt. ka *kuivaassa*.

kuiv/lata M (K P) -õta M, pr. -aan K P M, imperf. -azin = *kuivattaa*; M *siğгаа rakkua kuivattii* sea põit kuivatati; M *obahkoi* kuivatass seeni kuivatatakse; M *kuivaamma einäb* kuivatame heina(d); M *ainoo on pal'lo* kuivamissa on palju heinu kuivatada; M *piäv il'lakkõizõõ kuivata pehmiäkaa šizgaakaa* peab ettevaatlikult kuivatama pehme lapiga; M *tšen kasav, se*

i kuivaav kk. (kui vihm teeb loo märjaks, siis õeldakse:) kes kastab, see ka kuivatab.

kuiv/attaa Kett. K U L P M Kõ Lu Li J -õttaa M Lu (Li Ra J) -õtta J-Tsv. -attaa I (Ma), pr. -atan Kett. K P Kõ Lu J -õtan Lu -õtõn Lu Li J, imperf. -atin K M Kõ Lu J -õtin Lu J kuivatada сушить, вы-; Li *tänävä õli iivä päivä, sai iivässi kuivattaa einää* täna oli hea päev, sai hästi heina kuivatada; J *tuõp päivükkäin, sis kuivatab maa* tuleb päike (välja), siis kuivatab maa (ära); J *kalaa kuivõtõttii päivükkõizõz* kala kuivatati päikeses käes; ■ M *nii on ennee kuivattannu, etti luu i nahka* on nõnda kuivetunud, et (on vaid) luu ja nahk. – Vt. ka *kuivaõlla, kuivottaa*.

kuivau/ssa Li -ss J-Tsv., pr. -b Li J, imperf. -zi Li -z J = *kuivaassa*; Li *maa kuivaub, algõp kuivaussa* maa kuivab, hakkab kuivama.

kuivaõlla (R-Reg.), pr. -õn, imperf. -in frekv. kuivatada сушить; *tuuli kuudrat kuivaelep* (Reg. 53) rl. tuul kiharak kuivatab. – Vt. ka *kuivattaa*.

kuivii-jalgoi: *kuivi-jalgoi* J-Tsv. kuivijalu (c) сухими ногами; *kuivi-jalgoi tulimm üli soo* kuivijalu tulime üle soo.

kuiv/oa J, pr. -ov, imperf. -õ = *kuivaassa*; *paa sõpa kuivomaa, harota sõpa harrillaa* pane rõivas kuivama, laota rõivas laiali.

kuivõttaa J, pr. -an, imperf. -in J = *kuivattaa*; *põuta tšesä kuivotti kõikk tšülvõõ* põuane suvi kuivatas kogu külvi.

kuiv/ua K M, pr. -ub, imperf. -u = *kuivaassa*; K *pesu pantii puulõõ kuivumaa* pesu pandi puule kuivama; M *obahkad on pantu kuivumaa* seedned on pandud kuivama.

kuiv/õa S, pr. -õb, imperf. -i = *kuivaassa*; *vihgot kuivõdaz* (vilja)vihud kuivavad.

kuivõin J-Tsv., g. -zõõ ~ -zõ J = *kuivanõ*; *vel'l oŋ kõikkina jäänü kuivõizõssi* vend on päris kõhnaks jäänud; *kuivõin niku pokkoiñikk* kuivetu nagu surnu.

kuivõnõ vt. *kuivanõ*.

kuivõttua (J), pr. -ub, imperf. -tu = *kuivaassa*; *räkä on kuivõttunnu tšiin nenännala* tatt on nina alla kinni kuivanud.

kuivõtul/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J kuiv, kuivus сущь, сухость; *rahvõs kõns mitä jumalõlt palvov: kõns märtsää, kõns kuivõtuss* mida rahvas kunagi jumalalt palub: kunas märga, kunas kuiva.

kuja Kett. K L P M S Po Lu Ra J I (R-Lõn. Kõ-Len.) *Күя* Tum., g. -aa K L P Lu Ra J -a J (küla)tänav, -tee, kuja (деревенская) улца; M *med'dee tšülaz oŋ kõm kujjaa* meie külas on kolm tänavat; L *kujad õlivat täüneä vätšie*

tänavad olid rahvast täis; L *mentii laulamaa kujaa peälie* mindi (küla)tänavale laulma; I *lahzõt kujalla joonittõdvað, kujjaa müü* lapsed jooksevad tänaval, mööda tänavat; J *elä lüü tsüilää kujalla* rl. ära löö külatänaval; J *tsivij kuja* sillutatud (= munakivisillutisega) tänav; J *taka kuja* kõrvaline tänav; ■ J *miä paan kujaa uhzõd tsiin, muitõs tullaa tsärpeizeð* ma panen välisukse kinni, muidu tulevad kärbsed (sisse); Lu *nališnikad õllaa süämee poolõz i kujaa poolõz akkunoiz* pealisliistud on akendel seespool ja väljaspool; J *nävät suvataa .. kuja salvõmiä tüvenä sõisutõllõza palvõa* (Must. 155) nemad armastavad .. (majade) välisnurkade juures seisatades palvetada; J *mustõlaizõd elusõlla kuja pääll* mustlased elavad lahtise taeva all. – Vt. ka *kujatee*.

kujalla Al. R L M Lu Li I -ll L M J I -la Lu I -lõ J -I K-Ahl. Lu J väljas, õues на дворе, на улице; Lu *kurjall ilmall et saa mittää kujalla tehä* halva ilmaga ei saa (sa) väljas midagi teha; J *kujall jo valka* väljas (on) juba valge; L *meillä tsülmä kujall sõisua* meil on külm väljas seista; M *kujall on üvä aisu* väljas on värske (hea) õhk; Lu *tüütõ isub rihez, kassa on kujal. ahjo i truba* mõist. tüdruk istub toas, pats on õues? – Ahi ja korsten; M *naizikko rihez, nän-nät kujalla. Soonirsi* (Set. 19) mõist. naine toas, rinnad õues? – Aampalk.

kujalta M Kõ-Len. väljast, õuest со двора, с улицы; M *koira tuli kujalta, vak* [sic!] *nüt alkõ lohmiä süüvvä* koer tuli väljast, vaat (kus) nüüd hakkas süüia lahmima.

kujalõõ K M Kõ S Po Ra J I -lyõ P -lõ Kõ Lu Ra J I -llõ Lu Ra -lle K-Sj. -ll ~ -l Lu välja, õue на двор, на улице; J *miä katson kujalõõ, miltin ilma* ma vaatan välja, missugune (on) ilm; Ra *mürskü ilma, elä pisä i päätä kujallõ* rajuilml, ära pista peadki välja; P *menin süömätää kujalyõ* läksin söömata välja; M *viskaa kujalõ* viska välja; M *ahjo lämmitättii, avattii uhs kujalõõ* (kui) ahju kõeti, (siis) avati välisuks.

kujalõõsõõ Al. = *kujalõõ*.

kujamaa (Ra) õuemaа земля у дома; *lagotõtaa maalõ, kujamaalõ, murolõ, niitüü pääle veetii* (linad) laotatakse maha, õuemaale, murule, heinamaale viidi.

kujatee I *kuja-tee* M = *kuja*; M *med'e kuja-tee* meie (küla)tänav.

kujauhsi M-Ränk välisuks, õue viiv uks на-ружная дверь, дверь, ведущая на улицу.

kujullin J, g. -zõð J (kellegi v. millegi) kuju-line v. taoline подобный (кому-то, чему-то); *naizelokkaa kujullin* naisterahva kujuline.

kuka ~ **kuk** Kr kukk петух. – Vt. ka *kukko, kukkõ*.

kukaaniglav: *kukaniglat* J-Must. pl. tolmukad тычинки.

kukaht/aa P, pr. -aav P, imperf. -ii (lühidalt, mõned korrad) kukkuda (käo kohta) покуковать; *tüttärikot tševääll tuos tsüüsüvät tsakua: kukah-taa millyõ, kui tsüiriess vai mõnyõ vuvvyõ takaa menen mie mehele. tsako kukahtaap kaqs vai kõm kõrtaa, siz nii mõnyõ vuvvyõ takant meneb mehele* tüdrukud kevadel samuti paluvad kägu: kuku mulle, kui ruttu või mitme aasta pärast ma lähen mehele. Kägu kukub kaks või kolm korda, siis nii mitme aasta pärast läheb mehele. – Vt. ka *kukkiä², kukkuä¹, kukkuussa, kukuttaa, kukuttaassa*.

kukal/eev: -ie L keegi кто-то; *kukalie tallaz* keegi astus (kõndis).

kukali P M Lu J 1. kustkaudu? mismoodi? каким путём? каким образом?; J *kukali tee meeb* (Must. 172) kustkaudu tee läheb?; J *kukali siä pääzid rihe, ku kõig uhzõd on tsiin* kustkaudu sa majja pääsesid, kui kõik ukсед on kinni?; 2. adv. kustkaudu каким путём; Lu *vennee põhjõz onõ lauta, kukali tsävää* paa-di põhjas on laud, kustkaudu (= mida mööda) käiakse; 3. kusmaani; kuivõrd докуда; покуда; J *siis tehtii viiru sihee, kukali õli perävil'aa* siis (= pärast tuulamist) tehti joon sinna, kusmaani oli kõlkane vili; J *kukali päätä silotti, sitšäli õli pää sinine* rl. kuivõrd pead silitas, sedavõrd oli pea sinine.

kukalitsõõ J kustkaudu? каким путём?; *kukalitsõõ tüü tulittõ* rl. kustkaudu te tulite?

kuk/az L (Kett. P), g. -kaa Kett. L P = *kukka*; 1. Kett. *kukkaad omat tsirissünnüüð* lilled on kängu jäänud; 2. L *rautroholl bõlõ viel kukassa* raudrohul pole veel õit; P *a ku tsihutad nii näe mid ilozad niku maakii kukkaad* aga kui (vähke) keedad, siis, näe, mis(sugused) ilusad, nagu mooniõied. – Vt. ka *kupol'oo-, sini-*.

kuker J-Tsv.: *kuker pallia viskama* kukerpalli laskma.

kukerpalli vt. *kukõr-palli*.

kukerpantii Ra kukerpalli кувырком; *menim-mä mäe pääle kukkii kopittama, sis sielt ku tulimma kukerpantii alaz* läksime mäele lilli korjama, (ja) siis kui tulime sealt kukerpalli alla. – Vt. ka *kukkurpullia, kukõrpalloa*.

kukik/az (Li) -õz J-Tsv., g. -kaa Li J 1. õierikas цветистый, многоцветный; J *marjõlõð leep tulo, pehgod on nii kukikkaad* tuleb palju marju, põõsad on nii õisi täis; 2. lilleline цветистый; Li *i siiz õli takalintti, burdovoi vai sinine vai mussõ, kõik kukikkaad õltii* ja siis oli (veel)

seljalint, bordoopunane või sinine või must, kõik olid lillelised. – Vt. ka *kukkõin*.

kukik/ko Ra, g. -oo lilleline, lille- цветистый.

kukittsõa P, pr. -sõb P, imperf. -tsi = *kukkia*¹; *sireni algap kukittsõa* sirel hakkab õitsema; *porotšellä kukitsõb jo varai iezä kupol'uo* kullerkupp õitseb juba vara, enne jaanipäeva.

kukittajla K-AL, g. -aa lilledega ehtija (ema hellitusnimi rahvalauludes ласковое обращение к матери в народных песнях); *vajõltõlid minud vihojõd viinojõd, .. kulunõisii kultõjii, kukittajani* (AL. 43) rl. vahetasid mu vihade viinade vastu, .. kulunud kuldrahade vastu, mu lilledega ehtija.

kukittsaa L P M Lu Li (K-Ahl. R-Lõn. Ra) -tsa Lu Li J-Tsv., pr. -sab L P M Lu -sõb Lu Li J, 1. p. -sen K-Ahl., imperf. -tsi P Lu Li = *kukkia*¹; Li *mantsikas tänävoonn üvässi kukitsõb* (aed)maasikas õitseb tänavu hästi; J *puut kukittsõvad* puud õitsevad; L *lina kukitsab* lina õitseb; Li *rüis kukitsõb, põllüüv rükis* õitseb, tolmleb; Lu *merivesi kukitsõb, tševvää* *tämä on niku vähäzee kõllõttõvõ, niku marjõb, ümmerkõizõd* merevesi õitseb, kevadel on ta nagu veidi kollendav, (veepinnal on) nagu marjad, ümmargused.

kukit/sua J-Tsv., pr. -sub J, imperf. -tsu = *kukkia*¹; *rüiz jo kukitsub* rükis juba õitseb.

kukitõlla (R-Reg.), pr. -tõlõn, imperf. -tõlin frekv. lilledega ehtida [?] украшать, обряжать цветами [?]; *tšen ivussissa idgetteleepi, kuvajäni kukitteleepi* (Reg. 20) rl.

kuk/ka K L P M Kõ S Lu Li Ra J -k J-Tsv. *Кукка* Tum., g. -aa P M S Lu Li Ra J -a J 1. lill *цветок*; Lu *kukka haizov üvää* lill lõhnab hästi; Lu *kukka on rätüünid* lill on närtsinud; J *jaaninn kõik kukat kopitattii* jaanipäeval korjati kõik (sugu) lilli; L *venjat peazä, kukkaiss tehtü* pärjad peas, lilledest tehtud; M *tšiuotoo pihad õltii pilutõtu kauniilla, i sinisiillä, i rohoišsiilla, kukad õltii tehtü* särgi õlapealsed olid välja õmmeldud punas(t)ega ja sinis(t)ega ja rohelis(t)ega (= punaste, siniste ja roheliste lõngadega), lilled olid tehtud (= tikitud); Lu *fialkka on varainõ kukka* kannike on varane lill; M *rütsee kukka ~ J rüis kukk* rükkilill; J *isä kuitsu kullõssi, muu pere muruu kukassi* rl. isa kutsus kullaks, muu pere murulilleks [?]; Lu *tõrva kukka* tõrvalill; Lu *jaani kukka* jaanilill; Ra *kunikaa kukka* kullerkupp; S *valkõa kukka ~ J valkaa rütšee kukka* (valge) karikakar; J *aholl muut ep kazvo ku savi kukkaa* kesal ei kasva muud kui maltsa; Lu *varõsõd putki kukka* koerputk; Lu *ärüt kukka* (Set. 93) punane ristikein; 2. õis *цветок, бутон*; Lu *iiree nätil on sinine*

kukka hiirehernel on sinine õis; Li *mantsikas tänävoonn üvässi kukitsõb, a mõnikkaa kukaa tšülmä pani* (aed)maasikas õitseb tänavu hästi, aga mõne õie võttis külm ära; P *nüd jo sireni lazgõp kukkaa* nüüd puhkeb juba sirel õitsele (õide); P *kukaa kukka* lilleõis; Lu *sireni kukka* sireliõis; Lu *kukaa pupuškav* õiepungad; ■ K *kukkajeekaa tütärikkua peettii ilozass* punapõselist tüdrukut peeti ilusaks. – Vt. ka *gramafoonaa-, jaani-, kalgana-, kanasilmä-, kanasõkka-, kunikaa-, kupel'a-, kupel'i-, kupol'o-, kõlta-, muru-, niini-, puna-, punatauti-, põlto-, rauta-, roho-, rüis-, rütšee-, sini-, siniy-, tara-, tšõhä-, tõrva-, valerjan-, valkaa-, vatupää-, vöi-, õpõzõd-, ärü-*. – Vt. ka *kukaz*.

kukkai/nõ J, g. -zõd fig. lilleke *цветок*; *kuhõd maata kukkaizõllõd* rl. milleks maad lillekesele? – Vt. ka *kukkanõ, kukkõn*.

kukkakapussa Li lillkapsas *цветная капуста*; *miä võtin kukkakapusaa seemeniä täältä* ma võtsin (= ostsin) siit lillkapsaseemneid.

kukkainõ J, g. -zõd = *kukkainõ*; *kui miä kazvolin kanainõ, .. kuuvvõd velloo kukkazõnn* rl. kui ma kasvasin, kanake, .. kuue venna lillekesena.

kukkapata J *kukk-pata* J-Tsv. lillepott *цветочный горшок*; *milla eb õd kukkapatoita* mul ei ole (toalilled) jaoks lillepotte.

kukkapõllü M õietolm *цветочная пыльца*.

kukke vt. *kukkõ*.

kuk/kia¹ Kõ Lu Li Ra (P) -kiag I, pr. -ib Kõ Li Ra I, imperf. -ki Li Ra õitseda *цветсти*; Kõ *toomik-kapuu kukib, siis tšülvääz õzraa* (kui) toomingas õitseb, siis külvatakse otra; I *l'el'od alkavat kukkia*g lilled hakkavad õitsema; I *rüis kukib* rükis õitseb; Lu *vesi võip kukkia tervee kuu* vesi võib õitseda terve kuu; Li *kõvassi kukki* õitses rikkalikult; Li *kukkimizee aika* õitse(mis)aeg. – Vt. ka *kukittsõa, kukittsaa, kukittsua*.

kuk/kia²: -kiag (I), pr. -ib I, imperf. -ki = *kukku*a¹; *tšäko kukib, a siä viil eb võttanuc leipää suhhõd, znatšt sinnua tšäko petti* kägu kukub, aga sina ei ole veel sõonud (ei võtnud veel leiba suhu), tähendab, kägu pettis (su ära).

kukkiminõ vt. *vee-*.

kukklaulu (Li) kukelaul *петушиное пение*; ■ *oomena olet mõizasa kukklauluza* (Len. 298) homme oled kukelaulu ajal mõisas.

kuk/ko R M Kõ Po Lu Ra J Ku *Кукко* Pal.², g. -oo Lu Ra J Ku 1. kukk *петух*; J *aik nõiss ülez, kukod jo laulovõd* (on) aeg üles tõusta, kuked juba laulavad; Lu *kukko kukotab, kutsup kanoi* kukk kõketab, kutsub kanu; Ku *kukko noisi kruukuttõmmaa* kukk hakkas kõketama; Lu *kukko laulob i tuhõrtap kanoi* kukk laulab ja kannustab kanu; Ku *kukko laulab ilmaa muut-*

toa kukk laulab ilmamuutust; Lu *näd õllaa pagana*, niku kukk *ain tapõllaa* näe, on tigated, aina taplevad nagu kuked; J *ep hooli kuunõlla kukkoa* rl. ei ole vaja kukke (= hommikust kukelaulu) kuulata; J *noorikkõ kukossa kuttsu* rl. noorik kutsus kukelaulust (= ajas kukelaulu ajal üles); J *kukoo kant* kuke kannus; J *kuko arjõ õj kauniz niku veri* kuke hari on punane nagu veri; Lu *kukoo arja* ~ J *kukoo arjõ* kuke hari; J *kukoo part* kuke lokuti; J *kukoo laulomizõll* kukelaulu ajal; **2.** isalind птица-цамец; Lu *metso õli kukko*, a kana on metsä kana metsis(ekukk) on isalind, aga emalind on emametsis; Lu *sorza kukko i sorza kana* isapart ja emapardid; J *kalkkuun kukko* isakalkun; **3.** hrl. pl. kukemuster, -kiri (tikandis) петухи (вышивальный рисунок); Ra *ošõfka se õli kõik kukkoikaa pilutõttu* (naiste peakatte) otsik, see oli kõik kukemustriga tikitud; J *suurõt kukkod* suur kukemuster (eriline särgiõla tikand); J *tšeero-äntä kukod* keerusabakuked (eriline kukemuster särgi õlalapil); ■ M *sis kukod nii rüüpättii siällä vatsat täänä* siis mehed rüüpasid seal vatsad nii (täis); Lu *kukoo arja kasvõb akkuna* pääl kukehari (= teat. lill) kasvab akna(laua)l. – Vt. ka *anõ-, pilli-, tedri-, varõs-*. – Vt. ka *kuka, kukkõ.*

kukkoanõ Li isahani гусак.

kukkomarja Lu Li = *kukoomarja*.

kukkoreeku Ra kukeleegu кукареку; *kukko laulop kukkoreeku* kukk laulab: kukeleegu! – Vt. ka *kukuruuku*.

kukkosoittu Lu (Sõmeru küla inimeste soomepärane hüüdnimi прозвище жителей дер. Сымьору).

kukkorsora Li isapart селезень.

kukkotedre Kõ tedrekukk тетерев. – Vt. ka *kukkõ-tedri*.

kuk/ku J-Tsv., g. -uu (käo) kukkumine кукование; *tšagoo kukku jo kuuluv* käo kukkumist on juba kuulda.

kuk/kuu¹ Kett. L P M J (K R-Eur. R-Reg. Kõ-Len. Lu Li), pr. -ub Kett. K L P M Lu Li J, 1. p. -un K-Ahl. R-Eur., imperf. -ku Kett. K P J -kui [sic!] Kõ kukkuda (käo kohta) куковать; P *mened uomniis kujalyõ i tšako kukub* lähed hommikul välja ja kägu kukub; J *tšako kukku, maa kumizi* rl. kägu kukkus, maa kumises; Lu *tšako ku varraa kukub, nii leep pittsä tševäd* kui kägu kukub vara, siis tuleb pikk kevad; Lu *ku tšako tühjäs metsäs kukub, sis tääp kõühää vootta* kui kägu kukub (vara) tühjas (= veel raagus) metsas, siis ennustab kehva aastat; Li *tšagolõd meni õzra õkkainõ kurkkuu, eb nõiznu enepää kukkumaa* käole läks odraokas kur-

ku, ei hakanud enam kukkuma; ■ K *laulakaa emäni lahset, kukkukaa emäni kullat* (Ahl. 102) rl. laulge, mu ema lapsed, kukkuge, mu ema kullad. – Vt. ka *kukahtaa, kukkia*², *kukkuussa, kukuttaa, kukuttaassa*.

kuk/kuu² (K-Ahl.), pr. -ub, imperf. -ku: -kui [sic!] K kukkuda, langeda падать, упасть; *kuli kukkui taivaase, kali veeri kalmoteele* (Ahl. 106) rl. kurnipulk kukkus taevasse, kaigas veeres kalmuteele.

kukkula¹ P M Lu J (R-Reg. L) -l J-Tsv., g. -laa J -la Lu J pealagi темя; J *peen hatu isub va kukkulaa pääll* väike müts istub vaid pealael; J *ku et hülkä pelamõss, ni saat kukkulaa müü* kui sa ei jäta hullumist, siis saad vastu pead (pealage); J *ettee maamõz rissi, tagaa izääz rissi, kukkulõllõd kuumõz rissi* rl. ette su emarist (= ristimärk), taha su isa rist, pealaele su vaderi rist; Lu *vanoil inemizil pää kukkula menep pal'lassi* vanadel inimestel läheb pealagi paljaks; J *kukkulaa taguz kupal*; ■ Lu *katoon kukkula* katuse hari. – Vt. ka *avõ-, pää-*.

kukkula² (Li), g. -aa udar вымя; *kuss siä saad võjjõttõ*. – *vanaa lehmää vakkazõss, noorõd lehmää kukkulõss* kust sa saad võiet? – Vana lehma korvikesest, noore lehma udarast. – Vt. ka *kukkura*.

kukkulpää M -eä (L) teravpea (teravakujulise peaga inimene) остроголовой (человек); ■ L *kukkulpeät kunikaa poigad* rl. k-d kuninga-pojad.

kukkupilli Lu Li savipill (piilupardikujuline savist vile) глиняная свистулька в виде уточки; Lu *paturi teep patoja, laatkoja i kukkupilliä pottsepp teeb potte, kausse ja savipille*; Lu *kukkupilliä ahjos põlõtõttii, sis tuli vahva i naasti* savipilli põletati ahjus, siis tuli tugev ja ilus.

kukkur/a J, g. -aa = *kukkula*²; *noorõd lehmää kukkurõss* rl. noore lehma udarast.

kukkurpulli Lu = *kukõrpallo*; *lahzõt pellaavat* (~ *laskõvat*) *kukkurpullia* lapsed lasevad kukerpalli.

kukkurpullia Lu = *kukõrpalloa*; *lanjõõs kukkurpullia* kukkus uperpalli.

kukkulussa Lu (J), pr. -ub Lu J -b Lu, imperf. -uzi: -zi Lu = *kukkuu*¹; Lu *tšako algap kukkuussa* kägu hakkab kukkuma; J *kui pal'lo tšako kukkuub, nii mõnt voott siä eläd* kui palju (= kui mitu korda) kägu kukub, nii mitu aastat sina elad.

kuk/kõ Kett. K L P M Kõ S Lu J Ku (R-Reg. vdjI) -ke Kr Ку́ккь K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -õd Kett. P -yõ L P *kukkõd* M Kõ **1.** kukk петух; M *kõm nell'ä kannaa õli i kukkõ* kolm-neli kana oli

ja kukk; S *kukkõ esimein kõrt laulab, on tunni* (kui) kukk esimest korda laulab, on kell üks; M *kukkõ – pää peen, a meeltä pal’o* kukk – pea väike, aga mõistust palju; Kett. *kukkõ laulahtii* kukk laulis (korra); M *kukkõ kudrutav* kukk kõketab; M *kukõd ratkoass laulaa* kuked lõhuvad laulda; K *miez mieb riheppäälee, lihanaappa pää pääl. mi se on. se on kukkõ mõist.* mees läheb lakka, lihakauss pea peal (= mees kõnrib toa peal, lihavaagen pea peal). Mis see on? – See on kukk; Kõ *kukkõõd parta* kuke lokuti; Kett. *kukõõd lauluussaa ~ kukkõõssaa ~ vdjI kukkõissaa* kukelauluni; K *esimeisezä kukõza* (Ahl. 130) esimese kukelaulu ajal; K *äd’däs kuttu kukõssa, ämmäs päivää valgõttõza* (Al. 49) rl. su äi kutsus kukelaulust (= ajas kukelaulu ajal üles), su ämm päeva valgenedes; 2. (poisikese) peenis половой член (у мальчишки); M *meill juõllaz: ku peenet pojokkõizõv kusas tullõõsõõ, siz näd’d’ee kukkõõd päälee kazvap koira nännä* meil öeldakse: kui väikesed poisid kusevad tulle, siis nende peenise peale kasvab koeranael; 3. savipill (piilupardikujuline savist vile) глиняная свистулька в виде уточки; M *kukkõ, pilli kukkõ savipill*; ■ M *kukkõõ arja* kukehari (teat. lill). – Vt. ka *pilli-, tedre-, vattsaa-*. – Vt. ka *kuka, kukko, kukkupilli*.

kukkõin J-Tsv., g. -zõõ J lillerikas цветистый; *kukkõim põlto* lillerikas põld. – Vt. ka *kukikaz*.

kukkõ-met/tso: -so K-Ahl. metsisekukk глухарь.

kukkõn Ra, g. -zõõ Ra = *kukkainõ*.

kukkõõrõppõ M kukktibu цыплёнок-петушок.

kukkõrmüllü Li = *kukõrpallo*; *lazzõttii kukkõrmüllüä* lasti kukerpalli.

kukkõrpalli, kukkõr-palli vt. *kukõr-palli*.

kukkõrpulli Lu = *kukõrpallo*.

kukkõ-tedri K-Ahl. = *kukkotedre*.

kuklla M J -õ J-Tsv., g. -aa J nukk кукла; M *lahsilailõõ tehäs kukla šiskolaissa* lastele tehakse kaltsudest nukki; J *sill veel aik kuklaa pelat, a eb mehelee menne sul on veel aeg nukkudega mängida, aga mitte mehele minna*.

kukoarja: *kukoarja* Lu kukehari (teat. lill) красивый очиток.

kukoomarja Lu *kukomarja* Lu Li -õ Lu kukehari чёрная вороника; Lu *heenokkõin mussa marjõ, kutsutaa kukomarjõ, ja on makkia väike must mari, kutsutakse kukemari, ja (see) on magus*; Lu *kukoomarja on mussa, heeno, heenopi musikõssa* kukemari on must, väike, mustikast väiksem. – Vt. ka *kukkomarja*.

kukooparta: *kukoparta* Lu kuke lokuti петушина борода.

kukot/taa (Lu), pr. -av Lu, imperf. -ti kõketada (kana v. kuke kohta) клохтать, кудахтать (о курице или о петухе); *kukko kukotav, kutsup kannoi* kukk kõketab, kutsub kanu. – Vt. ka *kokot-taa, kokuttaa, kruukuttaa, kudruttaa, kukuttaa*.

kukš/i L, g. -ii kruus кружка. – Vt. ka *kruuška*.

kukšin/a L P I, g. -aa kruus; kann кружка; кувшин; I *klasinõ asõh, kukšina vai stokana* klaasnõu, kruus või klaas; L *kukšinaa pani suppia* pani kruusi suppi.

kukurulza M Lu -uzõ ~ -uz J-Tsv., g. -zaa: -uzaa J mais кукуруза; J *kukuruuzaa med’d’e maall ep kazvo* maisi meie maal ei kasva.

kukuruuku Li = *kukkoreeku*; *kukko teep kukuruuku* kukk teeb (= laulab): kukeleegu!

kukušk/a Lu I, g. -aa kägu кукушка.

kukut/taa Lu -ta J-Tsv., pr. -av Lu -õv J, imperf. -ti 1. kukkuda (käo kohta) куковать; J *tunnõt-ko siä tsagoo viittä kukutta* kas sa oskad käo moodi (viisi) kukkuda?; 2. kõketada (kana v. kuke kohta) клохтать, кудахтать (о курице или о петухе); Lu *kana kukutar, kutsup puippui* kana kõketab, kutsub tibusid. – Vt. ka *kokottaa, kokuttaa, kruukuttaa, kudruttaa, kukahtaa, kukkia², kukkua¹, kukkuussa*.

kukuttaalssa (J-Tsv.), pr. -v J, imperf. -zi = *kukahtaa; tsagolõõ meni õgas kurkkuu: kukuttaap kõrraa de hükkääv* käole läks okas kurku: kukub (veel) korra (või paar) ja lakkab.

kukõlpalti J-Must. = *kukõrpallo*.

kukõr-palli ~ kukkõrpalli ~ kukkõr-palli J-Tsv. *kukerpalli* J-Must. = *kukõrpallo*; *laski üviiss meel’tiis kukkõrpallia* laskis heameelest kukerpalli.

kukõrpallo K M kukerpall кувырок; M *tehaa kukõrpalloa* laske kukerpalli; M *menkaa kukõrpallua* laskõmaa minge kukerpalli laskma; K *viimein vihko ko niitettii, siz lõõttii kukõrpallua* kui viimane vihk lõigati, siis lasti (kõrrepõlul) kukerpalli; M *lahzõt pannas kukõrpalloa* lapsed lasevad kukerpalli. – Vt. ka *kukkurpulli, kukkõrmüllü, kukkõrpulli, kukõlpalti, kukõr-palli, kükkilä-mükkilä, kükküürä*.

kukõrpalloa M uperpalli, uppi кувыром, вверх ногами; *lahzukkõin tsirjotab bukvat kukõrpalloa* lapsuke kirjutab tähed uperpalli; *rattaad mentii kukõrpalloa* vanker läks ümber (uppi). – Vt. ka *kukerpanttii, kukkurpullia*.

kukõr/taa K M (Kett.) -taag I (Ma vdjI), pr. -taan: -tan Kett. M -ran K-Ahl., imperf. -tiin: -tin M -tii I ümber ajada; kummuli asetada кувыр/кать, -нуть, опроки/дывать, -нуть (вверх дном); пере/вёртывать, -вернуть (вверх ногами); K *nämäi puizõt rajõõt kukõrtava* nad ajavad puust panged ümber; I *miä*

kukõrtii koormaa maalõd ma ajasin koorma ümber (maha); M *perennaa kukõrti paav* pere-naine pani (pestud) potid kummuli.

kukõrtua L M Li (K-Ahl. R P), pr. *-tuun*: *-tun* Li *-run* K-Ahl., imperf. *-tuzin* M ümber kukku-da, ümber minna кувыр/каться, -нуться, опро-ки/дываться, -нуться (вверх дном), пере-вёртываться, -вернуться (вверх ногами); M *paṅkõ kukõrtu veekaa maalõd* pang läks veega ümber; M *tahtõ kukõrtua koorma* koorem pidi ümber minema.

kukõrtuumizia Kett. adv. (orig.: kaatumisia).

kukõrtu/ussa: *-ss* J-Tsv. *-ussag* vdjI Ma, pr. *-un*: *-n* J, imperf. *-uzin*: *-zin* J *-jjõd* vdjI Ma = *kukõrtua*; Ma *koorma kukõrtuuv* koorem läheb ümber.

kul J-Tsv. küllap, nähtavasti видимо, пожалуй, кажется; *kul see jo on sata-vootiin niitti, jõ-kall pisseemisell katkõd*v küllap see on juba sa-ja-aastane niit, igal pistel katkeb; *kul on tullu heikossi perält lähü* küllap on jäänud nõrgaks pärast haigust.

kul'la Kett. K L M Kõ Lu Li J I (U P Ja-Len.) *-ä* (J), g. *-aa* L M Lu Li *kul'laa* Kõ *-a* J I, kott; roguskkott мешок; куль; Li *veen müllüü kahs kul'laa* ruissa, *javan javossi, ühee kul'aa veen õzraa, teen suurimaa* viin veskile kaks kotti ru-kist, jahvatan jahuks, ühe koti viin otra, teen tangu; Lu *vennässä tehti rogoškoja ja kulija* niinest tehti roiguskeid ja roguskkotte; M *võta siä kase kulta kul'a* võta sina see kullakott; M *süsi kul'a* söekott; 2. kuli (endisaegne jahu ja vilja mahumõd) куль (прежняя мера ёмкости зерна и муки); Kõ *kul'a õli kahõsaa puudaa* kuli oli kaheksa puuda; Lu *kahõsaa nel'dikkaa, se on kul'a* kaheksa setverikku, see on kuli; J *neli nel'dikkaa siiz on pool kul'ää* neli setveriku, siis on pool kuli. – Vt. ka *kulta-*, *süsi-*.

kulak/ka K M Lu Li (Ränk L P J I Ku) *-k* M J-Tsv., g. *-aa* M Lu J Ku 1. rusikas кулак; Lu *uhz õli tšiin, tuli ja kulakal kloppõz* uks oli kin-ni, tuli ja prõmmis rusikaga; I *miä kulakalla ku lautaa müü annõd* ma kui lõin rusikaga vastu lauda; P *miä lutisan tsäee kulakkaasõd* ~ M *miä paan* (~ *teen*) *tsäee kulakkaa* ma pigistan käe rusikasse; J *kulakaa suurukkõin* rusikasuu-rune; Lu *kulakka tappõlu* rusikavõitlus, -kak-lus; 2. Ränk pl. viljapeksurulli nukid e. hambad кулаки (зубцы в молотильном валу).

kulaknenä Lu suur, jäme nina крупный, мя-систый нос.

kulde vt. *kulta*.

kulgõta: *-gõt* J-Tsv., pr. *-kõdn* [?]: *-gõn* J, imperf. *-kõzin* J liikuma hakata, siirduda дви-нуться, отправиться; *jo kulgõtti menemä, ed*

nütt tappa tšiin juba hakkasid (hakati) minema, nüüd (sa) ei saa (neid enam) kätte (kinni).

kuli K P M Lu Li, g. *-ii* Li 1. kurnipulk; kurn, kurnimäng рюха; рюхи, игра в рюхи (в городки); Lu *siis kuli ku meeb üli rajaa, siis .. see ono voitto* siis, kui kurnipulk läheb üle piiri, siis .. see on võit; K *milä nõisemm mäntsämäse, kulilako vai kalila. kuli kukkui taivaase, kali veeri kalmo-teele* (Ahl. 106) rl. millega hakkame mängima, kas kurnipulga või kaikaga? Kurnipulk kukkus taevasse, kaigas veeres kalmistuteele; P *kuli on mokoma mäntsü* kurn on niisugune mäng; Li *mentii kullia män-tšämää* mindi kurni mängima; M *meemmä kuli kiilaa mäntsämää. se on mehhi mäjko, pojod mäntsäas* kuli kiilaa lähme kurni mängima. See on meeste mäng, (ka) poisid mängivad kurni; M *lõöp haijallaa kuli lidnaa* lõõb laia-li kurni(mängu) linna; 2. ahjurull (puust rull pottide ahjupanekuks ja väljavõtmiseks) печ-ной валёк (деревянный валёк, при помощи которого вводят в печь тяжёлые чугуны); Li *ku tsugunia tõmpaad ahjoss kulii päälee, siz on kerkeäpi* kui malmipotte tõmbad ahjust ahjurul-li peal(e), siis on kergem (välja võtta). – Vt. ka *katška, kena*?, *k'ena-k'eppi*, *kiila, kilu, kulli*.

kulikiila M = *kulli*!; *meemmä mäntsämää kuli-kiilaa* lähme kurni mängima.

kulikka Lu Li *-k* S J, g. *-aa* J koovitaja боль-шой кроншнеп, кулик; Lu *kulikka, tämäl on pitsäd jalgad, selvässi johzõv* koovitaja, tal on pikad jalad, jookseb kiiresti.

kulikkalintu Lu = *kulikka*.

kulikkasor/sa Lu Li J-Must. *-s* Li *kuuliksors* Li = *kulikka*.

kulinajavo J-Must. (orig.: kulijauho?).

kulitši-javod M pl. = *kulitšhajavod*.

kulitšhajavod M pl. kulitšijahu (endisaegne tume nisujahu) куличная мука; *ku õlin noo-rõnn tütrikkõizõnn, siz isä tsäüz narvaza, narvassa tõi kulitšhajavod, näväd eb õltu nii valkõad, no magulta õltii makuzad javod* kui ma õlin noor tüdruk, siis käis isa Narvas, Nar-vast tõi kulitšijahu, see ei olnud nii valge, kuid maitset oli maitsev jahu.

kul'ittaa M kuliviisi, kulide kaupa кулями; ■ *õlutta õli kul'ittaa* õlut oli rohkesti (õlleks oli pruulitud mitu kulitšit linnaseid).

kulitšsa L Li *kul'itšsa* (J-Tsv.), g. *-šaa* Li kulitš, lihavõttesai кулич; L *pappi svätitii kulitšoit enipeän* preester õnnistas lihavõttepühäl kulitše.

kulitšsi P, g. *-šii* = *kulitšsa*; *enipeän üöl tuotii tšerikkuosyo pasha vai kulitšsi* lihavõtteõöl too-di kirikusse pasha või kulitš.

kulkaa Lu kuni пока; *idgõn, kulkaa miä lubjaun* nutan, kuni ma harjun (lesepõlvega); *mee poiz, kulkaa õõd end'iz* mine ära, kuni oled hinges!

kulkku vt. *kurkku*.

kulkkutauti vt. *kurkkutauti*.

kul'kut/taa Ra, pr. -ав Ra, imperf. -ti kudrutada (tetrede kohta) токовать (о тетеревах); *tedred algõttii kul'kuttaa* tedred hakkasid kudrutama. – Vt. ka *kudrua, kudruttaa*.

kullkõa Lu J (R-Eur. R-Lõn. Ra), pr. -gõn, imperf. -gin rännata, hulkuda; sõita странствовать, бродить; развезжаты; J *lähzin kotontõ kulkõmaa, veräjiltä veeremää* rl. läksin kodunt hulkuma, väravailt veerema; J *meill on laivõ kulkõmõz* rl. meil on laev sõitmas; ■ Lu *kulkõva jää* ajujää.

kullak/ko (K R-Eur. R-Reg. Ja-Al.), g. -oo kullake (hellitav pöördumine rahvalauludes) золотце (ласковое обращение в народных песнях); R *langokooni kullakooni, veekaa soojaa velvüeni* (Eur. 42) rl. mu languke, mu kullake, viige sooja mu vennake (= peig). – Vt. ka *kulloa, kullõkkõin, kulta*.

kullata (K-Ahl.), pr. -taan K, imperf. -tazin = *kullittaa*.

kulliⁱ Lu, g. -ii kurn, kurnimäng рюхи, игра в рюхи (в городки); *vod esimein mänjo õli: pelattii kullia. kulli kutsuttii* vaat esimene mäng oli: mängiti kurni. Kurni(mängu)ks kutsuti. – Vt. ka *katska, kena², kiila, kuli, kulikiila*.

kullⁱ Kõ *kullⁱ* K-Ahl. *kullⁱ* K-Set., g. -ii kull ястреб; Kõ *kulli on ühz lintu* kull on üks lind; ■ K *vesi kullⁱ* koovitaja. – Vt. ka *vesi-, vihma-*.

kullⁱ M Kõ S Lu Li Ra J I Ku *kulⁱ* Kett. *kullⁱ* M, g. -ii M Lu Li J I. isasloom; adj. isane, isas-, isa- салец, мужская особь животного; Lu *emikko parõp kottoa vahiv, a kulli meeb ain tsüllää vaa* emane (koer) valvab paremini maja, aga isane läheb ikka aga küla peale (külasse); Lu *tõin katii poika õli emän, tõin kulli üks* (teine) kassipoeg oli emane, teine isane; Lu *kulli katti ~ katti kulli* isakass, kõuts; Lu *kulli koira ~ koira kulli* isane koer; Lu *kulli sika* kult; Li *kulli kroolikko* isane küülik; 2. kult салец свиный, хряк; Lu *põrzaz on emikko i kulli põrsas* võib olla emis või kult (on emis ja kult); Lu *kulli johzõtab emikkoja* kult jooksub emiseid; Ra *naittamatta põrzaz on kulli* kohitsemata põrsas on kult; Lu *kullia naitõttii paikalaizõd konovalaõ* kultu kohitsemise kohalikud kohitsejad. – Vt. ka *juuma-*. – Vt. ka *kobeli, koirakobeli, koppa, koppakatti, koppakoira, kullisika*.

kullikatti Li = *koppakatti*.

kullikoira Lu Li = *koppakoira*.

kulliloizaa Lu: *kulli on kulliloizaa* kult otsib emist; *naitõttii sika semperässä, sis tämä ep lee kulliloizaa, nõizõb üvässi süümää i nõizõb üvässi kazvõmaa, eb nõizõb tahtomaa emikkoa* siga (= kultu) kohitseti sellepärast, (et) siis ta ei hakka emist otsima, hakkab hästi sööma ja hakkab hästi kasvama, ei hakka emist tahtma.

kullipõrzaz Lu kultpõrsas поросёнок-салец.

kullisika M *kulli-sika* Lu (J) kult салец свиный, хряк; M *kullisika on naitõttu* kult on kohitsetud; J *jutõlla, jot kulli-sigaa liha bõõ makuz* õeldakse, et kuldi liha pole maitsev. – Vt. ka *kullⁱ*.

kulliza I: *sika kulliza* seal (= emisel on) inna-aeg.

kullit/taa Lu J, pr. -an Lu J, imperf. -in kullata золотить, по-; J *kullita sie milta parta* (muinasjutust:) kulda sa mul habe. – Vt. ka *kullata, kullõttaa*.

kulloa (K-Ahl. K-Sj.) kullake (hellitav pöördumine mõrsja v. peiu poole rahvalauludes) золотце (ласковое обращение к невесте или к жениху в народных песнях); *kummartaakka kultoon, maha assa marjoo* (Sj. 674) rl. kummarda ometi, mu kullake, maani, mu marjake; *kummartaakka kultoon, kahee poole kaloeni* (Ahl. 94) rl. kummarda ometi, mu kullake, kahele (= mõlemale) poole, mu kalake (= peiuke). – Vt. ka *kullakko, kulta*.

kullõkkõin J-Tsv., g. -zõõ J kullake, kallike золотце, голубчик, -ушка; *nuku, minu kullõkkõin* maga, mu kullake. – Vt. ka *kullakko*.

kullõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kullittaa*; *tšäsi-tunnid õj kullõdõttu* käekell on kullatud.

kulma R-Reg. Lu Li (K-Al. K-Sj. Ra) -m J-Tsv. *Кулма* Pal.₁ li-reg.₁, g. -maa Lu Li J, pl. *Кулматъ* K-reg.₂ 1. kulm бровь; J *mid lustit kulmõd: paksud, musad, koverõd niku lookõd* mis(sugused) ilusad kulmud: paksud, mustad, kaarjad nagu loogad; J *musat kulmõd on lustipõt ku valkaad* mustad kulmud on ilusamad kui valged; Lu *silmä kulma* silmakulm; Lu *kulma karvad* kulmukarvad; 2. (silma)laug [?] veiko [?]; Lu *kuro lahzõlt kulmat tšiin* (lapse uinutamislaulust:) sule lapsel laud [?] kinni; ■ Lu *nii on pagan, alta kulmijõõd katsõv* on nii kuri, vaatab altkulmu. – Vt. ka *mussa-, silmä-*. – Vt. ka *kulmo¹, kulmu*.

kulmain vt. *mussa-*.

kulmakarv/a (Li), pl. -ad Li kulmukarv бровный волосок.

kulmõnõ vt. *mussa-*.

kulm/o¹ Kett. K-Ahl. R-Lõn. P M Kõ, g. -oo Kõ -uo P = *kulma*; M *silmällä ovat kulmod*

silma(de)l on kulmud; M *silmää kulmo* silmakulm; R *kulmolta kunitsa nahka, otsalta orava nahka* (Lön. 700) rl. kulmu(de)lt nuginenahk, otsmikult oravanahk; ■ M *nii alta kulmoja vaatab, niku paha ärtsä* vaatab nii altkulmu, nagu tige pull; Kõ *vaatap kulmo* alt vaatab altkulmu. – Vt. ka *silmä*.

kulmo² P, hrl. pl. -*od* P (heina)peber, -pebred senная труха; *einää kulmo*d heinapebred.

kulmu (Kr), pl. -*ud*: -*ut* Kr = *kulma*.

kulo¹ Kett. M Kõ J (R-Reg.), g. -*oo* Kõ J kulu(rohi) (нескошенная) прошлогдняя трава; Kõ *kulo on vana einä* kulu on vana (= mullune niitmata) rohi; J *kuhõ va niitüle on jääni mennevoitiin kulo, siäll roho om märännessi kazvonnu* kuhu vaid niidule on jäänud mullust kulu, seal on rohi viletsalt kasvanud. – Vt. ka *kulu*¹.

kulo² J-Tsv., g. -*oo* J (rahaline) kulu(tus), väljaminek расход, затрата; *tulot peenet, kulot suurõd* tulud väikesed, kulud suured; *varzaa kazvottõmin treebuitõp pal'lo kulo*a varsa kasvatamine nõuab palju kulu. – Vt. ka *kulu*², *kulu-raha*, *kulutuz*.

kulokuhja Li kulu(rohu)kuhi копна прошлогдней травы; *kulokuhja, einäkuhja, õlkiuhja* kulukuhi, heinakuhi, õlekuhi.

kulpi K, g. -*ii* kulp поварёшка, разливательная ложка; *mee hot kuusõd ni kulppi kaasa* mine kas või kuuse otsa, aga kulp (olgu) kaasas.

kulta Kett. K R L P M Ja-Al. Lu Li J I Kr -*t* J-Tsv. -*de* Kr *Кýлда* Pal.₁ I-reg.₁, g. -*laa* R L M Kõ Lu Li J I. kuld; kuldraha(d) золото; золотые монеты; Lu *tervüz on kallõõp kullass i õppaass* tervis on kallim kullast ja hõbedast; I *kulta on päällä, alla on roosõhtunnuc* kk. kuld on peal, (aga) alt (all) on roostetanud (= pealt kuld, alt muld); Lu *meeb i kulta mullassi* vs. ka kuld muutub mullaks; L *mahzamma kullall* maksame kullaga; K *vajõltõlid minud vihojõd viinojõd, .. kulunõisii kultõjii, kukittajani* (Al. 43) rl. vahetasid mu vihade viinade vastu, .. kulunud kuldrahade vastu, mu lilledega ehtija; M *süämmessä siirulliin, viirulliin, päältä kullaa karvalliin. Luukka* (Set. 18) mõist. seest siiruline, viiruline, pealt kullakarvaline? – Sibul; J *i katsop kult sõrmuss* ja vaatab kuldsõrmust; R *kulta müntit* (Reg. 29) kuldmündid; P *kulta kudriv* kuldlodid; M *kulta kul'a* kullakott; 2. fig. kuld, kullake (hellitav pöördumine rahvalauludes) золотце (ласковое обращение в народных песнях); R *laulaka emäni lahzet, kukkuka emäni kullat* (Reg. 17) rl. laulge, mu ema lapsed, kukkuge, mu ema kullad; J *isä kuttsu*

kullõssi rl. isa kutsus (mind) kullaks; J *puutu kulta kuulõmaa* rl. sattus kullake kuulma; J *assiä, veli-kult, mikä siä õõt herkk* oi sina, veli kullake, küll sa oled õrn!; 3. fig. kuld (fekaalide kui aiaväetise kohta kasutatav sõna) золото (слово употребляется в значении фекалий как удобрения); Lu *miä meen kulta*a veittämää ma lähen kulda vedama; M *vallaas peent-rä talvõssi kullaakaa* valatakse peenar talveks kullaga üle; ■ J *kult pähtsen* (Tsv.) kreeka pähek. – Vt. ka *veli*. – Vt. ka *kullakko, kullo*d, *kullõkkõin, kulto*.

kulta-arja K-Al. Kõ-Set. fig. kuldhari (kukke tähistav metafoor rahvalauludes) золотой грешлок (метафорическое название петуха в народных песнях); K *kukkõ laulõ kulta-arja* (Al. 53) rl. laulis kukk, kuldhari.

kulta-auta ~ **kult-auta** M (pärimuste kohane) kullaauk золотой омут (в предании о чудесном кладе); *tšämmee jõgõz on kulta-auta* Tšämme jões on kullaauk.

kultabroška M kuldsõlg, -pross золотая брошка; *kultabroška, õltii veel kultaizõt pelduška* kuldsõlg, olid (ka) veel kuldsed kõrvarõngad.

kulta-elmi: *kultõ-elmi* (Lu) kuldhelmes золотая бусина; *silmäd on kultõ-elmed* silmad on (kui) kuldhelmed.

kultainõ L J (M) -*dnõ* (K-Ahl.) -*ine* Lu-Must. -*in* J, g. -*izõd* J = *kultanõ*; 1. L *õpõizii i kultaizii deygõi* hõbe- ja kuldraha(sid); J *tširves kultain kumizi, varsi vaskinõ elizi* rl. kirves kuldne kumises, vars vaskne helises; J *terve, kultainõ kušakka* rl. tere, kuldne vöö; J *muni kultaizõd munaizõd* rl. munes kuldmunakesed; 2. Lu *met-sä ukko, metsä akka, metsä kultaine kunikõs* .. (Must. 1. 159) (pikemast mõistatusestestist:) metsataat, metsaeit, metsa kuldne kuningas ..

kulta-kala M kuldkala золотая рыба; *tšüzii kulta-kalalta, štob mie pääseizin rikkaassi* (muinasjutust:) palu kuldkalalt, et ma saaksin rikkaks.

kulta-karetti M kuldtõld золотая карета; *kulta-karetti tulõv* (muinasjutust:) kuldtõld tuleb.

kultakarva L kuldkarv; kullakarvaline, kullakarva золотая шерсть; с золотой шерстью; *kultakarvad ol'enit tulivad* (muinasjutust:) tulid kullakarvalised põhjapõdrad.

kultakirpitsä J kuldtellis золотой кирпич, золотой брусок; *laiva oli täünnä kultakirpitsäa* (muinasjutust:) laev oli kuldtelliseid täis.

kultaku'la M-Set. kullakott мешок с золотом; *kultaku'la meep süsikul'assi* (Set. 11) (muinasjutust:) kullakott muutub sõekotiks.

kulta-kuudriv (K-Al.) *kultakudriv* L pl. kuldkiharad, -lokid; kuldkiharatega, kuldlodilised

золотой завиток, мн. ч. золотые кудри; золотокудрый; K *eragoitõttii kulta-kuudrissa, idgõtõttii irte ivussiissa* (Al. 51) rl. lõigati kuldkiharad (eraldati kuldkiharaist), pandi nutma lahtiste juuste pärast; L *kultakudrit tüttäred* rl. kuldkiharatega tüdrukud.

kulta-lehüü (K-Ahl.) fig. kuldleheke, kuld-mündike золотой листочек, золотая монетка; *üvät on markat maale pantu, kulta-lehtüet levätüt* (Ahl. 98) rl. head margad on maha pandud, kuldlehekesed asetatud [?]. – Vt. ka *kultamüntti, kult-raha*.

kultalintti K-AI. kuldpael, -lint золотая лента; *pihlaalaza eellä õli (nuurikõlla) kultalintti pääzä* (Al. 61) Pihlaalas oli ennemalt (mõrsjal) kuldpael peas.

kulta-maasteri K-Ahl. kullassepp золотых дел мастер; *kassenna on kulta-maasteri, kumba kultadzia jalkumiita tunneb tehä* (Ahl. 109) (muinasjutust:) siin on kullassepp, kes oskab teha kuldseid jaluseid.

kulta/mõõkka: -*myõkka* L kuld-mõõk золотой меч; *mie annan sillõ kultamyõkaa* (muinasjutust:) ma annan sulle kuld-mõõga.

kultamüntti (R-Eur.) kuld-münt золотая монета; *naddjasa raha kuluse kuluvat ne kultamüntit* (Eur. 39) rl. naisevõtuga kulub raha, kuluvad need kuld-mündid. – Vt. ka *kulta-lehüü, kult-raha*.

kultanokka P kuld-nokk скворец; *kultanokka esimeizess tševääl lennäb* kuld-nokk lendab kevadel esimesena (kohale).

kulta/nõ K-AI. P Lu (M Ja-Len. Po) -*ne* R-Lön., g. -*zõd* Po 1. kuldne, kuld- золотой; K *õpõizõd sõrmuhsõd, kultazia tšüläz eb õssaa* (Al. 34) sõrmed sõrmused, kuldseid külas ei osteta; Po *vanad uskozivad, etti lemmüz on kultazõd-kaa ännäkaa* vana(aegse)d (inimesed) uskusid, et kratt on kuldse hännaga; M *ku tunnõt siä millõd tehä kultazia bašmakkoo, siz miä leen sinu noorikkõ* (Set. 7) kui sa oskad teha mulle kuldseid kingi, siis saab minust sinu mõrsja; 2. fig. kuldne, hea золотой, добрый; M *miä tätä kui tšüsüzin kultazilla sõnolaila, ep tām tah-tonnu kuulõta* kuidas ma teda ka palusin heade (kuldsete) sõnadega, ei tema tahtnud kuulata; P *kuulõ kuulõ kultanõ ätäni* rl. (itkust:) kuula, kuula, mu kuldne isa. – Vt. ka *kultainõ, kultöin, kultõn*.

kultasarvi L kuldsarv; kuldsarvedega золотой рог; златорогий; *kultasarvi põdra* (muinasjutust:) kuldsarvedega põder.

kultasiima J kuldpiug, -nõõr, -keel; kuldpiugne золотой бич; с золотым бичом; *terve, rooska kultasiima* rl. tere, piits kuldpiug(ne).

kulta-silmü J kuldsilm золотой глаз; *valan kulta-silmii, tšell on tarviz* (muinasjutust:) valan kuldsilmi, kellel(e) on tarvis.

kultasõlkkauz (R-Eur.) kuld-nõõring (kuldne nõõrkaunistus sarafani külgedel) золотая шнуровка (на сарафане); *alla aljas vahtšipookka, päältä kultasõlkkauzet* (Eur. 40) rl. all haljas vaskpook, peal (= ülal?) kuld-nõõringud.

kulta-šššetina L kuldharjas; kuldharjastega золотая щетина; с золотой щетиной; *kulta šššetinat karud* (muinasjutust:) kuldharjastega karud.

kulta-tarõlka L kuldaldrik золотая тарелка.

kultatavallin M kuldse, hea iseloomuga; kuldsete, heade kommetega с золотым характером, с золотым нравом; *kazessa lahzõssa tuõb maailmaa üvä inehmin, mesimeelellin i kultatavallin* sellest lapsest tuleb väga hea inimene, mesimeelne ja kuldse iseloomuga.

kultatubaretkä M: *naizikko ootõdõb mennä moskovaasõd kultatubaretkalõd isuta* naine ootab mahasaamist.

kulta-uni L kulduni (hea, mõnus uni) золотой сон (хороший сон); *makaä, makaä, mairõtõlõ, makõat kulta-unõd* rl. maga, maga, mõnule, magusad kulduned.

kult-auta vt. *kulta-auta*.

kultaveerakko (R-Eur.) kuldkerä [?] золотой клубок [?]; *kui sie kasvaisiet kalain [= kalani], üliniet velvüeni, et sie mäntšännüt munella, kuurua kultaveerakkaila* (Eur. 40–41) rl. kui sa kasvasid, mu kala (= peig), sirgusid, mu vennake (= peiuke), ei sa mänginud munadega, hetke(gi) kuldkeradega [?].

kultkoko Ra kuldharunnik куча золота.

kulto: *Kýndo* K-reg.₂ kuld золото. – Vt. ka *kulta*.

kult-raha J-Tsv. kuldraha золотая монета. – Vt. ka *kulta-lehüü, kultamüntti*.

kultsuheinä J-Must. lemmel (veetaim) трёх-дольная раска (orig.: limaska y.m.).

kult/tsu Lu (Kõ) *ku'lttsu* P M -*su* K-Ahl. -*šu* M (Kõ), g. -*suu* *ku'lttsuu* M 1. K-Ahl. lima слизь; 2. коннакуду лягушечья икра; Lu *konnaa kulttsu* ~ P M *konnaa ku'lttsu* ~ K *konnaa kultsu* ~ M *konnaa kultšu* коннакуду. – Vt. ka *konna-*. – Vt. ka *koono, koonu*.

kultöin L J, g. -*zõd* J = *kultanõ*; 1. J *ofitserall kultõizõt paletit pihall* ohvitseril (on) kuldsed pagunid õlal; J *võtti kunigaa tütterelt tšäess kultõizõd sõrmusõd* võttis kuningatütre(l) käest kuldsõrmuse; 2. J *ävisti kultõizõd noorõt päiven kadusid* kuldsed nooruspäevad; J *eittsis hanse kulusti med'd'e kultõizõd aigõv* õitsil (käies) ju kulusid meie kuldsed ajad; J *kultöin d'eeduškõ* hea (kuldne) vanaisa.

kultõn Kett. L P M -nõ L Lu I (P), g. -zõõ M Lu -zyõ L = kultanõ; **1.** M kultõzõt tšažgad lavvall rl. kuldtassid (on) laual; L kultõzyõ puu juuryõ alla rl. kuldse puu juure all; **2.** P miä simuu kuumass võtan kultõzõssi (muinasjutust:) ma võtan su kuldseks vaderiks.

kulu¹ J vdjI, g. -uu = kulo¹; J niku niitüllä kulu, niitüllä kulukkaallõ rl. nagu niidul kulu, niidul kulusel.

kulu² J-Tsv., g. -uu = kulo²; suurõt kulut sinu läsimizekaa suured kulud (seoses) sinu haigusga. – Vt. ka aigaa-.

kulua M Lu J (K R-Eur. R-Reg. P) kulua M -lua Lu Li, pr. -ub P M Lu Li, 1. p. -un K-Ahl., imperf. -u M Lu -uz J = kulussa; M krandašši kulub, piäp terässää pliats kulub, peab teritama; Li luiska kulub, meneb hoikõpõssi luisk kulub, läheb õhemaks; Lu saappugaa põhjat kuluvad saapatallad kuluvad; M tšiiireess sõpa kulu rõivas kulus kiiresti; K vajõltõlid minud vihojõõ viinojõõ, .. kulumõisii kultõjii, kukittajani (Al. 43) rl. vahetasid mu vihade viinade vastu, .. kulumud kuldrahade vastu, mu lilledega ehtija; Lu kase on ranjka tüü i kõvassi meneb il'laa e'eez, kulup pal'lo aikka see on raske töö ja läheb väga aeglaselt edasi, kulub palju aega; P kuza aika meneb, siell i itšä kulub kus aeg mõõdub (läheb), seal kulub ka eluiga.

kuluiñõ J, g. -zõõ kulunud, vilets загущенный, убогий; tšennee kase tšülä kuluiñõ pantu ku paja pahainõ rl. kelle poolt on ehitatud see vilets küla nagu kehv (sepa)paja?

kuluklaz J, g. -kaa J kuluheinane, kulune зросший прошлогодней травой; niku niitüllä kulua, niitüllä kulukkaallõ rl. nagu niidul kulu, niidul kulusel.

kulu-raha J kuluraha (kulutatud või kulutamiseks määratud raha); kulu, väljaminek деньги на расходы; расходы, издержки. – Vt. ka kulo².

kulu/ssa (Li J) -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J kuluda; ära kuluda стираться, изнашиваться, износиться; расходоваться, из-, истрачиваться, -титься; проходить, пройти (o времени); Li enne õltii puujalkazõd, ilma tormai, net tšiiiree kulustii ennemalt olid (regedel) puujalased, ilma raudadeta, need kulusid kiiresti; J opõizõõ ravvõd on kulustu hobuse rauad on kulunud; J rahat kulusti tšässiiõ väliz rahad kulusid käes (käte vahel); J eitts hanse kulusti med'd'e kultõizõd aigõd õitsil (käies) ju kulusid meie kuldsed ajad. – Vt. ka kulua.

kuluz/a K-Ahl. (R-Eur. R-Reg.), g. -aa (kergesti) kuluv легко растрачиваемый, издерживаемый; K nad'eza raha kuluz/a, raha-markat

raukõõvat (Ahl. 93) rl. naisevõtuga kulub raha (on raha kergesti kuluv), rahamargad saavad otsa.

kulut/taa M Lu Li (K-Ahl. P Ku) -ta J-Tsv., pr. -an K P M Lu Ku -tõn Lu J, imperf. -in Lu J kulutada изнашивать, изнашивать; тратить, ис-, рас-; M pahapoolõõ piäv nellätsümmet paaria tšentšää kuluttaa eezepi kõõs pulmad nõisas kuulumaa vanakurjal tuleb nelikümmend paari saapaid kulutada enne, kui pulmad hakkavad kuulduma; Lu võõraz leipä suu kulutat vs. võõras leib kulutab suu (ära); Lu elä ampaita minuu peräss kuluta, miä izze tään kk. ära minu pärast hambaid kuluta, ma ise tean; Li kase õli tühjä aigaa kuluttõmin see oli tühi ajakulu(tamine).

kulutuz: -s J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J = kulo²; lehm taukõõz, taaz uuvvõt kulutusõd lehm lõppes, jälle uued kulu(tuse)d.

kulutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← kuluttaa; kõlmõtt päivä etsin tüüt, kulutiõõn saappõgoit kolmandat päeva otsin tööd, kulutan saapaid.

ku'ä vt. ku'ä.

kumahtal/assa: -ss J-Tsv., pr. -ab: -B J, imperf. -azi: -z J läigatada, välgatada сверкнуть, блеснуть.

kumakaņgaz Lu J kumakaņgas [sic!] J-Must. puuvillriie; punane puuvillriie бумажная ткань; кумач; Lu kumakaņgaz oņ koottu kumakassa, kumakaņkaassa õmmõllaa sõppaa puuvillriie on kootud puuvill-lõngast, puuvillriidest õmmeldakse rõivaid; J varnikall on välillä kauniid kumakaņkaad pühaserätil on vahel punased puuvillriide(riba)d. – Vt. ka kumakaz, kumakka.

kumak/az Lu, g. -kaa Lu = kumakaņgaz.

kumak/ka L Lu (M J) -k J-Tsv., g. -aa L Lu J **1.** puuvillriie; punane puuvillriie бумажная ткань; кумач; Lu kumakaņgaz, kase ontši kumakka puuvillriie, see ongi k; M ihasuut õli kumakal tehtü (Len. 264) käiste käänised olid punase puuvillriidega ääristatud (tehtud); **2.** puuvill-lõng; punane puuvill-lõng бумажная нитка; кумачовая пряжа; Lu kumakaņgaz on koottu kumakassa puuvillriie on kootud puuvill-lõngast; L kumakaakaa varnikyõ õtsad õm-tõltu punase puuvill-lõngaga (on) pühaseräti otsad (välja) õmmeldud; J silm-rätte oņ kumakaka višivoitõttu käterätt on punase puuvill-lõngaga välja õmmeldud. – Vt. ka kumakaņgaz.

kumakkarihma Lu punane puuvill-lõng кумачовая пряжа; kumakkarihma on mineekaa pilutõtaa punane puuvill-lõng on (see), millega tikitakse.

kumartaa vt. *kummartaa*.

kumartõlla vt. *kummartõlla*.

kumalssa (J-Tsv.), pr. -B, imperf. -zi = *kumata*; *iilet kumassa pl'iitõz* söed hõõguvad pliidi all.

kumalta: -t J-Tsv., pr. -AB: -B J, imperf. -zi: -z J (kuumusest) hõõguda, kumada, helendada rdet; *raut kumab gornõz* raud hõõgub ääsil. – Vt. ka *kuumata*, *kuumõttaa*.

kumba vt. *kumpra*.

kumea vt. *kumõa*.

kumin/a P M Lu J -õ J, g. -aa kõõmen, kõõmped тмин; Lu *kuminaa panna* *tšaa juu i kapusa* *sekkaa* kõõmneid pannakse tee(vee) sisse ja kapsa sekka (hapendamisel); Lu *i leivää sekkaa panna kuminaa* ka leivataina sisse pannakse kõõmneid; Lu *mõnikkaal on tšülvetti kumina*, *akkunall kazvav* mõnel on külvatud kõõmneid, kasvavad õues.

kumi/sa L J (K-Ahl. Li-Len.), pr. -zõB L J -seb K-Ahl., imperf. -zi Li J kumiseda гудеть; L *tšako kukub*, *maa kumizõB* rl. kägu kukub, maa kumiseb; J *tširves kultain kumizi*, *vars vaskinõ elizi* rl. kirves kuldne kumises, vars vaskne helises; K *rihi kuusinee kumiseb* (Ahl. 104) rl. tuba kuusepuine kumiseb.

kum/ma Kett. K-Ahl. L P M Kõ-Len. Lu Ra J (R-Lön.) -m J Кумма Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -maa J 1. ime чудо; Ra *no nüid on kumma: noor tüttö ja nõisi pääät vaivattamaa* no nüüd on (küll) ime: (ise) noor tüdruk ja (tal) hakkas pea valutama; M *täm õli poolvääl'ia koollu*, *vet' koko kumma*, *etti saatii elloo* ta oli pooleldi surnud, päris ime ju, et saadi (veel) ellu; P *juttõõn suurta kummaa* rl. räägin (teile) suurt imet; P *vaata kummaa* vaata imet!; J *maailma kumm: süntü vazikk ilm äntä* maailmatu ime: sündis vasikas ilma sabata; M *nüt teház nät kupizõt kummad*, *lentäävät kosmossõõt taivaaza* nüüd tehakse, näe, imede imed, lendavad kosmose(laeva)d taevas; 2. imelik странный; Lu *ai ku on kumma inemin* oi küll on imelik inimele!; Kõ *kaporios siäl ku õli kumma azä* [= *azza*] (Len. 213) Копорjes, küll seal oli ime-lik asi; 3. jõulusant колядовщик, ряженный; J *kummõt tulti tšüläse* jõulusandid tulid külasse. – Vt. ka *kummikko*.

kummall/laa Ku -aa K = *kummollaa*; K *tämä õli kummalaa* ta oli kummuli (maas).

kummarruz (Ku-Len.), g. -hsõõ = *kummartz*; *kui vieret aamula ulkol*, tee *vaa kuusi kummarrust* (Len. 292) rl. kui veered (= astud) hommi-
kul välja, (siis) tee aga kuus kummardust.

kummarrõlla (K-Ahl.), pr. -õn, imperf. -in = *kummartõlla*; *tšäü kujat kummarrellen* (Ahl.

100) rl. käi kummardades läbi (küla)tänavate.

kum/martaa K L P M Kõ S Po J-Must. (Kett. Lu-Must.) -artaa (Kõ-Len. Ja-Len.) -mõrtaa (J), pr. -martaan Kett. K M Kõ S Po -mõrtaan J -artan Ja -marran K-Ahl., imperf. -martiin L M Kõ -martin Lu -mõrtin J 1. kummardada кланяться, поклониться; M *pulmaza ženiħaa i noorikõõ piti kummartaa jalkaa kõlmizõõ* pulmas pidid peigmees ja mõrsja (isale ja emale) kolm korda maani kummardama; L *mahaassaa kummartattii* kummardati maani; Kõ *põlvii kummartattii* (Len. 216) kummardati põlvini; 2. kummardades paluda поклоняться, молиться; M *sinne mentii kummartamaa ja tšüütti seneltä jürgii obrazalta antõõssi* sinna mindi kummardama ja paluti sellelt püha Jüri ikoonilt andeks; L *kummartaa sinne puolyõ, kuhyõ puolyõ tuulta tahov* (ebausukombestikust:) kummardatakse (paludes) sinna poole, kuhu poole tuult tahetakse pöörata (kuhu poole tuult tahab); Kõ *nävät tšüüzivät sinne kumartamaa i võõrat* [= *võrat*] *veetii sinne* (Len. 216) nad käisid seal palumas ja ohvreid viidi sinna; K *meni herralõõ kummartamaa* läks härrat (= mõisnikku) paluma; K *meneb jumalallõ kummartamaa* läheb jumalat paluma (= palvetama); 3. noogutada кивать головой; M *kumartaaap pääkaa* noogutab peaga.

kumm/artaassa (J) -artassa (Lu Ra J-Must.) -artõssa (Po) -õrtaassa (J) -õrtass J-Tsv., pr. -artaan (Lu Ra J) -õrtaan J, imperf. -artaazin ~ -õrtaazin ~ -õrtazin J kummardada кланяться, поклониться; Ra *pokkoinikkaa tšüütti proššaittamaz*, *kummartastii pokkoinikalõõ* surnuga käidi hüvasti jätmas, kummardati surnule; Lu *noorikka i ženiħa kummartastii maħħaassaa* pruut ja peigmees kummardasid maani; J *uhkaav, uhkaav, menti müütä, evät kummõrtastu* uhked, uhked: läksid mööda, ei kummardanud(ki); Po *kummartõstii i mentii* kummardati ja mindi. – Vt. ka *kummarrõlla*, *kummartõlla*, *kummortaa*, *kummotta*, *kumpõrtaassa*.

kumm/artuz (L) -õrtuz J-Tsv., g. -artuhsõõ: -õrtusõõ J kummardus поклон; J *tämä kummõrtaaz*, *miä võtiij kummõrtusõõ vassa* ta kummardas, ma kummardasin vastu (võtsin kummarduse vastu). – Vt. ka *maa-*. – Vt. ka *kummarruz*.

kummartõlla K P M (J) -ella R-Reg. *kumartõlla* (Kõ-Len.) -õllag I, pr. -õlõn P -õõn K M J, imperf. -õlin P -õllii I frekv. 1. kummardada кланяться; K *noorikkõ kummartõli*, *ku nõlõpat sugut seiväv* pruut kummardas (pidevalt),

kui mõlemad suguseltsid sõid; P *tšen meni sõtamehessi, tsülä õtsas kummartõli kõlmõa puolyõ* kes läks soldatiks, (see) kummardas küla otsas kolmele poole; I *miä kummartõlli i en kummartõlluc* ma kummardasin ja ei kummardanud (= ma ei kummardanud tavakohaselt); 2. (ohverdades ja kummardades jumalat) paluda, palvetada поклоняться, молиться; M *tšivirõukkoosõõ tšäüti kummartõõmaa; kõiki kummartõltii* kivihunniku juures käidi (jumalat) palumas, kõik palvetasid (kummardades). – Vt. ka *kummarõlla, kummartaa*ssa.

kummatõlla (R-Lõn.), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* = *kumõtõlla*; *mit kummat kummateli minu kuvajaiseni* (Lõn. 184) rl. mis ime(s)id pani imeks mu sünnitajake.

kummik/ko M, g. *-oo* 1. imelik странный; *kummikko inehmin, kummikod jutud* imelik inimene, imelikud jutud; 2. huvitav интересный; *tämä on kummikko inehmin* ta on huvitav inimene. – Vt. ka *kumma*.

kummik/kõ J-Must., g. *-õõ* umbkeelne не владеющий каким-либо иным языком кроме родного (orig.: ummikko).

kummitul/z K P J, g. *-hsõõ*: *-hsyõ ~ -xsõõ* P 1. kummitus привидение; P *kummituõsõõd jo näüttävävõd* kummitused juba näitavad end; P *tämä pajatti meile, etti tämä eloigaz nätsi mokomais kummituss* ta rääkis meile, et ta nägi (oma) eluajal niisugust kummitust; P *maa süämmez õlivat kummituõsõõd* maa sees olid kummitused; 2. hernehirnutis чучело гороховое, пугало; J *erneit tulla linnud nokkima, sis tehää kummitus sinne* (kui) linnud tulevad herneid nokkima, siis tehakse sinna (= põllule) hernehirnutis.

kummitõlla K L P Li (Kett. R-Lõn. M) *-õllac* (Ma), pr. *-tõlõn* L P *-telen* K-Ahl. *-tõõn* Kett. K Li *-tyõn* L P, imperf. *-tõlin* K P Li *-tõlli* Ma 1. imestada, imeks panna удивляться, -иться; дивиться; Li *sitä kummittõlimma, kui nämät tultii meilee* imestasime seda, et nad meile tulid; 2. imestama panna, imeasju teha дивить, удивлять, -ить; L *kõikk maai-lma nyõp kummittõlõmaa* kogu maailm hakkab imeasju tege-ma; 3. kummitada казаться, чудиться, при-, мерещиться; K *kummittõli siell kalmoill ain seal kalmistul kummitas üha*; P *siel põllol ühes paikka kummittõlõv* seal põllul ühes kohas kummitab; 4. veigelda, heigelda сверкать; L *taivas kummittyõb üöl, kammuga niku sammaz, tulizõt sampaad meneväd mõnyõ puolyõ* taevas on õõsel virmalised, niisugune nagu sammaz, tulised sambad lähevad mitmele poole; L *päivä kummittõlõv, päivä meneb bl'ednõissi i valkõas-*

si, i kauniissi, kyõs kummittyõv päike heikleb, päike läheb kahvatuks ja valgeks, ja punaseks, kui heikleb. – Vt. ka *kumõtõlla*.

kummollaa P M-Set. Li I *-la-a* M *-aa* K-Ahl. kummuli верх дном, опрокинувшись; ничком; M *nät pajkõ seizop kummolla-a* näe, pang seisab kummuli; P *tšieräp paa kummollaa i panõb lavvalõ rub'aa d'engoi* (pulmakomme:) keerab (savi)poti kummuli ja paneb lauale rub-la raha; Li *aluz meni ümperi, kummollaa, nii mentii meree põhjaa* (purje)laev läks ümber, kummuli, nii mindi merepõhja. – Vt. ka *kummallaa, kummullaa*.

kummlõo Lu *-o* K-Ahl. kummuli верх дном; Lu *vene meni kummlõo, gili tuli päälle* paat läks kummuli, kiil tuli peale.

kummortaa M, pr. *-aan*, imperf. *-iin* = *kummartaa*ssa; *piti kõlmisõõ matalassi kummortaa* pidi kolm korda maani (madalalt) kummardama.

kummot/taa P, pr. *-an*, imperf. *-in* = *kummartaa*ssa; *ko tõin kõrt staarosta tulõv, siz bõlõ vajaa tällie kummottaa maalyõ* kui külavanem tuleb teist korda, siis pole tal (enam) vaja maani kummardada.

kummullaa Lu Li Ra J-Tsv. 1. kummuli верх дном, опрокинувшись; ничком; Li *kane lännikod ja kõig nee .. ovaõd kummutõttu ili kummullaa õllaa* need lännikud ja kõik need (puunõud) .. on kummuli keeratud või on kummuli; J *kummullaa maaz* (inimene oli) kummuli maas; Lu *vene meni kummullaa* paat läks kummuli; J *paa pajki kummullaa* pane pang kummuli; 2. kummargil согнувшись, наклонившись; Ra *miä õlin kummullaa i nõizi pääät vaivattamaa* ma olin kummargil ja pea hakkas valutama; Ra *kummullaa kaivazin maad* kummargil kaevasin maad. – Vt. ka *kummollaa, kummlõo*.

kummut/taa Li *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* Li J, imperf. *-in* Li J kummuli keerata, kummutada опроки/дывать, -нуть; J *kummut ušatti, la valub vesi väl'lä* keera toober kummuli, las vesi valgub välja; Li *kõik posudat saap panna kummullaa, kõik posudat saap kummutaa* kõiki nõusid saab panna kummuli, kõiki nõusid saab kummuli keerata.

kummutõlla Lu, pr. *-tõlõn*: *-tõõn* Lu, imperf. *-tõlin* Lu = *kumõtõlla*; *elä sie kummuttõõ, nii õlitši ära* sa imesta (ühti), nii oligi.

kumõt/taa (J), pr. *-aan*: *-õn* J, imperf. *-iin* = *kumõtõlla*; *kõiki tšüläs kumõtõttõvõd* kõik külas imestavad.

kumõt/rt- vt. *kummart-*.

kumõtõlla M *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* M J, imperf. *-tõlin* J imestada, imeks panna удив-

lätšä; M *mitä siä kummõttõdõd: tām mokom i on* mis sa imestad: niisugune ta ongi; J *bõõ mitä kummõtõll* pole midagi imestada. – Vt. ka *kummatõlla, kummitõlla, kummutõlla, kumõltaa*.

kum/pa Kett. K R L P M S Po Lu Li J I (Kõ Ja-Len. Ku) *-ba* K-Ahl. *-põ* J *-p* K R Kõ-Len. Lu Li J Ku *-B* Lu, g. *-maa* K L M Lu J *-ma* R-Reg. **1.** kumb? какой (из двух)?; J *kummõss tsäess võtad* kummast käest võtad?; J *tšälü, kummaz lavvas sie isud* käli, kummas lauas sa istud?; Lu *kumpa sõzar õli vanõp* kumb õde oli vanem?; J *kumpa teet lähed* kumba teed (sa) lähed?; M *arvaa: kumpa kõrva ellääv* arva (ära): kumb kõrv ajab pilli?; **2.** relat. kumb kto, который (из двух); Lu *kahs laiskaa lüütii vettoa, kumpa näiss on laizgõpi* kaks laiska veda-sid kihla, kumb neist on laisem; Lu *kahõd-tšez-zee võtõtaa tõin-tõizõlt sõrmõd, kokkaz, nõissaa tõmpraamaa, kump kumpaa tõmpraav* (sõrmeve-damisel) kahekesi võetakse teineteisel sõrme-dest kinni, (sõrmed) koksus, (ja) hakatakse tõmbama, kumb teise (sõrme lahti) tõmbab; **3.** relat. kumb – kumb кто – кто (из двух); L *a mie kuultaan .. , kummall on ääli eliäpi, kum-mall on sõnat tarkõpav* rl. aga mina kuulan .. , kummal on hääle heledam, kummal on sõnad targemad; **4.** missugune? mis? какой?; Po *kum-mal päivää liep pulma* mis päeval on (= tule-vad) pulmad?; **5.** relat. missugune, milline, mis какой; L *kumpa pojo kumpaa tüttrikkua võtti tšiin, senie piti i õlla naisõnnaa* see tüdruk, kelle poiss (mängus) kinni võttis, pidi saamagi selle poisi naiseks; Lu *kumpa koira haukub, se nii tšiiree ep purõ* vs. koer, kes haugub, see nii ruttu ei pure; K *tämä tääp, kummas saaduz on üväd õunad* kk. ta teab, kes aias on head õunad (= ta teab, millise kivi all vähid on); L *võtta-guo xot' kummaa tüttärie tahov* võtku ükskõik missugust tütart (ta) tahab; Lu *vätši on kummat kuza* rahvas on igal pool isesugune; K *kummall päivää lahs sünnüb, senee svätõi nimee annap rappi* mis päeval laps sünnib, selle pühaku nime annab preester (lapsele); L *em mälehtëä, kummal kuuta tämä on* (ma) ei mäleta, mis kuul see (tähtpäev) on; **6.** kes? кто?; L *kumpa võtab leüteä tämeä tüttäre* kes leiab (võtab leida) tema tütre (üles)?; **7.** relat. kes, mis кто, что; M *siäl õltii tüttered, kummad tšidgottii peente-riä* seal olid tüdrukud, kes kitkusid peenraid; Lu *kummal böllu lassa, ep tullu katsõlaizil* kellel ei olnud last, (see) ei tulnud katsikule; M *i tšümmee i kahstõššõmõtta tükküä võip* tuvva *i kahõsaa, kumpa kui toov* ja (emis) võib tuua (põrsaid) ka kümme ja kaksteist tükki, ja ka-

heksa, kes kuidas toob; I *vanõpat tääsivät, tšen kummaakaa tsäüv* vanemad teadsid, kes kelle-ga käib (= kurameerib); Lu *se on kañkain sõpa, kumb on õmmõltu koto kañkaassa* see on linane rõivas, mis on õmmeldud kodukootud (linasest) riidest; M *paadra on suuri tuuli, kumpa metsää puut tsäänab juurina* a keeristorm on suur tuul, mis kisub metsapuud juurtega (maast); Kõ *sis panimma pikkaraizõd koo, kummaza i miä pa-raiko elän* siis ehitasime väikese maja, kus ma praegu elangi; **8.** relat. kes – kes кто – кто; J *kummalõ annan palkassi raha*, kummalõ lei-pää kellele annan palgaks raha, kellele vilja; M *kummall murti jalga*, kummalli pää väänti kellel murdis jala, kellel väänas pea (otsast); I *võtad kumpaa kaasa* kelle (lastest) võtad (tööle) kaasa?; J *saunnain saunaas sünnütti, tšezällä lauttaa, kummad lauttaa, kummat sa-rajaa* nurganaine sünnitas saunas, suvel laudas, kes laudas, kes küünis; **9.** mõni некоторый; Ja *kummat böllu opõtattu lukõmaa, a miä täädin* [= *tääzin*] *lukõa* (Len. 235) mõnda polnud õpe-tatud lugema, aga mina oskasin lugeda; L *tant-sittii i laulõttii kupol'uossaa, kummaza tšüläzä troittsaassaa* tantsiti ja lauldi jaanipäevani, mõnes külas (aga) suvisteni. – Vt. ka *kumpi*.

kumpaiõ L keegi кто-то, кто-нибудь, кто-либо; *piep püüteä kumpait tšiin* (tagaajamismängus) tuleb keegi kinni püüda.

kumpasi, kumpassi vt. *kompassi*.

kumpal/z Lu, g. *-hsõõ* [?]: *-sõõ ~ -sõ* Lu = *kom-passi*; *kumpasõz on kartuška* kompassis on roos; *kumpasõ strelkka ain on pohjaz* kompas-si osuti on (otsaga) alati põhjas (= näitab alati põhja).

kump/atši (Li) *-õtsi* Lu *-tši* J-Tsv. **1.** kumbki, mõlemad оба; тот и другой; Li *vako õli kum-maštši poolõz* vagu oli kummalgi pool; Lu *nä-jet siitt veetii kumpõtši kottoo* nad viidi siit mõ-lemad koju; **2.** emb-kumb, üks (kahest) либо тот, либо другой, один из двух; J *kumptši teiss para-iko johzõb laafkaa de toob millõ õsmuška mahorka* üks teist jookseb praegu poodi ja toob mulle kaheksandiku (naela) mahorkat.

kumpi [*< sm?*] J-Must. kumb который.

kumpipäi M kuidas, mismoodi как, каким образом; *lehmällä utar paizuttu; kumpipäi tām on tullu* lehmäl üks udar paiste. Kuidas see (= tõbi) on tulnud?

kumpõ vt. *kumpa*.

kumpõrta/assa (Ra), pr. *-an*, imperf. *-azin*: *-zin* Ra = *kummartaassa*; *noorikkõ jõka varnikallõ kumpõrtas kõlmõt kõrtaa* mõrsja kummardas igale pühaserätile kolm korda.

kumpõssi vt. *kompassi*.

kum/u K-Ahl. R-Lön., g. -uu kära, lärm шум; R *la kuulub kumu kotoo, ääli äütsäb eneele-ni* (Lön. 713) rl. las kuulub kära koju, kostub hääli mu emale.

kum/õa K-Ahl. -ea (K-Ahl.), g. -õa kume, kumisev гулкий; *tunneb enne äälässäni, kumeasa kurkussani* (Ahl. 103) rl. tunneb ema (mind) mu häälest, mu kumedast kurgust.

kumõr/a ~ -õ Li, g. -aa kumer выпуклый, округлый; *ahjoo süämes tehtii mokomain kumõrõ zvoodõ* ahju sisse tehti niisugune kumer võlv.

kum/õttaa: -õtta J-Tsv., pr. -õтав: -õтѡв J, imperf. -õtti kumada (kuu kohta) светить(ся), сиять (о луне); *uus kuu jo kumõtõp taivaaz* noorkuu juba kumab taevas. – Vt. ka *kuumõttaa*, *kuumõttia*.

kunakangas vt. *kumakangaz*.

kune K-Ahl.: *kune veraa* (Ahl. 75) kui palju?

kun/i R-Lön. M Lu J -ni Kett. K R-Lön. L P Po kuni, seni, kui пока, до тех пор; покуда; K *lahzõlõdõ tsiuttua ülee ep panna kunni bõdõ risitettü* lapsele ei panda särki selga, kuni (ta) pole ristitud; K *pokoinikka pantii õlkaai päälee kunni groba tehtii* surnu pandi õlgede peale, kuni kirst tehti; P *uottõlõn kunni sigad lievät süõnnüü* ootan, kuni sead on süõnud; Lu *uhz õli avõdõ, kuni ahjo lämpiüz* uks oli lahti seni, kui ahi küdes; L *kunni nemsaa võitti, tämä õli nemsaa puolõss* seni, kui sakslane võitis, oli ta sakslaste poolel. – Vt. ka *kuniz*, *kunnõ*¹.

kunigoit/taa: -ta J-Tsv., pr. -an, imperf. -in valitseda царствовать, по-.

kunikaakukka: *kunikakuk* Ra kullerkupp купальница (растение); *tšäimme kopittamas kunikakukkaa* käisime kullerkuppe korjamas.

kunikaannainõ L *kunikanna-in* (K) *kunigan-nain* J *kunigõnnain* J-Tsv. *kunikkaa-nai* Kõ kuninganna, keisrinna королева, царица; L *lie nüd nuor kunikaannainõ* saa nüüd nooreks kuningannaks; J *vot sis kunigannain špeilii eez ehti ni üvii* vaat siis kuninganna ehtis (end) peegli ees nii kauniks (hästi). – Vt. ka *kunikanna-a*.

kunikaavalta: *kunikavalt/a* ~ -t ~ *kunikvalta* Ra *kunig-valt* J-Tsv. riigi- e. kroonuvald(us) казённые земли; Ra *jõgõperäl on kahõz linez: kunikavalt i herravalta* Jõgõperäl on (majad) kahes reas: kroonuvald(us) ja mõisavald(us); Ra *kunikvallaa bombõ* (Jõgõperä) kroonuval-la b-d (= pilkenimi, mis tulenenud küla porirohkusest).

kunikannaa K = *kunikaannainõ*; *kunikannaal tuli iivä meeli* kuningannal hakkas hea meel.

kunikaz Kett. K L P M Kõ S Lu J I (U Pi Ja V

Li) -ikas K-Ahl. -kõz Lu Li Ra J -gaz Kõ-Len. Lu Ra-Len. (Ja-Len.) -gõz Lu J -ngaz R-Lön. Kõ-Len. J Ku (K R-Eur.) *Куннигасъ* Tum., g. -kaa Kett. K L P M Kõ Ja V Lu Li Ra J I -kkaa K U L Pi M Kõ Ja Lu -gaa ~ -ga J-Tsv. -gan ~ -gõn J-Tsv. -gaan Ja-Len. -ngaa Ku kuningas, keiser, tsaar, riigivalitseja; valitsus король, царь, правитель; правительство; M *täm juttõdõp kõhalla-a silmiisee hod eneele kunikkaalõdõ* ta ütleb otse näkku kas või kuningale enesele; Lu *tämä sinnua vart on suurõpi kunikõssa* tema on sinu jaoks kuningast suurem; Lu *jumal taivaaz, kunikaz maal* kk. jumal (on) taevas, keiser maa peal; Ra *õma silm on kunikõz* vs. oma silm on kuningas; I *šveeda kunikaa sl'äappi on kapõroza* Rootsi kuninga kübar on Koporjes; Lu *kotko on lintujõdõ kunigaz, on kõikkõa voimakkaapi* kotkas on lindude kuningas, on kõigist tugevam; Lu *jutõltii, što matoill on kunikaz* räägiti (õeldi), et madudel on kuningas; L *etti jumala lähettäiss mokomaa mielie kunikkailyõ, etti lõpõttaisizivat sõa* et jumal annaks (saadaks) riigivalitsejaile niisuguse mõistuse, et (nad) lõpetaksid sõja; M *save-tskõi kunikaz* nõukogude valitsus; J *kunigaa trooni* kuninga troon; M *tuli rääto kunikkaa tüttärel-lee* tuli järjekord kuningatütre kätte; J *kunigan nain ~ kunigõn nain* tsaarinna; P *kunikaa aikan õli raskaz sluužia* tsaariajal oli raske (sõjaväes) teenida; Lu *kunikaa valta* riigi- e. kroonuvald(us), -ala; Lu *kunikaa maa* riigimaa; Li *kunikaa mettsä* riigimets; J *enne kunigaa päivenn skouluz emme tšäünü* varem me riigipühäl koolis ei käinud; ■ L *kunikkaa peä* rubla; J *kunigaa mato* (Tsv.) boamadu, kuningbo; Ra *kunikaa kukka* kullerkupp. – Vt. ka *täi*-.

kun/iz K-AI. U Lu Li Ra J I Ku -niz K P M Kõ-Len. S Po Lu J I = *kuni*; Lu *mee nii kaugas kuniz mettsä tuõv* vassaa mine nii kaugele, kuni mets tuleb vastu.

kunits/a R-Lön. S *kunittsõ* Ku *Куница* ~ *Кунница* Tum., g. -aa nugis (лесная) куница; R *kulmolta kunitsa nahka, otsalta orava nahka* (Lön. 700) rl. kulmu(de)lt nugisenahk, otsmikult oravanahk.

kunnaza: -z Lu = *kunnoza*; *talo on kunnaz* talu on korras.

kunn/i¹ J-Tsv., g. -ii J au честь; *tütõll piäb õll õma kunni* tütarlapsel peab olema oma au; *od'd' kunnia noortiss päviiss* hoia au noorest põlvest (peale).

kunn/i² vt. *kuni*.

kunnila M Lu J Ku, g. -aa Ku 1. au, lugu-pidamine честь, почёт, уважение; J *takazin vähepii muita, tein tüütä enepii muita, sištši*

en kuulu kunniaasõd rl. magasin teistest (muudest) vähem, tegin tööd teistest enam, siiski ei peeta au sees (= ei kuulu lugupeetavate hulka); Lu *vetšernann mõnikas pani raḥḥaa pattaa, a siis paa viskas maḥḥaa niku kunniassi pruudi ärasaatmise õhtul pani mõni raha savipotti, aga siis viskas poti maha nagu au pärast*; **2.** austav počётный, slavnый; J *blahoslovoitõn sinnua kunnialdõ teelee õnnistan sind austavale teelee.*

kunniz vt. *kuniz*.

kunno/za: -z Lu korras в порядке; *botsmani, tämä katsov koko parahoda meno; piti kunnoz koko parahoda meno* rootsman, tema vaatab kogu laeva (kõik laevaasjad) üle; hoidis korras kogu laeva (kõik laevaasjad). – Vt. ka *kunnaza*.

kunnõ¹: -e K-Ahl. = *kuni*; *laulakaa emäni lahset, kukkukaa emäni kullat, kunne on viisi valluttani, kahehsa kavaluttani, kunne on kassa kaglalani, ivus pittšä pihoilani* (Ahl. 102) rl. (mõrsjaitkust:) laulge, mu ema lapsed, kukkuge, mu ema kullad, kuni on (alles) mu viis valjust (= kangekaelsust), mu kaheksa kavalust, kuni on (veel) pats mu kaelal, pikk juus mu pihtadel.

kunnõ² K-AI. Lu Li **1.** kuhu? куда?; Lu *kunnõ menettä kuhu lähete?*; **2.** adv. kuhu куда; Lu *ep piä laasia sinne, kunnõ eb õõ tšähsü pole tarvis ronida sinna, kuhu ei ole käsk(u)*; **3.** (ei) kuhugi, (ei) kusagile никуда; Lu *süä on terve, ellää piäv, et kunnõ pakkdõ süda on terve, elada tuleb, kuhugi (sa) ei page.* – Vt. ka *kuhõid, kuhõitkaa, kuhõz, kuhõd, kuhõdkaa.*

kunnõpooldõ ~ kunnõppoolõ Li = *kuhõd-pooldõ; kunnõppoolõ tuuli puhuv* kuhupoole tuul puhub?; *kunnõpooldõ meni* kuhupoole (ta) läks?

kunsti J-Tsv.: *selv mees tääb mõnõt kunstiv* tark mees teab mitmeid kunste (= oskab mitut asja).

kun/ta¹: -t J-Tsv., g. -naa: -na J ala, piirkond okruua, местность; *rant-kunnõz (narovaa voolost'iz) rajatõta potšti puhus soomõssi rannaalal* (Narva vallas) räägitakse peaaegu ainult soome keelt. – Vt. ka *ranta-*.

kunta² vt. *lauta-, paris-, peso-, seura-, tšerik-ko-*.

kunta³ vt. *elo-*.

kuntaa Lu korda в порядок; *talo piäp panna kuntaa* talu tuleb korda seada.

kuo/g vdjI -k Set. = *kotoasõd*.

kuokki- vt. *koottšia*.

kuoza vt. *kogozä*.

kuotta vt. *kõita*.

kuottu vt. *koto-*.

kup/ainõ ~ -ain Lu -*painõ ~ -pain* Li, g. -*aiõdõ* Lu -*paizõdõ* Li vari теңь; Lu *jalka lapoil mitattii kupain i saatii täätä, mikä on aika* jalalabade-ga mõõdeti vari (= varju pikkus) ja saadi teada, mis kell on; Li *ku on lühüt kuppainõ, siiz on poolpäivä* kui on lühike vari, siis on keskpäev; Lu *akkuna poduškaa päälle tehtii merkid, kupaizõd mukkaa õlgõd sifõtipäivä* merkki aknalauale tehti märgid, varju järgi tuli keskpäeva märk.

kupalik/ko M Li Ra (Kett.) *kubalikko* Ränk, g. -oo Li (õle-, roo)kimp v. vihk; (lina)kubu; (hao)kubu (небольшой) пук (солемы, тростника); *связка льна; вязанка хворосту; M pokoinikaa alta õlgõd sifõttii kupalikalõd i sis kõõz veetii pokoinikkaa maḥḥaa, sis sütettii se kupalikko põlõmaa tee pääl* surnu alt seoti õled kimpu ja siis, kui viidi surnut matmisele, siis süüdati see kimp teel põlema; M *õltšikupo on suuri, a kupalikod on peeneõ* õlekubu on suur, aga kimbud on väiksed; M *linat siitoas kupalikallõd* linad seotakse kubudeks; M *roogosa tehäs kupalikod, kupalikod pannas kaitoo serväasee* roost tehakse kimbud, (roo)kimbud pannakse katuse serva (esimeseks reaks); Li *tehtii puu õhsõiss kupalikkoi i lämmitettii ahjoi* tehti puuokstest (hao)kubusid ja kõeti ahjusid. – Vt. ka *rooko-, sala-, õltši-*. – Vt. ka *kuparik-ko, kupo¹, kuvokkõin*.

kupal'noi J-Tsv., g. -i J ujula купальня; *läheta kupal'noisõd ujuma* minnakse ujulasse ujuma.

kuparik/ko Kõ, g. -oo = *kupalikko*.

kuparos/sa K M, g. -aa M (vask)vitriol, silmakivi (медный) купорос; K *karssaa ajaass, pantaass kuparossaa i võita päälee* sügelisi ravitakse (aetakse ära), pannakse vaskvitrioli ja võid peale; Lu *kuivõtattii leppää koorii ja pantii kuparossaa, tuli sinin, tuli kõltõn, mussa, rohõhoin; piti täätää, kui pal'õ panna kuparossaa* (lõngade värvimiseks) kuivatati lepakoori ja pandi vaskvitrioli, tuli sinine, tuli kollane, must, roheline; pidi teadma, kui palju panna vitrioli. – Vt. ka *kuparossi*.

kuparos/so M, g. -oo = *kuparossa*.

kup/el'a¹ Lu Ra -*el'ä* Lu, g. -*el'aa* Lu Ra ristimisanum, -vaagen купель (крестильная); Ra *lahs risitõttii kupel'az* last ristiti ristimisanummas; Lu *lassa ku risitetii, kõlmõt kõrtaa mentii ümperi kupel'ät* kui last ristiti, käidi kolm korda ümber ristimisanuma. – Vt. ka *kupeli, kupila*.

kupel/a² Lu Li Ra -*ä* Lu, g. -*aa* Lu Ra **1.** jaanipäev, jaan Иванов день, день Ивана-Купаль; Ra *kupel'a õli kunikvallaz, a jaani õli herrvallaz* (Jõgõperä) kroonuvallas oli (sõna) k. (jaanipäeva tähenduses), aga j. oli mõisa-

vallas; Ra *kupel'aa päivä* jaanipäev; Ra *kupel'a kukka* jaanilill; **2.** jaanituli Ивановы огни, купальские огни; Lu *jaanin ohtogossa tsäv-vää kupel'aata põlõttõmaz* jaaniõhtul käiakse jaanituld põletamas; Li *kupel'a-päiväll pantii tõrvapajki põlõmaa, põlõttõtii kupel'aa* jaanipäeval pandi tõrvapang põlema, põletati jaanituld. – Vt. ka *kupol'o*.

kupel'akukka Li *kupel'a-kukka* Ra = *kupol'o-kukka*.

kupel'a-päivä Li = *kupol'o*; *kupel'a-päiväll pantii tõrvapajki põlõmaa, põlõttõtii kupel'aa* jaanipäeval pandi tõrvapang põlema, põletati jaanituld.

kupel'avihnta Li jaanivihnt (vihntlemiseks jaanilaupäeval) купальский веник (парились им под праздник Ивана-Купалы).

kupelli ~ **-eli** M, g. **-lii** = *kupel'a¹*; *kupeli se õli se azõ, mizez risitetiit lassa k.*, see oli see anum, milles ristiti last; *tuvvas kupeel'i veekaa* tuuakse ristimisanum veega.

kupelikukka Lu = *kupol'o-kukka*.

kupija/z Li-Len., g. **-a** metsaülem лесничий.

kupikkõin J-Tsv., g. **-zõd** tassike чашечка; *juu veel kupikkõinj koffia* joo veel tassike kohvi. – Vt. ka *kuppi*.

kupilla K, g. **-aa** = *kupel'a¹*; *naiskuuma panõp papilõõ kupilaasõd rätee, mineekaa pühtsää tsääsi* naisvader paneb preestrile ristimisanumasse räti, millega käsi pühkida.

kupizõd M pl.: *vanat hakad nii ain juõltii: ai kupizõt kummad* vanad eided ütlesid ikka nii: oi imede imed!; *nüt tehaz nät kupizõt kummad, lentäävät kosmossõd taivaaza* nüüd tehakse, näe, imede imed, lendavad kosmose(laeva)d taevas.

kupitššii/ni: **-n** M kuld-kukeseenik [?] ложная лисичка [?] (гриб); *l'isitški kuttsuass, kõltõzõd, niku kupitššiin* kukeseenteks kutsutakse, kollased nagu kuld-kukeseenik(ud).

kupletti Ra, g. **-ii** kuplee куплет.

kupo¹ Kett. Ränk R U P M Lu Ra J-Must. J-Tsv. I (S Ja Kõ Li), g. *kuv/oo* Lu Ra J **-uo** R P *kuvoo* Kett. M I (õle)kubu; (heina)kimp v. tuust; (hao)kubu пук (соломы); связка (сена, льна); вязанка хворосту; P *siomma õlgõt kuvolyõ* seome õled kubusse; Lu *peltot pantii kuppoo tooz* saside pandi ka kubusse; Lu *kasikkaa paat kuvol, siod niku rüüzõlkie* kasteheina paned kimpu, seod nagu rukkiõlgi; M *linat siituas kuvolõd i kuvolta tuuvvaz riigalõd* linad seotakse kubusse ja kubudena tuuakse rehte; M *tehtii raakulaissa kuvod* tehti hagudest kood; M *tšäüiti kuppai tetšemaz* käidi haokubusid tegemas; J *raak kupoi põlõdõta rassimoill hao-*

kubusid põletatakse taimelavadel; J *õlki kupo on hõbliässi siottu tšiin* õlekubu on lõdvalt kinni seotud. – Vt. ka *lehto-, raaka-, rüüs-, vitsaa-, õltši-*. – Vt. ka *kupalikko, kuparikko, kupu, kupõ, kuvokkõin*.

kupo² Lu, g. *kuvoo* Lu pugu зоб (у птиц); *linnull on kupo* linnul on pugu; *kanal on kupo täünn* kanal on pugu täis; *kanal on kuvoz javo-tšivi, tšiveekaa javav* kanal on (pugus) liivapugu, liivapuguga (kivikestega) jahvatab (= peenes-tab toitu); *kana kupo ~ kanaa kupo* kana pugu. – Vt. ka *puko, puku*.

kupoajko M *kupo-ajko* J-Tsv. ahtehark v. -hang снопоподъёмные вилы; M *kupoajko on rautõn ajko, pitšääkaa varvõdõkaa, kazel nõssaaz kuppõita riigaa latilõd* ahtehark on raudhark, pika varrega, sellega tõstetakse (õle)kubusid rehe laudile.

kupo-kui/va: **-v** J-Tsv. läbinisti kuiv, krõbe-kuiv пре-, сверхсухой; *valeznikk õj kuivannu kupo-kuivõssi* tuulemurd on kuivanud krõbe-kuivaks.

kupol'aroho Ränk jaanihein [?] жёлтый гусиный лук [?] (orig. juhannusheinä).

kupol'o Set. K L P M Kõ V Po Lu **-l'o** M, g. **-oo** Set. M Po **-uo** P jaanipäev, jaan Иванов день, день Ивана-Купалы; V *oõdõnpään on kupol'o* homme on jaanipäev; K *kupol'ua peettii* peeti jaanipäeva; K *kõlmattõmall kupol'ua* 26. juunil; P *porotšellä kukitsõb jo varai iezä kupol'uo* kullerkupp õitseb juba vara enne jaani; Kõ *kupol'o aattonn mennäs saunaa* jaanilaupäeval minnakse sauna; Lu *kupol'o ohtogo* jaaniõhtu; M *kupol'oo õölä noorizo kopittii kõkkoo, tehtii valvotuli* jaaniõöl kogunes (koguti) noorsugu kokku, tehti jaanituld; P *mennäss kupol'uo tulõlyõ* minnakse jaanitulele; P *kupol'uo vihat tehtii kazgyõ õxõiss* jaanivihad tehti kaseokstest; M *kupol'oo kukaz* jaanilill. – Vt. ka *kupel'a², kupel'a-päivä, kupol'opäivä*.

kupol'oizõd (M) pl. = *kupol'o*; *kapusaa taimõd kazvivat kupol'oisiissaa* kapsataimed kasvasid jaanipäevani.

kupol'o-kaivo Kõ jaanikaev (колодец, связанный с обычаями дня Ивана-Купалы); *kõrvõttuiz on kupol'o-kaivo* Kõrvõttulas on jaanikaev.

kupol'o-kukka (P) jaanilill, härghein иван-дамарья; *tehäss vihat kupol'o-kukkõissa, karu-kaattarõissa, kazgõd õhsõissa* vihad tehakse jaanililledest, sõnajalgadest, kaseokstest. – Vt. ka *kupel'akukka, kupel'ikukka*.

kupol'oo-kukaz: *kupol'uo-kukaz* P = *kupol'o-kukka*.

kupol'opäivä M *kupol'o-päivä* Kõ = *kupol'o*;

Kõ *kupol'o-päivä*, *se näütäv alkaa einää lüv-vä* jaanipäev, see näitab, (et tuleb) hakata heina tegema; M *välipühapäiväv on maarjapäivä*, *kupol'opäivä*, *pädräpäivä*, *iil'aräivä*, *hlaaripäivä* argipäevale langevad pühad on maarjapäev, jaanipäev, peetripäev, eliapäev, floorusepäev.

kupol'o-roho S robirohi, -hein погремок.

kupol'o-öö Kõ S jaaniöö ночь на Ивана-Купалу; S *valvõtulta piettii kupol'o-öön* jaanituld tehti (jaanikut peeti) jaaniööli; Kõ *kupol'o-ööl tsäüživäv tüttäreD rütsiisee kas-soi pletittämää* jaaniööli käisid tüdrukud rukkis (rukki)palmikuid põimimas.

kuponi/i J-Tsv., g. -ii J kupong купон.

kuporosnoi J-Tsv., g. -i (vask)vitrioli- купоросный; *kuporosnoi pirttu* (vask)vitriolipiiritus.

kuporos/si J-Tsv., g. -ii J = *kuparossa*; *tšehot-köss annöta juuvv kuporossia* tiisikuse puhul antakse juua (vask)vitrioli(lahust).

kuppain, **kuppainö** vt. *kupainö*.

kuppar Kr vask медь.

kupplari J -öri J-Tsv., g. -arii ~ -örii J = *kuppija*; *kuppöri lazzöb vert* kupulaskja laseb aadrit; *kuppörjõ kurasõd saati tülpessi* aadrilaskjate noad läksid nüriks.

kup/pi P M Kõ Lu Li Ra J (Ma), g. -ii M Lu Li Ra J *kuppii* M Ma 1. tass, kruus; tops, toos; kopsik, korr чашка, кружка; коробка; кубышка; ковш; Li *kupissa jõi tšaajua jõi* tassist teed; M *savvizõt kupid varrõdkaa* savist kruusid kõrvaga; Kõ *pikkarain kuppi soolaa* väike tops soola; J *nellä neitsua* [sic!] *ühtee kuppii kussaa. lehmää nänneD* mõist. neli neitsit kusevad ühte korpa? – Lehma nisad; 2. kupp, kupuklaas, -sarv банка, рожок для кровопускания; P *verie kupid vai verie sarvõD, miniekaa vertä kupittii* kupu(klaasi)d või kupusarved, millega aadrit lasti; 3. (muraka) viljarakk косянка, часть плода (морозки); M *muragad on veel sõkkõad, kupid bõlõ veel avõ* murakad on veel toored, viljarakud pole veel lahti (= üksteisest eraldunud). – Vt. ka *pahka-*, *rippi-*, *tšaaju-*, *tšai-*, *või-*. – Vt. ka *kupikkõin*, *kuppi-sarvi*.

kup/pia P J, pr. -in P J, imperf. -pizin P J *kupre* panna, aadrit lasta ставить банки, пускать кровь; J *jo sata kõrta õõh kupittu, da mitäle eb avit* juba sada korda on mulle kuppe pandud, aga millegipärast ei aita; P *verie kupid vai verie sarvõD, miniekaa vertä kupittii* kupu(klaasi)d või kupusarved, millega aadrit lasti; P *kuppi-mizyõ sarvõD* kupusarved.

kuppija P Lu, g. -aa P *kuipuranija*, -moog, *kuppar*, aadrilaskja знахарь, ставящий банки, пускающий кровь; Lu *kuppija teiši kurasõl mer-*

kid, siz võtti sarvõdkaa vertä kupulaskja tegi noaga täkkes, siis võttis (= imes, murd. kuppis) sarvega verd; Lu *kuppijad lastii vertä saunaz* kupumoorid lasksid saunas aadrit; Lu *kuppijad rohkaapi õltii naizeläjäv* kupupanijad olid enamasti naisterahvad. – Vt. ka *kuppari*.

kuppilehto M-Set. kortsteht манжетка.

kuppiroho M-Set. Kõ = *kuppilehto*.

kuppi-sarvi J kupusarv рожок для кровопускания. – Vt. ka *kuppi*.

kuppõri vt. *kuppari*.

kup/tsa K-Ahl. L (J) -tts ~ -ts J-Tsv. -sa Lu, g. -tsaa L J kaupmees купец; Lu *kupsa, tämä torguitav* kaupmees, tema kaupleb; J *pääsi esi-meize gil'd'ii kupsõssi* sai esimese gildi kaupmeheks.

kupu [< e?] M (Lu), g. *kuvuu* = *kupo*¹; M *kupu õlkaa* kubu õlgi.

kupõ (Ra), g. *kuvõõ* = *kupo*¹; *võta õlkinõ kuvõs-sa* rl. *võta õle(kõrre)ke (õle)koost*.

kupõõ vt. *kuvõ*.

kurla M Lu Ra J I (Li Ku), g. -aa Lu Ra J *ku'raa* I = *kurõa*; J *viskaa kotti üli kuraa pihaa* viska kott vasakule õlale (üle vasaku õla); M *kui õikõa kõrva ellääv, siš tsüisõllaz, a ku kura kõrva, siz laittaaz* kui parem kõrv kumiseb (= ajab pilli), siis kiidetakse, aga kui vasak kõrv, siis laidetakse; Ra *ku kura silmä tšihgub, siz üvää-tä* kui vasak silm sügeleb, siis (see ennustab) head; Ra *kura tsäsi tšihgub, rahaa võttaa l'ibo rahaa antaa* (kui) vasak käsi sügeleb, (siis tuleb) raha (vastu) võtta või raha (välja) anda; J *siä meet kura poolõD, miä õtkasõD* sa lähed vasakule poole, mina – paremale; Lu *ku tuuli tuulõp kurraa borttaa, laiva menep kurall gallsall* kui tuul puhub vasakule pardale, (siis) läheb laev vasakhalsil.

kuralažittaa L P -žittaa M, pr. -ažittaa L P, imperf. -ažittiin *juhtunult võimutseda*, oma võimu näidata; jonnida, vastu ajada куражиться, самоуправствовать; упрямиться, за-; L *staruxa aivuo kuraažittaaap pal'l'o* vanaeit võimutseb õige palju; P *lahs kuraažittaaav* laps jonnib; M *mitä kui nii kaugaa piäp kuražittaa, piäp tuvva* milleks peab nii kaua vastu ajama, tuleb tuua.

kura-ažit/saa: -tsa J, pr. -san, imperf. -sin jonnida, vastu ajada упрямиться, за-.

kurahserooto J-Must. poa good стержень ножа (orig. veitsenuotu).

kurapatkõ vt. *kuropatka*.

kura-pooli J-Tsv. vasak pool левая сторона.

kuralz Kett. K L P M S Po Lu Li J I (vdjL R Kõ Ra vdjL) -s Ränk K-Ahl. Ja-Len. *kurras* Kr *Курась* Tum., g. -hsõD Kett. K Po I -hsyõ L P

-*χsyō* P -*ssōō* vdjL M Lu vdjI -*sōō* M S Lu J -*ssaa* [sic!] J nuga; puss нож; Po *mind'a pani lavvalōō luzikad i kurahsōō* minia pani lauale lusikad ja noa; S *lōikkaan leipää kurassōōk* lõikan leiba noaga; P *kuraz tülppä, piäh ihoa nuga* (on) nūri, tuleb ihuda; Li *miä vein kõlmōt kurass püürtää* ma viisin kolm nuga käiata; J *sikkojaa tapōtaa suurōll kurasōll* sigu tapetakse suure pussiga; Lu *painopää kuraz ~ J paim pää kuraz* liigendnuga, taskunuga; J *puu-pää kuraz* puupeaga nuga; J ja *sapožnoi kurasōō pani summaa* ja kingsepanoa pani kotti; M Lu J *soomōō kuraz* soome puss; Lu *banjkaa kuraz* konservikarbiavaja; Li *pluugaa kuraz* (raud)adra nuga; Lu *kurasōō terä* noa tera; Lu *kurasōō pää* noa pea; Lu *kurasōō rooto* noa rood; P *kuraxsyō tuppi* pussi tupp; ■ Lu *inemin meni bolnitsaa kurason nallō* inimene läks haiglasse noa alla (= operatsioonile). – Vt. ka *kover-, kuhni-, leipä-, paimpää-, painopää-, puukko-, sōrmi-, uurrō-, uurtōō-, vikahtōō-*.

kur'latti [< e?] (I) -*ati* ~ -*rat* ~ -*rät* Kr, g. -*atii* I kurat, vanakuri дьявол, чёрт; I *puhas kuratii akka* päris kuradi eit (= tige eit).

kurbakas vt. *kurpakaz*.

kurg vt. *kurtši*¹.

kurge vt. *kurja*.

kurgut/taa M, pr. -*av* M, imperf. -*ti* kruuksuda, kulgutata курлыкать; *kurtši kurgutav* kurg kruuksub.

kurgoō-erne: *kurgoō-erne* (I-Len.) kure-, hiirehernes; vikk мышинный горошек, чина; вика; *on i kleiveriä i kurgoō-ernettä* (Len. 285) on ka ristikehina ja kurehernerest.

kurgoōmuna: *kuremuna* (Ku) kuremuna журавлиное яйцо; ■ *se valo kuremuniit suuhoo* see valetas (see valas kuremune suhu).

kur/i J-Tsv., g. -*ii*: -*i* J subst., adj. kuri, halb зло; злой, плохой; *kui siä julkōōi kuria tiüt tehlie* kuidas sa julged halba tegu teha? – Vt. ka *kurja, kurjato*.

kurik/ka Kett. K-Ahl. M V Lu Li (J) -*k* J-Tsv., g. -*aa* Lu Li J -*a* J nui, kurikas дубина, колотушка; M *ku lõhgōtas alkoa, sis kurikalla antaas kalunii pääle* kui lõhutakse halge (= puid halgudeks), siis lüüakse nuiaga puulõhkumiskirve peale; V *kurikalla lõōtii savvōa* nuiaga tambiti savi (ahju tegemisel); J *lohmōz, niku sikka, kurikōll pähää* lõi, nagu seale (siga), nuiaga pähe; Lu *nii sõna težžo, niku kurikal anti pāžžää* sõna mõjus nii, nagu kurikaga lõi pähe. – Vt. ka *pōlto-*.

kurikkpää-maf'ulain J-Tsv. *kurikk-pää-maf'ulain* (J-Tsv.) kullas головастик; *konnoo kuōss sūntüssä kurikk-pää-maf'ulaizōō* konnakudust

arenevad (sünnivad) kulleled; *kurikkpää-maf'ulaisiiss viimite tulla suurōt konnoō* kullestest tulevad viimaks suured konnad. – Vt. ka *kurkipäämaf'olain*.

kurikkōin J-Tsv., g. -*zōō* J nuiataoline [?]; puupäine [?], tuim [?] похожий на дубину [?]; дубинноголовый [?] (orig.: как дубьё).

kuris/saa M Lu Ra J (K-Ahl. K-Al. Kō S) -*sa* Ra J-Tsv. -*saag* (I), pr. -*an* K M Lu Ra J -*ōn* J, imperf. -*in* Lu Ra J kägistada; puua dušitš, за-; вешать, повесить; M *vat ku piru, võtti kurkussa tšiin, tahtō kurissaa* vaat kus kurat, võttis kõrist kinni, tahtis (ära) kägistada; Kō *vaattavad: vargaz ripup puu õhzaz, on kurisōōtu* vaatavad: varas ripub puu oksas, on (üles) poodud; Ra *musaa katii kurissajav* (Kukkusi elanike sõimunimi:) musta kassi poojad. – Vt. ka *kuristaa*.

kurissalassa ~ -*assō* Lu -*ss* J-Tsv., pr. -*an* Lu, imperf. -*azin* Lu -*zin* J = *kurissua*; Lu *inemin ep tahton ellää, meni kurissaaz* inimene ei tahtnud elada, läks poos enese (üles); Lu *nastoo mees kurissaaz, tetši enellee õtsaa* Nasto mees poos enese (üles), tegi endale otsa (peale).

kurissaja vt. *haili-*.

kuris/sua Kett. (M-Set. Kō J) (sõnatüvi основа слова:) *kurissu-* J-Must. -*suag* (I) -*s* [sic!] J-Tsv., pr. -*un* J, imperf. -*suzin* J end (üles, ära) puua повеситься, удавиться; I *viskazi paglaa balkalō, pani rihmaa kaglaa i kurissujō* viskas nõõri aampalgile, pani nõõri kaela ja poos enese (üles); J *lehime oŋ kurissunnu tšüttšese* lehm on enda küttesse (ära) poonud; J *elä aja minnua kurissumaa* ära aja mind end (üles) pooma (= ära nõua minult võimatut). – Vt. ka *kurissaasa*.

kurissun/ū Lu, g. -*uu*: -*ōō* Lu poonu повешенный, удавленник, висельник; *kurissunōōd evād* *ōō ilozaz ilmaz* poonud pole taevas (= ei pääse taevasse).

kurist/aa (J), pr. -*aan*, imperf. -*iin*: -*in* J (ära) kägistada zadušitš; *enne kuristi, sis tämä itki siitä* enne kägistatas (ära), siis ta nuttis seda (taga). – Vt. ka *kurissaa*.

kurisul/z J-Tsv., g. -*hsōō*: -*sōō* J poomine повешение; *tšenni ep peltšä ampumiss nii, kui kurisuss* keegi ei karda mahalaskmist nii, nagu poomist; *kurisus sammōz* võllas.

kurit/taa Lu J, pr. -*an* Lu J, imperf. -*in* Lu karistada наказывать, -ать; Lu *lassa piēp kuriittaa* last peab karistama.

kurivōrkko vt. *kurvi-vōrkko*.

kurija K-Ahl. R-Lōn. P M Lu Li Ra Kr (K-Al. K-Sj.) -*jō* J-Tsv. -*ge* Kr *Kūr'ya* Pal.₂ K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Kūr'ya* Ii-reg.₁ *Kūr'p'ya* Pal.₁ Ii-reg.₁, g.

-*jaa* Lu Li J -*ja* J 1. halb, paha, kuri; vilets, kehv плохой, дурной; худой; M *näväd eb bõltu kurjad rahvaad* nad ei olnud halvad inimesed; L *kurjall ilmall et saa mittäa kujalla tehä* halva ilmaga ei saa (sa) väljas midagi teha; Li *kui sill on kurja elo, kehno elo* küll sul on halb elu, vilets elu; Li *küll sill on kurjad päiväd* küll sul on viletsad päevad (= vilets elu); P *kurja tuuli* vinge (kuri) tuul; 2. subst. kuri, halb зло; Lu *lahs nõõp kurjaa tetsemää* laps hakkab kurja tegema; 3. subst. nurjatu, raisk (sõimusõnana) негодяй, негодник, окаянный (бранное слово); J *tuõt siä, kurjõ, kottoo* kas sa, nurjatu, tuled kojul; J *aissii kurjõ, et siä õõ parõp, vet pani lühzikkaa (piimäkaa) tẽmper* ah sa raisk, ei ole sa parem, lõi (= lõid) ju lüpsiku (piimaga) ümber; 4. Pal.₁ Ii-reg.₁ torm буря. – Vt. ka *kuri, kurjato*.

kurjaa-tüü J-Tsv. = *kurja-tüü*.

kurjas Kr: *mie kurjas* (orig.: ich hasse).

kurjassi M halvasti плохо, дурно; *kurjassi teeb, kurjassi mahsaaz* vs. (kui) halvasti teeb, (siis) halvasti tasutakse (= kuidas töö, nõnda palk).

kurjato Kг halb, paha плохой, дурной. – Vt. ka *kuri, kurja*.

kurja-tüü J kuritöö, roim злодеяние. – Vt. ka *kurjaa-tüü*.

kurjerli J-Tsv., g. -*ii* J kuller курьер.

kurki vt. *kurtši*.

kurkipääma'olain [sic!] Ra = *kurikkpää-ma'ulain*.

kurk/ku K P M Kõ Lu Li Ra J I (Kett. vdjI Ku) -*ko* (Ko J) *kulkku* Lu *Курку* Pal.₁ K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Күлкү* Pal.₁, g. -*uu* M Lu Li J Ku *kulkku* Lu kurk; kõri горло; гортань; Ra *kalaa roo* *meer kurkkuu, nõizõn tõõhimää* kalaluu läheb kurku, hakkab kõhima; M *elä kluņki nii ahnaassi, võid jäätüttää kurkuu* ära kulista nii ahnelt, võid kurgu ära külmetada; I *kurkkua mil vaivattaav, pajattaag en jaksa* mul valutab kurk, ei suuda rääkida; M *kurkku korizõb, viinaa tahov* kurk koriseb, viina tahab; Li *tšagolõõ meni õzra õkkainõ kurkkuu, eb nõiznu enepää kukkumaa* käole läks odraokas kurku, ei hakanud enam kukkuma; J *tämä on õmass kurkuss maad i metsäd läpi ajanuud* ta on oma kõrist maad ja metsad läbi ajanud (= on maad ja metsad maha joonud); M *vat ku piru, võtti kurkussa tšiin, tahtõ kurissaa* vaat kus kurat, võttis kõrist kinni, tahtis (ära) kägistada; Lu *leivää muru meni väärää kurkkuu* leivaraas läks hingekurku; M *kurkuu sõlmu* kõrisõlm; ■ Lu *hohotab nagraa kulkku lõhtši* hirnub (murd. hohutab) naerda, (nii et) kurk lõhki; Lu *ain kurku harrillaa mõrnäv* alati karjub täiest kõrist;

Lu *kohalt kurkkua mõrnäv* karjub täiest kõrist; M *lahs radgõp koko kurkussa* laps karjub täiest kõrist; Lu *mill on se issumin külläüttänüv kurkkua* mul on sellest istumisest kõrini; Lu *en taho nähä, mil tämä on kurkuu pääl* (ma) ei taha (teda) näha, mul on temast kõrini. – Vt. ka *nootaa-, vesi-*. – Vt. ka *kõri, kõrimuz*.

kurkkulõõri M hingekõri, -тору дыхательное горло; *katii piäp koolla, kurkkulõõri meni tšiin* kassil tuleb surra, hingekõri jäi kinni. – Vt. ka *kurkkutori, kõrimuz*.

kurkkumuna Lu (J) *kurkku-muna* Lu J-Tsv. kõrisõlm кадык; ■ J *a sie ajõd õmaa kurkkumunaasõõ* aga sina jõid (kõik) maha (ajasid oma kõrisse). – Vt. ka *kurkkumuna*.

kurkkutauti L M Lu Ra *kurkku-tauti* J-Tsv. *kulkkutauti* Li 1. kurguhaigus; ангиин горловая болезнь; ангина; L *ihẽehmiin ep saa lainata, on kurkkutauti* inimene ei saa neelata, (tal) on kurk haige (on kurguhaigus); L *kui on kurkkutavvid, juvassa romaškaa vettä* kui on kurguhaigused, juuakse kummeliteed (-vett); 2. Lu Ra sarlakid скарлатина.

kurkkutori Ra = *kurkkulõõri*; *kurkkutori, se on kõrimuz. jõkal inimezel on kurkkutori* hingetoru, see on hingekõri. Igal inimesel on hingetoru.

kur/ko Lu, g. -*goo* Lu = *kurtši*; *kurgot kal'tuvad* kured kruuksuvad.

kurkulai/n Lu, g. -*zõõ* Lu Kurkula küla elanik житель дер. Куркула.

kurkunnaluz Li J-Tsv. kurgualune, lõuaalune подбородок, грудка; J *kahs-kõrtõin kurkunnaluz* (lõuaalune) lott, kahekordne lõug.

kurkuualuz (M) *kurkunaluz* Lu kurgualune горловина; M *soomussõõv kaivaaz vällä, kõik kraappias, sis kane kurkuualussõõv lõikõtaz vällä, pääd vällä, ku piirgaasõ pannaz* soomused kraabitakse ära, kõik kraabitakse, siis need kurgualused lõigatakse ära, pead ära, kui (kala) pannakse pirukasse.

kurkkumuna: *kurkkumuna* J-Must. = *kurkkumuna*.

kurkuunnal/ta: -*t* J-Tsv. kurgu alt, lõua alt под горлом, под подбородком; *katti suvap ku tätä kilitetä kurkuunnalt* kass armastab, kui teda kõditatakse (= sügatakse) kurgu alt.

kurlõ-õ M kruu (kure häälitsus) курлы (курлыканы журавля); *kurgõd rääkavat: kurlõ-õ, kurlõ-õ* kured kruuksuvad: kruul!, kruul!

kurnašiška Li kurnalapp (lapp piima kurnami-seks) цедильная тряпочка.

kurna/ta M Li (K-Ahl.), pr. -*an* K M Li, imperf. -*zin* M Li kurnata цедить, процеживать; M *peŗrää lühsämissä piimä piäp kurnata* pärast

lüpsmist tuleb piim kurnata; M *kurnaa maa-*
munad vala (keedetud) kartulitelt vesi pealt ära
(kurna kartulid).

kurnik/ka (K-Salm.₁ Kõ-Gro.) *kuurnikka*
Kõ-Set., g. -aa kalapirukas пирог с рыбой; Kõ
sis too seitsee nagrispiiragaa, kahõsaa kapus-
nikkaa, kuus kuurnikkaa (Set. 748) rl. siis too
seitsee naeripirukat, kaheksa kapsapirukat, kuus
kalapirukat.

kuro/a (Lu), pr. -n, imperf. -zin sulgeda, suru-
da сжимать, сжать; *kuro lahzõlt kulmat tšiin*
(lapse uinutamislaulust:) sule lapsel(t) laud [?]
kinni.

kurok/ka M (Ku) -kõ ~ -k J-Tsv., g. -aa ~ -a J
(püssi)kukk курок; J *lutis kurokaa pääle, ilma*
püssi eb ammu vajuta kuke peale, muidu püss
ei lase; J miä hoomõzin jäness de järestä tõm-
põzin kuroka üle z ma märkas in jänest ja tõmba-
sin kohe püssikuke üles.

kuropat/ka M Lu I -tk J-Tsv. *kurapatkõ* M,
g. -dga J põldpüü куропатка; J *tänävä*
peen saattš, va kaks kuropatka ampuzin täna
(on) väike saak, ainult kaks põldpüüd lasksin
maha.

kur/pa: -p [< e?] J-Tsv., g. -vaa J kurb печаль-
ный; *kurvõd meel'ev* kurvad meeled; *kurp on*
süämell südamel on kurb.

kur/pakaz: -põkõz J-Tsv. -bakas J-Must., g.
-pakka: -põkkaa J = *kurpakaz*; *kurpõkõz ini-*
min rõugearmiline inimene.

kurpok/laz J, g. -kaa = *kurpakaz*.

kurppa¹ J-Must. metskurvits [?], *kurp* [?]
вальдшнеп [?] (orig.: *kurppa*).

kurp/pa² (Kr), pl. -at Kr pastel поршень (orig.:
Schuh).

kurppolnõ (K-Salm.₂), pl. -zõd: -set K-Salm.₂
pastel поршень, диал. постола.

kurppulnõ (Ränk), pl. -zõd: -set Ränk = *kurp-*
ponõ.

kurpuk/laz Lu, g. -kaa rõugearmiline рябой;
kase inemin on õllud ruikkoz, on läsinnu
ruikka, jäi kurpukkaassi see inimene on olnud
rõugetes, on põdenud rõugeid, jäi rõugearmi-
liseks; *kurpakaz inemin on kromelikko rõuge-*
armiline inimene on kärniline (= kärnilise
nahaga). – Vt. ka *kurpakaz, kurpokaz*.

kurpõttaa: -ta J-Tsv., pr. -av: -õv J, imperf.
-ti J rõugearmiliseks muuta изрывать оспой,
делать рябым.

kurpõttua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -tuzin J
rõugearmiliseks muutuda рябеть, по-; *perält*
ruikoo kõig l'iitts on kurpõttunnu rõugete järel
on kogu nägu rõugearmiliseks muutunud.

kurpõttussa [?] (J-Tsv.), impers. partits. *kur-*
põttustu J-Tsv. = *kurpõttua*.

kurplõtuz [< e?]: -õtus ~ -tus J-Tsv., g. -õtuhsõõ:
-tusõõ J kurbus, nukrus печаль, грусть.

kurra Kr vasak левый; *kurra kätte* vasakule
(poole), vasakut kätt.

kurras vt. *kuraz*.

kurrat vt. *kuratti*.

kurrau/ssa (Li), pr. -b Li, imperf. -zi = *kurroos-*
sa; jõka nahka ved' ep kurrau, eb mee kokkoo
sihee iga nahk ju ei kooldu ~ kurdu, ei lähe
(= ei tõmbu) kokku siia (= ei anna end liistu
järgi koolutada ja ülaservast kurrutada); *mõni*
nahka eb õõ üvässi tehtü, siz ep kurrau, eb mee
mokomassi ... kokkoo ep tuõ mõni nahk ei ole
hästi tehtud (= pargitud), siis ei kooldu ~ kurdu,
ei lähe (= ei anna end koolutada ~ kurrutada)
niisuguseks ... ei tõmbu kokku.

kurre vt. *kurrõ*.

kurri vt. *kurvi*.

kurroo/ssa Lu Li, pr. -b Lu Li, imperf. -zi: -z
koolduda v. kurduda, end koolutada v. kurru-
tada lasta (liistu peal töödeldava märja naha
kohta) мяться, укладываться, уlechья ров-
ными сборками (об обработке мокрой кожи
на колодке); Lu *kopulaa pääl pantii nahka,*
sis peettii variz veez, siz üvässi nahka kurroob
(kui) nahk pandi liistu peale, siis (enne) hoiti
kuumas vees, siis nahk kooldub ~ kurdub hästi
(pastelde tegemisel); Lu *se nahk ep kurroo* see
nahk ei kooldu ~ kurdu. – Vt. ka *kurraussa*.

kur/rõ L M-Set. -re K-Ahl. *Kýppa* Tum., g. -tõõ
M kurt глухой; L *vahtšin mato on sõkõa i kurrõ*
vaskuss on pime ja kurt.

kurõa vt. *kurõa*.

kurrõ/ta ~ -tõ Li, pr. -õn Li, imperf. -zin Li
koolutada v. kurrutada (liistu peal töödeldavat
mõrga nahka) мять, морщить, укладывать
ровными сборками (об обработке мокрой
кожи на колодке); *nahka piäp kopulaa pääl-*
lä kurrõta nahka tuleb liistu peal koolutada;
sis kopulaa pääle panti see ... , kasõttii nahkõ,
kurrõttii, kui se jutõltii, niku kokkoo siis liistu
peale pandi (= koolutati) see (nahk), tehti nahk
(enne märjaks), (siis) kurrutati, (või) kuidas
seda õeldi, nagu kokku.

kurrät vt. *kuratti*.

kur/si¹ Ränk K-Al. P M Kõ S Lu I, g. -zõõ
K -zii Lu -rõõ (I) I. pulmaleib свадебный
(ритуальный) хлеб; M *kui tultii pulmad, sis*
tehtii kursi kui tulid pulmad, siis tehti pulma-
leib; S *pulmaz böllu leipää, õli kursi* pulmas
polnud (tavalist) leiba, oli pulmaleib; I *vaalittii*
kursi, leipä õli kursi, resunjad õlivat tehtüüd
rumkaakaa kurrõlõõ vaaliti pulmaleib, (rukki)-
leib oli pulmaleib, kirjad olid pulmaleivale vii-
napitsiga (peale) tehtud; K *isä võtab obraazaa,*

emä kurzõd (Al. 33) (pulmakombestikust:) isa võtab ikooni, ema pulmaleiva; **2.** pulmaleiva küpsetamise päev ja sellega kaasnevad pidustused *день и празднество выпечки свадебного хлеба*; Lu *se õli kursi, se päivä, ku tehtii kursi-leipää* see oli *k.*, see päev, kui küpsetati (tehti) pulmaleiba; Lu *kursi õli päiväll, a perrää ohtgoiss õltii vetšernad* pulmaleiva küpsetamise pidustused olid päeval, aga pärast õhtusööki oli pruudi lahkumisõhtu; Lu *kurzill õltii koko tsülää naizõd* pulmaleiva küpsetamise pidustustel olid kogu küla naised; Lu *tsävvä kurzilla* käia pulmaleiva küpsetamise pidustustel. – Vt. ka *kursia, kursileipä, kursipäivä, kurssi¹*.

kur/si² Lu Li J-Tsv., g. -zii Lu J kurss, sõidusuund *курс, направление*; Lu *müü võtimma kurzii tallinaa* me võtsime kursi Tallinna(le); Lu *pieb alussa pittää kurzil* tuleb purjelaeva kursil hoida; Lu *vajõltaa kursi* kurssi(i) vahetada; ■ Li *kursi on tsäezä, d'eelo on kurzilla* kurss on käes, asi on kursil (= asi läheb hästi, asi on hästi käes). – Vt. ka *kurssi²*.

kursi/a M, g. -a = *kursileipä*; *pantii kursiad lavvalõd* pandi pulmaleivad lauale.

kursileipä M Lu *kursi-leipä* ~ *kursileip* Lu pulmaleib *свадебный (ритуальный) хлеб*; M *kursileivääkaa siunattii nooria, ku mentii venttsaa* pulmaleivaga õnnistati noorpaari, kui min-di laulusele; Lu *kursi leip pantii ahjoo kõlmõtszeze lapjaakaa, tsell õli esimein poik* pulmaleib pandi ahju kolmekesi labidaga, (panid need,) kel oli esimene (laps) poeg; Lu *kursileipä tehtii mustass taitšinass* pulmaleib tehti rukkijahutainast; Lu *minun naikaan õli kursileipä, mokomad õltii tehtü uzorav päälee puteliikkaa i stokanaakaa* minu ajal oli (veel) pulmaleib, sellised mustrid olid pudeliga ja (viina)klaasiga peale tehtud. – Vt. ka *kursi¹, kursia, kurssi¹*.

kursi-line Lu (kompassi) rumb [?] *румб (компаса) [?]; kursi-tšertta* vai *kursi-line õli kumpasiz* rumb [?] oli kompassis.

kursipäivä Lu pulmaleiva küpsetamise päev *день выпечки свадебного хлеба; niku pühänn pulmat piettii, siiz laukopäänn õli kursipäivä* kui (nagu) pühapäeval peeti pulmi, siis laupäeval oli pulmaleiva küpsetamise päev. – Vt. ka *kursi¹*.

kursi-tšertta Lu = *kursi-line*.

kur/si¹ L Po, g. -ii L = *kursileipä*; Po *vaalias kurssia* vaalitakse pulmaleiba; L *kurssia teeb nellä naizikkua. nelläll tsäell vaaliass ümpärikkua. kurssi on niku prosvera, alla on suur leipä, a peällä on pienepe. leipeä kõikk resunjat*

tehäss võttimiikkaa pulmaleiba teeb neli naist. Nelja käega vaalitakse leiba ümberringi. Pulmaleib on nagu kirikuleib, all on suur leib, aga peal on väiksem. Leivale tehakse kõik kirjad (peale) võtmetega.

kur/si² Lu, g. -ii Lu = *kursi²*; *aluz ep kestä õikaal kursill, meneb ääree* purjelaev ei püsi õigel kursil, läheb (= kaldub kurüst) kõrvale; *laivaa kurssi* laeva kurss; *õma kurssi* otsekurss. – Vt. ka *meri-*.

kur/si³ M (Lu-Len.), g. -ii M *kursus(ed)* *курс(ы)*; M *ted'd'ee pieb mennä koko kuussi kurssilailõd* teie peate kogu kuus kursustele minema; Lu *perää sene miä menin õppõmaa utsittela* [= *utsitel'a*] *kurssil* (Len. 276) pärast seda läksin ma õppima õpetaja(te) kursustele.

kurt/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J (meeste) kuub *куртка; skol'nikõllõ õmmõlti uus kurtk* koolipoisile õmmeldi uus kuub; *paa kurtkaa kagluz napulõ* nõöbi kuuekaelus kinni.

kurtši Kett. K P M Kõ S V I (Ke vdjI) -ki Lu Li Ra J (Ko Ku) *Курчу* Tumb., g. -gõd K P M Lu Li J -gyõ P -gõ J -jõd (K-Ahl.) -õd J-Tsv. (hall-, soo-)kurg *серый журавль*; Lu *kurgõd ovad valkaa-harmaad, jalgad ovad näilä kauneed* kured on helehallid, jalad on neil punased; Lu *kurki on pitsää kaglaakaa* kurg on pika kaelaga; P *meillä on kurgõt tuhga karvaa, bõlõ kahõllaisii* meil on kured (ainult) tuhakarva, ei ole kahesuguseid (= teistsuguseid); J *sütsüzüll kurgõd lennetä soojilõ mailõ* sügisel lendavad kured soojadele maadele; Lu *meill kurkia eb ammuttu* meil kurgi ei lastud; P *jätid minua ühsinää, nüv niitän põllol niku kurtši nokib* (sa) jätsid mu üksinda, nüüd niidan põllul nagu kurg nokib; ■ M *tänän tsääntü tuuli kurtši põhjaasõd* täna pöördus tuul põhja; J *kurõd marjõd* (Tsv.) jõhvikad [?]; M *kurgõd erne* (Set. 67) kurehernes [?]. – Vt. ka *nurmi-*. – Vt. ka *kurko*.

kurtšipõhja M Kõ põhi (ilmakaar) север; M *kurtšipõhjassa on tuuli* tuul on põhjast.

kurt/taa Lu Li -ta J-Tsv., pr. -an Lu -õn J, imperf. -in Lu J **1.** kurta, kaevata, haliseda; kahetseda; kurvastada жаловаться, сетовать; сожальеть; печалиться; J *elä kurt, veel näed üvä päivä i siätsi* ära kurda, (küllap) näed veel sinagi head päeva; J *kurtõmin elolõ b avit* halisemine elus (elule) ei aita; J *kurtõb jot eb joutunnu tõisiika parvõd* kahetseb, et ei saanud teistega kokku; J *nain kooli, nütt kurtõv* naine suri, nüüd (mees) kurvastab; **2.** kiratseda, tujutu v. põdur olla; kiduralt kasvada прозябать, хилеть; хиреть, чахнуть; Lu *a inemizel ku algap tulla lāsü vai ebõd üvä meeli tälle,*

jutõllaa: *se inemin ain kurtab; itsävässä inemin võip tuzgõta, a kurttaa, kurtõtõmin, se rohkaap on läzüssä* aga kui inimesel hakkab tulema haigus või (kui) pole tal hea meel, (siis) õeldakse: see inimene aina kiratseb; igatsusest võib inimene kurvastada, aga kiratseda, kiratsemine, see on rohkem haigusest; Lu *tševväässä tsülvetää vil'jä ja isutõtaa oovoššid, ja perrää senee tulla tsülmen, i tsülvõ algap kurittaa, kehnossi kazvov* kevadel külvatakse vilja ja istutatakse juurviljad, ja (kui) pärast seda tulevad külmad, ja (= siis) külv hakkab kiratsema, kasvab viletsalt; Li *floksat kaugaa kurtõttii, evät kazvottu floksid kiratse sid kaua, ei hakanud kasvama* (ei kasvanud).

kurtõlla: -ella (Ku), pr. -tõlõn: -teen Ku, imperf. -tõlin: -telin Ku kurta жаловаться, сетовать; *ja its ain vaa kurteli laiskoera, että minu lehm eb anna maitua ja ise aina vaid kurtis, laiskvorst, et minu (= tema) lehm ei anna piima.*

kur/lu Lu Li, g. -uu (konna)kudu (лягушечья) икра; Li *konna näd lazzõp kuruu (~ kuruo), migässä poigat tulla konn, näe, heidab kudu, millest tulevad pojad; Li kalal om marja, a konnal on kuru, konnaa kuru kutsutaa kalal on mari, aga konnal on kudu, (seda) kutsutakse konnakudu(ks). – Vt. ka konna-. – Vt. ka kuto, kutu, kutõ, kuõ².*

kuruli Lu Li Ra, g. -ii Li vasakukäeline, murd. kurakäeline левша; Lu *kase inemin on kuruli, kurraa tsäeekaa teev tüütä* see inimene on vasakukäeline, teeb tööd vasaku käega.

kurvlassi: -õssi J-Tsv. kurvvalt печально.

kur/vi K P M Kõ Lu Li Ra J-Tsv. I -ri Lu, g. -vii P Lu Li J (meri)tint, tindikala корюшка; Lu *heenot kurvii väikesed tindid; Lu sorraat kurvii suured tindid; Lu kurri õli pal'lo kallõõp tint oli palju kallim (kui räim); P kurvii aisu tindi(kala) hais.*

kurvikala M = kurvi.

kurvi-võrkko Lu (J-Tsv.) *kurivõrkko* Lu Ra tindi(kala)võrk корюшковая сеть; Lu *meill kurvi-võrkkoja böllu* meil tindivõrke polnud; Lu *kurivõrkko on niku ailivõrkko, silmäd õlla vähä suurõpav* tindivõrk on nagu räimevõrk(ki), (võrgu)silmad on (ainult) veidi suuremad; Ra *kurivõrkko on arvõpi, kahstšümmettä viisi silmää* tindivõrk on harvem, kakskümmend viis silma.

kur/õa L P M V (K-Al.) *kuõrõa* M vdjI *kuõraa* Ma -raa Lu (Li) -ra Lu Kr, g. -õa L -õaa K-Al. *kuõrõa* M -raa Lu Li vasak, pahem левый; Li *miä ravvõtin õpõzõl õikaa esi-jalga* i *kurraa taku-jalga* ma rautasin hobusel parema esijala ja vasaku tagajala; Lu *ku õikaa kõrva elizeb, siz*

tšiiitetää, ku kurraa kõrva elizeb, siz laitõtaa kui parem kõrv kumiseb (= ajab pilli), siis kiidetakse, kui vasak kõrv kumiseb, siis laidetakse; Lu *kurra silmä ku tsihgub, tääv üvvää* kui vasak silm sügeleb, (siis see) ennustab head; M *kõõs stiiraitan, pezen sõppõõ, siis i kuõrõassa poolõssa pezen* kui ma pesen, pesen pesu, siis pesen ka pahemalt poolt; V *kurõas tsäez, kuza on suurõt tammõd* vasakul pool (käel), kus on suured tammed; M *täm seizõp kuõrõalla tsäellä* ta seisab vasakul (pool); M *täm tuli kuõrõassa tsäessä* ta tuli vasakult (poolt); M *kuõrõaa tsäättee* ~ Lu *kurraa tsättee* ~ Kr *kurra kätte* vasakule (poole); K *nuorikkõ isuttaas kuõrapuolõõ, kuõralõõ tsäelee* (Al. 32) pruut pannakse vasakule poole, vasakut kätt istuma; ■ Lu *se teep tüüõd laiskuu nõjall, kurraall tsäellä* see teeb tööd vastumeelselt (teeb tööd laiskuse najal, vasaku käega). – Vt. ka kura.

kuõrap-poolõõ: *kuõrap-puolõõ* K-Al. vasakule poole, pahemale poole в левую сторону, налево; *nuorikkõ isuttaas kuõrap-puolõõ* (Al. 32) pruut pannakse vasakule poole istuma.

kus¹ Kr kuhu куда.

kus² vt. kuza.

kus³ vt. kuusi¹.

kus⁴ vt. kussa¹.

kusla¹ L P M Kõ Lu Li J (K-Al.) -sa Lu Li (Ra J) -s J-Tsv. -sag I, pr. *kuzlõn* P M Lu Li J -en K-Ahl., imperf. -in P Lu Li Ra J kusta мочиться; Lu *lahs kusi suurõõ loizmaa* laps kusi suure loigu; Li *taitaa katti tsäi, ahjoo kusi, ku ahjo kussu* kk. võib-olla kass käis, kusi ahju, et ahi kustus; Lu *idgõ, idgõ, vähepi kuzõõ, jutõllaa, tsen aina idgõv* nuta, nuta, vähem kused, õeldakse (sellele), kes aina nutab; L *sinua läpi siglaa kunikaalyõ lietiesie kusõmaa ev vijjä* kk. sind läbi sõela kuningale leesse kusema ei viida (= sind asjata ei viida); M *soomõõ kadri-na ko p kuznu, siz veñnä kuzõv* kui luteri usu kadripäeval polnud sula, siis õigeusu kadripäeval on (kui soome Kadri ei kusunud, siis vene (oma) kuseb); P *kat'erina nõizõp kusõmaasõ, a miikkula panõb naglaa etiesie* kadripäeval algab sula, aga nigulapäeval lakkab (Kadri hakkab kusema, aga Nigul paneb naela ette); M *nell'ä meessä ühtee aukkoo kusõvat. lehmää nännät* (Set. 18) mõist. neli meest kusevad ühte auku? – Lehma nisad; Kõ *lehmät kusõvat kaunissa* lehmad kusevad punast (= lehmad on punataudis); Lu *ai ku siplikas kusi oi, kuidas sipelgas kusi (= hammustas).* – Vt. ka kusõa, kuzõskõlla.

kusa² vt. kuza.

kusakka vt. kušakka.

kusi K M Lu J-Tsv. (Ra) *kuzli* K-Ahl., g. -dõ M Lu J kusi, uriin моча; Lu *ko on kusi kõltainõ, siiz on žaaru* kui kusi on kollane, siis on palavik; M *kusi on üvä kõikõllõ* (rahvameditsiinis:) kusi on kõigele hea(ks ravimiks); Lu *tämä ain tšasto meep kujal kuzõlõd* tema läheb üha tihti välja kusele; Lu *tämä õli kuzõss kehno* tal oli põiepõletik; M *kusi on tšini* on kusepeetus (kusi on kinni); J *ja ittšä teill on rihes kuzõd haisu* ja alati on teil toas kusehais; Lu *žiivatal on kusi rakko* loomal on kusepõis; Lu *ku noorõd nagrõttii kõvassi ja tšihuttii, siz vanad jutõltii: elkaa tüü tšihukaa, tüü kusi rivad* kui noored naersid kõvasti ja kihistasid, siis vanad ütlesid: ärge te kihistage, te kusurid. – Vt. ka *kusi-vesi*.

kusi-aukko J-Tsv. kuseava; kusejuha отверстие мочеиспускательного канала; мочеиспускательный канал (orig.: мочевой канал).

kusi-liisa Ra rej. kusur-Liisa (tihti kuseva lapse hüüdnimi) Лиза-засиха (уничжительная кличка детей, которые часто мочатся).

kusipata Li öörott nochnoi горшок.

kusirakko M Lu I *kusi-rakko* J-Tsv. kusepõis мочевой пузырь; Lu *žiivatal on i inemizel on rakko, kusirakko* loomal on, ja inimesel on põis, kusepõis; Lu *sigaa kusirakko* sea kusepõis.

kusirakku M = *kusirakko*.

kusiripa Li (J) = *kusuri*; ■ Li *ka'erina kusiripa kutsuttii* (kadripäeva) kutsuti: kusur-Kadri.

kusisiplikaz Lu kusikuklane (sipelgaliik) муравей-ссакуша.

kusi-šiška M (rahvameditsiinis kasutatav) kuselapp, kusene lapp тряпочка, пропитанная мочей; *mie lõhkõzin tšäjee i kusi-šiškaa ain pääl pien* ma tegin käe katki ja hoian (pean) aina kuselappi peal.

kusi-vesi (Kõ-Len.) = *kusi*.

kuspoola vt. *kuzapoola*.

kuss¹ vt. *kusa¹*.

kuss² vt. *kuza*.

kus/sa¹ Kett. K-Ahl. M Ja-Al. Lu Li J-Must. I -s Kett. K U L P M Kõ Po Lu Li J *kus* R-Lõn. -*ta* ~-*t* Ku **1.** kust? откуда?; Li *kussa nävät tuõvad* kust nad tulevad?; J *kuss õõtt pärilt* kust (te) pärit olete?; I *kussa miä võõtaa tämmää* kust ma selle võtan?; Kett. *kuss poolõa* ~ Li *kuss poolta* kustpoolt?; P *kussa põõtsi* kustpeale?; **2.** adv. kust откуда; L *kuss sie tulid, sinne i mene* kust sa tulid, sinna ka mine; Lu *elä sülli sihee kaivoo, kussa vettä juud* vs. ära sülitä sellesse kaevu, kust (sa) vett jood; J *kuss tuuli, siält meeli* kk. kust tuul, sealt meel; M *nävät tultii tšet kussa* nad tulid, kes kust (= mitmelt poolt);

3. (ei) kusagilt, (ei) kuskilt ниоткуда, неоткуда; M *tšüläs kussa rahhoo ep saatu lahzuk-kõizõd* maal ei saanud lapsukesed kuskilt raha; I *mil ebõ-õ kussa võõtaa* mul pole kuskilt võtta; ■ L *isa õssi vähänaigass kuss leeb* isa ostis kuskilt väheks ajaks; J *kuss ni buit* kusagilt. – Vt. ka *kualla, kussaid, kussatši, kustaa*.

kussa²: Kycca Pal.₂ Kycca Ii-reg.₂ kus? где? – Vt. ka *kualla, kuza*.

kussa³, kussag vt. *kusa¹*.

kussaid K L I (ei) kusagilt, (ei) kuskilt ниоткуда, неоткуда; K *tavaraa et saa kussaid mitäid* kaupa ei saa (sa) kuskilt mingisugust; I *tätä ed i lövväg et ka näeg kussaid* teda (sa) ei leia ega näe (mitte) kusagil(t); L *apiat ebõ-lõ armotto-miilõ, kussait puolyõ polopoikailõ* rl. (itkust:) abi pole armetuile, kuskilt poolt viletsaile. – Vt. ka *kussa¹, kustaa*.

kussaleeb M -G I *kussle* J *kust-lee* Ku kusagilt, kuskilt откуда-то; I *a sis kussaleeg võõraassa tšülässä tuli naizikko* aga siis tuli kusagilt võõrast külast naine; I *alko što li lanjõji maalõd kussaleeg* kas puuhalg kukkus kusagilt maha?; J *vdruk kussle joutu jänez äkki* ilmus kuskilt jänes.

kussassaa Li **1.** kust alates? kustpeale? откуда?; *kussassaa siä tulid jalkazii* kust alates sa jalgsi tulid?; **2.** mis ajast peale? mis ajast alates? с каких пор?; *kussaassaa siä jo õõd läisivä* mis ajast peale sa oled juba haige?

kussatši Lu adv. kust откуда; *tšen kussatši tuli* kes kust tuli. – Vt. ka *kussa*.

kusse vt. *kuusi¹*.

kussle vt. *kussaleeb*.

kusspoolta Li J **1.** kustpoolt? откуда? с какой стороны?; I *kusspoolta siä tulid* kustpoolt sa tulid?; **2.** adv. kustpoolt откуда, с какой стороны; Li *piäb mennä katsomaa, kusspoolta tänävä on tuuli tuleb* minna vaatama, kustpoolt täna tuul on.

kuss/ua K L P Li (Kett. Ja-Len.) -*uag* I *kustua* (J-Must.), pr. -*uuv* K L *kusuv* Li, 1. p. *kusun* K-Ahl., imperf. -*u* Li Ja I -*uz* P **1.** kustuda гаснуть, по-, тухнуть, по-; Li *tuli võip kussua* tuli võib kustuda; K *põlo kussuuv* tulekahju kustub; P *tšüünteliä kussuz* küünal kustus; **2.** kaduda, hävida, hääbuda угас/ать, -нуть, исчез/ать, -нуть; Li *vad'd'a tšeeli on kussunud* vadja keel on hääbunud; Li *ai ku sill on kussunud ääli* oi küll sul on hääb ära!

kussõssaa J-Tsv. kustpeale, kustsaadik, ammu; tükk aega, mõnda aega с каких пор; с некоторого времени; *samovara jo kussõssaa vurizõp tšihua* samovar vuhiseb juba ammu keeda; *jo kussõssaa rauhuttõdn lass, a tämä ain eb uino*

juba tükk aega rahustan last, aga tema ikka ei uinu; *tämä jo kussõsaa eläb üht päittä* tema elab juba mõnda aega omaette (eraldi).

kust, kusta vt. *kussa*¹.

kustaa Ku = *kussaid*; *toizee päivää toožo hulkuzin koko päivää, koera kustaa eb ottat hirviä* teise päeva hulkusin samuti terve päeva, koer ei leidnud (võtnud) kusagilt põtra.

kust-lee vt. *kussaleev*.

kustua vt. *kussua*.

kusuri M Lu, g. -ii Lu pej., subst., adj. *kusur* (paljukuseja, allakuseja) страдающий энурезом; M *kusuri lahsi* *kusur laps*; ■ M *kusuri kadri tetši kõik pehmeässi* *kusur Kadri tegi kõik pehmeks* (= kadripäev sulatas maa üles). – Vt. ka *kusiripa*.

kusut/taa L P M Kõ Li (Kett. J) -*taag* I, pr. -*an* Kett. K L M Li, imperf. -*in* M Li **1**. *kustutada* гасить, тушить; Kõ *ku koto põlv, sis piän kusuttaa, vettä vallaa* kui maja põleb, siis tuleb kustutada, vett (peale) valada; Li *miä nõizõn kusuttamaa lappia* ma hakkam lampi kustutama; M *kusutattii tuli* kustutati tuli; **2**. *kahandada, kokku võtta* (kudumisel) убавлять (петли при вязании); Li *miä nõizõn kusuttamaa sukkaa* ma hakkam sukka kahandama.

kuslõa M-Set. *kuššõag ~ -sõag* I, pr. *kuzõn* [?]: 3. p. -*sõõv* I, imperf. -*zin*: 3. p. -*sii* I (täis) *kusta* мочиться, залить мочой; *kussii bel'jonkav* kusi mähkmed märjaks; *süsälikko kussõõv jalgad il'i tsäev* (kinnipiütud) sisalik kuseb jalad või käed (täis). – Vt. ka *kusa*¹, *kuzõskõlla*.

kušakika K R-Reg. L P Kõ Lu Li Ra J (Al. Ja-Len.) -*kõ* Ra -*k* Li J-Tsv. *kuššakka* (K-Ahl.) *kusakka* R-Eur. R-Reg., g. -*aa* Al. K P Ra J (pidulik) vöö (meestel realisriietel kantav, naistel rahvarõivaste juurde kuuluv) (нарядный) кушак (деталь водской народной одежды); Ra *ehteep: tšiuutto pääle, sarafana, polle, kušakka šolkkõinõ, täsilintiv* peorõivad: särk selga, sarafan, põll, siidvöö, käelindid; P *härmakuo pani päälie i kušakaakaa pani tšehspaikass tšiin* pani pikk-kuue selga ja tõmbas (pani) vööga keskpraigast kinni; L *annõttii kaunis kušakka ženixalyõ* anti peigmehele punane vöö; Kõ *šolkkõn kušakka õli vööl* siidvöö oli vöö; Lu *veel õli lõhkõnõ kušakka, mehet piettii, tšerikkoo mentii ain lõhkõ-kušakka kraazgõttu vüül* veel oli villane vöö, mehed kandsid (seda), kirikusse mindi ikka villane värvitud vöö vöö; L *ümpär rihtä, rihie süämmez meneb niku kušakka tulilaikka* mõõda tuba, keset tuba läheb tuleleek (= keravälk) nagu vöö. – Vt. ka *lõjka*.

kuššakkainõ: -*nee* K-Ahl., g. -*zõõ* dem. ←

kuššakka; vai on kauhtanas katala, .. kuššak-kainee kurja vöõttu (Ahl. 92) rl. või on see pikk-kuub vilets, .. kehv vöö(ke) vöö (vööle pandud); *priiskavat mesi-pisaret kuššakalta kullatulta* (Ahl. 93) rl. pritsuvad meepisarad vöölt kullatult.

kuza Kett. Set. K R U L P M Kõ S V Lu Li Ra J I Ku *ku/a* R-Lõn. *kus* Lu-Len. -*s* R-Eur. *kuus* Kr *Kýza* Pal.₂ K-reg.₂ **1**. *kus?* где?; M *kuza sie õliv* *kus sa olid?*; Li *kuza minu atškad* *kus mu prillid (on)?* K *tiirul liirul linnukkõinõ, kuza sinuu pezükkõinõ* rl. liiri, lõõri, linnuke, kus (on) sinu pesake?; M *kus paikkaa se tuli õli* *kus kohas see tuli oli?* **2**. adv. *kus* где; I *miä en tääk kuza tämõ eläv* ma ei tea, kus ta elab; Lu *kuza õli puukki, se kõhta paizõttu* *kus oli puuk* (end naha sisse imenud), see koht paistetas (üles); K *kuza makas, sinne kooli* *kus lamas, sinna suri*; M *on mokoma araja, kuza joottaass opõzia* on niisugune (umbekasvanud) oja, kus joodetakse hobuseid; S *a kuz õli itkua* *aga kus oli nuttu!*; M *a nüt kõikk õllas tüül, kummad õllas kuza* *aga nüüd on kõik töö, kes kus on*; Lu *vätši on kummat kuza* *rahvas on igal pool isesugune*; U *emmä tää kuza puola on* *me ei tea, kuspool on*; **3**. *kusagil, kuskil* где-нибудь, где-то; M *tuli põlõp* *kuza tuli põleb kuskil*; ■ Lu *kus itsä* *kusagil*; J *ladn, kuza ni buit jovvumm taas parvõõ* *hästi, kuskil saame jälle kokku*. – Vt. ka *kojo*-. – Vt. ka *kualla, kussa*², *kuzaid*, *kuzaleev*, *kuzanibu*¹.

kuzlaa ~ -zaa Lu (ei) *kusagil*, (ei) *kuskil* нигде, негде; *soo siäl, soo tääl, kuzaa bõõ kuivaa* (vaese inimese elu kohta öeldakse:) *soo seal, soo siin, kuskil pole kuiva*; *mokomaa tšeeltä bõlõ kuzzaa* *niisugust keelt pole kusagil*. – Vt. ka *kuzaittši*.

kuzlaid Kett. K M Kõ Lu J *kužzaid* I -*zaid* Lu -*a-i* ~ *kužzai* M **1**. *kusagil, kuskil* где-нибудь, где-то; M *moõze siä kužzai tširozid* *vai mitä vöib-olla sa vandusid kusagil või mis?*; I *isup kužzaid irree pääl ili tšivvii pääl* *istub kusagil palgi peal või kivi peal*; Kõ *kuzait kujall õli* *oli kuskil väljas*; **2**. (ei) *kusagil*, (ei) *kuskil* нигде, негде; Lu *mie en tšäünü kuzaid* *ma ei käinud kusagil*; M *täm para-iko kuza-i ep tee töötä* *ta ei töötä praegu kuskil*; Lu *soola kuzaid ep kazva* *sool ei kasva kuskil*; I *miä õtsii siinnua, no en lõvväg kužzaid* *ma otsin sind, aga ei leia kuskil(t)*. – Vt. ka *kuza, kuzaa, kuzaleev*, *kuzanibu*¹.

kuzaittši J-Tsv. = *kuzaa*; *nii on sittšünnü pal'lo kloppiit, jot kuzaittši et saa rauhaa* *on siginenud nii palju lutikaid, et kuskil ei saa (sa) rahu*.

kuzaleev Li I -ee Li J -e Lu J-Tsv. kusagil, kuskil где-нибудь, где-то; Li *miä kuulin, kuzale idgõttii* ma kuulsin, (et) kusagil nuteti; Li *tširkka õli kuzaleev ain ahjoo ja seinää väliz* kilkk oli ikka kusagil ahju ja seinä vahel; J *meez õli mõnta päivää töös kuzalee* mees oli mitu päeva kuskil tööl; J *vargõs kõrjussaap kuzale mettsez* varas varjab end kuskil metsas. – Vt. ka *kuzä, kuzäiv*.

kuzanibut' Lu = *kuzaleev*.

kuzapoolla ~ kuspoola J 1. kuspool? где? в какой стороне?; *kuzapoolla tüü õlitta marjaz* kuspool te marjul olite?; 2. adv. kuspool где, в какой стороне; *kuulõltii, kuspoola koira haukav* kuulati, kuspool koer haugub.

kuzapoolõ/za: -z Li kuspool? где?; *kuzapoolõz laulõttii* kuspool lauldi?

kuzi vt. *kusi*.

kuzma-demja-n Lu = *kuuzma*; *kuzma-demja-n piettii sütsüüziss* kusmapäeva peeti sügisel.

kuzõskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. (täis) kusta mочиться, залить мочой; *kuzõskõdõt kõik trappuuo* kused kogu trepi (täis). – Vt. ka *kusa¹, kusõä*.

kuzõt/taa M Li (Lu J) -ta J-Tsv., pr. -an M -õn J, imperf. -in Lu J 1. (kedagi) kusetada, pissitada предлагать или дать мочиться; M *emä kuzõtab lassa* ema pissitab last; Lu *väittelin tätä kujjaa müütä, kuzõtin* vedasin teda (= koera) mõõda tänavat, kusetasin; 2. impers. kusele e. pissile ajada хотеть помочиться; J *elä juu pal'lo tsaajua, nõizõp kuzõttõma* ära joo palju teed, hakkab kusele ajama; Li *tätä kuzõtti kõvassi* tal oli suur pissihäda.

kuttiissa: *kuttiissa* Lu -iss Lu -ss J, pr. *kuttiiv:* -iv Lu Li J, imperf. *kuttiizi:* -iz ~ -z Lu refl. kude-da икриться, метать или откладывать икру; Lu *konna alki kuttiissa* konn hakkas kudema; Lu *kalad jo kõik kuttizivad* kalad on juba kõik kudened; Li *kala tuõb rantaa kuttiimaa, kuttiiimizõ aika* kala tuleb randa (= rannavette) kudema, (on) kudemisaeg. – Vt. ka *kutuussa, kuõta*.

kuti/sa: -ss J-Tsv. (Ra), pr. -zõn Ra J, imperf. -zin J 1. (vaevu) end liigutada (едва) шевелиться; Ra *se on nii võõnoin, tšud' vaa kutizõv* see on nii aeglane, vaevu vaid liigutab end; 2. sibelda шевелиться (о насекомых); J *mikäle kutizõp kaattsoiz, vaile on täit sittsiüstü* miski sibeleb pükstes, vist on täid signenud; Ra *täi kutizõp pääz* täi sibeleb peas.

kutis/sua M, pr. -uv, imperf. -su M kokku minna (riide kohta) садиться, сесть (о ткани); *sõra meni kõkkoosõõ, kutissu* riie läks kokku.

kuto Lu Li, g. *kuoo* Lu = *kutu*; Lu *konna kuto*

konna kudu; Li *kalaa kuto aika* kala(de) kudemisaeg.

kutloa Kett. Set. Pi Ke Lu J (K-Ahl. K-AI. U L P M Kõ) -ua L S J *kuõtoa ~ kuõtua* M -toa Lu Li Ra -tua Lu -oag I *kuõtoag* I (Ma), pr. *kuon* Kett. Set. K-Ahl. Kõ S Lu Ra *kuhon* Pi Ke *koon* Kõ Lu *kuoo* I, imperf. -ozin Lu Ra J *kuõn* Kõ Lu *kuõõ* I 1. kududa (kangast, võrku) ткать; вязать (сети); Ra *kangõspuul kuõttii kangõss* kangastelgedel kooti kangast; M *sis kui leev lootu kõig valmiissi, sis tehäz letti i siz muuta ku kutomaa* siis, kui kõik on loodud valmis (= kui kangas on loodud), siis tehakse (lõime)-lett ja siis muudkui kuduma; J *tšäed on kanjkaa kutojad, sõrmõd niitii soorittajad* rl. käed on kanga kudujad, sõrmed niidi sirgese seadjad; M *peõrää kutomissa veetii suukkuna vanutamaa* pärast kudumist viidi kalev vanutada; Lu *meill vanat tšedrättii, a noorõt kuõttii võrkkoa* meil vanad ketrasid, aga noored kudusid võrku; Lu *tšävüükaa kootaa võrkkoa kaluvii pääl võrgukäbiga* kootakse võrku kalasi peal; 2. punuda (korvi) плести (корзину); Lu *vakka on punottu vitsassa vai kuõttu* korv on vitstest punutud; Lu *miä kuon vakkaa* ma punun korvi.

kuto-aik/a: -õ J = *kutu aika*; *tuõp kalaa kutoaikõ, siz on kalat kõikõllaizõv* rl. (kui) tuleb kala(de) kudemisaeg, siis on kõikisuguseid kalu.

kutoj/a L Lu J -õ J-Tsv., g. -aa Lu J kangakuduja, kangur ткачиха. – Vt. ka *kanjkaa-*.

kutsari vt. *kutsari*.

kutsaveikka M I -ka M, g. -kaa: -kkaa M (va-teeritud) naistejakk (ватная) женская кофта, кацавейка, куцавейка; M *naisii kutsaveika* naistejakk.

kutsut/taa [?] M, pr. -an, imperf. -in kutsuda звать, по-; *maõtautilla on üõp täätäjä starikka, nikulass kutsuttaass* Matautial on üks teadja-vanamees (= külatark, sensitiiv), Nikolaiks kutsutakse.

kutsutõsi Ra, g. -šii Ra = *kuttsu*; *em mend izää kutsutõllõ* rl. (ma) ei läinud isa kutsel.

kutt/aa M, pr. -aan M, imperf. -iin vaevaliselt liikuda шевелиться с трудом; *kuttaav, niku bõõ elävä inehmiin* liigub vaevaliselt, nagu pole(kski) elav inimene.

kuttsari K -sari (K-Ahl.) -tsõri M J-Tsv. (Kõ) -tseri M (Kõ I) -tser M -tšari (K-AI.) -tšeri Lu Li -šeri L *kuutšeri* J, g. -tsarii: -tsõrii J kutsar кучер; K *a kuttsari ovõss ajõ vaitõz* aga kutsar vaid ajas hobust; J *ajõta, kuttsõri ees, herr takann* sõidavad, kutsar (ees istumas), härra taga; L *druška õli kutšeri* peiupoiss oli kutsar(iks); M *herroje kuttser* härraste kutsar; ■ M *kase nii on*

kehno niku surma kuttseri kk. see on nii kõhn nagu surmakutsar; Lu *surmaa kuttšeri* surmakutsar (= väga kõhn inimene).

kuttsua J-Tsv. (K-Al.), g. -*suu* J kutse, kutsumine зов, приглашение; J *meetko vōdrōzii?* – *kuttsu tuli* kas (sa) lähed külla? – Kutse tuli. – Vt. ka *kutsuttši, kutsumin*.

kuttsua Kett. K U L P M Kõ S Po Lu Li Ra J (R Ke Ja-Len. V Ku Kr) -*tsua* (K-Al. R-Eur. Ja-Al.) -*tsoa* M-Set. -*tsuag* I -*tsoog* Ko, pr. -*sun* Kett. K R P M Lu Ra J -*suu* I *kuttsun* Kr, imperf. -*tsuzin* K P M Lu Li Ra J -*sõn* K L P M Kõ I. kutsuda звать, по-, приглашать, -сить; Li *kutsuttii naapurit talkoossõd* kutsuti naabrid talgule; K *kuttsu pulmõilõdsõd* kutsus pulma; M *no kui miä en mee, ku rahvalõd on vajjaa, kuttsuaz* no kuidas ma ei lähe, kui inimestel(e) on vaja, kutsuvad; Lu *kukko kanoi kutsup süümää* kukk kutsub kanu sõõma; Lu *gul'u-gul'u, kutsuttii golubaa* tui-tui! (Nii) kutsuti tuvi; M *kutsu tsäekaa* viipa (kutsu) käega; Lu *kutsumizõl kutsuzin, a ep tullu* kutsusin tungival, aga (ta) ei tulnud; 2. kutsuda, nimetada звать, называть, -вать; J *kui sinnua kutsutaa* kuidas sind kutsutakse (= mis su nimi on?); L *minua ep kutsua mari* minu nimi ei ole Mari (mind ei kutsuta Mariks); Lu *siitä kutsuttii paganikko, kuhõõ pantii rooja vesi* seda kutsuti solgipangeks, kuhu pandi solgivesi; K *vad'alaisiil õli rästõga, a soomalaizõd jõuluss* *kuttsuvad* vadjalastel oli (jõulupüha) r., aga soomlased kutsuvad j-ks; M *poigad õlivat kõig varmad i tappõlikod, semperässä näitä i kutsuttii: tappõlikod boranaD* pojad olid kõik tugevad ja riiakad, sellepärast kutsutigi neid: riiakad oinad; R *et kuttšun naista nagretšissi, meessä meele poolikassi* (Eur. 37) rl. (sa) ei nimetanud (kutsunud) naist naeruleks, meest poolearuliseks; ■ Lu *reppoa kutsutaa tarkka ja pettelikko* rebast peetakse targaks ja valelikuks.

kutsumi/n Lu J (K-Al.), g. -*zõd* Lu (K) -*zee* K -*zõ* J I. kutse, kutsumine зов, приглашение; J *tuõ süümä, tõiss kutsumiss eb lee* tule sõõma, teist kutset ei tule; J *en tullu kullaa kuttsumizõll* rl. (ma) ei tulnud kulla kutsumisel; K *pasibo, ko tulitta, etä unohtannud minnu kuttsumissa* (Al. 24) aitäh, et tulite, ei unustanud minu kutset; K *pas(s)jõbo kuttsumizõlta* (Al. 12) aitäh kutsumast!; 2. nimetus название; Lu *meil on kõik siblikkaad, ebõ-õ mittää vaihtoa, ebõ-õ mittää erälissä kuttsumissa* meil on kõik (= meil nimetatakse kõiki ühteviisi) sipelgad, ei ole mingit (midagi) vahet, ei ole mingit erilist nimetust. – Vt. ka *kutsuttši, kutsu*.

kutsumoit/oo M, g. -*tomaa* M adj. kutsumata

незванный; *tuli kuttsumoitoo vōdras* tuli kutsumata külaline.

kuttsõri, kuttšari, kuttšeri vt. *kuttsari*.

kuttsua vt. *kuttsua*.

kuttua vt. *kutoa*.

kutu Lu J-Tsv., g. *kuõd*: *kuõ* J (konna-, kala-) kudu икра (лягушки, рыбы); J *konno kuõss süntüssä kurikk-pää-mat'ulaizõd* konnakudust arenevad (sünnivad) kullersed; Lu *konnaa kutu on niku stüüdeni* konnakudu on nagu sült; Lu *kalaa kutu* kalakudu; Lu *konnaa kutu aika* konna(de) kudemisaeg; Lu *kutu paikka* (kalade) kudemiskoht (= koolmekoht); Lu *kutu aili* kuderäim. – Vt. ka *konna-*. – Vt. ka *kuru, kuto, kutõ, kuõ*.

kutua vt. *kutoa*.

kutuaika ~ **kutu-aika** M kudemisaeg период икротетания; M *kalloil on kutuaika* kaladel on kudemisaeg; M *tučkukala kuttuaz, nävät partitta-a häiläväv, sis ku on kutuaika* (kudevad kala) kutsutakse kudekalaks, nad liiguvad parveti siis, kui on kudemisaeg; M *autšii i lahnoi õli pal'l'o kutu-aigall* haug ja latikaid oli kudemisajal palju. – Vt. ka *kuto-aika*.

kutu/haili M -*aili* Li kuderäim (kudemisajal püütud räim) салака, выловленная в период икротетания; M *kutuhaili on laiha kala* kuderäim on lahja kala.

kutukala Lu Li kudekala, kudev kala рыба, откладывающая икру, рыба периода икротетания; Lu *kutukala lazõb mukkuraa i niiskaa* kudev kala heidab marja ja niiska.

kutuussa: *kuttu/ss* J-Tsv., pr. *kutuuv*: -*uv* J, imperf. *kutuuzi*: -*z* J = *kutiissa*; *konnod jo kuttussa* konnad juba koevad.

kutlõõza: -*tõõz* J-Tsv. adv. kudumisel, kudumiseks üles pandud в тканье (то, что ткётся); *mikä teill on kuttõõz, maa kanjkaad vai heeno kangõz* mis teil on kudumisel, (kas kaltsudest) põrandariided või peen(ekoeline linane) kangas?

kuu¹ K R L P M Kõ S Ja-Len. Lu Li Ra J I Kr *kuuh* ~ *küuh* Kr *Kýy* Pal.₁ K-reg.₂ *Kýy* Ii-reg.₁ *Kýz* Pal.₁ *Kýy* Tum., g. *kuu* K L Lu J I. kuu (taevakeha) луна, месяц; Lu *kuu paisap sirkaassi* kuu paistab selgelt; P *kuu nõizõv* kuu tõuseb; S *kuu laskauv* kuu loojub; J *kuu kazvov* kuu kasvab; K *kuu ležip siz on tsülmä kuu* (kui) kuu on selili, siis on külm kuu (= on oodata külma ilma); J *kõns kuu on sirpill, siis täll õlla sarvõd* kui kuu on sirbikujuuline, siis on tal sarved; J *kuu on sarvikoll* kuu on sirbikujuuline; L *piep kuuta müõ tsedrätä* tuleb kuuvalgel kedrata; J *ko tahod niittüä puhassaa, etteb võzot kazvois sis tarvis kuu põhjall, koos taivaas kuu louv-*

vaa kui tahad niitu puhastada, et võsa (võsud) ei kasvaks, siis (on) tarvis (seda) kuu põhjal (teha), kui taevast kuu luuakse; Lu *ku kuu sünnib*, *siz on uus kuu* kui kuu luuakse (= kui kuu sünnib), siis on noorkuu; M *noor kuu jo süntü* noorkuu juba loodi (= noorkuu juba sündis); Lu *piäv alku kuuta sahata irsiä* noores kuus tule palke saagida; I *mettsää sahattii vassözöla kuulla* metsa raiuti noores kuus; Kr *wassen kuuh* noorkuu; K *maa-munõit isutõttii vanall kuulla* kartuleid pandi maha vanas kuus; S *pool kuu* poolkuu; S *täinä kuu* ~ Lu *polnõi kuu* täis-kuu; M J *kuu sirppi* kuusirp, -veerand; Lu *kuu terä* poolkuu; kuusirp, -veerand; Lu *kuu teräd* kuu sarved; Lu *kuu sappi* kuu sapp; K *kuu varo* (Ahl. 159) kuu ring; J *kuu põhja* (kuuloomise aeg); kuu põhi; J *kuu pimetüz* (Tsv.) kuubarjutus; J *kuu valka* kuualgus; 2. (kalendri)kuu (календарный) месяц; I *ühesää kuuta kantõ lehmä vasikkaa* üheksa kuud kandis lehm vasikat; M *tšiuuruussa kuu on tšessää* (esimesest) lõokesest on kuu (aega) suveni; I *kuuta eb mennüg* ei kulunud (läinud) kuud (aega); M *kahišsõd kuuza mahsaaz raha* kaks korda kuus makstakse raha; L *em mälehtää, kummall kuuta tämä* on ma ei mäleta, mis kuul see on; J *kui martti kuu, nii katid urnõta* kui (on) märtsikuu, siis kassid kräunuvad; J *jouluu kuullõ* jõulukuul, detsembris. – Vt. ka *alku-, apreli-, augusti-, fevrali-, jaani-, joulu-, juuli-, lõppu-, mai-, martti-, noja-abri-, okt'abr-, sent'abri-, süntümä-, tuisku-*.

kuu² vt. *ku*.

kuudra/d: -t K-Sj. R-Reg. *kudrat* R-Reg. pl. = *kuudrid*; R *tuuli kuudrat kuivaelep* (Reg. 53) rl. tuul kiharad kuivatab.

kuudrid (K-A1.) *kudrid* L P Lu Ra pl. lokid, kiharad локон, кудри; Lu *niku kudrid on tehtü* nagu lokid on tehtud; P *kulta kudrid* kuldsed kiharad; ■ Ra *kudrid ivusõd* lokkis juuksed. – Vt. ka *kulta-*.

kuues vt. *kuvvõiz*.

kuuh vt. *kuu*.

kuuhni vt. *kuhni*.

kuuhrl Kr kurt глухой.

kuukahta/assa: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J hõigata, hüüatada аукнуть(ся); *kuul, sinnua kall'uta, kuukahtaa vassa* kuule, sind hüütakse, hõika vastu.

kuukahtulz: -s J-Tsv., g. -hsõd: -zõd J hõige, hüie ауканье, крик.

kuuk/ata: -õt J-Tsv., pr. -kaan, imperf. -kazin: -kõzin J hulkuda бродить; *terve üü on kuzale kuukõnnu* terve õõ on kusagil hulkunud.

kuulahtaa/ssa (J-Tsv.), pr. -B, imperf. -zi: -z

J kuuluda слышаться; *mettses kuulahtaa hoikkumin* metsas kuuldus hüüdmist.

kuulaja vt. *sala-*.

kuulata K L P M (Kett. Kõ Po J-Must. Kr) -õta K-A1. M -lata ~ -lõta Kõ -atag ~ -õtag ~ -lõtag I, pr. -taan K L M Kõ *kuhltahn* Kr, imperf. -tazin M Kõ 1. kuulata, kuulatada слушать; L *kuultaab mitä pajatan* kuulab, mida (ma) räägin; M *ev või kuulata, kui lahs märizev* (ma) ei või kuulata, kuidas laps karjub; M *täm nii eb ilozassi pajattannu minusa, etti miä meineizin allaa maa, nii õli äppiä kuulõta* ta (oli) rääkinud minust nii halvasti, et ma oleksin vajunud (läinud) maa alla, nii häbi oli kuulata; L *irmutap kuulata* on hirm kuulata; I *meemmäk kuultaamaa* lähme kuulatama (= hääle järgi ennustama jaanipäeval); 2. (sõna) kuulata слушаться, по-; M *lahzõlõ antaaz remeniä perzettä möö, ku ep kuultaa. lahzõd ain piäp kuulõta vanapaa sõnnaa* lapsele antakse riimaga mööda tagumikku, kui ta ei kuula (sõna). Laps peab alati kuulama vanema (inimese) sõna; I *lahsilõd piäv kuullõtag issää i emmää* lapsed peavad kuulama isa ja ema (sõna). – Vt. ka *kuultaassa, kuulõlla, kuunõlla*.

kuuliizõd P -liiset K-Ahl. pl. t. kuupuhastus, menstruaatsioon месячные, менструация; P *täll nõisivad joxsõmaa kuuliizõd* tal algas kuupuhastus; P *kaõs kuuta böllu kuuliizii* kaks kuud polnud kuupuhastust. – Vt. ka *kuuvered*.

kuuliksors vt. *kuikkasorsa*.

kuul/nõ: -n Lu, g. -zõd adj., subst. kuuks ajaks palgatud месячный, сезонный; месячник, сезонник; Lu *kuulin tüülän* kuuline tööline; Lu *kuulin trejki* kuuline sulane; Lu *peremmeer võtti ühe trengii kuulizõssi* peremees võttis ühe sulase kuuks ajaks.

kuulla K L P M Lu Li Ra J (Kett. Len. R Kõ Ku Kr) -l J-Tsv., -lag I, pr. -õn Kett. K L P M Lu Ra J -en K-Ahl. Ku Kr *kuhlan* Kr, imperf. -in K R L P M Lu Ra J Ku -ii I 1. kuulda слышать, у-; Lu *ühess kõrvass kuulõd, tõizõss lazõt poiz* ühe kõrvaga (ühest kõrvast) kuuled, teistest lased välja; Lu *se inemin ep kuulõ* see inimene ei kuule (= on kurt); L *trejki kuuli kõikk kazyõ jutuu* sulane kuulis kogu seda juttu; Lu *en õlõ kuullu* ma ei ole (seda) kuulnud; Lu *i se xerrõ sai kuullõ, jott mettsez on mokomõ mettsõpõn* ja see härra sai kuulda, et metsas on niisugune metshobune; J *puuttu kulta kuulõmaa* rl. sattus kullake kuulma; Lu *merell meri kuulõv, a mett-säz mettsä kuulõv* vs. merel meri kuuleb, aga metsas mets kuuleb (= merel on silmad, metsal kõrvad); J *väliss seinet kuulla, mitä suu pajatõb* kk. vahel seinad kuulevad, mida suu räägib; Lu

kuulõmizõdõ kuulin, a en tää, tšen pajattii kuulin küll, aga ei tea, kes rääkis; Lu kuulõmissa mie kuulin, a näšemissä en nähni ma kuulsin küll, aga ei näinud midagi (kuulmist mõõda kuulsin, aga nägemist mõõda ei näinud); M tämäss i kuulõmass en kuullu ma ei kuulnud temast õhkagi; 2. tunda; haista чувствовать; обонять; Ra miä kuulõn, što minnu vaivõttaav ma tunnen, et mul valutab; Ra jo eness kuulõd, što eb õd üvä juba ise(enesest) tunned, et ei ole hea; I vaatap kuulõv: duuha, tarõd duuha on vaatab, haistab: lõhn, sauna lõhn on.

kuullata vt. kuulata.

kuulliiset vt. kuuliizõd.

kuullo: Кулло Pal.₁ = kuulu.

kuullõta, kuullõtag vt. kuulata.

kuulmatoi vt. kuulõmatoi.

kuult/aassa: -aassag I, pr. -aan, imperf. -iin (sõna) kuulata, kuulda võtta слушаться, по-; kuultaassag ißsää i emmä kuulata isa ja ema (sõna); no tämä kuulti ovõssa i lahtsi (muinasjutust:) no tema võttis kuulda hobust (= hobuse palvet) ja laskis (ta sisse). – Vt. ka kuulata.

kuultaja M Ja-Len., g. -aa = kuultava; M tasõn lahs, kuultaja lahs tasane laps, kuulekas laps.

kuultamattomõinõ P, g. -zõdõ: -zyõ P sõnakuulmatu непослушный; kuultamattomõinõ lahsi ep tõtõlõ mitää sõnakuulmatu laps ei kuula midagi. – Vt. ka kuulõmatoi, kuuntõmoitoo.

kuultaiva Kett. M -ava P, g. -vaa kuulekas, sõnakuulelik послушный; M tämä on kuultava lahs, tämmää perässä ep hooli vanapilla ävetä tema on kuulekas laps, tema pärast pole vanematel vaja häbeneda. – Vt. ka kuultaja, kuuntõliak, kuuntõlikko.

kuulu J-Tsv. Күүлу K-reg.₂, g. -uu J kuuldus, kuulujutt слух, молва; J õj kuulu, jot tsiire leep sõta on kuuldus, et varsti tuleb sõda; J poigõss bõd milläissti kuulua, ävis päinee pojast pole midagi kuulda, kadus jäljetult (täiesti). – Vt. ka kuullo, kuuluma, kuuluva.

kuullua L M Kõ Lu Li J (Kett. K-Ahl. K-AI. R-Eur. R-Lõn.) -uag I, pr. -uv R-Eur. L M Lu Li J, imperf. -u M Li J I 1. kuulduda, kosta, kuulda olla слушаться, по-, слышиться, по-, раздаваться, -ться; M kuulub jo tšellää ääli juba kuuldub kella helinat; Li eestää lei tult, siiz vassa kuulu jürü algul lõi vätku, siis alles kostis müristamine; M maailmaa il'ä on kõig ümpe-rikkoa, miitaid ep kuulu väga vaikne on kõik ümberingi, midagi pole kuulda; Lu ep kuulu kaht kõrvaa, tüü nii mõrnätte ei kuule oma kõrvugi (ei ole kuulda kaht kõrva), te karjute nii

(kõvasti); M nät tämässä inehmizessä üvvää ep kuulu miitaid vaat sellest inimesest ei ole midagi head kuulda; M mitä teilee kuulup paraputta mis teil head (paremat) kuulda on?; J mitä sillõ kuulub, mitä siä tuskaat (Must. 150) mis sul viga on (mis sul kuulda on), miks sa muretsed?; 2. kuuluda относиться, принадлежать; J makazin rohkaap muita, tein tüütä vähep muita, sištši kuuluzin kunniaasõdõ rl. magasin teistest (muudest) rohkem, tegin tööd teistest (muudest) vähem, siiski peeti au sees (= kuulusin lugupeetavate hulka); ■ Lu tšellää nii ep kuulu ku emää süümel, se murhõ, ääressä tšellä ep kuulu kellelegi ei lähe nii korda kui ema südamele, see mure, kõrvalt (= kõrvalistele) ei lähe kellelegi korda. – Vt. ka kuulussa, kuulussa.

kuuluiz/a J (Ku-Len.), g. -aa kuulus известный; J panittõ paraalõdõ poigalõdõ, tšerikkokunnaza kuuluzalõdõ rl. panite (mehele) parimale poisile, kihelkonnas kuulsale. – Vt. ka kuuluva, kuulõva.

kuulumia M (K Lu Li), g. -aa 1. kuulujutt молва, толки; M meep kuulumia, a õjko tõtta vai bõd, en tää käib kuulujutt, aga kas on tõsi või pole, (ma) ei tea; M on mokoma kuulumia rahvaaza on niisugune kuulujutt rahva hulgas; 2. helin, hääl, kõla звук, звон; M nät ku tšellää kuulumia üvvii elizev vaat, kuidas kella helin on hästi kuulda; ■ Lu eb õd kuulumaa, eb õd nätšümää ei ole kuulda, ei ole näha. – Vt. ka kuullo, kuulu, kuuluva.

kuulumallaa M -a Li: M on kuulumallaa, etti laatiip tuõmaa taggaas koitoo elämää on kuulda, et asutab (end) tulema tagasi koju elama; M mitä leeb on kuulumallaa, što on uus juttu, uus aza midagi on kuulda, (et on) uus jutt, uus asi (lugu).

kuulumalza M -z K: M nüid eb õd kasta i kuulumaza nüid pole seda kuuldagi; K se õli minuu kuulumaz mõizaa aikka see oli minu kuulumise järgi mõisa ajal.

kuulumin Lu, g. -zõdõ kuuldu услышанное; kuulumin täl meeb müütää kõrviss kuuldu läheb tal kõrvust mõõda.

kuulussa: -uss J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -u J = kuullussa.

kuulus/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J teatada изве/щать, -стить, сообщ/ать, -ить.

kuulu/z J-Tsv., g. -hsõdõ teade, sõnum весть, известие.

kuulut/taa Lu (M) -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in teada anda, kuulutada объяв/лять, -ить, огла/шать, -сить; Lu pappi kuulutti tšerikkos kõlmõt kõrtaa preester kuulutas kirikus kolm korda.

kuulutuz P J-Tsv., g. *-hsõdõ: -hsyõ P -sõdõ J* teadaanne извещение, оглашение; P *pappi antõ kuulutuhsõdõ* preester andis teada.

kuuluuissa (Lu), pr. *-B Lu, imperf. -zi* kuuluda, kosta, kuulda olla слышатся, у-; Lu *piäb mörnää kõvõpassi, kaukõpõll kuuluuv* tuleb hüüda kõvemini, (siis) kostab kaugemale. – Vt. ka *kuulua, kuulussa*.

kuulu/va Lu Li *-võ Lu -v ~ -f J-Tsv.*, g. *-vaa Lu 1*. kuuludus, kuulujutt слух, молва; Lu *õli taas kuuluva, jott sõta tulõb* oli jälle kuuludus, et sõda tuleb; Li *ävvis pänee, mitäki ebõdõ kuuluva* kadus jäljetult, midagi pole (enam) kuulda; **2.** kuulus, tuntud известный; Lu *se on kuuluva inemin* see on tuntud inimene; J *kuuluf meez* kuulus mees. – Vt. ka *kuullo, kuulu, kuuluiza, kuuluma, kuulõva*.

kuulõ P *Кулекъ Pal.*, *Кўлыкъ Ii-reg.*, g. *-õdõ: -yõ P* kuulmine слух; P *täll on kuulõ üvä* tal on hea kuulmine. – Vt. ka *kuulõma, kuulõmin*.

kuulõlla J (P) *-õllag (I)*, pr. *-tõlõn: -õlõn J*, imperf. *-õlin P -õlin J = kuunõlla*; **1.** J *kuulõltii, kuspoola koira haukuv* kuulati, kuspool koer haugub; P *mie kuulõlin näd'd'ie pajattamissa, õlin ilma eritšiä* ma kuulasin nende rääkimist (pealt), hoidsin hinge kinni; **2.** I *mihsis siä et kuulõllum miñnu* miks sa ei kuulanud mind.

kuulõma/a Lu, g. *-aa Lu = kuulõ; i võtab niku kuulõmaa poiz* ja võtab nagu kuulmise ära.

kuulõmat/oi J-Tsv. *kuulmatoi (Ra)*, g. *-tomaa = kuultamattomõinõ; argõssaizid õmaz lass, ni tāmä böllõiz nii kuulõmatoi* (kui sa) hirmutaksid oma last, siis ta poleks nii sõnakuulmatu; *sõna kuulõmatoi ja upramoi lahs, rissi kaglõz sõnakuulmatu ja kangekaelne laps, (lausa) rist kaelas*. – Vt. ka *sõna-*.

kuulõmin Lu (J-Tsv.), g. *-zõdõ = kuulõ; J pajat kõvõpõssi, tāmä on paha kuulõmizõka* räägi kõvemini, ta on halva kuulmisega.

kuulõssa Lu: *pajata, elä pajata, a tāmä kuulõssa eb võta* räägi või ära räägi, aga tema ei võta kuulda; *tāmä on niku luukõrva, eb võta kuulõssa ta* on nagu kurt, ei võta kuulda.

kuulõta, kuulõtag vt. *kuulata*.

kuulõtu/z M, g. *-hsõdõ* kuulutus объявление; *kuulõtuz ripup seinäl* kuulutus ripub seinal.

kuulõ/va: *-v J-Tsv.*, g. *-vaa = kuuluiza*.

kuu/ma¹ K L P M Lu Ra J I (R-Eur. Li) *-mõ J-Tsv. -m J-Tsv.* Ku, g. *-maa Ra J* vader кум, кума; Lu *tšen risitüb minu lahsije, ne õllaa naiskuuma i meeskuuma. i ku kahõdõ tšezzee risittäväv võdraa lahzõdõ, tožo kutsutaa tõin tõissa kuumõdõ* kes ristib minu lapsi, need on naisvader ja meesvader. Ja kui kahekesi ristivad võdra lapse, (siis) samuti kutsuvad teineteist

vaderiteks (vaderid); K *sukulaizõt kutsuttii kuumassi sugulased kutsuti (lapsele) vaderi(te)ks*; K *lahzõdõ isä i emä antavat kuumõlõdõ [= kuumõilõdõ] podarkad* lapse isa ja ema annavad vaderitele kinke (kingid); Ku *repo kuum kaval meez* reinuvader kaval mees; M *meeskuuma i nainõ kuuma* meesvader ja naisvader; Li *piäb mennä sofia kuumalta tšüsümä antõdõssi* tuleb minna vader Sofialt andeks paluma. – Vt. ka *mees-, nais-*. – Vt. ka *kuumuška*.

kuu/ma² Lu *-m J-Tsv.*, g. *-maa Lu J 1*. kuum горячий; J *kuum raut om pehmiä* kuum raud on pehme; J *kuumõs tuhgõz maamunad üvässi tšühsessä* kuumas tuhas küpsevad kartulid hästi; Lu *tõizõl fevrali päivää vanna aikaa lassaa kuuma tšivi meree põhja* teisel veebruaril vana aja(arvamise) järgi lastakse kuum kivi merepõhja; **2.** J-Tsv. kuumus жара. – Vt. ka *kuumõin, kuumõnõ*.

kuum/aa Lu, pr. *-av Lu, imperf. -õ* kumada, punetada (taeva kohta) светиться, алеть; *jo algab valgassaa, kumav* juba hakkab valgeks minema, (taevas) kumab. – Vt. ka *kuumittaa, kuumõttia*.

kuum/ata: *-at ~ -õt J-Tsv.*, pr. *-aab ~ -av J*, imperf. *-azi: -õz J* kuumata, hõõguda пылать, излучать жар; *kõvassi lämpiiv, ahjoo seined va kuumavõd* kõvasti kõeb, ahju seinad aina kuumavad. – Vt. ka *kumassa, kumata, kuumõttaa*.

kuumit/taa: *-taag (I)*, pr. *-av I, imperf. -ti = kuuma; kuumitav* (taevas) punetab.

kuumuška/a K L, g. *-aa* (nais)vader кумушка; K *millin varnikkõ kuumalõdõ, mokoma i kuumuškallõdõ* missugune pühaserätt meesvaderile, selline naisvaderilegi; L *õlivat kuumuškad repo i susi vaderiteks* olid rebane ja hunt. – Vt. ka *kuuma*¹.

kuumut/taa Lu, pr. *-an, imperf. -in* kuumutada, kuumaks ajada калить, раскалять; *kuumuttaa tšivi varissi* kuumutatakse kivi tuliseks. – Vt. ka *kuumõttaa*.

kuumõin M, g. *-zõdõ M = kuumõnõ; kuumõizõt süed* tulised sõed.

kuumõ/nõ Kõ *-n M*, g. *-zõdõ* kuum, tuline горячий; M *õludanjko õli kuumõzia tšivvää vartõdõ, kõdõ tšihutatii õlutta* õllehang oli kuumade kivide (tõstmise) jaoks, kui pruuliti õlut. – Vt. ka *kuuma*².

kuumõ/ta M (Kõ), pr. *-nõv, imperf. -ni* kuumeneda, kuumaks minna накал/яться, -иться, раскал/яться, -иться; M *tšived kuumõnõvad, tšived algõttii kuumõta* kivid kuumenevad, kivid hakkasid kuumaks minema; Kõ *oi ku on kuumõnnu pliitta oi*, küll pliit on kuumaks läinud.

kuumõl/taa M (Kett. Kõ J-Must.) -*ta* J-Tsv., pr. -*an* M Kõ -*õn* J, imperf. -*in* M J **1.** kuumutada, kuumaks ajada калить, на-, раскали/вать, -ть; J *sepp kuumõtõb rauta gornõz sepp* kuumutab ääsil rauda; M *kuumõta vähäzee vettä* aja natuke vett kuumaks; **2.** kuumata, hõõguda пылать, излучать жар; Kõ *pliitta kuumõtas* pliit kuumab; **3.** J-Must. kumada (kuu kohta) светить(ся), сиять (о луне). – Vt. ka *kumassa, kumata, kuumata*.

kuumõltia P M J, pr. -*iv* P M J, imperf. -*ti* **1.** punetada, kumada светиться, алеть; M *taivas kuumõtiiv, enäpää õhtagonn kuumõtiiv* taevas punetab, enamasti õhtul punetab; **2.** kumada (kuu kohta) светить(ся), сиять (о луне); J *laa kuumõtip kuu jumalaa* rl. kumagu jumala kuu; J *terve, kuu kuumõttimõssõ* rl. terve (= ole terve), kuu, kumamast; ■ P *taivas kuumõtiiv* virmalised vehklevad. – Vt. ka *kumõttaa, kuumaa, kuumitaa*.

kuumõtu/z J-Tsv., g. -*hsõõ*: -*sõõ* J kuumutus, kuumutamine каление, раскаливание; *kuumõtusõss raut pehminen* v kuumutamisest läheb raud pehmeks.

kuunella vt. *kuunõlla*.

kuunikaappi Lu (kõõgi)nõudekapp кухонный шкаф, шкаф для посуды.

kuunnõlla, kuunnõllaḡ, kuunnõllõ vt. *kuunõlla*.

kuuntõliaz ~ -*l'ijaz* Lu, g. -*õliaa*: -*l'ija* Lu = *kuultava*; *tšen kuuntõõv, se on kuuntõliaz inemin* kes kuulab (sõna v. õpetust), see on kuulekas inimene.

kuuntõlik/ko Lu, g. -*oo* = *kuultava*. – Vt. ka *sõna*.

kuuntõmoit/oo: -*o* [?] Li, g. -*tomaa* = *kuultamattomõinõ*; *kuuntõmoittomad lahzõv* sõna-kuulmatud lapsed.

kuunõlla K L Lu Li Ra J (P) -*õllõ* Lu -*õll* Lu J-Tsv. -*ella* (Ku) -*õllaḡ* I -*nõlla* Lu (J-Must.) -*nõllõ* Lu -*nõllaḡ* I, pr. -*tõlõn* K L P Lu J -*tõõn* Lu Li J -*tõlõõ* I, imperf. -*tõlin* Lu J **1.** kuulata слушать; J *miä algõn kaazgaa, a aga sina kuula*; Lu *sinuu piti kuunõlla, mitä näväd lukõvad* sa pidid kuulama, mida nad loevad; **2.** (sõna) kuulata, kuulda võtta, kuuletuda слушаться, по-; Lu *miä maamaa kuuntõlin, võtin nastoo naizõssi* mina kuulasin ema sõna, võtsin Nasto naiseks; Lu *missi minnuu et kuunõllud* miks sa mind ei kuulanud?; J *elä kuuntõlõ tšülää* ära võta küla kuulda (= ära kuula võõraste nõuan-deid); Lu *aluz .. ep kuuntõõ rull'aa* laev .. ei kuuletu roolile. – Vt. ka *kuulata, kuultaassa, kuulõlla*.

kuupalkka Li kuupalk месячный оклад, месячный заработок.

kuur vt. *kuuro*.

kuurit/taa K, pr. -*an*, imperf. -*in* (viirukit) suitutada кадить (ладаном); *pokoinikka laadanaakaa kuurittaassa* surnu juures suitsutatakse viirukit (surnut suitsutatakse viirukiga).

kuuritsa P M I (Ränk K-Al. Lu) -*ts* J-Tsv., hrl. pl. -*sad* P Lu I -*sat* Ränk -*sõõ* Lu J sarikas стропило; Lu *kuurittojõ pääl panna katto* sarikate peale pannakse katus; K *kukkõ laulo kulta-arja, kultazõlla kuuritsalla* (Al. 53) rl. kukk, kuldhari, laulis kuldsel sarikal; J *kuurittsoi am-mõz irsi* ~ *kuurits irsi* seinä ülemine sälkudega palk, mille külge kinnituvad sarikad.

kuurittsapuu (Ränk) *kuuritts-puu* J-Tsv., pl. -*ut* Ränk = *kuurittsa*.

kuurma vt. *koorma*.

kuurnikka vt. *kurnikka*.

kuu/ro K-Ahl. K-Al. R-Eur. R-Lön. R-Reg. M -*r* Kett., g. -*roo* K-Ahl. **1.** hetk мгновение; R *kasi kuuro kuniassi* (Lön. 686) rl. see hetk (on) auks; Kett. *kuur aigassi* hetkeks; **2.** mõni aeg; (mingi teatud) aeg поря, некоторое время; R *anne aikaa, malta kuuro, la tulob sään süttõsüsü* (Eur. 41) rl. anna aega, kannata mõni aeg, las tuleb sügav [?] sügis; K *niitän kuuroo kuu valula* (Ahl. 103) rl. lõikan mõne aja kuuvälgel (vilja); M *vihmaa kuurolla* vihma ajal; M *väli kuurolla* vaheajal. – Vt. ka *väli*.

kuuru (K-Al. R-Eur.), g. -*uu* = *kuuro*; **1.** R *kui sie kasvaisiet kalain [= kalani], üliniet velvüeni, et sie mäntšännit munella, kuuruu kultaveerakkaila* (Eur. 40–41) rl. kui sa kasvasid, mu kala (= peig), sirsigid, mu vennake (= peiuke), ei sa mänginud munadega, hetke(gi) kulderadega [?]; **2.** K *ennekui pahoillõ päivile, parmailla-pitäjäni, kuurullõ kurjallõ, kukittajani* (Al. 44) rl. enne kui halbadel päevadel, mu süleshoidja, pahal ajal, mu õitega ehtija.

kuuru/õ (K-Al.), g. -*uu* hetk; (mingi teatud) aeg миг, мгновение; поря, некоторое время; *jo nüid on viimezed kuuruot kujalla, viimezed aigad akunnalla* (Al. 51) rl. nüüd on juba viimased hetked (küla)tänaval, viimased ajad (= viimane aeg) õuel. – Vt. ka *kuuro*.

kuus¹ vt. *kuza*.

kuus² vt. *kuusi¹*.

kuusam/a K-Ahl., g. -*aa* = *kuusimõpuu* [?] (orig.: lind (?)).

kuusama-puu M-Set. = *kuusimõpuu* [?].

kuu-sarvõõ J-Tsv. pl. = *kuu-sirppi*.

kuuse- vt. *kuuzõõ-*.

kuu/si¹ K-Al. R-Reg. P M-Set. Lu Li J I (Kett. Ku) -*si* K-Set. -*s* K R P Ke M Kõ-Len. Po Lu

J-Must. J-Tsv. I Kr -z R P M Ve Lu J kus ~ kuhs ~ kusse Kr Къуцу K-reg.₂ Ii-reg.₁ Къуц ~ Къуцъ Pal.₂ Къуцу Tum., g. kuvv/õõ K-Set. M -yõ P -ee Ku kuuvvõõ Lu J kuus шесть; Lu tänävoon saati susiloi kuus tükkiä tänavu saadi hunte kuus tükki; M meez õli vanap minua kuutta vootta mees oli minust kuus aastat vanem; Li tšümme minuttia vajaga kuusi ~ tšümme minuttia kuutõssaa (kell on) kümne minuti pärast kuus; P kuus sataa kuussada; Kett. kuuzii sao kuuesaja kaup; M kuus tšümmeettä ~ K kuus tšümmeettä (Ahl. 41) ~ Tum. Къуц чоммендъ kuuskümmend; Lu tämä eli kuutõõ tšümmeene viitõõ vootõõssaa ta elas kuuekümne viie aastaseks (aastani); Lu lehmii õli kuuzii tšümmeeni lehmii oli kuuskümmend tükki. – Vt. ka kuuskümme-.

kuusi² K L P M Kõ Ja-Len. Lu Li Ra J I (Kett. Ku) Къуцу Tum., g. -zõõ K M Lu Li Ra J -zyõ L P -zõ J kuusk, kuusepuu ель; L mie sõizatuzin kuuzõõ alaa ma jäin kuuse alla seisma; Lu mašti tehtii kuuzõõssa mast tehti kuusest; Lu kuusi ja aapa alko, ku põlvvad, siz antõvat pal'l'o kipunaa kuuse- ja haavahalg, kui põlevad, siis annavad palju sädemeid; Lu usatti õli tehtii puussa, kuusi lavvassa toober oli tehtud puust, kuuselaudadest; Lu kuusi puu kuusk, kuusepuu; M kuuzõõ avud ~ P kuuzõõ avud ~ M kuuzõõ õhavad kuuse oksad; M kuuzõõ kärkki ~ kuuzõõ kärkkü kuuse käbi; M kuuzõõ niglav ~ kuuzõõ niglõõ kuuse okkad; Lu Ra kuuzõõ pihka ~ M kuuzõõ tõrva kuuse vaig; M kuuzõõ kosku kuuse kosk e. koor (pikalt maha rebituna); Lu kuuzõõ parkki kuuse koor; Ra kuuzõõ part habemetaoline samblatort kuusel; Lu kuuzõõ näre väike kuusk; ■ J saksaa kuusi lehis. – Vt. ka lüli-. – Vt. ka kuusipuu.

kuusi-alko Lu kuusehalg еловое полено; koi-vu-alko ep praksa, kuusi-alko praksa в kasehalg ei praksu (põledes), kuusehalg praksub.

kuusi-juuri (Li) kuusejuur корень ели; pertuzõõ enne pantii kuusi-juurõõssa, nüüd lajkissa panna (paadi) pardavitsad planti (pandi) enne kuusejuurest, nüüd pannakse tehgust.

kuusikatto Ra kuusepilpakatus, kuuselaastudest katus крыша из елового гонта, еловой драпки.

kuusikko vt. kuuzikko².

kuusimetsä M Li I = kuuzikko¹.

kuusimlo Li, g. -oo = kuusimõpuu; kuusimo puu on pehgoo kalltain kuslapuu on põõsataoline.

kuusimlõ Li, g. -õõ = kuusimõpuu.

kuusimõpuu ~ **kuusimpuu** Li kuslapuu жимолость; kuusimpuu, tämä kazvop pehkona, i õllaa kauniid marjad. koori on harma, lehod on. enne tämä kazvi tšivikal'l'olla, a nüt miä en

õõ enäpi nähnu kuslapuu, see kasvab põõsana ja (sel) on punased marjad. Koor on hall, (tal) lehed on (= see on lehtpuu). Ennemalt kasvas see kivikaljul (= kivises paigas), aga nüüd ei ole ma enam näinud; kuusimpuu, enn ain tšä-püi tehtii kuusimpuussa kuslapuu, ennemalt tehti võrgukäbisid ikka kuslapuust. – Vt. ka kuusama, kuusama-puu, kuusimo, kuusmene.

kuusi/n Kett. M Li (P) -in J-Tsv. -nõ J I -nee K-Ahl., g. -zõõ Li -izõõ J kuuse(puu)st, kuuse- еловый; M arroo varsi on kuusin reha vars on kuusepuust; I assõtta tehtii kuusizia tehti kuusepuust nõusid; Li õsin senee kuusizõõ lännikoo ostsin selle kuusepuust länniku; I kuusizõõ lohajkad kuusest pesukünad; P kuusiziiss õhsõizz da katagoiss kuuseokstest ja kadakatest.

kuusipihka Lu kuuse vaig еловая смола. – Vt. ka kuuzõõ-pihka, kuuzõõvaikko.

kuusipuu P M Lu I kuusi-puu Lu = kuusi²; Lu kuusipuu vettä tšiiressi eb lask läpi, meen kuuzõõ alaa varjoo kuusk ei lase vett kiiresti läbi, lähen kuuse alla varju; Lu airo on kuusipuu aer on kuusepuust.

kuusipäre Ra kuusepilbas, -laast еловый гонт, еловая драпка; kuusipäre kestäp kaugõpii kuusepilbas peab (katusel) kauem vastu.

kuu-sirppi J kuusirp, -veerand серп луны. – Vt. ka kuu-sarvõõ.

kuusizik/ko Li, g. -oo = kuuzikko¹.

kuuskõrtõin Lu kuuekorruseline шестизэтажный; kuuskõrtõin koto kuuekorruseline maja.

kuuskümmekuusi: -z Ku 1. kuuskümmend kuus шестьдесят шесть; 2. kuuskümmend kuus (kaardimäng) шестьдесят шесть (игра в карты).

kuus-laito/n Li kuuelaidne (kuue laia e. külglauaga paadi kohta) с шестью набоями, планками (о лодке); kuus-laitozõõd venneed kuuelaised paadid.

kuusme/ne Ku, g. -zee = kuusimõpuu; kuusmene on pehko kuslapuu on põõsas.

kuusnäteli (Lu) surnumälestuspäev (mälestuskoosviibimine kuus nädalat pärast surma) со-роковины; meill pietää kuusnätelie meil peetakse surnumälestuspäeva.

kuusnätelized Lu pl. = kuusnäteli; perrää koolmizõõ pietää kuusnätelized, koko suku kutsutaa lavvaa tagaa (kuus nädalat) pärast surma peetakse surnumälestuspäeva, kogu suguvõsa kutsutakse laua taha (= mälestussõõmaajale).

kuussataa K M kuussada шестьсот.

kuustõ-ššõmaiz K -toššamas K-Ahl. kuusteistkümmes шестнадцатый.

kuustõššõmõtta K M -tõ-ššõmõtt K -tošša-

matta K-Ahl. -tõ-iššümmett J -tõiššümmõt ~ -tõ-iššümmõd ~ -tõ-iššümmõd ~ -tõ-iššümmõt ~ -tõišmõtt Lu -tõišsemat Lu Len. Кузь ме ч[юмендъ] Tum. kuusteist шестнадцать; J jo tuli millõd kuustõ-iššümmett voottõ ma sain juba kuusteist aastat vanaks; Lu kuustõišmõtt killoa kuusteist kilo.

kuuś-tšümmenäiz: kuus-tšümmeez K-Ahl. kuuekümmes шестидесятый. – Vt. ka kuvvõiš-tšümmenäiz.

kuuśtšümmelttä K M I kuustšümmettä K-Set. M-Set. -tt K Lu -t P Lu Ra J -d Li Кузу чюммендъ Tum. kuhskümmet Kr kuuskümmend шестдесят; M kuuśtšümmettä niittiä on ühežä kaarozä kuuskümmend niiti on ühes (vihi)pasmas.

kuuzik/ko¹ P M Lu Li Ra J (Kett. Kõ-Len. Ku-Len.), g. -oo Lu Li Ra J -uo P kuusik ельник; J tee teep kuuzikoss läpi tee läheb kuusikust läbi; P issu tšastõisyõ kuuzikkuosyõ istus tihedasse kuusikusse. – Vt. ka kuusimett-sä, kuusizikko, kuuzikkõ, kuuzõzikko.

kuuzik/ko² Lu J-Tsv. kuusikko K-Ahl., g. -oo Lu kuus, kuuline (kaardimängus) шестёрка; J karti mäntšümizez jutõlla ühzikko, kahzikko ... kuuzikko, tšümmenikko kaardimängus öeldakse: üks, kaks ... kuus, kümme.

kuuzik/kõ P, g. -õõ: -yõ P = kuuzikko¹.

kuuzm/a P M Kõ, g. -aa kusmapäev (1. XI) Кузьмин день; P esimeizell nojaabrii õli kuuźma esimesel novembril oli kusmapäev; Kõ sütsüzenn õli kuuźma, õlutta tšihutattii, kutsutii võõrai sügisel oli kusmapäev, (siis) pruuliti õlut, kutsuti võõraid; M kuuzmann õli kõrvõt-tuis praaznikka kusmapäeval oli Kõrvõttulas püha. – Vt. ka kuźma-demja-n.

kuuzõzik/ko Li, g. -oo = kuuzikko¹.

kuuzõõkõsku: kuuzõ-kõsku Ränk kuusekõsku J-Must. kuuse kosk e. koor (pikalt maha rebituna) еловая кора, еловое корье.

kuuzõõkärkki Lu kuuse käbi еловая шишка.

kuuzõõlülü: kuusenülü J-Must. lülikuusk (tihenend ja kõvenend puulduga kõver kuusk) ель-коряга (коряжистая ель с особо плотной древесиной).

kuuzõõ-pihka Li = kuusipihka.

kuuzõõvaikko: kuusevaikko J-Must. = kuusipihka.

kuuter/i Lu, g. -ii Lu = kaat'eri; kuuteri püüv-väp kallaä, motori ja seili kutter püüab kala, (sel on) mootor ja puri.

kuut'ja Ra guut'ja J, g. -aa Ra guut'jaa J kutjaa (rituaalne peieroog) кутья (поминальная); vanallaikaa herne õli kuut'jann vanasti olid hernerd peieroaks.

kuut'joli J, g. -i = kuut'ja; siell õltii kuut'joid i piirgav seal olid kutjaad ja pirukad.

kuutšeri vt. kuttsari.

kuu-vaalk/õa: -a J-Tsv. = kuuvalo.

kuuvalo (K-Al. R-Lön.) kuu-valo Lu kuupaiste лунный свет; Lu mie tapazin i kuu-valoll kuto-maa võrkkoo ma juhtusin ka kuupaistel võrku kuduma.

kuuvalu (R-Lön. R-Reg.) = kuuvalo.

kuuvered I pl. t. = kuuliizõd; naizõlla tulõvat kuuvered naisel tuleb kuupuhastus.

kuuves, kuuvvaiz, kuuvvõiz, kuuvvõz vt. kuvvõiz.

kuuvvõõšezzee vt. kuvvõõšezzee.

kuuvvõõ vt. kuvvõõ.

kuuvvõizõ, kuuvvõs, kuuõs vt. kuvvõiz.

kuv/a P M Ja-Len. Lu Ra J, g. -aa ~ -a J kuvvaa M 1. pilt; kujutis, kuju картин(к)а; изображение, фигур(к)а; J kassen tširjõz om pal'lo kuvviit selles raamatus on palju pilte; M tämä on valgissunnu niku kuva ta on kahvatu(nud) nagu pilt; Ra tširjaz on kalaä kuva raamatus on kala pilt; M isä õssi señnee obraazaa, jumalaa kuvvaa isa ostis selle ikooni, pühapildi; P valõttii tinaa, tšellie millizet kuvat tulivad valati tina, kellele missugused kuju(tise)d tulid; Lu pannaä kuva pannakse (peibutus)kuju (lindude peletamiseks); 2. muster, kiri узор, рисунок; M teen mokomad i mie, niku sinuu kuvad teen minagi niisugused (mustrid) nagu sinu mustrid; Lu ilma kuvija eb õd alõtsõd nii soojad ilma kirjadeta ei ole labakindad nii soojad; Ra kõikõllaisii kuvii pietää sapanoiz igasuguseid mustreid on s-tel (= vadjä naise linikutaolist peakatetel); Lu alõtsõõ kuva kindakiri.

kuvaj/a (R-Reg.), g. -aa sünnitaja (ema hellitusnimi rahvalaauludes) родительница (ласковое название матери в народных песнях); kuvajäni kukittleepi (Reg. 20) rl. mu sünnitaja ehib (mind) lilledega.

kuvajai/nõ (R-Lön.), g. -zõõ dem. ← kuvaja; mit kummat kummatelli minu kuvajaiseni (Lön. 184) rl. mis ime(s)i d pani imeks mu sünnitajake.

kuvak/laz (M), g. -kaa mustriline, kirjatud узорчатый, рисунчатый; kuvakkaio tehtii mõõl-laisia tehti mitmesuguseid mustrilisi. – Vt. ka kuvikaz.

kuvalt/a Lu, g. -aa suur sepravasag kuvалда.

kuvas Kr luisk, kõvasi оселок.

kuvalta Set. (K-Ahl. R-Lön. Ku-Len.), pr. -an Set. K, imperf. -zin Set. 1. sünnitada; teha, luua, moodustada rojdat', rodit'; poro/žd- dat', -dit', sosa/vat', -t'; R enneni kuvattu (Lön. 184) rl. mu ema sünnitatu; 2. kaunistada

kirikust kohe koju; Lu *taotap sõnnaa, tämä ep saa kõhallaa pajattaa* kokutab, ta ei saa otsekohe kõnelda; P *mustalain nõisi pajattamaa, ep karttiikaa, a kõhallaa* mustlane hakkas rääkima (= ennustama) mitte kaartidega, vaid otsekohe (= kätt vaadates); **2.** otseteed, otsejoones; otse; sirgelt прямо, напрямик, прямиком; Kõ *susi johsi kõhallaa jarvõdsõdõ* (muinasjutust:) hunt jooksis otseteed järve; Lu *savu nõizõp kõhallaa ülez* suits tõuseb otse üles; J *koir johzõb jänesele kõhallaa rissii* koer jookseb jänesele otse risti vastu; Li *kõhtinain inemin seizop kõhallaa* rühikas inimene seisab sirgelt; Ra *miä ležin kõhalla* ma laman sirgelt; **3.** otsekoheselt, avameelselt; ausalt откровенно, прямо; честно; M *tämä on kõhallin inehmin, tām juttõõp kõhalla-a silmiisee, hod enelee kunikkaalõ* ta on otsekohene inimene, ta ütleb otse näkku (silmisses), kas või kuningale endale; Li *miä pajatõn kõik kõhallaa* ma räägin kõik ausalt (ära); **4.** korraga, üheskoos всё сразу; P *iezepii müllüz javõttii kõik kõhallaa, eb müllü jakannu, etti tuli esimein sortti vai tõin sortti* vanasti jahvatati veskis kõik korraga, veski ei jaganud, et (kas) tuli esimene sort või teine sort (= esimene v. teise sordi jahu). – Vt. ka *kõhta², kõhti-alla, kõhtinaa*.

kõhallaa² Lu paigal, (ühel) kohal на (одном) месте; *rattaat seisovat kõhallaa* kaarik seisab paigal.

kõhalliin¹ M Li Ra *-liinõ* (Kett.) *-lin* M Lu Li J (Ra) *-linõ* Lu J *-in* (M Lu), g. *-liizõdõ* Li *-lizõdõ* M Lu J **1.** sirge; otsene, otse- прямой; Ra *se on nii kõhalliin puu, eb õdõ kuhõtsi poolõ kover epko väär* see on nii sirge puu, ei ole kuhugi-poolle kõver ega viltune; M *täm on kõhalliin inehmin* ta on sirge (rühiga) inimene; M Lu *kõhallin nenä* sirge nina; M *kõhalliin õmpõluz* sirge õmblus; M *nät ku on kõhallin tee* vaat, kui sirge tee on; Lu *sinne menep kõhallinõ tee* sinna läheb otsetee; Lu *miä meen kõhalissa teetä* ma lähen otseteed (mööda); Li *miä menin kõhalliizõdõ tee poolõs tunniz* ma läksin otseteed (mööda) poolle tunniga; **2.** otsekohene, avameelne; aus откровенный, прямой; честный; Lu *kõhallin inemin, mitä duumav, juttõõp kõhallaa* otsekohene inimene, mida mõtleb, (seda) ütleb otsekohe; ■ M *pere meni kõhallizõlõ töölee, a perenaizõlõ pää ümperikkoa kotona* pere läks kindlale tööle, aga perenaisel kodus käib pea (rohketest töödest) ringi. – Vt. ka *kõhta³, kõhtilainõ, kõhtinain*.

kõhalliin² M, g. *-izõdõ: -zõdõ* M kohalik meelne; *petro:ff bõdõ kõhalliin* Petrov pole kohalik (elanik).

kõhallta: *-t* Ra *kohalt* J-Must.: Ra *se ku kalTuv, kõhalt kurkkua* küll see karjub, täiest kõrist; J *kohalt kurkkua kaljub* (Must. 171) karjub täiest kõrist.

kõhassa: *-õ* J postp. eest (eestkosteks, -palveks) (молиться) за; a *ku koolõdõ, nõizõn sinnuu ehnee kõhassõ rukulõimaa* aga kui sured, hakkannu sinu hinge eest palvetama.

kõhalza: *-s* Kõ-Len. = *kõhalla*; *valkõat tehti värjät jääma [= jaamaa] kõhas* (Len. 213) valged mürdsid läbi Jamburgi kohal.

kõhata¹ M Kõ Ra (J), pr. *-taav* M Kõ J, imperf. *-tazi: -taz* Ra haigeks teha, haigusega tabada (rahvauskumuslikult maa kohta) пора/жать, зить болезнью (о земле по народному поверью); Kõ *kui inehmiin meep kuhõõid, lahõkõõv, tõin eb või nõisa, siz juõllaz: maa kõhtaav* kui inimene läheb kuhugi, kukub (maha), (või kui) teine ei saa tõusta, siis õeldakse: maa teeb haigeks; Ra *maa kõhtaz* maa tegi haigeks; J *se on maa kõhtamiin* see on maast tulnud haigus (maa haigekstegev mõju).

kõhata² vt. *kehata*.

kõhno vt. *kehno*.

kõhnossi vt. *kehnessi*.

kõh/ta² K L P M Lu Li Ra J *-tõ* Lu *-t* Lu Ra J-Tsv. *kohta* Ku, g. *-aa* P Lu J *kõh/haa* M **1.** koht, paik место; P *kasyõ kõhtaasyõ piäp tehä tsasovna* siia kohta tuleb teha kabel; Lu *kuza õli puukki, se kõhta paizõttu* kus oli puuk (end naha külge imenud), see koht paistetab (üles); J *mene sinne kõhtaa, kuss tulid* mine sinna kohta, kust tulid; Lu *sois kazvob i mataliis kõhtiiz, se on luhta* soodes kasvab ja madalates kohtades, see on luhahein; K *piimää kõikk kõhat täünää* piima kõik kohta täis; Ra *mittää ep piä õlla liikaa, kõik piäb õlla õmmaa kõhtaa* midagi ei tohi olla liiga, kõik peab olema omal kohal (= peab olema vajalik); J *sahaga irsi painuu kõhass kattsi* saagige palk kõveruse kohalt katki; Lu *painuma kõhta ~ painomizõdõ kõhta* kõveruse koht, painekoht (puul); Lu *pezuu kõhta* pesupesemiskoht (jões); Ra *võõ kõhta* vöökoht; Lu *tšess kõhassõ pani tšii* keskkohast pani kinni; **2.** töö-, teenistuskohat место работы, место службы; J *isä sluužib üväs kõhaz* isa teenib heal kohal; P *jain müõhässä, võtti tõin senie kõhaa* jäin hiljaks, teine võttis selle (töö)koha ära; ■ Lu *vesi böüräämize kõhta* veekereis. – Vt. ka *jamotus-, süntümis-, tšehs-, vüü-*.

kõh/ta² Kett. P M I *-t* L **1.** kohe сейчас, тотчас, немедленно; L *kõht tuli sõta* kohe algas (tuli) sõda; L *mie nüit kõht kuulõmaa nõizõn* ma hakkannu nüüd kohe surema; **2.** varsti, peatselt вскорее, скоро; I *kõhta leep talvi* varsti tuleb

talv; I *kurkku algap kõrissag*, *kõhta taitaa viinaa antsõ* [= *antaassa*] kurk hakkab korisema, vist antakse varsti viina. – Vt. ka *kõhallaa*¹, *kõhtii*.

kõhta³ M indekl. otsene, otse- прямой; *kõhta tee* otsetee. – Vt. ka *kõhalliin*¹.

kõhtlaa L P J -a J-Tsv. **1.** postp. kohale, kohta над; L *pannass venttsa-obraazat peä kõhtaa lautoi peälie* laulatusikoonid (= laulatuse ajal kirikus kaasas olnud ikoonid) pannakse (kodus) pea kohale riulile; **2.** postp. (kellegi v. millegi) kohta, üle o, pro; P *sukulaisii kõhtaa juollass: tämä on med'd'ee sukua* sugulas(t)e kohta öeldakse: tema on meie soost; **3.** postp. (kellegi v. millegi) vastu, suhtes в отношении (по отношению) к; J *elä han siä õd õmiiz lah-siijõd kõhta nii pagan* ära sa ometi ole oma laste vastu nii kuri; J *kõrt jumal armahtab i med'd'e kõhta* kord on jumal ka meie vastu armuline (halastab ka meie peale); J *kasse kõhta miäm* [= *miä en*] või *mittä tehä* selles suhtes ei või ma midagi teha.

kõhtaalõd K-AI. postp. kohale, kohta над; *siz paab obraazaa akkuna kõhtaalõd* (AI. 25) siis paneb ikooni akna kohale.

kõhtaid M = *kõdzniiv*; *mill böllu kõhtaid kast, etti mato pani lehämä* mul polnud kunagi seda, et uss oleks salvanud lehma.

kõhtialla: -l Li otse, otsesuunas, otsejoones прямо, напрямик; *varõs kõhtial lentääv* vares lendab otse(suunas). – Vt. ka *kõhallaa*¹, *kõhtinaa*.

kõhtii ~ -i Lu Li J **1.** kohe, otsekohe сейчас, тотчас, немедленно; J *tuõ kõhti meilee* tule kohe meile; J *joos kõhtii dohtõrillõ appia saama* jookse otsekohe arsti juurde abi saama; **2.** otseteed, otsejoones; otse; sirgelt прямо, напрямик, напрямиком; Lu *miä meen kõhtii teeta müü* ma lähen otse teed mõõda; J *igäll aika võitt tull kõhti meile* igal ajal võite otseteed meile tulla; J *seizop ko nütt riuku kõhtii* kas ritv seisab nüüd otse?; L *sõizõp kõhtii* seisab sirgelt; Lu *kõhtii tee* otseteed; **3.** otsekoheselt, avameelselt; ausalt откровенно, прямо; честно; J *siä kiveraa-koveraa elä aja, a pajat juttu kõhtii väl'l'ä* sa ära keeruta (ära räägi ümbernurga, ära aja kõverat juttu), vaid räägi jutt otsekoheselt välja; Li *juttõd kõhtii, elä pettee* ütles ausalt, ära valeta; J *kõhtii ja õikii pajattõma* otsekoheselt ja ausalt (õigesti) kõnelema. – Vt. ka *kõhallaa*¹, *kõhta*², *kõhtinaa*.

kõhtilainõ I, g. -zõd otsekohene, avameelne откровенный, прямой; *kõhtilainõ inehmine leev* sinust saab otsekohene inimene. – Vt. ka *kõhalliin*¹, *kõhtinain*.

kõhtinaa Li otse, sirgelt прямо, напрямиком; *kuu üõs õttsa on kõhtinaa* kuu üks ots (sarv) on sirge(lt). – Vt. ka *kõhallaa*¹, *kõhtialla*, *kõhtii*.

kõhtin/ain ~ -äin Li, g. -aizõd Li **1.** sirge; rühikas прямой; осанистый; *aluzvene, esinurkka õli terävä, a takanurkka õli mokoma kõhtinäin* purjelaeval olev paat, (selle) esiosa oli terav, aga tagumine ots oli niisugune sirge; *kõhtinäin tee* sirge tee; *kõhtinäin inemin seizop kõhallaa* rühikas inimene seisab sirgelt; **2.** otsekohe-не откровенный, прямой; *kõhtinäin inemin, tämä niku juttõdõp kõhallaa* otsekohene inimene, tema nagu ütleb (kõik) otsekohe (välja); ■ *kõhtinaizõp tähteed* otse pea kohal olevad (taeva)tähed. – Vt. ka *kõhalliin*¹, *kõhtilainõ*.

kõhti-nurkikko J-Tsv. täisnurkне прямоугольный.

kõhti-nurk/ka: -k J-Tsv. täisnurk прямой угол.

kõhu/z Ra (Kett. K-Ahl.), g. -hsõd vöökoht, talje пояс, талия; Ra *tšehspaiikka on vöö kõhuz* (keha) keskpaik on vöökoht; Kett. *vöö kõhuhsõssa* vöökohast. – Vt. ka *vöö*.

kõik/ki K U L P M Kõ Lu Li J -tsiü I **1.** kõik все; Lu *kõikii pajatõttii vad'd'aa tseeltä* kõik kõnelesid vadjä keelt; Lu *kõikii meijjee piäb tehä tüütä* me kõik peame tööd tegema; I *kõitsii pani tarelkaa päällee* pani kõik taldrikule; L *kumikaa tüttäred ujuvad kõikii kõlmyõ* kuningatütred ujuvad kõik kolmekesi; **2.** ühtekokku в общей сложности, всего вместе; K *kõikii tuõp kahõsaa meess* ühtekokku tuleb kaheksa meest; **3.** täiesti, üleni совсем; L *tšiuutto õli moršitõttu* kõikii särk oli üleni kortsus. – Vt. ka *kõikki*, *kõikkinaa*, *kõikkinõd*, *kõikkõä*², *kõikkõä*³.

kõikillai/n Ra *kaikilain* ~ *kaikiillain* (Ku), g. -zõd = *kõikõllainõ*; Ra *tehtii kõikillaiss parõpaa süümiss* tehti igasugust paremat toitu; Ku *seel on kaikilaiss kallaa* seal on igasugust kala.

kõikkaa vt. *kõikkõä*¹.

kõikkalaza Lu -az ~ -z Li J = *kõikkõä*¹; J *po-meššikkoil õlti kõikkaa parõpõd maav* mõisnikel olid kõige paremad maad; Lu *õma suu on kõikkaaza litšepi i õma tšiuutto on tooš kõikkaa litšepi* vs. *õma suu on kõige ligem ja õma särk on ka kõige ligem*; J *kuivõt koivu algot kõikkas parõpõssi põlvõvd ahjoz* kuivad kasehalud põlevad ahjus kõige paremini; J *kõikkaaz rohkaap* kõige rohkem.

kõikkalaiziss/i: -ig I igaviisi, igat moodi по-всякому; *kõikkalaizissig pajattivad* igat moodi (= kõiki keeli läbisegi) kõnelesid.

kõi/kki Kett. K R U L P M Po Lu Li J -kk Kett. K R U L P M Kõ V Po Lu Li J -k Kett. K L P M

Kõ S V Lu Li Ra J -G U M V Lu Li J I *kõkk* ~ *kõk* M -*ttši* vdjI I Kl -*ttš* I *kai* ~ *kaik* ~ *kaiG* Ku *kuiki* ~ *kuikke* ~ *kiakki* ~ *k'ik'ke* ~ *kügge* Kr, g. -*kõõ* Kett. K U P M Lu J vdjI I -*kyõ* P -*kkõõ* M -*kõ* Lu J I. kõik *vcë*; *vcë*; M *mitä siä nii ahnõs-sõõD*: *koolõD*, *kõig jätõD* miks sa nii ahnitsed: (kui) sured, jätd kõik (maha); M *kõikkõa on nättü mentüisiz voosiza, üvää i kehnua* kõike on nähtud möödunud aastatel, head ja halba; J *kõig õllõiz üvä, ku va tãm ep jõisõiz nii kõvassi* kõik oleks hea, kui ta (= poeg) vaid ei jooks nii kõvasti; Ku *kai tahot t'siitää, ni kiiree vana leed* vs. (kui) tahad kõike teada, siis jääd ruttu vanaks; J *tšennii ep taho vanutta, a tãmä kõikiilõõ toob* keegi ei taha vanustad, aga ta tuleb kõigile; J *maa bõõ tšeneiv, maa õj kõikkijõ* (kolhoosikorra kohta:) maa pole kellegi (oma), maa on kõikide (oma); J *siis kutsutti iiri, see õli varmõp kõikkiit* (muinasjutust:) siis kutsuti hiir, see oli kõigist tugevam; Lu *teill on kõikil nenä kahõõ silmää väliz* kkr. teil kõigil on nina kahe silma vahel; P *kõik nuorõd i vanat pajat-tivad vad'd'assi* kõik noored ja vanad kõnelesid vadja keelt; M *kõikõõ kõlmõõ mind'aa tetsei-sivät kursia pulmõssi* (et) kõik kolm miniat (üheskoos) teeksid pulmadeks pulmaleiba; Lu *tšen kõig nagrud nagrõv, se kõig idgud idgõv* vs. kes kõik naerud naerab, see kõik nutud nutab; J *kõig ulkkõz kõik koos*; M *takasilmällin inehmin, tãmä silmiisee eb juttõõ, a takkaa silmii panõttõõp kõikõll viisiä* silmakirjalik inimene, ta näkku ei ütle, aga tagaselja laimab igaviisi; J *kõikõll viisii ~ kõikõll viittä* igaviisi; Lu *täll ebõ-õ kõik kotonn* ta pole täie aruga; 2. kogu, terve весь, целый; M *menimmä pihkumäjele laulamaa kõikõõ arttelikkaa* läksime Pihkumäele laulma kogu kambaga; P *äesin miä kõikyõ äessämiizie välää* ma äestas in kogu äestamise ära; Lu *minull õikaa kõrva vuhizõv kõikõll aikaa* mul kohiseb kogu aeg parem kõrv; P *tšäüzin kõikyõ päivää* käisin terve päeva; M S *kõik pere terve pere*; 3. lausa, päris, täiesti, täielikult; puha (võib esineda ka ebamääraste tõlkimatu täitesõnana) совсем, всецело, сплошь; весь, сплошной (употребляется и как усиленная частица); K *jo tällä tulõp kõikk tulil laikka suussa* tal tuleb juba lausa tuline leek suust; K *i kõikk savvu tuõv* ja lausa suits tuleb; Lu *ku riiteli, riiteli, suu on kõik vaahoz* küll riidles, riidles, suu on lausa vahus; P *naizikko kõikk jäi läsimääsie* naine jäi päris põdema; Lu *se on kõig emmää lanjõn* see (laps) on täiesti emasse läinud; M *tältä halvas kõig jalgõv* ta jäi jalust päris halvatuks (tal halvati jalad täielikult); K *opõzõl lookka kõikk ehitettü* hobusel

on look puha ehitud; Li *klazi-krintsoit tehtii, pantii klazit kõik* tehti (klaas)akendega tuulekodasid, pandi puha klaasid; Li *siä kõikki lazid õmad lahzõt koiruullõ* sa lasksid oma lapsed puha ülekaate (minna); 4. aina, üha *vcë* (время); M *sulku on nenäz, kõik aivassõõn* on nohu (nina on kinni), aina aevastan; Ku *nave-rno oli ümper kai meri* usutavasti oli ümber aina meri; J *tãmä tuli, mehee kõik ümperikkaa tšäi* ta tuli, käis aina mehe ümber; M *tãmä õli kõikk siällä* ta oli üha seal; ■ *I vot i kõittsi* vaat ongi kõik (= ongi lõpp); J *kaask on kõikk i pajattaa eb õõ mittää* muinasjutt on otsas ja jutustada pole (enam) midagi; P *vihgod on jo kõik vihud* on juba valmis; S *ühs kõik tšellee, vaikk mehelee* ükskõik kellele, kui vaid mehele (saaks). – Vt. ka *ühs-*. – Vt. ka *kõikii, kõikkinaa, kõikkinnõõ, kõikkõa³, kõikkõnõõ*.

kõikkia P -*aa* K-Ahl. M-Set. *kõittsia* I = *kõikkõa¹*; K *kõikkiaa pühepi* (Ahl. 39) kõige pühham; K *la meeb nüd kõikkiaa noorepa rahvassa tappamaase* (Ahl. 112) (muinasjutust:) las läheb nüüd kõige nooremad rahvast tapma; P *kõikkia parõpi ~ parõp kõikkia* kõige parem; I *se õli varmõp kõittsia* see oli kõige (kõigist) tugevam.

kõikkippäi M *kõikkippäi* Lu *kõikpää* Li 1. igapidi, kõikepidi на все стороны; M *on pal'lo lazzõttu palkkijje kõik rissii-rassii, kõikkippäi* on palju palke maha saetud, kõik risti-rästi, igapidi; 2. kõigiti, igati всячески, во всех отношениях; Lu *ku kõikkippäi on üvä inemin, sitä jutõllaa lojko inemin* kui on igati hea inimene, selle kohta öeldakse tubli inimene.

kõikkinaa Kett. K U L P M S Lu Li J -*ina* J-Tsv. Lu *kaikkinaa* V-Len. 1. täiesti, päris(elt), üsna совсем, совершенно, бõvce; Li *kujall on kõikkinaa pimmiä* väljas on täiesti pime; Li *nii kõvassi läzip, što tãmä jo kõikkinaa kuivi* nii kõvasti põeb, et (ta) on juba täiesti kuivetonud; U *jätid minuu kõikkinaa iõsinää* jätsid minu päris üksi; M *täm on kõikkinaa vähämeelilin, tãm ep saa mittää tolkkua* ta on päris napakas, ta ei saa millestki (midagi) aru; Li *kõikkinaa vohma* päris loll; Li *se õli kõikkinaa enne* see oli päris muiste; Lu *mie õlin kõikkinaa noori veel* ma olin veel üsna noor; S *kõikkinaa peeneõ* üsna väikesed; J *kõikkina vähä* üsna vähe; 2. üldse (ei) совсем (не); Lu *en nännü kõikkinaa mittää* ma ei näinud üldse midagi; M *täm kõikkinaa ep tunnõ üvviippäi mäntšää, täl on ain naaskõli väliz* ta ei oska üldse kenasti mängida, aina norib tüli (tal on aina naaskel vahel); 3. kõigiti, igati во всех отношениях; J *izäkaa tšej kazvo, see õli kõikkinaa umnoip* ku miä kes

kasvas isaga, see oli igati targem kui mina. – Vt. ka *kõikii*, *kõikki*, *kõikkõa*³, *kõikkõnõ*.

kõikk/inõ Lu J-Must. *kaikkinaa* Ku päriselt, täiesti, sootuks совершенно, совсем; Lu *miä annõn sillõ kazee riisaa kõikkinõ* ma annan selle asja päriselt sinule; Ku *mejje lehmät kaikkinee jo hülätt'sii maitu välldä* meie lehmad jäid juba päriselt kinni; Lu *õli üvã inemin, a nütte kõikkinõ muuttiiz* oli hea inimene, aga nüüd muutus sootuks; Lu *naapuri mehel koto kõikkinõ laukõõz, ennã ep saa ellãä* naabri-mehel lagunes maja sootuks ära, enam ei saa (selles) elada. – Vt. ka *kõikii*, *kõikki*, *kõikkõa*³, *kõikkõnõ*.

kõikk/õa K P M Po Lu J -aa Lu kõige (superlatiivi väljendamisel) самый, всего (в формах превосходной степени); K *kõikkõa suurõp rojo* kõige suurem pois; Po *kõikkõa parapad linad* kõige paremad linad; Lu *se on kõikkaa parõpi, ku on üvãd naapurid* see on kõige parem, kui on head naabrid; Lu *kalmoil kõikkaa rohkaap pelehteli* kalmistul kummitas kõige rohkem; Lu *suurõp kõikkõa kõige suurem*. – Vt. ka *kõikkaaza*, *kõikkia*.

kõikkõa² P ühtekokku в общем, в общей сложности; *no se aita kesti kõikkõa kõmtsümmet vuotta* no see aed pidas vastu (kestis) ühtekokku kolmkümmend aastat. – Vt. ka *kõikii*, *kõikkõassi*.

kõikkõa³ I täiesti, üleni совсем, сплошь; *i kõikkõa tämmãä tsimõd okruzi-ili* ja mesilased piirasid ta täiesti ümber. – Vt. ka *kõikii*.

kõikkõas/si: -s M = *kõikkõa*²; *kõikkõass kuusi ammassa* ühtekokku kuus hammast.

kõikkõlain Lu (Kõ Li I) -nõ I *kõikkõllain* (I), g. -zõõ Lu = *kõikkõllainõ*; Lu *roznošikat tsäiiti tsülijã müü müümãs kõikkõlais tavaraa rändkaupmehed käisid külasid möõda müümas kõiksugust kaupa*; I *meillä kõikkõlainõ metsã, kõikkõlaizõt puut kazvavan* meil (on) igasugust metsa, kasvavad igasugused puud; Li *kõikkõlaizõss kalassa tehtii piirõgõ* igasugusest kalast tehti pirukat.

kõikkõn/õõ: -õ Lu = *kõikkinõõ*; *kõikkõnõ noorõn ep saa nõissa naimaa* päris noorelt ei saa hakata naist võtma.

kõikpäi vt. *kõikkiippäi*.

kõikkõllaaja (Lu) subst. igasugune (väheväärtuslik, hädapäraste toiduasendaja kohta) всякая всячина (о малополезной пище); *rohõleipã ja kõikkõllaajaa vãtsi süüti* rohu-leiba ja igasugust sõi rahvas (näljaeagu).

kõikkõllaajan: -õn Lu (Li) -õnõ Lu *kõikkõllaajõn* ~ -laajan (Lu) = *kõikkõllainõ*; Lu *kalapüütãjã püüvvãb merez, jõgõz, järves kõikkõllaajassa*

kallaa kalur püüab meres(t), jões(t), järves(t) kõiksugust kala; Lu *ahnaal inemizel jovvup tehã kõikkõllaajõn tüü püüdlikul inimesel edeneb igasugune töö*.

kõikkõllaajin M Lu *kõikkõllaain* (Lu) = *kõikkõllainõ*; Lu *kõikkõllaajisii tautiit võip tulla tuulõss* igasuguseid haigusi võib tuulest tulla.

kõikkõllaajun M = *kõikkõllainõ*; *kursi tehtii ilõza, päälee tehtii kõikkõllaajõzõt figurav* pehmaleib tehti ilus, peale tehti igasugused mustrid; *kas-sen mettsãs kazvap kõikkõllaajun marja* siin metsas kasvab igasugune mari. – Vt. ka *kõipi*.

kõikkõllainõ K Lu J I (Ja-Len.) -n P M Lu Ra J I *kõikkõllainõ* (K) *kõikeelaine* K-Ahl. -n Li (M) *kõikkõllain* Lu J (Kõ-Len.), g. *kõikkõllaizõõ* M Lu -eelaisee K-Ahl. igasugune, kõiksugune всякий, всяческий; K *sõvad õltii kõikkõllaizõõ, kõikk õli kanõkaizõõ* rõivad olid igasugused, kõik olid linased (linasest kangast); J *tuõp kalaa kuto-aikõ, siz on kalat kõikkõllaizõõ* rl. (kui) tuleb kala(de) kudemisaeg, siis on kalu kõiksuguseid; P *tiõtã tetsivãt kõikkõlaisã, niit-tivãd, einãä leivãd* tegid igasugust tööd, lõikasid (sirbiga) vilja, niitsid heina; Lu *kauniid õllaa i kõikkõlaisã karvaa* (liblikaid) on punaseid ja kõiksugust värvi (karva). – Vt. ka *kõikillain*, *kõikkõllain*, *kõikkõllaajan*, *kõikkõllaajin*.

kõikkõkalttanõ: *kõikkõkalttanõ* (J-Must.) = *kõikkõllainõ*; *neet tootii tamã tiive kõikkõkalttaseta sairaat* (Must. 155) need töid tema (= Jeesuse) juurde igasuguse(i)d haige(i)d.

kõipo J-Tsv. kõikjal, igal pool везде, повсюду; *kõipo tãll piãb nuria ja luuria* kõikjal peab ta nuuskima ja nuhkima.

kõira vt. *kõira*.

kõitlama: -õmõ Li -aama (J-Must.), g. -amaa: -õmaa Li, pl. -aamõ J-Must. **1.** lauajalgade vahepuu e. -pulk перекладина (соединяющая ножки стола); Li *lavvalla õllaa jalkoil alla lavvaa kõitõmõõ*. *lavvall on nell'ã jalkaa, i kõig nee nell'ã jalkaa on pantu kõitõmiikaa ühtee, tsiiin. tãll on nell'ã jalkaa i nell'ã kõitõmaa, jõka väliz on õma kõitõmõõ laual* on all jalgadel (laua) vahepuud. Laual on neli jalga, ja kõik need neli jalga on pandud vahepuudega ühte, kinni. Tal (= laual) on neli jalga ja neli vahepuud, igas vahes on oma vahepuu; **2.** J-Must. pl. laua ristjalad скрещенные ножки стола (orig.: põydãn jalkaristikot). – Vt. ka *lavvaa*. – Vt. ka *kõtaja*.

kõittš vt. *kõikki*.

kõk, kõkk vt. *kõikki*.

kõlla J-Tsv., g. -aa: -a J **1.** kõle, külm (ilma kohta) пронзительно-холодный (о погоде); *kõlla ilm* kõle ilm; **2.** kõle, kile, lõikav (heli v. hääle

kohta) пронзительный (о звуке или голосе); *kõla ääneka inimini* kileda häälega inimene.

kõlassi J-Tsv. häälekalt, kõvasti пронзительно, зычно; *tšen nii kõlassi idgõv* kes nii häälekalt nutab?

kõlkka vt. *kolkka*.

kõllahtav/a P, g. -aa kollakas желтоватый, с прожельтью; *kõllahtava kukka* kollakas lill; *kuiva kõllahtava siini* kuiv kollakas seen. – Vt. ka *kõllastava*.

kõllassua Lu -õssua Li, pr. -asub Lu -õsub Li, imperf. -assu Lu -õssu Li = *kõllissua*; Li *maamunaa varrõd* alkivat tšülmässä *kõllõssua* kartulivarred hakkasid külmast kolletama; Lu *ugritsart kõllassuvad* kurgid lähevad kollaseks.

kõllastava Lu -õstava Li -õstõva Lu, g. -lastavaa = *kõllahtava*; Lu *kõllastavad silmäv* kollakad silmad; Lu *kurvi on kõllõstõva kala, suur-rõp ailia* tint on kollakas kala, räimest suurem.

kõllis/saa P, pr. -an, imperf. -in kollaseks värvida желтить, по-, красить, вы- в жёлтый цвет; *toovat kõltõi kõrta vuvvõz, troitsass munõi kõllissaa* rl. toovad kolda(sid) (= kollast värvi andvaid taimi) kord aastas, (et) nelipühiks mune kollaseks värvida. – Vt. ka *kõllõssaa*, *kõllõta*, *kõllõtaa*.

kõllis/sua M (Ra), pr. -ub M, imperf. -su M kollaseks minna, kolletada, kolletuda желтеть, по-; M *on palava sää, luukat kõikk kõllissuzivad* on palav ilm, sibula(pealse)d on kõik kollaseks läinud; Ra *kahtsi on kõllissunnu* kask on kolletanud. – Vt. ka *kõllassua*, *kõllõhtua*, *kõltõnõssa*.

kõllõhtua Ra, pr. -uub; -ub Ra, imperf. -u Ra = *kõllissua*; *tuõp sütsüzü, metsä alki kõllõhtua* tuleb sügis, mets on hakanud (hakkas) kolletama.

kõllõs/saa Kett. -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kõllissaa*; Kett. *munõi kõllõssaassa* mune värvitakse kollaseks.

kõllõssua vt. *kõllassua*.

kõllõstava, kõllõstõva vt. *kõllastava*.

kõllõta: -lõt J-Tsv., pr. -taan J, imperf. -tazin: -tõzin J = *kõllissaa*.

kõllõt/taa (Lu) -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J 1. kollaseks värvida желтить, по-, красить, вы- в жёлтый цвет; 2. kollendada желтеть(ся); J *põlto kõllõtõv* põld kollendab; Lu *merivesi kukitsõv, tševvääld tämä on niku vähääzee kõllõttõvõ, niku marjõd, ümmerkõizõd* merevesi õitseb, kevadel on ta nagu veidi kollendav, (peal on) nagu marjad, ümmargused. – Vt. ka *kõllassua*, *kõllissaa*, *kõllissua*, *kõllõhtua*, *kõllõssaa*, *kõllõta*.

kõlmaispäivä M *kõlmaaspäivä* Li *kõlmas-*

päivä Len. L P M-Set. Ra I -v Ke-Set. J-Tsv. *kõlmas-päivä* Li *kõlmõspäivä* M S I kolmapäev среда; P *a nätelis kahsi päivää pühitettii, kõlmaspäivä ja vid'espäivä, sis süöttii piimäss, a lihaa ep süöttii* (suure paastu välise aja kohta:) aga kaks päeva nädalas paastuti, kolmapäev ja reede. Siis söödi piimast (= piimatoitu), aga liha ei söödud; Ra *kõlmaspään evät süöttii arkõa* kolmapäeval ei söödud mittepaastutoitu.

kõlmaistšümmenäiz: *kõlmaastšümmeneiz* M-Set. *kõlmasistšümmeneiz* K-Set. -s I-Set. *kõlmaistšümmenäz* Li *kõlmõstšümmenez* J (M) = *kõmtšümmenäiz*.

kõlmaiz Kett. K L M Kõ S Po Lu Ra J -aizõ K-Set. -aaz U M Lu -az Kett. K L P M Kõ Lu Li J I -õz Pi M Lu *kolmaiz* Ku *kõlmas* K-Sj. R-Eur. Ke-Set. Kr *Колмасъ* Tum., g. -attõmaa K Lu -õttõmaa Po Lu J -õttõma J -attõmaa Kett. M -õttõmaa M Ra *kolmannee* Ku kolmas третий; K *mentii nävät kõlmas kõrt võõrazii* nad läksid kolmandat korda võõrusele; P *meni kõlmõtomallõd sõsarallõd* läks kolmanda õe juurde; Kõ *sie meed üpsinää kõlmõttõmmaa leilüü* sa lähed üksinda kolmandas saunakorras (kolmandasse leili); S *kõlmõttõmall päivää oomniiz võõraad mentii vällää* kolmanda päeva hommikul läksid võõrad ära; J *kõlmais koto äärelt* kolmas maja (küla) servast; P *kahõlštšümmenel kõlmannõl aprel'ia* kahekümne kolmandal aprillil; J *kõlmaiz õsa* kolmandik (kolmas osa); Lu *kõlmais piimä* kolmas piim (= kolmas lüps pärast lehma poegimist); M *sillõ ain bõõ aikka, lennäd mennä, pää kõlmõttõmann jalkanna* sul pole eales (aina) aega, kiirustad (lendad minna), pea kolmandaks jalaks (= pole aega midagi mõelda); Kõ *kõlmas päivä* ~ J *kõlmas päiv* kolmapäev, kesknädal; J *kõlmais tšümmenäiz* kolmekümmes.

kõlmastõ-ššõmõiz K *kõlmõstõ-ššõmõz* (U) *kõlmastõ-iššümmeneiz* (J) *kõlmaastõšmõnes* I-Set. *kõlmaistõistšümmez* Lu kolmeteistkümmes тринадцатый; K *tulivat kaçstõ-ššõmõt poikaa, isä kõlmastõ-ššõmõiz* tuli(d) kaks-teist poega, isa kolmeteistkümmes; J *kõlmas-tõ-iššümmenell tšislaa* kolmeteistkümmendal kuupäeval. – Vt. ka *kõlmoššamaz*.

kõlmi ~ -m J-Tsv.: *kõlmi kõrtõin* niitti kolmekordne niit (lõng); *kõlm(i) jalgikko* kolmejalgne solgiastja (kätepesunõu all).

kõlmi/i K-Ahl. L M Lu Ra J-Tsv. -i J-Tsv. kolm; kolmekaupra три; по три; J *kahs kõrta kõlmii tuõp kuus* kaks korda kolm on (tuleb kokku) kuus; M *tehtii kupoja pal'lo, saattoi kõlmii nellii* (hao)kubusid tehti palju, hunnikuid kolm,

neli; M *kastralla jõka poolõz kõlmii palikoo, kõlmii kepii* (lamba)sõimel on igas küljes kolm pulka, kolm varba; Lu *õsõttii miskoi kõlmii, nellii, ühzi* osteti kause kolme-, nelja-, ühekaupa. – Vt. ka *kõlmõd, kõlmõõ²*.

kõlmisõõ M = *kõlmisõõ*; *tšäüti antõõssi tšüsü-mää, kummartõltii kõlmisõõ mažxaassaa* käidi andeks palumas, kummardati kolm korda maani.

kõlmijainõ J, g. -zõõ kolmesugune троякий, трёх видов; *tõi vettä kõlmijaissa* rl. tõi kolmesugust vett.

kõlmijalkõin Li kolmejalgne трёхногий. – Vt. ka *kõlmjalkain, kõmjalkoin*.

kõlmikaḡkõin (Li) kolmest kanga(laiuse)st koosnev из трёх полотнищ; Li *d'erugõd õltii kahskaḡkõizõd i kõlmikaḡkõizõd* kaltsuvaibad olid kahest kanga(laiuse)st ja kolmest kanga(laiuse)st (kokku õmmeldud). – Vt. ka *kõmkaḡkoinõ*.

kõlmikannikko Li kolmnurk; kolmnurkne треугольник; треугольный. – Vt. ka *kõlminurkikko, kõlminurkka, kõlminurkkinõ, kõlminurkkõin, kõm-nurkkain*.

kõlmikannikkõ: *kolmikannikkõ* J-Must. kolmest esemest koosnev kujund [?] тройчатка [?] (orig.: kolmikanta).

kõlmikantonõ (Ra) kolmnurk (musteri motiivina) треугольник, трёхгранник (мотив узора); *sis kõlmikantozii pietää* (tikkimise kohta:) siis tehakse kolmnurki.

kõlmikarvanõ Lu kolmevärviline, -karvaline трёхмастный, трёхшерстный, трёхцветный; *kattii poika kko onõ kõlmikarvanõ, se onõ emiko* kui kassipoeg on kolmevärviline, (siis) see on emane.

kõlmikarvõin Li = *kõlmikarvanõ*; *tširjavõ katti, kõlmikarvõin katti* kirju kass, kolmevärviline kass.

kõlmikko Kõ Lu (M), g. -oo **1.** kolmik, kolm (mängudes) тройка (в играх); Kõ *siz võttaaz lühükõin kepikko i veeretääz se kopulo kepii pääl, veeretäv i jutõdäv: kips-kops kopulollõ; vai jutõdõv: kips-kops viizikollõ, vai kõlmikollõ* siis võetakse lühike kepike ja veeretatakse see k-keri peale, veeretab ja ütleb: kips-kops k-keri peale; või ütleb: kips-kops viisikule; või: (kips-kops) kolmikule; **2.** ubaleht трёхлистная вахта, трифоль; Kõ *kõlmikod, märtšäs paik-kaza ubalehed, (kasvavad) märgades kohtades*.

kõlmikko-bumaška M kolmerublane (paber)-gaha трешка, трёхрублёвка.

kõlmikood M pl. kolmikud тройня, тройни.

kõlmikõrtõin Li J-Tsv. kolmekordne тройной; J *kõlmikõrtõin niitti* kolmekordne lõng (niit).

kõlmilaitanõ Lu kolmelaidne, kolme laia e. külglauaga (paadi kohta) с тремя набоями, планками (о лодке); *vene on tehtü puu laitoissa; kõlmõss laiijass, jutõllaa kõlmilaitanõ vene* paat on tehtud puulaidadest; (kui on) kolmest laiaist, (siis) õeldakse: kolme laiaiga paat.

kõlmimaštiin J-Tsv. kolmemastiline трёхмачтовый; *kõlmimaštiin aluz lähsi plaa-võhnaa* kolmemastiline (purjelaev) läks mere-sõidule.

kõlminurkikko Li kolmnurkne треугольный; *se tohoõ nokka õli kõlminurkikko, terävõ õttsa pantii putelii* see tohust nokk (tohunokk) oli kolmnurkne, terav ots pandi pudelisse (puust mahlalaskmisel). – Vt. ka *kõlmikannikko, kõm-nurkkain*.

kõlminurkka Lu kolmnurk треугольник; ■ *seili nigla on kõlminurkkinaa* purjenõel on kolmetahuline. – Vt. ka *kõlmikannikko*.

kõlminurkkinõ Lu **1.** kolmnurkne треугольный; *meil on nurkaa lüütü lavvõd, kuss leh-mä süüb einää, ja se karsinõ on kõlminurkkinõ* meil on nurka lõõdud lauad, kust lehm söõb heina, ja see sõim on kolmnurkne; **2.** kolmnurkne треугольник; *tehlhää kõlminurkkinõ puhhõõ tohossõ, ülepäl kõlminurkkissa tehlijää aukko, siiz nõizõb virtaamaa mahla* puusse tehakse tohust kolmnurk, kolmnurgast ülespoole tehakse auk, siis hakkab mahl voolama. – Vt. ka *kõlmikannikko, kõm-nurkkain*.

kõlminurkkõin Lu Ra = *kõlminurkikko*; Lu *on kõlminurkkõisijõ kagla rättejä* on kolmnurkseid kaelarätte; Ra *trenzelõ õli kõlminurkkõin* triangel oli kolmnurkne.

kõlmirautõin Li adj. kolme rauaga с тремя железками; *kõlmirautõin šijkofka* kolme rauaga kapsariiv.

kõlmiseinollinõ Kõ kolmeseinaline, kolme seinaga трёхстенный; *rihi on viisiviilollinõ, kõta kõlmiseinollinõ* (Set. 749) rl. tuba on viie viiluga, koda (= eluruum) kolme seinaga.

kõlmissi M = *kõlmisõõ*; *ümpär päätä põõrütii kõlmissi võrraa* keerutas ohvriandi kolm korda ümber pea.

kõlmisso vt. *kelmisso*.

kõlmisõõ M *kõl'misõõ* Kett. -syõ P kolm korda трижды, три раза; M *paa soolõita puhtaa rät-teesee, põõrütä kõlmisõõ ümpär lehmää päätä* pane soola puhtasse rätti, keeruta kolm korda ümber lehma pea; M *lampait sõõtetii kõlmisõõ päiväz* lambaid söõdeti kolm korda päevas; M *pulmaza ženixaа i noorikõõ piti izälee emälee kummartaa jalkaa kõlmisõõ* pulmas pidid peig ja mõrsja isale ja emale kolm korda maani kummardama; M *isä õli kõlmisõõ sõaza* isa oli

kolm korda sõjas. – Vt. ka *kõlmiisõõ*, *kõlmissi*, *kõlmizii*, *kõlmizõõ*.

kõlmi-škiivanõ Lu kolme kettaga трёхкивиный; *kõlmiškiivanõ* blokki kolme kettaga plokk.

kõlmizii K M = *kõlmisõõ*; K *kõlmizii lei tširveekaa* kolm korda lõi kirvega; M *kõlmizii ain lutsi* kolm korda alati luges (nõiasõnu).

kõlmizõõ J = *kõlmisõõ*; müü näilee kõikkiilõõ *kummõrtimmõ kõlmizõõ jalkaa* me kummardasime neile kõigile kolm korda maani.

kõlmivootin Li kolmeaastane трёхлетний; *lahs kooli, õli kõlmivootin* laps suri, oli kolmeaastane.

kõlmjalkain Ra *kõmjalkain* Ränk M 1. kolmejalgne, kolme jalaga трёхногий; Ra *jalatikko õli kõlmjalkain* (kätepesunõu all olev) solgiastja oli kolme jalaga; 2. Ränk M kolmjalg (kätepesunõu all) треножник. – Vt. ka *kõlmjalkõin*, *kõmjalkoin*.

kõlm-rihiin J-Tsv. kolmetoaline трёхкомнатный; *kõlm-rihiin oonõ* kolmetoaline maja.

kõlmtõõšama/z: -s K-Ahl. = *kõlmastõ-ššõmõiz*.

kõlmtšümmed vt. *kõmtšümmettä*.

kõlm-tšümmees vt. *kõmtšümnenäiz*.

kõlmtšümmettä vt. *kõmtšümmettä*.

kõlmtõ-ššõmõtta K -*õššamatta* K-Ahl. *kõmtõ-ššõmõtta* K -*õššõmõtta* K M *kõlmtõttõšmõtta* ~ -*õ-šmõtta* I -*õiššõmõõ* ~ -*õ-iššõmõõ* ~ -*õiššõmõtt* ~ -*õššõmõõ* ~ -*õ-ššümmed* ~ -*õ-ššumõõ* ~ -*õiššumõt* Lu *kõlmtõttõ-iššummed* (Lu) *kõmtõ-iššumõt* Lu -*õ-ššümmed* ~ -*õ-iššümmed* ~ -*õ-iššümmed* ~ -*õ-iššümmed* J *koltoiss* Ku *kõlmtõischkümm* Kr *Кõелме чюмендõ* Tum. kolmteist trinaadia; I *tänävã on kõlmtõttõ-šmõtta graadussia* soojaa täna on kolmteist kraadi sooja; K *kopeikkaa kõlmtõttõššõmõõ mahzav* maksab kolmteist kopikat; L *kõlmtõttõ-iššumenee* vooe vanana kolmeteistkümneme aasta vanusena; Lu *kõlmtõttõ-ššümet tunnia* kell kolmteist.

kõlmõ- vt. ka *kõlma-*.

kõlmõõ Kett. K L P M Lu Li Ra J I -*mõt* Len. K-AI. M-Set. I-Set. -*mõdõ* K-Set. -*ad* K-Sj. -*me* K-Ahl. -*m* Len. K-Ahl. Lu J *kõm* Kett. Len. K R U L P M Kõ S V Po *kõmm* P *kolõ* Ku *kõlm* ~ *kälme* Kr *kat* (Kr) *Кõльмыть* K-reg.₂ *Кõльмь* Ii-reg.₁ *Кõлме* Pal.₂ *Кõемать* ~ *Кõелме* ~ *Кõелмь* ~ *Кõльмь* Tum., g. *kõlmõõ* K Lu Li Ra J -*ee* K-Ahl. L *kolmees* Ku kolm три; Lu *miã kazvatin lahzõd ilma meessã, kõlmõt tükküã* ma kasvatasin lapsed ilma meheta (üles), kolm tükki; U *kõikk tsülã gul'ãzi kõm päivãã* kogu küla pidutses kolm päeva; Lu *kõlmõs paikkaa*

sütettii põlõmaa kolmes kohas süüdati põlema; Ra *ku on karmia, mättälikko põlto, sis kõlmõlt piild äessetãã* kui on kõva, mättane põld, siis äestatakse kolm korda; M *pezin pezin kõlmõlta veeltã* pesin, pesin kolme veega; M *vanap miñnuã kõlmõlla vootta* minust kolm aastat vanem; I *linad leživãd nätelii kõlmõõ* linad lamavad (= on maas) nõdalat kolm; Ku *hiüi ol'tsüi päivãã kahee kolmee vanã* nad olid kaks-kolm päeva vanad; J *kõlmõõ rub'laã (rubl'õin) paperi* kolmerublane (raha)paber; M *uutimõ õli kõm kaqkoinõ lad'd'uutta* voodi telkate oli kolme kanga laiune; J *jo kõlmõt tunnia* kell (on) juba kolm; I *kõlmõt poolõõkaa* kolm ja pool; P *kõm sataa* kolmsada; K *kõlm tšümmeetã* (Ahl. 41) ~ Kr *kam kümment* kolmkümmend. – Vt. ka *kahtšümme-*. – Vt. ka *kõlmii*, *kõlmõõ*².

kõlmõtsaaz K *kõlme-saas* K-Ahl. kolmesajas трёхсотый.

kõlmõtsümmed, kõlmõtsümmettä vt. *kõmtšümmettä*.

kõlmõttomassi M kolmandaks третьих; *kõlmõttomassi pieb lavvalõõ õmmõlla ursi* kolmandaks tuleb õmmelda lauale lina.

kõlmõttšümmed, kõlmõttšümmett, kõlmõttšümmettä vt. *kõmtšümmettä*.

kõlmõõ¹ Kett. K P M Lu Li J -*ee* K-Ahl. *kõlmyõ* L -*õ* J-Tsv. kolmekesi втроем; Lu J *tulim-mã kõlmõõ* tulime kolmekesi; Lu *kahõõ õltii ala-maaroll, kahõõ vai kõlmõõ üli-maaroll* kahekesi oldi alumisel naril, kahekesi või kolmekesi ülemisel naril (talvises kalastusonnis); J *vass kõlmõ tšezze tulti millõ vassa* just tulid mulle kolmekesi vastu; P *kõlmõõ tšezzyõ* ~ Lu Ra J *kõlmõõ tšezzee* kolmekesi. – Vt. ka *kõlmtõõttšezzee*.

kõlmõõ² Kett. J = *kõlmõõ*; J *õli kõlmõõ vel'esse* oli kolm venda; Kett. *kõlmõõ tšümnenii kopeikoo* võtti naglassa kolmkümmend kopikat võttis naela eest.

kõlmõõttšezzee Lu I *kõlmyõttšezzee* L *kõlmõttšezzee* Lu J -*e* Ra = *kõlmõõ*¹; Lu i lähetti nävã kõlmtõõttšezzee ja läksid nad kolmekesi; Ra *kõlmõttšezze mentii tšerikkoo* kolmekesi mindi kirikusse.

kõlnurkkain vt. *kõm-nurkkain*.

kõlpa: -p J-Tsv., g. -*vaa* J kõlblik, sobiv, kohane годный, пригодный, уместный; *en tãã, õj ko kase raut kõlp med'd'e opõizõõ jalkaa* ma ei tea, kas see raud sobib (on sobiv) meie hobuse jalale. – Vt. ka *kõlpõin*.

kõlpo Lu, g. -*voõ* Lu kasulik, vajalik полезный, нужный; *perrãã miã leen kõlvoss* pärast saan ma sulle kasulikuku.

kõlpuz/a L, g. -aa = *kõlpo*; *mie sillõ lien kõlpuza* ma saan sulle kasulikuks.

kõlpõin J-Tsv., g. -zõõ J = *kõlpa*.

kõlsta Lu = *kõlsta-kanغاز*.

kõlsta/d: -t J-Must. = *kõlstinad*.

kõlsta-kanغاز: -õz Lu labane linane riie e. kangas холст, холстина. – Vt. ka *kõlsta*.

kõlstina/d J -t J-Must. J-Salm.₂ pl. t. (labasest linasest riidest) hõmikseelik, pallapool (холстяная) нешитая юбка (orig.: paltinaiset helmat hameessa); *kõlstinad, ühs tsüütsi õli avõõ* pallapool, üks külõ oli lahti. – Vt. ka *kõlsta/d*.

kõllta Kett. K L P M Lu, g. -laa M 1. kold (kollast värvi andev taim растение, используемое для получения жёлтой краски); L *kõllta, .. tokoma roho, seniekaa kraazgattii munõi kõltazõssi* kold, .. niisugune rohi, sellega värviti mune kollaseks; P *toovat kõltõi kõrta vuvvõz, troitsass munõi kõllissaa* rl. toovad kolda(sid) kord aastas, (et) nelipühiks mune kollaseks värvida; 2. rebu, munakollane желток; M *miä kõllaa võtin munassa vällää, a valguu jätin* ma võtsin rebu (kollase) munast välja, aga valge jätsin; M *kahs kõltaa on munaza* (selles) munas on kaks rebu; M *kañnaa muñnaa kõlta ~ muñnaa kõlta* munakollane. – Vt. ka *muna-*. – Vt. ka *kõltolain, kõltu, kõltõin*.

kõltaa K L P adv.: L *troitsaa laukopeän tüttärikod mentii kõltaa* suviste laupäeval läksid tüdrukud kolda (= kollast värvi andvaid taimi korjama); P *laulõttii jürtsinä kui kõltaa mentii* lauldi jüripäeval, kui kolda mindi.

kõltaasõõ P adv.: *kõrtsit kõltaasõõ meneväd* rl. künnivaredest lähevad kolda (= kollast värvi andvaid taimi tooma).

kõltaainõ K L M Kõ -ne J-Must. -n K P M Lu, g. -zõõ K kollane жёлтый; M *porotšella on kõltaain kukka* kullerkupp on kollane lill; K *troittsann õlivat kõltaizõd munad* nelipühadel olid kollased munad (= värviti mune kollaseks); L *tämä ep savannu kõltaizii ivuuhsii* ta ei armastanud kollaseid juukseid. – Vt. ka *kõltanõ, kõltõin, kõltõn*.

kõltakuk/ika M Kõ Lu Li Ra *kõlta-kukka* Lu J -k Lu Li *kõltõ-kukkõ* J *kõltkukka* Ra *keltakukka* Lu Ra (igasugune kollase õiega taim, näit. Lu Li Ra J võilill, Li varsakabi, Lu J kollane karikakar, Lu tõlkjas, M põldrõigas, Li põldsinep, Kõ Lu Li Ra kibetulikas jne.) желтоцвет (любое растение с жёлтыми цветами); Li *niittü on kõik kõltõin, nii om pal'lo kõltakukka* niit on puha kollane, nii palju on võililli; Ra *kõltakukka, ku katkaad, nii piimä tuõb varrõss* võilill, kui murrad, siis tuleb varrest piima; Ra *keltakukka lehto* võilille leht; ■ M *tällä tänänn*

on näkö niku kõltakukka ta näeb täna väga halb välja (on näost kollane v. kahvatu). – Vt. ka *kõltasvetka*.

kõlta/nõ K-Al. P Lu (L Kõ) -n Ja-Len. Lu *kieltan* Kr *Көлмана* Tum., g. -zõõ Lu = *kõlta/nõ*; P *rokkalinnud ovat kõltazõd, mõnikkaad on valkõad, tsirjavad* liblikad on kollased, mõned on valged, kirjjud; L *kraazgattii munõi kõltazõssi* värviti mune kollaseks.

kõltaputki Lu karuputk сибирский борщевик.

kõltasvetka M võilill одуванчик. – Vt. ka *kõltakukka*.

kõltatauti ~ kõlttauti Lu *kõlt-tauti* J-Tsv. kollatõbi желтуха; Lu *minuu maama õli kõltataviz* minu ema oli kollatõves; Lu *kõlttauti tuõp tsülmässä i kõvassa hoolõssa* kollatõbi tuleb külmast (= külmetamisest) ja suurest murest.

kõltolain Lu, g. -zõõ rebu, munakollane желток; *muna kõltolain* munarebu. – Vt. ka *kõlta, kõltu, kõltõin*.

kõltõsi vt. *kõltõsi*.

kõltu M, g. -luu = *kõltolain*; *muñnaa kõltu* munarebu.

kõltõin M Lu Li J -nõ L Li, g. -zõõ Lu -zyõ L -zõ J 1. kollane жёлтый; L *tütär õli kõltõizii ivuuhsiikaa* tütar oli kollaste juustega; M *õzra meni kõltõizõssi* oder läks kollaseks; J *kitait-sõt suvata kõltõiss karva* hiinlased armastavad kollast värvi; J *kõltõin vaski* kollane vask; Lu *kimmii kõltõin* erekollane; 2. rebu, munakollane желток; M *muna rikottu, valku i kõltõin ühezä* muna (on) katki lõõdud, valge ja kollane koos; ■ J *kõltõin tikk* roherähn. – Vt. ka *kimiä-, puna-*. – Vt. ka *kõlta, kõlta/nõ, kõltanõ, kõltolain, kõltu*.

kõltõ/n Kett. K P M Kõ (Lu Li J) -nõ Lu Li (Ra), g. -zõõ M = *kõlta/nõ*; M *muragad, ku valmissuvad, siiz ovat kõltõõt-kõltõzõd* murakad, kui valmivad, siis on kollased-kollased; J *ugurit-sad eväd etene, kõltõss [sic!] leeväd* kurgid ei edene (= ei kasva), lähevad kollaseks; M *ukko teltsi kõltõzõlla elkotsav* tõlkjas õitseb kollaseõielisena; Li *näil on koto kõltõzõll kraazgattu* neil on maja kollaseks värvitud.

kõltõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õв, imperf. -i = *kõllissua*; *jo tuli sütsüzü, lehot kõltõnõssa* juba tuli sügis, lehed kolletavad.

kõlvata K L P M Lu J -võt J-Tsv. -vatag I *kelvata* (Ku Kr), pr. -paan K L P M Lu J -pan J *kelpaan* Ku, 3. p. *kalpap* Kr, imperf. -pazi ~ -paz Lu -põz J 1. kõlvata; sobida; (ära) tasuda годиться, при-, под/ходить, -ойти; стоять; L *se irsi ep kõlvannu kuhõid* see palk ei kõlvanud kuhugi; K *umalikkaad mehed evät kõlpaa tõhee*

purjus mehed ei kõlba tööle; Lu *mie en kõlpaaj tejee parvõd* ma ei kõlba teie hulka; Lu *elä soo [= soovi]* tõizõl sitä, mikä enell ep kõlpaaj vs. ära soovi teisele seda, mis enesele ei kõlba; Lu *sitä süükkii kõlpaap süüvvä* seda sööki kõlbab süüa; M *tuftid evät kõlvannuud* kingad ei sobinud; J *kõlpaapko sõrmus sõrmõdsõõ, tsäiteesee õikaasõõ* r.l. kas sobib sõrmus sõrme, kätte paremasse?; M *pal'laa pääkaa ep kõlvannu tsävvä* palja peaga ei sobinud käia; Lu *küll kõlpaap kast talloa pittää* küll tasub seda talu pidada; 2. tohtida сметь, по-, разреш/аться, -иться; I *ep kõlpaag antaag näilee rõhgaag tõlmääg* ei tohi lasta neil palju vallatleda; I *ep kõlpaag heitüütääg tõissa inehmissä* ei tohi heidutada teist inimest; I *tiü piäb lõpõttaag, koitoo ep kõlpaag mennäg* töö tuleb lõpetada, (enne) ei tohi koju minna; ■ I *ilma soolata ep kõlpaag ellääg* ilma soolata ei saa elada.

kõlvatoi: -õtoi J-Tsv., g. -atoi: -õtoi J = kõlvato; mee siä, kõlvõtoi, perz-rakkoo mine sa, kõlvatu, p-sse; ai ssiä kõlvõtoi, ved rikko glazi ah sa üleannetu, lõhkus(id) ju klaasi!

kõlvatoo Kett. Lu Li -õtoo Lu Li, g. -attomaa: -õttomaa Lu kõlvatu; üleannetu, sõnakuulmatu негодный; озорной, непослушный; Lu *kõlvatoo inemin teep kõikk kehnot tiüü* kõlvatu inime ne teeb kõiki halbu tegusid; Lu *need lahzõd õllaa kõlvõttomav* need lapsed on üleannetud.

kõlvatuz: -õtuz J-Tsv., g. -atuhsõõ: -õtusõ J kõlblikkus; sobivus годность, пригодность.

kõm vt. kõlmõd.

kõmaarain ~ kõm-aarain M kolmeharuline трёхзубчатый; *valoajko on kõmaarain i nelläaarain* sõnnikuhang on kolmeharuline või (ja) neljaharuline; *angod õltii kõm-aarazõd, kahsi õltii alla, a üõps õli päällä* (heina)hangud olid kolmeharulised, kaks (haru) oli all, aga üks oli peal.

kõmjalkain vt. kõlmjalkain.

kõmjalkoin P = kõlmijalkõin.

kõmkaḡkoinõ M = kõlmikaḡkõin.

kõmm vt. kõlmõd.

kõm-nurkkain Kõ kõlmurkkain M = kõlminurkikko.

kõmsal/taa K M -õtaa M kolmsada триста.

kõmšümme/äiz: -ees M-Set. kõlm-tšümmees K-Ahl. kolmekümnes тридцатый. – Vt. ka kõlmaistšümme/äiz.

kõmšümme/ttä Kett. K M -tt L Kõ -t P V kõlmõttšümme/ttä J I -tt J -D Lu Li Ra J kõlmõttšümme/ttä Lu I -D Lu Ra J kõlmšümme/ttä ~ -D Li kolmkümmend ~ kõlmkümmeni Кг Кѣмъ цюмендъ Tum. kolmkümmend тридцать; K kõmšümme/ttä kubametria annõttii mettsää

kuossi kolmkümmend tihumeetrit metsa anti maja(ehituse)ks; K *paav kopeikkaa kõlmõdõ-tšümmeenee i enäpi* paneb kopikat kolmkümmend ja rohkem; P *no se aita kesti kõikkõa kõmšümmeet vuotta* noh, see aed pidas vastu (kestis) ühtekokku kolmkümmend aastat; V *süváz järvez on süväätä kõmšümmeet seitsie sültä* Süväjärves on sügavust kolmkümmend seitse sülda.

kõmtõ-iššumõt, kõmtõ-iššümed, kõmtõ-iššümmed, kõmtõ-ištšümmed, kõmtõ-ššõmõtta, kõmtõššõmõtta, kõmtõ-štšümmed vt. kõlmtõ-ššõmõtta.

kõnna vt. konna.

kõns, kõnsa vt. kõõz.

kõns/laa Lu Li -saa Lu konsaa Ku = kõõzniid; Lu *tämä ep pajata kõnsaa tõtta* ta ei räägi kunagi tõtt; Lu *selle kõnsaa rahhaa kormunaa ep kopisu* sellele ei kogune kunagi raha taskusse; Lu *miä en tuõ teiele kõnsaa* ma ei tule iialgi teile.

kõnsaid Lu Li Ra -t J = kõõzniid; Lu *miä enõ-õ kõnsait soutanu* ma ei ole kunagi sõudnud; J *taita ted'd'e opõij kõnsait eb näe kagraa, ku nii on laihõssunnu* teie hobune ei näe vist kunagi kaera, et on nii lahjunud; Li *mokomaa lustia miä en õõ nahnü kõnsaid* niisugust ilu pole ma ealeski (varem) näinud; Lu *miä en nõiz juumaa viinaa kõnsaid* ma ei hakka iialgi viina jooma.

kõnslee vt. kõõzleeb.

kõnsnii Ra millal tahes, millal iganes когда угодно; *koto veräjä on avõõ, kõnsnii tuõd* koduvärv on lahti, tuled, millal tahes.

kõnz vt. kõõz.

kõnzniibu' Lu = kõõzleeb; *mozed' byt' leep kõnzniibu' parõpi, piäp kannattaa võib-olla läheb (elu) kunagi paremaks, peab kannatama.*

kõntaa/ssa Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin edasitagasi kõndida ходить взад и вперед; *ku süän-tiüüv dali tuska on, siz rihta müü kõntaav* kui vihastab või on (tal) mure, siis kõnnib edasi-tagasi mõõda tuba.

kõpikõikõllaajun (M) igasugune, kõikvõimalik всякий, всяческий, всевозможный; *a piirgaag saap tehä mizzeekaa va tahõd, kõpikõikõllaajuzia saap tehä* aga pirukaid võib teha millega vaid tahad, igasuguseid võib teha.

kõpõst/ua (M), pr. -uv M, imperf. -u pigituda, pigiga kattuda просм/аливаться, -олиться, покрыв/аться, -ться смолой; *kazgõõ savvussa kõpõstub ahjoo seinä* kasepuu suitsust pigituvad ahju seinad.

kõreta, kõretta vt. kõõta.

kõrli J-Must. J-Tsv. kori Ra, g. -ii: -i J kõri; kurk

gorlo; gortanь; J *süantü de võtti kõriss tšiin* vihasast ja võttis kõrist kinni. – Vt. ka *kurkku*.

kõrimulz Ra J-Must., g. *-hsõd*: *-sõd* **1.** hinge-kõri -toru дыхательное горло; Ra *kurkkutori, se on kõrimuz* hingetoru, see on hinge-kõri; **2.** J-Must. kõri; kurk горло; gortanь. – Vt. ka *kurkku, kurkkulõõri, kurkkutori*.

kõri/sa M *-ssag* I, pr. *-zõv* M I, imperf. *-zi* **1.** nurru lüüa мурлыкать; M *katti kõrizõv* kass lööb nurru; **2.** koriseda (kurgu kohta) хрипеть (o горле); I *kurkku algap kõrissag, kõhta taitaa viinaa antsõ* [= *antaassa*] [sic!] kurk hakkab korisema, vist antakse varsti viina; **3.** kidise-da (kidi kohta liigestes) хрустеть, скрипеть (в суставах); M *mil on nuri tsäezä, tämä vai-vattaas i kõrizõv, nurizõv* mul on kidi käes, see valutab ja kidiseb. – Vt. ka *korata, korisa, krooznata*.

kõrj/ata¹ Kett. K L P M Lu Li J (Kõ) *-õt* J-Tsv. *-atag* I *Къръятъ* K-reg.₂ *Къръятъ* Pal.₂, pr. *-aan* K P M Kõ Lu Li J, imperf. *-azin* P M Kõ Lu Li J *-õzin* J *-azii* I **1.** peita; varjata; varjuda-da прятать, с-, за-, укрыв/вать, -ть, скрывать, -ть; затемн/ять, -ить; Lu *kuhõd kõrjazit tsir-vee* kuhu (sa) kirve peitsid?; I *lahsiloilta piäp kõrjatag tunnib* laste eest tuleb kell ära peita; P *a miä sinu kõrjaan einäkuormaa pääliesie da suubaakaa katan* aga mina peidan su heina-koorma otsa ja katan kasukaga; M *entissaikaa kõrjattii mahhaa rahhaa* vanasti peideti maa sisse raha; Li *miä kõrjaan tätä* ma varjan teda; J *vargõsuss kõrjama* vargust varjama; J *kuu kõrjaap päivää* kuu varjutab päikese; **2.** (sur-nut) matta хоронить, по-; I *oomtõndõ nõissõd kõrjaamaa, mahhaa paamaa* homme hakatakse (surnut) matma; I *kane luuv kõrjattii, grobbaa pantii i maõõaa pantii, kõrjõtti maõõaa* need luud korjati (kokku), pandi puusärki ja maeti maha. – Vt. ka *kõrjuttaa, kõrjutõlla*.

kõrj/ata² J *-õt* J-Tsv. *-atag* (I), pr. *-aan* J, imperf. *-azin* ~ *-õzin* J korjata, koguda соб/ирать, -рать, набирать, -рать; J *enipäivänn lahõd kõrjazivat munõi* lihavõtterpühade ajal korjasid lapsed mune; I *mato tõmpazi tältä señnee ärdzää nahga, kõrjazi vettä täünnä i taõõi koitoo* (muinasjutust:) madu tõmbas talt selle härjanaha, kogus vett täis ja tassis koju. – Vt. ka *korjata*.

kõrjau/ssa Lu (Kett.) *-ssag* I, pr. *-n* Lu *-u* I, imperf. *-zin*: *-jõd* I = *kõrjauta*¹; I *lahsõt suvvaav- vat kõrjaussag* lapsed armastavad end peita; I *koitoo ili kuhõt tämä kõrjaujõd* koju või kuhu ta end peitis; I *miä kõrjauu sinussa poizõg i siä ed lövväg minnua* ma peidan end sinu eest ära ja sa ei leia mind.

kõrjau/z M, g. *-hsõd* peitus, peitusemäng прятки; *kõrjaussa mäñd'ittii* mängiti peitust. – Vt. ka *kõrju*.

kõrj/auta¹ M *-õuta* P, pr. *-auu* I, imperf. *-auzin* end peita, peitu v. varju minna скрывать/ваться, -ться, укрыв/ваться, -ться; M *näväd linojee taõõga kõrjauttii* nad peitsid end linade taha; P *lahõd joõsvivat kõrjõumaasyõ* lapsed jooksid peitu (end peitma). – Vt. ka *kõrjaussa, kõrjus-saassa, kõrjuttaassa, kõrjuussa, kõrjuuta*.

kõrjau/ta² (Ja-Len.), pr. *-v*, imperf. *-zi* = *korjau-ta*; siin *kõrjauzivat mehet i naizet, etti alkaa niittää* (Len. 241) siin kogunesid mehed ja naised, et hakata niitma.

kõrju J-Must. J-Tsv. (Li Ra), g. *-uu* J **1.** peitus, peitusemäng прятки; Ra *välissä pelazimma kõrjua, ühs õli pitämäz, a tõizõd* menivät kõrjuu vahel mängisime peitust, üks oli (silmi kinni) pidamas, aga teised läksid peitu; Li *nõizõmma pellaamaa kõrjua* hakkame peitust mängima; **2.** J-Must. peidupaik, peidik укрытие, тайник, потайник; Ra *a poika juttõdõv, kõrjuss kal'uv: se on rooppa* (muinasjutust:) aga poiss ütleb, karjub peidikust: „See on puder!” – Vt. ka *kõr-jauz, kõrjuz, kõrjutuz*.

kõrju-paik/ka: *-k* J-Tsv. peidu-, pelgupaik укрытие, убежище. – Vt. ka *kõrjuz, kõrjutuz*.

kõrjussa/assa: *-ss* J-Tsv., pr. *-an* J, imperf. *-azin*: *-zin* J = *kõrjauta*¹; *vargõs kõrjussaap kuzale mettsez* varas varjab end kuskil metsas.

kõrju/z: *-s* J-Must. peidupaik, peidik укрытие, тайник, потайник. – Vt. ka *kõrju, kõrju-paik-ka, kõrjutuz*.

kõrjuza J-Must. peidus, varjul в укрытии.

kõrjut/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J peita прятать, с-, за-, укрыв/вать, -ть; *vargõ-sõttu tavar õj kõrjutõttu sillõnnala* varastatud kraam on peidetud põranda alla (= põrandaalu-sesse keldrisse). – Vt. ka *kõrjata*¹, *kõrjutõlla*.

kõrjuttal/assa Lu (Ra J) *-ss* J-Tsv., pr. *-an* Lu J, imperf. *-azin* Lu J *-zin* Ra J = *kõrjauta*¹; J *a tämä kõrjuttaas suurõd puu tagaa* aga tema peitis end suure puu taha; J *kõik pääzõg kõr-juttasti vih mõss* kõik pääsukesed läksid vihma eest varju; J *tämää pehmiä tavaa ja vakauzõnn allõ kõrjuttaas suur kavaluz* tema pehme loomuse ja rahulikkuse taga (all) peitus suur kavalus.

kõrjutu/hsõd: *-ssõd* J-Tsv. = *kõrjuu*; *kuhõ siä menit kõrjutussõd* kuhu sa läksid peitu?

kõrjutu/z J-Tsv., g. *-hsõd*: *-sõd* J **1.** peidupaik, peidik укрытие, тайник, потайник; **2.** peide-tav (ese) укываемый предмет; *kuhõ panit kõrjutusõd* kuhu (sa) panid peidetava? – Vt. ka *kõrju, kõrju-paikka, kõrjuz*.

kõrjutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin frekv. ← *kõrjuttaa*; *kõrjut rahad*. – *jo kõrjuttõõn, da bõõ kuhõ peida raha (ära)! – Juba peidan, aga pole, kuhu (peita).*

kõrjuu M Lu Li Ra J adv. peitu в укрытие, в тайник; M *mee kõrjuu lavvaa alaa* mine laua alla peitu!; J *kõrjuu johsõma* peitu jooksmä; J *kõrjuu panna* peitu panna. – Vt. ka *kõrjutuhsõõ*, *kõrjuusõõ*.

kõrju/ussa Lu Li -ss J-Tsv., pr. -un Lu Li J, imperf. -uzin: -zin Lu Li J = *kõrjauta*¹.

kõrjuus/õõ ~ **-sõõ** Lu = *kõrjuu*; *meni kõrjuusõõ* läks peitu.

kõrju/uta P M (Kett. K), pr. -un Kett. K P M, imperf. -uzin P M -zin K P M = *kõrjauta*¹; K *sõzar tuõb vellelie, a velli kõrjuub. mikä se on. üõ da päivä mõist. õde tuleb venna juurde, aga vend läheb peitu. Mis see on? – Öõ ja päev; M sillõõ kattaas silmät tsin, a tõiõõt kõik kõrjuu-vaD sul kaetakse silmad kinni, aga teised kõik lähevad peitu; M emmä tää, kuhõ kõrjuuta* me ei tea, kuhu end peita.

kõrjõ- vt. *kõrja-*.

kõrka, kõrkaa vt. *kõrkõa*.

kõrka-, kõrkaa- vt. *kõrkõ-*.

kõrkai/n J-Tsv., g. -zõõ = *kõrkuin*; *tämä on minu pitkuin* (~ *kõrkain*) tema on minu pikkune.

kõrkea, kõrkia vt. *kõrkõa*.

kõrkis/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kõrgendada, kõrgemaks teha; (kõrgemale) tõsta, kergitada *повы/шать, -сить, нара/шивать, -стить ввысь; (при)подн/имать, -ять; mitä teen? – kõrkisõm fundamenttia* mida (sa) teed? – Kõrgendan vundamenti; *kõrkisõta mataloit oonõit* tõstetakse madalaid hooneid. – Vt. ka *kõrkussaa, kõrkuttaa, kõrkõnoittaa, kõrkõttaa*.

kõrkisul/z J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J kõrgendus, kõrgendamine *повышение*.

kõrkuin J-Tsv., g. -zõõ J (millegi) kõrgune; (kellegi) pikkune *высотой с чего-нибудь, ростом с кого-нибудь; kahõ vel'ese on ühee kõrkuizõõ* kaks venda on ühepikkused. – Vt. ka *kõrkain*.

kõrkus/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kõrkissaa*; *kane oonõõd õj kuile vähäize kõrkusõttu* neid hooneid on vist väheke tõstetud.

kõrkuz vt. *kõrkõuz*.

kõrkut/taa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kõrkissaa*; ■ *sinnua tsiitetti, niku kõrviiss kõrkuõtiti* sind kiideti, nagu kõrvust tõsteti.

kõrkuuz vt. *kõrkõuz*.

kõrkõa Kett. K L P Ke M S Ja-Len. Lu Li I (Kõ-Len. J) -ea R-Eur. -aa Lu Li Ra J -a J-Tsv. -õõ Kõ -ia Ke Ku *korkia* Ku *kerka* ~

kõrgi Kr *Кыркiа* ~ *Кыркыа* K-reg.₂ *Кыргы* ~ *Кыргъ* Ii-reg.₁ *Кыркыа* ~ *Кыргъ* ~ *Коркна* Pal.₂ *Кыркыа* [sic] Pal.₁, g. -õa: -aa J I. kõrge; pikk, pikakasvuline *высокий; высокого* роста; J *ted'd'ee oonõill on lusti paikk, kõrkaa bugree päll* teie hoonetel on ilus koht, kõrge künka peal; Lu *tuimaz veez on kõrkaad ja sakkad lainõõd* magedas vees on kõrged ja sagedad lained; I *truba tehäss izveskassa i kirpitsassa, stõby õlisi kõrkõapi kattoo* korsten tehakse lubjast ja telliskivi(de)st, et oleks katusesest kõrgem; Lu *miä teen koo ülepäl, kõrkaapal kõhal* ma ehitan (teen) maja kõrgemasse kohta; Kõ *matalap maa rohta, kõrkõap metsää* puita mõist. (tee kohta): madalam maa rohust, kõrgem metsa puudest?; J *kõrka metts kõrge mets; J kõrkaad oonõõõ kõrged* hooned; M *üvaz maas kazvab i rautanõkõn kõrkõassi* heal maal (heas maas) kasvab raudnõgeski kõrgeks; P *tõin poika on kõrkõa* teine poeg on pikk; L *kõrkõat kazvua õli* pikka kasvu oli; 2. kõrge, hele (hääle kohta) *высокий, звонкий* (o голосе); M *kõrkõa ääli kõrge* hää!; 3. kõrge, tähtis, suursugune *важный, высокопоставленный*; M *her-rad ep piettü entäz nii kõrkõassi, piettii aivoo matalassi entäz* (meie) mõisnikud ei pidanud ennast nii kõrgeks, pidasid ennast päris madalaks; ■ L *kõrkõa vuosi* liigaasta.

kõrkõalla M -õall Kõ Li -aalla J -all J-Tsv. kõrgel *высоко*; M *kurgõd lentäävät kõrkõalla* kured lendavad kõrgel; Li *kõvass kõrkõall* väga kõrgel.

kõrkõallõõ J -õalõõ P -aalõ J kõrgele *высоко*; J *tämä ku huittsaap nüt kõrkõallõõ küll ta kiigub nüüd kõrgele!*; P *kalav kõrkõalõõ hüppi-väv* kalad hüppavad kõrgele.

kõrkõalta: -aal R kõrgelt *высоко*; *kui kõrkaalt mennää, pal'õo lunt tulõb, a ku matalalt, sis vähä lunta* kui (luiged) lendavad (lähevad) kõrgelt, (siis) tuleb palju lund, aga kui madalalt, siis vähe lund.

kõrkõapallõ -apõll J-Tsv. kõrgemale *выше*.

kõrkõapall/ta: -t P kõrgemalt *выше*; *lintu lenti kõrkõapallt lidna* lind lendas linnast kõrgemalt.

kõrkõnoit/taa Lu, pr. -an, imperf. -in = *kõrkissaa*; ■ *kõrkõnoitõtaa alussa* parrastatakse purjelaeva.

kõrkõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J kõrgeneda *повы/шаться, -ситься, подн/иматься, -яться; liiv-koko jõgass koorõmõss vähäize kõrkõnõõv* liivahunnik kõrgeneb iga koormaga.

kõrkõõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kõrkissaa*.

kõrkõuz M (K P) -uuz L P M Lu J -uz Li J-Tsv., g. -õuu: -uu L Li -usõ J-Tsv. kõrgus; pikkus, kasv высота; пост; L *hüppeä taivaa kõrkuulyõ* hüppa taeva kõrgusele; M *kõrkõutta õli kahs aršinaa* kõrgust oli kaks arssinat; M *sill on minu kõrkuuz, siä õõD minu kõrkuutta* sul on minu kasv, sa oled minu kasvu; J *siä da miä õõmm üht kõrkuss* [sic!] sina ja mina oleme ühepikkused (üht kasvu).

kõr/pi [?] (J-Must.), g. -võõ kõrb пустыня; *siis vei pühä entši jeesusse kõrpõõ* (Must. 153) siis viis Püha Vaim Jeesuse kõrbe; *neil päivilä tuli iivan kristiitel' ja teši šluuzbaa juuda maal kõrveza* (Must. 152) neil päevil tuli Ristija Johannes ja korraldas (tegi) jumalateenistuse Juudamaal kõrbes.

kõrpõlnõ: -ne I-Len., g. -zõõ = kõrvõz; *neemi niittüöllä kazvavat meilä rohot: .., on i kleiveriä i .. kõrpõnõ, opõzõõ putka* (Len. 285) neemeniitudel kasvavad meil rohud: .., on ka ristikheina ja .. nõges, naat.

kõrraa Kett. K-Al. L Kõ I (üks)kord, korra однажды; I *miä kõrraa meñni veele, sinneg lähteelee* kord läksin ma vett tooma, sinna allikale; L *kõrraa portnoi nukku makaamaa* kord jäi rätsep magama. – Vt. ka *kõrta*.

kõrralaka K P J -kaa J-Tsv. **1.** ühe hooga одним взмахом, на одном дыхании; J *koira johsi kõrraakaa kottiisõõ* koer jooksis ühe hooga koju; **2.** korrapealt, kohe сразу; P *menin müümää, en jõutunud näüttää, ühie kõrraakaa kõikk vietii* läksin müüma, ei jõudnud näidata(gi), korrapealt viidi (= osteti) kõik (ära); **3.** korraga, äkki вдруг; P *ühie kõrraakaa johsi jānez üli tie* korraga jooksis jānez üle tee; ■ J *mizee tähee piäb izee-nellees tehä .. stramua, mokomass pazgassa, ühee kõrraakaa juõlla pazgassa, viinassa* mispärast peab tegema endale .. häbi niisuguse halva (asja) pärast, lihtsalt õeldes halva pärast, viina pärast. – Vt. ka *kõrraza*.

kõrrallin (Li-Len.), g. -zõõ teoline (teoorjuse ajal mõisas) (очередной трудовой при барщине) повинщик; *kuuz naizikkoa kerrallizet* [= *kõrrallizõt*] ain, marš mõizaa (Len. 298) kuus naist, teolised, aina marss mõisa.

kõrralta: -t Lu (ühe) korraga разом, за один приём; *ko on üvä tuuli, sis kõrralt saad vizgata, ko on kehno tuuli, sis kahõlt kõrtaa viskaad* kui on hea tuul, siis saad (ühe) korraga ära tuulata, kui on vilets tuul, siis tuulad kaks korda. – Vt. ka *kõrraza*.

kõrralta² vt. *kõrt*-.

kõrras/si: -s L korraks, korra paz; *kõrras niku tõmpaav* korraks nagu tõmbab.

kõrrlaza: -az K L P M Lu J (Ja-Len.) -õz M Lu Li J I. (ühe) korraga разом, за один приём; P *rüiss ahtaass nell'ä partta kõrraz* rukist ahetakse neli part korraga; M *nootta nõsap kõrraz pal'lo kallaa* noot tõstab korraga palju kala; Lu *müü tahtozimma veijjä kõik kõrrõz, no emmä võinõõ, piti veijjä ühs tükkü kõrrõz* me tahtsime viia kõik (ühe) korraga, aga ei suutnud, tuli viia ükskhaaval (üks tükk korraga); Lu *kutsumma naizõd ühzii kõrraz* kutsume naised ühekaupa (korraga); P *üps kõrraz* ükskhaaval (üks korraga); **2.** (ühe)korraga, (ühes)koos вместе, сообща; P *kõrraz jäimmä kõikk vait* jäime kõik korraga vait; I *ühellä pikkaraizõlla tüttökäizellä* [= *tütökäizellä*] *kõrraza*, aga ei suutnud ampaat suuza ühel väikesel tüdrukukesel tulid hambad (ühe)korraga suhu; L *tüõ reägahtagaa kõikkii kõrraz* te hüüdke kõik üheskoos; **3.** äkki, korraga вдруг; P *inehmiin tuli vassaa dai kõrraz häviz* inimene tuli vastu ja äkki kadus; M *i kõrraza kukkõ laulasti, i ne pojot paskapuolõd i häviziväv* ja äkki kukk laulis, ning need poisid, paharetid, kadusidki; M *lahs tuli kõrraz läsimää, taitaa tuli silmässä* laps jäi korraga haige, vist tuli (halvast) silmast; **4.** (otse)kohe сразу, сейчас; Lu *minul piäv kõrrõz eittiissä makkaamaa* mul tuleb kohe magama heita; M *tälle miitäv et saa juõlla, tām kõrraz paisub itkõmaa* talle ei saa midagi ütelda, ta puhkeb kohe nutma; J *la tuõp kõrrõs tänne* las tuleb otsekohe siia; Lu *kõrrõs kõrrõz* kohe, kohe (tulen)! ■ J *vähii kõrrõz jagõskõõt kõig rahad* vähehaaval jagad kõik rahad (laiali); P *üxs kõrraz* ükskhaaval. – Vt. ka *vähi*-. – Vt. ka *kõrraakaa, kõrralta*¹.

kõrrata (Kett. Ränk K P) -rõta Lu -rõt J-Tsv. -rataG I, pr. -taan K Lu J -taa I, imperf. -tazin: -tõzin Lu J -tazii I **1.** (põldu) korrata, kordusküнди teha перепах/ивать, -ать; K *siis tševääll äesäv i siis kõrtaav, pluugaakaa tšünnäv* siis kevadel äestad ja siis kordad, raudadraga künnad; Lu *õzra tšülvettii pluugan alla, üli mõnõõ päivävä kõrrõttii* oder külvati adraga sisse kundes, mõne päeva pärast korrati (põld); J *rahvall jo om põllot kõrrõttu* inimestel on juba põllud korratud; **2.** korrutada (lõnga) сучить; I *tšed-rääd dei sis kõrtaav* ketrad ja siis korrutad; Li *d'erugaa lõimõD kõrrõttii välissä, tehti kahskõrtõzõD* kaltsuvaiba lõimed vahel (ka) korrutati, tehti kahekordsed (lõimed); J *siz lõnkaa kõrrõttii* siis lõnga korrutati; J *kõrrõttu niitti* korrutatud lõng (niit).

kõrrõttaa (M), pr. -av, imperf. -ti = kõrvõttaa; *rautanõkõzõl on heenod lehod, ne veel pahõpõssi kõrrõttavaD* raudnõgesel on väikesed

lehed, need kõrvetavad veel valusamini (hullemini).

kõrsi Kett. Ränk K-Ahl. P M Ra Lu I *kõrsi* Kett., g. -rõõ Kett. K M I I. kõrs stebel; Ra *tänävooon on rüis kõvaa kõrrõkaa, sirppitsi eb lõikkaa* tänavu on rukis kõva kõrrega, sirpki ei lõika; **2.** kõrrestik; kõrrepõld жнивье; M *rüüz niitetti, a se mikä jääv, juurõd, neitã kuttuas kõrsi: rüis kõrsi, õzraa kõrsi, kagraa kõrsi* rukis lõigati, aga see, mis (põllule) jääb, (kõrre)-tüükad (juured), seda (neid) kutsutakse kõrrestik (kõrs): rukkikõrs, odrakõrs, kaerakõrs; I *kõõz niitãd, jääpsik kõrsi* kui niidad, jääbki kõrrestik; M *lehmãd tsãvvãd rüis kõrtta mõõ* lehmad käivad mõõda rukkikõrrepõldu; M *rüütsee kõrsi* rukkikõrrepõld. – Vt. ka *kagra-, rüis-, õlgõõ-, õltsi-*.

kõrski vt. *korski*.

kõrta Kett. K U L P M Kõ S V Lu Li J I (Ra) -tõ J -t K L P M Po Lu J I *kerta ~ kerta ~ kert* Ku, g. -raa K L P M S Lu J -ra J *kerraa* Ku **1.** kord paz; L *kõm kõrtaa lõõv vitsaakaa tulta* kolm korda löõb vitsaga tuld; J *jo mõnt kõrtã ahasõlin, de ain kuile ebõõ mukka* juba mitu korda olen kitsamaks teinud, aga ikka millegipärast ei sobi; Lu *miã võtan ühee kõrraa luikkaan* ma võtan rüüpan (ühe) korra; V *tõulã tõiss kõrtã põli küla põles* teist korda; Lu *senee kõrraa mie terppizin* selle korra ma kannatasin (ära); L *kõlmais kõrt tõmpaavad vettä* kolmandat korda (kolmas kord) tõmbavad (kaevust) vett; J *viimin kõrt miã sillõ annõm võlgassi* viimast korda annan ma sulle võlgu; J *jõka kõrtõ võtti kaas vunukaa* iga kord võttis lapselapse kaasa; J *ussa kõrt tsãi meill* käis sageli (mitu korda) meil; P *tsãvi kõlmyõ kõrtãssaa* käis kolm korda; Lu *ko on kehno tuuli, sis kahõlt kõrtã viskaad* kui on nõrk tuul, siis tuulad (viskad tuulamislabidaga) kaks korda; Li *ühel kõrtã äesettii* (ainult) üks kord äestati; M *mõntã mõnissa kõrtã* väga palju kordi; J *kõrt kõrrõlt tüü etenep parõp* kord-korralt edeneb töö paremini; **2.** (üks)kord однажды; J *kõrt õli mokom tempu* kord oli niisugune lugu; Lu *ühs kõrtã tultii noorõpãã tüttüã kosimãã* ükskord tuldi nooremale tütrele kosja; P *ühell kõrtã tuli suur tuuli* ükskord tuli suur tuul; **3.** ometi kord наконец; J *ahah, kõrt puuttuzid minu tsãtte* ahaa, ometi kord sattusid mulle kätte; Lu *hülkã siã ühs kõrtã riidõõmiin* jäta ometi (üks)kord riidlemine järele; **4.** (kui) kord (juba) paz уже; J *kõrt õõt tsõlmõttünnü, siiz va võta hiõinaa* kui kord oled külmetanud, siis võta aga hiniini; M *no kõrt ku piab mennã, sis piãb mennã* no kui kord (juba) peab minema, siis tuleb minna; **5.** (järje)kord

черёд, очередь; J *tuli vanõpãã kõrtã mennã* tuli vanema (venna) kord minna; **6.** teokord (teoorjuse ajal mõisas) (очередная трудовая повинность при барщине); Li *siz mõõ tsãim-mã nãtãlitüã kõrralla* siis me käisime nädaliti teokorral; **7.** (maja)korrus этаж; J *kooll alu-mõin kõrt on tsiviin* majal on alumine korrus kivist; J *saatii enelles fat'eri tõizõs kõrrõz* saadi endale korter teisel korrusel; J *meni ülimãisee kõrtã* (Must. 158) läks ülemisele korrusele; ■ Lu *millõ tuli nagruu kõrtã* mulle tuli naeruhoo peale; P *a meil zenihaa bõlõ viel võtõttu kazyõ kõrraa kaasa* aga meil pole peigmeest seekord veel kaasa võetud; M *i kassõ kõrtã sõizov* praeguseni seisab (veel); I *a to tõinõ kõrtã ni praaznikassig .. tooas kuppõ* kahti õlkõa lagottaaz aga siis teinekord, nii püha-(de)ks .. tuuakse kubu kaks õlgi, laotatakse (põrandale); I *tõiss kõrtã i kattaittaag ev õõg aikaa mõnikord* (teinekord) ei ole aega (pesu) vaalidagi; M *tãm kahzii kõrrõo on sauna ahjosõõ tõukattu* ta on kahekorra (käänatult) saunaahju lükatud. – Vt. ka *ala-, se-, tõin-, ühs-, ülä-*. – Vt. ka *kõrraa, kõrraakaa, kõrralta¹, kõrrassi, kõrraza*.

kõrtãid L P M I (ei) kordagi; (mitte) kunagi ni pazу; никогдã; P *viel kõrtãid i jalgaz evãd õllu* veel kordagi ei ole (need püksid) jalaski olnud; L *edi nãe tãtã kõrtãid* (sa) ei nãe teda kordagi; M *perennaizõõ tõõ eb lõpu kõrtãid* perenaise töö ei lõpe kunagi. – Vt. ka *kõõzniid*.

kõrtãin vt. *sata-*.

kõrtãmizi J-Tsv. (põldu) korrates, kordusküнди tehes при перепашке (поля); *kõrtãmizi võip põllõlt mãrãnnü roho ävittã* korrates võib põllult umbrohu hävitada.

kõrt-kõrrõlta: -õlt J-Tsv. kord-korralt мало-по-мãлу, постепенно; *alus kõrt-kõrrõlt litõsinev* purjelaev tuleb kord-korralt lähemale (läheneb kord-korralt).

kõrtõtsi (P), g. -sii künnivares грач; *kõrtsit kõltaasõõ menevãd* rl. künnivaresed lähevad kolda (= kollast värvi andvaid taimi) tooma.

kõrtõ vt. *kõrta*.

kõrtõin Lu J-Tsv.: J *akkunãã raamid õj kahs kõrtõizõõd* aknaraamid on kahekordsed; J *ühs kõrtõin saappõgãã põhjõ* ühekordne saaparõhi; J *petteriz õj kõig mõni kõrtõizõõd oonõõd* Peterburis on kõik mitmekorruselised hooned. – Vt. ka *kahs-, kuus-, kõlmi-, mõni-, nellã-, päãlis-, viis-*.

kõrtõn J: *kahs kõrtõn õmpõluz* kahekordne õmblus. – Vt. ka *kahs-, sata-, ühs-*.

kõrõva Kett. K U L P M Kõ S Lu Ra J I (R-Reg. Ja-Len. Li) -võ Lu Li Ra -v J-Tsv. *korva* Ku

kõrva ~ *karwa* Kr *Кыръва* K-reg.₂ *Кыръва* Pal.₁ Ii-reg.₁ *Кõрва* Tum., g. -*vaa* Kett. K U P M S Lu Li Ra J I **1.** kõrv уxo; Lu *kõrvõt pissüs niku jänesel* kõrvad püsti nagu jänesel; M *nii on kase laiska inehmin, õmmia kõrvia ev või pesä* see on nii laisk inimene, (et) ei viitsi (ei või) oma kõrvu pesta; Lu *mie võtin sigal kõrvissa tšini* ma võtsin seal kõrvust kinni; Lu *vaivattii kõrva* kõrv valutas; Lu *tapõllaa, kulakal antaa kõrvall* kakeldakse, antakse rusikaga vastu kõrvu; Kõ *ühtee kõrvaa kuuli vähäzee* ühe kõrvaga kuulis natuke; Lu *ühess kõrvass kuulõb, tõizõss lazõp poiz* kk. ühe kõrvaga (ühest kõrvast) kuuleb, teistest laseb välja (= ühest kõrvast sisse, teisest välja); Lu *kõrva talvõll tšihgub, soojaa tääv, a tšezäll tšihgub, vihmaa tääv* (kui) kõrv talvel sügeleb, tähendab (= ennustab) sooja, aga (kui) suvel sügeleb, tähendab vihma; Lu *ku õikaa kõrva elizeb, siš tšiiitetää, ku kurraa kõrva elizeb, siz laitõtaa* kui parem kõrv kumiseb (= ajab pilli), siis kiidetakse, kui vasak kõrv kumiseb, siis laidetakse; Lu *kõrviz vihgub ~ kõrvad järissää (jürissää) ~ kõrvad vuhissaa ~ J kõrvõd ulvovõd* kõrvad kumisevad; Lu *ai ku on üvä meeli, kõik kõrvõd nagravad* oi, küll on hea meel, kõrvad(ki) naeravad (= nägu on kõrvuni naerul); Lu *katso silmill, elä kõrvill* vaata silmadega, mitte kõrvadega; P *älä vilisä suoza, suo kõrvad rad'd'ov* ära vilista soos, soo lööb vastu kõrvu; Lu *tämä petteep silmäd i kõrvõt täünn* ta valetab silmad ja kõrvad täis; Lu *on võlkaa suud i kõrvad* on kõrvuni võlgades (võlga on suud ja kõrvad täis); Lu *merell õllaa kõrvõd* vs. merel on kõrvad; L *kõrvad lokuollaa* kõrvad lontis; J *lummillaa kõrvat* (Must. 175) lontis kõrvad; J *lumpaza kõrvat* (Must. 175) lukkus kõrvad; Lu *kõrvaa juuri* kõrvajuur; M *kõrvaa aukko* kõrvauk; M *kõrvaa lehto* kõrvalest, -leht; Lu J *kõrvaa takuz* kõrvatagune; M *kõrvaa parabana* kõrva trumminahk; J *kõrva vaikko ~ Ra kõrvaa vaikko* kõrvavaik; **2.** (mütsi)kõrv uxo (зимней шапки); Lu *talvi šaabgal on kõrvad talvemütsil* (= kõrvikmütsil) on kõrvad; **3.** kõrv, käepide (puunõul jne.) ушко, ручка (у деревянной посуде и т. д.) Lu *lännikko on kõrvijee-kaa i astjal on kõrvõd* lännik on kõrvadega ja astjal on kõrvad; Lu *kattilaa sanjka õli pantu tšini kattilaa kõrvijõõ* katla sang oli kinnitatud (pandud kinni) katla kõrvade külge; J *savõiss rukamoiniikka ilm kõrviitt evät tee* savist kätepesunõu ilma kõrvadeta ei tehta; Lu *ušatii puu õtsad õltii paksupad, ettep tullõiz ušatii kõrvissa poiz, että eb liukuis poiz* toobripuu otsad olid jämedamad, et ei tuleks toobri kõrvadest

välja, et ei libiseks ära; **4.** horm, aas (pastlal); kirvesilm (ava varre jaoks); (nõela)silm ушко (петля); обух (проушина в обухе топора); игольное ушко; P *paglatšennäl õli ühes puolyõ kõrva i tõizõs puolyõ tuoš kõrva, kõrvõiss lütšättii pagla läpi* pastlal oli ühel pool horm ja teisel pool ka horm, hormadest lükiti pael läbi; M *tšennää kõrvad ~ P tšenneä kõrvad* pastla hormad; Li *tširvee hamarõ i terä i kõrvõd, kuhõ pannaa se varsi* kirve kand ja tera ja silm, kuhu pannakse see vars; J *lütšää niitti niglaa kõrvaa* pane niit nõela taha (pista niit nõelasilma); **5.** kõrv (kanga pikkusmõõt) ушко (мера длины ткани); U *no, mõnta kõrvaa panõv* noh, mitu kõrva (= mitme kõrva pikkuselt) paned (kangast üles)?; ■ Lu *piä kõrvad avõõ* hoiä (pea) kõrvad lahti; J *sill on pitsät kõrvõd* sa oled loll (sul on pikad kõrvad = sul on pikad juhtmed); J *paa rätte kõrviilõõ* pane rätt pähe; Ra *pantii rätet kõrviisõõ* pandi rätid pähe; J *paap kõrvaa-sõõ* paneb kõrva taha (= jätab meelde); M *tämä ep saanu miitäd baryššaa: meni kõrva kõrvaa päälee* ta ei saanud mingit vaheltkasu: (kaup) läks ots otsaga kokku; M *kõrva rätii* pearätt; Kett. *kõrvaa tagussõõ* kõrvasüljenäärmepletik, parotiit (sigadel). – Vt. ka *hõrkki-, hõrkki-, lehti-, lehto-, loppa-, lotto-, lottu-, luu-, pissü-, špili-*. – Vt. ka *kõrvaz*.

kõrvaa-lehto J-Tsv. = *kõrvalehto*.

kõrvaatakuzõõ Kõ pl. kõrvatagused заушые; *noori pojo, kõrvaatakuzõd märjad, a tütteriä jo ajõlõp takkaa* kk. noor poiss, kõrvatagused (alles) märjad, aga juba ajab tüdrukuid taga. – Vt. ka *kõrvataguz, kõrvatakuzõõ*.

kõrvaaveerellin J kaasitaja kaaslane подпевала, подружка запевалы; *terve, kahsi kaazikkaa, kõlmõt kõrvaveerelliss* rl. tere, kaks kaasitajat, kolm kaasitaja kaaslast.

kõrvalehto M Lu *kõrv-lehto* J-Tsv. kõrvalest, -leht ушная раковина; M *kõrvalehod mentii tulizõss* kõrvalestad läksid kuumaks. – Vt. ka *kõrvaa-lehto*.

kõrvalla J -õll J-Tsv. adv. = *kõrvaza*; *tämä seisõ minu kõrvõll, ku pul'a puuttu tälle lobaõõ* ta seisib minu kõrval, kui kuul sattus talle laupa.

kõrvallinõ ~ **-allin** ~ **-õllin** Lu *-aline* R-Lõn. *-alliinee* K-Ahl. *-alliin* M, g. *-allizõõ* M *-õllizõõ* Lu **1.** pruutneitsi подружка невесты; Lu *pulmijõõ aikana noorikõõ õllaa kõrvõllizõõ, a poigall õllaa druuškad* pulmade ajal on pruudil pruutneitsid, aga peigmehel (poisil) on peiu-poisid; Lu *kõrvõllin piäb õlla tüttõ* pruutneitsi peab olema tüdruk (neiu, mitte abielunaine); Lu *kõrvallinõ võib õlla sõsara noorikõõlla* pruutneitsi(ks) võib olla pruudi õde; **2.** R-Lõn.

peiuoiss дружка (жениха); 3. isamees сват; M kõrvallisõnn õli rissintsä isameheks oli ristiisa.

kõrvalliinõ (Kett.) -ne ~ kõrvõlliin M-Set., g. -zõd: kõrvõlliizõd M 1. M-Set. pearätt головной платок; 2. Kett. helmestega (kõrvik)tanu vshityitый бисером головной убор (orig.: helmelliset korvamysstyt). – Vt. ka kõrvarätte.

kõrv/alõd P J -õlõd J adv. kõrvale рядом, сбоку, в сторону; J *issuu minuu kõrvalõd* istu minu kõrvale; ■ P *tüttärikko meni tiess kõrvalyõ, niku sukkakoira tüdruk läks* (= pööras õigelt) teelt kõrvale, nagu hatt (= tüdruk hakkas ulaelu elama).

kõrvanõ vt. herkka-.

kõrvalrõngaz (P) -rengaz (K-Ahl. R-Lön.) kõrv-rõngõz J-Tsv. kõrvarõngas серьга.

kõrvarätte M kõrv-rätte J-Tsv. pearätt головной платок; J *pal'lo mahzit kõrv-rätess* kui palju (sa) maksid pearäti eest? – Vt. ka kõrvalliinõ.

kõrvaz I, g. -a kirvesilm (ava varre jaoks) обух (проушина в обухе топора); *tšervee kõrvaz* kirvesilm. – Vt. ka kõrva.

kõrvaz P Li -z P adv. kõrval рядом, бок о бок; Li *kolpoka* kõrvaza, *ahjoo kõrvaza pietää pitskad* ahjukummi kõrval, ahju kõrval hoitakse tikke; P *emel'ka nõisi tsülvämeä linaa, fetu kõrvas tsäüsi* Emelka hakkas lina külvama, Fetu käis kõrval. – Vt. ka kõrvalla.

kõrvataguz M Ra J -kuz (M), hrl. pl. -guhsõd: -gussõd ~ -kussõd M -gusset R-Lön. -gusõd Ra J -kusõd Ra 1. kõrvatagune, pl. -tagused заушь; Ra *inemizel on kõrvataguz* inimesel on kõrvatagune; Ra *lahzil välissä hautovat kõrvatagusõd* lastel hauduvad vahel kõrvatagused; M *sigall kõrvatagussõd paizõttuvad, tämä ep saa süvvä* seal paistetavad kõrvatagused (üles), ta ei saa süüa; M *kõrvatagussõd märjäd, a jo naisii tahob nõisa* kk. kõrvatagused (alles) märjad, aga juba tahab naist võtta; 2. pl. kõrvasüljenäärmerõletik, parotiit (sigadel) заушница (свинка); Ra *sigal on kõrvatagusõd, ku ajav* seal on parotiit, kui ajab (kõrvatagused paiste); M *ku tsihvaa annat süvvä, senessä võivat tulla kõrvatakussõd, se on sikojõd tauti* kui annad (seale) kuumaa süüa, sellest võib tulla parotiit, see on sigade haigus. – Vt. ka kõrvaatakuzõd.

kõrvatakuzõd Lu pl. 1. kõrvatagused заушь; *veel kõrvatakuzõd on märjäd, a naimaa nõizõv* kk. kõrvatagused on veel märjad, aga hakkab naist võtma; 2. kõrvasüljenäärmerõletik, parotiit (sigadel) заушница (свинка); *ku sigal annat soojaa rookaa, sis tulla* kõrvatakuzõd, *sis piti õrtoa soojaa veekaa* kui annad seale sooja

sõõki, siis tuleb (seal) parotiit, siis tuli hõõruada sooja veega. – Vt. ka kõrvaatakuzõd.

kõrv-aukko J-Tsv. kõrvauk полость ушной раковины.

kõrvavaikko M kõrvavaik (ушная) сера.

kõrviissaa J-Tsv. adv. pärani, kõrvuni (suu kohta) (рот) до ушей; *lõhgob laula, suu kõrviissaa* üürgab laulda, suu pärani (kõrvuni).

kõrvik/ko Ra, g. -oo adj. kõrvadega, käepidemetega ушастый, ушатый; *kõrvikko lohanjkaa pantii* kõrvadega puuvanni pandi. – Vt. ka kõrvõin¹.

kõrv-plaisku J-Tsv. kõrvakiil пощёчина.

kõrvõin¹ J-Tsv., g. -zõd J = kõrvikko.

kõrvõin² J-Tsv., g. -zõd J = kõrvõliin.

kõrvõli/in J-Tsv., g. -izõd: -zõd J (millegi) lähedane, lähedal v. kõrval asetsev примыкающий, смежный; *lidnaa kõrvõliin tsüäl* linnalähedane küla; *petterii kõrvõlizõd inimizel* Peterburi lähedal elavad inimesed.

kõrvõz I, g. -põzõd I (kõrve)nõges крапива; *tämä tahtõ minnua kõrvõzõlla kõrvõttaag* ta tahtis mind nõgesega kõrvetada; *miä mee kõrvõssa saamaa sigalõ* ma lähen seale nõgesed tooma. – Vt. ka kõrvõnõ.

kõrvõttaa: -taag I, pr. -an, imperf. -in kõrvetada (nõgese kohta) жечь, об- (о крапиве); *kõrvõs kõrvõtav* nõges kõrvetab; *võt kõrvõssa, kõrvõtag tätä* võta nõges(t), kõrveta teda! – Vt. ka kõrvõttaa.

kõrlõ J-Must., g. -õd (vesi)kiil стрекоза; *pittsä kõrõ* (vesi)kiil. – Vt. ka suõ-.

kõrõnta vt. korenta.

kõrõnto vt. korõnto.

kõrõntõ vt. korenta.

kõrlõta Kett. K M S Po (Kõ Ja J) -õtõ ~ -õt J -etta K-Ahl. -eta ~ korõta M-Set., g. -õttaa Kett. M Kõ J kaelkoogud коромысло; K *antaass noorikolõd pihalõd kõrõta* (pulmakomme:) mõrsjale antakse kaelkoogud õlale; J *pa pangit kõrõtaa de lähe kaivolõ* pane panged kaelkookudele ja mine kaevule. – Vt. ka *pesu-, soo-*. – Vt. ka korenta, korõnto.

kõs vt. kõõz.

kõsku Ränk M J-Must. *kosku* M Ra, g. *kõzguu* M kosk, paks okaspuukoog толстая кора хвойного дерева; M *kuuzõd kõsku* ~ Ra *kuuzõd kosku* kuusekosk. – Vt. ka *kuuzõd-*.

kõta K-Ahl. Kõ-Set. (K-AI. R-Eur.) *kota* Lu (R-Eur.) *kuotta* Kr *Koma* K-reg.₂, g. *kõaa: kojaa* Lu 1. koda, eluruum; elumaja комната, жилое помещение; жилище, дом; Kõ *rihi on viisiviiloliinõ, kõta kõlmiseinoliinõ* (Set. 749) rl. tuba on viie viiluga, koda (= eluruum) kolme seinaga; K *kahõd viia kammarii, kõlmõd üli*

kõtõjõ (Al. 44) rl. kahekesi viiakse (pulmaleib) kambrisse, kolmekesi tubadesse (üle tubade); ■ Lu *sepää kota* sepikoda. – Vt. ka *koto*.

kõtajja (M), g. -aa lauajalgade vahepuu e. -pulk перекладина (соединяющая ножки стола); *lavvaa kõtajad* laua(jalgade) vahepuud. – Vt. ka *kõitama*.

kõtara Kett. P M Kõ Lu I -r M J-Tsv. *kotara* Lu J-Must. *kotar* Lu, g. -raa Lu J *kotaraa* Lu (ree)kodar копыль; Lu *lait'jool on tšümme kõtaraa*, *neitä koivussa tehtii* reel on kümme kodarat, neid tehti kase(puu)st; Lu *jalgassijõd pääl on kotarad* jalaste peal on kodarad; P *aisa on tšiin lait'juo kõtara*z ais on kinni ree kodara küljes; J *tammizõd lait'oo kõtaraõd on vahvõd tamme(puu)st reekodarad* on tugevad; J *kõtaraa pesä* kodara pesa. – Vt. ka *tšääve-*. – Vt. ka *kopõla*.

kõtarpuus M pl. kodarad копылья.

kõv/a Kett. K P M Kõ Po Lu Li J I *kova* Ku *kowa* Kr, g. -aa P Lu J -a J, pl. *kähwad* Kr kõva, tugev, kange; *vastupidav*; karm, vali, kale, kalk твёрдый; крепкий, прочный, сильный; жёсткий; строгий, суровый, жестокий; P *maad õlivat kõvad* maad olid kõvad (= kõva, savise pinnasega); M *nät ku on kõva antsi*, *kannõtab inemizee* näe, kui kõva on lumekoorik, kannab inimest; Lu *veero pulikad õltii tehtii kõvass puuss* rattakodarad olid tehtud kõvast puust; Lu *kõva einä kõva* (karm) hein; Lu *leipä kahnõtu kõvassi* leib kuivas kõvaks; Lu *nüd on kõva tuuli*, *ep saa mennä seilaamaa* nüüd on kõva tuul, ei saa purjetama minna; P *kõvat suurõt põvvad* kõvad, suured põuad; P *õli kõva palava* oli kõva palav(us); Lu *mentii müütä kõvaa düpinäakaa* mindi mõõda kõva müdinaga; I *spirttua juuass*, *tämä on kõva* piiritust juuakse, see on kange; J *minu sõna on kõva* minu sõna on kõva; J *kõva uzgokaa* kõva usuga; Lu *tšen on kõva põlõttaja*, *se põlõtõp piippuz mahorkaa* kes on kõva suitsetaja, see suitsetab piibus mahorkat; Lu *miä õõn kõva itšävõittämää* ma olen kange nukrutsema (= nukrutsem alatas); J *õõ kõva meez*, *elä anti* ole kange mees, ära anna alla; P *nämä maaza makaavad*, *kõvaza unõza* rl. (itkust:) nad magavad maas (= mulla all), sügavas (kõvas) unes; Lu *kõva tauti* raske (kange) tõbi; Lu *kõlõttauti tuõp tšülmässä i kõvassa hoolõssa* kollatõbi tuleb külmast (= külmetamisest) ja suurest murest; Lu *tälle tuli kõva äp-piä* tal hakkas väga häbi (talle tuli kange häbi); Po *kraaska õli kõva värvi* oli püsiv; J *ev võinnu kõvann õlla*, *ep kõvanna*, *ep pahanna* rl. ei võinud karm(ina) olla, ei karm(ina), ei paha(na); P *nõõp kõvõilla sõnoilla sõittamaa* hakkab kar-

mide sõnadega riidlema; J *kõvalt süält elä oot-tõ alõsuss* kalgilt südameilt ära oota halastust; ■ J *kõvaa kõrvakaa* kõva kuulmisega; M *kõva pää*, *kehnessi õppõõb* kõva pea, halvasti õpib; J *nii on kõva pääkaa lahs*, *jot millizee mittäit eb mäleht* on nii kõva peaga laps, et mitte midagi ei mäleta; Lu *nii kõva vatssa*, *sto vereekaa toop poiz* kõht (on) nii kinni, et verega tuleb välja; Kr *kowa lidna* kindlus.

kõv/ainõ Li -ain Lu Li -vain Li, g. -aizõõ Lu -vaizõõ Li 1. koorik (hrl. leival) корка (об. хлебная); Li *leiväl on kõvainõ päällä*, *tšühzetettii ni siz on alakõvain i päälükõvain* leival on koorik peal, (kui on) küpsetatud, siis on alumine koorik ja pealmine koorik; Lu *tänvä on leivää kõvõizõt põlõtõttu* täna on leiva koorik(ud mustaks) põlenud (põletatud); Li *leipä kõvvain* leivakoorik; Li *piirga kõvvain* pirukakoorik; 2. kuivik сухарь; Lu *ruiskõvain on*, *ruizjavossa kõvain* on rukkileivakuivik, rukkijahust kuivik; Lu *sis teijää saija kõvaizõõ* siis tehakse saiakuiviku(i)d. – Vt. ka *ala-*, *leivää-*, *pääli-*, *rüis-*, *saija-*.

kõvakoori: *kõvakuori* P kõvakoorig (putukas) жук; *mätännüt kanto*, *siäl on kõva-kuorõd i tõukkomaõd* pehkinud känd, seal (sees) on kõvakoorigud ja tõugud.

kõvakooring: *kõvakuorin* P = *kõvakoori*.

kõvas/si P M Lu Li Ra J -s P Lu Li Ra J -s*ig* I *kovassi* Lu-Len. kõvasti, tugevasti, tublisti; valjusti; väga krepko, сильно; громко; очень, весьма; J *pajuu koorõõkaa tarvis kõvass panna tšiin* pajukoorega on tarvis kõvasti kinni siduda (panna); Lu *tämä nii kõvassi särtši ussa*, *uhz meni rikkii* ta tagus nii kõvasti ust, uks läks katki; Lu *nii kõvassi sattu*, *jot tulõd i kipunat tultii silmissä* nii kõvasti sattus pihta, et tuled ja sädemed lõid (tulid) silmist; M *katagapõõzaz*, *tämä kõvassi pisseeb* kadakapõõsas, see torgib kõvasti; P *riiga süttii jo kõvassi põlõmaasyõ* rehi süttis juba tugevasti põlema; P *klopiroho*, *tämä haizõb kõvassi* sookail, tema haiseb tugevasti; P *no*, *kõvassi siz rad'd'ozivat sinua narskõi värjii mehed* noh, kas tublisti peksid sind siis Narva värvate mehed?; Lu *koira nõis kõvassi haukumaa* koer hakkas kõvasti haukuma; J *tunni perältä vankkõ jo kõvassi makaz tunni* (aja) pärast magas Vanka juba sügavalt (kõvasti); J *kõvassi teep tüüt* teeb kõvasti tööd; J *starikkõ ja staruõõ kõvassi suvattii vohoa* (muinasjutust:) taat ja eit armastasid väga (oma) kitse; J *vari tšesä*, *kõvassi pouta ilma* kuum suvi, väga põuane ilm; Lu *kotovävün piäb õlla kõvassi nõürä* väimehel (väimehena) tuleb olla väga alandlik; J *kõvassi ranikka meil on alkoita*

saavuttaa meil on väga raske küttepuid hankida; Lu *õssuleiváz on pall'o soolaa, kõvassi soolakaz* poeleivas on palju soola, (on) väga soolane; I *siä õdt kõvassig uhar* sa oled väga uljas; Li *rooja inimin, kõvassi roojõkõz* räpane inimene, väga räpane. – Vt. ka *kovassa*.

kõvii K L P M V J *kõvii* M vd|l -vii Li *kovvii* Ku = *kõvassi*; M *kõvii on siottu vöö vöö* on kõvasti seotud; Li *tämä lei minnuua kõvii* ta löi mind kõvasti; L *siz vilikana võtti maalt tšivie, lutissi tämää kulakkaa nii kõvii että tšivess nõisi vesi tilkkamaa* siis hiiglane võttis maast kivi, pigistas selle rusikasse nii kõvasti, et kivist hakkas vesi tilkuma; K *miä nõizin kõvii juomaa viinaa* ma hakkasin kõvasti viina jooma; L *vilisáb aivuu kõvii* vilistab väga kõvasti; M *oi kui kõvii krooznaav* oi kui kõvasti norskab; L *lahzõlõõ unta kõvii painav* lapsele tikub uni väga peale; M *nii õli kõvii palava, što täit põlivat pääz* oli nii väga palav, et täid põlesid peas; M *se õli kõvii sekretnoi azza* see oli väga salajane asi; M *kõvii noor pojo* väga noor poiss; J *kõvii pall'o* väga palju.

kõvis/saa M-Set. Lu (K-Ahl. Ra) -sa J-Tsv., pr. -an K M Lu -õn J, imperf. -in M Lu J 1. kõvendada, tugevdada; kinnitada крепить, укреплять, -ить; J *mees kõvisõp hattua pääz* mees surub kübara kõvemini pähe; J *kõvissõga koorõm veel tõizõõ rihmaka* kinnitage koorem veel teise kõiega; 2. (õeldut) kinnitada, rõhutada подтвр/ждать, -дить; утвр/ждать, -дить; J *veel tõih kõrt kõvissi, jot tullõiziin tšüümä* veel teine kord kinnitas, et tuleksin käima (= külastama); 3. (end) koguda e. kokku võtta; rahuneda крепиться, соб/ираться, -раться; успок/аиваться, -оиться; Lu *sill piäp kõvissaa entä, elä lask entä tuskaa* sul tuleb end kokku võtta, ära lase endale tusatuju peale tulla; Lu *kõvisa entä* rahune!; 4. K-Ahl. karistada, nuhelda; M-Set. karmilt kohelda наказ/ывать, -ать, карать; жестоко обращаться. – Vt. ka *kõvõssaa, kõvõõttaa*.

kõvis/sua L Lu J-Tsv. (P), pr. -un Lu J, imperf. -suzin Lu J 1. kõvaks muutuda, kõvastuda; kõveneda, tugevneda твердеть, за-, крепнуть, о-; J *savi põlto, kuivõll tšezäll kõvisub* savipinnas (savipõld) muutub kuival suvel kõvaks; L *vai õlõt sie kõvissunnu kõvaa mahaasyõ makaamaa* rl. (itkust-) või oled sa kõvaks muutunud kõvasse maasse magama; Lu *tulli kõvisub* tuul tugevneb; Lu *pakkain kõvisub* pakane kõveneb; 2. keha kinnitada, kehakinnitust võtta подкреп/ляться, -иться (eдой); Lu *miä vähäizee sõin, kõvissuzin* ma sõin natuke, kinnitasin keha; 3. end koguda e. kokku võtta крепиться,

соб/ираться, -раться с духом; Lu *nüd jo kõvissu* nüüd juba kogus end. – Vt. ka *kõvõnõssa, kõvõssua, kõvõssussa*.

kõvisul/z¹ Kett. Ra J-Tsv., g. -hsõõ ~ -u: -sõ J 1. kõvendus [?] прочность [?]; J *annõn saappõgõllõ kõvisuss* (~ *kõvisutt*), *paikkaan saappõga* kõvendan saabast (annan saapale kõvendust), paikan saabast; 2. kehakinnitus подкрепление (eдой); Ra *piäb vähäzee võtta kõvisuss, piäb mennä matka, hot' peen pala leipää* peab võtma veidi kehakinnitust, (kui) tuleb minna tee(konna)le, kas või väike pala leiba; 3. Kett. karistus, nuhtlus; karmus наказание; строгость.

kõvul/z -suz J-Tsv., g. -zuiu: -zõ J kõvodus; karmus, kalkus твёрдость; суровость, жестокость; *süä kõvusuz* südamekalkus (südamekõvodus).

kõvvain vt. *kõvainõ*.

kõvõn/õssa (Lu) -õss J-Tsv., pr. -õb J, imperf. -i Lu J kõvaks muutuda, kõvastuda; kõveneda твердеть, за-, крепнуть, о-; J *savi põllot kuivassa, kõvõnõssa* savised põllud kuivavad, muutuvad kõvaks; ■ Lu *ku lehmäl vai inemizel kõvõni vatts, sis pantii kliizma* kui lehmäl või inimesel jäi kõht kinni, siis tehti klistiiri. – Vt. ka *kõvissua, kõvõssua, kõvõssuussa*.

kõvõpassi Lu Li -õssi Lu J kõvemini, tugevamini; valjemini; rohkem крепче, сильнее; громче; больше; Li *veel vähäzee kui kõvõpõssi tiukkaad, siiz meep kattši* kui veel veidi kõvemini pingutad, siis läheb katki; Lu *kõns on veel jää merel, siis kõikkaa kõvõpõssi inemin päivütüv jää* kui merel on veel jää, siis päevitub inimene kõige tugevamini jää; Lu *piäb mõrnää kõvõpassi, kaukõpõll kuuluuvs* tuleb hüüda kõvemini, (siis) kostab kaugemale; J *pajat kõvõpõssi, tämä on paha kuulõmizõka* räägi kõvemini, ta on viletsa kuulmisega; Lu *meespool on kõvõpassi vää* ku naispool mees on (riius) rohkem süüdi kui naine.

kõvõpii P Ra -p Po kõvemini, tugevamini; rohkem крепче, сильнее; больше; Po *ženixa opõzõõ vahtia juotab viinaakaa, štop kõvõp johsõiz* peigmees annab hobusevalvurile viina, et (hobune) jookseks kõvemini; P *meiävuoan pall'o kõvõpii lõhkõz* mõõdunud aastal lõhenes (maa) palju rohkem.

kõvõs/saa -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = *kõvõttaa*.

kõvõs/sua J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -su J kõvemaks muutuda, taheneda (tee kohta) твердеть, за-, под/сыхать, -сохнуть (о дороге); *tee jo kõvõssu perält vihmoi* tee juba tahenes pärast vihmasid. – Vt. ka *kõvissua, kõvõnõssa*.

kõvõs/sussa: -suss J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -su J = kõvõssua.

kõvõs/õlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. ← kõvõssaa; teepraavitõtjat kõvõsõlla tee päll [= pääll] liiva teeparandajad tihendavad tee peal liiva.

kõvõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J kõvendada, tihendada укреп/лять, -ить, уплотн/ять, -ить; pehmiä põlto piäb vähäize rullaka kõvõtta pehmet põldu tuleb rulliga pisut tihendada. – Vt. ka kõvissaa, kõvõssaa.

kõõ: kyõ L temp. kui когда; kyõ suurõd rajuvihmad õlivad, meniväd zeml'ajkaasyõ kui olid suured rajuvihmad, (siis) läksid (mehed) muldõnni. – Vt. ka ko¹, ku, kui.

kõõsniit vt. kõõzniid.

kõõz Kett. K R P M Kõ S Po Lu J I kyõza P kyõz L P kõs K-Ahl. kõnisa ~ -z Lu Ra -s Lu J kooz J kons Ku Кызъзъ Ii-reg.₁ Кызъзъ ~ Конза Pal.₂ Кõнза K-reg.₂ **1.** kunas? millal? когда?; K kõõs siä tahod nõisa pulmõita pitämää kunas sa tahad hakata pulmi pidama?; Lu kõnz leeväd meile üväd ilmad millal tulevad meile ilusad ilmad?; **2.** adv. kunas, millal когда; J tšenni ep tää kõns maailm on alkunnu keegi ei tea, kunas maailm on alguse saanud; P nõisi esimeiss kõrtaa milt tšüsumää, kyõz miä õlõn süntün-nü hakkas esimest korda mult küsima, millal ma olen sündinud; Po elä üottõõ kõõz ämmä nõsõtab (mõrsjat manitseti:) ära oota, millal ämm üles ajab; Lu tšihutattii rooppaa i kallaa, kõns mitä keedetü putru ja kala, millal mida; K kõõz millin päivä mentii mistahes päeval mindi; Ra tulõ ho' kõnsa tule millal tahes; M täm vähä kõõz on siitii ta on väga harva (vähe millal) kaine; **3.** millal ... millal, vahel ... vahel, kord ... kord то ... , то ... ; когда ... , когда ... ; Kõ õsõttii linnahsia, kõõs kul'a, kõõs kahs, kõõs kui osteti linnaseid, millal kuli, millal kaks, millal kuidas (juhtus); I õzraa kõõz verstattii, kõõs tapõttii priimuzloill otra vahel tallati pahmas, vahel peksti kootidega; Lu meri kõnz on emä, kõnz emintimä vs. meri kord on ema, kord võõrasema; P herra antõ kyõs kõm rubl'aa, kyõz viiz härra andis kord kolm rubla, kord viis; **4.** temp. kui когда; L kyõs tämä õmpõli ain laulõ kui ta õmbles, (siis) aina laulis; K kõõz algõn mälehtää, viistõ-ššõmõtta taloa õli kui hakkasin mäletama, (siis) viisteist talu oli; I kõõz miä õllii noori, suvaziä tanttsiag kui ma olin noor, (siis) armastasin tantsida; P kunni tšihutav, ain maissaav, kõõz lavvalõ tuov, siz jo tämä on süõnnüd kuni keedab, aina maitseb, kui lauale toob, siis on ta juba söõnud; Po sis pominoitattii, kõõz ühesää päivää

õli siis mälestati (surnut), kui üheksa päeva oli (surnmast möõdunud); **5.** (mitte) kunagi, (ei) iialgi никогда; K õlen kassenna mõnta vootta, oposia en kõs veelä nähnü (Ahl. 119) olen siin (juba) mitu aastat (olnud), (aga) hobuseid pole (ma) veel kunagi näinud; Lu noottakallaa kõõz eb mitattu noodakala ei möõdetud kunagi; Lu laizgal eb õõ kõnsa pühäpäivää vs. laisal ei ole kunagi pühapäeva; ■ J kõns ni ~ kõns ni buit (Tsv.) kunagi. – Vt. ka ko¹, ku, kui, kõnsaa, kõnsaid, kõrtaid, kõõzniid.

kõõzleev M -в Kõ kõnslee J-Tsv. kunagi когда-то; M ahomaa, õli kõõzleeb nurmi, a nüd jätettii ahossi jäätmaa, oli kunagi põld, aga nüüd jäeti sõõti; Kõ võib õlla, ett kõõzleb õli i tõtta võib-olla, et kunagi oli (see) tõsigi; J kõnslee jo on tšäünü meill, miä daaze em mäleht kunagi on (ta) juba käinud meil, ma isegi ei mäleta. – Vt. ka kõnzniibut'.

kõõzniid K M I kyõzniid P kõõsniit Lu-Must. (mitte) kunagi, ealeski, (ei) iialgi никогда; P kyõzniid eb jätettii nüüriä peälie vokii rattaa-lyõ kunagi ei jäetud vokirattale nõõre peale; K ep kõõzniid nagrannu ealeski (ta) ei naernud. – Vt. ka kõhtaid, kõnsaa, kõnsaid, kõrtaid, kõõz.

kä- vt. ka tšä-.

kägušk/la Lu , g. -aa Lu (nahast kaluri)kinnas (кожаная рыбацкая) рукавица; rõbakat peetää nahkazõt k'äguškõv kalurid kannavad nahkseid kindaid; k'äguškõja peettii ruuguu ajajõv (nahk)kindaid kandsid ridvaajajad (jää-alusel kalapüügil). – Vt. ka t'aguška.

kähwad vt. kõva.

kähvällä J-Must., g. -ää = käperä.

kähärä: -r J-Tsv., g. -rää J kähär (ajuukseline) курчавый; kähär pää kähär pea.

kähärä-pää I kähärpää M käiherpää J-Must. subst. kähärpea (kähärpäine inimene) кудрявый (человек); I garaška õli kähärä-pää Gerassim oli kähärpea.

kähärä/zä: -z M adv. käharas, lokkis в кудряшках; täll ovad aivoo üvvii ivussõv kähäräz tal on juuksed väga kenasti käharas.

kähärää J-Tsv. adv. käharasse, lokki (закручиваться) в кудряшки; perält sauna ivussõd om mentii kähärää pärast sauna on juuksed läinud käharasse.

käiherpää vt. kähärä-pää.

käkis/ellä: -ell J-Tsv., pr. -selen: -seen J, imperf. -selin J frekv. ← käkissää; lehmed oj käkiseltii jalkoika sitt kogov lehmad on jalgadega sitahunnikud laiaks sõtkunud.

käkis/sää: -sä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J (lõmmi, laiaks, katki jne.) litsuda v. suruda

v. sõtkuda расплющить/вать, -ТЬ, сплющить/вать, -ТЬ, раздавливать, -ИТЬ, раст/аптывать, -ОПТАТЬ; *issus slääpii pääle, kõikinaa käkissi* istus kübara peale, litsus (selle) täiesti lõmmi; *tšej käkissi kanaa muna* kes kanamuna katki litsus?

käkisü/z J-Tsv., g. -hsee: -ze J lämmatamine, lämmtatus, kägistus удушение, задушение.

käk'ker vt. kääkkerä.

käko vt. tšako.

käkäl/ä Li, g. -ää tuletukk головешка. – Vt. ka tuli-.

käkäl/rä M -r J-Tsv., g. -rää M J -rä J junn, pabul (inimesel, hobusel) (комок) кал(а); конский помёр; *J katsokk, lahzõll on kuile käkär hunnuz* vaata ometi, lapsel on vist junn mähkme(te)s; *M opõzõõ käkärä* hobuse pabul.

käkõ vt. tšako.

kälme vt. kõlmõd.

kämürä': -r J-Tsv., g. -rää J rutuline, kiire; elav поспешный, скорый; живой.

kämürä' Li, g. -ää õõtsik, õõtskamar (pehme, vajuv koht pinnases) тряси́на; *kämüräd on vajottõvõd kõhad* õõtsikud on vajuvad kohad.

kämürü/z J-Tsv., g. -üi: -see J = käperüz.

känj/kü J-Tsv., g. -üü J kants(akas), känk, kamaкас ломоть; глыба, ком; *känjkü leipä tšiez* kantsakas leiba käes. – Vt. ka *koma*¹, *komakka*, *komka*, *komma*, *komu*, *kromka*, *känjku*, *käntsü*, *kääkkerä*, *kääkkä*, *kääkkü*.

känkkülüssä: -ss J-Tsv., pr. -üv J, imperf. -üzi: -üz J pankuda, (kokku) praakuda комкаться, с-.

känj/kü: *känkü* J-Must., g. -güü (orig.: möykky, tel) – Vt. ka *komka*, *känjkü*.

käntsük/az: -õz J-Tsv., g. -kaa J suure kaaluga; paks, turd увесистый, грузный; толстый, плотный.

känt/itsü J, g. -süü J 1. kants(akas), känk, kamaкас ломоть; глыба, ком; *nää mi käntsüü leipää tõmpõs tšättee* näe, millise kantsaka leiba haaras kätte; 2. priske, pontsakas упитанный; *kaa mi käntsü lahs* vaat, missugune pontsakas laps. – Vt. ka *komka*, *känjkü*.

käpertellä: -ll J-Tsv., pr. -len: -en J, imperf. -lin J frekv. ← *käpertää*; 1. *käpertelka vähäize tšii-rep tallõt* sibage vähe kiiremini käia; 2. – Vt. ka *kipertellä*, *klippsii*.

käpertlää: -ä J-Tsv., pr. -ään: -en J, imperf. -iin: -in J 1. kiiresti käia, sibada семенить; *peened inimizet käpertetä tallõt* väikese(kasvulise)d inimesed sibavad käia; 2. paterdada; komberdada, koperdada идти вразвалку, плестись; ковьялять, ходить с трудом и ошупью; *lahs jo käpertep tallõt* laps paterdab juba käia; *ämm on*

saanu vanassi, nää ku käpertep menne vana-ema on jäänud vanaks, näe, kui komberdab minna. – Vt. ka *kipertellä*, *klippsii*.

käpel/rä: -r J-Tsv., g. -rää J kärke, nobe поворный, прыткий; *noor piik oj käper tüü* *tetšemä* noor tüdruk on kärke tööd tegema; *käper meez* kärke mees. – Vt. ka *kähvälä*, *kärmä*, *kärmää?*

käperüz J-Tsv., g. -üi: -see J rutt, kiirus(tamine) поспешность, спешка; *johsi suurõõ käperüsekaa* jooksis suure rutuga. – Vt. ka *kämürüz*.

käppäzillää Ku kärpukil; kärpukile на четвереньках; на четвереньки.

käpälä Kett. Len. P M Kõ Lu Li J -l J-Tsv. *tšäpälä* J, g. -lää M J -lä J käpp лапа, лапка; *M katti sai lõngatšerää käpälii i puñnautti kõig niitid* kass sai lõngakera käppade vahele ja ajas kõik lõngad sassi; *Lu katii tšünned õllaa käpäliiz* kassi küüned on käppades(se tõmmatud); *Li koir käpäliikaa kõikõl viittä mäilip kattia* koer väntsutab käppadega kassi igat moodi; *Lu karu anti käpäläl* karu lõi käpaga; *J karu urnav ja tšäpäliikaa ain tõmpaap, kroppaab maass tšiin* karu mõriseb ja aina tõmbab käppadega, krabab maast kinni; *Lu sell on jalgad niku karu käpäläv, varmad i lad'd'av* sel on jalad nagu karu käpad, tugevad ja laiad; *J kati, koiira, karu käpäl* kassi, koera, karu käpp; ■ *M krañvuu käpäläv* vähi sõrad; *Li J katii käpälä ~ M kañtii käpälä ~ Kõ jänesse käpälä* kassikäpp (taim); *J katii käpäläv* kassikäpad (taimed); *J karuu käpäläv* sõnajalad. – Vt. ka *ahtõri-*, *jänesse-*, *karu-*, *katii-*.

käpälõl/ssä: -ss J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J kohmitseda, kohmerdada копаться, копошиться, мешкать; *võõnoin inimin aij käpälõiv* aeglane inimene aina kohmitseb. – Vt. ka *kopeloissa*, *kopeloittaa*, *kopisa*.

käplätü: -ät J-Tsv. (J), pr. -pään J, imperf. -päzin: -pezin J näpata укрывать, тащить, с-, у-; *käppes tõizõlt kormunõss rahad* näppas teisel(t) taskust rahad; ■ *olkooz vaikkoz käärme käesse, kättäni käppäjäizin* tl. olgu (tal) kas või madu käes, (ikka) annaksin (talle) kätt.

käre P: *käre kahtsi on hoikka il'i lühüd* vaevakask on peenike või lühike.

kärekahtsi P vaevakask берёзовый стланик, карликовая берёза; *suo kannaz ühsinää kazvap kärekahtsi* soo serval kasvab üksikuna vaevakask.

kärekahtsizikko P vaevakasevõsa заросли берёзового стланика; *kärekahtsizikko kazvap suo kannaz* vaevakasevõsa kasvab soo serval.

kärikst Kr pastor пастор. – Vt. ka *kirtaat*.

käri/nä: -n J-Tsv., g. -nää mürin, kärin, müra
грозот, треск, шум; *ühs kirin ja kärin* (aina)
üks kolin [?] ja mürin.

käri/sä: -ssä Lu Li Ra, pr. -zev Lu Li Ra, imperf.
-zi Li käriseda (hääle kohta), kähiseda; ragiseda
(rinnus) хрипеть (о голосе), сипеть; трещать
(в груди); Li *mil ääli kärizev* mul hääli käriseb;
Li *nii pal'to mörni, što ääli nõisi kärizemmää*
karjus nii palju, et hääli hakkas kähisema; Ra
rinnat kärissää mitälee millegipärast rinnus
ragiseb (rinnad ragisevad). – Vt. ka *kärätä*.

kärkiki Kett. K-Ahl. P M Lu *k'ärk'ki* M, g. -ii
P M Lu *k'ärk'ii* M 1. käbi шишка; Lu *kuuzöll i*
petäjäll on kärkki kuusel ja männil on käbi(d);
Lu *tikka lintu teep puhhõ aukoo, sinne paap*
kärkii i kärkissä süüp seemened rähn teeb
puusse augu, paneb sinna käbi ja sööb käbist
seemne(i)d; P *kuuzõ kärkki* ~ M *kuuzõ kärkki*
kuusekäbi; M *pihgu kärkki* ~ Lu *petjä kärk-*
ki männikäbi; Lu *lepää kärkki* lepakäbi; 2. urb
серёжка (древесных растений); Lu *koivuu*
kärkki kaseurb; Lu *lepää kärkki* lepaurb; 3.
takjanupp репей; M *šuppalehoo kärkiõ* takja-
nurud. – Vt. ka *kuuzõ-*, *pihku-*.

kärkkü Li Ra J, g. -üü Li Ra J 1. käbi шишка;
Li *kuuzöll on kärkkü i petäjäll on kärkkü* kuusel
on käbi ja männil on käbi; Ra *puu kärkkü*
puu käbi; Li Ra J *kuuzõ kärkkü* kuusekäbi;
Ra J *petjä kärkkü* ~ J *petjä kärkkü* männi-
käbi; 2. urb серёжка (древесных растений); Ra
aavaa kärkkü haavaurb.

kärkküiln J-Tsv., g. -zee: -ze J käbitaoline,
käbijas шишковидный.

kärmiä Lu, g. -ä käre, kõva (pakase kohta)
трескучий (о морозе); *kärmiä pakkain* käre
pakane.

kär/mä ~ -m J-Tsv., g. -mää = käperä.

kärmäp/ässi: -essi J-Tsv. kärmemini, nobeda-
mini проворнее, прытче; *kattsoga, siäll rutõta*
veel kärmäpessi vaadake, seal rutatakse veel
enam (veel kärmemini).

kärmässi J-Tsv. kärmesti, nobedasti проворно,
прытко; *kärmässi menemä* kärmesti minema;
tšen nii kärmässi rutav kes nii kõvasti (kärmes-
ti) ruttab?. – Vt. ka *kärmää*.

kärmä-tuuli J-Tsv. vinge, lõikav tuul резкий
ветер.

kärmää: kärmä J-Tsv. = kärmässi; *joos kärmä*
jookse kärmesti!

kärnakaz vt. kärnäkaz.

kärnen/essä: -ess J-Tsv., pr. -en J, imperf. -in J
= kärnäüssä.

kärn-konno J-Tsv. = kärnäkonna; *roojõz i*
tšippaiz niku kärn-konno must(uses) ja paisetes
nagu kärnkonn.

kärn-nah/ka: -k J-Tsv. kärnas, korpas nahk
паршивая, коростовая, шелудивая кожа.

kärn-puu J-Tsv. puujäss, vaevapu карликовое
дерево.

kär/nä Kett. P Lu Ku -ne ~ -n J-Tsv. *tšär-*
nä K-Ahl., g. -nää J kärn korosta, болячка,
струп; P *lahzõll on peää kärnä* lapsel on kärn
peas; Lu *kärnä konna* kärnkonn.

kär/näin: -ein J-Tsv., g. -äizee: -eize J kärnas,
kärnane паршивый, коростовый; *siin talos*
kõig lahzõd on kärneized siin talus on kõik lap-
sed kärnas.

kär/näkaz Lu -akaz P -ekõz J, g. -äkkaa: -ekkaa
J 1. kärnane, korbatanud паршивый, коросто-
вый, шелудивый, покрытый струпьями; J
täll on ni kärnekkaaõ, inokkaat tšäed tal on nii
kärnased, vastikud käed; 2. kõrniline, krobeline
неровный, шершавый; Lu *kärnäkonna, se on*
kärnäkaz kärnkonn, see on kõrniline; P *kärnak-*
kaat tšiveõd krobelised kivid. – Vt. ka *kromelik-*
ko, krompõlikko, krõmelikko.

kärnäkonna Lu Ra kärnkonn жаба; Lu *tämä*
kärnäkonna on suuri ja niku mussa, ebõõ
tasõna see kärnkonn on suur ja nagu must, ei
ole sile(da) nahaga. – Vt. ka *kärn-konno*.

kär/näzä: -äz Ku -ez J-Tsv. kärnas, korpas в
коросте (наречие в форме ин-а от *kärnä*); J
pojukkõizõll tšäed on kärnez poisikesel on käed
kärnas; Ku *kärnäz munad* kärnas kartulid.

kär/näü J-Tsv. kärna, korpa (наречие в форме
илл-а от *kärnä*); *tšäed on mentü kärnäü* käed
on läinud kärna.

kär/näü² J-Tsv., g. -ä = käperä; *õõ kärnäü, jot*
ühs, kaks de valmiz ole kärme, et üks, kaks ja
valmis!

kär/näü/ssä: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z
J (mustusest) korbatada, kärna minna покры-
ваться, -ться струпьями или коростой, пар-
шиветь; *ku et hari päätez ni vot i kärnäüv* kui
(sa) oma pead ei hari, siis, näe, lähеbki kärna.
– Vt. ka *kärnenessä*.

kärreed Li pl. = kärri; *kärreed on ühee veeroo-*
kaa käru on ühe rattaga.

kärri/i J-Tsv., hrl. pl. -id J käru ручная тележка,
тачка; *viska kotti kärriilee* viska kott kärule;
kärriika veejja alkoa alussõõ käruga veetakse
(viiakse) küttepuid (purje)laeva.

kärri/ä Lu, hrl. pl. -äd = kärri; *kärriad on puizõt*
tehtü, rautveero on alla käru on tehtud puust,
raudratas on all.

kärri/ätä Lu -etä Li -et J-Tsv., pr. -ään Lu J,
imperf. -äzin Lu -ezin J kärutada, käruga
vedada возить на ручной тележке, на тачке;
J *tõiss päivä jo kärretä alkoa alussõõ* juba teist
päeva kärutatakse küttepuid (purje)laeva; J

tatskoikaa kärretää alkoa käru(de)ga kärutakse küttepuid.

kär/sä Lu I, g. -ää Lu I kärss *рыло, пяточок* (свиньи); Lu *sigal on kärssä, sika roitap kärssä*kaa maata seal on kärss, siga tōngub kär-saga maad.

kär/sä Lu Li Ra J-Must. -s Lu J-Tsv., g. -zää Lu Li Ra J I. kärss *рыло, пяточок* (свиньи); Li Ra *sigall on kärssä* seal on kärss; Lu *kärzääkaa sika roitab maata* kär-saga tōngub siga maad; Lu *katso, elä võta pitsää kärzäkaa, võta lühüü kärzäkaa* vaata, ära võta pika kär-saga (põrsast), võta lühikese kär-saga; J *sill nenä puhaz niku sigaa kärss* sul (on) nina puhas nagu sea kärss; Lu *sigaa kärssä* sea kärss; 2. tila, toru носок, носок (сосуда), рыльце (деревянного) подойника; Li *enne lühzikko tooz õli puinõ. siz õli pitsä kärzäkaa. a ved' nüt on nät rautõlüh-zikod, ni mitä nüt on kärzäd, a siz õltii pitsäd* ennemalt oli lüpsik ka puust. Siis oli (see) pika tilaga. Aga nüüd, näe, on ju plekist lüpsikud, mis tilad (neil) nüüd on, aga siis olid (puulüpsikutel) pikad (tilad); Li *piip-paall õli kärsä* tila-potil (kätepesunõul) oli tila; Li *kärsä on, kussa rukamõinikass vesi virtaav* tila on (see), kust kätepesunõust vesi (välja) voolab; J *rüüppää rõõska lühzikoo kärzess* rüüpa rõõska (piima) lüpsiku tilast; J *tšainikaa kärss* teekannu tila. – Vt. ka *lüpsikõõ*.

kär/säin: -ein J-Tsv., g. -äizee: -eizee J kär-saga, kär-saline с *рылом*, с *пяточком*.

kärz/äkaz: -ekõz J-Tsv., g. -äkkaa: -ekkaa J kär-sataoline *похожий на рыло; kärzekõz nenä* kär-sataoline nina.

kärt/tü Ra J-Tsv., g. -üü Ra J kõrvetamine паление; J *ahjoss tuõp kärtüü haisu* ahjust tuleb kõr-behais(u); J *karu peltšäap kärtüü haisu* karu kardab kär-sahaisu.

kärt/tüü Lu J-Tsv. (M Li), pr. -üv Lu J, imperf. -tü Lu kõr-beda подгор/ать, -еть; Lu *ku paad ähukkää, sis kärtüv* kui paned karedasse (= liiga tulisesse ahju), siis kõr-beb (ära); M *mikäleeb on kärtünnü* miski on kõr-benud; Lu *musaa kitsii piimä maistaup kärttüineelt* musta kitse piim maitseb kõr-benult.

kärt/tüüssä: -tüüss J-Tsv., pr. -üv, imperf. -tü = *kärttüä*; *ivusõt kärttüüssä tulõss* juuksed kõr-bevad tules(t).

kärtüt/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *kärtütüä*.

kärtüt/tüä Kett. M Lu Ra (Li) -tä J-Tsv., pr. -än M Lu Ra -en J, imperf. -in Lu Ra J kõr-vetada, kär-satada опали/вать, -ть; Lu *ku sika on tapõttu, siis karvaa ajõtaa pois tulõõkaa, siis se on kärttüttemin* kui siga on tapetud, siis karva

võetakse (aetakse ära) tulega, siis see on kõr-vetamine; Lu *kana piäp kärütüä* (kitkutud) kana tuleb kõr-vetada.

kärü Li: *tämä on niku kärä mikkeli, ääli aina kärizev* ta on nagu kähiseja, hääli aina käriseb.

kärühtäl/ässä: -ss J-Tsv., pr. -än ~ -n J, imperf. -äzin: -zin J käratada, karjuda прикрикнуть; *kärühtäz minu pääle* käratas minu peale.

kärü/tä M, pr. -äv: *kärüäv* M, imperf. -zi käriseda (hääle kohta) хрипеть (о голосе); *näd jo ääli kärüäv, järkiä kuulub etti on vana ääli näe, juba hääli käriseb, kohe on kuulda, et on vana hääli.* – Vt. ka *kärisä*.

käskü vt. *tšähsü*.

kät/šü vt. *tšätsü*.

kääkker/ä J-Must. *käk'ker* J-Tsv., g. -ää: *käk'kerää* J kamakas, tomp, latakas; mulla-kamakas ком; ком земли. – Vt. ka *sitta*-. – Vt. ka *komka, käjkkü*.

kääk/kä: -k J-Tsv., g. -ää J = *kääkkü*.

kääk/kü J-Tsv., g. -üü J kamakas, rahn, pank, matakas глыба; *varm lahs niku kääkkü* priske laps nagu matakas. – Vt. ka *komka, käjkkü*.

käärit/tü Lu, g. -üü subst. rullklimp катаная клёцка; *tšääritüä, niku rullud, nev kutsutaa kääritüv* (tainast) vaalitakse, (tehakse) nagu rullid, neid kutsutakse rullklimpideks.

käär/tüä (Ku), pr. -än, imperf. -zin kõrvale keerata поворачивать, повернуть, свернуть (в сторону); *näki konna siitt havvass ja noisi käärtämä servää, ed ep puuttua sihee haultaa, kuza konn on* (muinasjutust:) (hobune) nägi konna selles augus ja hakkas (koormaga teelt) kõrvale keerama, et mitte sattuda sellesse auku, kus konn on; *käärsi servää* keeras kõrvale.

kõ- vt. ka *tšõ-*.

kõhi-kõü/hä: -h J-Tsv. verivaene гол как сокол, бедный-пребедный.

kõhusi vt. *tšõüsi*.

kõk/kiü J-Tsv., pr. -in J, imperf. -kizin J tilpneda, tolgendada торчать (о неуместном присутствии); *mitä siä kõkit tõizõõ nenänn all* mis sa tilpned teise nina all!

kõköšk/a Li, g. -aa (heina)kõks (väike heina-hunnik, tehakse esimesel niidupäeval) небольшая копна сена (собираемая в первый день сенокоса).

kõlm vt. *kõlmõd*.

kõlmas vt. *kõlmaiz*.

kõlmmümmet vt. *kõmstümmettä*.

kõlmtischkümm vt. *kõlmtõ-ššõmõtta*.

kõjkkelik/az Li, g. -kaa Li = *kõjkkelikko*; Li *kõjkkelikkaav maamunav kasvostii* (tänavu) kasvasid kühmulised kartulid; *nämä tultii*

kõnkelikkaad, *nämä eväd mentü läpi niisijee need* (= takused lõngad) tulid tombulised, nad ei läinud niitest läbi.

kõnkelik/ko M Li, g. -oo konarlik, ebatasane; künklik, kühmuline; ebaühtlane, tombuline (lõnga kohta) неровный; бугристый; узловатый (о пряже, нитке); M *kõnkelikko jää konarlik jää*; Li *nii on kõnkelikko tee, što kompassuzid* on nii konarlik tee, et (sa) komistasid; M *kõnkelikko maa* künklik maa; Li *tappurõssa tuli see kõnkelikko lõnko, tuli tuppulikko* takust tuli (see) ebaühtlane lõng, tuli tombuline. – Vt. ka *krompõlikko*.

kõn/kõ Lu, g. -gõõ Lu (oksa)mügerik, kühm бугор, выпуклость; *ku vähä õõt karsinud, siz eb mee mukkaa, jäävät kõngõd, ku paad alkoja riittaa, sis kõngõt haittõvõd* kui oled (puid) vähe laasinud, siis ei sobi (riidas) kokku, jäävad (oksa)mügerikud, kui paned halge riita, siis (oksa)mügerikud takistavad.

kõpõlä J, g. -ää hurtsik лачуга; *jutõltii med'd'e taloa kõühässi kõpõlässi* rl. nimetati meie talu vaeseks hurtsikuks.

kõrgi vt. *kõrkõa*.

kõrva vt. *kõrva*.

kõöhä vt. *kõühä*.

kõöhässi, **kõöhässige** vt. *kõühässi*.

kõökistlää J, pr. -ään J, imperf. -iini läkastada *закашл/иваться, -яться; inemizel meni mikäle kurkku i sis kõökistääv* inimesel läks midagi kurku ja siis läkastab.

kõök/ki K M Lu J, g. -ii K Lu J = *kuhni*; Lu *laivaz on kõõkki* laevas on kambüüs.

kõü/hü L P M Kõ Lu Ra J I (Ja-Len.) -õä M -he ~ -h J-Tsv. *kõöhä* I (K) *keühä* Kett. M-Set. ~ *keühä* Kett. *keühä* M-Set. *tõõühä* K-Ahl. (J-Must.) *tõühä* P, g. -hää P Lu J -hä J I. vaene бедный, скудный; M *nii on kõvii kõühä niku krottii maaz* kk. ta on nii (väga) vaene nagu mutt mullas; M *kõühässä koossa võta nainõ, a rikkaassa õsa opõnõ* vs. vaesest majast (= talust) võta naine, aga rikkast osta hobune; M *kõühä inehmin* vaene inimene; J *kõühess suguss* vaesest soost; Lu *meil on kõühäd menõd* meil on vaene elamine; Lu *õli kõühä kõühä talo* oli väga vaene (vaesemast vaene) talu; J *marffa jäi kõühässi* Marfa jäi vaeseks; L *isä liep kõühä* isa jääb vaeseks; 2. kehv, vilets скудный, плохой; M *med'd'ee maad on kõühäd maad*, liivakod i *tšivikod* meie maad on kehvad maad, liivakod ja kivikud; Lu *ku tšako tühjäs metsäs kukub, sis täap kõühää vootta* kui kägu kukub (vara) tühjas (= veel raagus) metsas, siis ennustab kehva aastat. – Vt. ka *kõhi-*. – Vt. ka *kehno*.

kõühärotta Lu fig. vaene inimene, näljarott

бедняк; *siä õõd kõühärotta* sa oled näljarott.

kõüh/lässi P Lu -ess Li *keühäs/si* M -s K *kõühässi/g* ~ -ge I vaeselt бедно, скудно; P *näväd elivät kõvass kõühässi* nad elasid väga vaeselt.

kõüh/hüüz M -z M Lu Li J *keühü/hüüz* Kett. M-Set. -z M J-Tsv. *tõõühüs* K-Ahl., g. -ü M Li J -see ~ -se [sic!] J-Tsv. vaesus бедность, скудность; J *enne õli tšüläzä pal'l'o kõühüttä* ennemalt oli külas (= maal) palju vaesust; J *mokomaa kõühüss* [sic!] *veel eb õllu, ku kazell voott* sellist vaesust ei ole veel olnud, kui sellel aastal; J *kõühüü peräss ep pääznü õppõdõmaa* vaesuse pärast ei pääsenud (kooli) õppima; M *kõühüs тоор sõittõluu talloosõd* vs. vaesus тооб түли majja (tallu); Lu *nüttä paa хот ampaad naglaa, nii tuli kõühüz* kk. nüüd pane kas või hambad varna, niisugune vaesus tuli; Lu *näil ku on kõühüz: näil eb õõ, mineekaa suut avata* küll neil on vaesus: neil ei ole, mida süüa; Li *nämäd eletää suurõza kõühüüzä* nad elavad suures vaesuses.

kü- vt. ka *tšü-*.

küat Kr = *küetta*.

kübar vt. *tšüpärä*.

küblee ~ **küllee** M vist; võib-olla, ehk кажется; может быть; *küblee uppoov, etti nii kõvvi räägab* vist upub, et nii kõvasti karjub; *maana, sie küblee hullussi menid* Manja, sa oled vist hulluks läinud; *siä küllee läziv* sa oled ehk haige? – Vt. ka *kuileev*.

küetta Kr talumaja крестьянский дом. – Vt. ka *küat*.

kügge vt. *kõikki*.

kühse vt. *tšüüsi*.

kükertälässi -ss J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J = *küküttäässä; kükertäzim* vihmõss *opõizõd vatsan nala* kükitasin vihma eest hõbuse kõhu alla.

kükütuz vt. *kükütuz*.

kük/kü J-Tsv., g. -üü J I. kükkasend, kükitamine сидение на корточках; 2. kükktants пляска вприсядку; *paamm kõik tüüt kõkküä tantsima* paneme kõik tüdrukud kükktantsu tantsima. – Vt. ka *kükütuz*.

kükküllää J-Tsv. kükakil на корточках; *kükküllää on rankk seis* kükakil on raske olla. – Vt. ka *kükküzillää, kükküllää*.

kükkülä-mükkülä ~ **kükkül-mükkülä** Li = *kukõrpallo; lazõmm kükkülä-mükkülä* lase-me kukerpalli.

kükkürä (Lu): *üli kükkürää* kukerpalli. – Vt. ka *kukõrpallo*.

kükküzillää Lu = *kükküllää; õli kükküzillää* oli kükakil.

kükähtäässä: -ss J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J mom. (korraks maha) kükitada, (korraks) kükakile laskuda присесть на корточки. – Vt. ka küküttäässä.

küküllää M -ä Ra kükakil; kükakile на корточках; на корточки; Ra *pikkarain tüttö öli küküllä i pelaz öma lelloika*a väike tüdruk oli kükakil ja mängis oma kannidega; M *mitä isut küküllää* mis sa istud kükakil?; M *täm nõis küküllää* ta laskus kükakile. – Vt. ka küküllää, küküzillää.

kükütellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. (maas) kükitada сидеть на корточках; *mitä siä kükütteen* mis sa kükitad?

küküttäässä: -ss Li J-Tsv., pr. -än J, imperf. -äzin: -zin J kükakile laskuda, (maha) kükitada присе/дать, -сть на корточки; J *küküttää pehgo*o taga, de lazz kaatsöd maalöd kükita rõõsa taha ja lase püksid maha. – Vt. ka kükertäässä, kükähtäässä.

kükütulz: -s J-Tsv. kükituz [< e?] (J-Tsv.), g. -hsöd: kükitusöd J kükitus присед(ание). – Vt. ka kükki.

küll L P M Lu Li J küll K J tšül/lä J-Must. -l P 1. küll уж; Lu *ettsimzee küll ettsizin, a el levvä* otsisin küll hoolega, aga ei leia; J *küll miä mahzõn* küll ma maksan; J *luppa va küütti-mehele tšaa*ju rahat, küll siiz ajab luba aga küüdi-mehele jootraha, küll (ta) siis sõidab; P *ko lieb vajaa ni küll tämä tulõv* kui läheb vaja, küll ta siis tuleb; Lu *küll on kõva tauti* küll on raske tõbi; 2. küllap, ilmselt наверно, небось; P *küll sie nüt tahot süvvä* küllap sa tahad nüüd süüa; J *küll se tševäell taaz leeb upotuz* küllap kevadel tuleb jälle uputus; 3. küllalt, küll довольно, достаточно; J *jõka päiväle saap küll omassa töössä* igale päevale saab küllalt omast tööst; J *mill on aika küll* mul on aega küll. – Vt. ka küllält.

külled vt. tšülä.

küllee vt. küblee.

küllelt vt. küllält.

küllis/süssä: -süss J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J = küllissüä.

küllis/süä J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J rahulduda довольствоваться, удовлетвор/яться, -иться.

küllä: -l J-Tsv., g. -lää adj. 1. rahul(olev) довольный; J *küllen õlõma* rahul olema; J *õõ seneka küll, mitä sill* on ole sellega rahul, mis sul on; 2. söönud, täie kõhuga, küllane сытый; J *küll sika* söönud siga; J *õõn küll* mul on kõht täis. – Vt. ka küllälin, küllän.

külläin Lu Li J-Tsv., g. -zee J 1. söönud, täie kõhuga, küllane сытый; Li *suuri pala suu* re-

vitäp, peeni külläizen piäv vs. suur tükk ajab suu lõhki, väike peab küllasena; 2. nuumatud откормленный; Lu *külläin sika, süütettü külläizessi sika* nuumatud siga, nuumseaks söödud; 3. rahul(olev) довольный; J *jo on rikaz, .. veel ebõd külläin* on juba rikas, (aga) .. veel ei ole rahul; Li *kõikkaa sill on ohto, nüt siä õõd nii külläin, što sillõ mittäid ep piä* kõike on sul küllalt, nüüd oled sa nii rahul, et sulle pole midagi (enam) vaja. – Vt. ka küllä, küllän.

küllälin: -elin J-Tsv., pr. -älizee: -elizee rahul(olev) довольный; *said õma dool'a, de õõ küllelin* said oma osa ja ole rahul. – Vt. ka küllä.

küllält ~ -elt [< e?] J-Tsv. küllalt достаточно, довольно; *õsatt ko veel maat? – ohto, meill on niitsi küllält* kas ostate veel maad? – Aitab, meil on niigi küllalt. – Vt. ka küll.

küllä/n Ra, g. -zee Ra söönud, täie kõhuga, küllane сытый; *suur pala suu revitäv, a peen külläzene piev* vs. suur tükk ajab suu lõhki, aga väike peab küllasena. – Vt. ka küllä, küllän.

külläüt/tää (Lu), pr. -än Lu, imperf. -in tüüdata надое/дать; -сть; *elä külläütä töissa omila sõnila ja omala jutuu*kaa ära tüüta teist oma sõnodega ja oma jutuga; *milla külläütti se muuzika* mind tüütas see muusika.

külläüt/tüä Lu, pr. -ün, imperf. -tüzin küllastuda, (ära) tüdineda насы/шаться, -титься, при/едаться, -есться; *mill on se issumin külläüt-tünüd kurkkuusaa* mul on sellest istumisest kõrini.

küllü/üz: -z J-Tsv., g. -ü küllus достаток; *rik-kall, kuhõ ni katsod, jõka poolla küllüz* rikkal, kuhu (sa) ka ei vaataks, (on) igal pool küllus.

külm ~ külme vt. tšülmä.

külv/ä M, g. -ää tugikepp, tugi колышек, подпорка (для подвязывания растений); *panidorat kazvaaz jo suurõpassi, siz neilee paamma keppizet külväv* (kui) tomatid kasvavad juba suuremaks, siis paneme neile kepptoed. – Vt. ka pülvä.

kümmeh vt. tšümmee.

kümmet: Kr *kam kümmet* kolmkümmend. – Vt. ka kõlmõd.

kümmi vt. tšümmee.

künell Kr küünal свеча. – Vt. ka tšüntteli, tšünttilä, tšüünteliä.

künnet'sü Ku küntud põld пашня.

künnäppä Ku künnarpuu вяз, ильм. – Vt. ka tšünnä-puu.

künsi vt. tšüüsi.

künttilpäivä K küünlapäev сретенье (праздник).

küpper vt. *tšüpärä.*

küpärüü vt. *tšüpperüü.*

küt'süü vt. *tšütšöü.*

küttäjä [*< e?*], g. *-ää* Lu *kütja* истопник, кочегар. – Vt. ka *katšegara.*

küüh vt. *kuu.*

küürüsü/z J-Tsv., g. *-hsee: -see* J (orig.: сгибание).

küürüzillää Lu *kõveras, kookus, kühmus* скрючившись, скорчившись; *makkaap küürüzillää* magab *kõveras; vaikk on tšülmä, küürüzillää isub* ehk on külm, (et) istub kühmus.

küüssin vt. *tšüüsi.*

küütiti¹ J, g. *-ii* J *küüt*, *vedu* извоз; *mehed*

menivät küüttii *mehed läksid küüti; küüttii lähettämä küüti* saatma.

küütiti² M J, g. *-ii* J = *küüttöseltsä.*

küütii-meez J *küüdimees* возница, извозчик; *luppa va küütii-mehele tšaaju rahat, küll siiz ajaв* luba aga *küüdimehele jootraha, küll (ta) siis sõidab.*

küütii-rahä J *küüdiraha* деньги за подводу, прогонные; *piti mahsaa kõm rubl'aa küütii-rahäa* pidi maksma kolm rubla *küüdiraha.*

küüttöseltsä Lu *küütselg* lehm (lehm valge triibuga seljal) корова-полосатка (корова с полоской вдоль спины). – Vt. ka *küütiti*², *tšüütö.*

la K R L P M Lu J I *laa* L P M Kõ Po Lu J I Ku *laag* I las J-Must. las пусть, пускай; Lu *la tõin tšiiitäv, se on tšiiitoz* las teine kiidab, (ainult) see on kiitus; P *la mie menen vaattamaa* las ma lähen vaatama; J *veekaa seldi-botšk tšulanaa, la haizõp siäll* viige heeringatünn sahvrisse, las haiseb seal; P *la süöv söögu* (las sööb); M *laa kui teil on üvä ellää, a milla tahtaub koitoo* olgu teie juures kui (tahes) hea elada, aga mina tahan (siiski) koju; I *laag emmäg õlõg ärgu* me olgu; K *la ka miä naisiun* las ma õige võtan naise; J *juttõõn las vaa* (Must. 186) ütlen: olgu pealegi. – Vt. ka *laka*.

laad/ana K L Lu J *-ona* (J-Must.), g. *-anaa* K viiruk ладан; Lu *laadana õli tšerikkoz, venne tšerikkoza* viiruk oli kirikus, vene (= õigeusu) kirikus; K *pokoinikka laadanaakaa kuurittaasasa* surnu juures suitsutatakse viirukit (surnut suitsutatakse viirukiga); J *pappi kad'iloitab ümpär laadanaa savvuukaa* preester suitsutab ümberringi viirukisuitsuga; J *laadanaa lassaa* suitsutatakse viirukit. – Vt. ka *laadoni*.

laad/ia P M Lu J (K R-Reg. Kõ Ra) *-diag* (I) *-tia* J (K-Al. R-Lõn. L P M Kõ Po Lu Ku) *-tiag* (I), pr. *-din* K P Po Lu Ra J, imperf. *-tizin* M Lu J Ku *-dizin* K R M Kõ J I. teha, valmistada делать, с-, готовить, изготов/лять, -ить; Po *laadittii pihtojee päälee valkõat paletiv, kauniilõõ tšiu-tolõõ* tehti õlgadele valged õlakud, punasele särgile; Lu *uutta võrkkoa laadittii, pantii pul-lod i tšivev* tehti uut võrku, pandi (külge) pul-lud ja kivid; Lu *laadittii hõütütüz niku starikka* tehti hernehirmutis nagu vanamees (= vanamehe kujuline); M *laadittii varoga vatrüškoita* tehti kohupiimakorpe; J *tšähsi laatia lahjoja*

rl. käskis valmistada pulmakinke; 2. panna, asetada укла/дывать, -сть, уложить, сновать (основу); J *laadi kõig vešad üvässi paikõlõõ* pane kõik asjad ilusti kohale; K *naiz-lahko võtab lahjav, laadib kaššaliisõõ* (Al. 21) naislang võtab pulmakingitused, paneb kasetohust kotti; K *laadittii pahnoppäi šuuba ülee* pandi kasukas pahupidi selga; M *a sis ku jo tukataz, ümperikka kõig laadiaz mättääd, siz juõllaz: tšääppä on valmiz* aga siis, kui (haud) aetakse juba kinni, ümberringi pannakse kõik mättad, siis öeldakse: kääbas on valmis; Lu *loomipuult kangaz letittii i laadittii kangaspuil* käärpuu-(de)lt palmitseti kangas (= lõim palmikuks) ja pandi kangaspuudele; M *vihgod laatizimma kuhilailõõ* vihud panime hakkidesse; Kõ *korjattii kõik ühtee, laadittii kõik söökiv lavvalõ* korjati kõik kokku, pandi kõik söögid lauale; 3. seada, korraldada; korda seada, valmis panna; katta lauda ула/живать, -дить, нала/живать, -дить; устраивать, устроить, заготов/лять, -ить, приготов/лять, -ить, накры/вать, -ть (на) стол; Ra *uulõt jo mennää koveraa, uulii laadiv, nõizõb itkõmaa* huuled lähevad juba kõverasse, seab huuli, hakkab nutma; Lu *miä laadin elämää näijjed üvässi* ma sean nad hästi elama; J *ku böõl ilmalla izüttä, tšen nõizõb lahxiilõõ teetä näüttämää, .. tšen nõizõb lahxii laatimaa* rl. (itkust:) kui pole (enam) ilmas (= elus) isakest, kes hakkab (siis) lastele teed näitama, .. kes hakkab lapsi kasvatama (korraldama); K *kunniz siäl laatias nuorikkõata ventt-saasõõ* (Al. 31) kuni seal seatakse pruuti laulatussele (minekuks); I *kõittš näitä laadiv kui piäp kattaaitaag* paned nad (=pesud) kõik valmis,

kuidas tuleb vaalida; I *opõnõ laadittug* hobune (on sõiduks) valmis pandud (= rakendatud); Po *nõorikoo emä laadib lavvaa* pruudi ema katab laua; L *lavvat kõikk laadittu, pitsät pulmaa lavvad* lauad on kõik kaetud, pikad pulmalauad; J *laaditaa pominlauta* kaetakse peilaud; **4.** valmistuda, end (midagi tegema) asutada v. seada; hakata sob/irаться, -rаться, подготoв/ляться, -иться, приготoв/латься, -иться; снаря/жаться, -диться; M *no sis siäl üvällä sovulla kõõz laadittii pulmõita pitämää* no kui siis seal valmistuti heas läbisaamises pulmi pidama; Kõ *laadimma menemaa* asutame end minema; Lu *laadizimm jo makkaamaa* asutasime end juba magama (heitma); M *laadiv itkõmaa* hakkab nutma; Ku *laatizin korjaamaa marjoi* hakkasin marju korjama; **5.** läbi saada, (omavahel) sobida; sobida, sobiv olla справ/латься, -иться, ладить, по-; быть приемлемым; M *d'äd'ä pet'ä õli mokoma sarvikko, ep tšēneitkaa laadinnu* onu Petja oli niisugune kangekaelne inimene, kellegagi ei saanud läbi; P *võib laadia millõõ niiku lahsi* võib sobida mulle nagu (oma) laps; **6.** rääkida, jutustada, pajatada рассказ/ывать, -ать; J *laadib õmass eloss, niku kaaska pajatõv* pajatab oma elust, nagu muinasjuttu jutustab; Kõ *sitā ain entizet starikad meil laadizivad* seda pajatasid meile aina vanad (endisaegsed) taadid; J *nät see ku laadi juttua* vaat, küll see pajatas juttu! – Vt. ka *laaditõlla, laadiussaa, laadiuta, laahia, laatiita.*

laaditaa (K-Ahl. R-Reg.) *laad'it'ta* J-Tsv., pr. *laaditan* K -õn J, imperf. -in J (hoolega) teha, valmistada; seada, korraldada изготoв/лять, -ить, мастерить, с-; нала/живать, -дить, сла/живать, -дить; J *laad'it rattaiõõ issu-laut* sea vankrile istelaud.

laaditõlla (K-Ahl.) *laad'itõll* J-Tsv., pr. -tõlõn: -telen K *laad'ittõõn* J, imperf. -tõlin: *laad'ittõlin* J frekv. (hoolega) teha, valmistada; seada, korraldada; katta lauda изготoв/лять, мастерить; нала/живать, сла/живать; накрывать (на) стол; K *enne lautaa laaditteleb* (Ahl. 93) ema katab lauda. – Vt. ka *laadia, laahia.*

laadi/ssa Lu (Li Ra) *laad'ussa* Lu -ss J-Tsv. -ssag I, pr. -n Lu Li Ra J *laad'un* Lu, imperf. -zin Lu J I. valmistuda (ka impers.), end (midagi tegema) asutada v. seada; hakata соб/ираться, -rаться, подготoв/латься, -иться, приготoв/латься, -иться, снаря/жаться, -диться; Lu *näväd õltii riioz, nüd laadiustii sopimaa* nad olid riius, nüüd valmistusid leppima; I *noorikkõ laadiuv mehelee* pruut valmistub mehele (minema); Lu *perennain pühän laadius tšerikkoo* perenaine asutab end pühapäeval kirikusse

(minema); Lu *mehed jo laadiustii matkaa* mehed seadsid end juba teele; Lu *alki laad'ussa vihmall* hakkas vihmale seadma; Lu *laadium sinuukaa üvassi elämä* hakkas sinuga hästi elama; Li *laadiub märehitimää* (lehm) hakkab mäletsema; **2.** rõivastuda, riietuda оде/ваться, -ться, наря/живаться, -диться; J *laadiuska de lähemme tšüälisee* rõivastuge ja läheme külasse; Lu *müü laadiuzimma tāmākaa üvvää sõppaa* me panime temaga head rõivad selga; **3.** sobida, läbi saada; sobida, sobiv olla справ/латься, -иться, ладить, по-; быть приемлемым; Ra *üvä inemin, kõikiikaa laadius, ebõõ vassoin* hea inimene, kõigiga saab läbi, ei ole vastalise loomuga (vastaline); Li *siä et tšenniikaa laadiu* sa ei saa kellegagi läbi; Lu *müü sinuukaa laadiumm üvvii* me sobime sinuga hästi; Ra *tšellee laadius tšüudittaminõ, se meni* kellele sobis mardisandiks käimine, see läks. – Vt. ka *laadia, laatiita.*

laadiuta K-Al. (M Po J) *laatiuta* (Kõ Lu), pr. -n K M J *laatiun* Kõ, imperf. -zin J *laatiuzin* J I. valmistuda, end (midagi tegema) asutada v. seada; hakata; соб/ираться, -rаться, подготoв/латься, -иться, приготoв/латься, -иться, снаря/жаться, -диться; K *a nuorikkõ sill aikaa laadiub venttsaasõõ* (Al. 30) aga pruut valmistub sel ajal laulusele minekuks; Lu *siz butkõz laatiutaa makkaamaa* siis onnis asutati end magama heitma; Po *nõistii laadiuma vezilee* (pulmakomme:) valmistuti (minema) vett tooma; Kõ *neñnä pühtsiä ep tunnõ, a naisii laatiuv* nina pühkida ei oska, aga valmistub naist võtma; **2.** rõivastuda, riietuda; (riideid) selga pan-na оде/ваться, -ться, наря/живаться, -диться; J *sõvat povarnoz laadiutii riided* pandi sauna eesruumis selga. – Vt. ka *laadia, laatiita.*

laadona vt. *laadana.*

laadoni Ra, g. -ii Ra = *laadana*; *lastii laadoni*-kaa suitsutati viirukiga.

laadullinõ (R-Eur. R-Lõn. R-Reg.): *pantu on lavvat laadulliset, laadulliset lavva jalgat* (Eur. 43) rl. on pandud laud l-d, l-d lauajalad.

laad'ussa vt. *laadiussa.*

laadva vt. *ladva.*

laaenki vt. *laajõnki.*

laafka K-Ahl. P M Kõ Lu Li I (Al. J) -fkõ J-Tsv. *lafka* Lu I (Al. K-Ahl. Ja-Len.), g. -vgaal Al. P M Lu -fkaa Lu J *lavgaal* Al. K-Ahl. I *lafkaa* Lu-Must. pood, kauplus лавка, магазин; M *laavgass taas siittsaa õsõõtii* poest osteti taas sitsi; I *laafkaa meemmäg* läheme poodi; M *tämä teep töötä laavgaz ta töõtab* poes; Lu *ajõi lafkaa tiivene õposõ* (Must. 158) ajas hobuse poe juurde; J *laafkaa tavar* poekaup. – Vt. ka *liha-*

laafko M, g. -oo ~ laavgoo = laafka; laafkod on tšiin poed on kinni.

laag vt. la.

laagottaa vt. lagottaa¹.

laahila Ra, pr. -n Ra, imperf. -zin Ra katta lauda nakry/vatʹ, -tʹ (na) stol; *perennaizōd laahitii lauta* perenaised katsid laua. – Vt. ka laadia, laaditõlla.

laahijki vt. laajõjki.

laaja vt. kõikõl-.

laajaa Lu: *poika õli vähäizee vohmaa laajaa* pois oli natuke rumalavõitu; *sõpa on uutta laajaa* rõivas on nagu uus; Lu *isä on vähäizee napsua laajaa* isa on veidi napsitaja; *juumaria laajaa* nagu joodik.

laajanõ (Lu): *koiral kahõdõ-štšümmenee laajass vōijõtt on tāmää tseelez* koeral, kahteteistkümmend liiki (ravivat) vōiet on tema keeles. – Vt. ka kõikõl-.

laajengi vt. laajõjki.

laajengoitaa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J laadida zary/zatʹ, -ditʹ; *laajengoit püssü de lähemme jahtii* lae püss ja lähme jahile.

laajin vt. kõikõl-, ühte-.

laaju (M), g. -uu liik, sort вид, род, сорт; *üläpooli on ühtä laajua, a pahnupooli on tõissa laajua (sorttua)* pealmine pool on üht liiki, aga pahupool on teist liiki (= teisest materjalist).

laajuin vt. ühte-.

laajun vt. kõikõl-, kõpikõikõl-.

laajõn vt. kahtõ-.

laajõjki Lu *laajõjki* L -jengi J-Tsv. -enki Ra -hijki M (Kett.), g. -jõngii: -jengii J laeng zaryad; J *suurõss laajengiss püssü raut meni lõhtsi* suurest laengust läks püssiraud lõhki; L *soldatti pani püssü laajõjki puugovitsaakaa* soldat laadis püssi nõõbiga; M *täm ampu jännesse ühessä laahingissa* ta laskis jänese ühe laenguga; Ra *meni üli tšäe se laaenki* see laeng jooksis tühja; J *püssü on laajengiz* püss on laetud; ■ J *ukoo laajengi tappõ* inimisee välgulõök tappis inimese.

laak vt. laka.

laa/ka Kett. M (K-Al. R-Lön.), g. -gaa taltsas, (hästi)kasvatatud смирный; K *ai mid (on) laagad med'd'ee laņgot. eväd hukkaalõ üvüttä, pillalõdõ piiragoita* (Al. 53) rl. oh mis taltsad on meie langud. Ei (nad) raiska varandust, (ei nad) pilla pirukaid.

laakaa vt. laka.

laak/ata: -õt J-Tsv., pr. -kaan J, imperf. -kazin: -kõzin J lakkida pokry/vatʹ, -tʹ lakom.

laak/ka Lu -k J-Tsv., g. -aa J lakk lak.

laak/kuu (Lu-Must. J-Must.), pr. -uv Lu J, imperf. -kuzi hõljuda, heljuda парить, реять,

покачиваться; Lu *lõikub, laakub maal eh lankõa. savvu* (Must. 159) mõist. hõljub, heljub, maha ei lange? – Suits.

laa/ko Lu Li J-Must., g. -goo **1.** madal, lame; sile, tasane плоский; ровный; Lu *laako rantõ on kaugaa matala* madal rand on kaugele madal; J *laako mätsi* (Must. 173) lame mägi; Lu *laako meri* vihasas (sile) meri; **2.** laug, lauge (lõnga v. niidi kohta) слабо сучёный (о нитке); Li *laako i pehmiä lõjka* laug ja pehme lõng. – Vt. ka laavia.

laam/ata: -õta Lu -õt J-Tsv., pr. -aan Lu J, imperf. -azin: -õzin Lu J **1.** kahmata, haarata хватать, схватить; J *süüntü, de laamõs tõizõlt omena tšäess* vihasas ja kahmas teiselt õuna käest; J *laamõs tšämmelää päält rahad* kahmas (teisel) peo pealt rahad; J *laamõz ripila de lohmõs tõiss seltšää* haaras ahjuroobi ja virutas teisele selga; **2.** varastada красть, у-, вытащить, выхватить; J *laamõtti kormunõss rahad* varastati taskust raha(d); **3.** pühkida; koristada подме/татʹ, -сти; убирать, убрать; J *laamaa metlaka maat* pühi luuaga põrandat.

laamia J-Tsv., pr. -in J, imperf. -izin J koristada, pühkida убирать, убрать, метать, мести; *võta laami märjell šizgõll rihee maa* võta pühi märja lapiga toapõrand.

laantal/a ~ luantala Ränk, g. -aa ahjuualune (tühemik ahju all), ahjulava alune подпечье.

laapaš/ti: -tʹ I, g. -tʹii sukarõid чулочный носок; *pagaʹaska tehtii, siis kanta, siiz laapašʹ* tehti (suka)säär, siis kand, siis põid.

laapatti, laapottʹsi vt. laaputti.

laap/pa Lu Li Ku -p J-Tsv., g. -aa Lu Li J Ku **1.** käpp, loib лапа, (тюлений) ласт; J *katti sai iire laappoisõ* kass sai hiire kätte (käppade vahele); Ku *ühskert hään mil anv laapaakaa kovass* ükskord ta andis mulle kõvasti käpaga; Lu *ültšee laappa* hülgel loib; **2.** ankrulaba, -haru, -kida, -küüs якорная лапа; Lu *aņkkuria on kõikõllaa-jõzia: on kahõdõ laapaakaa, viijee laapaakaa* ankruid on igasuguseid: on kahe kidaga, (on) viie kidaga; Lu *aņkkurii laappa* ankrulaba; **3.** J veeratta labidas лопасть водяного колеса; **4.** (palkhoone) puhasnurk (palgiotsad ei ulatu üle nurga) лапа (в срубовой технике); Lu *laappa on puhaz nurkk 1.* on (palkhoonel) puhasnurk. – Vt. ka aņkkurii. – Vt. ka lapka, lappa².

laappõin J-Tsv., g. -zõd J käppadega, käpaline с лапами, лапчатый.

laap/utti L (M) *laapatti* M-Set. -ottʹsi (Ku), g. -utii: -atii M -otʹsii Ku viisk lapotʹ; L *rikki-läized laaputid jalgaza* katkised viisud jalas; Ku *meni repo teet müütellä i lõüsü laapotʹsii*

läks rebane mööda teed ja leidis viisu. – Vt. ka *toho-*.

laara/ta Lu, pr. *-an*, imperf. *-zin* (purje)laeva klaarida (laevaarveid klaarida, laeva sadamas sisse v. välja kirjutada) очи/щать, -стить порт-овые сборки; *aluz on laarattu* (purje)laev on klaaritud.

laari Lu Li, g. *-ii* klaar, puhas, selge ясный, чистый; Lu *laari meri, se onõ puhaz meri* klaar meri, see on puhas meri; ■ Lu *teimmä alusõõ laarissi* klaarisime (purje)laeva.

laalsa (J) *l'äsa* Li, g. *-zaa*: *l'äzaa* Li naljatamine, heatahtlik nõök добродушноe подтрунивание; *päivelle tämä makkaap kuh niz, dalis-ko ajab l'äsa kuharkoikaa* päeval ta magab kõõgis või heidab nalja kõõgitüdrukutega; Li *l'ässaa lastii* naljatati.

laasaa vt. *luusaa-laasaa*.

laasia Lu, pr. *-zin* Lu, imperf. *-sizin* Lu ronida лазить, лезть (куда-то); *ep piä laasia sinne, kunnõ eb õõ tšähsü* ei ole vaja (= ei tohi) ronida sinna, kuhu ei ole kästud (ei ole käsku).

laaska Lu Li Ku *laska* M Ra, g. *-skaa ~ -zga* 1. nirk ласка, ласица; Ku *laaska, kärpp on toin* nirk, kärp on teine (loom); M *pal'lo taitaa on laskoi* on vist palju nirke; 2. majahaldjas (nirgi kujul) домово́й (в образе ласки); M *jõka kooza on mokom zveeri, meill kuttsuaz laska* igas majas on niisugune loom (=majahaldjas), meil kutsutakse (seda) l.; Lu *laaska tšäüv leh-mää kilittämáz, lehmä nii kõvassi killiiv ja tap-raav, meeb märjässä, hikkõõ* (rahvauskumus:) majahaldjas käib lehma kõditamas, lehm kardab nii väga kõdi ja trambib, läheb märjaks, higiseks; Li *jutõlti laaska ain ajõlõv* öeldi, (et) majahaldjas aina ajab (hobust laudas jooksma ja trampima).

laaskav/a R-Lön. L (K P) *laskava* (R-Reg.), g. *-aa* lahke, sõbralik, hea ласковый; K *meri-veellä meelevässi, laugazveellä laaskavassi* (Salm., 773) rl. mereveega targaks, Lauga vee-ga lahkeks; L *a nuoriülõ nuorikkõilõ miessä laaskavaata* rl. aga noortele mõrjatele lahket meest; L *lähettägu jumala lahsai teilie laas-kaviita* saatku (= andku) jumal teile lahkeid (= häid) lapsi. – Vt. ka *laaskovo, laaskovo*.

laaskavassi L hellalt, lahkelt, sõbralikult ласково; *pieniile lahsailyõ laaskavassi juttyõõ* väikestele lastele ütled sõbralikult.

laaskovo Lu, g. *-oo* = *laaskava*.

laaskovoli J-Tsv., g. *-i* = *laaskava*.

laastofka vt. *lastovka*.

laastu vt. *lassu*.

laal/zata: *-zõt* J-Tsv., pr. *-saan* J, imperf. *-sazin*: *-sõzin* J (ringi) kolada, luusida лаз/ать, -ить;

katti laasaab lautoill kass kolab riuli(te)l. – Vt. ka *luuria, luuzata*.

laataõ vt. *laatta*.

laatia, laatiag vt. *laadia*.

laati/ta (M), pr. *-n* M, imperf. *-zin* valmistuda, end (midagi tegema) asutada v. seada соби-раться, -раться, подготов/ляться, -иться, при-готов/ляться, -иться; *laatiip tuõmaa taõgaas koitoo elämää* asutab end tulema tagasi koju elama. – Vt. ka *laadia, laadiussa, laadiuta*.

laatiuta vt. *laadiuta*.

laatka I, g. *-dga* I = *laatko*; *ühsi laatka pantii lavvalõõ, ühessä laadgassa kõitšii süüväv* üks kauss pandi lauale, ühest kausist kõik sõovad; *laadga* *tii rooppaa* teen kausitäie putru; *laad-gav. on i pikkõõz laadgav. savilaatka. on i rau-tõõz laadgav. entiiz laadgav õlivad puulaadgav* kausid. On ka väikesed kausid. Savikauss. On ka plekk-kausid. Endisaeessed kausid olid puu-kausid; *savviiz laadgav õlivad* savikaussid olid; *puizõõ laadgav* puukaussid. – Vt. ka *karta-, puu-, savi-, vaski-*.

laatko Ränk L M Lu Li Ra J (P), g. *-dgo* M Ra J *-dguo* L P *-tkoo* Lu kauss (eeskätt savist) латка (сосуд, об. глиняный); *J rooppa ja maamum vellii pietä laadgoz* putru ja kartulikõr-ti hoitakse kausis; L *õlivad erniet tšihutõttu ja pantu laatuksyõ* herved olid keedetud ja pandud kausis; L *laatko on rikottu* kauss on lõhutud; L *ühess laadgoss süütii* ühest kausist söõdi; J *sevvert taloz i posuda ku laatko da pata* sedavõrd (ongi) majas toidunõusid kui kauss ja pott; Lu *sis tehtii suur laatko võita* siis tehti suur kausitais (kauss) võid; Lu *patu-ri teep patoja, laatojoja ja kukkupilliä* pottsepp teeb potte, kausse ja savipille; Lu *laatko pan-naa varrii ahjoo* kauss pannakse kuuma ahju; J *saviizõt paad i laadgõv* savipotid ja -kausid; Ra *tühjä laatko* tühi kauss; Ra *rooppaa laatko* pudrukauss; J *rokk laatko* kapsasupikauss; J *velli laatko* kartulikõrdikauss. – Vt. ka *rokk-, roopp-, savi-, suppi-, stüüdeni-*.

laatõõ vt. *laatto*.

laat/ta Li J Ku *-tõ ~ -t* J-Tsv., hrl. pl. *-ad* Lu Li J Ku *-õõ* J-Tsv. laat ярмарка; J *lähemme laatõlõ ovõiss õssõma* läheme laadale hobust ostma; Li *enne narvaz õltii laataõ* ennemalt olid Narvas laadad; Li *põrsaat tootii laattoõlt* põrsad too-di laadalt; Li *laattoil vajõltõttii õpõsia, petet-tii tõim-tõissa* laadal vahetati hobuseid, peteti üksteist. – Vt. ka *laatto, laattoõõ, laatt'ši, laattõõõ*.

laattanik/ka Lu, g. *-aa* Lu laadaline участник или посетитель ярмарки; *laattanikka tuli laattoilta* laadaline tuli laadalt.

laatto Lu J, hrl. pl. -od Lu Ra J = *laatta*; J *pal'lo* *mahsõvõd opõizõd laattoll* (kui) palju maksavad laadal hobused?; Ra *laatot õltii kuza õpõziit õsõttii ja müütii, ja lehmiid* laati oli (see), kus hobuseid osteti ja müüdi, ja lehmii; Lu *ühs kõrd vuuvvõz õltii laatot jõgõperäll, i narvaa laattoil tsõüüti* üks kord aastas oli laati jõgõperäl, ka Narva laadal käidi; J *ajamm laattoilõ sõidame* laadale.

laattoi/n J-Tsv., g. -zõõ J laada- ярмарочный.

laattood Ra pl. t. = *laatta*; *tahto õvõss õssaa, meni narvaa laattoolõõ* tahtis hobust osta, läks Narva laadale; *narvaz õltii suurõd laattood* Narvas olid suured laadad.

laattõsi (Ku): *tuhatt tuutt'sia, sata laatt'sia* mõist. tuhat t., sada l.?

laattõ vt. *laatta*.

laattõõd Li pl. t. = *laatta*; *õpõziita õsõttii narvaa laattõõlta* hobuseid osteti Narva laadalt; *õltii rakkoveree laattõõll* oldi Rakvere laadal.

laatu/nõ (K-Al.): *laatuõd langoo lahzõd* (Al. 53) l-d langu lapsed.

laatu/za: -sa J-Must., g. -zaa mõnus, tore, hea lадный; *laatusa ilma* hea ilm.

laatuu Lu Ku adv. korda на лад; Ku *oikia jalka tarviz enstää kengettää, too eväd mee assiad laatuu* parem jalga tuleb ennem kõngitseda, muidu ei lähe asjad korda.

laatõõ vt. *laatta*.

laavila Lu, g. -a laug, lauge (niidi, lõnga kohta) несучённый; слабо сучённый (о нитке); *kase on laavia lõjka, ku on laugõttu* see on laug lõng, kui on lahti keerutatud. – Vt. ka *laako*.

laaviko J-Tsv., g. -oo J ahjupink лавка, лавица; *issahtaa laavikollõõ* istu veidikeseks ahjupingile.

laavits/a M-Set., g. -aa pink лавица.

laav/ošnikka Lu Ra -ušnikka K-Al. -õšnikka (J) -otšnikka Li -otšikka M *lavotšikka* (M), g. -ošnikaa: -otšnikaa Li -otšikka M roodnik, kaupmees лавочник; J *lippõz laavõšnikalt viis kopekka nãrpass* kaupmehelt viis kopikat.

labid [< e?] J = *lapii*; *võtõtti labit tsãtte* võeti labidas kätte.

labik/ka Ränk, g. -aa tuulamiskühvel лопатка, совок (веяльщика). – Vt. ka *tuuli*.

labjikkõil J-Tsv., g. -zõõ: -zõõ J labidake лопаточка; *võtakk viska vähãize labjikkõizõll* liiva võta viska labidakesega veidike liiva. – Vt. ka *labid, lapee, lapia, lapigõ, lapii*.

lachs vt. *lahsi*.

lad'd'a¹ Kett. K P M Kõ Lu J I (Ra) *ladd'a* K-Ahl. -d'õ ~ -d' J-Tsv. -ja Kett. K vdjl (R-Lõn. Ja-Len.) -a K-Ahl. *lajja* ~ *lajja* Ku *ladge* Kr

Ладдья Pal.₁ *Лáддья* K-reg.₂ Ii-reg.₁, g. -d'aa K P M Kõ Lu J -jaa Kett. lai широкий; I *itsã pittsä, ilma lad'ja* kk. (elu)iga pikk, (maa)ilm lai; P *miã võtan lad'd'aa perekoza* ma võtan (= niidan) laia kaare; M *lad'd'a põlto* lai põld; M *lad'd'a kagluz* lai kaelus; Lu *kui pittsä nii lad'd'a* kk. kui pikk, nii lai (= üht asja võib teha nii või teisiti); M *tállã on lad'd'a arkasuz, a senel on ahaz arkasuz* temal on pikk (lai) samm, aga sellel on lühike (kitsas) samm; M *nãil on suur lad'd'a koto* neil on suur avar (lai) maja; ■ M *táll on ain silmãã väliv lad'd'an, tãlle ain pal'lo piãv* tal on aina silmad harali (= ta on ahne inimene), talle on ikka palju vaja.

lad'd'a² Salm.₂, g. -aa lai punane vöö (vadja naise rahvarõivasuz detail) широкий красный кушак (деталь водской женской народной одежды). – Vt. ka *lad'javõõ*.

lad'd'allaa M -laa K -I P *lajjõllaa* Lu laiali; pärani (наречие в форме ад-а от *lad'd'a*); K *tãmã õtisv, tsãed lad'd'ala* ta otsib, kãed laiali; P *ivussõd on lad'd'al* juuksed on laiali; Lu *riisõd õllaa laijjõllaa* asjad on laiali; M *silmãd lad'd'allaa* silmad pärani; M *ahatatta suu lad'd'allaa* lagistate naerda, suu pärani. – Vt. ka *lahgollaa*.

lad'd'alta: -alt Lu -õlt J-Tsv. *lajjõlt* Lu (наречие в форме абл-а от *lad'd'a*); **1.** laialt виширь, широко; J *lagottõga eined lad'd'õlt, parõp kuivassa* lahutage heinad laialt (lahiti), kuivavad paremini; J *tsünti maa põllossi lad'd'õlt ja pitsãlt* kündis maa põlluks laialt ja pikalt; Lu *lad'd'alt tuulõv* tuul puhub laialt; Lu *lad'd'alt nõisi arromaa* kk. hakkas laialt riisuma (= kurameeris mitme mehega); **2.** fig. laialt, küllaga, kõvasti обильно, (слишком) много; Lu *sitã tavaraa on laijjõlt* seda kaupa on laialt; Lu *valkaa liivaa on lad'd'alt* valget liiva on laialt; Lu *nii pal'lo miiraa, lad'd'alt vãttisã* nii palju rahvast, rahvast laialt.

lad'd'alõõ: -alyõ P -õlõ J-Tsv. laiali; pärani (наречие в форме алл-а от *lad'd'a*); P *lagota perekosa lad'd'alyõ* laota heinakaar laiali; P *jalgad argotti lad'd'alyõ* ajas jalad laiali; P *kumpa partti iezepii lüõb lidnaa lad'd'alyõ* kumb (kur-nimãngu)rühm lõõb (kurni)linna ennem laiali; J *lad'd'õlõ johsõma* laiali jooksmas; P *uhs on lad'd'alyõ avattu* uks on pärani avatud.

lad'd'as/sua M, pr. -ub, imperf. -su laieneda, laiaaks minna раздã/ваться, -ться (в ширину); *emãpõõzaz on vana põõzaz, tãmã on jo kõvvi* *lad'd'assunnu* emapõõsas on vana põõsas, see on juba väga laiaaks kasvanud.

lad'd'attaa: -attaa (K-Ahl.), pr. -d'atan: -atan K-Ahl., imperf. -d'atin = *lad'd'õtta*².

lad'd'ot'taa (K-Ahl. M-Set.), pr. -an M-Set. *lad'd'otan* ~ *lad'otan* K-Ahl., imperf. -in = *lad'd'ot'taa*².

lad'd'uk'kõinõ Ra -*kõin* Li J-Tsv. -*õin* J-Tsv., g. -*kõizõõ* dem. (millegi) laiune шириной (лишь) в; Li *täm on kahõõ sõrmõõ lad'd'ukkõin* see on kahe sõrme laiune; J *harkkamusõõ lad'd'ukõij kanavõ* sammulaiune kraav; J *tšämmelää lad'd'ukkõin* kämblalaiune.

lad'd'uuz K P M J -*juuz* (Kett.) -*d'uz* P Lu Li J-Tsv. (M) -*d'us* J-Tsv. *lad'd'us* ~ -*us* K-Ahl., g. -*d'uu* M Li -*juu* Kett. -*d'usõõ* Lu J-Tsv. laius ширина; Li *lad'd'uu poolõssa meil on suuri rihi* laiuse poolest on meil suur tuba; J *lavvõll on arššinaa lad'd'uz* laud on arssina laiune (laual on arssina laius); M *pittuutta õli enäp ku lad'd'uutta* pikkust oli enam kui laiust; K *kõm vaassaa õli lad'd'uutta* kolm vaksa oli laiust; M *uhs on metraa lad'd'uutta* uks oli meetrilaiune; M *võõ õli sõrmõõ lad'd'utt* võõ oli sõrmelaiune; M *sargaa lad'd'uutta õli arkkamussa kuus põlluriba* oli sammu kuus lai; Li *eväd õõ ühtä lad'd'utta* (need) ei ole ühelaiused; Lu *miä lissään lad'd'usõõ, teen lad'd'õpõssi, lad'd'õtõn* ma lisan laiusele (juurde), teen laiemaks; J *lad'd'usõõ poolõss kase kangõz ebõõ ahaz* laiuse poolest ei ole see kangas kitsas.

lad'd'õ vt. *lad'd'a*.

lad'd'õlt vt. *lad'd'alt*.

lad'd'õlõ vt. *lad'd'alyõ*.

lad'd'õp'alta: -*õlt* J-Tsv. = *lad'd'õpassi*.

lad'd'õpassi: -*õssi* J-Tsv. laiemalt шире; *harot silmed vähäize lad'd'õpõssi, siiz näev aja silmad* veidi laiemalt lahti (= vaata hoolikamalt), siis näed.

lad'd'õ't'aa: -*ta* J-Tsv., pr. -an: -*õn* J, imperf. -in J = *lajjõ't'aa; isä lad'd'õ'tõb venett isa* lõõb paadile küljelaudu (peale).

lad'd'õ't'aa² Lu -*d'õ'tta* J-Tsv. -*jõ't'aa* Kett. -*jett'aa* (Kett.), pr. -*d'õ'tan*: -*d'õ'tõn* Lu J -*jetan* Kett., imperf. -*d'õ'tin* Lu J laiendada, laiemaks teha расширять, -ить; выпускать, -тить в ширину; Lu *ku on tehtü ahaz akkuna i uhsi, siiz lad'd'õ'tõtaa* kui on tehtud (liiga) kitsas aken või uks (= akna- või ukseava), siis laiendatakse (neid); J *kauhtõn tuli ahtassi, piäb vähäize lad'd'õ'tta* kaftan jäi kitsaks, tuleb veidi laiemaks teha. – Vt. ka *lad'd'attaa, lad'd'õ'ttaa, lajjentaa*.

ladge vt. *lad'd'a*¹.

lad'ja¹ vt. *lad'd'a*¹.

lad'ja² J-Must., g. -aa = *lait'jo*.

lad'ja-seltšä: *lad'ja-seltšä* M-Len. laiaseljaline, laia selja(osa)ga (rõiva kohta) с широкой спиной (об одежде); *päällä pietti lad'ja-seltšä*

kaustana (Len. 265) peal kanti laiaseljalist kaftanit.

lad'javõõ: *ladjavõ* R-Lön. = *lad'd'a*² [?].

lad'jet'taa vt. *lad'd'õ'ttaa*².

lad'jo vt. *lait'jo*.

lad'juuz vt. *lad'd'uuz*.

lad'jõ't'aa vt. *lad'd'õ'ttaa*².

lad'us vt. *lad'd'uuz*.

lad'va Kett. K L P M Lu Li Ra J I Ku (Kõ) -*võ* ~ -*v* Lu J *laadva* I, g. -*vaa* K L P Lu Ra J 1. latv верхушка, вершина дерева; Lu *vihgot pantii pissüü, tüvi allõ, ladva pääl* vihud pandi püsti, tüvi alla(poole), latv ülespoole; L *sizaz laulab, ladva liikuv* rl. õõbik laulab, (puu)latv liigub; P *ladvad ladvoikaa ühtiesie* (seoti) ladvad latvadega kokku (ühite); J *puut painõta ladvõss* vs. puud painutatakse ladvast; Lu *puu ladva* puuladv; Lu *koivuu ladva* ~ *koivu ladva* kase-latv; Lu *vitsall on ladva õttsa i tüvi õttsa* vitsal on ladvaots ja tüveots; 2. pl. (kartuli)pealsed ботва (картофеля); Lu *maamunaa ladvõõ kui-võ'dõtaa, talvõl pannaa vari vesi päälee, avvõ-taa* kartulipealsed kuivatatakse, talvel pannakse kuum vesi peale, hautatakse; Lu *sütsüziü poolõõ piäv maamunaa ladvõi niittää* sügisepoole peab kartulipealseid (sirbiga) lõikama; ■ I *autšigõ laadva* maakeoja algus; M *ivus pittšä, a ladva lühüv* vs. juus pikk, aga aru lühike; J *vai siä õõd ladvõit, ku migäiss et saa tolkkua* kas sa oled mõistusetu, et millestki ei saa arku? – Vt. ka *araga-, roho-*.

ladv'akaz: -*õkaz* Li -*õkõz* J-Tsv., g. -*akkaa*: -*õkkaa* J ladvakas, suure ladvaga (дерево) с разросшейся верхушкой; Lu *ladvõkas puu* ~ J *ladvõkõs puu* ladvakas puu.

ladval'nõ: *latvadne* (K-Ahl.), g. -*zõõ* ladva- (ladvast võdetud jne.) верхушечный, вершинный; *pani assiat pakole, latõ latvadzet umalat* (Ahl. 104) rl. pani astjad pakule, ladus ladvahumalad (õlle tarvis).

ladvanõ² vt. *vähä-*.

ladv'ata: -*õta* (Li) -*õt* J-Tsv., pr. -*aan* Li J, imperf. -*azin*: -*õzin* Li J 1. (langetatud puid) laasida обрубить стволы деревьев; Li *müü tänävä pal'yo lazimma puuta mahaa, no jäätii kõig ladvaamõttõ* me langetasime täna palju puid, kuid kõik jäid laasimata; Li *puud on ladvõttu* (langetatud) puud on laasitud; 2. J-Tsv. lisada; pikendada прибавлять, -ить; удлин'ять, -ить.

lafka vt. *laafka*.

lagas/saa Kett. M (R) *lakassaa* (K-Ahl. R-Eur. M), pr. -an Kett. M *lakasan* M *lakasen* [sic!] K-Ahl., imperf. -in 1. tasanada, tasaseks teha; (põldu) rullida; siluda, siledaks teha; (pead siledaks) kammida, (juukseid) siluda разр/ав-

mettsäz on mokoma lagõssuz seal metsas on niisugune lagendik.

lagõsõlla (P Li), pr. -sõlõn, imperf. -sõlin P frekv. ← lagõssaa; **1.** Li nämä lagõsõlla kall'oa nad teevad kivise koha tasaseks; **2.** P ail lagõssõli peässä aina silitas pead.

lagõtikko vt. jää-.

lagõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J tasandada, tasaseks teha; siluda, siledaks teha; (pead siledaks) kammida, (juukseid) siluda разравнивать, разровнять, выравнивать, выровнить; разглаживать, -дить, приглаживать, -дить; põltoa, teet lagõtõta põldu (või) teed tasandatakse; ühee tasõizõssi lagõtõtõma ühetasaseks tasandama; lagõt määlittii paperi silu kortsutatud paber (siledaks); lagõt pääit kammi (silu) pead. – Vt. ka lagassaa, lagasõlla, lagõssaa, lagõsõlla.

lagõtõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. siluda, siledaks teha; triikida гладить, разглаживать, -дить; mõnõtt kõrta siä õmas tsuuttoa lagõtõtõõd mitmendat korda sa oma särki triigid?

lah/a Kett. M S Lu I, g. -aa: lahhaa M kõhn, lahja; lahja, vesine; rasvata, taine, tai- тощий, худой; некрепкий (о напитках); нежирный, постный; M laha lintu lahsollin emä lasterikas ema (on nagu) lahja lind; Kett. jääb lahasi kõhnub (jääb lahjaks); Lu makkia viina on laha, eb vii umalaa vein on lahja, ei pane purju; Lu taari jääb lahasi kali jääb lahjaks; Kett. M S laha liha lahja (= rasvavaene, lahja looma) liha; M laha liha, aima kauniz liha tailiha, üksnes tailiha; I pekki, a tõinõ on laha liha pekk, aga teine on tailiha. – Vt. ka laiha, laihikkõin, laihukkõin, laihõin.

lahapuu J-Must. = lahopuu.

lahgollaa Kett. P M Li **1.** laiali; avatud, lahti в распростёртом, разбросанном виде, распутившись; M tsäed lahgollaa käed laiali; Li riisad on lahgolla asjad (tööriistad) on laiali; Kett. urvad lahgollaa urvad (on) lahti (puhkenud); **2.** lahus, eraldi раздельно, отдельно; Li müü elimmä lahgolla meie elasime lahus. – Vt. ka lad'd'alla.

lahgo/za: -z J-Tsv. lahus, eraldi раздельно, отдельно; kõig on lahgoz kõik on lahus.

lahg/ota Kett. K L P M S (Ränk) -uta M, pr. lahk/oaan M -uan Kett. L P M S, imperf. -ozin M **1.** lahkuda; lahku minna; eralduda разлуч/аться, -иться, расстав/аться, -ться, отдел/аться, -иться; K kõrraa piäb mennä i lahgo-ta tõin tõizõssa (Al. 15) kord tuleb minna ja teineteisest lahkuda; L koko itšëäss lahkuan õmass periess igaveseks (kogu eluks) lahkun

oma perest; M minuu nain minussa eb lahkua minu naine ei lähe minust lahku; M poika on õmaš tsülzä, minuss on lahgonnu poeg elab (on) oma külas, minust on lahku läinud; M lina üvvii lahkoab luissa lina eraldub hästi luudest; M suur komka lahkoz jäässä suur tükk eraldus jääst; M kahz lintua lahkozivad partissa vällää kaks lindu eraldusid parvest; **2.** avaneda, lah-ti minna (õite kohta) распу/скаться, -ститься (о бутоне); M svedgad õöllä makkaavad, a oomniizõ taaz lahkuavad õösel lilled magavad, aga hommikul avanevad taas; **3.** hargneda, lahti minna; (koost) laguneda распу/скаться, -ститься, рас/сыпаться, -сыпаться; S itšënee kassa lahkuab, se meeb mehele (jaaniõõl ennustati:) kelle (rukki)palmik hargneb, see läheb mehele; M nät ku on tolkuttomassi sitonnu, kõik koorma lahkoab näe, kui oskamatult (halvasti) on sidunud, kogu koorem laguneb koost; **4.** hajuda, hävida; kaduda рассе/иваться, -яться, раста/ивать, -ячь; исчез/ать, -нуть; P lemmüz lahkuab kratt kaob.

lahgot/taa P M Po Li (Kett. K-Ahl. K-Al. R U Kõ J) -taag I (vdj Ma), pr. -an K R U M -õn J, imperf. -in M Kõ (laiali) laotada, (laiali) lahtutada расстилать, разостлать, под/стирать, -остлать; разбр/асывать, -осать; M lahgota ursi lavvalõõ laota lina lauale; Po pantii õlkai allaa, lahgotõtti alla pandi õlgi alla, laotati alla; J siis paammõ linad maalõõ, lahgotõmmõ siis paneme lina maha, laotame (laiali); M kõõs tappaaz vill'aa, lahgotaaas koominaa möö vihgoõ kui pekstakse vilja, (siis) laotatakse vihud mööda rehealust (laiali); M valo lahgot-taaz sõnnik laotatakse (laiali); J einä on lahgo-tõttu, einä kuivab hein on laiali laotatud, hein kuivab; M mõnikkaad jättävät kossiallõ, a mõnikkaad lahgotaaas kossiaõ mõned jätavad (heina) kaarde, aga mõned lahutavad kaared (laiali); **2.** lahti teha, lahti harutada; üles harutada распу/скать, -стить; M õlõd vihhaa lahgotannu, õhdaz õllaz maal oled viha lahti teinud, oksad on maas; K kassa lahgotõtti vetšerina-ehtagonna [= õhtagonna] iezä lavvaa issumissa (Al. 30) pats harutati lahti (pruudi) lahkumisõhtul enne lauda istumist; M piäb lahgottaa kane vanat sukav tuleb need vanad sukad üles harutada; **3.** lahutada, eraldada; lahku ajada, (käsi) lahti lüüa (kihlveo puhul); (last rinnast) võõrutada разлуч/ать, -ить, разн/имать, -ячь; отдел/ять, -ить, отн/имать, -ячь (от груди); P sõtilaivaa sinu miez lahgot-taassa rl. sinu mees lahutatakse (sinust) sõjalaeva; M kahs meessä tappõõvav, a itšëniid eb või lahgottaa kaks meest taplevad, aga keegi ei

tohi (neid) lahutada; M *puhasa vill'a, lahgota vill'a akanoissa vällää* puhasta vili, eralda vili aganaist; M *emä lahgotti señnee paarii* ema ajas selle paari lahku; M *lööti tsääsiä ühtee, a kõlmaiz lahgotti* löödi käed kokku, aga kolmas löi lahti; M *piti lahs lahgottaa rinnassa* laps tuli rinnast võõrutada; ■ M *pehmiässi lahgot-taaz* tehakse pehmeks. – Vt. ka *lagostaa, lagot-taa¹, lagotõlla*.

lahgotõlla (K-Al. M-Bor.), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. lahutada, eraldada отлучать; *jo nüüd lahgotõltii lahti laivoissa, eragoitõttii kulta-kuudrissa* (Al. 51) rl. (pulmaitkust:) nüüd juba lahutati lahtistest juustest, eraldati kuld-lokkidest.

lahguta vt. *lahgota*.

lahhsi vt. *lahsi*.

lahingi: Лагынги Pal.₂ ЛАгынги Ii-reg.₁ sõda война.

lahij/ko ~ **-go** P, g. *-koo* ~ *-goo* 1. lahing сражение; 2. sõda война.

lahja K L P M Po Lu J I Лагайя ~ Лагай Tum., g. *-aa* P J I 1. pulmakink свадебный подарок; Lu *lahjõd õlla ne, mitä annõtaa pulmiz, noorikkõ annõp sugul pulmakingid* on need, mida jagatakse (antakse) pulma(de)s, pruut annab sugulastele; K *noorikkõ emä annab zeniḡaa sugulõõ lahjav* mõrsja ema jagab (annab) peig-mehe sugulastele pulmakingid; M *noorikkõ vei kõik lahjat kaivolõõ* (pulmakomme:) mõrsja viis kõik pulmakingid kaevule; Po *kui nõizõm-ma pitämää pulmõa, lahjoikaa il'i ilmõ* kuidas hakkame pulmi pidama, pulmakinkidega või ilma?; Lu *noorikaa suku anti lahjav* mõrsja suguselts andis pulmakinke; Lu *noorikõll annõttii lahjav* pruudile anti pulmakinke; J *suuri kiitõz lahjolõõ, passibo kullõlõõ, üvää lah-jaa antõmassõ, parõpaa luppaamassõ* rl. suur tänu langule, aitüma kullale hea pulmakingi andmise eest, parema lubamise eest; J *naizõt pantii lahjaa* naised andsid (panid) pulmakingi; J *tšähsi laatia lahjoja* rl. käskis valmistada pulmakinke; J *karikk on lahjaa jakamin pul-mõz, lahjaa jakamizõll juuvva karikka* k. on pulmakinkide jagamine pulmas, pulmakinkide jagamisel juuakse *k-t* (= juuakse pulmaõlut v. -viina); 2. kink подарок; J *nämät .. veetii tälle lahjassi kulta* (Must. 151) nad .. viisid talle kingiks kulda; 3. ohver, ohvriand жертвенное приношение; M *tšasovnaa pantii raḡḡaa niku lahja jumalallõõ* kabelisse pandi raha nagu ohvriks jumalale; P *tämä vei lähtiesie podar-kaa, vei tällie lahjaa* ta viis allikasse ohvri, viis talle ohvrianni; P *tšüleä lahja* küla ohvriand. – Vt. ka *lahjo*.

lahjalintti Lu mälestuspael (risti küljes kalmis-tul) памятная лента (привязываемая к кресту на кладбище); *koollõõl panna lahjalintti* surnule pannakse mälestuspael (risti külge).

lahjapovoinikka (K-Al.) pulmakingina antav tanu, kingitustanu дарственный повойник; *kahs arššinaa lahjapovoinikkoissi* (Al. 16-17) kaks arssinat (sitsi) kingitustanudeks.

lahjata: *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* J, imperf. *-azin*: *-õzin* J pulmakinke jagada одари/вать, -ть подарками на свадьбе; *pulmiiz lahjõta* pulmas jagatakse pulmakinke; *para-iku algub lahja-min* praegu algab pulmakinkide jagamine; *suku daritõb noorikkaa, ku isuta karikkõz, see ontši daritõmin, dalisko lahjamin* suguvõsa jagab pruudile pulmakinke, kui istutakse ringis pulmaõlut v. -viina joomas, see ongi pulmakinkide jagamine ehk kinkimine. – Vt. ka *lahjoittaa, lahjottaa, lahjõlla, lahjõttaa*.

lahja-vakka: *lahjõ-vakk* J-Tsv. pulmakinkide korv korob со свадебными памятными подарками.

lahjo (I), g. *-oo* pulmakink свадебный подарок; *korõnaa pääle paav lahjõb* (pruut) paneb pulmakingid kaelkookude peale. – Vt. ka *lahja*.

lahjola (J-Must.), pr. *-n*, imperf. *-zin* kinkida дарить, по-; *jott sinu lahjomisõt võisisivat õlla salamittaa* (Must. 155) et sinu kinkimised võiksid olla saladuses (salamisi). – Vt. ka *lahjottaa*.

lahjoittaa K-Al., pr. *-an*, imperf. *-in* pulmas v. kosjaõhtul kinke jagada одари/вать, -ть подарками после сватовства или на свадьбе; *piäb ruttaa, mitä tabakoilla lahjoittaa sugulõõsõõ* (Al. 17) peab ruttama (ettevalmistustega), mida tubakaõhtul (= kosjade kinnitamise õhtul) sugulastele kinkida. – Vt. ka *lahjata, lahjõttaa*.

lahjõttaa Lu (M) *-taag* I, pr. *-an*: *-õn* Lu, imperf. *-in* Lu 1. pulmakinke anda v. jagada v. saada одари/вать, -ть подарками или пучка/ать, -ить подарки на свадьбе; M *piäb tulla lahjõttamaa* tuleb tulla pulmakinke jagama; I *tämä lahjõtti kane lahjõd äd'd'älee i emälee* ta andis need pulmakingid äiale ja ämmale (emale); I *rissimälee lahjõttatii rätte* ristiemale anti pulmakingiks rätt; I *äärivätsi õli riheneez, tšäüsi-väd lavvaa tüvvee lahjõttamaa* lapulised olid esikus, käisid laua juures pulmakinke saamas; 2. kinkida дарить, по-; Lu *ku ühs mitätši tõiõõl annõb, siiz jutõllaa: podaroitti vai lahjõtti* kui üks annab teisele midagi, siis öeldakse: kinkis. – Vt. ka *lahjata, lahjoa, lahjõttaa*.

lahjõõlla J, pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. ←

lahjata; *ku tulittõ lahjottõdõmaa* kui tulite pulmakinke jagama.

lahjõttaa (J), pr. *-an*, imperf. *-in* = *lahjata*; *jo tulla lahjõttõmaa* juba tullakse pulmakinke jagama.

lahkaa, lahkia vt. *lahkõa*.

lahiko J-Tsv., g. *-goo* J 1. raie-, puurakk колода, чурбан; *teres vad'd'aa õtts lahgoo pääll* terita vaia ots raku peal; 2. äraraiutud jupp отрубок; 3. pehkinud, rikutud ese гнильё, гнилятина; *jõka riiss vihmennall meeb lahgossi* iga nõu (asi) pehkib vihma käes (läheb pehkima).

lahkonõssa: *-õss* J-Tsv., pr. *-õv* J, imperf. *-i* J 1. laguneda развали/ваться, -ться (о постройке), распадаться; *kõik koto jo on lahkonõnu*, *va õvviim pooli jäi seisoma* kogu maja on juba lagunened, vaid siseõuepool jäi seisma; 2. laiali minna распадаться, разойтись; *kooli isä, de kõik pere lahkoni* suri isa, ja kogu pere läks laiali; *pilved lahkõndvad* pilved lähevad laiali.

lahkoussa Lu, pr. *-ov*, imperf. *-oz*: *-oz ~ -zi* Lu 1. laguneda развали/ваться, -ться (о постройке), распадаться; *vana maja, koto, mikä on mäännüv, lahkoov, on lahkoonud* vana maja, mis on mädanened, lagunes, on lagunened; 2. jämedaks v. paksuks minna разда/ваться, -ться в ширину; *mõnikõz inemin, ku kõvassi on varmissunud, siiz jutõllaa: nät ku on lahkoonud* kui mõni inimene on väga lihavaks läinud, siis öeldakse: näe, küll on lihavaks läinud; *lahkoov niku tahko* läks paksuks nagu tünn.

lahkoussa: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi*: *-z* J 1. laguneda; kõduneda развали/ваться, -ться, распадаться; истле/вать, -ть; 2. puruneda разруш/аться, -иться.

lahkuua J-Tsv., pr. *-gun* J, imperf. *-kuzin* J eralduda, lahku minna; lahkuuda отдел/яться, -иться; расста/ваться, -ться; *kurki lahkus partiss* kurg lahkus parvest.

lahkussa: *-kuss* J-Tsv., pr. *-gun* J, imperf. *-kuzin* J = *lahkuua*.

lahkuu [*< e?*] J-Tsv. lahku врозь; *menti lahkuu* mindi lahku.

lahkõda L P *-ia* Lu *-aa* Ra hea, lahke добрый, приветливый; P *tämä b õlõ lahkõda inehmiin*, *ep tunnõ inehmizeekaa ümpär tsävvä* ta ei ole lahke inimene, ei oska inimes(t)ega ümber käia; Ra *üvä inimin, lahkaa inimin* hea inimene, lahke inimene; ■ L *menet põltua lahkõass* *tešemeä* lähed põldu üles harima.

lahkõlrõ: *-r* Ra, g. *-rõd* kokkuriisutud kuiva või poolkuiva heina hunnik (ворох несложенного или разворошенного сухого или полусухого сена); *einä lahkõrõd* heinahunnikud.

lahmila Kõ, pr. *-n* Kõ, imperf. *-zin* Kõ (süüa)

lahmida, vohmida, vitsutada упле/тать, -сти, упис/ывать, -ать (за обе щеки), простор. лопать; *küll lahmip süüvvä küll lahmib süüa!* – Vt. ka *lipata, lipittsää, lohmia, loppia, lottia, lupsutõlla, hušata*.

lahn/a Kett. Len. K L P M Kõ S Lu Li Ra J (Ja-Len. V Ku) *-õ* Lu *Laagna* Tum., g. *-aa* K P M Lu J 1. latikas лещ; L *lohana täineä lahnoi suolattuita* toober soolatud latikaid täis; M *kalad on lahnad, on aud'id, on ahvakod* kalad on latikad, on haugid, on ahvenad; Lu *lahnõ painõv kilo i kaks* latikas kaalub kilo või (ja) kaks; K *latši lahnaa suomussiissa* (Al. 53) rl. lagi (on) latikasoomustest; 2. Len. lõhe [?] лосось [?]. – Vt. ka *latikka*.

lahnakala P Lu latikas лещ; P *tein tänän piiraga lahnakalass* tegin täna latikast piruka.

lahna-soomuz (K-Ahl.) latika soomus чешуя леща; *latši on lahna-soomuhsissa* (Ahl. 97) rl. lagi on latikasoomustest.

lahlo M Lu Li J, g. *-oo* J 1. pehkinud, pehastunud, mädanened гнилой; J *laho puu ize koorisub* pehkinud puu ajab ise koore maha; Lu *kase jo on laho rihi, lamahtaav taitaa* see on juba pehkinud maja, vist vajub kokku; M *hako on braakku puu, seness et tee mittäiv, süämmess tämä on laho* mahalangenud puu on praakpuu, sellest ei tee (sa) midagi, seest on see mäda; 2. J-Tsv. pehkimus, mädasus гниль, гнилость; 3. J-Tsv. mädanened koht puul загнивание, гнилое место на дереве. – Vt. ka *vesi*.

lahopaikka Li pehkinud v. mädanened koht puul загнивание, гнилое место на дереве, гнильца.

lahopetäjä Lu pehkinud v. mädanened mäнд гнилая сосна.

lahopuu M Lu Li pehkinud v. mädanened puu гнилое дерево; Lu *lahopuud veel kotoalgotssi kõlpaavad, mäännü puu ep kõlpa kuhõdõkaa* pehkinud puud kõlbavad veel kodusteks (kütte)puudeks, mädanened puu ei kõlba kusa-gile; M *vettünnü lahopuu* vettinud pehkinud puu. – Vt. ka *lahapuu*.

lahot/tua (J-Tsv.), pr. *-uv*, imperf. *-tu* pehkida, mädaneda гнить, загнивать; *puu jo on süäm-poolta lahottunnu* puu on seest(poolt) juba mädanened; *lahottunnu puu* pehkinud puu.

lahsali/n M, g. *-zõd* M lasterikas, paljulapseline многодетный; *lahsalin emä* lasterikas ema. – Vt. ka *lahsollin*.

lahsi Kett. K R L P M Po Lu Li J I Ku (Kõ Ja-Len. Ra vdj| K1) *-hsi* J-Must. *-zi* Len. R-Reg. Lu-Must. J-Must. *-s* Al. P M Lu Ra J *lahsi* P (M Kõ) *-s* U *lachs ~ laxe* Kr *Läxci* K-reg.₂ Ii-reg.₁ *Laxcu ~ Laxcъ* Pal.₁ *Laxcъ* Ii-reg.₂, g. *lah/zõd*

Kett. K M Lu J -sõd Kett. I -se J-Must. -zee Ku
1. laps ребёнок, дитя; M *miä òdn takaämmä, minuu unukalla on lahzõd jo* mina olen vana-vanaema, minu lapselapsel on juba lapsed; Ku *rikkaalla rahhaa a laisal lahsiita* vs. rikkal (on) raha, aga laisal lapsi; M *lahzõd piäv emältä tšüssüä antõõssi* laps peab emalt andeks paluma; I *pikkõzõlõ lahsõlõ piäp kuullõtag vanapia* väike laps peab kuulama vanemaid (inimesi); Po *lahzõll õli üö-itu* laps nuttis öösi; Lu *lahz eb makkaa, lahz on sõnahuzõz* laps ei maga, laps on ära sõnutud; Lu *miä jo lahzõd murõtin* ma söõtsin juba lapse ära; Lu *tätä kutsuttii sauna nain, kumpa sünnütti lahzõd* seda kutsuti nurganaiseks, kes sünnitas lapse; M *saunaasõd veetii lassa tetsemä* sauna viidi last sünnitama; Ku *perednikaa tokut'sid eessä, t'süttönnä lahzee teed* (kui) põlle pillasid eest, saad tüdrukuna lapse; J *pani peenenn piikuõdsõd, lahsõnn lassa kattsomaa* rl. (ema) pani väikesena teenijatüdrukuku, lapsena last hoidma; J *lahzõlõ nõnnmä (rintaa) antõma* lapsele rinda andma; J *lahs on rinnõss veerotõttu* laps on rinnast võd-rutatud; J *elä han siä õd õmiiz lahsijõ kõhta nii pagan* ära sa ometi ole oma laste vastu nii halb!; Ra *ep se omii lahsii tää* see ei hooli (tea) oma lastest; Ra *se viskaz omad lahzõd niku jänes poigaa* see jättis oma lapsed maha nagu jänes poja(d); Li *lahzõss tahon laulajaa* kk. lapse töö on ju teada! (tahad lapsest lauljat!); M *täll on rinnaa imevä lahsi* tal on rinnalaps; Lu *itkuri lahz mõrnäb aina* nuttur laps aina karjub; J *terävä lahsi* (Must. 184) elav(loomuline) laps; Lu *tuhmapäin lahsi* kõva peaga (= vähese taibuga) laps; M *kummad ovat vähäkkõizõ vähämelelleizeh lahzõd, neillä valus kohlo suussa* kes on natuke puuduliku mõistusega lapsed, neil valgub ila suust; P *kuultamattomõinõ lahsi* sõnakuulmatu laps; R *vaivanõ lahsi* ~ M *armatoo lahz* vaenelaps; J *võõrõz lahs* (Tsv.) kasulaps; J *saatu lahs* (Tsv.) vallaslaps; J *tämä on tüttäriku laxsi* ta on vallaslaps (tüdrukulaps); Lu *rinta lahsi* imik (rinnalaps); J *süntü ko poik vai tüttö lahs* kas sündis poeg või tütar (poiss-või tüdrukulaps)?; J *tuutu, tuutu, tüttärikko lassa, veel parõpassi kui poikalassa* (Must. 161) t., t., tütarlast, veel paremini kui poeglast; Lu *lahzõd kattsõja* ~ J *lahzõd oitõjõ* lapsehoidja; J *lahzõd mütsü* lapsemüts; P *lahsajõd kaaska* ~ Ku *lahsii kaaska* laste muinasjutt; J *lahzõd põlvi* (Tsv.) lapsepõlv; I *lahsõd tila* pämised; **2.** (looma, linnu jne.) poeg птенец, детёныш; M *õli noori põdra, neitä lahsia* oli noor põder, (üks) neid poegi; M *sika söõb õmad lahzõd* siga söõb oma pojad (= põrsad) ära; L *kuolõ-*

vad linnuu lahzõd linnupojad surevad ära; M *rahnopakkõz on õma pere, a õma peressä täm lazzõb lahzõd* mesipuu on oma pere, aga oma perest ta heidab peret. – Vt. ka *marraz-, oppi-, piika-, poika-, poja-, pojok-, riiv-, rinta-, rissi-, tüttärikko-, tüttärikoo-, tüttö-, tüttä-, vagaz-, vaival-*.

lahsikköinö vt. lahzikköin.

lahsollin M, g. -zõd = lahsalin; *laha lintu lahsollin emä* lasterikas ema (on nagu) lahja lind.

lahsomeeli (R-Lön.): *ullu meelessäni meelüttäjäni, lahsomeelessani laukojaizeni* (Lön. 185) rl.

lahsuluuz (M Ra), g. -u ~ lahzuu: -võd (Ra) lapsepõlv детство; Ra *senee virree lahsuvõz veel kuulin* seda laulu (selle laulu) kuulsin juba lapsepõlves; M *lahsujõssaa* [sic!] *mokoma* (ta on) lapsepõlvest peale niisugune.

lahsõkköin (I), g. -zõd = lahzukköin; *tabunaza lahsõkkõizõd i makazivad siällä ii kõittõ* hobusekarjas lapsukesed magasidki seal ja puha.

lahsõt/oo Li -uu [sic!] Kl, g. -tomaa lastetu, lapsetu бездетный; Li *lahsõtõo nain, ebõd lahsia* lastetu naine, ei ole lapsi.

lahzi vt. lahsi.

lahzikköin J-Tsv. lahsikköinõ J-Must., g. -zõd ~ -zõ J = lahzukköin; *veel õõd lahzikköin, a jo mehele tahõd* oled veel lapsuke, aga juba tahad mehele (minna); *petti mokoma tüttö, potstii lahzikkõizõd* võrgutas sellise tüdruku, peaaegu lapsukesese; *ved edõd lahzikköin, jot peltšäd ühsinää kottoo jäävvä* sa ei ole ju väike laps, et kardad üksinda koju jääda.

lahzukköin K M Lu J Li J, g. -zõd M Lu J lapsuke, lapseke, väike laps деточка, ребёночек; K *nuorikkõ siz senee viinaa jagab tüttäriilee, siz naisiilõd i lahzukkõisiilõd* (Al. 19) siis jagab pruut selle viina tüdrukutele, siis naistele ja lapsukestele; M *miä kõõz õlin veel lahzukkõizõnna, siis kutsuttii neitä marjoo võvvõrõd* kui ma olen veel väike laps, siis kutsuti neid marju v-d (= vaarikad); M *tämä lahzukkõizõssaa kazvi mokoma võõno pojokköin* tema oli (kasvas väikesest) lapsest peale niisugune rahulik (aeglane) poisike. – Vt. ka *lahsõkköin*.

lahti¹ K-Ahl. K-Al. M-Set. Kõ Lu J *lahti* J -e [sic!] K-Al. -a [?] R-Lön. lahti, ammuli открыто настезь, разинув (рот); J *teši noorad lahti* tegi kõied lahti; J *tehkaa lahti lautaportti, lahti rautõizõt sakarad* rl. tehke lahti laudvärav, lahti raudsed saagarad; Lu *türmäss lasti lahti* ~ *lasti poiz* lasti vangist lahti; Kõ *seizõb niku mettsävahiti suu lahti* kk. seisab nagu metsavaht, suu ammuli; K *kunnõ irte ivuzila, lahte laivõilani*

(Al. 48) rl. (pulmaitkust:) kuni (olen) lahtiste juustega; J *inemin ep pääznu ündss laxti* inime-ne ei saanud unest lahti.

lahiti² Lu J, g. -õd Lu J laht залив; Lu *soomõd lahti, narvaa lahti, kaabrio lahti* Soome laht, Narva laht, Koporje laht; Lu *soomõd lahõl püvvetää ailia* Soome lahel püütakse räimi; Lu *mentii narvaa lahõlõ ailia püütämää* mindi Narva lahele räimi püüdma. – Vt. ka *umpi*–.

lahiti- Valkõa P lumivalge белоснежный; *liuku-jõilõd linat pitsäv, laulajõilõd lahti-Valckõad* rl. liugujatele linad pikad, lauljatele lumivalged.

lahtopäivä (R-Lõn.): *evät le laivossani lahtopäivä* (Lõn. 185) rl.

lahtõsea vt. *laskõa*.

lahtõsin vt. *lazita*.

lahtõiu/ssa: -*ssag* (I), pr. -*n*, imperf. -*zin* refl. (pikali) heita ложиться, лечь; *i vot ned'd'e pääle lahtõiu* ja vaat nende peale heidad (pikali). – Vt. ka *lazita, loottaassa*².

lahud vt. *tuti*–.

lahu-liha M tailiha мякоть, постное мясо; *kaõruu liha kõikk on lahu-liha* karuliha on kõik tailiha.

lahvottaja R-Lõn. lohutaja [?] утешитель(ница); *enne lahse lahvottaja, isä tüõ itkottaja* (Lõn. 719) rl. ema (on) lapse lohutaja [?], isa tütre nututaja.

lahidjo vt. *lait'jo*.

laiha Kett. M Ja-Len. Lu Ra J -*χα* P -*hõ* J-Tsv. -*h* Lu J, g. -*haa* Lu J lahja, kõhn; rasvata, rasvavaene, taine, tai-; vesine; vilets, kehv тощий; нежирный, постный; худой; M *kutuhaili on laiha kala* kudemisajal püütud räim on lahja kala; Lu *lahi inemin ku on, sis saotaa: niku haamu* kui on kõhn inimene, siis õeldakse: nagu viirastus; J *siä õdõd jäänü nii laihõssi* sa oled jäänud nii kõhnaks (lahjaks); Lu *laiha liha* lahja (= rasvavaene) liha; tailiha; Lu *ku laihat soolõt, sis tuõp hoikka muila* kui on lahjad sooled, siis tuleb õhuke seep; Ra *lehmäl on laiha piim, vähä nõizõp pääle koorõtta* lehmäl on lahja piim, vähe koort tõuseb peale; J *siis leep perä, jo tuõb laihõp* siis tuleb pära(õlu), (see) on juba lahjem; J *lahi olud* lahja õlu; J *elka paõka pahassi, roogõd on laihõd* ärge pange pahaks, (et) toidud on viletsad (lahjad); J *lahi maa, tämäz mittäit ep kazvo* vilets (lahja) maa, sellel ei kasva midagi; Lu *tänävõon on laihad rohod, tuõb laiha einä* tänavu on vilets rohi, tuleb vilets hein; J *tänävõonn linad on jäätü laihõssi* tänavu on linad jäänud kehvaks; J *tänävõonn laih rütsõee tulo* tänavu on vilets rukkisaak; J *tänä talvõll laihõt püütõid merell* tänavu talvel on merel kehv püük; Lu *lahiõt tüüõd* kehvad

(= vähetasuvad) tööd; J *siä õdõd laih sõtameez, sinuss kaprala ep tuõd* sina oled kehv sõdur, sinust kapralit ei tule. – Vt. ka *laha, laihikkõin, laihukkõin, laihõin*.

lahih/assi Lu -*õssi* J-Tsv. lahjalt, viletsalt, kehvalt скудно, худо; J *bl'ednoit lass tait laihõssi süüetä* kahvatut last söödetakse vist viletsalt; J *koolõjõ laihõssi pajatõv* surija räägib viletsalt.

lahihkkõin J-Tsv., g. -*zõd*: -*zõ* J dem. lahja(ke), lahjuke слабенький; *olud laihikkõin, niku taari* õlu on lahja(ke), (just) nagu taar. – Vt. ka *lahihukkõin*.

lahitua¹ (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *lahitua* J-Must. lahjeneda, lahjaks muutuda v. jääda выдыхаться, -дохнуться (потерять крепость). – Vt. ka *lahihõnõssa*.

lahihtua² Lu Li J-Tsv. -*χtua* (P), pr. -*hun* Lu Li J -*χun* P, imperf. -*htuzin* Lu Li J teadvust kaotada, minestada падать, упасть в обморок, лиш/аться, -иться чувств; Li *tämä laihtu i lahkkõz maalõd* ta minestas ja kukkus maha; J *sai kuull, jot poik tapõtti sõaz, de nii i laihtu* sai teada (kuulda), et poeg tapeti sõjas, ja nii minestaski; J *pruuskaa laihtunnõõd vett silmiile* pritsi minestanule vett näole (silmadele); Lu *siittä haizõssõd miä laihtuzin* sellest haisust ma minestasin. – Vt. ka *lahihussa*.

lahihtussa: -*tuss* J-Tsv., pr. -*un* J, imperf. -*tuzin* J = *lahitua*².

lahiud J pl. kasvav vili хлебные злаки; *emä kooli kooluissi, lahkkõz maalõd laihuiissi* rl. ema suri (koolnuks), langes maha kasvavaks viljaks. – Vt. ka *laivo*.

lahihkkõin M Lu Li J, g. -*zõd* M kõhnuke, lahjuke худенький, тощенький; M *on nii laihukkõin, bõõ mittäiv ku luu da nahka* on nii kõhnuke, pole midagi (muud) kui luu ja nahk; Lu *õdõd mennü laihukkõizõssi* sa oled jäänud kõhnukeseks (lahjukeseks); M *ku on laihukkõin* küll on kõhnuke!; J *õli laihukkõin, a nüt nät ku kenassu oli* kõhnuke, aiga nüüd, näe, kuidas muutus kenaks; J *kase õli pikkõra-iõkuin, laihukkõin, no maailmaa teräv i hodukõs starikkõ* see oli väike, kõhnuke, kuid väga elav ja liikuv vanamees. – Vt. ka *lahihkkõin*.

lahih/ssa: -*ss* J-Tsv., pr. -*n* J, imperf. -*zin* J = *lahitua*².

lahih/z J-Tsv., g. -*u*: -*sõd* J 1. lahjus, kõhnus, kurnatus худощавость, истощение; *mihe opõizõd mõio?* – *lahihõõd peräss, eb võinu tšüntä* miks (sa) hobuse (ära) müüsid? – Lahjuse pärast, (ta) ei jaksanud künda; 2. iiveldus дурнота; *vaile tuõn läsimä, ku säämell on nii laihuz* vist jään haigeks, et süda on nii paha.

laihut/taa¹: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = laihtëttaa; laihtutti räpälessi opõizõdõ vaevus hobuse sootuks ära.

laihut/taa² M Lu (J-Must.), pr. -av M, imperf. -ti impers. iiveldama ajada тошнить; M miä oomniizõdõ kehnoosi sein, semperässä minnuu laihutav ma sõin hommikul kehvalt, seepärast mind ajab iiveldama; Lu minnuu alki laihuttaa mul läks süda pahaks.

laihutul/z J-Tsv., g. -hsõdõ: -sõdõ J minestus обморок.

laihõin J-Tsv., g. -zõdõ: -zõdõ J lahja, kõhn, kõhetu, kuivetu худой, тощий. – Vt. ka laiha.

laihõn/õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J 1. kõhnuda, lahjuda, kõhnaks, lahjaks jääda худеть, по-, тощать; näll'ess hot tšen laihõnõv näljast jääb igaiüks (kes tahes) kõhnaks; 2. lahjeneda, lahjaks muutuda v. jääda выдыхаться, -дохнуться (потерять крепость); olud laihõni õlu muutus lahjaks. – Vt. ka laihtua¹, laihõssua, laihõttua.

laihõssi vt. laihassi.

laihõs/sua J-Tsv., pr. -un J, imperf. -suzin J kõhnuda, lahjuda, kõhnaks v. lahjaks jääda худеть, по-, тощать; üväss süütsiss ed laihõsu heast sõõgist (sa) lahjaks ei jää; taita ted'd'e opõij kõnsait eb näe kagraa, ku nii on laihõs-sunnu teie hobune ei näe vist kunagi kaera, et on nii lahjaks jäänud. – Vt. ka laihõnõssa, laihõttua.

laihõt/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. in J lahjutada, kurnata, (ära) vaevata истощать, -ить, изнурять, -ить; elä ajõlõ üht perä ovõiss, vet kõikkina laihõtõdõ ära aja hobust ühtsoodu, kurnad (ta) päris ära. – Vt. ka laihut-¹aa¹.

laihõt/tua Lu, pr. -un Lu, imperf. -tuzin Lu = laihõssua.

laija vt. lad'd'a.

laijõllaa vt. lad'd'allaa.

laijõlt vt. lad'd'alta.

laijõt/taa Lu, pr. -an, imperf. -in Lu (paadile v. laevale) laidu e. küljelaudu (peale) lüüa обши/вать, -ть досками (лодку, судно); laiv laijõtõttu, siz laijaa väliv ja laijaa õtsav tõrvaa pakliikaa konopõitataa (kui) purjelaevale on laiad peale löõdud, siis tihitakse laidade vahed ja otsad tõrvase takuga; vene pieb laijõttaa paadile tuleb küljelaud (peale) lüüa. – Vt. ka lad'd'õttaa¹, laittaa.

laik/ka Kett. K R L P M Ra J I, g. -aa P M Ra leek, пламя; L laikka tulõv vällää ahjossa leek tuleb ahjust välja; K tuli on tehtü tüttärile, laikka lahsaile lavottu (Ahl. 103) rl. tuli on tehtud tütardele, leek lastele seatud (laotud); P med'd'e

õvnyõ lato kõikk on laikaa voimaz meie siseõue katusealune on lausa leekides; M ahjoo laikka ahjuleek; K tulil laikka ~ P tulinõ laikka ~ Kett. tulõdõ laikka tuleleek. – Vt. ka tuli-. – Vt. ka leesmu, lekko, läimi.

laik/ko¹ R-Reg., g. -oo = laikka.

laik/ko² K-Ahl. (R-Reg.), g. -oo narmas бахро-
ма; R sugu püüti pühtseille, latõ [= latõ] laiko rätüüzille (Reg. 17) rl. – Vt. ka sata-.

laikko-rätte (R-Reg.) narmaline, narmastega rätte платок с бахромой, бахромчатый платок; latõ laikko-rätteüzille, anto tšiuuttu tširjaleni (Reg. 16) rl.

laikkõn/õssa Li, pr. -õv Li, imperf. -i Li vaibuda утих/ать, -нуть, улечься; tormi alki laikkõnõssa torm hakkas vaibuma; no õlimmõ butkõz mitä õlim, taas tormi laikkõni, menimm uuvvis-saa panõmaa no olime kalastusonniss nii kaua, kui olime, torm vaibus taas, läksime uuesti (võrke sisse) panema.

laikot/taa: -taag (I), pr. -av I, imperf. -ti leegit-seda, lõõmata пылать, пламенеть; tuli laiko-tab ahjoza, pannak tšugunikad ahjon e'tee tuli leegitseb ahjus, (vaja) panna potid ahju ette (valmis).

laim/ata: -õta (J-Tsv.), pr. -aan, imperf. -azin: -õzin J äiata, virutada шлөп/ать, -нуть; nõizõt siä tämäka spoora pitämä. laimõzit kõrvõlõ de juttu maaz hakkad sa temaga vaidlema! Äiga-sid vastu kõrvu ja jutul lõpp.

lain vt. lainõ.

lainaa Lu laenuks займá; annõ millõ lainaa anna mulle laenuks.

lain/amuz Lu Li J-Tsv. -õmuz J-Tsv., g. -amuhsõdõ: -amusõdõ Lu Li J -amuzõ J sõõm, lonks глоток; J pikariz viaa lainamusõdõ ver-raa viinaa peekris (on) vaid lonksu jagu viina; J kaks lainamuss veel rüüppään rüüpan veel kaks lonksu; J jõi ühee lainamuzõkaa jõi ühe sõõmuga.

lain/ata¹ L (K M-Set.) -õtõ Lu -õtõ Ra J-Tsv., pr. -aan K Lu J, imperf. -azin K M -õzin Lu J neelata; juua глот/ать, -нуть; пить; L iniehmii ep saa lainata, on kurkkutauti inimene ei saa neelata, (tal) on kurguhaigus; Ra kala õli nii üvä, tahtozin i tšeelee lainõtko kala oli nii hea, tahtsin keelegi (alla) neelata; J perkele tätä võt-tõgo, süüiko, lainõtko kurat teda võtku, sõõgu, neelaku!; J lainaizin, da on tšülm vesi jooksin, aga on külm vesi. – Vt. ka lainia, lainõskõlla, luikata, luikkia.

lain/ata² Lu -õtõ J-Tsv., pr. -aan Lu J, imperf. -azin Lu -õzin J laenata, laenuks anda одол-
жать, давать, дать в долг; Lu lainaa millõ rahhaa lehmää õssaa laena mulle raha, (et)

tohi olla laisk ega aeglane; I *laiska tämä tuli*, *ep kuhhõit tahtont tsävvväg* ta muutus laisaks, ei tahtnud kusagil käia; J *miä menin laizgõssi* ma jäin laisaks; Lu *tämä õli nii laiska, tsärpäsiije eneltä ajjaa ep kehannuv* ta oli nii laisk, (et) ei viitsinud enda pealt kärbseid(ki) ära ajada; M *nii on kase laiska inehmin, õmmia kõrvia ev või pesä* see on nii laisk inimene, (et) oma kõrvu(gi) ei või (= ei viitsi) pesta; Lu *see on nii laisk inemin, što ep kehtaa õmii silmii tšiin panna, ku makkaab* see on nii laisk inimene, et ei viitsi oma silmi kinni panna, kui magab; Lu *laiska ku lurjuz* laisk nagu looder; J *laisk, niku mustõlain* laisk nagu mustlane; Lu *kahs laiskaa lüütii vettoa, kumpa näiss on laizgõpi* kaks laiska vedasid kihla, kumb neist on laisem; Ra *võdnoizõd tüü tuõp tehüssi, a laizгаа va ep kõnsa* vs. aeglase töö saab (lõpuks) tehtud, aga laisa oma ei kunagi; Lu *laizgal eb õd kõnsa pühapäivää* vs. laisalt ei ole kunagi pühapäeva; Ku *rikkaalla rahhaa a laisal lahsiita* vs. rikkal (on) raha, aga laisalt lapsi; J *itsiin laisk* väga laisk (igavene laisk); Lu *verine laiska* purulaisk; Lu *laiska koira* ~ Lu Li *laiska perze* ~ J *laisk perz* ~ P *laiska lapuri* laiskvorst; 2. Pal.₂ K-reg.₂ laiskus [?] лень [?]; ■ J *laiska lihaa* kasvottõma laisklema (laiska liha kasvatama). – Vt. ka *pää-*, *veri-*. – Vt. ka *laiskuri*, *laiskõin*.

laiskskaa (M-Set. J), pr. *-zgan* M *-zgõn* J, imperf. *-zgin* liikuda, end liigutada шевелиться; M *luizgab laizgab kahõd luku takan. Tšeeli* (Set. 18) mõist. luiskab, liigub kahe luku taga? – Keel; J *luizgõb laizgõb luizõd metsää takannõ. se on tšeeli* mõist. luiskab, liigub luuse metsa taga? – See on keel.

laiskakõira Lu Li J *laiskoera* Ku laiskvorst лентяй, лентяйка; Lu *laisk inemin, se on laiskakõira* laisk inimene, see on laiskvorst; Lu *siä õõd laiskakõira, et kehtaa mittää tüütä tehä* sa oled laiskvorst, ei viitsi mingit tööd teha; Ku *ja its ain vaa kurtteeli laiskoera, että minu lehm eb anna maitua* ja ise alati ainult kurtis, laiskvorst, et minu (= tema) lehm ei anna piima.

laiskalapuri L = *laiskakõira*; *älä õlõ tuiskaturinna ja laiskalapurinna* ära ole tuulepea ja laiskvorst.

laiskaperze ~ **laiskperz** J *laisk-perz* J-Tsv. = *laiskakõira*.

laiskurli Lu J, g. *-ii* subst., adj. laisk, laiskvorst ленивый; ленив/ец, -ица, лентяй, лентяйка; *laiskuri inemin* laisk inimene. – Vt. ka *laiska*, *laiskakõira*, *laiskalapuri*, *laiskaperze*, *laiskõin*.

laisku/z K P M Lu Li J (Kett.) *-uz* M *Лайскуузе* Pal.₂, g. *-u* Kett. M Lu J *laizguu* Li *-sõd* J-Tsv.

laiskus лень; Li *suur laiskus tuli, en kehtää mittää tehä* suur laiskus tuli (peale), ei viitsi midagi teha; M *ahõd magõoo täün süüvvä, nüd on laiskuz mennä tööle* sõid kõhu täis (parkisid mao täis), nüüd ei viitsi (on laiskus) tööle minna; I *meed niitüle ja korjaa, kui pal'l'o eb õõg laiskus korjatac* lähed niidule ja korjad (nii palju), kui palju viitsid korjata; Lu *viskaa siä oma laiskus poiz, alga tehä inemizjee viisii tüütä* heida endalt laiskus, hakka inimese viisi tööd tegema; Lu *laiskuu perässä em või tehä tüütä* laiskuse pärast ei või (ma) tööd teha; ■ Lu *se teep tüüd laiskuu nõjall, kurraall tsäell* see teeb tööd vastumeelselt (teeb tööd laiskuse najal, vasaku käega); Li *silla kase tüü on tehtü laizguu nõjall* see töö on sul lohakalt tehtud.

laisku/taa: *-ttaag* (I), pr. *-tan*: *-ttaa* I, imperf. *-tin*: *-tiii* I laiselda лентяиться; *eläg laiskutac, meet tüüle, tüütä tiig* ära laiskle, mine tööle, tee tööd. – Vt. ka *laizgata*, *laizgutõlla*.

laiskuutõlla M *-ella* (K-Ahl.), pr. *-tõlõn*: *-tõõn* M *-telen* K-Ahl., imperf. *-tõlin* = *laizgutõlla*.

laiskõ/n J-Tsv., g. *-zõd* J laisk ленивый. – Vt. ka *laiska*, *laiskuri*.

laizgas/si Li *-s* Lu laisalt лениво; Li *tämä teep kõvassi laizgassi tüütä* ta teeb väga laisalt tööd.

laizgata Li, pr. *laiska/an* Li, imperf. *-zin* Li = *laiskutaa*.

laizgutaa (Lu Li) *-ta* J-Tsv., pr. *-av* Li *-õv* Lu Li J, imperf. *-ti* Li J impers. laisaks teha, laiskusega vaevata лентяиться, за-; J *taita miä väsüzin, vai sillä nõisi laizguttõma* ma vist väsisin, kas sellepärast tuli laiskus peale?; J *egle nii laizgutiti tüüt tehä, ku va tänävä niitii eb laizguttaiz* eile oli nii suur laiskus tööd teha, kui vaid täna ei tuleks nii(gi) laiskus peale; Lu *missi simua nii kõvassi laizgutõv* miks sa nii (väga) laisk oled?

laizgutõlla Lu Ra J (Li) *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn*: *-tõõn* Lu Li Ra J, imperf. *-tõlin* Lu J frekv. laiselda лентяйничать; Ra *laiskõ inimin, tämä vaa laizguttõv, ep kehtaa tehä tüütä* laisk inimene, ta ainult laiskleb, ei viitsi tööd teha; J *tee tüüt, elä laizguttõd* tee tööd, ära laiskle!; J *miä en suvva laizgutõlla* ma ei armasta laiselda. – Vt. ka *laiskutaa*, *laiskuutõlla*, *laizgata*.

lailta Lu Li J Ku *-t* J-Tsv. *-ta* Ku, g. *-jaa* Lu Li Ku *lad'd'aa ~ lad'd'a ~ -tõ* [sic!] J-Tsv., pl. *-jap* Lu *-tõd* [sic!] ~ *-t* J-Tsv. *lad'jat* J-Must. (paadi-, laeva)laid, küljelaud обшивная доска, набойка (лодки, судна); Lu *vene on tehtü puu laitoissa; kõlmõss laijass, jutõllaa kõlmilaitanõ* *vene, ku on nell'ä laिता, jutõllaa nell'älaitanõ* *vene* paat on tehtud puulaidadest; (kui on) kolmest laiaist, (siis) öeldakse kolmelaidne

paat, kui on neli laida, (siis) öeldakse neljalaidne paat; Li *nell'ää seittsemee laijaaka õli vene* paat oli nelja (või) seitsme küljelauaga; J *iski kõrraa, süntü laita, tõizõõ kõrraa, tõinõ laita* rl. lõi korra, sündis laid, teise korra, teine laid; J *aluss lad'd'õta laitoika* purjelaevale lüüakse küljelaudu; J *alusõõ lait eestä paarus* pehmitetä, *siiz vass panna paikõõ purjelaeva* küljelaud pehmitatakse algul aurus, siis alles pannakse paigale; Lu *vennee laita* paadi laid. – Vt. ka *laitalauta*.

laitaa [?] (J-Tsv.), pr. *lad'd'an* [?], imperf. -õn [?] = *lajõõtaa*; *aluss lad'd'õta laitoika* purjelaevale lüüakse küljelaudu.

laitalauta Lu = *laita*.

laitanõ vt. *kõlmi-, nellä-*.

lait'jo M Lu Li Ra I -*tjo* K-Ahl. M J-Ränk (P Ja-Len. J-Tsv.) -*t'o* Ra J-Tsv. (P M) -*t'joo* Li J (Lu) -*t'joo* Li -*t'juo* P -*t'oo* M -*t'uo* (P) -*d'jo* I *lad'jo* K-Must. J-Must., g. -*t'joo* M Lu Li J I -*t'joo* M Li -*t'oo* M Ra J -*t'o* J -*d'joo* I regi дровни; M *talvõll lait'ooll ajaaz* talvel sõidetakse reega; M *piäp painaa lait'oolõ jalgasõõõ* tuleb painutada reele jalased; Lu *lait'jool on tšümmee kõtaraa, neitä koivussa tehtii* reel on kümme kodarat, need tehti kase(puu)st; P *pero ku nõizõb menemää, siz lõhgor kõik, miniesie on tämä pantu rakkyõsyõ, lait'uosyõ vai vankkuriisyõ* kui peru (hobune) hakkab minema, siis lõhub kõik, mille ette ta on rakendatud, ree ette või vankri ette; Li *taka-kelkka panna lait'joo perrää* palgikelk pannakse ree taha; Lu *lait'joo jalgõsõd i kotarõd* ree jalased ja kodarad; I *lait'joo pää* ree pea; I *lait'joo aizav* ree aisad; J *lait'oo kaari* ree kaar; Ra *lait'o kablav* ree kodarad; Ra *lait'o kausav ~ lait'jo puud* ree kaustad, ree äärepuud; J *lad'jo kannus* (Must. 170) ree kannus (= jalaste ots); Lu *lait'jo kokka* ree konks; Lu *lait'jo päitez ~ J lad'jo päites* (Must. 178) ree pea; Lu *lait'jo tormaz* ree (jalase)raud; Lu *lait'jo pajud* ree painardid. – Vt. ka *lad'ja*².

lailto [?] (P): *tšedreän tšeitua, lazzõn laitua, vahvõpaa niittä* ketran heiet, lasen l-t, tugevamat lõnga.

lait'o vt. *lait'jo*.

laiton vt. *kuus-*.

laitonõ vt. *viiz-*.

lait'oo vt. *lait'jo*.

lait'taa¹ P M Lu Li J (Kõ S) -*ta* J-Tsv., pr. -*an* P Kõ Lu Li -*õn* Lu Li J, imperf. -*in* Lu Li J *laita* порицать; P *en tšiiitä, en laita* (ma) ei kiida, ei laida; Lu *ku õikaa kõrva elizeb, siš tšiiitetää, ku kurraa kõrva elizeb, siz laitõtaa* kui parem kõrv kumiseb (= ajab pilli), siis kiidetakse, kui vasak

kõrv kumiseb, siis laidetakse; M *tätä kõikkii laittaaaz* kõik laidavad teda; J *em miä laitõ ted'd'e lassõ, en laitõ sõsaruttõ* rl. ma ei laida teie last, ei laida õekest (= mõrsjat); J *tšivet tšiiiti, javov laitti* rl. (käsi)kive kiitis, jahusid laitis; J *kõühe ühtperä laitõb õma eloa* vaene kurdab oma elu üle (laidab oma elu) ühtsoodu.

lait'taa² Lu Li, pr. -*an*: -*õn* Lu Li, imperf. -*in* Lu Li *saata* отпра/влять, -ить, пос/ы/лать, -лать; Lu *minnua laitõttii meriškouluu* mind saadeti merekooli; Lu *maama kulkõmaa laitti* ema saatis (mind) rändama; Lu *laitõ millõ rahhaa* saada mulle raha; Lu *kuss laivaa lasti on laittattu* kust laevalast on saadetud?; Li *ol'a laitti tervüssiä* Olja saatis tervisi.

lait'uo vt. *lait'jo*.

lait'õlla (Li-Len.), pr. -*tõlõn*, imperf. -*tõlin* frekv. ← *lait'aa*¹; *kui, pakana, paneteli, veerast lasta* [= *võõrassa lassa*] *laitteli* (Len. 302) rl. kuidas, tige, manas, võõrast last laitis.

laitõn vt. *mõni-, nellä-*.

laiva vt. *laiva*.

lai'va K-Ahl. L P M Ja-Len. Lu Li J Ku (R-Reg. Kõ) -*võ* Lu J -*v* Lu J-Tsv. -*wa* Kr *Лáува* Pal.₂ K-reg.₂, g. -*vaa* L Lu J *laev* судно, корабль; Lu *laiva ajap seiliiz* laev sõidab purjedes; Lu *laiva meni matalaa* laev läks madalikule; Lu *laiva on ankkuriz* laev on ankrus; Lu *laiva panna dookkii, teh'hää remontti* laev pannakse dokki, tehakse remonti; M *merie laiva* merelaev; Lu *vahti laiva ~ branda-vahti laiva* valvelaev; Lu *tulli laiva* tolli valvelaev; Lu *posažiiri laiva* reisilaev; Lu *veeala laiva* allveelaev; Lu *seili laiva* purjelaev; Lu *laivaa turpaad on tehtü rihmassa* laevatrepp on tehtud kõiest; J *laivaa piitõd* laeva(teki) talad; J *laivaa mehed* laeva-, meremehed; Lu *laivaa kurssi* laeva kurss; Lu *laivaa jältši ~ laivaa struja* laevatee, -jalg; J *laivaa lasti* laeva last; ■ P *tuli laiva kuivalyõ mäjeliesie dai lakozi* (sünnitanu kohta öeldakse:) tuli laev kuivale mäele ja lagunes. – Vt. ka *api-, brandavaht-, jahti-, kroonu-, lasti-, majakka-, posaziiri-, purjõ-, raaka-, seili-, sõaa-, sõta-, sõti-, tulli-, vahti-, veeala-, õppi-*.

laivaa-gili Li laevakiil киль.

laivadomovikka ~ laiva-domovikka Lu koterман судовая нежить (в суевежных представлениях моряков); *laivadomovikka, tämä tšellee eb näütii, teeb i pahhaa, teeb i üvvää* koterman, ta ei näita ennast kellelegi, teeb nii halba kui ka head.

laivaxodu ~ laiva-hodu Lu (süvendatud) laevatee, sõiduvesi фарватер.

laivameez ~ laiva-meez Lu laeva-, meremees моряк.

laiva-meno M laevaasjandus, -asi судоходство; *laiva-menoja miä en tää miitää, miä en õõ merimeez* laevaasjadest ei tea ma midagi, ma ei ole meremees.

laiva-pfotka Lu laevanuut, -kantsik плётка, которой наказывали на корабле матросов.

laivapoika ~ laiva-poika Lu laevapoiss, junga юнга; *laivapoika, tšen laivas teep tüütä* laevapoiss, kes laevas teeb tööd.

laivaraakki ~ laiva-raakki Lu (laeva)vraakk обломки разбитого судна; *laivaraakki on, mikä on jäänü laivassa* laevavraakk on (see), mis on jäänud (hukkunud) laevast (järele).

laiva-rikotuz Lu laevaõnnetus кораблекрушение.

laiva-rinta Lu laeva esipool, laeva esiosa передняя часть судна.

laiva-seppä: laivõ-seppä J laevaehitaja, -meister корабле-, судостроитель (мастер-ремесленник); *vello venoizõõ seppä, laivõ-seppä lagluõni* rl. vennas, venekese sepp, laevaehitaja (laevasepp), mu lagleke.

laivatrapipu (Lu) *laiva-trappu* Lu, hrl. pl. -ud ~ *laiva-trapud* Lu laevatrepp трап.

laivo vdl J M Kõ, hrl. pl. -od M J (K-Al. R-Lön. Kõ) **1.** oras всходы (хлебных злаков); M *alkoaz nätsüü laivod* oras hakkab paistma; M *laivod alkaas kohota* oras hakkab tõusma; M *riüz jo õrastii, lahtsi laivod* rukis tärkas juba, ajas orase välja; J *papii lehmä lähsi laivoi müü* preestri lehm läks mööda orast; J *lehmäd rääkovat siell laivoi pääll* lehmad ammuvad seal orase peal; M *rütsee laivo* rukkioras; **2.** M idu, võrse, varreke росток; **3.** fig. juuksed волосы; K *jo nüd lahgotõltii lahti laivoissa, eragoitõttii kulta-kuudriissa, idgõtõttii irte ivussiissa* (Al. 51) rl. (pulmaitkust:) nüüd juba lahutati lahtistest juustest, lõigati kuldkiharad (eraldati kuldkiharaist), pandi nutma lahtiste juuste pärast. – Vt. ka *kagra-, nisu-, rüüz-, umala-*. – Vt. ka *lahhud, laivõd*.

laivõ vt. laiva.

laivõd (K-Al.) fig. juuksed волосы; *kunnõ irte ivuzila, lahte laivõilani* (Al. 48) rl. (pulmaitkust:) kuni (olen) lahtiste juustega. – Vt. ka *laivo*.

lajja vt. *lad'd'a*.

lajjen/taa Ku, pr. -nan, imperf. -nin = *lad'd'õttaa*².

lajõhki vt. *laajõhki*.

laka K-Ahl. R-Eur. R-Lön. P M-Set. Kõ -aa P J-Tsv. -ka P Kõ *lak* J *laa/kaa* L -k J las пусть; K *laka vaatan langgoo rihtä* (Ahl. 96) rl. las ma vaatan langu tuba; K *laka kukun kuu valula* (Ahl. 103) rl. las ma kukun kuuvalgel; P *lakaa*

tšiuзан tšihlaguota ~ L laakaa tšiuзан tšihlaguota rl. las ma kiusan (= proovin) vastlapäeva; M *laka miä täävõtan enelee* (Set. 68) las ma võtan selle endale; J *lak miä veel sillõõ jutuu pajatõn* las ma räägin sulle veel (ühe) jutu. – Vt. ka *ka, la*.

lakahtaa Lu, pr. -aan Lu, imperf. -iin fig. purjutada, (viina) lakkuda пьянствовать, простор. лакать (водку); *tämä lakahtaab viinaa* tema purjutab (lakub viina); *nät ko on lakahtanu viinaa* näe, kuidas on viina lakkunud; *tämä on viinaa lakahtaaja* tema on viinalakard. – Vt. ka *lakkia*¹, *lakuu*.

lakahtaal/ssa ~ -ss Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin = *lakahtaa*; *se taaz jo lakahtaav viinaa, ep pitäis lakahtaass nii pal'lo* see lakub juba jälle viina, ei peaks nii palju lakkuma; *tämä tahob lakahtaassa viinaa* ta armastab purjutada (tahab viina lakkuda).

lakai/n J, g. -zõõ (õle)kimbuke, -pundike пучок, связка (соломы); *võtõtaa maassõ mokomain butškõ, sitä kutsutaa lakain. nelle lakaiss panna kuppoo, se on kupo siiz võetakse maast niisugune kimbuke (õlgi), seda kutsutakse l.* Neli kimbukest pannakse kubesse, see on siis kubu.

lakana K-Ahl. R-Reg. P-Al. (R-Eur. R-Lön.) lina простыня; K *nõisõ ursissa emäni, laka-noissa laukojani* (Ahl. 99) rl. tõuse linade vahelt, mu ema, linade vahelt, mu pesija; P *laukojaa lakana tšäezä* (Al. 46) rl. ema (pesija), lina käes.

lakannaluz Li katuse-, varjualune навес; *lakannaluz on. katto on päällä, se on lakannaluz, sis sinne panna algod* katusealune on. Katus on peal, see on katusealune, (siis) sinna pannakse (kütte)puud. – Vt. ka *alko-*.

lakassaa vt. *lagassaa*.

lakasõlla vt. *lagasõlla*.

lak/ata (Ku), pr. -kaan, imperf. -kazin jätta остав/лять, -ить; *d'i sis tuli numerissa poiz, t'sütõõ lakkaz ühzzittää numerii* ja siis tuli numbritoost ära, tüdrukujättis üksinda numbrituppa; *jüürõ ko ammus, sis pannaz maa süämee, pää lakattaz [= lakataz] maa päällä, sis tuab inimäin terveessi* kui müristab, siis pannakse (haige) maa sisse, pea jäetakse maa peale, siis saab inimene terveks; *perrää senee poikailla tuli ilkiä i hüü lakatt'sii konna paikalla i enepää eväd lüüt'sü hänt(ä)* pärast seda hakkas poistel häbi ja nad jätsid konna rahule ja enam ei lõõnud teda.

lakei K *lakkee* M lakei, teener лакей; K *herra da lakei* härra ja lakei; M *lakkee toob meilee tarel'kav* teener toob meile taldrikud.

laki, laki vt. *latši*.

lakilamppi Lu laelamp потолочная (висячая) лампа; *lamppi oli suuri, lakilamppi, õlitsi niku katto lampill* lamp oli suur, laelamp, oligi nagu katus lambil.

lakilautta Lu J, hrl. pl. *-lavvad* J *-lavvõd* Lu *-llad* Lu laelaud потолочная доска.

lakiroiitaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an:* *-õn* J, imperf. *-in* J lakkida, lakeerida лакировать; *lakiroiitutt saappõgõd jalgõz* lakksaapad jalas.

lak/ka¹ M Lu Ra (J Ku) *-k* Lu, g. *-aa* Lu Ra lakk (hoone laepealne, põõning) чердак, сеновал; Lu *lakk on õvvõz, õvvõd päällüz on lakka* lakk on siseõues, siseõue pealne on lakk; Ra *lakka on lautaa päällüz, i rihee päällüz* lakk on laudapealne ja toarpealne; Lu *lakka on tehtü riugussa, lakkaa panna einää* lakk on tehtud lattidest (latist), lakka pannakse heinu; Lu *lakkas pietää einää i õlkaa* lakas peetakse heinu ja õlgi; Ku *meez meni lakkaa, liha vaagen pää pääl* (Len. 296) mõist. mees läks lakka, lihavaagen pea peal?; Ku *perennain vei ne hüvät herkud rihee lakkaa* perenaine viis need head roid (hõrgutised) toal akka; J *siiz riigaa lakass tšäütii õlkaa varkaill* siis laudilt (rehelakast) käidi õlgi varastamas; Lu *õvvõd lakka siseõue(pealne) lakk.* – Vt. ka *lakkamuz*.

lak/ka² Ränk M, g. *-aa* (katuse)hari гребень (крыши); M *kaïtoo lakka* katusehari.

lakka³ vt. *laka*.

lakka⁴, **lakka** vt. *lakõa*.

lak/kaa¹ M, pr. *-an* M, imperf. *-õn* = *lakkoa*; *koira lakap piimää* koer lakub piima.

lakkaa², **lakkaa** vt. *lakõa*.

lakka/assi: *-ssi* J-Tsv. siledalt, tasaselt гладко, ровно; *ampõin tširvez eb vesä lakkassi* hambuline kirves ei vesta siledalt.

lakkamu/z Lu-Vilb., g. *-hsõõ:* *-sõõ* rehelakk, laudi сушило (в риге). – Vt. ka *lakka*¹.

lakkapu/u M Lu *lakkõpuu* Li, pl. *-ud* M I õrs, repn nasest; Lu *kukko meni lakkapuullõ makkaataa* kukk läks õrrele magama; M *kanad makkaavaad lakkapuul ~ lakkapuilla* kanad makgavad õrrel; I *lavahsimõd ovað õvvõza, lakkapuud ovað lauttaza* laudi on (kinnises) siseõues, õrs on laudas. – Vt. ka *lakkopuu*.

lakkee vt. *lakei*.

lak/kia¹ Lu J-Tsv. (Kett.), (sõnatüvi основа слова:) *lakki*- J-Must., pr. *-in* Kett. Lu J, imperf. *-kizin* Lu J lakkuda; fig. purjutada, (viina) lakkuda лагать, лизать; пьянствовать, простор. лагать (водку); J *tšen sinuu jääniüss nõizõb lakkima* kes sinu jäänust (viinapära) hakkab lakkuma!; Lu *koira lakib süvvä* (Must. 160) koer lakub süüa; J *lakib juuvvõ pirtua, niku katti vett* lakub piiritust juua nagu kass vett; Lu

näd on lakkinu viinaa näe, on viina lakkunud. – Vt. ka *lakahtaa, lakahtaassa, lakkaa*¹, *lakkoa, lakkua, lappia*¹.

lakkia² vt. *lakõa*.

lak/ko J-Must., g. *-oo* õökull сова. – Vt. ka *õõ-*.

lak/koa M (K-Ahl.), pr. *-on* K M, imperf. *-kazin* lakkuda лагать, лизать; M *koira lakov, tšeeleekaa lakov* koer lakub, keelega lakub. – Vt. ka *lakkaa*¹, *lakkia, lakkua*.

lakkopu/u Lu (M), pl. *-ud* M = *lakkapuuv*; Lu *kanad mennää üüssi lakkopuull, sitä kutsutaa lakkopuu* kanad lähevad õöseks õrrele, seda kutsutakse õrreks (õrs); M *ahinall õlivad lakkopuud, kuza kanad makazivad* ahju all oli õrs, kus kanad magasid.

lak/kuu Lu, pr. *-un* Lu, imperf. *-kuzin* Lu = *lakkia*¹; Lu *katti lakub azussa* kass lakub nõust (piima); Lu *ku inemin juub umalaa enee, siz jutõllaa: näd on lakkunu viinaa* kui inimene joob enese purju, siis öeldakse: näe, on viina lakkunud.

laku/ussa Lu, pr. *-un* Lu, imperf. *-uzin:* *-zin* Lu refl. fig. ahnelt süüa v. juua, õgida, lahmida жадно плотать, нализ/ываться, -аться, налакататься; *tämä lakkuup süüvvä ja juuvva* ta lahmib süüa ja juua.

lakkõpuu vt. *lakkapuuv*.

lako J-Tsv., g. *lag/oo* ~ *-o* J adj., subst. madal, soine; madal koht, madal maa низменный; низина; *litši Petteriä on rohkapõssi lagod maad* Peterburi lähedal on enamasti madalad maad; *lagoz maaz vil'l kehnossi kazvov* madalal maal kasvab vili kehvalt.

lako-ih Ra lihtne, sirge käis прямой рукав; *lako-ih* on, ku eb õõ snüürettü ihasuu lihtne käis on (see), kui käisesuu ei ole kroogitud.

lakoosõõ: *lakoosõõ* M maha, lamakile (rohu v. vilja kohta) в полёглом состоянии (о травах, о хлебных злаках); *kleiverii löõb lakkoosõõ* ristiku löõb maha.

lakot/taa¹ Lu *lagottaa* Lu-Set., pr. *-an* ~ *-õn* Lu, imperf. *-in* Lu silitada гладить; *üvä lahs, lakotõtaa päätä* hea laps, silitatakse pead; *katti suvvaav lakotõmissa* kass armastab silitamist. – Vt. ka *lagassaa, lagasõlla*.

lakottaa² vt. *lagottaa*¹.

laks/i Li, g. *-ii* (metsa)lagendik поляна, лужайка; *metsää laks*i metsalagendik. – Vt. ka *lakso, laksu*.

laks/o Li, g. *-oo* = *laksi*.

laks/u Lu Li, g. *-uu* subst. (metsa)lagendik; adj. (puudest) lage, hõre поляна, лужайка; голый, пустынный; Li *laksu on mokoma tühjä paikka metsää süämmez* (metsa)lagendik on niisugune

(puudest) lage (tühi) paik metsa sees; Li *laksu paikkõ, mokom tühjä paikkõ, ep kõrkõa, a eb õõ puitõ. se on laksu lage paik, niisugune tühi paik, mitte kõrge, aga (seal) ei ole puid. See on (metsa)legendik; Lu laksul kasvab üvä roho metsalagendikul kasvab ilus hein. – Vt. ka lak-si, lakso.*

lakõa Kett. K-Ahl. R L P M Ja-Len. J (Kõ-Len.) *lakõa* Kett. M vdj I (Ma) -*kõa* Lu J-Must. -*kia* Lu Li -*kaa* Lu J -*ka* Ra J-Tsv. *lak'k/aa* ~ -*a* Lu, g. -*õa*: -*kaa* Lu J **1.** sile, tasane; lame гладкий, ровный; плоский; Lu *leipää tasõ-tõtaa päältä, jott õllõiz lakkia leiba silutakse pealt, et oleks sile; J lazz veel kõrt ut'ugakaa, lakkaap leev* lase veel kord triikrauga (üle), saab siledam; L *oŋko liukua lipõa, oŋko las-kõa lakõa* rl. (vastlalausust:) kas on libe liugu lasta (liuguda), kas on sile mäest alla lasta?; J *vesi on lakkaa niku špeili vesi* (= veepind) on sile nagu peegel; Li *pää õli nii lakkia niku vod ut'ugoitõttu* pea oli nii sile nagu triigitud; M *lakõa tsäsi* sile(danahaline) käsi; M *lauta on lakõa* laud on sile (tasane); M *lakõa silta* sile (tasane) põrand; M *lakõa tsivi* sile kivi; M *lakõa tee* ~ J *lakkaa* ~ *lakka tee* tasane tee; M *lakõa maa* tasane maa; Lu *lakkaa meri, lainõtta bõõ mittää* tasane meri, lainet pole sugugi; Li *vennee põhja õli lakkia* paadi põhi oli lame; Lu *barkka, tää* on lakkaa põhjaakaa, gilliä ebõõ praam, see on lameda põhjaga, kiilu ei ole; Lu *perrää suurõõ tormii meri algõp tüüntüä, tsävvää suurõd lak'kaad lainõõp* pärast suurt tormi hakkab meri rahunema, käivad suured lamedad lained; **2.** lage, paljas голый, пустынный; J *lakkall jääll hot tšen livesüv* paljal (= libedal, lumeta) jääll võib igaiüks libastada (libastab kes tahes); J *tuli kõik teeb lakkassi tuli teeb kõik lagedaks* (= põletab kõik maha); **3.** lage, avar; subst. lage, legendik; plats пустой, пустынный; пустырь; поляна; L *suur lakõa nõmmi on siell* suur lage nõmm on seal; L *antagaa millõ lauta lakõa i lavvaa taguz* (kosjadhlt ütles peigmees:) andke mulle lage laud ja lauatagune; Lu *lakkia mettsä hõre* (lage) mets; Lu *lakkia puu hõre puu; I mettsäaho, lakõa paikka, niittüpaikka mettsäzä* metsalagendik, lage paik, heinamaa(koht) metsas; J *õhõkkaat puut kasvossa lakkaall* okslikud puud kasvavad lagedal; P *ep pääze metsässä lakõalyõ* ei pääse metsast lagedale; Lu *kuzza õli suur lakkia, ilm äärte* kus oli suur lage(ndik), ääretu; Ja *lidnas on teet i lakõa* (Len. 240) linnas on teed ja plats(id); **4.** fig. tore, sile(dalt tehtud) отменный, гладкий, гладко сделанный; J *ebõõ tehtü unikokojõ, a on tehtü lakkaad lahjad* rl.

ei ole tehtud vusserdisi, vaid on tehtud toredad pulmakingid; J *oŋko lahjani lakkaad. ku on lakkaad, nii on lustiv* rl. kas mu pulmakingid on toredad? Kui on toredad, siis on ilusad; **5.** K-Ahl. lai, avar широкий, просторный; ■ M *pääzimmä nüv sõkkõad lakõalõ* saime selle asja nüüd selgeks (pääsesime, pimedad, nüüd lagedale); J *lakkaa pääle jäämä* peavarjuta jääma; Lu *müü jäämmä lakõal maal* meie jäime lageda taeva alla (= jäime peavarjuta); Lu *ku müü tulimma soomõss, sis koto õli põlõnnu, lak'ka pool pääl, piti uvvõssaa alkaa ellää* kui me tulime Soomest (tagasi), siis oli maja (maha) põlenud, häda (oli) käes (= midagi põlenud alles), tuli hakata uuesti elama; Lu *nii kõig räämittii, jott lakkia pooli on pääl* nii löödi kõik puruks, et häda on käes (= midagi pole järele jäänud); J *lakkaa tuli pääle* häda tuli kätte; J *meni meez bariššoi ajama de pääsi kõikkinaa lakkassi mees* läks hangeldama ja jäi päris lagedaks (= jäi kõigest ilma).

lakõu/z P -s K-Ahl., g. -*hsõõ* lage koht v. paik; lagedus пустырь; широта, ширь (Ahl. orig.: vidsträckthet).

lam/a J-Must., g. -*aa* adj. lamakil v. lösakil olev; lamandunud развалившийся; полёглый.

lam/aa: -*maa* Lu lamakile в полёглость, в полёглое состояние; *ku vil'jä on nurmõl valmiz, perrää vihmaa lüüv lammaa* kui vili on nurmel valmis, (siis) pärast vihma (vili) lamandub (lööb lamakile); *rüšev, kagrõv, rohod, kõig mentii lammaa* rukkid, kaerad, rohi, kõik lamandusid.

lama-aita J-Must. (orig.: lamoaita).

lamaht/aa (Lu), pr. -*aan*, imperf. -*iin*: -*in* Lu maha kukkuda сваливаться, -ться; *umalikaz näit ku lamahti maalõõ näe*, kuidas purjus mees kukkus maha. – Vt. ka *langõta*¹, *lanjkiissa*, *lanjõõssa*, *lanjõuta*.

lamahtaal/ssa Lu (J-Tsv.), pr. -*n* Lu, imperf. -*zin* refl. **1.** (pikali) heita ложиться, лечь; J *lamahtaa t'ufakaa pääle de uhnoo* heida madratsile ja uinu; J *lamahtaa pehgon nala vilusõõ* heida põõsa alla vilusse; Lu *miä meen lamahtaan vähäzee, ookaan* ma lähen heidan veidikeseks pikali, puhkan; **2.** kokku lageda v. vajuda развали/ваться, -ться; Lu *kase jo on laho rihi, lamahtaav taitaa* see on juba pehkinud maja, vist vajub kokku.

lamak/laz: -*õz* J-Tsv., g. -*kaa* adj., lahmakas, kerekas; subst. lamakas, lahmakas громадный; громадина; *suur, lamakõz inim* suur, kerekas inimene; *lamakõs tsivi* lahmakas kivi. – Vt. ka *lamõa*.

lamallaa J-Tsv. lamakil, küljeli в полёглом со-

стоянии, на боку; *vene seizob rannõz lamallaa* paat seisab rannas küljeli. – Vt. ka *lomallaa*.

lama/za J-Must. -z Lu J-Must. lamakil, lamandunult в полёглом состоянии; J *vil'ja on lamaz(a)* (Must. 174) ~ Lu *vil'jä on lamaz vili* on lamandunud (on lamakil); Lu *rütsed, kagrõd, rohod, kõig mentii lammaa, õllaa lamaz rukkid, kaerad, rohi, kõik lamandusid*, on lamandunud (on lamakil); Lu *ait on lamaz aed* (tara) on lamakil.

lama/ta: -t J-Tsv., pr. -an ~ -n J, imperf. -zin J 1. lamada, lebada, lesida, rõõnutada лежать, полежать, полёживать; *irsi lamaab rissii teet* palk lebab põigiti teel (risti teed); *isä lamab magat viiliäz isa rõõnutab magada vilus*; 2. langetada, kukutada валить, по-; *lamazimm puu maalõ* langetasime puu (maha). – Vt. ka *lamoa, lamota, lamottaa*.

lamba vt. *lammaz*.

l'amk/la M Li *l'ämka* M, hrl. pl. -ad M Li *l'ämka* M 1. kanderihm лямка; M *kotti õli l'ämkojeekaa* kott oli kanderihmadega; 2. (särgi jm.) õlapael лямка (сорочки и пр.); M *miä meen laafkaa i õsan tšiuuto l'ämkojõ vartõ ahasa linttia* ma lähen poodi ja ostan särgi õlapaelte jaoks kitsast paela; Li *õsõtaa, valmiid on l'ämkoikaa tšiuuto* (nüüd) osetatakse, on valmis õlapaeltega särgid.

lamma vt. *lammaz*.

lammaskarja M Lu Li Ra J I *lammõs-karjõ* J-Tsv. lambakari стадо овец; J *lammaskarja meni makautsilõ* lambakari läks m-le (= puhkeja mäletsemiskohale karjamaal); I *a lammaskarja, se ep tšäünük koitoo* aga lambakari, see ei käinud kodus (= seda ei aetud õhtuti koju); Li *meil bõdõ karjuššia, lammaskarjaz miü tšäümmä vooropäittä* meil pole karjust, lambakarjas me käime kordamööda; Ra *miä õlin lammaskarjaz i tein lahsilõ pajupillii* ma olin lambakarjas ja tegin lastele pajupilli.

lammaskarjušši P M Lu J *lammas-karjušši* M Li *lammõs-karjušši* Lu J-Tsv. lambakarjane, lambakarjus, lambur овчар, овчарка; M *nii lammas-karjušši toože: nii mõnt päivää piittä* karjuššia nii mõnd lammassa ku on nii (on) lambakarjane samuti: niimitu päeva peetakse karjast (korral), kuimitu lammast on; J *lammõs-karjuššill severt i tüüt, ku lampait vahtia* lambakarjasel sedavõrd ongi tööd, et lambaid valvata; J *laadi lammõs-karjuššill murtšin* pane lambakarjasele hommikusöök valmis; Lu *lammõs-karjuššia meilä eb õdõ, vooora tšävää* lambakarjast meil ei ole, käiakse korda(mööda). – Vt. ka *lammaspaimõn, lampuri, lampurikarjušši*.

lammaskarsina M lambaeadik овчарня.

lammaspaimõn Lu -õ I = *lammaskarjušši*.

lammassaksid M = *lammazravvad*.

lam/maz Kett. K L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I Ku -mas M-Set. -mõz J -pa ~ -ba ~ -ma Kt Ламмасъ Tum. Ламмасъ K-reg.₂ Ламмасъ Pal.₂, g. -paa K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I Ku lammass (svca); Li *lampaat koppiuvad ühtee paikkaa* lambad kogunevad ühte paika (= hoiduvad kokku); I *suõt kantavad lampait* hundid viivad lambaid ära; I *lampailõdõ paad merkit kaglaa, štobõ tuntõac näitä* lammastele paned märgid kaela, et neid (karjas) ära tunda; Ku *ühs kertä kezällä pest'sii lampaad* üks kord suve jooksul (svca) pesti lambaid; Lu *lampai niittä piäv* peab lambaid niitma (pügama); Li *siiz lampaalt sitozin jalgõt tšiiini, siz on parõpi niittä* siis sidusin lambal jalad kinni, siis on parem niita; Kõ *villad kui lampaassa niitad, sis kraapimma* kui niidad lambalt villa, siis kraasime; Lu *lampaad õllaa tšippuraa villaakaa* lambad on kõhara villaga; J *villõkkaad lampaad* villakad lambad; M *lammaz räägav* ~ Lu *lammaz määkiv* ~ J *lammõz määkiv* ~ *määkkii* ~ I *lammaz räägub* lammas määgib; Ra *lammaz on ut'i* (ema)lammas on utt; Lu *lampaa veimmä boranal* viisime lamba jäärale; Kõ *voho viis kuut tšäüv i lammaz viis kuud* kits kannab viis kuud ja lammas viis kuud; I *kantõjõ lammaz, tõi kahi võdnaa* lammas poegis, tõi kaks talle; Lu *emä lammaz, teeb võdnad* emalammass, toob (teeb) talled; J *meill on lautta lampaita, tõin on lampaa võdnajõ* rl. meil on laut lambaid, teine on lambatallesid; Li *lampaa voona* lambatall; P *tšell mikä eb menessünnü, tšell lampaad, siz vei lampaa pää da jalga* d kellel miski ei edenunud, kellel lambad, siis (see) viis (ohvriks) lamba pea ja jalad; Lu *lampaa nahka* lambanahk; Lu *jõgõperällä õli lampaa nahkuri* Jõgõperäl oli lambanahaparkal; Li *lampaa päpäläv* ~ *lampaa sitta* lamba pabulad; J *lampaa makauttši* ~ P *lampai makauz* lammaste puhke- ja mäletsemiskoht karjamaal; L *lampaa tauti on õllu varaipõdõ, pal'to hukkauz lampait(a)* varem on olnud lambahaigus(t), hukkus palju lambaid; K *nastassi õli lampaa päivä* anastasiapäev oli lammaste päev (lamba päev); S *lampaa praaznikka* lammaste püha (anastasiapäev, 29. X); P *pani minua lammas karjaasõdõ popasterissi* pani mu lambakarja abikarjaseks; Lu *nii lammas karjaz, nii lehmä karjaz, ain voooro õli* nii lambakarjas kui ka lehmakarjas, ikka oli (karja)kord; P *lampaiõz õlin kaõs suvõa* lambakarjas olin kaks suve; ■ Lu *miä tahon nii tehä, jott suõd õltais süüneed i lampaat terveed* ma tahan

nii teha, et hundid oleksid söönud ja lambad terved; Ra *susi tahto lampaita, a emälammaz eb antanu* (lastemängus:) hunt tahtis lambaid (kinni püüda), aga emalammaz ei lasknud (ei andnud); Ra *a ku susi sai lampaa, sis seneze pani etääz ääree* (lastemängus:) aga kui hunt sai lamba (kätte), siis pani selle kaugemale, kõrvale; Lu *lampaa griba* lambatikas, lambapuravik. – Vt. ka *emä-, suku-, suvi-, säntši-*.

lammazborana ~ -n Lu oinas, jääb баран.

lammazravvad M Li -õd Lu *lammazravva/d* Kett. -t J-Must. *lammõz-ravvõd* J-Tsv. lambarauad ножницы для стрижки овец; Lu *minnekaa niitetää lampaita, se on lammazravvõd* millega niidetakse (põetakse) lambaid, need on lambarauad; M *jõka meez ep tunnõ ihhoa lammazrautoo* iga mees ei oska lambaraudu teritada. – Vt. ka *lammassaksid, lampaa-ravvad*.

lam/oa M (K-Ahl. R-Lön. Ku) *lammoa* M -moa Lu, pr. -on M Lu, imperf. -õn: -ozin M Lu 1. lamada, lesida, rõõnutada лежать, полежать, полёживать, валяться; Lu *riäv lammoa, miä õõn väsinü* peab lamama, ma olen väsinud; M *ain va lammoisi, izze noori inehmin* aina vaid lesiks, ise noor inimene; M *tämä võip hot koko päiväv lamoa tilaza, tämä bokkõi eb vaivata* ta võib kas või terved päevad asemel rõõnutada, tema küljed ei valuta; 2. ära v. maha tallata топтать, по-, за-; Lu *miä lamozin roho* ma tallasin rohu ära; Lu *ep piä roht lammoa* ei tohi rohtu tallata. – Vt. ka *lamata*.

lamot/a: -tõ Lu, pr. -on Lu, imperf. -zin lamada, lesida, rõõnutada лежать, полежать, полёживать, валяться; *ain siä lamoot tilal, ep piä lamotõ, piäp tehä tüütä, lamotaa vaid laizgõd inemizev* sina aina lesid asemel, ei tohi lesida, tuleb tööd teha, lesivad vaid laisad inimesed.

lamot/taa (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *lamotta-* J-Must. rõõnutada, lesida; lõsutada лежать; валяться (orig.: rõtõkõttä-, põtõkõttä-).

lampra vt. *lammaz*.

lampaa-nahka Kõ lambanahk овечья шкура, овчина; *siz veel õmmõltii šuubõi, mehhiü i naizii šuubõita, lampaa-nahkoloissa* siis õmmeldi veel kasukaid, meeste- ja naistekasukaid, lambanahkadest.

lampaanahkuri Lu lambanahaparkal овчинник.

lampaa-razva Lu lambarasv овечий жир.

lampaa-ravvad M = *lammazravvad*; *lampaad niittäz lampaa-ravvoill* lambaid niidetakse (põetakse) lambaraudadega.

lampaa-rootšito J-Tsv. lambakoppel овечий загон. – Vt. ka *lampai-rootšito*.

lampaa-võdna (Kõ) lambatall ягнёнок; *voho*

võdnad i lampaa-võdnad kitsetalled ja lambatalled.

lampai-lautta Lu lambalaut овчарня.

lampai-rootšito J-Tsv. = *lampaa-rootšito*.

lampatka K L P M Po Lu I, g. -dga (L) -tka Lu lampaad, ripplamp (ikooni ees) лампад/a, -ka; L *lampadgat sütetii obraazaa etie* ripp-lambikesed süüdati ikooni ette; M *lampatka jumalalõd põlvõv* lampaad põleb ikooni ees (jumalale); Lu *puu-võita panna lampatkaa* puuõli valatakse (pannakse) lampaad. – Vt. ka *kolo-*.

lampii-glazi Lu lambiklaas ламповое стекло.

lampii-katto J-Tsv. lambivari, -kuppel абажур (колпак для лампы).

lamp/pra M I, g. -aa M I lamp лампа; I *eb õllul lamppoo, päreh põllii* (vanasti) ei olnud lampe, peerg põles; I *rihezä on latši, lagõza lamp-ripub* toas on lagi, laes ripub lamp; I *i sis pantii põlõmaa kase lamppa, i .. kõikkõa rihta miü nüüti kase lamppa* ja siis pandi see lamp põlema, ja .. kogu tuba (tuba mõõda) näitas (= valgustas) see lamp; I *süüti lampaa* süütasin lambi; I *lampav õsõttii sis jo klasiloikaa* siis osteti juba klaasidega lambid; I *piäp põlõmaa pannag karassi lamppa* petrooleumilamp tuleb põlema panna. – Vt. ka *elektra-*. – Vt. ka *lamp-
pi, lamppu*.

lampipi Lu Li Ra J, g. -ii Lu Ra J = *lamppa*; Ra *pärettä põlõtõttii, a lamppia eb õllud* (vanasti) põletati peergu, aga lampi ei olnud; Ra *lamp-
pi pantii põlõmaa* lamp pandi põlema; Li *miä nõizõn kusuttamaa lamppia* ma hakkas lampi kustutama; J *lamppi ripub lagõss* lamp ripub laes(t); Lu *lamppi võtõttii tsüttee* lamp võeti kätte; Lu *lampii glazi rikkauz* lambiklaas läks katki; Lu *lampii katto õli niku zontikka, õli kar-rõssa tehtü i lud'itõttu valkaassi* lambivari oli nagu vihmavari, oli plekist tehtud ja valgeks tinutatud; J *pühi põllü lampii kolpõkaa päält* pühi tolm lambikupli pealt; Lu *lampii kolpukka* lambikuppel, -vari; Lu *lampii fit'eli* lambitaht. – Vt. ka *elektro-, laki-, sähkö-*.

lamp/pu K Lu, g. -uu K = *lamppa*; K *tämä lampuukaa vaataav* ta vaatab lambiga (valgustades).

lampuri M J, g. -ii = *lammaskarjušši; ved' ette pannõ karjušillõ, heittäne ovõzmehelee, ettäko laatinõ lampurillõ* rl. ega te ju pane (mind mehele) karjusele, heida hobusekarjusele ega valmista lamburile.

lampurikarjušši ~ lampurkarjušši M = *lammaskarjušši*.

lamõla: *lammoa* M, g. -a kerekas, turske, tugev плотный, сильный, здоровый; *lammoa meez,*

seltšä niku ahjo lauta kerekas mees, selg (lai) nagu ahjupelt. – Vt. ka lamakaz.

landõš/ši J-Tsv., g. -ii J maikelluke ландыш; *landõšši üvässi haizõb* maikelluke lõhnab hästi; *landõšii haisu on üvä* maikellukese lõhn on hea.

langol/hsõb Kett. K-Al. -ssõD Ra -sõD Lu pl. langud (omavahel) свойственники; сваты (между собой); Ra *pulmnikad õllaa langossõb* pulmalised on (omavahel) langud; K *siz pajatavand langohsõt tšeshinää, kui varai võttamaa tullassa* (Al. 21) siis räägivad (= lepivad) langud omavahel (kokku), kui vara pruudile järele tullakse. – Vt. ka *layko, laykoinõ, laykonõ.*

langokko [?] (K R-Eur. R-Reg. Ja-Al.), g. -oo dem. languke свойственник, -ца; Ja *langokkooni, kullakkooni, langot linnukkõizunõni* (Al. 53) rl. mu languke, mu kullake, langud, mu linnukesed. – Vt. ka *layko, laykoinõ, laykonõ.*

langõs/saa (K), pr. -an, imperf. -sin = *langõttaa; võttagaa kaz groba ill'akkuozii viekaa elkaa langõssagaa maalõ* võtke viige see puusärk ettevaatlikult, ärge pillake maha. – Vt. ka *langõttaa, langõtõlla.*

langõta' Kett. L P M Kõ J (K R Ja-Len. Lu Li) -gõtag I, pr. -kõõn L Lu Li J *langkõõn* K-Ahl. -kõõn L P -kõn J -kõan Lu-Must. J-Must., imperf. -kõzin K L P M Kõ Ja Lu Li J -kõjõ ~ -kõji ~ -kõi I Лангыи K-reg.₂ li-reg.₁ kukkuda, langeda; (lailali v. kokku) variseda упасть, падать, валиться, с-; развали/ваться, -ться; P *vaata, laykõdõ, teet tšipõdõta* vaata (ette), kukud, teed (endale) haiget; M *laykõzin opõzõlta sellasse* kukkusin hobuse(lt) seljast; I *lippõalla meed i laykõõp jää päalee* libedaga lähed ja kukud jää peale; I *tämä laykõz veiteesee* ta kukkus vette; Li *turpaald laykõzin maallõ pää eez* kukkusin redelilt alla (maha), pea ees; L *laykõz maalyõ jalkoil* kukkus jalult maha; I *niigla laykõjõ maalõ, tätä raskaz lõütäg* nõel kukkus maha, seda (on) raske leida; L *tõizõl autaa kaivan, a izze autaa laykõõdõ* vs. teisele auku kaevad, aga ise auku langed; P *ku vihta rässääl laykõõb ladvaakaa üliez, siz jään kazvamaa* (jaaniõhtu ennustus:) kui viht langeb katuselt ladvaaga ülespoole, siis jään kasvama (= elama); P *jürü puhõõ hampu i puu laykõzi* välk lõi puusse ja puu langes (maha); Li *paa pülä vassaa, jott eb laykõjõiseisi* [sic!] maallõ pane (aiale) tugi vastu, et ei langeks maha; M *lehod laykõõvad maalõõ* lehed langeb maha; Li *sütsüzüssä, kui alkavat tšülmät tulla, nii laykõõp halla maallõ* sügisel, kui hakkab külmaks minema, siis langeb hall maha; Lu *lõikub, laakub*

maal eb lankõa? – *Savvu* (Must. 159) mõist. hõljub, heljub, maha ei lange? – Suits; P *riitta laykõz maalyõ, meni lad'd'alyõ* (puu)riit varises (maha), läks lailali; I *ahjo laykõji milla ahi* varises mul (kokku); I *jõtsi niku kuivab, rannat kane laykõõvad jõkkõõ* jõgi nagu kuivab, kaldad varisevad jõkke; ■ M *kazella süä laykõs saappagaa vartõõ* kk. sellel langes süda saapasäärde; M *se on issää kõik langõnnu* see on täiesti isasse läinud; J *vatsaa laykõmin* kõhulahatus. – Vt. ka *lamahtaa, laykiissa, laykõõssa, laykõuta.*

langõttaa Lu (J) -ettaa (Ku) -õtta J-Tsv. -õttaag (I), pr. -õtan: -õtõn J, imperf. -õtin Lu J langetada; pillata, kukutada; ümber v. maha ajada ронять, уронить, валить, по-; свали/вать, -ть; опроки/дывать, -нуть; Lu *tuul on langõttanu pall'o puita* tuul on langetanud palju puid; Lu *miä langõtin puu maal* ma langetasin puu (metsatõõl); J *tuuli on langõttõnnu taketti ad'd'aa maalõõ* tuul on pistandaia maha ajanud; J *miä langõtim pangii* ma ajasin pange ümber; J *piä kõvassi püssüä tšäez, elä langõt maalõõ* hoia kõvasti püssi käes, ära pilla maha. – Vt. ka *langõssaa.*

langõtõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← *langõttaa.*

laykamõrta: *lankamõrta* [?] Ränk võrkmõrd мерѣжа.

laykii/ssa (Ku), pr. -b, imperf. -zi: -z Ku = *laykõõssa; d'i miä en i näht ko hän laykiiz maahaa* ja ma ei näinudki, kui ta maha kukkus; *laykiist'sii selällee* kukkusid (kukuti) selili; *omen omenass ettääll eb laykii* vs. õun õunast kaugele ei lange (= käbi ei kuku kannust kaugele).

layk/ki Li, g. -ii Li plank дощатый забор.

layko Kett. K-Al. L P M Lu Ra J (K-Salm.₁ R-Eur. R-Reg. Po Kl), hrl. pl. -gõD K-Al. K-Salm.₁ R-Reg. P M Po Lu Ra J Kl lang, langud (abiellujate vanemad omavahel; kõik pulmas olevad sugulased) свойственник, -ца; сват, сватья; Lu *naizõõ suku i mehee suku tõin tõissa kutsutaa langõd* naise sugulased ja mehe sugulased kutsuvad üksteist langudeks; M *tšen ovat pulmaza, kõikk õllaz langõd: tämmää suku i miñnuu suku* kes on pulmas, (need) kõik on langud: tema sugulased ja minu sugulased; P *kõik sukulaizõõ, tšed õlivat pulmaz, õlivat tuož langõd* kõik sugulased, kes olid pulmas, olid samuti langud; J *noorikaa emä panõb lahjaa laykoilõõ, viü paap kaglaa* pruudi ema annab (pane pulma)kingi langudele, paneb vöö kaela; L *nuorikka õssi tõisiilõ laykoilyõ, tšellie rätte, tšellie povoinikka* pruut ostis teistele

langudele (= peigmehe sugulastele), kellele rāti (rätt), kellele tanu; Po *niorikoo emä isutab lanjgod lavvaa taggaa* pruudi ema paneb langud laua taha istuma; Lu *süükaa lanjgod, juukaa lanjgod, jutõltii pulmaz* sööge, langud, jooge, langud, õeldi pulmas; K *no ka lanjko, vassõn lanjko, tulõk võttamaa stokana viinaa* noh, lang, vastne lang, tule ometi võtma klaasi viina; J *en nähnut kasta pittoa ku kaneissõ lanjkuloissõ* rl. ei ole (enne) näinud sellist pidu, nagu nende langude juures; J *suuri kiitõz lanjgolõõ* suur tänu langule; J *ivässi lanjgossi tuli* sai heaks languks; J *aissia minu lanjko, niku valo anjko* kk. ah sina, minu lang, (sa oled) nagu sõnniku-hark. – Vt. ka *meez-, naiz-*. – Vt. ka *lanjgohsõd, lanjgokko*.

lanjkoinõ J, g. -zõõ = *lanjgokko*; *lanjkoizõni lintsõzõni* rl. mu languke, mu linnuke.

lanjkoinõ J, g. -zõõ = *lanjgokko*.

lanjk-tauti J-Tsv. langetõbi падучая болезнь; *kase tüttö on lanjk-tavviz* see tüdruk on langetõves. – Vt. ka *lanjkõva*.

lanjkõuta Kõ, pr. -b, imperf. -zi: -z Kõ = *lanjkõõssa*; *tämä lanjkõuz minuu päälee* ta langes minu peale.

lanjkõiva Lu -v Ra J-Tsv.: J *lanjkõv tähti* langev täht; Ra *lanjkõv tauti on ranjka tauti* langetõbi on raske haigus; Lu *on i peenil lahsiil lanjkõva tauti* ka väikestel lastel on (= võib olla) langetõbi; Lu *karkutatti, siis tuõb lanjkõva tauti* (kui) hirmutati (last), siis tuleb langetõbi; Lu *lanjkõvas tavviz on inemin inimene* on langetõves. – Vt. ka *lanjk-tauti*.

lanjkõõssa Lu (Li) J -ss Ra J-Tsv., pr. -õn Lu, imperf. -õzin Lu Li J *langeda, kukkuda* падать, упасть, валиться, с-; Ra *välissä lanjkõstii lõdkulta, lüütii entä i pää verese* vahel kukuti kiigelt (maha), lõõdi end ja pea veriseks; J *mõlõpii vettee lanjkõõstii* mõlemad kukkusid vette; J *lanjkõz järjült maha* kukkus järilt maha; Lu *miä livissüzin, tahtozin lanjkõõssa maal* ma libastusin, pidin maha kukkuma; Ra *miä mokoma uutiss kuulin, što tahtoin jalkoilt maha lanjkõss* ma kuulsin niisugust uudist, et pidin jalust maha langema; Lu *lanjkõõs kukkurpul-lia* kukkus uperpalli; Lu *ep piä kaivaa tõizõll autaa, izze sihee lanjkõõd* ei tohi teisele auku kaevata, ise kukud sinna; Lu *näd jo kallistaav, nõizõb lanjkõõmaa* näe, juba kaldub, hakkab langema; Lu *lehti puussa lanjkõõb jo, tuõp tuska sütisüü* leht langeb juba puust, tuleb kurb sügis; J *ammuttu lintu lanjkõõb maalõõ* lastud lind langeb maha; J *põlvillaa maha lanjkõõs* põlvili maha langeda; ■ Lu *se inemin on vähäizee meelelt lanjkõnud* see inimene on natuke

napakas. – Vt. ka *lamahtaa, lanjõta¹, lanjkiissa, lanjkõuta*.

lant/ata: -õta Li, pr. -taan Li, imperf. -tazin: -tõzin Li lahjendada разв/одить, -ести (водой); *ku on kõvassi hapo vesi, saab lantõta* kui vesi on väga hapu, (siis) võib (seda) lahjendada.

lants/ly Lu, g. -yy = *lanttu¹*.

lant/tu¹ M, g. -uu *lansjee* (teat. kadrillitaoline tants) лансье; *meilä tätä tanttsiaz i para-iko, lanttua tanttsiaz i kadrel'aa tanttsiaz* meil tant-sitakse seda praegugi, lansjeed tantsitakse ja kadrilli tantsitakse.

lant/tu² M Lu Li Ra J I (Kett.), g. -uu M J kaalikas брюква; M *meillä kasvattaa lanttuuta* meil kasvatatakse kaalikaid; M *ärtsi päännä, sis tehtii lantud avvotud* argipäeval, siis tehti (söögiks) hautatud kaalikaid; Lu *borkkõõd, lantud, svjoklav jutõllaa piäv reppiä* porgandid, kaalikad, peedid, õeldakse, peab üles kiskuma; Li *foklal on naatii, borkkanalla, lantulla, tur-nepsilla õllaa naatii* peedil on pealsed, porgandil, kaalikal, turnipsil on pealsed; Kett. *lantud omad rüühtünnüü* kaalika(taime)d on närtsinud; Ra *tõin lanttu on kuiva, a tõin on vesikaz* mõni kaalikas on kuiv, aga mõni on mahlane; M *lantuu pütsü* kaalikalõik.

lanttunaatid M pl. kaalikapealsed бруквенная ботва.

lanttu-piirgu (M) kaalikapirukas пирог с бруквовой; *tehtii lanttu-piirguita* tehti kaalikapirukaid.

lanttupää M Lu *lanttu-pää* Lu fig. 1. M ümmargune pea; ümmarguse peaga inimene; Lu suure peaga inimene круглая голова; человек с круглой головой; голван, голова; 2. kanapea (unustaja, lühikese märgula inimese kohta); tainapea, piirpea, lollpea человек с короткой памятью, с куриной памятью; мякинная голова; M *tokoma lanttupää, ep taho enäp miitää* mälestää niisugune kanapea, ei taha enam midagi mäletada.

lanttusous/si M kaalikakaste (kaalikast tehtud kaste) бруквенный соус; *lanttusoussiloita tehäz* tehakse kaalikakastet.

lanttusousõ M = *lanttusoussi*; *lanttusousõ tehtii, kõõz õli suur pühä* kaalikakaste(t) tehti, kui oli suur paast.

lanttuvesi (Li) (hautatud kaalikaist tehtud) kaalikajook, -vesi бруквенный настой; *sis kagrõkiisseli tehtii, lanttuveekaa süütii* siis tehti kaerakiisliit, söõdi kaalikaveega.

lanttõr/i Lu J-Tsv., g. -ii J *latern* фонарь; J *sütä lanttõri põlõma, näüt õnvõõ* süüta latern põlema, näita (= valgusta sise)õue; Lu *lanttõri, fanari, ne õllaa alusõz, muut sõna miä en tää*

lanttõria latern(ad), need on purjelaeval; muud sõna ma (nende kohta) ei tea.

lap/a Kett. M Lu J, g. *lavaa* Lu J *laŋvaa* M 1. (aeru-, suka-, jala)laba лопасть; (чулочный) носок; стопа; ступня; M *veslal on lapa i rutška* aerul on laba ja käepide; Lu *ajkkuri ku lassaa põhja, sis panna kasse lappaa heeno rossi* kui ankur lastakse põhja, siis pannakse selle laba külge peenike tross; M *sukkaa lapa* sukalaba; M *siiz on lapa, varpaad* siis on (jala) laba, varbad; M *jalгаа lapa* jalalaba; Lu *karjušil tunnijõ eb õllu, aikaa piti saavva täätä jalka lapoil* karjasel kella ei olnud, (kella)aega pidi saama teada jalalabadeaga (= jalalabade abil varju mõttes); Lu *jalka lapoil miittii kupain i saatii täätä, mikä on aika, ühesä jalka lappaa õli ühesä tunnia, kahõsa jalka lappaa siiz jo tuli tšümmee tunnia* jalalabadega mõdeti vari ja saadi teada, mis kell(aeeg) on: üheksa jalalaba (pikkune vari näitas, et) oli kell üheksa, kaheksa jalalaba, siis juba oli kell kümme; 2. (voki) koonlalaud кудельник; Lu *koontalo lapa* koonlalaud; J *ripus koontõl vokii lappaa* riputa koonal voki koonlalaual; ■ M *aragaa laŋvaa putkõa ep süüvvä* naadi putke ei sööda. – Vt. ka *airo-*, *araga-*, *jalka-*. – Vt. ka *lapa-lautta*, *lapia*.

lapaamin: *laŋpaamiin* M-Kett. Ko-Kett. (orig.: lapautuminen). – Vt. ka *lapauta*.

lapaav vt. *kissa-*.

lapahtu/a (J-Must.), (sõnatüvi основа слова): *lapahtu-* J-Must. (orig.: lapautu-).

lapai/nõ Kõ (Pi) *laŋpainõ* (M Kõ), g. -zõõ = *lapakko*¹; Kõ *mehill õli kõikill lapaižõt tsäez* meestel oli(d) kõigil labakindad käes; Kõ *laŋpaais teen* teen labakinnast; M *tšinnaz laŋpaizõd* nahk- või presentkinnaste sees kantavad labakindad.

lapak/ko¹ Kett. K P M, g. -oo Kett. -uo P labakinnas рукавица; K *karjaa ajõttii lapakot tsäezä* karja aeti (jüripäeval välja), labakindad käes. – Vt. ka *lapainõ*, *lapakkõ*, *lapikaz*.

lapakko² M S: *õõ lapakko* M nahkhiir; S õösorr. – Vt. ka *õõ-*.

lapak/kõ J-Must., g. -õõ = *lapakko*¹.

lapa-lautta: -t J-Tsv. (voki) koonlalaud кудельник. – Vt. ka *lapa*, *lapia*.

lapaluu J-Must. *lapa-luu* J-Tsv. = *lapatkaluu*.

lapa-suu J-Tsv. = *lopi-suu*.

laplata Li, pr. -paan Li, imperf. -pazin Li lapata, kokku panna; (millegi) ümber lapata переключивать, переложить, складывать, сложить; наматывать, намотать; *lappaz ümperi maštii seilii* lappas purje ümber masti. – Vt. ka *lappaa*, *lappia*².

lapatka Lu I -k J-Tsv. *lopat/ka* (Ra Ku) -k J-Tsv. *lobatka* L M, g. *lapatkaa* J -kaa Ku 1. күхвел совок, совковая лопатка; I *tšäsiillä vizgattii lapatkalla* tuulati käsitsi, күхвлига; 2. abaluu лопаточная кость, (плечевая) лопатка; J *tšihgut millõ seltšä lapatkoi väliss* süga mul selga abaluude vahelt; Ku *hirvi keersi pää vakura-t lopatkaa kohalla* põder keeras pea just abaluu kohale; J *lopatk luu pääle issus paisõ* abaluu peale tekkis paise; 3. reis, kints; kintsutükk ляжка; okorok; M *jalkalapa, jalka põlvõdõssaa, i põlvõssa meeb lobatka* jalalaba, jalg põlveni, ja põlvest (alates) on (läheb) reis; L *suur lobatka lihaa* suur kintsutükk liha. – Vt. ka *jalka-*, *tšäsi-*.

lapatkaluu K-Set. *lapatkõ-luu* Lu *lapatk-luu* J-Tsv. abaluu лопаточная кость, (плечевая) лопатка; J *vaile vikkoitin lapatk-luu, ku nii pi-säp seltšä* vist vigastasin abaluu, et nii pistab seljas. – Vt. ka *lapaluu*, *lapp-luu*, *lavaa-luu*, *lopatkoluu*.

lapat/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J otsa või külge kududa надвязывать, -ать; *sese lapatõp sukka* õde koob sukale pikendust.

lapau/ta (Kett.) *laŋpauta* (M-Kett.), pr. -B: *laŋpaav* M, imperf. -zi Kett. (orig.: lapautua). – Vt. ka *lapaamin*.

lapaut/taa (K-Ahl.), pr. -an K-Ahl., imperf. -in (orig.: pr. boga).

lapautunu K-Ahl. (orig.: bogad).

lap/ee: -pee Ra, g. -ee: -pee Ra = *lapii*.

lap/ia Kett. M (K-Al. R) *laŋpia* Kõ vdjI I Ma (M) -pia vdjL Po Lu Li Ra J I -ja K P M Lu Li -ija M I-Len. (P) *Lannia* Tum., g. -iaa ~ -ijaa M *laŋpiaa* M Kõ *laŋpia* Kõ I -piaa Po Lu Ra -pia J -jaa K P Lu Li I. labidas lopara; M *leipää pannaz ahjoosõõ lapiaakaa* leib(a) pannakse ahju (leiva)labidaga; M *ku paav kõhallaa laŋpiaa päälee taitšinaa, se leipä tuõv makuzav* kui paned taina otse(kohe) labida peale, siis tuleb see leib maitsvam; K *kõlmõõ tšezze se kursi vaalias, i kõlmõõ tšezzee pannas lapialõ* (Al. 23) kolmekesi vaalitakse seda pulmaleiba ja kolmekesi pannakse labidale; Lu *lappiaakaa kaivõtaa kanavoja* labidaga kaevatakse kraave; Ra *lappiaakaa kaivo maata* kaevas labidaga maad; P *siz õli suur lapja, kutsuttii kobrissi* siis oli suur labidas, kutsuti viskelabidaks; Lu *lapjaa varsi* labida vars; 2. (voki) koonlalaud кудельник; M *vokilla on lapja* vokil on koonlalaud; Li *kokkaz on lapja, puussa tehtü, kuhõ panna koontõlõt tšiiini* koonlapuu küljes on koonlalaud, puust tehtud, kuhu pannakse koonlad kinni; 3. adralusikas (puuadral) отвал (сохи); Li *siz on adralla see*

lappia, mikä kahtõd poolõd toukkõzi maatiõ, jot laskõa munavagõd, korottaa kõrkõapõll siis on puuadral (veel) see lusikas, mis lükkas maad kahele poole, et lasta kartulivaod, tõsta (maad) kõrgemale; 4. Lu (ahju-, pliidi)siiber заслонка (печная). – Vt. ka *airo-*, *katto-*, *kobri-*, *leipä-*, *leivää-*, *puu-*, *savi-*, *truba-*, *tšäsi-*, *viskauz-*, *viskoiz-*, *vizgõ-*. – Vt. ka *labid*, *labjikkõin*, *lapa*, *lapa-lauta*, *lapii*.

lapigõ P, g. -õd = *lapii*.

lapili P (L), g. -i P labidas лопата; L *ogruu päivä lapii* võiditi *i pientärii tehti* agrafeenapäeval (23. VI) võeti labidad ja tehti peenraid; P *põlloo pääl siäl ko tšünnäv vai kaivad lapii*kaa maamatoi põllul, seal kui künnad või kaevad labidaga vihmausse. – Vt. ka *labid*, *labjikkõin*, *lapee*, *lapia*, *lapigõ*.

lapik/az: -õz Lu, g. -kaa (erilise kindanõelaga tehtud villane) labakinnas, labak рукавица (сделанная при помощи специальной иглы); *lapikkaad on tehtü niglaakaa, lõhkõzõd, tehtü paksud; enn näitä pietti merel, tšintaajõd süämmez* labakud on tehtud (kinda)nõelaga, villased, (on) tehtud paksud; ennemalt kanti neid merel, (nahk- või present)kinnaste sees; *lapikkaad õllaa lõhkõzõd, on tehtü niglaakaa; alõzõd õllaa tooz lõhkõzõd, tehkhää sukkaupikojõdõkaa, a tšintaad õmmõllaa nahgõssa vai presentissa* labakud on villased, on tehtud (kinda)nõelaga; (kootud) labakindad on samuti villased, kootakse (tehakse) sukavarrastega, aga (kaluri)kindad õmmeldakse nahast või presentdist. – Vt. ka *lapainõ*, *lapakko¹*, *lapakkõ*.

lapisa (J-Must.), pr. -zõn, imperf. -zin = *lärpäitää; ku töö jumalaa palvõtta ep piä ted'je mittäit pal'lo lapisõma, nii kui pakanat* (Must 156) kui te palvete (jumalat palute), (siis) ei pea te midagi palju lobisema, nii kui paganad.

lapja vt. *lapia*.

lapk/a K, g. -aa ~ *labgaa* = *lappa²*; *karu lei lapkoikaa pähää* karu löi käppadega pähe.

lapp J-Tsv.: *lapp jalk* lestjalg; *lampjalg*; *labajalg*, *jala* läba.

lappa¹: -p J-Tsv., g. -aa lukukeel замочная задвижка; *luku lapp* lukukeel.

lappa² (Ku), g. -aa käpp лапа; *ken on mitanut karuu lappaa vaaksaakaa* kes on mõõtnud karu käppa vaksaga; *hiiri ott'si kissaa lappoikaa hännässä kiini* (muinasjutust:) hiir võttis kassil käppadega sabast kinni. – Vt. ka *laappa*, *lapka*.

lappaa Lu, pr. -an Lu, imperf. -õn Lu *lapata*, kokku ranna пере/кладывать, -ложить, складывать, сложить; *piäv võrkko* lappaa tuleb võrku *lapata*; *miä jo lapõn* ma juba lappasin

(võrgu kokku); *lappap kõütte* lappab kõit. – Vt. ka *lapata*, *lappia²*.

lappaja ~ -õjõ Lu: *a sõrmõd on: kase on peukolo (se on täi tappaja), se on või lappaja ..* aga sõrmed on: see on põial (see on täitapja), see on võilappaja (= nimetissõrm) ..; *sõrmõlla võtõtaa võita i pannaa palaa pääle, sellä i kutsutaa või lappõjõ* (esimese, nimetis)sõrmega võetakse võid ja pannakse (leiva)pala peale, sellepärast kutsutaksegi võilappaja(ks). – Vt. ka *või-*.

lappauta vt. *lapauta*.

lappa-viü Lu lai nahkvõõ v. -rihm широкий кожаный ремень; *lappa-viü õli lad'd'a remeni, nahkõin viü* l. oli lai rihtm, nahkvõõ.

lappia¹ J-Tsv., pr. -in J, imperf. -pizin J *lakkuda*, noolida лизать; *lapi (kaali) tšeelekaa tarelk* laku keelega taldrik (üle). – Vt. ka *lakkaa¹*, *lakkaa¹*, *lakkoa*, *lakkua*.

lappia² Lu, pr. -in Lu, imperf. -pizin Lu = *lappaa*; *miä lapin od'elaa kokko* ma lappan teki kokku; *miä kõrrõz lapin võrkko* ma lappan praegu võrku.

lapp-luu J-Tsv. = *lapatkaluu*.

lappolain K L, g. -zõõ nõid колду/н, -нья; K *lappolain on nõita* l. on nõid; L *tšen vetie vaata*, *se on jo lappolain, enäpii naizikod õli-vad* kes vette vaatab (= vee pealt ennustab), see on ju nõid, enamasti naisterahvad olid (nõiad); L *kui pappi libo lappolain tuli vassaa*, *tolkkua eb liennü* kui preester või nõid tuli vastu, (siis midagi) head ei tulnud (= polnud oodata).

lap/pu¹ M, g. -uu: *lappuu* M = *lapussi*; *tšedrään lappuita* ketran kraasitäisi; *tämä tšedrään lappulaissa ~ lappuilaissa* ta ketrab kraasitäitest (lõnga). – Vt. ka *villa-*.

lap/pu² [< sm?]] Lu, g. -uu tõend, paber, dokument справка, бумага; *annõtti lappu tšättee* anti tõend kätte.

laps/aa (Ra), pr. -an, imperf. -õn tatsuda, tatsata топать; *jalka lapsav*, *a suu maksav* vs. *jalg tatsub*, *aga suu matsub*.

laps/uu J-Tsv., g. -uu J nuudel лапша; *lapšud ižumaka ja suukkur-liivaka on õikõ makuzõd* nuudlid rosinata ja peensuhkruga on väga (õige) maitsvad.

lapsu-suppi J-Tsv. nuudlisupp суп с лапшой; *tänävä õj kuile lapsu-suppi keitetü* täna on vist nuudlisuppi keedetud.

lap/ta: -t J-Tsv., g. -taa J laptuu; laptuukerp, -kurikas (pallikepp laptuumängus) лапта; *ei, nõissa lapta pelama hei!* hakakem laptuud mängima!; *kiikut mätsikk, miä laptaka lüün* heida pall, ma lõõn (laptuu)keriga.

lap/ri Lu J-Tsv., hrl. pl. -id Lu J viisk лапоть; J *lap/ri'd jalgõz niku kõühell baronill* viisud jalas

nagu vaesel parunil; J *hääliüb lap'üz niku venälain* käib viiskudes nagu venelane.

lapto vt. *toho-*.

lapuri P: *bõlõissi mies sinuu laiska lapuri ja tuhka tupuri* poleks sinu mees laiskvorst ja lollpea. – Vt. ka *laiska-*.

lapus/si (M-Len.), g. *-ii* kraasitäis, kraasik, villarull мягкая пряжа (валик расчёсанной вручную шерсти, наступающей пряже); *eestää lammas piäp niittä rautolail, siis piäp kraappia krapil [= kraapil] lapussissi, siis vaite tšedrätä lõngassi* (Len. 262) esmalt tuleb lammas niita (lamba)raudadega, siis tuleb (vill) kraasida kraasidega villarullideks, siis alles kedrata lõngaks. – Vt. ka *lappu*¹.

lapuška J, g. *-aa* takjas репейник; *ebõ-õ tehtü lapuškoi* rl. pole tehtud takjaid.

lapõrtlaa: *-a* J-Tsv., pr. *-aan:* *-õn* J, imperf. *-iin:* *-in* J = *lärpütää*; *kõns siä viimite väzün? ain lapõrtõt pajatta* kunas sa viimaks väsid? Aina lobised.

lapõrtõlla: *-ll* J-Tsv., pr. *-lõn:* *-õn* J, imperf. *-lin* J frekv. ← *lapõrtaa*.

las vt. *la*.

lasa (Kõ), hrl. pl. *lazad* Kõ (peerust) kangatihv, tihvpeerg (kangakudumisel kangavahelike moodustamiseks lõimelõngade vahele pandav liist) щепная дощечка, планочка, раздвигающая нити основы на ткацком станке; Kõ *sis sihe pannaz lazad, lazoje välii sis tuvvas niijjed* siis pannakse sinna tihvid, tihvide vahele tuuakse siis niied. – Vt. ka *lassa*.

lasapäre Kõ = *lasa*; *tehäs kahs lasapärettä* (kangaspuuudele) tehakse kaks tihvpeergu.

laskhin Kr (pr. 1. p.; orig.: ich lege mich). – Vt. ka *lazita*.

laska¹ vt. *laaska*.

laska², **laskaa** vt. *laskõa*.

laskau/ta (S), pr. *-B* S, imperf. *-zi* = *laskiissa*; *kuu laskauв* kuu loojub.

laskava vt. *laaskava*.

laskia vt. *laskõa*.

laskiissa (Lu), pr. *-iv*, imperf. *-izi:* *-z* Lu loojuda заходить, зайти (о солнце, о луне); *päivüüd laskiz* päike loojus. – Vt. ka *laskauta*, *laskõussa*, *laskõuta*, *laskõõssa*, *laskõõta*.

laskijja J, g. *-aa* laskja пускающий; *nõzim miä vettee veejässi, lainõõsõõ laskijassi* rl. hakkasin ma vette viijaks, lainesse laskjaks.

laskijainõ J, g. *-zõõ* = *laskija*; *ebõ-õ vettee veejäiss, lainõõsõõ laskijaissa* rl. ei ole vette viijat, lainesse laskjat.

lasku K L P M Po Lu Li Ra J, g. *lazguu* P Po Lu Li Ra I. loojak, loojang; langemine, sadu; mõõn закат, заход; (снего)пад; отлив; Lu *päi-*

vää nõizuss laskuussaa päikesetõusust loojakuni; Lu *päivä lazgull on taivas kauniz, se tääb üvvää ilmaa* (kui) päikeseloojangul on taevas punane, see ennustab ilusat ilma; M *tulin koitoo päivää lazgulla* tulini koju päikeseloojangul; Po *päivää lazgull* päikeseloojangul; M *peerrää päivää laskua tuli tšülpemää* pärast päikeseloojangut tuli vihtlema; K *perää päivää laskua* ~ L *perää päivää laskua* ~ M *peerrää päivää laskua* ~ Ra *perää päivää lazguu* pärast päikeseloojangut; M Lu Li *päivää lasku* ~ P *päivää lasku* ~ Lu *päivä lasku* päikeseloojang; J *lumõ lasku lumesadu*; Lu *kuiva porttu, kuza vesi-nõisu i lasku* kuiv sadam (= laevade remondikoht on see), kus (on) veetõus ja mõõn; Lu *vesi lasku* ~ J *vee lasku* mõõn; 2. (nooda) laskeauk (jääs) прорубь (для спуска невода); Lu *lazguss lassaa nootta vettee* laskeaugust lastakse noot vette; ■ P *päivää lasku* loe (ilmakaar). – Vt. ka *päivä-*, *päivää-*, *sõna-*, *vesi-*. – Vt. ka *laskumaina*, *laskõuma*.

laskula (K), pr. *lazgun*, imperf. *-zin* laskuda, alla minna v. tulla спуск/каться, -титься; *sol-datti meni pužõõ, nätsi, paisap tuli i lasku(i)zi maalõõ* sõdur ronis (läks) puu otsa, nägi, (et) tuli paistab ja laskus maha. – Vt. ka *laskõõssa*, *laskõõssa*, *laskõõta*, *laskõõta*.

laskumaina: *-õ* Ränk nooda laskeauk (jääs) прорубь (для спуска невода). – Vt. ka *lasku*.

laskuulla M adv. loojumas на закате; *näd jo päivä on laskuulla* näe, päike on juba loojumas.

las/kõa Kett. K R L P M Kõ S Po Lu J (U V Ra Kr) *-kaa* Lu J *-ka* J-Tsv. *-kia* (Ku) *-kõag* I *lahtšea* K-Ahl. *-sa* P M Lu Li *-sõ* Lu J *-s* J-Tsv., pr. *laz/zõn* K U L P M Kõ J *-õn* M Lu Li J *-en* Ku *lasõn* J-Must. *-gõn* P M J *-gen* ~ *lahtšen* K-Ahl. *-zõõ* I, imperf. *-zin* Kett. R L P M J *-in* M Kõ Po Lu J *-zii* I I. (kuhugi midagi) lasta (kukkuda, valguda, joosta jne.); (alla, välja, põhja jne.) lasta; läbi lasta, lekkida; (millestki läbi, üle jne.) lasta v. ajada пуск/кать, -тить, спуск/кать, -тить, выпуск/кать, -тить, опуск/кать, -тить, пропуск/кать, -тить, испуск/кать, -тить; Lu *iki-lookka meressä vee juuv i lazõp takaz maal* vikerkaar joob merest vett ja laseb (siis) maale tagasi; U *siz lazzõn õluusõõ tšived, kõõz leeväd valmid jo* siis lasen õllesse kivid, kui nad on juba valmis (= kuumad); M *veeresseen* tehtii puizõd risiv, jõka talloo piti *lassa kaivoo* kolmekuningapäeval tehti puust ristid, iga talu pidi (selle) kaevu laskma; M *lazzõttii võra veeteese* lasti ohver vette; L *ku pokoinikka autaa lastii lugõtõltii* kui surnut hauda lasti, (siis) itketi; Lu *olutta lastii botškassa kolkki*

õlut lasti vaadist kapp; M *pühi nenä, vad jo lazzid õhjad uulõd päälee* pühi nina (puhtaks), vaat juba lasksid ohjad (= tatinired) huule peale; Lu *poolõd maštii lastii flaakku* lipp lasti poolde masti; M *lahtsi tšäed mahhaassaa* laskis käed rippu; M *mee tšäü tšerdakallõd i lazõ einoo allaa* mine lakka ja lase heinu alla; Lu *anjhuri lassaa* ankur lastakse (vette, põhja); Lu *avvaan uhzõd vai akkunaa avõd i lazõn üvvää* luhtia teen (avan) ukse või akna lahti ja lasen head (= värsket) õhku (sisse); P *tällie pajata niku tuulyösyõ, ühess kõrvass võtab, tõizõss lazzõb vällää* kk. talle räägi nagu tuulde: ühest kõrvast võtab (kuulda), teistest laseb välja (= ühest kõrvast sisse, teistest välja); Lu *koivuss lastii mahlaa* kasest lasti mahla; K *kui veripaizõ on, siz mätä laskõvad* kui on veripaise, siis lastakse (lasevad) mäda (välja); M *õli mokom naiziko, kumpa lahtsi vertä* oli niisugune naine, kes laskis aadrit; M *astia piäv turvotuttaa, etti eb nõisõis laskõmaa vettä* astjat tuleb lasta turduda, et (see) ei hakkaks vett läbi laskma; J *laadanaa lassaa* lastakse (= suitsutatakse) viirukit; Ra *lastii laadoniikaa* suitsutati viirukiga; J *broienosts lasti põhjaa* soomuslaev lasti põhja; M *ko õõ-itu* õli lahžõll, *siz lastii läpi tammaa ranhojõd* kui laps õõsiti nuttis, siis aeti (ta) läbi mära rangide; Li *tätä lastii läpi stroja* ta aeti läbi kadalipu; M *vil'aa laskõaz üli groyatii* vilja sarjatatakse (lastakse läbi sarja); P *lyõkku õli, lazzõttii üli vaalaa* oli kiik, aeti (lasti) üle võlli; **2.** (enesest) lasta v. heita, eritada испус/кать, -ить, выдел/ять, -ить, испражня/ться; J *süätauti, rohoiss vettä lazzõb* (lapsel on) kõhu-lahtisus, laseb rohelist vett; Lu *meni sittumaa, näd laski gafkaa* läks sittuma, näe, laskis julga; M *elä las toššua* ära lase tossu (= ära peereta)!; Lu *vaapsalain mürkküä lazõb* vaablane nõelab (laseb mürki); Lu *kutukala lazõb mukkuraa i niiskaa* kudekala heidab marja ja niiska; P *rok-kalintu issuup kapusaa taimii päälee, siz laz-zõp mokomaisii munõi* liblikas istub kapsataimedele peale, siis muneb (laseb) selliseid mune; M *uharta piäv üvvii ihmata ja pehmittää, siz lehmä lazzõp piimää* udarat peab hästi hõõruma ja pehmitama, siis lehm annab piima kätte; Lu *ajgõrja lazõb omaa razvaa* angerjas annab (toidule) oma rasva; J *sulkii(t) ajama, laskõma* sulgima (sulgi ajama); **3.** lahti v. vallali lasta отпус/кать, -ить, распус/кать, -ить; Kõ *krapu lahtsi revõoo ännää* (muinasjutust:) vähk laskis rebase saba lahti; Lu *ep koiraa saa lassaa välillää, se on pagana* koera ei saa lahti lasta, see on kuri (koer); J *volillaa laskõma* vabaks laskma; L *ivuuhõd õlivad lazzõttu* juuksed

olid vallali lastud; L *tämä tulyõ lahtsi* ta laskis tule(kahju) lahti; **4.** (kuhugi minna) lasta v. võimaldada v. lubada; (mingisse seisundisse) lasta выпус/кать, -ить; допус/кать, -ить; дозвол/ять, -ить; запус/кать, -ить; M *žiivatta lazzõttii karjaa* loomad lasti karja; M *peärrää iil'aa opõzii eittsee eb lazzõttu* pärast eliapäeva hobuseid õitsi ei lastud; L *miä lazzin kultõzyõ kalaa vetie* (muinasjutust:) ma lasksin kuldkala (tagasi) vette; L *lazzõttako urvittama* kas lasete urvitama?; J *tšentši eb lassu tätä üüssi* keegi ei lasknud teda õõbima (õõseks); Li *siä kõtki lazid õmad lahžõt koiruullõ* sa lasksid oma lapsed puha ülekäte (minna); J *mašin on lastu tšäüimä* masin on käima lastud; Lu *olud lassaa johõmaa* õlu lastakse jookksma; M *ep piä laskõa lassaa autuumaa* ei tohi lasta last hauduma (minna); Lu *elä lazõ entä unissumaa* ära jää tukkuma; J *põllod lastu ahossi* põllud on jäetud (lastud) sööti; M *lazzõttii umpõd kase uhtomaõja* lasti umbe (kasvada) see pesuoja; J *johsuu laskõma* (kedagi) jooksu laskma; **5.** (millegagi midagi) teha делать, с-, пус/кать, -ить; J *miä veel lazzõn lõngaka kahs-kõlmõd ajoa* ma teen lõngaga veel kaks-kolm pistet; Li *sis kolpokõ tehtii, sis sinne garnizõd ülez lastii* siis tehti ahjukumm, siis sinna üles tehti karniisid; J *lazz uhõrtill aukko puuri* (lase) oherdiga auk; Li *vein õvõssõ suuz [= suuss], a isä laski munavakoi sene adraka* vedasin hobust suu kõrvalt, aga isa ajas (laskis) selle puuadruga kartulivagusid; M *vakoja laskõaz* aetakse (lastakse) vagusid; M *on pal'to lazzõttu palkkijie, kõik rissii-rassii* on palju palke maha saetud (lastud), kõik risti-rästi; J *lazz linnõsõt tšäsi tšiveli* jahvata linnased käsikivil; Kõ *läppaiss teen, nüd lazzõn tšiin, lõpõtan* teen labakinnast, nüüd ahendan, lõpetan; M *alõtsõ laskõas peigollõ* kindale luuakse põialt; **6.** (tekkida, kasvada, targata jne.) lasta отпус/кать, -ить (бороду), отращива/ть, -стить; M *on bakid laskõnmu šokkõijee päälee* on kasvatanud (lasknud kasvada) põskhabeme; Lu *kana arvov i lazõp puipud* kana haudub ja haub tibud välja; M *puu lazõb võsoja* puu ajab võsusid; M *riüz jo õrastii, lahtsi laivod* rukis juba tõukas, ajas orase välja; P *kahtsi eb makkaa, pupuškaad jo lahtsi* kask ei maga, ajas juba pungad välja; P *tševääll sireni algab lassaa kukkaa* kevadel hakkab sirel õitsema; **7.** (relvast) lasta, tulistada стреля/ть, выстрели/ть; M *lahtsi, ampu opõzõlõd kaglaa* laskis, tulistas hobusele kaela; J *karjušši võtti püsüü ja laski kõlmõt paukkoa* karjane võttis püssi ja laskis kolm pauku; J *maalii laskõma* märki laskma; L *vanõp poika pani iestää sir'kall laskõmaa*

vanem poeg hakkas esimesena vibuga (poollega) laskma; **8.** liugu lasta, (liugudes) mäest alla lasta скользнуть, спус/каться, -титься по скользкому; L *oňko liukua lipõa, oňko laskõa lakõa* rl. (vastlälaulust:) kas on libe liugu lasta (liuguda), kas on sile mäest alla lasta?; J *lasõb liukua* (Must. 174) laseb liugu; **9.** lasta, suunduda пуститься, отправиться; Lu *duumazimma laskõa soikkula rannallõ mõtlesime suunduda* Soikkola randa; **10.** moondada, nõiduda обра/щать, -тить (в кого-нибудь), напус/каться, -тить порчу; K *nõd'd ad lahtsivad ineehmüzee suõss* nõiad moondasid inimese hundiks; M *õli meez, nõito, minuu izällee pokoinikallõõ õli laskõnnu õlluusõõ oli* (üks) mees, nõidus, minu isale, kadunule, oli nõidunud õllesse; ■ I *jutõltii, viženiänä tuli poikaa lazzõb* õeldi, (et) risti-ülendamispäeval saab tuli poja; M *tšimo lahtši poigad* mesilane heitis peret; M *tšäütii võõraa laskõmaa* käidi ohverdamas; Lu *laski telegrammaa* saatis telegrammi; Li *suuvaab lassa nal'aa* armastab nalja heita; J *šuuatkaa laskõma* nalja heitma; J *karjušši lazzõb luttua* karjane puhub (karja) sarve; J *lazzõb barabana-keppii-ka trummia* löõb trummipulkadega trummi; Lu *lastii tanttsua* löõdi tantsu; Lu *lahzõd laskõvat kukkurrpullia* lapsed lasevad kukerpalli; Li *lazzõb mikkülä-müllüü* laseb kukerpalli. – Vt. ka lazzõskõlla.

laskõja vt. veree-.

laskõn'õssa: -õss J-Tsv., pr. -õn J, imperf. -in J (veidi) laskuda опус/каться, -титься; *laskõnõ vähäize alõpõllõ* lasku natuke allapoole. – Vt. ka *laskua, laskõussa, laskõuta, laskõõssa, laskõõta*.

laskõum/a M, g. -aa M laskumine, loojumine закат, заход; *peõrää päivää laskõumaa jumalalõõ* pärast päikese loojumist. – Vt. ka *lasku*.

laskõu:ssa: -ssa G I (vdjI), pr. -B I, imperf. -zi: -jõõ I = *laskõuta*; I *laskõud alõpass tšüllässä, siälä jõtši* laskud külast allapoole (= mäest alla), seal on jõgi; I *tämä rihmaa müü sis laskõub* ta laskub siis kõit mõõda (heinakuhjalt alla); I *tomakka .. laskõub orkoo* udu .. langeb maha; I *juutti ovõssa müllüüplotinassa, kussa vesi laskõub orkoo* jootis hobust veskipaisust, kust vesi langeb alla; I *a ku allaa laskõub vihta, sis siä koolõõ* aga kui viht langeb (ladvaga) alla(poole), siis sa sured; I *päivüü metsää takkaa laskõujõõ* päike laskus metsa taha; I *päivüü alki laskõussag i miä meñni koõtoo* päike hakkas loojuma ja ma läksin koju.

laskõu/ta L M Kõ (Kett. K-Ahl.), pr. -B Kett. K L M Kõ, imperf. -zi L -z L M laskuda; langeda; vajuda; loojuda спус/каться, -титься, опу-

с/каться, -титься; заходить, зайти (о солнце); M *õrava laskõup puuss alaz* orav laskub puult alla; L *saatana laskõuzi maalyõ* saatan laskus maa peale; L *lemmüs tulõb niku rihma laskõub* kratt tuleb, nagu kõis laskub; L *tähed laskõuvad, sis niku puhup tähti tulda* (kui) tähed langevad, siis täht (nagu) puhub tuld; L *õhtagonna, kui päivä nõis laskõumaa puolyõssaa metsää tagaa* õhtul, kui päike hakkas vajuma (laskuma) poolenisti metsa taha; Kõ *päivä laskõup tširkkaassi* päike loojub selgelt; M *päivä laskõub jumalaa tüvvee, jumalallõõ* päike läheb looja; M *päivää laskõumiin* päikese loojumine. – Vt. ka *laskauta, laskiissa, laskua, laskõnõssa, laskõussa, laskõõssa, laskõõta*.

laskõõm/u J-Must., g. -uu lohk, nõgu впадина, ямка (orig.: lantto, notko).

laskõõssa Lu J (Li) -õssõ ~ -õss Li -ssa Lu -ss J-Tsv., pr. -õn Lu Li J -n J-Tsv., imperf. -õzin Lu Li J laskuda; langeda; vajuda; alaneda; loojuda опус/каться, -титься, спус/каться, -титься; пони/жаться, -зиться, заходить, зайти (о солнце); Lu *turpaita müü laskõõn alaz* redelit mõõda laskun alla; Li *venneeka alaz virtaa on üvä laskõõss, ep piä soutua epku mittää* paadiga on allavoolu hea sõita (laskuda), ei pea sõudma ega midagi; Lu *ku utu laskõõb maall, leeb üvä ilma* kui udu langeb maha, (siis) tuleb hea ilm; Lu *rooja laskõõs põhjaa* pori vajus põhja; Lu *rihi õli laskõõnnu* maja oli vajunud; Lu *tänävä on suur vesi, oomõnn tuuli muutub i vesi laskõõb* täna on suurvesi, homme tuul muutub ja vesi alaneb; Lu *lainõõd laskõõvav* lained alanevad; Li *sis täll tehtii pääle kampressi i per-rää senee paizõttuumin laskõõz* siis tehti tal(le) kompress (peale) ja pärast sead paistetus alanes; Lu *päivüü algaB laskõõssa* päike hakkab loojuma; Lu *ku päivä laskõõb i punõtib, se tääp kehnoa ilmaa* kui päike loojub ja punetab, see ennustab halba ilma; Li *tänävä päivä laskõõs pilveen nallõ* täna loojus päike pilve sisse; Li *päivä laskõõb loojoo ~ J päivä laskõõb loojaa ~ päive laskõõb looja* päike loojub (läheb looja); J *päiv laskõõz loojaa* päike loojus (läks looja). – Vt. ka *laskauta, laskiissa, laskua, laskõnõssa, laskõussa, laskõuta, laskõõta*.

laskõõ/ta (M Kõ), pr. -n M Kõ, imperf. -zin laskuda, loojuda опус/каться, -титься, спус/каться, -титься; заходить, зайти (о солнце); M *sinne laskõõd alõpassi, siz om paturiniittii* laskud sinna allapoole, siis tuleb (on) Paduriniit; Kõ *kaunis taivas, ku päivä laskõõb* taevas punetab (on punane taevas), kui päike loojub. – Vt. ka *laskauta, laskiissa, laskõnõssa, laskõussa, laskõuta, laskõõssa*.

lass, lassa vt. *laskõa*.

las/sa Kett. (M), hrl. pl. -*ad* Kett. M = *lasa*; M *siz on lasad pärelaiss* siis on (kangaspuudel) peergudest tihvid.

las/su K P M Lu Li Ra J I (Kett. Ma) *laastu* J-Must., g. -*uu* P M Lu Ra J *las/suu* Ma *laast* щепа, щепка; стругжка; M *puulassu, tširveellä vesäb, nii lasut tullaz* puulaast, (kui) kirvega vestad, siis tulevad laastud; Li *pärettä tšizgottii, a lassua vesettii* peergu kisti, aga laastu vesteti; Lu *ruhhipuhhõd pantii lasud allõ* puusärki pandi laastud alla; J *mettsää löikõta, lasud lennetä* vs. (kui) metsa raiutakse, (siis) laastud lendavad; M *siäl poolõa mertä salvoas, tänne poolõd lasud lentävät. Tširja* (Set. 17) mõist. sealpool merd raiutakse, laastud lendavad siipoole? – Kiri; P *lasut kahtyõ puolyõ lentävävõd* vs. laastud lendavad kahele poole; Li *tširvee lassu, a peeni on strugalassu* kirvelaast, aga väike on hõövlilaast; J *viska strugaa lasut pl'iitõnnala* viska hõövlilaastud pliidi alla. – Vt. ka *hevel-, puu-, struga-*.

lassõ vt. *laskõa*.

lastaamin vt. *süsi-*.

last/ata Lu Li J -*õt* J-Tsv., pr. -*aan* Lu Li J, imperf. -*azin* Lu Li -*õzin* J *lastida*, (laeva) laadida грузить, по-, нагру/жать, -зить; Lu *laiva piäb lastata* laev tuleb lastida; Li *venneekaa lastazin liivaa alussõd* lastisin paadiga purjelaeva liiva; Lu *tšivviä lastattii* lastiti kive; Lu *süee lastamin* söe lastimine; Lu *aluz on lastattu vöörill* purjelaev on lastitud vöörist (rohkem kui ahtrist); Lu *lastattii baalba kõrkaassi* tekk lastiti kõrgelt (täis); Lu *porttu on paikka, kuza laivat purkavad ja lastaavad* sadam on koht, kus laevu lossitakse ja lastitakse. – Vt. ka *latoa*.

last/i Lu Li J, g. -*ii* Lu J *last*, (laeva)laadung груз; Lu *aluz veep suurõd lastii* purjelaev viib suure lasti; Lu *piti purkaa lasti* laadung tuli lossida; Lu *kui pal'lo onõ laivaza lastia* kui palju on laevas lasti?; J *laivaa lasti* laevalast; J *alusõ lasti* purjelaeva last; Lu *täkki lasti, mikä ep peltšää vettä* tekilast (on see), mis ei karda vett; Lu *roomi lasti* (laeva)ruumilast; Lu *vöõri lasti* vöörilast; Lu *aluz õli alko lastiz* purjelaev oli halgudega lastitud (oli halu-, küttepuulastis). – Vt. ka *ahtõr-, roomi-, täkki-, vesi-, vööri-*.

lastik/az Lu, g. -*kaa* adj. lastiga, laadungiga (laeva kohta) с грузом, гужёный; *lastikaz aluz* lastiga purjelaev.

lastilaiva Lu kaubalaev (lastilaev) торговое (грузовое) судно.

lasti-tonni Lu lastitonn тонна судового груза; *lasti-tonni on kuuštšümme kahs puudaa, nüü*

on tuhatta killoa lastitonn on kuuskümmend kaks puuda, nüüid on tuhat kilo.

lastovk/a (Ra) *laastofka* (Li), g. -*aa* (särgi) kaenlakiil, (särgi) kaenlaalune tükk ластовица, ластовка; Li *i õli valkaa tšuuutto, kaliqkoorõin, õltii kõltõizõd laastofkõt kassin, kainnall, moom nellänurkikõd, i õltii kauniid laastofkõd mõnikkailla. veelko p tavannu vai lustii kautta panti, sitä miä en tää* ja oli valge särk, kalingurist, olid kollased kaenlakiilud siin, kaenla all, niisugused nelinurksed, ja mõnel olid punased kaenlakiilud. Kas ei jätkunud (riiet) või pandi ilu pärast, seda ma ei tea; Ra *lastovkad kainnalla* kaenlakiilud kaenla all.

lasuk/az -*õz* Lu J-Tsv., g. -*kaa* J laastudega kaetud, laaste täis усеянный щепками; J *kõrt riht salvota, siis kuja on lasukõz* kui (juba) kord maja üles raiutakse (= ehitatakse), siis on õu (tänav) laaste täis; Lu *maa on lasukõz, piäp pühštiä* põrand on laaste täis, tuleb (puhtaks) pühkida.

lasukkõil/n Lu J, g. -*zõd* J laastuke щепочка; *heenod lasukkõizõt pisä pliittaa* peened laastukesed pista pliidi alla.

laš/ka Lu *läška* K-Ahl. Lu -*k* J-Tsv., hrl. pl. -*kad* ~ *läš/kav* Lu -*gat* K-Ahl. *läžgõd* J reis, kints ляжка; J *kats mit kazell naizõll om pagzud* [sic!] *läžgõd* vaata, millised paksud riied sellel naisel on; J *ärjää läšk* härja kints. – Vt. ka *paksu-*.

laza/retti J -*retti* (Lu), g. -*retii* J -*retii* Lu laatsaret лазарет; J *med'd'e poik on raanittu rintaa de ležib lazarettiz* meie poeg on rinnust haavatud (haavatus rinda) ja lamab laatsaretis.

lazari K: lazarii päivä õli tšerikkopäivä laatsarusepäev oli kirikupüha.

laz/ita M-Set. (Kr) -*t* Ke-Set. -*tag* I (Ii-Pal.₂), pr. *lahtš/iin* M -*ien* ~ -*een* Ke -*ii* I, imperf. -*izin* (M I) -*iije* ~ -*iijõ* I -*iin* Kr, 3. p. *Лазуи* Ii-Pal.₂ (pikali v. magama) heita ложиться, лечь; I *leppäämää lahtšimõp pevrää murtšinaa* heidame pikali (puhkama) pärast lõunasööki; I *miä hülkää sõvav poiz i lahtšii maikkaamaa* ma võtan rõivad seljast ja heidan magama; I *vef tüütä tiid, vässäüüd, nii ho' tšivijee päälee lahtšiid* teed ju tööd, väsid, siis heidad kas või kivide peale (pikali); I *miä lahtšiiõd, süntüje milla tütar* ma heitsin pikali, mul sündis tütar. – Vt. ka *lahtšiusua, laschkin, loottaassa*².

lazzõskõilla (K-AI.), pr. -*lõn*: -*õn*, imperf. -*lin* frekv. *lasta* пускать, вы-; *võtti, antõli anõõni, lahzõd vällää lazzõskõli* (AI. 54) rl. võttis, andis (ära) meie hane (= mõrsja), laskis lapse välja. – Vt. ka *laskõa*.

latak/ko M, g. -*oo* välu, (rohune metsa)lagendik

лужайка; *siäl metsää takan on mokoma latakko* seal metsa taga on niisugune välu; *metsää süämmez on suuröd roho latakod* metsa keskel (sees) on suured rohulagendikud. – Vt. ka *lagössuz*.

latik/ka Lu Ra J -k J-Tsv., g. -aa J 1. latikas лещ; Lu *kala on latikka* latikas on kala; 2. fig., rej. latikas (Laukaasuu küla elanike pilkenimi) лещ (насмешливая кличка жителей деревни Усть-Луги); Lu *menemmä laukaa latikkoi kattsomaa* lähme Laugasuu latikaid vaatama; Lu *laukaa suu latikad* Laugasuu latikad. – Vt. ka *lahna*, *lahnakala*.

latikut/ko J-Must., g. -õõ = *latsõlko*.

latinõssi J-Tsv. ladina keeles по-латыни; *en saa arvoa retseptiss, latinõssi on tsirjutõttu* (ma) ei saa retseptist aru, ladina keeles on kirjutatud.

latis/saa: -sa Lu J-Tsv., pr. -an: -õn Lu J, imperf. -in Lu J suruda, vajutada; puruks v. laiaks litsuda v. muljuda, lõmastada наж/имать, -ать; расплю/щивать, -снуть, раздав/ливать, -ить; J *latis vähäize sõrmõll õtsaa päälee* suru natuke sõrmega otsmiku peale; J *latissi kana-munad* litsus kanamunad puruks; J *latissi jalgaka marja* muljus jalaga marja puruks; J *latissi jalgaka maolt pää* lõmastas jalaga maol pea (otsast).

latisõlla: -õll J-Tsv., pr. -sõlõn: -sõõn J, imperf. -sõlin J frekv. = *latissaa*; *tšen on latisõllu nii pal'l'o maa muniit* kes on nii palju kartuleid puruks tallanud?

lato K-Set. P J-Must., g. *laoo* K *lauo* P 1. lakk, katusealune чердак; P *õvvyõ laoll on tulinõ laikka* (kinnise sise)õue lakas on tuleleek; 2. J-Must. (orig.: lato). – Vt. ka *latõõd*.

lat/oa Kett. L (K-Ahl. R-Reg. P) -toa Lu Li J-Tsv., pr. *laon* K U Lu J, imperf. -ozin L Lu J laduda; (sisse) panna v. laduda; lastida, (laeva) laadida складывать, сложить, укладывать, уложить; грузить, по-, нагнужать, -зить; Lu *miä nõizõn latomaa alkojõ riittaa* ma hakkas puid riita laduma; L *algõtaa lattoa kirpiitsassa ahjoa* hakatakse tellistest ahju laduma; J *laob enellez oonõit paasi tsivess* laob endale paekivist hooneid; K *tuli on tehtü tuulee pääle, laikka õtsale lavottu* (Ahl. 103) rl. tuli on tehtud tuule peale, leek otsale seatud (laotud); Lu *ahjo õli mokoma, maa pääl, kassee pantii, laottii tõrvaalko* ahi oli selline, maa peal, sellesse pandi, laoti tõrvased puud; Lu *linnasõd laotaa, panna astjaa* linnased laotakse, pannakse tõrde; Kett. *laõ-astia kuhõõ õlutta latoass* (õlle) nõrutamisastja (on see), kuhu õlu pannakse pruulima (= laotakse õlleained, linnased, humalad jm., ja lisatakse vesi); K *pani*

assiat pakole, latõ latvadzet umalat (Ahl. 104) rl. pani astjad pakule, ladus lavvahumalad (õlle tarvis); Lu *müü tsäimmä alussa latomaz, lastamaz* me käisime purjelaeva laadimas, lastimas; P *õnnõttomaa vei venäi, rootsi laivojõõ latõ* rl. õnnetu viis (ära) venelane, rootslane laadis laevadesse; ■ L *latozid lahsai rihie täüneä* rl. ladusid (= tegid) lapsi toa täis. – Vt. ka *lastata*.

latsot/taa (M-Set.), pr. -an M, imperf. -in (kergelt patsutades) siluda, tasandada прищлëпывать, приглаживать; *latsotan leipää* silun leiba (enne ahjupanekut). – Vt. ka *lagassaa*, *lagössaa*, *latsõttaa*.

latsot/taa M, pr. -an, imperf. -in = *latsõttaa*; *kattolapjaakaa latsuttaz õlkai* katuselasnaga tasandatakse õlgi (õlgkatuse panekul).

latsõlko M -elko K-Ahl., g. -õlkoo lame, lapik плоский; M *ai, mi latsõlko iivä kivi oi*, missugune lame, hea kivi. – Vt. ka *latikkõ*, *latšerko*, *latšerkoin*, *latšurkõin*.

latsõit/taa P, pr. -an, imperf. -in = *latsõttaa*; *taitšina latsõitõitii leivässi* tainas vormiti (siludes) leivaks.

latšerk/o J-Tsv., g. -oo J = *latsõlko*; *kazee latšerkoo tsive levvim meree rannõss* selle lameda kivi leidsin mererannast.

latšerkoi/n J-Tsv., g. -zõõ J = *latsõlko*; *mere rannõz ležit latšerkoiõit tsived* mererannas on (lebavad) lamedad kivid.

latšerkoi/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J lamedaks v. lapikuks teha v. vajutada сплющи/вать, -ть, приплющи/вать, -ть.

latši Kett. Ränk K L P M Kõ I Ma laki V Lu Li J *lak'i* J-Tsv., g. *lagõõ* Kett. M-Set. V Lu Li J -yõ P *laggõõ* M I Ma lagi potolok; P *siz on jo salvõttu nii kaukaalvõ, etti piäp panna maatitsad, irred minie pääll on latši* siis on juba üles raiutud (= ehitatud) nii kaugele, et peab panema talad, palgid, mille peal on lagi; M *sis pannas silta, siz latši lautolaiss* siis tehakse põrand, siis lagi laudadest; J *laki lautainõ, tari tamminõ* mõist. lagi laudne, tare tammine; K *latši lahnaa suomussiissa, silta sigaa-tinassa* (Al. 53) lagi latikasoomustest, põrand seatinast; Kett. *latši õli nõgõõkaa* lagi oli nõgine (nõega koos); M *naglad liiivvaz lakõõ soon-irtee* naelad lüüakse lakke talasse; Lu *saunaz õli dušnikka lagõz, savurihez õli il'i lagõz il'i ülleel seinaz* saunas oli räppen laes, suitsutares oli kas laes või üleval seinas; J *ahjoo ja lagõõ välile piäb jättä issumizõõ vara ahju ja lae vahele tuleb jätta istumise ruum*; P *leživ tilal, sültseeb lakyõsyõ* lamab (magamis)asemel, sülitab lakke; J *lagõõ päällä laulõtaa, tarõõ pääl tansitaa* mõist. lae peal lauldakse, tare peal tantsitakse;

I *rihhee latši* toalagi; J *lauta laki* laudlagi; Lu J *lagõd pãälüz* laepealne, lakk, pööning; J *lagõd aukko* ~ *lagõd pãälüsee aukko* laeava (pãäsuks pööningule); ■ Lu *suu laki* suulagi; Lu *pãä laki* pealagi. – Vt. ka *ahjo-*, *pãä-*, *siln-*, *suu-*, *tai-va-*.

latši-irsi I aampalk, laetala potolochная балка, матица.

latšipuu Ränk K M Po 1. laelaud доска потолочного настила; K *kõm latšipuuta murtu* kolm laelauda murdus (katki); M *mizzee pãäle pannaz latšipuud*, *neitã irsiã kuttusvas soonõd irsi*, *soonõd irred* mille peale pannakse laelaud, neid palke kutsutakse laetala, laetalad; 2. aampalk, (lae)tala потолочная балка, матица; Po *latšipuu vassaa* vastu (lae)tala.

latšug/a: -õ J-Tsv., g. -aa J onn, hurtsik, osmik лачуга.

latšurkõin Lu, g. -zõd = *latsõlko*; *latšurkõin tšivi*, *pãält ol lakkia* lame kivi, pealt on sile.

latši M Ja-Len. Li Ra J, g. -ii Ra *lad'ii* [?] (M) valuda (ritvarest v. lattidest lagi rehealusel v. siseõuel) жердный настил, колосниковая решётка (в овинах и водских крытых дворах); Li *latši on ülleellä, riigaa sene koominaa pãällä niku laki pantu, ruugussõ. i sitã kutsutaa latši. sinne lattii panti õlgõd. latši võib õlla i õvvõz, kuza on õvvõd. siz õvvõ pãäl tooz on latši. latši on se ruugussa tehtii laki. nãmã võissa õlla plotnossi, a võissa õll i arvaa* laudi on üleval, rehealuse peal(e on) nagu lagi tehtud, ritvarest, ja seda kutsutakse laudi. Sinna laudile pandi õled. Laudi võib olla ka siseõues, kus on siseõued. Siis siseõue peal on samuti laudi. Laudi on see ritvarest tehtud lagi. Need (= ridvad) võivad olla tihedalt, aga võivad olla ka harvalt; Li *õvvõl on latši siseõuel* on laudi; M *siäl kanad magattii latilla* kanad magasid seal laudil; M *piäv mennã latilõd; kase latši on õvvõza, a riheppãäl on tšerdakka* tuleb minna laudile; see laudi on siseõuel (-õues), aga toa peal (toapealsel) on pööning; J *kuvod nõsõttii riigaa latilõd* (õle)kood tõsteti rehe laudile; M *grooõotti siottii koominaa lattiiõd tšiin* sari seoti rehealuse laudi külge kinni. – Vt. ka *lavahsimõd*, *lavõhsimõd*.

lattilai/nõ [?]: *latt'ilaine* Ku, g. -zõd = *latõšši*.

lattipuu M õrs насест; *kanoje lattipuu* kanade õrs.

lattoa vt. *latoa*.

lattsumii J viltu, küliti косо, криво; на боку.

lattsunenã Lu lameniina приплюснутый нос.

lattsuu Lu adv. laiaks, laperguseks (наречие со значением 'в приплюснутое состояние'); *mia lein savii vai maa, mikã on ümmãrkain ja*

pehmiã, lattsuu ma lõin savi või mulla (= savi-või mullapalli), mis on ümmargune ja pehme, laperguseks.

lattsuu/za: -z Lu adv. laiaks v. laperguseks liitsutud, lapergune приплюснутый (наречие со значением 'в приплюснутом состоянии'); *meni lattsuu, on lattsuuz* läks laperguseks, on lapergune.

latvadne vt. *ladvanõ*¹.

latõ Li, hrl. pl. -tõdõd Li õlle nõrutamis(astja alus)puud колосники или особая деревянная подставка в чане (для процеживания пива); *vot se latõ, lattõdõd pantii allõ. se kepõd migãd õltii, neit kutsuttii lattõdõd, a i senepërãss taitaa õli latõastia* vaat see nõrutamispuu, nõrutamispuid pandi alla. Need varvad, mis olid, neid kutsuti *l*, aga sellepãrast vist oli(gi) (= nimetati) *l*. – Vt. ka *latõpuu*, *laõ*.

latõastia Ränk Li õlle nõrutamisastja e. kurnamistõrs чан для процеживания пива; Li *olutta ku keitetii, sis pantii se astiasõd. kuhõd pantii valumaa astiasõd, sitã kutsuttii latõastia. latõastiasõd pantii jo valmiid linnassõd havvottu* kui pruuliti õlut, siis pandi see (= õlleained) astjasse. Kuhu astjasse pandi (linnased, humalad jne.) nõrguma, seda nimetati (kutsuti) nõrutamisastja. Nõrutamisastjasse pandi juba valmid, hautatud linnased. – Vt. ka *laõ-astia*.

latõlla (K-Ahl. R-Eur. Kõ-Len.), pr. -õn, imperf. -in fig. (välja) laduda выкладывать; K *aina lahjoja lateli* (Ahl. 101) rl. aina ladus pulmakinke; Kõ *se ku latõli entiziã eloja, ni siis sai negra* (Len. 212) kui see pajatas (ladus lugusid) endisest elust, siis sai alles naerda; ■ R *et kuttõsun naista nagretšissi, meessã meelee poolikassi, aina vellessi vetelit, emã lahsessi latelit* (Eur. 37) rl. (sa) ei kutsunud naist naerualuseks, meest poolearuliseks, aina velleks v., ema lapseks *l*.

latõpuu (Li), hrl. pl. -ud Li = *latõ*; *latõastia. estãã pantii nee puud, latõpuud allõ* (õlle) nõrutamisastja. Esmalt pandi need puud, nõrutamispuid alla.

latyššã Lu (Li), g. -aa Li læti keel латышский язык; Lu *tãmã pajatab latyššãa* ta rããgib læti keelt; Li *latyšãa tšeele* læti keel.

latõšši J-Tsv. *lotyšši* M, g. -ii J *lotyšii* M lætlane латыш. – Vt. ka *lattilainõd*, *lotyšinnaa*.

latõdõd P pl. lakk, pööning чердак. – Vt. ka *lato*.

lauda vt. *lauta*.

lau/gaz: -gõz (J-Tsv.), g. -kaa = *lauka*; *mitã teed?* – *võrkkõa kuon*. – *mõnt laugõss kutoziõd?* – *viis-satta laugõss* mida teed? – Koon võrku. – Mitu rida kudusid? – Viissada rida.

laugazvesi (K-Salm.) *laugaz-vesi* (K-Al.) *laukazvesi* ~ *laukaz-vesi* (K-Al.) Lauga vesi вода (реки) Луги; K *meriveellä meelevässi, laukazveellä laaskavassi, kaivoveellä kauniissi* (Al. 45) rl. mereveega targaks, Lauga veega lahkeks, kaevuveega kauniks.

laulgata J (M Lu) *-gõta* Lu *-gõt* J-Tsv., pr. *-kaan* Lu J, imperf. *-kazin* Lu *-kõzin* J 1. (ära, laiali, maha) lõhkuda, lammutada сламывать, сломить, раз/ламывать, -ломать; Lu *minuu bratko õli laukaamõza kattoo* minu nõbu oli katust lõhkumas; Lu *elä laukaa rihtä* ära lõhu maja (ära)!; J *alko-riitõd on laugõttu* puuriid on laiali lõhutud; M *vana, laugattu koto* vana lammutatud maja; J *tšivilautta on laugattu maalõd* kivilaut on maha lõhutud; 2. (koost) lahutada, lahti võtta раз/бирать, -обратить; J *püssüü laugõt* püssi (osadeks) lahti võtta; 3. (nõõri v. lõnga) lahti keerutada, lahti harutada, laugeks teha раскру/чивать, -тить, распус/кать, -тить; J *ras ku tahtozid laugõt, siiz ep pitännü etes punoa* kui (juba) kord tahtsid lahti keerutada, siis ei (oleks) pidanud edasi punuma; 4. heita, visata забр/асывать, -осить; J *laukas pezää laukahasõd* rl. heitis pesa Laugasse.

laugot/taa M, pr. *-an*, imperf. *-in* (maha) lõhkuda, lammutada сламывать, сломить, раз/ламывать, -ломать; *laugottaa rihi* maja lammutada.

laugot/tu P, g. *-uu* fig. pestu (lapse hellitusnimi rahvalauludes) умывайка (ласковое обращение к ребёнку в народных песнях); *lahs parka laugottuni* rl. laps vaeseke, mu pestu.

laugõt, laugõta vt. *laugata*.

laugõt/a M (K-Al.) *-ag* (I), pr. *laukõ/õv* M, imperf. *-zi* M laguneda, kokku vajuda; variseda развали/ваться, -тяться; обруш/ваться, -тяться, распа/даться, -стяться, свали/ваться, -тяться; M *jarvõd rannad laukõõvad* järve kaldad lagunevad (jäämineku aegu); I *algod maalõd laukõjõvad* halud varisesid maha; M *sõmõr-tšivi oj kõikkina-a laukõmizõlla, senellä tšivellä möö pezemmä valkõita siltoita* liivakivi on täiesti mure, selle kiviga me peseme valgeid (= värvimata) põrandaid. – Vt. ka *lagota, laukõõssa*.

lauka Lu Li J *-k* J-Tsv., g. *-gaa* Lu J (võrgu)silmarida (kootaval kalavõrgul) петельный ряд (вывязываемой сети); Li *kaluvii pääll kuotaa võrkkoa. sis ku rääto meeb õttsaa, on õttsasaa kuottu kaluvii pääl, se on lauka. lazõ lauka kaluvii päältä poiz i alga kuttoa uutta laukaa* kalasi peal kootakse võrku. Siis kui rida saab otsa, on lõpuni kootud kalasi peal, (siis) see on (võrgu)silmarida. Lase silmarida kalasi pealt maha ja hakka uut rida kuduma; J *sis teimme*

tšümme laukaa, strookkaa siis tegime kümme (võrgu)silmarida; Lu *pooltõiss sült võrkkoa on sataviištšümme laukaa* poolteist sülda võrku on sada viiskümmend silmarida. – Vt. ka *laugaz*.

lauk/aa Li *-a* J-Tsv., g. *-aa* laug(e), vähekeerdunud (lõnga kohta) слабо сучёный (о нитке); J *lauka niitti* lauge lõng. – Vt. ka *lauku*.

laukaj/a [?] (R-Eur.), g. *-aa* = *laukoja*; *ennekko imettäjäni, vana naine vaaliani, .. laukkajäni lavvalliine* (Eur. 39) rl. emake, mu imetaja, vana naine, mu mähkija, .. mu pesija, laua ääres istuv (ema).

laukalai/nõ (Ra), g. *-zõd* Ra Lauga-äärne elanik лужанин.

laukallaa J-Tsv. adv. laokile, lohakile в беспорядок; *elä jätä võrkkoa laukallaa* ära jäta võrku laokile.

laukaz-vesi vt. *laugazvesi*.

lauk/ko (L) Lu Li Ra J, g. *-oo* Li Ra J 1. heledapäine, heledajuukseline светловолосый; L *lahzõd laukot kazvavad* lapsed, heledapäised, kasvavad; 2. päitsik (valge peaga lehm) беломордая корова; Ra *ku lehmällä õli valkaa pää, õli laukko* kui lehmali oli valge pea, (siis) oli päitsik; 3. J-Must. lauk hobune (hobune valge vöödi v. laiguga otsmikul) белолобая лошадь (лошадь с белой отметиной на лбу), murd. лысанка. – Vt. ka *lauitši*.

lauko J, g. *-goo* J päitsik (valge peaga lehm) беломордая корова; J *lauko õli ruskaa lehmä, pää õli valkaa* päitsik oli ruske lehm, pea oli valge. – Vt. ka *lauitši*.

laukoja K-Ahl. R-Lön. R-Reg. (K-Al. R-Eur.), g. *-aa* fig. pesija (ema hellitusnimi rahvalauludes) умывальница (ласковое обращение к матери в народных песнях); K *kui nõõn lahkoamaa, laukojani* (Al. 43) rl. kuidas hakkas lahkuma, mu pesija (= ema); R *issüjes sinu isutti, emües sinu ehitti, laukoja sinu laadi* (Reg. 25) rl. su isake pani su istuma, su emake sind ehtis, pesija (= ema) sind seadis. – Vt. ka *laukaja, laukuja*.

laukojainõ J *-aine* (R-Lön.) *-ainee* K-Ahl. *laukojaine* (K-Sj.) *-õinõ* (K-Al. R-Reg. P), g. *-aizõd* dem., fig. pesijake (ema hellitusnimi rahvalauludes) умывальница (ласковое обращение к матери в народных песнях); J *et siä õd med'd'ee maama, etko med'd'ee laukojainõ. meri on med'd'ee maama, merree lainõ laukojainõ* rl. ei ole sa meie ema ega meie pesijake, meri on meie ema, merelaine pesijake. – Vt. ka *laukaja, laukoja, laukuja*.

laukopäiviin ~ **lauko-päiviin** J-Tsv. laupäevane субботний.

kk. tahad lapsest lauljat (= lapse töö on ju teada). – Vt. ka *eelee-, eeltä-, eez-, esi-*. – Vt. ka *lauvoja, laulu-meez*.

laulast/aa M (Kett. Kõ S Ja), pr. *-aan* Kett. M Kõ S Ja, imperf. *-iin* Kett. M *-in* M Kõ S Ja mom. (korra v. korra) laulda v. kireda пропеть, кукарекнуть; M i *kõrraza kukkõ laulastii, i ne pojot paskapuolõd i häviziväv* ja äkki kukk kires (korra), ja need poisid, paharetid, kadusidki. – Vt. ka *laukaa, laulahtaa, lauloo*.

laulat/taa Lu Li J, pr. *-an* Lu Li J, imperf. *-in* Lu Li J, 3. p. *-tii* Lu **1**. matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); Lu *vana ämmä kooli, veetii tšerikkoo, sis pappi siäll laullattii vana vanaema suri, viidi kirikusse, siis papp pidas seal matusetalituse; 2. matusetalitusel õnnistada благослов/лять, -ить на панихиде; Lu liivaa viijää tšerikkoo, pappi liivaa laulata v niku pokkoinikaa pääll, liivaa toovvaa avvall liiva viiakse kirikusse, preester õnnistab liiva nagu koos surnuga, liiv tuuakse hauale; 3. impers. laulma ajada v. ranna петься (поётся, пелось); Lu tüütä teeb üüd i päiväv, ja entä veel laulata v teeb tööd ööd ja päeväv, ja teda (ennast) ajab veel laulma! – Vt. ka *lauloa, laulogoittaa, laulottaa, laulotuttaa, laulutaa, laulututtaa, laulutõtaa, laulõttaa*.*

laulinõ J, g. *-zõd* sarnane похожий; *mud'd'ee mukkaa ja mud'd'ee laulizõssi* rl. muude (teiste) taolist ja muude sarnaseks.

laulo J (I), g. *-oo* J = *laulu*; J *mokomaa lauloo tämä laulo koko aigaa* niisugust laulu laulis ta kogu aja; I *tüttärev laulava pulmaa lauloja* tüdrukud laulavad pulmalaule; I *tšäüzimmäg viil tütterikkõizõd, laulõmmag rästogo kanneita laulojõ käisime veel, tüdrukukesed, laultime neid jõululaule; ■ mis siä lauloka tuõt kottoo miks sa tuled nutuga koju?*

lau/oa Po Lu Ra J (K V Ku) *-ua* M Lu J, pr. *-on* Lu J Ku, imperf. *-ozin* Ra J **1**. laulda; huigata (linnu kohta), kireda петь; J *nii lustissi laulob ja tantsis* nii kenasti laulab ja tantsib; V *laulottii i vaissi* lauldi ka vadjja keetsis; Ra *miüü õlimm lahzõd i laulozimm* me olime lapsed ja laultime; J *lintu laulo, lehto lõdõkku* rl. lind laulis, leht liikus; J *kiuru laulob ivväll ilmall* lõoke laulab ilusa ilmaga; Lu *hüüpüläin laulov niku inemin idgõv, üül laulov, i rohkapass tämä laulov kalmoil* õökull huikab, nagu inimene nutab, õösel huikab, ja enamasti huikab ta kalmistul; Lu *ku kukko ohtogoss laulov, ilmaa muutoz* kui kukk kireb õhtul, (siis tuleb) ilmamuutus; J *kuuntõd han siä, kui umalikkaad naizõt kimautilõlla lauloo* sa kuula ometi, kuidas purjus naised kriiskavad laulda; J *venutõb lauloo* venitab

laulda; J *kiuru tšikõrtõb lauloo* lõoke lõõritab laulda; **2.** matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); J *laulottii ponafei* (matusetalitusel) peeti hingepalve; ■ Lu *elä võta laulottua naisa ära võta üleskiidetud naist*. – Vt. ka *laukaa, laulahtaa, laulastaa, laulattaa, laulottaa, laulotuttaa, laulutaa, laulututtaa, laulutõtaa, laulõlla, laulõttaa*.

laulogoittaa M, pr. *-an*, imperf. *-in* M matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); *pappi laulogoitti pokoinikaa* preester pidas surnule matusetalituse. – Vt. ka *laulattaa, laulottaa, laulotuttaa, laulutaa, laulututtaa, laulutõtaa, laulõttaa*.

lauloli J-Tsv., g. *-jaa*: *-ja* J laulev, adj. laulja поющий; *laulojõd linnukkõizõd* laulvad linnukesed.

lauloja: *-õ* J, g. *-aa* J **1**. laulja певец; *eelee laulojõll on suur ja lusti ääni* eeslauljal on tugev ja ilus hää; **2.** laulev, adj. laulja поющий; *laulojõ kana laulev* (laulja) kana. – Vt. ka *laulaja, laulu-meez*.

laulot/taa Ra J *-ta* J-Tsv. *-taas* I, pr. *-an* Ra *-õn* J, imperf. *-in* Ra J **1**. matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); J *tšerikkõz laulotõta pokkoinikka* kirikus peetakse surnule matusetalitust; **2.** matusetalitusel õnnistada благослов/лять, -ить на панихиде; Ra *pappi pani perrää laulottamiss liivaa ruhipuisõd* preester pani pärast õnnistamist (selle) liiva puusärki; Ra *kuut'ja õli tšerikkoza ruhipuu õttsaz, pappi parvõs pokkoinikaakaa laulotti* peieroog (kutjaa) oli kirikus puusärgi otsal, preester õnnistas (selle) koos surnuga. – Vt. ka *laulogoittaa*.

laulotuttaa M S, pr. *-an* M S, imperf. *-in* **1.** matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); S *tšerikkõs pappi laulotutav* preester peab kirikus matusetalitust; **2.** impers. laulma ajada v. ranna петься (поётся, пелось); M *mizessä rahvassa laulotutav, kui mennäz mettsää* millest(ki) (= millegipärast) ajab rahvast laulma, kui minnakse metsa. – Vt. ka *laulogoittaa*.

laulu Kett. K L P M Kõ Lu Li Ra J I (R Ke) *-l* M, g. *-luu* K P M Kõ Ra J laul; laulmine песня; пение; Kõ *kuulõ, millizee mitä sillõ lauluu laulan* kuula, millise laulu ma sulle laulan; Lu *täl ain laulud meeleez* tal (on) aina laulud meeles; L *kõikii laullull tultii* kõik tulid lauluga; J *nooristo tuli lauluikaa i nagruukaa* noorsugu tuli laulu(de) ja naeruga; L *laulõttii venäi laulud, i vai laulud* lauldi vene laule ja vadjja laule; L *kaazikad laulavat pulmaa laului* kaasitajad laulavad pulmalaule; J *tšerikkoo laulu* kirikulaul; J

pühää laulu D vaimulikud laulud; Kett. *kukõõ lauluussaa* kukelauluni (= koiduni, varahommikuni); M *kukkõõ lauluss nõistii ülleez* kuke-laulu peale (kukelaulust) tõusti üles; P *i jeka tih* *issuub suurõll birina laululla* ja iga sääsk laskub (istub) suure pirinalauluga; J *tõmpaab laulua* tõmbab laulda, kisub laulu; R *ain laulua tämä pani vai laulua* ta aina laulis vadja laule; ■ P *senie lavvaa takann isud*, *senie lauluu laula* vs. kelle laua taga istud, selle laulu laula; Li *miltään tanttsu, mokoma i laulu* vs. milline tants, selline ka laul; M *tämä laul on laulõtu* tema laul on lauldud. – Vt. ka *kukk-*, *lopu-*, *lopõzõmis-*, *lõõkku-*, *pulma-*, *tanttsu-*. – Vt. ka *laula*, *laulo*, *laulukõin*.

laulua vt. *laulua*.

laulukõin J-Tsv., g. -zõõ J lauluke песенка.

laulu-meez J laulumees, hea laulja песенник, певун. – Vt. ka *laulaja*, *lauloja*.

laulupäiv/ä (R-Lön.), pl. -ät R-Lön. laulupäev, laulmise päev день песни.

laulusulka Lu fig. laulusulg (pikk sirbikujuline sabasulg kukel) крупное хвостовое перо петуха; *laulusulgaD*, *näit on kaks tükkiä* laulusuled, neid on kaks tükki; *laulusulka meni rikki* laulusulg läks katki.

laulu-sõnad J-Tsv. pl. laulusõnad слова песни.

laulutaa M, pr. -an, imperf. -in matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta; (surijale) viimast võidmist teha отпе/вать, -ть (покойника); со-боровать; *kõõz elävältää laulutõtti*, *siz õli mokoma sama luku*, *niku pokkoonikkaa laulutaa*z kui elusana tehti viimast võidmist, siis oli samasugune lugemine nagu (siis, kui) surnule peetakse matusetalitust. – Vt. ka *laulattaa*, *laulua*, *laulogoittaa*, *laulotta*, *laulututtaa*, *laulutata*, *laulutõttaa*, *laulõttaa*.

laulutut/taa M, pr. -an, imperf. -in = *laulogoittaa*; *täämmä kattiloiis tšerikkoo*, *koolõt siellä laulututtaa*z käime Kattilal kirikus; (kui) sured, (siis) seal peetakse matusetalitust.

laulutõit/taa Po (J), pr. -an, imperf. -in = *laulogoittaa*; Po *tšerikkos pappi laulutõiti* kirikus pidas preester matusetalituse.

laulõja, **laulõjõ** vt. *laulaja*.

laulõlla (L), pr. -õn L, imperf. -in frekv. laulda петь, напевать; *lyõkuttõlõn*, *laulõlõn* rl. kiigutan, laulan. – Vt. ka *laulaa*, *laulua*.

laulõit/taa Kõ Lu, pr. -an, imperf. -in Lu, 3. p. -tii Lu **1**. matusetalitust pidada, jumalasõnaga matta отпе/вать, -ть (покойника); Lu *pappi laulõttii koollõõ* preester pidas surnule matusetalituse; Kõ *kazikkos üõs tapõttii*, *tätä eb laulõtattu* Kazikkos üks (inimene) tapeti, teda ei maetud jumalasõnaga; **2**. eestpalvet (surnutele

mälestusjumalateenistust) pidada поминовать; Lu *laulõõttaa koollõita* mälestatakse surnuid. – Vt. ka *laulattaa*, *laulua*, *laulogoittaa*, *laulotta*, *laulututtaa*, *laulutata*, *laulutõttaa*, *laulõttaa*.

lauppäivä vt. *laukopäivä*.

lausilissa (Lu), pr. -ib, imperf. -izi: -z Lu järele anda, lakata переста/вать, -ть.

lausu Lu, g. -zuu mure забота; *lausu on tuskaaminõ* mure on muretsemine; *siä õõd ain lauzuz* sa oled aina mures. – Vt. ka *lauzõ*.

lausu/a K-AI. (R-Lön. R-Reg.), pr. *lauzun*: -n R-Lön., imperf. -zin lausuda, õelda; rääkida, kõnelda молвить, сказать; говорить; R *kui emüt kotona lausu*, *kui se lausu laukujeni* (Reg. 31) rl. kuidas emake kodus lausus, kuidas (see) lausus mu pesija (= ema); K *elä vee tšülälée lausua*, *tšälüü tšäännellä sõnoja* (AI. 52) rl. ära vii külale kõnelda, kälile sõnu väenata.

lausu/ussa (Lu), pr. -un Lu, imperf. -uzin: -zin Lu **1**. vaibuda, vaikseks jääda, rahuneda за-тих/ать, -нуть, утих/ать, -нуть; *meri lausuuv* meri rahuneb; *meri on jo lausunud* meri on juba vaikseks jäänud; **2**. muretseda, mures olla заботиться, быть озабоченным; *siä õõd ain lausunud* sina oled alati mures.

lausõikko (J): *ku tulittõ lahjottõõmaa minnu lausõikka* rl. kui tulite pulmakinke andma mulle, l-le.

lausõ [?] (L Lu), hrl. pl. -sõõD: -syõõD L -sõõD Lu **1**. mure забота; Lu *ku lahsaa näet unõs: suur lahs*, *suurõd lausõD*, *peen lahs*, *peened lausõD* kui näed last unes: suur laps, suured mured, väike laps, väiksed mured; **2**. tühi loba пустая болтовня; L *kui naizikkua näed unõz*, *nii tühjäd jutud i lausõti kuulõD* kui näed naisterahvast unes, siis kuuled tühje jutte ja tühja loba. – Vt. ka *lausu*.

laulua Kett. K L P Ke M Kõ Po Lu Li Ra J I (R Ja-Len. Ku) -tõ J -t J-Tsv. -te ~ -da Kr. *Лаума* Tum., g. *lav/aa* Kett. K L P M Lu Li J I -a J *lavvva* Kõ-Len. *Лавва* Pal.₂ li-reg.₁ **1**. (sae)laud доска; P *vanall aikaa eb õllud krovattii*, *õlivad lavvat pantu pakkoi päälée* vanal ajal ei olnud voodeid, laud olid pandud pakkude peale; M *kase lauta on piittuutta kaks aršinaa* see laud on kahe arssina pikkune; Lu *ain lautaa sahhaav* aina laudu (lauda) saeb (saeveskis); K *vanall tšerikoll õlivad lavvat tširveekaa lõikattu* vanal kirikul olid laud kirvega tahatud; I *akkunat pantii lavvalla tšiin* aknad lõõdi lau(d)a(de)ga kinni; Lu *lavvall piäp koto lüüvvä* lau(d)a(de)ga tuleb maja (üle) lüüa (= vooderdada); Lu *butka õli tehtü lavvassa* kalastusonn oli tehtud lau(d)a(de)st; Lu *mõnikkaal õli tehtü lavvõssõ truba* mõnel oli tehtud lau(d)a(de)st korsten; J

laki õli lautoiss pantu lagi oli laudadest tehtud; M *lautolaissa botškad* laudadest vaadid; Lu *ušatti õli tehtü puussa, kuusi lavvassa* toober oli tehtud puust, kuuselau(d)a(de)st; K *üoptie õttsaa pantii järtsü i tõisõõ õttsaa järtsü i lavvat pääl'ie, makauz lavvad. koikka õlitši kokoma* ühte otsa pandi pink ja teise otsa pink, ja laud peale, asemelaud. Koiku oligi niisugune; P *bodžgaa lavvad ~ M botškaa lavvad* tünnilaud; Li *oonõl on rüüstää lavvad* hoonel on räästalaud; Lu *kresla lauta* laamitsa äärelaud; J *braakki lavvõd viska ääree* praaklauad viska kõrvale; J *koontõl laut* koonlalaud; Lu *lauta truba* laudkorsten; Lu *lauta luukki* laudluuk; J *laut zavodasõ tooti uus paaru kattil saeveskisse* (lauavabrikusse) toodi uus aurukatel; 2. (söögi- jm.) laud; laudkond; fig. söömaeg, sööming стол; застолница; трапеза; I *järjüõ õlivad, lauta õli* pingid olid, laud oli; I *lauta tehäss lavvassa* laud tehakse lau(d)a(de)st; Li *lavvall on nell'ä jalkaa laual* on neli jalga; K *nellä meessä seisovad ühee šl'ääpii alla, mikä se on. lauta mõist. neli meest* seisavad ühe mütsi all, mis see on? – Laud; L *siell lavvalla õlivad mõnõllaizõt süümäd i juomad* seal laual olid mitmesugused söögid ja joogid; I *siis i piimäd i varogad i võid i kõitšši annõttii lavvaldõ* siis piimad ja kohupiimad ja võid ja kõik anti lauale; M *katti tuli lavvaa alta välä* kass tuli laua alt välja; M *peremmeez issu jumalnurkkaz, lavvaa õttsaz* peremees istus ikooninurgas, laua otsas; M *pojod issuuvad lautaasõõ üleõttsaa, a tüttäreõ alaõttsaa* poisid istuvad lauda (laua) ülemisse otsa, aga tüdrukud alumisse otsa; J *kummas lavvas siä isud* kummas lauas sa istud?; J *isutõittii med'd'ed lavvaa tagaa* meid pandi laua taha istuma; P *senie lavvaa takann isud, senie lauluu laula* vs. kelle laua taga istud, selle laulu (ka) laula; K *lauta laadittii, kõikkõa parapaa pantii lavvaldõ* kaeti laud, kõike paremat pandi lauale; I *siis tulimakk kane kõlmõõ nellä lautaa korjazimmaç, pominoittama* issuttii siis tulime, katsime need kolm-neli lauda, istusime (istuti) surnut mälestama; J *kattõga laut, isumm süümä* katke laud, istume sööma; Lu *miä illaan lavvaa* ma koristan laua; Lu *väliss kahs kõlmõõ lautaa õli vätsiä* vahel oli kaks-kolm laud(kond)a rahvast; Po *tultii kottoo, piettii lauta* tuldi koju, söödi; Lu *tehtii lauta* korraldati sööming; K *sõömää lavvaa alaa* söögilaua alla; Kõ *sõömää lauta ~ Ra süümä lauta* söögilaud; M *lavvaa jalka* laua jalg; Li *lavvalla õllaa jalkoil alla lavvaa kõitõmõõ* laual on all jalgadel (laua) vahepuud; M *lavvaa kõtajad ~ Li lavvaa kõitõmõõ* laua(jalgade) vahepuud; M

lavvaa jaššikka laualaeas, -sahtel; M *lavvaa kaasi* lauaplaat; M *lavvaa servä* lauaserv; M *lavvaa ursi ~ Lu J lauta hursti* laudlina; ■ M *tšerijalgad, täm seizov kõlmõõ jalkaa päällä; tšehspakkaz on lõõtü nagla, sis senneese naglaasõõ lütšätaz rissi lavvad. siz näd'd'ee lautojõõ pääle* pannaz vehsi kerijalg, see seisab kolme jala peal; keskaika on lõõdud nael, siis selle naela otsa pistetakse kerilaud. Siis nende laudade peale pannakse viht; J *ahjo laut on tehtü karrõss* ahjupelt on tehtud plekist; M Po I *ahjoo lauta ~ ahjoo laut ~ L ahjuo lauta ~ J ahjoo lautõ* ahjupelt; J *vokii lauta ~ laut* voki pakk; (postpositsiooniga liitunult в составе композиты:) P *pani paa lavvaanalaa* pani (savi)poti laua alla; Lu *lavvappääl kattsoõlaizil annõttii viinaa* katsikul anti laua juures (laual) viina. – Vt. ka *ahi-, ahjo-, arja-, botška-, esi-, issu-, issuz-, issuva-, isuta-, isutuz-, isutõz-, jalka-, jevangeli-, jõvi-, katto-, laita-, laki-, lapa-, leipä-, liha-, lomppi-, nukk-, obraaz-, ohtugo-, opšijfk-, parjõ-, pesu-, pint-, pomini-, pominoiz-, põhi-, põhja-, päidez-, pää-, risitiüz-, risseet-, rissi-, rissii-, sahattu-, silta-, sitt-, starikka-, säntsü-, söömi-, söömä-, süütsi-, šaška-, taka-, taku-, trappu-, tšedrä-, tšehs-, tšeri-, tšerä-, tuuli-, vagonka-, viilari-, viilo-, vöö-, ämmä-, ülä-*. – Vt. ka *lautakunta*.

lautahursti Lu *lauthursti* Ra *laut-hursti* J = *lautarätti*; Ra *see lauthursti on puhaz ja valkaa niku lumi* see laudlina on puhas ja valge nagu lumi.

lautain ~ **-nõ** J, g. -zõõ lauast, laud-, laudne дощатый; *laki lautain, tari tamminõ. a se arvotuz on. tšimolazõõ rahnõ* mõist. lagi lauast (laudne), tare tammest (tammine). Aga see on mõistatus. Mesilastaru. – Vt. ka *lautõin*.

lautajaššikka I laudkast (hobusõidukil) дощатый ящик (у повозки); *vajkkurilla õli lautajaššikka, rattail toozõ jaššikka* vankril oli laudkast, kaarikul (oli) samuti kast (peal).

lautakatto J laudkatus дощатая крыша; *lautakatto õli päälä, õlkkattoja eb õllu* laudkatus oli (majal) peal, õlgkatuseid ei olnud. – Vt. ka *lavvaakatto*.

lautakunta Lu laudkond застолница; *vättseä õli seitsee lautakuntaa* rahvast oli seitse laudkonda. – Vt. ka *lauta*.

lautaportti J laudvärav дощатые ворота; *avatakaa avõõ lautaveräjän, tehkaa lahti lautaportti* rl. avage (lahti) laudväravad, tehke lahti laudvärav. – Vt. ka *lautaveräjä*.

lautarätti M laudlina скатерть; *koto-kuotud lautaräteõ* kodukootud laudlinad. – Vt. ka *lauthursti, lauta-ursi, lavvaa-hurssi*.

lautazavoda Lu *laut-zavod* J-Tsv. saeveski, lauaavabrik лесопильный завод.

lautatunnid Li pl. t. lauakell настольные часы.

lauta-ursi Kõ = *lautarätti*; *teen i lauta-ursii i tila-ursii* teen (nii) laudlinu kui ka voodilinu.

lautaveräjä (J) = *lautoportti*.

laute vt. *lauta*.

laut-kaappi J-Tsv. (väike) toidukapp (orig.: шкафчик, куда убирается кушанье).

laut-lõõkku J-Tsv. laudkiik [?], kiigelaud [?] качельная доска [?]; *lähemme laut-lõõkulõ kiikkuma* läheme kiigelauale kiikkuma.

lautoo M Lu Li J I -o M Li (Al. J), g. -oo M Lu Li J I, pl. -ood M Li I (L J) riul (hrl. toidunõude jaoks) полка (об. посудница); M *lautoo aäsõita vartõd* riul toidunõude jaoks; M *ripussaas seinälee, se on lautoo* (mis) riputatakse seinale, see on (toidunõude) riul; Lu *lautoo õli seinäll* riul oli seinal; I *eellä kanneita skaappilõja böllug. keppiie pääle pantug lautood* ennemalt (neid toidunõude)kappe polnud. Kerpide peale (olid) pandud riulid; Lu *azud on lautool* toidunõud on riulil; J *nõsa piim-paad lautoolõd* tõsta piimapotid riulile; J *paan luzikaa lautoilõd, etti lahzõd evät saataiz* panen lusika riulile, et lapsed ei saaks (kätte); M *ku böd müttät süüvvä, nii paa ampaad lautoolõd* kui pole midagi süüa, siis pane hambad riulile (= riputa hambad varna); J *katti laasaab lautoill* kass kolab riuli(te)l; J *mõlõpiiss pooliss rippuvid* [sic!] *lautoot saappõgaa kolotkoikkaa* mõlemalt poolt rippusid riulid saapaliistudega; L *pannass venttsa-obraazat peä kõhtaa lautoi peälie* pannakse laulatusel kaasas olnud ikoonid pea kohale riuli(te)le; Li *alumõizõl lautool* alumisel riulil; Li *tõizõl lautool* teisel riulil; Li *meni se kana rattii, tämä rattii lautool tetši muna* läks see kana aita, ta munes (tegi) muna aida riulile; M *jumala lautoo* ikooniriul; Lu *lauta on lautoo nurkkaz* laud on (toa) riulinurgas (= nurgas, kus on toidunõude riul). – Vt. ka *asõ-, azõ-, kaappi-, obraaz-, palo-, tširja-*.

lautoonurkka Li *lautoonurkka* M J *lauto-nurkka* Ränk (toa) riulinurk (vadja toa hrl. uksest vasakule jääv nurk, kus on toidunõude riul) стряпной угол избы (обычно слева от входной двери, где находится посудница); Li *siin enn õli lautoo, sis see õli lautoonurkka* siin oli ennemalt riul, siis see oli (toa) riulinurk; Li *üläõitssa lautaa see õli jumalnurkkaz, a alaõitssa see õli tänne lautoonurkkaa tuli, uhzõd poolõd* laua ülemine ots, see oli ikooninurgas, aga alumine ots, see oli, tuli siia riulinurka, ukse poole. – Vt. ka *lautõi-kolkka*.

lautopuud Lu pl. (ree) veere-, äärepuud грядка (дровней); *lautopuud on pitumittää lait'jool* veerepuud on reel pikuti.

laut'ta Kett. K-Ahl. L P M Kõ S Lu J I (R Ja-Len. Ra) -t J-Tsv. *Лавта* Tum., g. -aa P Kõ S Lu Ra J -a J laut; tall хлеб; конюшня; J *luttõz on elokkaad: võdnõd, vazikõd, kroolikõd* laudas on loomad: talled, vasikad, küülikud; I *luttaza seisõvad lehmäd, sigad, lampaad* laudas olid (seisid) lehmad, sead, lambad; I *pal'lo lampaita paammas ühtee lauttaa, siällä i lehmä sõizov* palju lambaid paneme ühte lauta, seal on (seisab) ka lehm; I *mee lauttaa lehmää süütämää* lähen lauta lehma söötma; J *ärtšä viiää lauttaa* (Must. 163) härg viiakse lauta; J *tootii lautassa kukko riheesee* toodi kukk laudast tupp; M *lautassa tuõb virttsavesi* laudast tuleb virtsavesi; Lu *lauttaa salvotaa* lauta raiutakse üles (= ehitatakse); J *lehmä lauttaz, tseeli väl-läz* mõist. lehm laudas, keel väljas?; J *meill on lautta lähtemii, tõin on lähtemii emije* rl. meil on laut (= laudatäis) õhvasid, teine on õhvade emasid; Lu *kõnz lähetaä ajjoo, pannaä õpõzõl val'laad, ku on lauttaz, siz on päüttsiiz* kui minnakse sõitu, siis pannakse hobusele valjad, kui on tallis, siis on päitseis; R *tšivezed lautað* kivist laudad; Lu *lautaa uhzõd meez unohti avõd* lauda ukse unustas mees lahti; Ra *lautaa uhz lauda uks*; J *lauta laki on tehtü planjikkõisiiss* lauda lagi on tehtud plangukestest; Kõ Lu *lautaa akkuna* lauda aken; ■ (postpositiooniga liitunult в составе композиты:) P *mie makazin lautappeäl* ma magasin laudalakas; P *lautopääll* laudalakas; P *mie tulin maalyõsyõ lautappäält* ma tulin laudalakast alla (maha); M *nõis .. menemää õttsimaa lautappäältä* (Set. 1) hakkas .. minema otsima laudalakast. – Vt. ka *lampai-, lehmä-, lehmää-, sigaa-, siko-, tšivi-*.

laut'ti Lu J, g. -ii Lu J I. parv плот, паром; Lu *lauttia jõgõs kepiikaa ajõtaa* parve aetakse jões teibaga (edasi); Lu *lautil veetii üli laugaa, lautti suur, se kanti õpõsiid i vankkuriid* parvega viidi üle Lauga, parv (oli) suur, see kandis hobuseid ja vankreid; Lu *siñkki on pantu üli jõgõd, kumpaa müü tõmmata üli jõgõd lauttia* terastross on pandud üle jõe, mida mööda tõmmatakse parve üle jõe; Lu *perevošikka veeb lautiikaa üli õpõzia* ülevedaja viib parvega hobuseid üle (jõe); J *noor opõin kartõb menne lautilõ* noor hobune kardab minna parvele; J *mõnt koor(õ)-ma kase lautti kannõtõv* mitu koormat see parv kannab?; 2. randumis-, paadisild причал; Lu *ku vene ep pääz liiši rantaa, siz on tehtü lautti* kui paat ei pääse randa (ligi), siis on tehtud paadisild.

lautti-meez J-Tsv. ülevedaja, parvemees паромщик.

laut/tši P, g. -*šii* lauk lehm (lehm, valge laigu-ga otsmikul) пегая корова. – Vt. ka *laukko*², *lauko*.

lautõ vt. *lauta*.

lautõi-kolkka J-Must. = *lautoonurkka*.

lautõin J-Tsv., g. -*zõõ* J = *lautain*; *lautõin jaššikk* laudkast.

lauwa K₁ lõvi лев.

lavla Ränk K L P M Lu Li J (R-Reg.), g. -*aa* K P Lu Li J *lavvaa* M **1**. (sauna)lava полок (в бане); K *kõlmõd vihtaa lavalla* (Salm.₁ 773) rl. kolm vihta (on) laval; K *sõi saunass süsiä, alta lavaa lehtozia* (Al. 47) rl. sõi saunas süsi, lava alt lehti; Lu *laval tsülpeessää* laval viheldakse; J *lava suur, nel'ä viiz entseä kõrraz meni* lava (on) suur, neli-viis inimest läks (= mahtus) korraga (vihitlema); J *oŋ-ko lavall ohto löülüä* kas laval on küllalt leili?; Lu *saunnai õli lavall sünnitaja* oli (ennemalt) laval; J *sauna lavall tsülpejõt higõssuvad* saunalaval vihtlejad higistavad; L M *saunaa lava* saunalava; **2**. (ahju)-lava пече; J *mõnikkais taloiz ahjo lava on tehtü puuss* mõnedes (talu)majades on ahju-lava tehtud puust; **3**. (kuhja)lava подстожье, стоговище; J *kuhjaa lava tehä raagõss* kuhjalava tehakse okstest; **4**. (taime)lava рассадник; Li *lava väänettiä lapjaakaa ümperii* lava pöörati (= kaevati) labidaga ümber; M *taimõõ lavad* taimelavad; J *kuss tõit kapusaa taimõõd?* – *rassimoo lavalt* kust (sa) tõid kapsataimed? – Taimelavast. – Vt. ka *ahjo-*, *ahjoo-*, *kuhja-*, *kuhjaa-*, *puu-*, *rassimoo-*, *rassimoo-*, *taimõõ-*, *tšivi-*. – Vt. ka *lavozõõ*.

lavaa-luu: *lava-luu* (J-Tsv.) = *lapatkaluu*; *lavahuut tehä tätä gorbõizõssi* (väljatungivad) abaluud teevad ta küürakaks.

lavahsimõõ I pl. t. = *latti*; *lavahsimõõ, pitsäd riugud õnvõza* laudi, pikad ridvad siseõues (= siseõue kohal); *lavahsimõõ ovaõ õnvõza, lakkapuud ovaõ lauttaza* laudi on siseõues, õrs on laudas; *kane kolkušiv võtab nõsavad lavahsimilõõ; ühsi siällä isub lavahsimilla i võtab vassaa i sinneG räätoo i paav* need õlekoõd võtab tõstad laudile; üks on (istub) seal laudil ja võtab vastu ja panebki sinna ritta.

lavalnõ (J) -*ne* (K-Salm.₁), g. -*zõõ*: -*zee* K = *lavõn*; K *nüüt sie issuzid imuni, päälē pärnäzee lavazee* (Salm.₁ 773) rl. nüüd sa istusid, mu armastatu, pärna(puu)st (pärnase sein)pingi peale; J *ümpärikko õli kaks lavass ümberringi* (= kahel pool seinte ääres) oli kaks (sein)pink.

lava-tšived J-Tsv. pl. kerisekivid каменка.

lavlo (P): *paŋkaa laitjõb lavolõõ, ledinitsad lepikkoo, saanikot sarapikkoo* rl. pange reed l-le, jääkelgud lepikusse, kelgud sarapikku.

lavonõ (K-Al. R-Lõn. R-Reg.) -*n* Kõ, g. -*zõõ* = *lavõn*; K *la laatizit lavozõõ, minuu laukojõizõni* (Al. 44) rl. olgu et asetased (mind sein)pingile, mu pesijake (= emake); R *kuni olet lavosella laukojani* (Lõn. 186) rl. kuni oled (sein)pingil, mu pesija (= ema).

lavozõõ (P) pl. (sauna)lava полок (в бане); *lavozill tsülvettii* laval viheldi; *a siell saunaz õli keräaje, issu lavoziiil da sutši päätä* aga seal saunas oli kerjus, istus laval ja suges pead. – Vt. ka *lava*.

lavotšikka vt. *lavõšnikka*.

lavro-ovoli Lu, g. -*i* loorberi- лавровый; *gramma lavro-ovoi lehtua* gramm loorberilehti.

lavunõ (K-Al.), g. -*zõõ* K = *lavõn*; *lõvväd ennee uinaannuu, lavuzõlda laugõnnuu* (Al. 46) rl. leiad ema uinunu(na), (sein)pingilt lange(nu)na; *päälē pärnisee lavuzõõ* (Al. 46) rl. pärna(puu)st (pärnase sein)pingi peale.

lavvaakatto M = *lautakatto*; *lavvaakatto ev kehtää ni kaukaa* laudkatus ei pea nii kaua vastu.

lavvaanalaa vt. *lauta*.

lavvahursi J-Must. = *lautorätti*.

lavvakõitaamõt J-Must. lauajalgade vahepuud e. -pulgad перекладыны (соединяющие ножки стола).

lavvalliinõ P-Al. -*liinee* K-Ahl. -*liine* ~ -*line* ~ -*iina* R-Reg., g. -*liizõõ* laua ääres istuv сидящий за столом, застольник; P *isüeni õtsalliinõ, laukojani lavvalliinõ* (Al. 47) rl. mu isake, otsapealne, mu pesija, laua ääres istuv (ema).

lavvappäl vt. *lauta*.

lavvapuu M Kõ (J-Must.), pl. -*puud* M Kõ -*puut* J-Must. **1**. ree veere- e. tiivapuu отвод (дровней); M *katkõz ühs lavvapuu, piäb vajõltaa* (reel) murdus üks veerepuu, tuleb vahetada; **2**. Kõ J-Must. ree rainard вязок (дровней).

lavvukkõinõ (I), g. -*zõõ* lauake, lauatükike дощечка, щепка; *lavvukkõizõõ ili pärreed pantii niin štoõb tämä ep pillaussig* lauakesed või peerud pandi nii (vajutiseks peale), et see (= kurgitunn) ei rikneks.

lavvõkkõinõ (I) -*n* J-Tsv., g. -*zõõ* J **1**. lauake, lauatükike дощечка, щепка; I *kajee näitüü päälē paad lavvõkkõizõõ, lautõjõõ päälē paat tšivvii* selle lapi peale paned lauakesed, laudade peale paned kivi; **2**. J-Tsv. lauake (mööbliese) stoliik.

lavõhsimõõ I pl. t. = *latti*; *lavõhsimõõllõõ nõssaa õlgõõd* tõstan õled laudile.

lavõin Ra J (S I) -*nõ* J-Must., g. -*zõõ* = *lavõn*; S *kõm päivää piitääs koollutta lavõizõõll* kolm

päeva peetakse surnut (seinaäärsele) lavatsil; Ra õttsa lavõin otsmises seinas olev pink; Ra tšül-tši lavõin külgmises seinas olev pink.

lavõn Ränk K M Kõ S Lu Li J (Po) -nõ K M Lu J I (Kett. R-Reg. Ra), g. -zõd K S Lu Li J seinapink, lavats (pikk seinäärne v. seina külge kinnitatud pink e. lavats) лавка у стены или прикреплённая к стене; Lu lavõnõ õli lad'd'a i pittsä nellää jalgaakaa, õli pitsõp kui jartsü, nii pittsä kui seinä seinapink oli lai ja pikk, nelja jalaga, oli pikem kui j. (= tavaline pink), nii pikk kui sein; I lavõzõd õlivad niin vot kui siittä i siheg kõitts mokomad suurõd lavõzõd õlivad siis olid (seina külge kinnitatud pikad) pingid, nii vaat kui siit ja sinna, puha niisugused suured pingid olid; J kahõs seinäz õli lavõzõt pantu kahte seina (kahes seinas) olid (seina)pingid pandud; I ümperi rihta lavõzõd õltii toas olid ümberingi (= kahel pool seinte ääres seina)pingid; Lu lavõzõd i säntsü, näitä nüd et levvå (pikad seina külge kinnitatud) pingid ja (pakkudele asetatud laudadest endisaegne) magamisase, neid sa nüüd (enam) ei leia; M näd on annõttu lahzõlõ voli, meev lautoja i lavõzia mõõ näe, on antud lapsele voli: ronib (lähleb) mõõda laudu ja seinapinke; J nõisi lavõzõllõ heitis (seina)pingile; I staruza hüppii lavõzõlta vanaeit hüppas (seina)pingilt (püsti); S kui koolõb, sis pannaz õlkõijee päälee lavõzõllõd kui (inimene) sureb, siis pannakse (ta) õlgede peale (seinaäärsele) lavatsile; Kõ pokoinikall lavõzõllõ õli pää obraazoid'd'ee poolõz surnul oli lavatsil pea ikoonide pool(e); M õttsamõin lavõn ~ Ränk etsemoin lavõn ~ ülemein lavõn otsmises seinas olev pink; Ränk tšültšü lavõn ~ bokka lavõn külgmises seinas olev pink; ■ (liitunult postpositsiooniga в составе композиты:) P lavõzõnalla (seina)pingi all; M razvakomka lavõznalla, tšen tahop se tahd'ip. Uhmõr (Set. 17) mõist. rasvakamakas (seina)pingi all, kes tahab, see tambib? – Uhmõr; M uupakat pantii lavõzõnallaa (kodutehtud) saapad pandi (seina)pingi alla. – Vt. ka bokka-, tšültšü-, õttsaa-. – Vt. ka lavanõ, lavonõ, lavunõ.

laõ M (I), g. latõd: latõdõ M I 1. vajutuslaud дощечка для гнётa; M panõ uguritsad lännikkoo i laõ päälee i tšivi veel pääle pane kurgid lännikusse ja vajutuslaud peale ja kivi veel (selle) peale; M laitõd päälee pannaš tšivi vajutuslaua peale pannakse kivi; 2. hrl. pl. õlle nõrutamis(astja alus)puud колосники или особая деревянная подставка в чане для процеживания пивa; M astiaa laitõdõ nõrutamisastja aluspuud; ■ M se inehmin õli laitõijee allaa pantu see inimene oli vajutuslaudade alla

pandud (= sel inimesel oli händ paku all; see inimene oli kodu külge seotud, ei pääsenud kusagile). – Vt. ka latõ, latõpuu.

laõ-astia Kett. = latõastia; laõ-astia, kuhõõ õlutta latoass (õlle) nõrutamisastja (on see), kuhu õlu pannakse (pruulima) (= laotakse õlleained, linnased, humalad, vesi jm.).

laxe vt. lahsi.

leb vt. leevvå.

lebasteri J-Tsv., g. -ii alabaster алебастр; lebasterika võd'd'õta seinää rakoiit alabastriga võitakse (= täidetakse) seinapragusid.

ledenitsa vt. ledinitsa.

ledentsa L led'entsa (J) ledin'tsa (Ja-Len.) -ittsa Lu lidentsa I lid'ent'sa (I) -tsa I (P) l'id'ent'sa ~ hlid'ent'sa (I), g. l'edentsaa siirupikompvek леденец; I mokomad l'id'entsad õlivad, paata-kassa tehtüüd. kõõz laafkaza müüiti, koppeikal-lõõ antii kõlmõv l'id'entsaa olid niisugused siirupikompvekid, siirupist tehtud. Kui poes müüdi, (siis) anti kolm siirupikompvekki kopika eest; I markkinoila siällä õli puudõunad i gasnitsad, hlid'entsad laadal, seal olid õunad ja maiustused, siirupikompvekid; I mussa paata-kassa õli, paata-kassa lid'entsad, musad i õlivad; kanneita enåpig eb õõg, kane entiiz gasnitsad õlivad, prännikad i lid'entsad must siirup oli, siirupikompvekid, mustad olidki; neid enam ei ole, need olid endisaegsed maiustused, prännikud ja siirupikompvekid; P lid'entsad on makõad siirupikompvekid on magusad.

ledinitsa¹ L (P) -eniitsa (K-Bor.) kelk, jääkelk; jäätükk (liulaskmiseks vastlapäeval) салазки, санки; ледянка (импровизированное приспособление изо льда для катания в масленицу); P paŋkaa laitõd lavolõd, ledinitsad lepikkoo, saanikot sarapikkoo rl. pange reed l-le, jääkelgud lepikuisse, kelgud sarapikkoo; K leppåne ledenitsani (Bor. 743) rl. mu lepne (= lepa(puu)st) jääkelk; L tšihlagonn tehtii ledinitsad vastlapäeval tehti (= murti v. raiuti endale) jäätükkid (liulaskmiseks).

ledinitsa², ledinitsa vt. ledentsa.

lednik/ika Lu, g. -aa (jää)kelder ледник (погреб со льдом); lednikka on tehtü tšivesså ja kirpitsassa (jää)kelder on tehtud kivi(de)st ja telliskivi(de)st.

lee¹ Lu, g. lee Lu leetseljak, leede, murd. lee отмель, банка; meri on ajõnnu liivaa litši rantaa ja on tullu pikkarain saari, se meil jutõllaa lee vai leete (kui) meri on ajanud liiva ranna ligi ja on tekkinud väike saar, see (= selle kohta) õeldakse meil l.; lee, ümperi on vesi, i litši rantaa, kuza on liiva kõrkaap vettå leetseljak, ümber on vesi, ja (see on) ranna ligidal, kus liiv

on veest kõrgemal; *lee on meree rantoiz, se on saarukkõin* leetseljak on mererandades, see on (nagu) saareke; *miä meen lee pääl* ma lähen leetseljakule. – Vt. ka *leesi*², *leete*.

lee² J = *lõõz*; *lee, lee, leekku, kee, kee, keekku* rl.

leeb¹, **л'еб**, **leebe** vt. *leevvä*.

leeb² vt. ka *kuhõõ-*, *kui-*, *kuka-*, *kussa-*, *kuza-*, *kõõz-*, *mihe-*, *mikä-*, *millil-*, *milläil-*, *miltin-*, *miltäin-*, *tšen-* jt.

leegeri Li, g. -ii tala балка; *balkad ontši leegerid*, *leegerijee pääl panna ruugud, sis i on latti*; *balkka on vennässi* talad ongi l-d, talade peale pannakse latid, siis ongi laudi; *b. on (tala) vene keeles; aivnõd ripusõtti toš sinne leegerii pääl, toš katõtti* lamu(koonla)d riputati samuti sinna tala peale, samuti kaeti (tolmu eest).

leek- vt. *lõõk-*.

leeliin K M J -nee K-Ahl. *lieline* (P) *liiline* J-Must., g. -zee K M J -tee [sic!] K-Salm.₁ leelis, lehelis, tuha-, leelisvesi (tuha leotamisel saadud leeliselise pesuvesi) шелок; K *leelizeekaa pestii* leelisega pesti; M *leelizel pestii kangas sõppõi* leelisega pesti linaseid rõivaid; P *ko siltaa nõõt pesemää, peze lielizellä* kui põrandat hakkad pesema, (siis) pese lehelisega; K *tee leelinee lipõa* (Salm.₁ 726) rl. tee leeline libe; K *tulõp tuleni tooja, lennáb leelitee* [sic!] *teisiä* (Salm.₁ 77) rl. tuleb mu tuletooja, lendab lehelisetegija.

leemi K-Ahl. J-Tsv. *liemi* ~ *lieni* [sic!] P, g. -ee J 1. K leem (мясной, рыбный) отвар; 2. J-Tsv. vedel supp жидкий суп; 3. P kalasupp уха. – Vt. ka *kala-*, *supii-*.

leemiin J-Tsv., g. -zee J leemest, leeme- из отвара (мясного, рыбного).

leemina Lu, g. -aa Lu tallevill (lamba esimene vill) ягн्याчья шерсть (первая шерсть овцы); *esimein villa võdnal onõ leemina* talle esimene vill on l.; *leemina on esimein villa ku võõttaa lampaalta* l. on esimene vill, kui võetakse (= niidetakse) lambalt; *leemina alõtsõd onõ pehmiäd* tallevillast kindad on pehmed. – Vt. ka *leemine, liimene, liiminä*.

leemiine Li -n J -in J-Tsv., g. -zee J-Tsv. -nee [sic!] J = *leemina*; Li *see õli leemine, esimein villa see oli l.*, esimene vill (talle!); J *leemin on võdnaa villa l.* on talle vill.

leenev vt. *leevvä*.

leenästää (M), pr. -ääv M, imperf. -i M tõmata, seista (sauna kohta pärast kütmist) отставаться, отстояться (о бане после топки); *sauna jo lämpis, saab mennä tsülpeemää. laa vähäkkõizõd leenästääv* saun juba küdes (= on juba küdenud), võib minna vihtlema. Las natuke tõmbab (= ving läheb saunast välja); *sauna*

jo leenästi, saab mennä pešseemää i tsülpeemää saun juba tõmbas, võib minna pesema ja vihtlema.

leep vt. *leevvä*.

leepiä Lu -iä Li, g. -eä pehme, leebe (ilma kohta) мягкий (о погоде); Li *leepiä ilma, tšehsilma, rohkap on sooja ku tsülmää, leepiä ilma on üvä ilma* pehme ilm, keskmine ilm, rohkem on sooja kui külma, pehme ilm on hea ilm; Lu *ain talvõl jutõllaa leepeä, a tševvää*l ku tuuli *nõizõp, taaz on jola* ikka talvel öeldakse (ilma kohta) pehme, aga kevadel, kui tuul tõuseb, on taas vilu; Lu *kats ku tänävä on leepeä ilma* vaat, küll täna on pehme ilm; Li *ilma meni leepiäpässi* ilm muutus (läks) leebemaks.

leepiässä (Li), pr. -B Li, imperf. -zi pehmeneda, soojeneda (ilma kohta) теплеть, по-; *ilma leepiäv* ilm pehmeneb.

leeri vt. *lõõri*¹.

leesi¹ K-Ahl. M-Set. J-Must. (Kett. K-AI. J) *liesi* L (P) *liiecu* K-reg.₂, g. *lee* K-Ahl. K-AI. M-Set. (Kett.) *liee* K-Ahl. 1. *lee*, kolle, lõugas, tulease охар; J *mussõ kana, kultõizõd munad allõ. se onj kattilõ leeze* mõist. must kana, kuldsed munad all? – See on katel leel (lees); P *kusuta süed lietiesie* kustuta sõed lees (leesse); L *sinua läpi siglaa kunikalyõ lietiesie kusõmaa ev vijjä* sind läbi sõela kuningale leesse kusema ei viida (= asjata sind kuskile ei viida); K *ahilavaa lad'd'utta, lee kõrvaa kõrkõutta* (Al. 44) rl. ahjupeldi laiune, leekõrva kõrgune; 2. K-Ahl. (sepa)ääs горн, горнило; 3. J-Must. ahi печь.

leesi² Lu, g. *lee* Lu = *lee*¹; *on suur vääri ja peen vääri, a väliz leesi* on suur sügavam koht ja väike sügavam koht (rannameres), aga vahel on leetseljak; *täll pool leett* siinpool leetseljakut; *takan lee algab jo meri* leetseljaku taga algab (on) juba meri.

leesmu Kr = *laikka*.

leezgata vt. *lõõzgata*.

leezguttaa vt. *lõõzguttaa*.

leezmata -õitõ Lu, pr. -aab Lu, imperf. -azi: -õz Lu = *lekottaa*; *panin ahjoo lämpimää, ahjo nõis kõvassi leezmaamaa* panin ahju küdema, ahi (= tuli ahjus) hakkas kõvasti leegitsema.

leezmuttaa Lu, pr. -av: -õv Lu, imperf. -ti Lu = *lekottaa*; *ahjo leezmutõv* ahi lõõmab.

leete Lu, g. -tee Lu = *lee*¹; *liiva leete meree rannaz* liivaleede (on) mererannas; *meri ajõ liivaa leetteev* meri on ajanud (ajas) liivaleeted. – Vt. ka *väli-*.

leettää Lu, pr. -äv, imperf. -ti Lu impers. (laeva) liiva(ga) kinni ajada (liiva ümber laeva kuhjatta) зас/асывать, -осать в песок (о судне); *alus ku jääv matalaa liivarantaa, siiz lainõõkaa*

ajab liivaa ümpäri alussa, siiz jutõllaa: alusõõ leetti kui purjelaev jääb madalasse liivaranda, siis lainega ajab liiva ümber laeva, siis öeldakse: ajas laeva liivaga kinni; *vana aluz on pantu jo rantaa, lainõõkaa ja virraakaa ümperi tätä ajab liivaa, siiz jutõllaa: alussa alki leettää vana purjelaev on pandud juba randa, laine ja vooluga ajab tema ümber liiva, siis öeldakse: hakkas laeva liivaga kinni ajama.*

leettüü Lu, pr. -üü Lu, imperf. -tü Lu (alt ümberringi) liivaga kinni mattuda *зас/асы-ваться, -осаться в песке*; *aluz on leettüüü, alki leettüü* purjelaev on (alt) liivaga kinni mat- tunud, hakkas liivaga kinni mattuma.

leevla ~ **leff** L *lef* J-Tsv., g. -aa L lõvi лев; L tuli viimezessi *leff* (muinasjutust): viimasena tuli lõvi; L *leevaa panõn vilissämeä* (muinas- jutust:) panen lõvi vilistama. – Vt. ka *leijoni*.

leeve vt. *leve*².

leelvü Lu *lid'd'ä* M-Set. *lidjä* (Kett.) -äg vdj I, hrl. pr. 3. p. -v Al. Kett. Len. K U P M Kõ S Lu Li Ra J I Ku *lieb* Al. K R U L P Po Ko *leeb* Kett. -be M -p Kr *lev* Al. M Po J, (potentsiaalse kõne- viisi tunnusega с признаком потенциального склонения:) -нев R S Lu Ra J I *lienev* Al. R L P I. olla (tulevikus), tulla, muutuda, jääda; ha- kata, saada быть (в будущем); статья; Lu *kassin piäv leevvä üvä sarka, üvä koto* siin saab ole- ma hea põllutükk, hea maja; I *miä tänä voona läzzii, a tulavoona tähhoõ õllag terveenä, leeäg terveenä* tänavu ma olen haige, aga tuleval aastal tahan olla terve; I *eb leek kuhõp pannag* ei ole, kuhu panna; Lu *maat puuo jäävvää, a meid ev lee* vs. maad-puud jäävad, aga meid ei jää; Lu *et tee tüütä, eb leene i süüvvä* (kui) sa ei tee tööd, ei ole ka (midagi) süüa; Lu *alusõl eb lee- ne õnnia, ku inemiin alusõs tsirroov* purjelaeval ei ole õnne, kui inimene laevas kirub; M *kui on vañnaa ja uuvvõõ jouluu välillä puut härmäzä, siz leeb marjavoosi, i tamarjaa i mettsämar- jaa, kõikkõa leep pal'lo* kui jõulu ja uusaasta vahel on puud härms, siis tuleb marja-aasta, nii aiamarju kui ka metsamarju, kõike tuleb palju; Lu *ku linnud lennellää maata vassaa, siz leeb vihma* kui linnud lendavad maadligi, siis tuleb vihm(a); Lu *tänävä õltii lassa risittämäz, leevvä rissijäizev* täna käidi (oldi) last ristimas, tulevad ristsed; J *kase paari jo on tsihlõz, tsiiire leevvä pulmõd* see paar on juba kihlatud, varsti tulevad pulmad; I *kõhta leep talvi* varsti tuleb talv; I *miä ihhoõ, nämäd leevät teräväd* ma ihun (nuga ja saagi), need saavad teravaks; J *ku leeb api-meez, siiz miä tait saan tüükaa kok- koo* kui tuleb abiline (abimees), siis ma saan vist tööga valmis; M *mee parõp makkaa, enäp*

meeltä leeb mine parem maga (end välja), tuleb rohkem mõistust (pähe); Kõ *vaata, mitä seness leeb* vaata, mis sellest saab (tuleb); M *mill leh- mä nellättä vazikkaa leeb* mul toob lehm nel- janda vasika (mul tuleb lehm neljandat korda lüpsma); L *maa lieneb rautõnõ, a taivaz lieb vahtšinõ* (muinasjutust:) maa muutub raudseks, aga taevas vaskseks; K *mat'o ku kazvab, leeb mokom niku emä* kui Matjo kasvab, tuleb sama- sugune nagu (ta) ema; S *leeb naizikko* saab abi- elunaiseks; L *lienen lidnaza alkoi kantañanna* hakkas linnas küttepuude kandjaks; Lu *mil leeb iisävä tätä, miä õõn õppõõnut täämäkaa* mul hakkab temata igav, ma olen temaga harjunud; Lu *leed läsvivä terve voosi* oled terve aasta haige; Ku *kai tahot t'siitää, ni kiiree vana leed* vs. (kui) tahad kõike teada, siis jääd ruttu vanaks; M *mie leen üõsinää* ma jään ükski; M *sillõ kõikk leep prostiitu* sulle antakse kõik andeks; Li *elä märnä, leeb ohto märnä* ära karju, küllalt on (juba) karjutud; 2. pidada, sunnitud olla надо, должен (со связкой 'быть' в будущем време- ни); L *lieb mennä mettseä obahkaa* tuleb metsa seenele minna; L *lieb minuu manañann õlla kõikk iisä* ma pean kogu elu munk (mungana) olema; Kett. *sinuu leep pesä* sa pead pesema; ■ K *mitä leeb õli karjuõill täzääzä* karjusel oli midagi käes; L *mitä lieb lutsi, mokomat sõnad juttõli* midagi posis, lausus niisuguseid (nõia)- sõnu; M *mikä leeb on niku päältä nätsüivä, etti pojo tuõb läsimää* midagi on nagu pealt näha (= välimusest märgata), et poiss jääb haigeks; J *se on mikä lep tsud'esa* see on mingi (sugune) ime; M *mikä leeb kukõd ratkoaz laulaa* mille- gipärast kuded lõhuvad laulda; S *tsel leep tuli narvass keegi tuli Narvast; I kuhõl lee staruh kazell aikaa meni* eit läks sel ajal kuhugi; K *siä ku b lie tahod mennä tsäüümüä enelleez nuorikkõata* (Al. 10) sa tahad vist endale noorikut kosima minna?

lef, leff vt. *leeva*.

lefkoli J-Tsv., g. -i levkoi левкой.

legenda Li, g. -aa Li muistend сказание; on *legenda mokoma kampalass* on (olemas) niisu- gune muistend lesta(kala)st.

leglem/a (R-Eur.), g. -aa fig. lagle [?] казарка [?]; *panit koormaa leglemia* (Eur. 41) rl. panid koorma laglesid [?]. – Vt. ka *laglud*.

lego-o Lu las(e) käia! давай!

leh/a J-Must., g. -aa külviriba [?] засевок [?].

lehema vt. *lehmä*.

lehhüs Kr lähedal [?], ligidal [?] близко [?]. – Vt. ka *lähi*.

lehitt/sää (K-Ahl.) -tsä J-Tsv., pr. -seb, 1. p. -sen K J, imperf. -tsi, 1. p. -tsezin J = *lehottua*.

lehme vt. *lehmä*.

leh/mä Len. K R-Reg. L P Ke M Kõ S Lu Li Ra J vđjl I Ku Kr (Kett. U Ja-Len. Ko) -*mä* Ku -*m* Lu J Ku *lehm* J-Tsv. *lehema* ~ *lehme* ~ *lähema* Kr *Лезма* Tum. *Лехма* ~ *Лэгма* Pal₂ *Лэгме* K-reg₂ Ii-reg₁, g. -*mää* K M Kõ Lu *lehmää* J-Tsv. lehm корова; S *lehmät pal'l'o piimää antavab* lehmad annavad palju piima; Lu *suuris talolois õli kõlmõd lehmää i nell'ä, a nüd on kõig ühzi lehmii* suurtes taludes oli kolm lehma, (oli) ka neli, nüüd on kõik ühe lehmaga; Li *tšüllää õli vähä lehmie* külas oli vähe lehmi; J *lehmäd lassaa progonallõ* lehmad lastakse karjateele; Lu *lehmät täsvvää karjaz, karjušši vahj lehmijä* lehmad paljud karjas, karjane valvab lehmi; I *tšüllää lehmii ajõttiik karjaa oomiiz* küla lehmad (lehmi) aeti hommikul karja; L *lehmäle pantii drolli kaglaa, muitõ ep kuul, .. jääb mettsää* lehmale pandi krapp kaela, muidu ei kuule (teda), .. jääb metsa; Lu *lehmä õli pagana, lauta õli pantu sarvijõ* lehm oli tige, laud oli pandud sarvisse; J *pañkaa lehmet tšüttšesee tšiin* pange lehmad kütke (kinni); M *mill on lehmä mussaa i valkõat, kahta karvaa mul on lehm musta ja valget (värvi), kahte karva; J lehmä lauttaz, tšeeli välälz* mõist. lehm laudas, keel väljas?; Lu *kana nokassa munib, lehmä suussa lühzäv* vs. kana muneb nokast, lehm lüpsab suust; K *ühs lehmä sitakaz, kõikõõ karjaa situb* vs. (kui) üks lehm on sitane, (siis) situb kogu karja (täis); M *lehmä räägab* ~ I *lehmä räägub* ~ Lu *lehmä muukib* ~ vđjl *lehmä müidžib* lehm ammutab; I *lehm nõisi müükkimää* lehm hakkas ammutama; Ku *lehm mõrni läävz* lehm ammutas laudas; J *lehm ed unissa lauttõz* lehmad inisevad laudas; Lu *lehmäl on jo johsu aikõ* lehmal on juba innaeag; Lu *lehmä tahob johzõttõmissa* lehm tahab paaritamist; Lu *lehmä on ärjizä* lehm otsib pulli; Lu *lehm johsi* lehm otsis pulli; Lu *lehmää veimmä ärjäl* viisime lehma pulli juurde; J *lehm ed on joostu* lehmad on paaritatud; Li *lehmä on tiin* lehm on tiine; J *lehm tuõp kantõma* lehm tuleb poegima; P *lehmä tuõp piimääsie, ko kantaab, päälie kanta-mizyõ* lehm tuleb piima (= hakkab lüpsma), kui poegib, pärast poegimist; Lu *lehm on poikinnu* lehm on poeginud; M *lehmä tetši vazikaa* lehm poegis (tõi vasika); J *lehm hülkes piimää* lehm jäi kinni (lakkas piima andmast ~ jättis piima ära); M *meelevä viiaz lehmä tark* (ja) kaval lehm; I *süämikko lehmä* tige lehm; Lu *bluutka lehmä meeb ääree* hulkuja lehm läheb (karjast) kõrvale; Lu *tširjava lehmä* ~ Li *tširjavõ lehmä* kirju lehm; Lu *pilkko lehmä, pilkkopää lehmä* lauguga lehm, laukpea lehm; R *mahikka leh-*

mä aher lehm; Li *kõik õllaa noorõd lehmäd, eeskantõizõd lehmäd* kõik on noored lehmad, esimest korda poegivad v. poeginud ja piima tulevad lehmad; M *lehmää uhar* lehma udar; M *lehmää uhtõrõd* lehma nisad [sic!]; Lu *lehmää nänni* ~ *lehmää nännü* lehma nisa; M *tšennää paglav .. lehmää nahgassa* pastlapaelad .. lehmanahast; Lu *luttu õli tehtü lehmää sarvõs* lutt (= lutipudel) oli tehtud lehma sarvest; K *lehmää liha veise-, loomaliha*; M *müimmä lehmä lihaa* (Len. 258) müüsime veiselihaga; I *lehmää võita lei* tegin (= lõin kokku) võid; Li *lehmää sitta* lemmasõnnik; Lu *nii lammas karjaz, nii lehmä karjaz, aina vooro õli* nii lambakarjas kui ka lehmakarjas oli aina (karja)kord; M *kase on lehmii tauti* see on lehmade haigus; L *ulas-kaa päivä õli lehmii pühapäivä* ulasepäev oli lehmade püha; ■ Ku *hään oli vassumain lehmä karjaz* kk. ta oli uus lehm karjas; M Lu *jumalaa lehmä* Lu sametlest (väike punane mullas elutsev ämblikuline); M Lu *lepatriinu; P jumalaa lehmä* on *mokomain pikkarain kauniz elokaz* sametlest on niisugune väike punane putukas; J *lazz jumalaa lehm lentämä* lase lepatriinu lendu; I *lehmää tšeeli sõnajalg*; Lu *lehmä-venta on tuulõõ mukkaa väantemine, loovimizõõ aikana te'x'xää lehmä-venta suurõll lainõõll, müütää lainõtta* lehmavänt on pärituult pööre, loovimise ajal tehakse lehmavänt suure lainega, mõõda lainet. – Vt. ka *eeskanto-, jumala-, lühsõ-, maho-, parta-, puna-, suku-*. – Vt. ka *lemmo*.

lehmäiln Li, g. -*zee* lehm-; ема- (прилагательное со значением 'тёлка, корова'); *lehmäin vazikka* lehmvasikas; *lehmäin irvi* emapõder (põdralehm). – Vt. ka *lehmän*.

lehmäkabja J-Must. lehmäsõrg коровье копыто.

lehmäkarja Lu Li (M) *lehm-karjõ* J-Tsv. lehmakarja стадо коров; M *miä kaitsan lehmäkarjaa* ma hoian lehmakarja.

lehmäkarjušši M Li lehmakarjus, -karjane пастух-коровник; Li *lehmäkarjuššina naisiita böllu* lehmakarjaseks naised (naisi) ei olud.

lehmälautta (Ja-Len.) *lehmä-lautta* Lu lehmälaut коровник (хлев для коров). – Vt. ka *lehmää-lautta*.

lehmämullikka P lehm(ik)mullikas тёлка, телица. – Vt. ka *lehmävazikka*.

lehmän Lu, g. -*zee* = *lehmäin*; *esimein voosi on lehmän vazikka, a tõiõl vootta jo on lähtemä* esimesel aastal on lehmvasikas, aga teisel aastal on juba mullikas.

lehmänänni (Lu-Must.) lehma nisa коровий сосок; *neljä neitsikkäissä ühtee kuppii ku ... vat* [sic!]. *lehmänännit* (Must. 160) mõist.

neli neukest kusevad [?] ühte koppa? – Lehmanisad.

lehmäsarvi J lehmasarv (lutipudelina) коровий рог (рожок); *luttu, lehmäsarvi puhasõttu i lahzellõ annõttii piimää, soska pantii õtsaa lutt*, lehmasarv (oli) puhastatud ja lastele anti (sellega) piima, (kummi)lutt pandi otsa.

lehmävazikka P M Ra *lehm-vazikk* J-Tsv. lehmvasikas, lehmik тёлка; P *ku õli kaks vai kõlm kuuta, juoltii vazikka, ärtsä vai lehmävazikka* kui oli kaks või kolm kuud (vana, siis) õeldi vasikas, härg- või lehmvasikas; M *lehmä kantõdz lehmävazikka* lehm tõi lehmvasika. – Vt. ka *lehmämullikka*.

lehmä-venta Lu Li (teat. pärituult pööre loovimisel), murd. lehmavänd коровий поворот (при лавировании); Lu *loovimizõõ aikana texxää lehmä-venta suurõll lainõll* loovimise ajal tehakse lehmavänd suure lainega; Li *lehmä-venta on paha, seilit kõik veep helvettii* lehmavänd on halb (pööre), viib kõik purjed põrgusse (= sassi, pahupidi).

lehmävõi M Lu I *lehmä-või* Lu (koore)või сливочное масло; Lu *tšiiseliä võip süüvvä variltaa lehmävõikaa i seemenee-võikaa* kiisliit võib süüa kuumalt võiga või taimeõliga; I *võita pannass, lehmävõita* võid pannakse (= lisatakse), (koore)võid.

lehmä-jasli M lemmasõim ясли, кормушка; *lehmilä on tehtü kormuškad, lehmä-jasli* lehmamadele on tehtud (lehma)sõimed.

lehmä-lautta Lu = *lehmälautta*.

lehmäänahkuri Lu veisenahaparkal дубильщик.

lehmä-razva Lu loomarasv говяжий жир.

lehoklaz J -õz Lu J-Tsv., g. -kaa J leherikas с богатой листвою; Lu *koivupu on lehokõz, koivupuussa tehkää vihtaa* kasepuu on leherikas, kasepuust (= kaseokstest) tehakse vihtu; J *lehokas puu* leherikas puu.

lehokkõin J-Tsv., g. -zõõ leheke листик, листочек. – Vt. ka *lehtokkõin, lehtonõ², lehtüine, lehtüid*.

leho/za: -z J-Tsv. lehtes, lehes (наречие в форме ин-а от *lehto*); *puud on lehoz* puud on lehtes; *koivu jo on lehoz, lähemme vihtaa* kask on juba lehtes, läheme vihtu tegema. – Vt. ka *lehtoilla*.

lehot/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J (puult) lehti rebida обрывать, оборвать листья.

lehot/tua Lu J-Tsv., pr. -ub J, imperf. -tu J lehte minna, lehtedega kattuda покрываться, -ться листвою; Lu *metssä algav lehotua, siiz metssä rohotub, meev rohoizõssi* (kui) mets hakkab lehte minema, siis mets rohetab, läheb rohelii-

seks; J *tševäell puud lehotussa* kevadel lähivad puud lehte. – Vt. ka *lehtissää*.

lehti K-Ahl. Lu *Lexmu* Pal.₂, g. -ee **1.** K-Ahl. (puu-, taime)leht лист (дерева, растения); **2.** Lu ajaleht газета. – Vt. ka *lehokkõin, lehto, lehtokkõin, lehtonõ², lehtüine, lehtüid*.

lehtikõrva (Lu) = *lehto-kõrva*; *tootu õlit tedrid lehtikõrva* fl. olid toodud tedred, lehtkõrvad.

lehtilintu (Kõ-Len.) fig. liblikas бабочка; *makaa, makaa, marjueni, ookaile lehti-lintueni* (Len. 225) rl. maga, maga, mu marjuka, puhka, mu liblikas. – Vt. ka *lehtolintu*.

lehto Kett. K P M Kõ Lu Li Ra J I (Ja-Len. vdjI) *lehto* (J) *lehto* M *Lezmo* Pal.₂ Tum. *Lézmo* K-reg.₂ Ii-reg.₁, pl. lähud Kr, g. -oo K P Lu Ra J *lehuo* P *lehhoo* M vdjI -o J **1.** (puu-, taime-)leht лист (дерева, растения); J *tüüni ilma, i lehto eb liiku* vaikne ilm, lehtki ei liigu (puul); Lu *lehto puussa lahkõõb jo, tuõp tuska sütsüzü* leht langeb juba puust, tuleb kurb sügis; J *sütsüzüll lehod määtäneväd, jäävvä va ühed rood* sügisel mädanevad lehed (maas), jäävad vaid ainult rood; M *võta musass smarodass lehta võta* mustast sõstrast (= mustsõstrapõdsast) lehti; Lu *hapo-roho on kõlmõõ lehoookaa; ku nell'ä lehtoa, siz on se õnniroho, nell'äz lehto on õnni-lehto* jänese kapsas on kolme lehega; kui (on) neli lehte, siis on see õnnetaim, neljas leht on õnneleht; P *katii-käpäläll on paksud lehod, kazvab rihez akkunaa pääl k-1* (= kaktus või aaloe) on paksud lehed, kasvab toas aknalaul; J *puu lehto* puuleht; Lu *aavaa lehoz on varsi pittsä ja hoikka* haavalehel on vars pikk ja peenike; M *kazgõõ leholl kraazgattii, tuli kõltõn* kaselehtedega värviti, tuli kollane; J *valka paju lehod on pitsõlikod* hõbepaju lehed on piklikud; Kõ *tammi lehto* tammeleht; Kõ *kahtsi lehto* kaseleht; Kõ *võta vihhaa lehtoi* võta vihalehti; Lu *matokkõizõõ süüvät kapusaa lehtoja* rõõvikud söövad kapsalehti; M *fjokla lehod* peedilehed; Ra *tee lehto* teeleht; I *maatõsixa lehto* paiseleht; Lu *gramma lavro-ovoi lehtua* gramm loorberilehti; J *leho roo ~ leho rooto* leherood; M *lehhoo soonõõ* leherood (pl.); I *i lehtoloiss tällä sõvat tehtüüd kõittsi lehto sõvad* ja lehtedest olid tal (= metsahaldjal) rõivad tehtud, kõik lehtedest rõivad; J *makkaa, makkaa marjukkõin, leppää lehto linnukkõin* rl. maga, maga, marjuka, puhka, lehelinnuke; **2.** (paberi)leht; (raamatu)leht лист (бумаги); лист, страница (книги); J *vaikkõ murti tsirjutõtuu leho nell'ee õssaa i pani kanvertii süämme* Vanka murdis täiskirjutatud lehe nelja ossa ja pani ümbriku sisse; J *lagotti enez ettee määlitüü paperii leho i nõisi tsirjuttõmaa* lao-

tas enese ette kortsutatud paberilehe ja hakkas kirjutama; P *pokoinikalyõ pantii surmaa lehto tsätiesie* surnule pandi leht eestpalvega kätte; J I *tširjaa lehto* raamatuleht; **3.** ajaleht газета; J *lehoz on tširjutõttu* ajalehes on kirjutatud; **4.** kõrvalest, -leht (ушная) раковина; M Lu Li *kõrvaa lehto* ~ Lu *kõrva lehto* ~ J *kõrv lehto* kõrvalest; **5.** (adra)hõlm, (sahk)raud; (sae)leht; (metall)plaat, -leht отвал (сохи), железный наконечник плужного ножа; полоса пилы; деталь из листового металла; Lu *okutšnikka on niku pluuga, täll õllaa kahõs poolõõ lehõõ, tämä ajab maa kahtõõ poolõõ* muldamisader on nagu raudader, tal on kahel pool hõlmad, ta ajab mulla kahele poole; Li *pluugaa lehto* (raud)adrahõlm; M *saha lehto, õtsas rutškaõ saeleht, otsas on käepidemed*; Lu *rauta lehot piäp klepata, kl'opkijeekaa panna ühtee tšiin* raudplaadid tuleb neetida, neetidega pannakse kokku; **6.** M Lu küpsetusplaat противень; **7.** viil, liistak тонкий ломтик; M *teeb retšäss mokomad lehõõ teeb* (= lõikab) rõikast niisugused viilud; Lu *mähä on makkia, kurahsõl võtad, saad niku lehõõ, lintii, i süüv* mähk on magus, noaga võtad, saad nagu viilu, lindi ja sööd; **8.** leht(puu)mets; (lehtpuu)salu лиственный лес; (лиственная) ро́ща; Li *vaikka susi tääb ahõõd ja lehõõ, a karjušiss evät palkkaa* vs. kuigi hunt teab söödid ja salad, aga karjaseks (teda) ei palgata. – Vt. ka *aapa-, aavaa-, ala-, kapussa-, kart-, konna-, kuppi-, kõrva-, kõrvaa-, maa-, maatsiha-, paperi-, paperii-, piirga-, rauta-, rummu-, saha-, sl'ääppi-, šuppa-, šuppo-, šurpu-, zontikka-, tee-, ublikka-, vihaa-, õnni-, õnnõva-, üle-*. – Vt. ka *lehokkõin, lehti, lehtokkõin, lehtõmettsä, lehtonõ², lehtozikko, lehtiüne, lehüü.*

lehtõeinä Li lehtein, laialehine hein крупнолистое сено.

lehtoilla: -l I lehtes (наречие в форме ад-а мн. ч. от *lehto*); *lehtol ev õõg mettsä* mets ei ole lehtes. – Vt. ka *lehoza*.

lehtõinõ Li -n J-Tsv., g. -zõõ Li J adj. **1.** -leheline (sae kohta) с полосою (о пиле); Li *saha lehto on hoikka, hoikaa lehtõinõ saha saeleht* on õhuke, õhukese lehega saag; **2.** J leht-, lehtpuu- листовый, лиственный. – Vt. ka *hoikaa-, paksu-*. – Vt. ka *lehtonõ¹*.

lehtõkkõiln J-Tsv., g. -zõõ J = *lehokkõin*.

lehtokupo J-Must. lehevihnt, lehissõõdakimp лиственный веник (в качестве корма для мелкого скота).

lehto-kõrva (J) fig. lehtkõrv лопухий; *tootu tedred lehto-kõrvad* rl. (olid) toodud tedred, lehtkõrvad. – Vt. ka *lehtikõrva*.

lehtõlintu M liblikas бабочка. – Vt. ka *lehti-lintu*.

lehtõmettsä Lu Li *lehto-mettsä* Li *lehto-metts* J-Tsv. = *lehtõzikko*; Lu *lehtõmettsäz on koivu, leppä, aapa, niinipuu, tammipuu, pähtšänäpuu, saarnõpuu, pajupuu* lehtõmettsas on kask, lepp, haab, pärn (niinepuu), tamm(epuu), sarapuu (pähklipuu), saar(epuu), paju(puu).

lehto/nõ¹: -nee K-Ahl., g. -zõõ adj. lehe- [?], leht- [?] листовой [?], лиственный [?]. – Vt. ka *lehtõinõ*.

lehtõinõ² (K-AI. M Kõ-Len. Ja-AI.), g. -zõõ dem. [?] (puu)leht лист (дерева); K *sõi saunass süsiä, alta lavaa lehtõzia* (AI. 47) sõi saunas süsi, lava alt lehti; M *puri puuta, sei tšivviä, alta lavvaa lehtõzia* rl. pures puud, sõi kive, lava alt lehti. – Vt. ka *lehokkõin, lehti, lehto, lehtõkkõin, lehtiüne, lehüü*.

lehtõpuu Lu *lehto-puu* J-Tsv. lehtpuu лиственное дерево; Lu *lehtõmettsäz on koivu, leppä, aapa, niinipuu, tammipuu, pähtšänäpuu, saarnõpuu, pajupuu* – *lehtõpuud* lehtõmettsas on kask, lepp, haab, pärn (niinepuu), tamm(epuu), sarapuu (pähklipuu), saar(epuu), paju(puu) – lehtpuud.

lehtõzikko K-Set. M Kõ Lu I -*sikko* K-Ahl., g. -*zikoo* M leht(puu)mets лиственный лес; Kõ *lehtõzikko: kazgõõ, lepäõ, tammõõ, pajud* lehtõmetts: kased, lepad, tammed, pajud; I *rohõõ meed, puutud lehtõzikkoo* lähed rohtu korjama, satud lehtõmettsa. – Vt. ka *lehto, lehtõmettsä*.

lehtõtubak/ka: -k J-Tsv. lehttubakas листовой табак.

lehtõvimpa Li nurg (kalaliik) подлеск; *lehtõvimpa on vähäizee niku lehto nurg* on pisut nagu lehekujuline (nagu leht).

lehtsi Kett. K P Ke-Set. M Lu J vdj I (Pi) *leski* Kõ-Len. Lu Li Ku, g. *lez/zee* Kett. K P M Lu *ležžee* J (P) -*ee* (Kõ) -*gee* M-Set. (Lu) -*d'ee* M I (Kett.) -*jee* (Kett.) *ledžžee* Ke-Set. *lehdžžee* (vdjI) *lehdžžii* (Pi) *lesee* (A-J) lesk; lesk-, lesest(unud) вдов/ец, -а; -ый, -ая; Li *leski võib õlla i nain i meez* lesk võib olla nii naine kui ka mees; M *kui siä õõd lehtsi, siis piäb eñnee kõik tuntõa tehä* kui sa oled lesk, siis pead ise kõik(e) teha oskama; J *lehtsi tšüütäp tõissa naisa* rl. lesk(mees) kiidab teist (= eelmist) naist; J *lehtsi lüüv leikisse, nappaab nal'lassi* rl. lesk lõõb mängu pärast, napsab nalja pärast (= lesk-mehe käsi tõuseb kergesti, leskmees lõõb uut noorikut iga pisisasja pärast); Kõ *mees kooli, jäin lezeessi* (Len. 215) mees suri, jäin leseks; Lu *jäin noorõn lezeessi* jäin noorena leseks; I *kui nõizõõ elämää, kehõssig ili üvvi elämää ili lehtšenä lee* kuidas hakkas elama, (kas)

halvasti või hästi (mehega) elama või jään leseks; M *kõm vootta elin lehtšinä* kolm aastat elasin lesena; J *ležžez ðlõma* lesk (lesena) olema (= lesepõlve pidama); J *elkaa menjkaa ležžeele* rl. ärge minge lesele (mehele!); P *mened lezzele mehele* lähed lesele mehele; Lu *leski nain, meessä eb õõ, piäp tšäüttää talloa* lesknaine, meest ei ole, peab talu pidama; J *võtti ležžee naizõõ mehelee* [sic!] võttis lesknaise naiseks; J *lehtši naizikko* lesknaine; Lu *leski meez* leskmees; K *emintimä da lezsee izää tüitär* võõrasema ja lesest isa tütar.

lehtšihakka M-Set. leskeit старушка-вдова, вдовая старушка.

lehtšimeelz J -s Ke-Set. leskmees вдовец; J *tämä õli lehtšimeez* tema oli leskmees.

lehtšinain J lesknaine вдова.

lehtšinaizikko Ke-Set. = *lehtšinain*.

lehtüine (J), pl. part. -zii J = *lehokkõin*.

lehud (K-Al. R-Reg.) -t K-Ahl., g. -ü = *lehokkõin*; K *leed löõtü, lehtüeni, tapõttu, tammuoñi* (Al. 50) rl. lüüakse (sind), mu leheke, tapetakse, mu tammeke. – Vt. ka *kulta-*.

leib, leiba, leibe vt. *leipä*.

leib-liha vt. *leipäliha*.

leijoni J-Tsv., g. -ii = *leeva; aissii, leijoni, lei jalkoilt maha* ah sina, lõvi, lõi(d) jalust maha.

leik- vt. ka *lõik-*.

leika Lu -k J-Tsv., g. -kaa ~ -гаа J 1. kastekann лейка; J *võta leik da valõlõ uгуритs peentõrõõ* võta kastekann ja kasta kurgipeenrad (ära); J *leigõll valõllaa peentõroi(t)* kastekannuga kastetakse peenraid; 2. hauskar, viskar, veekühvel черпак (в лодке); *tserppaa leikakaa veness vesi väl'lä* ammuta veekühvliga paadist vesi välja. – Vt. ka *leikka*.

leik/ki Lu J (Kõ-Len.), g. -ii J 1. mäng игра; J *lehtši lüüb leikisse, nappaab nal'lassi* rl. lesk lõõb mängu pärast, napsab nalja pärast (= leskmehe käsi tõuseb kergesti, leskmees lõõb uut noorikut iga pisiasja pärast); 2. lugu, asi; temp, vemp история, шутка; трюк, проделка; Lu *sie ðlõd mokomiiz leikkiiz õllu* sa oled niisuguste asjadega (= nii mõnegi asjaga) kimpus olnud; Lu *tormiikaa on õllu pal'l'o leikkii* torm on teinud palju vemp; Lu *millõ tetši kehnod leikid* tegi mulle sulitempe; Lu *millõ tehtii mokomad leikid, ep saa tšellä i kaihoossõ* mulle tehti niisuguseid sulitempe, ei saa kellelegi kaevatagi; J *a joharkaa pe'ä leikki ilmusõb* aga Joharka Petja teeb vembu. – Vt. ka *lelud*.

leikkiv/a Lu, g. -aa = *lõikõttši*.

leik/ko M-Set., g. -oo hauskar, viskar, veekühvel черпак (в лодке). – Vt. ka *leika*.

leikotšši Lu Li, g. -šši Li 1. raiesmik выруб(ка);

Lu *müü meemme leikotššille* me läheme raiesmikule; 2. (metsa)raie рубка (леса); Li *katikkaad, heenot kuivõd õhzõd, mettsäzä perrää kazee leikotšši* peened kuivad oksad, (need on) metsas pärast seda (metsa)raiet. – Vt. ka *leikkiva, lõikkivo, lõikõttši*.

leinlä Lu, g. -ää Lu lein траур; *ku leinä õli, õltii musat sõvad* kui oli lein, (siis) olid mustad rõivad (= kanti musti rõivaid).

leinäkoivu Ra *leinäkoivu* J-Must. leinakask плачущая берёза; Ra *leinäkoivuu õhzad riiputaa* leinakase oksad ripuvad.

leinä/tä M J, pr. -än M J, imperf. -zin M J leinata скорбеть, оплакивать, быть в трауре, носить траур; M *emä on koolu, täm leinäzä* ema on surnud, ta leinab; M *tämä leinäzi õmmaa naisa* ta leinas oma naist; J *meill leinättii kuus nätehiä* meil leinati kuus nädalat.

leipe vt. *leipä*.

leipein J-Tsv., g. -zee J leiva- хлебный.

leipjää J-Tsv., pr. -vin J, imperf. -pizin J = *leipoa*.

leip-jatko J-Tsv. jätku leivale хлеб да соль; *leip-jatko!* – *passi-bo, tšau parvõõ!* jätku leivale! – Aitäh, tule seltsi!

leip-korppu J = *leivää-kõvain; annõttii lahsilõ leip-korppu vettä* anti lastele leivakoorikuvett.

leipoa Lu J-Tsv. -pua Lu, pr. -von Lu J, imperf. -pozin Lu J (leiba, leivatainast) sõtkuda, leiba teha месить, за- (хлеб); Lu *ku leipozit sis tšäet tultii vet' taitšinaakaa* kui sõtkusid (leiba), siis said käed ju tainaseks; J *taitsina leipoa bõõ küll kerkä tüü* tainast sõtkuda pole küll kerge töö; Lu *leip jäi leipomatta* leib jäi tegemata (leivatainas jäi sõtkumata); Lu *meez nõis leipää leipomaa* mees hakkas leiba tegema. – Vt. ka *leipää*.

leipo-javo J-Tsv. sõtkejahu (leivatainasse sõtkutav jahu) месильная мука; *leipije* [sic!] *panna taitšinaa leipo-javo* leibadesse pannakse taina sõtkejahu.

leipä Kett. Ränk K R L P M Kõ S Po Lu Li J I (Ja-Len. Ra Ku) -p Ra J-Tsv. *leib ~ leibe ~ leiba ~ leipe* Kг *Leüna* Tum. *Leüñb* K-reg.₂ *Leüõb* H-reg.₁ *Leüõb ~ Leüñä* Pal.₂, g. -vää K L P M S Lu Li J I 1. leivatainas; leib хлебное тесто; хлеб; Lu *leipää apattii* leivatainast hapendati; Li *taitsinaa ..., leipää piäp segata* tainast ..., leivatainast peab segama; R *emä võtti javod, setšäzi leiväv taitšikajjaa* ema võttis jahu(d), segas leivataina leivaastjasse; Lu *leivää sekkaa panna kuminaa* leivataina hulka pannakse kõõmneid; R *emä setšäzi, sõtkõ i vaal'i leiväv* ema segas, sõtkus ja vaalis leivad; L *tehtii leipää* tehti leiba; J *emä leipije teeb* rl. ema teeb

leiba (leibu); Lu *piäb antaa leipiil nõissa tuleb* lasta leibadel kerkida; L *ku bõlõ leivälie rissie tehtü, lemmüz võtab* kui leivale pole risti (peale) tehtud (= pole enne ahju panemist ristimärki peale vajutatud), siis kratt võtab (ära); I *tšühsetimmäg leipiä* küpsetasime leibu; M *leiväd jo ahjoza jõutuvad, tšühseväd* leivad saavad ahjus juba valmis, küpsevad; Ra *kahs tunnua piettii ahjoz leipiä* kaks tundi peeti leibu ahjus; M *leipä on erikooritsa, koorõd viskaab vällää* leib on lahtise koorikuga, lõõb kooriku lahti; M *leipä eb äppiinu, tuli kohokooritsa* leib ei õnnesunud, tuli lahtise koorikuga; Li *leipä õmõhdub* leib hallitab; Lu *leipä kahnõttu kõvassi* leib kuivas kõvaks; Lu *leiväl on kõvain pääl* leival on koorik peal; Lu *tänävä on leiväll sizuz nätki* täna on leival sisu nätske; Lu *leikkaa rohkaapi leipää, issuup pal'l'o vättseä süümää* lõika rohkem leiba (lahti), palju rahvast istub sööma; Lu *suurmikkoa süüvvää leivääkaa, rooppaa süüvvää ilm leipää* tangusuppi süüakse leivaga, putru süüakse ilma leivata; Kõ *enäp õliv ilmaa leivättä ku leipää seiv* rohkem olid ilma leivata, kui leiba söid; J *leivess om puutuz* leivast on puudus; J *inemine eb elä ihe leivä-kää* (Must. 154) inimene ei ela üksnes leivast; M *leipä õli viis naglaa* leib oli (= kaalus) viis naela; M *ämmä tetši üväd leiväd. makuzat pöühtsiäd leiväd* ämm tegi head leivata; Maitsvad, kohevad leivad; Lu *nii on kõva leipä, en vöi haukata* on nii kõva leib, et (ma) ei saa haugata; Lu *kuiva leipä suu revib* vs. *kuiv leib rebib suu* (katki); M *kuivõnnu leipä, kõva leipä* ~ Lu *kahnõttunu leipä* kuivanud, kõva leib; Li *nättši leipä, eb õd üvässi tšühsenü, jäi nätsissi* nätske leib, ei ole hästi küpsenud, jäi nätskaks; M *nättši leipä* ~ J *nätkiä leip* ~ *läntsättünnü leipä* (Must. 174) ~ *uusi leipä* (Must. 186) nätske leib; J *kohah-tannu leipä* (Must. 171) lahtise koorikuga leib; Lu *komkikaz leipä* jahuklompe sisaldav leib; M *algattomalta leivältä kannikka* alustamata leivalt kannikas; J *kalattsi javoss tehtii valkaad leipä* saiajahust tehti valget leiba; K *süöttiväv, siitnikka leipä suur tuotii* (nad) söötsid (meid), suur püülikeib toodi; J *proovva uutiss (leipä)* proovi uudeleiba; M *xullu pää, niku tšihval leiväl pähää lüütü* kk. rumal pea, nagu kuuma leivaga pähe löödud; Lu *õssu leipä on kõvassi soolanõ* ostuleib (= poeleib) on väga soolane; Lu *miä suvvaan koto leipää* ma armastan koduleiba; L *peremmies kõlmõll uomnikkua antõ opõzõlõ xlaarii leipää* peremees andis kolmel hommikul hobusele flooruse(päeva)leiba; Lu *võdras leipä suu kulutab* vs. *võdras leib kulutab suu* (ära); J *tšülää leipää on itšäv süüvve*

vs. *võdrast leiba* (küla leiba) on kurb süüa; Lu *rikkaa leip on karkia* vs. *rikka leib* on mõru; J *viimiin leip* viimane leib; J *med'je jõkapäiväne leipä anna meile tänänä* (meieisapalvest:) meie igapäevast leiba (igapäevane leib) anna meile täna(päev); Po *murtaaz murukkõin leipää* murtake raasuke leiba; Lu *mill õli tsäes suur komu leipää* mul oli käes suur tükk leiba; Lu *suur pala leipää* suur pala (= tükk) leiba; M *lõikkaa millõ püttšü leipää* lõika mulle käär leiba; M *leivää kannikka on esimein pala leivässä, i viimein pala taas kannikka jääb* leivakannikas on esimene tükk leivast, ja viimane tükk on (jääb) samuti (taas) kannikas; M Li *leivää püttšü* leivakäär; J *leivää pala* leivatükk; Lu Li *leivää murud* leivaraasukesed; M Lu *leivää koori* ~ Lu *leivää kõvain* leivakoorik; M Li *leivää sizuz* leivasisu; Lu *leivää koma* jahuklomp leivas; M *sveežaa leivää aisu* värsked leiva lõhn; P *leivää õsa* leivapätsiks kuluv tainahulk; P *ko lieneb vihaa viinaa juoja, da b lie leivää tuoja* (pulmaikust:) kui (peüst) tuleb kibeda (viha) viina jooja, ei tule leiva tooja(t); Lu *leivää tšühzetätjä* pagar (leivaküpsetaja); K *et kaara leipä kannikalda* (Sj. 674) (sa) ei lähe leivakannikast kaarega mööda; J *leip ahjo* leivaahi; 2. (kasvat. v. koristatud) vili хлеб, хлебные злаки; зерно; M *leipä kazvat nurmõlla* vili kasvat põllul; L *leipeä kazvattaassa* kasvatatakse vilja; M *kõig leipä, mikä on tšülvettü tševvällä, sitä kuttuas tõukovil'la* kogu vili, mis on kevadel külvatud, seda kutsutakse tõuviljaks; K *varaipõd tšülvettii, .. siz roxta b lie leivää* (kui) külvati varem, .. siis ei tule viljasse umbrohtu; M *üväd leivät kazvovad* kasvatavad head viljad; R *jõka suvõd koton einää leimmä, niitimmä leipää, ilazimma leipää* igal suvel niitsime kodus heina, lõikasime (sirbiga) vilja, koristasime vilja; J *niitettii, nõistii sitä leipää tappamaa* lõigati (sirbiga), hakati (kootidega) seda vilja peksma; Lu *tänävoon sain üvässi leipää* tänavu sain hea viljasaagi (sain hästi vilja); J *rattaiis kõik paikad leipää täünn aidas* (on) kõik kohad vilja täis; I *rattiza õlivat salvov, salvoloiza leiväd õlivad* aidas olid salved, salvedes oli vili; P *kui pal'l'o leipeä panid magazõisyõ* kui palju vilja (sa) magasiaita panid?; Li *ku maatõ õli pal'l'o, siis süütii uutõd vootõdssaa õmmaa leipää* kui (taluperel) oli maad palju, siis söödi uue aastani (= uue lõikuseni) oma (viljast) leiba; M *leivää pää* viljapea; ■ J *ranjk om võdraill leipiill õll* raske on võdra leival olla; Lu *leipä sool* jätku leivale!; Ku *k'äikkää leiväll* tulge sööma!; Ränk *vuvvõd leipä* aasta leib (= viimane viljavihk, mis toodi põllult koju ja pandi ikooninurka).

– Vt. ka *akana-*, *haili-*, *hlaari-*, *hätä-*, *korppu-*, *koto-*, *kursi-*, *mesi-*, *mussa-*, *nisu-*, *pulm-*, *põlto-*, *päiv-*, *rissi-*, *roho-*, *rüiz-*, *saija-*, *savvi-*, *siitnikka-*, *taika-*, *tšiima-*, *tõuko-*, *uus-*, *võhka-*, *või-*, *õssu-*, *õzr-*.

leipäammaz Li *leipä-ammaz* ~ *leip-ammaz* Lu *leipammaz* (Ra) *leiphammaz* (Ku) purihammast korrenной зуб; Ku *hammaz ota sumassa poiz i paa suuhoo*, i *leiphampai välili vajota*, ain *leiphampai välis piä* (et hobused hästi karjas püsiksid, soovitati hobusekarjusele:) (surnud hobuse) hammast võta kotist välja ja pane suhu, ja vajuta purihammaste vahele, aina hoiat (pea) purihammaste vahel; Li *takuampaad* ~ *leipäampaad* purihambad.

leipäastikko I leivaastja квашня; *leipäastikko valad vettä* leivaastjasse valad vett.

leipä-forma I leivavorm (vorm leiva küpsetamiseks) форма для выпечки хлеба.

leipäkakko Ränk leivajuuretis хлебная закуска.

leipäkannikka Lu Li *leipkannikka* Lu leivakannikas горбушка, краюшка; Lu *leipkannikassa tehää hapota vettä*, *pannaa likkoomaa vettee* leivakannikast tehakse haput vett (= jookki), pannakse (kannikas) vette ligunema. – Vt. ka *leivää-kannikka*, *leivää-kanta*.

leipä-koruška Lu leivakuivik (väike kuivanud leivatükk) хлебный сухарь (чёрствый ломтик хлеба); *leipä-koruška on peen kuivõnu pala* l. on väike kuivanud (leiva)tükk.

leipäkuraz Lu leivanuga хлебный нож.

leipälapia ~ **leipälappia** ~ **leipälapja** ~ **leipä-lapja** M *leipälappia* Lu (Ra) *leipä-lappia* Li J *leip-lappia* J-Tsv. leivalabidas хлебная лопата; J *leip-lappiaka isutõta leipiit ahjoo* leivalabidaga pannakse leibu ahju; Li *kanevo-seemenet pantii puu-naappaa*, *leipä-lappia varrõdõkaa javõttii heenossi* kanepiseemned pandi puunappa (-kaussi), leivalabida varrega tambiti puruks (jahvatati peeneks). – Vt. ka *leipälauta*, *leiväälapia*.

leipä-lapigõ P = *leipälapia*.

leipälauta Lu *leipä-lauta* P 1. leiva(vaalimis)laud тесторазделочная доска; P *lauta*, *minie peäl vaaliass leipoi*, on *leipä-lauta* laud, millel vaalitakse leibu, on leivalaud; 2. Lu leivalabidas хлебная лопата. – Vt. ka *leipälapia*, *leipä-lapigõ*, *leiväälapia*.

leipäliha M Lu *leipä-liha* ~ *leipliha* ~ *leib-liha* Lu (toores v. toiduks valmistatud) maks печенка (печень как пища в сыром или приготовленном виде); Lu *onõ leipäliha*, *se on kõva*, *a mikä on pehmiä*, *se on kerkiäin* on maks, see on kõva, aga mis on pehme, see on kops; Lu

leipä-lihaa žaaritõtaa pekiikaa maksa praetakse pekiga; M *kui on uusi*, *siz on petšõjka*, *a kui tšihuttaaz*, *sis kuttsuaz leipäliha* kui on toores, siis on p., aga kui keedetakse, siis kutsutakse l.

leipämuro M leivapudi хлебное крошево; *tehka leipämuřroa* tehke leivapudi.

leipämuru M *leipä-muru* Lu 1. leivaraasuke, -paluke хлебная крошка, крошка хлеба; 2. leivapudi хлебное крошево; M *tehtii leipämuřrua* tehti leivapudi. – Vt. ka *leiväämuru*.

leipäpüttšü M Li leivakäär, -viil ломоть хлеба. – Vt. ka *leivää-püttšü*.

leipä-soola I *leipä-suola* (P) *leipä-sool* Lu *leip-sool* J-Tsv. Ku, part. *leipää-suolaa* P 1. jätku leiba! jätku leivale! хлеб да соль!; Lu *leipä-sool*. – *issuskaa parvõdõ*, *tšäükää parvõdõ* jätku leiba! – Istuge (meie) hulka, tulge seltsi!; P *leipää-suolaa* jätku leiba!; Ku *leip-sool*. – *k'äükää leiväll* jätku leivale! – Tulge sööma!; J *drastui*, *leip-sool!* – *drastui*, *tšäü parvõdõ!* tere, jätku leiba! – Tere, tule seltsi!; 2. toit, söök пища, еда; J *passibo leivelt-soolõlt!* – *eb milte tänu toidu eest!* – Pole tänu väärt!; ■ Lu *vana leipä-sool unohtuv* vana heategu ununeb.

leipätaitšina M *leip-taitšina* Lu leivatainas хлебное тесто; M *leipätaitšinassa tehtii tämmelkakuja* leivatainast tehti paistekakke; Lu *leip-taitšina* on *hapannud* leivatainas on hapnenud.

leipävoosi: *leipävuosi* L vilja-aasta урожайный год; *ku uodokeinna on tuiska*, *lieb üvä leipävuosi* kui eudokiapäeval on tuisk, tuleb hea vilja-aasta.

leipürli M, g. -ii pagar pekarь; *meez õli leipüri*, *buulošnikka* mees oli pagar.

leitenantiti J-Tsv., g. -ii J leitnant лейтенант; *kase ofitsera* on *leit'enantii tšinaz* see ohvitser on leitnandi auastmes.

leive- vt. *leivä-*.

leivukkõin (K-Al.), g. -zõõ leivake хлебец; *kursi vaalias kõlmõss leivässä:* *niku kõlmõd leivukkõissa* *pannas päällistigoo* (Al. 23) pulmaleib vaalitakse kolmest leivast: nagu kolm leivakest pannakse pealistikku. – Vt. ka *leiväkõin*.

leiväkaz K-Ahl. Li -ekõz J-Tsv. -õkõz Lu, g. -äkkaa: -ekkaa J 1. viljakas; viljarikas, leiva roolest rikas плодородный; урожайный, богатый хлебом; J *leivekkaad maad* viljakad maad; Lu *tänävõon* on *leivõkõz vooz* tänavu on viljarikas aasta; Li *tšell puuttu leipä*, *tšell raha*. *a tšell raha*, *sis se leev rikas sell vootta*, *tšelle leipä*, *se leeb leiväkaz* (ennustumängust vanaaasta õhtul:) kellele sattus leib, kellele raha. Aga kellele (sattus) raha, siis see saab rikkaks

sel aastal, kellele leib, see saab hea viljasaagi (saab leiva poolest rikkaks); **2.** J-Tsv. leiva-хлебный.

leiv/äkköin: -ekköin J-Tsv., g. -äkköizöð: -ekköizöð = leivukköin.

leivät/oo K-Ahl., g. -*tomaa* leivata, leivatu беч-хлебный.

leivää-kannikka Lu = leipäkannikka.

leivää-kanta: leivää-kant J-Tsv. = leipäkannikka.

leivääkomkka: leivääkomkka J-Must. leivatükk кусок хлеба.

leivää-kövain Lu leivakoorig хлебная корка, корочка хлеба. – Vt. ka *leip-korppu*.

leiväälapia Kõ = leipälapia.

leiväämuru: leiväämuru Lu leivaraasuke, -paluke хлебная крошка, крошка хлеба. – Vt. ka *leipämuru*.

leivää-pala: leivää-pala Li leivatükk кусок хлеба; *leivää-pala on murrõttu* leivatükk on (leivast) murtud.

leivää-püttšü Lu = leipäpüttšü.

leivää-sööttäjä: leivää-süöttäjä L toitja, ülalpidaja кормилец; *minuu leivää-süöttäjä* minu toitja.

leka/ma Lu Li Ra -*m* Lu, g. -*maa* Lu **1.** lõge, lõgemekoht родничок; Li *peeniil lahsiil on pääzä lekama, pehmiä kõhta pääzä* väikestel lastel on peas lõge, pehme koht peas; Lu *leka-maa paikka on niku tühjä* lõgemekoht on nagu tühi; Lu *ku lekamaa müü lüüd, lahs võiv mennä hullussi* kui lööd (last) vastu lõgemekohta, (siis) laps võib minna hulluks (= jääda rumalaks); **2.** lahvandus (sula koht jääs) полынья; Li *mokoma sooja paikka on merellä, ebõõ jäätä, tämä on sula jääzä, sitä kutsuttii lekama* niisugune soe koht on meres, pole jääd, see on sula (koht) jääs, seda kutsuti lahvanduseks; Lu *ümpäri on jää, a üfõs kõht on sula, se onõ lekama* ümber(ringi) on jää, aga üks koht on sula, see on lahvandus; Lu *alta paaru nõizõb i lekama kaugaa eb jäätü* alt tõuseb aur(um) ja lahvandus kaua ei jäätü; Lu *i jõgõz on lekama* ka jões on lahvandused; Lu .. *laukaa jõgõz on lekama, kõnsa eb jäätü* .. Lauga jões on lahvandus, kunagi ei jäätü. – Vt. ka *letsen, läkenipaikka*.

lekars/tva P M Lu (Ra-Len. J-Tsv.) *l'ekarstva* L (J-Tsv.) -*va* (Lu), g. -*tva* M Lu (arsti)rohi, ravim, arstim лекарство; Lu *miä võtin lekarstvaa ja se võtti kivuu poiz ma võtsin rohtu ja see võttis valu ära; J isä meni aptekki tooma tütõle l'ekarstva* isa läks apteeki tütrele rohtu tooma; Ra *tämä anti lekarstvaa i lehmä praa-vius* (Len. 203) ta andis rohtu ja lehm paranes; J *sai järestää vasusõð siitt lekarstvõss* sai sellest

ravimist kohe abi; L *romaskass l'ekarstvaa tsi-huttaass* soolikarohust keedetakse ravimit; Lu *kalimmarjass tejjää lahsiillõ lekarstvaa* lodjapuumarja(de)st tehakse lastele ravimit; Lu *enne juutti tikopii tsaajua, ku tsülmä tapazi, siz juutti ku lekarstvaa* ennemalt joodi sookailuteed, kui saadi külma, siis joodi nagu arstimit; Lu *toomi-marjaa panna* viina sekkaa, *tehhää nastoikaa, ku on süä-tauti, siz juuvvaa, on üvä lekarstva* toomingamarju pannakse viina sisse, tehakse nastoikat, kui on kõhulahtisus, siis juuakse, (see) on hea arstim; M *galgani on mokoma lekarstva, mokomad juurõð, se on aivoo üvä vattsatavvissa* tedremaran on niisugune ravim, niisugused juured, see on väga hea kõhuhaiguse vastu; Lu *mill on üvät kaplið, lekarstvad* mul on head tilgad, ravim(id); Lu *juumizõð, kane õllaa dohtarii lekarstvad j.-d* (= vedelravimid), need on arstirohud.

lekars/tvo I (M) -*vo* M, g. -*tvo* = lekarstva; I *millõð piäv võttaag lekarstvoo päässä* ma pean pea(haiguse) pärast rohtu võtma; I *tüttäred antõvad lekarstvoo, ühsi ja tõisi ja. eb miitää tälle avittannug* tütreid andsid ravimeid (ravimit), ühtesid ja teisi. Ei aidanud talle miski.

lekkeev Lu pl. t. kalapüügiriistad, -tarbed рыболовные снасти; *lekkeed veejjää üleez, lazgullõ kalapüügiriistad* viiakse üles, nooda laskeaugu juurde.

lek/ko R-Reg. Lu Ra J, g. -*oo* Lu Ra J = *laikka*; Lu *lekko lekotõb ahjõz* leek loidab ahjus; J *kuza tuli, siäll lekko* vs. kus (on) tuli, seal (ka) leek; Lu *ain savvu tuli, i perrää viskaz lekoo vällää* aina tuli suitsu, ja pärast viskaz leegi välja; Ra *lasud nõistii põlõmaa suurõlla lekolla* laastud hakkasid suure leegiga põlema; J *kui va kipum puutub õlkkikatolõ, nii katto läheb lekolõ* kui vaid säde satub õlkgatusele, siis läheb katus põlema (leegitsema); Lu *para lennev, lenti, tuli lekko takanõ* kratt lendab, lendas, tuleleek taga; Lu *tulõð lekko ~ J tulõ lekko ~ tuli lekko* tuleleek; ■ J *niku suõll lekot silmiiz* silmad leegitsevad nagu suõll.

lekkoiln J-Tsv., g. -*zõð* J leegitsev пылающий. **lekos/saa:** -*sa* J-Tsv., pr. -*av:* -*õb* J, imperf. -*si* J = lekottaa; *tuli lekosõp põlõa* tuli leegitseb põlema.

lekos/sua J-Tsv., pr. -*uv* J, imperf. -*su* J leegitsema hakata запылать; *dääää katto jo lekossu, süttii põlõma* onu (maja)katus hakkas juba leegitsema, süttis põlema.

lekottaa Lu (Li) -*ta* J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *lekotta-* J-Must., pr. -*av* Li -*õb* Lu J, imperf. -*ti* Lu Li J leegitseda, lõmata пламенеть, пылать; Lu *tuli algab lekottaa*

tuli hakkab leegitsema; Lu *lekkõ leketõb ahjoz* leek lõõmab ahjus; J *metts leketõp põlõa* mets lõõmab põleda. – Vt. ka *leezmata, leezmuttaa, lekossaa, lelläta, liismattaa, lõõzgata, lõõzgotaa, lääkkeä*.

leketõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõb: -tõõb J, imperf. -tõli J frekv. ← *lekottaa*.

leksitõirvez Lu vararaud, kiskraud отволока; *paasu tehikää tõirveekaa, leksitõirvez* vara (= palki raiutud pikirenn) tehakse kirvega, (see on) vararaud.

lelle M Kõ, g. -ee = *lello*; M *puu-palad õlivad lelled* puutükid olid luledeks.

lello K-Ahl. Li J-Tsv., g. -oo Li J lelu, mänguasi игрушка, ляля; J *isä õssi lahzõlõ pal'to lelloi* isa ostis lapsele palju lelusid; J *lahzõd, pelagaa lelloa* lapsed, mängige leludega!; J *elä jätä lelloit harrillaa, a kopit kokkoo* ära jäta mänguasju laiali, vaid korja kokku. – Vt. ka *lelle*.

lellätä [?] (R-Reg.), pr. -äb, imperf. -zi: -äsi R = *lekottaa* [?]; *looja lekkõ lellääsi peä peällä peäzkoltani* (Reg. 13) rl. looja leek leegitses [?] mu pääsuke peä kohal.

lel'o ~ lel'o I *lelo* (I-Len.) *lel'õ* (I), g. -oo lill; õis цветок; *lel'o jo kukib* lill juba õitseb; *lel'od räähtäväd* lilled närtsivad; *lähetäg lahsaa, la katkovad lel'oja* saada lapsed (niidule), las korjavad lilli; *puuõunappuu lel'od* õunapuudied. – Vt. ka *jovana-, piimä-, tõrva-, vasile-*. – Vt. ka *lillo*.

lelud Lu pl. tükid, vembud, vigurid штуки, трюки, проделки; *oi, siällä õltii lelud oi*, seal sai nalja (seal tehti vemp); *merell mõnõd lelud õltii* merel olid mitmed vigurid. – Vt. ka *leikki*.

lem/me J-Must. (Lu), g. -pee Lu J paeluss, laiuss ленточный глист, солитёр; Lu *lempeed on vattsõz, lempeed on pitšäd i laiijõd* paelussid on kõhus, paelussid on pikad ja laiad (= lapergused); Lu *lempeed õllaa valkaad* paelussid on valged; Lu *lempeid on kehno kaivaa* paelusse on raske välja ajada.

lemmo J-Must., g. -oo = *lehmä*.

lemmüz Kett. K L P Kõ S Po J -üs J-Must. -uz M I, g. -ühsee: -ühšie L P -üssee Kõ -üsee S -uhsõõ I I. kratt, pisuhänd, tulihänd нежить (дух-обогадитель, летающий с огненным хвостом); M *lemmuz on mokoma tulimato* kratt on niisugune lohe; I *lemmuz, tämä lennäv ku tulilintu* kratt, tema lendab nagu tulilind; I *ku tullõõ voimaza, nii lennäv, a takkaa ku pataluzikka. se õli lemmuz* nagu tules, nii lendab, aga tagant (oli) kui kulp. See oli kratt; K *lemmüz on inehmiin, nõita* kratt on inimene, nõid; K *lemmühsed ovaд mokomat saatanao* kratid on niisugused kuradid; L *koldunat tetši-*

väd lemmühsie nõiad tegid krati; L *lemmüz õli med'd'e tšüläs senes taloz* kratt oli meie külas selles talus; P *mie ize näin lemmühsie* ma ise nägin kratti; Kõ *perennain vei rooppaa tõisõõ rihhee lemmüssele* perenaine viis teise kambri kratile putru; L *ku bõlõ leivälie rissie tehtü, lemmüz võtab* kui leivale pole risti (peale) tehtud (= pole enne ahju panemist ristimärki peale vajutatud), siis kratt võtab ära; S *lemmüs kannab, mitä vai saab, rikkaalõõ toob* kratt kannab (kokku), mida vaid saab, rikkale toob; Po *lemmüs kantõ mõnikkaalõ rikkahussa* kratt kandis mõnele varandust; I *lemmuhsõt kantõvat piimää* kratid kandsid piima; Kõ *lemmüz võtti piimää vällä i annap tõizõlõõ* kratt võttis (ühelt) piima ära ja andis (annab) teisele (= viis teise tallu); L *lemmüs tšellie tämä tšäüs, piti pellätä* kelle juurde kratt käis, seda (inimest) tuli karta; M *lemmuz tulõp talloosõõ, ku jürizeb i sütäp põlõmaa* kratt tuleb tallu, kui müristab, ja süütab (tal) põlema; 2. J-Must. äkiline seljavalu, kõnek. lendva prostr. – Vt. ka *lennoz*.

lennekki/ine (J), g. -zee tiivake крылышко; *ku mill õltais sirkuu siived, sirkuu siived, sääzää sääred, leppälinnuu lennekized* rl. kui mul oleks sirgu tiivad, sirgu tiivad, sääse sääred, lepalinnu tiivakesed.

len/nellä L M Kõ Lu J (R P Li) -nelläg I, pr. -telev L P M Kõ Lu I -teev R M J -tiev L, imperf. -teli P Kõ Lu Li J I frekv. lennata, lennelda летать, -еть, порхать; Lu *ku linnud lennellää maata vassaa, siz leeb vihma* kui linnud lendavad maadligi, siis tuleb vihm(a); J *kana šakkõli lenteli õnvõõ pääll* kanakull lendas õue kohal; I *kõõs kronni lentelep siis pokkoinikka leeb* kui ronk lendab (ringi), siis keegi sureb; M *pääzgod lenteeväv* pääsukesed lendlevad; Lu *värvod lennellää* varblased (värvud) lendlevad; L *nahka-iiri alkõ lennellä* nahkhiir hakkas lendlema; J *pääsko-lintu, päivä-lintu, .. lenteli tšesoižõt päiväд* rl. pääsulind, päevalind, .. lendles suvised päevad (otsa); I *kana ep tunnõg lennelläg* kana ei oska lennata; M *kui pokkoinikka on, entši lentelep kõlmõt päivää* kui on surnu, siis lendab (ta) hing kolm päeva (ringi); I *lemmüz lenteli niku lintu* kratt lendas nagu lind; I *tulõb .. ühtee tšülää mato lentelevä* (muinasjutust:) tuleb .. ühte külla lendav madu. – Vt. ka *lennätä, lentää*.

lenneskellä: *leñneskõll* J-Tsv., pr. -len: *leñneskõõn* J, imperf. -lin: *leñneskõlin* J = *lennellä; elä leñneskõõ kujall, jäätüv* ära jookse (lendle küla)tänaval (ringi), külmetad enese ära.

lennet, lennet, lennetä vt. *lennätä*.

lennolla L adv. lennul, lennates на лету, летая (наречие в форме ад-а от *lento*); *linnud võtavad lennolla* linnud haaravad lennul (toitu). – Vt. ka *lennoza*, *lentäjäzä*.

lennos/sa: -s J-Tsv. adv. lennu pealt, lennult с лёта (наречие в форме эл-а от *lento*); *see hanse on jeegõri, kump tunnõb lintua lennoss ampua* see alles on jahimees (jääger), kes oskab lindu lennult lasta; *lennoss laskõma* lennu pealt laskma. – Vt. ka *lento*.

lennolz Po, g. -*hsõd* = *lemmüz*; *oi ku eglee lenti lennoz kultazõõkaa ännäkaa* oi, kuidas eile lendas pisuhänd kuldse sabaga!

lennolza: -z Lu Li J-Tsv. adv. lennus на лету (наречие в форме ин-а от *lento*); Lu *linnud õllaa lennoz* linnud on lennus; ■ Li *miä õõn ain lennoz, mill bõõ mittää aikka, ühtäpäätä miä õõn lennoz* ma olen aina lennus, mul ei ole üldse aega, ühtsoodu olen ma lennus (= mul on alati kiire). – Vt. ka *lennolla*, *lentäjäzä*.

lennätä P M Lu Li (Kett. K L Kõ Po Ra J) -*netä* (Ku) -*net* ~ *leñnet* J-Tsv. -*nätäg*, pr. -*tääb* Kett. M Kõ Po Lu Li J I -*teäv* L P -*t'siib* Ku -*tab* Kr, imperf. -*täzi* ~ -*täz* Lu Li -*tezi* J -*tääzi* Li -*tääz* J -*tii* Kett. L P M Kõ Po Lu Ra I -*ti* I -*t'siz* Ku = *lentäzä*; J *ku mill õltais sirkuu siived, .. leppälinnuu lennekkized, lentäizim üli lepikoo* rl. kui mul oleks sirgu tiivad, .. lepalinnu tiivakesed, lendaksin üle lepiku; M *linnud lentiävõd soojilõõd mailõõd* linnud lendasid soojadele maadele; J *a kuza kukko?* – *lentäz üli ühessämee meree* rl. aga kus kukk? – Lendas üle üheksa mere; I *kõõs tsäko lentävõ tsüllää, sis juullas põlo leev* kui küga lendab kuhlasse, siis öeldakse, (et) tuleb tulekahju; M *vahtigaa kui luikod lentävõd, nii ootõgaa tsüireess lunta jälgige*, kui luiged lendavad, siis oodake varsti lund; J *kiuru lentäp kõrkaalla* löoke lendab kõrgel; J *koto anõ ep tunnõ lennet* koduhani ei oska lennata; M *kasen rihez on nii il'aa, daže tsärpessä et kuulõd kui lentävõ* siin toas on nii vaikne, isegi kõrbest ei kuule, kui lendab; Ku *para niku lintu lent'siib. itsiis hänt eb näü, kipunad vaa lennetäz* kratt lendab nagu lind. Teda ennast ei ole näha, ainult sädemed lendavad; Po *ku inehmiin küõlõb, siz entsi lentäp taivaasõõd* kui inime ne sureb, siis (ta) hing lendab taevasse; P *lasut kahtyõ puolyõd lentävõd* vs. laastud lendavad kahele poole; K *säteed lentävõd* sädemed lendavad; Ku *ko annal lobbaa ni lent'siid grobbaa* kk. kui annan vastu pead (laupa), siis lendad kirstu (= siis saad surma).

lensilä Lu Li Ra, g. -*nee* [?] (tule)kuma зарево; Lu *narvõs põlõb üvässi tuli, näüb lensilä* Narvas põlevad hästi tuled (põleb hästi tuli), paistab

kuma; Ra *siel poola on lensi, taita siel on põlo sealpool* on kuma, seal on vist tulekahju. – Vt. ka *palo-*, *tuli-*.

lento M Kõ Lu J-Tsv. (L P Li Ku): M *tuulõõ lentua lutsi staruxa* vanaeit luges (nõia)sõnu lendva vastu; Kõ *minuu mama pohti tuulõõ lentoa* minu ema posis lendvat; M *tuulõõ lennolõõ tehäs viis kantaa tohossa, rutisõllas tuulõõ lentoa, laskõas tuulõõsõõ* ohatisele tehakse tohust viisnurk, muljutakse ohatist, lastakse tulde; Kõ *tuulõõ lento vaivattaab, lõukaasõõ vizgov* sammaspool valutab, lõõbib lõuga. – Vt. ka *tuuli-*, *tuulõõ-*.

lento-aikla: -õ J lennu aeg (aeg, millal poored linnud on hakanud lendama) лётная пора (птенцов); *ku tuõb lintui lento-aikõ, linnuu lihad on kõikõllaizõd* rl. kui tuleb lindude lennu aeg, linnulihad on kõiksugused.

lentoiiiri S nahkhiir летучая мышь.

lento M J-Tsv. Ku -*uo* P adv. 1. *lendu* в полёт, в лёт (наречие в форме илл-а от *lento*); J *lähsi kottoa niku lintu lentoo* läks kodunt (ära) nagu lind lendu; Ku *päivä ko petäb linnuu, siz lintu ep pääze lentoo sellä päivää* kui päike petab linnu (ära), siis lind ei pääse lendu sel päeval; M *tšimoo peso meni lentoo* mesilassülem tõusis lendu; M *niku rahno meni lentoo, kõikii javavad, mitä puutub* nagu mesilassülem tõusis lendu, kõik jahvatavad (= lobisevad), mis (keelele) satub; 2. *lennu pealt, lennult с лёта*; J *lento ampuma* (lindu) lennu pealt laskma. – Vt. ka *lennossa*.

lentäjelzä: -z J-Tsv. lennates, lennul летая, на лету. – Vt. ka *lennolla*, *lennoza*.

lentämä M-Set.: *tütär lentämä* (Set. 88) võõras-tütar. – Vt. ka *tütär-*.

lentää K M Kõ Po Lu Li J (R-Eur.) -*teä* L P -*tääg* I, pr. -*näv* K P M Lu Li J I -*nev* Lu, imperf. -*si* Kõ Lu J I -*ti* M Kõ Lu I -*tii* L P lennata летать, лететь, по-; P *kultanokka esimeizess tševääl lennäb* kuldnokk lendab kevadel esimesena; Li *kiivlikka .. , ku lennäp siz ain mõrnäv* kiivitaja .. , kui lendab, siis aina häälitseb; I *kurtši lenti katolõõ trubaa päälee* kurg lendas katusele korstna otsa; P *luikod lentävõd, lumi tulõb, anõd lentävõd, alla tulõb* vs. luiged lendavad, lumi tuleb, haned lendavad, hall tuleb; Lu *ku pääsko lennäb maata müü, matalal, siis soovib vihmaa* kui pääsuke lendab maadligi, madalal, siis ennustab vihma; K *lennä lennä leppätiro, kuss poolõa sõta tuõb, sinne poolõõ lennä* lenda, lenda, lepatriinu, kustpoolt sõda tuleb, sinnapoole lenda; Lu *para lenneb, lenti tuli lekko takanõ* kratt lendab, lendas, tuleleek taga; I *se õli lemmuz, ku tullõõkaa lenti*

see oli kratt, nagu tulega lendas; M *siäl poola mertä salvoas, tänne poolõõ lasud lentävät. tširja* (Set. 17) mõist. sealpool merd raiutakse, laastud lendavad siiaipoole? – Kiri; Kõ *lentävät siplikav* lentsipelgad (lendavad sipelgad); M *lentävä iiri* nahkhiir; ■ M *täl on üvä meeli, hod' lentäis taivaa* tal on (nii) hea meel, (et) lendaks kas või taevasse; Lu *tüttäred, tüü elättä i lennättä pois talossa* tütreid, teie elate (mõne aja kodus) ja lendate (siis) majast välja; M *sillõ ain bõõ aikka, lennäd mennä, pää kõlmõttomann jalkanna* sul pole kunagi aega, kiirustad (lendad minna), pea kolmandaks jalaks (= pole aega midagi mõelda); J *lensi menne, niku viihkuri* lendas minema, nagu tuulispask; J *meeg võtak tšiin, mitä siä pajativ, ne sõnav jo lentivät tuulõõ* mine võta kinni, mida sa rääkisid, need sõnad lendasid juba tuulde; J *vass taivõss lentämä* (Tsv.) vastu taevast lendama (= plahvatama); Lu *oh-ohoo, ku lenti maallõ ohhoo*, kuidas lendas (kukkus) maha; Lu *aisõ lenti kattši* ais murdus (lendas) katki; J *tähti lennäv* (Must. 174) täht langeb. – Vt. ka *lennellä, lenneskellä, lennätä*.

lepikiko M Lu Li J (Kett. P), g. -oo J lepike; lepestik ольшаник; J *ku mill õltais sirkuu siivev*, .. *lentäizin üli lepikoo* rl. kui mul oleks sirgu tiivad, .. lendaksin üle lepiku; M *leppäsiinet kasvavad lepikkoz, leppämettsäz* lepaceened kasvavad lepikus. – Vt. ka *leppikkomettsä, leppizikko, leppämettsä, leppäzikko*.

leppikkomettsä M = *lepikko*.

lepo Lu: *mokom inemin, kumpa tahop kõikiil õlla üvä, i kõikkii panõdõlla, sitä panõttõdõb i seneekaa tahob õlla üvänä, sitä jutõllaa lepo kelkkõ* niisugune inimene, kes tahab kõigiga (kõigile) olla hea ja kõiki taga rääkida, seda räägib taga ja sellega tahab olla hea, selle kohta öeldakse *l. k.* (= libe kelk).

lepoška M (Salm.₂ Kõ) *l'epoška* M *lepoška* J-Tsv., g. -aa: *lepoška* J karask, kakuke лепёшка; Kõ *õzraa-javossa tšühzetin kakkuloi, lepoškap odrajahust küpsetasin kakke, karaskeid*; M *nävät tuõvat pöühtšiässi, pehmiäd lepoškap* need muutuvad kohevaks, pehmed kakukesed; M *kassõõ sis kasõttii l'epoškod' d'eeaka* siis kas-teti kakukesi kastmesse; ■ J *vai lepoška tahov. miä annõm mokoma lepoška, jot perz nõizõp tšihkuma* või karaskit tahad! Ma annan (sulle) sellise karaski, et perse hakkab sügelema. – Vt. ka *rüiz-, tšämmel-*.

lepoška/d: -t Salm.₂ pl. (helistega ehitud kalvist oimuehted покрытые бисером ушные украшения из сукна).

lepp, leppe vt. *leppä*.

leppe- vt. *leppä-*

leppizikko P, g. -oo = *lepikko*.

leppiiä [< e?] (J-Tsv.), pr. -in, imperf. -pizin J (kokku) leppida стов/ариваться, -ориться; *leppizimm tämäkaa sellez d'eelõz ühtee* leppisime temaga selles asjas kokku.

lepp-teltši: -š J-Tsv. lepast telg ольховая ось.

lepppä Kett. K L P M Kõ Lu Li J (vdJl) -pe J -p P J-Tsv. *l'eppä* Kett., g. -ää P M Lu Li J -eä L *leppää* M vdJl lepp, leparuu ольха; P *lepp on abraz murtumaa* lepp on habras murduma; J *tikki ad'dõd rohkap on tehtü nooriiss leppiiss dalisko pittšiiss kuuzõ õhšiiss* varbaiaid on tehtud enamasti noortest leppadest või pikkadest kuuseokstest; M *leppällä tooz turuv* lepal on (samuti) käbid (tõrud); J *parõp on pajuz magata, leppää õhšiilla levätä ... ku pahaa mehee parraanallõ* rl. parem on paju magada, lepaokstel lehada ... kui paha mehe parra all; Lu *leppää koorilla kraazgattii* lepakoortega värviti; M *leppää puu* leparuu; Lu *leppää kärkki* lepa käbi; Lu *leppälinnu õllaa kahõt siivev, pääl õllaa kõvad, leppää karvaa* lepatriinul on kahed tiivad, peal on kõvad, lepakarva; Lu *kavi õli puussa kaivõttu, rohkaapii õli tehtü leppä puussa* kopp oli puust õõnestatud, enamasti oli tehtud leparuust; Kõ *leppä lehto* leपालeht; ■ Lu *suur leppä* sanglepp; Kõ *leppä lintu* lepatriinu. – Vt. ka *leppäpaju, leppäpuu*.

leppäin: -ein J-Tsv., g. -äizee: -eizee J = *leppäne*; *leppēin* teltš leparuust telg.

leppäitikka Lu = *leppäitiro*.

leppäkeppi L lepakopp (leparuust kepp) ольховая палка; *kõm kortaa leppäkeppiikaa tšertatass nahka ümpär* (taig:) kolm korda tõmmatakse lepakepiga joon ümber naha.

leppäkoori Li lepakoor ольховая кора.

leppälintu L Lu Li J *leppelintu* Lu 1. lepatriinu божья коровка; Lu *leppälintu on niku unilintu, mettsäs tämä eläv, eb õõ lintu .. , nii suur ku unilintu* lepatriinu on nagu koiliblikas, met-sas ta elab, ei ole lind .. , (on) nii suur nagu koiliblikas; Lu *leppälinnu õllaa kahõt siivev, pääl õllaa kõvad, leppää karvaa* lepatriinul on kahed tiivad, peal on kõvad, lepakarva; Lu *ku leppälintu lennäv lehmää vatsaan alt, lehmä nõizõb läsimää, jutõllaa punatauti* kui lepatriinu lendab lehma kõhu alt (läbi), (siis) lehm jääb haigeks, öeldakse: punakusesus; Lu *lenne, lenne, leppelintu, oomõn tuõv sõta* lenda, lenda, lepatriinu, homme tuleb sõda; 2. lepalind горихвостка; L *makaa, makaa, leppälintuni* (hällilaulust:) maga, maga, mu lepalind; J *sirkuu siivev, sääzää sääred, leppälinnuu lennek-*

kized rl. sirgu tiivad, sääse sääred, lepalinnu tiivakesed; 3. Lu Li metsvint зяблик. – Vt. ka *leppäitikka*, *leppäitiiru*.

leppämetsä M = *lepikko*.

leppäne K-Bor. -n Kett., g. -zee lepa(puu)st, lepa- ольховый; K *leppäne ledenitsani* (Bor. 743) rl. mu lepne jääkelk. – Vt. ka *leppäin*.

leppäräju I = *leppä*.

leppäpuu P M (Li) = *leppä*; P *viskoizlapja õli puuss tehtü, leppäpuuss vai niinipuuss tuulamislabidas* (viskelabidas) oli puust tehtud, leparuust või niineruust (pärnast).

leppärõdzaz M leparõdsas ольховый куст.

leppäroho M põdsasenelas спирея, таволга.

leppäsiini M Lu I *leppä-siini* P *leppäseeni* Lu 1. männiriisikas горькушка; Lu *leppäsiini eb õd suur, onõ kohvii karvaa, niku piimää tuõv, on kõvassi karkia; a ku ligotõtaa ja haratõtaa, soolõtaa, siis süüvvää vari maatunaaka, panna seemvõita sekkaa ja koorõtta männiriisikas ei ole suur, on kohvikarva, nagu piima tuleb (varrest), on väga kibe; aga kui leotatakse ja hapendatakse, soolatakse, siis süüakse kuum kartuliga, pannakse päevalilleõli sekka ja hapukoort; M *leppäsiined, mokomad ruskõad* männiriisikad, niisugused pruunid; 2. lepaseen гриб из рода млечников (растущий в ольшанике); M *leppäsiinet kasvavad lepikkoz, leppämetsäs lepaseened kasvavad lepikus; Lu leppäsiini, se on ku vähä harmaa* lepaseen, see on nagu veidi hall(ikas).*

leppäzikko Kett. P Lu Li Ra (Ma) -äsikko K-Ahl. -ezikko J-Tsv., g. -äzikko: -äzikkoo Ma = *lepikko*; J *turpa lepezikko* tihe lepestik.

leppäitiiru K lepatriinu божья коровка; *lennä lennä leppäitiiru, kuss poolõa sõta tuõv, sinne poolõd lennä lenda, lenda, lepatriinu, kustpoolt sõda tuleb, sinnapoole lenda.* – Vt. ka *leppäitikka*, *leppälintu*.

leppüä Lu, pr. -ün Lu, imperf. -püzin rahuneda; (ära) leppida смир/яться, -иться; мириться, по-; *riijõltii ja tapõltii, nüt jo leppüzivõd* riieldi ja tapeldi, nüüd juba leppisid (ära); *lahs kaugaa eb lepü* laps kaua ei rahune.

leppütäjä (R-Reg.), g. -ää rahustaja, vaigistaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) смирительница (ласковое обращение к матери в народных песнях); *eitti elli liekuttäjäni, eb luge leppütäjäni* (Reg. 19) rl.

leppütäjäl (K-Al.), g. -zee dem. ← *leppütäjä*; *tie-sõrvassa leütännü, leppütäjäizeni* (Al. 48) rl. tee äärest leidnud, mu vaigistaja (= emake).

leppütää Lu (Kett. K-Ahl. R-Reg.), pr. -än K, imperf. -in rahustada, vaigistada; lepitada успок/аивать, -оить; смир/ять, -ить, унимать,

унять; Kett. *lepütäv lassa* rahustab last; Lu *piäb lassa lepütää, lahs kaugaa eb lepü* tuleb last vaigistada, laps kaua ei rahune.

lesa/d: -t K-Ahl. J-Must. pl. t. 1. K-Ahl. tellingud леса; 2. J-Must. talad, aluspalgid балки.

les/eme Lu -em J-Tsv., hrl. pl. -emed L P M Lu Ra J -emet K-Ahl. -imet J-Must. kesi (pl. keed), klii, sökal отруби, мякина, полова; Lu *kagraa koori on leseme* kaera(tera) kest on kesi; M *rüiz kuivõttii i javõttii täsitsivëläällä i javõttii sofrõassi, siis senellä poholohanalla puhasõttii lesemed vällää* rukis kuivatati ja jahvatati käsikivil ja jahvatati jämedaks (= tanguks), siis selle pohemolliga puhastati (= tuulati) söklad välja; M *ku rapsiit, tuuli siis puhub lesemed vällää* kui raputad (pohemoldi), siis tuul puhub söklad (tangudest) välja; Ra *lastii tuulõd lesemed vällä i tuli puhas suurim lasti* keed tuulde ja tuli puhas tang; Lu *kagra javo siglotaa, jääväd lesemed* kaerajahu sõelutakse, (siis) jäävad keed; P *mikä meni siglana läpi, ne õlivad javov, mikä jäi siglana päälle, ne õlivad lesemed* mis läks sõelast läbi, see (need) oli(d) jahu(d), mis jäi sõela peale, need olid keed; Lu *ku teet kiiselä, sis kagrass jääväd lesemed* kui teed kiislit, siis kaerast jäävad kliid (üle); Lu *kagra leseme vannia tehää jalkoilõd* kaeraklii(de) vannid tehakse jalgadele; Lu *greettsinaa leseme* tatrakesi.

lesemik/laz Lu, g. -kaa kliine с отрубями; *ku tehää rooppaa, sis jutõllaa: ai ku on lesemikaz rooppa, koort on siäl süämez* kui tehakse (kaerajahu)putru, siis õeldakse: oi kui kliine puder.

lesii vt. *ležiä*.

les/ka ~ -k Lu, g. *lezgaa* Lu võrgukoer гружило (по кромке сети); *lesk ripub, ett võrkko eb mene kokkoo* võrgukoer ripub, et võrk ei lähe(ks) (kudumisel) kokku.

leski vt. *lehti*.

lesnits/a J (Kõ), g. -aa Kõ redel лестница; J *lesnitsa kuisa nurvat. tšen kui kutsuv* redel ongi t. Kes õeldas nimetab.

lesnits/i Lu, g. -ii metsnik, metsaülem лесничий.

ležanjka Kett. M Lu Li J -*ḡkkõ* Lu -nka Ränk I, g. -*ḡkaa* ahjupink, -ase, virus, murd. leso, lesu (madal soemüür vene ahju küljes) лежанка; Lu *ležanjkkõ on ahjoo tšüllez, siäl saab ležziä* ahjupink on ahju küljes, seal saab lamada; I *meni ležankalõd, ležankalta meni ähõpäälee soojõtõdõmaa* läks ahjupingile, ahjupingilt läks ahjupealsele (end) soojendama; J *tämä ripussi ležanjkkõlõd pall'ad jalgõd* ta laskis paljad jalad viruselt (alla) rippu.

ležiskõlla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin frekv. lamada, lesida полѣживать, лежать; *onko sill pal'lo tüüt?* – *pal'lo:* ležiskõõn ja peereskõõn kas sul on palju tööd? – Palju: lesin ja peeretan.

ležiä K M S Lu J (Kõ Po Ku) -ie L P l'ežiä S Po -ziä Lu lesiä (U) -iäg (I) ležziag I, pr. -in K L P M Kõ Po Lu Ra J Ku l'ežin Po, imperf. -izin M Lu J -izii I lamada, lesida, lebada лежать; S *naizikko meni sauna i koko näтели l'eži saunaz* naine läks sauna (sünnitama) ja kogu nädala lamas saunas; J *med'd'e poik on raanittu rintaa de ležib lazarettiz* meie poeg on rinnust haavatud (haavatud rinda) ja lamab laatsaretis; P *ležib tilal, sültseeb lakyösyö* lesib (magamis-)asemel, sülitab lakke; I *eb õllug aikaa ležziag, ku nüt leživat .. ku frovvad* ei olnud aega lesida, nagu nüüd lesivad .. nagu proud; J *ležijez eb õõ üvä lukkaa* lamades ei ole hea lugeda; Lu *jo tševvää l nõizin läsimää ja nütte ležin* juba kevadel hakkasin põdema ja nüüd laman; J *däädõ ležip halva tavviz* onu on halvatud (lamab halvatuses); Lu *tämä ležip sellällää* ta lamab selili; Lu *ležib vatsollaa* lamab kõhuli; Lu *ležip tšül'ellää* lamab küljeli; Lu *ležip pitkillää* lamab pikali; Ra *miä ležin kõhallaa* ma laman siruli; J *pikkarainõ koira kovõraz ležib* väike koer lamab kõveras; J *ležitä lomallaa maaz* lesitakse lamakil maas; J *ležitä magat* lesitakse magada; I *prokostilla ležib einä* hein lamab kaares; U *linad lesiväd maalla ~ J linad ležitää* maal linad lamavad maas; I *kase nahka mõnta näтелиä ležib astikkoza* see nahk on (lebab) mitu nädalat törres; ■ K *kuu ležip siz on tšülmä kuu* (kui) kuu on seliti, siis on külm kuu. – Vt. ka *levätä, lojguõlla, loorõttaa, loorõtõlla*.

letititää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J = lettiä; *lettiä letitetä* lõimepalmikut palmitakse; ■ *eestä letti letitetä, siiz lüüvvä seltšä* (šuuatka pietä) algul (lõime)palmik palmitakse, siis lüüakse (kepiga) selga (nii naljatatakse).

letšeln P, pl. -med P = läkenipaikka.

letsittää P M (Po) lätsittää (P) -tääg I, pr. -än P M, imperf. -in P M arstida, ravida лечить; M *epo-eelä izze tõin tõissa letsittääti, tõin tõissa letsittimmä, dohtõria böllu* ennevanasti arstiti ise üksteist, arstisime üksteist, arsti polnud; I *rohoola miltzeille köittš letsittiväv izeg* entäz mingisuguste (maa)rohtudega kõik arstisid iseenast; I *piäp saaq,ag maatšixa ležtoa i kaile letsittääg* tuleb muretseda paiselehti ja nendega ravida; I *feršali letsitäv, lekarstvoa annav, tšellä mitä vaivattaav* velsker arstib, annab rohtusid (nendele), kellel mis valutab; I *eb ühšiid dohtõri jaksnug* [sic!] letsittäätä tätä kuiniid ükski arst

ei suutnud teda kuidagi ravida; M *bol'nitsaza eb letsitättü* haiglas ei ravitud; Po *täm letsittii* [sic!] vättšä i žiivattaa ta ravis inimesi ja loomi; P *tämä letsitäv üvässi* ta ravib hästi; P *tämä ep tunnõ letsittää* ta ei oska ravida.

letti M Kõ Lu Li Ra J-Tsv. (Ränk), g. -ii Lu Ra J *letii* M Kõ (kanga lõime)palmik, murd. (kanga-, lõime)lett (käärpuudelt võetud palmitud lõim) плетница (ниток основы); M *lootii kangaz, sis tehtii letti* loodi kangas, siis tehti lõimepalmik; M *sis kui leev lootu kõig valmiissi, sis tehäv letti i siz muuta ku kutomaa* siis, kui kõik on loodud valmis (= kui kangas on loodud), siis tehakse (lõime)palmik ja siis (pole) muud, kui (hakata) kuduma; M *loomapuulta tehäv niitti letilee* käärpuudelt palmitakse (tehakse) niit palmikusse; J *tutkõmõd om punottu lettii* lõimeotsad on pununud palmikusse; Lu *letissä kootaa kangassa, kui tahod louzata, siz võta keppi poiz* (lõime)palmikust kootakse kangast, kui tahad (palmikut) vallandada, siis võta kepp ära; J *eestä letti letitetä, siiz lüüvvä seltšä* (šuuatka pietä) algul palmik palmitakse, siis lüüakse (kepiga) selga (nii naljatatakse). – Vt. ka *niitti-, tutkõm-*.

lettiä Kõ Lu, pr. -in Kõ Lu, imperf. -tizin Kõ Lu (lõime) palmida, plettida плести; Lu *loomipuult kangaz letittii i laadittii kangaspuil* käärpuudelt palmiti kangas (= lõim palmikuks) ja pandi kangaspuudele (üles); *loimõd on lettittü* lõimed on palmitsetud; Lu *müü lettizimmä, teimme lettii* me plettisime (lõimed), tegime (lõime)leti. – Vt. ka *letittää*.

leve¹ Lu Li, g. *leppee* Li 1. heiderull (kraasitud villa rull), murd. kraasik (валик расчесанной вручную шерсти, поступающей пряже); Lu *ku kraapitaa, sis tuõb leve* kui kraasitakse (villa), siis tuleb heiderull; 2. (niinekoore) lemm (волокно липы); Li *niinipuu koort tšizgottii, se koori võdõttaa mähä-aikana niineltä poiz ja siiz panna vette likkoomaa. nii kaugaa pietää, kuniz meeb leppeeelle, leppeed üvässi erraavun tõin-tõizõss* niinepuu koort kivist, see koor võetakse mähiajal niinelt ära ja siis pannakse vette ligunema. Nii kaua peetakse (vees), kuni läheb lemmele, lemmed (kiud) eralduvad hästi üksteisest.

lev/e² Li *leeve* Lu, g. -ee ~ -vee Li võrgulina сетное полотно (о рыболовной сети); Lu *leeve, võrkoo leeve; ku panna ne paglad, siiz jo tuõb võrkoo* võrgulina; kui pannakse need nõõrid, siis juba tuleb (sellest) võrk; Li *võrkoo on leve, võrkoleve piäp panna paglojee* võrk on võrgulina, võrgulinale tuleb (ainult) nõõrid külge panna; *kõvassi repi võrkoo, levee* (torm)

rebis võrgu, võrgulina kõvasti katki. – Vt. ka võrkko-.

lev/ea: -veä J-Must. -iä M-Set. (R-Eur.), g. -eä lai, avar široкий; R *onko maalla vai merella vai on turkin suuressa soasa, leviasa leikkivoosa* (Eur. 35) rl. kas on maal või merel või on suures Türgi sõjas, avaras raiesmikus.

levitää (Kõ), pr. -än, imperf. -in laotada расстилать, разостлать; *siz lina levitettii maaha* siis laotati lina maha.

leviää¹ [?] (R-Lõn. Kõ-Gro.) -viä [?] (K-Ahl.): K *levvib suuni laulamaase, eneni iloitsemaase* (Ahl. 103) rl. paneb [?] mu suu laulma, mu enese ilutsema.

leviä² vt. leveä.

levol/vera I, g. -aa I revolver револьвер; *tämä võtti levolveraa i ampu* ta võttis revolvri ja tulistas. – Vt. ka *revol/veri*.

levol/veri, levorve-er, levorveri vt. *revol/veri*.
levvetiiz Lu, g. -hsee: -see Lu = *levviiz*; *levvettii on levvetiiz leitu on leid*; *miä annõn omaa levvetiisee sillõ* ma annan oma leiu sulle.

leveä, levviä vt. leveä.

levviiz Li Ra J-Tsv., g. -hsee: -see Li J leid находка; J *miä levvin levviisee* ma leidsin leiu; Ra *mikä on ohtogonna tehtü, se on oomnikossa levviiz* vs. mis on õhtul tehtud, see on hommiikul leid (= mis täna tehtud, see homme hooletu). – Vt. ka *levvetiiz, levviitiz*.

levviit/ksi (J-Tsv.), g. -sii J leid; leidmine находка; нахождение; *levviitii kõht* leiukoht.

levviitüiz Li, g. -hsee: -see Li = *levviiz*; *miä sain iivää levviitüisee* ma leidsin hea asja (ma sain hea leiu).

levväll/ää J-Must. -ä Lu 1. J-Must. laiali, hajali в разбросе (наречие со значением распределения, разобщения); 2. täiesti katki, kasutamiskõlbmatuks kulunud в ветхом, в изорванном состоянии, рваный; Lu *sõpa ku on jo rikki kõvassi, pääl et saa ennää panna, sis jutõllaa: se sõpa jo on levvällä, vai saappuga, sorovno, mitä ennää pittää et saa* kui rõivas on juba väga katki, selga (sa) ei saa enam panna, siis öeldakse: see rõivas on juba täiesti katki; või saabas, ükskõik, mida (sa) ei saa enam kanda.

levvää¹ [?] (K-Ahl.): *iivät on markat maale pantu, kulta-lehtüet levvää* (Ahl. 98) rl. head margad on maha pandud, kuldlehekeseid asetatud [?].

levvää² J (Lu-Must.) -äg I (vdjI Ma), pr. *lepä/än: leppään* (J), (sõnatüvi основа слова:) *lepää*-J-Must. *leppää* vdjI I, imperf. -zin: -zii I puhata, pikutada, lehada отдыхать, отдохнуть, лежать; I *a tullii tüültä, millõd levvääg eb õlluc*

aikaa aga (kui) tulin töölt, (siis) puhata ei olnud mul aega; I *siä leppääg, sillõd ep piäg mennäg tüütä tetsemää* sina puhka, sa ei pea minema tööle (tööd tegema); J *makkaa, makkaa marjukõin, leppää lehto linnukõin* rl. maga, maga, marjuka, puhka, lehelinnuke; I *mee leppäämää lähen* puhkama; I *leppäämää lahtsimõp peerrää murtšinaa* heidame pikali (puhkama) pärast lõunasööki; Lu *eittiin leppäämää* (Must. 160) heitsin pikali (puhkama); I *sõpõloiza ii tšen-näzä, niin leppää vähhäine* rõivastes ja jalatsites, nii pikutan (puhkan) veidi; I *ep piäg niin kaugaa levvääg* ei tohi nii kaua pikutada; J *parõp on pajuz magatõ, lepää õhsiilla levvää ... ku pahaa mehe parraanallõ* rl. parem on paju(põõsa)s magada, lepaokstel lebada ... kui paha mehe parra all; I *lehmä leppääv vähän aikaa* lehm puhkab veidi aega (pärast poegimist). – Vt. ka *ležiskõlla, ležiä, lonjutõlla, loorõttaa, loorõtõlla*.

leülü vt. löülü.

leütsiä M, g. -ä leige тёпленький, полуостывший; *leütsiätä suppia ep taho tšenniõ süüvvä* leiget suppi ei taha keegi süüa.

leütlää Kett. K P M Kõ S Ja-Len. Lu Ra (U) -eä L P -ä J-Tsv. -ääg I (Kl) *lõütää* Lu Li (K M Kõ Ku) *l'õütää* Set. -äg I, pr. *levv/än* Kett. K P M S Lu Li Ra -en Lu J -ää I Kl *lõvvän* K Lu J -ä I, imperf. *levv/in* K L P M Kõ Lu Li Ra J -i Kl *leütäzin* P *lõvvii* I *lõüzin* M Kõ Lu Li *l'õisin* Kr, 3. p. *leüti* K M Kõ J I -tii P -si I *l'eüsi* K *lõüti* Lu I -si M -s/ Ku leida находить, найти; K *menin mettsää tšavelemää, levvin linnuu pezää* läksin metsa kõndima, leidsin linnupesa; Li *miä lõüzin kaaznaa, siäl õltii vanad rahad* ma leidsin (peidetud) varanduse, seal olid vanad rahad; P *ko repo üli tie menez, siz mitäid levvää* kui rebane läheb üle tee, siis (= see tähendab, et) leiad midagi; L *levvimmä õjass vellie* (venna sünni puhul õeldi lastele:) leidsime ojast velle; Li *ku miä ettsizin, siz miä i lõüzin* kui ma otsisin, siis ma ka leidsin; I *nigla lanjkõjõ maalõ, tätä raskaz lõütääc, tätä ed lõvväg* nõel kukkus maha, seda on raske leida, seda (sa) ei leia; M *mee hot' maa allaa, tam minu levvää* mine kas või maa alla, (aga) tema leiab minu (ikka üles); K *aragat kop [= ko ep] tšakattaissi, pesää eb levvettäissi* vs. kui harakad ei kädistaks, (siis) pesa ei leitaks; K *hätä tuõb, nii kõikk tropad levvää* vs. (kui) häda tuleb, siis leiad kõik (pääse)teed (= kui häda käes, siis hüva nõu kallis); Lu *juttu juttua levvää* vs. jutt leiab jutu (= jutust tärkab teine jutt); Li *täätemette lõüzin, nät ku puuttu tšättee* juhuslikult leidsin, näe, kuidas sattus kätte; Kõ *levvettii se vargaz tšättee*

saadi (leiti) see varas kätte; J *tõiss mokoma arka ed levve ku jänez teist nii arga (sa) ei leia kui jänes*; J *sinu nain niku bardökõss levvettü sinu naine (on) nagu lõbumajast leitud*; J *kuss hitolt on leütennü kõig mokomõd barišnikaa kooziõ* kust kuradilt on (ta) saanud (leidnud) kõik niisugused parisniku kombed!; I *levvettii, buttoby praaviuvat silmäõ arvati (leiti) just nagu paraneksid silmad*; J *tšene on levvetüd rahad?* kelle (omad) on leitud rahad?; ■ Lu Li *levvettü lahs* vallaslaps.

leütüü K (J), pr. -üüv, imperf. -ü leiduda, (olemas) olla находиться, иметься; J *kattilõllõ leütüživäd dovarišad* Kattilal leiti (leidusid) kambamehed.

li Kõ (küsiiv partikkel) ли (вопросительная частица); *tõtta li on mokoma azzä* kas see asi on tõsi?

lia vt. *liha*.

libla ~ -õ Lu, g. -aa 1. lible, ebe лепесток; *kagra koorõõ pääl on liblõ* kaera(tera) kesta peal on lible; *heeno ku libla, nii kerkiä niku libla* väike kui lible, nii kerge nagu ebe; 2. sg., pl. (pea)kõõm перхоть; *kaugaa ku et tšäü saunaz, pää algab mennä roojakkaassi, sis päjžää tuõb libla* kui sa kaua ei käi saunas, pea hakkab mustaks minema, siis tuleb pähe kõõm. – Vt. ka *libli, liblo, liimina*.

liblata: -õitõ Lu, pr. -aan Lu, imperf. -azin: -õzin Lu varastada, näpata украсть, стащить; *milta tänävä liblõttii rahad* mult varastati täna raha(d). – Vt. ka *lipata*.

libli J-Tsv., g. -ii J lible; leheke лепесток; листик; *hoikk niku libli õhuke* nagu lible; *leivää pala pikkõrain niku libli* leivatükk on väike nagu leheke. – Vt. ka *libla, liblo, liimina*.

liblikkõin J-Tsv., g. -zõõ J õhuke, õbluke; nõrk тонкий; слабый.

liblo Kett. K-Ahl. K-Al. K-Salm.₁ M, g. -oo ~ -uo M 1. (kaera)lible (kaeratera kesta kattev lible) лепесток (овса); Kett. K-Salm.₁ M-Set. *kagraa liblo* kaeralible; K *enne on ellä eittü-mää, kagra liblo kaihutama* (Al. 46) rl. ema on hell heituma, kaeralible kahvatuma; 2. (kase)-tohulible; (kase)toht лепесток (берёсты); берёста; M *täm on aiva ramotoo inehmin, täm on jäännü niku tohhoo liblo* ta on täiesti jõuetu inimene, ta on jäänud (kõhnaks) nagu tohulible; M *nii on valgissunnu niku tohhoo liblo* on jäänud (näost) nii kahvatuks nagu kasetoht. – Vt. ka *libla, libli, liimina*.

liblollin (R-Reg.), g. -zõõ libleline лепестковый; *kagra kaks liblollizet* (Reg. 47) rl. kaer(ad) kaheliblelised.

liblot/ta Lu, pr. -av Lu, imperf. -ti lehvida

развеваться, реять; *lippu liblotav* lipp lehvib. – Vt. ka *liputtaa, liputõlla*.

libo K-Ahl. K-Al. R-Eur. L Li Ra J *libo* L Ra 1. või либо, или; L *nõita võtap tšäjie libo jalgaa* nõid võtab (= rikub) käe või jala; J *nii on kuiv ein, piep pann kuhjaa libo sarajaa* hein on nii kuiv, (et) peab panema kuhja või küüni; Ra *pikari viinaa libo kaks* peeker viina või kaks; L *ärjeä libo lehmeä libo opõzyõ nahgad* härja või lehma või hobuse nahad; L *nellämpäänä libo laukoreäänä il'i tõiznapäänä* neljaräeval või laupäeval või teisipäeval; Ra *kahsi vai kõlmõd l'ibo nellä meessä* kaks või kolm või neli meest; 2. K-Ahl. kas ... või либо ... либо, или ... или.

lid'dä vt. *leevvä*.

lidentsa, lid'entsa, lid'enttsa, lid'enttsa vt. *led'enttsa*.

lidjä vt. *leevvä*.

lidn/a Kett. K P M V Lu J Kr (R-Eur. R-Reg. Li) -õ J *lidn* J-Tsv. *liidna* Ja-Len. (Kõ-Len.) *linna* K-Ahl. Kõ Lu J I Ku (Ja-Len. V Ra) *Людна ~ Линна* Pal.₂ *Лунда* Tum. *Людна* K-reg.₂ *Линна* H-reg.₁, g. -aa K P M Lu J *lidnaa* J *linnaa* V Lu J Ku 1. linn город; Ku *ennee sottaa meije külä oli ku linna külä* enne sõda oli meie küla (suur küla) nagu linn; J *a moskov on lidnõ suur* aga Moskva on suur linn; K *siz miä menin lidnaa, pietariisõõ elämää* siis ma läksin linna, Peterburi elama; J *en taho mennä linnaa elämää; ku veel liikuv, ed mee linnaa* (ma) ei taha minna linna elama; kui veel liigud, (siis sa) ei lähe linna (elama); Lu *miä tsäin pal'Voiz lidnoiz* ma käisin paljudes linnades; K *lahzõd eliväd lidnoita müõ, sinne i jäiväd* lapsed elasid linnades (linnu mõõda), sinna (nad) jäidki; M *eellä tšäütii marjojõõka opõzilla lidnaa* ennemalt käidi hobustega linnas marju müümas (marjadega linnas); J *karassina bodžgõd jo tooti lidnõss* petrooleumivaadid toodi juba linnast; Lu *lidnaz õli gordovoi, tsülälz õli uradnikka* linnas oli kardavoi, külas oli urjadnik; Lu *elä lugõ barõõšõja lidnaa mennez, lugõ lidnõssõ tullõz* vs. ära loe puhaskasu linna minnes, loe linnast tulles; M *širizep šarizeb niinissä teetä möõ, savvizõõ lidnaa meev. Erneed da pata* (Set. 17) mõist. siriseb, säriseb niinest teed mõõda, savist linna läheb? – Herved ja pott; Ra *tüttõnnä miä elin narvaa linnaz* tüdrukuna elasin ma Narva linnas; M *jaamaa lidna* Jamburgi linn (praegune Kingissepp); P *tämä on tsülää elänikko, bõlõ lidnaa* ta on külaelanik, ei ole linna(elanik); J *lidnaa meez* linnamees; J *miä näin sinnua lidnaa turulta* rl. ma nägin sind linna turul; J *veizeizin liivad lidnaa teelee* rl. viiksin liivad lin-

nateele; P *laulavad ni lidnaa linnud* rl. laulavad nii linnalinnud; J *merree nukkõ, metsää kukkõ, lidnaa valkaapää vazikkõ. merree nukkõ on alus, metsää kukk on einää kuhjõ, lidnaa valkaapää vazikk on tšerikko* mõist. mere nukk (= laid [?]), metsa kukk [?], linna valgepea vasikas? – Mere nukk (= laid [?]) on purjelaev, metsa kukk [?] on heinakuhi, linna valgepea vasikas on kirik; **2.** linn (kujund kurnimängus) городок (в игре в рюхи, в городки); P *ühz lidna õli i tõizõll puol õli tõin lidna; kumpa partti izeepii lüüb lidnaa lad'd'alyõ, viskaap palkkoikaa* üks linn oli (ühel pool) ja teisel pool oli teine linn; kumb (kurnimängu)rühm lööb enne linna laiali, viskab kaikaga; Lu *õli neltšimmet harkkamussa lidnassa lidnaa* (kurnimängus) oli neliküm-mend sammu linnast linnani; M *lööp haijallaa kuli lidnaa* lööb laiali kurni(mängu) linna; ■ Kr *kowa lidna* kindlus; M *kaĩtii lidna, miä meen kaĩtii lidnaasõõ* ahjupealne, ma lähen ahjupealse (= ahju peale). – Vt. ka *tšivi*.

lidnaa-meez J linlane, linnamees горожанин.

lidnaapää J linnaapää Ku linnaapea городской глава; Ku *hãntã kutsutt'sii linnaapää kokohusse* teda kutsuti linnaapea koosolekule; J *narvaa lidnaapää* Narva linnaapea.

lidna-elokaz Po = lidnalain; *tämä on lidna-elokaz* ta on linlane.

lidnak/ko M, g. -oo M = lidnalain; *tütär lähse mehelee lidnakollõõ* tütar läks linlasele mehele.

lidnalain M Li *lidnõlain* Lu *l'idnõlain* ~ *l'idnlain* J-Tsv. *lidnlain* (J-Tsv.) *linnalain* ~ *linnõlain* Lu, g. -zõõ Li *l'idnalaizõõ* J *linnalaizõõ* Lu linlane горожан/ин, -ка; Lu *linnalain eläb lidnaz* linlane elab linnas; Lu *miä õõn tšüläläizissä, a siä linnõlain* mina olen külaelanikke (külaelanikest), aga sina (oled) linlane; J *tšülää inimin järestä tunnub lidnalaizõss* külainimese tunneb linlase kõrval kohe ära; J *l'idnlain daazē ep tunn aroa pittä tšäez* linlane ei oska isegi reha käes hoida; Lu *linnalaizõt tullii kottoo tšääimää* linlased tulid (maa)koju käima. – Vt. ka *lidnaa-meez, lidna-elokaz*.

lidnanik/ka P, g. -aa = lidnalain.

lidnapääsko Li räästapääsuke городская ласточка.

lidnatee (R-Eur. P) linnatee дорога в город; городская улица; P *lipõata lidnateetä, karõata kaivoteetä* rl. (mööda) libedat linnateed, konarlikku kaevuteed; R *visgatko liivaa lidnateele* (Eur. 36) rl. kas viskad liiva linnateele?

lidnlain, l'idnlain vt. lidnalain.

lidno/d (K-Ahl. P), g. -o linnake городок; K *tšülõttäni, lidnõttani, maa parassa paigõttani*

(Ahl. 104) rl. mu külakest, mu linnakest, mu parimat maapaigakest.

lidnu/d [?] (R-Eur. P-A1.), g. -u = lidnod.

lidnõlain vt. lidnalain.

liev vt. leevvä.

liekku vt. lõõkku.

liend [?] Kr lävi, künnis попор. – Vt. ka *liähud*.

lienev vt. leevvä.

lieni vt. leemi.

liglit/tää M, pr. -äv, imperf. -ti värelda, väriseda, liperdada трепетать(ся); *aavaa lehod nõisaz liglittämmää* haavalehed hakkavad liperdama. – Vt. ka *liputtaa*.

ligoza Kett. adv. leos [?] в мочеке [?].

ligota (M) -ag I, pr. *likoov*: *likkoov* I, imperf. -zi: -ji I **1.** liguneda зам/ачиваться, -очиться; вымок/ать, -нуть; I *paĩnii likkoomaa* ranin (pesu) ligunema; **2.** märjaks saada намок/ать, -нуть, промок/ать, -нуть; I *kañkaizõza sumkaza likkoov leipä, a nahkõzõza ev likkoov* linases kaelkotis saab leib märjaks, aga nahkses ei saa. – Vt. ka *ligõta, likoossa, likoussa*.

ligot/taa Kett. M Lu (Ra J) -taag I, pr. -an: -õn Lu, imperf. -in Lu leotada мочить, за-, на-, Lu *sõvat piäb eestä veez ligottaa* pesu tuleb algul vees leotada; M *niinee koortä piti ligottaa* niine koori pidi leotama; Ra *gribad ligotõttii terve näтели* seeni leotati terve nädal (enne hapendamist või soolamist); Lu *korppua piäb ligottaa tšaaajuz* kuivikut tuleb tees leotada; J *tšiiire tuõb lina ligotõmizõõ aik* varsti tuleb linaleotamise aeg. – Vt. ka *ligõttaa*.

ligõta M (Kett. J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *likõa*- J-Must., pr. *lik/õõv* ~ *likkõõv* M, imperf. -õzi: -õz = *likoossa*; M *mie panõn likkõõmaa sel'd'iv* ma panen heeringad ligunema; M *milla sõvav likkõõvav, piäb nõisa sõppõõ pesemää* mul pesu liguneb (pesud ligunevad), peab hakkama pesu(sid) pesema; M *annõttii siälä ligõta õma aika* lasti seal liguneda oma aeg.

ligõttaa [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *ligõtta*- (?) J-Must. = *ligottaa*.

lih/a Kett. K L P M Kõ S V Lu Li Ra J I Ku Kr -ha ~ lia ~ liiha Kr *Luza* Pal.₁ K-reg.₂ *Luza* Tum., g. -aa P Lu Ku *lihaa* I -a J I, liha мясо; P *süõ haili-leipää i läntüpiimää, a lihaa et tõhi tšüsüü* söõ silku-leiba ja hapupiima, aga liha (sa) ei tohi küsida; Kõ *lihaa pannaz lavvalõõ* liha pannakse lauale; J *tehää piiragõ kalassõ dali lihassõ* tehakse pirukas kalast või lihast; I *miä tšihuĩtaa lihhaakaa suppii* ma keedan lihaga suppi; Lu *soojall aigall liha algab limmaussa, algap pillaussa* soojal ajal hakkab liha limaseks muutuma, hakkab rikkema; J *ku tuõb*

irvii johsu-aiikõ, siz on lihad lõppumattõ rl. kui tuleb põtrade jooksuaeg, siis on liha lõputult; M *opõzõlt liha söõtii, luud da nahka jätettii* (Set. 10) hobuselt liha söõdi, luud ja nahk jäeti järele; V *sütšüzüss lõkkaz lihass* sügisel tappis (härja) lihaks; L *suur lobatka lihaa* suur kintsutükk liha; K *pala lihaa* tükk liha; I *ruunatas sika, štov õõsip parapil liha* siga kohitsetakse, et liha oleks parem; Lu *lõhi kala, se on suur kala, kauniz liha on lõhekala*, see on suur kala, punane liha on; Ku *kakstoissa puudaa oli puhassa lihaa* kaksteist puuda oli puhast liha; M Li *toorõ liha* toores liha; M *sveeža liha* värskel liha; M *pehmiä liha, ilmaa luuta* pehme liha, ilma luu(de)ta; Lu *sitkaa liha* sitke liha; Lu *razvanõ liha* rasvane liha; Lu *laiha liha* lahja (= rasvavaene) liha; I *pekki, a tõinõ on laha liha* pekk, aga teine on tailiha; M *laha liha, aima kauniz liha* tailiha, läbini tailiha; Kett. *laha liha* ~ J *pittš liha* (Tsv.) tailiha; M *palokkõin tuimaa lihaa* tükike tailiha; P *pilaunnud liha* riknenud liha; M *kaptšo-nnyi liha* ~ J *koptšuskõ liha* suitsuliha; K Lu J *sigaa liha* sealihaga; I *lihaa pallaa siä annat tälle sa annad talle* lihatüki; P *annamma liha rokkaa süvvä* anname süüa lihaga keedetud hapukapsasuppi; Ku *liha vaagan* ~ J *liha naapp* lihakauss; J *lihaa kaukolo* ~ *liha kaukolo* lihaküna (puust õõnestatud kauss liha hoidmiseks); Lu *vårtän maod on ku lihaa karvaa* solkmed on nagu lihakarva; J *meill i liha haisuatsi bõõ taloz* meil pole liha lõhnagi majas; 2. Kr keha, ihu плоть; ■ M *mõni emä ev vahi ja siz autuuv kõig verele, lihalõ mõni emä ei vaata* (= ei vaheta lapsel mähkmeid) ja siis haudub kõik verele, lihale; M *tällee piäp kopittaa ramma, etti kazvaizivad luud i lihav ta peab koguma rammu, et kasvaksid luud ja lihad*; Kõ *nõizi ize tiitjäksi, .. liitti lihat luihe kiin* (Len. 230) rl. hakkas ise lausujaks, .. liitis lihad luude külge (= parandas tõbise); Lu *aina tävvez lihaz* (Must. 161) aina priske (täies lihas); Lu *kerkeä liha* kops(ud); Lu *sitkaa niku niitti liha* sitke nagu kõõlus; Lu *tšäsi meep tsül-mäss suurimõl, siz jutõltii, što tšäsi on kanaa lihal* (kui) käsi läheb külmast tangu, siis öeldi, et käsi on kananahal (kanalihal); J *liika liha* ~ *liig liha* liigliha. – Vt. ka *kana-*, *kerkeä-*, *lahu-*, *leipä-*, *liik-*, *pittši-*, *razva-*, *sigaa-*.

liha-astia M Lu Li (J-Tsv.) *liha-astja* Lu liha-astja кадка, деревянный бочонок для мяса; Lu *liha-astja, se õli astja, kuza piettii ližžaa* lihaastja, see oli astja, kus hoiti liha; Li *liha-astia piäp siivõtõ* lihaastja tuleb puhastada; J *tuli posud-meess tsüläsee, saap hoz liha-astia õssa* püttsepp tuli külasse (puunõusid müüma), saab

kas või lihaastja osta. – Vt. ka *lihalännikko*, *lihapüttü*.

lihabotšk/a M -õ Lu lihatünn бочка для мяса.

lihai/n (J-Tsv.), g. -zõõ J = *lihakaz* [?].

lihakaasi M = *liha-lauta*.

lihak/az: -õz Lu J-Tsv., g. -kaa J lihav, tüse, paks тучный, толстый; Lu *ku inemin on kõvassi varma, jutõllaa: lihakõz inemin* kui inimene on väga tüse, (siis) öeldakse: lihav inimene; *lihakõz inimin rõõkaap tallajõz* paks inimene hingeldab käies. – Vt. ka *lihai/n*, *lihava*, *lihõin*.

lihakatõ-roho J kassitapp вьюнок.

lihakaikolo J-Tsv. lihaküna (puust õõnestatud kauss liha hoidmiseks) деревянная миска для мяса. – Vt. ka *lihanaappa*.

lihalaafka (J) *liha-laafk* J-Tsv. (liha)karn, liha-kauplus мясная, мясоторговля; *a lihalaafkoiz, on i tedred, i raptšikõd, i jänesev* aga karnides on ka tedred, ja püüd, ja jänesev; *too liha-laafkõss pool nagla razva* too karnist pool naela rasva.

liha-lauta: -t J-Tsv. liha(lõike)laud кухонная разделочная доска. – Vt. ka *lihakaasi*.

lihalännikko M lihalännik кадошка для мяса. – Vt. ka *liha-astia*, *lihapüttü*.

lihamašina Lu hakk(liha)masin мясорубка; *mahsapiirgaa panna mahsa, panna kerkiäizet, panna süämuna, siz lassaa kõik läpi lihamašinaa* maksapirukasse pannakse maksa, pannakse kopsud, pannakse süda, siis lastakse kõik läbi hakkmasina.

lihamuru Lu lihatükike, -gaas кусочек мяса; *lihamuru pantii* liharaas pandi (toidusse).

lihanaappa K Lu-Must. *liha-naappa* Kõ-Len. lihakauss миска с мясом; K *miez mieb riherpääl, lihanaappa pää pääl. mi se on. se on kukkõ mõist. mees läheb lakka, lihakauss pea peal. Mis see on? – See on kukk.* – Vt. ka *lihakaikolo*.

lihanik/ka P, g. -aa P lihunik мясник; *mie uot-tõlõn lihanikkoi, tulõvat tappamaa* ma ootan lihunikke, tulevad (siga) tapma.

lihalnõ Ra -nev Lu-Must., g. -zõõ Ra liha-st, liha-mясной, мясо-; Lu *lihane assia, rautanõ vit-sa? – Sõrmi ja sõrmus* (Must. 160) mõist. liha-st (lihane) astja, rauast (raudne) vits? – Sõrm ja sõrmus; Ra *lihanõ tšeeli luizõõ kaglaa lõikkaav* vs. liha-st keel lõikab luust (luuse) kaela (= kuri keel võib inimese tappa).

liha-pooli K-Ahl. (orig.: narf).

lihapüttü (Li) lihapüttü кадка, деревянный бочонок для мяса; *võipüttü, lihapüttü õltii* võipütid, lihapütid olid. – Vt. ka *liha-astia*, *lihalännikko*.

liharokka M Lu lihaga keedetud hapukapsa-

supp скромные щи; M *kõõz artsi, artstime-nod, siš tšihutatti liharokkaa* kui oli mittepaastuaeg, (siis olid) mittepaastutoidud, siis keedeti lihaga hapukapsasuppi.

liharooka M (Lu) lihatoit мясное, мясная пища; M *laadittii liharookaa* tehti lihatoitu; Lu *tänävä on ahjo täün rookaa, on liharookaa, i piimärookaa* on täna on ahi täis toitu, on lihatoitu, ja piimatoitu on.

liharosola M lihasoolvesi мясной рассол; *liharosola, kalarosola, kapussarosola, i oguritt-solailla on rosola* lihasoolvesi, kalasoolvesi, (hapu)kapsasoolvesi, ja kurkidel on soolvesi.

lihas/sua Lu J-Tsv., pr. -un Lu J, imperf. -suzin Lu J lihavaks, paksuks minna; lihuda, kaalus juurde võtta тучнеть, по-; полнеть, по-; Lu *mõnikõz inemin tšiiiree lihasuv* mõni inimene läheb ruttu paksuks; Lu *kumpa inemin lihasuv, siiz jutõllaa: nät se võtap tšiiiree pintaa* kui inimene läheb lihavaks, siis (selle kohta) öeldakse: näe, see lihub kiiresti; J *taita sinnua üvässi süütetä, ku siä nii kõvassi lihasud* sind söõdetakse vist hästi, et sa nii kõvasti lihud? – Vt. ka *lihottua, lihõttua*.

lihasuppi M Po Lu lihasupp (lihaga keedetud supp) мясной суп; M *meil tehäs piimäsuppi i lihasuppi kl'otskiijeekaa* meil tehakse piimasuppi ja lihasuppi kлимпидега.

lihatušõjka M Lu mooritud liha, lihahautis тушёное мясо, тушёнка; *tehtii lihatušõjka* tehti mooritud (ahjus hautatud) liha.

liha/va Kett. K-Ahl. M-Set. Lu -v J-Tsv., g. -vaa J = *lihakaz*; Lu *lihava inemin* lihav inimene.

lihavu/z J-Tsv., g. -u [?]: -sõõ J lihavus, tusedus, kehakus тучность, дородность.

liha vt. *liha*.

l'ihorat/ka: -k J-Tsv., g. -kaa J palavik лихорадка; *kooli l'ihoratkõss (l'ihoratkasõõ)* (ta) suri palavikust (palavikku).

lihottaa (K), pr. -av K, imperf. -ti lihutada, lihavaks sõõta, puumata откармливать, откормить; *tauti sõõtib da eb lihota* vs. haigus sõõdab, aga ei lihuta.

lihottua Lu (Li) (sõnatüvi основа слова:) *lihottu-* J-Must., pr. -un Lu, imperf. -tuzin Lu = *lihassua*.

lihteri Lu, g. -ii lihter, праам лихтер; *lihteri, se on ravvassa tehtü* lihter, see on rauast tehtud.

lihwa vt. *liiva*.

lihõin J-Tsv. *lihõin* M, g. *lihõizõõ*: -zõõ M 1. M lihast, liha- мясной, мясо-; 2. lihav, tüse, raks тучный, толстый; J *varm, lihõin inimin* priske, lihav inimene. – Vt. ka *lihain, lihakaz, lihanõ, lihava*.

lihõin M, g. -zõõ = *lihanõ; lihõn tünner, vahtšin*

varo. Sõrmus sõrmõza (Set. 16) mõist. lihast tünder, vasest (vaskne) võru? – Sõrmus sõrmes; *laa idgõb: lihõn suu, nahkõn perze* kk. las nutab: lihast suu, nahast (nahkne) perse.

lihõttua (P), pr. -un P, imperf. -tuzin = *lihas-sua*.

liidgab, liidgõb, l'iidgõb vt. *liitka*.

liidna vt. *lidna*.

liigassi Al. liiga, liialt слишком (много). – Vt. ka *liikaa*.

liigõpas/si Kett. -s P *liigapas* Ja-Len. komp. üleliia, liigselt, ülearu, ülemäära слишком много, чрезмерно; Kett. *sein liigõpassi* sõin ülearu; P *juttyõvad etti piäb ühet kuormad vid'd'ä valua liigõpass* ütlevad, et peab viima ühe koorma sõnnikut ülemäära. – Vt. ka *liikaa*.

liiha vt. *liha*.

liika Kõ Lu J (Kett. K) -kõ Lu -k J-Tsv. -ka Ku, g. -gaa ~ -kaa J 1. adj., subst. liigne, üleliigne, liig- лишний, излишний, чрезмерный; J *liik entši perez, liik kulu* liigne inimene peres, liigne kulu; J *kõihes taloz liika suut verrõta jõka suu palass* vaeses talus näägutatakse liigset suud iga suutäie pärast; Kett. *meill ed viskaa liikaa luzikkaa suhõõ* meil ei viska (sa) liigset lusikatäit suhu (= meil ei ole toitu raisata); Lu *ep se liika juukki üvvää tee* ei see liigne joomine head tee; Kõ *ain liigad rahad meneväd* aina kulub liialt raha (aina lähevad liigsed rahad); Lu *liikõ juttu on se, ku inemin pajatõb rohkaapi, mitä piäv* liigne jutt on see, kui inimene räägib rohkem kui vaja; J *liik hlopott* üleliigne askeldamine; J *mikä on liik, viskaa menemä* mis on üleliigne, (see) viska minema; Lu *sitä riissa mill ep piä, se riissa tuõb millõ liigõs-si* seda asja pole mulle vaja, see asi on mulle üleliigne; K *jo jain liikaa i tüttärilee* juba jain liigseks tütardelegi; K *tulin liigassi liikuttajalõ* (Al. 48) rl. muutusin (tulim) liigseks liigutajale (= emale); J *ühs õli liika* üks oli üleliia (üleliigne); Lu *põrsaall on liigõd ampaad* põrsal on liighambad; 2. paaritu нечётный; J *liik vai paari* paaritu või paaris?; 3. varu-; lisa- запасной; дополнительный; Lu *liikojä seiliä pietää kanttsis* varupurjesid hoitakse võõrikantsis; J *salaa kirstulõ väliss tehkä liik põhjõ* salakirstule tehakse vahel lisapõhi (= kahekordne põhi, salapõhi); ■ J *tälle kazvo sihe kõhtaa liika liha, kuza õli lõikattu* talle kasvas sinna kohta liigliha, kust oli lõigatud (= opereeritud); Lu *liika sooli pimesool*; J *liigõd ivusõd* parukas; J *üväss inimizess kõnsait eväd nõsa liikaa juttua* heast inimesest ei räägita kunagi tühja juttu; J *liikaa tetšemä* liiga tegema (= solvama, ülekohtu tegema.) – Vt. ka *liikõin*.

liikaa M Kõ Lu Li J-Tsv. -ka M Lu J I -ga R-Lõn. -k V 1. liiga, liialt; liigselt, üleliia слишком; сверх меры, чрезмерно; J *tänävä emme nõiz nootta viskama, liika on suur virt täna* (me) ei hakka noota (vette) laskma, on liiga tugev vool; J *siä õöd liika peen tseeltejõ, jot sinnua kuunõll* sa oled liiga väike (= tühine) keelaja, et sind kuulata; M *tämä on liika hättüri* ta on liiga hädaldaja; Lu *siä liikaa pal'lo paja-tõt tühjää juttua* sa räägid liiga palju tühja juttu; J *liika kõvassi on uhka* on üleliia (liiga kõvasti) uhke; M *liikaa rahhaa ep pis traatittaa* ei tohi liialt raha raisata; J *kapuss astia tahob automiss, liika onj kuivannu* kapsatünn tahab hautamist, on liialt kuivanud; Lu *nüid jo vihmaa tuõb liikaa* nüüd tuleb vihma juba üleliia; J *elä juu viina üli liika* ära joo viina üleliia; Kõ *leipää jääb liikaa* leiba jääb üle; 2. väga очень; I *siä õõd liika meelevä* sa oled väga tark; M *täll õli liika üvä ääli* tal oli väga hea hääl; I *tämä on liika sel'vä inehmine* ta on väga osav inimene; M *mõisa õli liika iloza* mõis oli väga ilus; Lu *täll ol liikaa pal'lo voimaa* tal oli väga palju jõudu; V *üvä päivä narvaa trubad nätsüväd liig üvvii* hea päev(aga) (= selge ilmaga) paistavad Narva korstnad väga hästi. – Vt. ka *liigassi, liigõpassi*.

liikahtaa (M S J Ku) *liikahtaa* (J), pr. -aan, imperf. -iin S liigatada, end korraks liigutada шевельнуться, шелохнуться; J *üps lehto liikahtaav, kõig rahvõs katsotaa. se on upsi* mõist. üks leht liigatab, kõik inimesed vaatavad? – See on uks; J *noorõt kuuzõt hallõn nallõ seissaa, eväd liikahtaa* noored kuused seisavad härmatise all, ei liigata; Ku *hepoin eb liikahta* hobune ei liigata; M *nii isub il'la, sto i kõrvõd eväd liikahtaa* istub nii tasa, et kõrvadki ei liigu (liigata); ■ S *napa liikahtii, piäp panna pata navaa päälee, siis praaviu* naba läks paigast ära, tuleb panna pada naba peale, siis paraneb.

liikahtalassa Lu -ss J-Tsv., pr. -an Lu J, imperf. -azin Lu -zin J = *liikahtaa*; J *seis paikõll, elä liikahtaa* seisa paigal, ära liiguta (liigata).

liikastaa (Kõ-Len.), pr. -aan Kõ, imperf. -iin = *liikahtaa*; *ühs lehto liikastaap, kõik vätši vaatastaap* (Len. 228) mõist. üks leht liigatab, kogu rahvas vaatab.

liikkeel vt. *liikkõõlla*.

liikiki Lu, g. -ii = *liikki-rihma*; *liikkinigla, mineekaa õmmõllaa seiliä liikkii tšiini* liiginõel (on see), millega õmmeldakse purje liigi külge kinni.

liikki/issä Lu, pr. -in Lu, imperf. -izin: -zin Lu = *liikkiä*; *seili piëb liikkiissä* puri tuleb liikida.

liikkinigla Lu liikimisnõel (nõel liigi õmblemiseks ümber purje) ликовая игла; *liikkinigla, mineekaa õmmõllaa seiliä liikkii tšiini*; *seilinigla on peenepi, liikkinigla on suurõpi, a seesama malli, ne õlla ühtä mallia* liiginõel (on see), millega õmmeldakse purje liigi külge kinni; purjenõel on väiksem, liiginõel on suurem, aga (sel on) seesama kaju, need on kujult ühesugused; *liikkinigla on suurõpi ku seili nigla, tšümmee kahstõ-issõumõv santimetrii pittsä* liiginõel on suurem kui purjenõel, kümme-kaksteist sentimeetrit pikk.

liikki-rihma Lu liik (purje servi ümbritsev kõis) ликтрос; *liikki on laivõz, laafkõss õsõtaa rihma, siis se rihma leikõtaa, kumpa piäb õmmõlla ümperi seiliä, siis sitä nõissaa kuttsumaa liikkirihma* liik on laevas; poest ostetakse kõis, siis lõigatakse see kõis, mis tuleb õmmelda ümber purje, siis seda hakatakse kutsuma liigiks. – Vt. ka *liikki*.

liikk/kiä (Lu), pr. -in, imperf. -kizin liikida (liiki ümber purje õmmelda) ликовать паруса (прикреп/лять, -ить ликтрос к парусу); *seili on liikittü puri* on liigitud; *liikkimin on se, ku seili õmmõllaa rihmaa vai rossii* liikimine on see, kui puri õmmeldakse kõie või trossi külge. – Vt. ka *liikkiissä*.

liikk/kuu Kett. R-Lõn. P M Lu J (Kõ-Len. Li Ku), pr. -un P Lu J, imperf. -kuzin Lu J liikuda; liigatada, end liigutada двигаться; сдвигаться (с места), шевелиться, по-; J *ku veel liikud, ed mee linnaa, a ku jo ed nõizõ liikkumaa, siis piäb i mennä* kui veel liigud, (siis sa) ei lähe linna (elama), aga kui (sa) enam ei saa liikuda (ei hakka liikuma), siis tuleb minnagi; M *opõn tsüt' liikku adraza* hobune vaevu liikus adra ees; P *tämä liikub niku täi ruvõza* kk. ta liigub nagu täi kärnas (= ta liigub aeglaselt); J *liiku tšiirep* liigu (= astu) kiiremini!; P *kala end'üb, šokka-luud liikuvad* kala hingab, lõpused liiguvad; Lu *aavaa lehot peenel tuulõl liikuvad* haava lehed liiguvad nõrga (väikese) tuulega(gi); Lu *lahzõd ep pääze liikkumaa* lapsed ei pääse liikuma (= ei pääse toast õue); P *pojzda eb liiku viel rong* veel ei liigu; Lu *katsov: meez eb liiku* vaatab: mees ei liigata; M *elkaa liikkugaa* ärge liigutage end!; Lu *saunas tšülpeessää põltikkaakaa, se paab veree liikkumaa* saunas viheldakse nõges(t)ega, see paneb vere käima (liikuma); Lu *jää on liikumaz* jää on liikumas (= on jääminek); J *liikkujõz et tarkka niglaa lütsät* liikudes (sa) ei saa nõelale niiti taha panna; J *liikkuvat turvõss müü on k'ehno krappuss katoõ pääle* liikuvat (= kõikuvat) redelit mööda on paha katusele ronida; ■ M *tuhkapäivän elä*

liiku pittsää tehnee esmaspäeval ära asu pikale teele; M *napa liikku nõssõmizõssa* naba läks tõstmisest paigast ära; Lu *sill jo mozgid liikku-sivad* sul nihkusid juba ajud paigast ära (= sul läks juba mõistus segi, sa oled juba nupust nikastanud); J *liikumõtt vara* kinnisvara.

liikkõõlla: -õõl ~ -eel Lu -õõl J-Tsv. adv. liikvel, liikumas (быть, находиться) в движении; J *oorniko varai, a perennain jo on liikkõõl* varane hommik, aga perenaine on juba liikvel; Lu *siä nõizid varraa liikkõõl, piti õõlla veel tilaz* (haigele õeldi:) sa tõusid liiga vara jalule (liikvele), oleks tulnud veel voodis olla; Lu *merez jää on jo liikkõõl* meres on jää juba liikvel.

liik-liha J-Tsv. liigliha дикое мясо.

liikuskõõlla Lu (J-Tsv.), pr. -lõn: -õn Lu J, imperf. -lin Lu refl., frekv. end liigutada; nihelda двигаться; ёрзать; J *vai siä õõd zdohloi, kui jedva- va liikuskõõb* kas sa oled (nii) nõder, et vaevu liigutad end?; Lu *tämä eb isu paikõl, ain liikuskõõb* tema (= laps) ei istu paigal, aina niheleb. – Vt. ka *liikutata*.

liikusõõlla: -õõl J-Tsv., pr. -sõõlõn: -sõõn J, imperf. -sõõlin J frekv. liigutada; kõigutada двигать, шевелить; качать; *tuuli liikussõõp pud'dõ ladvoi* tuul kõigutab puude latvu. – Vt. ka *liikutõõlla*.

liikut/taa R-Lõn. L M Lu Ra (P) -ta J-Tsv., pr. -an L Ra -õn Lu J, imperf. -in Lu Ra J 1. trans. liigutada, nihutada; kõigutada, kiigutada двигать, шевелить, сдвиг/ать, -нуть (с места); качать, по-; P *i liikutti tam siipiikaa* ja ta liigutas tiibu (liigutas tiibadega); M *jeka vihko tüvessä liikutattii, etti sis tam tsiireep* kuivab iga vihku liigutati tüvest, et siis ta kuivab kiiremini; J *elä liikut lautaa, la jääp paikõlõ* ära liiguta lauda, las jääb paigale; J *siäakse liikutit tšive tilalt* kas sina liigutasid kivi paigalt (ära)?; Lu *miä liikutõn paikõssa paikõl* ma nihutan paigast paika; L *lahsi liikutab järtšüä* laps kõigutab pinki; Lu *liikutti, pani õhsõntamaa* (laine) kõigutas (laeva), ajas (pani) oksendamata; J *tšätsüüt liikuttõma* kätkit kiigutamata; 2. refl. (end) liigutada двигаться; L *nüd eb lintu liikuta i peäsko eb laula* rl. nüüd ei lind liiguta (end) ega pääsuke laula; ■ M *ep tõhi jalkaa liikutaa paikalta* ei tohi jalga(gi) paigalt nihutada (= ei tohi kuskile minna). – Vt. ka *liikuskõõlla*, *liikusõõlla*, *liikutõõlla*.

liikutaj/a (K-Al.), g. -aa fig. liigutaja, kiigutaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) двигающая, качающая (ласковое обращение к матери в народных песнях); *tulin liigassi liikuttajalõ* (Al. 48) rl. muutusin (tulin) liigseks liigutajale, (kätki) kiigutajale (= emale).

liikutõõlla P M Lu J (Kett.) -õõllõ J -õõl J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõõlin P Lu J frekv. liigutada; kõigutada, (jalgu) kõigutada двигать, шевелить; качать; болтать ногами; M *piäb liikutõõlla jalkoi, to tuõvat turrassi* tuleb jalgu liigutada, muidu jäävad tuimaks; J *lusti on luita liikutõõlla* rl. tore on luid liigutada (= tööd teha); J *õli mitä õpõzõõll tuuvvõ, lina-arjallõ liikutõõllõ* rl. oli, mida hobusega tuua, linalakaga liigutada; J *elä liikuttõõ lauta, miä n saa tširjutta* ära kõiguta lauda, ma ei saa kirjutada; P *kui jalka õli tõizyõ põlvyyõ peäl ja liikuttõõlid jalkaa, sitä juoltii: pirua lyõkutav* kui jalg oli teise põlve peal ja kõigutasid jalga, selle kohta õeldi: kiigutad kuradit. – Vt. ka *liikusõõlla*, *liikutata*.

liikõ [?]: -k [sic!] J-Tsv., g. -kõõ liikumine движение.

liikõin J-Tsv., g. -zõõ J liigne, üleliigne, üle-määrane лишний, излишний, чрезмерный. – Vt. ka *üli-*. – Vt. ka *liika*.

liilija J-Tsv., g. -aa = li'lli.

liiline vt. *leelin*.

liimen/e (M), hrl. pl. -ed M = *leemina*; *esimein villa kutsuttii liimenev* esimest villa (lambal) nimetati tallevillaks; *sõpaa bõlõ üvä liimenes-sä tehä* rõivast pole hea tallevillast (= tallevillastest lõngast) teha.

liimin/a L, g. -aa ude, (õie jne.) ebe, lible шерстинка, волосинка, травинка; *rohuo liimina* rohulible. – Vt. ka *libla*, *libli*, *liblo*.

liimin/ä (M), hrl. pl. -äv M = *leemina*; *esimein kõrt niittäaz, se on liiminäv* (kui) esimene kord niidetakse, (siis) see on tallevill; *võdnaa liiminäv* tallevill.

liina¹ vt. *lina*.

liina² vt. *põlvi-*, *suurpõlvi-*, *tšellipõlvi-*.

liin/e Lu, g. -ee Lu kleit платье; *minuu nain õssi enee kaunee platjaa, kaunee liinee* minu naine ostis enesele punase kleidi.

liini Lu, g. -ii Lu (plagu) liin e. nõõr льня (верёвка флага); *flakuu liini noorass on tehtü* plagu liin on nõõrist tehtud; *flaakuu rihma vai flakuu liini* plagu nõõr või plagu liin.

lii/pua (P), pr. -vun, imperf. -puzin ilmuda явиться, по-; *germantsaa sõta-aikan liipu, ilmahtu üps manaxa jarvigoitšüleä* Esimese maailmasõja (Saksa sõja) ajal ilmus üks munk Jarvikoitšülässe.

liiril J: *tiiril liiril linnukkõin, kuza sinu pezikkõin* liiri, lõõri, linnuke(ne), kus (on) sinu pesake(ne)?

liirul K: *tiirul liirul linnukkõinõ, kuza sinuu pezikkõinõ* liiri, lõõri, linnuke(ne), kus (on) sinu pesake(ne)?

liismattaa [?] (J-Must.): (sõnatüvi основа

слова:) *liismatta*- J-Must. = *lekottaa* [?] (orig.: lieskaa-).

lii/sõa [?] (Lu), pr. -зѠв Lu, imperf. -*si* roomata [?] полз/ать [?], -ти [?]; *liizõb liiza* tigu roomab.

liiz/a Lu, g. -*aa* tigu улитка; *liiza, näütä sarvõd, näütä kõrvõd* (lastelaulust:) tigu, näita sarvi, näita kõrvu.

liitk/a: -õ Li *liitkõ* J-Tsv., hrl. pl. *liidg/ad* M Lu J -õd Li J *liidgõd* J *liitkõd* Li liigid вспрыски, магарыч; Lu *ärtšä müütii i tõinõ õsõttii, siz juutii liidgõd* (kui) härg müüdi ja teine osteti (asemele), siis joodi liigid; J *putõl liitkoi, siz on kalat sinuu pudel liiku* (liike), siis on kalad sinu; M *mõõ jo liidgat piimmä (~ jõimma)* me pidasime (~ jõime) juba liigid; Li *liitkõita juutii* joodi liiku(sid); J *jo sinuu linnuu liidgad juutu* rl. juba sinu, linnu, liigid (on) joodud; J *lähemme liitkoilõ* läheme liiku (liike) tegema.

liitkaraha Ra *liitkaha* J-Tsv. liiguraha деньги на вспрыски, на магарыч; J *lähemme liitkoilõ, liitkaha juuma* läheme liiku (liike) tegema, liiguraha jooma.

liito/z Lu Li, g. -*hsõd* lisatükk, jätk надставка, удлинение; Li *liitoz võib õlla hot' migäle liit-tää* jätku võib (jätk võib olla) ükskõik millele liita; Lu *jalgasõd liitoz* (ree)jalase (pea) jätk.

liit/ti Lu Li J-Tsv., g. -*ii* Lu Li J (puust) võikarp, -vitsik деревянная маслѣнка; Li *või liitii teim-mä kataga puussa, vesimmä, teimmä heenokaizõssi i sis kurgõd sulgaakaa õmpõlimma; karjuššiill panit kaas vai izze menib, või süämez võikarbi tegime kadakapuust, vestsime, tegime õhukeseks ja siis kuresulega õmblesime* (kinni); *karjustele panid kaas või ise läksid* (kuhugi), *või* (oli) sees. – Vt. ka *või-*.

liittra vt. *litra*.

liit/ta M S Lu Li Ra J I (K-Al. K-Salm., R-Eur. R-Reg. P) -*sa* K-Ahl. -*tsõ* J -*ts* Lu Ra J-Tsv. I *liit/sa* J-Tsv., g. -*saa* K R-Eur. S Lu Ra J I -*sa* R-Reg. *liit/saa* J nägu; pale, põsk лицо; чека; Lu *inemizel ku meeb vanassi, on liit/sa i hibjo tšimaraz* inimesel, kui ta jääb vanaks, on nägu ja ihu kortsus; Li *õnnõlliizõd inemizee liit/sa ain on nagrull* õnneliku inimese nägu on ikka naerul; Lu *ku ruikko süäntüüb, nii liit/sa jäi kurpukkaas* kui rõuged said vihaseks (saavad vihaseks), siis nägu jäi rõugearmiliseks; Lu *semerit/sa ep pilannu liit/saa* leetrid ei rikkunud nägu; Ra *liit/saz on mätä-napuško* näos on mädavistrikke; Lu *tütikkõin õli izää liit/saa* tütarlaps oli isa nägu; J *liit/sõlt on nii ühellaizõd* näolt on nii sarnased (ühesugused); M *iš'i valub liit/saa müõ* higi valgub mõõda nägu; Lu *liit/sa punõti* ~ J *liit/sa punõti*v nägu punetab; I *liit-*

sa valkõhtujõ nägu kahvatus; J *liit/sa pulskõnõb* nägu pakseneb; J *valka ja pulska liit/saka* tüttõ valge ja priske näoga tüdruk; J *pitšelkoo liit/sakaa inimin* pikliku näoga inimene; J *ahtokõizõd liit/sakaa* kitsa näoga; Ra *ümmärkõizõd liit/sakaa on lusti inimin* ümara näoga (inimene) on ilus inimene; J *lusti liit/sa, lusti inemin* ilus nägu, ilus inimene; I *ümperläin liit/sa* ümar nägu; I *varma liit/sa* priske nägu; I *ahaz liit/sa* kitsas nägu; Lu *kõõz on kauniz liit/sa, siiz juõl-laz. niku kuu paisõb* kui on punased põsed (punane nägu), siis õeldakse: nagu kuu paistab; M *nii on valkaa liit/sa niku koollõdõl* nägu on nii valge nagu surnul; Lu *blednoi liit/sa* kahvatu nägu; Lu *tuska liit/sa* kurb nägu; I *alla liit/salla ii niin i ležib* näoga allapoole, ja nii lamabki; J *alaa tšüüntelii vahaizii, alaa liit/saa armollizõd* rl. vahaküünalde alla, armulise palge alla.

liit/s-luu J-Tsv. põsesarn, põseluu скула, скуловая кость; J *kõig mongolaa rahvall liit/s-luud on lad'd'õd* kogu mongoli rahval on laiad põsesarnad (põseluud).

liit/sõin Li: *a ku lüüd .. pisid de živõdva* [sic!] *pläk-pläk de tõizõd suksii pääl, sis kangõs toop pittšä liit/sõin* aga kui lõõd .. pistsid (süstiku läbi) ja kiiresti plaks-plaks ja jalg (kohe) teise tallalaua peale, siis tuleb kangas hõre.

liit/tää Li (Kõ-Len.), pr. -*än*, imperf. -*in* (kokku, külge, juurde) liita; (juurde) lisada соединять, -ить; прибавлять, -ить; Lu *ku õli pittšä ruuku, teitii ühessä ruugussa, a ku õltii lihepäd ruugud, siis teitii kahõssa ruugussa, tšehs-paikassa liitetii* (spetsiaalse ridva kohta, mille abil lasti kalavõrke jääauku:) kui oli pikk ritv, (siis) tehti ühest ridvast, aga kui oli lühemad ridvad, siis tehti kahest ridvast, keskpaignast liideti (kokku); Kõ *nõizi ize tiitjäksi, .. liitii lihat luihe kiin* (Len. 230) rl. hakkas ise lausujaks, .. liitis lihad luude külge (= parandas tõbise); Li *se kangas tuli kannii niku kosomitaa; siz maamõ taaz juttõdõv: nä nüt liitää* see kangas tuli niiviisi nagu viltu; siis ema ütleb taas: näe, nüüd lisa juurde (= koo sellele servale v. poolele lisa); Li *ku nõizõb vaa ühš tšäsi menemä ettee sis taas piäb liitää* kui vaid hakkab (kangakudumisel) üks käsi ette minema, siis tuleb jälle juurde lisada (= tuleb sellele poolele lisa kududa).

liit/ää/ssä (Li), pr. -*v* Li, imperf. -*zi* pulstuda, vanuda свал/иваться, -яться, включи/ваться, -ться; *liit/ääv* ühtee, tartup tšiin, tooptši takku (kui lamba seljas vill) pulstub, vanub, (siis) tulebki *t*. (= villapulst).

lii/va K-Ahl. P M Ja-Len. Lu Ra J I (K-Al. R-Eur. R-Lõn. Kõ-Len.) -*v* J-Tsv. *liwa* ~ *lihva*

Kr *Луба* Tum. *Ліуба* K-reg.₂ li-reg.₁ *Ліуба* Pal.₁, g. -vaa P M Lu J I liiv песок; I *meilä mokoma kehno maa on, tämä ühshi liiva ili savvi* meil on niisugune vilets maa, see on ainult liiv või savi; P *üps öli kisa suurii sõtõriika, a tõin öli liivaakaa ili tuhgaakaa* üks kott oli kruusaga (suurte sõmeratega), aga teine oli liivaga või tuhaga; J *liiva kritizeb jalkoin allõ* liiv krigiseb jalgade all; M *pantii autaaasõõ, liiva pääl'ee: makkaa siis* (surnu) pandi hauda, liiv peale (, siis öeldi): maga siis!; Lu *all on liiva, pääl on liiva, tšehsipaikaz elokkaat?* – Rihl (Must. 159) mõist. all on liiv, peal on liiv, keskpaigas (on) elanikud? – Maja; J *sõrmiikaa liivat sorizin, veiseizin liivad lidnaa teele* rl. sõrmedega liivad soriksin, viiksin liivad linnateele; M *puisan liivaa* puistan liiva; Lu *kase om maailmaa viihkura, põllütüb liivaa, nät ku tuiskaab liivaa, nii silmet sõkkaav* see on ilmatu suur tuulekeeris, tolmutab liiva, näe, kuidas tuiskab liiva, nii pimestab silmad; Lu *tuizgannu liiva, ku tuuli ajav; ajannu liiva, ku vesi ajav; meil on kõik siin ajannu liiva* tuiskliiv (on), kui tuul ajab (= kuhjab liiva kokku); uhteliiv (on), kui (mere)vesi ajab (= uhub liiva randa); meil on kõik siin uhteliiv; M *sorrõa liiva* ~ Lu *sorrõa liiva* ~ *sorraa liiva* sõmer liiv, jäme liiv, kruus; Lu *heeno liiva* peen liiv; Lu *valkaa liiva* valge liiv; J *meree rannaa liivad* luiteliiv, luiterrannik (mereranna liivad); Lu *liiva leete* liivaleede; Lu *liiva kehvelid* liivaleetseljakud; Lu *liiva komu* liivakamakas. – Vt. ka *gravi-, heekka-, saahhari-, sora-, suukkuri-, sõtõr-, tuuli-*.

liivakarvain M beež, liivakarva песочный, песочного цвета.

liivakaz Li I -õkõz Lu J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J liivane, liiva- песчаный; Li *aherikko maa on liivakaz* vilets maa on liivane; J *liivõkõss teet müü on rajkk aja* liivast teed mõõda on raske sõita; Lu *liivõkõz maa* liivamaa. – Vt. ka *liivõin*.

liivak/ko M Lu (R-Eur.), g. -oo M liivak, liivamaa; liivane koht песчаная почва; песчаное место; M *med'd'ee maad on kõühäd maad, liivakod i tšivikod* meie maad on kehvad maad, liivakud ja kivikud; M *siäl öli mokom liivakko üvä* seal oli niisugune hea liivane koht. – Vt. ka *liivamaa, liivazikko, liivikko, liivikkopaikka*.

liivakoko Lu liiv-koko (J-Tsv.) liivahunnik кучка песка; Lu *kanad roitõtaa liivakokkoa* kanad siblivad liivahunnikus (liivahunnikut).

liivakomka Li liivakamakas ком песка; *kikkeritsaz on savikomkad, a meil on liivakomkad* Kikeritsas on (põllul) savikamakad, aga meil on liivakamakad.

liivamaa M Lu I liivõmaa Li liiv-maa Kõ J-Tsv. liivamaa (liivane maa) песчаная почва; Lu *meil on liivamaa, meijjee kõhta on meriajoma* meil on liivamaa, meie paik on mere aetud (= mere poolt kokku uhutud) maa; Li *a ahõrikko maa, see on liivõmaa* aga vilets maa, see on liivamaa; I *kalmanurmõlla on liivamaa* kalmistulähedasel põllul on liivamaa; J *liiv-maall kazvop paharaiškuin nisu* liivamaal kasvab vilets nisu. – Vt. ka *liivakko, liivazikko, liivikko, liivikkopaikka*.

liivapõhja Lu liiva-põhja I liivapõhi (liivane põhi) песчаное дно; I *jõgõza vesi johzõb i siällä liiva-põhja jões* voolab (jookseb) vesi ja seal (on) liivapõhi.

liivaranta Lu Li liiva-ranta Li liivarand (liivane rand) песчаный берег; Lu *alus ku jääv matalaa liivarantaa, siiz lainõdõkaa ajab liivaa ümpäri alussa* kui (purje)laev jääb madalasse liivaranda, siis lainega ajab (= lained uhuvad) liiva ümber laeva.

liivassua: -õssua J-Tsv., pr. -asun: -õsun J, imperf. -assuzin: -õssuzin J liivaseks muutuda делаться песчаным; *tee on liivõssunnu* tee on muutunud liivaseks.

liivazikko: -õzikko (J-Tsv.) -zikko J-Tsv., g. -azikoo liivik, liivaala песчаная местность, пустошь; *liivzikko jo algõp pintuss* liivik hakkab juba rohtuma; *saksa paju kazvop kuza ni-buit liivõzikkoz* hõberaju kasvab kusagil liivikus. – Vt. ka *liivikko*.

liiva-tšäsi S-Len. fig. liivakäsi песчаная рука.

liivikko Lu Ra J (Kõ-Len.), g. -oo Lu J I. liivik, liivaala песчаная местность, пустошь; J *liivikkos petäi üvässi juuritus* liivikus juurdub mänd hästi; J *miä menin marja muilõõ mailõõ, lintu muilõõ liivikkoilõõ* rl. ma läksin, mari, muile maile, lind, muile liivikuile; Lu *liivikolta veitetti liivaa* liivikult (= liivaseljandikult) veeti liiva; J *tšülää kalmod on tehtü liivikkoo küla kalmistu on tehtud liivikusse; Ra kalmoo liivikko, kalmoje tüvenn* kalmistuliivik, kalmistu juures; Lu *onõ valkaa liivikko, valkaaz liivikoz mikkä ep kazvo* on valge liivik (= mereäärne liivaala), valges liivikus ei kasva midagi; 2. Kõ-Len. metsasalu [?] (orig.: роща); Kõ *lintu lauloi liivikoz* (Len. 231) lind laulis metsasalus [?]. – Vt. ka *liivakko, liivamaa, liivazikko*.

liivikkopaikka Lu liivane koht песчаное место. – Vt. ka *liivakko*.

liiv-kogokkõin (J-Tsv.) liivahunnikuke кучка песка; *talvõll om veitetti maa-teele liiv-kogokkõizõõ* talvel on veetud maanteele liivahunnikukesed.

liiv-koko vt. *liivakoko*.

liiv-maa vt. liivamaa.

liivpõlto J-Tsv. liivane põld песчаное поле; *liivpõlto suvab opõizõd sitta* liivane põld tahab hobusesõnnikut.

liivzikko vt. liivazikko.

liiv-tšivi J-Tsv. liivakivi песчаник.

liivvak/ka: -k J-Tsv. liivavakk, -korv корзина для песка.

liivõ- vt. ka liiva-.

liivõin J-Tsv., g. -zõõ J = liivakaz.

likemmäz Ку = litsepässi; *miä likemmäs karrua keralla mätt'isiin, siz ampuzij kolmannee kerraa* ma tungi(si)n ka karule lähemale, (ja) siis tulistasin kolmandat korda.

liki vt. litsi.

liki/sä: -ssä Li, pl. pr. -zeväd Li, pl. imperf. -ziväd Li kihada, kihiseda кишеть; *siel likizeväd tokomõd matod* [sic!], *mussõi päijeka* seal kihisevad niisugused tõugud (ussid), mustade peadega.

liko M, g. *ligoo: liğgoo* M 1. linaleoauk, linaligu мочило (яма для мочки льна); *mentii puhasattii liko* mindi puhastati linaligu; *mehed likkua puhassamaa eväd mene* mehed ei lähe linaligu puhastama; 2. pesutiik (tiik, kus pesti ja loputati pesu) пральнище (пруд для стирки и полосканья белья); *suur liko, se õli kaivõttu mokoma suur aukko, sinne mentii viruttaimmaa sõppõi* suur pesutiik, see oli kaevatud niisugune suur auk, sinna mindi pesu loputama; *mentii ligolõd* mindi pesutiigile (pesu pesema).

likoossa: *likko/ossa* Lu Li (J) -ssa Lu (Ra) -ss J-Tsv., pr. *likoov: -ov* Lu J, imperf. *likoozi: -oz* Lu J liguneda зам/ачиваться, -очиться, вымок/ать, -нуть, намок/ать, -нуть; *Lu tehtii tuhkavesi, pantii sõvad likkoomaa* tehti lehelis (tuhaleelisvesi), pandi pesu ligunema; *Lu linad lagotõttii maal i maal likkostii, niikavva pietii, ku vars märkeni* linad laotati maha ja maas ligunesid, niikaua peeti, kuni vars (linaluu) mädanes ära; *J mõrrõd likkossa veez mõrrad* ligunevad vees; *Lu miä kasin seemened likkoomaa* ma panin (niisutasin) seemned ligunema; *Lu iivõ likkoov* pärm liguneb; *Lu soolain liha panna* likkoomaa soolane liha pannakse ligunema. – Vt. ka *ligota, ligõta, likoussa*.

likopäivä M 1. linaleoaugu puhastamise päev день чистки мочила (ямы для мочки льна); *likopäiväll aijaas kõikk naizõd likkua puhassamaa, õsõttii viinaa, mentii puhasattii liko, a sis tultii gul'attamaa* linaleoaugu puhastamise päeval aetakse kõik naised linaleoauku puhastama, osteti viina, mindi puhastati linaleoauk, aga siis tuldidi pidutsema; 2. pesutiigi puhastamise päev день чистки пральнища (пруда для стирки

и полосканья белья); *kõlmõttomall jurtšia õli likopäivä* kaks päeva pärast jüripäeva oli pesutiigi puhastamise päev.

likoussa: *likkou/ss* J-Tsv., pr. *likouv: -v* J, imperf. *likouzi: -z* J märjaks saada намок/ать, -нуть, промок/ать, -нуть; *miltäizess vihmõss siä õõd nii likkounnu* millisest vihmast sa nii märjaks oled saanud? – Vt. ka *ligota*.

lik/õa: -kõa J-Must., g. -õa (orig.: likeä).

lil'i M, g. -ii (kollane) jõenupp, vesikupp (желтая) кубышка. – Vt. ka *vesi-*.

lil'i J-Tsv., g. -ii J liilia лилия; *lil'i kukk on õikõ naasti* liilia(lill) on väga ilus. – Vt. ka *liilija*.

lillik/az P M Kõ J *lil'likaz* M -õz Ra -õs J-Must., g. -kaa P Kõ lillakas, linnumari косяника; *M veel on mokomad marjad, lillikkaad; näväd on mokomad heenokkõizõd marjad, süämmez ovat tuumõd, näväd on apomakkõad* veel on niisugused marjad, lillakad; need on niisugused väikesed marjad, sees on kivid (tuumad); nad on magushapud; P *lillikkaad* kasvavad metsas sookannal; Kõ *lillikkaa marjad* lillakamarjad, lillakad. – Vt. ka *linnukaz, linnuu-marja*.

lillikkai'n M-Vilb., g. -zõõ = lillikaz.

lilli-marja Lu = lillikaz.

lillo Lu, g. -oo Lu lilleke цветочек. – Vt. ka *le'o*.

lilovoi Lu, g. -i lilla лиловый; *lilovoit kukad* lillad lilled.

lima Lu Li *klima* J-Must. J-Tsv. *kl'ima* J-Tsv., g. -aa Lu *kl'ima* ~ *kl'ima* J 1. lima; ila слиз; *Lu nii lippii niku lima* nii libe nagu lima; *Lu liha algap pillaussa, lima on ümpäri* liha hakkab riknema, lima on ümber (= on pealt limaseks tõmbunud); *J elä võta kala tšättee, teet tšäet kl'imasõ* ära võta kala kätte, teed käed limaseks; *J klima valup suuss* ila valgub suust; 2. konnakudu лягушечья икра; *Lu konnaa lima* konnakudu; 3. kõnts, muda ил, тина; *J elä mee bruudaa, teed jalgõd kl'imasõ* ära mine tiiki, teed jalad mudaseks; *Lu meres toož on lima* meres on ka kõnts.

limak/az Lu Li -õz Li *limakõz* ~ *kl'imakõz* J-Tsv., g. -kaa Lu *klimakaa* ~ *kl'imakaa* J 1. limane; ilane слизистый; *Lu konnaa kiiseli on limakaz* konnakudu on limane; *Lu võigriba on limakaz* võipuravik on (pealt) limane; *Lu ku panna* gribat *happõnõmaa, siz vesi meep* paksussi, *siz jutõltii: vesi meni limakkaassi, gribad on valmeed* kui pannakse seemned hapnema, siis läheb vesi paksuks, siis õeldi: vesi muutus (läks) limaseks, seemned on valmis (valmid); *J klimakõz niku konno* limane nagu konn; *J klimakõs kala*

limane kala; J *vaile nõõ terve, ku tseeli on nii klimakõz* (ma) pole vist terve, et keel on nii ilane; **2.** kõntsane, mudane илистый, тинистый; J *tšivi saab vees kl'imakkaassi* kivi läheb (saab) vees (seistes) kõntsaseks.

limaussa ~ **limmau/ssa** Lu *klimauss* J-Tsv., pr. *limauv*: -v Lu *klimau/v* J, imperf. *limauzi*: -z J **1.** limaseks v. kõntsaseks muutuda v. minna делаться слизистым; Lu *soojall aigall liha algab limmaussa, algap pillaussa* soojal ajal hakkab liha limaseks muutuma, hakkab riknema; Lu *liha ku on soolõtu, eb õõ pantu tivässi soolaa ja ku perennain ep tarkkaa näšemää, liha kõikinaa limmauv ja pillauv* kui liha on soolatud, ei ole pandud hästi soola ja kui perenaine ei juhtu nägema, (siis) liha läheb üleni (täiesti) limaseks ja rikneb; **2.** kõntsaseks muutuda v. minna делаться илистым, тинистым; J *veez jõka riiss klimauv* vees (seistes) läheb iga asi kõntsaseks.

limonaadi J-Tsv., g. -ii J limonaad лимонад; varill aika on üvä limonaadia juuvv palaval ajal on hea limonaadi juua.

limonat/i Lu I, g. -ii = limonaadi; Lu *miä tahon juuvvõ limonattia* ma tahan limonaadi juua.

limoni Lu J-Tsv. *limoni* J-Tsv., g. -ii Lu J *limonii* J sidrun лимон; Lu *miä suvvaan limoniika juuvvõ tšaajua* ma armastan sidruniga teed juua.

limos/sua Li, pr. -uv Li, imperf. -su Li (käest) libiseda, lipsata ускольз/ать, -нуть, выскольз-нуть; *leipä limossu tšäessa maalõõ leib libises käest maha.* – Vt. ka *lippaussa, lipsahtaa, lipsahtaassa, liukuat*.

limos/sussa Li, pr. -un, imperf. -suzin Li = livõs-sua; *nii on lippii tee, jot limossuzin i laykõõzin maalõõ* on nii libe tee, et libastasin ja kukkusin maha; *elä mee, võid limossussa ära mine, võid libastada.*

lina K L P M Kõ S Lu Li Ra J I (R-Eur. U vdjI) liina I-Len. (Lu) Лина Tum., g. -aa Lu Li Ra J liinaa M -a J lina lën; I *linat tšülvääz nurmõõ, siz lina kasvav lina(d)* (= linaseeme) külvatakse nurmele, siis lina kasvab; P *maka-jaa linad matalad* rl. magaja linad (kasvavad) madalad; vdjI *piäp koiratal liinaa* tuleb koerastada lina (= linast koerased välja kitkuda); J *linad on pantu haakki* linad on pandud kärbisele (kuivama); Lu *lina ku revitää, pannaa kupoloi, pannaa roivaal, sis kuivattaaz, siz lagottaaz maalõõ* kui lina kitkutakse, (siis) pannakse kubudesse, siis kuivatatakse, siis laotatakse maha; M *vil'fal on vihgod, a linal on roivaad. siz on piho, kõõz jo linnoo tappaaz* viljal on vihud, aga linal on kood. Siis on peo, kui

juba lina kolgitakse; Lu *linad lagotõtti maal i maal likkostii, niikavva piettii, ku vars märkeni* linad laotati maha ja maas ligunesid, niikaua peeti, kuni vars (linaluu) mädanes ära; Kõ *lina levitettii maaha, a sis pehmeni se lina; mõnik-kaas paikkaz pantii vettee, a meil maaha lina laotati maha, ja siis pehmenes se lina; mõnes kohas pandi vette, aga meil maha; J linad upotõttii autaa, linad likkoossa veez* linad uputati (= pandi likku linaleo)auku, linad ligunevad vees; M *õlivad linad ahõttu riigaasõõ* (Set. 20) linad olid ahatud rehte; J *linat pantii parsiilõõ kuivama* linad pandi parsile kuivama; M *meemmä liinno raputtamaa, päässäred vällää* läheme pandi ropsima, (ropsime lina)luud välja; I *linaa tappaaz, sis tätä määliaz* lina kolgitakse, siis teda lõugutatakse; Li *linnaa sugõtaa häglääkaa* lina soetakse linaharjaga; J *lina kraappima, lina karsima* lina sugema; J *linass tehtii rihmaa, kotona tšedrettii* linast tehti lõnga, kodus kedrati; S *liinoo ~ liinaa tšedrättii, kuottii kangassa* linu ~ lina kedrati, kooti kangast; M *siniäkkä õli linassa tehtii* (sinine) sara-fan oli lina(se)st (riidest) tehtud; M *linolaiss kehnoopiissa punottii kammitsad* viletsamatest linadest punuti kammitsad; Li *süämein lina* (ropsimisel saadav) parim lina; M *süämmizissä linoissa kuottu heeno kangaz on mokoma ahtikõõin* parimatest linadest kootud peen(ekoeline) kangas on niisugune kitsuke; J *lina butšk ~ lina roivõz* linakubu; J *pjaatkõ linoi* kimp linu (= 60 peod); J *linaa pästko ~ linaa päsk* linakimp, -nuust (kimp ropsitud linu); J *linaa piho ~ Li lina piho* linapeo; J *kahs-kõlmõd lina pääsemä* kaks-kolm linapeod; M *need liinaa akanad kõik heenossi kuivõtattii ahjõz i sis läpi tšivvee veel javõttii* need linaaganad kõik kuivatati ahjus peeneks ja siis veel jahvatati käsikivil; Lu *linaa kalkkala ~ J lina pää* linakupar; Li *lina kuito* linakiud; I *lina seemened* linaseemned; J *lina hägl* linahari; J *lina kaaska* võip kuull litši kattilaa linamuinasjuttu (= vadja folklooris levinud muinasjuttu) lõust) võib kuulda Kattila lähedal; ■ M *meemmä linoita liukumaa* lähme linu liuguma (= lähme vastlasõitu tegema, liugu laskma, et linad kasvaksid); J *lina räss on tehni pehkosõ pezä* linavästri on teinud põõsasse pesa.

lina-akan/a ~ -õ Li, pl. -ad M linaagan, -aganad костра; Li *rüisakanõ, nisuakanõ, kagrõakanõ, õzrõakanõ; linaakanõ on toož* rukkiaagan(ad), nisuagan(ad), kaeraagan(ad), odraagan(ad); linaagan(ad) on samuti.

linaapää Lu *linaa-pää* J-Tsv. **1.** subst. linalakk (inimene) белокурий, беловолосый (чело-

vek); Lu *tšell on valkaad ivusõd, se jutõllaa linaapää* kellel on valged juuksed, selle kohta öeldakse linalakk; **2.** J-Tsv. linakupar головка (плод) льна. – Vt. ka *linaatähtši, linakalkkala, linakalkkalõ, linapää, linatähtši*.

lina-arja Li Ra J -õ Lu subst., adj. linalakk (hobune); valge lakaga белогривая (лошадь); J *õli mitä opõzõl tuuvvõ, lina-arjallõ liikutõllõ* rl. oli, mida hobusega tuua, linalakaga liigutada; Li Ra *lina-arja õpõnõ* ~ Lu *lina-arjõ õpõn* linalakk hobune.

linaa-räss J-Tsv. = *linavässo*.

linaatähtši: *liñnaatähtši* (I) = *linakalkkala*; *kuivavad nämäd liñnaatähd'ed* kuivavad need linakuprad.

linahäglä M linahari льночесалка (чесальная щётка для льна).

linaiin: *liñnain* S, g. -zõõ = *linõn*; *kañgaz õli liñnain* kangas oli linane.

linakaas/ka M-Set. -õ J linamuinasjutt (vadja folklooris levinud muinasjutt linast) сказка о льне (общераспространённая сказка в водском фольклоре).

linakalkkal/a M linakupar головка (плод) льна, диал. колоколка. – Vt. ka *linaapää, linaatähtši, linapää, linatähtši*.

linakalkkalõ J-Must. = *linakalkkala*.

linakoopia Lu linakiud волокно льна.

linakoontalo V lina-, takukoopal кудель, намыка льна.

linakuhila M linahakk (бабка) льна; *linavihgot pannas pissüü viizii parii, kuttuaz neitä tšümmenikod, linakuhilad* linakood pannakse viie paari kaupa püsti, neid kutsutakse *tš-d* (= kümnekoohised hakid), linahakid.

linakuuilaz I *linakuilõz* Lu = *linakuhila*.

linamaa Lu *lina-maa* J linarõld, -maa льянное поле; Lu *kuza lina kasvov, jutõllaa linamaa* kus lina kasvab, (selle kohta) öeldakse *linarõld*. – Vt. ka *linamoo*.

linameno (M) linased asjad (linased riideesemed) полотняные изделия (полотняная одежда); *kraazgattii i linameñnuu i lõñkameñnuu* värviti nii linaseid kui ka villaseid asju.

linamoo M-Set. = *linamaa*.

linaniitti ~ **lina-niitti** Lu linane niit льянная нитка; *lina-niitti tšüireepää mätänep ku kañivo* linane niit mädaneb kiiremini kui kanep(iniit); *d'eruga tehkhää linaniitissä* kaltsuvaip tehakse linasest niidist (vaiba lõim on linane). – Vt. ka *linarihma*.

lina/nõ J, g. -zõõ = *linõn*; *pantii kañgas kañkailõõ, linanõ liši lak'kia* rl. pandi kangas üles (pandi kangas kangaile), linane ligi lage.

lina-pihko J-Tsv. = *linapiho*.

linapiho Lu (U) *lina-piho* J-Tsv. linapeo горсть льна; Lu *kõns roivõz on kuivõtõttu, tapõttu ja päissere puhasõttu pois ja häglettü, se on siiz linapiho; meil kuuštšümmed linapihhoa kutsutii päatkõ* kui linakubu on kuivatatud, kolgitud ja luud välja puhastatud ja soetud, see on siis linapeo; kuuskümmend linapeod kutsuti meil linakimbuks; Lu *linapihossa tehkhää saamoi hoikkaa kañgõssa* linapeost tehakse kõige peenemat kangast.

linapää M Lu (P) *lina-pää* Lu **1.** subst., adj. linalakk (inimene); valgepäine, valgejuukse-line; fig. linapea, (linalakk-neiu hellitusnimi rahvalauludes) белокурый, беловолосый (человек); белоголовушка (ласкательное название беловолосой девушки в народных песнях); M *ai ku on linapää oi, küll on linalakk; P linapäätä liuguttaaza, kassapäitä kallõttaaza, rootsii roomad radgõtkoo* rl. linapead sõidutades, palmikpäid vedades, rebenegu rootsi roomad; **2.** linakupar головка (плод) льна; Lu *seemened on lina-pää süämme seemened* on linakupra sees. – Vt. ka *linaapää, linaatähtši, linakalkkala*.

linarihma Lu linane lõng; linane nõõr льянная нитка; льянная верёвка. – Vt. ka *linaniitti*.

linaroivlaz (Ra) *lina-roivaz* Kett. -õz Lu linakubu связка льна; Ra *lina kazvõv, revitää, tehää linaroivaad* lina kasvab, kitkutakse, tehakse linakood; Lu *linaroivõz on, ku lina on maassa revittü pois, siis panna roivaal, siotaa roivaal* linakubu on, kui lina on maast kitkutud, siis pannakse kubusse, seotakse kubusse. – Vt. ka *linavihko*.

lina-rätte J-Tsv. linane rätik льянной платок.

linaseemene Li (M) linaseeme льянное семя; Li *linaseemene, see ep tuntunnu* linaseeme, seda polnud (külvates) näha.

linasõpa Lu Li linane rõivas e. riie; linased rõivad e. riided, linane pesu полотняная (ल्याнная) одежда; полотняная бельё; Li *linasõppaa on helpopi pessä* linast pesu on kergem pesta (kui villast).

lina-süämme M pl. peenimad linakiud või kangaldimed самые лучшие, мягкие льянные волокна; *lina-süämme näpittii linassa ali kañkaassa i pantii paisõõllõõ* (paise ravimisest:) peenimad linakiud näpiti lina(pee)st või (lõimeniidid linasest) kangast ja pandi paise peale.

linatakku M Li **1.** M Li takk пакля; **2.** M lina-tort, -tutt клок льна.

linatähtši I = *linaatähtši*.

linatöö M *lina-töö* Kõ linatöö (töö lina koristamisest ketramiseni) обработка льна; M *meillä*

algab linatõõ meil algab linatõõ; M linatõõtä bõõ enäb linatõõd enam pole.

linavihko M I = *linaroivaz*; M *linavihgot pannas pissüä viizii parii, kuttsuaz neitä tšümme-niko*, *linakuhilad* linakood pannakse vie paari kaupa püsti, neid kutsutakse *tš-d* (= kümnekoolised hakid), linahakid.

linavõssõ [?] M = *linavässa*.

linavässe Ra = *linavässa*.

linavässer Ra = *linavässa*.

linavässo M Kõ J-Must. (S) *lina-vässa* K-Ahl. linavästriik *трянгоузка*; ■ Kõ *too nüd sizas sillallõõsõõ*, *linavässo riheesee* (Set. 750) rl. too nüüd õöbik (= mõrsja) põrandale, linavästriik (= mõrsja) tuppa. – Vt. ka *linna-räss*.

linaväälsko Lu Li = *linavässa*.

line Lu Li (Ra), g. *-ee* Ra *-nee* Lu Li **1.** joon, liin *линия, черга*; Lu *kursii tšertta vai kursii line õli kumpasiz* kursijoon oli kompassis; Lu *tšämmelee line meneb tšämmeless müütää, selle kõnsaa rahhaa kormunaa ep kopisu* (kellel) kämbla joon läheb kämbblast mööda, sellele ei kogune kunagi raha taskusse; Lu *tšäsi linneed* käejooned; **2.** rida *линия, ряд*; Li *suur line kuhilaita* pikk (suur) rida (vilja)hakke; Ra *koko tšülä on ühez linez niku näit rajoo tšülä on kogu küla on ühes reas, nagu, näe, Rajo küla on*; Li *kluubaa takana on tämää koto, kluubaa linneel õikõäl tšäelle* tema maja on klubi(hoone) taga, klubi(ga ühes) reas paremat kätt. – Vt. ka *kursi-*, *lounad-*, *meri-*, *mettä-*, *pohja-*, *vesi-*.

lineikka ~ lineikka Lu *-ka* P *-k* J-Tsv. *lineikka* Ja-Len., g. *lineikaa* Lu *-kaa* P Lu J **1.** joonlaud *линейка*; Ja *lineikka pitišep karandaššia* (Len. 242) joonlaud (on) pliitsist pikem; P *sis kyõš tšüzüüb urakkaa, ain viel rad'õ lineikaakaa tšäsi müõ* siis, kui küsis (küsi) õppetundi, alati veel lõi (raius) joonlauaga vastu käsi; Lu *lineikaa jältši* joonlauaga tõmmatud joon; **2.** pikkvanker *линейка (повозка)*; Lu *siiz minnuu tootii laza'etii lineikkõz* siis toodi mind laatsaretti pikkvankriga.

lineit'itaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J = *lineivoittaa*.

lineivoittaa Lu *lineivoitta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* Lu *lineivoitõn* J, imperf. *-in* Lu *lineivoitin* J jooni tõmmata, joonida, lineerida *линовать*; J *lineivoit õmas t'etrõtti* jooni oma vihik (ära). – Vt. ka *lineittaa*, *linuittaa*.

lijka-kala Ku linask, linaskikala *линь*.

lijk'lata (K-Ahl.), pr. *-kaan* K, imperf. *-kazin* = *lojkata*.

lijk'ku Lu, g. *-uu* Lu põõrauk *петля, петлица*; *pariu lijkuw ~ pariu viusõd* põõraugud.

linna vt. *lidna*.

linnaapää vt. *lidnaapää*.

linalain vt. *lidnalain*.

linnaz Lu Li J *linnõz* J-Tsv., hrl. pl. *-ahsõd* K U L P M Kõ *-ahsõd* P *-ahzõt* Ränk *-ahset* K-Ahl. *-aahsõd* K P *-assõd* M Lu Ra (J) *-asõd* Lu Li *-õsõd* J *linnõsõd* J-Tsv. linnased *солод*; Lu *ennee kazvatatii linnassõt kotonn. õzrass dal'i rüütšees kazvatõtti linnassõt* varem kasvatati (= idandati) linnaseid kodus. Odrast või rukkist kasvatati linnased; Lu *ku linnassa kazvõtõtaa, siiz vil'ja lazõb jalgõd vai juurõd* kui linnaseid kasvatatakse, siis vilja(terade)le kasvavad (vili laseb) eod (jalad) või juured; Lu *eestää ne linnazjalgaz võtõtaa poiz, siiz javõttaa, siiz tuõv linnaz, siiz tšihutõtaa olutta* algul võetakse need linnaseed ära, siis jahvatatakse (idandatud terad), siis tuleb linnas(ejahu), siis pruulitakse õlut; M *linnahsõd läpi tšässi õõrtaaz, etti lähteiss jalgassõd vällää* linnaseid (= idandatud teri) hõõrutakse käte vahel, et eod tuleksid ära; J *lazz linnõsõt tšäsi tšivell* jahvata (lase) linnased käsikivil; J *linnõsõd on kasõttu, nõissa olut keitemä* linnased on (märjaks) kas-tetud, hakatakse õlut pruulima; U *no esimeizee kattilaa tšihutan, senee paan õluu päälée, linnahsidje päälée* no esimese pajatäie (vett) keedan, selle panen õlle peale, linnaste peale; Li *enne kopitõttii linnõsõ. kõõs tuli jürtsi, siiz kopitõttii kapp end'essä* ennemal koguti linnaseid. Kui tuli jüripäev, siis koguti kapp (linnaseid) inimese pealt; Ra *jeka üõs anti linnassiit ja siiz keitetii tšülää ühteiss olutta* igaüks andis linnaseid ja siis pruuliti küla ühisõlut; L *mill on sigla täüenä linnahsiita* mul on sõelatais (sõel täis) linnaseid; J *kahtšümmet naglaa linnassii* kaksükümmend naela linnaseid; Li *linnasõd jalgaz* linnaseidu; P *linnazsyõd jalgad* ~ Lu *linnasõd jalgõd* ~ M *linnassõd jalgassõd* linnaseed.

linnazjalgaz Lu pl. linnaseed *солодовые ростки*; *eestää ne linnazjalgaz võtõtaa poiz, siiz javõttaa, siiz tuõv linnaz* algul võetakse need linnaseed ära, siis jahvatatakse (idandatud terad), siis tuleb linnas(ejahu).

linnazvesi Ra linnasevesi, virre *сусло*; *ep õõ pantu mittää veel, linnazvesi, se on virre* ei ole veel midagi (= muid õlleaineid hulka) pandud, linnasevesi, see on virre.

linnu/d (K-Ahl.) *Линутъ* Tum., g. *-u* = *lintuinõ*; *suku suuri linnueni, õimo kõrkõa kotonee* (Ahl. 93) rl. mu linnukese suur sugu(võsa), kõrge(auline) koduhõim.

linnuk/az: *-as* K-Ahl., g. *-kaa* = *lillikaz*.

linnukkai/nõ (K-Ahl. R-Lön.), g. *-zõd* = *lin-tuinõ*; K *läpi linnaa linnukkaiset, läpi kastarii*

kanaset (Ahl. 102) rl. läbi linna, linnukesed, läbi kantsi, kanakesed (= neiuksesed).

linnuk/ko [?] (K-A1.), g. -oo = *lintuinõ*; *langokkooni linnukooni* (A1. 53) rl. mu language, mu linnuke.

linnukkõinõ K P -n Lu J, g. -zõõ J linnupoeg, linnuke(ne); hrl. fig. (hellitusõnana, eriti rahvalauludes) птенец, птичка, пташка; (об. в функции ласкового обращения, особенно в народных песнях); J *linnuu poika on linnukkõin* linnupoeg on linnuke; K *tiirul, liirul linnukkõinõ, kuza sinuu pezükkõinõ ~ J tiiril liiril linnukkõin, kuza sinu pezikkõin* liiri, lõõri, linnuke(ne), kus (on) sinu pesake(ne)?; Lu *meez võib jutõlla naizõl linnukkõin mees võib õelda naisele* (hellitavalt) linnuke; J *minu kalliz linnukkõin, kui siä õõd läside* minu kallis linnuke, kui haige sa oled!; P *võta vettä veerakkoni, ruta kotoo linnukkõinõ* rl. võta vett, mu kaaslane, rutta koju, linnuke; J *makkaa, makkaa marjukkõin, leppää lehto linnukkõin* rl. maga, maga, marjuke, puhka, lehelinnuke. – Vt. ka *linnuu, linnukkainõ, linnukko, lintuinõ*.

linnukkõizu/d (P Ja-A1.), g. -u [?] = *lintuinõ*; P *langod linnukkõisuõni* rl. langud, mu linnukesed.

linnuu-marja P = lillikaz.

linnuumerkki Ku tedretähn, -täht веснушка; *sis pessäs silmiitä, kell on linnuumerkid näöz* siis pesevad (pestakse) silmi (kasemahlaga), kel on tedretähnid näol.

linnupere J-Must. linnupesakond птичий выводок.

linnuupüüt/äjä: -eß J-Tsv. linnupüüdja птицеволов.

linnuüntä J-Must. linnu saba птичий хвост (orig.: pursto).

linnõlain vt. *lidnalain*.

linnõsõd, linnõsõd, linnõz vt. *linnaz*.

lint vt. *lintu*.

linto vt. *lintu*.

linti K-Ahl. K-A1. L M Kõ Po Lu Ra J *l'intti* J-Tsv., g. -ii K L M Kõ Lu Ra J *l'intii* J I. lint, pael лента, тесьма; Ra *liukupäivänn ripusõttii lintid lookkaa* vastlapäeval riputati (hobusele) lindid looga külge; L *pulmaza ženiçal i kõikkiil sugulla õlivad luokad lintijiekaa* pulmas olid peigmehel ja kõigil sugulastel (= peigmehe ja kõigi sugulaste hobustel) loogad lintidega; J *pulmalazõd on ehtistü lustissi, kõig lintiiz ja nasikkoiz pulmalised on ehitud toredasti, kõik lintides ja pärgades*; M *jarvõõsõd veetii võrraa, veetii lõhkaa i lintii järve viidi ohvrit, viidi lõnga ja paela*; M *ku õli pojolahs, siis pantii goluboi lintti, a ku õli tütterikkolahs, siis pantii*

rozõvõi lintti kui oli poeglaps, siis pandi (kaelaristile) helesinine pael, aga kui oli tütarlaps, siis pandi roosa pael; M *õsan tšiutoo l'ämkojõ vartõ ahassa linttia. pähheesee lad'dõb lintti õssaaz ostan sãrgi õlapaelte jaoks kitsast paela. Pähe ostetakse laiem pael; Kõ kassaa pletitettii lintti, kõik ühellaizõd lintiv kauniv* palmikusse põimiti pael, kõik ühesugused punased paelad; J *elmet kaglõz, kassõ takanõ i lintti kassõz* helmed kaelas, pats taga ja pael patsis; J *kassaa pantii lahsilõõ šolkka lintti* patsi seoti (pandi) lastele siidpael; M *kassa lintti ~ J kassa lintti* patsipael; J *lusti han se õlitši mood ku tütõt pietti tšäsi- ja takal'inttiit* see oligi ju ilus mood, kui tüdrukud kandsid kää- ja tagalinte (seljalinte); 2. riba, siil полоса, полоска; J *tšen silt tšiu-too on repinnü linttiissi* kes sul sãrgi ribadeks on rebinud?; Ra *koorõn alt kurasõõkaa võtõta niku lintti, se on mähä* võetakse koore alt noaga nagu riba, see on mähk; J *jürü ammup puhõõ, üleld alalõõssaa võtab lintii* pikne lõõb pusse, ülevalt alla võtab riba (= koore lahti); ■ J *eestä mato tšeerüis kokko, siiz venuttaaz lintissi* algul madu keris end kokku, siis venitas end (lindina) pikaks. – Vt. ka *elmi-, kulta-, lahja-, pää-, rissi-, sulkku-, šolkka-, taka-, tšäsi-*.

lintti/n Po -in ~ l'inttiin J-Tsv., g. -izee ~ l'inttiizee J paelast, paeltega, pael- из ленты, с лентами, ленточный; Po *povoinikalõõ laadittii baht'ikad linttized* tanule tehti paeltest lehid.

lintti-pää J fig. lintpea (tütarlapse hellitusnimi rahvalauludes) девушка, носящая ленты в волосах (ласкательное название в народных песнях); *šolkka-rintaa sõaz, lintti-päätä alla lidnaa* rl. siid(i)rinda sõjas, lintpead linna all.

lintu Kett. K R L P M Kõ Lu Lu Li Ra J I Ku (Ke vdjI) -to [?] (Ko) -t Lu Kr *Lintu* K-reg.₂ *Линду* Ii-reg.₂ *Линду* Pal.₂, g. -nuu K P M Kõ Lu Li Ra J I Ku -nu J lind; ka fig. (hellitusõnana rahvalauludes) птица (также в функции ласкательного названия в народных песнях); K *pääsko õli üvä lintu* pääsuke oli hea lind; Li *linnut tšikertävõv* linnud siristavad; Li *lintu laulõb, lehto liikuv* rl. lind laulab, leht liigub; Lu *kõikill lintuill on nokad* kõigil lindudel on nokad; Lu *lintu tuli akkuna, kokutti, kokutti, taitaa toov, tääv kehnoa veestiä* lind tuli aknale, koputas, koputas, vist ennustab halba teadet; Lu *ku linnud lennellää maata vassaa, siz leeb vihma* kui linnud lendavad maadligi, siis tuleb vihm(a); M *tämmää piäv õlla erkkaanna niku lintu puu õhzalla* tema peab olema ergas nagu lind puuksal; M *tunnõd linnuu laulua möõ* vs. lindu tunned laulust; M *ühze lintaa ajõllitõ* ühes ajasite linde (taga) (= kasvasite koos); J

miä menin marja muilõõ mailõõ, lintu muilõõ liivikkoilõõ rl. ma läksin, mari, muile mai-le, lind, muile liivikuile; P laulavad ni lidnaa linnud rl. laulavad nii linnalinnud; Lu kotko on lintujõõ kunigaz kotkas on lindude kuningas; J partti lintui(t) linnuparv; J linnuu pere linnu pesakond; K levvin linnuu pezää leidsin linnupesa; J piukib niku linnuu poik pezáz piuksub nagu linnupoeg pesas; P Ra linnuu poigao linnupojad; J ku tuõb lintui lento-aikõ, linnuu lihad on kõikõllaizõd rl. kui tuleb lindude lennu-aeg, linnulihad on kõiksugused; J pulmiiz va linnuu piimä ep tavannu pulma(de)s ei juhtunud olema vaid linnupiima; J linnu sitt linnu-sõnnik; P et siä õllu nukkunnu linnuu uina makamaa (pulmaitkust:) ei olnud sa uinunud linnuund magama; J kajaga on meri lintu kajakas on merelind; Kõ pääskü lintu, päivä lintu (Len. 230) rl. pääsulind, päevalind; Lu sakkali lintu võtap kanoja kanakull röövib (võtab) kanu; P kiiveli lintu kiivitaja; Lu tikka lintu rähn; Lu värpo lintu varblane; Li mussa lintu kuldnokk; J pihlõimarjaa lintu leevike; J pää lintu (parve) juhtlind (pealind); P emä lintu emalind; ■ K vöi lintu (Set. 91) kollane liblikas; Kõ leppä lintu ~ M jumalaa lintu lepatriinu; J lintuie tee (Must. 174) Linnutee. – Vt. ka fut'ku-, ilma-, jumala-, jõvi-, kanevo-, kiiveli-, kiuru-, kotko-, koto-, kullikka-, lehti-, lehto-, leppä-, lumi-, meri-, mett-sä-, mussa-, palta-, pihlaga-, pihlaja-, päivä-, pääsko-, roho-, rokka-, räsáz-, sää-, tedri-, tee-, tikka-, tuli-, tõrva-, uni-, vaasku-, vesi-, vihma-, viiri-, vöi-, värpo-, vääsko-õõ.

lintui/nõ J -n Lu, g. -zõõ fig. linnuke (hellitus-sõnana, eriti rahvalauludes) ptிக்கா, ptிக்கா (laskovoe обращение, особенно в народных песнях); J lanjoizõni, lintuizõni rl. mu languke, mu linnuke; Lu meez vöib jutõlla naizõl linnukkõin, lintuin, pehmiä sõna mees vöib öelda naisele linnuke, (see on) hellitussõna (leebe, hellitav sõna). – Vt. ka linnud, linnukkainõ, linnukko, linnukkõinõ, linnukkõizud.

linduokira Lu lintu-koir J-Tsv. linnukoer legavaya собака; J kül lintu-koir tedree pezä levvev küll linnukoer tedre pesa (üles) leiab.

lintukoto (Lu) linnupuug ptிக்கா клетка; miä meen võttõmaa lintukottua pikkõraissa ma lähen väikest linnupuuri tooma (võtma).

linui/taa P, pr. -an P, imperf. -in P = liinevoit-taa; linuitan liinekaakaa tõmban joonlauaga jooni.

linõin Li J-Tsv., g. -zõõ Li J = linõn.

linõn M, g. -zõõ M linane льняной, полотняный; linõzõd lautaräted linased laudlinad; õltii linõzõd säämmes, a šiškolaissa kuottii (kaltsu-

vaibal) olid linased lõimed, aga kaltsudest koo-ti; tinõn ärtsä, linõn äntä. Nigla i niitti (Set. 18) mõist. tinast härg, linast saba? – Nõel ja niit. – Vt. ka linain, linanõ.

lip/a M, g. -aa pärm липа.

lipak/laz Ra, g. -kaa subst. libekeel (libekeelne inimene), lipitseja; kahekeelne inimene, silmakirjatseja льстец; двуликий человек, двурушник; tām on lipakaz, pettelikko, etes-takas pajataв ta on libekeel, petis, räägib ühele nii (ühtviisi), teisele naa (teistviisi) (räägib edasi-tagasi). – Vt. ka lipi, lipittsa.

lipaš/ka: -k ~ l'ipašk J-Tsv., g. -kaa J 1. libekeel (libekeelne inimene), lipitseja; öördaja, pealekaebaja льстец; доноси/к, -ца; tāmä, lipašk, om mõnõt süüt pannu minu pääle tema, öördaja, on mitmed süüd minu peale ajanud (pannud); 2. lipakas, libu развратница, блудница; 3. häbe (женский половой орган); nāt kuza vass on hoorr, nõssi helmõt kaglaa de näütti rahvaldõõ l'ipaškaa näe, kus on alles hoor: tõstis hõlmad kaela ja näitas inimestele häbet. – Vt. ka lipakaz, lipi, lipittsa.

lip/ata Lu -at J-Tsv., pr. -paan Lu J, imperf. -pazin: -põzin Lu J 1. lipata слетать, сбегать; J lippaa jooss lippa joosta!; Lu tāmä lippaab men-nä tšiiree ta lippab kiiresti minna; 2. varastada, nāpata украсть, стащить; J lippõz laavõšnikalt viis kopekka nāppas kaupmehelt viis kopikat; Lu miä lippõzin, tšennid eb i nāhnüv ma nāppasin (selle), keegi ei näinudki; 3. (kiiresti süüa) ahmida, (kiiresti) ära süüa, kinni pista, nahka pista упле/тать, -сти, упис/ывать, -ать (за обе щек); поедать, (быстро) съедать, съесть; Lu eni nāhnü, kui lippõziv (seit tšiiree) (ma) ei näinudki, kuidas (sa süüa) ahmisid (sõid kiiresti); J siäkse õõd lipannu süüvve kõig maamuuj kakuu kas sina oled kogu kartuliroa kinni pistnud?; 4. J-Tsv. suguihtes olla совокуп/ляться, -иться, случ/аться, -иться. – Vt. ka lahmta, liblata, lipittsää, lohmia, loppia, lottia, lupsutõlla, lušata.

lipertellä J-l J-Tsv., pr. -len: -en J, imperf. -lin J 1. frekv. liibata, longata, luugata хромать, прихрамывать; 2. lipata слетать, сбегать. – Vt. ka liḡkata, lipittsää, longahtaassa, loḡkata, loḡkia.

lipä vt. lipõa.

lip/i M, g. -ii: lippii M libekeel (libekeelne inimene), lipitseja; keelekandja [?] льстец; сплетни/к [?], -ца [?]; elä juttõõ lipilõõ, lipi juttõõp kõikõlõõ tšüläläe; lipi on, tšell on lippõa tšeele ära ütle libekeelele, libekeel ütleb kogu külale; libekeel on (see), kellel on libe keel. – Vt. ka lipakaz, lipaška, lipittsa.

lipi-lipi Lu (lipitsemist tähistav deskriptiivne sõna deskriptiivne sõna, обозначающее заискивание); *mill õli dääännain mokoma, että silmii lipi-lipi, a takkaa-silmii jebi-jebi* mul oli ununaine niisugune, et silme ees lipit- ses, aga tagaselja manas.

lipistüü (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *lipistü-* J-Must. = *livössua* [?] (orig.: *livisty-*, liukahtu-).

lipit/taa (Lu), pr. *-an* Lu, imperf. *-in* lipitse da льстить; *silmiekaa lipitav, a takkaa nii põlõtav* silme ees (silmadega) lipitseb, aga taga(selja) nii põletab (= manab).

lipit/ta M Lu Li J (U) *-sa* Ränk *-ts ~ l'ipitts* J-Tsv., g. *-saa* U M Lu Li J *l'ipitsaa* J 1. (vilja)tuulamiskühvel, viskelabidas, viskel веяло, деревянная лопата для подкидывания зерна (при веянии вручную); M *võtti peremmes pakko, issus pakko päalee, võtti tsätee lipitsaa, vaattõ, kui alas tuulta, i alkõ viskua lipitsaaka* võttis peremes paku, istus paku peale, võttis kätte tuulamiskühvli, vaatas, et on (= oleks) allatuult, ja hakkas tuulamiskühvliga tuulama; J *lissä vähäize lipitsaa nenäll teriit* lisa kühvliotsaga vähe(ke) teri; J *vizgõtti lipit-saaka i löixgettii* visati viskelabidaga (vilja) ja tuulati; 2. hauskar, viskar, kopp (vee välja- tõstmiseks paadist) черпак, черпалка (для вычерпывания воды из лодки); Li *lipittsa aavass il'i lepäss kaivattii* hauskar uuristati haavast või lepast; M *mee vizgo vesi välää veñneessä lipitsaaka* mine viska vesi paadist viskariga välja; 3. libekeel (libekeelne inimene), lipitseja; öördaja, pealekaebaja льстец; доносчи/к, -ца; J *see jo tsäi õmaz lippa tseeleka petteemez, lipitts, ep tämä õd ravõp* see käis juba oma libeda keelega meelitamas, lipitseja, ei ole ta parem; J *see l'ipitts jo tsäi tseeleka, tsäi kaipa- mõz* see öördaja käis juba kaebamas. – Vt. ka *tsäsi-*. – Vt. ka *lipakaz, lipaska, lipi*.

lipit/tsää: *-tsä* J-Tsv., pr. *-sen* J, imperf. *-sin* J 1. lipata слетать, сбегать; *lipitsin jooss* lippasin joosta; 2. (kiiresti süia) ahmida; (kiiresti) ära süia, kinni pista, nahka pista упле/тать, -сти, упис/ывать, -ать (за обе щеки); поедать, (быстро) съедать, съесть; *on lipittsenmü kõig omenõd süüvve* on kõik õunad kinni pistnud. – Vt. ka *lahmia, lipata, lipertellä, lohmia, loppia, lottia, lupsutõlla, lušata*.

lipiä vt. *lipõa*.

lipok/az: *-õz* Lu, g. *-kaa* libekeelne, lipitsev льстивый; *kase on lippiä, lipokõz inemin, lippiä tseeleekaa* see on libekeelne inimene, libeda keelega. – Vt. ka *lipõa, lipõaitseelelin, luiska*.

lippa, l'ippa, lippaa vt. *lipõa*.

lippassi vt. *lipõassi*.

lippau/ssa: *-ss* J-Tsv., pr. *-B* J, imperf. *-zi*: *-z* J 1. libeseda; lipsata скольз/ить, -нуть, ускольз- нуть; *ah mi makuz roopp, nii lippauptsi kurkuss alaz* ah, mis(sugune) maitsev puder, nii lipsab- ki kurgust alla; 2. külge kleepuda прилип/ать, -нуть; *lippaub niku paatõk tsiin* kleepub külge nagu siirup. – Vt. ka *limossua, lipsahtaa, lip- sahtaassa, liukua*².

lippau/z J-Tsv., g. *-u* [?]: *-sõõ* J libekeelsus [?] льстивость [?]; *õma lippausõõ peräss niit terpiptsi (goo'aa)* oma libekeelsuse [?] pärast nüüd kannatabki (muret).

lippello [?] (K-Ahl.): *med'ee vettä vaattamaase, kui se vesi verätelõb sõmer-põhja sõutelossa, liiva-põhja lippelossa* (Ahl. 100) rl. (lähme) meie vett vaatama, kuidas see vesi virvendab [?], kruusapõhi sõudmisest, liivarõhi l-st.

lip/ro J-Must., g. *-oo* kahv сак, рыболовный сачок.

lip/roa (J-Must.), pr. *-on*, imperf. *-pozin* kah- vava kala püüda сакать, сачить (рыбу); *lähsi lippomaa* läks kahvaga kala püüdma.

lippu¹ Lu (verbi *lõppua* imperf. sg. 3. p-ga kaas- nev markeeriv paralleelsõna маркирующее слово, употребляемое вместе с 3-им л. ед. ч. имперф-а от глагола *lõppua*); *i lippu lõppu kaaska* ja muinasjutt lõppeski; *se lippu i lõppu* see lõppes.

lip/pu² Lu J, g. *-uu* Lu J 1. lipp знамя; флаг; J *nõsamm lipuu pitsää riuguu õttsaa* tõstame lipu pika varda (ridva) otsa; Lu *lippu liblotav* lipp lehvib; J *litši lipuu kantajijje* rl. lipukand- jate lähedal(e); 2. tuulelipp флюгер; Lu *lippu se näüiti kuss poolõõ tuulav* tuulelipp, see näi- tas, kustpoolt tuul puhub.

lippu/riuku Lu J-Tsv. *-ruuku* Lu lipuvarras древко знамени; флагшток.

lips J-Tsv. lips, lipsti шмыг, юрк; фьють; *lips kurkuss alaz* lipsti kurgust alla.

lipsaht/aa (P Lu), pr. *-aan* P, imperf. *-iin* = *lip- sahtaassa*; Lu *tämä lipsahti müütää* ta lipsas mõõda; P *jänez lipsahtaav* jänes lipsab (mine- ma); P *palkka lipsahtaav kui kaugaz* kepp lip- satab (teab) kui kauege.

lipsahtalassa Lu *-ss* J-Tsv., pr. *-an* Lu J, imperf. *-azin* Lu J *-zin* J (ära, välja, läbi jne.) lipsata, lipsatada скользнуть, вы-, про-, у-; юркнуть; шмыгнуть; Lu *iiri lipsahtaaz aukko* hiir lip- sas auku; J *vass va ku lipsahtaaz rihess kujalõõ* (just) alles lipsas majast õue; J *aissii, juumrät- te, vet taaz lipsahtaas kabakkaa* ah sina, joodik, jälle ju lipsas(id) kõrtsi!; J *angõriaz lipsahtaas tsäess vettee* angerjas lipsatas käest vette; J

komfetti lipsahtaas kurkuss alaz kompvek lip-satas kurgust alla. – Vt. ka *limossua, lippaussa, liukuua*².

lipjahtu/z J-Tsv., g. *-hsõdõ: -sõdõ ~ -zõdõ* J lipsatus шыг, шыгание.

liput/taa: *-ta* J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *liputta-* J-Must., pr. *-an: -õn* J, imperf. *-in* J 1. lehvitada развевать, махать; 2. lehvida; plagiseda, laperdada, liperdada, värelda развеваться; трепетать(ся); *lippu liputõb maštiz* lipp lehvib mastis; J *lehto liputta-* (Must. 174) leht liperda(b). – Vt. ka *liblotta, liglittää*.

liputõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn: -tõdõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. *lehvida* развеваться.

lipõa Kett. K R L P M-Set. *lipõda* M vdjI I Ma *-eä* J-Must. *-peä* Lu *-iä* R-Len. *-piä* Lu Li *-pia* Li *-pa* Ra *-pa* Ra J-Tsv. *l'ippa* J-Tsv., g. *-õa: -pa* Ra J *-pa* J 1. libe скользкий; скользко; Lu *maa õli lippää, miä livissizün* maa oli libe, ma libastasin; I *talvõlla tee on lipõda, lipõdalla meed i lanjkõõd jää päälee* talvel on tee libe, libedaga lähed ja kukud jää peale; J *talvi-tee om mennü l'ippassi* talveteel on lainud libedaks; J *jäät müü on lippa häülüü* jääd mööda on libe käia; L *õjko liukuua lipõa, õjko laskõda lakõda* (vastlalaulust:) kas on libe liugu lasta (liuguda), kas on sile mäest alla lasta?; P *õjko lipõda tšihlaguo mätsi* rl. kas vastlamägi on libe?; Li *tätä et saa veezä tšätte, lippia* teda (= konna-kudu) ei saa (sa) vees(t) kätte, (on) libe; M *õllass mokomat kõltõzõd, lipõad, neitä kuttsuass razvasiined* on niisugused kollased, libedad, neid kutsutakse võiseened; Lu *nii lippää niku lima* nii libe nagu lima; J *l'ippat jäät müü on üvä koõnkoõll liukuua* libedat jääd mööda on hea uiskudega liugu lasta; P *lipõata lidna-teetä, karõdaga kaivoteetä* rl. (mööda) libedat linnateed, konarlikku kaevuteed; Ra *lippa tee* libe tee; Lu *lippää kala* libe kala; M *lehmä sai lipõdota suhhõd, nõiz taaz märehitimmää* lehm sai suu libedaks (sai libedat suhu), hakkas jälle mäletsema; M *lipõda vesi* – Lu *lippää vesi* lehelis (libe pehme vesi); K *lipõise liivoisii, liikuttajani* (Al. 44) rl. libedatesse (= pehmetesse kuivadesse) liivadesse, (mu) liigutaja; 2. sile гладкий; J *laut on lippaassi strugattu* laud on siledaks hõõveldatud; ■ Ra *se ko on lippaa tšeeleekaa ni, tõisii vaa petäv* küll see on libeda keelega, vaid petab teisi; J *tämä pletti minu päälee õmaz lippa tšeeleeka* ta rääkis mind taga oma libeda keelega; M *lipõda tšeeeli* libe keel; Lu *kase on lippää inemin, lippää tšeeleekaa; elä senee inemizeekaa pal'õo pajata, tämä on liika lippää* see on kahekeelne inimene, libeda keelega; ära selle inimesega palju räägi, ta on väga

kahekeelne; J *lippa inimin pajatab etes-takaz* kahekeelne inimene räägib ühele (ühtviisi), teisele naa (teistviisi) (räägib edasi-tagasi). – Vt. ka *lipokaz, lipõatšeelellin, liikõa, liuka, liukaz, luiska*.

lipõassi: *-passi* J-Tsv. fig. libedalt, libedasti, ladusalt гладко, складно; *nii pajatõb lippassi, niku luiskaav* räägib nii ladusalt, nagu luiskab. **lipõatšeelellin:** *lipõatšeelellin* M = *lipokaz; tämä on aivoo lipõatšeelellin* ta on väga libe-keelne.

lirisä: *-ss* J-Tsv., pr. *-zen* J, imperf. *-zin* J lõõritada, laksutada заливаться трелью; *laulob niku lintu lirizez* laulab nagu lind lõõritab.

lirissa [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *lirisõ-* J-Must. suliseda, vuliseda журчать.

lisaseik/ka (Lu-Len.) *l'isašei/k* J-Tsv., g. *-aa: l'isašeikaa* J raie-, metsalank лесосека; Lu *siis piäp lisaseikat puhassa* (Len. 282) siis peab raielangid puhastama; J *kumpa l'isašeikaa nõissa lõikkama* kumba metsalanki hakatakse raiuma (lõikama)?

liso M Lu (R-Lõn. V-Len.), g. *lizoo* = *lisä*; M *i siiz lizättii viel ühs rubl'a palkkaa kuuza, peõrää joulua, se õli liso* (Mäg. 36) ja siis lisati veel üks rubla palka kuus, pärast jõulu(sid), see oli lisa; Lu *liso om pantu* jätk on pandud.

lisor/la M, pl. *-ad* M 1. (vankri) vedru рессора; 2. pl. vedruvanker рессорная коляска; *tšed õltii uhkõapad i rikkaapad, neillä õltii lisorad* kes olid uhkemad ja rikkamad, neil olid vedruvankrid.

lisornõi M, g. *-i* vedru- рессорный; *lisornõi vajkkuri* vedruvanker.

lis/ta: *-t* J-Tsv., g. *-taa* J (paberi)leht лист (бумаги); *kats mi pitšä tširja tširjutin, kahõd l'ista pääll* näe, mis(suguse) pika kirja kirjutasin, kahe lehe peal(e).

listvoit/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an: -õn* J, imperf. *-in* J lehitseda перелистывать; *siä ühtäit ed lugõ, aim va l'istvoitõd* sa ei loe üldse, aina vaid lehitsed.

listvoitõlla: *-õll* J-Tsv., pr. *-tõlõn: -tõdõn* J, imperf. *-tõlin* J frekv. ← *l'istvoittaa*.

lisä Kett. J-Tsv. *liz/ä* J-Must., g. *-ää* J lisa; jätk прибавка, добавка; наставка; J *kaneit rahoi millõ ep tappa, antõga vähäize lissä* sellest rahast mulle ei piisa, andke väheke lisa(ks); J *ku vähä katõtt, ni võta d'erug lizässi* kui (on) vähe katet, siis võta kaltsuvaip lisaks; J *õtsaa kase rihm tõizõlõd lizässi sõlmi* see niit teisele jätkuks. – Vt. ka *liso*.

lisäässä: *lissäü/ssä* Lu (J) *lissäässäg* (vdjI Ma), pr. *lisäü:* *-v* Lu J *lissäün* vdjI, imperf. *lisäüzi:* *-z* Lu = *lisäütä*; Lu *nütte miä praaviuzin, i painua*

lissäüz nüüd ma paranesin ja kaalu tuli juurde (tuli lisaks); Lu *vesi nõizõv, algab lissäüssä jõkkõõ* vesi tõuseb (jões), hakkab jõkke juurde tulema (lisanduma).

lisäytä (Kett. P M-Set.) *lissäü/tä* M, pr. *lisäüv* Kett. M -v M, imperf. *lisäüzi*: -z M lisanduda, lisaks tulla, lisaks tekkida прибав/ляться, -иться, добав/ляться, -иться; M *põdra sarvõll üks aara jõka voosi lissäüv* põdra sarvele lisandub igal aastal üks haru; M *lissäüz vaassa kõrkuutta* lisandus vaks(ajagu) pikkust (kõrgust); M *eb lissü eb vähäne* (Set. 12) ei lisandu, ei vähene.

lišnik/ka Lu, g. -aa pealiskiist (aknal) наличник; *akkuna lišnikad* akna pealiskiistud. – Vt. ka *akkuna*.

liz/a K, g. -aa rebane lisa; *kukkõ jäi akkunallõõ, no i tuli ... liza, i võtti tämä* kukk jäi õue, noh, ja tuli ... rebane ja võttis ta (kinni).

lizun/a Lu, g. -aa lipitseja, meelitaja; tallalakuja лъстец; подлиза; *tämä on nii lizuna, jalka põhjat kaaliv* tema on nii(sugune) tallalakuja, (kas või) tallaalused lakub (üle).

lizä vt. *lisä*.

lizä/tä L M Lu (Kett. K-Ahl. R-Reg. Ja-Len. Ra J) -t J-Tsv. -täg I, pr. *lis/ään* K M Lu -eän L *lissään* M -sään Lu J -sän J, imperf. -äzin M Lu J lisada, juurde panna, juurde kasvata da (kudumisel) прибав/лять, -ить, добав/лять, -ить, надбав/лять, -ить; L *med'd'e tsülüz vätšie vähetettii, pummalaa tsüleä lizättii* meie külas vähendati rahvast, Pummala külasse lisati; Ra *sis vähän aikaa se täitšinkakku likoz, lizättii vettä i javod* siis veidi aega see juuretis ligunes, (siis) lisati vett ja jahu(d); M *sis sine lizättii poolaita makkua möö* siis lisati sinna maitse järgi pohli; I *rokkaza vähä soolaa, lizätäg piäp soolaa* kapsasupis on vähe soola, tuleb soola lisada; Ja *i lizättii palkkaa kahstšümmet viis rubl'aa kuul* (Len. 238) ja lisati palka kakskümmend viis rubla kuus; J *leivele on inta lizättii* leivahinda on tõstetud (leivale on hinda lisatud); J *no lissä han hos kopekk naglõõ* no lisa ometi kas või kopikas naelale (= naela hinnale); J *rendiä lisämä* renti tõstma (lisama); J *lissää veessoilõõ vähikkõizõ kuniz et saa rovnoissi* lisa kaalu(de)le (veel) veidi, kuni sa ei saa (= kuni saad kaalukaused) võrdseks; Lu *piäb lizätä kool õttsaa* majale tuleb juurde ehitada (otsa lisada); Lu *pieb lizätä seiliä* peab purje lisama (= purje rohkem lahti võtma); M *ku tahot sukkaa lad'd'õpaa, piäp silmiä lizätä* kui tahad laiemat sukka, siis tuleb silmi juurde kasvata da; M *lizättii silmä* juurdekasvatatud silm; ■ M *aissiiä tõrvastaakka, elä lišsää* veel

tõrvassia (kuulujuttude levitajale öeldi:) ah sa, tõrvasekandam, ära lisa veel tõrvaseid (= ära pane jutule omalt poolt juurde, ära liialda)!

lizätü/z J-Tsv., g. -hsee lisamine, lisa прибавка, прибавление; *mõnt kõrta jo on lizättii, de ain sillõ lizätüss om vähä* mitu korda on juba lisatud, aga ikka on sulle lisatust (lisast) vähe.

litkõ/a M, g. -a = *liukaz; pilvee pala on niku razva, valkõa, litkõa* p. p. (= mingi seen) on nagu rasv, valge, libe.

litr/a M Lu *liittra* I, g. -aa M Lu liiter литр; Lu *miä janossa jein litraa vettä* ma jõin janu pärast liitri vett; Lu *mõnikõz ühez luikkamusõz juup puul litraa viinaa ookamatta mõni* joob ühe sõõmuga pool liitrit viina puhkamata; I *vasikkaa kui juuttaag* piimällä, *kahsi liittraa kõr-raza juuag antaag* kui vasikat joota piimaga, (siis tuleb) anda juua kaks liitrit korraga.

litšeentü/ä Lu, pr. -ün: -n Lu, imperf. -zin Lu = *litšinessä; pädrä litšeentüv* peetripäev ligineb.

litšellä: -I Li = *litšsäällä; täll jutõllaa on kana-silmäv, ku tämä näeb vaa litšel* tal, öeldakse, on lühinägelikkus (kanasilmad), kui ta näeb vaid ligidal(e).

litšeltä Lu = *litšeeltä; mõnikas katsop kõikkõa litšeltä* mõni vaatab kõike ligidalt.

litšemein Li, g. -zee lähedane ближний, близкий; *tämä on millõõ litšemein sukullain* ta on mulle lähedane sugulane. – Vt. ka *litš², litšiin, litšimein*.

litšen/essä Lu, pr. -en Lu, imperf. -in Lu = *litšinessä; talvi litšenev* talv läheneb.

litšen/nä Lu, pr. -en Lu, imperf. -in = *litšinessä*.

litšepe- vt. *litšepä-*.

litšepi¹ Lu -p J-Tsv., g. -pää adj. ligem, lähem, lähedasem ближкий, ближний; Lu *õma suu on kõikkaaza litšepi i õma tšiuutto on tooš kõikkaa litšepi* vs. *õma suu on kõige ligem ja õma särk on ka kõige ligem; J pulmasõõ kutsutaa druuš-kõssi litšepäit sukulaisii(t)* pulma kutsutakse peupuosteiks (peupuosteiks) lähemaid sugulasi.

litšepi² Lu -p M Kõ J -v M -piG I 1. adv. lähem, ligem, otsem ближе, прямее; M *kapus-moo tehtii litši vettä, kuza õli litšeb võttaa vettä* kapsamaa tehti vee lähedale, kus oli lähem vett võtta; Lu *jõgõperäll litšepi, a meill rohkaap maad* Jõgõperäle (on) lähem, aga meile (on) rohkem maad; Kõ *täälõ on litšep* siit on ligem; 2. adv. lähemale, ligemale поближе; J *siä tulid litši minnua, a tämä tuli veel litšep* sa tulid minu lähedale, aga tema tuli veel lähemale; 3. prep. lähemal, ligemal ближе; M *litšep sitä* sellele lähemal; 4. prep. enne до; I *litšepik*

kalmoita leev (see maja) on enne kalmistut; **5.** paiku около; M *litšep juhanusõd päivää* jaanipäeva paiku. – Vt. ka *likemmäz, litšepällä, litšepässi, litšepäzä, litšepää.*

litšepälle ~ **-älie** P -elle ~ -el'lee J-Tsv. = *litšepässi*; J *ku vizgõttii, päävil'l'e meni etepäll'ee, a perävil'l'e jäi litšepel'ee* kui tuulati, (siis) hea vili oleksid kaugemale, aga kehv (= kõlkane) vili jäi ligemale; P *tuõ litšepälie tule lähemale.*

litšepällä ~ **-äll** M -äl K-Ahl. P Lu -ellä Li -ell J-Tsv. adv. lähemal, ligemal ближе; P *nõistii mittaataa, kumpa muna õli kaukõpan, kumpa õli litšepäl, kumpa õli tšehsimein* hakati mõõtma, milline muna oli kaugel, milline oli ligemal, milline oli keskmine; I *tämä eläb litšepellä, a tõin eläp kaukaapõllõ* tema elab lähemal, aga teine elab kaugel. – Vt. ka *litšepi².*

litšepältä ~ **-t** Lu adv. lähemalt, ligemalt поближе, с более близкого расстояния; (varaste eest peitmise kohta:) *kaukõpal raad, litšepält võtad* vs. kaugemale paned, ligemalt võtad. – Vt. ka *litšepäzä, litšepäältä, litšipää.*

litšepäs/si M -s Kõ Lu Li adv. lähemale, ligemale поближе; M *miä tahõn mennä litšepässi jarvõd õttsaa, no peltšäzin mennä* ma tahtsin järve otsale lähemale minna, kuid kartsin minna; Lu *siä saad mennä litšepäss valkaata* sa võid minna valgusele lähemale; Kõ *pañkaa pañkõ litšepäss* pange pang ligemale. – Vt. ka *likemmäz, litšepi², litšepälle, litšepää.*

litšepäzä: -ez Li J-Tsv. adv. **1.** lähemale, ligemale поближе; J *tuõ litšepez* tule lähemale; J *hoikkaa tätä litšepez* hüüa (= kutsu) teda lähemale; **2.** lähemalt, ligemalt поближе, с более близкого расстояния; Li *katso litšepez* vaata ligemalt. – Vt. ka *likemmäz, litšepi², litšepälle, litšepältä, litšepäältä, litšipää.*

litšepää Kett. P = *litšepässi.*

litšepäältä ~ **-t** Li = *litšepältä; piäp kattsoa litšepäält* tuleb ligemalt vaadata.

litšetellä Li, pr. -telen: -teen Li, imperf. -telin Li = *litšinessä; tämä litšetteev minnuusõd, minni poolõd* ta läheneb mulle.

litši¹ Kett. K-Ahl. K-Al. L P M Kõ-Len. S Ja-Len. Lu Li Ra J I l'itši J-Tsv. *liki* Ku **1.** adv. ligi, ligidal, lähedal близко, вблизи; Lu *nät ku meil on koolõma litši näe*, kuidas meil on surm ligi; Lu *meri on litši meri* on ligidal; P *bõlõ tšetait siin litši pole* kedagi siin lähedal; **2.** adv. ligidale, lähedale ближе, на близкое расстояние; L *sõta jo litši tulõv* sõda tuleb juba lähedale; P *litši ep tõhi mennä* ligi ei tohi minna; J *tuõ litši* tule siia (tule ligi)!; **3.** adv. ligidalt, lähedalt вблизи, с близкого расстояния; Ra *tämä litši katsov* ta vaatab ligidalt; **4.** temp.

ligistikku, lähestikku поблизости (друг от друга); Lu *ühee iällized, ne õllaa üht ittšää, litši on sünnüttü* ühecalised, need on ühevanused, (ajaliselt) ligistikku on sündinud; **5.** postp. ligi, ligidal, lähedal вблизи; Li *mee minusse etepez, miä en taho, što siä õlõizid minu litši* mine minust kaugemale, ma ei taha, et sa oleksid minu ligidal; Lu *herrad õltii rüsumä tšüläss alõpassi, näväd õltii rüsumä tšülää litši* mõisnikud olid (= elased) Rüsümäe külast allpool, nad olid (= elased) Rüsümäe küla ligidal; **6.** postp. ligidale, lähedale близ; P *tuli põdra tšüleä litši* tuli põder küla lähedale; **7.** prep. ligi, ligidal, lähedal близ; Ra *tšivikkõja on tšülää takana litši kalmoiv* Kivikoja on küla taga kalmistu lähedal; J *see on üvä, ku kõik põllod õlla litši kottoa* see on hea, kui kõik põllud on kodu lähedal; J *litši lipuu kantajijje* rl. lipukandjate ligidal; **8.** prep. ligidale, lähedale близ; M *kapsmoo tehtii litši vettä* kapsamaa tehti vee lähedale; Lu *tootii kangõspuud riççee, pan-tii litši seinää* toodi kangaspuud tuppa, pandi seinale ligidale; Lu *nävät päästii litši jõkkõd* nad pääsesid jõe lähedale; P *tulõmma litši pietärii jo* tuleme juba Peterburi lähedale; **9.** prep. paiku; enne, vastu около; под (по времени); K *jo litši tševäd miikkulaa nõistii tšüümää eittsee* juba kevadise mihklipäeva paiku hakati õitsil käima; Lu *litši pädrää i jaanii mennää vihtaa* peetripäeva ja jaanipäeva paiku minnakse vihtu tegema; Lu *mi vähepi jalkalapoja kupaizõz, se jo õli litši poolt päivää* mida vähem jalalabased (= jalalabapikkusi) oli varjus (= mahtus varju pikkusesse), (siis) see oli juba keskpäeva paiku; Lu *litši enipäivää* enne lihavõttepühi; K *litši lõunaa lõuna* paiku, ennelõunal; **10.** ligi, umbes около, приблизительно; Lu *vot siiz õli rajat tehtü, litši sata sültä, rajass rajjaa, kuza lüütii mätsikkaa* vaat siis olid (pallimänguks) tehtud piirid, ligi sada sülda (oli) piirist piirini, kus löödi (= mängiti) palli; Ku *sis hüü ol'tšii numeriz .. liki tunni aikka* siis nad olid numbritoas .. ligi tund aega. – Vt. ka *litšellä, litšeltä, litšikkõizõlla, litšillä, litšteellä, litšteeltä, litšäällä.*

litši² Lu adj. indekl. lähi-, lähedane близкий, ближний; *ühed õltii kaukaa meree laivad, tõizõd õltii litši meree laivad* ühed olid kaugesõidulaevad, teised olid lähisõidulaevad. – Vt. ka *litšemein, litšimein.*

litšii/n J-Tsv., g. -zee J = *litšemein; minu litšiin* minu lähedane.

litšikkõin/n J-Tsv., g. -zõõ ligidane, lähedane (lähedal olev v. asuv) близкий, близлежащий; *kattsoa kiikeriss, nii jõka riiss on nii litšikkõin,*

got venut tsäsi de saat kerttä (ku) vaadata kiikrist, siis on iga asi nii lähedane (= tundub nii lähedal olevat), et siruta käsi ja saad puudutada.

litšikkõizõlla: -l J-Tsv. = *litšäällä*; *sorzõt kuzale pehkojõ takann ujuta: krääkkimin litšikkõizõll kuulub* pardid ujuvad kusagil põõsaste taga: prääksumine kuulub lähedal(t).

litšillä Lu = *litšäällä*; *u'osoo õli litšillä* Uljoso oli ligidal.

litšim/ein K M Lu J-Tsv. -äin L Ra -äine J-Must., g. -eizee J 1. ligidane, lähedane ближний, близкий; K *litšimeisilee sukulaisiilõõ antaass* [sic!] *rätäv* lähedastele sugulastele antakse (pulmakingiks) rätid; L *tämä bõlõ litšimäin sukulain* ta pole lähedane sugulane; J *litšimein suku* lähimad sugulased; 2. üleaedne; lähedal elav, lähedalt inimene смежник; человек, живущий поблизости; M *o'a õli litšimein, üqs talo õli välliä* Olja oli üleaedne, üks talu oli vahet; Ra *ženix õli litšimäin, tuli katsomaa* peigmees elas ligidal (oli lähedal inimene), tuli vaatama; M *ämmä õli tootu kõrvõttuissa, õli toož litšimein* ämm oli toodud Kõrvõttulast, oli ka lähedalt inimene. – Vt. ka *litšimein, litšip, litšiin*.

litšinlessä: -ess J-Tsv., pr. -en J, imperf. -in ~ -ezin J ligineda, läheneda, lähemale tulla приближаться, зиться; *pilvi litšinev* pilv läheneb; *sinu litšinemiss miä em pannu mille* ma ei märganud (ei pannud tähele) su lähenemist; *la litšinessä, siis saamm täät tšed õlla* las tulevad lähemale, siis saame teada, kes (nad) on. – Vt. ka *litšeentüä, litšenessä, litšennä, litšetellä*.

litšinõit/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J lähendada приближать, зить. – Vt. ka *litšitüä*.

litšipää Lu = *litšepältä*; *kanasilmäd on, piäb litšipää kattsoa* on lühinägelikkus (kanasilmäd), tuleb ligemalt vaadata.

litšisukulain L lähedane sugulane близкий родственник; *pokoinikka õli litšisukulain* kadunu oli lähedane sugulane.

litšitikkoo Lu -i-*kko* J-Tsv. ligistikku, lähestikku рядом, по соседству; J *ne kaks maja seissa litšiti-kko* need kaks maja seisavad lähestikku. – Vt. ka *litšitühsee*.

litšit/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J = *litšinõit/tää*.

litšitü/hsee: -ssee Lu = *litšitikkoo*.

litštsi Li, g. -sii Li prostituut, kõnek. lits проститутка.

litšee/llä Li -l Lu = *litšäällä*; Li *eletää litšee/llä* (nad) elavad ligidal.

litšteelä Li ligidalt, lähedalt вблизи, с близкого расстояния (наречие в значении место-

отправления); Li *katso litšteelä* vaata ligidalt. – Vt. ka *litšeltä, litši¹*.

litšää/llä: -l Lu ligidal, lähedal близко, вблизи; *meil on sargõd litšääll, litšepäl ep hooli õlla* meil on põllu(tüki)d ligidal, ligemal pole vaja(gi) olla. – Vt. ka *litšellä, litši¹, litšikkõizõlla, litšillä, litšeeellä*.

liugaht/aa (Kett. K-Ahl.), pr. -aan Kett. -an K, imperf. -iin = *livõssua*.

liugaht/aassa: -aassag I, pr. -aa, imperf. -ii liugu lasta скользить, кататься (по льду или на салазках); *miä tañhoo liugahtaassag* ma tahan liugu lasta. – Vt. ka *liukua²*.

liugast/aa M-Set., pr. -aan M, imperf. -iin M = *livõssua*.

liugut/taa J (K P Li) -ta J-Tsv. *liukuttaa* K *l'uukuttaa* Lu, pr. -an Li J -õn J *l'uukutõn* Lu, imperf. -in J *l'uukutin* Lu 1. sõidutada, murd. liugutada катать, по-; J *issu kelkõlõ, miä liugutõn* istu kelgule, ma sõidutan (sind); Li *issuud naizõõ kelkkaa, tämä alazmättää sinnua liugutav, a ülezmättää eb nõsa* vs. istud naise kelku, allamäge ta sind liugutab, aga ülesmäge ei vea (ei tõsta); P *linapätä liuguttaaza, kassapäitä kallõttaaza, rootsii roomad radgõttoo* rl. linapead (= linalakk neidu) sõidutades, palmikpäid vedades, rebenegu rootsi roomad; 2. lohistada волочить; J *peremmeez liugutti minnuu ivussiiss õvnõõd* peremees lohistas mind juukseidpidi (sise)õue.

liugutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. sõidutada катать; *liugutõlka tõin-tõiss* sõidutage ükssteit.

liu/ka ~ -k J-Tsv., g. -gaa 1. libe скользкий; *liuka jää* libe jää; *liuka tee* libe tee; 2. liusk, kallak, lauge покамый; *liuk mätsi* liusk mägi. – Vt. ka *lipõa, litkõa*.

liuk/az Lu Ra -õz Lu J-Tsv., g. -kaa Lu libe скользкий; Lu *jää on liukaz* ~ J *jää on liukõz* jää on libe; Lu *liukõs tee* libe tee. – Vt. ka *lipõa, litkõa*.

liukua¹ J-Must. J-Tsv.: *liukua laskõma* liugu laskma, liuguma; *poikõizõd lassa koñokkoill jääll liukua* poisikesed uisutavad (lasevad uiskudega jääll liugu); *lasõb liukua* (Must. 174) (orig.: laskee liukua, laskee mäkeä, luistelee).

liukua² Kett. R L P M Lu Ra J (Kõ) -kuag I *l'uukua* Lu (Pi Li Ko Ku), pr. -gun M Ra J *l'uugun* Lu, imperf. -kuzin Lu Ra J *l'uukuzin* Lu 1. liugu lasta (kelguga, suuskadega, uiskudega), liuguda кататься, прокатиться (по льду или на салазках), скользить; P *pienen tšihlagon eb liuguttu pal'lo, suurõn tšihlagon, siz liuguttii* väikesel vastlapäeval ei lastud palju

liugu, suurel vastlapäeval, siis lasti liugu; M *ku on lakõa jää, siz on üvä liukua* kui on sile jää, siis on hea liugu lasta; Li *l'uukutaa lahzõd alaz mäntsiä, talvõlla kelkkõjekaa* lapsed lasevad talvel (liugu) mäest alla kelkudega; M *lahzõd saanikoil liukuaz, i suhsila liukuaz* lapsed lasevad liugu kelkudega ja suuskadega; M *tütterikkõizõt eväd liukunnu suussõilla* tüdrukukesed ei lasknud liugu suuskadega; J *poikõizõd liuguta koõnõkoill* poisid uisutavad (lasevad uiskudega liugu); L *õjko liukua lipõa, õjko laskõa lakõa* (vastlalulust:) kas on libe liugu lasta (liuguda), kas on sile mäest alla lasta?; M *tõihlagonn liuguttii linnoita* vastlapäeval liuguti linu (= lasti liugu, et linad kasvaksid); P *liukujõilõd linat pitsäv* (vastlalulust:) liugujatele (= liulaskjaile kasvavad) pikad linad; 2. sõita кататься, прокатиться; M *suu-ravvat suhõ, i opõn rakkõiz, saav mennä liukumaa* suuraud suhu, ja hobune (on) rakkese, võib minna sõitma; Lu *ku piäv mennä l'uukumaa, sis piäv saanikkaa mennä* kui tuleb minna sõitma, siis tuleb saaniga minna; M *opõzõl liuguttii tõihlagonna, noorõt kõig liuguttii opõzõl, tõisõõ tõüllää mentii, kuza noorizo õli* vastlapäeval sõideti hobusega (= saaniga). Noored kõik sõitsid hobusega (= saaniga), läksid teise külle, kus noorsugu oli; P *liukuttii sis sukua müü, tõsed õlivat pulmaz* sõitsid siis sugulasi mõõda (need), kes olid pulmas; L *läpi tõüleä piep kaks kõrtaa liukua* peab kaks korda läbi küla sõitma; Lu *l'uukua saab venneekaa i õpõzõd-kaa i autookaa* sõita saab paadiga ja hobusega ja autoga; Lu *miä õlin pikkarain poikanõ, vennejekaa l'uukuzimma jõgõz* (kui) ma olin väike poisike, (siis) sõitsime paatidega jõel; J *petteris sai liukua konkõll* Peterburis sai sõita hoburaudteel; 3. (edasi) libiseda; (ära, välja) libiseda скользить; соскользнуть; Ra *välissä on paha tee, eb liugu lait'o* vahel on halb tee, regi ei libise; Lu *liukuzin maata müü* libisesin mõõda maad; Lu *usatii puu õtsad õltii paksupad, etep tullõiz kõrvissai kõrvissai poiz, että eb liukuis poiz* toobripuu otsad olid paksemad, et ei tuleks toobri kõrvadest välja, et ei libiseks välja; J *lipaa päält kõig liuguv* libeda pealt libiseb kõik (maha); 4. lohiseda волочиться; Lu *tämä sai senee suõ petliikaa tõii õpõzõd selles suurõs xodus. susi liuku maatõ müü* ta sai selle hundi hobuse seljas kihutades linguga kinni. Hunt lohises mõõda maad; 5. (lahti) libiseda, (tõmbele) järele anda поддаться, -ваться; Lu *sigaa sorkka eb liugu seasõrg* (= teatav sõlm) ei anna järele (= ei libise lahti); ■ P *täll azzad menevät kehnessi, liukuvad allõ-mäjee* tal lä-

hevad asjad halvasti, lähevad (libisevad) allamäge. – Vt. ka *limossua, lippaussa, lipsahtaa, lipsahtaassa*.

liukumätsi (K) liumägi горка для катания; .. *tõiusaan tõihlagoa, lakõata liukumätsiä* .. katsun (kيسان) vastlapäeva, libedat liumäge.

liukupäivä K Lu Ra J I -e Ra *liuku-päiv* J-Tsv. ~ *liukupäiv* J *l'uukupäiv*/v Lu Li -v Lu *l'uukupäiv* (Lu) vastlapäev масленица; K *tõihlago õli liukupäivä* *tõ.* oli vastlapäev; Li *siz mentii tõisõõ tõüllää, õpõziijekaa, .. l'uuguttii, se õli l'uukupäivä* siis sõideti teise külasse hobusega, .. tehti saanisõitu, see oli vastlapäev; J *liuku-päänn leeb ohto tõülläz võõrõss kansaa* vastlapäeval on külas rohkesti võõraid inimesi; Lu *l'uukupäivänn prošatattii* vastlapäeval anti (üksteisele) andeks; Ra *õli peelliukupäive ja näтели välie, siis tuli suur liukupäive* oli väike vastlapäev ja nädal vahet, siis tuli suur vastlapäev; J *peenee liukupäivää laukopäännä* väike vastlapäeva laupäeval. – Vt. ka *peel'*.

liukuttaa vt. liuguttaa.

lius vt. livuz.

liwa vt. liiva.

lives/süä J-Tsv., pr. -ün J, imperf. -süzin J = *livõssua; starikk livessü trappuult de vikkoitti tõäe* vanamees libises trepist (alla) ja nikastas käe; *lakkall jääll hot tõen livesüb* paljal (= libedal, lumeta) jääll võib igauks libastada (libastab kes tahes).

livis/süä Lu, pr. -ün Lu, imperf. -süzin Lu = *livõssua; maa õli lippii, miä livissüzin, tahtozin tokkua* maa oli libe, ma libastasin, pidin kukkuma; *jäällä võib livissüä* jääll võib libastada.

livistülü (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *livistü- J-Must. = livõssua.*

livu/z M Kõ -s ~ *lius* Ränk, g. -*hsõõ* ahjuäärne (madal) pink (низенькая) скамейка у печки; M *issuu livussõllõ* istu ahjuäärsele pingile.

livuzjartõ M = *livuz.*

livõs/sua P M J-Tsv., pr. -un P J, imperf. -suzin P J libastada, libiseda поскользнуться; P *tämä meni lähtiess vettä võttamaasyõ dai livõssu* ta läks allikast vett võtma ja libastus; M *väliz on lippõa, võib jõka paikkaza livõssua* vahel on libe, võib igal pool (igas paigas) libastada; M *livõssu jää päällä* libastas jääll (jää peal); J *livõssuzin de lajkõzin tõüllellä* libastusin ja kukkusin küljeli. – Vt. ka *limossussa, lipistüä, liugahtaa, liugastaa, livessüä, livissüä, livistüä.*

livõssuu/ssa (J-Tsv.), pr. -v, imperf. -zi: -z J = *livõssua; hitto täap, kui tämä livõssuuz* pagan teab, kuidas ta libastas.

liähud [?] Kr = *liend.*

liätinää Kr, pl. lähud Kr leht лист. – Vt. ka *leh-ti, lehto*.

lob/a K-Ahl. L M Lu Ra J (Ku) *looba* M Лоба Tum., g. -aa M Lu -a J laup, otsmik, otsaesine лоб; Lu *tämä ku süüntüüb, loba meep tsimaraa, ize meep kauniissi* kui ta vihastab, siis laup läheb kortsu, ise läheb (näost) punaseks; Lu *ku õpõzõl kõikk on mussa vai ruskaa, a nenä-päällin ja loba on valkaa, jutõllaa: pilkko pää õpõn* kui hobusel on kõik must või kõrb, aga ninapealne ja laup on valge, (siis) öeldakse: laukpea hobune; M *õpõzillõ tehtii lobaa pääle kasav* hobustele põimiti otsmiku peale (lakast) palmikud; J *lei loba uhzõõ kosakkaa löi* lauba vastu verse piita; M *veri johsi lobassa* veri jooksis otsmikust; J *lanjkõz lavõzõlt maalõ de sai pahгаа lobasõõ* kukkus (seina)pingilt maha ja sai muhu otsaette; J *tšel on lad'd'a loba, tšel on ahaz loba* kel on lai laup, kel on kitsas laup; Lu *se inemin on suurõõ lobaakaa, eb õõ naasti* see inimene on suure laubaga, ei ole ilus; Ra *suurõõ meeleeka meez, ku on suur loba tark* (suure mõistusega) mees, kui on suur laup; J *täl on kõrka loba, täl on pal'lo meeltä* tal on kõrge laup, tal on palju mõistust; Lu *lobaakaa seinää ed riko* vs. laubaga seinä ei purusta; Ku *ko annal lobbaa ni lent'siid grobbaa* kui annan vastu pead (vastu laupa), siis lendad kirstu (= saad surma); ■ J *lobann alt kattsoma* altkulmu vaata. – Vt. ka *keski-*. – Vt. ka *lobu*.

lobatka vt. *lapatka*.

lobra/ta (Lu), pr. -an Lu, imperf. -zin = lärpät-tää; *pal'lo lobraan* palju lobised.

lobu: Лобу K-reg.₂ Лобу Pal.₁ Ii-reg.₁ = loba.

lod'd'a: -d' J-Tsv., g. -d'aa: -d'a J paat, loot-sik; lodi [?] лодка; барка [?], баржа [?]; *lähsi lod'd'aka järvele* läks paadiga järvele. – Vt. ka *lotka*.

lofko¹ K-AI. J 1. toredasti, hästi, oskuslikult хорошо, умело; K *tääl nii lofko eb laulõttu ku kattilal* (Al. 62) siin nii hästi ei lauldud kui Kattilal; 2. mugav, удобно; J *issuzillaa ebõõ lofko magat* istudes ei ole mugav magada. – Vt. ka *lofkossi*.

lofko² Lu J, g. -koo ~ -goo [sic!] J tubli, tore добрый, славный; Lu *ku kõikkippäi on üvä inemin, sitä jutõllaa: lofko inemin* kui on igati hea inimene, selle kohta öeldakse: tubli inimene; J *lofko poik, muut on kõvassi juumõri* tore pois, ainult (et) on kõva joomar.

lofko/i Lu, g. -i osav, oskuslik умелый, ловкий; Lu *eb õõ lofkoi plotnikk, uhz on kossallaa* ei ole osav puusepp, uks on kiivas.

lofkopi Li mugavam, kergem удобнее, легче; *sis kusspoolta algõttii tõmmõdõ, lopult vai*

algult, kui õli tuuli, kuippäi õli lofkopi tõmmõdõ, parõpi siis kustpoolt (kunagi) hakati (võrke välja) tõmbama, lõpust või algusest, (selle järgi,) kuidas oli tuul, kuidas oli kergem tõmmata.

lofkossi Lu J-Tsv. *lofkossõ* Lu osavalt, oskuslikult; ladusalt умело, ловко; складно; Lu *se on lofkossi tehtii* see on osavalt tehtud; J *heenot kuuzõd ad'd'õz on lofkossi keritsettii* väikesed kuused aias on korralikult (oskuslikult) püगतud; J *helvetti, ku lofkossi isub õpõzõ sel'lez, niku kazakk pagan*, kui kindlalt (osavalt) istub hobuse seljas nagu kasakas; J *lofkossi pajattõma* ladusalt rääkima. – Vt. ka *lofko*¹.

log/a P J-Tsv. Лóга Pal.₁ K-reg.₂, g. -aa J 1. nõgu, madal koht лог, долина, низина; P *põlto on logaza* põld on nõos; 2. nõoheinamaa; madal niiske heinamaa низинный покос; мокрый луг; J *väliss logas kazvor pal'lo roht* vahel kasvab nõoheinamaal palju rohtu. – Vt. ka *lojka*.

logotta (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) *logotta*- J-Must. ladiseda, pladiseda плес/каться, -нуться, шуметь (orig.: lotise-).

loh- vt. ka *lõh-*.

lohan/a L M Kõ, g. -aa Kõ 1. (nelja jalaga pesu)pali лохань, лоханка; L *suurõd lohanad* suured palid; 2. toober ушат; L *lohana täüneä lahnoi suolattuita* toober soolatud latikaid täis. – Vt. ka *mauttsi-, peso-, poho-*.

lohanj/ka Kett. K Kõ Lu I -kõ Lu Li -k J-Tsv., g. -kaa Lu J (nelja jalaga pesu)pali, (puust) pesuvann, -küna лохань, лоханка; Lu *lohanjõ, kuza sõpaa pessää* pali, milles pestakse pesu; I *sis vallaaz lohanjkaa, alkaas sõppõõ pesäc* siis valatakse (vesi) palisse, hakatakse pesu pesema; J *virut heeno pesu lohanjõz, sora saab veeijõ jõgõlõ* loputa väike pesu pesukünas, suure võib viia jõe (loputamiseks); 2. joogiküna, (kahe käepidemega piklik) puuvann loomade jootmiseks деревянная лоханка-поилка для коров; I *lehmiä juutimma lohanjoissa* lehmi jootsime (puu)vannidest; I *akanat paammag kassee lohanjkaa, viiv lauttaa kepiikaa, lehmi-lee juumissa* aganad paneme sellesse (puu)vanni, viid (selle) lauta (kande)puuga (kahe vahel), lehmadele juua. – Vt. ka *juuttsii-, pesu-, puu-*.

loh/gav P M pl. = l'ohkõiv.

loh/ko¹ K-Ahl. P Lu Li J lojko (Li) lõhko P J-Tsv., g. -goo Lu Li -guo P 1. lõik, viil, tükk долька, кусок, ломтик; P *lõikkaa õuna nellää lohkoõ* lõika õun neljaks lõiguks; P *kuorittii maamunad, pilkottii lohgossi* kooriti kartulid, lõiguti tükkideks; Lu *maamuna lohgod, ahjoo panna* vai rehtele žaaritõtaa kartulilõigud,

pannakse ahju või praetakse pannil; Li *munaa lohko* kartulilõik; **2.** kartuliroog (ahjus küpsetatud või pannil praetud kartulilõikudest) род картофельной тушенки; Lu *miä tänävä panin maamuna lohkoa ahjoo* ma panin täna kartuliroa ahju (küpsema); J *maamuna lõikõtaa kurasõkaa, panna soolaa, žiiraa, se on maamuna lohko* kartul(id) lõigatakse noaga (viiludeks), pannakse soola, rasva, see on (= siis tuleb) kartuliroog; Li *lohko, munalohko* kartuliroog; **3.** (kartuli)supp (картофельный) суп; P *lohko on üvä, a vähäize maikõa, piäp ranna suolaa* (kartuli)supp on hea, kuid natuke mage, tuleb panna soola; P *miä püüzin suurõõ matõõ, nüt saap tšihuttaa lõhkua* ma püüdsin suure lutsu, nüüd saab keeta (kartuli)suppi (= kalasuppi kartulitega); P *maamuna lohko: kuorittii maamunad, pilkottii lohossii, pantii vettä tšugunnikkaa, pantii lihaa süämie, maamuna lohgot toož i tšihutõttii* kartulisupp: kooriti kartulid, lõiguti tükkideks, pandi vett malmpotti, pandi liha sisse, kartulitükid ka, ja keedeti. – Vt. ka *maamuna-*, *muna-*, *õuna-*.

lohko² J: *škirdõ težžää... , panna risikko pähää i ložko pää, ladvõss lõxgotaa i pähää panna* tehakse (rukki)hakk... , pannakse peavihk otsa (pähe) ja l. pea, ladvast lõhestatakse ja pannakse (hakile) otsa (pähe).

lohkoiv J pl. = *lohkõid*.

lohiku (M), g. *-guu* pahandus неприятность, беда; M *tetši lohku*a tegi pahandust; M *a siiz, mitä tetši tõrmüä, sitä lohku*a meilee, pilas kõic, lehov katkõ taimõõlailta aga siis, mis(sugust) rajuilma tegi, seda pahandust meile, (rahe) rikkus kõik, taimedel rebis lehed ära.

lohkõid M Li Ra J pl. kopsud лёккие; Li *puhasõb lohkõid üvässi* (aaloe)leotis puhastab hästi korse (puhastab kopsud); J *petšõnkad ja lohkõid* maksad ja kopsud. – Vt. ka *lohgan*, *lohkoiv*.

loh/ma¹: *-m* J-Tsv., hrl. pl. *-mad*: *-mõd* J räbal, kalts; räbalad, kaltsud тряпка/a, -и; лохмотья; *ittsä hüülüb lohmi*ä alati käib räbalates; *loh-mõd rippuvõt šuubõnn alt* räbalad ripnevad kasuka alt.

loh/ma²: *-m* J-Tsv., g. *-maa* ~ *-ma* J lõök, hoop, võmm удар; *loh*m puuttu jäsenee pääle, nüüt nii kõvassi vaivõttaav lõök sattus liigese pihta (peale), nüüd valutab nii kõvasti; *sai viis loh*ma kepill seltšää sai viis hoopi keppiga selga; *annin loh*ma seltšää andsin võmmu selga.

loh/akaz: *-õkõz* J-Tsv., g. *-akkaa*: *-õkkaa* J sagine, sassis лохматый, растрёпанный.

loh/ata (J) *-õtõ* Lu *-õt* J-Tsv., pr. *-aan* Lu J *-an* J, imperf. *-azin*: *-õzin* Lu J **I**. lüüa, äiata уда-

р/ять, -ить; J *loh*ma¹ kepill seltšää lõön keppiga selga; J *loh*ma² pletikaa gorbaa äiga piitsaga mõõda küüru; J *a toono peremmes kobulõllõ pääte müü loh*mõz nii kõvassi aga äsja äigas peremmes (poisile) saapaliistuga nii kõvasti vastu pead; J *kurikõll va sikk*a loh>mõta pähää, *a eb inimiss* nuiga lüüakse pähe ikka siga, aga mitte inimest; **2.** murda ломать, отлом/ать, -ить; Lu *miä leivässä loh*mõzin suurõõ palaa ma murdsin leiva küljest suure tüki; **3.** kahmata, haarata хватать, схватить; выхватить; J *ülpiä lahs loh*mõs tõizõlt toomizii [= toomuzii] tšäess sõnakuulmatu laps kahmas teiselt (lapselt) külakosti (= maistused) käest; **4.** varastada, riisuda красть, у-; грабить, на-, захватывать, -ить; J *varkad on loh*mõttu rattiss pal'lo dobra vargad on riisunud aidast palju vara; J *tõizõ vara loh*mamizõka rikkassi et pääz teise (inimese) vara riisumisega (sa) rikkaks ei saa; **5.** J-Must. lohistada волочить. – Vt. ka *loppia*, *lopsia*, *lopsuttaa*, *lopsutõlla*, *lupsata*, *lupsia*, *lupsutõlla*.

lohmi/a M Lu Li J-Tsv., pr. *-n* M Lu Li J, imperf. *-zin* Lu J **1**. peksta, lohmiida бить, из-, колотить, по-; J *aa, puuttuzit kõrt tšättee, nüüt vass loh*min ahaa, sattusid kord kätte, nüüd alles lohmin (sind); **2.** (süüa) ahmiida, lahmiida, vohmiida, vitsutada упле/тать, -сти, упис/ывать, -ать (за обе щеки), протор. лопать; J *nältš inim*in lohmiip kõik süüvve näljane inime-ne ahmib kõik(e) süüa; M *loh*mip süüvvä niku sika lahmiib süüa nagu siga; M *nät ku koira loh*miiv süüvvä, taitaa on kõvvii nällissünnü näe, kuidas koer lahmiib süüa, on vist väga näljane. – Vt. ka *lahmia*, *lipata*, *lipitsää*, *loh*mata, *loppia*, *lopsia*, *lopsuttaa*, *lopsutõlla*, *lottia*, *lupsata*, *lupsia*, *lupsutõlla*, *lušata*.

lohzeklis Kr liiges сустав, сгиб (orig.: Gelenk).

loik/ku Lu, g. *-uu* Lu (kätki)vibu жердь (для подвешивания люльки); *tšätšüt pantii loiku*u õttsaa, *loikku õli nõdra* kätki pandi vibu otsa, vibu oli nõtke; *loikku õttsaa panna*a tšätšiid, siiz leekutõtaa kätki pannakse vibu otsa, siis kiigutatakse.

loikuttaja R-Lõn., g. *-aa* kiigutaja, äitaja (ema hellitusnimi rahvalauludes) качающая (ласковое обращение к матери в народных песнях); *emäni elle sünnütäjäni, enneni elteni loikuttajani* (Lõn. 185) mu ema, mu hell sünnitaja, mu ema, mu hell kiigutaja.

loikutõlla (R-Lõn.), pr. *-tõlõn*, imperf. *-tõlin* frekv. kiigutada, äitada качать, баюкать; *külä lahset loikutella* (Lõn. 186) rl. külalapsed kiigutavad.

loilotu/z (Por.), pl. *-hsõd*: *-xet* Por. itk, itkulaul причитание, плач.

loimaht/aa (Li), pr. *-aav*, imperf. *-ii* loksuda плескаться, рас-; *panjissa loimahti vesi maall vesi loksus pangest maha*.

loimõd vt. *lõimi*.

loip/pu Lu, g. *-uu* Lu (peeru)lõmm щепанец (полено на лучину); *ku tahottii tehä einävakkaa, siiz õli loippu pittšä* kui taheti teha (peergudest) heinakorvi, siis oli lõmm pikk. – Vt. ka *päre-*.

lois/kaa (Lu), pr. *-zgab* Lu, imperf. *-ski* = *loizgata*; *vesi loizgab vesi paiskub* (lainega randa).

lois/kia Lu J-Tsv., pr. *-zgin* Lu J, imperf. *-skizin* Lu J **1.** lärmata, kärada шуметь, орать; *J sai umalaa de nütt loizgib niku saatõnaa voimiiz jõi* (sai) enese purju ja nüüd lärmab nagu saatana küüsis (saatana võimuses); **2.** kolistada, müra teha брякать, греметь; *J elä loizgi patoika, rikod ära kolista* (savi)pottidega, teed katki!; **3.** Lu kopsida, taguda стучать, колотить. – Vt. ka *loizgõlla*.

lois/sku J-Tsv., g. *-zguu* J lõök, hoop, pauk удар, тумак; *sai mokoma loizguu kangõll tsüлтsee, jot kõik kovertaaz* sai sellise hoobi kaikaga (vastu) külge, et tõmbus lausa kõverasse.

loiz/gata Lu *-zgõt* J-Tsv., pr. *-skaav* Lu, imperf. *-skazi*: *-skaz* Lu (lainega) paiskuda набегать, накатываться (о воде); Lu *vesi loiskaab ranta vesi paiskub randa*. – Vt. ka *loiskaa*.

loiz/gõlla: *-zgõll* J-Tsv., pr. *-skõlõn*, imperf. *-skõlin* frekv. **1.** kolistada, müra teha брякать, греметь; **2.** kopsida стучать. – Vt. ka *loiskia*.

loiz/ma Lu Li *-m* J-Tsv., g. *-maa* Lu J lomp, loik; lärts, lärtsakas, larakas лужа, лужица; пятно, плевок; Lu *pikkõrain õja tee pääl jutõllaa loizma vai õja väike oja tee peal*, (selle kohta) öeldakse lomp või oja; Lu *lahs kusi suurõd loizmaa* laps kusi suure loigu; *J loizm vett veelärts* (lärts vett); *J loizmõd räkkää süljelärtsakad* (lärtsakad sülge); *J loizmõd vetelää kana sitta* larakad vedelat kanasõnnikut; *J rägää ja kanaa loizmõd maaz sülje- ja kana(sõnniku)larakad* maas. – Vt. ka *lommikko, lomppi¹, huuža, lätkikk¹, lätkikkõ, lätkikkä*.

loitsija J: *ai sie niku loitsija. sõnalasku on mokomain. tširosõnaa ep tahtonnuv jutõlla, siz juttõli: ai sie loitsija* ah sina, nagu *l.*, on selline kõnekäänd; (kui) vandesõna ei tahtnud öelda, siis ütles: ah sina, *l*.

lokan/a Ränk, g. *-aa* (mingi puukauss некая деревянная чашка или миска).

lokkia vt. *nokkia*.

lok/ko Lu, g. *-oo* laudpull, -käba (noodarpara real) поплавок (неводный).

lokk/oollaa M *-uollaa* L adv. lontis (наречие от ‘обвислый, отвислый’); M *täll on kõrvad lokkoollaa* tal on kõrvad lontis. – Vt. ka *lottollaa, lottoza*.

loll/i Lu, g. *-ii* = *lollo*.

loll/o J, g. *-oo* J adj., subst. juhm; lollakas, juhmakas глупый, тупой; дурак; *siä õdõd niku lollo, migäiss-tši et saa arvoa* sina oled nagu juhmakas, millestki ei saa arvu. – Vt. ka *lõllõ*.

lollok/az: *-õz* J-Tsv., g. *-kaa* rumal, loll(akas) (orig.: дурацкий).

lollot/taa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* J lollusi rääkida; lollu mängida, tembutada говорить глупости; валять дурака, дурачиться.

lollotul/z J-Tsv., g. *-hsõd*: *-sõd* J lollus глупость, дурачество.

lollotõlla J, pr. *-tõlv*: *-tõlv* J, imperf. *-tõli* frekv. ← *lollottaa; tãm ain lollotõdv* ta räägib alati lollusi.

lom/a¹ Lu, g. *-aa* räga, tuulemurд ветролом; *nii on turpaa metsä, što et pääze läpi, õhsaa i lommaa täänä* on nii paks mets, et ei pääse läbi, (on) oksti ja räga täis. – Vt. ka *lomu*.

lom/a² K-Ahl. M Lu Li J-Tsv., g. *-aa* Lu *lommaa* M *-a* J kang лом; Li *loma on rautõinõ. sis ku näd on jääz maa vai mitänibut' mokomaa kõnvaa piäv maassa räimiä, siz lomakaa, rautõinõ keppi mokoma kang on rauast*. Vaat siis, kui on maa jäätunud või midagi niisugust kõva tuleb maast lüüa, siis kangiga (lüüakse), (on) niisugune rauast kepp; M *lommaakaa teed aukoo* kangiga teed augu (maasse); *J kohottõga lomõika kase tšivi vähäze ülez tõstke kangidega* see kivi natuke üles(poole).

lomait/taa Lu (R), pr. *-an*: *-õn* Lu, imperf. *-in* Lu purustada, lõhkuda; (maha) murda ломать, сломать; R *a tšed nätsiväv ain pajattivat što irmutõz on, lomaitap ku tulõv* aga kes nägid, (need) rääkisid üha, et on hirmutis, murrab (maha), kui tuleb.

lomallaa J-Tsv. lamakil растянувшись; *ležitä lomallaa maaz* lesitakse lamakil maas. – Vt. ka *lamallaa*.

lomazik/ko (Ku), g. *-oo* Ku müra, ragin шум, треск; *koera kuuli lomazikka, ko karu puita katko* koer kuulis raginat, kui karu puid murdis. – Vt. ka *lomizõmin*.

lom/ia: *-mia* Lu, pr. *-iv* Lu, imperf. *-i* impers. = *lomittaa; päätä lomiv, milla alki päätä lom-mia* pea lõhub valutada, mul hakkas pea (kõvasti) valutama.

lomizõmin M, g. *-zõd* = *lomazikko; lomizõmin kuulu, ku mie menin mõõtä* kuuldus ragin(at), kui ma läksin mõöda.

lomit/taa L *-taag* (I), pr. *-av* Lu I, imperf. *-ti*

impers. kõvasti valutada, lõhkuda valutada ломить, сильно болеть; L *lomitab luuta i'i kaglaa suoniit* luu(d) või kaelasooned lõhuvad valutada; I *tšättä lomitav* käsi valutab kõvasti. – Vt. ka *lomia*.

lommik/ko J-Tsv., g. -oo J = *lätikko*¹.

lomok/ka: -kõ Lu, g. -aa kuhi, patakas, patsakas куча, пачка; *nät siäl on lomokkõ rahhaa* näe, seal on patakas raha.

lomozik/ko Lu Ra, g. -oo = *lomuzikko*; *lomozik-ko, puud on lanjkõstu kõik rissi-rässi, tuuli on toukkinud puud* rägastik, puud on langenud kõik risti-rästi, tuul on murdunud (tõuganud) puud (maha).

lompi Li, g. -mii (puuklots, -liist, mis lüüakse vertikaalse pinna külge millelegi toeks või toe kinnitamiseks деревянный брусок, прибитый к вертикальной поверхности для поддержки или упора чего-то).

lomppi¹ J-Tsv., g. -ii J = *lätikko*¹; *perält vihmaa koppiussa suurõd lompid vett pärast vihma kogunevad suure vedelombid (lombid vett)*. – Vt. ka *loizma, lommikko*.

lomppi² Lu Li, g. -ii Lu leivang (ankrupeli e. -vinna kõrv e. kinniti) пал (стопор) ручного шпилья; Lu *špilikõrvad vai lompid ne on täkiš tšiiini* (ankru)пели kõrvad ehk kinnitid, need on tekis kinni; Lu *škota panna tšiin lompiikaa* soot pannakse leivangiga kinni. – Vt. ka *puu-, rauta-*.

lomppilauta Li = *lomppi*² [?].

lom/ku M Li, g. -uu 1. koli, kolu, rämps хлам; Li *siäl ku õli lommuu i rautarõmmüä* küll seal oli koli ja rauarämpsu; Li *lomu on see, mikä jo on vizgattu poiz* kolu on see, mis on juba ära visatud; 2. M räga, tuulemurd ветролом. – Vt. ka *loma*¹.

lomuk/az Lu -õz Li, g. -kaa 1. adj. koli täis, segamini, pilla-palla захлащенный, в беспорядке; Li *lomukõz rihi, kassin rihez on pal'l'o lommuu* kolu täis tuba, siin toas on palju koli; 2. rägene, risune буреломный (o lese); Li *kuza on pal'l'o puuta lanjkõõnnu maallõ, see on lomukõz metsä, lomuzikko* kus on palju puid maha langenud, see on rägene mets, rägastik.

lomuzik/ko M Lu Li, g. -oo rägastik, tuulemurrunne mets ветроломный, буреломный лес; Lu *lomuzikko on metsäz, kuza on tuuli veenü pal'l'o puuta maal* rägastik on metsas, kus tuul on palju puid maha murdunud (viinud); Li *lomukõz metsä, lomuzikko* rägene mets, rägastik. – Vt. ka *lomozikko*.

longahtaa/ssa Li, pr. -B Li, imperf. -zi mom. (veidi) longata прихрамывать. – Vt. ka *lijkata, lipertellä, lonkata, lojkia*.

longallaa Lu adv. praakil в приоткрытом виде; *akkuna on longallaa* aken on praakil.

longut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J painutada, kallutada клонить, наклонять, -ить; *tuuli longutõp puit* tuul painutab puid. – Vt. ka *lookassaa*.

longutõlla Lu -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn Lu J, imperf. -tõlin Lu J frekv. 1. J-Tsv. painutada, kallutada наклонять; 2. lesida, pikutada лежать, отдыхать; Lu *inemin on tšüillellää, eb nuku, a leživ, siiz juttõõv: miä longuttõõn* inimene on pikali (küljeli), ei maga, vaid lamab; siis ütleb: ma lesin. – Vt. ka *leživskõlla, leživä, levätä², lookassaa, loorõtaa, loorõtõlla*.

lojkata: -õtõ Lu, pr. -kaan Lu, imperf. -kazin: -kõzin Lu longata, luugata, liibata хромать, прихрамывать; *rampa inemine ku tšäüv, jutõllaa: ühel jalgõl lojkaav* kui lonkur inimene käib, (siis) õeldakse: ühe jalaga lonkab. – Vt. ka *lijkata, lipertellä, longahtaassa*.

lojkia Li, pr. -gin Li, imperf. -kizin = *lojkata*.

lojkk/ka: *lonkka* J-Must., g. -aa lohк, nõgu углубление, впадина (orig.: notko). – Vt. ka *loga*.

lojkkillaa J-Tsv. adv. longus (pea kohta), langetatud (silmade kohta) поникнув головой; потупив глаза; *tait häppiä kuunõll, ku silmed lojkkillaa* vist on häbi kuulata, et silmad on maas (on langetatud).

lojkkullaa J-Tsv. kallakil, kaldu; länkakil наклонно; покосившись; *vanad oonõt seissa lojkkullaa* vanad hooned seisavad länkakil.

lon/zata [?]: -zõt J-Tsv., pr. -saan: -stan [sic!] J, imperf. -sazin: -stõzin [sic!] J = *lontata*; *katti lonstõz lautõll* kass kolas riulil; *lonstap häülüä* longib ringi (käia).

lont/ata: -õtõ Lu -õt J-Tsv., pr. -taan Lu J, imperf. -tazin: -tõzin J lonkida, luusida, kolada слоняться, бродить без дела, шататься; Lu *elä lonttaa* ära luusi (ringi)!; Lu *mitä tüü lonttaattõ siin nii müühä, hülgetka lonttõmin* mis te kolate siin nii hilja, jätke kolamine; J *lonttõzin häülüä mettsez* lonkisin mööda metsa (lonkisin metsas ringi). – Vt. ka *loukata, lõntata, lõntsuussa, lõvata, lõzata*.

lonts/akaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J kogukas, kohmakas, lahmakas громоздкий.

lontti Li J-Must. J-Tsv., g. -ii Li J 1. jääpank, -tükk льдина; J *mõnt kõrta õõn nähni, ku lonttid liukussa laukaaz* olen mitu korda näinud, kuidas jääpangad ujuvad Laugal (jäämineku ajal); J *kattsoga, ku lontti erineb jääss* vaadake, kuidas jää laguneb pankadeks (kuidas pank eraldub jääst); J *emm upponnu merell* va

semperäss, jot pääzimm lontii päälee (me) ei uppunud merel ainult seetõttu, et pääsesime jääpanga peale; *Li suurõõ lontii tetši heenossi, siz jutõllaa toož jätütküd. muuta bõõ lonttiita, vaa jää on lontiv* (kui) purustas suure jääpanga (tegi suure jääpanga peeneks), siis öeldakse ka jätütkid. Sõnal *l*. muid tähendusi pole, ainult jää on *l*; *Li lontti on jätütkkü; on suurõv lontiv i on peened lontiv l*. on jätütkk; on suured jätütkid ja väikesed jätütkid; **2.** J-Must. kamakas, lahmakas, suur tükk глыба, громада; большой кусок. – Vt. ka *jää-, pilvee-*.

loo¹ [?] J-Must. = *looto*¹.

loo² Lu Li, g. *lootõõ* Lu = *looõ*; Lu *tuuli puhub lootõõssa tuul puhub loodest*; Li *loo tuuli loodetuul*.

looag vt. *luvva*.

looba vt. *loba*.

loobi vt. *loopi*.

loodi vt. *looti*.

loodõri P Lu *luodari*, g. -*ii* looder лодырь, бездельник; P *loodõrissi juoltii loodriks kutsuti*. – Vt. ka *lurjuz, lurvi*.

looja¹ K-Ahl. K-Al. R-Eur. R-Lön. R-Reg. Kõ-Len. J *luoja* K-Al. R-Reg. -õ J-Tsv., g. -*aa* R-Eur. J -*a* R-Reg. *looja*, jumal создатель, творец, бог; K *võta nüid jumal apiise, võta kaasa kall'is looja* (Ahl. 92) rl. võta nüid jumal appi, võta kaasa kallis looja; R *olkoo tsiitettü jumala, tenattu totine looja* (Eur. 32) rl. olgu kiidetud jumal, tänatud tõeline [?] looja; K *lõi looja lohi-kaloja* (Ahl. 94) rl. lõi looja lõhekalu; Kõ *anto [= antõ] looja adrotsättä* (Len. 225) rl. andis looja kündja; J *looja isub lookaa päällee, armollinõ aizaa päällee* rl. looja istub looga peale, armuline aisa peale; J *tšüzü loojalta appia* rl. palu loojalt abi; J *tuylimõ loojaa teetä müütä, marijaizõõ maata müütä* rl. tulime looja teed mõõda, Maarjakese maad mõõda; R *looja lekko lelläasi peä peällä peäzkoltani* (Reg. 13) rl. looja leek leegitses [?] mu pääsukese pea kohal. – Vt. ka *looto*.

looja² (J-Tsv.): *jumalaa loojõ* jumala looming [?], jumala loodus [?] (orig.: творение бога). – Vt. ka *lootuz*².

looja³: -õ J-Tsv., g. -*aa* J **1.** lääś запад; **2.** päike-seloojang заход солнца, закат.

looja⁴ J Ku -*a* J-Tsv. adv. looja (наречие с буквальным значением 'в закат'); J *päivä meneb loojaa ~ päivä laskõõb loojaa ~ päive laskõb looja* päike loojub (läheb looja); J *päiv laskõõz loojaa ~ Ku päivä meni loojaa* päike loojus (läks looja). – Vt. ka *loojoo, lootoo*.

loojo Lu, g. -*oo* Lu = *looja*¹; *tuõb loojõ joukkunõ* rl. tuleb looja oma kaaskonnaga.

loojoo Li = *loojaa*; *päivä laskõõb loojoo* päike loojub (läheb looja).

look/assaa: -õssa J-Tsv., pr. -*asan*: -õsõn J, imperf. -*asin*: -õsin J painutada, koolutada гнуть, со-. – Vt. ka *longuttaa, longutõlla*.

look/assi: -õssi Lu adv. kõveraks, looka (гнуть) в дугу (наречие в форме транслатива от lookka); *miä painutin lookõssi* ma painutasin (traadi) kõveraks. – Vt. ka *lookkaa*.

look/ka K Ke-Set. M S Lu Li Ra J I (Kett. Ränk Kõ-Len.) -*kõ* Lu Li J -*k* J *luokka* P (K-Al. L) *luokka* Po *Loock* Tum., g. -*aa* M Lu Li Ra J I *luokaa* P **1.** look дуга; P *jalaja puussa painaass luokkaa* jalakapuust painutatakse looka; I *ranjõloilla ovad gužad, rakõttaaz i gužõloissa pannass lookka* rangidel on roomad, raken-datakse, ja roomadest (läbi) pannakse look; K *opõzõll lookat kõikk ehitettü* (pulmasõidul on) hobus(t)el loogad kõik ehitud; L *luokkaz õlivad lintiv* looga küljes olid lindid; J *tšellod ja bubentsikat trälissä lookkõz* kellad ja kuljused kõlisevad looga küljes; Po *ženixaa opõzõlõõ palatenttsa pannaz luokkaasõõ* peigmehe hobusele pannakse käterätt looga külge; I *lookka murtu* look murdus; J *looja isub lookaa päällee, armollinõ aizaa päällee* rl. looja istub looga peale, armuline aisa peale; J *mid lustit kulmõv: paksud, musad, koverõd niku lookõv* mis(sugused) ilusad kulmud: paksud, mustad, kaarjad nagu loogad; **2.** vibu, amb лук (для стрельбы); L *mie annan teilie luokad i sirkav, nüit tüõ hampugaa* ma annan teile vibud ja nooled, nüid te ambuge; J *lookk püssü* vibupüss; **3.** (saani) kaar (eritüübilisel laudkeregaga saanil oli viis kaart) лучок саней; J *saanii lookka* saani kaar; **4.** Ränk rainard, reeraani põikruu вязки дровней; ■ J *iko lookka on ohtogonna vassaa päivää* vikerkaar on õhtul vastu päikest; J *ikoo lookkõ, se võtab vette lähteesse* vikerkaar, see võtab allikast vett; P *jumalaa luokka* vikerkaar. – Vt. ka *ika-, iki-, iko-, ikoo-, jõtši-, piki-, ukoo-*. – Vt. ka *lookkapüssü*.

lookkaa J-Tsv. adv. kõveraks, looka (гнуть) в дугу (наречие в форме илл-а от lookka); *pain puu lookkaa* painuta puu looka. – Vt. ka *lookkassi*.

lookkapüssü M Lu *lookk-püssü* J-Tsv. vibu, vibupüss лук (для стрельбы); Lu *lookkapüssü, paraikaa tehliää neitä, lahlzil* on vibupüss, praegu(gi) tehakse neid, lastel on; J *enn tšäüti sõaz lookk-püssüika* vanasti käidi sõjas vibudega; J *lookk-püssü paglõ ~ lookk-püssüü* vinn vibunõõr.

lookk/aza: -õz J-Tsv. adv. lookas, kõveras согнувшись, согнуто в дугу (наречие в

forme in-a ot lookka); väliss *kuivannu puu on lookkõz* kuivanud puu on vahel lookas.

lookkavaro J lookvõru (loogakujuline võru) дугообразный обод; *esimein on lookkavaro, tõizõd õllaa ümmärkaizõd varov* (rüsa kohta:) esimene on lookvõru, teised on ümmargused võrud.

lookk-saha J-Tsv. víbusaag лучковая пила.

lookkõin J-Tsv., g. -zõõ J loogakujuline дугообразный.

lookko Li, g. -goo loog, mahaniidetud hein скошенная трава, диал. кошенина; *perrää liimisee mikä on einä, se on looko* hein, mis on pärast niitmist (kaartes maas), see on loog.

lookku Kett., g. -guu = looko.

looma¹ vt. savii-.

loom²: -m [< e?] J-Tsv., g. -maa J loom животное; *lazzõmm loomõt karjaa* laseme loomad karja.

loomad J pl. nägu лицо; *väänin pää miä päivää poolõõ, lein loomad lounaasõõ* rl. pöörasin ma pea päeva (= päikese) poole, lõin (= pöörasin) näo lõunasse.

loomapuud M Kõ S loompuud Kõ pl. = loomipuud; Kõ *tuvvaz loomapuud, siz luvvas kangass* tuuakse käärpuid, siis luuakse kangast; M *luvvas loomapuulõõ* (kangalõim) luuakse käärpuid.

loomipuu M Lu (J), sg. -u [?] (Lu) pl. käärpuid сновальные рамы, сновалка; M loomipuud õlivad, *sillä lootii kangaz* olid käärpuid, neil (selles) loodi kangas; M *kõig vehed leevät tšerittii, siz viijjáz tortiv niittijeka loomipuulõõ, siz nõisaz loomaa loomipuilla* (kui) kõik vihid on keritud, siis viiakse (käärimis)kehad niitidega käärpuidedele, siis hakatakse (kangalõime) käärpuidedele looma; J *loomipud'd õõkkaa loovvaa, siiz nõissaa kutomaa kangõssõ* käärpuidel (käärpuidedega) luuakse (kangalõim), siis hakatakse kangast kuduma; Lu *loomipuult kangaz letittii i laadittii kangaspuil* käärpuidelt palmi ti kangas (= lõim palmikuks) ja pandi kangaspuudele (üles). – Vt. ka *seinä*-. – Vt. ka *loomapuud, loopuu, loottšipuu*.

loomuz M Lu Li, g. -hsõõ: -sõõ Lu **1.** loomuse-, püügikoht (noodapüügil) тоня; Lu *kussa saab nootaakaa tõmmõtõ vai püütää, se paikka on loomuz* kust saab noodaga tõmmata või püüda, see paik on loomusekoht; Lu *jõka nootal õli õma loomuz* igal noodal oli oma loomusekoht; Lu *nootaa loomuz* noodapüügikoht; **2.** fig. loomus, saak добыча; Lu *ku mitätši inemin lövväv vai saav, siiz jutõllaa: nät said üvää loomusõõ* kui inimene midagi leiab või saab, siis öeldakse: vaat, said hea loomuse; ■ Li *mill tänävä ku*

tuli loomuz ku tuli küll mul oli täna suur eba-meeldivus; M *se õli mokoma loomuz* see oli niisugune lõök.

loomo J-Tsv., g. -oo J = loonto; *õõm mokom, miltäzee loonoo jumal on antõnnu* olen selline, millise iseloomu jumal on andnud.

loonoz vt. sukaa-.

loon/to M Lu J-Tsv., g. -oo Lu J iseloom, loom(us) нрав, характер; M *sill on kehno loonto* sul on halb iseloom; Lu *tšell on paha loonto, sellee lassa eb näütettii* kel on halb iseloom, sellele (vastsündinud) last ei näidatud; Lu *kõva loonto* tugev iseloom, karm iseloom; Lu *pehmiä loonto* pehme iseloom; Lu *tämä oma loonookaa teep kehnoa* ta teeb oma iseloomuga halba; Lu *kase on üvää loonookaa inemin* see on hea iseloomuga inimene; J *see on nii tasõizõ loonoka meez* see on nii tasase loomuga mees; J *suõõ loonookaa inimin* hundiloomuga inimene. – Vt. ka *loono*.

loonu/z Lu Ra J, g. -hsõõ: -sõõ Lu loomus (kudumise alustus) почин (вязки); Lu *tehtii sukaa loonuz, ku algõtaa sukkaa* tehti sukaloomus, kui alustatakse sukka (= sukakudumist); J *loonus tehtii sukalõ i alõtsõlõ, kaks silmää õikii, kaks murnii* loomus tehti sukale ja labakindale, kaks silma parempidi, kaks pahempidi. – Vt. ka *lootuz*³.

loopi M loobi Ränk, g. -ii M = loopii; M *adrala kaks saarnapuuta, siz on loopi, siz on pää, pääsurja, siz on aizad* (hark)adral on kaks sahkpuud (e. haru), siis on (adra)lusikas, siis on (adra)pea, pärapuu, siis on aisad; M *meni loopi kattši, piäv mennä pajjaa, tehä vassõnõ loopi; seppä pani vassõzõõ loopii* adralusikas läks katki, tuleb minna separejja, (lasta) teha uus (adra)lusikas; sepp pani (harkadrale) uue lusika; M *adraa loopi* adralusikas.

loopi/a M-Set., g. -a = loopii.

loopii Kett. K-Ahl. I -in Ra J -pin [sic!] Lu-Len. -im Li Ra, g. -pimõõ J -pimaa ~ -pimõ Ra (adra)lusikas отвал; I *adraza on loopii* (puu-)e. hark)adral on (adra)lusikas; Li *enne adraaka tšünnettii; adr õli ... no kutsuttii jalgõõõ; jalgoll õli kaks terävää rautaa mokoma eezä, a ... loopim tšäi siin ühee jalgaa pääll i tõizõõ jalgaa päällä* ennemalt künti puuadrag; puuader oli ... noh, kutsuti (adra)harud; harudel oli kaks niisugust teravat rauda otsas (ees), aga ... (adra)lusikas käis siin ühe haru peal ja teise haru peal; Ra *miä panin looppimõ tõizõlõ vadnalõ* ma panin (adra)lusika teisele vandale; Kett. *adraa loopii* ~ Ra *adraa loopim* adralusikas; Ra *looppimaa varsi* adralusika vars. – Vt. ka *loopi, lootsi, lopp*.

loop/pi I, g. -ii = loopii.

looppin vt. *loopii*.

loolpua¹ Lu, pr. -vun: -vvun Lu, imperf. -puzin Lu **1**. rahuneda, ära leppida успокоиться, смиряться, -иться; Lu *inemin ku kõvassi on süüntüid i süüntümin antiis, inemin loopu jo* kui inimene on väga vihastanud ja viha(stamine) annab järele, (siis) inimene juba rahunes; **2**. rahul olla, leppida, läbi ajada мириться; Lu *ku naapuril kõikkia on pal'lo, a mill on vähä, siiz jutõllaa: piäv loopua vähepel, miä loovvun vähepel* kui naabril on kõike palju, aga mul on vähe, siis öeldakse: tuleb vähemaga leppida, mina lepin vähemaga.

loolpua²: (sõnatüvi основа слова:) *loopu*-J-Must., pr. -vun, imperf. -puzin = *loovia* [?]; ■ *loovub minu poolõ* (Must. 174) loovib [?] minu poole.

loopuu I sg. = *loomipuu*; *loopuulla lootii niittilõjä* käärpuu(de) loodi (kanga)lõime.

loorõttaa Lu, pr. -an: -õn Lu, imperf. -in Lu vedelda, lesida вальться; *tämä loorõtõp tilal, se on laiska inemin ta vedeleb asemel, see on laisk inimene*. – Vt. ka *ležiskõlla, ležiä, levätä*², *longutõlla*.

loorõtõlla Lu, pr. -tõlõn: -tõõn Lu, imperf. -tõlin Lu frekv. ← *loorõttaa; ep piä loorõtõlla ei tohi vedelda!*

looz'a Lu (Ku) *loza* J-Tsv., g. -aa Ku püssilaad, -pära ложка, приклад ружья; Ku *siz o'sin püsüü kättee d'i tempazin kurokad üllälä d'i looz'a jo viskazin hart'siaaz* siis võtsin püssi kätte ja tõmbasin kuked üles ja püssilae viskasin juba õlale; J *täit püsüü lozaka lõhõtti pähä* talle virutati püssipäraga pähe; Lu *püsüü looz'a* püssipära.

loota M Lu Li Ra I -tõ Lu -t J-Tsv. *luuta* K Lu (Al. Kett. P), g. *luvva* Al. Kett. K P *luuvva* Lu M -vva J -aa I *lootõ* [sic!] M-Set. **1**. luud, pühkeviht метла, веник-метла; M *võta loota ja pühi silta* võta luud ja pühi põrand (puhtaks); Lu *koivupuussa tehkää vihtaa i lootaa (ilma lehtoa, lehtoja revitää)* kasepuust (= kaseokstest) tehakse vihta ja luuda (ilma lehtedeta, lehed rebitakse ära); Li *vihassa saab lootaa. vihta on lehtojekaa, a loota on ilma lehtoja* vihast saab luua. Viht on lehtedega, aga luud (~ pühkeviht) on ilma lehtedeta; I *kazgõssa õhzaa võõttuud i siot paglalla, tiid vihhaa, kase on vihta. meet tarõõ, tšülpeed, siis tarõssa toot koitoo kaijje vihhaa, siiz jo tämä loota tuõv, rihtä pühtsiäg* kasest (on) oksad võetud, ja seod nõõriga kokku, teed viha, see on viht. Lähed sauna, vihtled, siis saunast tood selle viha koju, siis on see juba pühkeviht, tuba pühkida; J *sõna loot om võõtõttu izõrii tšeeless sõna l. on võetud isuri keelest;*

I *noorikkõ rihtä pühtsi loota tšäezä* (pulmakomme:) pruit pühkis tuba, luud (~ pühkeviht) käes; I *nõizõõ rihtä pühtsimää looalla* hakkas luuaga tuba pühkima; J *võta pühi loovvakaama, karzi loovvaa tüngell kana sitad maass võta pühi luuaga põrand (ära), kraabi luuakontsuga kanasõnnik põrandalt (ära); J nõizõtt maat pesemä, siiz loovvaa kannõll vähäize hiuttõga* (kui) hakkate põrandat pesema, siis hõõrüge natuke luuakontsuga; **2**. viht веник; I *lootõloissa kanneita lehtoloja poduškoisii pantii* vihtadest pandi neid lehti patjadesse; I *a sis kõõs näed, sis piäv loota võttaag veekaa i brõizguttaag* aga siis, kui näed (mesilassülemit), siis tuleb võtta viht veega (= kasta viht vette) ja pritsida (mesilasi, et saaks sülemi kätte); K *luvva lehtoi* viha lehti; I *a jovana loota, jovana loota tehtii, mokoma õli roho* aga jaaniviht, jaaniviht tehti, oli niisugune rohi (= jaanilill, millest tehti). – Vt. ka *ahjoo-, metlaa-*.

lootanurkka: *lootanurkka* (Al.), sg. el. *luotanurkassa* (Al. 68) (vadja toa) luuanurk (nurk, kus seisab luud угол в водской избе, где стоит метла).

lootii Lu Li J -di M-Set. -t'si Ku, g. -dii [?]: -hee Ku (püssi)kuul пуля; Ku *haulipatronid o'tsim poiz d'i panin loohet süämee* võtsin haavli(padruni)d ära ja panin kuulid sisse (= asemele); Ku *loot'si oli oikias külez, pääz* kuul oli paremas küljes, peas; Li *püsüü looti püssikuul*; ■ J *ukoo looti* välk, piksenool. – Vt. ka *püsüü-, tükii-*.

looto¹ Lu Li J-Must., g. *loo* Lu Li *loovvoo* Lu kari, rahu, (vee)alune kivine või liivane mere-madalik риф, мель; Lu *looto on merez, tšivikko, vähä vettä on pääl* kari on meres, kivik, vähe vett on peal; Li *ümper lootoa õli kõikkõa rohkõõp lõhõtta* (mere)madaliku ümber oli kõige rohkem lõhet; Lu *kuiva looto, jutõllaa ku tšived nätsüväd, loossa tšived on nätsüvällää* kuiv kari öeldakse (siis), kui kivid paistavad (vee alt), on kari(st) kivid nähtaval; Lu *vee-alanõ looto* veealune (mere)madalik; Lu *tšivi looto* (kivi)kari; Lu *loo arja* kari hari; ■ (postpositsiooniga liitunult в составе композиты:) Lu *mari loonalla on alusõd* purjelaevad on Mari-kari all. – Vt. ka *kuiva-, sala-, tšivi-*. – Vt. ka *loo*¹.

looto² J-Tsv., g. *loo*: -oo J kaldaäärne jääpealne vesi, jääpealne (vee)loik талая вода на льду, лужа на льду; *päzet ko lootoiss üli* kas pääsed jääpealsetest loikudest üle?

looto³ Li, g. *loo* Li = *looõ*; *looto tuuli* loodetuul; loe, loodekaar.

lootoo Li = *loojaa*; *päivüd meeb lootoo päike* läheb looja.

looto-tuuli Li loodetuul северо-западный ветер. – Vt. ka lootuuli.

lootsi Ränk, g. -ii = loopii.

lootsik/ko Lu Li, g. -oo (püsiv) lomp (mereäärsel luhal); väike tiik, tiigike лужа (на залильном лугу); маленький пруд; Li *lootsikko on näd mokomain auta suuri, i tāmäs kaugaa kestāb vesi lomp on, vaat, niisugune suur auk, ja vesi püsib selles kaua; Li pruuda; a ku peeni pruuda on, se on lootsikko tiik; aga kui on väike tiik, see on l.*

lootta Lu -t J-Tsv., g. -aa Lu (põhja)lood лот, грузило; Lu *süvüüttä mitattii lootaakaa sügavust mõdeti loodiga.* – Vt. ka lotliini.

lootta Lu, pr. -an ~ -õn Lu, imperf. -in Lu (praamiga, parvega jne.) üle (vee) vedada перев/озить, -езти (на пароме и т. д.); *tulõ minnu loottamaa tule mind üle (jõe) vedama.* – Vt. ka luvva.

loottaassa¹: -ss J-Tsv., pr. -an J, imperf. -azin: -zin J loota надеяться, по-; полагаться, положиться; *minu pääle elä loottaa, miä em vöi sil-lõ appia anta minu peale ära looda, mina ei saa sind aidata (sulle abi anda).* – Vt. ka loottiissa.

loottaassa²: -aassag I, pr. -aa, imperf. -aazin: -ii I = lahtsiussa; *miä tahhoo loottaassag vähän aigassig ma tahan väheks ajaks pikali heita; loottii maalõdõ, ležizii heitsin (veidikeseks) pikali, lamasin.*

loottaaja: -õjõ Lu, g. -ajaa ülevedaja, parvemees перевозчик, паромщик.

loottilissa Lu, pr. -in Lu, imperf. -izin: -zin Lu = loottaassa¹; *miä loottiin sene dohtõrii pääl, što tämä minuu praavitõb ma loodan selle arsti peale, et tema teeb mu terveks.*

loottovene Lu üleveerpaat перевозная лодка.

loot/tsi Lu, g. -sii Lu = lotsmana.

loot/si-flaakku Lu lootsilipp лоцманский флаг.

loot/si-konttori Lu lootsikontor лоцманская контора; *laiva mahsi loot/si-mahzud loot/si-kontõrii laev maksis lootsimaksud lootsi-kontõrisse.*

loot/sillaa J-Tsv. pikali лёжа, в лежащем положении; *müü õlimm loot/sillaa maaz, ku snafad laukõõz med'de pää pääll me olime pikali maas, kui mürsk lõhkes meie pea kohal.*

loot/si-mahsu Lu lootsimaks лоцманский сбор.

loot/sipuu Li = loomipuu; *seinä on, ku loovvaa kangassa loot/sipuijee, siz ühz ümpärüz loot/sipuita annab ühee seinää sein (= kanga v. lõime pikkusmõõt, üheksa arssinat) on, kui luuakse kangast (= kangalõime) käärpudele, siis üks ring lõimi käärpudel annab ühe seinä;*

mejka älkaa pilatka loot/sipuit, što kossiuvad ne loot/sipuu minge (eemale), ärge rikkuge käärpuid, (et) käärpuid tõmbuvad kiiva.

lootu/z¹ J-Tsv., g. -hsõõ: -sõõ J lootus надежда; *taita koolõb, enepä bõ miltäissti lootuss vist sureb, pole enam mingit (mingisugustki) lootust.*

lootu/z² J-Tsv., g. -hsõõ loodus природа; *jumalaa lootuz jumala loodus.* – Vt. ka looja².

lootu/z³ J-Tsv., g. -hsõõ = loonuz, suka lootuz suka loomus.

lootuuli Lu loo-tuuli Lu Li 1. Lu Li loodetuul северо-западный ветер; 2. Lu loe, loodekaar северо-запад. – Vt. ka loo², looto³, looto-tuuli, loodõ.

loot/õ¹ Lu, hrl. pl. -õõd ~ -õd Lu (talvine) veetõus (jões või meres), (talvised) looded (зимний) прилив; *jõgõz on jää i vesi nõizõb, jää nõizõb, kohhoob ülez, litsi rantaa tuõb vesi, siiz jutõllaa, što tänävä on lootõõd jões on jää ja vesi tõuseb, jää tõuseb, kerkib üles, vesi tuleb kalda ligi, siis õeldakse, et täna on looded; lootõt tulõvat talvõl, tšezäll lootõja eb õõ; jää on maas tšiini, vesi nõizõb jää pääl litsi rantaa looded tulevad talvel, suvel loodeid ei ole; jää on maas kinni, vesi tõuseb ranna lähedal jää peale.*

loot/õ² vt. loota.

loot/õlla Li Ra J, pr. -tõlõn J, imperf. -tõlin Li J 1. palistada подруб/ать, -ить; подши/вать, -ть; J *ihasuud on lootõltu käisesuud on palistatud*; 2. nõõpaugu- v. säämpipistes õmmelda обмётывать, обметать петли; Ra *piäb vasusõt tehä, piäb lõikata vasusõd i piäb lootõlla tuleb nõõpaugud teha, tuleb lõigata nõõpaugud ja tuleb nõõpaugupistes õmmelda*; Ra *kaunii lõngaakaa kõik lootõltii ümpäri punase lõngaga õmmeldi kõik säämpipistes ümberringi*; Li *üli servää kõig lootõlin üle serva õmblesin kõik nõõpaugupistes.*

loov/i J-Tsv., g. -ii J = loovimin.

loov/ia Lu Li J -via Lu, pr. -in Lu Li J, imperf. -izin Lu Li J loovida (purjelaeva kohta) лавировать (о парусном судне); Lu *tuuli ku on vassaa, aluzõll piäb loovvia* kui tuul on vastu, peab (purje)laevaga loovima; J *alusõka vass tuult loovita* laevaga loovitakse vastutuult; Lu *aluz eglee koko päivää looviz, tänävä tuuli mukkaa, lähti menemää perälissä tuulta* (purje)laev loovis eile kogu päeva, täna on pärituul, (laev) läks minema pärituult.

loovimin Lu, g. -zõõ ~ -zõ Lu loovimine лавировка, лавирование (о парусном судне); *aluz meneb loovimizõõkaa eteez* (purje)laev läheb loovides (loovimiseга) edasi; *vassatuul-*

ta menimma loovimizõdka; se on loovimin vastutuult läksime loovides (loovimisega); see on loovimine; loovimizõd aikana teḡḡää leh-mä-venta suurõll lainõll loovimise ajal tehakse lehmavänd (= teat. pärituult põöre) suure laine-ga. – Vt. ka loovi.

loovv, loovva vt. luvva.

loovvia vt. loovia.

loovvõ vt. luvva.

loolõ Lu, g. -tõd Lu loe, loodekaar severo-zapad; tuuli puhub lootõdssa tuul puhub loodest. – Vt. ka loo², looto³, lootuuli.

lopatk, lopatka vt. lapatka.

lopatkoluu J-Must. = lapatkaluu.

lopi Lu Li (Ra J) -ssa Lu (J-Must.) -ssõ Lu -ss J-Tsv., pr. -zõn Lu Li J, imperf. -zin Lu J 1. lobiseda болтать, пустословить; Lu tämä ühtä perrää lopizõv ta lobiseb ühtesoodu; Lu tämä pal'to turhaa pajataa, piäv aina lopissa ta räägib palju ilmaasjata, peab aina lobisema; 2. lori(juttu) ajada, lorada трепаться; Lu mitä siä lopizõd lahsii aikann, ep piik löpisa mis sa ajad lorijuttu laste juuresolekul, ei tohi lorada; Li lopulaulu on ku lopizõd lorilaul on (see), kui ajad lori; 3. ropendada, rõvetseda сквернословить; J kuss siä õõd õpõnmu lorizõma kus(t) sa oled õppinud ropendama?; J poigõd algõtti lopiss, tüütõd joosti gul'annõss väl'lä poisid hakkasid ropendama, tüdrukud jooksid peolt minema. – Vt. ka lapisa, lapõrtaa, lapõrtõlla, lovrata, lo-põsa, lorisa, läblättää, lägätä, läkisä, läpättää, lärpättää, lõrisä.

lopi-suu J-Tsv. lobamokk, lobasuu болту/н, -нья. – Vt. ka lapa-suu.

lopižõja J-Tsv., g. -aa: -a J 1. lobiseja, lobamokk, latatara, болту/н, -нья; 2. ropendaja, rõvetsēja сквернослов; kase holostoi on nii häpemätõi ja lopizõja, jot tüütõd evät hilkõ tätä kuunõll see noormees on nii häbematu ja ropendaja, et tüdrukud ei sõanda teda kuulata. – Vt. ka lopo.

lopižõmin Ra J-Tsv. (J-Must.), g. -zõd : lo-pižõmisõ J-Must. loba, lora(jutt), luiskelugu; болтовня; вздор, брехня; Ra se juttu on vähäizee lopizõmin see jutt on natuke lorajutt. – Vt. ka lorina, lorizõmin, loru.

lopo Kõ, g. loboõ : loḡboõ Kõ 1. lobiseja, lobamokk, loraja болту/н, -нья; kui õlin lahsi, õlin suur lopo kui olin laps, (siis) olin suur lobiseja; 2. loru, juhmarд тупица; бестолочь; siä õõd mokom lopo, ed miitää uzgo sa oled niisugune juhmarд, midagi ei usu. – Vt. ka lapa-suu, lopi-suu, lopizõja.

loppakõrva: loppakorva J-Must. lontkõrv вис-лоухий. – Vt. ka lottokõrva, lottukõrva.

loppi M, g. -ii: loḡpii M = loopii; adraa lopid õlivad ravvassa adralusikad olid rauast.

loppia Lu J-Tsv., pr. -in Lu J, imperf. -pizin Lu J 1. lüüa, äiata, kõrvakiile v. kõrvakiilu anda ударять, -ить, шлѣп/ать, -нуть, дать пощѣчи-ну; J lopitti kõrviit müü anti kõrvakiile (lõõdi vastu kõrvu); 2. (süüa) ahmida, lahmida, voh-mida, vitsutada упле/тать, -сти, упис/ывать, -ать (за обе щеки), простор. лопать; Lu miä tsiireltää loppizin süüvve ma ahmisiin kiiresti süüa; J lopip süüvve vitsutab süüa. – Vt. ka lah-mia, lipata, lipittsää, lohmata, lohmia, lopsia, lopsuttaa, lopsutõlla, lottia, lupsata, lupsia, lupsutõlla, lušata.

loppijäzev [sic!] Lu = lõppujaizõd; ku lõpõdõ-taa tüü, siiz juuvvaa viinaa, pietää loppijäisia kui lõpetatakse töö, siis juuakse viina, peetakse lõpetist.

loppu vt. lõppu.

loppu- vt. ka lõppu-.

loppukannikkõ Lu = lõppukannikka.

loppuvoolsi: -z Lu aastalõpp, aasta lõrupäevad конец года, последние дни года; loppuvooz on voovvõd viimised, loppuvoovvõd päiväd aastalõpp on aasta viimased, aastalõpu päevad.

loppõa vt. lõppõa.

lopsi J-Tsv., pr. -n J, imperf. -zin J frekv. = lupsia; lopsi sokkiit müü löi vastu põski.

lopsut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J = lupsia.

lopsutõlla J -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. ← lopsuttaa; tahõd, miä veel lopsutõõn kõrvi(t) müü tahad, ma annan (sulle) veel vastu kõrvu?

lopsaa [?] (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) loḡša- J-Must. (orig.: lõnksä-, hõlkkä-).

lopulaulu Lu Li lorilaul двусмысленная или похабная песня; Lu lopulauluja mie en tää, mie en pillittännü lorilaule ma ei tea, ma ei mänginud pilli (lorilaule lauldi lõõdõspillimängu saatel). – Vt. ka lopus-virsi, lõpõzõmislaulu.

loput/taa: -taag I, pr. -aa, imperf. -ii loksuta-da, lobistada плеска/ть, -тъясь; astija õli vettä valõttut täinää, skaakunad loputtivad aina vettä tsäellä astja oli vett täis valatud, kargajad (= teat. usulahu liikmed) üha loksutasid käega vett.

lopu-virsi J = lopulaulu; lopus-virsiõ ep piä laulaa lorilaule ei tohi (ei ole tarvis) laulda.

loppõsa Lu, pr. -zõn Lu, imperf. -zin 1. lobise-da болтать, пустословить; 2. lori(juttu) ajada, lorada трепаться. – Vt. ka lapisa, lapõrtaa, lapõrtõlla, lovrata, lopisa, lorisa, läpättää, lärisä, lärpättää, lõrisä.

loppõzõmislaulu Lu = lopulaulu.

lopõttaa vt. lõpõttaa.

lori/na: -n J-Tsv., g. -naa ~ -na J loba, plära, lora болтовня; вздор; *hülgetka, miä em vöi ted'd'e lorina kuunõll* jätke järele, ma ei vöi teie plära kuulata. – Vt. ka *lopizõmin, lorizõmin, loru*.

lori/sa: -ssa Lu -ss J-Tsv., pr. -zõn Lu J, imperf. -zin Lu J = *lärpättää*; J *elä loris tühjä pajatta ära lobise tühja* (rääkida); J *taita siä dõd umalõs, ku nii val'lussi lorizõd* sa oled vist purjus, et nii valjusti plärad; J *nii lorizõd, jot kõrvõd räätüssä* plärad nii (palju), et kõrvad väsivad (kuulates).

lorizõmil/n J-Tsv., g. -zõd J = *lorina*.

lor/u J-Tsv., g. -uu: -u J = *lorina*; *nütt aika on, nõizõmm loruua laskõma* nüüd on aega, hakka-me lobisema.

loskut/ti J-Tsv., g. -ii lapike, tükike лоскуток.

loža vt. looža.

lotikko/i/ssa ~ -ss Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin Lu lüripida, luristada (громко) хлебать, диал. лотошить; *alkõ lotikkoiss* hakkas lüripima; *oho-o, ko süüb lotikkoiv* ohoh, kuidas sööb (ja) luristab.

lotikkoo/ssa Lu, pr. -n Lu, imperf. -zin = *lotikkoissa*.

loti/na Lu -n J-Tsv., g. -naa J kolin; kära, müra стук, грохот; гам, шум; J *õnvõz mikäle lotin, tait lehmets päästi tsütsäss väl'lä* (kinnises siseõues (on) mingi kolin, vist pääsesid lehmamad kütkest lahti; Lu *ennee õltii kehnot teed, ajõttii rattajõkaa, siäl õli lotina* ennemalt olid halvad teed, sõideti vankritega, seal oli (siis) kolin; Lu *ku vätsi teep tüütä, siäl on lotina* kui inimesed teevad tööd, (siis) seal on kära-müra. – Vt. ka *lätina*.

loti/sa (Li) -ssa Lu -ss J-Tsv. -ssaag I, pr. -zõn Lu Li J, imperf. -zin J 1. kolistada, koputada; kära v. müra teha греметь, стучать; шуметь; Lu *üülä mikälee rihee pääl lotizõv* õösel kolistab keegi (miski) pööningul; I *lotizõv i lotizõv sarviõkaa* kolistab ja kolistab sarvedega; J *lahzõd, elka lotiska* lapsed, ärge tehke kälal; 2. müdiseda, tümiseda гудеть; Lu *nii kõvassi inemized joostii, maa alla lotizi* inimesed jooksid nii kõvasti, (et) maa müdises (jalge) all; 3. plagiseda (hammaste kohta) стучать (зубами); Lu *milla õli nii tsülmä, što ampaad alkasti lotissa suuz* mul oli nii külm, et hambad hakkasid suus plagisema; 4. ladiseda; ladistada лить, хлестать; плескаться; Lu *vihmä lotizõv* vihm ladiseb; J *lotizõp kuss alaa* ladistab alla kusta.

lotk/a P Lu, g. *lodgaa* P Lu -aa Lu 1. raat лодка; P *alatsyõ vettä menemmä podvodnoi lodgaakaa* vee alt läheme allveepaadiga; 2. lodi, pargas барка, баржа; Lu *lotkal takamašti õli*

lühheep ku esimašti, i näil õltii õikaat seilid, kahs raakaa, ülläl i allaal, peen gil'i i õikaa põhja lodjal oli tagumine mast lühem kui esimene mast, ja neil olid neljakandilised purjed, kaks raad, üleval ja all, väike kiil ja lame põhi. – Vt. ka *lod'd'a*.

lotliini/i (Lu), g. -ii Lu = *lootta*; *lotliiniikaa mitata meree süvüüss* põhjaloodiga mõõdetakse mere sügavust.

lotož/a P, g. -aa taravarb, -vits [?] прут плетня [?]; *a meil õli ümpäri taraa tehtü lotoža aita*; *lotožad õlivat kuuziziiss õhsõizz da katagoiss* aga meil oli ümber (viljapuu)aia tehtud vitstara [?]; taravitsad [?] olid kuuseokstest ja kadakatest.

lotsma/na: -n J-Tsv., g. -naa loots, lootsija лотсман; *lotsman saatti med'd'e alusõ kronšõttiss* loots saatis meie purjelaeva Kroonlinnast (välja). – Vt. ka *lootts*.

lotsm/anni: -õnni J-Tsv., g. -annii: -õnnii J = *lotsmana*; *ilm lotsmõnnia laivõd jõgõ-suhõ evät pääz ilma lootsita* laevad jõesuudmesse ei pääse.

lot/tia Lu, pr. -in Lu, imperf. -tizin Lu = *lahmia*.

lottokõrva Lu Ra J 1. subst., adj. lontkõrv вислоухий; 2. Lu lontis kõrv вислое ухо; Ra *suurii kõrviikaa inimin, lottokõrva suurte kõrvadega* inimene, lontkõrv; Lu *lottokõrva inemin on toož* lontkõrv inimene on ka (olemas); Lu *lottokõrva koiraa* lontkõrv koer. – Vt. ka *loppakõrva, lottukõrva*.

lottollaa Lu = *lokkoollaa*; *kõrvõd on lottollaa* kõrvad on lontis.

lotto/za: -z Lu = *lokkoollaa*; *kõrvõd on lottoz* kõrvad on lontis.

lottukõrva Lu subst., adj. lontkõrv вислоухий; *tšell õllaa suurõt kõrva, se on lottukõrva* (inimene,) kel on suured kõrvad, see on lontkõrv; *lottukõrva sika on üvvää sukkua* lontkõrv siga on head tõugu. – Vt. ka *loppakõrva, lottokõrva*.

lotyšinnaa M lätlase naine жена латыша; *tšehsimäine tütar on lotyšinnaa* keskmine tütar on lätlase naine. – Vt. ka *lattelainõ, latõšši*.

lotyš/ši vt. *latõšši*.

louka vt. *lõuka*¹.

louk/lata Lu J -õtõ Lu, pr. -kaan Lu, imperf. -kazin J -kõzin Lu 1. (millegi) vahele kinni jääda või jätta, kinni pigistatud saada застр/евать, -ячь; Lu *miä loukkõzin jalgaa kahõd irree väl-lüi* mul jäi jalg (ma jätsin jala) kahe palgi vahele; Lu *elä loukkaa tsäsije uhzõd väl-lüi* ära jäta käsi ukse vahele; Lu *saha loukkazi puu väl-lüi* saag jäi puu vahele kinni; 2. lonkida брести; J *noorikko kukossa kutsu, ämmä kuttsu kuu*

valollõ, a siä vaa mursid murtšinaasõõ, siä loukkazid lounaasõõ rl. noorik kutsus kuke-laulust (alates), ämm kutsus kuuvalge ajal, sina aga murdsid (tulla alles) hommikusõõgi ajaks, sa lonkisid lõuna(aja)ks. – Vt. ka *lonzata*, *lontata*, *lõntata*, *lõnttsuussa*, *lõvata*, *lõõzata*.

loukud Lu pl. koera-, sulitemp мошеническая проделка, неприятность; *milla tänävä üül tehtii loukud. sitä jutõllaa, ku mitätši tehliää talloo pillaa, tõizõd inemizet tehtii mulle tehti täna õösel koeratemp.* Seda öeldakse (siis), kui tallu (= talumajapidamisse) tehakse mingit pa-handust, (kui) teised inimesed tegid.

loun vt. *lõuna*.

louna- vt. ka *lõuna-*.

lounadline Li lõunapoolne majaderida (Luuditsa ja Liivtšülä külas) южный ряд домов (в деревнях Лужицы и Пески); *meriline i lounadline* mererpoolne majaderida ja lõunapoolne (= külavaheteest lõuna pool olev) majaderida.

lounat-pooli Li = *lõunatpäivä*.

lounat-poolusi Lu lõunapoolus южный полюс.

lounattuuli Lu Li *lounat-tuuli* ~ *lounõttuuli* Li lõunatuul южный ветер; Lu *maa-tuuli on lounattuuli* maatuul on lõunatuul.

lounõt/taa Lu, pr. -*an*: -õn Lu, imperf. -*in* Lu lõunasõõki anda, lõunat süüa anda дать, давать обед, кормить обедом; *miä lounõtin perree* ma andsin perele lõunat süüa.

lousau/ssa Lu Li, pr. -*v* Lu Li, imperf. -*zi* Li -*z* Lu (sõlmest v. haardest) lahti minna v. pääseda расслабляться, -иться, развязываться, -аться; Lu *sõlmi lousauzi* sõlm läks lahti; Lu *mar'l'a lousauz* marli(side) tuli lahti; Li *nii õli ranjka irsi, što en võinu pittää, lousauzi tšäsi* oli nii raske palk, et (ma) ei jaksanud hoida, käsi läks lahti.

louzata Lu Li (Ra J), pr. -*saan* Lu Li, imperf. -*sazin* Lu Li **1.** lahti teha; järele lasta, lõdvemaks v. lõdvale lasta; lahti v. vabaks lasta рас-слаблять, -ить, отпус/кать, -тить; Lu *piäb louzata sõlmi avõõ* sõlm tuleb lahti teha; Lu *letissä kootaa kangassa, kui tahod louzata, siz võta keppi poiz* (lõime)palmikust kootakse kangast; kui tahad järele lasta, siis võta (niidiotste kinnitus)kepp ära; Lu *ku õpõn lõõgaz lühheel-tä, jutõltii: piäb louzata pitšepäl* kui hobune (on) lühikeselt kõies (kõis on lühike), (siis) õeldi, (et) tuleb (kõit) järele lasta (pikemale lasta); Li *lousaa seili* lase puri lõdvemaks!; Li *lousaa minnuu poiz* lase mind lahti (= ära hoia mind kinni)!; Lu *mie õõn louzattu vahissa* ma olen valvekorrast vabaks lastud; Ra *sõna siõv, sõna lousaav* vs. sõna seob, sõna laseb

vabaks; **2.** järele anda, vaibuda (valu kohta) от-пус/кать, -тить, утих/ать, -нуть (о боли); Li *päätä vaivattii, a nüt jo lousazi, enepää ev nii kõvassi vaivattaa* pea valutas, kuid nüüd andis juba järele, enam ei valuta nii kõvasti.

louvva vt. *luvva*.

lovit/taa Lu Li (Ra J-Tsv.), pr. -*an* Li -õn J, imperf. -*in* Li (kinni) püüda ловить, поймать; Lu *a se vohma issu ain ahjoo pääl ja lovitti tšärpäzije* aga see loll istus aina ahju peal ja püüdis kärbseid; J *katti lovitõb iiriä* kass püüab hiiri; Li *ku pelattii sokkoa, sokko lovitti tõisii* kui mängiti pimesikku, (siis) pimesikk püüdis teisi; Lu *mill jo taas piti mennä lovitammaa sitä mätsikkaa* mul tuli jälle minna seda palli püüd-ma.

lovušk/a (Lu Ra), g. -*aa* püünis; hiirelõks ло-вушка; мышеловка; Ra *repoilla peettii lovuš-koit* rebaste jaoks kasutati (peeti) püüniseid.

luantala vt. *laantala*.

lubia vt. *l'ubia*.

lubi/ta Po, pr. -*n*, imperf. -*zin* armuda влюб-ляться, -иться; *pojo i tüttrikko* [sic!] *l'ubiuzivav* poiss ja tüdruk armusid (teineteisesse).

lubjau/ssa Lu Li, pr. -*n* Lu Li, imperf. -*zin* Lu Li harjuda слюб/ляться, -иться, свык/аться, -нуться; Lu *idgõn, kulkaa miä lubjaun* nutan, kuni ma harjun (lesepõlvega); Lu *perrää jo lubjauzin, menin, pulmia tšävin kattsomaz* pä-rast juba harjusin (lesepõlvega), läksin, käisin pulmi vaatamas; Lu *tämä nüd jo lubjaus tühhee* nüüd ta juba harjus (raske) tööga.

lud'it/taa (Lu), pr. -*an*, imperf. -*in* tinatada (ti-nakihiga katta) лудить; *lampii katto õli niku zontikka, õli karrõssa tehtü i lud'itõttu valkaas-si* lambikuppel oli nagu vihmavari, oli plekisti tehtud ja valgeks tinatatud.

luft/a Ra, g. -*aa* Ra = *luhti*; *veessä on soojaa luf-taa rohkaap* veest (= merest) tuleb (on) rohkem sooja õhku (talvel).

luguza K: *onko luikkoni luguza, onko anet ar-vauz* (Ahl. 102) rl. kas mu luik on alles [?], kas haned on olemas [?].

lugõt/taa M Lu Li Ra -*ta* J-Tsv., pr. -*an*: -õn Lu Li J, imperf. -*in* Lu Li **1.** posida e. lausuda, (nõia)sõnu peale lugeda загов/ривать, -орить (от болезни); J *ann lugõtta, võib õll praaviup tavviss* lase lausuda, võib-olla paraneb haigu-sest; Lu *õli mokom inimin, što lugõtti* oli selline inimene, et posis (= oskas posida); Lu *lugõtti tšippaata* luges haigele kohale sõnu peale; Lu *lugõttõvad ampaita* loevad (valutavatele) hammastele sõnu peale; Li *pääle lugõtõp, sis lumppaup see veri, enepää veri ep too* (kui po-sija) lausub (nõiasõnu) peale, siis jääb see veri

kinni, enam ei tule verd; M *lugõtatut soolad* sool, millele on (nõia)sõnad peale loetud; **2.** posida e. lausuda lasta, (nõia)sõnu peale lugeda lasta *давать, дать* (знахар/ю, -ке) загов/аривать, -орить (от болезни); Lu *tšävää lässüü lugõttõmõz* käiakse haigusele (nõiasõnu) lausuda laskmas; M *ruuso õli, sis tožo lugõttatii* (kui) oli roos, siis ka lasti lausuda; **3.** J-Tsv. lugema sundida застав/лять, -ить читать; **4.** itkeda, itkulaulu laulda v. itkusõnu lausuda причитать, голосить; Ra *ai, miä tunsin lugõttaa, lugõttõll oi* (küll) ma oskasin (noorena) itkeda! – Vt. ka *lukõa*.

lugõttutaa M Kõ, pr. -an M, imperf. -in **1.** posida e. lausuda, (nõia)sõnu peale lugeda загов/аривать, -орить (от болезни); M *a vot ku ampait kõvvi vaivattii, siz õli tožo mokom inehmin, tšen tuusi lugõttutaa* aga vaat, kui hambad kõvasti valutasi, siis oli samuti niisugune inimene, kes oskas posida; M *taikababa lugõttutti soolad* posijamoer luges soolale (nõia)sõnad peale; **2.** posida e. lausuda lasta, (nõia)sõnu peale lugeda lasta *давать* (знахар/ю, -ке) загов/аривать, -орить (от болезни); Kõ *mato on nigrannu, pieb mennä lugõttutaa* madu on hammustanud, tuleb minna lasta lausuda; **3.** palvetada, palveid (peale) lugeda читать молитвы; M *pappi lugõttutav* preester loeb palveid (peale). – Vt. ka *lukõa*.

lugõttõlla Kett. K L M Lu Li Ra J (R P) -õll Ra J-Tsv., pr. -tõlõn L Ra J -tõõn K Lu Ra J, imperf. -tõlin K R P Lu Ra J frekv. **1.** itkeda, itkulaulu laulda v. itkusõnu lausuda причитать, голосить; Lu *lugõttõjõ lugõttõõv, sõnijeekaa idgõv* itkeja itkeb, sõnadega itkeb; Ra *lugõttõltii, tšetä žaalitõttii* itketi (sellele), keda nuteti taga; Lu *ku tüttõ meni mehelee, siis staruhõd lugõttõltii; kalmoil avvaa pääl toož lugõttõltii* kui tüdruk läks mehele, siis vanaeided itkesid; kalmistul haua peal samuti itketi; L *ku pokoinikkaa autaa lastii lugõttõltii* kui surnut hauda lasti, itketi; K *jõkain õmaa emää kui tuusi nii lugõttõli* igaüks itkes oma emale nii, kuidas oskas; P *miä issuzin ennee tšäapää pääl, itšin, lugõttõlin: maka maata tšebiää* ma istusin ema kääpa peal, itkesin, laususin itkusõnu: maga kerges mullas; M *lugõttõltii õmiilõd mehiilee i lahsalailõd, i kõikiilõd sukulaisiilõd* (kalmistul) itketi oma meestele ja lastele, ja kõigile (surnud) sugulastele; P *sõtamehess kui mentii, siz lugõttõltii* kui mindi sõduriks (= kui noormehi sõjaväkke saadeti), siis itketi; J *ku kursia vaalittii, siz lugõttõltii, emä lugõttõli i tüttõ lugõttõli* kui tehti pulmaleiba, siis itketi, ema itkes ja tütar itkes; Ra *siis panna tüttõ lavvaa takaa, a*

se tüttõ, kumpa meeb mehele, se lugõttõõv siis pannakse tüdrukud laua taha (istuma), aga see tüdruk, kes läheb mehele, see itkeb; L *nuorikka tulõb lugõttõlõmaa izälie i emälie* pruut tuleb itkema isale ja emale; **2.** taga nutta; kaevelda, haliseda оплакивать; жаловаться, плакаться; L *lugõttõlõn õmii üvii päivii* nutan taga oma häid päevi; L *mitä sie lugõttõlõn* mis sa halised!; **3.** posida e. lausuda, (nõia)sõnu peale lugeda заговаривать (от болезни); Li *lugõttõltii enne, kui nikahtuž tšäsi* ennemalt positi, kui käsi nikastus; Kett. *sõnoi lugõttõlla* nõiasõnu lausuda. – Vt. ka *lukõa*.

luhku Li (Lu J-Tsv.), g. -guu kild, tükk черепок; Li *laatko ku meni rikki, siiz jäi vähäzee suurõp tükkü, jot sinne saad mitänibu' vähäzee panna, se on luhku. väliss jutõltii, što paa katilõ süüvää laadgoo luhkuusõd* kui (savi)kauss läks katki, siis jäi (mõni) natuke suurem tükk, (nii) et sinna saad natuke midagi panna, see on kild. Vahel õeldi, et pane kassile süüa kausikillu sisse. – Vt. ka *pataa*.

luhše Kr ilves рысь; ■ *kirjau luhše* tiiger.

luhta Kett. K-Ahl. M-Set. Lu Li -t J-Tsv., g. -aa Li J **1.** tarn, lõikhein osoka; J *sasilikko ein, siin on luhtaa, äriüt, maa i soo einää* segahein, siin on tarna, ristikut, maa- ja sooheina; Li *luhta on roho, tämä kazvop pittsä roho märttsäis paikkõiz, kanavõiz i sooz; tämä lõikkaab i tšäe* tarn on rohi, see kasvab, pikk rohi, märgades paikades, kraavides ja soos; see lõikab kättegi (= on teravaservaline); **2.** Kett. luht, luhaniit заливной луг, пойма.

luhtaeinä Lu *luht-ein* J-Tsv. tarn, tarnhein (tarn heinana) osoka; высушенная осока, сено из осоки; J *luht-ein ebõd tulokõz* tarn ei ole väärtuslik (saagikas); Lu *kase on luhtaeinä, ku luhtaroho on jo kuiva* see on tarnhein, kui tarn on juba kuiv.

luhtaroho Lu J-Must. tarn osoka; Lu *sois kazvob i mataliis kõhtii, se on luhta, luhtaroho* soodes kasvab ja madalates kohtades, see on tarn.

luhti P Lu, g. -ii Lu õhk воздух; Lu *ku rihez oj kehno luhti, siz miä avvaan uhzõd vai akkuna avõd i lazõn üvvää luhtia, vajõltan rihessä luhtii* poiz kui toas on halb õhk, siis ma avan ukse või akna ja lasen head õhku, vahetan toas(t) õhu (välja); P *raskaz luhti* raske (= sumbunud) õhk; ■ P *tšülmä luhti* külm aur. – Vt. ka *lufta*.

luik/ata Lu Li -õta Lu -õt J-Tsv., pr. -kaan Lu Li J, imperf. -kazin Lu Li -kõzin Lu J **1.** neelata глот/ать, -нуть; Lu *se süümin on nii üvä, što tšeelee luikkaav* see toit on nii hea, et keele viib alla (neelad keele); J *kruzgõz vett va ühs kõrt*

luikõit kruusis (on) vett vaid korraks (üks kord) neelata (= on vaid lonksu jagu vett); **2.** rüübata пить глотками, прихлѣбывать, прихлѣбнуть; Lu *miä võtan ühee kõrraa luikkaan* ma võtan rüüpan ühe korra; Lu *taatta luikkaz viinaa* isa rüüpas (lonksu) viina; ■ Lu *tämä ain luikata tahov* tema tahab aina rüübata (= viina juua). – Vt. ka *lainata¹*, *lainia*, *lainõskõlla*, *luikkia*.

luikkamu/z Lu, g. *-hsõõ: -sõõ* Lu lonks, sõõm глоток; *miä tahon ühee luikkamusõõ, a siä tahod viiz luikkamussa* mina tahan ühe lonksu, aga sina tahad viis lonksu; *luikkamuz vettä, luikkamus piimää, luikkamuz olutta, luikkamuz viinaa* lonks vett, lonks piima, lonks õlut, lonks viina; *mõnikõz ühez luikkamusõz juup puul litraa viinaa* mõni joob ühe sõõmuga pool liitrit viina.

luik/kia Lu J, pr. *-in* Lu J, imperf. *-kizin* Lu J frekv. (pidevalt) neelata глотать; J *luikkiga tšiiirep süüvve, de lähemme menemä, aik eb oottõõ* sõõge (neelake) kiiremini, ja lähme minema, aeg ei oota. – Vt. ka *lainata¹*, *lainia*, *lainõskõlla*, *luikata*.

luik/ko Kett. K P M Kõ S Lu Li Ra J I, g. *-oo* Lu J *-uo* P luik лебедь; P *luikod lentäväd, lumi tulõv, anõd lentäväd, alla tulõv* vs. luiged lendavad, lumi tuleb, haned lendavad, hall tuleb; J *luikot kall'uta, taita lennetä soojilõõ mailõõ* luiged kluugutavad, vist lendavad soojadele maadele; Lu *tševvässä jää algap sullaa rantoissa, siis tulla luikod* kevadel, (kui) jää hakkab randadest sulama, siis tulevad luiged; Lu *luikod õltii suurõd niku lampaad* luiged olid suured nagu lambad; Ra *valkaa niku luikko* valge nagu luik; J *ev vahi ik'ä varõssõ, epko lugõ luikkojõ* rl. ei vahi iga varest ega loe luiki; Lu *luikoo sulgav* luige suled. – Vt. ka *lumi-*.

luikku: Лүйкү Tum. = *luikko*.

luinõ Ra I (P Lu Li J) *-nee* K-Ahl. *-n* P M Lu J-Tsv., g. *-zõõ* P M Ra J *-ze* Lu-Must. luust, luine, luune, luu- костяной; Li *i sis panti broškõ rintaa. luizõt kannii õlti niku tšäed rissiz, mokomõd broškõd õltii* ja siis pandi pross rinda. Luust olid nii, nagu käed ristas, niisugused prossid olid; Lu *luin suka om pääz, luussa tehtü* luust (soengu)kamm on peas, luust tehtud; J *luin kurasõõ pää* luust noarpea; Ra *lihanõ tšee-li luizõõ kaglaa lõikkaav* vs. lihast keel lõikab luise kaela (= kuri keel võib inimese tappa); I *iiri, iiri, võtam milta luinõ ammaz, annam millõ rautammaz* (äratulnud piimahamba puhul sooviti:) hiir, hiir, võta mult luuhammas, anna mulle raudhammas; J *luizgõb laizgõb luizõõ metsää takannõ. se on tšeeeli* mõist. luiskab, liigub luuse metsa taga? – See on keel; P *makajaa li-*

nad matalav, nukkujalõõ läpi luizõõ rl. magaja linad (kasvavad) madalad, uinujale läbi(nisti) luused. – Vt. ka *põdraa-*.

luiska P M Lu Li J (Ja-Len.) *-sk* Kõ J-Tsv., g. *-zga* P M Ja Lu J **1.** luisk, kõvasi брусок, оселок; P *kuraz vai tširvez ihottii püörääkaa; ku vähä õli ihomiss, siz ihottii luizgaakaa* nuga või kirves teritati käiaga; kui teritamist oli vähe, siis teritati luisuga; M *luiska on vikastõa vartõõ, luizgamma vikastõd luizgalla* luisk on vikati jaoks, luiskame vikatid luisuga (teravaks); Lu *kurassa hiutõtaa luiskaasõõ, a luizgaakaa hiutõtaa vikahtõõta* nuga ihutakse luisu vastu, aga luisuga teritatakse vikatit; Li *i luiska kulub, menev hoikõpõssi* ka luisk kulub, jääb (läheb) õhemaks; J *etsi tahk-tšivi luizgõssi* otsi tahukivi luisuks; M *luiska tuppi* luisutasku; **2.** subst., adj. laimaja; petis; libekeelne ябедник; обманщик; лстец; лственный; J *tämä luisk tšäi petteli õmas pitsää tšeelekaa* tema, petis, käis pettis oma pika keelega; Lu *luiska inemin, kõikõl tahob õlla üvã libekeelne* inimene, kõigile tahab olla hea. – Vt. ka *lipokaz, lipõa, lipõatšeelellin, luiskaosõlka*.

luiskaa M (Lu-Must. J), pr. *-zgan* M Lu *-zgõn* J, imperf. *-zgin* luisata, luisuga teritada точить, на- бруском, отгачивать, отточить бруском; M *luizgamma vikastõd luizgalla* luiskame vikatid luisuga (teravaks); J *luizgõb laizgõb luizõõ metsää takannõ. se on tšeeeli* mõist. luiskab, liigub luuse metsa taga? – See on keel; M *luizgab laizgab kahõõ lukuu takan. Tšeeeli* (Set. 18) mõist. luiskab, liigub kahe luku taga? – Keel. – Vt. ka *luizgata*.

luiskamassina ~ luiskmassina Lu luisutasku карман для бруска, оселка; *luiskmassina tehtü tohossa, i nahgassa õli tehtü* luisutasku tehti tohust, ka nahast oli tehtud. – Vt. ka *luiskatuppi*.

luiskaosõlka I luisk, kõvasi брусок, оселок; *luiskaosõlkalla luiskaav vikahtõõd* luisuga luiskad vikatid (teravaks). – Vt. ka *luiska*.

luiskatuppi M = *luiskamassina*.

lui/sko Ränk, g. *-zgo* = *luiskaosõlka*.

luisk-tšivi J-Tsv. tahk, tahukivi (orig.: точильный камень); *luisk-tšivess tehã luiskii(t), põõrii* tahukivist tehakse luiske, käiu.

luizgata P M Li J (Kett. Ja-Len.) *-zgõta ~ -zgõtõ* Lu *-zgõt* J-Tsv. *-zgatav* I, pr. *-skaan* P M Lu Li J, imperf. *-skazin* P J *-skõzin* Lu J **1.** luisata, luisuga teritada точить, на- бруском; отгачивать, отточить бруском; M *eeste piãb vikastõ voolla, a siz luizgata* algul tuleb vikat(it) lõigata, aga siis luisata; P *luiskaan vikahtõõd luizgaakaa* luiskan vikatit luisuga; I *luiskaav*

vikahtõd oslalla luiskab vikati luisuga (teravaks); Lu *ku tülppänev, taas piäv luizgõta* kui (vikat) läheb nüriks, tuleb jälle luisata; **2.** luiskab, valetada *врать*; Lu *tsem petteev, jutõllaa: elä luiskaa* kes valetab, (sellele) öeldakse: ära luiska!; J *nii pajatõb lippassi, niku luiskaab* räägib nii libedalt, nagu luiskab; J *luiskaap pettell* luiskab (luiskab valetada); **3.** visata, heita *швырять, -нуть*; J *süüntü de vihaizõssi luiskõz minu sapanoo nurkka* vihastas ja viskas vihastelt minu *s-a* (= linikutaolise peakatte) nurka; **4.** lüüa *шлѣпать, -нуть*; J *on luizgõnnu tõiss kõrvõlõ* on löönud teist vastu kõrva (= on andnud teisele kõrvakiilu). – Vt. ka *luiskaa, lärisä*.

luit/sata: *-sõt* J-Tsv., pr. *-tsaan* J, imperf. *-tsazin: -tsõzin* J (ringi) hulkuda v. joosta *гулять, слоняться*; *lähe vaa kazell tsülmell luittsama* mine vaid selle külmaga (asjata ringi) hulku-ma!

luk/ata [?] (Kr), pr. *-kaan:* *-kan* Kr = *lukussaa*. **lukia** vt. *lukõa*.

lukija Lu, g. *-aa* = *lukõja*.

lukka, lukkaa vt. *lukõa*.

lukkari K M-Set. (Lu-Must.), g. *-ii* kõster kister (помощник пастора в лютеранской церкви); K *nüil'ee õma lukkari tsäüsi antõ urokad, a meil'ee veännä pappi antõ* neile oma kõster käis andis (õppe)tunde, aga meile andis vene papp; Lu *lukkari jätti, papit leikkas* (Must. 160) kk. (hooletu v. oskamatu niitja kohta öeldakse:) kõstrid jättis (alles), papid tappis.

lukko P M Po Lu J, g. *-oo* J = *lukku*; M *üvä nain kalliip ku üvä luko kooza* hea naine on kallim kui hea lukk majas (= majukse ees); Lu *ep se suvva tsüläs tsävvä, se on niku koto lukko* ei see armasta külas käia, see on nagu majalukk; J *rattii lukko* aidalukk; J *sellee aitta annõttii, lukoo võtii* *luvattii* rl. sellele ait anti, lukuvõti lubati. – Vt. ka *esi-, koto-, sisä-, taka-*.

lukkoo J adv. = *lukkuu*; *uhs panna lukkoo* uks pannakse lukku.

lukko/za P M *-z* Po adv. lukus, lukustatud; luku taga, lukustatult на замке, на запоре, заперто, замкнуто; *vзаперти, за замком*; P *uhsi on lukkoza* uks on lukus; Po *tšerikko õli lukkoz* kirik oli lukus; M *kõlmattomaza uhsõza on suurmato lukkoza* (muinasjutust:) kolmanda ukse taga on suur madu luku taga. – Vt. ka *lukkua, lukulla*.

lukku Kett. K-Ahl. P M Lu Li J I Ko (Kõ Ma) *Лукку* Tum., g. *-uu* M Lu Li J *lukkuu* M I Ma lukk замoк; M *taitaa lukku pillauz, uhz ize avvõub* lukk läks vist rikki, uks avaneb ise;

Lu *lukku eb õd pantu vargõssa vart, lukku on pantu üvää inemizee vart* lukk ei ole pandud varga jaoks, lukk on pandud hea inimese jaoks; Li *enne kui böllu rautalukkuja, siz õli lukuu asõmõll salapulikka* varem, kui polnud raudlukkusid, siis oli luku asemel puupulk (salapulk); M *salalukku õli lukuu sihal* puupulk (salalukk) oli luku asemel; I *ripub lukku uhsõza* (taba)lukk ripub ukse ees; I *mihet tü lukkuu murrittag* miks te luku (lahti) murdsite?; M *täm avaz lukkuu* ta tegi ukse lukust lahti (avas luku); Lu *miä avvaan lukuu avõd* ma teen ukse lukust lahti (avan luku lahti); J *paa han rahad lukuu taga, jot tsenni tsättee ep saiz* pane ometi raha(d) luku taha, et keegi kätte ei saaks; M *luizgab laizgab kahõd lukuu takan. Tšeeli* (Set. 18) mõist. luiskab, liigub kahe luku taga? – Keel; J *lukkuikaa pelduškõd õltii kõrvõz, õppõzõb* lukkudega kõrvarõngad olid kõrvas, hõbedased; P *rippuva lukku* tabalukk; J *püsüü lukku ~ Ko püsüü lukku* püssilukk; J *pisä võti lukuu aukko* pista võti lukuauku; J *lukuu lapp* luku lükand; ■ (liitunult postpositiooniga в составе композиты:) J *kazelt perennaizõlt mittäit ed noppaa, kõig on lukunnall* sellelt perenaiselt ei näppa (sa) midagi, kõik on luku taga. – Vt. ka *esi-, rauta-, rippu-, sala-, sõpa-, taka-*. – Vt. ka *lukko*.

lukkuz Lu *lukuza* [sic!] Lu-Must. *-uz* Lu J-Tsv. adv. lukus, lukustatud на замке, на запоре, заперто, замкнуто; Lu *uhs on lukkuza ~ uhz on lukkuz* uks on lukus. – Vt. ka *lukkoza, lukulla*.

lukk/uu Kõ Lu J-Tsv. I adv. lukku (запереть) на замок, на запор; J *lähet kottoa väll'ä, paa uhs lukkuu* (kui) lähed kodust ära (välja), pane uks lukku; Kõ *uhz paa lukkuu i võttii ripusa naglaa* uks pane lukku ja võti riputa naela otsa; Lu *miä paan uhzõd lukkuu* ma panen ukse lukku; J *paa kirstu lukkuu* pane (rõiva)kirst lukku; J *uhs on tšeerettii lukkuu* uks on lukku keeratud. – Vt. ka *lukoo, lukuldõ*.

lukkusõd M J-Tsv. adv. = *lukkuu*; M *täm paab uhzõd lukkuusõd* ta paneb ukse lukku; J *lukkuu ~ lukkuusõd panõma* lukku panema.

luku¹ K L M Lu Li J-Tsv., g. *luguu* K L M Lu **1.** nõiasõnad, loits zaговор, заклинание; M *tämä tääsi lukua* ta teadis nõiasõnu; Lu *nikahutumizõss on luku* nikastumise vastu (= raviks) on nõiasõnad; Lu *vaski mato, sell ku lukkuu eb õd* vaskuss, selle vastu loitsu ei ole; **2.** lugu, lugemispala; jumalasõna lugemine, (matuse)jutlus чтение; (похоронная) литургия; K *avatitii tširja, milline sillõ luku tulõv* avati raamat, (vaadati,) missugune lugemispala sulle tuleb;

M *mokom sama on luku, kui vot i tšerikkoz laulututtaaz* (kodustel matustel) on samasugune jutlus, nagu vaat matusetalitusel kirikuski; **3.** (laste)mängu alustussõnad *считалка*; L *lutši luguu* luges mängu alustussõnu; L *lukõa lukua* lugeda mängu alustussõnu; **4.** J-Tsv. arve, arvestamine, arvutamine *счѣт*; ■ M *talvõlla on luku entši tšüläzä* talvel on külas vähe inimesi; Li *luku talo* harv talu; J *naglaa lugull* naelades (arvestades); J *kopekaa lugull* kopikates (arvestades); J *tävvez luguz* täielikult, täies ulatuses; M *üps mees tappõ põdraa* i tuli *lugussi* üks mees tappis põdra ja (see) tuli avalikuks; Lu *tširjaa luku* kirjandus. – Vt. ka *lukõmin*.

luku² J-Tsv., g. *luguu* J austus, lugupidamine *почѣт*, уважение; *piät ko izäss-emäss lukkuu* kas (sa) pead (oma) isast-emast lugu?

luku³ [?]: *lugu* Ränk (tavaliselt viiest vihust koosnev ajutine) rukkiahk (vihkude kuivatamiseks enne hakkidesse panemist) *бабка* (из пяти снопов).

lukulla: -l J-Tsv. -a Lu-Must. adv. = *lukkuz*; J *uhs on lukull* (~ *lukkuz*) uks on lukus.

lukulõõ J-Tsv. adv. = *lukkuu*; *paa taraa uhs üüssi lukulõõ* pane aiavärv (tarauks) õõseks lukku.

lukunnall vt. *luku*.

lukuri M Kõ, g. -ii = *lukõja*; Kõ *lukurid õliti nikastusõss* olid posijad nikastuse puhuks (= posijad, kes oskasid sõnade pealelugemise-ga nikastust ravida); M *lukuri lutši, ep appia tullu* posija luges (nõia)sõnad peale, (aga) abi ei tulnud.

lukus/sa M -s Lu J-Tsv. adv. *lukust* (lahti) из-под замка, из-под запора; M *täm avaz uhzõõ lukussa* ta tegi ukse lukust lahti (ta avas ukse lukust); Lu *miä tein uhzõõ lukuss avõõ* ma tegin ukse lukust lahti; J *lukuss lahti* lukust lahti.

lukus/saa: -sa J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in *luku* ranna, lukustada замыкать, замкнуть, запереть, запереть на замок; *elä unoht lukussa ratii uhs* ära unusta aidaust lukustada; *lukussõga uhs tšiin, de meemme gul'aitõma* lukustage uks, ja lähme jalutama. – Vt. ka *lukata, lukuttaa*.

lukuza vt. *lukkuz*.

lukut/taa (J-Tsv.), pr. -an, imperf. -in = *lukus/saa*; *lukut uhs, paa uhs lukkuu* lukusta uks, pane uks lukku.

luk/õa Kett. K L P M Kõ Lu Li J (R-Lön. R-Reg. U Pi S) *lukkõa* M Kõ -kõa S Po J-Must. *lukkõag* I (vdjI Ma) -kaa Lu Li Ra J -ka Set. J-Tsv. -ia [?] (Ku), pr. *lug/õn* Kett. K U P M Lu Li J -en K-Ahl. R-Lön. *luğğõõ* vdjI I Ma, imperf. -in

Lu Li J -jin R-Lön. *lud'in* Kett. K Pi M *lutšin* K L P *ludzii* ~ *luđ'd'ii* I luin Ku *lukõzin* K **1.** lugeda читать; Li *mihee sillõõ lukkaa pimmiäz* miks sa pead pimedas lugema?; J *tüü vahõllõ õpõtti tätä lukõmaa* töö vahel õpetas teda lugema; Ra *venäjässi tunnõp tširjuttaa i tširjaa lukkaa* oskab vene keeles kirjutada ja raamatut lugeda; Lu *miä lugin jo kazez gazetii* ma lugesin juba selle ajalehe (läbi); M *miä lud'in koko bibl'ii, kõikõõ läpi* ma lugesin kogu piibli, kõik läbi; Lu *lukõmissa lugin, em mälehtëä mitä* lugesin küll, (kuid) ei mäleta, mida; **2.** palvetada, palvet lugeda; jutlust pidada, jutlustada; manitseda, õpetust jagada *молиться*, читать молитву; проинимать; проповедь; поучать; I *lutši da nõisi põlvilõõ maalõõ* palvetas ja laskus põlvili maha; J *diakona lugõp tšerikkoza* diakon loeb kirikus palveid; P *lutši malitvaa i tulõõ emä meni ahjuosõõ tagaaz* luges palvet ja tulehaldjas (tuleema) läks ahju tagasi; L *babuška mal'itvaa ain lutši* vanaema aina palvetas; Lu *pappi luki tšerikkoz jutuu* preester pidas kirikus jutlust; J *proopoved'ia lukõma* jutlustama; Po *nävä lukõvad nõurikolõõ: ùomnikoz nõizõ ülleez, elä uottõ kõõz ämmä nõsõtas* nad manitsevad pruuti: hommikul tõuse (ise enne) üles, ära oota, millal ämm äratab; **3.** itkeda, itkulaulu laulda v. itkusõnu lausuda причитать, голосить; U *kalmilõõ menen i nüt kõikk mamalõõsõõ lugõn* lähen kalmistule ja nüüd itken kõik oma emale; **4.** posida e. lausuda, (nõia)sõnu peale lugeda; loitsida *загов/аривать*, -орить (от болезни); читать заклинание; Ra *vanad inemized lugõttii, tšen tumsi lukkaa, ruuzulla i paisõõlla* vanad inimesed posisid, kes oskasid (id) nõiasõnu peale lugeda, roosile ja paisele; L *mitä lieb lutši, mokomat sõnad juttõli* midagi posis, lausus niisuguseid (nõia)sõnu; Lu *piäb lukõa tšippaata* peab haigele kohale nõiasõnu peale lugema; Kõ *lugõttii nikastunutta* loeti nikastunud kohale nõiasõnu peale; M *ämmä, tämä maossa lutši* ämm, tema luges nõiasõnu maohammustusele; M *lugõttii lõngaa päälee, i sis señnee lugõttuu lõngaa* *siottii se paikka tšiin, kuza vaivattaav* loeti nõiasõnu lõnga peale, ja siis seoti selle lausunud lõngaga see koht kinni, kus valutab (valutas); P *vanat staružad lutšivat suola* *päälie* vanaeidid lugesid soola peale nõiasõnu; Po *lukkõas sùolõita* loetakse soola peale nõiasõnu; Po *mattoi lugõttii* madude (= maohammustuse) vastu loeti nõiasõnu; L *lugõn mie maassa, lugõn mie viessä, lugõn mie puussa* (loitsusõnad:) loitsin ma maast, loitsin ma veest, loitsin ma puust; **5.** posida e. lausuda lasta, (nõia)sõnu

lummõssaa piti òlla karjuššinn lumeni (= lumetulekuni) tuli karjas käia (olla karjuseks); *L iezä lunta* enne lund (= lumetulekut); *Lu morš-kud jo tševvääļ varraa perrää lumõõ järestää nävät kasvovõd* mürklid (on) juba kevadel vara, need kasvavad kohe pärast lund (= lumeminekut); *M rohlõi lumi* kohev lumi; *Lu annab märtsää lunta* sajab lõrtsi (märge lund); *Lu rânttü lumi* lumelõrts; *J lumõ lasku* lumesadu; *Lu lumõõ palad* lumepallid; *Lu vizgataa tõin tõissa lumi komujõõkaa* loobitakse (visatakse) üksteist lumepallidega; *Lu õpõzõļ kasvõttuvad lumi komkõd jalkojõn allõ* hobusel tekivad (kasvavad) lumekambad jalgade (= kapjade) alla; *Kõ lumi tšingku* lumehang.

lumiajki Lu Li = *lumitšingku*; Li *lumiajki on kõrka* lumehang on kõrge.

lumihäkä Lu viimane lumi, lumejääk последний снег, остаток снега; *jo lumi on sulanud, vähä on jäänüd, se ontši lumihäkä* (kui) lumi on juba sulanud, vähe on jäänud, see ongi viimane lumi.

lumikomk/a M Li -ka J-Must. -kõ Lu lumekamakas; lumepall ком снега; снежок; M *lumi-komka*; *lumi on komka, a jää on pala, jääpala* lumekamakas; lumi on (= lume kohta õeldakse) kamakas, aga jää on (= jää kohta õeldakse) tükk, jäätükk; *Lu lumikomkijõõkaa vizgotaa* lumepallidega loobitakse (üksteist). – Vt. ka *lumimuna, lumipala, lumipallo*.

lumikomu Lu = *lumipallo*; *lahzõd pellavad lumikomujeekaa, kõnz on pehmiä sooja lumi* lapsed mängivad lumepallidega, kui on sulalumi (pehme soe lumi).

lumi-lintu J-Tsv. leevike снегирь.

lumiluiuko (P) fig. lumeluiuk, lumivalge luik белоснежная лебедь; *meill on tohotšennäd valmiid, rüüdiid valgõsõttu, liemmä niku lumilui-kod valkõad* rl. (nelipühade ajal laulsid noored:) meil on tohtviisud valmis, rüüd (valgeks) pleegitatud, oleme nagu valged lumeluiued.

lumimuna Lu J-Must. = *lumipallo*.

lumiinõ K -in J, g. -zõd: -izõd J lumine снежный, покрытый снегом, в снегу; ■ K *valkõa luminõ tüttärikko* (muinasjutu pealkirjana:) Lumivalgeke (lumivalge tüdruk).

lumipala Lu = *lumipallo*; *lumipalojõõkaa vizgottii* lumepallidega loobiti (üksteist).

lumipallo Li *lumi-pallo* (J-Tsv.) lumepall снежок; *J lahzõd vizgota lumi-palloi(t)* lapsed loobivad lumepalle; *Lu ku tšäekaa teed, se on lumipallo* kui kätega (käega) teed, (siis) see on lumepall. – Vt. ka *lumikomka, lumikomu, lumimuna*.

lumipilvi M lumepilv снежная туча; *lumipilvi*

tuli. vod i lunta paav lumepilv tuli. Vaat sajabki lund.

lumisato M Li lumesadu; M-Set. lumetuisk снегопад; метель; M *nät ku meni suur lumisato* näe, kuidas hakkas kõvasti lund sadama (tuli suur lumesadu). – Vt. ka *lumisää, lumi-tuisku*.

lumisekainõ Lu lumesegune, lumega segatud (vihma kohta) смешанный со снегом (о дожде); *lumisekainõ vihma* lumesegune vihm. – Vt. ka *lumõõsekanõ*.

lumis/saa Lu, pr. -av, imperf. -si kõrvu lingutada (hobuse kohta) прятать ушами (о лошади).

lumis/õlla (Lu), pr. -sõlvõ: -sõlvõ Lu, imperf. -sõli frekv. ← *lumisaa; pagana õpõnõ, lumisõõp kõrvijeekaa* tige hobune, lingutab kõrvu.

lumisää I lumetorm, tugev lumetuisk буря, вьюга, сильная метель; *omtõn leev tokoma sää suuri, lumisää leev* homme tuleb niisugune suur torm, tuleb lumetorm. – Vt. ka *lumisato, lumituisku*.

lumitšingku M lumehang сугроб; *ai ku mätti lumitšingku, etti bõd iiree troppaa* oi, kuidas on ajanud (ajas) lumehanged, (nii) et pole hiirerada(gi); *suur lumitšingku* suur lumehang. – Vt. ka *lumiajki*.

lumi-tuisku M Li lumetuisk метель. – Vt. ka *lumisato, lumisää*.

lumi-üvä (K-Ahl.) lumivalge белоснежный; *pesnü puiset puhtaassi, lusikat lumi-üvähsi* (Ahl. 97) rl. (on) pesnud puused (= puunõud) puhtaks, lusikad lumivalgeks.

lumi/mata M Lu Li (P Ra) -mõtõ Lu, pr. -paan P M Lu Li -maan P M, imperf. -pazin P Lu Li -põzin Lu Ra 1. (verejooksu) sulgeda; posimisega e. lausumisega verejooksu sulgeda остан/авливать, -овить кровотечение; загов/аривать, -орить кровотечение; *Lu veri alki joossa i milta lummõttii veri veri* hakkas jooksmas ja mul suleti verejooks; *Lu lumpaz veree, enepää eb nõizõ johsõmaa* sulges verejooksu, enam ei hakka jooksmas; *Li staruhha nõisi lumpaamaa, lumpazi, ennää eb nõiznu tulõmaa vertä* vanaeit (= posijamoor) hakkas posimisega verejooksu sulgema, posis, enam ei hakanud verd tulema; *Lu taka-ämmä lumpaz vertä* vaarema sulges posimisega verejooksu (verd); 2. verejooksu posimisega e. lausumisega sulgeda lasta davat, davat (знахар/ю, -ке) загов/аривать, -орить кровотечение; *Li tšäee ku leik-kaz, elo-soonõssa puhu vertä; sitä vertä tšäütii lumpaamas staruhhoilla* kui (keegi) lõikas käerandme (katki), (siis) purskas tuiksoonest verd; seda verejooksu käidi vanaeitede (= posijamooride) juures posimisega sulgeda lask-

mas; **3.** (kõrvu) lukku lüüa (ka impers.) оглуш/ать, -ить, заложить (об ушах); P *õli nii suur paukku, etti kõrvad lumpazi* oli nii suur pauk, et lõi kõrvad lukku; Ra *parovoza trubitti kõvassi, anti gutkaa, daaže lumpõs kõrvõd* vedur vilistas kõvasti, andis vilet, lausa kõrvad lõi lukku; Lu *siis ku vilisettii, ni miltõ kõrvõd lumpõs* siis, kui vilistati, nii lõi mul kõrvad lukku; Lu *mita õllaa kõrvad lummattu* mul on kõrvad lukus (lukku löödud); **4.** (silmi) pimestada слепить, о- (о глазах); P *tševääl tširkaass päivä paisav, kõvii silmii lummaav* kevadel paistab päike heledasti, pimestab väga silmi; **5.** impers. ummistada [?] запру/живать [?], -дить [?], затыкать [?], заткнуть [?]; P *jüõllass nii, etti lumpaz rännii tšiin* öeldakse nii, et ummistas [?] renni (kinni). – Vt. ka *lumpata*.

lummillaa J-Must.: *lummillaa kõrvat kõrvad* ligi pead.

lumpaaaja vt. *veree-*.

lumpaht/uussa: *-uss* J-Tsv., pr. *-uuv* J, imperf. *-uuzi:* *-u* J lukku minna (kõrvade kohta) заложиться (об ушах); *pau kõrvaa äärez, kõik kõrv lumpahtu pauh!* kõrva ääres, kõrv läks lausa lukku. – Vt. ka *lumpaussa*.

lumpaza J-Must. adv. lukus (kõrvade kohta) заложены (уши); *lumpaza kõrvat kõrvad* lukus.

lump/ata (J-Tsv.), pr. *-paan*, imperf. *-pazin:* *-põzin* J kõrvu lukku ajada v. lüüa оглуш/ать, -ить, заложить (об ушах); *lumpõs kõrvõd õmaz vilissemizekaa* ajas kõrvad lukku oma vilistamisega. – Vt. ka *lummata*.

lumpau/ssa Li *-ss* J-Tsv., pr. *-v* Li, imperf. *-zi* Li **1.** kinni jääda, sulguda (verejooksu kohta) остан/авливаться, -овиться (о кровотечении); Li *tšävväät vertä lumpaamaz, no muitõs tämä eb lumpau, piäb lugõtõlla. pääle lugõtõp, sis lumpaup se veri, eb mee enepää veri* käiakse verejooksu (posimisega) sulgemas, aga muidu see kinni ei jää, tuleb posida. (Kui posija) loeb (nõia)sõnad peale, siis jääb see veri kinni, veri ei jookse enam; **2.** lukku minna (kõrvade kohta) заложиться (об ушах); J *suimõll tokom mõrü, jot kõrvõd lumpausti* kogukonakoosolekul (oli) selline kära, et kõrvad läksid lukku; J *ted d'e kall'umizess kõrvõd lumpausti* teie karjumisest läksid kõrvad lukku. – Vt. ka *lumpahtuussa*.

lumõkaz Kett. *-ekaz* (I-Len.) *-ekas* K-Ahl. *-õkõz* Lu, g. *-õkkaa* **1.** lumerohke снежный; Lu *tänävoon on lumõkõs talvi* tänavu on lumerohke talv; **2.** lumine покрытый снегом; в снегу; Lu *lumikomkijõõkaa vizgotaa, miä õõn lumõkõz* loobitakse lumepallidega, ma olen lumine.

lumõnaluz Ra **1.** sinilill перелеска; *lumõnaluz, esimõinõ tulõb lumõnalt* sinilill, esimesena tärkab lume alt; **2.** ülane [?] ветреница [?]; *lumõnaluz, valkaa kukka ülane* [?], valge lill.

lumõs/sua J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-suzin* J = *lumõssussa*.

lumõs/sussa (J-Tsv.), pr. *-uv*, imperf. *-su* lumega kattuda покрыв/аться, -ться снегом; *met-säv, maad jo on lumõssustu* metsad-maad on juba lumega kattunud.

lumõõhäkä: *lumehäkä* J-Must. lumehelvé снежинка.

lumõõränne: *lumeränne* (J-Must.) lumelõrts мокрый снег, слюкоть; *lumerännehtä saav sajab* lumelõrtsi.

lumõõsekanõ: *lumese Kane* J-Must. = *lumisekainõ*.

lunas/saa P M Lu J (R-Reg.) *-sa* J-Tsv., pr. *-an* P M Lu (R) *-õn* J, imperf. *-in* P M Lu J **1.** (midagi välja) lunastada, (välja, ära) osta выкуп/ать, -ить, откуп/ать, -ить; P *mene lunasa väljä, ko panttiziv* mine lunasta välja, kui pantisid; M *lunasan pantii väljä* (Set. 70) lunastan pandi välja; J *vekseliä lunassõma* vekslit lunastama; J *lautõ piti lunassaa takaaz* (pulumakomme:) laud tuli tagasi lunastada; J *õsõttu maa veel ebõõ lunasõttu, veel om mahzunnall* ostetud maa ei ole veel (välja) lunastatud, veel on maksu all; J *siin kagrat kaupotaa, riittseed lunasõtaa* rl. siin kaerad kaubeldakse, rukkid lunastatakse; **2.** (kedagi välja) lunastada, (välja v. ära) päästa выруч/ать, -ить, спас/ать, -ти; R *oi emüd lunasa minuä* (Reg. 18) rl. oi, emake, lunasta mind (välja); R *mineka miä sinu lunasana* [= *lunasan*] (Reg. 18) rl. millega ma su (välja) lunastan?; Lu *emä lunassi tämä* ema päästis ta (ära); **3.** (midagi) võlgu võtta брать, взять в долг; J *ep ko sais tšelt raha võlgõssi lunassa* kas ei saaks kelleltki raha võlgu võtta?; ■ M *ah ku täm on sitkõa meez, tämmää tšäessä ed lunasa mittäid* oi, küll ta on ihne mees, tema käest ei saa (sa) midagi; M *kazelt ineehmizelt ed lunasa sõnna suussa* sellelt inimeselt ei saa (sa) sõna suust. – Vt. ka *lunastaa, lunata, lunatõlla, lunota*.

lunass/aja (R-Reg.) *-õja* J-Tsv., g. *-ajaa:* *-õja* J **1.** lunastaja [?], päästja [?] спаситель [?] (J-Tsv. orig.: спасающий); **2.** võlausaldaja займодавец, кредитор.

lunastaa M, pr. *-aan*, imperf. *-iin* = *lunata*; *pokoinikkaa ku laskõaz autaa, sis pannaz rahhaa allaa, niku lunastaaz auta* kui surnut lastakse hauda, siis pannakse raha alla, nagu lunastatakse haud (välja).

lunas/uz ~ *-suz* J-Tsv., g. *-uhsõõ:* *-usõõ* ~

-*suzõd* J (välja)lunastamine, väljaostmine; päästmine (orig.: выкуп; спасение).

lun/ata R-Reg. Lu J (M) -*at* J-Tsv., pr. -*aan*: -*naan* Lu -*an* J, imperf. -*azin* Lu J (midagi välja) lunastada, (välja, ära) osta выкуп/ать, -ить; откуп/ать, -ить; M *võrkot piti õssaa, kase kõik töökaa lunatii võrgud tuli osta, see kõik lunastati tööga; Lu ženižaa rissisä lunaz lavvaa, jutõltii: lautaa lunnaamaa tultii* (et peigmees saaks laua taha pruudi kõrvale istuma, selleks pulmakombe kohaselt:) peigmehe ristisä lunastas laua, õeldi: tuldii lauda lunastama; R *aika lounatta lunata* (Reg. 42) rl. (on) aeg lõunat (= lõunasõõki) lunastada; J *kopitin nii pal'lo raha, jot saim pal'too lunat kogusin nii palju raha, et sain palitu* (ära) osta. – Vt. ka *lunassaa, lunastaa, lunaõlla, lunota*.

lunau/z J-Tsv., g. -*hsõd*: -*sõd* J luna, lunamaks выкуп, наложенный платёж (orig.: плата).

lunaõll/la (R-Eur.), pr. -*õn*, imperf. -*in* frekv. ← *lunata*; *oi velvüt emäni lahsi, elä ossa üvä ovoissa, lunaele saksansälko* (Eur. 41) rl. oi, velleke, mu ema laps, ära osta head hobust, (ära) lunasta saksasälgu.

luni vt. *lumi*.

lupk/ka Li, g. -*aa* Li jääauk прорубь.

luno/ta (R-Eur.), pr. -*an* R, imperf. -*zin* = *lunata*; *oi sõsar emäni lahsi mine* [= *mineekaa*] *õsan mine* [= *mineekaa*] *lunoan* (Eur. 41) rl. oi, sõsar, mu ema laps, millega ostan, millega (välja) lunastan.

luodari vt. *loodõri*.

lupa K L P M Lu J-Tsv., g. *luv/aa* L Lu J *luv'vaa* M -*a* J **1.** luba разрешениe, позволение; Lu *tšen .. uhsõdõsõd kokutav, se tsüzüub luppa rixžee kes .. uksele koputab, see palub* (küsiб) luba tuppa (tulla); P *tsüzütüüti herrald lupaa küsiti mõisahärralt luba; J luppa võttõma* luba küsima; M *eb annõttu luppa merelee mennä* ei antud luba merele minna; Lu *mie sain luvaa tulla tänne* ma sain loa siia tulla; **2.** lubadus, tõotus обещание, обет; L *kunikaz antõ luvaa: kumpa võtab leütä tämeä tüttäre, senelie annap puol riikkie* (muinasjutust:) kuningas andis lubaduse: kes leiab (võtab leida) tema tütre, sellele annab pool riiki; J *tüütõ anti ženihõllõ luvaa* tüdruk andis peigmehele tõotuse (= lubas temaga abielluda); K *luvattii lupa* anti tõotus; J *luppa väl'lä tooma* lubadusest v. tõotusest lahti ütlemale, lubadust tagasi võtma; J *õma luvaka* omavoliliselt (oma loaga).

lupaamin: *luppami/n* J-Tsv., g. *lupaamizõd*: -*zõd* J = *lupauz*.

lupau/z P J, g. -*hsõd*: -*sõd* J lubadus, tõotus обещание, обет; P *lupauz lähtiesie õli võra*

lubadusallikasse (= lubadusallika jaoks) oli ohver; J *inemizet tetšiväd lupausõd* inimesed andsid tõotuse(d).

lups/ata: -*õt* J-Tsv., pr. -*aan* J, imperf. -*azin*: -*õzin* J (korra)ks lüüa ударить; *lupsõz jalgaka perse* löi jalaga perse. – Vt. ka *loppia, lopsia, lopsutaa, lopsutõlla, lupsutõlla*.

lups/ia J, pr. -*n* J, imperf. -*in* frekv. lüüa, peks- ta; vastu kõrvu anda ударять, бить, шлёпать, давать пощёчины; *lupsip kõrviit müü* annab vastu kõrvu. – Vt. ka *lohmata, lohmia, loppia, lopsia, lopsutaa, lopsutõlla, lupsutõlla*.

lups/u J, g. -*uu* J löök, hoop удар.

lupsutõlla: -*õll* J-Tsv., pr. -*tõlõn*: -*tõdõn* J, imperf. -*tõlin* J frekv. **1.** lüüa, peks- ta ударять, бить; **2.** (kiiresti ära süüa) ahmida (быстро) поесть; *lupsutõli kõig omenõt süüvve* ahmis kõik õunad ära süüa. – Vt. ka *lahmia, lipata, lipittsää, lohmata, lohmia, loppia, lopsia, lopsutaa, lopsutõlla, lottia, lupsata, lupsia, lušata*.

luput/taa Lu, pr. -*an* Lu, imperf. -*in* Lu imeda, lutsida сосать, по-.

luputušk/a Lu, g. -*aa* lutsija (sõimunimi) сосу/н, -нья (бранное прозвище); *üfõ õli meill tüütõ, juttõli emäll: anna luputaa; siiz nõistii tätä kuttsua luputuška* oli meil üks tüdruk, ütles emale: lase imeda (= anna rinda); siis hakati teda lutsijaks kutsuma.

lurju/z P Lu J, g. -*hsõd*: -*hsyõ* P -*sõd* J looder, laiskvorst лодырь, бездельник, лентяй; Lu *lurjuz on laiska inemin, ep kehtaa tehä tüütä* looder on laisk inimene, ei viitsi tööd teha; P *lurjuz ep kehta tehä mitäiv, vaatab üli aizaa niku pero opõnd* looder ei viitsi midagi teha, vaatab üle aisa nagu peru hobune; J *kazett* [= *kazess*] *poigõss kazvop täüz lurjuz* sellest poisist kasvab päris looder; Lu *isup ku lurjuz* istub (tegevuseta) nagu looder; Lu *laiska ku lurjuz* laisk nagu looder; J *aissia lurjuz, ved ep kehta menne, kuhõ lähetetä* ah sa laiskvorst, ei viitsi ju minna (sinna), kuhu saadetakse (tööle). – Vt. ka *loodõri*.

lurv/i M, g. -*ii* M = *lurjuz*; *täm on suur lurvi, ep kehtaa tehä millizze mitäiv* ta on suur laiskvorst, ei viitsi teha mitte midagi.

lusik, lusika vt. *luzikka*.

lusikka vt. *luzikka*.

lusikkõ vt. *luzikka*.

lus/ti Lu Li Ra J -*t'si* ~ -*t'si* Ku, g. -*tii* Li Ra J -*t'sii* Ku **1.** ilus, nägus, kena красивый, пригожий; J *miä paan el'mivirgaa kaglaa, meen tsülää, la minnuu katsota, kui miä õdõn lusti* ma panen helmeke kaela, lähen külasse, las mind vaadatakse, kui ilus ma olen; Ra *se on nii lusti,*

kõik silmät häikezi see on nii ilus, lausa silmad pimestas ära; *Ku mikä sis hään nii lust'si. nii-sammaa nenän nall oij kahs aukkoa kui muil-lakki* mis ilus ta siis nii on. Niisama on nina all kaks aukku kui teistelgi; *J kase poik pal'loa lustip ku tðin* see poiss on palju ilusam kui teine; *J keskoliinj kikki-nenä väliss on ðikõ lusti* keskmise püstnina (= nõbinina) on vahel õige kena; *J tsärpeizee obakk ol lusti, muut ebõõ üvä* kärbseseen on ilus, aga ei ole hea (= ei ole söö-dav); *Lu ðli lusti tüttõ* oli ilus tüdruk; *Ra musat kulmõb, kaunõt pözgõb, ivusõt tsikkarõz, val-kaad ampaad, tämä on lusti inimin* mustad kul-mud, punased põsed, juuksed käharas, valged hambad, ta on ilus inimene; *Ra ümmärkõizõõ liitsaakaa on lusti inimin* ümara näoga (inime-ne) on ilus inimene; *J lustii liitsakaa inimin* ilu-sa näoga inimene; *J tõi tälle kõig lustit sõvad* tõi talle kõik ilusad rõivad; *J lusti hojgõkõz metts* ilus palmimets; *J lusti ilm* ilus ilm; **2.** *ilu* красота; *Li mokomaa lustia miä en õõ nähni* niisugust ilu ei ole ma (varem) näinud; *Ra lustii peräss ~ Li lustii kautta* ilu pärast; **3.** *lust*, rõõm веселье, радость; *J lusti on luuta liikutõlla* rl. *lust* on luid liigutada (= tööd teha); *J lus-tii peräss inimin sõttaa eb menneiz* lusti pärast inimene sõtta ei läheks; ■ *J lustia luuta obõnõ* (Must. 175) head konti hobune (orig.: hyvässä kunnossa pysyvä hevonen); *J helvetti, ku siäll lustia lüüvvä* pagan (võtaks), küll seal lüüakse lusti; *J meet taaz ohtõgossi naapurii lustia pitä-mä* lähed jälle õhtuks naabri juurde lõbutsema (lusti lõõma); *J lustia ajama* lõbusõitu tegema, lusti sõitma. – Vt. ka *lustiuu*.

lustiga Kr lõbus, lustiline, rõõmus весёлый, радостный.

lustissi J-Tsv. ilus(as)ti, hästi прекрасно, хо-рошо; *noorikk on nii lustissi ehitettü* pruut on nii ilusti ehitud; *nii lustissi laulob ja tantsib* nii hästi laulab ja tantsib; *nizut tänävoonn üvässi, lustissi kazvossa* nisu kasvab tänavu hästi, ilus-ti.

lustiluz Li (J), g. -uu: -u Li -uzõõ J ilu, kauni-dus красота, краса; *Li lustiu kautta tämä on esimein tüttõ tsülüz* ilu poolest on ta esimene tüdruk külas; *J vot tämä eli õmaa lustiuuzõõkaa i üvää meeleeekaa* vaat, tema elas oma ilu(ga) ja hea iseloomuga (rõõmsa meelega). – Vt. ka *lusti*.

lustivoitaa (J-Tsv.), pr. -an, imperf. -in ilusaks teha, kaunistada укра/шать, -сить; *ku jumal ebõ antõnnu lustiuuss, ni elmet sinnua eväd lus-tivoit* kui jumal ei ole andnud ilu, siis helmed sind (ka) ilusaks ei tee.

lustr/a P, g. -aa = l'ustõri.

l'ustõri ~ kl'ustõri J-Tsv., g. -ii J kroonlühter люстра; *näit ku ventsõtti ts'erikkoz, siis kõig l'ustõrit põlõsti* kui neid laulatati kirikus, siis kõik kroonlühtrid põlesid.

lušlata (P) -at J-Tsv., pr. -šaan J, imperf. -šazin: -šõzin J **1.** lüüda лущить, шелушить; *J luš-šaaap süüvve pähtšenää* lüüdis pähkleid süüa (= sööb pähkleid, poetades neid koorest välja); **2.** (süüa) vitsutada упис/ывать, -ать (в обе щек); *J fal'erk oij kallis kala, muut kõrt miä tätä luššõzin süüvve niku lanttua* forell on kallis kala, kuid kord ma vitsutasin teda süüa nagu kaalikat. – Vt. ka *lahmia, lipata, lipittsää, loh-mia, loppia, lottia, lupsutõlla*.

luzikka K P M V Po Lu Ra J (Kett. I) -kõ J Ku -k J-Tsv. -ka Ku *lusi/kka* K-Ahl. J-Must. -kkõ J-Must. -k ~ -ka Kr Лүзика Tum., g. *luzikaa* K P M Lu Ra J **1.** lusikas; lusikatäis ложка; *Po mind'a pani lavvalõõ luzikad i kurahsõõ* minia pani lauale lusikad ja noa; *M luzikka i tarelka* lusikas ja taldrik; *M katti juttõõb: milla bõlõ luzikkoo, sõõkaa tsäzii* (muinasjutust): kass üt-leb: mul pole lusikaid, söõge kättega; *J õpõt lass luzikaka süümä* õpeta last lusikaga söõma; *P õõrottii luzikaakaa* hõõruti lusikaga; *Lu võtan rokkaa, ättiisissää prusakka luzikkaa tuli võtan* (= söön) kapsasuppi, äkki tuli prussakas lusi-kasse; *Ku luzikka ko tokub maahaa, siz naiz-rahvas tuap pert'sii* kui lusikas kukub maha, siis tuleb naisterahvas tarre; *M tam nii on ah-naz, etti tsainõi luzikassa õzjaa võtav* ta on nii ahne, et võtab teelusikatäiest(ki) osa (endale); *P tsüzün õeku ämmält laadguo rokkaa, luzikaa upa guuššaa* küsin Feku vanaemalt kausitäie kapsasuppi, lusikatäie oasuppi; *Kett. meill ed viskaa liikaa luzikkaa suhõõ* meil ei viska (sa) liigset lusikatäit suhu (= meil ei ole toitu raisa-ta); *J paa luzikaa nenäll rokkasõõ koorõtt* pane lusikaotsaga kapsasupi sisse koort; *J nii on jä-miä rokk, jot luzikaa varsi meni kattši* on nii paks hapukapsasupp, et lusika vars läks katki; *J pata luzikka kulp; 2.* adralusikas отвал; *V adra luzikka adralusikas.* – Vt. ka *naappa-, pata-, puu-, rinto-, rippi-, söömä-, tsainoi-, vesi-, vöi-*. – Vt. ka *loopii*.

luzikkõin J-Tsv., g. -zõõ J lusikake ложечка.

lutik/ka Kõ S J, g. -aa J lutikas клоп; *J ebõõ tsirppua eb lutikkaa* pole kirpu ega lutikat.

lutis/saa Kett. P M S Ja-Len. Lu Li Ra (K L J) -sa J-Tsv. -saag I, pr. -an K P M Lu Li Ra -õn J, imperf. -in P M Lu Li Ra J pigistada, suruda, vajutada, muljuda, mudida сжимать, наж/и-мать, -ать, надав/ливать, -ить, сдав/ливать, -ить, придав/ливать, -ить, стис/кивать, -нуть, раст/ирать, -ереть; *L siz vilikana võtti maalt*

tšivie, *lutissi* *tämää kulakkaa nii kõvii että tšivess nõisi vesi tilkkamaa* siis võttis hiiglane maast kivi, pigistas selle rusikasse nii kõvasti, et kivist hakkas vesi tilkuma; P *lutisap sõrminaa* [sic!] pigistab sõrmedega; M *tämä lutissi kõvii minnuu tšättä* ta surus kõvasti mu kätt; P *miä lutasan tšäee kulakkaasõd* ma pigistan sõrmed (käe) rusikasse; J *lutis silmet tšiin* pigista silmad kinni!; J *lutissõma vass rintaa* vastu rinda suruma; M *lutisad jõvikkaad luzikaakaa* surud jõhvikad lusikaga (katki); M *sügelmä õli*; *piäb võttaa palokkõin tuumaa lihhaa, sis kazeekaa lutissaa* soolatüügas oli; tuleb võtta tüki soolata liha, siis sellega vajutada; S *kuza vaivattii, siäl lutisattii šizgalla, a šiška vizgattii sinne tšivirõukkoo, štop praaviuz* kus(t) valutatas, seal (= seda kohta) vajutati räbalaga, aga räbal visati sinna kivihunnikusse, et (haige) paraneks; J *uhs avollaa, lutis tšiin uks* (on) lahti, pane (vajuta) kinni; I *riigaa pekko ain lutissi lassa* reheldjas aina painas last; J *saappõgõd lutissõvad* saapad pigistavad; ■ J *lutis siis kaglõs kallista siis!* – Vt. ka *lutisõlla*, *lutšissaa*, *lutšisõlla*.

lutistõlla (P), pr. *-lõn*: *-õn*, imperf. *-lin* P frekv. vajutada, muljuda *нажимать*, *надавливать*; *võtti lõngaa tšätiesie* i *lutistõli senie lõngaakaa sügläv* võttis lõnga kätte ja vajutas selle lõnga soolatüükaid.

lutisõlla Kett. M Kõ Po Lu (Ja-Len.) *-õll* J-Tsv. *-õllag* (I), pr. *-sõlõn*: *-sõõn* M Kõ Lu J, imperf. *-sõlin* Kõ Ja Lu J frekv. ← *lutissaa*; Kõ *lutisõli tšippõat paikav* (ta) mudis haigeid kohti; M *mättäät kõik lutissõõb rovnõissi* vajutab (= lullib põllul) mättad kõik tasaseks; J *kuhjaa loomizõs piäb einiit kõvõpõssi lutisõll* kuhja loomisel tuleb heinu kõvemini (kokku) suruda (= tallata); M *näeb unõz etti tätä pahapool lutissõõb* näeb unes, et vanakuri painab teda.

lutšisssaa: *-ssaag* I, pr. *-san*: *-šsaa* I, imperf. *-sin*: *-šsii* I = *lutissaa*; *lutšisssaas* i *siältä võita lähep pall'o* surutakse (linaseemneid) ja sealt tuleb palju (linaseemne)õli; *miä sinnua lutšisssaa* (küll) ma sind pigistan!; *kõvassil lutšisssii tämmää* pigistasin teda kõvasti.

lutšisõlla: *-õllag* I, pr. *-sõlõn*, imperf. *-sõlin* frekv. ← *lutšissaa*; *kapussaa lutšisõllag* (happendamisel) kapsaid (kokku) vajutada.

lut/tu M Po Lu J, g. *-uu* Lu J *luittuu* M I. (lehma sarvest tehtud) lutt *козка*, *рожок*; M *baba antõ lahzõlõd luttua* vanaema andis lapsele lutti; J *lutuka imetetä lass* lutiga toidetakse (imetatakse) last; Lu *luttu õli tehtü lehmää sarvõss, lehmää nännü võõtüti, lehmää ku tapõtti, pantü õtssaa* lutt oli tehtud lehma sarvest, lehma nisa

võeti, kui lehm tapeti, pandi otsa; J *vala piimää luttuu de ann lahzõlõd* vala piima luti sisse ja anna lapsele; Po *antaaz raxxaa: vot sillõ lutuss* antakse raha (ja öeldakse): vaat sulle luti jaoks; 2. karjasarv, -pasun *пастуший рожок*; J *karjušši lazzõb luttua* karjane puhub (karja)sarve.

lutututaa: *-ta* J-Tsv., pr. *-an*: *-õn* J, imperf. *-in* karjasarve, -pasunat puhuda *трубить* в рожок; *karjušši jo lututõv, laska lehmet karjaa* karjane puhub juba (karja)sarve, laske lehmad karja.

luttuu J-Tsv.: *ajõ rahav luttuu* ajas rahad korstnasse (= raiskas raha ära).

luu K L P M Kõ Lu Li Ra J I Ku Kr *Лүү* Pal.₁ K-reg.₂ li-reg.₁, g. *luu* Lu J I. kont, luo kost; Ra *lihah on luud, a kalal on rood* lihal on kondid, aga kalal on luud (rood); M *pehmiä liha, ilmaa luuta* pehme liha, ilma kondita; M *lud'd'ekaa liha* kontidega liha; M *tämä ain viskaz luud maalõd* ta viskas (süües) aina kondid maha; Lu *sinull piäb luuta grizzä* sul tuleb konti närida; Kõ *sinu tšäessä i araga ep saa kaluttua luuta* sinu käest ei saa harakaski näritud konti (= sinu käest ei saa keegi midagi); M *opõzõlt liha sõõti, luud da nahka jätettii* hobusel(t) liha söõdi, luud ja nahk jäeti (alles); L *karu luud lutši* karu luges luud (= murdis maha, sõi ära); Ku *k'äpü oli luussa* võrgukäbi oli luust; I *lõvvin luud inehmizess* leidsin inimese luud; J *raaoo luud val'aittässa tee äärez* raipe luud vedelevad tee ääres; Lu *siä minnuu lüü nii kõvassi, vaa luid elä katkaa* sa löõ mind nii kõvasti (kui tahad), ära ainult luid purusta; Lu *vaivatav vanoja luuta, soovip kehnoa ilmaa* vanad luud valutavad, (see) ennustab halba ilma; P *ja metsä otuhsõllõd kaluta õmaz luud nuorõd nõdrukkõizõd* ja metsloomale (viid) närida oma noored painuvad luud; Lu *purõb luhõs-saa* (Must. 160) pureb luuni; M *luisõõs-saa* luudeni; J *luuta sõõb* luud valutavad (närib luid); M *sooja luuta eb murra* vs. soe konti ei riku (luid ei murra); Lu *vari luuta eb vaivata* vs. soe konti ei riku (kuumuss luid ei vaeva); J *lusti on luuta liikutõlla* rl. lust on luid liigutada (= tööd teha); Lu *se jäi pahaizõssi niku haamo, niku luu da nahka* see jäi kõhnaks nagu viirasutus, nagu luo ja nahk; M *tämäss bõlõ miittäi* *ku luuta da nahkaa* temast pole midagi (muud järele jäänud) kui (vaid) luo ja nahk; M *tällee piäp kopittaa rammaa, etti kazvaizivad luud i lihav* ta peab koguma rammu, et kasvaksid luud ja liha(se)d; Kõ *nõizi ize tiitjäjaksi, .. liitti lihat luuhe kiin* (Len. 230) rl. hakkas ise lausujaks, .. liitis lihad luude külge (= parandas tõbise); M *sõõti luinaa päinä* *kõikk* kk. söõdi

kõik koos luude-peadega (= söödi kõik viim-
seni ära; söödi kõik koos naha ja karvadega ~
saba ja sarvedega); M *ted'd'eekea saab nagraa,*
etti šokkaa-luud väsiiväd teiega saab (nii) naer-
da, et põseluud väsiivad; J *oŋ ko sill ajut pää*
luuz on sul mõistust peas (kas sul on ajud pea-
luus)?; Lu *pää luu* pealuu; J *nenää luu* ninaluu;
Lu *kagla luud* rangluud; J *tšäsi luud* käeluud;
Lu *pihta luu* ~ *lopatk luu* abaluu; Lu *tšültši luu*
~ *tšültšä luu* roie, ribi, küljeluu; Lu *sääri luu*
säareluu; Lu *rissi luu* ristluu; Lu J *korsku luu*
krõmpsluu; J *slona luu* elevandiluu; J *luu jäse-*
ned liigesed (liigeseluud); 2. linaluu кострика;
I *luu poiz määlid* lõugutad (lina)luud välja; Lu
pellavaa luud linaluud; ■ M *aivoo üvä ineh-*
min, iivvää izzää luissa lähni (on) väga hea
inimene, hea isa luudest tulnud; J *lustia luuta*
obõnõ (Must. 175) head konti hobune (orig.:
hyvässä kunnossa pysyvä hevonen); J *boranaa*
pää luu oinapea, oina pealuu (= loll); M *sööjää*
luu ~ P *kuolluu luu* kooljaluu; J *luu marjõ* lilla-
kas, lillakamari; M *tämä miinnuu muukkaz, kõig*
luud läpi ta piinas mu üdini ära; M *täm on nii*
viratoo läpi lud'd'ee tšäüj ta on nii üdini halb
inimene; Lu *ne on läpi luijõ tšäüjäd, neid elä*
uzgo, nagrajad poigõd, suvataa tittõi nagraa
need on petised, neid ära usu, petjad poisid,
armastavad tüdrukuid petta. – Vt. ka *bokka-*,
jalka-, *kagla-*, *kalaa-*, *kanto-*, *lapa-*, *lapatka-*,
lapp-, *lavaa-*, *liits-*, *lopatko-*, *lõuka-*, *nenä-*,
nenää-, *pahk-*, *pehmiä-*, *pihta-*, *puusa-*, *puus-*
ka-, *põlvi-*, *põski-*, *pää-*, *rinta-*, *rissi-*, *seltšä-*,
silmä-, *slonaa-*, *sõrmi-*, *sääri-*, *sööjä-*, *šokka-*,
tšedrä-, *tšedrämis-*, *tšeer-*, *tšehsisääri-*, *tšäsi-*,
tšültši-, *änt-*.

luuaju (Li), hrl. pl. -ud Li luo-, kondiüdi кост-
ный мозг; *pääzä on ajud, toož luuajut taitaa*
on peas on a-d (=aju), samuti on vist luuaju(d)
(= luuüdi). – Vt. ka *luumozgid*.

l'uubila M l'ubia (Len.), pr. -n M, imperf. -zin
armastada (toidu jms. kohta) любить, по- (o
пище и пр.); M *kumppaa kallaa l'uubitta süüvvä*
kumba kala armastate süüa?

luujää ~ **luu-jää** Li kõva jää крепкий лёд;
kala õli luujääz, nii õli jääz kõvassi niku luu
kala oli kõvas(ti) jääs (= külmunud, jäätnud),
oli nii kõvasti jääs nagu luu; *äntä õli luo-jääz*
(muinasjutust:) saba oli kõvas(ti) jääs(se kinni
külmunud).

luukiaz M -õz Lu Li Ra J-Tsv., g. -kaa J 1. kon-
dine, luine костистый; Ra *kala on rookõz, a*
liha on luukõz kala on luine, aga liha on kon-
dine; J *joršši om makus kala, muut oŋ kõvassi*
luukõz kiisk on maitssev kala, ainult (et) on väga
luine; 2. kondine, luine, lahja, kõhn костлявый

(о человеке), худой, тощий; Lu *tšen on pa-*
hain, jutõllaa: luukõz inemin kes on kõhn, (sel-
le kohta) öeldakse: kondine inimene; J *ai ku*
tämä on luukõz, nii om pahaizõssi jääni oi kui
kondine ta on, on nii kõhnaks jäänud.

luuk/ka K L P M Lu Li J I -kõ ~ -k J-Tsv. *Лука*
Тум., g. -aa K P M Li J I sibul лук (расте-
ние); P *võta kuori luukka* võta koori sibul ära;
M *botviina, sinne pannas luukkaa, muinnaa* ..
botvinja (= külm kaljasupp), sinna pannakse
sibulat, muna .; M *meillä isuttaaz luukkõita*
meil istutatakse sibulaid; M *süämmessä siirul-*
liin, viirulliin, päältä kullaa karvalliin. Luukka
(Set. 18) mõist. seest siiruline, viiruline, pealt
kullakarvaline? – Sibul; Lu *paikka paika pääl*
ilma nigla pissämättä? – *Luukka* (Must. 159)
mõist. lapp lapi peal ilma nõela pistmata? –
Sibul; J *luukaa naatid jo räütüssä* sibulapealsed
juba närbuivad; P *munat kraazgattii kõltõzõssi*
luukaa kuoriika munad värviti kollaseks sibu-
lakoortega; J *mitä idgõd, vai luukaa haisu meni*
silmää mis sa nutad, kas sibulaving (~ hais)
läks silma? – Vt. ka *vesi-*.

luukkaroho I sibulapealsed, roheline sibul
зелёный лук; *meemä niit süümää piirgaa*
luukkarõhooaka i munõjikka läheme nüüd
sööma pirukat sibulapealsetest ja munadest.

luuk/ki P M Lu J-Tsv. *luukki* P, g. -ii Lu J luuk
люк, ставень (у окна); M *avvaal luukki* ava
luuk!; J *kazett l'uukiss pääzet sillõnnala* sellest
luugist pääsed keldrisse; Lu *akkuna panna*
tšiin lauta l'uukiikka aken pannakse kinni laud-
luugiga. – Vt. ka *tamburi-*.

l'uukpäivä vt. liukupäivä.

Luukua vt. liukua².

l'uukupäiv, l'uukupäivä vt. liukupäivä.

l'uukuttaa vt. liuguttaa.

luukõrva Lu fig. kurt глухой; *tämä on niku luo-*
kõrva, eb võta kuulõssa ta on nagu kurt, ei võta
kuulda.

l'uul'lu J-Tsv., g. -uu J häll, kätki люлька;
paamm lahzõd l'uul'uu tutu paneme lapse hälli
magama (lastek. tudule, tuttu). – Vt. ka *l'u'l'ka*.

l'uul'ut/taa (J) -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf.
-in äiutada, kussutada баяковать, убаяюк/ивать,
-ать; a *jesli kõns lahs idgõd, miä eestiit em*
makkaa, a l'uul'utõn tšätsüite aga kui laps
nutab, (siis) ma üldse ei maga, vaid äiutan kät-
kit.

l'uul'utõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn, imperf. -tõlin
frekv. ← *l'uul'uttaa; lahs ep saanu kuitši rauha,*
piti koko üi l'uul'utõll laps ei saanud kuidagi
rahu, tuli (teda) kogu õõ äiutada; *la sinnua*
metsää vuhin l'uul'uttõdõv las metsa kohin äiu-
tab sind.

luumarja M luuviljaline mari (näit. kirss, lillakas jt.) косточковая ягода (напр. вишня, косяника и др.).

luumozgid Lu pl. = *luuaju*.

luupainlaja J -*õjõ* J-Tsv., g. -*ajaa*: -*õjaa* J luupainaja кошмар (тяжёлый сон с гнетущими видениями); *luupainaja, inemin ep pääznu üñõss laxti, kõlmõt suudgad makaz üht voimaa; se tuli päiväss, meevät päivää tsättee makkaamaa* luupainaja, inimene ei saanud unest lahti, kolm ööpäeva magas ühtesoodu; see tuli päikesest, lähevad päikese kätte magama.

luu-raato: *lu-raato* [sic!] M-Len. raipeluu, -конт кость от мертвечины; *ku nõp kasvamaa sõõjä-luu jalkaase, piäp lõõtää lu-raato* [= lõütää *luu-raato*] (Len. 260) kui kooljaluu hakkab jalale kasvama, (siis) tuleb leida (ravimiseks) raipeluu.

luurila J-Tsv., pr. -n J, imperf. -*zin* J nuhkida, nuuskida шнырять; *kõipo* [?] *täll piäb nuuria ja luuria* kõikjal peab ta nuuskima ja nuhkima. – Vt. ka *laazata, luuzata*.

luu-ruusu Lu J-Tsv. luuroos [?] костяная роза [?] (orig.: роза с воспалительной опухолью).

luusaa-laasaa J-Tsv. kibekiirelt, tulistjalu торопливо, впопыхах; *tšezäll, kui va pout, nii rahvõz luusaa-laasaa johzõb ein-maalõ* suvel, kui on ikka kuiv ilm (põud), siis jookseb rahvas kibekiirelt heinamaale.

luusaja: -*õ* J-Tsv., g. -*aa* J (ringi)luusija, logeja бездельник, лодырь.

luusõõjä: *luu-süüjõ* J-Tsv. luusõõbija костоед.

luu/zata J -*zõt* J-Tsv., pr. -*saan* ~ -*san* J, imperf. -*sazin*: -*sõzin* J (ringi) kolada, luusida; tuhni-da, nuuskida лаз'ать, -ить, шнырять; шарить, вынюхивать; *katti luusab lautooll* kass kolab riiulil; *nõizõtt ilm päit luusaamaa* tulete (hakkate) ilmaasjata kolama; *mitä siä luusaad raha-kirstuz* mida sa tuhniid rahakirstus?; *süä üüll kuuluz rätizemin rattii tüvenn: nee varkaad i tsäüti luusamõz sūdaõöl kuulduz kolin(at) aida juures(t): need vargad käisidki nuuskimas.* – Vt. ka *laazata, luuria*.

luuž/a M (Lu), g. -*aa* = *lätikko*¹; M *peřrää vihmaa näv miltized luužav jääti tee päälee* vaat, millised lombid jäid pärast vihma tee peale; Lu *luužat seisovad, vihma vettä* lombid seisavad, vihmavett (täis).

luuta vt. *loota*.

luu-tauti J-Tsv. luuvalu ломота в костях. – Vt. ka *luu-valu*.

luu-tükkü M luutükk косточка.

luu-valu [< e?] J-Tsv. = *luu-tauti*.

luuvva vt. *luuva*.

luuväli Lu vaagnaluude vahe [?] широта таза [?]; *seltšä piäb õlla lad'd'õp, luuväli piäb õlla lad'd'õp* (nõuanne põrsa ostmisel:) selg peab olema laiem, vaagnaluude vahe peab olema laiem.

luvalta Kett. K P M Lu J Ku (L Li) -*tõ* Lu -*t* J-Tsv. -*tag* I, pr. *lup/aan* Kett. K P Lu J *lup/aan* M -*paan* Lu J Ku, imperf. -*azin* P Lu J -*asin* J-Must. 1. lubada, töotada, sõna anda обещать, по-; Lu *mõnikõz inemin kerkiässä luppaav, a ep tee sitä, mitä luppaav* mõni inimene lubab kergesti, aga ei tee seda, mida lubab; Lu *ed annõ, elä i luppa* (kui sa) ei anna, ära (siis) ka luba; J *luppa millõ, jot tuõd meile* luba mulle, et tuled meile (külla); L *lupaz millõ d'engoi antaa suuri tuhattõmi* rl. lubas mulle raha anda suurte tuhandete kaupa; J *passibo kullõlõõ üvää lahja antõmassõ, parõpa* *luppaamassõ* rl. aitäh kullale head kinki andmast, paremat lubamast; Lu *tämä ain luppaab maad i metsäv* ta aina lubab maad ja metsad (= lubab maad ja taevad, on suur lubaja, annab asjatuid lubadusi); J *looja meilee tee lupaz, marijainõ maa lupaz* rl. looja meile tee lubas, Maarja maa lubas; Li *tänävässä päivässä luvatti paikomiitaa vihmaa tänaseks päevaks* lubati paiguti vihma; P *luvattii viijä võra lähtiesie* töotati allikasse ohver viia; J *tšen läsi, lupazi tšerikkoo varnikaa* kes oli tõbine, töotas (paranemise puhul) kirikule ikooniräti (kinkida); Lu *i miä toož mõnt kõrtaa tsäin võõrõziss. parvõs sein i jein i eteez näillee üvvää lupazin* (traditsiooniline muinasjutu lõpetus:) ka mina käisin (neil) mitu korda külas. Sõin ja jõin koos (nendega) ja soovisin (töötasin) neile edaspidiseks head; J *mie lupaan mõnt kõrtaa, ett kõik karvat keritsen* ma ähvardan (töotan) mitu korda, et põan (tal) kõik karvad maha; K *kunikaz lupazi i nii i tetsi* kuningas andis sõna ja nii tegigi; J *poolõll sõnall luppa* ma poole sõnaga, poolenisti lubama; K *luvattii lup* anti sõna v. lubadus v. töotus; 2. (kellelgi midagi teha) lubada, (millekski) luba anda võimaldada, -ить, разреш'ать, -ить; J *luppa menne tsüäläsee* luba (mul) minna külasse; Lu *eb luvannud illoo laulajallõ* rl. ei lubanud pidutsemist (ilutsemist) lauljale; J *koto alkoa on luvattu kunigaa metsäss* on lubatud riigimetsast (võtta) küttepuid; J *tšen minuu möi, tšen lupazi.* – *izäz möi, emä lupazi* rl. kes mu müüs, kes lubas? – Su isa müüs, su ema lubas.

luvva vdjL K U Kõ Lu Li Ku (R-Eur. R-Lön. R-Reg. P Ja) *luuvva* M Ja-Len. Lu Li *loov/*va Lu Li Ra J -*võ* J -*v* Ra J-Tsv. *loovva* Lu J *looag* vdjI I, pr. *loon* Kett. P M Kõ Lu Li Ra J

I (R-Eur.) *luon* (R-Reg.) *loo* I, imperf. *lõin* K U M Kõ Ja Lu Li Ra J *loin* Kõ Lu (R-Reg.) **1.** luua, rajada (ka impers.) творить, со-, созда-вать, -ть (также безл.); M *jumala lõi maa i taivaa* jumal lõi maa ja taevaa; K *jumalass on kõikii lootu* kõik on jumalast loodud; K *lõi looja lohi-kaloja* (Ahl. 94) rl. lõi looja lõhekalu; J *ko tahod niittüü puhassaa, etteb võzot kazvois sis tarvis kuu põhjall, koos taivaas kuu louvva* kui tahad niitu puhastada, et võsa (võsud) ei kasvaks, siis (on) tarvis (seda) kuu põhjal (teha), kui taevas kuu luuakse; J *loovvaa kuu* luuakse kuu; **2.** (kangast, sukka jm.) luua, (kudumist) alustada основ/ывать, -ать (тканье на ткацком станке), нач/инать, -ать (вязку чулка и пр.); J *loomipud d'õdõkaa loovvaa, siiz nõissaa kutomaa kangõssõ* käärpuudel (käärpuudega) luuakse (kangalõim), siis hakatakse kangast kuduma; U *mõnt paazmaa piib luvva* mitu pasmast tuleb luua?; I *loopuulla lootii niittilõjõ* käärpuu(de)l loodi (kanga)lõime; Lu *nell'ält tortilt lootii toimikas kangaz, a prosto kangas kahõlt lootii* neljalt (käärimis)-kehalt loodi toimne kangas, aga labane (lihtne) kangas loodi kahelt (kehalt); M *sukkaa luuvvaz* luuakse sukka (= alustatakse sukakudumist); **3.** raadata, uudismaad teha корчевать, вы-, под/нимать, -нять новь; Li *päivää piti uutta maata luvva* (terve) päeva tuli uudismaad teha; **4.** (kuhja) luua v. teha, (heinu kuhja) panna v. hanguda метать, с- (стор); M *tämä loob angoorkaa kuhjaa* ta hangub heinu kuhja; J *ivana nõmad om povvõll kahs kuhja lootu* Ivani omad (= Ivani pere) on kuiva ilmaga kaks kuhja teinud; **5.** (sõnnikut vanrike koormasse) tõsta наки/дывать, -нуть (навоз на воз); Lu *tuut tänävä valloa loomaa* (kas) tuled täna sõnnikut (koormasse) tõstma (= sõnnikut vedama)?; J *valoo koorõma looma* sõnnikut koormasse tõstma; **6.** (võrke v. noota vette) lasta заки/дывать, -нуть (сеть); Ja *noottaa luvvassa noota* lastakse (vette); Li *taas sihee sammaa loovvaa se nootta ja taas tõmmõtaa* taas sinna-samasse (kohta) lastakse see noot (vette) ja taas tõmmatakse (kaldale); J *lõimm nootaa vette* laskime nooda vette; Li *miä eglee lõin võrkod* ma lasksin eile võrgud vette; Li *tšäimmä võrkoi loomaz* käisime võrke (vette) laskmas; Li *apara-võrko ko loovvaa, siz apara-savvõdõkaa räimütää vettee, hõütütetää kaloja* kui abarvõrk lastakse (vette), siis mütaga (abarakkepiga) pekstakse vastu vett, hirmutatakse kalu; Li *lootii raiitti, ved' raiittia-a lootii ni .. lasti võrgurida* (vette), reaviisi (ridamisi) ju lasti nii (võrgud vette) .. ; **7.** (praamiga, parvega jne.) üle (vee)

vedada v. viia перев/озить, -езти (на пароме и т. д.); J *ei, looka üli hei, viige üle* (jõe)!; Ku *tulkaa loomaa, lookaa üli laukkaa* tulge üle viima, viige üle Lauga; ■ Lu *kõik päiväd on lootu* kõik päevad on ette määratud; M *tänänn õlin surmalla suuza, a veel bõllu lootu surmalõ* täna olin surmasuus, aga veel polnud surmale määratud (loodud); R *loo silmät loojaa pääle* (Eur. 34) tõsta pilk (pööra silmad) looja poole (peale); Lu *ennaikaa ku lehmä toob vazikaa, siiz jutõllaa: lehmä loi* kui lehm toob enneaege(lt) vasika, siis öeldakse: lehm l. – Vt. ka loottaa.

lõe- vt. *lõd-*.

lõhgata Kett. L M Lu Li (K-Ahl. P) *-gat* Kõ-Len. *-gõta* Lu (Li Ra) *-gõt* J-Tsv. *-gataa* I lohgate Li-Len. Ku, pr. *-kaan* K P M Lu Li J *-kaa* I, imperf. *-kazin* L M Li *lõhkazin* P *-kõzin* Lu J **1.** lõhki lüüa, lõhestada; pilpaid v. peerge kiskuda; (puid) lõhkuda; purustada, katki teha; lõhki lõigata; lõhki rebida; lõhki ajada, rebestada; (ära) rebida разби/вать, -ть; рас/кальвать, -колоть, колоть, на-, расцеп/лять, -ить; разруб/ать, -ить; разрезáть, разрезáть; разры/вать, разорвать; отрывать, оторвать; Lu *ai ku miä kompassuzin, tšut' ko päättä en lõhkõnnu* oi kuidas ma komistasin, vähe puudus, et ei lõõnud pead lõhki; M *varrõõ õttsa on lõhgattu niku vaasaa pituutta* varre ots on lõhestatud nagu (= nii umbes) vaksapikkuselt; J *päree lõhkamin treebuitõp snorõskaa* peerukiskumine nõuab vilumust; P *miä võtin alguo tšätie i nõizin lõhkaamaa tširviekaa* ma võtsin halu kätte ja hakkasin kirvega lõhki lõõma; Ra *pakoo pääl lõhgõtaa alkoi* paku peal lõhutakse halge (= puid halgudeks); M *ku lõhgõtas alkoa, sis kurikalla antaas kalunii pääle* kui lõhutakse halge (= puid halgudeks), siis lüüakse nuiaga puulõhkumiskirve peale; Ra *nii tunnub emäasee niku alko lõhgõttu poolitõõ* nii tundub emasse (läinud olevat), nagu (oleks) halg, pooleks lõõdud; J *lõhkaa omej kahtõõ palaa* lõika õun pooleks (kaheks tüki); M *lõhkaat kalad lõikad kalad lõhki; J laadgoõ lõhkõzin poolõssi* lõhkusin savikausi pooleks; Li *lõhkaa mill kase pähtšenä* purusta mulle see pähkel; M *lõhkaa muna lõõ* muna katki; Lu *karu i susi i repo i jänez lõhgõttii õpõzõltõ vattsõ* karu ja hunt ja rebane ja jänes rebisid hobusel kõhu lõhki; M *tahtõ kõik kõrvad lõhgata, nii kõvõvi kolasti* tah-tis lausa kõrvad lõhki ajada, nii kõvasti paukus; Lu *suur pala suu lõhkaav* vs. suur tükk ajab suu lõhki; L *jänez nõisi nii kõvii nagramaa, etti uulyõ lõhkazi* (muinasjutust:) jänes hakkas nii kõvasti naerma, et rebestas huule; Ku *ühelt lampaalta lohkas suuree t'süküü külessä*

poiz ühelt lambalt rebis suure tüki küljest ära; **2.** lüüa, virutada удар/ять, -ить, колотить, по-; M *mie sillõd lõhkaan kõrvalõd, et taho tõissa* ma virutan sulle vastu kõrvu (nii), (et) teist (hoopi sa) ei taha; M *mie en taho siinnua lüvvä, lõhgata* ma ei taha sind lüüa; J *tätä püsüü ložaka lõhgõtti pähä* talle virutati püssipäraga pähe; ■ Lu *näd lõhkaab mennä* näe, vihub minna (= läheb suure hooga); Kõ *oogat böllu aikka, piti lõhगत mennä etes* (Len. 213) puhata polnud aega, tuli vihtuda edasi minna; Lu *päätä lõhkaav* pea lõhub valutada. – Vt. ka *lõhkoa*.

lõhgõta L M Po (Kett. Lu Li J-Tsv.) -gõtaG I, pr. -kõõv Kett. M I -kõõv L, imperf. -kõzi M -kõz L M -kõõz M **1.** lõhki minna, lõhkeda; (lõhki) rebeneda v. käriseda, lõheneda, praguneda рас/калываться, -колоться, лоп/аться, -нуть; трескаться, по-, растреск/иваться, -аться; рваться, по-, разо-; L *kas kaukalo on lõhgõnmu* see küna on lõhki läinud; M *tšäznä-naappa eb lõhgõnmu tšiiireessi* (puu)pahast kauss ei läinud niipea (kiiresti) lõhki; M *naappa lõhkõõp poolittaa* (puu)kauss läheb pooleks; Po *elä uottõd, štob lõhkõis kattila ilmõ vettä* ära oota, kuni katel lõhkeb (et katel lõhkeks) ilma veeta; L *vattsaz mautšid lõhkyõvad* kõhus sooled lõhkevad; L *lauta lõhkõz* laud läks lõhki; I *vanalla kuulla kummad irret sahattii, ne eväd lõhkõõg* vanal kuul saetud palgid, (need) ei lähe lõhki; M *tšiuuto lõhkõzi piholla* särk rebenes pihtadelt lõhki; M *nii pall'o kõvvi nagrimma, tšut' ku eb vattsaa lõhgõnmu* nii (väga) palju naersime, (et) peaaegu oleks kõht rebenenud; M *maa lõhkõõv* maa lõheneb (kuivusest); M *uulõd alkivad lõhgõta* huuled hakkasid lõhenema; M *miheleeb on lõhgõnmu seinä* millegipärast on sein pragunenud; Li *seinäz on rako, on lõhgõnmu* seinas on pragu, (sein) on pragunenud; **2.** lõhkuda, purustada, katki teha; lõhki lüüa, lõhestada; lõhki lõigata разби/вать, -ть; рас/калывать, -колоть; разрезáть, разрезáть; M *mie lõhkõzin naapaa purruu purussi* ma lõhkusin kausi purpuruks; M *lõhgõttii seinä* lõhuti sein (maha); M *jurakahtši, tätä et saa* kuinid lõhgõta sitke kask, seda (sa) ei saa kuidagi lõhki lüüa; M *sis kõrvii takaa kurassõl lõhgõtat i sis paranõp sika* siis kõrvade tagant lõigatakse (seal nahk) noaga lõhki ja siis siga paraneb (parotiidist); ■ Lu *lõhkõõp süüvvä* vihub süüa; J *nah, paa vari kaku süäme võit de lõhkõ süüvve* noh, pane kuuma kaku sisse võid ja vihu süüa. – Vt. ka *lõhkaussa, lõhkoa, lõhkõuta, lõhkõõssa*.

lõhi¹ M: *kõõz lehmä eezaiikaa teeb vazikaa, nii juõllaz: lehmä lõhi* kui lehm enneaegselt poegib, siis öeldakse: lehm l.

lõhi² K-Ahl. K-Set. M Ja Lu Li Ra J *lohi* P M Li-Len. (Kõ-Len. Ku) *Lozu* Tum., g. -õõ M-Set. Lu J *lõhhõd* M -ii K-Set. *lohyõ* lõhi, lõhekala лосось, лох; Lu *lõhta tševväälä rannas püvvetää* lõhet püütakse kevadel ranna(vee)s; Lu *lõhta püüvvetää võrkkõil* lõhet püütakse võrkudega; Lu *kui on suur lõhi, siiz nõsat haamiikaa poiz* kui on suur lõhi, siis tõstad kahvaga välja; Li *ebõ-õ lõhõtta* [sic!] (meres) pole lõhet; Lu *mie soolazin lõhta* ma soolasin lõhet; J *lõhõlt vattsaa lõhgõttii* rl. lõhel lõigati kõht lõhki; Lu *lõhi kala, se on suur kala, kauniz liha on lõhe-kala, see on suur kala, punane liha on;* J *lõhõd liha on küll makuz* lõheliha on küll maitsev; Lu *lõhõd tagra* tükk lõhet; Lu *lõhi võrkõd* lõhevõrgud.

lõhikala Lu *lohikala* Ku (R-Reg.) *lohi-kala* (K-Ahl.) = *lõhi²*; K *lõi looja lohi-kaloja* (Ahl. 94) rl. lõi looja lõhekalu.

lõhivõrkko Lu lõhevõrk сеть для ловли лосося; *lõhivõrkko on kõrkaa võrkko* lõhevõrk on kõrge võrk.

lõhkaaja vt. *jää*-.

lõhkaussa: -ss J-Tsv., pr. -B J, imperf. -zi: -z J lõhki minna, lõhkeda рас/калываться, -колоться; раз/рывать, -орваться; лоп/аться, -нуть; *laatko lõhkauss kahõssi palassi* savikauss läks lõhki kaheks tükiks; *nii seim vatsaa täünõ, jot lõhkauss* sõin nii kõhu täis, et lähen lõhki; *näd nii vaivõttaap süät, niku kahõssi palassi lõhkauss* vaat, nii valutab süda, nagu kaheks tükiks lõhkeb. – Vt. ka *lõhgõta, lõhkõuta, lõhkõõssa*.

lõhko vt. *lohko*.

lõhkoa P M Ja-Len. Lu Li J (K-Ahl.) -kua P Lu -koag I *lohkoa* (Ku), pr. -gon K P M Lu Li J *lohon* Ku, imperf. -kõzin P Lu Li J lõhkuda, purustada; lõhki lüüa; (puid) lõhkuda; lõhestada; pilpaid v. peerge kiskuda разби/вать, -ть; по/рывать, -рвать; разруб/ать, -ить; колоть, на-, рас/калывать, -колоть; расщеп/лять, -ить; растреск/ивать, -ать; P *pero ko nõizõb menemää, siz lõhgõp kõik, minies on tämä pantu rakkõõsõyõ, laituosõyõ vai vanjkkuriisõyõ* kui peru (hobune) hakkab minema, siis lõhub kõik, mille ette ta on rakendatud (rakkesse pandud), ree ette või vankri ette; Lu *meilä seilip lõhko* (Len. 280) (torm) purustas meil purjed; J *jõgõll lõhgõta jäät* jõel lõhutakse jääd; Li *kai-vottii kannod, siz lõhgõttii heenossi i pantii ah-joo* kaevati kännud (välja), siis lõhuti peeneks ja pandi (tõrva)ahju; Ja *siis piäp sahata i lõhkoa* siis tuleb (puid) saagida ja lõhkuda; I *kalumalla suurija alkoja lõhkoass* puulõhkumiskirvega lõhutakse suuri puupakke (halgudeks); P *alko-puita lõhkuass* lõhutakse küttepuid (halupuid);

J pärett lõhgota peergu kistakse; J katto-päree lõhkomim võtap pal'lo aikkaa katusepilpa kiskumine võtab palju aega; P tuuli võib lõhkua, ain karmõat tsäjed tuul võib (käsi) lõhkuda, (siis on) üha karedad käed; Lu ai ku on tänä-vä kõva poro, lõhgob i tsäed oi, küll täna on kange leheline, lõhub käedki; M minuu uulõt peltsäväit tuulta, kui tsut', nii lõhgob verelessaa minu huuled kardavad tuult: kui (vaid) natuke (tuult saavad), nii lõhestab verele; ■ J vitsaka lõhkoma vitsaga peksma; P mie nüd algan lõhkua tiütä tehä ma hakkam nüid tööd vihtuma; J lõhgob laula, suu kõrviissaa üürgab laulda, suu kõrvuni; J lõhgob menne vihub minna (= läheb suure hooga); J lõhgop süüvve vähšimatoa, lein pupiima süüa; J lõhgop päät pea lõhub valutada. – Vt. ka lõhgata, lõhõta.

lõhkõulta (M), pr. -B M, imperf. -zi: -Z M = lõhkaussa; kaukolo lõhkõuz: päivüüsee jätän, lõhkõub i vananõb (puust) küna läks lõhki: (kui) jätad (küna) päikese kätte, (siis see) praguneb (lõheneb) ja vananeb; näin vähšimatoa, lein vitsaakaa, tämä kõik palottaa lõhkõuz nägin vaskussi, lõin vitsaga, ta läks puha tükki kideks katki.

lõhkõõllu (Kett.) partits. pakatanud, lõhenenud (naha kohta) заскорузный, потрескавшийся (о коже); lõhkõõlluut tsäed lõhenenud käed.

lõhkõlõssa P Lu Li lõhkõlõssa (Lu Li) -ssa Li -ss Li J-Tsv., pr. -õb P Lu Li J -B Lu, imperf. -õzi Li -õz Lu J -zi Lu Li -z P Lu lõhki minna, lõhkeda; praguneda, lõheneda рас/кальваться, -колоться, лоп/аться, -нуть; трескаться, по-, растреск/иваться, -аться; J puu on nii kuivan-ni, jot lõhkõõz puu on nii kuivanud, et läks lõhki; Li pata lõhkõõzi, tuli rako, no eb rikkaunni, tämä on veel kogoza (savi)pott pragunes, pragu tuli (sisse), kuid ei läinud (päris) katki, see on (= seisab) veel koos; Li se lõhkõzi kahtõõ pallaa see läks lõhki kaheks tükiks; Lu minuu kõlmõõ paikaakaa štanat saav i lõhkõõnnuu furraškaa saad (endale) minu kolme paigaga püksid ja lõhkise (nokaga) mütsi; P kõvat suurõt põvvaд, maa kuivi, kõik lõhkõõb kõvad suured põvad, maa kuivas, lausa lõheneb; J leivää koori lõhkõõz variss leiva koorik lõhenes kuumu-sest; Lu tsäed lõhkõõvõ, piäb võitaa võitõõl käed lõhenevad, tuleb võida võidega; Lu tšev-väl ahavõss tuulõss uulõd lõhkõõvõd kevadel kuivast tuulest huuled lõhenevad; ■ Lu pää lõhkõõb pea lõhub valutada. – Vt. ka lõhõta, lõhkaussa, lõhkõuta.

lõhna ~ -n J-Tsv., g. -naa J 1. tuulepuhang, -õhk дуновение (о ветре); 2. pehme, soe, mahe (tuule kohta) мягкий, тёплый, нежный

(о ветре); tänävä on nii lõhna tuuli täna on nii mahe tuul.

lõhtši Kett. L P M Lu Li J -ki Lu J -k [sic!] K-Ahl. lõhki, katki, puruks расколот, разорван, разломан, разбит, растреснут (в значении наречия); M puin kaukolo meni lõhtši puust küna läks lõhki; Lu elä vala klasistokanaa varria tšaajua, stokana meeb lõhtši ära vala teeklaasi kuuma teed, klaas läheb katki; J suurõss laajengiss püsü raut meni lõhtši suurest laengust läks püssiraud lõhki; J kaatsõd menti pakaroi päält lõhtši püksid läksid tuharate pealt lõhki; Lu jää meneb lõhtši jää praguneb; M lehmäll on kabjad lõhtši lehmäl on sõrad lõhki; J ahjo õli takant lõhtši ahi oli tagant katki (lõhki); Lu d'uuzina võib juuvva olutta, eb mennü vattsa lõhtši (ta) võib juua tosina (pudeleid) õlut, ei lähe (ei läinud) kõht lõhki; P nõizõd nagramaa, meneb uuli lõhtši hakkad naerma, huul läheb lõhki; L i parai-ka on jänessell uuli lõhtši (muinasjutust:) praegugi on jänesel moka lõhki; Lu hohotab naagraa kurkku lõhtši rõkkab naerda, (nii et) kurk lõhki; Lu nii on kõvassi pagana, što süä meeb lõhtši on nii (väga) tige, et süda läheb lõhki; Lu nii kõvassi teep tüüt, kõik lõhtši meeb teeb nii kõvasti tööd, et tapab enese ära; ■ Li süntüpäivässaa on lõhtši uuli (tal) on sündimisest saadik jänese moka.

lõhtšiin J-Tsv., g. -zõõ = lõhtšinain.

lõhtšinain Li, g. -zõõ lõhkine, katkine потреснувший, разорванный; ■ jänesel on lõhtšinain uuli jänesel on lõhkine moka.

lõhtši-uuli Lu fig. lõhkine huul, lõhkine moka; jänese moka разорванная губа; заячья губа; jänesel on lõhtši-uuli jänesel on lõhkine moka.

lõhtši-uulin Lu fig. lõhkise huulega, lõhkise mokaga; jänese mokaga с разорванной губой; с заячьей губой.

lõik/ata K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J (Kett. R V) -õta M Lu -õtõ J -õt J-Tsv. -atac I leikata Kõ-Len. Ja-Len. Lu Li (K-Ahl. Ku Kr) leikõtõ Lu Leikama Pal., pr. -kaan Kett. K R L P M S Lu Ra J leikkaan K Lu Li J leikaa ~ leikan ~ laikan Kr, imperf. -kazin K P M V Lu Li Ra J -kõzin M J -õn [sic!] M -kazii I leik/azin Lu Li Ku -ezin Lu 1. lõigata резать, от-, раз-; вы-; кроить, вы-, с-, рас-; M elä ruta lõikata, ühesää kõrtaa mittaa, a siz vass lõikkaa vs. ära ruttu lõikama: üheksa korda mõõda, (aga) siis alles lõika; M panidoraа alalehtoita ail lõikkaamma lõikame alati tomati(taime) alumisi lehti; Li leikkas suurõõ pütsüü leipää lõikas suure kääru leiba; P lõikkaa õuna nellää lohkoõ lõika õun neljaks (lõiguks); M mind'a lõikkõ [sic!] sõvvaа paloss minia lõikas riide

(rõiva) tükkideks; Lu *ku mentii erii, siiz leipä lõikattii poolittaa* kui mindi lahtu, siis lõigati leib pooleks; J *lõikka opõizõd arjõ lühhepessi* lõika hobuse lakk lühemaks; L *ku meni tüttärikko mehelie, täll ivuuhõd lõikattii* kui tüdruk läks mehele, (siis) lõigati tal juuksed (lühike-seks); P *tšüüsü lõikkazivad* lõikasid küüsi; M *kartaa lõikataz i rautavittsaa kartasaksijeekaa* plekki ja traati lõigatakse plekikäridega; R *ku-rahõdõll avõõ lõikkamma vihgod* lõikame noaga vihud (sidemest) lahti; Lu *nahka leikattii kurasõl poiz* nahk nülitati noaga; J *pariskunt niku tõin tõizõss lõikõttu: mõlõpi lühikkõizõd ja pak-sud* abielupaar (on) nagu teineteisest lõigatud (= nagu kaks tilka vett); mõlemad lühikesed ja pakstud; Ra *lihanõ tšeei luizõd kaglaa lõikkaav* vs. lihane keel lõikab luise kaela (= kuri keel võib inimese tappa); **2.** katki lõigata, vigastada *порезать*; Ra *sõrmi on lõikõttu i nõisi mätänemää* sõrm on katki lõigatud ja läks mädanema; Li *tšäee ku leikkaz, elo-soonõssa puhu vertä* kui lõikas käe katki, (siis) tuiksoonest purskas verd; J *lõikkõz enellez jalkaa glazii ruuokaa* lõikas endale jalga klaasikilluga; Lu *sooz on leikkaava roho, ku tõmpaat, siz leikkaav* soos on lõikhein, kui (seda) tõmbad, siis lõikab (kät-te); **3.** (sirbiga vilja) lõigata *жать, с- (серпом)*; M *on aika õzraa lõikata* on aeg otra lõigata; P *sirppi lõikkaab üvässi sirp* lõikab hästi (vilja); **4.** raiuda; maha raiuda; (metsa, palke) raiuda v. lõigata; (peeneks) raiuda (puid, kapsaid jne.) *колоть, на-, рубить, вы-, от-, с-; сечь, отсечь; шинковать, на-; M tširvee terä, millä lõikataz* kirvetera, millega raiutakse; Lu *rihel leikattii akkunad* majal(e) raiuti akna(augu)d (seina); Lu *mehed mentii merejääll, leikattii mainõd* mehed läksid merejääle, raiusid noodaaugud; Lu *jäätä lõikõtaa sakuriikaa* jääd raiutakse tuuraga; P *meni metsävahti näüttämää kuss lõikata puit* läks metsavaht näitama, kust puid raiuda; Lu *miä leikkazin irred, metsävahti tuli, pani kleimad õttsaa* ma lõikasin palgid, metsavaht tuli, lõi (pani) templid otsa; M *meni metsää lõikkaamaa* läks metsa lõikama; Ra *kassinn õli metsä, peremeheekaa kõik lõikkazin* siin oli mets, peremehega raiusime (raiusin) kõik maha; J *jõka puu, mikä üvvää vil'laa eb kasvata* [= *ep kasvata*], lõikataa maalõ (Must. 153) iga puu, mis head vilja ei kasvata, raiutakse maha; J *võta nüd lõikkaa kõik pääd maolt väl-lää* (muinasjutust:) võta raiu (mõõgaga) nüüd maol kõik pead maha; Lu *kassuriikaa lõikõtaa kapussaa* kiiniga raiutakse kapsaid (peeneks); P *tämä pajatab, niku tširviekaa lõikkaav* ta räägib (nii), nagu kirvega raiub; **5.** tahuda *тесать,*

вы-; K vanall tšerikoll õlivad lavvat tširveekaa lõikattu vanal kirikul olid lauad kirvega tahutud; **6.** (palkhoonet) ehitada, üles raiuda *рубить, с- (избу, дом)*; K *vanad mehed rihtä ize lõikkazivad* endisaegsed mehed (vanad mehed) raiusid (palkidest elu)maja ise üles; Lu *piäb rihi leikõdõ (piäb rihi salvoa)* tuleb (palk-)maja üles raiuda; K *miez meeb mettsää, bõõ tširvessä, lõikkaab rihie, bõõ ussa ni akkunaa. a mi se on. mies sittu mõist.* mees läheb metsa, ei ole kirvest, ehitab maja, pole ust ega akent. Aga mis see on? – Mees sittus; **7.** tappa; maha murda *уби/вать, -ть; колоть, за-, резать, за-; загрыз/ать, -ть; M tappõluzä lõikõttii mokoma üvä pojo* kakluses tapeti niisugune hea poiss; L *ep sinua miltineid myõkka lõikkaa* ei sind tapa ükski mõök; L *nastassia päivällä .. lõikattii seness päiväss borana. jõka talo lõikkaz boranaa, i liha sei kotonna* anastasiapäeval .. tapeti selleks päevaks oinas. Igas talus tapeti oinas (iga talu tappis oina), ja liha söödi (sõi) kodus; M *väliz lõikkaat kannaa vahel tapad kana; M vazikkaa lõikkõzimma* tapsime vasika; K *lõikataz sika* tapetakse siga; V *sütšüzüss lõikkaz lihass, varap ei lõikattu* sügisel tappis (härja) lihaks, varem ei tapetud; Lu *susi leikkas kitsii* hunt murdis kitse (maha); **8.** kohitseda *охол/ащивать, -остить*; M *sika on jo lõikattu* siga on juba kohitsetud; **9.** lõigata, opereerida *оперировать*; J *tälle kazvõp sihee kõhtaa liig liha, kuza õli lõikõttu* tal(le) kasvab sinna kohta liigliha, kus(t) oli lõigatud; Kõ *bol'nittsaz lõikataz* haiglas opereeritakse; **10.** (katki, auklikuks) süüa (koi kohta) *поедать, поесть (о моли)*; Ra *koi lõikkaap sõppaa, lõhksõppaa rohkaa* koi sööb riiet, enamasti villast riiet; Lu *maai-lmaa peen, a sõvaa lõikkaav* (koi on) ilmatu väike, kuid riide sööb (katki); ■ Lu *meijjee isä on takasilmällin miiz, ettee silmije on üvä, a takkaa silmije ain lõikkaaz, ain pani inemissä* meie isa on silmakirjalik mees: silme ees on hea, aga tagaselja aina lõikas, aina laimas inimest; P *tämä meneb üli tiessä, lõikkaap tie* ta läheb üle tee, läheb (lõikab) põiki üle tee; Lu *tämä meni rissi teessä, leikkaz minuu tee* ta läks risti (üle) tee, läks (lõikas) põiki üle minu tee; Lu *näd leikkaz mennä, pani menemä näe*, läks (lõikas) minema, pani minema; Lu *leikkaab menemää, kuhõõ tahov* paneb (lõikab) minema, kuhu tahab; J *lõikka menemä käi minema!*; J *lõikkaab vassaa (pajatta)* raiub vastu (rääkida); Lu *leikkava roho* raudrohi, verihein. – Vt. ka *lõikkaa*.

lõiklatuz: -õtuz J-Tsv., g. -atuhsõõ: -õtusõõ J (orig.: оррез).

lõikatuzroho M raudrohi, verihein ты́сяче-листник.

lõikatõzroho M-Set. = lõikatuzroho.

lõikkalaja M Lu (Li) -ja (P Ra) -jõ (J-Tsv.) leikka/aja Lu (Li) -ja (Lu) **1.** (klaasi- jne.) lõikaja резчик (стекла и т. д.); Lu glazii lõikkaaja klaasilõikaja; Lu miä menin ivusõõ leikkaajal ma läksin juuksuri (juukselõikaja) juurde; **2.** M kohitseja скопитель; ■ Lu lainõõ leikkaaja muul, lainemurdja; Lu pää lõikkaaja mõrtsukas, kõirilõikaja; Lu ivusõõ lõikkaaja õielõikaja (kahjurputukas); sajaljalgne. – Vt. ka ivuhsõõ-, kana-, kanaa-, klazi-, lainõ-, metsä-, pää-.

lõikkivo Lu Ra leikkivo Lu (R-Eur.), g. -oo: leikkivo Lu = lõikõtsi; Lu kuza õli lõikkivo, siäl märkeni õhsa, sis siäl nõisi marja kasvõ-maa kus oli raiesmik, seal mädanesis oksad, siis seal hakkasid marjad kasvama; Lu leikkivoll õlin marjaz olin raiesmikul marjul.

lõik/koa Kett. K L M Lu J (Kõ Li) -kua P Lu J (M) leikkoa Lu (Li Ku) leikka Lu, pr. -on Kett. P M Lu J leikon Lu Ku, imperf. -koin Lu **1.** lõigata; lõikuda резать, на-, раз-, кроить, с-; пересекать, -чь; Li uusikad jäävad leikkomõttõ, kasvivad uuvvõt taimõõ (maasika)-väädid jäid lõikamata, (nendest) kasvasid uued taimed; M lõikon vittsoi lõikan vitsu; J siiz väänettii viõgod tõiziippäi, viõkoiltõ sittõõd lõikotii kurasõõkaa siis keerati (vilja)vihud teistpidi, vihkudelt lõigati sidemed noaga (lahti); Kõ võtõttii lõikotii i õmmõltii võeti (kangas), lõigati (tükkideks) ja õmmeldi; M lõiko heenossi omenaõ lõika kartulid peeneks; Lu maamulohko teõõää, leikotaa maamunaõ tehakse kartulivor-mi, lõigutakse kartulid (tükkideks); K kannikka lõikotii palotai kannikas lõigati tükkideks; **2.** katki lõigata, vigastada порезать; J kõns siä õõt tsäed lõikkonnu, ku kõig on ruptsoi täinõ kunas sa oled (oma) käed vigastanud (katki lõiganud), et kõik on arme täis?; **3.** (katki, auklikuks) süüa (koi kohta) поедать, поеть (о моли); Lu sõvat kõik ain koi lõikko kõik rõivad sõi koi aina (katki); Lu koi lõikõ lõikasõppaa koi sõõb villaseid rõivaid; **4.** (puid) riada рубить, с-; Lu algot talvõl lõikotii küttepuud raiuti talvel; **5.** tappa уби/вать, -ть; K vaattavat siällä kõikk on tüttäred lõikottu i süõtü, da kasat kõikk riukuusõõ ripusõttu (muinasjutust:) vaatavad, seal on türed kõik tapetud ja sõõdud ja (juukse)palnikud kõik ridva otsa riputatud; J esimeized lõikotaa, takumõizõt tallotaa rl. (ema hoiatas poega sõjateele saates:) esimesed tapetakse, tagumised tallatakse. – Vt. ka lõikata.

lõikku vt. lõõkku.

lõikkua vt. lõõkkua.

lõikõttõsi Lu Li J-Tsv. leikõttõsi Lu Li, g. -sii ~ -ši J leikõttõsii Li raiesmik, raiestik вырубка; Li leikõttõsi on, ku on leikattu metsä poiz, on jäättü vaa kannõõd raiesmik on (see), kui mets on maha raiatud, on jäänud vaid kännud; Lu kuza on leikattu metsä puhtaassi poiz, terve metsä, jutõllaa lõikõttõsi kus on mets täiesti maha raiatud, terve mets, (selle kohta) õeldakse raiesmik; J uuvvõll lõikõttõsil kasvõp pall'õ baabukõõss värskel raiesmikul kasvab palju vaarikaid; J lõikõttõsil kasvõp turpa võsazikko raiesmikul kasvab tihe võsastik. – Vt. ka leikkiva, leikõttõsi, lõikkivo.

lõilma: -m J-Tsv., g. -maa J = lõimi; ■ puu lõimijõ mukka saap täätä, mõnt voott puu on kasvõnnu puu aastaringide järgi saab teada, mitu aastat puu on kasvanud.

lõim/i M Kõ J-Must. -õ Li, hrl. pl. -õõ Kett. M Kõ Lu Li Ra J -õõõ I loimõõ Lu J lõim, lõimed основа (тканья); M tšedrätaz lõimõõd i kuittõõõd kedratakse lõimed ja koed; Lu loimõõd on letittü lõimed on palmitud; Lu se on lõimõõ, mikä pannaõ kangaspuil need on lõimed, mis pannakse kangaspuudele; M lõimi õli villa i kuõ õli villa lõim oli villane ja kude oli villane; I lõimõõõd õlivanõ kangazõõõ, kuittõõõ õlivanõ nütüõ (põrandariide) lõimed olid linased, koed olid kaltsud; Li d'erugaa lõimõõd kõrrõttii välissä, tehti kahskõrtõõõõd kaltsuvaiba lõimed mõnikord (isegi) korrutati, tehti kahekõrdsed; Kett. kangaa lõimõõd kanga lõimed.

lõyka Kett. L P M Po Lu Li J I (Al. Kõ Ja-Len. Ra) lõngka K-Ahl. -kõ Lu Li -k J-Tsv., g. -gaa P M Lu J (villane) lõng шерстяная пряжа, нитка; Ra lõngka tšedrätüi villass lõnga kedra-ti villast; J lõngka tešemä lõnga ketrama (tege-ma); M lõngka õli tšedrätüi i kraazgattu lõng oli kedratud ja värvitud; J lõngka kõrrõttii lõnga korrutati; Lu lõngka tšerittii tšeräl lõng keriti keraks; Lu jõka kaartõõ õõ kuustõõõõõõ lõngaa igas pasmas on kuuskümmend lõnga; J lõngõõõs kuota suukkuna (villast) lõngast kootakse kalevit; J viüi tehtii, kuottii lõngassa võõ tehti, kooti (villast) lõngast; M sõrmikkaat tõõõ tehäz lõngassa sõrmkindad kootakse (tehakse) samuti (villast) lõngast; J lõngka looma lõnga (kangaks) looma; M lugõttii lõngaa päälee, i sis señnee lugõttuu lõngaakaa siottii se paikka tšiin, kuza vaivattaab loeti nõiasõnu lõnga peale, ja siis selle lausunud lõngaga seoti see koht kinni, kus valutas (valutab); M jarvõõõõõõõ veettii võõrraa, veettii lõngka i linttii järve viidi ohvrit, viidi lõnga ja paela; Lu niitid vai lõngad mäs-säiväv niidid ja (või) lõngad lähevad sassi; Lu lõngka meni mäs-siüi lõng läks sassi; Lu lõngka on

tšippuraz lõng on sassis; Lu *tšippura lõnka* sassis lõng; Kett. *izzettii lõnka* ~ J *kõrrõttu lõnka* korrutatud lõng; Lu *lõnkõ kangõz veetii tälle, tãtä siiz läpi mãšinaa tũnnisũtti lõnkõ kanõka* villane kangas viidi tema kätte, tema siis masinaga (läbi masina) vanutas villase kanga; Lu *koi javvoa panna*, *kuza oijjuuv lõnka sõpa* naftaliini (koipulbrit) pannakse (sinna), kus hoitakse villaseid rõivaid; J *lõnk tšiuutto kassu de kõikkina ahassu* (villane) kampsun sai märjaks ja läks päris kokku; ■ Lu *lõnka pitsukki: ühs säije võitõta poiz, tõin panna pääle* pikk pleiss (= eriline pleissimisviis): üks säie võetakse ära, teine pannakse peale. – Vt. ka *koto-, raut-, tšeero-*. – Vt. ka *lõnk-niitti*.

lõhjakupka: -õ Lu *lõnkõkupka* ~ -õ Li villane seelik шерстяная юбка; Li *estää panti lõnkõkupka päällä, sis pantii bumazenõi jupka* kõigepealt pandi (kõhnale pruudile) villane seelik selga, siis pandi parhist seelik.

lõnkakaarto I lõngaparnas пасмо (о пряже).

lõnka-kamal'kka I = *lõnkõniitti*.

lõnka-kušakka: *lõnkõ-kušakka* Lu (pidulik) villane (villastest lõngast tehtud) vöö (праздничный) шерстяной кушак; *veel õli lõnkõnõ kušakka, mehet piettii, tšerikkoo mentii ain lõnkõ-kušakka kraazgõttu vüül* oli veel villane vöö, mehed kandsid (seda), kirikusse min-di ikka villane värvitud vöö vööil. – Vt. ka *lõnkapookka*.

lõnkamat'eri: *lõnkõmat'eri* Lu villane riie шерстяная ткань.

lõnka-meno M Lu villased asjad (villased rõivaesemed) шерстяные изделия (шерстяная одежда); Lu *kõik on lõngõssa tehtü, jutõllaa: lõnka-meno kõik, (mis) on* (villastest) lõngast tehtud, (selle kohta) öeldakse: villased asjad; M *kraazgattii i lina-meñnuu i lõnka-meñnuu* värviti nii linaseid asju kui ka villaseid asju.

lõnkanoska Li = *lõnkatalukaz*.

lõnka/nõ Lu I, g. -zõõ villane, villastest lõngast; villastest riidest, kalevist шерстяной, из шерсти; из шерстяной ткани, суконный; Lu *kagla šarffi on lõnkanõ, lõngassa tehtü* kaelasall on villane, (villastest) lõngast tehtud (= kootud); I *kaputat tiid lõnkazõv, alõtsõt tiid lõnkazõv, i rätte lõnkanõ on* sokid teed (= kood) villased, labakindad teed villased, ja rätik on villane; Lu *lapikkaad on tehtü niglaakaa, lõnkazõv, tehtü paksvud* labakud on tehtud (kinda)nõelaga, villased, paksud; Lu *kolpotška õli õmmõltu, šolkkanõ il'i lõnkanõ* tanu oli õmmeldud siidist või kalevist. – Vt. ka *lõnkõinõ, lõnkõn*.

lõnka-pitsukki Lu pikk pleiss (pleissimisviis, mille puhul pole pleissimiskoht märgatav

особый способ валяния шерстяной домо-тканной ткани); *lõnka-pitsukill et tunnõ, kus paikkaa on pitsattu* pika pleisiga (pleisitult sa) ei tunne (ära), kust kohast on pleisitud.

lõnkaplat'ja Lu villane kleit шерстяное платье.

lõnkapookka P *lõnka-puukka* K-Вор. = *lõnka-kušakka; tšiiis tšiiiku tširjapookka, lõz lõõku lõnkapookka* (kiigelaust:) tš. kiigu, kirjatud vöö, l. kiigu, villane vöö.

lõnkarätte Li *lõnka-rätte* Lu *lõnkrätte* Lu J-Tsv. (villane) suurriit большой шерстяной на-плечный платок; J *viska hoz lõnkrätte üli pää, elä alassi joos kujalõd* viska vähemalt suurriit üle pea, ära jookse paljalt välja.

lõnkasukka Lu Li Ra *lõnksukka* Ra villane sukk шерстяной чулок; Lu *naisijee lõnkasukil enne ülläl õli toož strotška, tšen kui tetsi, kahsi vai pari santimetraa, a siiz jo tuli sukaa varsi* naiste villastel sukkadel oli varemalt üleval samuti serv (pära), kes kuidas tegi, kaks või paar sentimeetrit, aga siis tuli juba suka sääri.

lõnkasõpa Lu *lõnksõpa* (Ra) villane rõivas, vil-lased rõivad шерстяная одежда; Lu *koi lõikop lõnkasõppaa* koi sõõb villaseid rõivaid.

lõnkašarffi Lu villane sall шерстяной шарф.

lõnkataluk/az: -õz Li villane sokk шерстяной носок; *all õllaa pitsäv sukav, a pääl raav lõnkatalukkaad* all on pikad sukad, aga peale paneb villased sokid. – Vt. ka *lõnkanoska*.

lõnkatšerä M Lu I *lõnktšerä* J lõngakera кль-бок шерсти; M *katti sai lõnkatšerää kãpälii i puñnautti kõic niittu* kass sai lõngakera kãppa-de vahele ja ajas kõik lõngad sassi.

lõnkatšuuuto Lu Li *lõnktšuuuto* ~ *lõnk-tšuuuto* Lu (villane) kampsun шерстяная вяза-ная кофта; Li *lõnkatšuuuto võib õlla kalhõa* (villane) kampsun võib olla kare. – Vt. ka *lõnka-kamal'kka*.

lõnkavehsi Li lõngaviht моток шерсти; *vehsi, lõnkavehsi õli kõvassi sassiunnu* viht, lõnga-viht oli väga sassi läinud.

lõnk-niitti J-Tsv. = *lõnka; võta štooppa lõnk-niitill sukav* võta nõelu sukad villase lõngaga (terveks).

lõnkõinõ M J, g. -zõõ M = *lõnkanõ*; M *lõimõd õlivad niittizen, mitä tšääriaz, a kuõ õli lõnkõinõ lõimed*, mida kääritakse, olid linased, aga kude oli villane; J *vana sukaa varsi, lõnkõinõ* vana villane sukasäär. – Vt. ka *polu-*.

lõnkõ/n P M Lu -nõ Lu I, g. -zõõ M = *lõnkanõ*; M *sukat tehtii talvõss lõnkõzõv* talveks koo-ti (tehti) villased sukad; Lu *lapikkaad õllaa lõnkõzõv, on tehtü niglaakaa; alõzõd õllaa toož lõnkõzõv, težxää sukkapuikkojõõkka* laba-

kud on villased, on tehtud (kinda)nõelaga; labakindad on ka villased, tehakse (suka)var-rastega; Lu *koi süüþ va lõhkõssa, tõissa sõppaa ep süü* koi sööb vaid villast (riiet), teist riiet (ta) ei söö; Lu *veel õli lõhkõnõ kušakka, mehet piet-tii* oli veel (pidulik) villane vöö, mehed kandsid (seda); Lu *lõhkõnõ vüü* villane vöö; I *lõhkõõs [sic!]* sõvad villased rõivad; P *lõhkõn šiška* vil-lane kalts.

lõnt/ata M-Set., pr. *-taan* M, imperf. *-tazin* = *lontata* [?] (orig.: käydä lompottaa).

lõnttsu/ussa: -ss J-Tsv., pr. *-un* J, imperf. *-uzin*: -zin J = *lontata*; *mitä lõnttsuud ilm süüt kujall* mis sa hulgid ilma põhjuset väljas?

lõpju K L P M Lu J (Kõ-L-en.) *loppu* Lu, g. -*uu* P Lu J (Li) *lõppuu* M *lopuu* Lu lõpp kõнеч; Li *sis kusspoolta algõttii tõmmõtõ, lopult vai algult* siis kustpoolt hakati (võrke veest välja) tõm-bama, lõpust või algusest; M (kangakudumise kohta öeldi:) *tšen bõ alguu aluttaisõiz, tšen bõ lõppuu lõputtaisõiz, nii hullu tšehsipaikaa ko-kuttaisõiz* (oleks,) kes alguse alustaks, kes lõpu lõpetaks, (küll) siis rumal koputaks keskpaiga (= teeks keskpaiga valmis); J *alku on rajkk, a lõppu makka* vs. (iga) algus on raske, aga lõpp magus; Lu *voovõl jo ol loppu, a tüül loppua ep tullud, loppua emmä saanõõ* aastal on juba lõpp, aga tööle lõppe ei tulnud, lõppu (me) ei saanud; J *kõns med'd'etsi kõühiile päiviile tuõb lõppu* kunas ka meie viletsuspäevadele tuleb lõpp?; K *tulipa se lõppu kazõlõ skaazgalõ* tuli-gi lõpp sellele muinasjutule; M *õtssa tuli, lõppu näüv* ots tuli (kätte), lõpp paistab; Kõ *joko nüt saitta einämaa lõppu* [= *lõppuu(sõ)*]. – *jo, nüt jo on lõpus* [= *loppuza*] (Len. 213) kas nüüd saite heinamaa lõpule? – Jaa, nüüd on juba lõpul; P *lõppu lõpussi tetši puhtaa tüõ* lõppude lõpuks tegi puhta töö; Lu *leivää loppu ja alku on kannikkõ* leiva lõpp ja algus on kannikas; J *tüü lõpull nii väsiizin* töö lõpul väsisin nii ära; Lu *janvarii lopull* jaanuari lõpus; Lu *lahsii peteltii: Vuukpäivänn tulõb maai-lmaa õtssa i loppu* lastele valetati: vastlapäeval tuleb maailma ots ja lõpp (= viimnepäev); L *maai-lmaa lõppu* ~ M *maailmaa lõppu* (Set. 69) maailma lõpp; J *lõppu vooõll tüüid eväd lõpu* aasta lõpul tööd ei lõpe.

lõp/pua K M Kõ Po Lu J (R-Reg. P V) *loppua* Lu (R-Reg. Ku), pr. *-uv* K M Kõ J *lopuv* Lu, imperf. *-pu* K P M Kõ V Lu J *-pi* [sic!] K *-pusi* [sic!] K-Ahl. *loppu* Lu *loppu* Ku **1.** lõppeda, otsa saada, vaibuda конч/аться, -иться; сти-х/ать, -нуть; Lu *pärspää nurkk onõ, kuza maa lopuv, jo meri tulõv* Pärspää nurk (= poolsaar) on (seal), kus maa lõpeb, tuleb juba meri (vas-

tu); M *lõppu päivä, tuli õhtago* lõppes päev, saabus (tuli) õhtu; P *talvi lõppu, tševät tuli* talv lõppes, tuli kevad; M *sõta õli lõppunnu* sõda oli lõppenud; Lu *pulmad loppuzivad* pulmad lõppesid; M *lõpub niittütõõ* lõpeb heinatõõ; Lu *sihee kaaska loppu* sellega (siia) muinas-jutt lõppes; Lu *i lippu lõppu kaaska* ja muinas-jutt lõppeski; J *kõig on üvä mikä üvässi lõpub* kk. kõik on hea, mis hästi lõpeb (= lõpp hea, kõik hea); Lu *leipä algav loppua, jo jäi vähe* leib hakkab otsa saama, on jäänud (jäi) juba vähe (järele); Po *rahat lõppuvad* näil kõikill rahad saavad neil kõigil otsa; Lu *ühz jõi i an-nõp tõizõll, a ku lopub, taaz lassaa botškas-sa* üks jõi (õlut) ja annab teisele (edasi), aga kui otsa saab, taas lastakse vaadist; M *nät ko lõppu, etti kõik põllüid on pühittü, javomenod i suurimomenod, nii puhtaass lõppu, etti iire-lee nokkaa eb jäännü* näe, kuidas sai otsa, et kõik tolmgi (tolmudki) on pühitud, jahu(toidu) d ja tangu(toidu)d, nii viimseni sai(d) otsa, et hüirele hamba alla (nokka) ei jäänud; Kõ *van-nall kuul kloppai põlõtõttii, etti siz lõppuvad niku kuu lõpub* vanas kuus põletati lutikaid, et siis hävivad (saavad otsa), nagu kuu kahaneb (saab otsa); Lu *vaiuva alõni ehtsi loppu* valu andis järele ehk vaibus; Lu *ääni loppu, ep kuul hää*l vaikis, pole kuulda (ei kuule); **2.** surra, otsa saada скончаться, умереть, умереть; Lu *pal'lo lahsii puisõtaa, tšen izze teeb, mõnikõs sihhe i lopub* palju tehakse aborte, kes ise teeb, mõni surebki sellest; K *tämä nõis jo lõppumaa* ta hakkas juba surema; J *lõpun mie kõrt vällää* suren ma kord ära; M *kõik lukõjad lõppuzivad* kõik posijad on surnud (surid ära); Lu *tüü eb lopu, a müü lopumaa* töö ei saa otsa, aga meie saame otsa; M *lõppu jo nävät kõikki talupoigaa ineehmized* sai(d) juba kõik otsa (= suri(d) väl-ja) see maarahvas (need talupojast inimesed). – Vt. ka lõppuussa, lõppuuta, lõppussa, lõppõa.

lõppueinnaika M heinaaja lõpp последние дни сенокоса.

lõppujaizõb M Li *loppujaizõb* Li J pl. lõpetis (lõpetuspidu, lõpujoodud töö lõpetamise pu-hul) запивки (празднество по окончании ра-боты); M *tõõ lõpõtamma, kase on lõppujaizõb* (kui) töö lõpetame, see (= siis) on lõpetis; J *lo-põtõttii niittämin, siis piettii loppujaizõb* (kui) lõpetati viljalõikus, siis peeti lõpetist (= lõikus-pidu); M *kõõz niitetti rüissä, siz lõppujaizillõ võtõttii ain kaasaa pala leipää* kui lõigati ru-kist, siis lõpetisele (= lõikuspeole) võeti alati kaasa tükk leiba; Li *kui lõpõtõttii salvomizõd i kõik, siiz juutii lõppujaizõb* kui lõpetati maja-seinte ülesraiumine ja kõik, siis joodi lõpu-

joodud; Li riigaa loppujaizõd rehepeksu lõpetis. – Vt. ka loppijäzõd.

lõppukannikka M Lu loppukannikka Lu lõpukannikas (leiva viimane kannikas) (последняя) горбушка или краюшка хлеба; Lu loppukannikka, ku üks leipä lõpiv lõpukannikas (on), kui üks leib lõpeb. – Vt. ka loppukannikkõ.

lõppu-kuu M Lu Li loppukuu ~ loppu-kuu Lu Li vana kuu vanus; Li meil ain paja-tõttii, što on alkukuu, ku kuu vass alguv, sünnüv, i loppukuu meil räägiti ikka, et on noor kuu, kui kuu alles algab, sünnib, ja vana kuu; M kloopia piti tappa loppu-kuuta lutikaid tuli tappa vanas kuus.

lõppumätta: -attõ J loppumõtõ Lu -õt J-Tsv. = lõppõmatta; 1. Lu kase tüü on loppumõtõ see töö on lõputu; 2. J ku tuõb irtvii johsu-aikõ, siz on lihad lõppumattõ rl. kui tuleb põtrade jook-suaeg, siis on liha lõputult (lihad lõppemata).

lõppumizõllaa M lõpukorral, lõppemas na ishode; mil on lõppumizõllaa kõig evvääd mul on kogu toidumoon lõpukorral.

lõppunäteli M nädalalõpp lõpetus nädala.

lõppupulma L loppupulm/a (Lu), hrl. pl. -õd Lu laulatuseelse pulmatseremoonia lõpetus [?]; pulma(рео) lõpp(järk) заключительная часть свадебного обряда до венчания [?]; lõpetus lõppemata; L lõppupulmas piti nuorikõll õlla uvvii laulatuseelse pulmatseremoonia lõpetusel [?] pidi pruudil olema uig (= mõrsjalinik); Lu nüid on loppupulmõd, ku jo pulmõd loppuvõd nüid on pulma lõpp(järk), kui juba pulmad lõpevad.

lõppurooppa: lõppurooppa Ränk lõikuspeo puder (viljalõikuse lõpetamise puhul keedetud puder особая каша, которую готовили по случаю окончания жатвы).

lõppuussa Lu -uss Li -ussag I (vdjI) loppussa (Lu), pr. -uv I, imperf. -uzi: -jõõ vdjI -jõõ ~ -jy I = lõppua; 1. I ühsi tsäävi kõõz lõppuuv, siis tõin pannassõ tsäävi kui üks kääv lõpeb, siis pannakse teine kääv; I kõlmatomalla päivää pulmad lõppuuvad kolmandal päeval pulmad lõpevad; Lu pulmat ko loppusti, siz nõisaa karikka juumaa kui pulmad lõppesid (= pulmatseremoonia hakkas lõppema), siis hakati pulma-õlut jooma (= joodi klaasist paarikaupa ja pandi pärast raha klaasi); I voosi lõppuuv aasta lõpeb; Lu lõppuustii õmad leiväd jo oma leib sai juba otsa; Li tšennäd lõppusti jalatsid kulusid ära (said otsa); 2. I lõppumaa piäv tuleb surra.

lõppuulta (K-A1), pr. -v K, imperf. -zi lõppeda, otsa saada lõpetatama, -иться; kunniz lõppuub pulma (A1. 40) kuni lõpeb pulm. – Vt. ka lõppua, lõppõda.

lõppussa: -puss J-Tsv., pr. -uv J, imperf. -pu J = lõppuuta; rahad lõppusti raha sai otsa.

lõppõda Kõ lõppõda [?] (Lu-Len.), pr. -õv: lõppõ Lu, imperf. -põzi = lõppuuta; javõd lõppõzivad jahu(d) said(d) otsa; Lu voima lõppõ (Len. 277) jõud saab otsa.

lõppõmatta: -õtta Ra -õt J-Tsv. 1. indekl. lõputu, otsatu, lõpmatu бесконечный, нескончаемый; J talo-poigaa tüüd on lõppõmõt talupoja tööd on lõputud; Ra mõllääp pajattaa, jutt on lõppõmõtta patrab rääkida, jutt on lõputu; 2. lõpmatult, lõputult беспрерывно, бесконечно; J lõppõmõt pajatta lõpmatult rääkida. – Vt. ka lõppumatta.

lõppõtta (M Kõ), pr. -an: -taan (Kõ), imperf. -in: -tiin Kõ lõpetada lõpetать, -ить; M tšen bõ alguu aluttaisõiz, tšen bõ lõppuu lõputtaisõiz, ni hullu tšehsipaikaa kokuttaisõiz (kangakudumise kohta õeldi:) (oleks,) kes alguse alustaks, kes lõpu lõpetaks, (küll) siis rumal koputaks keskpaiga (= teeks keskpaiga valmis).

lõppõttaa K L P M Kõ Lu Ra J (Ja Li) -tta J-Tsv. -ttaag I lõppõttaa J, pr. -tan L P Kõ Lu Ra J -tõn Lu Li J, imperf. -tin P Kõ Ja Lu Ra J -tõn I 1. lõpetada lõpetать, -ить, оканчивать, окончить; K pojod issuvad i pillittäväd garmonia, uot-tõõvad kõõz tüttäred pezuu lõppõttavad (A1. 23) poisid istuvad ja mängivad lõpõtspilli, ootavad, kuni tüdrukud pesu (= pulmaeelse suurpuhustuse) lõpetavad; L etti kunikkaad lõppõttaisivav sõaa et kuningad (= riigivalitsejad) lõpetaksid sõja; M hot' i õli raskaz, a tahõn lõppõttaa tõõtä õlgugi, et oli raske, kuid tahtsin tõõ(d) lõpetada; Lu tüü jäi lõppõttõmatta töö jäi lõpetamata; J algõttu tüü tahob lõppõttõmiss alustatud töö tahab lõpetamist; J kui algõttu ni i lõppõttõttu vs. kuidas alustatud, nii ka lõpetatud; J tänävä lõppõttõtti niittämin täna lõpetati (vilja)lõikus; K lõppõttõtti karjaa tsäämää lõpetati karjaskäimine; Kõ riigad lõppõttõtti tappa lõpetati rehepeks(ud); J müllü lõppõtti javamizõõ veski lõpetas jahvatamise; Lu kana jo sarjad lõppõtti, sulkiiv kana lõpetas juba munemise, sulib; I niin lõppõttõtti kuhja nii lõpetati kuhi (= tehti kuhi valmis); Lu miä lõppõtin škouluu ma lõpetasin kooli; 2. surmata, tappa, (kellelegi) lõppu peale teha убивать, -ть, добивать, -ть, при/анчивать, -ончить; Lu se inimiss jo lõppõtav see juba surmab inimese; ■ P miä lõppõtin kannõtuhsyõ mul lõppes kannatus (otsa); J lõppõttõmatt sõna poolik (lõpetamata) sõna.

lõppõõlla (K-A1), -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. lõpetada lõpetать; K sis tüttäred nätelii viel tsääsiväv õmpõõmaa, lõppõttõõmaa jätühisiä (A1. 22) siis käisid tõi-

rukud veel nädala õmblemas, lõpetamas viimaseid (kaasavaraesemeid); *J jok tüü lõpõttit? – veel lõpõttõõmm kas lõpetasite töö? – Veel lõpetame.*

lõugakaz: -õkõz J-Tsv., g. -akkaa: -õkkaa J lõuakas (tugeva v. suure lõuaga) с сильным или большим подбородком.

lõugata (J-Must.), (sõnatüvi основа слова:) lõuaka- J-Must., pr. -kaan, imperf. -kazin manguada, anuda клянчить, попрошайничать; *mitä sinä lõukaat* (Must. 175) mis sa manguad!

lõuhuula (K-Ahl.), pr. -n K, imperf. -zin heldida, pehmuda умиляться, -иться, смягчаться, -иться; *ihasukka med'ee enne, lõuhu med'ee lõekuttaja* (Ahl. 99) rl. rõõmusta (ometi), meie ema, heldi, meie kiigutaja.

lõuka¹ Kett. L P M Kõ Po Lu Li Ra -kõ Lu J -k Ra J-Tsv. *louka* Lu Li, g. -gaa Kett. L P M Lu Li J *louгаа* Lu lõug подбородок; Ra *lõuka tšihgub, siis izve-stija kuulõd* (kui) lõug sügeleb, siis kuuled uudiseid; Lu *louka tšihgub, täär pahhaa meelt* lõug sügeleb, (see) ennustab meelepaha (paha meelt); P *tševäl pojok-kõizõd i tüttärikkõizõd pantii võikukka lõugaa allõ, vaatõttii, tšen kui pal'l'o õli võita süõnniud* kevadel panid poisikesed ja tüdrukused võilille lõua alla, vaatasid, kes kui palju oli võid süõnud; Kõ *tuulõd lento vaivattaab, lõukaasõd vizgov sammaspool valutab, lõõbib lõuga*; Ra *ättšinäin lõuk järsk* (= terav) lõug; Lu *pitšää lougaakaa inemin pikliku (pika) lõuaga inime-ne*; M *lõugaa aluz lõuaalune*; ■ P *jõka lõugaa lyõkuattavassi* rl. (itkust:) iga lõua lõksutatavaks (= kõikide poolt tagaräägitavaks); *M no ko siä kehnoš pajata, enellez lõukaasõd no küll sa räägid vilestasti* (= ebaselgelt), (pomised) endale habemesse (lõuga); (liitunult postpositiooniga в составе композиты:) *J oht on punaa põzgõz, oht on lihaa sõsarõz, lõukõ on lõugõnallõ* rl. küllalt on puna põses, küllalt on liha (= priskust) ões, lõug on lõua all (= lõug on lihav).

lõuka² vt. *tšivi*-.

lõukaluu M *lõukõluu* Lu *lõuk-luu* J-Tsv. lõu-luu челюсть; *J piä lõuk-luut tšiin, elä ain java* pea suu (lõualuud) kinni, ära alati jahvata (= ära vatra)!

lõukka vt. *tšivi*-.

lõukko vt. *tšivi*-.

lõuna: -n J-Tsv. *loun* Li J-Tsv., g. -naa J 1. lõuna (ilmakaar) юг; 2. lõuna(aeg), keskpäev полдень; Li *loun aigaa teemme tüüte ohtogoosaa* (kogu) lõunaaja teeme tööd õhtuni (välja); Li *loun aika* ~ J *loun aik* lõuna-aeg, keskpäev; 3. lõuna, lõunasöök обед; *J tuõ lõu-*

nalõ tule lõunale (tule lõunat söõma)!; Li *süüm müü lounaa, siiz lounaall emme tuõ* me söõme lõuna(söõgi enne ära), siis lõunale (lõuna-aeg me) ei tule. – Vt. ka *lounat-pooli, lõunadaika, lõun-aika, lõunaz, lõunatpäivä*.

lõuna- vt. ka *louna-*.

lõun/av Kett. K L P M Kõ Lu J I (Ja-Len.) -at K-Ahl. M-Set. *lounav* Lu Li Ra J Ku (R-Reg.) *lounõv* Lu Li *Лавнать* Tum., g. -aa Kett. K L P M Kõ Ja Lu J I -a J *lounaa* Lu Li Ra J Ku 1. lõuna (ilmakaar) юг; Lu *esimezet tuulõd: itä, läns, pohja, lounav* põhiilmakaared (on): ida, lääs, põhi, lõuna; P *täneän on lõunaass tuuli täna* on tuul lõunast; Lu *alul meeb lounaal purjelaev läheb lõunasse; J väänin pää miä päivää poolõd, lein loomad lounaasõd* rl. pöörasin ma pea päeva (= päikese) poole, lõin (= pöörasin) näo lõunasse; J *arbusit kazvovõd (kazvossä) lõunas poolõll* arbusid kasvavad lõuna pool; J *lõunaa pooliin* lõunapoolne; J *lõunaa põhjõ* lõunapoolus; 2. lõuna(aeg), keskpäev полдень; Lu *pool päivää on lounav* keskpäev on lõuna(aeg); K *kotonn annõttii lõunaassaa magata* kodus lasti lõunani magada; J *teil leeb õpõinõ oomõnnõ perää lounaa* te saate hobuse (künniks) homme pärast lõunat; L *perää lõunatta* ~ M Kõ *pevrää lõunatta* pärast lõunat; Ra *se on makauttsi, kuza lehmäd makataa lounaa aikaa* see on (karja) mäletsemiskoht, kus lehmäd puhkavad keskpäeva ajal; 3. lõuna, lõunasöök; lõuna(söõgi)aeg обед; время обеда; Li *suuruz, murtšina, lounav, ohtogolounav, ohtogoinõ* (heinaaegsed söõgikorrad on:) (varane) hommikueine, hommikusöök, lõunasöök, õhtuode, õhtusöök; Ra *lounaassi õli üvä marigaasš* lõunaks oli hea marjapuder; Kõ *miä soojõtan lõunaa* ma soojendan lõunasöõgi; Ja *tämä tahtõ näitä üüvvi [= üüvvi] söõttää lõunaa kaa* (Len. 243) ta tahtis anda neile hea lõuna (neid lõunaga hästi söõta); Lu *karjušši võtti evväakaa* (~ *lounaakaa*) *sumaa kaasa* karjane võttis koti toiduga (~ lõunasöõgiga) kaasa; J *lõunõtt süümä* lõunat söõma; K *jürjii lõunatt söõtii* söõdi jüripäevast lõunat; K *siz vass nõisass söõmää lõunaalõd* siis alles hakatakse lõunat söõma; K *lõunatt peettii eestää kõigepealt* söõdi lõunat; L *jõka talo lõikkaz boranaa i lihaa sei kotonna, lõunaa piti, nastassia lõunat kutsuttii* iga talu tappis oina (= igas talus tapeti oinas) ja liha sõi (= söõdi) kodus, pidas (= peeti) lõuna, kutsuti anastasia lõuna; L *rikaz mies kuttsõ lõunaalyõ rikas mees* kutsus lõunale; M *tulkaa lõunaalõd* ~ Lu *tulkaa lounaal* tulge lõunale (= lõunat söõma)!; J *siä vaa mursid murtšinaasõd, siä loukkazid lounaasõd* rl. sina

aga murdsid (tulla alles) hommikusöögi ajaks, sa lonkisid lõuna(söögi) ajaks; Kett. *lõunad aika* lõunasöögiaeg; **4.** lõuna(vaheaeg), lõunane söögi- ja puhkeaeg обеденный перерыв или отдых; M *lõunad õli üfs tunni* lõuna oli tund aega (oli üks tund); Lu *mennää lounaal poolõl päivää, päivüt ku on lounaz* minnakse lõunale keskräeval, kui päike on lõunas; Lu *tuõv lounaal tuleb lõunalt*; **5.** hommikusöök завтрак; I *miä lõunaa tšihutii i nämäv meniväv mettsää* ma keetsin hommikusöögi ja nad (= mehed) läksid metsa; I *õunadrotšona tehtii lõunaassig. tämä järkeä süüüg* kartulivorm tehti hommikusöögiks. See (on) kohe söömiseks (süüa); **6.** M-Set. õhtuode полдник (после обеда). – Vt. ka *ohtogo-*. – Vt. ka *lounat-pooli, lõuna, lõun-aika, lõunaz, lõunapäivä.*

lõunadaika P M J -õ ~ *lounadaikõ* Lu *lounad-aig* Li **1.** lõuna(aeg), keskräev полдень; J *tuli lõunadaika* jõudis kätte (tuli) lõunaeag; M *täm tuli lõunadaigalla, poolõza päivävä* ta tuli lõunaajal, keskräeval; P *naizikot tšüüisiväd lühsämäv lõunadaikan* naised käisid keskräeval (lehmi) lüpsmas; P *lõunad-aikan i õhtagon* lõunaajal ja õhtul; **2.** lõuna(vahe)aeg, lõunane söögi- ja puhkeaeg обеденный перерыв или отдых; Lu *nüd on lounad-aikõ, müü ookaatmõ* nüüd on lõunaeag, me puhkame. – Vt. ka *lounat-pooli, lõuna, lõunad, lõun-aika.*

lõunad-itä ~ *lounad-itä* Lu kagu юго-восток.

lõunadveha ~ *lounad-veha* Lu lõunatooder, (madalikust) lõunapoolne meremärk морская вежа с южной стороны мели; *lõunadvehaa riuku on valkaa, mussa hattu* lõunatoodri latt on valge, must müts (otsas); *lounad-vehaa goolikka on mussa, šesta on valkaa* (madalikust) lõunapoolse meremärgi luud on must, teivas on valge.

lõun-aika: -k J-Tsv. keskräev; lõuna(söögi)-aeg полдень; время обеда.

lõunaz Kõ I, g. -a Kõ I **1.** lõuna, lõunasöök обед; Kõ *tšihuta lõunaz* keeda lõunasöök; **2.** hommikusöök завтрак; I *nõizõg ülez lõunaalõ* tõuse üles hommikusöögile. – Vt. ka *lõuna, lõunad.*

lõunapäivä (Kett.) lõuna (ilmakaar) юг; *tuuli on lõunapäivässä* tuul on lõunast. – Vt. ka *lounat-pooli, lõuna, lõunad.*

lõunattaa¹ K -ttaag I, pr. -tan K, imperf. -tiin: -itii I **1.** lõuna(s)tada, lõunat süüa обедать, по-; K *tullass kotoo, lõunattaass* tullakse koju, süüakse lõunat; K *lõunattivad nämät kahõõ tšezzee* nad sõid lõunat kahekesi; **2.** hommikust süüa завтракать, по-; I *nõiskaa ülez*

lõunattammaa tõuske üles hommikust sööma; I *miä jo õõ süünnüg üvvi, miä jo lõunattii* ma olen juba hästi söönud, ma juba sõin hommikust. – Vt. ka *lõunattaassa.*

lõunatt/aa² (M-Set.), pr. -aan M, imperf. -iin M eine(s)tada [?] полдничать [?] (orig.: syödä välipala).

lõunatta/assa: -ss J-Tsv. *lounattaa/ssa* Lu Li -ssõ Lu, pr. *lõunatta/an* ~ -n J *lounattaan* Lu, imperf. -azin: -zin J *lounattaazin* Lu lõuna(s)tada, lõunat süüa обедать, по-; J *estää lõunattamm, siiz lähemme tüüle* esmalt lõunatame, siis läheme tööle; Lu *pere jo lounattaaz* pere juba lõunatas; Lu *meil piäv mennä lounattammaa* me peame minema lõunat sööma. – Vt. ka *ohtogo-*. – Vt. ka *lõunattaa*¹.

lõut/to Ränk P M, g. -oo P M -uo P väike sarg v. põllutükk v. -riba маленький участок, полоска поля, крестьянский надел; P *õlivat pienet sargad, näit juoltii lõutod; lõutto õli tšümme kahtšümmet sült pitsä* olid väikesed sarad, neid kutsuti l-d; l. oli kümme-kakskümmend sülda pikk; M *lõutto, se on mokoma peen tükkü maata; sis tehäv mokomad lühükõizõd, sargassi ep saa juolla* l., see on niisugune väike tükk maad; siis tehakse niisugused lühikesed (põlluribad), saraks ei saa seda nimetada; M *teemme sihe kõikilõ peened lõutod, etti kõikilõ tullõiz üvvää i kehnoa maata* teeme siia kõigile väikesed põllutükid, et kõigile tuleks nii head kui (ka) viletsat maad.

lõv/ata Lu Ra -võõ Lu -atag (I), pr. -aan Ra -vaan Lu, imperf. -azin ~ -võzin Lu -azii I **1.** (ringi) käia, (ringi) hulkuda бродить, по-, слоняться; I *mie rüüüta müü lõvazii tšennätäg* ma käisin paljajalu mööda rukkikõrrepõldu [?]; Ra *mitä siä lõvvaat koko päivä* mis sa hulgud kogu päev(a ringi); Lu *kuza siä lõvazit tänävää* kus sa täna (ringi) hulkusid?; Lu *tšeneekaa siä õliv lõvvaamaz* kellega sa käisid (olid) hulkumas?; **2.** (ringi) askeldada хлопотать, по-; Lu *ämmä jo lõvazi rihee maata müütää, kui noorikkõ nõisi ülez ämm* askeldas juba toas (mööda toapõrandat ringi), kui noorik üles tõusis. – Vt. ka *lonzata, lontata, loukata, lõntata, lõntsuussa, lõdzata.*

lõõg/assa Kõ-Len. -õss J-Tsv. adv. kõiest v. ketist (lahti) с привязи или с цепи (наречие в форме эл-а от *lõõka*); *opõin on pääznü lõõgõss väl'l'a* hobune on pääsenud kõiest lahti.

lõõg/aza M -az Lu *lyõgaz* P -õz Lu Li J-Tsv. adv. kõies v. ketis на привязи или на цепи (наречие в форме ин-а от *lõõka*); M *lehmäd õlivad lõõgaza rihmaakaa, vad'd'a õli lõõtü mahhaasõd* lehmad olid kõies kõiega, vai oli

löödud maasse; Lu *õpõn on niitüll lõõgaz* hobune oli niidul kõies; Lu *hukkauz vazikka lõõgaz* vasikas sai kõies (olles) otsa; Li *koira on lõõgõz* koer on ketis.

lõõlika M Lu (Kett. P Kõ-Len. Li) *lyõka* (P) -kõ Lu -k J-Tsv., g. -*gaa* Lu J (kõietus)kõis v. -kett; (коера)kett привязь (пасущегося животного); (собачья) цепь; Lu *lehmäl on lõõkõ kaglõz, on pantu lõõkõ kaglaa* lehmäl on kõis v. kett kaelas, (lehmale) on pandud kõis v. kett kaela; Lu *päittsee rannaa lõõka vai arkana* päitsete külge rannakse (hobusel kõietus)kõis või ohelik. – Vt. ka *rihma-, sinjki-, tsepa-*.

lõõkaa Kett. Kõ-Len. Lu Li J-Tsv. *lyõkaa* P adv. kõide v. ketti na привязь или на цепь (наречие в форме илл-а от *lõõka*); Li *lehmä pantii lõõkaa* lehm pandi kõide v. ketti; Kõ *opõzõt meil õltii ain päässättü ja veetü kuhõit lõõkaa söömä* (Len. 212) hobused olid meil ikka (rakkest) lahti päästetud ja viidud kusagile kõide sööma; P *panõn opõzyõ lyõkaa* panen hobuse kõide; Lu *ku rannaa elämä lõõkaa, siis tämä võib nittaussa* kui loom rannakse kõide v. ketti, siis ta võib end kinni mässida.

lõõkaasõõ M adv. = *lõõkaa*; *lehmä on pantu lõõkaasõõ* lehm on pandud kõide; *lõõkaasõõ mizzeekaa pannaz, see on pittsä tšüše millega* (lehm) kõide rannakse, see on pikk kütke.

lõõkku Kett. K P Kõ S Lu Ra J I (Kõ) *lyõkku* L P Ke-Set. *lyykku* Kl-Set. *lõekku* K-Ahl. *lõikku* J-Must. *leekku* Lu Li *liekku* P, g. -*uu* K P Kõ S Lu J I Kõ *lyõkku* P kiik качели; Lu *tšüilää säätee tehtii leekku* küla keskele tehti kiik; I *lõõkku tehtii enäpig enipäiväss* kiik tehti enamasti lihavõttes; S *valvõtulõõl õli lõõkku* jaanitule juures (jaanitulel) oli kiik; K *pojot tetsiväd lõõkku* poisid tegid kiige; P *siz mennäss lyõkulõõ lyõkkumaa, kanaa munõi plokkamaa* siis minnakse kiigele kiikuma, kanamune koksimaa; Ra *suurõl lõõkul nell'ätšezze lõõkuttii, a peenel kahõtshezze* suurel kiigel kiiguti neljakesi, aga väikesel kahekesi; Lu *tütõd õltii leekul, poigõd annõttii leekul voimaa* tüdrukud olid kiigel, poisid andsid kiigele hoogu. – Vt. ka *laut-, pöörä-*.

lõõkkuua Kett. K Kõ S Lu Ra J (P Ke-Set. M) *lyõkkuua* L P *lõekkuua* (K-Ahl.) *lõikkua* (Lu-Must.) *leekkuua* Lu -*kuag* I, pr. -*un* M S Lu Ra J *lyõkun* L P *lõekun* K-Ahl. *leekun* Lu, imperf. -*kuzin* S Lu Ra J *lyõkkuzin* P *leekkuzin* Lu 1. kiikuda качаться, по- (на качелях); P *lyõkuuua lyõkkuass* kiigel (kiigega) kiigutakse; Ra *miä lõõkun kõrkaalõõ* ma kiigun kõrgele; J *lahzõd lõõkkussa lõõkull* lapsed kiiguvad kiigel; L *nipeän nõistii lyõkkumaa, troittsaassaa*

lyõkuttii lihavõttes hakati kiikuma, nelipühini kiiguti; Kõ *esimein kõrt lõõkuttii esimeizell enipäivää pevrää lõunatta* esimest korda kiiguti esimesel lihavõttepühäl pärast lõunat; I *kui tšerikoss tultii, siz lõõkkumaa mentii* kui kirikust tuldi, siis mindi kiikuma; Lu *ku leekkuzimma, siz juttõlimma: kiikku kaakku, maalõ elä lanjkõõ* kui kiikusime, siis ütlesime: k. k., maha ära kuku; P *tšüis tšüiku lõõz lõõku* (kiigelaulu algus:) tš. kiigu, l. kiigu!; 2. kiikuda, liikuda; kõikuda, õõtsuda; hõljuda, heljuda качаться, по-, колебаться, по-, колых/аться, -нуться; парить (о воздухе); J *lintu laulo, lehto lõõkku* rl. lind laulis, leht liikus; Lu *puud leekkuvat tuulõz* puud kõiguvad tuules; Lu *rihma leekkup tuulõz* kõis kõigub tuule käes; Lu *lõikub, laakub maal eb lankõa?* – Savvu (Must. 159) mõist. hõljub, heljub, maha ei lange? – Suits; 3. õõtsuda (pinnase kohta) трястись (о почве); P *miä lähtie silmääsie en tõhtinnud mennä, siäl kõvassi lyõkub maa, siäl vesi bõlõ rohoõ pääl, a se paikka lyõkub, ko menet päälle ma ei võinud* (tohtinud) mülkasse astuda (minna), seal õõtsub maa tugevasti, seal vesi ei ole rohu peal, aga see paik õõtsub, kui astud peale; M *senes paikkaa aivo kõvii lõõkku soo* selles kohas õõtsus soo väga tugevasti; Lu *soo maa leekub soomaa õõtsub*. – Vt. ka *lõõkkussa, lõõkuskõlla, lõõtsua, lõõttussa*.

lõõkkulaulu P *leekkulaulu* Lu kiigelaul качельная песня; Lu *leekkulaulu õli, a miä en tää* kiigelaul oli, aga mina (seda) ei tea (= ei mäleta).

lõõkkupuu (P) kiigepuu, -sammas боковой столб качелей; P *valmissagaa lõõkkupuita, lõõkkupuita pitsiitü, pitsiitü i sirkõita, sirkõita i kõrkõita* rl. valmistage kiigepuid, kiigepuid pikki, pikki ja sirgeid, sirgeid ja kõrgeid.

lõõkkustooli Ra kiiktool качалка; *soomõza õltii lõõkkustooliõ* Soomes olid kiiktoolid.

lõõkuskõilla: -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin J frekv. kiikuda качаться. – Vt. ka *lõõkkuua*.

lõõkut/taa M Ja-Len. J (Ra) *lyõkuttaa* L P *lõekuttaa* (K-Ahl.) -*ta* J-Tsv. *leekuttaa* Lu Li -*taag* I, pr. -*an* M Ra *lyõkutan* L P *lõekutan* K-Ahl. -õn J *leekutan* Lu *leekutõn* Lu Li, imperf. -in J *leekutin* Lu Li -*ii* I 1. kiigutada качать, по-; Lu *poigõd leekutõttii tütõjä* poisid kiigutasid tüdrukuid; J *issuukaa nüid ivässä, poigad nõisaa lõõkuttamaa* istuge nüüd hästi (kiigel paigal), poisid hakkavad kiigutama; I *pikkaraissa lassa piäv lõõkuttaat tsätsüüzä* väikest last tuleb kätkis kiigutada; Lu *leekutõ lassa tsätsüüzä, lahz idgõb* kiiguta last kätkis, laps nutab;

M *emä lõõkutap tsätsüütä* emä kiigutab kätkit; L *tsätsüü tšebjassi lõõkutav* rl. (hällilaulust:) kätki kergetse kiigutab; **2.** kõigutada, õõtsutada раскачивать, -ать; Lu *katso, kui tuuli leekutap puita* vaata, kuidas tuul kõigutab puid; Lu *tuuli nõis rihmaa leekuttamaa* tuul hakkas kõit kõigutama; Lu *venettä leekutõttii tsüllelt tsüllel* paati õõtsutati küljelt küljele; I *läziv lammaz jo rõhga*, *päätä lõõkutav* lammast on juba väga haige, õõtsutab pead; ■ I *dohtõri lõõkutti päälä* arst vangutas pead; P *pirua lõõkutav* kiigutad kuradit (= kõigutad jalga); P *jõka lõugaa lõõkutõttavassi* (itkust:) iga lõua lõksutatavaks (= kõikide poolt tagaraagitavaks). – Vt. ka *lõõkuiõlla*, *lõõtsutaa*, *lõõtsutõlla*.

lõõkuttaja R, g. -aa kiigutaja, äiutaja (ema helitusnime rahvalauludes) укачивающая, убаюкивающая (ласкательное название матери в народных песнях); *lõõkutõlõb lõõkuttaja*, *kallissa kazvatap kannõttua* rl. kiigutava äiutaja (= ema), kasvatava kallist kantut (= last).

lõõkuttajainõ (K-AI.), g. -zõõ dem. ← *lõõkuttaja*; ku *õõis ilmalla minu lõõkuttajazõni* (AI. 51) rl. kui oleks elus (siin ilmas) mu äiutajake (= emake).

lõõkutõlla (R P) *lõõkutõlla* (L) -õll J-Tsv. -õllag (I), pr. -tõlõn R *lõõkuttõlõn* L -tõõn J, imperf. -tõlin J frekv. **1.** kiigutada качать; L *lõõkuttõlõn*, *laulõlõn*, *unta sillõ kutsun* rl. (hällilaulust:) kiigutan, laulan, und sulle kutsun; **2.** kõigutada, õõtsutada раскачивать; I *lõõkuttõli izegentäz* õõtsutas ennast; **3.** lõõritada (zvonko) петь, заливаться песней; P *päivät pitsäv laulõ lõõkuttõli*, *sisanna sirkuttõli* rl. päevad pikad laulis, lõõritas, õõbikuna trillerdas; L *laulõizin ja lõõkutõlõizin*, ku *bõõis paha meeli* rl. laulaksin ja lõõritaksin, kui poleks paha meel. – Vt. ka *lõõkuttaa*, *lõõrittaa*, *lõõtsuttaa*, *lõõtsutõlla*.

lõõri¹ M Kõ *lõõri* K-AI. *leeri* Kõ *lõõri* (lõõritusõna rahvalaulu refräänis) элемент рефрена в народной песне); M *algõttii laulaa*, *lõõritattii*: *lõõri*, *lõõri* hakati laulma, lõõritati: lõõri, lõõri; M *lõõri*, *lõõri*, *vaña nõõb naisii* rl. (pulmaleiba ahju pannes laulsid naised:) lõõri, lõõri, Vanja hakkab naist võtma; Kõ *lõõri*, *lõõri*, *velviüeni* rl. lõõri, lõõri, mu vennake.

lõõri² vt. *kurkku*-.

lõõrit/taa M, pr. -an, imperf. -in lõõritada (zvonko) петь, заливаться песней; *algõttii laulaa*, *lõõritattii*: *lõõri*, *lõõri* hakati laulma, lõõritati: lõõri, lõõri; *siis ku nõistii kursia paama ahjuosõõ tsühsemää*, *no vot siiz naizõt koppiustii*, *siiz laulõttii*, *lõõritõttii* siis, kui hakati pulmaleiba panema ahju kypsema, no vaat siis naised

kogunesid kokku, siis lauldi, lõõritati. – Vt. ka *lõõkutõlla*.

lõõsi Kõ (ahju) lõõr [?] (печное) хайло [?]; *ahjoo lõõsi*, *missä tulõv savvu* ahju lõõr [?], kust tuleb suits.

lõõska Kett. Ränk K M S Ra, g. -zga M -skaa (Ra) **1.** (ahju)lõõr; (ahju) kummialune (печное) хайло; пространство под (печным) кожухом; колпак; M *ahjoo lõõska*. *ülleez tõmpaab žaarua*, *lõõskaasõõ* ahjulõõr. Tõmbab kuumust üles, lõõri; **2.** ahjusuu (печное) устье, диал. чело; M *ahjoo lõõzga eezä on arina* ahjusuu ees on ahjuesine; **3.** lee, kolle; ahjusuu esine očaj; шесток; Ra *lõõskas keitettii maamunib*, *rautakokka rippu* lees keedeti kartuleid, raudkonks rippus (paja jaoks); Ra *lõõskaa tõmmõttii tulõkkaat süed ahjoss* tulised sõed tõmmati ahjust ahjusuu esisele; **4.** (ahju)lõõsk жар печного пламени. – Vt. ka *õõts*-.

lõõsku Lu, g. -zguu ~ -skuu (ahju)lõõr (печное) хайло; *savvu meev lõõzgussõ trubbaa ja trubbaa müü meep kujall* suits läheb lõõrist korstnasse ja korstnat mööda välja. – Vt. ka *ahjo*-.

lõõz P *lões* K-Bor. (kiigelaulu refräänielement) элемент рефрена в качельной песне); P *tšiis tšiiku lõõz lõõku tšiis tšiiku tširjapookka lõõz lõõku lõõkapookka* (kiigelaulu algus:) *tš.* kiigu, *l.* kiigu, *tš.* kiigu, kirju vöö, *l.* kiigu, villane vöö. – Vt. ka *lee*².

lõõz/ata: -zõt J-Tsv., pr. -saan: -san J, imperf. -sazin: -sõzin J = *lontata*; *lõõsab mettsez* kolab metsas.

lõõz/gata K (J-Must.) *lyõz/gata* P *leez/gata* (Ku), (sõnatüvi основа слова:) pr. -skaav K *lõõskaa*-J-Must. *lyõskaav* P *leeskaav* Ku, imperf. -skazi lõõsata, lõõmata, leegitseda польхаты, пылгаты, пламенеть; P *ahjo lyõskaav* ahi lõõskab. – Vt. ka *leezmata*, *leezmuttaa*, *lekossaa*, *lekossua*, *lekottaa*, *lekotõlla*, *lellätä*, *liismattaa*, *läikkeä*.

lõõz/gut/taa ~ **leez/gut/taa** (Lu), pr. -av ~ *leezgutõv* Lu, imperf. -ti = *lõõz/gata*; *ahjo leezgutõv kõvassi* ahi lõõskab kõvasti (põleda).

lõõz/a (I), g. -aa suusk лыжа; *saanikod* i *lõõžav* kelgud ja suusad.

lõõts/uta (M), pr. -tsuan M, imperf. -tsuzin lõõtsutada, (häälekalt) hingeldada задыхаться, задохнуться, пыхтеть; *lõõtsuad niku pajjaa lõõtsu* lõõtsutat nagu sepa(paja)lõõts. – Vt. ka *lõõtsua*.

lõõtsut/taa: -ta J-Tsv., pr. -an: -õn J, imperf. -in J **1.** kiigutada качать, по-; **2.** (sepa)lõõtsa tõmmata поддувать, -ть (кузнечные мехи); *sepp lõõtsutõb lõõtsua* sepp tõmbab lõõtsa. – Vt. ka *lõõkuttaa*, *lõõkutõlla*, *lõõtsua*, *lõõtsuuta*.

lõõtsutõlla: -õll J-Tsv., pr. -tõlõn: -tõõn J,

imperf. *-tölin* J frekv. **1.** kõigutada, õõtsutada раскачивать; **2.** pumbata накачивать. – Vt. ka *lõõkuttaa, lõõkutõlla*.

lõõtsa: *lõetsa* K-Ahl. (sepa)lõõts кузнечные мехи.

lõõt/tsu M Lu J-Tsv. (Kett. Len.) *lyõtsu* P *-su* M-Set., g. *-suu* Kett. M Lu J *lyõtsuu* P **1.** (sepa)lõõts кузнечные мехи; P *sepäll on pajaza lyõtsu* sepal on pajas lõõts; M *vaiiteev lõõtsul, annav tuulta tõmbab lõõtsa, annab tuult; J lõõtsukaa ajõta žaarua gornasõõ lõõtsaga* aetakse kuumust ääsi; Lu *siä hõõzmaad niku pajaa lõõtsu* sa lõõtsutad nagu sepa-(paja)lõõts; **2.** lõõts, lõõtspill гармонь; M *tunnõtko pillittää lõõtsua* kas sa oskad lõõtspilli mängida? – Vt. ka *paja-*.

lõõt/tsua J-Tsv. (Kett.) *lõetsua* (K-Ahl.) *-sua* M-Set., pr. *-sun* J *lõetsun* K-Ahl., imperf. *-tsuzin* J **1.** Kett. J (sepa)lõõtsa tõmmata поддувать, -ть (кузнечные) мехи; **2.** õõtsuda; hõljuda колых/аться, -нуться; парить (в воздухе); J *kats ku vatts lõõtsub enñähtämizess* vaat, kuidas kõht õõtsub hingamisest; J *savvu lõõtsub rihez* suits hõljub toas; **3.** K-Ahl. lõõtsutada, (häälekalt) hingeldada задыхаться, задохнуться, пыхтеть. – Vt. ka *lõõkkuu, lõõtsuta, lõõtsuttaa*.

lõõt/sussa: *-tsuss* J-Tsv., pr. *-sub* J, imperf. *-tsuzi* õõtsuda; hõljuda колых/аться, -нуться; парить (в воздухе). – Vt. ka *lõõkkuu, lõõtsua*.

lõõttsuu/ta Lu *lyõttsuuta* (P), pr. *-n* Lu *lyõttsuun* P, imperf. *-zin* Lu (sepa)lõõtsa tõmmata поддувать, -ть (кузнечные) мехи; Lu *pajaz on lõõtsu, seneekaa lõõttsuuta* (sepa)pajas on lõõts, seda tõmmatakse. – Vt. ka *lõõtsuttaa*.

läblät/tää (K-Ahl. Lu Li), pr. *-än* K Lu Li *-en* Lu, imperf. *-in* **1.** väriseda, vabiseda, võbiseda, liperdada дрожать; трепетать; Lu *siä läblätäv niku aavaa lehto* sa vabised nagu haavaleht; Lu *aavaa lehto tuulõz värizeb i häälüüb, läblätäv* haavaleht väriseb ja kõigub tuules, liperdab; **2.** määgida бляеть; K *lammaz läblätäv lävelä* (Ahl. 107) lammaz määgib lävel; **3.** lobiseda болтать. – Vt. ka *lärpättää*.

läblüt/tää (Ja), pr. *-än* Ja, imperf. *-in* ebaselgelt rääkida, puterdada бормотать, про-, простор. лопотать, про-.

lägätü [*< is*] Ra (J-Must.), (sõnatüvi основа слова): *läkää-* J-Must., pr. *läk/ään:* *-kään* Ra, imperf. *-äzin* Ra **1.** isuri keelt rääkida говорить на ижорском языке, говорить по-ижорски; Ra *herra valta läkäz, a kunikvalta pajatti* Jõgõperä mõisavald (= mõisale kuuluv külapool) rääkis isuri keelt, aga kroonuvald (= rii-

gile kuuluv külapool) rääkis vадja keelt; **2.** J-Must. lobiseda болтать. – Vt. ka *lärpättää, läätä*.

lähle Kett. K L P M Kõ S Po Lu Li Ra J I (R-Lön. R-Reg.) *l'ähe* R *-eg* vdjI (Kl) *-eh* vdjI I *-es* ~ *-tin* ~ *-tiñ* Kr, g. *-tee* Kett. K R P M Kõ S Po Lu Li Ra J I *-tie* L P *-tii* (Kl) allikas, läte родник, ключ, источник; Kõ *kõikkiiz tsülliiz kaivod ovan, med'd'ee tsülaz* on lähe kõikides külades on kaevud, meie külas on allikas; Kõ *lähe virtaab vassaa päivää* allikas voolab vastupäeva; J *lähteed õllaa virtavaizõv* rl. allikad on voolavad; P *lähtiez on suvõl tsülmä vesi, a talvõl on suoja vesi* allikas on suvel külm vesi, aga talvel on soe vesi; Li *lähteetzä on tivä vesi* allikas on hea vesi; K *lähteese* veetii võraa allikasse viidi ohvrit; J *lähteetz õltii žaltiaizõv* allikas olid haldjad; J *nii õli tsüüneltä tsivellä, niku vettä lähteetz* rl. nõnda (palju) oli pisaraid kivil nagu vett allikas; M *eb õõ sitä lähettä, kuza b emä vettä joonnu* rl. ei ole seda allikat, kust ema (ei ole) joonud vett; M *tsüllää lähe* küla allikas; I *pestii lähtee veellä* pesti allikaveega; P *lähtie servä* allika äär; J *lähtee haltialain* allikahaldjas; ■ P *opõn vajoz lähtie silmääsie* hobune vajus mülkasse; P *siäl vesi bõlõ rohuo pääl, a se paikka lyõkuv, ko menet päalie, sitä juoltii lähtee silmäv vai lähtie silmässi* seal vesi ei ole rohu peal, aga see paik õõtsub, kui astud (lähed) peale, seda kohta nimetati mülkaks; Lu *lähtee silmäv võit tokkuu i poiz et pääz* mülkasse võid kukkuda ja välja (sa) ei pääse. – Vt. ka *lähte*.

lähekkõin J-Tsv., g. *-zõõ* J allikake, läteke родничок.

lähema vt. *lehmä*.

lähepõhja K-AI. allikarõhi дно родника; *lähepõhja läütselev* (Al. 56) rl. allikarõhi läikleb.

lähes vt. *lähe*.

lähet/ella: *-ell* J-Tsv., pr. *-telen:* *-teen* J, imperf. *-telin* J frekv. ← *lähettä;* *jo miä õõn tätä mõnt kõrta lähetellä, da tämä eb mee* ma olen teda juba mitu korda saatnud, aga tema ei lähe.

läh/että L M S Lu Li J (P Kõ Ku Kr) *-etteä* L *-että* J-Tsv. *-ettäg* (I) *-ättää* K M Kõ (L Ja-Len.) *-ättääg* (vdjI I), pr. *-etän* L P Lu Li J *-eten* J *-ätän* K L M, imperf. *-etin* Lu Li J *-ätin* K M, **3.** p. *-iti* Kr saata, lähetada, läkitada посылать, -лать; J *ženixõ lähetti toomuzia* peigmees saatis kinke; L *jumala lähetti ted'd'ee vanaa päiveä varass varjõlijaa* jumal saatis kaitsja teie vanaduspäevade toeks; Lu *lähetti (laski) telegrammaa* saatis telegrammi; M *postia möõ lähätän* lähetan posti teel; J *läheten tervüüsüit* saadan tervitusi; J *jumal lähete*p läsisville

tervüss jumal läkitab haigele tervist; J lähēt kost'a, la toop paņgika vett kaivoss saada Kost-ja, las toob pangega kaevust vett; I lähētäg lahsaa, la katkovid l'el'oja saada lapsed (lapsi), las korjavad lilli; Kõ sinnua lähätättii iivaa õssamaa sind saadeti pärmi ostma; J lähētä lahs karjaa saada laps karja; S meitä lähētettii siit tsüläss vällää meid saadeti siit külast ära (välja); J mokoma räkä-nenä veel võib lähētä maamõs persee niisugune tattnina võib veel oma ema(gi) p-sse saata; L kuss on tullu, sinne tagaaz lähētä kust on tulnud, sinna saada tagasi; Ku kuttsumatta meed ni lähētämättä tuad vs. (kui) kutsumata lähed, siis saatmata tuled (tagasi).

lähētü/z J-Tsv., g. -hsee: -see J saadeti, läkitus посылка, послание (orig.: отправление); ■ aissii, metsää lähētüz, et siä õõ parõp ah sina, metsa läkitus (= nurjatu, saatana sigitis), ei sa ole parem!

lähevesi P M Li Ra J (K-Al. R-Eur.) allika-, lähēvesi ключевая вода; M a sinne aukkoosõõ johsi puhaz lähevesi, johsi vesi lähēteessä; *täm eb jäätü suvõlla ep talvõlla, ain johzõv* aga sinna auku jooksis puhas allikavesi, vesi jooksis allikast; see ei jäätu suvel ega talvel, aina jookseb; R sõse kantto [= kantõ] kaivoveen, enne antto [= antõ] õjaveed, läütšütteli lähēveet (Eur. 32) rl. õde kandis kaevuvee, ema andis õjavee(d), läigitas lähēvee(d); J õjavesi õnnõssi, jõkivesi jõvvussi, a lähevesi lähõssi rl. (pulma eel end saunas pesevale pruudile laulsid tüdrukud:) õjavesi õnneks, jõevesi jõuks, aga lähēvesi lahkumiseks; K õjaveellä õnnõvassi, lähēveellä läütševassi (Al. 45) rl. õjaveega õnnelikuks, lähēveega läikivaks. – Vt. ka lähētee-vesi.

lähi Kr lähedale, ligidale близко (orig.: nahe herbei). – Vt. ka lehhüs.

lähkeri J, g. -ii J lähker маленький бочонок; vee lähkerika taaria niitüle vii lähkriga kalja niidule.

lähete J-Tsv., g. -ee ~ -e J = lähe; lähed joossa rohkap siäll, kuza maa pint om bugrikko allikad voolavad (jooksevad) rohkem seal, kus maa-pind on künklik; *janotuzõ peräss johsi lähele (juuma)* janu pärast jooksis allikale (jooma); *lähee vesi on tsülm* allikavesi on külm.

lähēteevesi (R-Reg.) = lähevesi; lähētevielle läütšävassi, kaivo vielle kauneessi (Reg. 51) rl. lähēveega läikivaks, kaevuveega kauniks (õhetavaks).

lähēt/emä S Lu Li J I -em Ra J lähētem J-Tsv. -ämä S Lu Li -ömä Kõ I Ku -öm Lu, g. -emää Li J -ämää Li -ömää I (lehm)mullikas, õhv тёлка, нетель; Lu voosi on vazikka, a tõizõl vootta

jo on lähētemä (kuni) aasta on vasikas, aga teisel aastal on juba mullikas; Li päälle vuuvvõõ siz jo on lähētemä üle aasta (vana), siis on juba mullikas; Lu lähētemä jätetää suguss mullikas jätetakse tõuloomaks; J lähētem esimein kõrt poikiiz mullikas poegis esimest korda; I õli lähētemä, siiz eeskanto lehmä oli mullikas, siis (sai temast) esimest korda poeginud lehm; J kazess lähētemess saab üvä lehm sellest mullikast saab hea lehm; J meill on lautta lähētemii, tõin on lähētemii emije rl. meil on laut (= laudatäis) õhvasid, teine on õhvade emasid.

lähēteä L M Kõ Lu J (Kett. K U P Ja-Len. Po Li Ra Ku) -tiä M -tä J-Tsv. -teäg I (vdjI Ma), pr. -en K L P M Kõ Po Lu J Ku lähēee I Ma, imperf. -zin Kett. K P M Lu Li J Ku -sin Kett. -zii I -sii vdjI I 1. (kuhugi, midagi tegema, kellegagi jne.) minna v. tulla идти, пойти; J vahti lähsi püsüka mettsää (metsa)vaht läks püssiga metsa; I en tõhtinuk kõttoo lähēteäg (ma) ei tohtinud koju minna; J lähēteäg lautass rihee (Must. 147) lähēvad (minnake) laudast tuppä; J kaššelit sell'ez lähētti gruzasõ märsskorvid seljas, mindi kaseriisikaid korjama; Lu lähēttii taas tšedräämä mindi taas ketrama; J naizõd lähsviäv jürtsiä pitämää naised läksid jürpäeva pidama; Ku miä lähzin hänell vassaa ma läksin talle vastu; I lähes millee elämää tule minu juurde elama; J lähēkko jumal avissi, lähe kaas, kalliz looja rl. tule ometi, jumal, appi, tule kaasa, kallis looja; M lähe jumala appii tule, jumal, appi; K lähemmä ühezä läheme koos; Lu kahõõtšezzee lähēttii läksime kahekesi; Lu lähemmä jalkazõõ läh(e)me jalgsi; 2. ära v. välja minna, ära v. välja tulla; lahkuda уходить, уйти, ходить, выйти, сойти; расставаться, -ться; J lähēteä on mööhä ära minna on hilja; Lu sei roopaa, a izze lähsi sõi pudru (ära), aga ise läks (minema); I lähēp poiz, miä vähän aikka leppää mine ära, ma puhkan (pikutan) natuke aega; I tämä ainõ lähsi kottoa poiz ta lähä alati kodunt ära; Po nuorikko pes-seip saunaza i lähēp kujalõõ pruut peseb end saunas ja läheb (siis) välja; Po järvi-emä lähēti järveess järvehaldjas tuli järvest (välja); Kõ varõssõõ poigad jo lähsviäv varesepojad juba koorusid (tulid juba munakoorest välja); Li pajat veel millõ lähēteezä vähäize räggi lahkumisel (lahkudes) mulle veel veidi; M issuu lavõzõlõõ eez vällää lähētemissä istu pingile enne lahkumist; Kõ entši läheb inehmizelt hing lahkub inimeselt (= inimene sureb); J parahoda jo on lähētenü laev on juba läinud; I lumi lähs lumi läks (= sulas ära); 3. minema v. tulema hakata, teele asuda; midagi tegema hakata (ka impers.)

соб/ираться, -раться уходить или приходиться, отпра/ляться, -иться в путь; нач/инать, -ать (также безл.); J *paat širjõt sumkaa de lähe šiirep škouluu* pane raamatud kotti ja hakka ruten kooli minema; Lu *meez lähs tulõmaa kottoo* mees hakkas koju tulema; I *lähzii koõtoo tulõmaa* hakkasin koju tulema; J *tämä lähs mettsää minemää* ta pani metsa minema; M *takumõin paari läheb johsõmaa* tagumine paar paneb jooksu; Kõ *aikaa marjaa matkaa lähteä* rl. on aeg marjal (= kallimal) teele asuda; K *lähen pitsää matkaa* asun (lähen) pikale teele; Lu *aluz lähti menemää perälissä tuulta* (purje)laev hakkas minema pärituult; Li *lähzin rikkaassi elämää* hakkasin rikkalt elama; J *läheb jürizemä* (~ *algõb jüriss*) hakkab müristama (äikese kohta); Lu *lähs* (~ *nõis*) *vihmaa satamaa* hakkas vihma sadama; 4. mehele minna выходить, вый/ти заму/ж; I *a miä en lähtenüt tämmää poigalõ, miä tõizõlõ lähsii mehheele* aga mina ei läinud tema pojale, ma läksin teisele mehele (naiseks); I *ep tšeenõid tõhtinnug i lähteäk kailee mehheele* keegi ei julgenud minnagi sellele mehele (naiseks); M *tõin kõrt lähs mehelee* läks teist korda mehele; 5. ära v. lahti tulla, maha kooruda сходить, сой/ти, отпра/дать, -сть, вып/а/дать, -сть; I *ammaz lähev* hammas tuleb ära; Lu *tševvää* *varraa, kõnz on veel mähä, siiz läheb üvässi* koori kevadel vara, kui on veel mahlaeag (on veel mähk), siis tuleb (puu)koor hästi lahti; Lu *miä õlin päivüvez, põlõtülin entä, nüttä läheb marraskettu* ma olin päikese käes, põletasin end (ära), nüüd tuleb marrasnahk maha; J *tšipall jo rupi lähsi väl'ä* haavalt tuli juba korp (pealt) ära; M *sarvi läheb vällää* sarv tuleb (peast) ära; M *vihgod nõssaaz opõzii jalkoisii, etti parapass lähtisi vil'la vällää* vihud tõstetakse hobuste jalgade alla, et vili tuleks paremini (viljapeadest) välja; M *linnašõd läpi tšässi õõrtaaz, etti lähteiss jalgassõd vällää* linnase(i)d hõõrutatakse käte vahel, et eod tuleksid ära; Ra *što sapan eb lähteiss pääss vällää et s.* (= linikutaoline peakate) ei tuleks peast ära; Lu *esimeized ivusõd, nee lähetää poiz* esimesed juuksed (lapsel), need tulevad ära; Lu *kana jo sulkii, sulgõd lähtevät poiz* kana juba sulgib, suled tulevad lahti; Lu *milt nappu lähs poiz* mul tuli nõõp (eest) ära; 6. tulla, saada, tekkida получ/аться, -иться; I *paad ahjoo i lähev munakaku* (kloriput muna) paned ahju ja tuleb munapuder; I *üvä suppi lähev* tuleb hea supp; I *sis lähev kangaz* siis tuleb (sellest) kangas; ■ J *päiv läheb loojaa päike loojub* (läheb looja); J *lähsii tuulõd* läks tuulde (= kadus teadmata kuhu); M *tällä lähev tšäessä*

jõka tšäsitõõ tema käes läheb iga käsitõõ; M *aivoo üvä inehmin, üvvää ižzää luissa lähni* väga hea inimene, hea isa laps (hea isa luudest tulnud); I *siistaa jõtši i sumaa jõtši ühes paikka lähteväd* Siista jõgi ja Suma jõgi algavad ühest kohast; Lu *siiz lähti kolhozad* siis said kolhoosid alguse; M *pani neñnäa möö, lähs veri löi* (pani) vastu nina, veri hakkas jooksuma; I *minuu tšäess on lähniit tuli* minu käest on tuli lahti pääsenud; J *rihi lähs põlõmaa* maja läks põlema; I *üvvii ni üvvii lähsi, a ku kehnessi, ni pois viskazii* (kui läks) hästi, siis läks hästi (= tuli hästi välja), aga kui (läks) halvasti, siis viskasin minema. – Vt. ka *lätä*.

lähtin ~ lähtin vt. *lähe*.

lähtämä vt. *lähtemä*.

lähtõ J, g. -õõ J (ära)minek, lahkumine уход, расста/вание, прощание; *teemm üvä lähöõ* teeme hea (= hoogsa) mineku; *õjavesi õnnõssi, jõkivesi jõvvussi, a lähevesi lähõssi* rl. (pulma eel end saunas pesevale pruudile laulsid tüdrukud:) ojavesi õnneks, jõevesi jõuks, aga lätevesi lahkumiseks. – Vt. ka *lättemä*.

lähtõm, lähtõmä vt. *lähtemä*.

lähud vt. *lehto*.

lähämus Kr pärn, lõhmus липа.

lähättää, lähättääg vt. *lähettää*.

läiket vt. *läikäätä*.

läiket/tää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J pimestada слепить, o-; *läiket fonarika silmen* pimesta laternaga silmad. – Vt. ka *läikäätä*.

läik/keä (J-Tsv.), pr. -ev J, imperf. -ki J 1. lõõmata полых/ать, -нуть; *lekko va läikeb, nii kõvasi põlõv* leek vaid lõõmab, nii kõvasti põleb; 2. särada, sätenada блес/теть, -нуть, блистать, сверк/ать, -нуть. – Vt. ka *lekottaa, lõzgat, läikkiä, läikähtäässä, läükkää, läütšellä*.

läik/ki: -k J-Tsv., g. -ii J läige, sära, paiste блеск, сияние. – Vt. ka *läikähtuz*.

läik/kiä Li J-Tsv., pr. -iv Li J, imperf. -ki Li läikida, sätenada, sädelema, helkida блес/теть, -нуть, блистать, сверк/ать, -нуть, искриться (o воде); J *läikib, niku laakõll katõtu dalisko pol'iroitõtu* läigib, nagu lakiga kaetud või poleeritud; Li *vassa päivää klazi bruujuud läikiväd* klaasikillud sätenavad vastu päikest; J *päiv läikib veez* päike paneb vee sädelema (sädeleb vees); J *läikki tulõ lekko* tuleleek helkis. – Vt. ka *läikkeä, läikähtäässä, läimittää, läükkää, läütšellä*.

läikähtü/z J-Tsv., g. -hsõd läigatus, (hetkeline) läige v. sätenodus отблеск, проблеск. – Vt. ka *läikki*.

läikähtä/üssä: -ss J-Tsv., pr. -äv J, imperf. -äzi: -üz J läigatada, säratada, välgatada сверкнуть,

блеснуть. – Vt. ka läikkeä, läikkiä, läükkää, läütsellä.

läik/ütä: -et J-Tsv., pr. -kään, imperf. -käzin: -kezin J = läikettää; päivükköin läikkäap silmed päike pimestab silmad.

läiküt/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen, imperf. -telin frekv. ← läiküttää.

läiküütää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J läigitada, välgutada освещать, -тить (внезапно); läiküitin tulõd-pärekaa välgutasin (tule)-peeruga.

läim/i M, g. -ii = laikka; kandaška lentii tullõd läiminn kratt lendas tuleleegina.

läim/itää Lu, pr. -äv Lu, imperf. -ti Lu läikida (vee kohta) блестять, искриться (о воде). – Vt. ka läikkiä, läütsellä.

läim/ää (J-Must.), pr. -äv J, imperf. -i paista, kumada светиться, отсвечивать; põhjaa läimäb vähä (Must. 174) põhi (põhja) paistab natuke.

läkenipaikk/a: -a Ku lõge, lõgemekoht родничок; lahzell on siniz läkenipaikka pehmiä, kunis saap sannoa: kivi lapsel on lõgemekoht seni pehme, kuni (ta) saab öelda: kivi (= laps hakkab rääkima). – Vt. ka lekama, letšen.

läkil/nä Lu -n J-Tsv., g. -nää J 1. laterdamine, mokalaat болтовня; J kuuntõd, ku naizõt pietä kaivoll läkinää kuula, kuidas naised peavad kaevul mokalaata; Lu iäd on täll aikka, tämä piäb ain läkinää kk. (lobiseja kohta öeldakse:) tal on (terve) igavik aega, ta peab aina mokalaata; 2. keelepruuk, murrak говор, наречие; Lu jõka tsüläz on eri läkinä igas külas on eri murrak; 3. J-Tsv. hüüe, hõige крик, окрик, зов.

läki/sä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J valjusti lobiseda, laterdada громко болтать. – Vt. ka lärpättää.

läksi/jä: -ä (R-Reg.), g. -jää mineja уходящий; tuska on jalka tulialla, läülä süä läksiällä (Reg. 31) rl. murelik on jalg tulijal, hirmul [?] (on) süda minejal.

lämka vt. lämka.

läm/mii Kett., g. -pimää soe, kuum тёплый, горячий.

lämmik/ko P M (Ja-Len.), g. -oo ahjutäis (puitkütet); üks kütt мера дров на одну топку печи или смолокурни; P pannass riiga lämpimää, lämmittääss kaks lämmikku pannakse rehi küdema, köetakse kaks ahjutäit; Ja puutaa kuus ili seitsemi lähep ühes lämmikossa (Len. 252) kuus või seitse puuda (tõrva) tuleb ühest küttust. – Vt. ka lämmitüz.

lämmikko-aika Po (ahju)kütmise aeg время топки (печи); ahjoo ñez lämmikko-aigall ahju ees (ahju)kütmise ajal.

lämmit/ellä (J), pr. -telen: -teen, imperf. -telin J frekv. ← lämmittää.

lämmittä/jä L Lu (P), g. -ää P Lu kütja кочегар, истопник; lämmittäjä, tämä teep kuus tunnia suutkis tüütä (laeva) kütja, ta teeb kuus tundi ööpäevas tööd; P saamma saunaa lämmittäjä, toomma seltsää tsülvettäjää rl. saame sauna-kütja, toome seljapesija; L ahjuo lämmittäjä ahjukütja.

lämmit/tää S Lu Li J (Kett. K R-Eur. R-Reg. U P Pi Ke M Kõ Ja-Len.) -teä L -tä J-Tsv. -tääg I (vdjI), pr. -än K M Lu Li -en J, imperf. -in Kõ Lu Li J kütta топить, за- (печь, ригу, баню); отапливать, отопить (комнату); I piäb varrai nõissag üleez, ahjoo lämmittämää tuleb vara üles tõusta, ahju kütma; Kõ lämmitin ahjoo, tsühzetin nellä leipää kütsin ahju, küpsetasin neli leiba; P a baba jäi kotuosõd riht lämmittämää, d'edalõd süvvä tsihuttamaa aga eit jäi koju tuba kütma, taadile süüa keetma; Kõ lämmitin riigaa, kuivatin linad kütsin rehe (soojaks), kuivatasin linad; J lämmitti metoizõd saunaa metoizilla halkoloilla rl. küttis mesise sauna mesiste puudega; Len. sauna lämmittääs laukpään (Len. 209) saun(a) köetakse laupäeval; Lu paaru-kattilaa lämmitetii enne algoorkaa i süeekaa aurukatelt köeti varem puudega ja sõega.

läm/mitä K M (Kett. R-Lõn. L P Kõ Lu J) -mitäg (I), pr. -piäv K M Kõ J, imperf. -pizi L J küdeda топиться, отапливаться; L panõd ahjuo lämpiämää paned ahju küdema; L rihi lämpizi senes taloza selles talus köeti tuba; P riiga pannass lämpimää rehi pannakse küdema; M miä panin saunaa lämpiämää ma panin sauna küdema; J võimassa lämpiäb (Must. 187) kõvasti kõeb. – Vt. ka lämpiissä.

lämmitü/z J-Tsv., g. -hsee: -see ~ -se J = lämmikko; veel ko saat kahõd lämmitüseka sauna soojõssi kas saad veel kahe ahjutäiega sauna soojaks?

lämpiüssä Lu Li (Ra J) -ssäg (I), pr. -b Lu Li J, imperf. -zi Li -z Lu Ra -je ~ -jee I = lämmittä; Ra ahjo lämpiis sis vaalitti leiväd lavvalõ (kui) ahi küdes, siis vaaliti leivad lauale; I kaiza taloza õli mussa ahjo, ku tarõza lämpiije selles talus oli korstnata ahi (must ahi), küdes nagu saunas.

lännik/ko Ränk K L P M Kõ Lu Li Ra J-Tsv. (I) lännikko Kett. lännikko K-Ahl., g. -oo M Lu Li Ra J -uo L P I. lännik, pütt кадушка, бочонок; M lännikod õllaz ümmärköizõd, uurtõd päällä lännikud on ümmargused, (põhi on neil) uurde peal; M lännikoll on varo lännikul on vits (peal); Lu lännikko on kõrvijeekaa lännik on

kõrvadega; Li *lännikko on peeni, astia suuri, a tehtü on ühell viittä* lännik on väike, astja (on) suur, aga tehtud on (nad) ühtemoodi; Li *õsin senee kuusizõd lännikoo* ostsin selle kuu-sepuust länniku; Lu *lännikkos piettii gribbaa, võita, piimää* lännikus hoiti seeni, võid, piima; Lu *marjaa panna lännikkoo* marju pannakse lännikusse (talveks); Lu *mill on lännikko võita mul on lännik(utäis) võid*; M *tšäüziid lännikkoza, siis paa üvvii laitõõt päälle i tšivi* (kui) käisid länniku kallal, siis pane vajutuslau(a)d ja kivi hästi peale; M *puuašsõõv on lännikod da botškad* puunõud on pütid ja tünnid; J *rahk lännikko kohupiimapütt*; J *lännikko kaani lännikoo* kaas; 2. astja, tünn кадка, кадъ, чан; J *uguritsat soolaussa lännikkoz* kurgid soolduvad astjas; M *apagoittaas kapusaa päitä, lännikkoosõd pannaas kõvat pääd* hapendatakse kapsapäid, astjasse pannakse kõvad pead; Kõ *oholin lännikko mahukas astja*; M *tehtii taaria: peerrää õlutta jäätii ne ravad, sis pantii taari lännikkoo, valõttii vettä pääle* tehti kalja: pärast õlut jäi (järele) see (õlle)raba, siis pandi (see) kaljaastjasse, valati vett peale; M *uguritsaa lännikko* kurgitünn; M *põukku lännikkoo kasõttii sõppõi* pesuastjasse pandi pesu likku. – Vt. ka *hapopiimä-, kapuss-, liha-, nurmi-, siini-, taari-, ugurittsa-, voroga-, või-, õlud-*.

lännikkõin M, g. -zõd lännikuke кадушечка.

lännyt/tää Li -tääg (Ma), pr. -än Li, imperf. -in Li hapendada (piima) квасить, с-; Li *miä tahon piimää lännyttää* ma tahan piima hapendada; Ma *lännyttägga* [sic!] hapendage (piima koorimiseks).

lännytä: -nyttäg I, pr. -tүүв, imperf. -tүzi: -tүjee ~ -tүje I hapneda, haruks minna (piima kohta) киснуть, про-, скис/агъ, -нуть (о молоке); *piimä alkõ lännyttäg, piimä lännytjee* piim hakkas haruks minema, piim läks haruks. – Vt. ka *lääntüüssä*.

länsi Li J-Tsv. -s ~ -z Lu, g. -nee Lu Li lääs запад; Lu *esimezet tuulõd: itä, läns, pohja, louna*d põhiilmakaared (on): ida, lääs, põhi, lõuna; Lu *tuule tagos [= tagaaz] väänti vassa, läntee* (Len. 280) tuul pöördus (tuule keeras tagasi) vastu, läände; Lu *meeb lännel läheb läände*; Li *länsi tuuli läänetuul*. – Vt. ka *lääsi*.

länsi-pooli = länsi.

länsi-tuuli Li J-Tsv. *länstuuli* ~ -l Lu läänetuul западный ветер; J *länsi-tuuli toop tšezäll vihmaa* läänetuul toob suvel vihma; Lu *länstuuli suurõd vee nõsav* läänetuul tõstab vee kõrgele (tõstab suurvee).

länsveha ~ **läns-veha** Lu läänetooder (mada-

likust läänepoolne meremärk) морская вежа с западной стороны мели; *läns-vehall õllaa goolikõt kauniib, a šesta on kauniz i valkaa* läänepoolse (luuataolise) meremärgi luuad on punased, aga teivas on punane ja valge; *länsveha onõ valkaa i kaunis keppi, hatud on kauniib* läänetooder on valge ja punane teivas, „müts” on punane („mütsid” on punased).

läntsättünnü J-Must., g. -üü nätske, halvasti kerkinud (leiva kohta) сыроватый, плохо поднявшийся (о хлебе); *läntsättünnü leipä* nätske leib.

länt/tsü Lu, g. -üü lents, (joogi)veest tühi, ilma (joogi)veeta (purjelaeva kohta) безводье (слово, означающее случай, когда на судне кончается питьевая вода); *vesi kui lopub alusõssa, siz jutõllaa: on länntsü* kui (joogi)vesi lõpeb purjelaevast, siis õeldakse: on lents; *piäb ajjaa läntsüssa* tuleb sõita (purjelaev) lentsiks (= sõita, kuni (joogi)vesi laevas lõpeb).

länntü Ränk M Lu Li Ra J-Tsv. I, g. -nүү P Lu Li -nü J 1. hapupiim простокваша; M *pannas seisomaa rõõska piimä, nii kavvaa kunis tām appõnõv, siis tāmäss tuõb länntü* pannakse rõõsk piim seisma, nii kaua(ks), kuni ta hapneb, siis tuleb sellest hapupiim; P *suomalaizõd juttõlivad jamakka, a meilä on länntü* soomlased ütlesid (hapupiima kohta) j., aga meil on l.; J *lõhgop süüvve länntüä* vitsutab hapupiima süüa; Li *länntü paad ahjoo, sis saad rahkaa* hapupiima paned ahju, siis saad kohupiima; Li *miä länntü koorizin, võtin koorõd poiz länntü* ma koorisin hapupiima (ära), võtsin koore ära hapupiimalt; J *paa länntü pata arinõllõ* pane hapupiimapot ahjusesile; 2. hapu (piima kohta) кислое (о молоке); I *eläg annag millõ rõõskaa piimää, annag millõ länntüä piimää* ära anna mulle rõõska piima, anna mulle hapupiima; P *üle õli länntüä piimää pääl, slivgad on piimäl* hapukoor oli hapupiima peal, rõõskkoor on piimäl; M *smetanaa võttaaz länntü piimält* hapukoor võetakse (= kooritakse) hapupiimält.

länntüpiimä P M J-Must. I *länntü-piimä* K-Ahl. Kõ Lu I 1. hapupiim простокваша; P *a millyõ süvvä tõi ain hailii, leipää i länntüpiimää* aga mulle tõi süüa ikka silku, leiba ja hapupiima; I *länntüpiimä piäp panna ahjoo, sis tuõv varogassi* hapupiim tuleb panna ahju, siis läheb kohupiimaks; 2. J-Must. kohupiim tvorog.

länntüssä: -tüss J-Tsv., pr. -nүв J, imperf. -tүzi J = *lääntüüssä*; *piim on länntünnü* piim on (kuumutades) kokku läinud.

länntü-vesi J-Tsv. hapupiimavesi (молочная сыворотка).

länntüüssä Li (J-Must.) -ss J-Tsv., pr. -üв Li -в

J, imperf. -tüüzi Li -tüzi J **1.** hapneda, hapuks minna (piima kohta) кинуть, про-, скис/ать, -нуть (о молоке); Li *piimä läntüüzi* piim läks haruks; **2.** kokku minna (kuumutatava piima kohta) свернуться (о молоке); J *piimä panna ahjoo läntüümää* (Must. 174) piim pannakse ahju, et läheks kokku (kokku minema); J *piim läntüv dalisko tseerüs* piim läheb kokku. – Vt. ka lännütä, läntüssä.

läpeessä: *läppe/ss* J-Tsv., pr. *läpeen:* -en J, imperf. *läpeezin:* -zin J jõuda (ajaliselt) успе-вать, -ть; *kui tahob, a miä en läppe menne gul'aittäma* kuidas tahad, aga mina ei jõua (= mul ei ole aega) jalutama minna.

läpi K R-Eur. R-Reg. L P M Kõ S Ja-Len. Po Lu Li Ra J I Ku *l'äpi* U -ii I Ляпу Pal.₁ **1.** prep., postp. läbi через, сквозь; M *läpi metsää meneväd* lähevad läbi metsa; P *läpi tsüleä tsäüväd* käivad läbi küla; S *lumi läpi seinää kõik saunaasõd* tuiskaz lumi tuiskas lausa läbi seinä sauna; J *ku lähed läpi uhsii, läpi saarnõizõd sakaraa, läpi piinaa pihlajazõd, tee rissi rinnaõd* rl. kui lähed läbi ustest, läbi saarepuust sagara, läbi piida pihlakase, tee rist(imärk) rinna; I *läpi siglaa lazimmag umalat poiz* kurnasime humalad läbi söela ära; M *linnaõd läpi tsässi õdtaaz* linnaseid hõdrutakse käte vahel (läbi käte); J *katsob läpi atškiiõd* vaatab läbi prillide; Li *läpi strojaja meni* läks läbi kadaliipu; Po *läpi ranjkõi ~ I läpi ranjkõja* rangidest läbi (läbi rangide); M *lahzõd mentii koitoosõd läpi vihmaa* lapsed läksid läbi vihma koju; J *läpi unõd kuulin, ku isa kokutti uhsõd* läbi une kuulsin, kui isa koputas uksele; I *meni kõikõd tsüllää läpi* läks läbi kogu küla; Lu *menne näille piti suurijee metsijee läpi* neil tuli minna läbi suurte metsade; Lu *surmukas toukkaap tsäävää rihmojee läpi* süstik lükkab käävi läbi (lõime)-niitide; **2.** (minna, pääseda, tõmmata, pista jne. millestki) läbi насквозь, между, через, отовсюду; P *ved tiired ja krotad, nämä jõka paikad läpi meneväd* hiired ja rotid, need lähevad ju igast kohast läbi; P *javot tõkkuvat sõrmii välis-sä läpi* jahu pudeneb sõrmede vahelt läbi; Lu *nii on sakkaa rätäzikko, et pääz läpi* on nii tihe rägastik, (et sa) ei pääse läbi; Lu *tõmpaa rihma aukkoiss läpi* tõmba nõor aukudest läbi; Kõ *siiz niijed pantii, niitid lüstitii läpi* siis pandi niied, (lõime)niidid pisteti läbi; Lu *kuusipuu vettä tsiiressi eb lask läpi* kuusk (kuusepuu) ei lase (vihma)vett (nii) kiiresti läbi; J *nii vall'u vihm, järestää lei läpi* nii tugev vihm, kohe lõi läbi (= tegi märjaks); J *viijka tuuli tsäüb läpi* vinge tuul käib (kehast) läbi; J *läpi kattsoma* läbi vaatama; **3.** läbi, otsas; läbi, lõpuni всё, до

конца; Lu *ennee piin pühää, nütt on kõik läpi* enne pidasin paastu, nüüd on kõik (paastumised) läbi; J *suurõd vaivakaa sai škouluu läpi* suure vaevaga sai kooli läbi; M *miä lud'in koko bibl'ii, kõikõd läpi* ma lugesin kogu piibli, kõik läbi; **4.** läbi(nisti), täiesti, üleni полностью, весь целиком; P *makajaa linad matalad, nukkujalõd läpi luizõd* rl. magaja linad (kasvavad) madalad, uinujale läbi luused; Lu *põhjaveha on läpi kauniz* põhjatooder, (madalikust) põhjapoolne meremärk on üleni punane; Ra *läpi rissi, risikko* läbinisti (= mõlemal pool) rist, ristpiste(muster) (= teat. tikandkiri); ■ .. *mikä jumalassa pajatõttu proroka läpi* (Must. 152) .. mida jumal on rlnud prohveti (suu) läbi; M *kase vaatav inehmiin azzaa päälee läpi sõrmii* see inimene vaatab (selle) asja peale läbi sõrmede; Lu *tsem pajatõb läpi tseelee, tsell eb õd ampaita, see jutõllaa pajatõb mätätseelel* kes räägib susinal, kel ei ole hambaid, see, öeldakse, räägib pudikeelele; Lu *se laulu tsäi läpi kõrvie* see laul hakkas kõrvadele (käis kõrvadest läbi); Li *kui näil eb mee see läpi pää* kuidas see neid ära ei tüüta!; Lu *kassõn õli inemin, meni niku läpi maassa* siin oli inimene, (aga) kadus nagu maa alla; J *läpi üüt ajõ lidnõss kottoo õd* läbi sõitis linnast koju; J *tämä tetsi tüütä üüüd läpi* ta tegi tööd õöd läbi; J *miä tämäkä üvässi saan läpi* ma saan temaga hästi läbi; M *täm on liika nenäkaz inehmin, tämmääkaa kuiniid et pääz läpi* ta on liiga ninakas inimene, temaga ei saa (sa) kuidagi läbi; M *vaikko on tõizõl mikä hätä, no täm ipo ill'aa pääzev läpi* kuigi teisel on mingi häda, aga tema ei tee sellest väljagi (tema saab väga vaikselt läbi).

läpi² vt. lävi.

läpizee M: *nii õli suur vihma, miä kassuzin läpizee läpi* oli nii suur vihm, (et) ma sain läbimärjaks.

läpähtüü (Kett. R-Lön.), pr. -üüv, imperf. -ü **1.** läppuda, läpastada становиться, стать затхлым, принимать, -ять затхлый вкус; R *lähteet läpähtünee* (Lön. 187) allikad (on) läppunud; **2.** Kett. lämbuda задыхаться, задохнуться; давиться, по-. – Vt. ka *lätsähtüü, lätsähtüüssä, lätsähtüütä, lätsästüü*.

läpähtü/ssä (Ra) -ss J-Tsv. (sõnatüvi основа слова:) *läpähtü-* J-Must., pr. -v, imperf. -zi läppuda, läpastada, kopitada; rikneda, halvaks minna становиться, стать затхлой или полужалой (о муке); испортиться, тухнуть, про-; J *jüvät läpähtüvät* (Must. 180) terad läppuvad; Ra *kui javod õllaa läpähtünned, sis taitšin tuõb vetel* kui jahu on kopitanud, siis tuleb taigen vedel; J *läpähtünnü hapo piim haizõb läpäh-*

tünnüle riknenud (hapendatud) kohupiim hai-seb riknenult.

läpästünüzellä: -e M adv. läpaskanult, riknenult затхлым; kui kaugaa seizov, siz nõõv läpästünüzelle aizõmaa kui kaua seisab, siis hakkab läpaskanult haisema.

läpätitää (Kõ), pr. -än Kõ, imperf. -in = lärpätitää; vad'd'aa läpätän lobisen vadja keeli.

läri/sä: -ss J-Tsv., pr. -zen J, imperf. -zin J valedada, luisata врать, брехать; hülkä lärizemäss, boltušk jäta luiskamine, lobiseja!; d'eel, eb d'eel, ain lärizep pajatta asja eest, teist takka, aina luiskab rääkida. – Vt. ka luizgata.

lärpätitää Lu (Ku-Len.), pr. -än Lu, imperf. -in Lu lobiseda болтать; Ku rihma keelee, korvaa kii, vähev lärpätitäs (Len. 295) niit keelde, kõrva kinni, (et) vähem lobiseks. – Vt. ka lapisa, lapõrtaa, lapõrtõlla, lobrata, lopisa, lopõsa, lorisa, läblättää, lägätä, läkisä, läpätitää, lõrisä.

lärtitü J-Tsv., g. -süü J kõnek. peer, простор. (имя существительное от глагола ‘пердеть’); lärtitüü laskõma peeru laskma.

l'äsa vt. l'aasa.

läsimin M, g. -zee = läsiü.

läsilvä L P M Kõ S V Po Lu Li Ra J I läsvä Po -v J-Tsv. -vā Ku, g. -vää Lu J subst., adj. haige, tõbine больно́й; J läsiवेle on dohtõria tarviz haigele on arsti tarviz; Po läsilvä õli õmall tilall haige oli oma asemel; L teätäjä läsilvii müö veiteltii (küla)tarka veeti ühe tõbise juurest teise juurde (veeti mõõda tõbiseid); Lu emäl on süä pihoz, ku lahzõd on läsilväv emal on süda pihus, kui lapsed on haiged; I koko õmmaa iää tämä õli läsilvä kogu oma eluaja oli ta tõbine; Lu miä ku õlin läsilven, miä pal'õ vähepi painin kui ma olin haige, (siis) ma kaalusin palju vähem; L tämä lieb läsilvännä ta jääb haigeks; Lu leed läsilvä terve voosi jääd haigeks terveks aastaks; P tuli terviessi läsilväv sai tõbisest terveks; Lu läsilvä inemin haige inimene.

läsiü L P M Kõ S Lu Li J (Kett. K-Ahl. U Ra Ku) läsiü M -siä M Lu Li J-Tsv. läsiäg I, pr. läzin P M Kõ Lu Li Ra J Ku -in K-Ahl. läzzi I, imperf. -izin P Kõ Lu J -izii I haige olla, põdeda болеть, хворать; J siä taita läzit ku nii jäät pahizõssi sa oled vist haige, et jääd nii kõhnaks?; M en läzi, miä muitõz ookaan (ma) ei ole haige, ma niisama puhkan; P tüttärniko jõi tsülmää vettä da jäi läsimäsie tüdrukuke jõi külma vett ja jäi haigeks; Kõ leed senel vootta läsimää jääd sel aastal haigeks; Lu inemin ku tsülmättü, nõiz läsimää kui inimene oli külmetanud, (siis) jäi (ta) haigeks; M lahs tuli kõrraz läsimää, taitaa tuli silmässä laps jäi korraga haigeks, vist

jäi (kurjast) silmast; Lu ühesää kuuta läsizin, õlin tilaz üheksa kuud põdesin, olin voodis; J se on läsinüt kõikõllaisii tautia see on põdenud igasuguseid tõbesid; M viimizel aikaa tämä nõis ühtä voimaa läsimää viimasel ajal põdes ta alata; M i kazvivad nääd miltized varmad mehed ni, evät täätännü lässiä ja kasvasid, näe, milliseid tugevad mehed, ei teadnud (nad) haigustest midagi; I nõizii läsimää päälee rõhga mul jäi pea väga haigeks; M läsilväv kõik süämmüshed kogu sisikond on haige. – Vt. ka läziskõlla.

läsiü Lu (J-Tsv.) Лазу Тум., g. läziüü Lu -ü J haigus болезнь; Lu maailmaz on kõikõllaisia läsiü i tautia maailmas on igasuguseid haigusi ja tõbesid; Lu täll on mokom läsiü, jott silmät plikkavad tal on niisugune haigus, et silmad pilguvad; Lu perrää läziü inemin jääp kui-võzõssi pärast haigust jääb inimene kõhnaks; Lu ruikko õli rajkka läsiü rõuged, (see) oli raske haigus; Lu ühtee tsüllää tuli suur läsiü ühte külla tuli äge (nakkus)haigus; Lu inemin issu märjää maa päälee, sai enellee läziüü inimene istus märja maa peale, sai endale haiguse; Lu täl tulõb ain läsiü ta jääb alati haigeks (~ talle tuleb aina haigus kallale); Lu sõzar läsi läsiüü õde põdes haigust; J ühs vel'e va praaviuz, tõizõt kõig on läziü ainult üks vend sai terveks, teised kõik on haiged. – Vt. ka meri-, rapauz-. – Vt. ka läsimin.

läsümuna Lu paise опухоль; muhku, sitä praavittaa et saa, tämä jo voozittaa kazvov, a muna, se on niku tsippamuna, läsümuna, sitä praavitõtaa, memmä bolnitssaa i leikataa poiz kasvaja (muhk), seda ei saa (sa) parandada, see kasvab ju aastatega, aga paisemuhk, see on nagu paise, seda parandatakse, minnakse haiglasse ja lõigatakse ära.

l'äška vt. l'äška.

läziskõlla M -ll J-Tsv., pr. -lõn: -õn J, imperf. -lin M J frekv. põdur olla, põdeda хворать, прихварывать; M meill üps naizikko läziskõli õmmaa iää meil üks naine põdes (kogu) oma eluaja. – Vt. ka läsiü.

läzittää Li, pr. -än, imperf. -in põetada ухаживать за больным; millõd piäb läzittää läsilviitä ma pean haigeid põetama; ep tsenniid nõizõt minnuu läzittämmää keegi ei hakka mind põetama.

läzittütä: -äg (Ma-Kett.), inf. -mää Ma haigust põhjustada v. tekitada [?], haigeks teha [?] возбуждать болезнь [?], делать больным [?].

lätik/ko Li J, g. -oo J lomp, loik лужа; J perält vihmaa jõka poolla on lätikod vett pärast vihma on igal pool veelombid; J sorzõt šul'pissa lätikkoz pardid sulistavad lombis; Li tšezäl on

lätikod, vihmaa ku saab, vihmaa lätikod need mokomõd suvel on lombid, kui sajab vihma, need niisugused vihma(vee)lombid; J *vesi lätikko paisõb* veelomp läigib. – Vt. ka *vesi-*. – Vt. ka *loizma*, *lommikko*, *lomppi*¹, *luuža*, *lätikõ*, *lätikkä*.

lätikko² Lu, g. -oo Lu tedretäht *вешушка*; *liitsaa leeväd lätikod* näkku tulevad tedretähed.

lätik/kõ Li J-Must., g. -õd Li = lätikko¹.

lätik/kä Li, g. -ää Li = lätikko¹; *perrää vihmaa õltii paikomii lätikäv* pärast vihma olid paiguti lombid.

läti/nä: -n J-Tsv., g. -nää J müra, kära шум, грохот, гам; *mikä siäll lätiņ kujall on* mis müra seal väljas on? – Vt. ka *lotina*.

lätsittää vt. *letsittää*.

lätsähtü/ä M (Kett. K-Ahl. Kõ), pr. -ün: -n K, imperf. -zin Kõ lämbuda давиться, по-; задыхаться, задохнуться; M *tahtõ lätsähtüü* pidi peaaegu lämbuma. – Vt. ka *läpähtüü*, *lätsäh-nüütä*, *lätsästüü*.

lätsähtü/üssä: -üssäg (I Ma-Kett.), pr. -ün, imperf. -üzin: -jee I -jõdõ Ma = lätsähtüütä; I *siä seid i lätsähtüjed* sa sõid ja peaaegu lämbusid.

lätsähtüü/tä (Kett. P), pr. -n Kett. P, imperf. -zin lämbuda (söögist) давиться, по-; P *süö da i elä lätsähtüü* sõõ, aga ära (söögist) lämbu.

lätsästü/ä M (Kõ S Ja), pr. -n M, imperf. -zin M Kõ S Ja = lätsähtüü.

lätsüt/ellä (R-Lön.), pr. -telen, imperf. -telin = läütsüellä; *lätsüttelep* [= *lätsütteleb*] lähevettä (Lön. 688) rl. läigatab lätevetv.

lätem/ä (K-Al.), g. -ää = lähtõ; *viimezed aigad akunnalla, vällää lätemäd lävellä* (Al. 51) rl. (pruudile lauldakse:) viimased ajad õuel (olla), lahkumised lävel.

lätsi P läki пойдём(те), пошли; *lätsi kaivolõõ kanani, vesiteelee veerakkoni* (Kett. 778) rl. läki kaevule, mu kana (= noorik), vett tooma (veetele), mu kaasa.

lätä vdJ R-Eur. L M (K R-Reg. U L P Pi Kõ Lu-Len.), pr. lään K Pi *lään* (P) *lähen* M-Set., imperf. *lähzin* M *läin* (Lu) **1**. (midagi) tegema, (kellegagi) minna v. tulla идти, пойти, делать что-то; K *siä menet kotuo i miä lään kotuo* sina lähed koju ja mina lähen koju; P *läämmä, läämmä naizõd i tüttävõd, metssäid kahtsi mah-laa juomaa* rl. lähme, lähme, naised ja neiud, metsa kasemahla jooma; Kõ *läämmä jarvõd* läki (lähme) järvele; K *langokkooni, kullakooni, langot õigead* [= *õikõad*] *õmani, lätkaa meilee veeraassi* (Salm., 773) rl. langukesed, kullakesed, langud, mu omad õiged, tulge mei-

le külla (külaliseks); L *läämmä minuu naizõlyõ vyõrazii* lähme minu naisele külla; M *se hukko juttõdõv: läämm nüd minuukaa* see taat ütleb: lähme nüüd minuga (koos); **2.** ära minna v. tulla уходить, уйти; P *lättezä läpi lävie, läpi piinaa pihlappuize* (Bor. 744) rl. minnes üle (läbi) läve, läbi piida pihlapuise; M *lättii lavvaa takkaa vällää* tõusti lauast (mindi laua tagant ära); **3.** minema hakata, teele asuda; midagi tegema hakata соб/ираться, -раться уходить, отпра/вляться, -иться в путь; нач/инать, -ать; M *läämmä, juttõdõv, elä idgõ* hakkame minema, ütleb, ära nuta; K *no nüd läämmä väll'ää* no nüüd hakkame minema; Lu *miü läämmä seitsekartuu piitää päi, mänimmä litši seitsekartua* me hakkasime (purjelaevaga) Seitskaare poole hoidma (minema), läksime Seitskaare lähedale; M *lättii matkaasõd* asuti teele; M *seemened lättii kasvomaa* seemned läksid idanema (kasvama); **4.** mehele minna выходить, выйти замуж; M *piäh lätä tälle mehele* tuleb minna talle mehele; **5.** ära v. lahti tulla отпа/дать, -сть, выпа/дать, -сть; M *lehmä jo puhassu, roojad lätti* (~ *lähsivä*) lehmäl tulid päramised juba ära; M *riüüzvil'aa rad'd'oaz, etti läättäiz rütšeed vällä* rukist rabatakse, et rukki(tera)d tuleksid (rukkipeadest) välja. – Vt. ka *lähteä*.

läve vt. lävi.

lävetä [?] (Kett.), pr. *läpe/ev* Kett., imperf. -zi jätkuda [?], piisata [?] хват/ать [?], -тить [?] (на что-нибудь); *läpeeb antaa* jätkub anda.

lävi K M Kõ J I (Al. R-Eur. R-Reg. L P Ma) -e Kett. M *läpi* K-Ahl., g. -ee Kett. K J -ie K-Ahl. R L P *lävvee* M Kõ Ma -e J-Tsv. I lävi, künnis poror; I *uhzõlla on lävi i piinä* ukсел on lävi ja pidad; Kõ *uhs õli ühes poolõd lävveä i tõin tõizõz* üks oli ühel pool läve ja teine teisel (pool); J *harkkõz üli lävee* astus üle läve; L *laatko pantii lävie tüvie maalyõ* (savi)kauss pandi läve juurde maha; M *miä issun lävvee päällä* ma istun läve peal; I *tuup tänne .. läve suhhõd päivüüd paissama* tuleb siia .. lävesuule päike paistma; I *kane soorud .. zenihalõ kõitši läven allaa viimmed* (pulmakombestikust:) selle prahi (need prahid) .. viime kõik peigmehele läve ette (läve alla); M *uhzõd lävi ~ läve* ukse lävi; ■ (postpositsiooniga liitunult в составе композиты:) J *viska bruuss lävennala, kuivõp rihee tull viska plank läve ette*, (on) kuivem tuppa tulla. – Vt. ka *uhzõd*.

lävit/ellä J, pr. -telen J, imperf. -telin J frekv. ← *lävittää; tämä alkõ lävitellä, pillittää rakkopilliä* ta hakkas mängima, torupilli mängima.

lävit/tää J, pr. -än J, imperf. -in J (pilli) mängida играть (на музыкальном инструменте);

õpõta minnua lävittämää õpeta mind pilli mändgima.

läädeni Li J-Tsv., g. -ii J jälkus, ilgus; jälk v. vastik olend мерзость, гадость; гадкая, мерзкая тварь; J mõnikõz lekarstvo on niku läädeni mõni arstirohi on nagu jälkus (= mõni arstirohi on vastik); J oo, miltäiss läädeniä siä võtat suhõõ oi, millist jälkust sa suhu võtad!; J inemizess jutõlla toož läädeni inimese kohta õeldakse ka l.; J ais siä läädeni, ved ep kuuntõ sõna oh sina vastik olend, ei kuula ju sõna!

lääkkää J -ä J-Tsv., g. -ää J lääge, imal; J-Tsv. vastik, iiveldama ajav приторный; противный, тошнотворный; kui kastork on ize lääkkä, nii tätä lääkkä on i juuvv kui kastoorõli ise on vastik, siis on seda ka vastik juua. – Vt. ka läätia.

lääsi K-Ahl., g. -nee = länsi.

lääska (P), g. -zgaalaudjas, ristluupealne (hobusel) круп (у лошади); lein miä ovõss ruozgaakaa, tälle tuli lääskaasõd palko ma lõin hobust piitsaga, talle tuli laudjale vorp.

läätliä Lu Li J-Tsv., g. -ä J I. vastik; läppunud, koritanud противный; затхлый; J kuza taloz ebõ siivoa, siäll on läätia haisu rihez kus majas ei ole puhtust, seal on vastik hais toas; 2. lääge, maitsetu, imal приторный, безвкусный; Li taitšinamarja on mokoma tuima, läätia magesõstar on niisugune mage, lääge; Li läätia, eb õdõ makkia epku soolõin (on) maitsetu, ei ole magus ega soolane. – Vt. ka lääkkää.

läättsi Li, g. -sii vikk, kurehernes вика.

läätä [< is] Ku, pr. läk/ään: -kään ~ -kään Ku, imperf. -äzin rääkida, kõnelda говорить, разговаривать; kuza läkkääp kahs naissa, seell on turu, a kuza läkkääp kold naissa, seell ollaz laataD kus räägib kaks naist, seal on turg, aga kus räägib kolm naist, seal on laa; Ku meije külaz oli ühz meez, mik'ä läkáz, mitä eb oltõ meie külas oli üks mees, kes rääkis (seda), mida ei olnud (= kes luiskas); Ku hülkkää, ohto läätä [sic!] jäta järele, (on) küllalt kõnelud; Ku siz meill oli läät'sõ, kuhoo kohtaa tullella mennä siis meil oli räägitud (= kokku lepitud), kuhu kohta tule juurde minna. – Vt. ka lägätä.

lääv/ä [< is] Ränk Lu (P-Len. Ku), g. -ää Lu laut хлеб; Lu lehmill õli õvvõz lääv/ä lehmadel oli (kinnises sise)õues laut; Ku a ko tuli keväd, siz lehm mõrni lääv/äz, süvvä tahto aga kui tuli kevad, siis lehm ammus laudas, tahtis süüa.

läüh/ä R-Reg., g. -ää = läülä; läüh/ä süä läksiällä (Reg. 17) rl. hirmul (on) süda minejal.

läükkää (Ku), pr. -äv Ku, imperf. -ki särada, välkuda блистать, светиться, сверкать, -нуть; tuli vaa kannossa läükäv tuli aga välgub

(tõrva)kännust. – Vt. ka läikkeä, läikkiä, läikähäässä, läütsellä.

läül/ä R-Reg., g. -ää adj. hirmunud, hirmul запуганный, в страхе; tuska on jalka tulialla, läül/ä süä läksiällä (Reg. 31) rl. murelik on jalg tulijal, hirmul (on) süda minejal. – Vt. ka läüh/ä.

läül/z R-Eur., g. -ä = läülä [?].

läül/ü M: tällä õli läülü süämmellä, tam tahtõ võttaa tsülmää vettä tal oli süda paha, ta tahtis võtta külma vett.

läülü² vt. löülü.

läütšellä (K-Al.), pr. -tšeleb: -šeleb K, imperf. -tšeli frekv. läigelda, sätendada блестеть, блистать, сверкать; lähepõhja läütšeleb (Al. 56) rl. lätte põhi läikleb. – Vt. ka läikkeä, läikkiä, läikähäässä, läimittää, läükkää.

läütšästää (M), pr. -ääb, imperf. -ii: -i M mom. (üle serva) läigatada выплеснуться (через край); vesi läütšästi stokanassa vällä vesi läigatas klaasist maha (välja). – Vt. ka läütšää.

läütšuskellä (R-Lön.), pr. -en, imperf. -in frekv. loputada полоскать; läheveessä läütšuskeli (Lön. 686) rl. allikavees loputas.

läütšütellä (Kett. R-Eur. Kõ), pr. -telen, imperf. -telin R Kõ frekv. ← läütšüttää; Kõ läütšüttelin pal'yo, tein kehnessi loksutasin palju (maha), tegin halvasti; R sõse kanito [= kantõ] kaivoveen, enne antto [= antõ] õjaveev, läütšütteli läheveet (Eur. 32) rl. õde kandis kaevuvee, ema andis ojavee(d), läigitas lättevee(d).

läütšütää M Kõ (Kett.), pr. -än M, imperf. -in M Kõ (üle serva) läigatada, (maha) loksutada выплес/кать, -нуть (через край); M läütšütän vettä pangõssa läigitan vett pangest; M miä läütšütin kõikõdõ vee ma loksutasin kogu vee (maha); Kett. elä läütšütä ära (maha) läigita! – Vt. ka läütšüllä, läütšütellä.

läütš/evä (K-Al.) -äv/ä (K-Al. R-Reg.), g. -evää läikiv блестящий; K kaivoveellä kauniissi, õjaveellä õnnõvassi, läheveellä läütševässä (Al. 45) rl. kaevuveega kauniks, ojaveega õnnelikuks, lätteveega läikivaks.

läütš/ä [?] (Kõ-Len.), g. -šää = läütševä; lähe võõl [= veellä] läütšäpässä (Len. 224) rl. lätteveega läikivamaks.

läütš/ää M, pr. -šäv M, imperf. -tši frekv. (üle serva) läigatada, (maha) loksuda выплещиваться, выплещнуться (через край); vesi läütšäp pangõssa vesi loksut pangest (maha); rooppa kõvvi tšihub, kõig läütšäv, üli ajav puder keeb kõvasti, puha läigatab (üle serva), ajab üle. – Vt. ka läütšästää.

löihk vt. löühk.

löllö ~ **-l** Lu, g. *-löö* Lu subst. loll, rumal дуп/ак, -а; *löllö on vohma inemin* loll on rumal inimene. – Vt. ka *loll*, *lollo*.

lönttü Li, g. *-üü* nüri(meelne), tõnts(i mõistusega), tuim тупой (о человеке), тупоумный; *oi ku siä õdõ lõnttü, laiska* oi küll sa oled tõnts (ja) laisk!

löntätä: *-et* J-Tsv., pr. *-tään* J, imperf. *-täzin*: *-tezin* J kooberdada ходить с развальцем; *kats ku lõnttäp tallõt, kauhtõm pihall* näe, kuidas kooberdab käia, kaftan õlal.

löntössää: (sõnatüvi основа слова:) *löntössä*-J-Must. = *löntätä* [?] (orig.: luntusta-).

löntöz: *-s* J-Must. kohmard [?], kâpard [?]; kooberdis [?] копуша [?], растяпа [?]; пентюх [?] (orig.: luntus, lõnttäri).

lõrisä M *-ssä* Lu, pr. *-zen* M Lu, imperf. *-zin* Lu lobiseda, lorada болтать, пустословить; M *mokom puusta inehmin, lõrizev, mitä ep piä* niisugune tühine inimene, lobiseb, mida ei ole vaja; M *laa tãm lõrizev, pajatab mitä puutuv* las ta lobiseb, räägib, mis (keelele) satub. – Vt. ka *lapisa, lapõrtaa, lapõrtõlla, lobrata, lopisa, lopõsa, lorisa, läblättää, lägätä, läkisa, läpät-tää, lärpättää*.

lõjja vt. *tshellä-*, *villoi-*.

lõöri vt. *lõöri*.

lõühgätä Lu *-xgätä* (J) *-hget* J-Tsv. *-hzätä* [sic!] P, pr. *-hkään* Lu *-õtsään* P, imperf. *-hkäzin* Lu *-õtsäzin* P **1.** tuulamislevhikuga (vilja) tuulata веять (зерно), вые/ивать, -ять (о зерне); J *lõühgell lõühgetä vil'õss akanoi(t)* tuulamislevhikuga tuulatakse viljast aganaid (välja); J *vizgõttii lipitsaaka* ja *lõühgettii* visati viskelabidaga (viljateri) ja tuulati; P *õli lõüptsä, seniekaa lõühzättii* oli tuulamislevhik, sellega tuulati; **2.** lehvida развеваться (об одежде); Lu *sõpa lõühkääv* rõivas lehvib. – Vt. ka *lõühkütää*.

lõühli Ränk, g. *-ii* = *lõühkä*.

lõühkimle [sic!] Li, g. *-ee* Li = *lõühkä*; *lõühkimleekaa sai akanõita põllüttää vällää* tuulamislevhikuga sai aganaid välja tuulata.

lõühkiä Ra *-hkä* ~ *-hkiä* J-Tsv., g. *-hkiä* õrn, mahe, pehme; leige, soe нежный, мягкий; тепловатый, тёплый; J *lõühkä tuuli* mahe tuul; Ra *lõühkiä vesi* ~ J *lõühkä* ~ *lõühkä vesi* leige vesi; J *lõühkä vihm* soe vihm.

lõühhkä Ränk Lu J *-xke* ~ *-xk* ~ *-õke* ~ *-õk* J *-hk* J-Tsv. *-õtsä* P *lõühk* Ränk, g. *-hgää* Lu *-hgä* J tuulamislevhik, tuulilehvik вейтельный веер; P *juoltii lõüptsä. õli painõttu katagass varo i tohoz õli pantu ümpäri varua. siz lõüptsä lõüptsäs põllüü vil'ass vällää* õeldi tuulamislevhik. Oli painutatud kadakast võru ja toht oli

pandud ümber võru. Siis tuulamislevhik tuulas tolmu (= kerged aganad) viljast välja; J *lõühk õli kaxs aarikko puu, i siiz õli pantu toho. se õli lõühke* tuulamislevhik oli kaheharuline puu, ja siis oli pandud toht (sinna külge). See oli tuulamislevhik; J *lõühgell lõühgetä vil'õss akanoi(t)* tuulamislevhikuga tuulatakse viljast aganaid (välja). – Vt. ka *lõühi, lõühkime, lõühkü, lõühtä*.

lõühkäu/ssä: *-ss* J-Tsv., pr. *-v* J, imperf. *-zi* J soojeneda, soojaks minna согр/ваться, -ться; *vesi kattilõz jo lõühkäu*v vesi läheb katlas juba soojaks.

lõühkü Lu, g. *-güü* Lu = *lõühkä*; *inemin ku viskaz, siiz lõühgüükaa lõühkütüü kerkiä akana poiz. lõühkü õli tehtü, koivu ladva õli leikattu kahõõ aaraaka*; *siiz õli puhasõttu koori poiz. sihee kahõõ aaraasõõ õli pantu toho, a ku böllu tohta, siis pantii plotno kangastükkü* kui inimene viskas viskelabidaga, siis tuulamislevhikuga tuulati kerge(d) agan(ad) välja. Levhik oli tehtud (ni): kase latv oli lõigatud kahe haruga; siis oli koor ära võetud (puhastatud). Selle kahe haru vahele oli pandud toht, aga kui polnud tohtu, siis pandi tihedalt linase riide tükk.

lõühkütää (Lu), pr. *-än*, imperf. *-in* (tuulamis)levhikuga (vilja) tuulata веять (зерно), вые/ивать, -ять (о зерне); *lõühgüükaa lõühkütüü kerkiä akana poiz* tuulamislevhikuga tuulati kerged aganad välja. – Vt. ka *lõühgätä*.

lõühzätä vt. *lõühgätä*.

lõüptsä vt. *lõühkä*.

lõühtä Kõ-Ränk I-Ränk = *lõühkä*.

lõülü K-Ahl. L P M Lu J *leülü* Kett. P M-Set. Kõ *läülü* (Kõ-Len.) *Лэвл* Pal₁ K-reg₂ *Лэвл* Pal₁ Ii-reg₁ *Лэлы* Pal₁, g. *-üü* P *leülüü* P J (sauna)leil par (в бане); M *naizõd vizgattii lõülüä, sis tuli kõvvi palava* naised viskasid leili, siis tuli kõva kuumus; M *lõülüä vizgatas saunatsiville* leili visatakse kerisele; Lu *lõülüä viskazimma kaviikaa* leili viskasime kopaga; M *minuu pää ep terpi varjaa lõülüä* minu pea ei kannata (liiga) kuuma leili; J *ah mikä tänävä makuz lõülü (saunõz)* ah mis magus leil (on) täna (saunas)!; L M *saunaa lõülü* saunaleil; Kõ *sie meed üpsinää kõlmõtommaa leülüä* sa lähed üksinda kolmandas saunakorras (kolmandasse leili); ■ Lu *tälle ku annõttii üvä lõülü* küll ta sai hea sauna (küll talle anti hea leil ~ sai hea nahatäie).

lõülüin J-Tsv., g. *-zee* J = *lõülükaz*.

lõülükaz M, g. *-kaa* leilirikas, kõva leiliga паровый, жаркий (о бане); *palava sauna, õli lõülükas sauna* kuum saun, oli kõva leiliga saun.

löölü-sudna (Ja-Len.) aurik, aurulaev пароход; *kronstatissa meitä lähätättii löölü-sudnalla petterii* (Len. 236) Kroonlinnast saadeti meid aurikuga Peterburi.

löölüttää: -tä J-Tsv., pr. -än: -en J, imperf. -in J leili visata, leilitada подда/вать, -ть пару ~ жару (в бане).

lööttää, löütää, löütääg vt. *leütää*.

lüh/eeltä: -heeltä Lu *lühheelt* J-Tsv. -elt Ra lühikeselt, lühidalt коротко; Lu *ku õpõn lõdgaz lühheeltä, jutõltii: piäb louzata pitšepäll* kui hobune (oli) lühikeselt kõietatud (kõies), (siis) öeldi: tuleb lasta (kõit) pikemale; J *lõikõs koirõl ännää lühheelt lõikas koeral saba lühikeseks; Ra kora kui korizõp pitsältä, siis tääp pittsää tševättä, a kui lühelt, siis tuõp tširee tšesä* kui rähn täristab pikalt, siis ennustab pikka kevadet, aga kui lühidalt, siis tuleb varsti suvi.

lüh/eh I, g. -tee = lüsi; *jykkain ep tunnõt tehäg vikahtõõ lühiteitü* igaüks ei oska vikatilüsi teha.

lüh/en/essä (Ra) -ess J-Tsv., pr. -ev Ra, imperf. -i lüheneda сокр/щаться, -титься, укор/ачиваться, -отиться; J *talvõõ poolõõ päived lühenessä* talve poole päevad lühenevad; Ra *tee lühenev* tee lüheneb. – Vt. ka *lühünessä*.

lühet/ellä: -ell J-Tsv., pr. -telen: -teen J, imperf. -telin J frekv. ← *lühettää; ohto lühetell tšiuoto ihoi(t), ved jäävvä kõikkina lühhessi* küllalt on lühendatud särgivarrukaid, jäävad ju päris lühikeseks.

lühettämizi: -emizi J-Tsv. adv. lühendades укорачивая; *nii siiz lühettemizi saimm pitsäss rihmõss lühhee* niisii saime lühendades pikast kõiest lühikesest.

lühet/tää Li -tä J-Tsv., pr. -än Li -en J, imperf. -in Li J lühendada укор/ачивать, -отить; J *aro-varsi piäb lühettä, om vähäize pittš* rehavart tuleb lühendada, on väheke pikk; Li *elo on muitõštši lühüd, a tämä veel lühetti õma elo* elu on niigi lühike, aga tema veel lühendas oma elu.

lühid vt. *lühüd*.

lüh/sää Kett. K P M S Po Ra J (Len. L Lu Li Ku) *lühsää ~ lühseä* P -sä J-Tsv. -sääg I -saag [?] (vdjI), pr. -zän Kett. K P M S -sän K-Ahl. M-Set. -zen J, imperf. -zin J -sii I 1. lüpsata доить, по-; P *nüorikko nõizõb ülez, meneb lühämää* noorik tõuseb üles, läheb lüpsma; P *iezä lühämäss piäv yöroa utarta* enne lüpsmist tuleb udarat hõõruda; Ra *lehmää piäv lühsää i perä piäp piimä siivittsää* lehma peab lüpsma ja pärast tuleb piim kurnata; K *lehmäd lühämättä* lehmad (on) lüpsmata; M *kui lehmä*

puhasub üli kõlmõõ tunni, siz lühsäaz esimein kõrt kui lehm puhastub pärast poegimist (kui lehmale tulevad päramised ära), (siis) kolme tunni pärast, siis lüpsatakse esimest korda; Lu *i nõiz perenain lühämää tapipuita, että siiz lehmä nõizõb antamaa pal'l'o piimää* ja hakkas perenaine lüpsma linalõugutit, et siis lehm hakkab palju piima andma; 2. lüpsata (lehma kohta), piima anda доить/ся, давать молоко; P *talvõõll kõõz bõlõ piimää, lehmä eb lühzä, sis süvväs hapuot piimää, vettä pannas sis ku süvväs talvel, kui pole piima, lehm ei lüpsa, siis süuakse hapendatud kohupiima, vett pannakse siis (lisaks), kui süuakse; Lu kana nokassa munib, lehmä suussa lühzäv* vs. kana muneb nokast, lehm lüpsab suust; J *lehmä verte lüh-sägoõ, nänne verte, tõinõ vette* rl. lehm lüpsku verd, nisa verd, teine vett; Li *meill õli tšümme lüh-sävää lehmää* meil oli kümme lüpsilehma (lüpsvat lehma). – Vt. ka *lühpsää*.

lüh/sõ J-Tsv., g. -zõõ J = lühü; *kõrt žiivõtõõll ebõõ kormaa, siiz lühsäõ elä ootõõ* (kui) kord loomal pole toitu, siis lüpsi ära oota.

lüh/sõ-leh/mä: -m J-Tsv. lüpsilehm дойная корова.

lüh/sü M Lu (Li) *lühpsü* Lu, g. -züü Lu lüps, lüpsmine дойка; Li *naizõb mennä lühzülle, lühämää* naised lähevad lüpsile, lüpsma; M *ternepiimä on esimein lühüsi* ternespiim on esimene lüps (pärast lehma poegimist); Lu *lehmää lühpsü* lehmale lüps.

lüh/süaika ~ lüh/saika Li lüpsiaeg время дойки (коров); *nüd jo on lüh/saika, kõig mennä lüh/sämää* nüüd on juba lüpsiaeg, kõik lähevad lüpsma.

lüh/zettši Kett. P Kõ, g. -šii Kett. = lühzikko.

lüh/zik/ko Lu Li J, g. -oo Lu Li J lüpsik подойник; J *siivits piim lühzikoss* kurna piim lüpsikust; J *laizgõõll perennaizõõll lühzikkoz itikõt sittäüssä* laisal perenaisel siginevad (puu)-lüpsikus(se) ussid; J *tänän lehm anti lühzikoo täünõ piimä* täna andis lehm lüpsikutäie piima. – Vt. ka *puu-, rauta-*. – Vt. ka *lühzettši, lüh-zittsõ, lühzittši, lühšti, lühštikko, lühpsikko*.

lüh/zittsõ [?]: *lüh/sitsõ* J-Must. = lühzikko.

lüh/zit/tši P M, g. -šii P M = lühzikko; M *naizikko tuli lühzittšikka* naine tuli lüpsikuga.

lüh/ti Ra J -t Ra, g. -ee Ra -ii J lüht (vokil) гребень веретена (у прялки); Ra *lühz õllaa tšiiini rautakokav* lühis on (kinni) raudkonksud (= lühihambad); J *lühii ampaav* lühi hambad; Ra *lühiti sampaav* lühipostid.

lüh/tisammaz (Ra) lühipost (vokil) подставка веретена (у прялки); *lüh/tisampaav on treiatu lühipostid* on treitud.

lühtrauta Ra lühivõll (vokil) валик гребня веретена (у прялки).

lühtš/i Ränk K-Ahl. I (M), g. -ee = lühzikko; M *põdgub* i *põdgub*, *eb lass tiivvee*, *lõõv kõikk lühtšed* i *kõic* (lehm) põt kib ja põt kib (= lõõb jalaga), ei lase ligi, lõõb kõik lüpsikud (ümber) ja puha; I *avvottaaz lühtšä katagalla* lüpsikut hautatakse kadakaga.

lühtšik/ko M, g. -oo M = lühzikko; *mõnikkaal on veel vanat puizõd lühtšikod* mõnel on veel vanad puust lüpsikud; *õhtagua valõtti lühtšik-ko täinn vettä* õhtul valati lüpsik vett täis.

lüh/lüd Kett. K L P M Po Lu Li Ra J I Ko (R-Eur. Ja-Len.) -üt ~ -id ~ lüüt Kr, g. -üü K (Kett. P M I) *lühhiüü* ~ *lühkiüü* (M) -hüü (Po Li) -ee Ra (J) -ie (P) -jee (Lu) -hee J *lühhee* (J) *lühhee* Lu J *lühhöö* (Ko) lühike короткий; I *milla pagla lühüd*, *miä nõizõd jatkomaa* mul (on) nõõr lühike, ma hakkam jätkama; L *tševäd lieb lühüd* kevad tuleb lühike; K *nüd on üö lühüd* (Al. 17) nüüd on õõ lühike; I *meñhiüll lühüüt kaputsad* mees (on) lühikesed sokid; Li *elä tee nii lühhiütä pulikkõita* erinelee ära tee hernestele nii lühikesi keppe; J *veel õõt piim-suur: uzat-tši on lühheed* oled veel piimahabe: vuntsidki on lühikesed; Lu *märännül kanal on lühüt sarja* viletsal kanal on lühike munemisperiood (lühike sari); J *lõikkaa milt ivusõd lühessi* lõika mul juuksed lühikeseks; Lu *kangaz väliss on pitšep, väliss on lühhepi* kangas on vahel pikem, vahel on lühem; J *võta õmas kazvoo mukka lühepää varrõka vikaht(õ)* võta oma kasvu järgi lühema varrega vikat; M *rad'dõ lühüüpässi* raiu lühemaks; M *lühhiüüd jalgad* lühikesed jalad; J *lühüd aik lühike* aeg; J *lühüd elo* lühike elu; ■ J *tõizõll inimizell on väliss õikõ lühüd* arvo pääz mõnel (teisel) inimesel on vahel õige lühike aru (= vähe mõistust) peas; M *ivus pittšä, a meeli lühüd* vs. juus pikk, aga aru lühike; M *milla on lühüd meeli, miä tšiiress unostan* mul on halb (lühike) mälu, ma unustan ruttu; P *petohsõll on jalgad lühied* vs. valel on lühikesed jalad.

lühükõin M Kõ Lu J-Tsv., g. -zõd Lvo J lühike (pikkuselt v. kasvult), lüheldane короткий; nizkogo ili nebolšogo rosta; Kõ *võttaaz lühükõin kepikko* võetakse lühike kepike; J *pariskunt niku tõin tõizõss lõikõttu, mõlõpi lühükõizõd ja paksud* abielupaar (on) nagu teineteisest lõigatud (= nagu kaks tilka vett): mõlemad lühikesed ja paksud.

lühün/lessä (J-Tsv.), pr. -ev J, imperf. -i = lühenessä; *päiv päivelt lühüneb med'd'e itšä* päev-päevalt lüheneb meie iga; *päived lühüneväd* päevad lühenevad.

lühüt vt. **lühüd**.

lühkiä vt. **lütšä**.

lühkiü Kett. K-Ahl. M-Set. I Люкке Tum., g. -üü õnn счастье, удача; I *lühkiü sillä eb õõ kuzzaid* sul ei ole kusagil õnne; I *mussa katti meni üli tee*, *eb lee lühkiü* must kass läks üle tee, see ei too õnne; M *kehno lühkiü* halb õnn.

lühkiü/az Kett. K-Ahl. Kõ I, g. -kaa õnnelik счастливый; I *tšenn on lühkiükaz, se lõvväv, senele puuttuvad* kel on õnne (kes on õnnelik), see leiab, sellele satuvad (rahad kätte); I *siä ed õõg lühkiükaz* sa ei ole õnnelik; I *lühkiükaz inehmine* õnnelik inimene.

lül/ü Kett. M Lu Li J-Must. J-Tsv. *l'ül'ü* P, g. -üü Lu 1. lüli, lülipuit (tihenenud ja kõvenenud puusüü) уплотнённая мелкослойная древесина; Lu *lülü kazvop pohjaa poolõl. a kummas poola on lülü, siin poolõz eb õõ puu slojijõ. lülü poolõss sitä puuta vaa saat sahata, a tõizõssa poolta ahisõp kõvassi sahaa* lüli kasvab põhja pool. Aga kummal pool on lüli, sellel poolel ei ole puu(l) aastaringe. Seda puud saad saagida vaid lüli poolt, aga teiselt poolt võtab sae kõvasti kinni; 2. lüliskas (lülipuiduline), lüli- (tihenenud ja kõvenenud süüga, tavaliselt kõverdu nud puu kohta) с уплотнённой мелкослойной древесиной, обыкновенно растущее вкривь (о дереве); Lu *lülü on mokoma, ku puu kazvab vähezee koveraa, siis ku nõissaa sahaamaa i ku saha nõizõb ahissamaa, siz jutõllaa: se on lülü puu* lüliskas on niisugune, kui puu kasvab veidi kõveraks; siis, kui hakatakse saagima ja kui saag jääb kinni, siis öeldakse: see on lüli-puu; M *kase puu on lülü* see puu on lüliskas; P *pihku on l'ül'ü mänd* on lüliskas; J *lülü puu tõmpaab ene koveraa* lülipuu kasvab kõveraks; Lu *lülü puu võib olla kuuzõl ja petäjäl* lüli-puit võib olla kuusel ja männil; Lu *lülü kuusi, kuuzõd õhsa on lülü* lüliskuusk, kuuse oks on lüliskas. – Vt. ka *kuuzõd*.

lülük/az M Lu Li *l'ül'ükaz* P -õz J-Tsv., g. -kaa J *l'ül'ükkaa* P lüliskas (tihenenud ja kõvenenud süüga, tavaliselt kõverdu nud puu kohta) с уплотнённой мелкослойной древесиной, обыкновенно растущее вкривь (о дереве); J *rohkapõssi kuusi on lülükõz* enamasti kuusk on lüliskas; P *kuusi i pihkupuu on l'ül'ükkaa* kuusk ja mänd on lüliskad; Lu *petjä vai kuusi, mõlõmad on lülükkaa* mänd või kuusk, mõlemad on lüliskad; Li *lüliskas kõvassi, ep saa sahata* (on) väga lüliskas (puu), ei saa saagida; M *lülükkaa* puud lüliskad puud.

lülükuusi Lu lüliskuusk, lülipuiduga kuusk ель с уплотнённой мелкослойной древесиной, обыкновенно растущая вкривь; *lülükuusi vai lülüpetjä* lüliskuusk või lülimänd.

lülüpetjä Lu lülimänd, lülipuiduga mänd cosna с уплотнённой мелкослоистой древесиной, обыкновенно растущая вкривь.

lülüpuu M Lu lülipuu, lülikas puu дерево с уплотнённой мелкослоистой древесиной, обыкновенно растущее вкривь; Lu *lülüpuud kasvovad vaa petjä ja kuusi, lülükkaad puud. tänä on muitõstsi lookkaza, a ku nõizõd sahhamaa, tämä kõikkinaa painab i ahisõv* lülipuud(eks) kasvavad vaid mänd ja kuusk, lülükad puud. Ta (= lülipuu) on niigi kõver(as), aga kui hakkad saagima, (siis) ta paindub täiesti (alla) ja surub (sae) kinni.

lülüzä: -z J-Tsv. kõveras, kaardus (наречие в форме ин-а от *lülü*); *laut oj koverõz (~ lülüz)* laud on kõveras (~ kaardus); *ku puu on lülüs, siis tätä on rajkk sahat* kui puu on kõverdunud (lülükas), siis on seda raske saagida.

lülüü: -lüü Li kõverasse, paindu, kaardu (наречие в форме илл-а от *lülü*); *painunnu, lülüü mennü* kõverdunud, paindunud.

lüpsikko (Ku), g. -oo = lühzikko; *sis se maitu meni lüpsikkoz jamakassä äkkiistää* siis see piim läks lüpsikus äkki hapupiimaks.

lüpsikõökärsä: lüpsikõökärsä J-Must. (puu)-lüpsiku tila рыльце (деревянного) подойника.

lüpsää (Lu Ku), pr. -än, imperf. -in lüps-ta доить, по-; Ku *senee taloo perennain tuli lüpsämässä* selle talu perenaine tuli lüpsmast; Lu *esimein piimä, ku lüpstää [sic!], sis panna ahjoo* kui lüpstakse esimene piim (pärast lehma poegimist), siis pannakse (see) ahju. – Vt. ka lühsää.

lüsi Kett. Ränk P Ke-Set. M Kõ Lu J-Must. J-Tsv. I (Ma), g. lüee Kõ Lu J lüe Ränk M-Set. Lu *lüttee ~ lüz/ii* Lu -ee Ke lüsi, vikati vars косовище; P *pitšäd lüev* pikad löed; Lu *miä katkõzin lüttee* ma tegin löe katki; J *paa vikahtõ lüttee* pane vikat löe otsa; M *piäp tšebjettää vikastõd lüsi (lüttä)* peab vikati lütt kergemaks tegema; M *pal'lo on vikastõd lüttee kahhõök rutškaakaa* palju on vikatilüsi kahe käepidemega; Lu *vikahtõd lüsi* vikatilüsi; J *lüee rutšk löe* käepide, löepulk. – Vt. ka lüheh.

lüsirutška Lu löe käepide, löepulk ручка, черенок косовища.

lütšä/tä M Kõ Li (Kett. P J) -t J-Tsv. -täg I (vdjI), pr. *lütš/ään* M Li J -än J -ää I, imperf. -äzin M Li -ezin J -äzii I lükkida, läbi v. sisse ajada, pista, torgata, niiti nõela taha ajada nаниз/ывать, -ать; вде/вать, -ть; проде/вать, -ть нитку в иглу; P *paglatšennäl õli ühes puolyõ kõrva i tõizõs puolyõ tuõš kõrva, kõrvõiss lütšättii pagla läpi* pastlal oli ühel pool horm ja teisel

pool ka horm, hormadest lükiti pael läbi; J *lütšää elmet kantõmõdõ* lüki helmed (kande)-paelale; M *rissi õli lintii päällä, lütšättii lintii rissiisõdõ* (kaelas kantav) rist oli paela küljes (paela peal), (oli) pistetud pael risti(aasast läbi); M *lütšää niitti niglaasõdõ* aja niit nõela taha; I *lütšää niglaa, sis paa kajee rihmaa kah-tõdõ i sõlmaa, siz alkaa õmmõllag* ajan (niidi) nõela taha, siis panen selle niidi kahekordseks ja teen sõlme (otsa), siis hakkam õmblema; M *nii on peen silmä, etti en näe lütšätä* on nii väike (nõela)silm, et (ma) ei näe niiti nõela taha ajada.

lütšüä M Kõ S J (Kett. U P Ra) lükkii (J-Must.) -äg I (vdjI), pr. *lütšin* Kõ S J lükin J-Must., imperf. -zin Kõ J lükkida, läbi v. sisse ajada, pista, torgata; niiti nõela taha ajada; kangast niide v. piirda panna nаниз/ывать, -ать, вде/вать, -ть; проде/вать, -ть нитку в иглу; продевать основу ткани, продевать нити основы в зубья бёрда; P *paglatšentšiiil õlivan päärmien, siz õli lütšättii pagla läpi* pastlail olid tärkmed, siis (nendest) oli lükitud pael läbi; J *elmiit lütšitä kantõmõsõdõ* helmed lükatakse (kande)paelale; Ra *lütšittii pulikoilla ühess ääress ja tõizõss ääress kahõtšezzee* (võrgukudumisel) lükiti (võrgu)pulkadega ühest äärest ja teisest äärest kahekesi; M *a sis kanneita riukuuta mõdõ vod i lütšiv kanneita keppiitä, ühs keppi ühessä poolõssa riukua, tõin keppi tõizõssa poolõssa riukua. vot sis tuõptši pisoaita* aga siis piki neid latte, vaat, pistadki neid keppe, üks kepp ühelt poolt latti, teine kepp teiselt poolt latti. Vaat siis tulebki pistandaed; S *niglaa lütšimää* niiti nõela taha ajada; Kõ *niijet siituaz i nõisaz lütšimää. siz lütšittii. sis pannaas piirtaa, lütšias piirtaa* niied seotakse ja hakatakse (kangast) niide panema. Siis pandi niide. Siis pannakse piirda; M *lütšüä niisiläisee* (kangast) niide panna; M *lütšüä piirtaasõdõ* (kangast) piirda panna.

lütšüü Kõ, pr. -šün, imperf. -tšüzin kangast niide panna продевать основу ткани; *miä nõõn lütšümää niisii, a tõin nõõb antamaa niittia* ma hakkam (kangast) niide panema, aga teine hakkab niite (kätte) andma.

lüvvä K L P M Kõ S Po Lu Li J (Kett. R U Ke Ku Kr) lüü/vvä P M Lu Li Ra J -vve Lu J -vä Li -äg I (vdjI) Ko Kl) Лювэ K-reg., Лювэ li-reg., pr. *lõõn* Kett. K M Kõ S Lu J lüõn K R L P Kr lüün Kõ Lu Li J Ku lüen Kr, imperf. *lein* Kett. K R L P M Kõ S Lu Li Ra J Ku *lei* I löin Kõ Ku 1. lüüa; peksta; taguda, kolkida удар/ять, -ить; бить, по-, в-, на-, изби/вать, -ть; колотить, по-, вко/лачивать, -лотить, ковать, с- и т. д.; K

lein varpaa tsiveesee lõin varba vastu kivi; Ku lei nii kovass pää, tahto männä durakõssi löi nii kõvasti pea (ära), (et) pidi peaaegu hulluks minema; L *zeniḡa lüöb õikõall jalgalla paṅgyõ bokallaa* (pulmakombestikust:) peigmees lööb parema jalaga pange külili; S *võttaas piimäpata i lüvväs seinäsee* võetakse piimapott ja lüüakse vastu seina (puruks); P *kanalõikkaja ko saattii tšiin, siz lüötti nagloikkaa värjääsie tšiin* kui kanakull saadi kätte, siis löödi naeltega värava külge kinni; Li *seiváz lüüvvää maaxḡaa* teivas lüüakse maasse; M *naglad lüüvváz lakkõõ* naelad lüüakse lakke; Li *aṅḡõrjass astragall lüvvää* angerjat lüüakse (= püütakse) ahinguga; I *kabjojõõ lüüäss potkova* karjade alla lüüakse rauad; Lu *lahsa lekamaa müü ep piä lüüvvä* last ei tohi lõgemekohta lüüa; M *ḡullu pää niku tšihval leiväl päähhää lüüti* hull pea, nagu kuum leivaga (= sooja sepikuga) pähe löödud; J *elä lüü ühesse süüsse, eläko kõikkinaa kahõsõ, a lüü süüsse tšümnenesse* rl. ära löö ühe süü pärast, ega üldse kahe pärast, aga löö kümne süü pärast; J *näteliz lüüb vijjed vitsad* rl. nädalas peksab (= kulutab pekstes) viied vitsad; J *mehed on armõttomassi lüüti opõizõvargõss* mehed on armutul peksnud hobusevarast; M *seppä pikkaraižõl vasaral lööv sepp* taob (rauda) väikese vasaraga; Lu *peessua lüüvvää paalikaaka*a pesu kolgitakse (pesu)kurikaga; P *villoi lüüvvä villu* vatkuda; Lu *lüütti tulta, taglõ võtti kipunaa* löödi tuld, tael süttis sädemest (võttis sädeme); **2.** (kella, lokku, trummi jne.) lüüa звонить, бить (о колоколе, биле, барабане и т. д.); M *tšäli, tšäü tšerikkoo, tšellää jo lüvváz käli*, mine kirikusse, juba lüüakse kella!; K *vahiti ain lei kalatuškaa õõvahrt löi üha lokku*; Po *mennáz barabanaa lüömää* minnakse trummi lööma; **3.** (linu) gopsida трепать (лён); L *vitõmiil lüvvässä* gopsitakse gopsimõõkadega; **4.** raiuda рубить; M *kapusravvaakaa lei* raius kapsaravvaaga; **5.** (maja) vooderdada, voodri laudadega üle lüüa обшить/кото, -ть (дом); I *i taas lautoloilla lüüäs kase vato* ja taas lüüakse see maja (voodri)laudadega üle; Lu *lavvall piäp koto lüüvvä* laudadega tuleb maja vooderdada; **6.** segada, kloppida; (võid) kokku lüüa, (võid) teha мешать, с-, по-, взби/вать, -ть; I *saahhariliivaa paammaḡ, siiz hämmeltämmäḡ, lüümmäḡ* paneme peensuskrut, siis segame, klopmie; I *miä lehmää võita lei* ma tegin võid (lõin võid kokku); **7.** (vikatiga) niita косить, с- (косой); Lu *roho lüüvvää, a ruiss niitetää; sirpiikaa niitetää, a vikahtõõkaa lüüvvää* rohtu (rohi) niidetakse, aga rukist lõigatakse; sirbiga lõigatakse, aga vikatiga niidetakse; U *nõistii*

ühezä lüömää kõik tsülä hakati koos (heina) niitma, kogu küla; Lu *lüüti roho ~ lüüti einä* niidetud rohi ~ hein; M *sünnütettii i ühsinää tööllä vai niittämazä vai einää löömazä* sünnitati ka üksinda tööl või (vilja) lõikamas või heina niitmas; J *tülpell vikahtõll juhtia on õikõ ranḡk lüüvve* nüri vikatiga on tarva väga raske niita; I *meilä neemiä lüütti jõggõõ rannaza* meil niideti luhtasid jõe kaldal; **8.** (tulirelvast) lasta, tulistada стрелять, выстрелить; M *nõistii löömää* hakati laskma; **9.** viibata; (pead) noogutada; (õlgu) kehitada мах/ать, -нуть; кив/ать, -нуть (головой); пож/имать, -ать плечами; Lu *tšäellä lei* viipas käega; J *pääkaa lüümä* pead noogutama; J *lei vaa pihakaa* kehitas vaid õlgu; **10.** (pilku, silmi) tõsta v. langetada v. pöörata под/нимать, -нять или опус/кать, -тить или обра/щать, -тить (взор, глаза); J *lei silmed musaa obrõzaa päälee* pööras pilgu mustale pühapildile; J *silmi(t) mahaa lüümä* silmi langetama (maha lööma); J *väänin pää miä päivää poolõõ, lein loomad lounaasõõ* rl. pöörasin ma pea päeva (= päikese) poole, lõin (= pöörasin) näo lõunasse; **11.** ära võtta, kahjustada, rikkuda (külma kohta) повре/ждать, -дить, губить, по- (о морозе); K *tšülmä lei kõik metsämarjad* külm võttis kõik metsamarjad ära; Kõ *tšülm, elä löõ medje erineitä* (Len. 217) külm, ära võta meie herneid ära!; **12.** muutuda, minna (mingisuguseks) ста/новиться, -ть; J *ilm lüüp pehmiässi* ilm muutub pehmeks; J *lüüp kauneessi* punastab (läheb punaseks); **13.** intrans. lüüa, heliseda (kella kohta) бить (о часах), звонить (о звонке); J *tunnid vass para-iku lüüti* kahs kell löi just praegu kaks; J *tšellä lüüb, tšellä elizev* kell lööb, kell heliseb; **14.** intrans. lüüa, taguda, kloppida, pekselda (südame kohta) биться, колотиться (о сердце); Lu *süä lüüv süda* klopib; ■ I *lei praalitsilla sinnua* sind tabas halvatus; J *nägoõ lei paizõtussõõ* löi näo paiste; J *tšäsi lei paizõtussõõ* käsi läks paiste; Li *lei enee karkuu* pistis plehku; Lu *ku vil'jä on nurmõl valmiz, perrää vihmaa lüüv* lammaa kui vili on nurmel valmis, (siis) pärast vihma paneb vilja maha (= vili lamandub); Lu *lainõ lüüv* rantaa laine lööb (= paiskub) randa; Lu *lainõ lüüv rissii* laivaa laine käib risti laeva; M *jürü lei vikastõõsõõ* välk löi vikatisse; M *laa kasõ lööp kane kossiad, sis tuõp pehmiäp* einä las kaste niisutab neid heinakaari, siis tuleb pehmem hein; M *opõn sis kõvvi lööv jalkoo, täll vaivattaav vattsaa* hobune trambib siis kõvasti jalgadega, (kui) tal valutab kõht; Ra *piäp pesu mõilaakaa lüüvvä* pesu tuleb sisse seebitada; Li *lei mõilalla* seebitas sisse; J *tšültšee*

lүүmä (kellelegi) külge lööma (= kurameerima); Lu *kahs laiskaa lüütii vettoa, kumpa näiss on laizgõpi* kaks laiska vedasid kihla, kumb neist on laisem; Ra *leimmä tsäed* lõime käed (= leppisime kokku); M *löötii tsässiä ühte, a kõlmaiz lahgotti* veeti kihla (löödi käed kokku), aga kolmas löi lahti; J *leivät tanttsua* nad löid tantsu; M *suõvaab šuutkaa lüüvvä* armastab nalja heita; K *viimein vihko ko niitettii, siz löötii kukõrpallua* kui viimane (vilja)vihk lõigati, siis lasti kukerpalli; K *pliiškiä sõrmiikaa löötii* nipsu löödi sõrmedega; Lu *nät ku anti, nii kõrvad lüütii tulta* näe, kui äigas, siis kõrvad löid tuld; Lu *tulta lüüb i jürizev* lööb välku ja müristab; I *iiliä jumalaa vajkkurill ajõlõb i jürizev, i tulta lüüb* Elias sõidab jumala vankriga ja müristab ja lööb välku; Lu *jumal tulta lööv* (jumal) lööb välku; Lu *terässä lüüp sirkaassa taivaassa, ühtää pilviä [= pilveä]* *eb õõ* põuavälku lööb selgest taevast, ühtki pilve ei ole; Lu *terässä lüüb, se jutõllaa viljoja valmisutab*

lööb põuavälku, see, öeldakse, paneb vilja valmima.

lüüt vt. lühüd.

lüüttsi J-Tsv., g. -šii J lõök, hoop удар; *sai lüüttsiä, de õõ rauhõz* sai hoobi, ja ole rahul!

lüüttsi-mašina vt. villaa-.

lüütää Lu J (Li) -tä J-Tsv., pr. -än J, imperf. -in (villu) masinaga kraasida v. kraasida lasta карзить или давать карзить шерсть фабричным способом; Li *laako ja pehmiä lõjka, eb õllu kraapittu, a õli lüütettü mašinaakaa* laug ja pehme lõng, ei olnud käsitsi kraasitud, vaid oli masinaga kraasitud; Lu *menin villaa lüütämää* läksin villu (masinaga) kraasima (= kraasida laskma); J *villad lüütän mašinall* villad lasen masinaga kraasida.

lüütümütü (Lu), g. -üü löömatu, peksmatu небитый; *joos tšiirepää ja vee, lüütü lüütümütüä* [sic!] (muinasjutust hundi ja rebase kohta:) jookse kiiremini ja vii, pekstu peksmatut.

lүүvve, lүүvvä, lүүvä, lүүäg vt. lüvvä.